IO. GORRÆI
PARISIENSIS,

DEFINITIONVM MEDICARVM
LIBRI XXIIII,
literis Græcis distincti.

AB

AVTHORE ANTE OBITVM RE-
cogniti, magnaque accessione adaucti, & nunc denuo
ad publicam rei literariæ vtilita-
tem editi.

Adiectus in calce Latinogræcus INDEX *copiosissimus.*

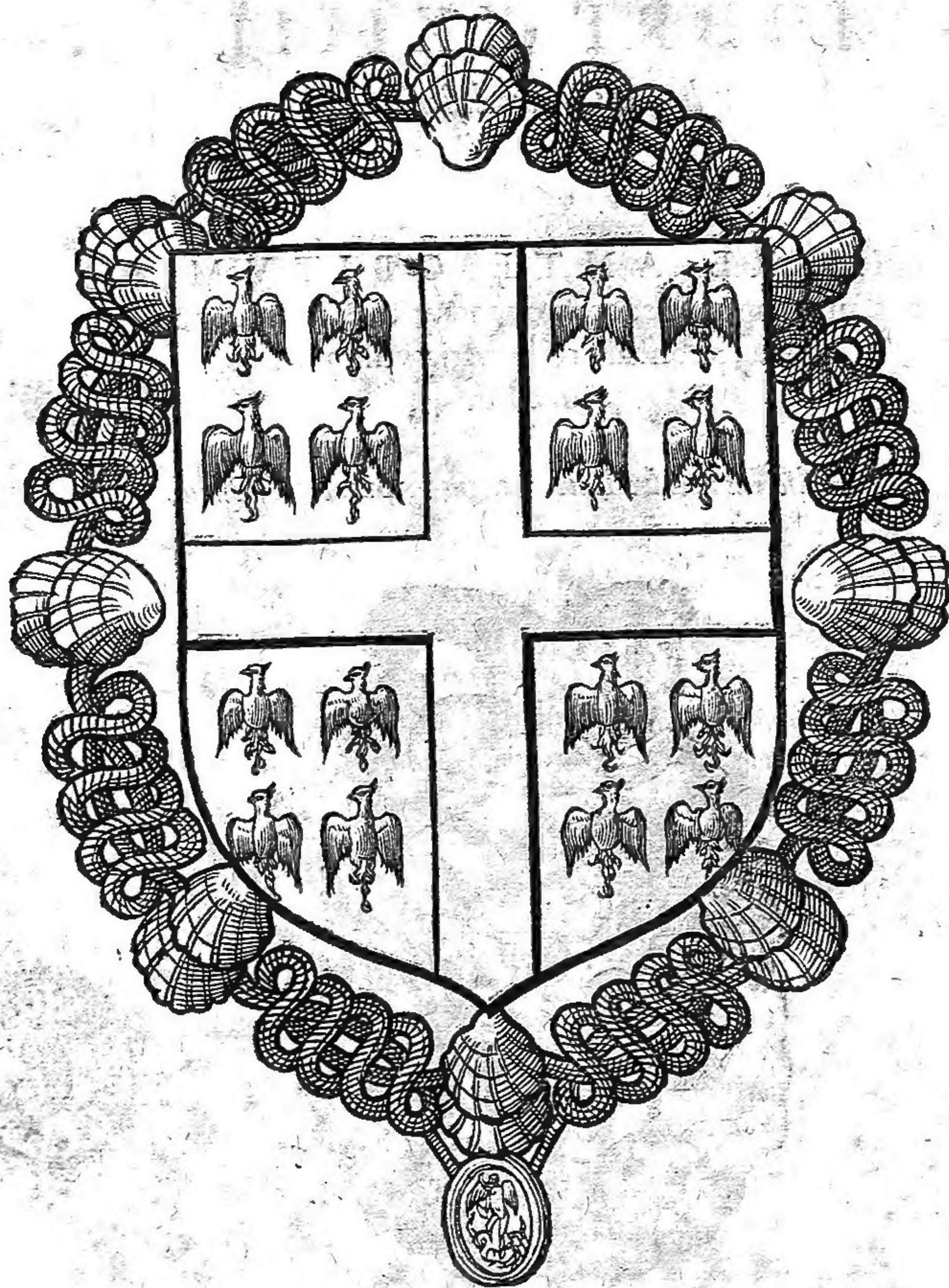

FRANCOFVRTI,
Typis Wechelianis apud Claudium
Marnium, & heredes Ioannis Aubrij.
M. DCI.

Cum Priuilegio S. Cæsareæ Maiestatis ad sexennium.

FRANCISCO MOMMORANCIO EQVITI TORQVATO, GALLIÆ MARESCHALLO, INSVLÆQVE

Francicæ præfecto, Ioann. Gorræus S. P. D.

T SANITATEM nulli magis tueri cupiunt laudantque, aut medicinam maiore in pretio habent quam qui periculose diuque ægrotarunt, sic tantis bellorum periculis nuper defuncti, & recenti adhuc memoria miseriarum in quibus versati sumus, nemo est, opinor, cui pacis ista qua fruimur trãquillitas non sit periucunda. Bellum quidem illud per initia plurimis dulce videri potuit, aliis pro religione puroq; Dei cultu digladiari maxime pium esse iudicantibus, aliis inde furandi, latrocinandi, & in miserorum fortunas atque possessiones inuolãdi occasionem nactis, multis vero, quod minimo negotio ipsum confici posse existimarent, ante victoriam triumphantibus. Verum vbi compertum est nulla re minus quam eo bello controuersias de religione exortas dirimi, sed totum potius quorũdam ambitione conflatum fuisse, vbi vltro & citro omnia agi, rapi, cædesque fieri quisq; sensit, atque ita acie dimicatum est, vt adhuc incertum sit vtri victoriam reportarint: tantum omnes cepit eius fastidium, vt nihil iam sit tam miserum, tetrum, detestabile, nihil maiori contentione velis, vt ita dicam, remisque fugiatur. Mirum quidem dictu est quam sit in eo ab omnibus tumultuatum, non plebeiis modo & imperitorum vulgo, sed potissimum ab iis quorum officium erat temerarios insanæ multitudinis motus authoritate, sapiẽtia rationeque componere; nec illos etiam qui ad beneuolentiæ charitatem ceteros erudire & inuitare debebant, continere se potuisse, quin ad ista tam nefaria faces admouerent, classicum apud plebem & principes canerent, atque in modum luctificæ Alectus plurimorum sinus anguibus & viperis replerent. Sed nũc clament seditiosi homines & turbulenti, querantur, vociferentur omnia pessum ire, religionem non modo pace quam colimus corrumpi, verum ex animis etiam excidere & aboleri: non tamen efficient vt

bellum pro aris, focis & penatibus de integro adornetur. Ineũda alia instaurãdæ religionis ratio, quæ Christianos magis deceat quam bellũ, quos præceptis filii Dei institutos pacẽ & amicitiam potius amplecti oportuit. Sicut enim ferro religio bona doceri, inq; animis & sensibus nostris imprimi nõ potest, ita neque deprauata ex iis tolli aut corrigi. Imo vero cum sola in nobis inserendę confirmandæq; religionis ratio verbi diuini & Euangelii prędicatione constet, eaq; gemina existat, vna subtilis, ambitiosa, spinosa, quam plærique ante hæc tempora in suggestis scholisq; inanissime coluerunt: altera pacatior atq; inelaborata, qua Christus eiusq; Apostoli lumen rebus diuinis atq; humanis adhibuerunt: prius illud dicendi genus altum & magnificum, ab his neglectum, parum admodum ad eam rem efficax & accommodatum videtur, quod simplex & humilis oratio demonstratioq; veritatis esse debeat. Hæc magis quam ferrum aciem animorum nostrorũ veritatis splendore perstringit, reluctãtes Deo pertrahit, & fide deuincit sanctissima. Hac freti duce Apostoli totũ orbem peruagati incredibili omnium assensu & approbatione salutem per Christum nũtiarunt atq; persuaserunt. Valeant igitur seditiosa hominum consilia qui nisi bellum nil in ore habent, & nata de religione dissidia acerbioribus dissidiis componi posse putant. Pugnandum pro illa quidem acriter ab omnibus est, totisq; viribus in id certamẽ incumbendũ; quod tamen non armis sed lenitate atque simplicitate prædicationis iniri oportet. Ἀγαθὴ δ᾽ ἔρις ἥδε βροτοῖσιν, vt poeta quidam non obscurus dixit, in qua vis locum non habet, sed omnia administrantur sapientia. Itaque mentem longe optimam Deus Opt. Maxim. iniecit reginæ prudentissimæ & nobilissimis Gallici regni principibus, qui tantos bellorum tumultus execrati omne studium, industriam & conatus ad pacem conuerterunt. Ac primum quidem decretis edictisq; pacificatoriis ita omniũ animos ad concordiam & mutuam beneuolentiam reuocarunt, deinde vero tantam adhibuerunt diligentiam vt ea vbique rata, sancta inuiolataq; essent, vt non tam cito quisque arma sumpsisse quam deposuisse, nullaque iam amicitiarum dissociatio præcessisse sed pax perpetua tota Gallia fuisse videatur. Cum enim sanctissime Deum colere permulti cuperent, neque vana cæremonia & superstitione, quæ fusa per Christianos oppressit omnium fere animós, atque hominum imbecillitatem occupauit, adstringi se vllo modo paterẽtur, mortemq; sceleri & flagitio anteponendam censerent, facta edicto potestate vt deinceps maiorum more & ritu quem optimum iudicarunt, Deum colere liceat: æquissimum certe fuit ab armis quæ pro tutanda vita & libertate sumpta prædicabant, discedere. Iustum quidem vix quicquam esse potest, multoque minus ab omnibus probari, quod tanta vis bellorum tamque dura necessitas expresserit: attamen quoniam pax vel iniusta vtilior est quam iustissimum bellum in ciuibus, ferendũ est æquis animis, atque in eo acquiescendum donec

nec Deus pietate & sanctitate nostra placatus, quid maxime probandum sit ostenderit, & docuerit religionem à superstitione distinguere. Laudanda igitur reginæ & principum virorum virtus quę in eo decreto ferendo enituit egregia, & magnitudo animi tãta, vt reuera supra sexum & homines putanda sit Deoque tribuenda. Cuius quidem gloriæ clarissime Mommoranci illi te consortem & socium habent, partemque non minimam tibi vendicas, qui & ante pacis huius faciendæ consiliarius atque administer extitisti, & nunc te propugnatorem factæ & vindicem habeamus. Incredibile quidem est & valde gloriosum inter ciues, quorum opiniones tam variæ tamque inter se dissidentes erant, eam primum conciliare & coagmentare potuisse: verum ex quo ea facta constitutaque est tam firmam & constantem perseuerasse, vt nulli ad hunc vsque diem tumultus, nulla temeritas aut seditiosæ cõciones eam labefactarint, omnem fidem laudemque excedit. Ac cum multi quidem sint & domi & militiæ præclari viri, qui vna sedulo in id incumbant, ne vlla perditorum hominum iniuria violari possit, tu certe, quod bona aliorum venia dixerim, maxime, qui eam prouinciam obtines atque administras, in qua vrbs vnica multarum instar est prouinciarum. Quid enim cum Parisiorum Lutetia comparandum, siue hominum turbam, siue plurimorum opes, dignitates, & summos quos gerunt magistratus ęstimemus? Hinc quidem maxima tantę vrbis in pace continendæ difficultas, quod alii propter imperitiam indociles, rerumq; nouarum cupidi, alii diuitiis audaciores vt plurimum reddantur, multos autem dignitates atque magistratus arrogantiores, atque ad detrectanda aliorum imperia ferociores efficere soleant. Veruntamen in eius administratione tu eam adhibuisti moderationem, feroces animos comprimendo, exulceratos superiorum bellorũ iniuriis deliniendo, seditiones motusq; vrbi nepharie molientes deterrendo, deque religione diuersa sentientes meliorum temporum, quibus mens vna, sensus cultusq; Dei omnibus vnus futurus sit, expectatione consolando: vt in te viri illius Virgiliani imago verissime reluceat, qui pietate grauis & meritis, coorta magno in populo seditione cõspectus dictis animos regit & pectora demulcet. Qua in re mihi videris nobilissimo monimento consecrasse memoriã nominis tui, qui antea militiæ forisque nobilis, istud domi pacisque studiis comparatum decus atque ornamentum amplissimo laudum tuarum cumulo adiunxeris. Perspecta quidem iampridem fuerat Henrico regi mirifica ingenii tui & virtutis indoles, cum te illius ergo sibi assumpsit & cooptauit generum: nunc vero tot rebus egregie factis atq; pacatissima prouincia vrbeq;, in cuius salute vniuersæ Gallię salus continetur, spem omnẽ de te conceptam opinionemq; superasti. Quamobrem tibi quidem Rex totaq; Gallia permultum, singuli autem omnia tibi debemus, quod tuo consilio, prudentia & æquitate non modo domi suæ, vnde haud ita pridẽ plurimi exulabant,

quisque pacatus viuit, & bonis quibus erat spoliatus, fruitur, sed otio etiam securi abundamus. Quo tanto beneficio obligati, cum certatim pro eo referre tibi gratias & publice & priuatim debeamus, ego quidem, etsi me tãtum tibi debere existimo quantum persoluere difficile est, pacis tamen, tranquillitatis & otii mei, quod Dei primum benignitate, deinde tua vigilantia nactus sum & teneo, fructum nisi tibi dedicem, valde ingratus esse mihi videar. Is autem liber iste est, quem à multis annis inchoatum, ad finem nouissimis perduximus. Cum enim ita medicinæ operam ab ipsis studiorum meorũ primordiis dederim, vt omnium quæ legebam commẽtarios conscriberem, & quæ sparsim de re quacunque prodebantur simul colligerem, tandem cõsilium cepi, ne mihi soli labor ille profuisset, omnia in hoc volumen componere: in quo omnium quæ ad artem medicam pertinẽt naturæ, differentiæ, proprietates ita explicantur, vt ipsum non dubitauerim Definitiones medicas inscribere. Rarum quidẽ istud in medicina scribendi genus, & à paucissimis, idq; negligenter, excultum fuit, & propterea apud multos, vt opinor, gratiosius, aut etiam fructuosius futurum. Quod munus illustrissimo tuo nomini nuncupatum ita habeto, vt nõ ipsum modo, verum eius etiam authorem, & si quid in eo industriæ, officii, fideiq; est, tibi consecratum deuotumque esse existimes. Vale. Parisiis 1564. Cal. Aug.

EIDEM

EIDEM

FRANCISCO MOMMORANCIO EQVITI TORQVATO, GALLIÆ MARESCHALLO, INSVLÆque Franciciæ Præfecto, IOAN. GORRÆVS iunior S. P. D.

ETSI ex aliorum præclare factis gloriari nobis non liceat, & quæ ipsi non fecimus, vix ea nostra vocanda sint, Dux illustrißime: tamen fit nescio quo modo vt liberi in parentum virtute & laude glorientur, ac, veluti paterna ad ipsos attineat gloria, eam hæreditario quodam iure sibi vendicare, ac pro viribus inuiolatam conseruare soleant. Hinc certe factum est vt istud Definitionum medicarum opus (ex quo quantum de arte medica apud omnes illius author benemeritus sit, aliis relinquo prædicandum) ad me quodammodo pertinere putauerim, atq; pro hæreditatis paternæ non minima parte semper habuerim. Nec id quidem iudicio meo immerito. Si enim ea vulgo optabilior est & eligitur, cuius cum copioso & vberrimo fructu, perpetua sibi suisq; futura est ac sine lite poßeßio: an non optimo iure istam in eodem gradu reposuerimus, vtpote quam Gorræi perpetuo atque cum laude poßessuri sunt, & quæ insuper non ipsis solum, verumetiam toti Reipublicæ, magna cum vbertate & nunquam perituros fructus est allatura? Quamobrem, quia, vt dici solet, non minori cum laude parta tuemur quam noua acquirimus, patre vita functo nihil mihi potius fuit quam vt relicta nobis hæreditas optime exculta fructus suos quibus debet persolueret. Protinusq; huic studio incubui, vt opus istud quod iam à quibusdam annis in bibliopolarum officinis desiderari audieram, non solum denuo typis excuderetur, sed etiam ab authore ipso emendatum & recognitum, multisq; additionib. locupletatum in lucem ederetur. In quo ipsum authoris αὐτόγραφον omnino sequutus sum, nihilq; nisi ab ipso profectum & elaboratum inserui. Quoniam vero non solum opus hoc, sed etiam omnem authoris operam & industriam iamdudum tibi deuotam & dicatam fuisse scio, hæc iterum sub tuo nomine illustrißimo in apertum protulimus, grati erga te animi monimentum perpetuum ob innumera beneficia tum publica tum priuata, quibus liberi non patris nomine solum, sed etiam ipsi suo, se tibi deuinctißimos sentiant: ac ego potißimum inter cæteros, quem sub patrocinio tuo aliquando suscepisti: tum etiam vt omnem eorum operam ac industriam omniaq; studia tibi vni dicata & consecrata esse intelligas. Hoc igitur nostrum munus æquo animo suscipias velim: & vt patrem amasti, ita etiam liberos ama. Vale. Parisiis 1578. Idibus August.

Indefinitum ne quid libro esset in isto,
Illum etiam pingi placuit qui cætera pinxit.

A. WECHELVS TYPOGR.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

Definitionum medicarum

TO A.

Βάπτιστος ſimpliciter, vel ἀβάπτιστος τρύπανον. Eſt terebra chirurgica ſupra cuius mucronem circulus quidam latus parum extans circũcurrit. Hic prohibet ne terebra, dum agitur, altiùs deſcendat quam par ſit, & ſubiectas partes violet. Nam quod mergi non poſſit, hoc eſt, tota in cauitatem ſubiectam deſcendere, ab argumento ἀβάπτιστος dicitur, quaſi immerſabilis. per metaphoram. Eam Chirurgi, quo minus vſquam aberrẽt, rupto potiſſimum pericranio adhibent, eoque non admodum quidem perrupto & imbecillo, ſed firmiore, vt terebræ ipſius circumactum & appreſſionem ferre poſſit. Quamobrem complures id genus præparatas habent ad omnem caluariæ craſſitudinem, ſicut declarat Galenus extremo libro ſexto de morbis curandis.

Ἀβούτινον, ἢ

Ἀβρότονον. herba eſt duorum generum. Fœmina, quę montanum abrotonum eſt, quadam arboris ſpecie fruticat, foliis albicantibus, & circum ramulos abſinthii Seriphii modo minutim inciſis floribus referta eſt, in faſtigio comantibus auri fulgore corymbis. Si æſtate nata eſt, ſuauiter olet, cum grauitate quadam & amaro guſtu. Alterum mas vocatur, quod campeſtre abrotonum eſt, ſarmentoſum, gracilibus ramulis vt abſinthium. Vtrumq; immortali coma viret, atque vt frigore, ſic ſole nimio, propter infirmitatem ſuã, læditur. Tertio ordine calefacit & ſiccat, digerit etiam & incidit, ſed κακοστόμαχον eſt, hoc eſt, ſtomacho ingratum. Nicandri interpres ſcripſit ἀβρότονον ſic dictũ eſſe, quod conſpectu tenerum molle ac delicatum habeatur: aut quod difficilẽ halitum proſpiret.

Ἀβροτονίτης οἶνος. id eſt, vinum ex abrotono factitium in muſti amphoram iniectis abrotoni tuſi cribratique vnciis centum, linteo colligatis authore Dioſcoride. Columella autem lib. 12. cap. 35. Abrotoni pondo libram in muſti ſextariis quatuor decoquit vſque ad quartas, reliquum quod erit id frigidum addit in muſti Aminæi vrnam. Dicitur ſimiliter ἀβροτόνινον μύρον, ἀβροτόνινον ἔλαιον, quemadmodum & ἀβροτονίτης οἶνος.

Ἀγαθίδες. ſic dici à nonnullis τὸ σάμψυχον, Dioſcorides author eſt.

Ἀγαθὸν ſignificat apud Hippocratẽ idem quod idoneum, certum, ſtabile, verum, & perpetuum, vt author eſt Galenus comment. 2. in lib. de fracturis. Idem vero etiam teſtatum reliquit in commẽt. lib. 2. de articulis, ἀγαθὸν apud veteres id omne dici ſolere, quod in ſuo genere primum eſt.

Ἀγαλλὶς· ὑάκινθος, ἢ θρυαλλὶς, ἢ ἀναγαλλὶς authore Heſychio.

Ἀγάλλοχον. eſt lignum noſtro orbi tãtùm nomine cognitum, quum, vt ſcribit Dioſcorides, ex Arabia atque India aduehatur, thyiæ ligno ſimile, varium punctis & maculoſum, odoratum, adſtringens & ſubamarum. Cute verius quàm cortice veſtitur, aliquantulum verſicolore. Colorem aloes videtur æmulari: vnde, vt arbitror, Aetius ξυλαλόην appellauit, quem ſequuta officinarũ turba lignum aloes nũc vocat. Manditur, aut decocto os colluitur, commendandi halitus gratia. verum nunquam odoratius eſt, quam vbi marcidum computruit. Sunt autem eius genera quãtuor, ἰνδικὸν, σαπφικὸν ex vrbe Sappho, ἀσεὸν, ὑγρὸν. Omnia excalfaciunt, ventrem ſiſtunt, & εὐστόμαχα ſunt. Annotant quidam à recentioribus medicis vocari ξυλαλόην.

Ἀγαρικὸν. Agaricũ. Eſt fungus albus, odoratus, antidotis efficax, in ſummis arboribus præſertim glandiferis naſcens, nocte relucens: hoc enim ſigno in tenebris decerpitur. Dioſcorides ſcripſit in arborũ caudicibus naſci quadam putrilagine, ſed eſſe qui putent

esse radicem stirpis cuiusdam similem laserpitio, textu raro ac soluto, & superficie minus compacta. Duo sunt eius genera: fœmina, quæ præfertur, recto venatum discursu & pectinum modo diuisiones habens. mas rotundus est, vndique compactior & spissior. vtrique gustus in initio dulcis, mox cum diffundi per os cœperit, amarus. Constat substantia aerea & terrestri calore extenuata. Vim autem habet digerẽdi, excalfaciendi, crassa incidendi, & soluendi iecinoris obstructiones. Purgat pituitam & bilem, sed non acute, vt ait Aetius. Verum stomacho incommodum est, eo quod leue sit & in ipso supernatet. Gignitur in Sarmatiæ regione quę Agaria dicitur, indeque nomen accepit. Ex ipso Agarico emplastrum fit egregium occultos abscessus & omnem humiditatem resorbẽs, cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 15. cap. 19.

Ἀγασυλλίς. est frutex cum radice sua, è quo succus distillat quem Ammoniacum seu guttam appellant.

Ἀγγειολογία. est vasorum in temporibus vel frõte dissectio. Raduntur primum pili si qui officiunt, mox aqua calida fouetur locus, vel ceruix modice deligatur, vt sursum feratur sanguis & vasa intumescant. quæ vbi iam oculis patent, id atramento notatur quod dissecandum est, cutisque ab vtraque rite parte tum sinistrę manus chirurgi digitis, tum ministri leuatur. deinde superficiaria sectio in ipsam notam secundum longitudinem vasis inducitur, rursumque paulatim subiacentes cuti membranæ dissecatur, donec vas ipsum nudum apparuerit. Tunc hamulis eleuatum & à membranis vicinis separatum duplici filo, aut lino crudo, aut alio quodam valido per acum transmisso diductoque suspenditur: postea vas medio inter vtrumque filum spatio in rectum scalpello diuiditur. Cumque sanguinis quantum satis est ex eo manarit, vtroque extremo, filis iam ante transmissis, arcte deligatur, ipsumque medium exciditur: postea vero linamenta iniicere, hapsum lanæ ex aqua frigida imponere, & deligare conuenit, sequenti die vino & oleo irrigare, tertia vero soluere, & moderata perfusione facta linamenta ex aqua mulsa indere, donec & fila & quod ex ipso uase excisum fuerat, deciderint. Adhibetur hęc dissecãdi ratio hemicranicis & iis quibus oculi perpetuo illacrymant, aut quorum oculos lõgus aut etiam acutus dolor ex calida acrique fluxione infestat. In his enim omnes medici τὴν ἀγγειολογίαν commendarunt.

Ἄγγλιθες. dicuntur apud Hippocratem partes capitis allii. vulgo spicas vocant.

Ἄγγος. conceptaculum. Habetur hoc nomen apud Hippocratem lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, & significat vterum. quanquam, vt inquit Galenus, eo nomine vterum designare non sapit Hippocratis phrasim.

Ἀγελαῖος ἄρτος. gregarius & cibarius panis. Vide ἄρτος.

Ἀγὸς. τὸ. vide in dictione ἀγοστός.

Ἀγήρατον. herba est fruticosa, palmi longitudine, simplex & humilis, vmbellam gerens in qua flos aureus in modum ampullæ emicat minor helichryso. Origano similis est, nec adhuc in seculi nostri notitiam peruenit. Sic dicta est, quod flos eius diutissime in sua coloris specie conseruetur, nec senescat.

Ἀγήρατος. est lapidis species adstringente & discussoria facultate præditi, sutoribus olim noti Galeni tempore, quo illi, vt ait libro 6. τῶν κατὰ τόπους, ad expolienda muliebria calciamenta vtebantur.

Ἀγγουρία. barbarum nomen est & ab Aetio primum vsurpatum in libello de alimentorum facultatibus quem ad Michaelem Regem conscripsit, quo ille πιὼ σικύων, id est, cucumerem appellat.

Ἀγκτῆρες. pars colli, vt ait Hesychius, per quam facillime quis suffocatur. Dicũtur etiam ἀγκτῆρες hamuli seu fibulæ, quibus vulnerum labra longe à se dissita coniunguntur: quod opus ἀγκτηριασμὸς appellatur.

Ἀγκύλη. est in poplite, cubito, digitis, aut aliis etiam partibus articuli contractio & curuatura, ab humoribus infarctis & neruorũ quadam tensione proueniens. Nam & Cornelius Celsus lib. 5. cap. 18. in malagmate Eutyclei cicatrice cõtractos articulos τὰς ἀγκύλας interpretatur: & Aetius lib. 12. cap. 42. describens varia πρὸς ἀγκύλας μαλάγματα, ἀγκύλας exponit τὰς τῶν ἄρθρων κατοχάς, id est, articulos stupore occupatos contractosque. Dicitur & ἀγκύλωσις Paulo Æginetæ. Huic contraria affectio ὀρθόκωλον nominatur. Sunt etiam quibus placet ἀγκύλην poplitem significare, qui & καμπὴ & ἰγνύη seu ἰγνὺς appellatur.

Ἀγκυλωτὸν. significat apud Hippocratem ἀγκύλην ἔχον, hoc est ansulatum, siue ansulam vel annulum habens: dictum est autem de curru.

Ἀγκυλοβλέφαρον. est vitiũ in oculis in quo palpebræ vel inter se, vel cum alba aut nigra oculi parte concrescunt & cohærent. In causa vlcus est negligenter & imperite curatum. Sanescendo enim, quod diduci potuit & debuit, agglutinatur. Sed quod vnica dictione dixit Cornelius Celsus, duabus explicari potest, ἀγκύλωσις τοῦ βλεφάρου, vt vocauit Aetius, qui & πρόσφυσιν τοῦ βλεφάρου id vitii appellauit lib. 7. cap. 66. quo loco eius curationem persequitur.

Ἀγκυλόγλωσσον. est vitium linguæ, aut congenitum, membranis inferioribus, quę linguam vinciunt, duriusculis & breuioribus à natura productis: aut agnatum, id est, accidentarium, cum vlcus sub lingua cicatricem duriorem contraxit. Hi magna cum difficultate loqui possunt, atque ob id à quibuspiam μογιλάλοι cognominati sunt: sed maxime quibus à natura id vitii inest, qui primum quidem tarde verba exerunt, sed vbi loqui cœperint, sine offendiculo & festinanter loquuntur. impingunt tamen in difficilium vocabu-

vocabulorũ pronunciatione, vt in quibus r aut l aut c occurrunt. Hi sola manu curari possunt, sicut explicat Aetius lib. 8. cap. 38. Malum hoc filũ vulgariter nuncupatur, eoque vinciri linguam putant, & præter naturam id adnatum sub lingua esse. quod tamẽ falso existimant. Neq; enim morbus hic in incommoderatione numeri partium positus est, sed vel in membranarũ naturali breuitate, vel in sicca earundem intemperie, vel in obstructione, quæ, perinde ac in neruorũ distentionibus, membranas ipsas contrahunt, & linguam prohibent explicari.

Ἀγκυλοτόμον. est instrumentum chirurgicum, quo tollitur ἡ ἀγκύλωσις τῆς γλώττης, & membranæ quę linguam vinciunt & contrahunt rescinduntur.

Ἀγκύλωσις. idem quod ἡ ἀγκύλη: de qua supra.

Ἄγκυρα. significat hominis pudendum apud Epicharmum, vt scribit Hesychius.

Ἀγκυροειδὴς. est in scoptulo vtroque, & inferiore eius parte ἀπόφυσις exigua & acuta. Sic dicta est quod ad similitudinem anchoræ facta esse videatur. Eadem vero & κορακοειδὴς & σιγματοειδὴς ab Anatomicis appellatur, quod eius pars extrema velut cornicis rostrum foras promineat, quodque τῷ ς antiquæ Græcorum literæ similitudinem gerat.

Ἀγκυρομήλη. significat apud Hippocratem idem quod ἄγκιστρον, hoc est, specium siue specillum hamatum, quo medici vulnera & vlcera pertentant.

Ἀγκών. Latinis cubitus vel cubitum dicitur. est autem locus vbi brachii ossa coniunguntur. Alii definiunt ἀγκῶνα esse ἀπόφυσιν maioris ossis quod πῆχυς appellatur. Galenus comment. primo εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν scribit cubiti eminentiam ἀγκῶνα à Græcis dici, & alio nomine ὀλέκρανον vocari. Idem quoque ait Hippocratem definire ἀγκῶνα id esse cui innitimur. Gaza apud Aristotelem libr. 1. cap. 15. de histor. animal. ἀγκῶνα lacertum vertit: quo loco Aristoteles ἀγκῶνα intelligit eam totius brachii partem, quæ ab humero est ad cubitum, quam partem Galenus aliquando βραχίονα vocauit, eodem cum toto membro nomine. Celsus autem humerum. vide χείρ.

Ἀγκὼν γληνοῦς: dicitur ἀβρότονον teste Dioscoride, fortasse quod cubiti modo in terram se inflectit, vt scribit Virg. Marcellus.

Ἀγλαΐα, nullius medicamenti nomen est authore Galeno lib. 1. de Antidotis, theriaces compositionem ab Andromacho descriptam interpretanti, sed illi thuris epitheton videtur esse. Verum si diligentius Andromachi senioris theriace expendatur, & conferatur cum theriace descripta ab Andromacho iuniore, cum hic piper album addat, quod in illo diserte non exprimitur, atque in reliquis tamen omnibus consentiant, merito aliquis existimauerit eo nomine piper album ab Andromacho seniore significari, atque ab eo fortasse sic dictum fuisse à splendore & nitore quo præditum est. Id enim ἀγλαΐα proprie significat. Quam etiam rationem sequutus Philo in sui Philonii descriptione piper album πυρόεις ἀργύφεον, hoc est igneum splendens, ænigmatice appellauit, sicut ipse Galenus lib. 9. τῶν κατὰ τόπους interpretatur.

Ἀγλίδια καὶ

Ἀγλῖθες. dicuntur grana, quibus allii caput cõpactum est: alliorum capita, seu nuclei.

Ἀγμός. idem est quod κάταγμα apud Hippocratem, qui tamen raro ἀγμὸν, sæpe κάταγμα dicit. Vnde factum est, vt permulti librũ Hippocratis de fracturis, non ita nominatum fuisse ab Hippocrate contendant.

Ἄγνος. vitex. frutex est sic dictus, quod castitatem conseruet iis quibus estur, aut bibitur, aut substernitur. Quamobrem in Thesmophoriis mulieres, quibus sua castitas curæ erat, foliis eius cubitus sibi sternebant, vt author est Dioscorides. Idem alio nomine λύγος dicitur, propter virgarum eius inuictam fere flexibilitatem ad vinciendũ aptissimam. Latini viticem ob id appellant, alii salicem Amerinam, vel piper agreste, vt prodidit Dioscorides. ἀπὸ τῆς ἄγνου Aesculapium ἀγνίτην dictum ferunt, quod, vt scribit Cælius, simulacrum eius ex vitice excisum conformatumque esset. Est & quibusdam ἀγνὸς rhamni cognomen, nimirum à virtutis similitudine, quod venerem coherceat vt vitex.

Ἄγνους. idem quod ἄγνος, hoc est vitex, de quo supra. Causa est quod ἄγνος veneri aduersetur, & genituram extinguat, quæ γονὴ vel γόνος dicitur. Nam & ἄγνος à castitate sic dictus est.

Ἀγοραῖος ἄρτος. forensis & venalitius panis: vide ἄρτος.

Ἀγοστὸς. significat volam manus & cubitum. sed proprie ἀγὸς cubitum, τὸ δὲ ἀγὶς volam significare author est Hesychius: verum non totus cubitus sic dicitur, sed pars eius inferior, sicut superior ὠλέκρανον nuncupatur. Ratio nominis est ἀπὸ τοῦ ἀγειν, ὡς ἀεὶ ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπαγόμενοί τι. hoc est, Dicitur ab agẽdo, quod semper ad nos ipsos aliquid adducamus.

Ἀγρία. species est scabiei, quę cito serpit & exulcerationem prurientem concitat, certoque anni tempore reuertitur, asperior omnibus aliis & curatu difficilior, quamobrem ἀγρία, id est fera, appellari meruit.

Ἀγρία. sic dicta fuit à quibusdam ἡ ἰξίνη, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀγρία siue ἀρία, apud Theophrastum arbor est sempiternæ frondis, inter robur & ilicem media, quam Theodorus Gaza latine aquifolium reddidit.

Ἀγριάκανθα. spina syluestris, quæ densis sæuit aculeis.

Ἀγριάμπελος. siue diuisis nominibus ἀγρία ἄμπελος, vitis syluestris. Latini labruscam dicunt, propterea quod in marginibus terræ ceu labris quibusdam nascatur: duûm est generum, vnum, quod vuas ad maturitatem non

perducit, sed ad florẽ tantum, qui Græcis οἰνάνθη dicitur, promouet. Alterum, quod vuas perficit paruis acinis, duorum etiam generum, albi & nigri. Folia, caules, & claviculæ quibus repunt, vim habent cultæ viti similem.

Ἀγριαμπέλη. dicitur ἡ βρυωνία, vt ait Hesychius.

Ἀγριελαία. oleaster. Est syluestris olea, cui materies perpetua, spissa, crispa, teredinem non sentiens. Hanc alio nomine Græci κότινον appellant, alij Aethiopicam oleam. Eius folia adstringunt, sed præsertim earum succus affuso vino exceptus siccatusque.

Ἀγριοκάρδαμον. idem quod ἡ ἰβηρὶς βοτάνη, quam & λεπίδιον appellant, vt habetur apud Paulum lib. 3. cap. 77.

Ἀγριοκινάρα. dicitur à quibusdam ἡ ἄκανθα λευκή, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀγριόμηλα. mala syluestria. Hæc vernis similia esse & adstringere Dioscorides prodidit.

Ἀγριοστέφανος. dicitur ἡ ἄκινος herba, quæ alio nomine ἴρεξ nuncupatur.

Ἀγριορίγανος. origanum syluestre, alii πάνακες ἡράκλειον: alii κονίλην appellant. Foliis est origani, ramis tenuibus, semipedalibus, in quibus vmbellæ anethi insunt, flores candidi. radix tenuis & inutilis. Folia floresque eius cum vino poti valent contra venenatorum morsus.

Ἄγριφος. Est genus quoddam oleæ syluestris, vt scribit Hesychius.

Ἀγριφῶν. significat apud Hippocratem montanum & syluestre.

Ἄγρωστις. gramen. Est herba quæ geniculatis ramulis per terram serpit, radicesque ab ijs geniculatas dulcesque emittit. folia habet dura, &, vt arundinis paruæ, lata, atq; in tenuitatẽ cacuminata. bubus iumentisque pabulariũ, vnde ἄγρωστιν quidã appellauere. Gramẽ in officinis nomen seruauit, rura & olitores dentem canis appellant. Radix eius decocta in vino torminibus, vrinę difficultatibus, vlceribus vesicę medetur, calculos frangit. Semen vehemẽtius vrinam mouet, aluum vomitionesque sistit. Est & arundinaceũ gramen priore multo maius, quod καλαμάγρωστις dicitur. Est etiam gramen aculeatum, quod κορωνόπους & δάκτυλος, à Latinis crus galli vocatur: de quibus vide suis locis.

ἄγρωστις à quibusdam dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, siue vitis alba, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀγυία. significat apud Hippocratem τὴν ἀσθένειαν, hoc est imbecillitatem, & infirmitudinẽ, sicut Galenus annotauit in explicatione vocum Hippocratis.

Ἀγχίλωψ. est abscessus & collectio humoris lẽti, & melli aut pulticulæ similis, inter maiorem oculi angulum & nares. Hic tunica vt plurimum continetur, nec infert dolorem, subito autem accipit incrementum. Idem abscessus si rumpatur exulcereturque, non amplius ἀγχίλωψ dicitur, sed mutat nomẽ, & vocatur αἰγίλωψ authore Paulo.

Ἀγχόμενος idem quod πνιγόμενος apud Hippocratem, id est qui suffocatur.

Ἄγχουσα. anchusa. herba est cuius quatuor sunt species & nomina: prima ὀνόκλεια, altera ὀνοχειλὲς ἢ ἀλκιβιάδειος, tertia λύκοψις ἢ λυκοψὸς, quarta quæ ꝓprio nomine caret, sed generis sui nomine ἄγχουσα dicitur. Habet ὀνόκλεια folia lactucæ similia, in acumen fastigiata, hirsuta, aspera, nigricantia, numerosa, circum radicẽ quoquo versus per terram sparsa, spinosaque: radicem crassitudine digitali, & colore per æstatem sanguineo, quo non alius fucus melior, adeo vt ἀπὸ τῆς ἀγχούσης, verbum Græcis ἀγχουσίζεσθαι fucari significet. dicitur etiam ἡ ὀνόκλεια, alio nomine κάλυξ, authore Dioscoride. Radix eius adstringendi vim habet, & desiccandi: proinde valet ad alui profluuium. ὀνοχειλὲς autem, siue ἀλκιβιάδειος, solo folio differt à præcedente, quod ei breuius est, & minus amplum, cætero similis & scabritia foliorum & tenuitate caulium, quibus in summis florem purpureũ ad puniceum vergentem gestat. Radices habet oblongas, rubras, & per messem sanguineas. λύκοψις vero longioribus est, quam lactuca folijs, asperioribus, latioribusque, à capite ad radicem recidentibus, caule longo, recto, hirsuto, in quo multa adnascuntur hirsuta, & magnitudine fere cubitali, in quibus flos paruus purpureusque est. radicem habet rubentem. Adstringit efficacius quam reliquæ, & erysipelatis conuenit. Quarta vero anchusæ species aliis breuior, simillima est secundæ, nisi quod minus & puniceum semen habet. estque tota amarior, & ob id lumbricis dicata. Dicta videtur ἀπὸ τοῦ ἄγχειν, quod habeat vim strangulatoriam & suffocatoriam.

Ἀγωγή. apud Hippocratem lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, significat aeris ambientis constitutionem, vt annotauit Galenus.

Ἀγώνη. Hyoscyamus, authore Hesychio.

Ἀγωνιστικὸν ὕδωρ. frigidissima aqua, vt interpretatur Paulus Ægineta libr. 2. cap. 30. Aetius lib. 5. loquens περὶ τῶν ἐρυσιπελατωδῶν διαθέσεων, hoc est, de erysipelatosis affectibus, qui circum viscera sunt, scribit in morbi ipsius vigore vtendum esse frigida ἀγωνιστικῷ. sic autem, inquit, dicere solemus, cum simul & frigidissimam & plurimam aquam in potu damus. Idem ait Galenus lib. περὶ μαρασμοῦ. Tractum id videtur ab athletis, qui post exercitationem aquam & affatim & frigidissimam bibere solebant.

Ἀδάμας. est gemma pellucida, candidi coloris, genita ex succo non multum dissimili ei ex quo fit crystallus, sed validius frigore densato minusque claro, atque ob id iride & crystallo obscurior & durior. Sic dicitur quod nec ferro nec igni domari possit, sed contra cuncta fere atterat. Nam & adamantis rupti fragmentis in ferrum inclusis sculptores durissimam quamque gemmam perfacile excauant. Attamen tam singularis tamque indomita huius lapidis duritia calido

calido hirci leonisue cruore ita mollescit, vt rumpi queat, & liquido plumbo in ardentibus fornacibus ita incalescit, vt dissoluatur. Idem vero vim magnetis hebetat, adeo vt iuxta ferrum positus, id magnetem ad se trahere non patiatur, aut si iam traxerit, ipse contra retrahat. Dicitur adamas venena deprehendere, & irrita facere, & lymphationes etiam, si credimus, abigere. Quinetiam pauitantium animos, vt aiunt, à vano metu liberat, eamque ob causam anachiten à quibusdam vocatum volunt.

Ἀδαξᾶσθαι. significat apud Hippocratem morderi cum pruritu.

Ἀδάρκη. est salsilago quædam seu spuma salsuginosa concreta, & velut gelata, in humidis & palustribus locis per siccitates proueniens, atque ipsis arundinibus & cremiis adhærescens. Colorem habet qualem flos Asii lapidis. Tota vero forma similis est halcyonio molli & foraminibus pleno, vt palustre halcyonium videri possit. Nascitur in Cappadocia, vt scribit Dioscorides. Acerrimum est & calidissimum medicamētum, adeo vt nullius per se vsus in medicina sit: sed cum aliis permistum, quæ vim eius frangunt, extrinsecus corpori admoueri potest. Varie scribitur, vt video, ἀδάρκης Dioscoridi, ἀδάρκιον & ἄδαρκος Galeno. Dicitur alio nomine καλάμοχνος, id est, calami seu arundinis lanugo, propterea quod in arundinibus cōcretæ lanuginis modo inueniatur. Aetius lib. 3. cap. 180. περὶ βρόγχου, λιμνῆσις, inquit, ἡ καλουμένη ἀδάρκη, hoc est, quæ vocatur adarce: nec dubium est sic dictam quod ἐν λίμναις, id est in lacubus, nascatur. Sunt autem qui ἀδάρκην ab Hippocrate lib. de vlceribus ὀρχομένιον dici putent, quod ea plurima in lacu Orchomenio nasci dicatur. Quam male περὶ ἀδάρκης senserit Plinius, lib. 16. cap. 36. multi ante nos deprehenderunt.

Ἀδελφίζειν. Hippocrates vsurpare consueuit, vt lib. περὶ ἀγμῶν; de iis quæ inter se similia sunt & communicant & cognationem habent, vel eodem tendunt & commiscentur, maximam rerum similitudinem & cognationem eo nomine designans. Nihil enim similius, nihil cognatius, quam fratres inter se videntur.

Ἀδελφιξία. fraternitas, cognatio, communitas, similitudo apud Hippocratem lib. περὶ ἄρθρων, hoc est, συγγένειαι καὶ οἷον κοινωνίας.

Ἄδηκτα. sunt medicamenta mordacitatis & acrimoniæ expertia, quæ alio nomine etiam ἤπια vocantur. Sic autem dicuntur non modo quod non mordeant partes quibus admouentur, sed etiam quod eas à morsu & acrimonia vindicent, quomodo etiam ἄφυσα & ἀφλέγμαντα intelliguntur. Illa Celsus Latine lenia appellauit. Est autem ab huiusmodi facultate collyriorum genus vnum ἄδηκτον vocatum duorum apud veteres generum. Aliud enim totum emplasticum est, terrea substantia constans, calidi & frigidi medium, vel modice in alterum inclinans, vt quod constat Samia terra, pompholyge & eius cinere lotis, spodio, plumbo vsto ac loto, amylo, cerussa lota, oui candido, lacte, gummi, tragacantha. Alterum vero exiguæ mordacitatis est particeps, quod mista habeat quædam modice adstringentia, vt rosas, thus, (quorum illæ parum adstringunt, hoc parum exterget, concoquit & dolores mitigat) crocum & myrrham. Sunt autem collyriorum, τῶν ἀδήκτων permultæ differentiæ: λιβιανὰ, κύκνοι, siue κυκνάρια, τεφρὰ, σποδιακὰ, de quibus suo loco dicetur.

Ἄδηλα πράγματα. dicuntur ab Empiricis, quæ sensibus quidem vsurpari & cognosci possunt, sed nondum tamen apparuerunt, vt ait Galenus lib. de sectis.

Ἀδὴν, ἀδένος. glandula. Est pars corporis simplex, spongiæ modo mollis, rara & friabilis. Alii definiunt ἀδένα esse carnem in se conuolutam, & vt interpretatur Hesychius, συστροφὴν ἀρχώδη. Est autem glandularum genus geminum, sicut & vsus. Quædam enim densiores sunt & sicciores, carentque sensu & motu, & mediis sublimium vasorum diuisionibus interseruntur, veluti stabilimenta quædam, ne illa per amplas capacitates delata, suisque solis membranis munita, motibus violentis, tanquam rami à truncis diuellerentur. Huius generis sunt conarium, thymus, & quę in collo, axillis, omento, mesaræo & inguinibus sunt. Aliæ vero raræ sunt & humidæ, & humore quodam albo viscosoque plenæ, quo vicinas partes humectant & irrigant: vt quę sunt in mesenterio, intestina, quæ in faucibus & sub larynge, fauces & asperam arteriam. Hæ venas, arterias, & neruos habent, suntq; aliis primi generis robustiores, nec tam facile, vt illæ fluxionibus tentantur. In earum numero etiam testes à Galeno censentur, vt & à nōnullis renes, ab aliis cerebrum ipsum, quia molle sit & friabile.

Ἀδηλῶς. hoc est ἀφροντίστως, negligenter & sine cura. Ἀδεῖν enim βουλεύειν & βούλευμα significat.

Ἀδενοειδὴς παραστάτης. est glandulosum corpus ad vesicæ ceruicem situm, in quod vasa semen deferentia inseruntur, priusquam semen in meatum penis emittant. Hic autem παραστάτης vnicus est, & paulo supra ceruicem vesicæ positus rotam ipsam amplectitur. Vsum hunc eo loci habet, vt & vasa omnia quæ feruntur in vesicæ corpus fulciat, & vrinæ seminisq; meatum humiditate sua lubricum efficiat. Nomen hoc illi primum ab Herophilo inditum fuisse Galenus author est lib. 14. de vsu partium.

Ἀδίαντον. herba est fere pedalis, folia habens mollissima, parua, in summo incisuris diuisa sicut coriandri, effigie filicis, & cauliculos ex quibus ea prodeunt admodum tenues, nigricantes, palmum altos, radicem autem superuacuam & tam paruam, vt possit nulla existimari, nec caulem nec florem nec semen ferentem. Perpetuo viret, nec folia in eo moriuntur. Nomen ab euentu duxit,

quod folium eius perfusum aqua nõ madescat, sicco semper simile. Nam διαίνειν madescere est. Siccat & extenuat, in calore autem & frigore temperatum est. Diuersas habet appellationes tum Græcas tum Latinas: Gaza capillum Veneris interpretatus est: aliis cincinnalis, aliis terræ capillus, aliis supercilium terræ vocatur. Hallucinantur officinæ quæ diuersum longe ab adianto capillum Veneris ostendũt: cum idem esse bonarum literarum studiosis euidentius sit, quam vt debeat demonstrari. Duo eius genera Theophrastus statuit, candidius & nigrum: quorum hoc, quia valet ad frangendum calculum, potius quam quod in saxis nasceretur, à Latinis saxifragum appellari credidit Plinius.

Ἀδιαπνευσία. symptoma est ex densitate spiramentorum natũ, cum minus quam iustum sit excrementi per cutem effluit. Eius meminit Galenus lib. 11. methodi medendi.

Ἀδίψαλος. colici medicamenti nomen est, quod Galenus lib. 9. τῶν κατὰ τόπους dicit constare his. Sisonis, seminis hyoscyami, piperis albi, singulorum drach. xl. succi papaueris drach. xx. croci drach. vj. opobalsami drach. iij. melle exceptis. Nomen id habere videtur, quod ad omnem inflammationem efficax sit.

Ἀδίκη. sic dicitur à quibusdam ἡ ἀκαλήφη, id est vrtica, vt habetur apud Dioscoridem: non dubium quin à noxa & dolore, quem tangentibus excitat.

Ἀδίυλιστος οἶνος. vinũ non defæcatum, vel per saccum non percolatum. Id quod fieri solet in vinis conditis ad saporem, vel in alijs ad reprimendam eorum vehementiam.

Ἄδιψα. dicuntur medicamenta, quæ sitim obrepere prohibent, quæque sitim sedant siue bibantur, siue delingantur, siue ore cõtineantur. sicut ἄλιμα, quæ famem, quanquã etiam simpliciter quæ sitim non inferunt, ἄδιψα dici possunt. Ac quoniam præcipua sitis causa siccitas est, patet ea quæ sitim compescũt humida esse oportere: quib. si præterea frigiditas accedat, longe efficacius sitim extinguere valeant. Illa enim humiditatẽ diutius conseruat, nec eam, sicuti calor, absumit. Pleraque tamen etiam calida ad sitim sedandã faciunt, vt glycyrrhiza, & piper in quibusdam, si ore contineantur: illa quod humidi lentique succi sit, hoc quia pituitam ex capite in os & fauces prolicit. Idem possunt etiam potiones frigidæ & eclegmata, quæ plurima describuntur à Galeno lib. τῶν κατὰ τόπους: ex quibus vnum mox inferemus à facultate eiusmodi ἄδιψον appellatum.

Ἀδίψακον. Plinius scribit fruticem esse spinosum in Nisyro & Rhodiorum insulis, quem alii ἐρυσίσκηπτρον, alii δίψακον, alii ἀσπάλαθον appellant.

Ἄδιψος. palma Ægyptia. Est arbor magna, non recta, sed contorta, viridis, odore mali cotonei, folio simili myrto, fructu capparis, ad mandendum quidem inutili, sed grato odore, nullo intus ligno. Huius fructus qui paulo ante maturitatem collectus est, μυροβάλανος dicitur: qui vero maturus est & nigricans, φοινικοβάλανος. Theophrastus arborem hanc à fructu βάλανον, quasi glandẽ, appellauit. Vocatur autem ἄδιψος, quod fructus eius ante maturitatem decerptus, si gustetur, sitim arceat: vel quod ex huius fructu humidiore acerbo & adstringẽte expresso potus fit sitim extinguens, vt Solinus author est, qualis nobis ex pyris, pomis, & sorbis conficitur.

Ἄδιψος. dicitur à quibusdam ἡ γλυκύρριζα, authoribus Theophrasto, Dioscoride, & Plinio, quod dulcis radicis succo sitis famesque sedetur. Vnde & hydropicis eam multi dedere, ne sitirent.

Ἄδιψος. catapotii nomen ab Asclepiade compositi hunc in modum. Seminis cucumeris satiui drach. viij. seminis portulacæ drach. viij. tragacanthæ drach. iij. dissolue tragacãtham ouorum crudorum recentium candido, & adde aliis optime tritis, omnibusque mistis catapotia forma, quæ in vmbra sicces. vnum sub lingua teneri iube, & liquorem indesolutum delingi. Refert Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους.

Ἀδράχνη. arbor est syluestris non procera, similis vnedoni, folio tãtum minore, cortice nec scabro, nec squamoso, sed qui circumruptus videri possit, tam tristis est aspectu. fert fructum arbuto nõ dissimilem, viret perpetuo cacumine, cum tamen inferiora folia decidant: in montibus frequens nascitur.

Ἀδριανοῦ ἀντίδοτος. describitur ab Aetio libr. 13. facit ad colicos, stomachicos, hæmoptoicos & dysentericos, pluribusque alijs dotibus insignita est, quas eo loco Aetius recenset.

Ἀδρόβωλον. sic dicitur bdellij arboris lacryma, non Arabica quidem, quæ præstantissima est, sed Indica, quæ inquinata est, nigra, grãdioribus glebis & conuoluta in offas, vnde illi τὸ ἀδροβώλου nomen.

Ἀδρὸς σφυγμὸς. amplus pulsus. Est qui secundum arteriæ latitudinem & profunditatem auctus est. Differentia est pulsus sumpta à sola distantia. Est autem ei contrarius ἰσχνός, id est, gracilis pulsus.

Ἀδύναμον. vini factitij genus est. In musti sextarios viginti additur aquæ dimidium. Feruet donec excoquatur aquæ mensura. Datur ægris quib. vini noxa timetur. Est enim inualidum ac sine viribus, vnde & illi nomen. Verum Dioscorides parem musti & aquæ mensuram miscet, tum lento igni leuiter decoquit, donec aqua tota consumatur: cumque refrixerit, id in picatum dolium fundit.

Ἀδώνιον. est abrotoni genus, quod in turbinibus cadorum aut testa viuiradice comprehẽdit: in quem modũ Adonidis hortos pangebant. Eius flos ἀνεμώνη dicitur, quod is nõ nisi spirante vento vel cõcutiente panditur.

Ἀείγλευκις. dulcis vini genus est, sic dictũ quasi semper mustum sit. Apparatur hunc in modum. Musto in dolia condito protinus è lacu mergunt in aqua cados, donec bruma transe-

transeat, vt musto consuetudo quædam fiat algendi. Musti nanque solus feruor è musto vinum facit.

Ἀείζωον. semperuiuũ, sedum. Herba est, cuius tres habentur apud Dioscoridem differentiæ. Maius, minus, & tertium, quod Græcis ἀνδράχνην ἀγρίαν, Latinis illecebram dici idem Dioscorides author est. Maius describitur caule cubiti altitudinem excedente, crassitudine pollicis, pingui, virenti, vallaris lactariæ (quę χαρακίας τιθύμαλλος dicitur) modo insecto, foliis pinguibus, carnosis, pollicis magnitudine, linguæ similib. in cacumine, aliis in terram conuexis, aliis in capite stantibus, ita vt inuicem compacta suo ambitu cinctuque effigiem oculi imitentur: vnde & ζωόφθαλμος, & βούφθαλμος, Latinis oculis dictus est. Minus autem caules habet ab vna radice multos, exilia folia, rotunda, pinguia, mucronata, caulem in medio emicantẽ palmi altitudine ferentem vmbellam & florẽ herbaceum atque tenuem. Hæc duo sedi genera refrigerant tertio ordine, siccant etiam & modice adstringunt. Tertium autem sedi genus foliis est pusillis, crassioribus, hirsutis, portulacæ proximis. Vim habet excalfactoriam, acrem, & exulcerantem.

Ἀειθαλὲς. dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον, siue sedũ maius, quod perpetuo virenti fronde sit.

Ἀείχρυσον. dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, ab aureo perpetuoque seminis colore.

Ἀέριος. dicitur à quibusdam ἡ ἀναγαλλὶς authore Dioscoride: forte ea quę cæruleũ florẽ gerit.

Ἀερόμελι. mel aerium, quod nunc manna dicitur, de quo vide in dictione δροσόμελι.

Ἀετίτης. est lapis interdum candidus, alias gallæ colore, aliquando subrutilus, magnitudine fere mali Persici vel Punici, in vtero, quasi prægnans, arenam aut lapidem continẽs sonantem dum quatitur. Aiunt quidam etiã terram nonnunquam in eo contineri, eumque γαιώδη dici. in qua sententia est Plinius, qui gæodem in aetitis ponit. Nã quum materia & reliquis omnib. inter se similes existant, hoc solo discrimine differunt. Dicitur ἀετίτης à colore aquilæ candicante cauda, vt refert Plinius, vel quod in earum nidis reperiatur. Dicitur grauidis cõtinere partus cum lubricæ sunt vuluæ & parum tenaces, sinistro brachio adalligatus: idem vero facilem partum efficere, si feminibus alligetur. quã tamen vim solis nido direptis inesse Plinius scribit. Omnes aetitæ exsiccant, quidam insuper adstringunt. γαιώδης ea purgat, quę obscurant oculos.

Ἀέτωμα. dicitur apud Hippocratem pars tecti in sublime erecta. & vt Galenus interpretatur, illud quod triãgulari figura supra tectũ eleuatum est.

Ἀζυγὲς ὀστοῦν. dicitur à Galeno os quod à cunei forma alio nomine σφηνοειδὲς appellatur de quo vide suo loco.

Ἀζυγὴς ἡ

Ἄζυγος φλέψ. est propago vna ex venæ cauæ superioris trunco exoriens parte dextra, & octo costis inferioribus inserta. Eam sub corde oriri semper à se obseruatum fuisse Galenus prodidit, ca. 2. l. 5. de locis affectis, & rer initio lib. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, & extremo libr. 3. de vsu partium, in iis videlicet corporibus in quibus thorax longior erat. Nostro vero seculo propter thoracis breuitatẽ supra cor & pericardion exoritur, ad quintam plerũque thoracis vertebrã. Capiunt ex ea nutrimentum tum costę octo inferiores, tum earum spatia, iisque propinqua dorsi medulla, & thoracis membrana, & qui spinæ eo loco inseruiunt musculi, eiusq; rei gratia in octo pluresue ramulos finditur. Ac cum natura omneis venas geminas creauerit, vnam dextram, alteram sinistram, hæc dextra tãtum est, eamq; ob causam ἄζυγος à Græcis & vulgo ab anatomicis vena sine pari dicta est. Verum natura ne sinistrum latus alimento suo defraudaret, in id interdum insignem ramũ mittit, qui perinde in sinistrum, atque ipsa azygos in dextrum, sese explicat.

Ἄζυμος ἄρτος, vide ἄρτος.

Ἀὴρ. aer. Est corpus simplex calidum & humidum. Vnum est ex mundi elementis, ex quo non modo omnia componuntur, verum etiam conseruantur. Siquidẽ non modo corpori nostro circumfusus, sed inspiratus etiã magnam vim habet ad tuendã, vel corrumpendam sanitatem. Optimus enim eam cõseruat, vitiosus corrumpit. Is autem optimus est, qui prorsus sit purus, cuiusmodi est qui neque stagnorum, neque paludum halitu, neque maligna profundi cuiusdam specus exhalatione infectus est. Malus autem qui ex cloaca in quam magnæ vrbis aut exercitus sordes conuehuntur, virium contraxit. Malus quoque, qui ex animalium aut olerum putredine, aut fimo coinquinatus est, quique ob stagnum aut flumen vicinum nebulosus redditur, quique etiam celsis vndique montibus cauo in loco conclusus nullis flatibus agitatur. Hic enim suffocans putrisque est, ei nimirum similis, qui in domibus quibusdam clausis est, in quibus ob putredinem, quia non difflantur, plurimus situs colligitur. Est autem omnis eiusmodi aer omnibus ætatibus noxius, vt contra, qui omnino purus est, omnibus ætatibus salubris. Reliquæ vero aeris differentiæ, quæ ex calore, frigore, siccitate, atque humiditate habentur, non eodem modo in omnibus hominibus se habent, sed corporibus quæ optimo temperamento sunt, etiam aer optime temperatus, saluberrimus est: in quibus vero aliqua qualitas exuperat, iis vtilissimus ille censendus, in quo maxime contraria qualitas excedit, vt frigidus calidæ, calidus frigidæ, humidori siccus, sicciori vero quam par sit, tanto humidior, quanto siccitas modum excedit. Eas omnes qualitates aer admittit pro aquarum, regionum, & aliarum rerum, quæ ipsum circumstant, differentiis, à quibus plerunque in contrarias

naturæ suæ qualitates alteratur. Per se enim calidus humidusque est. humidus quidem simpliciter & κατ' ἐξοχὴν, siue absolute, calidus vero non item; quod ea qualitas in igne præpolleat.

A'θανασία est Antidotus quam describit Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, hepaticis commoda, nephriticis & ictericis. Recipit hæc. Croci drach. ij. cinnamomi drach. j. nardi drach. ij. cassiæ, myrrhæ, iunci odorati, singulorum drach. j. Excipiuntur melle Attico. Mouet sudorem copiosum data fabæ Græcæ magnitudine.

Est & eiusdem nominis Antidotus alia quam Paulus libr. 7. ad Oribasium refert, præcedentem quidem omnem materiam, sed pondere inæquali complectens, & præterea opium. quam ille scribit dolorem lenire & pleuriticis conuenire, & veluti Philonium exhiberi.

Est etiam ἀθανασία collyriũ ἄδηκτον, quod describitur ab Aetio lib. 7. cap. περὶ τῶν ἀδήκτων καὶ λευκῶν κολλυρίων. hoc est, de morsus expertibus & albis collyriis.

A'θίεται. idẽ quod παρίεται καὶ διαλύεται, id est, remittitur & resoluitur, apud Hippocratem.

A'θέρωμα est tumor concolor, doloris expers, in quo aliquid pulticulæ, quæ ἀθήρα vocatur, simile tunica quadam membranosa cõcluditur, cum quo simul aliquando lapidosa quædam duraq; corpuscula & alia instar sulphuris ramenta reperiuntur. Interdum vero veluti mansa gallinarum ossicula. Aliquando vero quasi pilos crassissimo humori implicitos inuenisse se Leonidas prodidit. Philoxenus vero reperta à se animalia intra humorem condita, culicibus aut exiguis muscis similia. Est autem ἀθέρωμα oblongum, eminens, durumque, quod vt digitis non facile cedit propter humoris crassitiem, sic vbi cesserit, haud prompte reuertitur. quibus quidem notis distinguitur ἀπὸ τῆς μελικηρίδος, quæ rotundior, humilior, latior, molliorque est, & facilius vt digitis cedit, sic postea recurrit.

A'θηνᾶ est emplastrum laudatum ab Asclepiade, descriptum ab Oribasio, Aetio, & Paulo. Recipit autem Cadmiæ drach. xx. æris vsti, malicorii, gallarum, aristolochię longæ & rotundæ, salis ammoniaci squamæ æris, nitri, aluminis scissi, aluminis rotundi, iridis, misyos, atramenti sutorii, chalcitidis, æruginis, aloes, myrrhæ, thuris, ammoniaci thymiamatis, galbani, singulorum drach. xxx. ceræ, picis, singulorum drach. c. vel vt alii habent, cc. colophoniæ drach. cccc. olei sexuncem. Hoc quidem modo apud Oribasium habetur. Asclepiades autem habet aloes drach. xii. myrrhæ drach. xii. & ammoniaci thymiamatis drach. xvi. Arida ad solem æstiuum aliquot diebus teruntur. deinde ea quæ liquari possunt liquefacta adiiciuntur & vniuntur. Magna vi pollet in capitis & neruorum vulneribus: & à Paulo lib. 4. inter ἐναίμοις φάρμακα censetur.

A'θήρ. vt inquit Galenus, significat apud Hippocratem, & quod in hordeo acutum est vt in lib. 2. de morbis, & eius partis summũ quæ in cuspide sagittæ πώγων, hoc est barba, appellatur, vt lib. 5. τῶν ἐπιδημιῶν.

A'θήρινον. nomen est collyrii ad multa oculorum vitia perutilis apud Scribonium Largum, cuius compositio sic habet. Pompholygis lotæ * p. viii. æris vsti * p. viii. croci * p. iiii. myrrhæ * p. iii. nardi * p. vi. semis & victoriati. (vel vt Marcellus habet lib. 8. nardi spicæ * p. i. & pondus victoriati) lapidis hæmatitis * p. ii. & victoriati. piperis albi grana decem. opii * p. aut victoriati (vel vt Marcellus habet eodem loco) opii * p. i. & pondus vnius victoriati commis * p. x. Teritur vino Chio.

ἀθήρινον πυγχρινὸν. est collyrium apud Galenum libr. 4. τῶν κατὰ τόπους, sed à præcedenti omnino diuersum. Ex quo apparet & ἀθηρίνου nomen plerisque collyriis commune fuisse, sicut & ἀστακίου.

A'θήρα. athera, vel athara, vt legitur apud Plinium libr. 22. cap. 25. Est pulticula liquidior & sorbilis, ex tritico zeaue molitis inque tenuissimum pollinem redactis confecta, infantibus conueniens. Est autem sorbitio ex zea tenuissime, sicut scripsit Dioscorides, molita, quasi liquida pulticula, cataplasmatis efficax. Vox quidem hæc Græcis recepta, quam tamen Plinius Ægyptiam esse dixit. Ab ea ἀθερώματα nomen videntur accepisse, propterea quod in his quiddam pulticulæ huic simile contineatur.

A'θλητικὴ ἕξις. athletica habitudo. Dicebatur olim carnosa, plena & robusta. Talis enim erat athletarum. Eam autem nõ natura, sed summo studio comparabant & arte, quam γυμναστικὴν appellarunt. Huius enim finis fuit, ita curare corpora, vt multa solidaque carne & sanguinis tenacis atque optimi copia abundarent. Neque enim vires tantum, sed etiam molem pondusque corpori adiicere conabantur, vt hac etiam ratione aduersarium prosternerent: id quod fiebat multo tum cibo tum exercitio. Cibus autem erat, qui non facile difflueret & dissiparetur, sed valentis prorsus materiæ hoc est, crassus & viscosus, vt bubulæ & suillæ carnes, panis ex caseo, & illa, vt ait Galenus, publice laudata similago, & quæ ex ea fiũt bellaria, quæ ille lib. 5. sanit. tuendæ scripsit ab athletis studio præparari, his ad ea quæ moliuntur apta. Panis eorum, peculiari vocabulo coliphium olim dictus est, ἀπὸ τοῦ κώλου καὶ ἶφι, hoc est, à membrorũ firmitudine. Sumebatur autem ab illis cibus nullo ordine, nullaque lege, vt sic facilius assuescerent omnia aduersa ferre. Itaque & crapulæ & somno intempestiue indulgebant, in puluere & cœno volutabantur, & ad omnia honesta naturæ munia inutiles, Epeo Homerico quam simillimi euadere nitebãtur. Qui

his

his artibus talem corporis habitum comparauerant, athletæ præstantissimi habebãtur, ipsaque habitudo corporis ἀθλητικὴ ἕξις dicebatur. Factum tamen est postea, vt eo quoque nomine omnis corpulenta & firma habitudo vocaretur, etiam in iis qui athleticam non exercerent. Inde apud Plautum pugilice, pancratice, atque athletice valere, pro optime & firmissime: & apud Celsum libr. 4. cap. 6. athleticus victus pro valido & ad vires firmandas accommodato vsurpatur, quemadmodum Budæus in Pandect. annotauit. Cæterum athleticam illam habitudinem Hippocrates censet non esse secundum naturam, & ea meliorem esse salubrem. Namque propter vasorum plenitudinem proxima periculo est. Itaque neutra potius quam simpliciter salubris dici debet, propter imminens periculum, nisi κενεαγγείᾳ protinus soluatur: alias, vt scribit Galenus comment. in aphor. 3. lib. 1. inculpabilis est, quod athletæ & bonis abundent humoribus, & vires habeant robustas. Eorum quoque sanguinem optimũ esse, idem lib. de atra bile prodidit.

Ἄθροισμα. vocabulum est empiricæ sectæ proprium, de quo vide in dictione ἐμπειρία.

Ἀθρόον. quod adstrictum est, & in seipsum contractum. Contrarium est distracto atque disperso.

Ἀθώρηκτος. ὁ μὴ μεθύων, apud Hippocratem.

Αἰγείρινον. vnguentum populneum, quod ex vua quæ fructus eius est & βρύον dicitur, verno tempore conficitur, cum plurimum grauis est prægnansque resina. Est & nomen τοῦ αἰγειρίνου φαρμάκου, cuius descriptionem explicat Paulus lib. 7. cap. 19.

Αἴγειρος. populus. Arbor est duum generum. vnum αἴγειρος λευκὴ, alterum αἴγειρος simpliciter dicitur. Vtrumque procerum, sine flore ligno æque candido, folio bicolore, crepitante, in iuuenta quidem circinatæ rotunditatis, in senecta vero anguloso, inferne herbaceo, superne candicante, pleno lanugine, quæ vt iulus euolat. Discrimen hoc est, quod nigræ populi caudex procerior læuiorque sit, albæ læuis & carnosus, nigræ etiam magis scaber, foliumque angustius quam albæ. Ad hæc nigra sterilis prorsus est. alba fert vuas, quas βρύα vocant, vnguentis aptas.

Αἰγίδιον. est nomẽ collyrii, quo fluxiones commode sisti possunt, quod genus [illegible] appellant. Descriptio habetur apud Aetium.

Αἰγιλώ. à quibusdam dicitur ἡ ἀχερωΐς, authore Dioscor. quod capris grata sit pabulo.

Αἰγίλωψ. est apostema inter maiorẽ oculi angulũ & nares ruptũ atq; exulceratũ (antequam enim disruptũ exulceretur, ἐγχίλωψ vocatur authore Paulo) quod aliquando neglectum paruam fistulã aperit, per quam pituita assidue distillat, idque assidue male habet oculum. nonnunquam etiã exeso osse vsque ad nares penetrat, atque interdum naturã carcinomatis induit. Intentæ in eo venæ & recuruatæ sunt, color pallet, cutis dura est, & leni tactu irritatur, inflammationemque in eas partes quæ coniunctæ sunt euocat, ipsique oculo propter viciniam frequenter damnum accersit per naturale paruum foramẽ quod in angulo habetur, vt scripto prodidit Aetius. Ex his eos qui quasi carcinoma habẽt curare periculosum est, eos vero quibus ad nares tẽdit, superuacuum. neq; enim sanescunt. at quibus id in angulo est, potest adhiberi curatio, quę quanto angulo propius id foramen est, tanto difficilior est, quoniam perangustum est, in quo versari manus possit. Dicitur & abscessus is αἰγιλωπία.

Est & αἰγίλωψ auenæ genus vnum quod specialiter Latini festucam appellant: ea autem herba est, quæ non nisi post annum ex semine suo gignitur. folio est tritici, sed molliore, summo in capite semina bina ternaue rubra habet, ex quibus aristæ capillamenti modo prætenues prodeunt. Spica illi ante messem decidit, ita vt spicilegii tempore spica ipsa inanis & orba grano, vanescensque culmus, quasi festuca reperiatur: vnde inditum illi à Latinis festucæ nomen fuisse verisimile est: eamque ob id Virgilius poeta sterilem auenam appellasse videtur frugum pestes enumerans hoc versu:

Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

Sic autem fortasse dicta est Græcis, quod illita cum farina herba τῷ αἰγίλωπι oculorum vitio medeatur. vide βρόμος.

Est & αἰγίλωψ, authore Plinio arboris glandiferæ species, quæ fert panos arentes, muscoso villo canos, non in corticẽ modo, sed & è ramis dependentes cubitali magnitudine, odoratos.

Αἰγίς dicitur apud Hippocratem in oculis albicans cicatrix, vt in Prorrhetico: & albescentes humores concreti, vt in Coacis prædictionibus.

Αἰγόκερας. sic dictum est antiquis fœnum Græcum, quod proprie τῆλις appellatur. scilicet à siliquarum figura, quas similes habet corniculis caprinis vel etiam bubulis. vnde & βούκερας quoq; à Theophrasto cognominatur. Idem & Galenus annotauit in explicatione vocum Hippocratis.

Αἰγυπτιακόν. genus collyrii. vide αἰγίδιον.

Αἰγύπτιον ἔλαιον. Ægytium oleum. dicitur apud Hippocratem id quod veteres cicinum vocant: at vero αἰγύπτιον ἔλαιον λευκὸν, hoc est, Ægyptium oleum album, significat id quod ex liliis compositum est, atque alio nomine κρίνινον καὶ σούσινον, id est liliaceum & susinum, appellatur.

Αἰγύπτιον μύρον λευκόν. Ægyptium vnguentum album. dicitur apud Hippocratem vnguentum quod & μενδήσιον appellatum est, compositum ex liliis & aromatibus, quamobrẽ vnguentum non oleum nuncupatur. Idem vero & κρινόμυρον & σούσινον μύρον vocatur. Eo antiquitus mulieres vtebantur, nimium cutis candorem occulere volentes. Appellabant autem & alio nomine μεγαλεῖον, vt author est Pausanias.

Αἰγύπτιον μύρον. dicitur apud Hippocratem vnguentum quod ex floribus Ægyptiæ spinæ constabat. appellatum est & μετώπιον.

Αἰγυπτία. nomen est medicamenti stomatici, quod habetur apud Paulum libr. 7. cap. 14. Est & pessi nomen, cuius compositionem Paulus explicat libr. 7. cap. 24. Est etiam emplastrum cephalicum Andromachi, quod describitur ab Aetio lib. 15.

Αἰγυπτία στυπτηρία. Ægyptium alumen, quod & σχιστὴ & τριχῖτις appellatur.

Αἰγίπυρον. dictum est τὸ λιθόσπερμον, authore Dioscoride, forte à seminis soliditate & duritia.

Αἰδοῖον. penis, membrum virile, quod alio nomine etiam καυλὸς dicitur, vt scribit Galenus. Est pars viri exerta ex ossium pubis ligamētis nata, primum concubitus organum. Fit ex duobus ligamentis, raris sanguine crasso & nigro plenis, tactu exquisito præditis, ex ossium pubis commissura prope totis prodeuntibus, superne vnitis, inferne distantib. quantum poro vretico perficiēdo, cum cute & membrana carnosa sufficiat, donec in glandem, penis finem, desinant. Venas habet atque arterias tum magnas tum multas ab illis prodeuntes, quæ os sacrum prætervehuntur, neruos autem tum à sextę coniugationis ramis, qui ad costarum radices descendunt, tum ab infima spinali medulla.

Αἰεὶ. significat apud Hippocratem aliquando τὸ ἕως, id est, donec, sicut & apud plerosque veterum.

Αἰθόλικες. sunt, authore Galeno, in summa cute circuli quidam rubentes, iis similes qui ab igne excitantur. sic dicti sunt ἀπὸ τοῦ αἴθειν. Sunt qui scribant per υ αἰθύλικας, quibus suffragatur author explicationis vocum Hippocratis.

Αἰθαλώδεα. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις αἱμάλωπα interpretatur.

Αἰθάλη. apud Hippocratem dicitur λιγνὺς, hoc est, fumus & fuligo.

Αἰθιοπικὴ ἐλαία. à quibusdam dicta est ἡ ἀγριελαία, id est, oleaster, sicut habetur apud Dioscoridem.

Αἰθιοπικὸν. aliquādo dicitur absolute apud Hippocr. Tunc autem debet subintelligi κύμινον.

Αἰθιοπὶς. herba est foliis verbasco similibus, perquam hirsutis densisq; in orbē circa imam radicem sparsis, caule quadrangulo, aspero, crasso, arctio aut apiastro simili, multis alis concauo. Fert semen erui magnitudine, in singulis conceptaculis geminum. Radices habet ab eodem cespite numerosas, longas, crassas, & gustu glutinosas, quæ siccæ nigrescūt, itaq; durantur, vt cornu possint videri.

Αἰθόλικες. vide paulo ante αἰθόλικες.

Αἱμάλωψ. est sugillatio in oculis, ex plaga aut ictu effuso sub contusum locum sanguine. Sic quidem Archigenes definiuit, qui etiam idem malum ὑπόσφαγμα appellauit. Sic dicitur quasi αἷμα ἐν ὠπί: etiamsi in omni alia corporis parte nasci diciq; possit. Siquidem Dioscorides etiam cruorem per adipē sparsum αἱμάλωπα nuncupauit, scribens libr. 2. capite de hircino & ouillo seuo: πεῖθε κατ' ὀλίγον ὕδωρ ἐπιχέων, ἄχρις ἂν μηκέτι αἱμάλωψ ἐκκρίνηται. Hoc est, tere paulatim aquā affundens, donec ne amplius quidem cruentum virus excernatur. Galenus etiam ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit αἱμάλωπας vocari rubentes quosdam in cute circulos, qui alio nomine αἰθόλικες dicuntur.

Αἷμα. sanguis. Duobus modis intelligitur: interdum sincerus & solus, ab aliisque humoribus secretus: interdum vero, & quidem frequentius, cæteros humores secum complexus, qualis fere aperta vena vel arteria excernitur, & dicitur omnes corporis partes gignere & nutrire, sanguineas scilicet, nullius interuentu, sed primo & per se, spermaticas vero intercedente semine. Inest in eo sanguine pituita dulcis & semicocta, quæ postea concoctione in sanguinem transit: inest & bilis pallidæ aut flauæ, sed naturalis & benignæ portio, ac etiam humoris melācholici, vt constet partibus omnibus temperamento maxime variis & quantitate. Sanguinis enim sinceri portio plurima deinde pituitæ & succi melancholici, bilis paucissima. Ex hoc sanguine, tanquā è penu, singulæ partes trahunt alimentum familiare, hoc est alię magis sanguineum, aliæ pituitosius, aliæ biliosius, aliæ magis terreum & melancholicum. Est autem sanguinis quidem materia chylus à ventriculo concoctus, causa autem effectrix tum natiuus calor, tum ipsa propria iecinoris caro, quam παρέγχυμα veteres medici appellarūt. Quem enim chylum ventriculus & venæ mesaraicæ prępararunt, iecur postea in sinum suum admittit, & in substantiam suam conuertere enititur, sibique prorsus similem reddere (hic enim vnus est omnium actionum naturalium scopus) non modo colore, sed etiam substantia. Quæ quidem vbi ad mediocritatem est consequutus, tunc sanguis vere est, inter chylum & ipsum iecinoris parenchyma medius. Est igitur sanguinis vere effectrix causa iecinoris caro: sicut seminis testes, & lactis glandulæ in mammis reconditæ: sed non ea quidem nuda & sola, omnique ope destituta, verum calore natiuo prędita, quem omnium actionum naturalium authorem esse Hippocrates asseuerat. Hic autem cum temperatus sit & modice humidus, plerique putauerunt sanguinem quoque ab eo genitum, calidum humidumque esse oportere. Hippocrates tamen sanguinem calidum natura non esse existimauit, quod in mortuo animali calorem non retineat, cum tamen alii humores temperamentum proprium etiam post mortem retineant. Est enim pituita semper frigida humida, bilis flaua calida sicca humor melancholicus frigidus siccus. Ex quo apparet in viuo animali mistum aliquid esse sanguini, cuius occasione calidus sit. Est aūt id spirit⁹ triplex, naturalis, vitalis, & animalis, & in

eo

eo spiritu ceu vehiculo & pabulo calor. Quamobrem sanguis, spiritus calorque natiuus simul moueri solent, nunc foris intro, vt initio accessionũ, verecundię, per somnũ, metum, mœrorem: nunc intus foras in augmēto & statu accessionum, verecundię, vigiliis, gaudio, æstu, balneo, & id genus aliis: vnde fit, vt animalia sanguinea exanguibus sint calidiora, & partes corporis nostri quãto plus habent sanguinis, tanto plus habeāt & caloris. Hæc quidē cum sit præcipua sanguinis generandi causa, permulta tamen alia concurrunt, à quibus copiosior, purior, faciliusq;, vel cõtra prouenit: in primis quidem partium à quibus gignitur puritas aut impuritas, alimenti natura & quantitas, & naturarũ proprietas quædam. Cæterum sanguis optimus & pulcherrimus, multum rubet, præsertim in venis. Nam ab arteriis fluens flauior est, vti & calidior, cum in venis sit temperatior. Dulcis præterea est, vt qui fiat à calore tēperato, & crassi ac tenuis medius. Est autem fibrarum plenus, ἶνας vocāt, à quarum frigiditate ipsum coagulari scribunt Hippocrates libr. de carnibus, & Aristoteles lib. de histor. animal. vel hoc argumento, quod cui sanguini sunt hæ fibræ vel ademptæ, vel à natura negatę, (vt damarum, ceruorum & camelorum sanguini) sanguis ille nunquam à frigido concrescet, cum tamen hepatis carni, sanguinis fonti, vti & pulmonum, lienis, atq; renum fibræ nullæ sint, nec vllus è cæteris humoribus extra corpus concrescat: quo vno maxime indicio excretiones melancholici humoris à sanguine crasso & nigro discernuntur.

Αἷμα δράκοντος. sanguis draconis. vide κιννάβαρι.

Αἱμάτωσις φλεβῶν. Eo nomine, inquit Galenus in interpretatione vocum Hippocratis, Dioscorides existimauit significari suppressiones supertumescentis sanguinis. Alii vero intelligunt eo nomine plenas sanguine & tumescentes venas.

Αἱματηρὴ ἢ αἱματώδης δυσεντερία. Sanguinea siue cruenta dysenteria. Vna est dysenteriæ differentia, in qua sanguis multus sincerusque excernitur: qua in re à reliquis differt, in quibus varia excrementa, biliosa, melancholica, & saniosa vacuantur. Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων annotauit eam non proprie dysenteriam esse, vt quæ sæpe citra intestinorum exulcerationem accidat ob iecinoris imbecillitatem, aut intestinorum venis præ sanguinis copia fatiscentibus.

Αἱματίτης. lapis est saturato colore niger & cinnabarin referens, glebæ fere semper figura, sed aliquando vuarum modo efformatus, ex ramentis saxi rubri terræve, sicut & schistus lapis, concretus. Fit enim ex sedimine quod aqua abrasit à saxis terrisque rubris, vel hoc argumento, quod vbicunque αἱματίτης aut σχιστὸς reperiuntur, ibidem sint saxa rubra & terra eiusdem coloris: quomodo in Sinopide rubrica hæmatitem reperiri Dioscorides scribit. atque ideo vel affrictus ad cotem, vel in pila tritus succum remittit, vt & lapides omnes, qui eandem habent originis rationem. Quia vero is sanguineus ab hæmatite redditur, sic propterea dictum plerique volunt, inter quos est Aetius libr. 2. At Galenus quod lapis ipse sanguinei coloris sit, ita recte dictum putat Theophrastum sequutus: alii vero à propria vi nomen accepisse, quod sanguinem profluentem sistat. Adstringit enim & exsiccat, simulque calefacit atque extenuat. quibus facultatibus præditus multorum morborum præstātissimum remedium est, siue succus eius cote exprimatur, siue ipse vstus in puluerem vertatur. Vtendi autem rationem Dioscorides l. 5. prodidit. Fit ex eo collyrium, quod αἱματίτινον appellatur, conueniens aspretudini oculorum. describitur autem à Galeno lib. 4. τῶν κ. τόπους.

Αἱμόδωρον. sic dicitur quod fœno Græco ab radice statim subnascitur, singulari caule, nec multum dissimili consurgens, verum multo breuiore.

Αἱμόκερχνον. significat apud Hippocratem quicquid in sanguinis profluuio inducit eam tussiendi cupiditatem, quam medici κέρχνον appellant. Est autem morsus quidam subasper irritans in aspera arteria. Erotianus vero dicit apud Hippocratem significare ea, quæ simul sanguinolenta sint & sicca. κερχνὸν enim appellasse Atticos τὸ ξηρόν. Hesychius autem αἱμόκερχνα simpliciter exponit ἠχώδη.

Αἱμοῤῥαγία. sanguinis profluuium. Est sanguinis è vena vel arteria vacuatio, interdum critica, vt plurimum vero symptomatica. Ea autem tribus de causis contingere potest, tunica earum diuisa, aut reserato earum ore per ἀναστόμωσιν, aut transcolatus siue transmissus per διαπήδησιν. Diuiditur tunica vulnere, contusione, ruptione, erosione: ἀναστόμωσις accidit propter tum vasis imbecillitatem, tũ sanguinis qui ad os eius impetu ruat copiam, adhæc acrem quampiam, quæ illi extrinsecus incidat qualitatem. διαπήδησις ex tunica quidem ipsa rarefacta, sanguine vero tenuato oritur: accidere præterea interim potest & ex gracilium vasorũ ore adaperto. Cæterum à partib. fere omnibus profluere sanguis potest, narib. ore, thorace, pulmone, ventriculo, iecinore, intestinis, & hæmorrhoidibus: atque earum partium ἡ αἱμοῤῥαγία dicitur, à quibus ille profluit. Verum apud Hippocratem cum simpliciter αἱμοῤῥαγία dicitur non addito partis nomine quæ sanguinē fundit, id modo sanguinis profluuiũ intelligitur quod è naribus manat, vt annotauit Galen. comm. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. Cum autem τῆς αἱμοῤῥαγίας nomine omne sanguinis profluuium intelligi possit, eo tamen proprie dicitur quod confertim fit, ἀπὸ τοῦ ῥαγῆναι, quod apud Hippocr. significat ἀθρόως ὁρμᾶν hoc est, impetu & confertim prodire, vt Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις explicauit.

Αἱμοῤῥοΐς. duo significat. scilicet ipsum sanguinis effluuium per venas quæ in ano sunt, vt

scribit Galenus lib. de atra bile, vbi ait symptomati hæmorrhoidis nomen impositum: tum venam ipsam, quę in ano est, dilatatam, sanguinemque fundentem atræ bili mixtū. Sunt autem huius duæ summæ differentiæ. Alia cœca est, alia aperta. Cœca dicitur tum quæ intra latet, nec videri potest, tum quæ conniuet, nec sanguinem vllum remittit, vt licet ex Paulo intelligere lib. 3. cap. 59. Similiter aperta duobus modis dici potest, vel quæ visu conspicua est, & tumet extra sedem, vel quę sanguinem certis circuitibus fundit, quamuis in alto posita sit, & oculis non subiecta. Cœca ingentes dolores excitat. Aperta vt, si moderate quidem fluat, plerosque morbos curat & imminentes arcet, sic nimium sanguinem excernēs cachexiam, hydropem, aliosque graues morbos parit. Sunt vero & aliæ τῶν αἱμορροΐδων differentiæ, quas definitionum medicarum author recenset. Differunt enim inter se magnitudine, numero, figura, quod basim vel angustam vel latam habeant: loco, quod aliæ in ano, aliæ in sphinctere consistant: ad hæc more, quod aliæ mites, aliæ vero malignæ sint. Vnde autem hæ venæ prodeant, an à caua vena, an ab altera quam portam appellant, video apud anatomiæ professores controuersum esse. eorum tamen melior pars in eam sententiam inclinat, vt venæ portæ rami sint, nec ad cauam pertineāt. Ac quanuis eæ solæ venæ quæ in ano sunt sanguinem effundentes, αἱμορροΐδες proprie appellentur, attamen ad earum similitudinem etiam venæ quædam circa vteros mulierum sanguinem profundētes eodem nomine à medicis dicuntur. Easdem enim fere habēt quas & aliæ differentias, & paria symptomata inducere solent. Consistūt autem illæ aut in osculo vteri, aut in collo, aut in ipso vtero, aut, quod raro accidit, in pudendo: easque si non tactu, certe per dioptram licet intueri. Et illæ quoque sua incommoda, sicut & superiores, habent.

Αἱμωδία. dentium stupor. Sunt autem qui non simpliciter stuporem dentiū, sed stuporem dentium à visu aut auditu excitatum interpretentur: cum videlicet ea, à quibus hi duo sensus abhorrent, percipiuntur: veluti cum limarum aut serræ attritus exauditur. Verum Galenus definit αἱμωδίαν esse affectum ori soli, nec tamen toti, sed dentibus gingiuisque accidentem ab acidis & acerbis cibis. eum oratione quidem explicare impossibile est, sed cum quis eiusmodi cibos manducauit, vt iis dentes & gingiuæ male afficiantur, affectum hunc in eo & omnibus similem esse credimus; qualem in nobis ipsis experimur. Sunt autem qui τῆς αἱμωδίας nomine omnem simpliciter dolorem dētium intelligant.

Αἰνιάτης. dicitur apud Hippocratem qui est ab Æno ciuitate Thraciæ. eundem vero & αἰνιοπικὸν aliquando vocat.

Αἰολᾶσθαι. significat apud Hippocratē τὸ διαπλάζεσθαι καὶ πλανᾶσθαι, hoc est, quasi vagari & errare.

Αἶρα. lolium. herba est hordei effigie, folio angusto, pingui, & hispido, semine exili, in cortice aculeato, flore subpurpureo. Nascitur ex tritico & hordeo, corruptis vligine seminibus, aut imbre nimio dilutis. Calfacit & siccat tertio fere ordine. Fecit ex eo emplastrum nigrum Heras, valens ad fistulas, & alarum inguinumque abscessus. refertur ab Aetio lib. 15. cap. de emplastris emollientibus & discussoriis. Inde deductum est αἴρινον ἄλευρον, siue αἰρῶν ἄλευρον, hoc est, loliacea farina, apud Hippocratem.

Αἰσχρομυθεῖν siggnificat apud Hippocratem ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν, αἰσχρῶν καὶ ἀσελγῶν πραγμάτων μνημονεύειν, id est, turpium impiarumque rerum meminisse, sicut interpretatur Galenus cōment. εἰς τὸ προρρητικόν.

Αἰτία ἢ [illegible]

Αἴτιον. Causa. Multiplex semper habita est apud philosophos & in varias species digesta. De quibus tamen omnibus non est hic agendum, nisi quatenus earum cognitio distinctioque medicinæ conducit. Maxime quidem communis, & ab omnibus recepta causarum diuisio est secundum quatuor hęc genera, materiam, formam, efficiens & finem: à quibus causa omnis materialis, formalis, efficiens, & finalis dicitur. Materia quidem siue subiectum (neque enim refert vtro modo appelles. sola enim ratione distinguntur, re ipsa eadem sunt) humanum corpus est: forma, quandiu quidem homo sanus est, probum temperamentum: cum vero ægrotat, ipsa morbi species in materiam siue subiectum impressa: vt calor pręter naturam, formalis causa febris est. Efficiens autem, humor à quo morbus excitatur, aut intemperies, aut aliqua omnino incommoderationis solutæue continuitatis efficiens causa: finis vero in morbis, actio læsa. Interrogantibus enim nobis, quænam sint febris tertianæ causæ, respōderi potest, hepar quidē causam esse, tanquam subiectum, vel calorem acriorem, vt formam, vel bilis putredinem, vt efficientem, vel hominis ægri interitum, tanquam finem, ad quem morbi omnes, nisi curentur, spectant. Veruntamen duæ potissimum considerantur, non à medicis modo, sed etiam à vulgo: efficiens & finis, sed maxime quidem efficiens à medicis, apud quos tam late patet, vt reliquas generali quadam significatione complectatur, & quæ de causis scripserunt, omnia propemodum ad eam referantur. Ea namque sola videtur corpus immutare, & ex sano ægrum reddere. Definitur esse à qua aliquid fit, vel (vt scribit Aristot.) quæ primum mouet. Nos latius vsurpantes causam efficientem esse dicimus, non solum à qua primo fit motus, sed simpliciter omnem, quæ rei efficiendæ præbet operam, siue primo & per se, siue, secundo & per accidens, siue vt instrumentum, sicut videtur sentire Galenus lib. 1.

lib. 1. loc. affect. Verbi gratia: iecinoris facultas causa est effectrix sanguinis. similiter & calor natiuus causa est eiusdem efficiens, quamuis natura eo videatur vti tanquam instrumento in omnibus muniis obeundis. Cæterum huius generis causarum materiā, inquit Galenus, iuniorum medicorum probatissimi quatuor generibus complexi sunt, eamque distinxerunt in sumenda, facienda, educenda, & foris incidentia. His enim causarum generibus non modo custodia sanitatis perficitur, verum morbi etiā omnes generationē acceptam ferunt. Ac sumendorū quidem nomine cibus, potio, & si quid medicamentorum intro sumitur, atque ipse etiam aer inspiratus intelligitur: faciendorum vero, frictio, ambulatio, vectio, equitatio, denique motus omnis: præterea somnus, vigilia, & venus: educendorum vero, omnia quæ in corpore continentur, quacunque ex parte ferantur. Ex foris incidentibus primus est circumdatus nobis aer, deinde quæcunque lauantium vnguentiumque cuti propinquant. His enim omnibus alteratur immutaturque corpus, vel ad bonam vel ad aduersam valetudinem. Verum eadem causarum genera dilucidius mihi videntur distinxisse, qui omnes in externas aut internas diuiserunt. Est autem externa, quæ extra corpus posita, ipsum bene maleue afficit. Hanc & euidentem appellat, quod omnis prope oculis conspicua sit, aut alio aliquo sensu pateat: Græci προκαταρκτικὴν siue προκαταρχόντων αἰτίαν, aliquando πρόφασιν appellant. Eas medici in duo genera partiuntur, necessarias & non necessarias. Necessariæ quidem sunt, quæ extrinsecus occurrentes necessario nobis ferendæ sunt, quod nec eas fugere & declinare, nec sine iis viuere liceat, vt in vniuersum aer, cibus, potus, motus, quies, quæ excernuntur, quæ retinentur, & plurimæ animi affectiones. Nō necessariæ vero, quas vitare possumus, & sine quibus vita potest seruari, vt hic aer, hic cibus, hic potus, equitatio, ambulatio, somnus post meridiem, hic vel ille animi affectus: ad hæc omnia quę casu aut fortuna cōtingunt. Interna vero causa dicitur, quæ intra corpus posita ipsum bene vel male afficit. Afficit & in obscuro posita, & morbos continens causa dicitur, à Græcis autē προηγμένη. Huius generis est humor redundans vel deficiens, probus aut vitiosus, qualitates similiter modum seruantes vel excedentes. adhæc robur aut imbecillitas singularum partium: Sunt autem earum causarū duo genera. Vnā est generis sui nomine dicta προηγουμένη, altera vero continēs & pxima, quā Gal. indifferēter vel συνεχὲς, vel προεχὲς, vel συνεκτικὴν scribit appellari posse. Est aūt προηγουμένη quæ cum sit intra corpus, nō tamen primo per se, siue immediate alicuius causa est, sed alia causa intercedente. Continens vero causa est, ex qua primo & immediate aliquid fit. Sunt tamē qui hanc postremam internę causæ diuisionē in antecedentē & continentē, nugas esse putent, dicentes omnem internā causam simplicē esse, neque vllam continētem propriamq; dici debere. In quo tamen, pace eorum, bonaq; venia dixerim errare mihi videntur. Nam quemadmodū in rebus externis vnius eiusdemque operis possunt esse plures causæ sese mutuo consequentes, sic & in interno corpore. Id quod exemplo plurium calculorum, quorū primus ab homine motus mouet secūdum, secundus tertiū atque ita deinceps, Gal. in l. de sympt. differ. aperte declarauit, & multis aliis etiā reb. indicare licet. Ignis enim ratior intra tormentum bellicum accensus pilam æneam summa violētia impellit, hæc muros & arcem prosternit, quorū ruina melior firmiorque præsidii pars opprimitur, proinde reliqui arcē hosti dedūt. Obsessionis quidē finis (quē & effectū dicere possumus) deditio est. Huius proxima continensque causā (licet mihi, arbitror, hanc hypothesin fingere) militū qui arcē tueantur paucitas, paucitatis autē, ruina arcis quæ maximam militū partem oppressit, ruinæ vero, ictus quo pila ænea arcem verberauit, ictus autē causa fuit ignis intra tormētum spatiis nimiū angustis conclusus. Hæ quidē deditionis causæ fuerunt, nec tamē omnes primo & per se, sed, vt ita dicam, mediatæ. Sic intra corpus res habet. Exempli gratia: crassus & viscosus humor obstructionē inducit, obstructio perspirationem cohibet, cohibita transpiratio putredinē excitat, putredo calorem præter naturā, hoc est, febrē accēdit. Ex hac hypothesi sunt febris causæ quatuor ordine sese consequentes: è quib. proxima & coniuncta febris causa putredo est, prima autē & maxime remota, crassus & viscosus humor. oēs tamen internæ sunt. Itaque vt inter eas discrimen esset, veteres medici proximam causam continentem vocarunt, reliquas vero antecedentes, internas tamen & ipsas. Magna enim reuera inter eas differētia est. Nō est igitur insectandus Auicennas, si coniunctam continentemq; causam à reliquis antecedentibus distinxerit. In hoc enim & rationem & Galenum authorem secutus est, qui similiter eas distinxit cap. 5. l. 1. de symp. causis, agens de iis quæ in sensu tactus consistunt. Torporis, inquit, causa est vita deses, & succorum crassorū vel lentorū abundantia, quam internam esse nō est dubiū: continens vero, siue aliter eā appellare places, est talis quispiam in neruo affectus, cuius occasione à principio ad ipsum virtus transmitti prohibetur. Idem explicans aphoris. 30. lib. 7. Fiunt, inquit, alui excrementa spumosa spirituoso humore ex capite ad ventriculū defluēte: fiunt & vasis, quæ ad ipsum perueniunt, illum effundentibus. fieri potest aliquādo & id ab ipso ventriculo, vnam habēs causam continentem, quomodocūq; excernatur aut fiat, antecedentes vero plures. Est autem huius pituitæ continēs causa flatuo-

sus spiritus, dũ humori commiscetur, vehementẽ habens motũ & inæqualem, ita vt & ipse disrumpatur, & pituitã frangat in multas ac paruas partes. Talis vero motus ipsius causa est, & propria natura, & caloris nonnũquam multitudo. Verum nullibi euidentius quam in libris de causis pulsuum. quas cum statuat triplices, externas, internas, & continentes: externas quidem hyemem, æstatẽ, cibum, potum, motum, quietem & similes: internas vero humorum crassitiem, copiam, acrimoniam: continentes vero, facultatem vitalem, vsum & instrumentum: manifesto continentes causas siue coniunctas siue cohærentes ab internis differre demonstrauit. Ex his ergo apparet triplices esse causas, euidentes, antecedentes, & continentes, quæ & ipsæ in antecedentium genere continentur. Nec est tamen necesse omnes in omnibus rebus haberi, cum sæpe vnius rei vna vel gemina tantum causa sit. Galenus in Arte parua omnes causas in tria genera partitus est, salubres, insalubres: & neutras: salubres rursus diuidens in conseruatrices atque in effectrices sanitatis. Insalubres sunt morborum causæ, & ex eorũ numero quæ præter naturam habentur. Diuiduntur & causæ aliter in duas differentias, vt alia per se, alia per accidens dicatur. per se quidem cum propria & insita facultate, nulliusque interuentu aliquid efficit. per accidens vero, quando non propria & ingenita vi, sed alio interueniẽte. vt aqua frigida corpori affusa per se & proxime refrigerat, per accidens autem calefacit, densata scilicet cute, & intus cohercito calore natiuo, & vires maiores colligente. Similiter scammonium per se corpus calefacit, sed quia bilem calidã expurgat, per accidens refrigerat. Est & alia causarum diuisio in tria genera, in eam per quam res st, in eam sine qua non est, in eam per quam melius est. Ea per quam res est, primaria & principalis dicitur, atque eadem cum ipsa rei forma videtur esse, per quam, vt ait Aristoteles, vnumquodq; est id quod est, & agit id quod agit. Præcipua quidem ignis actio est ea quę sunt eiusdem generis congregare, & separare quæ sunt genere diuersa: cuius actionis triplices sunt, de quibus nunc dicimus, causæ. Ac primaria quidem per quam id ipsum agit, eius calor est à quo, vt à præcipua vi, ignis simpliciter calidus dicitur. secunda vero causa, sine qua congregatio similium & separatio dissimilium non fieret, est ignis & eorum corporum contactus ad omnem actionem necessarius: tertia vero per quam melius actio illa perficitur, est ignis siccitas, raritas & tenuitas. Sic enim & quæ congregantur & quæ separantur, melius suis finibus terminantur, ipseque ignis altius penetrans, & in minimas portiones diuisus, in mixtionis intima subit, & omnia quæ congreganda segregandaue sunt, contingit. Sic quidem se habent omnes fere causarũ differentiæ. qui plures desiderat, legat Aristotelem lib. 2. physic. Non est autem prætermittendum omnem causam ad aliquid dici, vt ait Galenus, scilicet ad effectum suum comparatam. Siquidem idem potest & causa & effectus dici, diuersis tantum rationibus. Prohibita transpiratio effectus est obstructionis: eadem vero causa est putredinis. Ex quo patet omnem causam in comparatione ad suum effectum dici.

Αἰτιολογικὴ. pars est medicinæ quę causarum differentias & vires expendit. Cum autem causæ duplices sint, vt docuit Galen. salubres & insalubres, quarum illæ ad tuendam sanitatem, hæ ad morbum gignendum plurimum habent momenti, non est dubium ambarũ cognitionem ad eam medicinæ partem spectare, sed earum maxime à quibus morbi prodeunt: quam ob causam etiam à quibusdam παθολογικὴ pars eadem dicta fuit. Eam in totum neglexerũt olim methodici, sed maximi semper fecere dogmatici Hippocratis vestigiis insistentes.

Αἰτώλιον. sic quondam apud Eboenses dictum est granum Gnidium.

Αἰὼν. ὁ βίος. apud Hippocratem.

Αἰώνιον. sic dictum est à quibusdam τὸ ἀείζωον, hoc est, sedum maius, quod fronde sempiternum sit, & perpetuo vireat.

Αἰώρα. gestatio. Est corporis exercitatio ex motu statuque cõposita. Nam cum aliæ omnes exercitationes corporis motione obeantur, sola gestatio ex motu & quiete mista videtur esse, quod permultæ corporis partes nullo per eã videatur motu exagitari, cũ tñ totum corpus ab eo manifeste moueatur à quo gestatur. Quo fit vt hoc exercitationis genus vtilissimum lenissimumq; sit, nullã corpori lassitudinem inducens, nec tamẽ minus cõmouens magnis exercitiis. Ea calor natiuus, vt & reliquis ventilatur & excitatur, dissipãtur superflua, corporis habitus robustior euadit, omnisq; ad obeundas actiones stupor excutitur. Cum autem multis modis gestari corpus possit, hi præcipui sunt: primus in lecto, eoq; vel pensili, vel rotis subnixo: secundus in lectica, siue in ea homo desideat, siue decumbat: tertius in curru: quartus in naui, qui omnium vehementissimus est, & mutationes plurimas maximasq; inducit. Præterea species est ἡ αἰωρῶν Escilatio Latinis dicta: hoc est pensilis quædã gestatio & agitatio corporis: qua per lusum veteres vtebãtur feriis Latinis, in memoriam & imaginem vitæ humanæ, in qua altissima interdum in infimum deiiciuntur, infima in altum efferuntur & euehuntur. Siquidem homines eo lusus genere impositi transuerso tigno de arbore suspenso iactabantur, alternis in sublime euecti & depressi. Est etiam equitatio quædam species gestationis, verum minus propria, quoniam equitantes non equi modo, sed suo etiam motu manifesto exercitari videntur. Cæterum quibus corporibus affectionibusque singulę gestationis species conueniant, Aetius lib. 3. cap. 6. explicauit.

Ἄχαρροι πόνοι. dicuntur ab Hippocrate dolores, quos præsens eo temporis corporis dispositio non poteſt ferre, vt annotat Galen. comment. εἰς περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀκακαλὶς. ſemen eſt fruticis in Ægypto naſcentis, fructui tamaricis ſimile. nomen habere dicitur à nympha Acacali. Vt autem ſcribit Heſychius, ἀκακαλὶς eſt flos narciſſi.

Ἀκακία. eſt ſpina fruticoſa, magnitudine arboris, non recta, florem gerens candidum, & ſemen lupino ſimile in folliculis. tota excepto caudice aculeata eſt. Naſcitur in Ægypto triplex, alba, nigra, & viridis. Acaciæ fructum Galen. lib. 1. τῶν κτ̓ τόπους, κεράτια ἀκακίας appellari ſcribit, hoc eſt, ſiliquas ſpinæ, ad differentiam opinor ſiliquarum arboris ceratoniæ, quæ ſimpliciter κεράτια appellantur. Ex ſemine ſuccus cũ ſponte, tum vi & compreſſu manat, qui ſiccatur in vmbra, & ex maturo ſemine niger, ex viridi ſubrufus euadit: optimus eſt prorſus leuis & modice rubẽs. Dicitur & ille ἀκακία, arboris ſuæ nomine. Eſt autem teſtibus Oribaſio & Aetio ἀκακία arbor eadem cum ſpina Ægyptia, niſi quod acacia etiam alibi quam in Ægypto naſcitur. Acacia adſtringit, acerba & frigida eſt ſecundo gradu, ſicca autem tertio. Verum quæ in officinis hodie acacia oſtenditur, non eſt illa veterũ, ſed ex bacculis prunorum agreſtium coctis ſuccus expreſſus teſſellatim cõſectus inſolatuſque, quem pro vera acacia minimo errore vſurpamus.

Ἀκαλήφη. vrtica, herba eſt genere duplex. Vna ſylueſtris, quam fœminam vocant, aſperior, latioribus nigrioribuſque foliis, ſemine lini ſed minore. Altera non æque aſpera, minuto ſemine. vtriq; ſemen copioſum eſt & nigrum. Sylueſtris rurſus plures ſunt differentiæ. Quæ cania dicitur, acrior eſt & caule mordaci & fimbriatis foliis: quæ vero odorem fundit, Herculana nominatur: quæ innoxia eſt morſu carens, anonium vocatur. Omnes tenuium partium ſunt, & ſine morſu deſiccant. Sunt qui dictam velint ab acrimonia & vſtione, quod ἀκαλὴν ἁφὴν habeat. Aliter etiam κνίδη appellatur, παρὰ τὸ κνίζειν, quod mordere ſignificat.

Ἄκανθα ἢ Ἄκανθος. herba eſt foliis lactucæ, multo latioribus & longioribus, erucæ modo diuiſis, pinguibus, læuibus, nigricantibus. Caulem habet binum cubitorum, digitali craſſitudine, læuem, prope verticem ex interuallis circundatũ foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referentibus, ſpinoſis, è quibus flos prodit albus, ſemen oblongum, luteũ, caput thyrſi ſpecie: radices glutinoſas, longas, rubentes, muſcoſas. Naſcitur in hortis petroſis & riguis. Non eſſet in aculeatarum cenſu, niſi foliorum extrema per caulem in ſpinulas occalleſcerent. Hunc alii παιδέρωτα, alii μελάμφυλλον vocant. Ea videtur eſſe quæ in officinis brancha vrſina dicitur, Vim habet diſcutiendi & ſiccandi.

Cæterum ab acanthi ſimilitudine tota etiam vertebrarum ſpinalis medullæ compages ἄκανθα dicta eſt, nec modo ipſa tota, ſed ſinguli etiam vertebrarum proceſſus in corporis poſteriora exerti, & aculeo ſpinæque non diſſimiles. Eſt & ἄκανθα peculiari nomine dicta pars ea τῆς κνήμης, quam proprie ἀντικνήμιον appellant, anterior ſcilicet tibiæ angulus, quia multum acutus ſit.

Ἄκανθα ἀγρία. ἢ ἄκανθος ἄγριος. Acanthus ſylueſtris. Eſt plãta ſcolymo ſimilis, eiuſdem cum ſuperiore generis (hæc enim ſylueſtris, illa ſatiua eſt) ſed breuior & magis aculeata. Vires ſatiuæ conſimiles habet.

Ἄκανθα λευκή. ſpina alba. Eſt frutex aculeatus, pruni magnitudine, cortice ligni candido, molli folio & chamæleonis albi ſimili, anguſtiore cãdidioreque, ſubhirſuto, ſpinis infeſto, flore albo odorato, acinis cum pubeſcunt viridibus, deinde per maturitatem rubris, myrti ſpecie, ligneo intus nucleolo. hos vulgo ſenellas vocant, deturbando calculo efficaces. Radix eius ſiccat, & modice adſtringit: ſemen tenue eſt & calidum.

Ἄκανθα Αἰγυπτία ſiue Ἀραβική. frutex eſt, qui, vt ait Dioſcor. ſpinæ albæ ſimilis eſſe creditur. valde ſiccat & aſtringit. vnde & ſanguinem & alias defluxiones retinet.

Ἀκανθική. dicitur lacryma helxines herbæ iucundi ſaporis, quæ in huius ſummo vertice continetur. hanc non ſimpliciter ἀκανθικὴν, ſed μαστίχην ἀκανθικὴν Plinius appellat lib. 21. cap. 16.

Ἀκάνθιον. herba eſt ſimilis albæ ſpinæ, foliis minoribus, per ambitum aculeatis & lanugine araneoſa obductis, qua collecta depexaque veſtes bombycinis ſimiles texuntur. Diminutionis forma dicitur quaſi ſpinula. Eſt enim albæ quidem ſpinæ proxima, ſed vt dictum eſt, minoribus multo foliis.

Ἀκανθὶς. dicitur à quibuſdam ἡ ἄκανθα Αἰγυπτία, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀκανθίων. terreſtris erinaceus dictus eſt à Sorano, vt ſcribit Gal. l. 1. τῶν κτ̓ τόπους. propterea quod ἀκανθώδης, id eſt, ſpinis armatus ſit.

Ἄκανθος. idem quod ἡ ἄκανθα, de qua ſupra.

Ἄκανος. herba eſt ſpinoſa, breuis, latiorib. quam eryngii aculeis, capite magno, chamæleoni albo ſimili, eadem fere cum acino herba, niſi quod acinos ocimaſtrum eſt. id eſt, ſylueſtris ocimi genus. ἄκανος eryngio quibuſdã, inter quos Aetius eſt, contribuitur. Proxime accedit ad eam, quæ vulgo Gallorum calcatrepa nominatur.

Ἄκαπνον. à quibuſdam dicitur τὸ σάμψυχον, vt habetur apud Dioſcoridem. Sed & ἄκαπνα Græci vocant omnia ligna arida.

Ἀκαρνή. herba eſt cui ſpina eſt pro folio, vt inquit Theophraſtus, cneco ſimilis vrbano, colore tantum rufo, pingui ſucco. videtur genus quoddam eſſe atractylidis.

Ἀκατάστατον. inconſtans. contrarium τῷ καθεστῶτι. dicitur de anno & eius temporibus: Hippocrat.

Ἀκατάστατος πυρετός. dicitur ab Hippocrate febris in qua nihil eſt καθεστηκὸς, id eſt, firmum certumque, nec vnam exquiſite formã ſeruat,

sicut interpretatur Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἄκεσα. dicuntur ab Hippocrate τὰ ἰατὰ. hoc est, curabilia. ἄκος enim medicamentum significat.

Ἄκεσις. dicitur à medicis, vt scribit Plin. ea species chrysocollæ quæ medicinæ vsibus inseruit, factitia nimirum ex pueri vrina. Vide χρυσοκόλλα. Vide & Dioscor. lib. 5. cap. 84.

Ἄκηρος. emplastri nomen est à Galeno compositi, quod describitur à Paulo Ægineta libro 7, cap. 17. & ab ipso Galeno ad finem lib. 4. τῶν κατὰ γένη. valet ad vlcera maligna & vix sanabilia.

Ἀκινησία. dicitur in pulsibus media quies, quam aliis etiam nominibus ἡσυχίαν & ἠρεμίαν medici appellant, vt ait Galenus lib. 1. de differ. pulsum.

Ἄκινος. herba est tenuibus siccisque surculis, ocimo similis, odorata, sed hirsutior, à quibusdam syluestre basilicũ dicitur, à Latinis ocimastrum, quod plane ocimum imitetur. Mediocres adstringendi vires habet, ideo & alui profluuiis, & ignibus sacris medetur.

Ἀκὶς. vocatur ab Hippocr. ferrum sagittæ.

Ἀκμαστικὸς πυρετὸς. species est febris συνόχου, id est, continentis, genita ex humorum in caua vena putredine. vt ait Gal. lib. 2. de diff. febriũ. Seruat autem perpetuo similem tenorem, neque crescens neque decrescens, sed in eodem semper vigore consistit: quamobrem alio etiam nomine ὁμότονον Græci appellauere, vt scripsit Gal. lib. 9. meth. med.

Ἀκμὴ. flos ipse ætatis, ætas integra & præcipuus corporis vigor. Translata inde vox est cum ad alia omnia, tum ad morbos. Sic enim medicis appellatur tempus morbi ordine tertium, in quo ille viget, summamque habet vehementiam. Duobus autem modis, vt & principium & incrementum, definiri potest, humoris concoctione & symptomatis. Priore quidem modo dicetur tempus id, in quo victrix natura materiam morbificam perfecte concoxit: altero autem, quæ magis frequens apud Galenum & medicos omneis definitio est, tempus totius morbi vehementissimum, in quo pleræque accessiones in statu eodem consistere videntur inter se prorsus similes, ipsaque pariter symptomata nec imminui nec crescere: vt non immerito tempus id a multis Stratus Latine appelletur. Est autem definitio hæc πασῶν τῶν ἀκμῶν communis: illa his modo conuenit, eorumque morborum est, in quibus certa spes est salutis.

Ἀκνη. est tuberculum paruum atque durum in facie, quod alio etiam nomine Græci ἴονθον Latini autem varum appellant. Sic appellatur quod non pruriat, nec ægrum ad se scabendum stimulet. Aetius lib. 8. cap. 13. ἴονθον atque ἄκνην idem esse scripto prodidit.

Ἄκνηστις. spina dorsi. Hunc in modum dicta fuit, quod animal eam κνῆσαι, hoc est, scalpere, non possit. Proprie quidem in solis quadrupedibus est, vt tradit Iulius Pollux. Homerus tamen etiam in homine partem modiam illam quę inter metaphrenum & lumbos est, ἄκνηστιν dicitur vocasse. Est & herbæ nomen apud Nicandrum in Theriacis, quæ valet suffitu ad abigendos serpentes. Græcus Nicandri scholastes ambiguum id nomen esse dicit, quod aliqui interpretentur κνίδην alii σκίλλαν aut ἀκαλήφην: Tyrannio quidem σκίλλαν: Apollonius vero Memphites κνέωρον, quod alii κνήστρον appellant. Ego vrticam in eo opere interpretatus sum, vt dicta sit ἄκνηστις per contrarium sensum, quasi πολύκνηστις, quemadmodum & ἄξυλος ὕλη, ἡ πολύξυλος appellatur, & ἄλοχος vxor dicta est.

Ἀκοὴ. auditus. Est sensus aeris ab auribus perceptus. Est enim proprium auditus sensibile sonus & vox. siue aer percussus, siue aeris quædam percussio, instar vndæ progrediens, & in cerebrum ascendens secundum nerui auditorii ductum. Hic enim vna cum dura cerebri membrana in auditus foramen incidit, cumque ea in latitudinem sese explicans, meatum sublinit. Est autem præcipuum audiẽdi instrumentum spiritus auditorius, pars ipsius animæ, vt & reliqui quibus sensus & reliquæ facultates constant: secundarium autem auris, & ea quibus ipsa componitur.

Ἀκόνη. apud Hippocratem in adiunctis libello de ratione victus, significat τὴν θυΐαν, hoc est, mortarium. similiter & apud Theophrastum lib. de stirpibus 8.

Ἀκόνιον. coticula, medicamenti genus, cum quis attrito ad cotem medicamento aliquo duro & solidiore, vt gemmis multis atque ebeno, collyria effingit, quibus vel in oculorum morbis vel in aliis affectibus vtatur.

Ἀκόνιτον. herba est, genere duplex. Vnum est quod habet folia tria vel quatuor cyclamini vel cucumeris specie, minora tamen & subhirsuta, caulem palmi altitudine, radicem incuruam & scorpionum caudæ similem, atq; alabastri modo resplendescentem. Dicitur hoc peculiari nomine aliis παρδαλιαγχὲς, aliis κάμμορον, aliis θηλυφόνον, aliis μυοκτόνον, aliis θηροφόνον. Alterius autem tria sunt genera. Vno ferarum venatores vtuntur, quod κυνοκτόνον atque λυκοκτόνον appellant: duobus reliquis medici. E quibus tertium, quod Ponticum nominatur, foliia habet platani, sed magis incisa, longiora, nigrioraque, caulem autem pediculo filicis similem, nudum cubiti amplitudine, vel etiam maiorem, semen in siliquis quadantenus oblongis. Cæterum cuiusnam temperamenti sit aconitum, nondum à medicis definitum est. Veruntamen si, quæ ab eo excitantur, symptomata considerentur, vt capitis quam inducit grauitas, & vertigines, quodque humorem in oculis copiosum prolicit, & flatus plurimos excitat, qui hypochondria distendunt, & ructus crepitusque multos pariunt, quodq; authore Dioscor. miscetur oculorum medicamentis ἀνωδύνοις, nemo

nemo dubitabit frigidum humidumque esse: quibus tamen qualitatibus non tam deleteriũ est, quam vi totius suæ substantiæ. Nomen habet quod vel Aconis, qui Periandynorum pagus est in Ponto, vel in cautibus, quas Græci ἀκόνας dicunt, plurimum proueniat. Pandectarum author vnum aconiti genus idem facit cum napello apud Arabas celebri: sed falso, cum potius videatur hellebori nigri species esse. vide de eo suo loco.

Ἀκόνιτον. idem quod ἀκονίατον, id est, nulla calce oblitum, & non picatum. Nam Dioscorides de fuligine resinæ agens, ἀκόνιτον, τουτέστιν ἀπίσσωτον, exponit: & quod habetur apud eundem libr. 2. de cantharidibus, ἐμβαλὼν εἰς ἀκόνιτον ἀγγεῖον, Plinius sic vertit, Conduntur in vase fictili non picato. etiamsi κονία calcem non picem significet.

Ἄκνιος. dicitur à quibusdam ἄκνος, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀκωνὶς. est gemma guttis aureis stellata nitro similis pumicosa, ita dicta, quod cum ea oleũ subferuefactum peruncti lassitudinem, si credimus, inquit Plinius, soluat.

Ἄκοπον. dicitur proprie medicamentum, quod omnem lassitudinem ex multo & vehementi corporis motu exortam illitu leuat. Hæc prima fuit τοῦ ἀκόπου significatio. Sed vsus paulatim nomen id extendit etiam ad medicamenta similem sortita compositionem, quamuis aliis, quam tollendæ lassitudini, commodis inseruiant. Neque enim ad eam tantum, sed ad dolorem etiam veterem in alto corpore delitescentem, vel ad motum sensumq; difficilem, vel ad tensionem scirrosque componuntur. Adhibentur & iis, inquit Oribasius, qui cum pinguedine corpori inducere molliantur, nihil tamen cibis, potibus, perfusionibus, balneis, aliisque id genus remediis proficiunt. Quæ omnia vt ἄκοπα recte dici possint, satis est si humida sint consistentia & τῆς ἀκόπου simili. Ea autem media est inter συγχρίματα, & liquida cerata, tanto illis crassior, quanto his liquidior est. Sunt autem τὰ ἄκοπα fere omnia facultate duplicia, alia calefacientia, alia emollientia. Quæ calefaciunt, pipere, pyrethro, semine rorismarini, & similibus constant, valentque ad neruorum vitia, & perfrictiones magnas, quæ vix vllo calore superari possunt. Quæ emolliunt, duritie, scirrhos, & infractos articulorum sinus discutiunt, atque morbis adhibentur diutinis. Additur vero ab Oribasio tertia τῶν ἀκόπων differentia, eorum videlicet, quæ cutim scarificant. Cæterum miscentur aliquando calefacientia emollientibus, illinunturque commodissime diuturnis affectibus, quique ægre elidi possunt, & quibus sinapismus congruit. Miscentur & vnguenta quædam ad solam odoris suauitatem, & μυρεψικὰ appellantur, eiusdem tamen cum acopis generis & facultatis, & nihilo illis præstantiora, præter odoris gratiam.

Ἄκορος. à quibusdã ἡ ἀνάγυρις dicitur auth. Plin.

Ἀκορνὰ. herba est caule & foliis & lanugine spinosa mordax & cui spina pro folio est, authore Theophrasto, similis cneco vrbano, colore flauo, succo pingui, simillima τῇ ἀτρακτυλίδι, si cãdidior esset, & decerpta cute sanguineum cruorem funderet.

Ἄκορον, vel ἡ ἄκορος. herba est iridis folio, sed angustiore, & radicibus non dissimilibus, verum implicatis, nec in rectum tendentibus, sed summo cespite obliquis, geniculis distinctis, albi cantibus, gustu acribus, & odore non ingratis. Calfacit & siccat ordine tertio. Hic vere est doctissimorum iudicio κάλαμος ὁ ἀρωματικὸς, aliis vero potius galanga maior est siue crassior: cum tamen illa eiusdem plane generis cum minori videatur.

Ἄκρα. apud Hippocratem πεπληρωμένη, hoc est, repleta, vt exponit Galenus.

Ἀκραίπαλα. dicuntur quæ ebrietatem fieri vetant, vel iam factam discutiunt. alio nomine ἀμέθυστα appellantur, de quibus ante dictum est.

Ἀκράλεα. apud Hippocratem, τὰ ἀκρέα, hoc est, summa & extrema.

Ἄκρατα διαχωρήματα & ἐμέσματα. dicuntur apud Hippocratem deiectiones & vomitus, vnius tãtum vacuati humoris speciem habentes & aliis humoribus impermixti, sicut Galenus interpretatur comm. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Maxime tamen ea quæ exquisite & sincere biliosa sunt, hoc nomine vocare solet, sicut annotauit idem Galenus comment. in librum primum τῶν ἐπιδημιῶν. Cum vero apud Hippocratem ἄκρητος στάξις legitur, nequaquã de rubente sanguine distillante, sed de nigro semper intelligitur, vt scribit etiam Galenus comment. 1. & 3. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἀκράτεια. est imbecillitas vniusque partis, sed proprie dicitur vitium stomachi non continentis quæ sumpserit.

Ἀκρατόμελι. idem quod τὸ οἰνόμελι. Latine mulsum.

Ἀκρέσπερον. hoc est, ἄκρας ἑσπέρας & ἀρχομένης. Summa vespera, id est, prima & incipiente: apud Hippocratem & Nicandrum.

Ἄκρητον. idem quod ἄκρατον.

Ἀκρητόχολος. qui bilem meram congerit, apud Hippocratem.

Ἀκριβὴς. dicitur à Galeno quicquid in suo genere legitimum est & exquisitum, numerisque omnibus absolutũ: vt ἀκριβὴς τριταῖος, febris tertiana, quæ veræ exquisitæque tertianæ notas omnes habet. quod tale non est, νόθον Galenus appellat.

Ἀκρισία. duo significat apud Hippocratem & medicos, στέρησιν τῆς κρίσεως, hoc est, nullam omnino crisim, aut δυσκρισίαν ἢ μοχθηρὰν κρίσιν, id est, difficilem malamque crisim: vt annotat Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἄκριτον πλάγος. dicitur apud Hippocratem lib. de hebdomade, quasi ἀδιάκριτον, hoc est, immẽsum infinitumque spatium. loquitur autem de eo quod est extra mundum, vel infinito

vel inani, quod cogitatione informari non potest.

Ἀ'κροβυσία. idem quod ἀκροποσθία.

Ἀ'κρόδρυα. dicuntur fructus omnes arborei, sed proprie quæ lignosum putamen habent, vt malum Punicum, castaneæ, pistacia, auellanæ, iuglandes: quod genus appellatione nucum apud Latinos continetur. eoque ἀπὸ τῶν ὀπωρῶν differre dicuntur, quod hæc exterius lignosi nihil habeant, vt pyra, mala, Damascena, pruna.

Ἀ'κρομφάλιον. sic dicitur pars media vmbilici.

Ἀ'κρόπαθος. in summa parte affectus, apud Hippocratem lib. περὶ ἐπικυήσιος. Apud eundem etiam in Prorrhetico καρκίνοι ἀκρόπαθοι dicuntur, qui videntur in summa cute seu superficie corporis. quibus oppositi sunt οἱ κρυπτοὶ siue ὑποβρύχιοι καρκίνοι.

Ἀ'κρόπλοα. significant apud Hippocr. ea, quæ superne & tanquam in summo nauigant & innatant.

Ἀ'κροποσθία. præputium. cutis quæ glandem integit: dicitur & simplici vocabulo πόσθη. Verum vt habetur apud Iulium Pollucem, ἀκροποσθία, siue ἀκροπόσθιον, non totum præputium significat, sed eam modo præputii cuticulæ partem quæ prominet, & vrinæ meatum integit. Cui etiam astipulatur Rufus, definiens ἀκροπόσθιον, τὸ ἔσχατον τῆς πόσθης: id est, præputii extremum.

Ἀ'κροσαπὴς. dicitur apud Hippocratem, quod in superficie mutatum est.

Ἀ'κρόσπελος. dicitur à quibusdam βρόμος herba, siue auena.

Ἀ'κρόχειρ. dicitur ab Hippocrate totum id quod à cubito ad extremam vsq; digitorum aciem est, χεὶρ enim ab eodem nuncupatur quicquid à scapulis ad extremos vsque digitos habetur, quod in brachium, cubitum & extremam manum diuiditur.

Ἀ'κροχλίαρον πιεῖν, ἄκρως χλιαρόν. id est, summe tepidum, apud Hippocratem περὶ διαίτης ὀξέων. Est autem summe tepidum quod inter frigidum calidumq; exquisite medium est.

Ἀ'κροχορδὼν. est verruca dolens quæ sub cute coit durior & paulo asperior, callosa & plerunq; teres, coloris eiusdem, infra tenuis, ad cutem latior, fabæ fere magnitudine, pueros maxime infestans. Vis vna tantum eodem tempore nascitur, sed fere plures, eæque nonnunquam subito desinunt, nonnunquam mediocrem inflammationem concitant: sunt quæ etiam in pus vertantur. Dicitur hoc nomine propterea quod, vt ait Aetius, similis sit vertice suo resectæ chordæ secundum extremitatem, vel sicut existimat Celsus, quod in imo vsque adeo sit angusta, vt pendere videatur. Tota enim foras prominet, adeo vt excisa nullam radiculam relinquat. Vnde & verruca pensilis à nonnullis Latine vertitur, quod basi angustiore prædita videatur pendere, summæ chordæ similis. In eo differt ἀπὸ τῆς μυρμηκίας, quod cum vtrumque vitium cutis excrescentia sit, in tuberculi modum, hæc tamen præterquam quod similem formicæ mordentis sensum inducit, basim etiam habeat latiorem, & nigro colore prædita sit, atque, vbi à chirurgo tollitur, sanguinē fundat copiosiorem quam eius magnitudo ferre videatur.

Ἀ'κρόψιλον. significat apud Hippocratem nudū, quasi τὸ ἐπὶ τοῦ ἄκρου ψιλόν. id est, summa in parte tenue, vel nudum.

Ἀ'κρώμιον. est omoplatæ in superiori eius fine in rectum tendens ἀπόφυσις, per quam scapula ipsa clauiculæ copulatur. In hunc vsum à natura producta est, quo & firmior ea copula esset, quam veluti vallum quoddam sic ἀπόφυσις illa contegit, simulque prohiberet, ne sursum brachii caput excideret. Definitur etiam à Galeno in libro περὶ ἄρθρων, spina in dorso omoplatæ (quæ ipsam omnium maxime facit inæqualem & gibbam) elata, progressa, dilatataque. Item omoplatæ ἀκρώμιον vocatur, qua ipsa claui committitur. Aliis ἀκρώμιον dicitur os cartilagineum clauem cum omoplata connectens, ligamentis mēbranosis ab ipso exortis. Quod quidem plerique hominis proprium esse asserunt, inque hominibus solis deprehendi, alioque nomine κατακλεῖδα appellant. Id primis annis cartilago est, deinde vero ætatis aut temperamenti siccioris occasione in os degenerat. quo fit vt acromium ipsum Hippocrati os, Galeno cartilago dicatur. Quidam anatomes periti definiunt ἀκρώμιον esse τὴν σύνταξιν summi humeri cum clauicula, vt memoriæ prodidit Galenus in lib. de ossibus.

Ἀ'κρασία. dicitur lingua ab Hippocrate lib. 7. τῶν ἐπιδημιῶν, tanquam sua ipsius extrema non informans, hoc est, inarticulata propter motus difficultatem, vt annotat Galenus in explicatione vocum Hippocratis.

Ἀ'κρωτήρια. dicuntur proprie maiores & extremæ corporis partes. Eo nomine Aristoteles appellat extremam partem digitorum sub vnguibus latentem, & extremam partem ossium.

Ἀ'κρωτηριασμὸς. est extremarum corporis partium, videlicet manuum, aut pedum, vel putrescentium, vel quarum ossa perierunt, per serrā dissectio. Namq; vbi summæ partes, vt manus, aut pes, computruerunt, vel earum ossa contabuerūt siue ab externa causa disrupta, siue ab interno affectu putrescentia, quoniam inutilia redduntur, & noxam vicinis primum partibus, deinde vniuerso corpori inferunt, necesse est eos serrula præcidere. Verum prius necesse est corpora ossibus circumdata diuidere. Qua in re si quando metus est ab immodico sanguinis profluuio, recte consulit Leonides non omnia primum corpora secanda, nisi ex toto putredine contabuerint, sed eam solum partem, vbi nec plures neque grandiores esse venas aut arterias existimamus: quas tunc deuitare oportet, deinde os protinus serra præscindēdū, & panniculus lineus partibus sectis circumpo-

cumponēdus, ne ferra per ipsa tracta dolores excitet. Atque tūc reliqua parte vasisq; excisis ferramenta cādentia vasis iniicienda, sanguinisque profluuio suppresso, linamentis insertis & cōueniēti deligatura adhibita, medicamentis vtendum quæ pus moueant.

Ἀκτέα. legitur apud Plinium, & describitur ab eo graui foliorum odore, caulibus anisi genicularis, semine nigro vt hederæ, baccis mollibus. Sic dicta videtur quasi sambucea, id est, τῇ ἀκτῇ similis. Potest ea esse quę Gallis dicitur hyeblum, quod est longe humilius sambuco, magisque herbaceo generi assignandum.

Ἀκτῆ. sambucus. frutex est duorum generum. Vnum arborescit, surculos habens arundini similes, rotundos, cauos, albescentes, proceros, & fere sine nodis: folia autem iuglandis tria vel quatuor ex interuallis circa ramos exeuntia, odore graui, incisuris pluribus. In ramis siue caulibus vmbellas fert floris albi, mox acinos terebintho similes, ex nigro purpureos, racemosos, succo plenos vinososq;. Radices agit tellure summa, nec multas nec grādes. Alterum autē genus est herbæ quam arbori similius, & breuius, humi iacens, caule quadrangulo, geniculato, densis articulis, foliis amygdalæ, per ambitū sectis, longioribus tamen & graueolentibus, quę per interualla ex singulis geniculis pennata exeunt. Vmbellam in summo fert sambuco similem, floresq; similiter & fructum. Græci vocant χαμαιάκτην, & Latini peculiari nomine ebulum. Vtrumque genus refrigerantis est, & siccantis facultatis.

Ἀκτίον. dicitur à quibusdam τὸ βούνιον, vt habetur Apud Dioscoridem.

Ἄκινον. acinus siue fructus sambuci.

Ἄκυλος, glans ilicis. ὁ τῆς πρίνου καρπὸς, vt ait Hesychius. nam βάλανος, siue glans, proprie robori apud Græcos & Latinos tribuitur.

Ἄκορον. dicitur à quibusdam τὸ ἄλισμα, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀλάβαστρον. est vasculum ex læui & lubrica materia efformatum, seruandis odoribus maxime conueniens, quod vt plurimum ex solidissimo & frigidissimo lapide conficeretur. Id quia propter læuorem suum non facile posset teneri manibus, sed dilaberetur, hoc nomen sortitum est ἀπὸ τοῦ α, στερητικοῦ μορίου, καὶ τοῦ λαβεῖν.

Ἀλαβαστρίτης. est species marmoris, sic dicti quod ex eo ἀλάβαστρα vascula maxime conficerentur: neque enim lapidis quem alabastrum vocant, id primum nomen fuit, sed quoniam ex eo albastra fierent, inde vocari cœptus est: cum prius, vt scribit Dioscorides, ὄνυξ diceretur. Vim habet in medicina: namque vstus alabastrites si resina vel pice excipitur, duritias discutit: si cera, ventriculi dolores mitigat, sine his gingiuas reprimit cum sale fossili grauitates oris & dentium extenuat.

Ἀλαβανδικὸς λίθος, ἢ Ἀλαβανδηνὸς, est lapis subniger & flauus, vt inquit Aetius, sed qui tamen magis ad purpureū incliner. Pellucet quasi segmentis quibusdam aut fissuris discriminatus. Tritus pilos nigros efficit.

Ἀλαία φθίσις. dicitur apud Hippocratem libr. de locis in homine, corruptio, tanquam cæca & inuisibilis.

Ἀλαὸς, τυφλὸς. id est, cæcus, apud Hippocratem.

Ἀλάπαξ. dicitur à Theocrito τὸ ὀξυλάπαθον ab effectu, quoniam aluum exinaniat. Attici enim ἀλαπάξαι inanitiones appellant.

Ἀλάπτης significat apud Hippocratem eum qui sit ex Alaptis. Sunt autem Alaptæ oppidum Thraciæ.

Ἀλάστορες. dicuntur apud Hippocratem tum facinorosi homines, qui talia perpetrant ob quæ cruciari mereantur: dum dæmones ipsi eorum vindices.

Ἁλικόν. medicamentum ex sale cōfectum purgandi vim habens. Constat vt plurimum magna salis portione, semine apii, spica nardi, aniso, silphio, pulegio, petroselino, pipere, cumino, zingibere, ad scammonia, vel epithymo, vel lathyridibus pro specie vacuandi humoris. Vsus eius est aut cum cibis, sicut salis, aut mane etiam aliquo liquore dilutus ieiunis certa mensura exhiberi potest. Huius cōfectionis formulas aliquot habent Paulus lib. 7. cap. 5. & Aetius libr. 3. cap. 108.

Ἀλγήματα. dicuntur sæpe apud Hippocratem τὰ νοσήματα, hoc est morbi. & ἀλγεῖν similiter ægrotare, & ex morbo pati.

Ἀλεάζειν. significat apud Hippocratem idem quod θερμαίνειν, id est, calefacere.

Ἄλειμμα. vnguenti nomen est sic temperati, vt in oleo liquores tantū aliqui aut etiam adipes vel medullæ remistæ sint, & inde exactā olei spissitudinem acquirat. Id genus etiam simplici vocabulo μύρον appellatur. Si vero cera aut resina aut aliquid eiusmodi addatur, vt medicamentum ipsum crassitudine τῇ κηρωτῇ simile euadat, composito nomine μυροκήρωτον nuncupatur.

Ἀλὲν ὕδωρ. dicitur apud Hippocratem aqua conferto imbre collecta. ἀλὲν enim idem quod confertum congregatum.

Ἄλειφα. apud Hippocratem oleum vel adeps.

Ἀλεκτορία. lapis est, qui in ventriculo & iecinore galli gallinacei aliquando reperitur. Habet vt plurimum figuram lupini, magnitudinem eiusdem aut fabæ. colorem modo in cinereo candidum, modo fuscum, sed dilutum: interdum vero crystallina specie est, sed coloris obscuri, fibrasque interdum habet subrubras.

Ἀλεκτορόλοφος. crista. Herba est folio gallinaceæ cristæ simili, caule tenui, & semine nigro in siliquis. A solo Plinio sic describitur, à reliquis veteribus silentio prætermissa.

Ἀλεξανδρινὴ ἔμπλαστρος. Alexandrinum emplastrum viride ad extrahendum. Recipit aluminis scissilis P. * VIII. salis ammoniaci P. * VIII. squamæ æris P. * XVI. myrrhæ, thuris, singulorum P. * XVIII. ceræ P. * CL. resinæ Colophoniæ aut pineæ P. * CC.

olei heminam, aceti sextarium. Refertur à Corn. Celso lib. 5. cap. 19.

Ἀλεξάνδρου βασιλέως κολλούριον. est siccum collyrium magnæ aduersus cicatrices atq; albugines vtilitatis. Constat croco, spica Celtica, & terra ampelitide. Refertur ab Aetio lib. 7.

Ἀλεξητήριον. est antidotus & amuletum fascinationũ & veneni cuiuscunq; siue intro sumpti, siue morsu infusi. Placuit tamen quibusdam, vt ait Galenus, ea tantum ἀλεξητήρια nuncupari, quæ venenatarum bestiarũ ictibus medentur: eoq; differre ἀπὸ τῶν ἀλεξιφαρμάκων. Sed hoc discrimen nihili Galen. æstimat. Ego potius id inter ea, si quid differant, interesse crediderim, quod τὸ ἀλεξιφάρμακον intro sumitur, ἀλεξητήριον foris imponitur, non veneni modo causa, verum etiam depellendæ fascinationis, vt quę collo appenduntur. Verum apud Hippocratem ἀλεξητήριον simpliciter significat τὸ βοήθημα, id est, remedium. ἀλέξασθαι enim idem quod βοηθεῖν.

Ἀλεξιφάρμακον. proprie dicitur medicamentum quod deleteriis pharmacis medetur non extrinsecus quidem corpori impositum, vt quod ἀλεξητήριον nominatur, sed intro sumptum. Quæ tamen duo vocabula sunt qui confundant, nec putent differre. Dicuntur ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν, quod à veneni noxa vendicent. quomodo & amuleta Latinis ab amoliendo.

Ἀλεότης. apud Hippocratem ἄθροισις, id est, collectio & congregatio. vnde ὕδωρ ἀλέον aqua dicitur ab eodem conferto imbre collecta.

Ἀλέουσιν, ἀθροίζουσιν, apud Hippocratem.

Ἄλευρον. vide ἄλφιτα.

Ἀλέως, ἀθρόως. apud Hippocratem confertim & cumulatim.

Ἄλη. idem quod ἀλύκη, de qua postea.

Ἄλημον ἔλαιον. idem est quod τὸ ἀμυγδάλινον ἔλαιον, vt scribit Aetius lib. 7. cap. 69.

Ἀλής, -έος. condensus, confertus, coaceruatus. vox frequentissima apud Hippocratem.

Ἀληθέωσι. πλανῶσι. hoc est, decipiant, apud Hippocratem.

Ἀλθαία. ibiscus. Genus est syluestris maluæ, habet folia grandiora, &, vt cyclaminus, rotũda, lanuginosa, florem rosaceum, caulẽ binum cubitorum, radicem lentam, viscosam & intus candidam. Vis eius discutit, laxat, inflammationem abigit, lenit & phymata cõcoquit. Radix autem, & semen reliqua quidem intensa habet, verum exterit etiam vitiligines abstergitq; præcipue autem semen calculos confringit. In summa valet ad plurima, sicut Dioscorides prodidit. estque eius vsus in medicina tantus, vt inde nomen habuerit, quod inter primas sit vtilis, & pluribus polleat remediis, ob quæ à quibusdam etiam ἀριστάλθαια dicitur. ἄλθος enim remediũ & ἀλθαίνειν mederi significat. Ex ea emplastrum Poletes faciebat eximii vsus, quod refertur ab Aetio libr. 15. cap. de emplastris emollientibus & discussoriis.

Ἀλθεῖν, ὑγιάζειν. id est, curare & sanare, apud Hippocratem. dicitur & ἀλθίσκειν.

Ἄλθεξις, ἴασις. sanatio, apud Hippocratem.

Ἀλιευτικόν. est emplastri nomen, quod duplex habetur apud Aetium lib. 15. cap. de emplastris discussoriis & attractoriis.

Ἀλικάκαβος. est solani genus hoc priuatim nomine donatum, quod est frutex surculosus verius quam herba, foliis solano satiuo similibus sed latioribus, caule postquam increuit, prono & inclinato in terram. semine in folliculis rotũdis ad speciem vesicarum (vnde & φυσαλὶς siue vesicaria nominatur, etiãsi Plinius scripserit sic dictam quoniam ad vesicæ calculos valeat) orbiculato, singulari quale cerasium, rubenti & leni, & acinis vuarum simili. flore hederaceo, sanguineo, radice cum siccescit, albicante. Officinæ alcaquengi vocant. Scripsit etiam Dioscorides halicacabi nomine alterum solanum τὸ μανικὸν nuncupari. Verum halicacabus & vesicaria vera est quæ à nobis descripta est, vt inquit Galenus. Vim habet hortensis solani, sed cibis inutilis est. regium morbum purgat semine poto, & vrinam pellit. Fit ex eo pastillus ad omnem eminentiam, rimas pudẽdi, condylomata, verrucas & alia multa perutilis: quem describit Aetius libro 14. cap. 3.

Ἄλιμος. est frutex similis rhamno, sine spinis, foliis oleæ, sed latioribus, sepimento vallari idoneus. Duobus modis scribitur, modo nude, mirabili, vt ait Solinus, effectu, quod admorsa ea fames interdiu nulla sentiatur, ab α priuatiua particula, & λιμὸς, quasi famẽ arceat. eius enim folia decocta in cibos admittuntur. modo cum aspirationis nota, quoniam maritimum olus sit: & eam ob causam ἁλιμοεὶς, à salsugine, dicitur Aetio. Valet radix eius ad conuulsa, rupta, tormina, drachmæ pondere in aqua mulsa pota, & lactis similiter vbertatem facit.

Ἄλιμον etiam à quibusdam vocari τὸ ἄρον Dioscorides author est, forte quod τὸ ἄρον & foliis & radice edendo sit, & famem cohibeat.

Ἁλινίτρον. est succi cuiusdam concreti species, acris, subamari, salsi, rari, tenuis, leuis, & aerei, qui facillime in puluerem solui potest, & ignem concipere, inq; flammam mutari. Ex eo tormentarius puluis ad excutiendos globos ferreos apparatur. Conficitur vel ex terra quadam, qualis est in Saxoniæ campis, in aceruos condita & sarmentis contecta quo facilius putrescat. vel ex eo veluti flore & polline, quem tum in cellis vinariis, tum in locis opacis gypsati maxime parietes exudant. Vbiq; fere salpetrum appellatur. Abstergit & vires non valde à nitro dissidentes possidet, etiamsi ab amaro & vero illo nitro multum differat.

Ἀλίπαρα. sunt medicamenta, vt ait Celsus, quæ cruentis protinus vulneribus iniiciuntur, quæ ἔναιμα Græcis vocantur. Hæc enim reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit, atq; illius quoque impetum minuunt,

nunt, tum glutinant vulnera quæ id patiuntur, & cicatricem iisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoque ἀλίπαρα nominãtur, ἀπὸ τῦ λιπαίνειν καὶ α μορίε στερητικῦ: hoc est, à pinguitudine, & α priuatiua particula. Dicuntur ab Aetio ἀλίπαντα ab eadem origine l. 13. c. 126.

Ἄλις. significat ἀθρόον. hoc est, vniuersim & cumulatè. sicut Galenus interpretatur comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Ἄλισμα. est herba cui folia sunt plantaginis, sed angustiora, & in terram reflexa, caulis tenuis, simplex, & rudis fistulæ instar, cubito maior, capitibus thyrsi, flos albus, tenuis & aliquatenus pallidus, radices tenues, vt veratri nigri, acres, odoratæ, modicè pingues. A quibusdam δαμασώνιον, ab omnibus plantago aquatica vocatur. Sistit aluum & tormina: tumores illita mitigat, estq; optimum leporis marini, ranarum rubetarum, & opij alexipharmacum.

Ἀλίνης. sic à quibusdam dictam fuisse τὴν ἑλξίνην, Dioscorides author est.

Ἀλίφλοιος arbor est glandifera, cortice & caudice crassissimo, & plerũque cauato fungosoque. Sola corde carere dicitur. nec alia putrescit in eo genere, etiam cum viuit. Pessima carboni & materiæ breui putrefit, iccirco ædificiis damnatur. Sic dicitur quasi salsi cortex. amara enim esse perhibetur.

Ἀλκαρ. βοήθημα, id est, remedium apud Hippocratem.

Ἀλκέα. est species syluestris maluæ, cuius folia verbenacæ similia sunt, eoque modo quo illa diuisa, caules autem terni aut quaterni, cortice canabino vestiti, flos paruus, rosæ similis. radices albæ, obliquæ, quinque aut sex, cubitales. vulgo bismalua syluestris dicitur. vsus radicis alceæ ex vino vel ex aqua dysentericis, aluo citæ, ruptis, conuulsis. Ἀλκέα etiam dicitur à quibusdam τὸ ἄλισμα, vt habetur apud Dioscoridem capite περὶ ἀλίσματος.

Ἀλκιβιάδιος. est secunda species anchusæ, quę & alio nomine ὀνοχειλὲς dicitur. Sic vocatam putant quod ea Alcibiades ad formæ venustatem vti solitus esset. Vide in dictione ἐγχοῦσα.

Ἀλκίβιον. idem quo ἔχιον, authore Nicandro in Theriacis. sic autem dictum est ab Alcibio eius inuentore, qui cum à vipera ictus fuisset, eius herbæ succo remedium adeptus est.

Ἀλκυόνιον. est spuma maris concreta admistis sordibus tenuissimis. Id ex auibus quas Græci ἀλκυόνας, Latini Halcedones vocant, hac de causa nomẽ inuenit, quod ex eo mari innatante nidos fingunt & construunt. Eius, vt Dioscoridi & Galeno placuit, quinque sunt genera. Primum est figura spongiæ simile, sed spissum & graue, quod putidos olet pisces, & copiosum in littoribus inuenitur: alterũ figura longiuscula, foraminibus plenum, læue, odore algæ simile: tertium ad vermiculi figuram propius accedit, & ad purpuræ colorem, sed est molle: id Milesium nominant: quartum lanis pinguitudine sordidis est simile, foraminibus plenum, læue: quintum quia leue, simile fungi videtur esse, intus quia asperum, pumicis: quod acre est, sed odore caret. Plurimum, vt Dioscorides scribit, in Besbico Propontidis insula nascitur: atque id patrio nomine ἁλὸς ἄχνην, id est, maris spumam, appellant. Hoc nomen nunc omne halcyonium obtinet, excepto subrotundo, quod ex figura pilam marinam solemus nominare. Vltimum genus non modo, vt reliqua, abstergit, & per halitum digerit, sed quoniam calidissimum cutẽ corrodit & pilos absumit. Theophrastus halcyonium pumicem esse scribit. Primum & secundum quia exterunt & inducunt leuorem, iis mulieres cõtra lentigines, impetigines, lepras, vitiligines, nigredines, vultusque & reliqui corporis maculas vtũtur: tertium vtile vrinæ angustiis & arenis in vesica concrescentibus, & renum doloribus, & aquis cutem subeuntibus. Crematur in fornace cum sale cõiectum in fictile crudum, donec fictile coctum fuerit: lauatur autem Cadmiæ modo.

Ἀλλαντοειδὴς. Est tunica fœtus, inter chorion & amnion media, tenuis, infirma & angusta, fœtum tantum medium ambiens. Vna est è tribus illis membranis fœtum inuoluentib. sed tenuis & infirma, vt quæ gignatur ex serosiore & muliebri semine, imbecillo & pauco. Angusta autem est, fasciæque modo infantem cingit: neq; enim eum totum cõprehẽdit, sed à mucronata cartilagine ad ilia vsq; tantum extenditur, & ab vno vteri cornu ad alterũ vsq; porrigitur. Duabus autem tunicis constat, quarum vna chorio, altera amnio adhæret. Inter eas vrina fœtus continetur: vrachus enim à vesicæ fundo in partem eius ampliorem inseritur, vrinamque ibi effundit, ipse postea per allantoidem tunicam diffusus, inq; eam degenerans. Commodũ enim naturæ visum est vrinam illam tam acrem vt nares allantoidem secantium feriat, eisque horrorem inducat, longius à fœtu in huius membranæ spacium abducere. Sic dicta est quod ἀλλᾶντι, hoc est farcimini, similis sit. Quod non ita intelligendum est, quasi re aliqua plena sit concisis carnibus simili, quibus intestina farciri solent (est enim allantoides inanis potius quam plena, præsertim qua amnio inhæret, nisi siquando magna vrinæ copia sit, quæ cornibus allantoidis iam repletis in partẽ eius ampliorẽ regurgitet) sed quod intestino cuidam similis videatur, ex quo farcimina fieri consueuere. Est enim figura longa, angusta, rotunda, extremis partibus in vteri cornua subeũtibus, paulatim gracilescens, donec in mucronem desinat.

Ἀλλογνοῶν. παραφρονῶν, hoc est desipiẽs, apud Hippocr. quasi ἄλλα γινώσκων παρὰ τὰ ὄντα. id est, alia percipiens quam quæ sunt. Idem etiam ab Hippocr. ἀλλοφρονήσαι dicitur.

Ἀλλοιοτροπεῖται. τρέπεται ποικίλως. hoc est, vertitur varie: apud Hippocratem.

Ἀλλοίωσις. alteratio. Est immutatio eius quæ præfuit qualitatis in contrariam qualitatẽ, vt, cum aliquid ex frigido calidum, aut ex austero dulce fit. Quod si alteratio motus est, motus autẽ omnis in ipso fieri esse suum obtinet, patet interea dum noua qualitas inducitur, alterationem esse: postéaquá vero inducta est, & in subiecto corpore remanet, non amplius alterationem, sed διάθεσιν, hoc est, affectum siue affectionem, nuncupari. Alteratur enim is qui nigresit, vel qui calescit: alteratus verò est qui iam nigrefactus est, vel incaluit. Itaque alteratio, generatio est qualitatis. Nec vero si depositionẽ vel mutationem eius, quod prius fuit, dicas, id pugnet cum eo quod nunc dixi, alterationem generationẽm esse qualitatis, cum ambo in idem recidant. Nam & quæ prior in corpore qualitas fuit, mutatur, & nunc noua gignitur. Verum quoties cuiuspiá, quod substantia non sit, generationem esse dicimus, non idem eo sermone significamus, sicut cum absolutè generationem proferimus. Nam quę absolute generatio nominatur, via est in substantiam: quæ vero huius vel illius generatio dicitur, via est in illius (vt ita loquar) entiam siue subsistentiam. Neq; enim aliud est alteratio, quam rei affectæ assimilatio ad efficientem. Nam quicquid agit, nititur id in quod agit sibi assimilare, siue à primis qualitatibus, siue à secundis ipse motus fiat. Siquidem ab his qualitatum differẽtiis duplices in genere alterationes Gal. cõstituit, alias specificas, quæ proprie & primario dicuntur alterationes, alias vero quæ contrahunt, vel contendunt, vel quomodo liberaliter afficiunt corporis nostri particulas, quæ sane potius per abusionem quam proprie & primum alterationes nuncupantur. Ac specificę quidem alterationes dicuntur, quæ ex specie aliam speciem inducunt, vt cum ex pane, ptisana, lente, sanguis, pituita, bilis flaua, & atra, atque ex his postea adeps, os, neruus, caro, arteria, vena, generãtur, nutriuntur, & augentur. Siquidem dum in uentre venisque cibus concoquitur, easq; quas exposui mutationes perpetitur, tota sua substantia alteratur, veteremque naturam exuit, in aliam transiens speciem. Itaque non modo cibi concoctio, siue in ventriculo siue in venis & iecinore fiat, sed & assimilatio & nutritio species sunt alterationis, non etiam generatio, quam verius constare ex alteratione formationeque, quam alterationem esse dixerimus. At vero omnes eiusmodi in aliam essentiæ speciem alterationes mutationesq; non aliunde quá à caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate proficiscuntur, citra quas nihil potest ex specie in speciem commutari. Atque hac ratione & primæ & elementariæ & specificæ qualitates appellantur. Quæ autem ab aliis contingunt alterationes, veluti quæ secando, aut contundendo, aut segregata coarctando perficiuntur, nihil prorsus ex propria natura in aliam conuertunt, propterea quod à secundis qualitatib. multo infirmioribus proficiscuntur.

Ἀλλοιωτικὴ δύναμις. Alteratrix facultas. Est facultas naturalis attractũ alimentum parti quæ alitur assimilans. Siquidem demonstrauit Galen. in qualibet parte quatuor generatim esse facultates. quarum prima attractrix est, quæ peculiares parti succos & appetit & attrahit: alteram deinde esse alteratricem eius alimenti quod attractum est, eoque in opere alimentum mox futurum apponi, agglutinari, assimilari: atq; huic alias duas postea deseruire, vnam quæ alimentum retineat, donec concoctio nutritioque peracta sit, alteram vero quæ expellat quod per cõcoctionem tanquam inutile secretum est. Itaque alteratrices facultates in omni animalis genere tot membratim erunt, quot habet in se elementares particulas alterandi facultate præditas. Habet enim vnaquæque particula similaris suam vim alteratricem, quæ ex menstruo matris sanguine eam particulam generauit. Dicitur autem ea generaliter quidem alteratrix, siue concoctrix, membratim vero assimilatrix & nutritoria. qua quidem vigente valenteq; nutritio cuiusque partis optime procedit, infirma vero atq; afflicta in atrophiam necessario incurritur. Porro alteratrix facultas ab insito cuilibet parti temperamento opus suum peragit: ac calida quidem humorem biliosum atque melancholicum gignit, frigida vero aquosum & pituitosum.

Ἀλλόκοτον. ἀσαφὲς καὶ ἄγνωστον. obscurum & incognitum, apud Hippocratem.

Ἀλλοφάσσειν. verbum est non admodum vsitatũ sed tamen vsurpatum ab Hippocrate. Significat autem vel παραφρονεῖν, id est, delirare, vel μεταρρίπτειν ἑαυτὸν ὑπὸ ἀσώδεος, id est, corporis inquietudine vexari. dicitur ἐκ τοῦ ἄλλοτε φάσκειν ἄλλα. nam qui delirant, varia & aliena, nec inter se cohærentia loquuntur. vel, vt plerique volunt, ἀπὸ τοῦ μεταβάλλειν ἄλλοτε εἰς ἄλλο σχῆμα τὰ φάη. Id est, quod oculos in alias subinde figuras conuertant: id quod etiam delirantiũ proprium est. Annotauit Galenus commẽt. in Prognosticum.

Ἀλλοφάσσοντες. παραπαίοντες. παραφρονοῦντες. hoc est, delirantes, apud Hipp. Dicũtur & ab eodem ἀλλοφρονήσαντες, & ἀλλογνοοῦντες.

Ἁλμάδες. dicuntur proprie oliuæ muria conditæ, sicut κολυμβάδες, quæ in oleo suo puræ innatant: quæ tamen nomina Græci persæpe confundunt.

Ἅλμη. muria non aliud est quam aqua salsa. Diuersis tamẽ modis temperari potest. ex qua varietate tres summę eius differentiæ emergunt. Prima est muriæ multum dilutæ, vt in quam caseus etiam mollior demergitur, & in quam sal coniectus adhuc liquescit. ea dicitur ὠμοτέρη & γλυκεῖα, & Latine cruda, vt habetur apud Columellam. Secunda est sic

temperatæ, vt nec sal iniectus amplius liquefieri, nec caseus aut ouum demergi possint. hæc vocatur ἅλμη εὔκρατος, & muria matura à Columella. Tertia est tam salsæ, vt salis permultum, aquæ minimum in ea sit. vocatur à Græcis δεινῶς ἁλμυρὰ καὶ ἄκρατος: hoc est, valde amara & crudior. Videtur esse ea, quam Celsus aliquot locis muriam duram appellat. Omnis muria effectus salis præbet, abstergit, siccat, dysenteriеis infunditur, atque ad fœtus aquæ marinæ vsum præstat.

Α'λμώρατζ. ἀγρ. est nitri species, quæ sua sponte ex terra effloreſcit, & extra terram reperitur, vel in conuallibus & campis, vel in lacu. Eo per æstatem canescunt conualles apud Medos, vt Plinius scribit. Sic autem dicitur partim ex sapore quẽ habet subsalsum, partim ex eo quod è terra erumpit. Vide νίτρον.

Α'λμυρὶς dicitur ab Aetio ἅλιμος, quia salsum holus sit & maritimum, de quo vide suo loco. est & ἁλμυρὶς cuiusdam generis brassicæ nomen, vt tradit Athenæus, quæ ganeæ nata primatum sibi vendicauit.

Α'λμυρώδης πυρετὸς. salsa siue salsuginosa febris. Est differentia febris apud Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. vnde autem hęc sumpta sit, non liquido apparet. Potest quidem ita dici à sapore humorum in quibus febris accenditur, accidente propinquissimo, salsaq; vocari febris, quæ à salsa pituita nascitur, qualis est causus hybernus Hippocrati lib. 3. περὶ διαίτης ὀξέων. Sed cum Galenus locum hunc enarrans dicat ab Hippocrate tactus notas, non gustus differentias explicari debere, eo quidẽ authore, salsa febris vocari, quæ salis modo cutem ægri, aut manum medici pruritu magno mordeat. Id quod accidit dum fuliginosa & multum vsta excrementa per corporis habitum & cutem feruntur, vt in pruritus causis docetur à Galeno.

Α'λόη. herba est foliis scillæ similibus, pinguibus, crassis, modice latis, rotundis & retrorsus repandis. Illa vtrinque sunt ex obliquo spinosa, & longiorib. interuallis striata, breuia, curta, atq; in spinulas retusas truncasq; desinunt. Caulem habet non dissimilem antherico, in quo, flos albus, & semẽ asphodelo simile. Radix ei vna est, ceu palus in terram adactus. Odorem emittit grauem, gustuq; amarissima est. Succum fundit quieodem cum planta sua nomine ἀλόη dicitur. Vnum arenosum, qui purissimi fæx est, & ab officinis caballinum dicitur, forte quia veterinariis medicamentis conuenit. alterum vero iecinoris modo coactum, quem succotrinum illæ appellant.

Aloe modice calfacit, spissat, densat, aluũ soluit, & bilem detrahit. Efficaciorem esse, si pota ea sumat cibus, Plinius affirmat. Paulus mane tradendam præcipit, noxæ taxans eos qui vesperi propinant, aut secundũ cibum.

Α'λόη γαλλικὴ. sic à quibusdam dicitur ἡ γεντιανή, vt habetur apud Dioscor. forte propter radicis amaritudinem, propter quam etiam Α'λόης ab aliis vocata est.

Α'λοηδάριον. est medicina ad ventrem soluendũ: aloen habens, nec eam quidem solam, sed pluribus aliis medicamentis admistam. Eiusmodi compositiones multas describit Aetius ex Oribasio & Philagrio lib. 3. c. 101. & sequentibus vsque ad cap. 107. Est autem hoc nomen à recentioribus medicis vsurpatum.

Α'λὸς ἄνθος. flos salis, quid sit non satis certũ est. Dioscorides scribit eum flumine Nilo defluere, & lacubus tamen quibusdã innatare: crocei coloris esse, & odore ingrato, ceu gari: interdum longo magis virus olere, gustuque mordaciorem & pinguiter lentum esse. Verum Georgius Agricola hunc non florẽ salis, sed florem maris appellat, & hunc quidem humidum, pinguem, croceum, nihilq; aliud quam semen balænarum esse dicit: illum vero tanquam fauillam tenuissimum, leuissimum, & candidissimum esse. Quid tamen vtrumq; sit, non definit.

Α'λὸς ἄχνη, salis spuma. Est spumosi maris lanugo siue ramentum, in exilibus petris inuentum, vt scribit Dioscorides. Nam cum mare feruet æstu, spumas agit, easq; ad littora & scopulos appellit. hæ autem abscissæ & in illis depositæ atque exsiccatæ, nonnullis in locis in salem conuertuntur, quem Plinius spumam vocat. Nec tamen vere spuma dici potest, sed vel sicca maris spuma, vel etiam rectius sal è marina spuma genitus dicetur. Est autem natiui salis species ad mare geniti, quomodo etiam in fontibus vel in fluuiis quibusdam sponte naturæ nascitur.

Dicitur & ἁλὸς ἄχνη patrio nomine in Propontide genus vnum Alcyonii, vt ait Dioscorides. Id quia leue est, simile fungi videtur esse, intus, quia asperum, pumicis. acre est, sed odore vacat. Nunc tamen hoc nomine omne alcyonium indifferenter appellatur, excepto subrotundo, quod ex figura pilam marinam mercatores vocant.

Α'λς, ἁλὸς. sal. quid sit notum est. Omnis aut natura gignitur, aut factitius est. Qui per se nascitur, reperitur in terra, vel extra terram. Ille vel cæditur in montibus, vel è terra effoditur, vel sub arenis inuenitur. hic aut in fonte, aut in fluuio, aut in lacu nascitur, summa aqua calore solis siccata & in salem conuersa. Sed & in mari sal quidã sponte prouenit tenuis, circum scopulos concrescens, quem ἁλὸς ἄχνην nominant, de quo proxime diximus. Qui aũt factitius est, vel ex aquis marinis, vel ex salsis fontanis aut putealibus excoquitur, vel conficitur ex sui generis lixiuio. Cæterũ sales omnes adstringunt, extergunt, repurgant, reprimunt, extenuant. siccant, & crustas vrendo inducunt, alii magis, alii minus: fossilis nanque magis adstringit, quod partes habeat crassiores, vt quæ affusa aqua minime liquescant. Omnes præterea exedentia atque excrescentia compescunt. Clysteribus vtiliter miscentur, viresque multas & maximas possident, quas scripto Dioscorides explicauit. Cum

autem plures sint salis differentiæ præter supradictas, eas consequenter exponam, quæ frequentius legentibus occurrunt, & habẽtur in vsu.

Ἀμμωνιακός. arenarius. Sub arenis inter Ægyptũ & Arabiam, in regione Cyrenaica, in sitientib. Aphricæ locis inuenitur, vt author est Plinius. qui omnis cum ἀμμωνιακὸς dici possit, Cyrenaicus tamen id nomen pro suo vindicauit. Species est salis sponte nascentis, qui inter omnes maxime laudatur, si modo findi facile possit, & in recta segmenta diduci.

Δωδεκάθεος. nomen est salis mixti & compositi ex hyssopi triente, pulegii quadrante, cumini sextante, ammij vncia vna, salis torrefacti vnciis triginta contusis & cribratis. quidam origani sextãtem adiiciunt. Aetius spicæ nardi vnciam vnam semper addidit, & hyeme præterea piperis vnciam vnam. Valet ad concoctionẽ alimenti, soluit obstructiones venarum mesaraicarum, pituitam è thorace expurgat, visum acuit, sed maxime facit ad capitis leuitatem, si quis eo assidue vtatur.

Ἡδυσμένος. condimentarius. fiebat mistis sali quibusdam aromatis, & seminibus odoriferis, siue ad sanitatis vsum, siue ad voluptatem, quo magis cibus saperet.

Θηριακός. theriacus. Salis compositio est ex viperis, quæ ad hunc modum fiebat. In vas fictile luto etiam extrinsecus oblitum viperæ quatuor viuæ coniiciuntur. super eas iniicitur salis ammoniaci vel communis modius Italicus, hoc est, libræ viginti. postea superadduntur pastilli hoc modo apparati. Radicis gentianæ libra vna semis, aristolochiæ rotundæ libra vna semis, comæ centaurii minoris, seminis cardamomi, marrubii, singulorum vnciæ sex, scordii montani, apii, chamædryos, seminis rutę hortensis, singulorum libra vna. hæc modice contusa melle Attico vniuntur, & in pastillos efformantur. Eorum selibra in ollam vacuam vna cum viperis iniicitur, reliquum sali superadditur vna cum quinq; scillis teneris & recentibus minutim concisis: ac tandem fictili ignis subiicitur. Sic autem debet obturari, vt tribus quatuorue foraminibus operculum ipsius pertusum sit, per quę vbi vapor non iam crassus & turbidus, sed tenuis potius flammula efferri videbitur, certum erit indicium perfectæ vstionis. Martianus præter pastillos alterum etiam salis modium Italicum, hoc est, alteras salis libras viginti, addit. Olla ab igne exempta, eam tota die nocteque refrigerato. deinde apertos exemptosque carbones diligenter tundito, & cum hisce misturis incernito. Seminis rutæ syluestris, hyssopi, singulorum vnciæ nouẽ. seminis fœniculi, nardi Gallicæ, stachyos, singulorum vnciæ sex. petroselini Macedonici vnciæ quatuor. summitatum origani, summitatum thymi, singulorum vncię nouem. vuæ amomi, hormini seminis torrefacti, singulorum vncię tres. baccarum iuniperi, piperis albi, piperis nigri, fœniculi, singulorum libræ duæ. radicis laserpitii vnciæ decem. seminis coriandri, zinziberis, seminis vel radicis satyrii, pulegii, seselis, seminis tordyli montani, menthæ, singulorum vnciæ sex. cassiæ fistulæ vnc. II. cinamomi vnc. vna. Hæc omnia contusa cribrantur & miscentur, deinde vitreis vasculis reponuntur loco sicco, quibus vti ante diem quadragesimum non oportet. Ego vero, inquit Galenus lib. ad Pisonem, viperas non vto, sed pastillos theriacos sumo, qui quatuor viperas capiant, hoc est, vt ait Martianus, pastillorum siccorum sextantem fere & vnciæ dimidium, atque iis ammisceo, quæ cum viperis cremantur, vt vstione, quam habẽt, amarulentiam deponant: atque hoc modo longe præstantissimos sales theriacos conficio. Valent maxime ad curandos affectus qui summa in cute oriuntur, leucas, lepras, impetigines, phthiriasin. mouent namque sudorem copiosum, quo omnia excrementa sub cute latentia expelluntur.

Ἰαμβλιχοῦ. Iamblichi. Est salis compositi genus, hunc in modum. Salis ammoniaci libra vna, salis Cappadocici vnc. VI. piperis vnc. III. zinziberis vnc. III. seminis cnici scrupuli XVIII. seminis erucæ scrupuli XVI. ammii scrupuli XVIII. hyssopi scrup. XVIII. silphii scrup. vnus. cacuminum thymi, phylli, seminis apii, petroselini, singulorum scrupuli XVIII. origani vnc. vna contunduntur atque cribrantur. Dimidium cochlearium ieiunis cum ouis sorbilibus, aut cum aliquo liquore exhiberi potest: nec est hoc salis genere quicquam efficacius ad concoquendos crudos humores. ventrem etiam citra molestiam parum mouet.

Ἰνδικός. Indicus. Definitur à Paulo Aegineta, χροίᾳ μὲν συνεστὼς ὅμοιος τῷ κοινῷ ἁλὶ, γεύσει δὲ μελιτώδης. Hoc est, colore quidem & consistentia similis sali communi, sed gustu melleus. Hic ergo non aliud est quã saccharum, quod etiam Dioscorides sali comparauit. Neque enim concretione modo sali similis est, sed & candore, & friabilitate, & eliquatione, si humido diluatur.

Καθαρτικός. purgatorius. Hic sal non vnus est, sed multiplex. alius enim purgandæ bili, alius pituitę conuenit, alius denique ad alios morbos præparatur. Aliquot eius descriptiones habentur apud Aetium libri tertii cap. 108.

Πολίτου. Poletis. est salis confectio, quæ recipit salis splendidissimi drach. CXLIIII. floris chamæmeli aridi & contusi, conyzæ tenuis, calaminthæ montanæ, radicis eryngii montani, origani, silphii, piperis, singulorum vnc. IIII. omnia contunduntur & cribrantur. Hoc salis genus ventrem emollit, pituitam à capite dissoluit, & neruorum distentionibus percommodum est.

Ex sale emplastrum fit, quod δι' ἁλῶν appellatur à Scribonio Largo: idque duplex, album

album & nigrum. Hoc recipit salis marini, cerussæ, olei veteris paria pondera: coquitur cum oleo cerussa, donec coeant, postea sal admiscetur: illud salis marini & cerussæ recipit pondo libram: olei autem veteris triplex adiicitur. Facit ad omnem duritiem, & diutinum dolorem, & ducit sudores. idē vlcera vetera & callosa renouat, & facilius aliis medicamentis, quæ hoc pollicentur, cogit cicatricem ducere.

Α'λσίνη. herba est minoribus quam helxine foliis, nec tantum hirsutis, similibus musculorum auribus (vnde Græci μυὸς ὦτα, Itali muris auriculam vocant) cauliculis teretibus, articulosis, è quorum geniculis exiles ramuli procedunt, flore paruo, candido, foris herbaceo. Nascitur in lucis, vnde illi nomē: ἄλσος enim lucum significat. Refrigerat & humectat, ideoque ad feruentes inflammationes conuenit.

Α'λύκη: dicitur ab Hippocr. quam plerique alii ἄλυν appellant. Est autem anxietas quædam, non ægris modo, verumetiam sanis accidens: his quidem nulla vnquam in re conquiescentibus, sed subinde res nouas agentibus, vt quos protinus cuiusque rei fastidium capiat: illis vero nullum accubitum perferentibus, sed modo hoc, interdum illo habitu varie iacentibus, & cunctis aliis in rebus anxiis & morosis. Prouenit hoc ab ore ventriculi certo quodam humoris vitio infestato, qui multus quidem non est, nec in ipso ventriculi spatio innatat, sed ipsius tunicis impactus est. Dicitur ἡ ἀλύκη ἀπὸ τοῦ ἀλύειν, quod significat languere præ consilii inopia, & errabunda atque incerta mente affici, angique animo, interdum etiam oberrare, & temere expatiari, & apud Galen. δυσφορεῖν, vt annotauit Budæus.

Α'λυκόν. salsum. Est terreum, graue, & calidum, amaro proximum, sed minus quam hoc siccatum extenuatumque. hinc digerit, extenuat, deterget: illinc astringit & densat, vtroq; siccat, & corpora à putrilagine vindicat. Ac quia alia aliis magis sunt salsa, patet vires etiam iis inæquales esse, atque in genere etiam salis eum qui durior, densior terrestriorq; sit, qualis fere est vniuersus fossilis, minus calidum esse, minusque tenuium partium: qui vero facile rumpatur laxusque sit, tenuiorem simul & calidiorem esse: in quo genere est & subamarus, mediam quodammodo naturam inter salem durum & aphronitrum obtinens.

Α'λυπιάς. est turbith candidum, secundū Actuarium. alterum enim turpeton, siue turbith, est pityusæ radix, quæ officinis dicitur esula. Aetius lib. 12. cap. de medicamētis purgantibus ad arthritidem accommodatis, ἀλυπιάδα interpretatur chamelæam. Non est autem dubium quin Actuarius sic ἄλυπον appellet: de quo mox.

Α'λυπον. herba est surculosa, subrubens gracilibus ramulis, foliis tenuibus, flore molli, leui, & copioso, radice simili betæ, tenui, referta acri succo, semine epithymi. Radix eius linguam vehementer mordet, & accendit caput. Actuarius ἀλυπιάδα vocat, hoc est, turbith candidum. Semē eius atram bilem expurgat. qua vacuata quoniam mœror animi discutitur, herba ipsa nomē inde videtur accepisse. verum intestina leuiter exulcerat.

Α'λυσμός. inquietudo summa, cùm æger nullo loco consistere & quiescere potest, sed subinde decubitum mutat, vt scribit Galenus comment. εἰς τὸ προγνωστικὸν. idem est quod ἀλύκη. de qua supra. Erotianus ἀλυσμὸν exponit ἀπορίαν, ἀμηχανίαν.

Α'λυσσον. herba est fruticosa, vnicaulis, subaspera, foliis rotundis, fructu duplicium scutorum effigie, in quo est semen quadamtenus latum. Sic dicta censetur, quod demorsos à cane rabido minime in furorem agi patitur in edulio contusa, vt scripto prodidit Aetius in curatione morsus canis rabidi: quam eodem etiam loco σιδηρίτιδα atque ἡράκλειαν dicit appellari. Plinius ἄλυσσον esse putat, quam officinæ rubiam minorem appellant: Ruellius arbitratur propius accedere ad eam quam rusticam cannabim vocant herbarii. Siccandi, discutiendi, abstergendique vires habet, renum meatus aperit, & ephelidem exterit.

Α'λφιτα. non solum sic dicuntur apud Hippocr. ex hordeis farinæ; sed & ex aliis leguminibus. Siquidem libr. 1. de morbis mulierum ἄλφιτα πύρινα, hoc est, farinæ triticeæ, dicuntur. & libro 2. de morbis maiore mentio fit lentium & eruorum siccatorum. Omnis ergo grani mediocri magnitudine moliti fragmenta, ἄλφιτα vocantur. Nam maiora fragmenta κρίμνα, hoc est, crassiores farinæ, minora autem ἄλευρα, hoc est, tenuiores farinę, nominantur. Ac quoniam ex iis farinis polenta efficitur, eam Græci eodem nomine ἄλφιτον appellarunt. Fiebat autem, vt scribit Galen. lib. 1. de aliment. laudatissima ex recenti hordeo mediocriter frixo, quanquam & ex aliis etiam pararetur. Eam quidam, vt idem refert, sapa & vino dulci mulsoq; mistis, nonnunquam sola etiam aqua conspersam, æstate duabus tribusue ante balneum horis per sanitatem olim bibebant sentiebantque sitim eo potu leuari. Sed tamen cum vino austero pota ventrem desiccabat. Quædam etiam gentes pro pane ea vtebantur, & mediocre quidem alimentum corporibus præstabat.

Α'λφιτηδὸν κάταγμα. differentia est fracturæ ossis in multas tenues partes comminuti, farinæ instar à qua similitudine nomen illi inditum est. Vide κάταγμα.

Α'λφιτον. quanquam Græcorum vulgo quamlibet farinam significat, Hipocrates tamen & medici proprie sic appellant hordei tosti siue fricti farinam, quæ Latinis polenta dicitur: quæ si liquore quopiam subacta est, ab eodem Hippocrate μάζα appellatur.

Α'λφός. vitiligo. Est vitiosa macula & fœda in

corporis cute apparens, & ex malo corporis habitu excitata, sed sine manifesta cutis asperitate, sine squamis, sine exulceratione. His enim notis à psora, lichene, & lepra, cæterisque huius generis tumoribus distinguitur. Dicitur ex eo quod colorem cutis immutet. immutare enim apud veteres ἀλφαίνειν dicebatur. Est autem ἀλφὸς non totius quidē carnis affectio, sicut cancer & elephas, sed summæ modo carnis cutisque ab improbo sanguine alias pituitoso, alias autem melancholico proueniens, qui cum probe adhæreat affectæ parti, non tamen illi assimilari potest. Eius tres species sunt: ἀλφὸς, μέλας, λεύκη. Α'λφὸς, quod generis sui nomen retinet, vocatur vbi color albus est, fere subasper, & non continuus, vt quædam quasi guttæ dispersæ esse videantur. interdum vero latius, & cum quibusdam intermissionibus serpit, summam tantum cutem afficit, eaque velut squamis quibusdam respersa est: oritur ex pituitoso sanguine. Μέλας colore ab hoc differt, quia niger est, & vmbræ similis, vt qui ab atro humore excitetur. Λεύκη habet quiddam simile alpho, sed magis albida est & altius descendit, vt maximam etiam partem subiectæ carnis occupet. Prouenit à pituita lenta & viscosa, quæ cum propter naturam suam, tum ob imbecillitatem partis affectæ nequit carni assimilari & rubra euadere: itaque & qui in ea pili sunt, albi euadunt, & lanugini similes. Omnia hæc serpunt, sed in aliis celerius, in aliis tardius. Α'λφὸς & μέλας in quibusdam variis temporibus & oriuntur & desinunt, & curationem non difficillimam recipiunt: λεύκη quem occupauit, non facile dimittit, præsertim si locus ante pilosus, glaber euaserit. tunc enim vix vnquam sanescit, ac si quid ei vitio demptū est, tamen non ex toto sanus color redditur. Vtrum autem aliquod horum sanabile sit, an non sit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet aut acu pungi. si sanguis exit, quod fere fit in duobus prioribus, remedio locus est: si humor albidus, sanari non potest.

Α'λώπεκες. dicūtur musculi dorsi inferiores dorsum mouētes, ad lumbos siti, qui aliis etiam nominibus ψόαι & νευρομῆτραι appellantur.

Α'λωπεκία. est capitis affectus, quo capilli toto capite primum extenuantur, deinde decidunt propter redundātis humoris malignitatem. Sola figura differt ab ophiasi: vtrumque enim malū à vitioso humore excitatur, à quo capilli facile corrumpūtur. hic autem vel pituitosus, vel biliosus, vel ater esse potest, id quod capillis nudata cutis ostendit. Dicunt simile quiddam vulpibus accidere, atque inde ἀλωπεκίαν ἀπὸ τῆς ἀλώπεκος dictam esse. Sunt tamen qui à proprietate vrinæ animalis hoc nomen sumptum velint: namque vbi vulpis lotium affusum fuerit, dicūt è vestigio infructuosum effici locum, arescentibus herbis, nec succrescentibus nouis. Celsus morbum hunc aream appellat.

Α'λωπέκουρος. herba est tota specie similis tritico, sed folio, vt vult Theoph. latiore, spinosā vt plantago, verum hirsutior & lanuginosior, florem non, vt illa, particularim edens, sed per totam spicam frumenti modo sparsum. Nomen inde habet, quod non dissimilis sit vulpium caudis. Sunt qui vulgo virgam pastoris appellari contendant: alii id esse quod rura caudatum frumentum dicunt.

Α'λως. sic dicitur iridis circulus, oculi candido proximus: limbus pupillæ, nebuloso circa solem aut lunam circulo persimilis.

Α'μαλίνος, siue

Α'μαζονιον τροχίσκος. est nomen pastilli qui recipit seminis apii, anisi, singulorum drach. vi. comæ absinthii drach. IIII. myrrhæ, piperis, opii, castorei, singulorū drach. II. cinnamomi drach. VI. aqua subiguntur, & rediguntur in pastillos, quorum ad summum drachma vna exhibetur. facit ad vehementes stomachi subuersiones & vomitus, vbi serosi humores in ventriculi tunicas recepti sunt. Scribit autem Galenus se myrrham nō miscere, propter vim eius medicamentosam, eiusque loco piperis duplum adiicere, vt in vniuersum piperis drach. IIII. sint. Datur ex vino diluto aut ex aqua.

Α'μαλδύνεται. verbum est Hippocrati familiare, significans idem quod ἀφανίζεται καὶ ἀμαυροῦται, hoc est, offuscatur & obscuratur. velut in secundo de morbis mulierum.

Α'μαλῶς. apud Hippocrat. idem quod ἁπαλῶς, id est, molliter, vel moderate. significat & facile apud eundem, vt lib. I. & 2. de morbis.

Α'μαμηλις. est mespili genus authore Gal. apud Hippocratem, plurimum nascentis in Italia. idemque dicit esse cum eo quod Dioscoridi ἐπιμηλὶς dicitur, quamuis sunt, inquit, qui ἀμαμηλίδας & χαμαιμηλίδας dicant poma esse sylVestria atque exigua. Verum Pamphilus χαμαιμηλίδα pyri genus arbitratur, quod ἀμαμηλίδα quidam vocant, alii ἐπιμηλίδα, frequētem in Ionia & biferam, fructu pyri, sed sui generis prædulci, & sine nucleis ac prælato pyris.

Α'μαμιξ. dicitur vitis aut vuæ genus: authore Hesychio.

Α'μανιται. species fungi, si recte coquatur, innocentis, vt ait Gal. Huic inter fungos secundum bonitatis locum Paulus assignat.

Α'μαξῖτις. sic dicitur à quibusdam ἄγρωστις, hoc est, gramen, quod iugo carpentisq. seruientia iumenta eo passim vescantur, sicut habetur apud Dioscoridem.

Α'μάρακον. idem quod τὸ σαμψυχον authoribus Dioscoride & Plinio. Verum secundum Galen. & Aetium παρθένιον est, quod etiam Dioscorides ἀμάρακον scribit appellari. Ex quo patet geminam esse τοῦ ἀμαράκου significationem, & interdum τὸ σάμψυχον, interdum παρθένιον dici.

Α'μαράκινον μύρον. Amaracinum vnguentum. Id fiebat olim in Cyzico longe præstantissimum ex omphacino & balanino oleo spissamentis è xylobalsamo, iunco odorato, & cala-

calamo factis, conditisque amaraci, costi, amomi, nardi, casiæ, carpobalsami, & myrrhæ odoribus. Aliqui, quo preciosius esset, cinnamomum addebant. Mel autem & vinum etiam adhibebatur, hoc in vasorum illitionem, illud ad cogendas tusorum aromatum offas. Non est dubium sic dictum esse ab amaraco, quod idem prorsus cum sampsucho est, etiamsi sampsuchinum ab amaracino distinxerit Dioscorides. Id enim nō ob id factum est, quod diuersas esse herbas iudicaret, sed propter varietatem regionum hoc vnguentum temperantium. Nam sampsuchinum dicebatur quod vbique fere ex sampsucho apparabatur: amaracinum vero proprie quod in Cyzico fiebat, vbi τὸ σάμψυχον vernacula lingua ἀμάρακον vocatū fuisse Dioscorides author est. Itaque quamuis etiam id sampsuchinum recte vocari posset, patriam tamen illi nomenclaturam Dioscorides tribuit. Præter odoris gratiam vim quoque habet rarefaciendi & discutiendi, & cæcas hæmorrhoidas aperiendi, vt à Galeno scriptum est.

Ἀμάραντος. Amarantus. herba est radice fulua, bulbosa, ferulaceo caule, pedali altitudine, foliis ocymo longioribus, spica purpurea verius quam flore, inodora. Sic dicitur quia nō marcescit. decerptus enim asseruatur, & cum defecere cuncti flores, madefactum aqua reuiuiscit, & collectum furnique tepore siccatum recōditur ad coronarios hyemis vsus, nec nitorem gratiamque coloris amittit. Siluit de eo priuatim Dioscorides. Gal. heliochrysi nomine exprimit. Dicitur etiam à quibusdam hoc nomine ἡ χρυσοκόμη, vt author est Dioscorides. Sic dicitur etiam τὸ ἑλίχρυσον, quod alii χρυσάνθεμον appellant, vt idem scripto testatus est.

Ἀμαρυγαί. hoc nomine quidam oculos, quidam supercilia intelligunt.

Ἀμαύρωσις. est absolutum visus impedimentum nullo manifesto affectu in oculo apparente, sed pupilla plane pura atque incolumi. Quibusdam vitium hoc paulatim conflatur, aliis confertim accidit, vt minimum aut nihil prorsus videant. Si paulatim ἀμαύρωσις conflata est, causas habet easdem quas etiam ἡ ἀμβλυωπία: si vero repente vnoque impetu incidit, in causa est nerui visiui obstructio, à crassis & viscosis humoribus subito illapsis, aut eiusdem nerui resolutio. habet & plures alias latentes & internas causas, habet etiam externas: vt frequentes cruditates, crapulas, insolationem, capitis inustionem atque ardorem aut refrigerationem, aut multam lectionem à cibo, aut balnei vsum post cibum, vomitiones, & concubitus immoderatos intempestiuosque, spiritus violentam cohibitionem, à quibus omnibus caput valde repletur. Hæc quidem atque his similia si minora imbecilliòraque sint, ἀμβλυωπίαν: si vero & magnitudo & vehementia ipsis accesserit, ἀμαύρωσιν efficiunt. Sunt enim hi duo affectus ab iisdem causis, & sola maioris minorisque ratione ad inuicem differunt.

Ἄμβαρ. Ambarum. nomen est barbarum, sed tamen à quibusdam recentioribus Græcis vsurpatum. Est odoramenti genus, de quo variæ sunt sententiæ. Alii tradunt in maris profundo, veluti fungum, concrescere & procellis in littus eiici, aut deuorari à pisce quodam, in cuius corpore postea reperitur. Alii putāt ipsum è fontibus quibusdam scaturire, bituminis modo aut sulphuris. Tria eius produntur genera, fuluum, subalbidū, atrum. Calfacit & siccat. Cerebrum & cor olfactu roborat: senibus & natura frigidis opem mirifice præstat.

Ἄμβη. dicitur à Galeno in comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων totum id lignum, quod ab Hippocrate, eodem loco describitur, quinos vel quaternos digitos latum, crassum vero binos aut minus, longum cubitos duos vel paulo breuius, quod ab altero extremo rotundum sit, angustum & tenue, in summo autem capitulum habeat rotundum ac modice cauum quod parum ab vna parte extet. Quo tamen loco Hippocrat. non totum quidem id lignum, sicut Galen. sed eius extremo superimpositum capitulum rotundum ac leuiter cauum ἄμβην appellat, videlicet quia simile sit labro, quod Græci ἄμβωνα nuncupant. Vtitur ea spatha siue ligno Hippocrat. ad reponendum humeri caput quod exciderit. Sunt qui crepidinem interpretentur. Idem Galen. in interpretatione vocum Hippocr. ἄμβην explicat ὀφρυώδη ἐπανάστασιν, hoc est, altiorem eminentiam.

Ἀμβλυωπία. Est hebetudo visus, sine manifesto oculi affectu. Siquidē nullo in tunicis oculi vitio apparente, nec pupilla ampliore aut adstrictiore, aut aliud quicquam, quod videri queat, perpessa, visio tamen obscurior fit. Ex quo patet vitium internum esse & altius reconditum, aut in alteratione quadam spirituum, humorum tunicarumue consistere. Id quod pluribus de causis modisque fieri potest: vt, crassitie, penuria & imbecillitate spiritus visiui, corrugatione & densitate tunicæ, obstructione à crasso & viscoso humore alicubi impacto, cuiusmodi sæpe contingunt ex longo morbo, mœrore magno, & senectute, aliisque præterea causis omnibus, à quibus τὴν ἀμαύρωσιν oriri annotanimus. Sunt enim communes vtriusque affectionis causæ, eo tantum differentes, quod τῆς ἀμβλυωπίας causæ imbecilliores quā alterius habeantur.

Ἀμβλυωσμός. significat apud Hippocratem tum abortum, παρὰ τὸ ἀμβλώσκειν, hoc est, abortire, tum affectum oculi, quem ἀμβλυωπίαν diximus appellari.

Ἀμβλυώττοντες. dicuntur apud Hippocratem obtusius siue obscurius videntia.

Ἄμβλωμα ἢ

Ἄμβλωσις. Abortus. Est immatura & violenta fœtus excretio. Siquidem vterus vel humo-

rum pondere quos supra vires continet, oppressus, vel demorsus humore in eum effuso, ruptis iis in quibus continebatur membranis, vel propter fœtum putrem & saniosum irritatus, aut alia de causa extra ipsum posita vexatus, vt febre vehementi, alui profluuio, sanguinis immodica vacuatione, saltu, clamore, ira, tristitia, timore, victu parciore, aut medicamentis abortum prouocantibus, fœtum immaturum, ante legitimum pariendi tempus, cogitur emittere, & corrumpere. Ex quo quidem Hippocr. visitato vocabulo ἀποφθορεῖν solet appellare, vt annotat Galenus.

Ἀμβλωτικὰ dicuntur medicamenta quæ abortum mouent, quæ & φθόρια.

Ἀμβροσία frutex est tenuis & pusillus, ramosus, trium fere palmorum, foliis paruis circa imū caulem, rutæ similibus. In ramulis semina quasi racemuli dependent, qui nunquam florem pariunt, odore suaui & vinoso: qua de causa βότρυς à quibusdam dicta est, & à rusticis vinosa herba appellatur. dicitur etiam ab aliis ἀρτεμισία. Sed & ἀμβροσίας dici à quibusdam τὸ ἀείζωον siue sedum maius Dioscorides author est, à foliorum immortalitate, quod semper vireat. Quibusdam etiam ἀμβροσία dicitur alterum genus τῆς ἀρτεμισίας, vt ait Ruellius. Ἀμβροσίαν etiam à Cappadocibus vocari botryn Dioscorides author est.

Ἀμβροσία etiam nomen est malagmatis contra febres efficacis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 18. à quo non dissimilis multum est ἡ ἀμβροσία ἔμπλαστρος apud Aetium lib. 14. cap. 2. Est & antidoti nomē quam Zopyrus Ptolemæo regi composuit, cuius descriptio habetur apud Corn. Celsum lib. 5. cap. 23. Est & potionis nomen qua se vti ad phthisicos Galenus scribit cap. 3. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. & lib. 4 de locis affectis.

Ἀμέθυστα sunt medicamenta quibus cauetur vel discutitur ebrietas. Id quod agunt vel siccando ventriculum, vel os illius adstringendo & corroborando, vel sublatos è vino vapores repellendo, refrigerando, densando, vel eos cerebrum iam occupantes digerendo, & per cranii suturas euocando. Ideoque ex iis alia ante potum præsumuntur, alia iam contracta ebrietate conueniunt. Ventriculum siccat, adstringit, & confirmat absinthii potus ante cibū: item myrti floris, & myrrhæ, & rutæ tritorum ex aqua, vt refert Galen. ex Archigene lib. 2. τῶν κατὰ τόπους. Adhæc amara amygdala, quibus senis quinisue ante cibum deuoratis, quidam medicus, vt refert Plutarchus, apud Drusum Tiberii Cæsaris filium, nemini concessit in bibendi certamine. Fumos vini repellunt, restringunt & densant frigida post epulas epota, vti & cruda brassica & lactuca: eos autem è capite euocant atque digerunt florum amethysti herbæ odor, corona è croco, vel ex ramulis aiugæ, aliaque permulta quæ vapores calefaciunt, extenuant & desiccant, & præterea calorem natiuum languentem & vino propemodum obrutum sepultumque excitant. Hic enim reuocatus illam temulentæ mentis caliginem, quam cruditas inuexit, facillime discutit. Dicuntur etiam ἀκραίπαλα: de quo supra.

Ἀμέθυσος herbæ nomen est & gemmæ, quas ita appellatas esse quidam volunt, quod aduersus ebrietatem pollere & temulentiæ aduersari arbitrentur. Quod vt verum quidem sit, vtraque tamen à colore id nomen sibi potuit adsciuisse. Ac de gemma quidem satis conuenit: est enim purpurei coloris: Amethysti autem herbæ folium meracioris vini colorem æmulatur.

Ἀμεξίνη sic dicta est à quibusdam ἡ ἰλξίνη: vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀμενηνὸν hoc est, imbecillum & infirmū: apud Hippocratem.

Ἀμέριμνον dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, siue sedum maius.

Ἀμέρων apud Hippocr. ἀφαιρῶν καὶ λαμβάνων, hoc est, auferens & accipiens.

Ἀμῆ. dicitur ab Hippoc. ἀντὶ τοῦ κατά τινα τρόπον, ἔκ τινος μέρους, μετρίως. hoc est, quodammodo, aliqua ex parte mediocriter.

Ἀμίαντος est lapis fossilis, plerumque albus, sed interdum cinereus, vel rufus, vel ferreus, pexis mulierum crinibus assimilis, qui eo sciso intus apparent. Is in ignem coniectus nec absumitur, nec inquinatur, sed splendidior etiam euadit, eamque ob causam ἀμίαντον dictum esse quidam volunt. fiunt ex eo thryallides, quæ lucernis inditæ non extinguuntur, quamdiu aliquid olei superest: vnde ipsum ἄσβεστον quidam appellarunt. Manibus netur, pectitur, texitur, vt linum, ideoque à quibusdam Græcorum λίνον ἀσβέστινον, à Plinio linum viuum vocatur, & ex eo telæ fiunt, quæ ignibus iniectæ ardent quidem, sed flammis inuictæ splendescentes inde magis exeunt quam possent aquis. Non valde differt ab alumine sciso, nisi quod hoc adstringit, ille parum pungit linguam, minime vero adstringit.

Ἀμιναῖος οἶνος. Aminæum vinum, quod in Aminæo Italiæ oppido in Campania nascitur. Id duplex apud Galenum legitur fuisse lib. 12. methodi medendi, videlicet Aminæum Neapolitanum, & Aminæum Siculum: illud sic dictum quod in locis Neapoli vicinis gigneretur (erat autem aquosæ substantiæ) hoc vero, quod ea Campaniæ ora, quæ Siciliam respicit, proueniret austerum quidem illud & mediocriter album crassumque, & ob id ad digestionem per corpus minime idoneum, sed cum inueterasset stomacho vtile. Id vini genus Virgilius in Georgicis firmissimum appellauit. In eius inopia factitium Aminæum apparabatur sicut ex Didymo refert Constantinus Cæsar lib. de agricultura 8. cap. 21.

Ἅμμα. Est nodus fasciarum, cum ambo capita implicata inter se vinciuntur, vel alterum

scinditur

scinditur, vel tertio, cum extrinsecus ad continendum adiicitur id quod κατάλημμα appellatur. Annotat Gal. commentar. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἅμμα ἡράκλειον. nodus Herculeus. laquei genus est, valens vbi æqualiter partes aliquas intendere consilium est. Describitur ab Oribasio lib. de laqueis.

Ἄμμι. notum est etiam officinis, semen exile, multo minus cumino, origanum resipiens. A Romanis cuminum Alexandrinum dicitur à quibusdam Æthiopicum, ab aliis vt Hippoc. regium. vis ei ex calfactoria, feruẽs & exsiccans.

Ἄμμιον. minium. Duplex est. Vnum natiuum, compactum, lapidisq; modo solidum, quod Plinius nunc venam minii, nunc minium appellat: Vitruuius ἄνθρακα dici scribit: Theophrastus λιθώδη, vt & Plinius lapidem, appellat. Est autem, vt ait Vitruuius, gleba prunæ similis subrufo colore, habens circa se rubrum puluerem. Quæ cum foditur, ex plagis ferramentorum crebras emittit lacrymas argenti viui, quæ à fossoribus statim colliguntur. Plinius ab eius vomica liquorem æternum profluere scripsit, qui argentum viuum appelletur. Est enim vena minii argento viuo plena, adeo vt cum ea lauatur, protinus atque humore perfusa est, pars eius in argentum viuum mutetur: quod tamen postea siccatum tritumque, ad pristinum colorem redit. Alterum vero minii genus factitium est, ex ea ipsa minii vena, quam ἄνθρακα diximus appellari, lota, trita, cribroque secreta & excocta. Sic enim optimum purissimumque ἄμμιον fit: sic dictum quasi arenula, non atrum iam vt ἄνθραξ, sed rubrum, magno in pretio apud veteres habitum, quo non solum pictores vsi sunt, sed etiam Romani, qui eo & Iouis faciem festis diebus, & triumphantium corpora illinebant. Sed nunc fieri desiit, quod Chymistæ cinnabarin in eius locum substituerunt ex argento viuo & sulphure concinnatum: adeo vt quidam minium & cinnabarin eadem esse crediderint.

Ἀμμοχωσία. remedii genus exsiccando corpori idoneum, eo super arenam decumbente, & arena desuper aggesta. Oportet autem eam calentissimam esse, & marinam, si eius copia adsit. Fluuiatilis enim humectior est. Est autem & sal ad eam rem quam arena efficacior, præstatq; in eo tenui substrato decumbere. Oportet autem eum non minus tribus palmis altum esse. alioqui vis eius facile difflatur. Potest eadem quæ & ἡλίωσις, id est, insolatio, de qua suo loco. Vide Oribasium lib. 10. cap. 8. collect. medic.

Ἀμμωνιακὸν. succus est ferulæ (quam cum radice sua ἀγασυλλίδα Dioscorides tradit appellari) in Libya nascentis, qui resinæ aut gummi modo in arenas distillat, & concretus inter eas inuenitur. Eius genera duo sunt. Vnum maxime coloratum, ligni & arenarum expers, thuri simile, minutis glebis, densum sine sordibus, odore castorei, gustu amaro. id à fragmentis in quæ diuiditur nuncupatur θραυστὸν siue θραῦσμα, quasi frustum aut friatura. Alterum autem est lapidosius & terrosum plenumq; calculis, quod φύραμα, quasi commixtionem, nominant. ἀμμωνιακὸν Latinis guta appellatur. Sunt qui ἀμμωνιακὸν θυμίαμα vocare malint, quod inter odoramenta sit, atque ad odorem vaporetur. Nec vero τοῦ ἀμμωνιακοῦ nomine succus hic siue gutta sola intelligitur, verum salis etiam species eodem designatur nomine. Sed sal quidem hammoniacus dicitur, quod sub arenis concrescat & inueniatur: succus autem hic, quia in arenosa Libya ad templum Iouis Hammonis reperiatur. quo tamen nomine non modo succus ille dicitur qui in Libya ad Hammonem distillat, verum is etiam, qui in Libya ad Cirenem nascitur. Huic enim duplex naturale solum Dioscorides tribuit. Est autem hammoniacum præditum maxima emolliendi facultate, adeo vt scirrhos tophosq; discutiat. Præterea calfacit & attrahit, lienemq; drachmæ pondere haustum absumere dicitur.

Ἀμμώνιον κολλύριον. est collyrium maximæ commoditatis in multis oculorum morbis, quod alio nomine ὑγιίδιον appellatur. Refertur ab Aetio lib. 7. inter τὰ ναρδίνα καὶ πάνδοσα κολλύρια.

Ἄμνιος. est membrana fœtui proxima, ipsum totum à vertice ad imos pedes inuoluens. Inter eam fœtumque excrementi vtrumq; genus, quod ex singulis partibus per concoctionem secedit, sudor videlicet & quæ proprio nomine caret veluti sordes colligitur, inque ea apparet sub aquæ specie, quod in aquam eiusmodi excrementa frigidæ membranæ contactu facile resoluantur. Est autem is humor, siue sudor sit, siue vrina, siue aliud quippiã vrinæ affine, albus & sine fœtore, atque tam mitis & innoxius, vt fœtus cutem, quam continenter tangit, nullo modo violet. Multus autem, toto quo geritur fœtus tempore, colligitur, triplo scilicet quã vrina copiosior, eamque membranam propterea permultum distendit. Quamobrem ne rumperetur, simulque perferre posset fœtus validiores motus artuumque iactationes, facta est à natura tenuis quidem, sed crassior & robustior τῆς ἀλλαντοειδοῦς. Sicut autem ea totum fœtum inuoluit, ita vndique à chorio comprehenditur, totaq; illi annexa est, nisi qua parte Alantoides, longa & angusta membrana, intercedit. Siquidem περὶ τῶν ἀμνίων. Galeno visum est.

Ἀμοίη. legitur à quibusdam apud Hippocratem ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, comment. 3. significat, sicut Dioscorides aliquando interpretatus est, idem quod mediocris. verum Galenus eo loco non ἀμοίη, sed ἀλλοίη legit.

Ἀμόργη. amurca. Est expressæ oliuæ sidens recrementum. Calfacit & siccat secundo ordine, eoque intenso: hac enim ratione vlcera in siccis quidem corporibus curat, in aliis

autem intendit irritatque. Transtulit autem Hippocrates etiam τῆς ἀμόργης nomen ad iecinoris vitiosos humores, aphor. 45. lib. 7. eo significans crudam iecinoris putrilaginem, vt eo loco Galenus annotauit.

Ἀμπελῖτις γῆ. est terra duriuscula, nigra, piceæ longos carbones referens, assulatim scissilis, æquabili splendore, quæ detrita accepto oleo statim eliquescit. Ea autem non videtur aliud esse quam bitumen fossile, seu carbo fossilis. Plinius eam bitumini simillimam scribit, Posidonius bituminosam appellat. Quia vero talis est, accenditur & ardet Galen. eam non tam terram esse dicit, quàm ad lapidis naturam accedere. Dioscorid. inter terræ species recenset, nec dubium quin hic molliorem, ille duriorẽ viderit. Dicitur alio nomine φαρμακῖτις. Vtrumque autem ab eadem forte causa inditum est. Valet enim cõtra innascentes vitibus vermes, quos κνῖπας vocant, gemmasque earum erodentes. Vim dissipandi, siccandi & refrigerandi habet: ad καλλιβλέφαρα additur, estq; tingendis capillis idonea.

Ἀμπελολεύκη. vitis alba. Est vitis species radicem habens prægrandem, raphani similitudine, ex qua caules asparago similes exeunt, longi & exilibus internodiis geniculati, in altum scandentes, seque fruticibus capreolis suis innectentes. folia habet pampinosa, fructum rubentem dependentem in racemis. Tota satiuæ viti similis est foliis, sarmẽtis, pampinis, nisi hirsutiora essent. Alio nomine à Græcis βρυωνία dicitur, quo etiam omnes officinæ & herbarii appellant. Vulgus colubrinam vocat. Eius germina vrinam mouent, radix abstergit, tenuis natura & mediocriter calida: vnde fit vt lienes etiam potu consumat.

Ἀμπελόπρασον. est herba caulem habens bicubitalem, folia porracea, sed angustiora, florem candidum, radicem bulbosam. Prouenit in vinetis, vnde à natalibus ἀμπελόπρασον, quasi vitigineum porrum nominatur. Gal. agreste porrum esse prodidit. Stomacho inimicum est, acerrimum calidissimumq; in summo ordine. quamobrem etiam exulcerat, inciditque, & viscerum meatus recludit.

Ἄμπελος. vitis, quæ & ἄμπελος οἰνοφόρος, hoc est, vitis vinifera, appellatur. Est frutex multiplici cortice cinctus, qui radicis speciem gerat, caudice contorto, flagellis longe lateque vagantibus, sarmentis lata fronde lasciuientibus, longis pediculis pendente, neruosa corticosaque. Flos fructum ambit lanugineus, vua compluribus acinis aceruata seminibus tunica clausis. carnosa ei medulla, frequentes pampini, quibus suopte ingenio caduca colligetur. Plura eius esse genera, & totidem quot soli affirmantur. Vitis racemi & germina abstergendi facultate pollent & nonnihil adstringens habent: folia refrigerant & adstringunt, ideoq; stomachi ardori, dysenteriæ, & sanguinis excreationi medentur. Vide οἶνος.

Ἄμπελος ἀγρία. duplicem habet apud Græcos significationem. Nunc enim vitem syluestrem significat, viti satiuæ congenerem, habitu tantum diuersam, vt quæ sola consitionis priuatione à reliquo vitium genere differat. Hæc peculiari nomine à Latinis labrusca dicitur, quod in marginibus terræ seu labris quibusdam nascatur. Sunt autem duo eius genera. Alterum quod vuas ad maturitatem non perducit, sed ad florem tantum, quem οἰνάνθην vocant, promouet: alterum quod vuas perficit paruis acinis, duorum etiam generum, albi & nigri. Significat vero ἄμπελος ἀγρία & herbam palmites longos ex se mittentem, lignosos, asperos, rimoso cortice, folia autem solano hortensi similia, sed latiora longioraque, florem vero crinitum, muscosum, & fructum exiguis vuis similem (à quo vitis nomen accepit, licet alterius à vite generis sit, sola viticularum & racemosi fructus, quem profert, similitudine inter vites numerata) qui vbi maturus est, rubet, rotunda acinorum facie. Eius radici vis excalfactoria & acris est, vt ad vsum psilothri veniat.

Ἄμπελος μέλαινα. vitis nigra. Est vitis species caules habens & folia hederæ, (in quo à vite candida, quæ ἀμπελολεύκη dicitur, discrepat) vel verius smilaci similia maiora tamen, fructum racemosum in vuis dependẽtem, qui per initia viridis est, postea nigricat, eoque à vitis albæ fructu differt: radicẽ vero foris atram, intus buxei coloris. Propinquas arbores clauiculis suis comprehendit & scandit. Hanc alio nomine Græci βρυωνίαν, sicut & vitem albam, Latini autem vuam taminiam appellant, authore Dioscoride. Potest eadem quæ & ἡ ἀμπελολεύκη, sed inefficacius.

Ἄμπελος Χειρωνία. eadem est quę & ἄμπελος μέλαινα. Sic autem dicta est, quod Chironiis vlceribus & in gangrænam transeuntibus remedio sit. qua ratione non ἡ μέλαινα modo, verum ἡ λευκὴ ἄμπελος etiam dici χειρωνία potest, quod authoribus Dioscoride & Galeno vtrique eadem sit facultas.

Ἀμπωτίς. verbum est ab Hippocr. vsurpatum, significãs idem quod ἡ ἀνάπωσις. Proprie quidem est reciprocatio aquæ cum post exundationem aqua ad mare reuertitur & littora destituit, ita vt mare eam quodammodo rebibere videatur: Latini æstus recessum, vel maris reciprocationem dicere possunt. Hippocrat. autem eam vocem ad corporis humores transtulit, itaque appellauit τὴν εἰς βάθος μετάστασιν τῶν ὑγρῶν, hoc est, humoris reuocationem ab externis partibus ad internas.

Ἀμυγδαλῆ. amygdalus. Arbor est singulari radice, prægrandi & alte defixa, caudice procero, summatim compluribus ramis brachiato, foliis salici similibus, prælongis, flore foliato, candido, & in quibusdam subrufo, succo pingui turgens, & lacrymam plorans, quæ statim concrescit in gummi. fert nuces quæ à multis amygdalæ nuces, & Græcæ

nuces

nuces dicuntur, gemino protectas operimento, puluinati primum calycis, mox lignei putaminis, cui solidus subest nucleus, acriore etiam obductus callo. Harum duo sunt genera, vnum amarum, alterum dulce. Vocatam à Græcis ἀμυγδάλην Herodianus Alexandrinus prodidit, quod post viride putamen, alterum quod subest, multis scateat rimosis scarificationibus, quas Græci ἀμυχὰς appellant. Est enim ἀμυχὴ ἕλκος ἐπιπόλαιον, hoc est, vlcus superficiale, vt interpretatur Hesychius. Habent autem amygdala quæ amara sunt, extenuandi vim, viscosos crassosque humores altius hærentes euellunt, & cutis vitia abstergunt, & ipsa similiter arbor: dulcia vero moderato calore prædita sunt.

Ἀμυγδαλοειδής. dicitur à quibusdam primum genus tithymalli, qui proprie χαραχίας dicitur, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀμυδρὸς σφυγμός. languidus pulsus. Est, vt ait Paulus, pulsus differẽtia sumpta à robore vitalis virtutis, cũ pulsus languide & debiliter digitos tangẽtis ferit, & à tactu potius euertitur: cuius causa est pulsifica facultas valde imbecilla. Vide σφοδρὸς σφυγμός.

Ἀμυθάονος φάρμακον. nomen est medicamenti compositi, quod Paulus inter emplastra, Aetius inter malagmata recenset. Describitur autem ab iis impari quidem simplicium tum numero tum pondere, ita tamen vt vnum illud Ἀμυθάονος φάρμακον ab illis descriptum esse videatur, valens ad præcordiorum tensionem, articulos contractos conuulsosque, ad digerendum, discutiendũ, & extrahendum. Sed & eo Paulus vtitur li. 4. cap. 32. ad scirrhos aliosq; duros tumores emolliendos.

Ἄμυλον. nomen est medicamenti compositi ex omni quidem tritico ac siligine, sed potissimum trimestri. Compositionis autem ratio hæc est. Purgatur trimestre triticum & madescit aqua dulci quinquies in die mutata, & si quidem fieri potest, nocte. Cum tenerescere inceperit, aqua sensim & sine agitatione effunditur, ne quid simul cum ea cremoris effluat. Vbi vero mollissimum euasisse videbitur, mutata aqua pedibus calcari debet, atque rursus infusa teri, tum demum enatantes ibi furfures eximendi, reliquumq; percolandum, & quamprimum in tegulis nouis sub ardentissimo sole siccandum, ne si paulisper madidum relinquatur, acorem contrahat. Vim habet refrigerandi mediocriter & siccandi. Valet ad sanguinis excreationes, lenitque faucium vitia. Fit vero & ex zea ἄμυλον, vno alteroue die macerata & elota, & manibus, vt in confectione panis fit, subacta pressaque, & feruentissimo in sole, vt ante retulimus, exsiccata. Verum id vt in reliqua vita vtilissimum fuerit, nullius tamen est in medicina vsus. Dicitur ἄμυλον quod χωρὶς μύλου, id est, sine mola paretur. Officinis hodie amydum dicitur.

Ἀμυσί. significat apud Hippocratem ἀθρόως, hoc est, confertim & simul, quasi ἄνευ τῷ μύσαι τοῖς χείλεσι.

Ἀμυχή. ἕλκος ἐπιπόλαιον, vt interpretatur Hesych.

Ἀμυχώδης. similis ταῖς ἀμυχαῖς: in quo cutis veluti carpta ac vellicata tanquam vnguibus videtur: apud Hippocr.

Ἀμφημερινὸς πυρετός. quotidiana febris. Est febris à pituita putrescente excitata, quotidie nouas cum refrigeratione accessiones habens. Putrescit autem illa per hanc febrem cum in minoribus venis & reliquo corporis habitu, tum maxime in ventriculo, qui fere semper in eo febris genere afficitur. Ac quia frigidus is humor est, nõ rigorem, non horrorem, sed refrigerationem inducit, qui in naturis plus æquo pituitosis, hyeme, & hyemi similibus constitutionibus, atq; senibus ægre admodum à calore superatur. Sed nec vbi ille incaluit, valde exurit aut acris est, neque respirationem crebriorem efficit, aut sitim molestam accersit. Est enim hæc febris minime siticulosa. Scatet namque per eam vtplurimum ventriculus pituitoso humore, frigido, pallido, crudo, & aquoso, qui partim vomitu, partim alui deiectionibus reiicitur. Qua de causa etiam accidit, vt pulsus non multum inæquales, veloces atque vehementes in ægris hac febre laborantibus deprehẽdantur. Sudor nullus fere primis diebus est, sed progressu febris, humore magis incalescente & attenuato, exoritur. Huius aũt febris quotidie accessiones fiunt, quod ita ferat humoris natura, & horas vt plurimum decem & octo detinent. Eam ob rem ἀμφημερινὸς dicta fuit: est enim amborũ, diei noctisque, particeps. Raro autem inter duas accessiones integritas, quam ἀπυρεξίαν appellant deprehenditur.

Ἀμφίβιον. à quibusdam dicitur ἡ ἀλόη, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀμφιβληστροειδής. Est tunica oculi semicircularis, in posteriore eius parte sita, non membranea quidem, vti cæteræ, sed mollis & mucori narium similis, producta ex ipsa nerui optici substantia dilatata, mollioreque reddita qua oculum pertingit. Eam si totam exemptam coacerues & colligas, cerebrum tibi apparebit, vel aliquid etiam cerebro mollius. Quidam tunicæ nomine ob id eam non dignantur. Galen. tamen lib. 7. placit. Hippocr. & Plat. tunicam appellauit. Non est autem integra, nec totum oculum inuoluit, sed vitreum humorem, cui contigua est, à posteriori tantum parte circundat, nec vltra mediam oculi partem progreditur. Sic dicta est à retis similitudine, quod Græcis ἀμφίβληστρον dicitur, non quod plexum eius referat, cum vndique sibi continua sit, sed quoniam eius formam, quæ dimidiati globi tantum est, gerat, quodque, vt illud ab vno baculo dependet, ita hæc ab optico neruo, à quo originem ducit, tanquam à suo manubrio pendere videatur, multis venis & arteriis intertexta.

Ἀμφιβράγχια. apud Hippocr. τὰ περὶ τὰ παρίσθμια καλούμενα χωρία. hoc est, tonsillæ. & partes iis vicinæ.

Ἀμφιδέξιος. vocatur ab Hippocrate mulier quæ vtraque manu tanquam dextra vtitur, quasi vtrinque dextra. talis est & apud poetam περιδέξιος. Sic & Hipponax dixit: ἀμφιδέξιος γὰρ εἰμὶ, καὶ οὐχ ἁμαρτάνω: hoc est, ἀμφιδέξιος enim sum, nec delinquo. Huic opponitur ἀμφαρίστερος. Errant qui interpretantur ἀμφιδέξιον eam quæ in dextra vteri parte concepta gestataque fuerit.

Ἀμφίδιον. apud Hippocr. extremitas oris vuluæ rotunda & labris cucurbitæ similis. sic dicta per metaphoram à mulierum armillis, quæ etiam ἀμφίδεα vocantur à circulari figura.

Ἀμφίκαυστις. montanum hordeum, quod etiam εὔσρα dicitur. Comici ἀμφίκαυστιν vocāt etiam τὸ γυναικεῖον μόριον, teste Eustathio.

Ἀμφιμήτριον σημεῖον. Dicitur ab Hippocrate signum quod affectionum vuluæ significatiuum est, lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἀμφορεύς. amphora. Est liquoris tantum mensura, apud Romanos quidem vrnas duas capiens, siue sextarios octo & quadraginta (quæ alio nomine dicta est quadrantal, à figura quadrata. erat enim pedis quadrati & cubica) apud Atticos vero capacior, vt quæ præterea vrnam contineret. Dicta est ab Atticis peculiari nomine μετρητής: quod nomē si quando sine adiuncto occurrit apud Græcos authores, Atticam Amphoram intelligere oportet. Cum enim de Italica siue Romana agitur, quæ non paulo minor est, ἰταλικὴν adiungunt. Quemadmodum Latini contra Metretam Atticam dicunt, vt à Romana distinguant, quam simplici amphoræ vocabulo designant. Dicitur & ab aliis pari modo vsuque κεράμιον, à Latinis autem cadus. Vide μετρητής.

Ἀμωμὶς. frutex est idem fere cum amomo, nisi ea minus venosa, durior, & flore origani esset, sine odore & sine fructu. Ex ea adulteratur amomum.

Ἄμωμον. frutex est pusillus, palmi fere altitudine, vite quidem alba minor, sed foliis illi similis, venosus, odoratus, ramulis duriusculis, colore suffłauo, baccis inter se racematim cohærentibus in modum vuę, flore purpureo & æmulo candidæ violæ. Indicæ viticulæ genus est è ligno se conuoluens in vuæ modum. Calfacit & siccat perinde atque acorus.

Ἀμῶς. quodammodo, aliqua ex parte, mediocriter. Dicitur & ἀμῇ apud Hippocr.

Ἀνάβασις. significat idē quod ἐπίδοσις siue αὔξησις, id est, augmentum siue incrementum tam morbi totius quam singularū accessionum. vide αὔξησις.

Ἀνάβασις etiam dicitur caucum, & ab aliis hippuris siue equisetum, authore Plinio.

Ἀναβατικὸς πυρετὸς, qui & ἐπακμαστικὸς, id est, increscens, dicitur, est secūda febris synochæ differentia, quæ à principio vsque ad finem crescit, simque paulatim augetur, & veluti assurgit, vt ait Galen. lib. 2. de differentiis febrium.

Ἀναβροχισμός. est genus curationis chirurgicæ conueniēs pilis palpebrarum vel reflexis oculum versus, vel longitudine sua oculum infestantibus. Fit autem ad hunc modum. Acus ab interna palpebræ parte transmittitur ad externam, immisso prius in acus foramen vtroque extremo tenuissimi alicuius fili. tum demum palpebræ pilo infestante & noxio immisso in reliquam mediamque fili partem quæ hiat diductaque est, veluti laqueus quidam infestū palpebrę pilum comprehendat: apprehenso autem eo traiicienda penitus est acus per palbebram, simulque palpebræ pilus adducendus, vt per extimam palpebrę superficiem exeat, vlcereque postea consolidato non amplius in oculum feratur. Id genus curationis latine dici potest infibulatio per acum vel illaqueatio. Dicitur enim ἀπὸ τοῦ βρόχου, id est, à laqueo. Qui Paulum verterunt, male interpretati sunt euulsionem, cum tali curandi genere pilus non euellatur.

Ἀνάβρωσις, erosio, quæ & διάβρωσις dicitur.

Ἀναγαλλίς. est frutex paruus non altior palmo, tener, foliis in quadrangulo caule pusillis, subrotundis, in terra iacentibus, ad helxinæ folia accedentibus, semine rotundo, flore alias phœniceo, alias cæruleo. Duo eius genera statuuntur, flore tantum distantia. Nam quæ cæruleo flore est, fœmina dicitur, mas quæ phœniceo. Vulgo morsus gallinæ appellatur. Vtraque valde abstergit, subcalida est & attrahit. Succus naribus instillatus caput purgat.

Ἀνάγυρις. frutex est arborescens, per quam graui odore si commoueatur, foliis virgisque viticis, flore brassicæ. semen gerit in corniculis oblongis, simile renibus, variū, subrotundum, solidum, quod durescit vua maturescente. Humi iacet anagyris malæ modo, vnde & malua terrestris à quibusdam nuncupatur. Calfacit & discutit semen, tenuius est, & vomitum ciet.

Ἀναδενδράς. vitis arbustiua, quæ & δενδρῖτις appellatur.

Ἀναδενδρομαλάχη. vocatur à Gal. ἡ ἀλθαία, quasi arborea siue arborescens malua.

Ἀναδίπλωσις. reduplicatio. Est in accessione febrili horroris per longiora interualla ingeminatio. dicitur & ἐπανάληψις. fit hoc symptoma in febribus præsertim semitertianis, in quibus ter vt plurimum vel quater etiam repetit. In causa est humoris inæqualitas, qui cum partim πικρόχολος acrisque sit, partim vero φλεγματώδης, putrescens inæquales etiam motus habet. Sunt autem eius interualla, vt dictum est, longiora. Nam qui breuioribus interuallis excitatur, non dicitur proprie Ἀναδίπλωσις, sed ἀνώμαλός τε καὶ φρικώδης κίνησις, hoc est inęqualis & horrificus motus: cuiusmodi accidit per febres quas Hippocrates lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν appellat φρικώδεις, vt comment. 1. Galenus annotauit.

Ἀναζέουσαι.

Ἀναγνῶναι. significat apud Hippocr. μεταπεισθῆναι καὶ μεταδιδάξαι, hoc est, sententiam mutare, & vetera dediscentem noua discere.

Ἀνάδοσις, digestio seu distributio alimenti, cum à ventriculo in venas transit. dicitur & διάδοσις, nisi quod hanc quidā interpretātur translationem alimenti à venis maioribus in simplicia & pene inuisibilia vasa, quasi traditionem vel porrectionem dicas.

Ἀναθυμιώμενοι. dicuntur apud Hippocratem οἱ ἀναπυρέσσοντες, id est, febricitantes: sicut interpretatur Galen.comm. εἰς τὸ περὶ χυμῶν.

Ἀνακωχία. dicitur ἡ λαγὼς Græcorum vulgo, vt Aetius author est.

Ἀνακάθαρσις. dici solet ab Hippocrate humorum qui pleuritidem excitarunt, per sputa euacuatio, vt annotauit Galenus in aphoris. 8. lib. 5.

Ἀνακαθαρτικὸν φάρμακον. repurgans medicamentum. Vide ἐκκαθαρτικόν.

Ἀνακαλεόμενα id est, ἀναμιμνησκόμενα, reminiscenti, apud Hippocratem libr. 1. Epidemiῶn, vt annotauit Galenus.

Ἀνακαμψέρως. herbæ nomen, quæ è terra etiam euulsa viuit, vt ait Hesychius. meminit & eius Plinius lib. 24. cap. 17.

Ἀνάκαρ. significat apud Hippocratem εἰς τὸ ἄνω μέρος, hoc est, in superiorem partem: vt ἔπικαρ in inferiorem.

Ἀνακάρδιον ✠

Ἀνάκαρδος. arbor est Indica, fructu auiculæ corculo non dissimili (vnde nomen putatur inditum) rubente intus cruore, quo veluti sanguine scatet. Tertia classe excalfacit & reficcat. Dicitur ad memoriam quam maxime conferre. Duplex habetur apud Paulum δι' ἀνακαρδίων confectio, quarum vtramque θεοδώρητον dicit appellari, numerosiore quidem materia & ponderibus valde differentibus ab ea quam Mesues describit, sed viribus non multum dispar.

Ἀνακλῶνται. hoc est, resiliunt, apud Hippocratem.

Ἀνακογχυλίζειν. idem quod τὸ ἀναγαργαρίζειν, vt sæpe apud Galenum legitur. dicitur etiam ἀνακογχυλιάζειν. quæ verba factitia quibusdam videntur esse à sono, qui fit inter gargarizandum. Paulus lib. 3. cap. 5. κόψας, σήσας, μίξας, ἐν ἡλίῳ κογχυλίαζε, id est tunde, cribra, misce, & in sole gargarizato. Idem cap. 18. eiusdem libri, ὠφελεῖ δὲ καὶ ἀνακογχυλισμὸς διὰ τῶν δριμέων. hoc est, auxiliatur etiam gargarizatio per acria facta.

Ἀνακολλήματα. agglutinamenta. Sunt medicamenta quæ in affectibus oculorum frōti agglutinantur, ex iis composita quæ obstruendi, opplendi, glutinandi, adstringendi, refrigerandi, aut siccandi facultatem possident. cuiusmodi sunt farinæ pollen, manna, terra Samia, myrrha, cochleæ, acacia, opium cum candido oui liquore. Adhibentur cum fluxio per exteriora fertur. Cum enim per venas arteriasque intra caluariam conditas decurrit humor, ea nullo vsu applicantur. Author Paulus lib. 7. cap. 16.

Ἀνακωχή. intermissio, dilatio, apud Hippocr.

Ἀναλγησία. à quibusdam dicitur ἡ ἀφημερία, authore Dioscor. qui etiam τὸ ξηρὸν sic dici prodidit.

Ἀναλόγως συντακτικῶς. hoc est caute vel apte ad custodiendum. apud Hippocr.

Ἀναλδής. significat apud Hippocr. quod non alitur nec augetur.

Ἀναληπτικὸν ✠

Ἀνάληψις. renutritio. Est pars artis medicinæ in naturalem habitum restituens eos qui è morbo conualescunt. Ea quodammodo media est inter tuendę sanitatis rationem, & curādi methodum. Siquidem conualescentibus nec vlla pręter naturam causa aut affectio superest, nec tamen tam firma adhuc constansque sanitas, quin multa quotidie incidant, de quibus merito querantur, quæque dubiam adhuc & quasi vacillantem valetudinem facillime euertant. Itaque in illis non modo præsentem statum conseruare oportet propriis τῆς ὑγιεινῆς præceptis, verum vitia etiam quæ leuissimam ob causam emergunt, emendare: quod opus est τῆς θεραπευτικῆς, à qua hoc vno tantum videtur differre, quod hæc magnis excessibus à naturali habitu medeatur, ἀναληπτικὴ vero parua vitia corrigat. Eius autem duæ maximæ sunt partes, vt ait Galenus, Alimenta & Exercitatio: illa quidē quæ robur quod deest suppleant, quodque vacuatum est atque dissipatum resarciant: hæc vero vt euacuet purgetque humorem & concoquat excrementa. Quibus addi etiam debet eorum abstinentia quæ sanitatem offendunt, algor, æstus, lassitudo, cruditas, ebrietas, vigiliæ, tristitia, ira, & reliqui animi affectus.

Ἀνάληψις. significat etiam apud Hippocratem membri alicuius suspensionem, veluti brachii, quod, si læsum est, vbi deligatum erit, collocatur in mitella, quæ à cubito ad manum excipiens ipsum sustineat. Quod aūt in brachio ἀνάληψις est, id in cute θέσις apud eundem dicitur, vt annotauit Galenus comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀνάλμυρον. insulsum, non salsum, apud Hippocratem.

Ἀναλογισμός. est ratio quæ ab euidenti rei obscuræ cognitionem adfert. Ea fit ex comparatione & perceptione causarum iuuantium per similitudines. Sic namque quod iuuare solet, ἀναλογισμῷ colligitur, quando causa quidem occulta est, nec vlla eius habetur obseruatio, sed affectus quam simillimus ex casibus est. Quia enim causa ignoratur, nec potest propterea colligi per indicationem quod remedium possit conducere, nullaque adhuc facta est obseruatio, cogimur ad simile intuentes, transgredi ad simile. Itaque ἀναλογισμὸς per transitum ad simile fit. Eo namq; vtentes, à similibus ad similia transimus, aliter tamen quam Empirici, qui à simili transitum ab auxiliis ad auxilia, aut ab affectibus ad affectus fieri affirmant, vt docet Galenus in lib. ad Thrasybulum. Est an-

tem ἀναλογισμὸς ratiocinatio Dogmaticorum propria, sicut ἐπιλογισμὸς Empiricorum. Hi namque euidentibus, illi ratione magis nituntur. Atque vt illi inter se, sic eorum etiam rationes differunt. Est enim Empirica ratio euidentium rerum, Dogmatica vero occultarum.

Ἄναλπν. idem apud Hippocratem, quod ἀνάλμυρον, hoc est, salis expers. Erotianus exponit ἄναλπν ἄλφιτον apud Hippocratem τὸ μικρὸν καὶ ἀναυξές. quomodo Hesychius quoq; hanc vocem accipi testatur, deriuans παρὰ τὴν ἄλσιν. Galenus autem τὸ χωρὶς ἁλὸς καὶ οὐχ ἁλμυρόν. hoc est salis expers & salsugine nulla præditum: sicut & testatur Suidas.

Ἀναξαρίς. quartum genus rumicis, quod & ὀξαλὶς dicitur.

Ἀνάπαλιν. è contrario. vt, ἀνάπαλιν αἱμορραγεῖν dicitur is, cui in magno liene maleque affecto sanguis è nare dextra profluit. Namque τὸ ἀνάπαλιν Hippocrates opponit τῷ κατ' ἴξιν, vt author est Galenus comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Ἀναπινᾶσθαι. significat apud Hippocratem pus aliqua in parte collectum digeri atque discuti, sicut annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἀναπνοή. respiratio. Est aeris inspiratio atque expiratio. Motus est ex duobus motibus contrariis compositus, & gemina inter eos quiete, ad eundem prorsus modum, quo & pulsus. Eorum vno aer in pulmonem trahitur, thorace dilatato: altero ex pulmone redit, eodem subsidente & compresso. ille τῇ διαστολῇ, hic τῇ συστολῇ proportione respondet, nō aliter quam tota respiratio cum ipso pulsu magna similitudine conuenit. Cum enim vnius eiusdemque vsus causa respiratio & pulsus dati sint animantibus, æquum fuit similibus vtrumque perfici partibus, paribusque instrumentis pares similesque actiones absolui. Sunt autem in eum finem vsumque à natura comparata, vt calor cordis perpetuo aeris attractu ventiletur, rursusque conseruetur. Id quod pulsus quidem arteriarum dilatatione compressioneque facile præstat: quæ, cum se expandunt, omni ex parte per corporis spiracula aerem ambientem attrahunt: cum vero considunt, fumida & halituosa excrementa ex humorum & spirituum vstione nata expellunt: respiratio vero, aeris inspiratu expiratuque. Nam quia maior est cordis flamma quam vt possit arteriarum pulsu temperari, aliam præstandi refrigerii rationem natura per respirationem machinata est, vt flagrante & æstuante corde animalis facultas thoracem & diaphragma vicissim attolleret atque deprimeret. Sic enim fit, vt dilatato thorace pulmones vna attollantur diducanturque, & aerem proximum follis instar intra se pertrahant, depresso autem iidem simul summittantur, aeremque antea attractum cumque eo fuliginem omnem exprimant. Iis igitur alternis motibus duobus, inspiratione expiratione que respiratio peragitur. Inspiratio totum pulmonem aere implet, qui cordi nō tantum refrigerium, verum etiam nutrimentum præbet, in pulmone primum elaboratus, deinde in sinistrum cordis ventriculum transmissus, mistusque sanguinis vapori qui ex dextro ventriculo suggeritur, & demum vi cordis insita conuersus in vitalem spiritum. Ac quoniam, vt in cibis & potibus, sic etiam in spiritibus nihil tam simile est nutriendo corpori, quod non multa in se contineat superflua, & ad alendum inepta, quicquid fumosi excrementi post eiusmodi spiritus cōcoctionem genitum est, id omne è sinistro cordis ventriculo per eius systolen in asperas arterias depulsum tandem expiratione reiicitur. Hic quidem respirationis vsus est, à pulsus vsu nulla in re differens, nisi quod illa ab animali facultate, hic à vitali manat: hic vno tenore continuus perseuerat, neque arbitrii nostri est, illa vero cum homini libet, cessat, & in nostra potestate posita videtur, siue eam crebiorē aut rariorem, velociorem aut tardiorem, maiorem aut minorem facere volumus. Verumtamen eam in totum cohibere non possumus, sed omnes ad eam perinde atque ad vrinæ & stercoris excretionem necessitate quadā naturæ impellimur. Quo fit vt libera & voluntaria absolute dici non possit, sicut ambulatio & locutio, quod nobis inuitis facultas animalis ad respirationem compellatur, & necessitati potius quam voluntati obtēperare cogatur. Nec tamen propterea inter voluntarios motus referenda non est. Est enim solius facultatis animalis opus, idque musculorum beneficio. vnde & à voluntate arbitrioque nostro fieri rectè dici potest, non eo quidem prorsus libero, sed si dicere licet, coacto. Mouens enim illa & voluntaria facultas ardoris & æstus in corde accensi magnitudine percita atque stimulata, per musculos thoracem, simulque consequutione quadam pulmones distendit, quo aere impleantur, rursumque contrahit, quo eundem postea excludant. Ac si parua quidem liberaque respiratio fieri debet, solum diaphragma sufficit: sin autem maior fieri, præter ipsum thoracis etiam musculi concurrunt: quorum alii inspirationem, alii expirationem adiuuant, sicut suis locis dicetur. Quod si maxima respiratione opus est, accedunt etiam qui in epigastrio siti sunt musculi: estque ille summus in edenda respiratione naturæ conatus.

Ἀνάῤῥινον. Idem quod τὸ ἀντίῤῥινον.

Ἀνάῤῥινον, per nares rediens, apud Hippocratem. Sunt tamen qui diuidant, scribentes ἀνὰ ῥινὸν, hoc est, per cutem.

Ἀνὰ σάρκα. vel diuisis nominibus, τὸ ἀνὰ σάρκα. species est hydropis, in quo aqua per vniuersam carnem diffusa est. Vide ὕδρωψ.

Ἀναστοιχείωσις. resolutio corporis in sua elementa. Gal. l. de sympt. causis videtur ἀναστοιχείωσιν, ἀνάλυσιν, καὶ σύνταξιν idem existimare.

Ἀνασίμωσις.

Ἀναστόμωσις. est osculi venę aut arteriæ apertio, ex qua sequitur sanguinis profluuium. Ab eiusmodi causa plerumque per nares & anum, aliquando vero à pulmonibus & ventriculo sanguis reiicitur. Sunt autem τῆς ἀναστομώσεως tres in vniuersum causæ. Vna vasis imbecillitas, præ qua ne minimum quidem sanguinis ad ipsum ruentis impetum potest sustinere: altera sanguinis, qui eius osculum impetit, copia: tertia acris aut quomodolibet maligna, quæ vasis ori extrinsecus incidit, qualitas, sicut docuit Galen. lib. 5. meth. med.

Ἀναστομωτικὸν. est medicamentum quod ora venarum & arteriarum aperiendi vim habet, calidum, acre, mordax, crassarum partium & terrenum, vt cyclaminus allium, porrum. huic oppositum est τὸ στυπτικόν.

Ἀναστρέφεσθαι. apud medicos vsurpatur in iis quę coquuntur & è liquidis crassiora euadunt: & significat densare inspissareque. dicitur & συστρέφεσθαι. vnde συστροφαὶ ab Hippocr. appellantur φύματα καὶ σκληρίαι, hoc est tubercula & durities, vt Galen. ἐν τῇ τῶν γλωσσῶν ἐξηγήσει interpretatur.

Ἀνατομία. est corporis præcipue humani dissectio, per quam cuiusque partis substantia, magnitudo, figura, situs, connexio, & vsus intelliguntur.

Ἀνάτριψις. significat frictionem, non eam tantum, sicut nonnulli existimarunt, quæ ab inferiori parte sursum procedit: quod τρῖψις frictionem, ἀνὰ sursum significet, sed vniuersum frictiōis genus. Id quod ex multis Hippocr. locis perspicuum esse potest, vt annotauit Gal. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. & comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Neque enim refert ἀνάτριψιν dicas an τρῖψιν, etiamsi τῆς ἀνατρίψεως nomen apud veteres vsitatius sit quam τῆς τρίψεως. vt scripsit Gal. lib. 2. sanitatis tuendæ Vide τρῖψις.

Ἄναυδος. sine voce. sunt tamē qui apud Hippoc. interpretati sint ἀλόγως, id est temere, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Idem in explicatione vocum Hippoc. scribit ἄναυδον ab eo dici τὸν διαλέγεσθαι ἀδύνατον, hoc est, qui bene & apte verba facere nequit: ἄφωνον autem, qui omnino vocem emittere non potest. In tertio τῶν ἐπιδημιῶν vtrumq; deinceps de Pythione dictum est.

Ἀναφαλαντίασις. sic dicitur defluuium pilorum in superciliis, sicut φαλακρότης in capite. Gaza salitium vocat, sed tātisper, inquit. dum melius vocabulum inuenerit.

Ἀναφορικοὶ. dicuntur apud medicos οἱ αἱμοπτοϊκοί, id est, qui sanguinem ex infernis partibus sublatum per os reiiciunt, quasi eum ἀναφέροντες, hoc est, sursum ferentes. Frequens hęc dictio est apud Galenum, Dioscoridem, & Aetium. Idem Galen. ἐν ταῖς γλώτταις scribit ἀναφέρειν apud Hippocratem significare interdum subsingultire respirantem, vt in primo de morbis minore. dicitur ἀναφέρειν & de pueris, qui postquam flere desierunt, in nares retrahunt spiritum, & tunc significat idem quod spiritum duplici respiratione intro ferri.

Ἀναφώνησις. vociferatio. Est vehementior exclamatio, pectus & vocis organa exercens, inque iis calorem natiuum excitans, corporis solidas partes corroborans, excrementa attenuans & repurgans. Hæc fere ei succedunt commoda Itaque anhelosis, recta ceruice spirantibus, tabidis, purulentisque conuenientissima est, ac veteribus pectoris & dorsi doloribus, raucitatique, quam humiditas excitauit, medetur. adhæc febribus quartanis. lentum enim & concretum humorem dissipat, & ventriculi humiditatem, quam priuatim quartana solet inducere, expellit. Cæterum qui eo exercitationis genere vti cupit, aluum prius exonerare, deinde infernas partes sensim fricare, postea deambulare & moderate primum loqui, mox paulatim vocem intendere, postremo vociferari & exclamare debet. Sic plurimo aëre inspirato pectus distenditur, corporis meatus aperiuntur, totaq; corporis moles intēditur. inde sputa multa prodeunt, pituitosa vacuantur, calor accenditur. Verū diligenter cauere oportet, ne crudi aut corrupti humores in corpore redundent, neūe caput infirmum sit, aut male affectum, ne tanta vocis contentione repleatur vaporibus & offendatur. Ea quidem ex Antyllo omnes fere posteriores medici decerpserunt: permulta vero etiam alia Oribasius libr. 6. collectorum medicinalium.

Ἀναχελύζεσθαι. ructare apud Hippocr. hoc est, διὰ τῆς χέλυος, τουτέστι τοῦ στήθους, τὴν ἀναφορὰν τῶν ἐρυγμάτων ποιεῖσθαι. Ructus enim fit, eius materia humoreque per chelym, hoc est pectus, in os sublatis. Annotat Nicandri interpres in Alexipharmaca.

Ἀναψύχειν, apud Hippocrat. significat nudare, & vinculum fractæ alicui particulæ detrahere, vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἄνδηρον. dicitur à nonnullis τὸ στῆθος χειρὸς. hoc est ea pars manus quæ post cauam eius partem ante metacarpium iacet.

Ἀνδράχνη. portulaca herba est duūm generum. Vna in hortis emicat, cauliculis teretibus, in altum erectis, lente vergentibus in puniceum, foliis pinguibus, à tergo candidis, gustu subsulso, semine nigro, in herbaceis calycibus collecto: altera sua sponte in vitibus nascitur, & ternis quaternisue cauliculis in terra sessilibus serpit, cultaque latius euagatur folio carnoso, verum turbinatiore, cætera priori consimilis. Vulgus Gallicum has tum porcellinam tum porpierum appellat. Refrigerat tertio abscessu, humectat secundo. quamobrem causo laborantes ventriculo imposita iuuat, & fluxiones repellit. lentore suo stuporem ex acidis contractum corrigit, ob adstrictionem vero & intestinorum torminibus & alui profluuiis medetur. Est autem & alia quædam ascititia portulacæ species quam ἀνδράχνην ἀγρίαν

appellant, sed eiusdem cum τῷ ἀεὶζώῳ, id est, sedo, generis. est enim tertia eius species. Dicitur & hoc nomine à quibusdam ἡ πεπλὶς siue πέπλιον, vt vocauit Hippocrates.

Α'νδρογύνεια. dicitur apud Hippocr. Per viros generis successio.

Α'νδρόσαιμον. frutex est hyperico similis, gracilib. festucis, rubentibus ramis, foliis effigie quidem rutæ, sed duplo triploue maioribus, & cum teruntur, succo sanguineo manantibus complures alas habet in cacumine, vtrinque expansas pinnatásq;, circa quas flores pusilli, lutei, & in calyculis semen veluti nigri papaueris, lineis distinctum. Eius semen purgat, folia desiccant. Galen. τὸ ἀνδρόσαιμον duplex statuit: vnum, ἄσκυρον siue ἀσκυροειδὲς (nã reuera τὸ ἀνδρόσαιμον differt ἀπὸ τοῦ ἀσκύρου, etiamsi multa habeat τῷ ἀσκύρῳ simillima) alterum Διονυσιὰς est: quorum tamen vtriq; pares vires tribuit. Dicitur ἀνδρόσαιμον quod eius folia confricata digitis similem humano sanguini liquorem remittant. Vocatur etiã à quibusdam hyperici flos luteus leucoio similis, qui digitis attritus, sanguineũ succum remittit: quã ex causa ἀνδρόσαιμον cognominatur.

Α'νδρόσαιμον etiam à quibusdam dicta est ἡ ἀτρακτυλὶς, authore Diosc. quod vbi adoleuit, si ramulus vel folium ab ea auellatur, profluit è vulnere cruentus humor: eamque ob causam etiam φόνος à Theophrasto dicta est.

Α'νδρόσακες. est herba alba, amara, sine foliis, folliculos in capitulis continens, & in iis semẽ. Nascitur in maritimis Histriæ. Acris est, discutit, exsiccat, & suo semine vrinam hydropicis mouet. Podagris vtiliter illinitur. Viris remedia suo nomine pollicetur, quasi ἀνδρὶ ἄκος φέρουσα, hoc est, homini remedium adferens.

Α'νδρώνιον, siue Α'νδρωνος τροχίσκος. nomen est pastilli ab Androne medico compositi, quem Paulus inter vehementia medicamenta recenset, & τῷ ἄνθρακι imponit lib. 4. c. 25. Eodem etiam vtitur & ad herpetem eiusdem lib. cap. 20. Constat his, vt ipse scribit, Squamæ æris drach. XII. æris vsti, salis ammoniaci, aluminis rotundi, æruginis rasæ, thuris, singulorum drach. VIII. Excipienda sunt vino sufficienti. Describitur & à Corn. Celso Α'νδρώνιον, pari quidẽ facultate, sed diuersa paulo materia. Ait enim ex his constare, Alumine scissili, squama æris rubri, atramento sutorio, galla, myrrha, misy, quæ per se contrita mistáque, rursus pulatim adiecto vino austero teruntur, donec his mellis crassitudo fit. Aetius Α'νδρώνιον pastillũ describit lib. 14. multum ab his differentem, & materia & ponderibus.

Α'νέβηξαν. tussiendo expuit, apud Hippocratem.

Α'νειλήματα. οἱ στρόφοι, hoc est, tormina apud Hippocratem.

Α'νειλιδῶσι. id est, sursum verterint & conuoluerint, apud Hippocr.

Α'νευρυνθῶσι. euulsi fuerint. apud Hippocratem.

Α'νεμόσφορες. dicitur à quibusdam τὸ βούνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

Α'νεμοῦται. πνευματοῦται, hoc est, inflatur, apud Hippocratem.

Α'νεμώνη. herba est duplex: vna syluestris, altera in cultis nascitur. Sed & huius plures species. aut enim phœniceum florem habet, aut candidum, aut lacteum, folia coriandro similia, sed tenuioribus prope terram incisuris. Cauliculi exiles & lanuginosi, super quos flores exeunt vt papaueris, & in medio capitula coloris nigri aut cærulei. Radix oleæ magnitudine est, aut paulo etiam grandior, & geniculis quibusdam distinguitur. Syluestri vero amplitudo per omnia maior est, folia latiora durioraque caput oblongius, flos puniceus, tenuia & multa radicum capillamenta. flos nunquam se aperit, nisi vento spirante, vnde & nomen accepit. Ob eandem etiam causam flos adonii herbæ, quæ abrotoni genus est, ἀνεμώνη dicitur. Vim habet acrem, abstersoriam, attractoriam, anastomoticam, pituitam euocat, lepras tollit apposita, & lac in mammas prolicit. Ex ea emplastrum fit quod δι' ἀνεμώνης dicitur, emolliens, discutiens, contrahens, siccans, ac dolorem mitigans. Describitur ab Aetio lib. 15. ca. de emplastris cruentorum vulnerum glutinatoriis.

Α'νεος. significat apud Hippocratem tum mutum, tum mente perculsum.

Α'νεξέταστον ἀδιασείστων, hoc est, inconcussorum, apud Hippocratem.

Α'νεσις. remissio. idem quod ἡ ἀβροχιμή.

Α'νεσραμμένα. hoc est, perturbata, apud Hippocratem. dicitur autem de vrinis.

Α'νεύρυσμα. est tumor tactu blandus, cedensque digitis, à sanguine & spiritu ab arteria aut vena profusis excitatus. Profunditur autem sanguis ille duobus modis. ab interna quidem causa, vase per ἀναστόμωσιν adaperto, ab externa vero, vase intus rupto, cute integra manente: id quod accidit in gutture (vnde βρογχοκήλη oritur) in pectore, in inguinibus, in articulis, tum propter vehementem spiritus compressionem, quo distenta vasa disrumpuntur, tum propter fortiorem motum, vel vase vna cum superposita cute diuiso, siue casu, siue chirurgi venam secantis imperitia, vbi pro vena arteriam vulnerarit. Nam si, antequam arteria coalescat, aut cicatricem admittat, vel carne contegatur, exterior cutis cicatricem duxerit, ἀνεύρυσμα vitari nõ potest. Sanguis enim & spiritus paulatim excreti sub cute colliguntur, tumoremque illic excitant interdum magnum, alias paruum, pro spatii in quod exciderint amplitudine, sed eiusdem cum reliqua cute coloris, & nullo cum dolore. Mollis ille est, & spongiæ instar laxus, ceditque digitis, quorum appressione facile intro se recipit, maxime in mento, atque vbi sine vulnere ἀνεύρυσμα constiterit. Nam quod vulnere, & cute postea coalescente factum est, non perinde molle

de molle est quoniam plus in eo sanguinis quam spiritus affusum sit, qui in grumos coiens tumorem digito minus cedentem reddit: qui tamen si intra vas etiam videatur reuerti, nec strepitum nec sonum edit, quemadmodum illud quod per arteriæ anastomosin prodiit, in quo plurimum spirituosi sanguinis inest. Hoc enim discrimine duæ illæ ἀνευρύσματος causæ distinguuntur. Cui & alia accedit differentia, quod natum ex anastomosi prolixius profundiusque sit: quod autem à vulnerato vase est, magis rotundũ sit, & minus alte descendat. Cæterum quum ἀνεύρυσμα omne non nisi difficillimam curationem admittat, nullam prorsus recipere dicuntur quæ gutturi & capiti obuenerint. Siquidem per sectionem sanguis affatim erumpit, & vna vitalis spiritus, vt æger sæpe in medicorum manibus deficiat. Dicitur ἀνεύρυσμα ἀπὸ τοῦ ἀνὰ καὶ εὐρύνω, non autem ἀπὸ τοῦ νεύρου & α priuatiua particula, sicut quidam male existimarunt, vertentes Latine enervationem.

Ἄνήθινον ἔλαιον. anethium oleum. Est oleum ex anetho confectum, quod in duplici vase coquendum esse Galenus consulit lib. 4. sanitatis tuendæ. Tale autem calidum est in primo gradu & vere anodynum, rarefaciens, discutiens, dissoluens & euacuans.

Ἀνηθίτης οἶνος. vinum anethinum siue ex anetho factitium, anethi maturi, recentis, tribratique drach. IX. in linteolo colligatis, & in musti amphoram demersis. Somnificum hoc est, monet vrinam, & cibos concoquit.

Ἄνηθον. anethum. frutex est sesquicubitali proceritate, multicaulis, ramosus, exilitate folii in staminis prope modum extenuata, luteolo flosculo, semine lato & quasi foliato, radice lignosa, neque adeo prolixa, neque multis subnixa fibris, vmbella fœniculi, cui cognatum genus videri potest. Calfacit secundo ordine intenso, siccat initio secundi ordinis. somnum conciliat.

Ἀνιήνιος. ἄνευ ἀνίας. illæsus & carens molestia, apud Hippocr.

Ἀνιέλικτος. non diuiso in minuta, sed ex farinæ crassioribus partibus composito, apud Hippocratem.

Ἀνθέλιξ. pars auriculæ opposita τῇ ἕλικι. Cum ergo ἕλιξ in auricula dicatur extrema eius ora, ἀνθέλιξ erit ea auriculæ portio media, quæ extat, & cauitatem eius attollit. Est autem in medio τῆς ἀνθέλικος cauum, quod κόγχην vocant.

Ἀνθέμιον. dicitur à nonnullis ὁ ἀμάρακος, authore Hesychio.

Ἀνθεμίς. herba est topiaria, trium generum, palmi altitudine, surculosa, cauliculis exilibus, foliis angustis & minutis, luteo semine, capitellis primum virentibus, mox luteis, quæ per ambitum circundantur flosculis vel melinis, vel candidis, vel purpureis. Nam solo flore tria eius genera distinguuntur, tametsi eum qui colossinus est, foliorum fruticisque amplitudine maiusculum esse volunt, atque proprie λευκάνθεμον appellari. Vulgo camomilla dicitur. Calfacit & siccat primo ordine: præterea facultate tenui, discussoria, laxanti & odorata constat.

Ἀνθεμίς. à quibusdam dicitur ἡ ἀργεμώνη, vt habetur apud Dioscor.

Ἀργέμιον ἡ

Ἀνθεμών. apud Theophr. appellatur ἡ ἀνθεμίς.

Ἀνθερεών. pars est faciei in qua barba nascitur & quasi efflorescit. dicitur enim παρὰ τὸ ἐκεῖ ἐξανθεῖν τὰς τρίχας. potest dici mandibula inferior. Suidas dicit eam esse partem quæ mento subest, carnosam videlicet, & quæ λευκανία dicitur alio nomine. Idem vero etiam interpretatur τὸν λάρυγγα.

Ἀνθέρικος. dicitur caulis siue scapus asphodeli, qui cubitalis & sæpe binûm cubitorum est: à Latinis albucum vocatur. Sunt qui dicant ἀνθέρικον herbam esse, quam manibus velli vt linum necesse sit, quod meti non queat: deque ea factum esse prouerbium ἀνθέρικον θερίζειν. Hesychius non ἀνθέρικον, sed ἀνθήρικα dicit.

Ἀνθέριξ. arista: pars scilicet in spica prima summaque: summum, vt vertit Erasmus, spicarum fastigium.

Ἀνθήλη. est flos cannæ quæ calamus phragmites dicitur, qui in lanuginem pappum vocatam euadit. Hunc maxime vitandum esse monet Galen. quod si in aures forte incidat, adeo tenaciter adhæreat, vt auelli non possit, & sæpe surditatem inuehat.

Ἀνθηρά. est genus aridi medicamenti ex metallicis præsertim compositi, quæ & florido colore sunt, & eundem medicamento magna ex parte inducunt. Eiusmodi multa medicamenta à Scribonio Largo ad gingiuarum fluorem, à Galen. ad dentium dolorem & oris vlcera, à Celso etiam lib. 6. cap. 11. & à Paulo Ægineta describuntur. In quibus etsi pleraque præter metallica continentur, metallica tamen eorum pars maxima sunt, vt chalcitis, alumen scissile, & præcipue sandaracha, quam in omnibus Antheris admistam inuenies. Et ab ea forte ἀνθηρὰ dici potuit. siquidem τὸ ἀνθηρὸν Hesychius τὴν σανδαράχην interpretatur. Itaque putare τὴν ἀνθηρὰν à floribus rosarum dictam esse, sicut putauit Manardus, vanum est. Plerasque enim eiusmodi compositiones videre licet, in quibus nihil rosarum habetur, neque à quoquam partem vllam rosæ ἀνθηρὰν dictam esse reperies. Sunt autem omnes αἱ ἀνθηραὶ aridæ, & instar pulueris vlceribus siccandis olim aspergebantur, non iis modo quæ in ore essent, sed aliarum etiam partium, & dentium doloribus, & oculorum fluxionibus. Aliquando vero melle, vel vino, vel mulso excipiebantur, miscebãtur, & illinebantur, vt docet Galen. lib. 5. methodi medendi, de vlcerum oris curatione disserens. Nec tamen inde colligi potest structuram earum non siccam fuisse. Geminus enim erat τῶν ἀνθηρῶν vsus modo siccarũ,

modo tum aliquo liquore mistarum, cum tamen sicca semper specie construerētur & siccæ reponerentur.

Ἀνηρὸς ἐξέρυθρος. hoc est, valde rubens apud Hippocratem in Prorrhet. Galeno interprete. Et apud eundem lib. 6. τῶν ἐπιδημ. αἱ ϑηρὰ πτύσματα, sputa rubra & subcruenta dicuntur.

Ἀνθινὸς οἶνος. dicitur ab Hippoc. vinum vel quod proprie ἀνθοσμίαν, hoc est, florulentum dicitur, vel quod ex floribus ad suauitatem conditum est: quomodo & ipse κυκεῶνα ἀνθινὸν dixit lib. 2. de morbis.

Ἀνθινὸν ἔλαιον. oleum liliaceum apud Hippocrat. quod & susinum vocatur.

Ἀνθινὸν μύρον. Vnguentum apud Hippocratem, quod & susinum & liliaceum vocatur, differtque ab oleo liliaceo varia aromatum mistura.

Ἄνθος χαλκοῦ. vide χαλκοῦ ἄνθος.

Ἀνθρακίτης. lapis γλαῦς: sic dictus quod extincti carbonis speciem referat.

Ἀνθράκωσις. apud Paulum sic dicitur ὁ ἄνθραξ τοῦ ὀφθαλμοῦ, qui alias oculi bulbo, alias palpebræ accidit. Alii simpliciter ἄνθρακα vocant.

Ἄνθραξ. carbūculus. Est vlcus crustosum à sanguine in atram bilem conuerso & inferuescente excitatum, & à pustula ambustis consimile, vel sine hac etiam incipiens. Inter initia qui hoc malo laborant, particulam omnino scabunt, vnde pustulæ nunc plures nunc vna erumpunt, milii seminis modo exiles, quibus ruptis crusta superinducitur, velut à candenti ferro, modo cinerea, interdum nigra, simulque cum ima radice adhærens & quodammodo affixa, non sine rosione: reliqua autem caro circumposita magno feruore prædita est & nigrescit, atque instar bituminis & picis resplendet: id quod exquisite atræ bilis indicium est. febris longe vehementior quam ab igne sacro excitatur. Cæterum qui ἄνθρακες iuxta carnem consistunt, cito abolentur: qui vero membranas neruosque occupant, diutius permanent, luemque subiectis corporibus impertiunt. Nam qui in capite consistunt, collum, ceruicem, pectus, brachia aut alas in consensum adducunt: qui vero sunt in pudendis, crura inguinaque simul afficiunt: aliquæ vero partes etiam suppurantur, & dolorem sentiunt maiorem quam pro ratione exigui affectus.

Ἄνθραξ. dicitur minii vena, siue gleba ex qua minium conficitur, ferreo vel magis subrufo colore, habens circa se rubrum puluerem. Cum foditur, vt ait Vitruuius, ex plagis ferramētorum crebras emittit lacrymas argēti viui, quæ à fossoribus statim colliguntur. Significat enim ἄνθραξ gemmę genus nobilissimæ, quam Plinius carbunculum vulgus à rubore & fulgore præstanti Rubinum vocat. vt scribit Georg. Agricola. Vide ἄμμιον.

Ἄνθραξ λιθώδης ἢ ὀρυκτὸς. carbo lapideus siue fossilis. non videtur aliud esse quam γῆ ἀμπελῖτις, siue φαρμακῖτις, siue fossile bitumen. eruitur enim è terra niger & exiguis piceæ, carbonibus similis, quales se ex Cœlesyria plurimos asportasse Gal. memoriæ prodidit.

Ἀνθρίσκος. herba. Eadem erat, inquit Plinius, quę & scandix, si tenuiora folia & odoratiora haberet.

Ἀνθρωπόμορφος. sic dicta est à Pythagora mādragoras, cuius radicem hominis effigiem repræsentare falso creditum est.

Ἄνθρωπος. homo. Quid sit, notum ex philosophis qui accuratissime eum sunt contēplati. Nominis ratio multiplex traditur, alii ἀπὸ τοῦ ἔναρθρον ἔχειν φωνὴν quod articulata voce vtatur: alii ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν, τουτέστι λογίζεσθαι, ἅπερ ὄπωπε. quod alia animalia nihil animaduertant nec considerent. Alii ἀπὸ τοῦ ἄνω ἀθρεῖν, τουτέστιν ὁρᾶν. alii vero ἀπὸ τοῦ ἄνω ῥέπειν, quod vultus ad sidera erectos tollat.

Ἄνθρωπος. nomen est cerati quod vlcera vetera & maligna oborta in tibiis solum per se adhibitum ad cicatricem perducit. Recipit autem sandycis lib. 1. olei dulcis lib. 11. coquuntur donec non amplius inquinent. Refertur ab Aetio lib. 15.

Ἀνθύλλιον ἢ

Ἀνθυλλὶς. herba est duûm generum. vna foliis & ramis lenticulæ similis, palmi altitudine, ramis rectis. foliis mollibus, radice tenui, oblonga salsuginosis & apricis nascente, gustu subsalso. Altera est chamæpity similis ramos & folia, sed asperior, hirsutior, breuior: flore purpureo, odoris admodum grauis, radice erratici intybi. Vtraque vlcera persiccat, sed hęc quam illa efficacius abstergit, & tenuior est. quare etiam comitialibus competit.

Ἀνθύλλιον. dicitur à quibusdam ἡ ἀλσίνη, authore Dioscoride.

Ἀνίκητον. est nomen emplastri quod ad Critonē authorem refertur. Describitur à Gal. lib. 1. τῶν κτ. γένος, & ab Aetio lib. 15. diuersis modis. sic dictum est quasi inexuperabile, & à curatione nunquam aberrans.

Ἀνίκητον. etiam à quibusdam dicitur τὸ ἄνηθον, vt habetur apud Diosc. communi omnibus aliis (vt ait Virg. Marcellus) quæ cibi appetentiam faciunt, appellatione.

Ἀνισίτης οἶνος. vinum ex aniso factitium: quo modo & ex anetho conficitur, vt supra retulimus. sedat dysuriam, & visceribus commodum putatur, vt refert Constantinus Cæsar lib. 8. cap. 4.

Ἄνισον. herba est Græcis, Latinis & Gallis anisi nomina cognita, caule, folio, flore, muscario fœniculo par, nisi quod multo minor est. Calfacit & siccat tertio ordine: hinc vrinam mouet & flatus discutit.

Ἀνισοταχὴς σφυγμὸς. Est pulsus inęqualis in vna arteriæ pulsatione vnaque arteriæ parte, qui continuus manet, neque transit à celeritate in tarditatem nec contra.

Ἄνοια. amentia. ἀφροσύνη. Est ratiocinatricis functionis abolitio & veluti paralysis. Fit à causis

causis omnibus cerebrum impense refrigerantibus, & ab ipsa etiam naturali conformatione cerebri imbecilliore. Differt ἀπὸ τῆς μωρώσεως, quod hęc diminitio tantum sit illius facultatis, nec causas habeat tam vehementes. Differt quoque ἀπὸ τῆς ἀφροσύνης, quæ non abolitio quidem est & deperditio ratiocinatricis potentiæ, sed deprauata tantum motio.

Ἀνομοιομερῆ. partes dissimilares, siue dissimiles. Definiuntur ab Aristotele esse partes, quæ cum ex simplicibus componantur, in alias partes dissimiles, non in similes diuiduntur. Veluti manus in manus non potest diuidi, neque facies in facies, sed manus in ea quæ ab ipsa diuersæ sunt naturæ & nominis. Dicuntur autem aliis nominibus ἑτερογενῆ & ὀργανικὰ μόρια seu μέρη. id est, alterius generis & instrumentales: de quibus vide suo loco.

Ἀνοργασμένον. significat apud Hippocr. remollitum. vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώτταις.

Ἀνορεξία. inappetentia, σιτίων ἀποστροφή, hoc est, ciborum auersio, vt ait Paulus lib. 3. cap. 37. fit à contrariis causis, à quibus appetitus excitatur, quod vel perierit sensus suctionis venarum; vel quod nulla amplius fiat exuctio, vel quod corpori nulla accidat vacuatio. Fit etiam sæpe vel ab immodico ventris & intestinorum profluuio, vel ob biliosi humoris, tenacis, acris; & porracei delationem in ventriculum, vel pharmaci potionem, vel immodicam sanguinis detractionem; vel, quæ maxima inappetentiæ causa est, propter caliditatem, quæ solidas corporis partes laxando exoluit, & ad attractionem imbecilliores reddit.

Ἀνταχάτης. est succinum, vel lapis alterius coloris bituminosus, qui cum vritur myrrham redolet, vt scribit Georgius Agricola.

Ἄντερως. lapis qui proprio nomine ἀμέθυστος appellatur.

Ἀντιάδες. sunt glandulæ duæ valde fungosæ & spongiosæ, paulo supra laryngem sitæ, & vtroque in latere singulæ; saliuam copiosam continentes qua & aspera arteria & stomachus & tota ipsa oris amplitudo humectatur. Eædem alio nomine παρίσθμια appellantur. multi tonsillas, & fauces verterunt: multi quatuor enumerant, binas quidem ad linguæ radicem, vtrinque singulas, binas vero penitiores; quas Pollux μῆλα vocari tradit. vulgus amygdalas nuncupat. Significant autem Ἀντιάδες non modo glandulas ipsas, sed etiam earum morbum. Nam sicut οἱ ἀδένες indurati χοιράδες nuncupantur, sic etiam τὰ παρίσθμια, hoc est, tonsillæ, vel inflammatæ, vel supra naturalem modum auctæ, vel quasi desiccatæ, cibi potusque & spiritus iter impedientes, è regione vtrinque sibi inuicem oppositæ (vnde nomen habent) Ἀντιάδες dicuntur, vt scribit Paulus lib. 6. cap. 30. Sunt autem qui distinguant inter ἀντιάδας & παρίσθμια, vocantes proprie ἀντιάδας inflammationem ipsarum tonsillarum, παρίσθμια vero inflammationem earum quę prope tonsillas sunt, partium. At Celsus ἀντιάδας tonsillas quæ post inflammationes induruêre, à Græcis vocari scribit.

Ἀντίδοτα. dicta sunt à veteribus medicamenta, quæ non extrinsecus quidem imposita; sed intra corpus assumpta affectibus medentur, & grauissimis casibus auxilio sunt, vt quæ, sicut ait Cornel. Celsus, recte quidem dentur collisis corporibus vel per ictus; vel vbi ex alto deciderunt, vel in viscerum, laterum, faucium; interiorumque partium doloribus; sed maxime aduersus venena, vel per morsus, vel per cibos, vel per potiones nostris corporibus inserta. Est enim triplex ista eorum differentia à Galen. prodita, quod alia lethalium medicamentorum gratia offeruntur, alia valent aduersus bestias virus eiaculantes: alia vero morbis ex prauo victu contractis opitulantur. Sunt autem nonnulla ad hos omnes vsus accommoda, inter quæ theriace primas tenet. Cæterum hæc est communis omnium antidotων forma, primum medicamenta teruntur, deinde cum melle subiguntur, donec in vnitatem coeant.

Ἀντικάρδιον. sic dicitur cauum illud quod sub pectore est, carneum, molleque ad os ventris: Vocatur etiam σφαγή. Rufus cauitatem eam pectoris, quæ est ad clauiculas, tradit ab Homero dici λευκανίην, à medicis vero ἀντικάρδιον καὶ σφαγήν.

Ἀντικνήμιον. dicitur ab anatomicis anterior & nuda tibiæ portio & sola fere cute contecta, in quam musculorum tibiam mouentium tendines inseruntur. Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων scribit ἀντικνήμιον esse tibiæ mediam & anteriorem partem, quæ minime carnosa est, & per vniuersam tibiam à summo ad imum in longitudinem fertur, atque in his qui graciles sunt, conspicitur. Sic autem dicta est, vt plerique volunt, quod contraria sit parti tibiæ insigniori, quam Gal. γαστροκνημίαν, Latini suram appellant: vel, vt ego iudico, quod sit veluti frons τῆς κνήμης. Eadem vero pars, quia multum acuta est, etiam à quibusdam ἄκανθα vocatur. Gaza apud Aristot. ἀντικνήμιον cream vertit: Celsus tibiam appellat.

Ἀντικόντωσις. significat apud Hippo. τὴν διὰ τοῦ κοντοῦ ἀντέρεισιν. hoc est, renixum eum qui conto fit aut remo.

Ἀντικυριτόν. dicitur à quibusdam ὁ ἐλλέβορος, quod in Anticyra gignatur: à quibusdam vero σησαμοειδὲς τὸ μέγα, vt habetur apud Dioscor.

Ἀντιλόβιον ἢ

Ἀντιλοβίς. dicitur pars illa exigua in auricula, quæ infimæ auriculæ, quam λοβὸν appellant, superposita est. Rufus scribit ἐπιλοβίδα vocari τὸ τῆς ἕλικος τέλος τὸ ἐπιβραχύ. hoc est extremum & perbreuem finem partis eius auriculæ, quam ἕλικα appellant. Vt autem nomen ipsum indicat, ἀντιλόβιον oppositum est τῷ λοβῷ.

Ἀντίμηλον. sic dicitur à quibusdam ὁ μανδραγόρας, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀντιπαθὲς. est species corallii nigri, secundum Dioscor. arboris figura, magisque ramosi, & vires easdem quas & corallium habentis. Adstringit enim & refrigerat mediocriter. Georgius Agricola scribit non aliud videri, quam hæmatitem nigrum.

Ἀντίρρινον. herba est caule & foliis anagallidi similis, ideoque syluestris anagallis vocata. Semen habet vituli narium simile: vnde & nomen inditum fuit. Alii ἀνάρρινον appellant. Vires habet mixtas. discutit enim & refrigerat. Galen. ἐν τῇς γλώσσαις scribit ab Hippocr. eo nomine appellari herbam, quæ βούκερας & λυχνὶς ἀγρία vocatur. Dictum est & eo nomine τὸ ἱππόγλωσσον, sicut habetur apud Dioscoridem.

Ἀντισκόροδον. dicitur allium prægrande, quod & allium vlpicum appellatur.

Ἀντίσπασις. reuulsio. Est humoris fluentis attractio in partem contrariam. Adhibetur proprie humori fluenti, vt eius cursum in oppositum reuocet. Qui enim parti ægræ iam impactus est, is deriuari, non reuelli dicitur, quod non nisi per propinquas affectæ sedi partes vacuari possit. Reuulsio autem in partem fit contrariam, & longe ab affecta distantem, vt ab inferiori ad superiorem, à dextera ad sinistram, ab anteriore ad posteriorem, ab interna ad externam, & è contrario. Tot enim sunt positionum contrariæ differentiæ, à quibus solis reuellendi indicatio peti debet. Quanquam præterea alia quædam ea in re spectare oportet, non quod reuulsionis substantiam constituant, sed faciliorem certe & tutiorem reuulsionem efficiat. Ea sunt meatuum ductuumque aptitudo per quos ab vna parte in aliam humor transferri possit, & partium nobilitas vel ignobilitas, sensibilitas aut insensibilitas, robur aut imbecillitas. Siquidē à parte nobili ad ignobilem, à sensibili ad insensibilem, non aūt è contrario transferendus humor est: aut si de iis partes ambigant, ab imbecilla perpetuo in robustam. Sunt autem reuulsoria præsidia quamplurima, vt vincula quidem artuum, cum humores in thoracem & ventrem feruntur: vomitus, vbi inferiora petunt: acres clysteres, si vomitus infestent: vrinæ, sudores aluique deiectiones, siue ad superiora, siue ad inferiora humorum impetus feratur. Item cucurbitula mammis apposita, si menstrua immoderate profluant, eademque affixa hypochondriis, si sanguis è naribus effluuium sistendum est. Ad hæc acria medicamenta artubus illita, si humores ad caput & viscera decumbant, sicut se factitasse Oribasius prodidit, qui cruri, in quod humor confluxerat, adhibito repellente medicamento, eoq; ita deligato vt ab infima eius parte cœpta deligatio perpetuo arctior ad inguina vsque procederet: alteri medicamentum calidum & attrahens illeuit, itaque fluxionem commutauit, & in alterum crus transtulit, Timocratis cuiusdam exemplum sequutus, qui, cum iuuenis quidam non mediocre pondus ex agro in vrbem dextra manu tulisset, & ingentem in ea tumorem ob id concitasset, suasisse fertur, vt pari pondere sinistra gestato, tantūdem itineris conficeret. ita enim fore, vt, quemadmodum euentus demonstrauit, dextræ manus tumor euanesceret.

Ἀντίσποδα. dicuntur medicamenta quæ eadem cum τῷ σποδίῳ, quod & σποδὸς dicitur, facultate pollent: quæque in spodii penuria in eius locum substitui possunt. de quibus Dioscorides lib. 5. agens de pompholyge cuius species spodium est.

Ἀντιστέρνον. dorsum, quod tamen proprio nomine νῶτον vocant. de quo vide suo loco. sic autem à quibusdam dictum est, quod τῷ στέρνῳ, hoc est pectori, oppositum sit.

Ἀντίτραγος. est pars crassior τῆς αὐρίκλης, opposita τῷ τράγῳ. Sic quidem eam definit Rufus. Ergo cum τράγος dicatur eminentia auriculæ vergens ad tempora, & posita ex aduerso τῆς κόγχης, patet ἀντίτραγον dici eam partem τῆς αὐρίκλης quæ crassior est, & è regione τῷ τράγῳ, aduersa in parte posita est.

Ἀντιτυπὲς. renitens. Species est duri. de qua vide in dictione Σκληρόν.

Ἀντίχειρ. pollex. Est digitus primus à carpo siue brachiali incipiens, eiq; per diarthrosim insertus, reliquis quatuor digitis multo inferior, & illius non recta, sed ex obliquo oppositus. Sic à Græcis videtur dictus, vt scribit Galenus, quod solus ipse tantum valeat polleatque quantum reliqui quatuor. Latine promanus dici possit. Siquidem manus actiones omnes per eum habet firmiores, eo solo tantum roboris præbente, quantum reliqui digiti simul iuncti: easque omnes æque cessare & aboleri necesse est, siue ipse solus, siue alii desint. itaque à pollendo etiam pollicem Latini appellauere. Sunt autem qui ἀντίχειρα dictum velint, quod cæteris digitis oppositus sit, ex aduerso situs. Dicitur & μέγας propter magnitudinem seu præstantiam.

Ἀντύλλιον. nomen est malagmatis valde adstringentis cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7.

Ἀνώδυνον. Est medicamentum mediocriter calidum, dolorem deliniēs. Eiusmodi quidem est quod proprie ἀνώδυνον dicitur, calore scilicet ita temperatum, vt calori nostro natiuo quàm simillimum sit, vel saltem intra primum ordinem excalfaciat. Tale namq; esse oportet, vt demulceat delineatq; quodammodo exasperatas corporis nostri partes, dulciq; sensu, quē mouet, earum veluti tristitiam molestumque sensum aboleat. Itaque proxime ad naturam τῷ γλυκέος, hoc est, dulcis, accedit, de quo suo loco dicemus. Sed & tenuium partium esse conuenit, nihilque habere adstrictionis, vt vna pariter euacuet, digerat, rarefaciat, extenuet, concoquat, atque æquabile reddat quicquid in partibus dolore vexatis humorum est acrium, aut

lento-

lentorum, aut crassorum, aut multorum tenuibus spiramentis infarctorum, vel quicquid vaporosi, aut crassi, aut admodum frigidi spiritus particulæ dolenti inhæsit, impactumque est. Aliud ab eo est τὸ ἀνώδυνον genus, quod reuera eiusmodi non est, sed dicitur tantum contrario temperamento præditum, vt quod refrigerando & obstupefaciendo doloris sensum tollat. Dicitur etiam id ἀνώδυνον, sed improprie, quod affectum sanat, medeturque morbo à quo dolor excitatus est: eo namque sublato protinus dolorem quoque sedari necesse est.

Ἀνωμαλία. inæqualitas. Est sensus humoris pauci & minime acris, per corporis habitum, ante febrem leuiter moti. Symptoma est ante accessionem febrilem exoriens, sicut rigor & horror. Pertinet quidem ad facultatem animalem motricem, estq; vnum ex motibus voluntariis deprauatis, sensus tamen magis videtur esse quam motus, quod humor à quo gignitur, vel non moueri, quẽadmodum in pruritu & lassitudine vlcerosa, vel minimum moueri sentiatur. Est autem sensus quidam profundus in tota corporis mole, ceu dispersæ per eam cuiusdam rei à natura alienæ. Id autem quod dispersum est, aliquando quidem veluti subcalidum esse videtur, aliquando mordax citra dolorem, aliquando vtroque modo afficiens, aut sine iis leuiter omnes carnes distẽdens. Est autem humor qui eum sensum inuehit, excrementosus quidẽ, sed multo paucior, minusque mordax quam in rigore aut horrore; & ad cuius vacuationem facultas expultrix non magnopere concitetur: in corporis habitu, sicut & is à quo rigor horrorq; fiunt, continetur, & febrem fere semper præcedit, quanquam, perinde atque rigor, ex praua victus ratione citra febrem accidere possit.

Ἀνώμαλος σφυγμός. inæqualis pulsus. Est pulsus in quo vel nullæ vel non omnes pulsuum differentiæ pares manent. Si nullæ, simpliciter & absolute inæqualis est: si non omnes, idem quatenus quidem non omnes, secundum quid inæqualis, quatenus vero aliquæ pares manent, æqualis secundum quid dici potest. Nam absolute æqualem pulsum dicas & inæqualem, an aliquo in genere, multum refert. quod absolute inæqualis, neque magnitudinem, neque velocitatem, neque aliam vllam differentiam parem seruet: ille vero qui in vna aut pluribus tantum inæqualis est, atque in cæteris paritatem seruat, non simpliciter, sed certa aliqua differentia aut pluribus inæqualis dicatur, cum in reliquis æqualitatem retineat. Fit autem pulsus simpliciter inæqualis duobus modis, vno quidem in pluribus pulsationibus imparibus & inæqualibus, altero vero in vna pulsatione. Ille συστηματικὸς dicitur, estque cognitu multo facilior, species autem habet διαλείποντα, παρεμπίπτοντα, μύουρον, siue μυείζοντα. Qui vero in vna pulsatione seu diastole inæqualis est, cognitu longe difficilior est. fitque bifariam, in vna arteriæ parte, aut diuersis eius partibus. sed illa quidem inæqualitas in duabus tantum pulsuum differentiis, velocitate scilicet & vehementia, earumq; contrariis inuenitur, cum velocius aut vehementius circa vnum medici digitum moueri cœperit arteria, & in tarditatem aut languorem desinit, vel contra. Eius species sunt δορκαδίζων & δίκροτος. Quæ vero in diuersis arteriæ partibus est, per omnia pulsuum genera inuenitur, quanquam in quantitate, siue magnitudine diastoles manifestius percipiatur. Sunt autem plures eius differentiæ, μύουρος κατὰ μίαν πληγὴν, ἐπινενευκώς τε καὶ ἀνανενευκώς, κυματώδης, σκωληκίζων, μυρμηκίζων, ἐκλυτός, σπασμώδης, κλονώδης, καὶ ἐμπρίων. De quibus omnibus suis locis videndum. Vide & tabulam in dictione σφυγμός.

Ἄνωνις. est planta fruticosa ramos gerens dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, foliis lenticulæ, pusillis, ad rutæ aut pratensis lotifolia accedentibus, subhirsutis, odoratis, non iniucunde olentibus. Radix illi candida est vltro citroque vaga. Toto caule foliata est in modum coronæ. Censetur inter aculeatas plantas. Namque inter folia nocentes & mucronatæ cuspidis aculeos, quasi spicula in ramis habet. Muria conditur antequam spinosa fiat, estque cibis gratissima, illisque os mirum in modum commendat quibus anima fœtet. ἄνωνις Dioscoridi dicitur: Theophrastus & Galenus ὄνωνιν appellare maluerunt. Est calida facultate & extenuante, præsertim eius radix, quæ tertio fere gradu calefacere proditur. Cortex extergit & incidit. quamobrem vrinam ducit, calculos conterit, crustas rumpit, & dentium dolores mitigat.

Ἀνώνυμος. arbor quæ & εὐώνυμος dicitur, de qua vide suo loco.

Ἀξύγγιον. axungia. Est suillus adeps inueteratus. dictus Latinis axungia, quod axibus rotarum inungendis accommodus sit. Receptũ tamen est & à Græcis hoc nomẽ etiam tempore Galeni, vt scribit lib. 7. τῶν κατὰ γένη, vbi enarrat emplastrum Mnasæi.

Ἄξων. nomen fuit secundæ vertebræ colli apud veteres medicos, quod super eã prima vertebra, veluti super axem, vertatur, vnde ἐπιστροφεὺς etiam dicta est.

Ἀορτὴ. dicta est ab Aristotele lib. 3. de partibus animalium arteria magna, quę à sinistro cordis sinu exoritur, quam ille minorẽ venam vocauit, eam cum vena caua comparans. Sic autem appellata fuit, quod ἀορτὴ apud Græcos ἀγγεῖον, hoc est, vas, significet. Est enim, vt eodem loco Aristoteles scribit, sanguinis conceptaculum. Vide ἀρτηρία.

Ἄορτρον. dicitur apud Hippocrat. pars pulmonis vtrinque suspensa, & separata, vt in libr. de morbis maiore. Eandem tamen aliquando ἄορτρα vocatam fuisse, scriptum est à Dioscor.

Ἀπάγμα vocatur à iunioribus, vt scribit Galen. commen. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, quod ab Hippocrate ἀπόκλασμα dicitur. Est autem fractura totius ossis secundum ipsius crassitiem, iuxta ipsum articulum, ita vt plurimum ossa ab inuicem disiungantur. Idem Galen. lib. 6. meth. med. scribit τὸ ἀπάγματος nomen solis medicis proprium esse, & plebi inusitatum. solere autem ita nominari, quoties ossis finis, qua parte maxime cum alio committitur, abruptus est.

Ἀπαλύνειν significat proprie vacuare, deinde, quod ad vacuationem consequitur, subsidere & mollius effici, vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ προρρητικόν.

Ἀπαλὸν φάρμακον. lene & mite medicamentum, quale ex oui luteo & rosaceo cerato confici potest, & oculorum inflammationibus adhibetur, aut sedandis aliarum partium doloribus.

Ἀπαλὸν κολλύριον. Idem quod ἄδηκτον. lene & mite collyrium. vide ἄδηκτον.

Ἀπάρχυτος οἶνος. dicitur vinum cui aqua marina admixta non est, vt ait Galenus lib. 12. methodi medendi. Id autem vinum generosum omnino erat, quoniam solis imbecillibus vinis marina solebat misceri, quæ θαλάσσια & τεθαλασσωμένα propterea vocabantur. de quibus vide suo loco.

Ἀπάρθρωσις. idem est apud Hippocratem quod ἡ διάρθρωσις, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἀπαρίνη herba est ramosa, quadrangula, asperis foliis, in orbem per interualla circumpositis, vt in rubia, flore candido, semine albo, duro, rotundo, concauo, vmbilici effigie, à qua ὀμφαλόκαρπον etiam dici putatur Dioscoridi. Alii φιλάνθρωπον appellant, quia velut amici solent, commeantium laciniis obhæreat. Officinæ aspergulam, rura Gallica grateronem vocant. Ἀπαρίνη quoque dicitur à quibusdam τὸ ἄρκειον, id est, personata, vt author est Dioscorides.

Ἀπαρτὶ apud Atticos & Hippoc. significat idem quod ἀπηρτισμένως, id est, perfecte exquisite & absolute, vt interpretatur Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπαρτίως. idem quod ἀπαρτὶ apud Hippoc.

Ἀπεβήχησεν. extussiuit. habetur hoc verbum apud Hippoc. lib. 5. τῶν ἐπιδημιῶν, sicut legebat Dioscor. cum tamen eodem loco omnes fere legant ἀπεβίωσεν, vt scribit Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωττῶν.

Ἄπειρος ἀήθης. apud Hippocr. insuetus, vt interpretatur Galenus comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπερίστατον ἕλκος. dicitur authore Galen. lib. 2. τῶν κατὰ γένη, vlcus quod non est magnum, nec vlli grauiori noxæ coniunctum, hoc est, quod nec vitiosi humoris influxu impetitur, nec sordidum, nec inflammatum est, nec in circumposita carne intemperiem vllam habet. Sic dicitur ἀπὸ τῆς περιστάσεως, quæ apud Græcos afflictionem, periculum & cladem significat.

Ἀπέριττα σιτία. dicuntur alimēta quæ minimum habent excrementi, vt syluestrium animalium caro, & eorum quæ siccioribus locis victitant. Eius generis & colla & caudæ & aliæ animalium censentur. Opposita sunt τοῖς περιττωματικοῖς.

Ἀπέρρωγε, τουτέστιν ἀπόλλυται, id est, periit, vt interpretatur Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπερχθῇ. ἀποκλεισθῇ, apud Hippoc. exclusus sit.

Ἀπευθυσμένον ἔντερον. Rectum intestinum. Est intestinum crassum, ordine à ventriculo sextum, & ab ano primum, nullis gyris, sed recta in anum descendens. Eius ora inferior à musculis in orbem circunfusis σφίγγεται, hoc est constringitur, (vnde & σφιγκτὴρ dicta est) vt intus detineat excrementum, vetetque ne præpropere effluat. Postea vero quam plurimum congestum graue animali esse cœperit, tunc foras agi sinit, nec reluctatur septo transuerso & musculis abdominis excrementa foras propellentibus. Id intestinum vulgus longanonem vocat, Hippocr. ἀρχὸν, hoc est, principium vel princeps appellauit: eiusque duas partes constituit: ἐσφιγμένον, hoc est, adstrictum, qua parte musculus σφιγκτὴρ collocatus est: & χαλαρὸν, id est laxum, qua latius est, nec vllo musculo comprimitur.

Ἀπεψία. symptoma est alteratricis facultatis, quando cibum omnino non concoquit. Proprie enim significat abolitam concoctionem, absolutamq; cruditatem alimento nulla sui parte in chylum mutato alteratoque. Id quod euenit ventriculi facultate coctrice læsa, extremeque imbecilla, & plane victa, tum propter insignem aliquam intemperiem actiuarum qualitatum, aut longiorem passiuarum, (humida enim intemperies ventriculi, vt in hydrope: & sicca, vt in senectute & tabe, non nisi longo tempore concoctionem abolent) tum propter morbum aliquem ventriculi organicum, vt erysipelas, plegmonem, & scirrhum, siue is simplex sit, siue cum intemperie coniunctus, tum propter tantam alimenti copiam, vt eam ventriculus ferendo coquendoque non sit. Ac quanquam ἡ ἀπεψία sic proprie dicatur, aliquando tamen concoctionis deprauationem, significat, per quam alimenta in alienam qualitatem mutantur. Sed maior quidem perspicuitas foret, si sola concoctionis priuatio abolitioq; ἀπεψία vocaretur, δυσπεψία autem ea quæ deprauata est. Verum, vt Plato ait, multi res ipsas non cognoscentes aliis nullum omnino nomen imposuerunt, aliis vero inepta nomina indiderunt.

Ἀπηνὲς. blandum & mite apud Hippocr. quodque, cum sumitur, nullam inducit molestiam. Contrarium est τὸ πρόσαντες, sicut annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπήχημα. est species fracturæ cranii à recentioribus introducta, quam definiunt esse fracturam caluariæ, in parte ei quæ percussa

cussa est contraria factam. Soranus enim, cuius scripta de vulneribus capitis adhuc extant, voluit sicut in vitro, ita in caluaria ictu vnius partis, non eam modo quæ icta est, sed etiam contrariam findi posse. Quam tamen sententiam Paulus non probat, existimans fieri non posse, vt pars ictui opposita findatur, nec iudicans idem in hominis caluaria fieri, quod illi in vitreis vasculis euenire docent. Illa siquidem, quia vacua sint, aduersa in parte frangi prodidit: caluariam autem hominis vndique plenam & alioqui validam existere. Eorum autem errori causam hanc fuisse tradit, quod cum pluribus locis caput percussum fuerit, & vna tantum parte plaga sese prodat ostendatq;, in contraria autem nullum plagæ vestigium relictum sit, in ea tamen paulo post abscessus oriatur, qui incisus rimam fracturamque patefaciat. Nos quidem Paulo facile subscribimus, præsertim cum eidem Galenus fauere videatur, qui libro nono de vsu partium prodidit caluariam nõ factam fuisse solidam & sine suturis, ne percussa vna parte magna ossis portio violaretur, quod omnino futurum esset, si solida fuisset. Efficiunt igitur suturæ, vt ictus vna in parte acceptus, alteram quæ vltra suturam est non violet, sed noxa terminetur ad ipsam suturam. Qui fracturæ istam speciem inuexerunt, ἀπήχημα ἀπὸ τοῦ ἤχου nuncupauêre. Illa enim aeris, à quo sonus fit, repercussio, causa est cur in aduersa ictus parte vitrea vasa confringantur. Alicubi tamen ἀπόχημα, alibi ἀποκόπημα dici reperias, sed librariorum, vt iudicio, errore. Neque enim ἀποκοπὴ aut ἀποκόπημα id significat, sed est alia fracturæ ossis species, de qua vide in dictione ἀπόθραυσις.

Ἀπιλλίσθη. συνεκλείσθη, cõclusus est, apud Hippoc. ἴλλειν namq; claudere significat.

Ἄπιος. proprie pyrum significat. Sed & hoc nomine herba quædam dicitur ramulos duos siue tres iunceos spargens, tenues, rubentes, qui paulum se attollunt, foliis rutæ longioribus atque angustioribus, semine paruo, radice hastulæ regiæ, pyrorum specie turbinata, tantum rotundiore, succosa, habet extra cortices nigros, intra candidum corpus. Dicitur ἄπιος herba hæc à pyri similitudine quod in radicula extrema dependet. Ἄπιος sic dicitur à quibusdam ἀχιοστέφανος & ἰσχάς.

Ἀπίτης οἶνος. vinum ex pyris factitium quæ ἄπια appellantur. Fit ad eundem modum, inquit Dioscorides, quo vinum cydonites: sed pyra non magnopere matura esse oportet. adstringendi facultatem habet.

Ἀπόφυλλον. à quibusdam dicitur τὸ ἄλυσσον, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἄπνοια. Est resolutio instrumentorum quibus respiratio efficitur. sic autem à symptomate dicta est, quod eam resolutionem spirandi priuatio consequatur. Quod tamen non ita accipi debet, quasi spiratio in totum abolita sit (neq; enim manere posset vita) sed quod tam exigua sit, vt sensibus nulla deprehendatur, quemadmodum accidit in vteri strangulatu, apoplexia, & lethargo.

Ἀπόβατον. dicitur fructus τῆς βάτου, qui & βάτινον, siue βάτης appellatur, Gallice framboscia.

Ἀπογλαύκωσις. idem quod γλαύκωμα.

Ἀπόγονα. fœcunda apud Hippocr. quidam tamẽ ἄγονα, hoc est infœcunda, interpretantur, vt scribit Galen. in linguis Hippocratis.

Ἀποδακρυτικὰ sunt medicamenta lacrymas mouentia, & postea expresso vacuatoq; oculorum humore superfluo, ipsas etiam supprimentia, & oculos exiccantia. Latine dici possunt delacrymatiua. Nam & Columella & Plinius delacrymare & delacrymationem ea significatione dicunt.

Ἀποθεραπευτικὴ. est ratio curãdi corpora post exercitationem, humectando & emolliendo solidas partes, quæq; in meatibus continentur, euaporando. Peragitur ea potissimum per frictionem. Latine recuratoriam vocare licet.

Ἀποθεραπεία. est finis perfectæ exercitationis. Est autem ea genere duplex. altera quidem exercitationis ceu pars, altera vero eius ceu species. Quæ ceu pars exercitationis est, definitur à Galeno, Postrema pars exercitationis probe peractæ. Ea duplici consilio suscipitur. tum vt excrementa quæcunque excalfacta & extenuata per exercitationem in corpore adhuc manent, prorsus eiiciantur: tum vt corpus à lassitudine tutum reddat. Porro excrementa eiiciuntur frictionibus cuique corpori conuenientibus, quæ per alios administrantur, simulque ipsarum quæ fricantur partium tensione & spiritus cohibitione. Lassitudo vero tollitur tum frictione tum vnctione ex oleo. Sic enim & solidæ partes emolliuntur, & quæ in meatibus hæserunt resoluuntur in vaporem. Tollitur vero aliquando & balneo, cuius vis ἐν τῇ ἀποθεραπείᾳ non est minima. Est autẽ frictio huius apotherapiæ præcipua pars, eamque ob causam recentioribus gymnastarum, vt ait Galenus, vocatur apotherapia ea frictionum portio, quæ post exercitationem adhibetur. Verum apotherapia quæ exercitationis ceu species est, vel in ipsa media exercitatione adhibetur, vel post absolutam exercitationem. In media quidem exercitatione, quo vitari possint obstructiones. Siquidem inter ipsam exercitationem, spiritus cohibitionem interponunt optimi gymnastæ, atque etiam frictionem, simul hominem, cum lassitudo incipit, recreantes, simul cutis meatus paulatim expurgãtes, quo videlicet perspirabile, simulque purum corpus ad subsequentes labores sit, cum alioqui verẽdum sit, ne si nihil tale gymnasta prouiderit, obstruat potius meatus quam expurget. Peracta vero exercitatione apotherapia etiam ceu species exercitationis adhiberi potest, in qua motus sint quantitate mediocres, & qualitate tardiores iis qui

in ipsa exercitatione fiebant, idque cum frequenti interposita quiete, qua vtrique fricare hominem oportet pluribus simul contrectantibus, quo nec refrigescat pars vlla, & ocyssime excremēta digerantur. In hoc igitur differre inter se videntur αἱ ἀποθεραπεῖαι, quod ea quæ ceu pars exercitationis est, frictiones motusque alios moderatos habeat & remissos, qui in apotherapia exercitatione multo sunt vehementiores, adeo vt ipsa nō tam exercitationis remedium, quam exercitatio esse videatur. Quanquam autem τῆς ἀποθεραπείας nomen proprie dicatur de ea curandi ratione quæ post exercitationē adhibetur, conuenit tamē & omni quæ quamlibet lassitudinem tollit, viresque reparat quacunque tandem ex causa dissolutas. Id quod patet ex Gal. in libris sanit. tuendæ, qui Veneri non minus quam exercitationi apotherapiam suam præscribit.

Ἀπόθλιμμα. idem quod πίεσμα siue ἐκπίεσμα. interdum quidem expressæ rei retrimentum, quod & μάγμα appellatur, aliquando vero succum ipsum ab aliqua re expressum, adeo vt in hac ambiguitate rei ipsius vsum intueri oporteat.

Ἀπόθραυσις. est detractio partis ossis disrupta superficie, sic vt quod aufertur supernatet. Dicitur alio nomine ἀποκοπή. Differentia vna est fracturæ ossis, quæ κατ' ἀπόθραυσιν κάταγμα dicitur. De qua vide κάταγμα.

Ἄποιον. insipidum. Id dicitur quod nulla insigni qualitate præditum est. subfrigidum est & gustu aquosum. Nam & inter aquas ea maxime commendatur quæ ἄποιος est, & omnis qualitatis expers.

Ἀποκεκριμένος, κεχωρισμένος. separatus, apud Hippocratem.

Ἀπόκλασμα. dicitur apud Hippocr. ossium abruptio, quæ prope articulum, per totam ossis crassitudinem fit, ita vt fracti ossis partes plurimum à se inuicem distent. Recentiores medici ἀπάγμα nuncuparunt, authore Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποκναίειν. significat apud Hippocrat. præcipue quidem abradere, aliquando vero corrumpere & extenuare.

Ἀποκογχύζειν. concha excipere, aut in concham testamue reponere.

Ἀποκοπή. species est fracturæ ossis, quam supra ἀπόθραυσιν diximus appellari.

Ἀποκόπτημα. vide in dictione ἀπήχημα.

Ἀποκρατεῖν. coercere, retinere: vt apud Dioscor. de symphyto, καὶ ἐντεροκήλας ἀποκρατεῖ καταπλασσόμενον. hoc est, enterocelas illitu cohibet. & apud Aetium lib. 9. cap. 35. τὸ χολῶδες μετὰ τὸν ἀθροισμὸν ἀποκρατούμενον μεγάλως βλάπτει. hoc est, biliosum, postquam coaceruatum fuerit, retentum maxime offendit. Dicitur in eadem significatione ἐπικρατεῖν à Galeno.

Ἀποκριτικὴ δύναμις. expultrix facultas. Est facultas naturalis qua singulæ partes superuacua excernunt. Nam cum cibo corpus ali reficique oporteat, nec talis prorsus haberi possit, qui nihil omnino habeat dissimile nostræ substantiæ, ideo gigni excrementa necesse est, & vim aliquam nobis inesse, quę ea à probo alimento secreta expellat. Ea inest singulis partibus, eiusque causa meatus cuique conuenientes natura molita est, per quos ea commode deduci possint atque vacuari. Vtitur autem natura in eam rem fibrarum seu villorum transuersorum ministerio. Per eos enim expellit, sicut per rectos attrahit. Est autem facultas hæc, in corpore bene habente, ordine quarta, suoque munere post concoctricem fungitur. Primum enim attrahi alimētum oportet, deinde retineri, atq; ita concoqui: tum demum, si quid superfluum est, excerni. Est enim ea naturalis vacuatio quæ concoctioni succedit, eoque distinguitur à symptomatica siue morbosa, per quam crudorum vacuatio fieri solet. Sed quoniam quādiu concoctio fit, tandiu etiam retineri alimentū necesse est, & æquali omnino tempore retentricis concoctricisque actio durat, videtur sæpe numero expultrix tam coniuncta esse retentrici, vt vna alteri cedat. Quandiu enim retineri aliquid opus est, non excitatur ad actionē expellendi vis: & vbi retinēdi facultas ab opere cessat, protinus mouetur expultrix: contraq; vbi expultrix ad opus prouocatur, mox retentrix cedit, & ab opere desistit. Quæ enim earū debilior est, alteri cedit robustiori. Quanquam autem ipse excrementorū prouentus, satis per se sit ad excitandam eam facultatem tanquam alienorum expultricem, sæpe tamen etiam in sanis corporibus & secundum naturam se habentibus eorum copia aut acrimonia aut etiam dolore cōmouetur. Nam in eum vsum bilem flauam natura excernit per intestina, vt ea inde irritata facilius stercora deiiciant. Verum eam acrimoniā in excretionibus naturalibus mediocrem omnino esse oportet. Vbi enim vrget vehementius, symptomaticas potius excretiones concitat. Facultas ἀποκριτικὴ dicitur etiam à Gal. προωστικὴ libr. 3. facul. natur. Dicitur & διακριτικὴ, quod bonum à malo separare videatur, vt apparet ex eodem in lib. de symptomatum differentiis, vbi symptomata functionis naturalis persequitur. de qua tamen vide suo loco.

Ἀποκρουστικὰ φάρμακα. Repellentia siue repercutientia medicamenta. Sic dicuntur quæ in altum occurrentes sibi humores repellunt. Contraria sunt attrahentibus, vt quæ ex alto vehementius euocent. Itaque cum attrahentibus essentia sit calida & tenuium partium, repellentibus frigida est, & crassarum partium. Attrahit enim perpetuo calidum, & repellit frigidum. Verum quod cum caliditate coniunctam habet partium tenuitatem, attrahit vehementius: quod vero cum frigiditate partium crassitiem, eiusmodi est adstringens, id maiorem vim propellendi habet. Est autem ab actionis vehementia τοῖς ἀποκρουστικοῖς nomen impositum.

impositum. Itaque proprie ea repellunt quæ adstringunt, quanquam non ea quidem solum, sed etiam quæ sine adstrictione refrigerant, vt scribit Gal. lib. 14. meth. med.

Ἀπόκυνον. est frutex virgis longis constans, graueolentibus, lentis vitilium modo, fractu fere inuictis, folio hederæ, molliore tamen & per extremum acutiore, lento, graui odore, luteo liquore pleno. Siliquas gerit, ceu fabarũ, folliculari specie, digiti longitudine protensas, in quibus semen est album, durum, paruum. Folia eius cum adipe in panes coacta, canes, lupos, vulpes, pantheras enecant in cibo data: atque ab his animalibus peculiaria habet nomina, sed valde vsitato apud Latinos nomine brassica canina appellatur, sicut à Galeno κυνοκράμβη. Dicitur sicca esse citra siccitatem, & propterea emplastri modo impositam discutiendi vim habere. verum non minus homini malefica & exitialis, quam reliquis animalibus est.

Ἀπολελαμμέναι κοιλίαι. id est, ἐπεχόμεναι. alui suppressæ apud Hippocr. dicuntur in Prorrhetico. & eodem in libro ἀπολελαμμένοι εἶναι, dicuntur οἱ ἀόρεκτοι, vt plærique interpretantur, quasi à cibo secluti. Nonnulli vero eos intelligũt quibus aluus adstricta est, de quibus etiam eandem vocem vsurpasse Hippocrat. videtur ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. Author Galen. comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Participium hoc est à themate ἀπολαμβάνω, frequens apud Hippocratem. Exponitur tamen diuersis modis. Bacchius enim exponit πλήρεις ἰνός: Epicles autem, ξηρῆς γενομένης. Annotauit idem & Erotianus.

Ἀπόληψις οὔρου. dicitur ἡ ἐπίσχεσις οὔρου, id est vrinę suppressio, interprete Galeno in comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Ἀπόληψις τῶν φλεβῶν. apud Hippocratem, venarum repletio & copia, vt interpretatur Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπόλινον. à Syris dicitur ὁ Κνίδιος κόκκος, qui thymelææ semen est, vt habetur apud Dioscor. sicut ab aliis λίνον: cuius ipse rationem hanc adfert, quod frutex qui illum producit, similis sit naturâ satiuo lino.

Ἀπόμελι. est potio dulcis, fauis multa aqua dilutis incoctisque. Curam omnem eius conficiendi hanc breuiter esse dixit Galen. vt nec fauus admodũ sit vitiosus, coquaturque bene in fontana aqua, quę & pura sit, & dulcis. Oportet enim, inquit, expresso à fauis melle eatenus in aqua coquere, quoad nulla inde spuma existat. Verum paulò exquisitius hunc in modum compositionẽ eius Aetius explicauit. A fauis, inquit, candidis & pellucido melle plenis mel manibus exprimitur, optima fontis aqua permiscetur. Si mel ꝙ districtum manauit, crassius apparebit, quaternæ aquæ partes ad mellis singulas adiiciuntur: sin liquidius profluxit, ternæ. Paulus tamen sine discrimine ternas aquæ partes & dimidiam miscet. Si aridiores sunt faui, dissecantur, & manibus subacti distringuntur. Hæc in olla noua in qua prius inferbuerit aqua, vt qualitas terrestris eluatur, igni lucido nec fumoso decoquuntur, detersa iugiter spuma vel cera quæ summatim enatat. Vbi nihil amplius erit spumæ, & octaua aut septima circiter pars modi totius absumpta fuerit, reliqua refrigerati perfecte finitur. Die sequẽti tollitur quod supra innatat. Reliquum reponitur in vas testaceum, & reconditur in cella vinaria. Galenus annotauit comm. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, ab Hippocrate & plerisque aliis τὸ ἀπόμελι alio nomine vocari ὀξύγλυκυ siue ὀξυγλυκύ, & fieri à quibusdam ex melle & aceto, ab aliis vero ex fauis & aceto simul incoctis. Huius enim duplicem facit differentiam. Alterum, inquit, dulce est, alterum magis acidum est. Atque id rursus geminum est: aut enim ex melle cõstat & aceto, aut ex fauis & aceto. Nos, inquit Galenus, ex fauis conficimus, acetum melli adiicientes, postea incoquentes, donec eorum qualitates in vnitatem coierint, atq; aceti vis frangatur. De apomelite, hæc fere medici prodiderunt, extergendi & incidendi vi præditum esse, biliosa per aluũ ducere, vrinam mouere, sed tamen calidis & siccis naturis aduersari, morbis etiam calidis & præcordiorum inflammationibus sitim non sedare, imò vero augere. Dandum autem esse ante sorbitiones, quod à cibo noceat. Medium autem apomeli esse inter mulsam & oxymeli Galen. lib. 8. meth. med. prodidit.

Ἀπομηλίς. idem quod ἀμαμηλίς. de quo supra.

Ἀπομυλλαίνων. hoc est protẽdens labra compressim, vt interpretatur Galenus in explicatione vocum Hippocratis.

Ἄπονα. dicuntur medicamenta quæ dolorem & lassitudinem leuant, quæ propriis nominibus ἀνώδυνα & ἄκοπα appellantur, de quibus suis locis.

Ἀπονενοημένως. οὐκ ἐπισφαλέως, apud Hippocr.

Ἀπονεύρωσις. est neruiosum quid, tenue & latum, ex musculo exoriens. Neruus quidem non est, sed corpus inter ligamentum atque neruum naturâ medium, latum semper & aliquando tam tenue vt membrana videri posset, nisi fibris quibusdam intercurrentibus ab ea distingueretur. E musculo ducit originem, vel potius, vt quibusdam anatomes peritis visum est, extremitas est musculi (in eam enim musculus desinit) alibi magis minus neruosa. Has enim duas differentias faciunt τὰς ἀπονευρώσεις, hanc σαρκώδη, illam νευρώδη ἀπονεύρωσιν appellantes. Dici etiam eo nomine ab Hippocr. τὸν τένοντα, hoc est tẽdinem, scribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἀπόξυς. vocatur ab Hippocrate pars quælibet corporis quæ in extremitate tenuatur, sicut brachium iuxta brachiale, & crus iuxta pedem, vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποξύσματα. ramenta. quæ ab intestinis per δυσεντερίας abradũtur humoris acrimonia, quæ strigmenta quidam appellant.

Ἀποπάλλεσθαι. verbum est apud Hippocr. interdum quidem actiuæ significationis, vt libr. 1. de morbis mulierum, interdum passiuæ, vt in lib. de natura humana. significat autem expellere vel expelli.

Ἀποπάλησις. ἀπόπαλσις. id est, expulsio apud Hippocr. ἀπὸ τοῦ ἀποπάλλεσθαι.

Ἀποπληξία. est obstructio principii communis neruorum, sensum motumque omnibus corporis partibus repente adimens, & principes actiones offendens. Eius repentina quidem accessio significat humorem plane frigidum, crassum aut viscosum replere & obstruere præcipuos cerebri ventriculos, non autem propter totius eius substantiæ intemperiem excitari. Est enim vitiosus humor sola eius causa, in cerebro citra putredinem citraque febrem consistens, pituitosus præsertim, aliquando vero & melancholicus, de quo scripsit in aphorismis Hippocr. Apoplexias maxime excitari à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum. Hic humor non modo principes cerebri ventriculos affatim implet, sed cerebri etiam corpus imbuit, vt nullus vel perexiguus spiritus animalis in neruos subeat. Qua quidem in re ἀπὸ τῆς ἐπιληψίας differt, in qua non abolitus sed deprauatus tantum facultatis animalis motus est, atque similiter ἀπὸ τῆς ἡμιπληξίας, siue παραλύσεως, quæ nõ toto cerebro obstructo, sed altera tantum eius parte gignuntur. Cæterum quamuis in apoplexia motum omnem perire diximus, seruatur tamen necessario aliqua ex parte respiratio, in quam totis viribus natura enititur, omnesque suos conatus intendit, verum difficulter admodum procedit, tantoq; difficilius, quanto obstructio maior existit. quo vno argumẽto periculi magnitudinem intelligimus, & à caro atque catalepsi discernimus, in quibus libera solet esse respiratio. Senes maxime tentantur apoplexia, idq; per hyemen: sed & iuniores aliquando, qui cibo & vino immodice indulgentes cerebrum assiduis cruditatibus frigidius & imbecillius reddiderunt. Non facile seruantur qui in hunc morbum inciderint, cum sit & natura magnus & valde acutus, aut si bona aliqua fortuna eos periculo subtraxerit, longis tamen morbis conflictantur & languent, vel toto corpore, vel aliqua omnino parte resoluti, aut etiam mente capti. Sed fere fit vt sublata apoplexia dimidii corporis resolutio succedat, quam Græci ἡμιπληξίαν siue παράλυσιν vocauere. Sic quidem habet vniuersalis apoplexia, totum corpus sensu motuque priuãs. Cui similis affectio si vnam aliquam partem occupet, illius partis ἀποπληξία dicetur. Scripsit enim Hippocr. ἀπόπληκτον αὐτῷ τὸ σκέλος ἐγένετο, hoc est sensu motuque carens illi crus euaserat.

Ἀπορέγει. προτείνει, hoc est, porrigit apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν. quo tamen in loco varie ab interpretibus exponitur, vt ibi annotat Galen. comment. 1.

Ἀποπνιγείς. ἀποσβεσθείς, id est, extinctus, apud Hippocratem.

Ἀποσιτία. fastidium ciborum & inappetentia, sed vt aliquid tamen assumatur. Galen. apud Hippocrat. Aphor. 17. libr. 4. interpretatur ἀνορεξίαν. Hæc in eo differt ἀπὸ τῆς ἀσιτίας, quod hæc abstinentia sit à cibo in totum, & voluntaria sit, non autem, vt illa, morbi alicuius symptoma.

Ἀποσιτικά. dicuntur apud Hippoc. ea quæ fastidium cibi, & inappetentiam faciunt.

Ἀπόσιτοι. dicuntur ab Hippocr. οἱ ἀνόρεκτοι, id est, inappetentes & qui oblatos cibos propter morbum fastidiunt. Qui autem appetentia carentes, sani tamen eos non sumunt, ἀσίτους Græci appellant, vt author est Galen. comment. in librum primum τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἀποσκεπαρνισμός. est species vna fracturæ cranii, quam tertiam cõstituit Galenus, cum ipsum finditur, osque rumpitur, & à reliquo osse discedit, sic vt in eo teli vestigium relinquatur. Hoc leui telo fit & acuto, quod interdum summam partem, interdum alte os diuidit, nonnunquam ita vt testam resoluat, perinde ac si ascia ligni fragmentum abscindatur, præsertim si ictus à latere fuerit. Ideoque à quadam similitudine ἀποσκεπαρνισμὸν iuniores appellarũt. siquidem σκέπαρνον asciam significat.

Ἀπόσκημμα ἢ

Ἀπόσκηψις. quid sit aperte Galenus declarat lib. 2. ad Glauconem, dicens sic vocari eum affectum, quando humores aliqui, qui prius in aliqua parte molesti erant, ea relicta in alteram transeunt.

Ἀποσμιλαίνεσθαι. significat apud Hippoc. in acutum fingi siue in acutam figuram duci, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἀπόσπασμα. dicitur omnis solutio cõtinui quæ organicis partibus accidit. sic enim vnico vocabulo appellatur, quod nullum in similaribus est, in quibus continui diuisiones diuersa nomina sortiuntur, vt scribit Gal. in li. de constitut. artis medicæ. Idem autem initio lib. 4. meth. med. dicit ἀπόσπασμα significare continui solutionem, quæ ligamentis accidit vt ῥῆγμα & θλάσμα, quæ in vasis musculisque ex violento ictu vel graui casu, vel alio quopiam valente motu excitatur. Hippocrates autem ἀπόσπασμα appellat cum abruptis iis quæ ossa inter se connectunt, ipsa quæ prius iungebantur, plurimum ab inuicem dehiscunt. sicut annotat Gal. commen. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποσπογγισμός. est spongiæ vel siccæ, vel aqua perfusæ admotio. Eam scripsit Archigenes adhiberi, cum in reliquis corporis partibus, tum in facie. in illis quidem ad detergẽdum, vel sordes adhærentes, vel saniem, vel sanguinem, vel pus, vel ipsa etiam medicamenta, vel ad sedandos dolores, quos morsus aut pruritus excitarit. in hac autem, vt renouemus & suscitemus languescentes spiritus, velut in animi defectibus contingit, quibus opitulamur æstate quidem affusa frigida,

frigida, hyeme autem egelida, perinde atq; per vigorem ingentis causi, in quo non modo faciē, verum etiam pectus per spongiam perfundendum esse Archigenes præcipit, secus ac in principio aut incremento accessionis: in eo enim nō per spongiam, sed per odoramenta ægri refocillari solent.

A'πόστασις. abscessus. Idem quod τὸ ἀπόστημα. Verum quibusdam locis Hippocrates appellat ἀπόστασιν, vnius morbi in alterum μετάστασιν, id est transitionem, quam etiam medici μετάπτωσιν vocant. Idem vero etiam τὴν κατ' ἔκροιαν κένωσιν, hoc est, vacuationem quæ per effluxum fit, vt lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, sicut in comm. annotat Galenus.

A'πόστημα Latinis dicitur abscessus, vt ait Celsus. Est autem tumor omnis, qui digeri non potuit, in suppurationem conuersus, non tam perfecte quidem vt pus iam factum sit, sed vt vitari non possit. Nanque vbi perfectum est, non simpliciter ἀπόστημα, sed πεπεμμένον ἀπόστημα, hoc est coctum, appellatur à medicis. Dicitur τὸ ἀπόστημα, vt scribit Galen. ad Glauconem, ἀπὸ τοῦ ἀφίστασθαι, quod abscedere significat. Partes enim quæ humorem præter naturam in se recepere, resoluuntur à se inuicem, & quæ prius contigua erant, dispatantur. Nascitur fere omne ἀπόστημα ex phlegmone siue vera sit, siue ἐρυσιπελατώδης, vel ex erysipelate phlegmonode. Verumtamen vt Gal. ait, aliquando etiam consistit nullo eiusmodi affectu præcedente. Nam, statim, inquit, ab initio vel humor aliquis superuacuus, vel spiritus vaporosus aut ipsa in parte, quæ affecta est, genitus, aut alicūde decumbens, sicut accidit ἐν τοῖς ἀποσκήμμασι, colligitur certo in loco, qui putrescens vicina tandem corpora excoriat atque ab inuicem dirimit, atque vt alias specie alius est, sic aliquando variorum tum humorum tum solidorum corporum figuras exprimit. Atque inde duæ summæ τῶν ἀποστημάτων differentiæ desumuntur. Alia enim simpliciter ἀποστήματα sunt, & tunica carent: alia tunicam habēt, in qua corporum quorūdam species & formæ continentur, instar lapidum, arenarum, testarum, lignorum, carbonum, luti, fęcis, amurcæ, & multorum aliorum, quæ in tres diduci species solent, ἀθερώματα, στεατώματα, & μελικηρίδας. Signa omnium communia sunt igneus loci feruor, tumor eminēs ruberque magis solito & durus cum dolore punctorio, pulsu, & grauitate, vt aliquid ex ipsa parte pendêre videatur. Paulus Ægineta lib. 4. diffinit ἀπόστημα esse carniū siue carnosarum partium, musculorum, venarum, & arteriarum corruptionem atque immutationem. Nec vero prætermittendum est, quod, sicut τῇ φλεγμονῇ aut alio tumori τὸ ἀπόστημα, ita τῷ ἀποστήματι κόλπος, hoc est sinus, succedit. Quādiu enim humor in medio carnosarum partium spatio consistit & putrescit, nec pars ipsa affecta aperta est, Græcis ἀφίστασθαι dicitur, id est abscedere, ipsumque vitium ἀπόστημα nominatur: verum si qua aperiatur, vt humor qui intus continetur exitum habeat, vitium non iam amplius ἀπόστημα, sed κόλπος, hoc est sinus, appellatur, vt annotauit Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Cæterum τῆς ἀποστάσιος nomen Hippocr. vsurpat non modo in abscessibus eiusmodi, de quibus modo diximus, sed etiam in fracturis, in quib. quia quæ fracta sunt ἀφίστανται ἀλλήλων, hoc est, ad inuicem discedunt, merito affectus ipse ἀπόστασις vocatur. Sed Gal. non ἀπόστασιν, sed vsitato nomine λύσιν τῆς συνεχείας, id est, continui solutionem appellat.

A'ποστηρίγματα. Id est, firmamenta, videtur Hippocr. appellare quæcunque sine vinculo ægrę parti vniuersæ superdantur, aut à sinistra vel dextra parte, aut à superiori vel inferiori, sicut annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

A'ποσύρματα. abrasa, siste abrasiones. Sic dicitur solutæ continuatis species fere superficiaria, abrasa scilicet cute & interdum suspensa & nigrescente. Gallicum vulgus cutis deflorationes appellat.

A'ποσχασμὸς. idem quod κατασχασμὸς siue ἐγχάραξις. id est, scarificatio: vide in dictione ἐγχάραξις.

A'ποτρόπαια. proprie dicuntur amuleta, quæ appensa alligataque incantamenta magica & venenorum insidias arcent, aut inefficaces reddunt. Pertinent autem etiam hæc ad medicinam, vt testatur Gal. nec sunt à ratione aliena, vti φυλάγματα ab Archigene prodita, & à Galeno explosa damnataque.

A'ποφθορά. apud Hippocr. significat abortum, quem Attici ἄμβλωσιν appellant, vt annotat Gal. comment. 1. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

A'ποσχάψις. ἀποσχάσις, id est scarificatio, apud Hippocr. lib. 1. de morbis.

A'ποσκληρύνει. σκελετεύει. apud Hippocr. exiccat, indurat, sceletum facit.

A'ποσφρίζουσι. palpitant, saliunt, pulsant, libr. 2. de morbis apud Hippocratem.

A'πότρυγμα. Fæculēta colatura, apud Hippocr. quæ & ἀπόσφαγμα dicitur.

A'ποφλεγματισμοί. Sunt medicamenta quæ vel gargarizata, vel commanducata, vel palato illita pituitam è capite in os eliciunt. Sunt autem omnia eiusmodi calidę & acris facultatis, per quam pituitam partim eliquantia, partim attrahētia, partim etiam facultatem, quæ in cerebro est, alieni expultricem irritantia, actionem suam perficiunt. Fertur autem stillatque eo pacto pituita cum à toto cerebro, tum maxime ex prioribus eius vētriculis in eam cauitatem, quam ab vsu χοάνην, quasi infundibulum appellant: atque inde per palatum in os decidit atque excernitur.

A'πόφυσις. Est pars ossis extuberans. In hoc enim differt, ἀπὸ τῆς ἐπιφύσεως, quod hæc veluti quiddam sit ossi adnatum, nec tamen sit ossis cui adnatum est portio: ἀπόφυσις vero pars sit totius ossis productior & eminens, nihilque à reliquo osse differens, quam quod tuberculi seu gibbi instar ex osse procedit. Ea

autem

autẽ in quibusdam ossibus simplex est, vt in radio: in aliis multiplex, vt in vtraque parte brachii, cubiti, femoris, tibiæ, in gena inferna, sphenoide, occipite, osse frõtis, temporũ, omoplata, & vertebris omnibus. Vsus autẽ varius est; alibi ad tutandas articulorũ insertiones, alibi ad firmanda capita musculorũ, vel ad munimentũ neruorum & reliquorũ vasorum, vt docuit Gal. Qui Græca in Latinum verterũt, ἀπόφυσιν processum, excessum, explantationem, additamentum subinde interpretantur. Dicitur & alio nomine in quibusdam ossibus ἐκφύσις.

Ἀπήχημα. vide in dictione ἀπήχημα.

Ἀπόχυμα. Zopissæ genus est, quod fit derasa à nauibus resina vna cum cera. Aetius resinam vna cum cera à nauibus abrasam interpretatur. Quidam vero resinam è picea intelligunt. Oribasius hoc modo præparat: Picis aridæ libram vnam, picis liquidæ, ceræ, singulorum vncias quatuor, resinæ pinus vncias sex. Omnia liquata & excolata in peluim aquæ marinæ vel communis plenam coniiciuntur, & manibus, pastilli in modum, subiguntur. Magnam habet vim emolliendi.

Ἀποψοφέειν. apud Hippoc. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, καὶ τὸ φύσας ἀποψοφέειν. hoc est, pedere, sicut explicat Gal. comment. 3.

Ἀπτεσθαι. tentari & lædi, apud Hippocr. vnde apud eundem ἅψις τῶν φρενῶν significat mentis læsionem & offensam, vt annotauit. Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπτισάνη κριθή. dicitur apud Hippoc. hordeum integrum, siue in integras farinas diuisum, siue imperfecte fractum, & à quo pars furfuracea secreta non est, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἄπτυστος πλευρῖτις. est pleuritis, in qua nihil spuitur, sed tussis inanis est & sicca. Id accidit, quod humores crassi & lenti pulmonis fibris cartilaginosis, quas βρόγχους appellant, firmiter impacti sint.

Ἀπυρεξία. vacuitas à febre. Dicitur id temporis interuallum quod est inter duas accessiones vacuum liberumque à febre. A Celso integritas Latine dicitur.

Ἀπύρηνον. Est alterum genus mali punici, cui lignosus nucleus nõ est, sed candidior est natura, & blandiores acini, minusque amari, distincti membranis. dicitur ἀπὸ τοῦ πυρῆνος, quod nucleum lignosum significat.

Ἀπυρομήλη. significat apud Hippocr. specillum quod acumen non habet, hoc est, ὠτομηλίδα, siue auricularium specillum.

Ἄπυρον. igneni non expertum, non vstum. Dicitur & Plinio hoc nomine alumen viuum.

Ἀραβικὸς λίθος. lapis Arabicus. Est marmor albũ, maculoso ebori simile: sic dicitur quod reperiatur in Arabia. Is lapis tritus illitu hæmorrhoides exiccat, cinisque eius dentifricio optimus est.

Ἄραβις. herbę nomen est ad cubiti altitudinem assurgentis. tenues spargit ramos, & ex vtroque latere folia, ceu lepidii, sed molliora & candidiora. In cacumine vero sambuci vmbellam gerit, candidos flores habentem. A quibusdam δράβη etiam dicitur.

Ἀραδος. apud Hippocratem multis in locis significat motum & perturbationem quæ in quauis parte oboritur, sed maxime in ventriculo è cibis diuersarum qualitatum, vt annotat. Gal. in comment. περὶ διαίτης ὀξέων. Significat autem proprie motum & palpitationem cordis ex gymnasticis exercitiis, & cordis pulsum. Erotianus tradit dici ταραχώδη κίνησιν καὶ σάλον.

Ἀραιόν. rarum. Proprie quidem dicitur quod meatus, quos Græci πόρους vocãt, magnos per totũ obtinet: sicut è diuerso Densum, quod eosdem paruos. At per metaphoram siue abusum, siue quocunq; alio genere appellasse libet, de laxo coactoq; hæc ipsa vocabula dici audias. hac enim ratione & aerẽ & ignem raros dicimus, aquã & terram densas: scilicet ad elementa ipsa translatis appellationibus, quæ tamen & vnita sũnt, & ex similaribus natura partibus constant. nec vllos eiusmodi meatus obtinent. Rarum ergo est, cuius partes spatiis inanibus interceptæ sunt. Inane autem id appello, quod aere plenum sit. Id autem corpus spatiis multis distinctũ facilius quam spissum accenditur, etiãsi, quod ad caliditatis & frigiditatis attinet temperiẽ, similiter illis sit affectũ. Nam qui in iis spatiis continetur aer, cum sit ad patiẽdum promptissimus, primo statim ignis occursu accenditur atque inflammatur, vna vero secũ corpus vniuersum accendit, vnamquanq; eius partem nimirum occupans.

Ἀραιά significauit apud veteres, vt scripsit Rufus, ventrem & vniuersa intestina. quanquã Hesychius tenuia tãtum intestina interpretatus sit. Pro intestinis vsurpasse videtur Nicander in Theriacis, loquens de viperæ fœtibus: — ἀραιὴν γαστέρ' ἀναβρώσαντες, ἀμήτορες ἐξεγένοντο. hoc est, - per intestina parentis Rosa aluo emergunt in lucem matre carentes. Inde nunc etiam μεσεντέριον appellatur, quod idem est atque τὸ μεσαραιόν.

Ἀραιὸς σφυγμός. pulsus rarus. quando quietis tempus inter diastolen & systolen medium longum est: vel cuius media quies longo durat tempore. oppositus est τῷ πυκνῷ, sumptaque est hæc differentia à tempore quietis, seu à quantitate temporis quietis. Proprius est imbecillæ facultatis, vsusque deficientis.

Ἀραιὸν πνεῦμα. est spiritus qui longo tempore trahitur, apud Hippocr. lib. 1. τῶν ἐπιδημ. Accidit mente captis, qui quodammodo obliti respirare, tam raras respirationes efficiunt.

Ἀραιόσαρκοι. dicuntur quibus libera corporis transpiratio est. Alio nomine εὔπνοοι appellantur. Nomen inditum à corporis raritate, quæ plurimum valet ad transpirandum.

Ἀραιωτικὰ φάρμακα. relaxantia medicamenta. Sic dicuntur quæ meatus cutis aperiunt. Eiusmodi

Eiusmodi autem calida sint oportet & tenuium partium, minimeq; desiccantia, quod aliter substantiam nec diffundere, nec laxare possint. Ad hoc autem consequitur, vt & pori dilatentur. Id quod præstare nequeunt tum valde calida, tum multum exiccantia: illa quidē, quod acria sint atq; horrores moueant, hæc autem quia sensilia corpora colliquant, quorum neutrum sine dolore fieri potest. At quæ citra molestiam excalfaciūt, ea sola omnium sunt rarefaciētia. Siquidem rarefactio dilatatioque voluptatis, non etiā doloris opus est. Vt enim dolor comprimit, ita voluptas expandit. Contraria iis sunt τὰ πυκνωτικά, hoc est, cōdensantia de quibus suo loco agetur. Differunt αὐτὰ τῶν ἀναστομωτικῶν, quod hæc vasorum oscula, illa cutis meatus aperiunt, & præterea propria substantia, vt docet Gal. lib. 5. simpl. medic.

Ἀραχίδνα. planta est Ægypto peculiaris & cibis idonea, nec folium, nec herbam vllam aut quicquam aliud simile supra terram habēs, sed geminum & vtraque parte fructum ferens: ex quo etiam ἀμφίκαρπος cognominata fuit. Similis est τῷ ἀραχνοειδεῖ.

Ἄραχος. idem quod ἄρακος apud Hippocr. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις scribit ab eo sic vocari tritica legumina, & ἄρακον legumen esse.

Ἄρακος, vt Theophrasto placet, in lente exit, res scabra & dura. Galeni pater agriculturæ studiosus, cum per senectam ruri degeret, inuenit ἄρακον quodam degenerationis argumēto durum atque rotundum innasci lenti, cibo tamen damnatum. Eius semen Galenus tradit cicerculæ proximum eamque reliqua facie tam æmulari, vt multi idem esse genus existiment, cum & vsu & viribus cōsentiāt. Hesychius interpretatur τὸν ἄρακον, ὄσπριόν τι τῷ δὲ αὐτὸ καὶ λάθυρον. hoc est, legumen aliquod, quod & λάθυρον appellant: cum quo etiā Gal. comment. lib. 1. de alimentis ex quorūdam sententia scribit ἄρακον esse agreste quiddam, rotundum ac durum, eruo minus, quod inter Cereales fructus reperitur, & abiici solet. Dicit autem fieri ex fabis degenerantibus, non aliter quam αἰγίλωψ ex hordeo, ἐρέβινθος ex eruo degenerante proueniunt.

Ἀρακοειδὴς. planta est quæ nec folium, nec herbam vllam, nec quicquam aliud simile supra terram habet, sed fructum in radice fert, non ea quidem quæ carnosa est, & simplex altius infigitur, sed fibris quas per summa cespitum agit. Sic dicitur quia τῷ ἀράχῳ similis sit.

Ἀραχνοειδὴς. est tunica humoris crystallini, semicircularis tantum, ipsum dimidium ab anteriori duntaxat parte ambiens. Nulla enim parte posteriorem crystallini humoris sedem contingit, sed ab anteriore humori ipsi crystallino proxima est tenuis & admodum pellucida & venulis intertexta, aranearum telę non dissimilis, vnde nomen accepit. Præterea substantia non multum à cornu aliena est firmitate, duritie, tenuitate, lęuitate, perspicuitate: nec tamen ἀραχνοειδὴς illi nomen est, sed alteri tunicæ, de qua vide suo loco: vide etiam ἀμφιβληστροειδής. Legitur vero & in lib. Defin. Med. ἀραχνοειδὴς σφυγμός, hoc est pulsus araneæ speciem referens, hoc est paruus, & qui breuis auræ impulsu mouetur.

Ἀρβύλη. apud Hippocratem lib. de articulis est calceamenti genus, quod arcte pedem vniuersum & exquisite vsque ad talos complectitur, vt annotat Gal. comment. 4. in eundem librum. Idem ἐν ταῖς γλώσσαις explicat ἀρβύλας, ὑποδήματα τὰ βαθέα, hoc est, calceos altos & profundos.

Ἄργεμα ·

Ἄργεμον. Est oculi vlcusculū, quod in iridis circulo nascitur, partem quidem aliquam cādidi, partem vero etiam nigri comprehendens. Id extra quidem iridem rubicundum, intra vero candidum apparet. Per ipsum tunica vniformis aliquando procidit, si profundius fordidiusq; euaserit.

Ἀργεμώνη. herba est similis papaueri syluestri, foliis anemonæ diuisis, florem habens puniceū, caput caulo papaueris quod rhœas dicitur, duntaxat longiore, supernis partibus fuso in maiorem latitudinem, radicem rotundam, succum colore croceo, sapore acrem. Sic videtur dicta quod argema & nubeculas expurgat. Apud Hesych. & Galen. scriptum Ἀργεμώνη, penultima breui.

Ἀργιστρον. apud Hippocratem libro de fracturis, significat durum & insuaue, quod nihil cedat, vt auctor est Gal. commēt. 2. in eundem librum.

Ἄργης. serpentis nomen apud Hippocratem.

Ἄργιλλος. argilla: terra est cādida: vnde & nomē habet, & creta figularis appellatur.

Ἄργιον. dicitur à nonnullis τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀργυρῖτις. species vna est lithargyri, siue spumę argenti, sic dicta vel à materia, quod ex argento, hoc est mistura plumbi & argēti, fieret, vt scribit Plinius, vel à colore tantum, quod instar argēti candida esset, vt ait Dioscorides, etiamsi forte argenti nihil haberet: siquidem eam quæ ex argento cōficeretur tradit Καλαβρίτιν appellari: potest enim illi color candidus citra argenti immixtionem induci à coctura non vehementi, veluti quę maiorem vim ignium passa est, fuluum auri colorem contrahit, atque ab eo χρυσῖτις nuncupatur: vel eo modo quem scriptum prodidit Dioscorides, docens ex eo manifeste argyritidi colorem album arte potius cōciliari, quàm argenti mistura. Vide λιθάργυρος.

Ἀργυρῖτις γῆ. argentea terra. Est quæ ex argenti metallis sumitur, non habens quidem per se totam immistum argentum, sed paruas argenti portiones, paruis sui particulis immistas.

Ἀργυροδόσημα. species est edulii è lacte cōfecti, vt habetur apud Galen. περὶ εὐχυμ. καὶ κακοχυμ.

Ἄρδαι. dicitur apud Hippocr. sordes quædam & impuritas. Apud Hesych. est Ἄρδα. Apud

eundem, itemq; apud Erotianum, est etiam Α᾽ρρανας eadem significatione. vnde ἀῤῥαίνεσθαι, τὸ ῥυπαίνειν, id est, fœdare vel sordere.

Α᾽ρετὴ. nomen est τροχίσκου ab Andromacho cõpositi ad rimas & cõdylomata. Refertur ab Aetio lib. 14. cap. 3.

Α᾽ρθρικὸν. significat apud Hippocr. id quod articulis quadrat & conuenit.

Α᾽ρθρῖτις. articularis morbus. Est articuli tumor dolorificus, quem fluxio in eum decumbẽs excitauit. Aliqui inflammationem esse definiunt, sed male, quod aliquando plus œdematis aut alterius tumoris sit quam phlegmones, pro humoris varietate, ex quo fit vt multiplex sit arhtritidis tumor, variaque adiuncta habeat symptomata. Si nanq; sanguis in vitio est, calor & rubor adest, propria tumorem τῶν φλεγμονωδῶν symptomata: si pituita, œdematosus apparet, citra ruborem & calorem: ita si bilis alterutra tumorem creatit, sua quamq; symptomata comitatur, sicut celeberrimi medici accuratissime distinxerũt. Nec est quod quisquam obiiciat sanguinem non posse videri materiam arthritidis, quod in articulo collectus phlegmonen non excitet, quæ in pus vnquam conuerti visa sit. Neque enim necesse est omnem sanguinis affluxum phlegmonen concitare, nisi in musculum aut carnem fiat, nec potest effusus sanguis in pus mutari, nisi loci calore suppuratio iuuetur. Id quod in articulo mẽbranoso, exangui, frigido contingere non potest. Quamobrem nulla arthritis proprie phlegmone dici potest, sed aliqua merito tumor phlegmonodes cẽseri, propter multorum symptomatum concursum, quę sunt veris phlegmonis peculiaria. Vanum quoq; est putare à pituita non fieri arthritidem, quod per cachexias pituitosus humor decũbens in crura non efficiat arthritidem. Nisi enim intra ipsum articulum humor descenderit, quantumuis per vniuersam carnẽ partesq; circũpositas diffusus sit, arthritis non erit. Patet ergo tum ex iis, tũ ex ipso nominis etymo, ipsum articulum, quod Græci ἄρθρον vocant, arthritidis sedem esse, quę primũ & per se in eo morbi genere laboret. Quo tamen nomine non ipsum modo ossis, quod inseritur, caput, nec alterius ossis κοτύλην intelligo, sed & ligamenta & membranas & tendones, & quicquid ad articuli structurã firmitatemq; natura comparauit. Siquidem per arthritidas eæ partes non sunt à morbo immunes, cum etiam in longius dissitas, vt musculos cutemq;, affectionis labes perueniat. Id quod vel magnitudine fluxionis cõtingit, quę in loco proprie affecto cõtineri non põt: vel maiore externarum quã internarũ partiũ imbecillitate. Quod facile quiuis intelliget, si duas esse causas õnis arthritidis secum reputauerit, articuli imbecillitatem, & superfluum humorem. Ac imbecillitas quidem vel vitio erroreq; vitæ contracta est, vt per immoderatos labores, frigus vehemens immodicam venerem, quæq; naturalem articulorum compagem relaxant: vel natiua est, atq; congenita, qualis esse solet iis qui parentibus articulari morbo obnoxiis nati sunt, aut articulos eorumq; spatia laxiora habent, proindeque humorem aduentitium prompte admittũt, qui altera arthritidis causa existit. Sed vnde humor ille sit, & qua via ad articulum male affectum perueniat, à quibusdã in dubium reuocari video. Nec tamen illis assentior, qui omnem eum humorem à capite ferri putant, & sub cute per summa corporis in extimas partes influere. Primum enim quis concedat à solo pericranio fluxionem fieri, cũm apud medicos receptum sit & axiomatis fidem habeat, robustas partes excrementa sua in debiliores deponere? Hæc aũt depositio transmissioq; fluxionis species quędam est. Deinde vero si demus (quod certe verissimum est) maximam fluxionum partem à cerebro descẽdere, quid opus est insuetum quoddam iter comminisci, spretis iis vasis, quibus ceu canalibus, fluxus & refluxus humorum natura fieri consueuere? Verisimilius mihi quidem videtur humorem in articulos non modo secundum membranas neruosq; defluere, sed per venas etiam perque arterias, per quas alimentum ad omnes partes peruenit, non minus vitiosi succi quam boni capaces; & plærunq; eo referras, quem in articulos eius copia aut mala qualitate irritati deponunt, si eum à se illi repellere non queunt. Ex iis patet arthritidis duas esse causas, articuli imbecillitatẽ & vitiosum humorẽ, esseq; ambarum concursum in gignenda arthritide necessarium, quod neutra seorsim arthritidem creare valeat. Quare nõ omnis articulorum dolor ἀρθρῖτις dici potest, veluti qui per siccas tẽporũ cõstitutiones humiditate articulorũ cõsumpta aliquando exoritur: pateq; Hippocr. ἀρθρίτιδας nomine abusum aphoris 16. lib. 3. vbi scribit eã per siccitates fieri. Est enim necessarius affluxus humoris ad morbi articularis generationem, alioqui difficilis quidem articuli motus, atq; forte dolor propter siccitatem futurus est qui tamen ἀρθρῖτις non erit, nisi quis omnem articulorũ dolorem ita velit appellare. Ipse namq; Hippoc. lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν eos qui per famem leguminib. vescebãtur, genuũ quidõ dolorẽ perpessos fuisse prodidit, quos tamẽ ἀρθριτικοὺς nõ vocauit. Hic igitur humor si in aliquem articulũ decũbat, seseq; in eius spatia, ligamẽta, tendines ita insinuet, vt eorum distentione & calore præter naturam cõcepto dolorem pariat, eius articuli morbũ gignit qui ab affecta parte nomen accipit: vt in pedes decũbẽs, ποδάγρα, in manus χειράγρα, in coxam ἰσχιάς. Si vero in multos simul articulos incidat, tunc vere & proprie ἀρθρῖτις nuncupatur. Medicorum tamen veterum plerique non tam de nominibus soliciti ἀρθρίτιδα etiam interdum vocant vnius modo articuli affectionem, qualis ante exposita est.

Α᾽ρθρον-

Α'ρθρον. Articulus. Est naturalis ossium σύνταξις, vti definit Gal. lib. de Ossibus. vel, est ossiũ coniunctio ad motum comparata. Verum ab Hippocrate ἄρθρον fere semper nuncupatur alterius cohærentium ossium finis rotundis in ossis propinqui cauitatem insertus: definiturque ἄρθρον esse ossis caput, siue, ossis processus, qui in alterius ossis cauitatẽ inseritur. Id enim os quod inseritur, ἄρθρον, cauum autem quod recipit, κοτύλη vel γλήνη ab Hippocrate dicitur, vt annotauit Gal. comment. 2. in librum de fracturis.

Α'ρθρωδία est διάρθρωσις, in qua ossis cauitas articulum excipiens superficiaria est, caputque quod in eam inseritur, humile atque depressum. Eius exempla plurima habentur in corpore, vt in occipite cum prima colli vertebra. in gena inferna cum osse lithoide. in radio, cum carpo. in astragalo cum scaphoide. in digitis pedum cum pedio. in digitis manuum cum metacarpio. in costis cum vertebris earumque apophysibus transuersis. & in clauicula cum pectore: cuius motus quãuis sit exiguus atque obscurus, potius tamẽ ad diarthrosim quam ad synarthrosim referri debet, vt quibusdam anatomes peritis viris placuit: quia non sit necesse in omni diarthrosi motionem æque validam euidẽtemque esse; sed in ea quoque, vt & in aliis rerũ differentiis, aliquot fit secundum magis & minus discrimen.

Α'ρία, siue ἀγρία, apud Theophrastum, arbor est perpetuæ frondis, inter robur & ilicem media: quam Theodorus Latine aquifolium reddidit.

Α'ριχύμων. dicitur apud Hippocratem mulier quæ cito prægnans est.

Α'ριβαρζάνιος. nomen est emplastri, quo Paulus parotidas iam induratas emollit. lib. 3. cap. 23. Describitur ab eodem libr. 7. cap. 17. & plenissime à Gal. lib. 1. τῶν κτ᾽ τόπους.

Α'ρις ἡ

Α'ρίσαρον. Est herba pusilla, eiusdem fere cum aro generis, radice acri, bulbosa, & oliuæ magnitudine. verum vt aro acrior est, sic eo minor est: vt non ab re dubitauerit Barbarus in Plinianis castigationibus, num hæc herba ἄρις ab Hippocrate dicta sit diminutiua forma, quasi aron paruum. Est autem ἄρις apud Hippocratem non tantum herba, sed & instrumenti cuiusdam nomen.

Α'ρισαλθαία. dicitur à quibusdam ἡ ἀλθαία, ab effectus præstantia conduplicato nominẽ. Idẽ enim duo nomina significat ex quibus hoc vnum factum est.

Α'ριστολοχία. herba est trium generum. Rotunda, quæ fœmina dicitur, tuberibus radicum rapi modo orbiculatis, multis ab vna radice germinibus, prælongisq; palmitibus, foliis hederæ subrotundis, cum acrimonia odoratis & mollibus, floribus cãdidis pilei similitudine, in quibus quod rubrum est grauiter olet: malum terræ à Latinis dicitur. Altera longa est, mascula vocata, nonnullis δακτυλῖτις, radice longiore, proceriotibus foliis, exilibus ramulis & dodrãtalibus, flore purpureo, graue virus olente, qui dehiscens in pyri similitudinem turbinatur. Tertia longa etiam est, κληματῖτις dicta, quasi sarmentaria, ramulos habens tenues, folia subrotunda, sed o minori similia, florem rutaceum, radices longissimæ tenuitatis, crassum atq; odoratum corticem. Est & quæ πιστολοχία vocatur quarti generis, tenuior quam proxime dicta, densis radicum capillamentis (quam ob id πολύρριζον cognominant) iunci plenioris crassitudine. Est autem omnis ἀριστολοχία calida, tenuis, abstergens, amara & subacris, ad medicinas vtilissima. Sed rotunda tenuior & in omnibus efficacior est: κληματῖτις odorata quidem, sed imbecillior: longa vero media harum est, sed non minus calida quã rotunda. Nominatur à Græcis ἡ ἀριστολοχία, quia sit τῇ λοχώοις ἀρίστη, hoc est, parturientibus optima & salubris. vel ab inuentore, vt Cicero scripsit. Ex duabus aristolochiis emplastrum fit celebre, quod à Galeno describitur lib. 5. τῶν κτ᾽ τόπους.

Α'ριστοφάνειον. Nomen est emplastri emollientis, quod constat picis libris quatuor, apochymatis libris duabus, ceræ libra vna, opopanacis vncia vna, aceti hemina.

Α'ρκειον. herba est palustris, latis foliis, vt personæ loco esse possint: ideoq; eam Latini personatam appellarunt. Sunt autem eius folia cucurbitæ similia, sed maiora, duriora, nigriora, & hirsutiora. caulis subcandidus, quanquam etiam interdum nullus reperiatur: radix magna, intus candida, foris nigra. officinæ lappam maiorem appellant. vires habet discutiendi, siccandi & adstringendi. A plerisq; ἀρκτειον scribitur.

Α'ρκευθὶς, siue ἄρκευθος. Iuniperus. Arbor est duorum generum. Altera maior est, altera minor. vtraque cortice est membraneo, & qui sponte rumpitur, materie fulua. odorata, ex qua manat liquor thuris odorem atque colorem æmulans: coma viret perpetua, sine flore, cæruleis baccis: in summa pene cedro similis est tum effigie tum natura, nisi quod iunipero folium simplicius ac mollius assignatur, cedro autem acutum, spinosum, durum. Iuniperus baccam gerit quæ eodem cum sua arbore nomine ἄρκευθος & ἀρκευθὶς appellatur, nigram, rotundam, gustu adstringentem, acerbam, ingustabilem. ea modice calefacit & adstringit. Concrescit & in iunipero humor ad lacrymæ modum, qui calore duratus coit in gummi quod Vernix dicitur, calfaciens & exiccans secundo excessu, & nonnihil amaritudinis habens.

Α'ρκτιον. arction, alii potius arcturum vocant: Latini personatã appellant. herba est similis verbasco foliis, nisi quod hirsutiora rotundioraque sunt, radice tenera, dulci albaque, caule molli, longo, semine cumini paruo. Vis eius est tenuis, siccans, & mediocriter adstringens. Herbarii lappam minorem vocant.

Ἄρμα, siue

Ἁρμάτιον. est collyrium πραχωματικὸν, id est, ad asperitatem palpebrarũ efficax: habet .n. extersoriam vim. Descriptionem eius habent Galenus, Aetius, Paulus, Scribonius eandẽ. Recipit aũt æris vsti, corticis thuris arboris, guttę Ammoniaci, gummi, singulorũ partes æquales. Sunt vero qui æruginis rasæ quartam singulorũ portionẽ adiiciãt. Sic dicitur, quia ex quatuor rebus, vt quadrigia equis, constat, & celeres effectus habet. Eo Ptolemæum regem vsum esse omnes prodidere. Verũ & huius nominis aliæ duę cõpositiões habentur apud Aetiũ, ex pluribus medicamentis cõfectæ, sed cõsimilis fere facultatis.

Ἀρμενία βῶλος. Armenia gleba. Est terra quæ ex Armenia confini Cappadociæ affertur, pallido colore, spissior & grauior Samio astere, minusque aerea, specie lapidis, sed mollis, & friabilis. Prædita est vi maxima siccãdi, ideoque torminibus, profluuiis ventris, sanguinis reiectioni, distillationibus, oris vlcerib. tabi, & pestilentiæ medetur.

Ἀρμένια ἢ Ἀρμενιακά. sunt mala ex genere Persicorum, sed Persicis præstantiora, vt quæ nec corrumpantur, nec acescant in ventriculo veluti Persica, de quibus Gal. multa li. 2. de alim. facult. A Latinis præcocia proprie dicuntur. Galli abricotz appellant.

Ἀρμένιον, Ἀρμενιακὸν, ἢ

Ἀρμένιος λίθος. est lapis læuis & cæruleus, non calculosus, vt qui arena adulteratur, & qui facile teri potest. Multa cũ κυάνῳ similia habet, differt tamẽ ab eo, primum loco in quo gignitur. (hic enim ex Armenia, vt nomen indicat, defertur: hic multis in locis inuenitur) præterea sapore, quod κυάνος multo sit acrior magisq; adstringens, vt crustas etiam ignis modo inducat. Sed & lapidi Armenio vis est purgandi melancholicum humorem, cietque vomitus. Eo pictores vtuntur, quãobrem ab Aetio appellatur ἀρμενιακὸν τὸ τῶν ζωγράφων. hoc est, pictorum Armeniacum.

Ἁρμή. significat apud Hippocr. suturam capitis quæ à reliquis ῥαφὴ dicitur. Significat etiã πᾶσαν σύνοδον τραυμάτων, teste Erotiano: qui ipsum παρὰ τὸ ἡρμόσθαι deriuatum ait. Hesychio vero ἁρμὴ est non solum σύνοδος, σώματος ἁρμογὴ, commissura, corporis compages, sed etiam ἦχος τόνος καὶ φωνή.

Ἁρμοῖ. apud Hippocratem, statim. Est autem vox Dorica.

Ἁρμὸς dicitur spatium quod est inter dentes, seu caro inter dentes media. Poll.

Ἁρμονία. species est συναρθρώσεως. Est autẽ ossium compositio secundum lineam simplicem & rectam, non autem, vt in sutura, anfractuosam, ossa coniungens. Eo modo omnia genæ superioris ossa, & pars occipitis infima, & ossa nasi, carpi, tarsi, secum connectũtur. Gal. ad finem comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον scribit capitis ossa, vbi se tangunt, proprie dici ἁρμονίας, sed translato vocabulo ῥαφὰς appellari. Caluariæ enim ossa, ait, inter se ἡρμόσαι, id est, committũtur: atq; iccirco ipsorum contactus καθ' ἁρμονίαν committi merito dicuntur: verum à similitudine eorum quę suuntur, ῥαφαὶ nuncupantur.

ἁρμονία. est medicamenti nomen in catapotia coacti, & perutilis ad sistendas destillationes. habetur autem apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

ἁρμονία. est medicamẽtum ἀνώδυνον βηχικὸν, hoc est ad tussim comparatum doloris expers. cuius descriptio est apud Aetium libr. 8. Est etiam ἁρμονία emplastri nomen quod describitur ab Aetio.

Ἀρναβώ. barbarum nomen est significans odoramenti genus quoddam.

Ἄρνιον. plãtago. quasi agnina herba. Sunt enim plãtaginis folia linguæ pecorum similia. ob quam causam etiam προβάτιον appellatur.

Ἀρνόγλωσσον. herba plantago dicta Latinis. Ratio nominis est, quod plantaginis folia agninæ linguæ simillima sint.

Ἄρον. authore Plinio genus est bulbi nascentis in Ægypto, scillæ proximum magnitudine, foliis lapathi, caule recto, duum cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris naturę, quæ edatur & cruda. Est autem Dioscoridi ἄρον herba quæ folia emittit dracunculi, sed minora & paucioribus resperfa maculis, quã quidam pedem vituli, alii serpentariam minorem, alii sacerdotis virile, officinæ iarum appellant.

Ἅρπαξ. dicitur à quibusdã τὸ ἤλεκτρον siue succinum, quod affrictu calefactum paleas, & res alias leues ad se trahat, & retineat.

Ἀρρενογόνον. species est herbæ, quam φύλλον peculiari vocabulo appellãt, vt author est Theophrastus lib. 9. de plantarũ historia, & Dioscorides lib. 3. quæ pro fructu ferat racemosum quiddam deflorentibus oleis non dissimile. Ruellius vero etiam τὸ κραταιογόνον speciem facit τὸ ἀρρενογόνον. Non est dubium sic vocari, quod potum masculi sexus facere partus prodatur, vt scripsit Crateuas.

Ἀῤῥοια. suppressio menstruorum apud Hippocratem.

Ἄρρυθμος σφυγμός. pulsus arrythmus. Dicitur & κακόρρυθμος. Est pulsus differentia in qua non omni quidem rhythmo pulsus caret (siquidem hoc fieri non potest) sed malo rhythmo ferit, nec rhythmum seruat proprium ætati, naturæ, parti anni, & reliquis quę pulsus peculiares habent: contrarius est τῷ εὐρύθμῳ, qui rhythmum seruat cuiusq; propriũ. Sunt autẽ tres ἀρρύθμου differentiæ, παράρρυθμος, ἑτερόρρυθμος, ἔκρυθμος, prout scilicet plus minusve rhythmus seruatur. Qui enim parũ recedit à suo rhythmo, sed eum seruat, qui naturæ, ætati, parti anni, loci, & reliquorum proprius est, παράρρυθμος vocatur: qui vero plus abest à suo, & remotioris alicuius naturæ, ætatis, & reliquorum rhythmum habet, ἑτερόρρυθμος: qui vero tam longe abest, vt nullius omnino rhyhtmum retineat, ἔκρυθμος nuncupatur. de quibus vide suis locis.

Ἀρρενικὸν. dicitur ab Hippoc. Attico more τὸ ἀρσενικόν.

Ἀρσενικὸν. auripigmentum. Est succus quidam intra terram concretus, sandarachæ affinis: in iisdem enim metallis ambo fere semper nascuntur, & vterque vim ignis expertus esse & quodammodo vstus videtur. Pingue quidam etiam vterq; habet, sed magis auripigmétum quam sandaracha. Sunt autem auripigmenti duo genera. vnum naturale, alterum factitium. Natiuum triplex est, vnũ auri colore, quod multis tenuibus crustis squamatim compactis constat, & finditur vt lapis specularis, & omnium habetur præstantissimum, si impermixtum fuerit: alterum magis aureo colore micat, sed pulueris modo solutum est, & secundum bonitatis locum tenet: tertium colore accedit ad sandaracham, & simile est glebæ, sed reliquis duobus vilius. Factitii duo genera sunt, quorum vtrumque quidem splendet, sed alterum album est, venis subluteis aut subrubris distinctum: alterum vero luteum, venis nigris, subrufis, plus minusue luteis maculosum. Vtrumque ex crustis auripigmenti fossilis conficitur, quibus tantundem salis fossilis adiectum sit. Hæc trita in duobus fictilibus vasis, patellarum instar latis, nec admodum profũdis, intus plumbo illitis, foris luto obturatis, coquuntur vsq; dum totum auripigmentum in sublime sublatum superiori vasi adhæserit: deinde iterum ac sæpius teritur, & coquitur donec candidum fiat. Auripigmento sapor acris est, adstringit, erodit, crustas cum vehementi vredine & violento morsu excitat. Vtuntur eo pictores & bibliopolæ etiam in pingendis librorum frontibus, à quo pingendi vsu non est dubium Latinos illi nomen indidisse.

Ἀρσενογόνον. Idem quod ἀῤῥενογόνον. de quo supra.

Ἄρσεν. mandragoras albus, qui & mas dicitur: vt legitur apud Dioscor.

Ἀρτάβη. nomen est mensuræ Ægyptiæ, septem modios continentis.

Ἀρτεμίδιον. à quibusdã dicitur ὁ δίκταμνος, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀρτεμισία. artemisia. Est herba ramosa in maritimis magna ex parte nascens, absinthii modo fruticosa, maioribus & pinguioribus foliis ramisque. Huius duo genera sunt, vnum habitius foliis virgisque latioribus: alterum tenuius, flore paruo, tenui, candido, graueolente, qui æstate erumpit. Sunt vero qui in mediterraneis herbulam nasci tradant tenuibus cirris, simplici paruoque admodum caule, flore copioso, cerei vel flaui coloris, exili, odoratiorem superiore, quam ἀρτεμισίαν μονόκλωνον, id est vnicaulem, cognominãt, ad differentiam superioris, quæ cognomento πολύκλωνος appellatur. Ruellius author est tria apud nos inueniri artemisiæ genera. vnum absinthii modo fruticosum, maioribus foliis pinguibusque, subter cæsiis, super ex nigro virescentibus, crebro resectis, plusquam cubitali altitudine, flore albo, tenui, odorato, semine rotũdo & racemoso, eamque à Gallis armoisiam vocari: alterum latioribus foliis teneriorib usq;, non fere a lib quã maritimis nascẽtẽ, & marinã cognominari: tertiũ simplici caule consurgere, foliis minutim scissis, colore suppallido, flore luteo, odore non ingrato, gustu amaro, & vulgo athanasiam dici, non cõsentiente tamen Matthiolo, qui hallucinatũ hac in re credit Ruelliũ. Pręter hęc haberi etiam aliud artemisiæ genus, quæ minutis & tenuibus foliis circa riuulos aggeresque, item frumẽtaceis agris, floribus & foliis odorẽ sampsuchi referentibus, vulgo diui Ioannis herba nominetur. Multi τὴν ἀρτεμισίαν dictã putant ab Artemide, quoniã priuatim medeatur fœminarũ morbis, quibus Artemis, hoc est Diana, præest, menses, secũdas, fœtusq; trahens, & præter hæc eiusdẽ partis præclusionibus inflãmationibusq; opẽ ferẽs. Vim habet secũdo in ordine calefaciẽdi, siccãdi in primo, & tenui substantia prędita est, eoq; renum calculos cõminuit. Sic etiã βότρυν dictã fuisse à Cappadocibus, Dioscorides author est.

Ἀρτεμώνη. dicitur à quibusdam altera τῆς ἀργεμώνης species, quæ & Artemonia dicitur & Arsela, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀρτεμώνιον. collyrii nomẽ est, quo Galenus scribit Bassum sodalem suũ vsum fuisse ad multa oculorum vitia. Describitur ab eo lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Ἀρτηρία. arteria. De pluribus hoc nomen dicitur. vsurpatum autẽ primum est, vt ait Galenus, de fistula siue canna quæ ex ore in pulmones descendit, à qua ad pulsatiles venas, quæ prius æque atque aliæ omnes, venæ appellabantur, τὸ ἀρτηρίας nomen translatũ est: quæ tamen vt ab illa distinguerẽtur, ἀρτηρίαι simpliciter, vel ἀρτηρίαι λεῖαι, id est leues, dictę sunt illa autẽ cum adiuncto ἀρτηρία τραχεῖα, hoc est, arteria aspera, propterea quod ex partibus cartilaginosis, quæ βρόγχια appellantur, duris & asperis magna ex parte constituta sit. Antiquis tamen tam Grecis quam Latinis τὸ ἀρτηρίας nomen in venis illis pulsatilibus serius receptũ fuit: quippe qui longo tempore tum arterias tum venas, illi τῶν φλεβῶν, hi autem venarũ nomine cõprehenderint. Est autem ἡ ἀρτηρία, vas membraneum, teres & cauum, dupliciq; cõpactum tunica, quo vitalis spiritus & tenuissimus calidissimusque sanguis per corpus vniuersum pulsu distribuitur. Aulus Gellius lib. 8. cap. 10. ante Galeni ætatem sic definiuit: esse conceptaculum spiritus naturalis misti confusiq; cum sanguine, in quo plus spiritus est, minus sanguinis. Quam ob causam ἡ ἀρτηρία dici potuit, παρὰ τὸ τὸν ἀέρα τηρεῖν, id est, quod aerem siue spiritum conseruet atq; contineat: qui quoniam magno calore præditus est & valde subtilis, magnaq; vi arteriã in qua cõclusus est, impellit, geminã tunicam sortita est, quarũ exterior fibris plurimis rectis & aliquot obliquis intertexta, crassitiem firmitatemq; tunicæ venarũ parem habet: interior vero quintuplo fere durior, firmior, crassiorque est (vnde à quibusdam χονδρώδης, quasi

cartilaginis æmula nuncupatur) & fibras quamplurimas, easque tantum transuersas habet, quibus sanguinem vitalemque spiritum à corde attractum in membra citissime transmittat. Nec vero sanguinis spiritusque tantum causa tam robustam arteriam natura perfecit, verum etiam quod eam assidue constringi dilatarique pulsando oporteat. Prodit ex sinistro cordis ventriculo per basim mediam, & mox egressa pericardium in ramos duos diuiditur inæquales, quorum vnus sursum, alter deorsum fertur. Qui ascẽdit, minor est, à quo vtrinque duo surculi magni prodeunt, quorum vnus tendit in brachium, alter (καρωτίδα vocant) secundum iugulum cerebrum petit. Qui autem descẽdit, maior est. Is circa quintam thoracis vertebram reflectitur, & spinali medullæ innixus, secundum eius longitudinem descendit in crura, in duas partes perinde atque vena caua diuisus. Cæterum vterque magnæ arteriæ ramus mediis itineribus permultas emittit propagines in singulas corporis partes paribus venis fere semper coniugatas.

Ἀρτηρίαι ἀποπληκτικαὶ, siue καρωτίδες, siue ληθαργικαί. Sunt rami duo arteriæ magnæ, qui sub claiucula diuisi iuxta asperam arteriam, vna cum vena iugulari in caput feruntur. Diuiduntur aũt & hi in duas partes, vnam externam, quę minor est, alteram vero internam, quæ maior. Hæc sparsis quãplurimis ramusculis in fauces, laryngẽ & linguam, craniũ subit, emittẽs etiam propagines quasdam in nasum, oculum & crassiorem meningem. Reliqua autẽ eius portio in osse sphenoide, inter ἀποφύσεις κλινοειδεῖς, retium in modũ sibi incumbentium varie complicata, facit πλέγμα δικτυοειδὲς, hoc est plexum retiformem: deinde in tenuem meningem & membranam χοροειδῆ dictam varia distributione absumitur. Sic aũt à veteribus medicis eiusmodi arteriæ dictæ sunt, quod vinculo exceptæ apoplexiam, carum, & lethargum inducant.

Ἀρτηρία μεγάλη. arteria magna. Dicitur ea quę oritur à sinistro sinu cordis. Ac quamuis omnes ab eadem origine sint, ea tamen sola magna appellatur quæ in ipso corporis trũco, inter iugulum & os sacrum continetur, sicut & magna vena. Dicitur ab Aristotele ἀορτή. de qua suo loco.

Ἀρτηρία στεφανιαία. arteria coronalis. Dicitur arteriæ magnæ ramus, qui venæ coniunctus, quæ ob id στεφανιαία quoque appellatur, superficiem cordis coronæ modo ambit.

Ἀρτηρία τραχεῖα. arteria aspera. Hæc sola quondam dicebatur arteria, quod aerem contineret: postea vero ad læuium differẽtiam aspera dicta est, propter substantiæ inæqualitatem. Est autẽ velut canalis quidã magnus, quo aer in pulmonem inuehitur, qui caudicis instar secundum ceruicis longitudinem ex faucib. deorsum recta protensus frequẽtes ramos per pulmonem diffundit: larynge, cartilaginibus, & membranis constat. Cartilagines autem Græcam C literam referunt, quæ ob id dicuntur σιγμοειδεῖς, à quibus arteria ipsa aspera & inæqualis euadit. Earum pars crassior foras vergit, tenuior & finis vterque intro, qua œsophagum tangit, ne cibo deglutiẽdo officiant. Hæ membrana, perinde atque ossa, vestiuntur, & ab ea tum per suos fines secum, tum per sua latera vicinis cartilaginibus colligantur. Tota vero arteria tunicis duabus integitur, intus quidem densa & dura, fibris vbique rectis contexta, cum tunica oris & œsophagi interiore continua, & oblito pingui humore perpetuo madida: foris vero molli & tenui, neruos recurrentes colligante. Larynx vero asperæ arteriæ principium vocatur, faucibus continuum & tribus constans cartilaginibus. de quo vide suo loco.

Ἀρτηρία φλεβώδης. arteria venosa. Est vas ex sinistro cordis ventriculo exoriens, ore rotundo & admodum patenti, quod in ipso fere ortu in duos ramos diuiditur. Eorum dexter sub basi cordis productus & in cordis inuolucrum subiẽs, in dextrum pulmonem multifidus spargitur, sinister vero in sinistram pulmonis partem multis propaginibus inseritur. Ambo pleni sunt aeris, quem è pulmonibus in cor transferunt. Itaque ab vsu, quem cum reliquis arteriis communem habet, arteriæ nomen inditum est: à substantia autem, quia venæ corpus & tunicam habet, venosa appellatur.

Ἀρτηριακή, dicitur à recentioribus medicis, vt ait Galen. τὸ τῆς ἀρτηρίας τραχείας φάρμακον, hoc est arteriæ asperæ medicamentum, non addito vel τοῦ αὐτοῦ nomine, vel alio quopiã. quanquam nõ proprie ipsius asperæ arteriæ medela sit ἡ ἀρτηριακή, sed eius pręsertim mẽbranæ, quæ extremis ipsius musculis, atque adeo toti ipsi arterię interius obducitur. Nã quæ illi quouis modo affectę medentur, ἀρτηριακὰ cõmuni appellatione dicuntur. Afficitur autem hæc membrana vel nimia humiditate, vel asperitate, vel exulceratione, vel inflãmatione, sicut aliquãdo per magnas vociferationes accidit. Itaque pro affectionũ diuersitate, nõ est dubiũ quin τῶν ἀρτηριακῶν multiplex genus sit & variis medicamẽtis constet. Quæ tamen omnia in tres summas differentias Gal. redegit lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. quarũ prima, ipso authore, omnis acrimoniæ expers, & meatus exacte obturat, leuigans asperitates, constans fere his, tragacantha, gummi, astere Samio, amylo. Eiusdẽ generis est & ex alica tragoque probe decoctis sorbitio: item lac, dulciarii panes, oua sorbilia, nuces pineæ madefactæ, sesama, & sapa, quæ σίραιον atque ἕψημα appellatur. Altera huic contraria est, non parum habens mordacis acrimoniæ, partem etiam sanam exasperans, cuius materia est mel, resina terebinthina, amygdalæ amaræ, brassica, porri cocti, farina erui, hormini semẽ, iridis radix & panacis. Media autem inter eas est lenis & citra acrimoniam extergentis facultatis, vt quæ constat passo theræo, butyro, sorbitione

tione ex amygdalis, sorbitione item lactis & mellis simul diutius incoctis, adiecto amylo, aut siligine si amylum deest. Sed de his apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους, & apud Aetium lib. 8. multo plura legi discique possunt.

Ἀρτηριακὸν πάθος. idem quod βράγχος, id est raucitas, vt scribit Paulus lib. 3. cap. 28.

Ἀρτηριακὸς, βραγχώδης. raucus. Est enim raucitas proprius asperæ arteriæ affectus.

Ἀρτηριοτομία. arteriæ dissectio. Est remedii gen⁹ quod arteria secta adhibetur. Id in longis oculorũ defluxionibus, maximis doloribus, vt hemicranicis & veteri cephalalgia, vertiginosis, oculorũ staphylomatis & procidentijs, & grauibus reliqui corporis morbis cõmodissime vsurpatur. Ac quum permultæ sint arteriæ in toto corpore, nullibi tamen commodius quam in capite secantur, idque duobus locis, in temporibus & post aures. Secuit & Gal. in manu inter indicem & pollicẽ, somnio admonitus. Nec alibi quidem sectam fuisse arteriam ad sanitatis vsum apud medicos animaduertes. Vitatur enim quantum fieri potest arteriæ sectio, præsertim si maior existat, quoniam haud temere sanguinis inde profluuium sistitur, ac vt res optime cadat, ad cicatricem perducta diuisione, tamen aneurysmatis periculum vix prohiberi potest. Quocirca non nisi in magnis morbis atque doloribus, & in quibus varia auxiliorum genera tentata nihil profuerunt, arteria secanda suscipitur, nec ijs quidem sine discrimine omnibus, sed quos calidus, tenuis & spirituosus sanguis excitauit. Huius autem hoc vnum & maxime euidens signum est, quod dolor quidam pungens sentitur certo quodam in loco, tãquam in affecti loci centro fixus, qui sensim expanditur, & in partes centrum circũstantes cum tensionis sensũ vndiq; diffunditur: sic enim commode proxima arteria inciditur, si modo parua fuerit. In manu quidẽ, illa quæ inter indicem pollicemque sita est, ad veteres iecinoris & diaphragmatis dolores: in temporibus autem, sistẽdis fluxionibus calidi & spirituosi humoris dilabentis in oculos: post aures vero, aduersus scotomiam & longos capitis dolores, quos tenuis pariter & spirituosus humor facit. Cæterum arteria aliquando phlebotomo vt vena aperitur, interdum candenti ferro aduritur, interdum tota transuersim scinditur. Sed priore quidem modo sanguinis spirituosi vacuationem tantum molimur, reliquis autem non eam solum, verum viam quoque fluenti humori intercludimus, ne de cætero hac possit deferri. Cum autem dissectio arteriarum omnium communis sit, vbicunque eæ sitę sint, eius tamen modo secandæ rationem quæ post aures est, Aetius lib. 7. & Paulus lib. 6. ex Seueri commentarijs explicarunt.

Ἀρτηριώδης φλέψ. arterialis vena. Est vas quod à dextro cordis ventriculo exoriens, sanguinem ab eo elaboratum, in pulmonem defert, in duos trũcos scissum, quorum dexter in dextros pulmonis lobos, sinister in sinistros, infinitis propemodum sectionibus digeritur. Hoc quia sanguinem continens venæ munere fungitur, Venam: quoniam vero tunicam, velut arteria, valde densam habet, Arterialem siue vt alii loquuntur Arteriosam anatomici nuncuparunt.

Ἀρτίζωα. dicuntur ab Hippoc. τὰ ὀλιγοχρόνια, hoc est paruo tempore viuentia.

Ἀρτίσκοι. appellantur à Galeno οἱ τροχίσκοι, à panis exigui figura. Sed κατ' ἐξοχὴν dicuntur ij qui viperæ carnibus cum pane mistis coctisque præparantur, quos & θηριακοὺς vocant. Viperæ carnes repurgatæ in aqua elixantur, dum prorsus coctæ sint, inditur autem statim in aquam anethum. Post coctionẽ spinæ à carne separantur, ipsaque caro pani sicco ad læuorem trito miscetur, qui purissimus sit, & probe coctus cum modico salis & fermenti: deinde exigui panes formantur, qui in loco calido & sicco exiccantur, atque ita ad vsum reponuntur. Author Gal. lib. 11. de simpl. medic.

Ἀρτίσωμα. omni ex parte plana & æqualia, apud Hippocratem.

Ἀρτίως. apud Hippocr. idem quod τὸ ἀπαρτὶ, quo etiam vocabulo Hippocrat. vsus est. Significabat autem illis temporibus idem quod perfecte, cumulate & sufficienter, vt Galen. annotauit.

Ἄρτος. Panis. Est cibus ex frumentaceis molitis, aqua maceratis coctisque apparatus. Eius plures habentur differentiæ, pro materiæ diuersitate & cocturę modo, quibus sua nomina dedit antiquitas. Nos ex his præcipua ex Athenæi Symposiacis excerpsimus, multa consulto prætereũtes quę vel ex ipso etymo protinus intelliguntur, vel rarissime apud authores occurrunt.

ἀγελαῖος. gregarius & cibarius Latinis dictus, cui⁹ Cicero Thusc. 5. meminit de Ptolemæo scribens, Cui quũ peragranti Ægyptũ comitibus non consequutis cibarius in casa panis datus esset, nihil visum est illo pane iucundius. idem etiam ἀγοραῖος, id est forensis & venalitius, dicitur. Galli grossum panem, & panem bisum appellant.

ἄζυμος. qui fermento caret. Hic ægre concoquitur & tarde subit in venas, easque obstruit. Alio nomine δάρατος appellatur à Nicandro ἐν ταῖς γλώσσαις, vt tradit Athenæus lib. 3. Hesychius pro eo δαρὸν habet.

αὐτοπυρίτης siue

αὐτόπυρος. qui ex omnibus farinæ suæ partibus citra vllam detractionem constat, inter furfuraceum & similagineum medius. furfure tantum leuiter succreto fit. Fieri autem solet, vt Galenus ait, quoties triticum generosum non est: generosum autem vocatur quod similaginis plus habet quam furfuris.

ἀχυρώδης. acerosus, qui etiam paleas habet, vel solis fere paleis constat, quæ Græci ἄχυρα dicunt.

γυρίτης, qui ex polline factus est, quem infirmissimum esse Corn. Celsus scripto prodidit: minus enim alit, spiritum creat, nec ægre membratim digeritur: siccatus tamē opplet, atque difficilius in corpus permeat.

δίεφθος. idem forte qui & ναυτικὸς appellatur.

δίπυρίτης siue.

δίπυρος. qui bis ignem expertus est. Delicatus fuisse traditur: quia vero ad aquam intercutem cibo vtilis existimatur, coniectari licet pro biscocto capiendum esse.

ἐσχαρίτης. craticularis, siue in craticula coctus. olim sub finem cœnæ conuiuijs apponi solitus & intingi passo vsque ad ebrietatem legitimam. Hic & inuoluebatur, atque ita vt calebat intortus Athenis maxime placebat. Coniectura colligi licet id genus panificii quod à tenuitate & candore nebulas fere vocamus, τὸν ἐσχαρίτην veteribus fuisse.

ζυμίτης. fermentatus. cui modicum fermenti inditum est. Hic & ναστὸς dicitur, quāquàm ναστὸς plerisque placentæ genus sit.

κλιβανίτης, ἢ κριβανίτης. quod enim κλίβανον Grecorū vulgus, Attici κρίβανον appellāt. Varroni textuaceus vocatur, quod in textu calido coqueretur. Textum autem Latini quod Greci κλίβανον dixere. Hic panis reliquis longe viribus præstat, & sanitatis vsu præfertur, si eius coquendi rationem spectemus. Nam si bono frumento constat, probum creat succum, stomacho perplacet, ac facile concoquitur ad distributionem promptus, quando neque ventrem coercet, neque firmat, neque spiritu distendit.

κρίθινος: hordeaceus. fragilior est & parum nutrit.

ναστὸς. idem quod ζυμίτης.

ναυτικὸς. nauticus. dicitur qui vetus est & siccus, fortasse biscoctus qui δίεφθος dicitur.

ὀξυλεπής. acidus. cui exiguúm aceti affusum est. Ventrem sistit, idque magis, quo plus habet aceti. Hunc Galen. libr. 8. meth. med. & post eum Aetius lib. 5. febre diaria laborantibus exhibent, quibus venter profluit.

πιτυρίτης siue

πιτυρώδης. furfuraceus. qui furfures vniuersos capit, quos πίτυρα καὶ ἀφαίρημα Græci vocant, Latini autem canicas & apludas: vnde canicaceus panis furfureus est Pacuuio.

πεπλυμένος. elotus. parum alimenti præstat, sicut & amylum, vt author est Paulus Ægineta lib. 1.

ῥυπαρὸς. sordidus. parum nutrit, sed magis per aluum descendit. Hunc aliqui eundem existimant cum τῷ συγκομιστῷ: Paulus tamen vtrumque separat.

σεμιδαλίτης. similagineus. hoc est, qui sola similagine constat. Secundum bonitatis locum habet apud Paulum.

σιλιγνίτης. siligineus. Huic primam laudem in alendo Paulus assignat: est enim firmissima omnium siligo, deinde simila, vt tradit Celsus.

συγκομιστός. confusaneus. qui castratus non est, sed omnia simul tulit, furfures, vtriculos & similam. Hic idem esse cum τῷ αὐτοπύρῳ videtur. Tertium illi bonitatis locum Paulus tribuit, sicut & Corn. Celsus.

χονδρίτης. ex alica siue zea factus. Hic stomacho grauis esse perhibetur & concoctu difficilis, vt, qui eo vtantur, non diu fruantur prospera valetudine.

Ἀρυταινοειδὴς. Est vna è tribus laryngis cartilaginibus mobilis & in angustum valde transitum desinens. Os eius superius illis vasorum osculis respondet, quibus aqua lauaturis affunditur, cuiusmodi vasa Græci ἀρυταίνας appellant. Author Gal. lib. 7. de vsu partium. vide λάρυγξ.

Ἀρχαγάθου ἔμπλαστρος. Est emplastrum λιπαρὸν, hoc est de genere lenium, quod ad authorē Archagathum refertur, capitque misyos cocti, æris vsti, singulorum P. * IIII. cerussæ coctæ P. * VIII. resinæ terebinthinæ P. * X. spumæ argenti P. * VI. Author Celsus libr. 5. cap. 19.

Ἀρχὴ. principium. Dicuntur, inquit Aristoteles, principia, quæ cum non sint ex alijs neque ex alterutris, ex ipsis tamen omnia fiunt. Ea omnium rerum naturalium gemina sunt, materia & forma: eaque ab elementis distingui manifestū est, quod hæc etiam principiis illis constent, quoque principia minime corporea sint, neque seorsim possint subsistere: elementa autem tum corporea sunt, tum per se solaque consistunt. Sed cum eiusmodi sint quę physici considerant principia, hoc est, incorporea, omniumque simplicissima, medici paulo latius eorum nomē extendunt, principia appellantes quæ materię formæque rationem in nobis obtinēt, quamuis & hæc corporea sint, & per se consistere videantur. Sic semen & sanguinem menstruum principia corporis nostri statuunt, quod hic ceu materia quædam sit, illud autem velut opifex quidam formam partibus omnibus præstet. Ex quo apparet nec similares nec dissimilares corporis nostri partes principia recte vocari posse, quod nullæ alijs eiusdem generis subiectæ sint, ceu materia formæ, sed omnes in suo genere corpus integrum æque cōstituant. Quoniam autem eiusmodi de quibus ante dictū est principia & ordine & tempore præcedunt ea quorum principia sunt, factum est vt omnium rerum initia, & à quibus singulę incipiunt, earum principia dicantur. Inde namque ad ipsos morbos translata vox est, in quibus principium dicitur pars ea morbi, quę in singulis tempore & ordine prima est. Eius differentiam medici triplicem faciunt, sed omnem tamen à sensibili functionum læsione auspicantur. Non enim protinus atque quis aut de lassitudine aut de capitis dolore, aut de fastidio queritur, censendum est eum morbo laborare, donec corporis sui continuitatem quodammodo dissolutam esse sentiat, seque in tantum opprimi, vt iam non

non sufficiat obeundis muneribus suis, sed in lecto decumbere cogatur. Ac primo quidem proprieque principium dicitur punctũ illud temporis in quo cœpit quis ægrotare. Id indiuisibile est & momẽtaneum, sineque vlla latitudine. Altera significatione principium vocatur quod latitudinẽ habet, atque aliquo vel horarum vel etiã dierum spacio, pro morbi breuitate vel longitudine, definitum est. Id aũt vt plurimum tertio die circunscribi solet. Verum ea circunscriptio inartificiosa est, atq; ideo à vulgo potius quam à medicis principij nomen ea significatione vsurpatur. At vero tertium significatũ artificiosum plane est & medicum. Habet enim latitudinem coctionis signis definitam, si ab humore morbus est; aut symptomatum intensione & acerbitate sola, si eum intemperies sine humore excitauit, aut aliquando vtrisque, si morbus compositus est. Itaque febris principium esse dicetur, quandiu humor in quo febris, crudus est. Cum enim coctionis signa quædã apparere incipiunt, principium desinit, & morbus augeri incipit. Huius autem coctionis signa in vasis quidem ex vrinis, in vẽtriculo autem ex deiectionibus sumenda sunt, sicut & eius quæ in respiratoriis instrumentis fit, ex sputo. Sic phlegmones principium est, quando pars sanguine impletur: ophthalmiæ, cũ humor copiosus, tenuis, incoctus defluit: vlceris, quãdiu sanies aquosa, tenuis & incocta manat: catarrhi à cerebro per palatum & nares, cum humor multus, aquosus, tenuis, acer stillat. Similiter autem aliorum morborum qui consistunt in intemperie simplici, cõposita, sola, cum humore, totius, partis, æquali aut inæquali principia, signis cuique propriis distingui debent. Vt autem hæc totius morbi principia sunt, sic & singulę accessiones sua habent principia, quæ non dissimili modo atque illa vniuersalia distinguere definireque oportet.

Ἀρχέζωστις. à quibusdam dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, id est vitis alba, authoribus Dioscoride & Plinio.

Ἀρχιγένους [illegible]. Archigenis collyrium. valet ad oculorum albugines, quas etiam vna illitione discutit. Facit & mirifice ad veterem ophthalmiam. Describitur ab Aetio libr. 7. cap. de remediis cicatricum & alburginum.

Ἀρχὸς. anus. podex. ἕδρα. sedes. Significat & ἀρχὸς intestinum rectum (quod ἀπευθυσμένον vsitato nomine dicitur) διὰ τὸ δοκεῖν ἀρχὴν εἶναι τῶν ἐντέρων, id est, quod origo sit intestinorum, siue primum ex intestinis locum occupet, si ab infernis numerare placet. verum alii ἀρχὸν apud Galenum princeps vertunt, vt ille qui libellum de dissectione vuluæ transtulit in Latinum: quasi id inter omnia intestina maxime insigne sit. Vide ἀπευθυσμένον.

Ἀρώματα. dicuntur certarum herbarum fructus odoris & saporis admodum grati, quorum vsus est vel ad calfaciendum ventriculum (sunt enim omnia aromata calida) vel ad appetentiam excitandam, vel ad ducendos menses, vel ad pleraque alia, nisi capitis grauitatem, vt scripto prodidit Hippocrates, inducerent. Sunt autem ex his præcipua, spica nardi, amomum, calamus aromaticus, iris, ladanum, malabathri folium, styrax, bdellium, opobalsamum, carpobalsamum, xylobalsamum, cinnamomum, nux myrepsica, zinziber.

Ἀρωματικὴ ἀντίδοτος. Habetur apud Aetium libr. 13. ex descriptione Galli, quam scribit valere ad inueteratas oris ventriculi affectiones, & hepaticis prodesse.

Ἀρωματικὸν. nomẽ collyrii quod ex Demosthene Aetius describit lib. 7.

Ἀρωματίτης. est gemma ex bitumine conflata in lapidis modum, quæ myrrham colore & odore refert, vnde nomen reperit, ob id etiam reginis frequentata. In Arabia traditur gigni, & in Ægypto circa Pisas.

Ἀρωνία. sic dictum est à quibusdam primum mespili genus à Dioscor. descriptum.

Ἀσαιρεῖς. apud Hippoc. significat idem quod ἀ[illegible], vt interpretatur Galen. in comment. περὶ διαίτης ὀξέων. Sic [illegible].

Ἄσαρον. perpensa. Herba est nardi vi prædita, & ideo à plærisque nardus syluestris dicta. foliis hederæ, sed minoribus & rotundioribus, flore inter folia iuxta radicẽ erumpente, purpureo, bene olente, cytino hyoscyami simili, in quo semẽ acinosum, angularis cauliculis, subasperis ac solutis. Radices multas habet geniculatas, tenues, obliquas, similes gramini, odoratas. Sic Græcis vocari quidam afferunt, vt author est Plinius, quoniam in coronis non addatur, quasi manualibus scopis, quæ odoris gratia gestantur, minime solita sit inseri. Ἀπὸ τοῦ ἀ στερητικοῦ καὶ τοῦ σαροῦ, quo nomine scopæ significantur. Id olim Galli bacchar vocabant, nunc syllabarum metathesi cabaret dicitur.

Ἀσαφεῖς φρενιτικοὶ. dicuntur ab Hippocrate hi qui lenta & obscura cataphora correpti delirant, perinde ac si δυσγνώστους dixisset, hoc est, cognitu difficiles non plebeis modo, sed etiam medicorum plurimis. Author Galen. comment. in prorrheticum.

Ἄσβεστος. inextinctus. vt κονία ἄσβεστος, calx inextincta ac viua. sæpe tamen substantiue dicitur, & simpliciter prolatum calcem ipsam significat. sic enim κατ' ἐξοχὴν dicitur quæ viua est, non addito τῆς κονίας nomine, quomodo simpliciter χαλὸν καὶ περιστερὰν dicimus sine addito.

Ἄσηπτον. incoctum. Sic enim veteres vocare cõsueuerant quod postea medici ἄπεπτον dixerunt: atque in ea significatione intelligendum est quod scribitur ab Hippocrate de lienteria lib. [illegible], hoc est, cibi excernuntur incocti, humidi: dolor nõ mouetur, extenuatur tamen corpus. Id autem profectum esse videtur ab opinione

Empedoclis, qui concoctionem ciborum putrefactione fieri contendebat, quod alimenta in ventriculo saporis odorisque gratiam amitterent.

Ἄσθμα. est obstructio pulmonis frequentem & difficilem sine febre respirationem inducens, qualem hi habent qui velociter cucurrerunt. Quo quidem affectu qui laborant, quoniam suffocationis metu recto pectore & ceruice spirare coguntur, ὀρθοπνοικοὶ appellantur. eandemque ob causam recto fere thorace in lecto decumbunt. Minus est enim quòd inspirant quam pro vsu respirationis, quamuis thorax plurimum ipsis dilatetur. Ex quo perspicuum est, intus pulmones præter naturam coarctari: id quod ægri ipsi non obscure percipiunt. Ac cum pluribus de causis coarctatio talis contingat, istæ duę causæ videntur asthmaticos facere, scilicet humoris crassi & lenti copia infarcti in bronchia pulmonis, aut crudum aliquod tuberculum in pulmonibus genitũ. Ac cum multæ sint spirandi difficultates, eam solum consueuit Hippocr. ἄσθμα appellare (vt autor est Gal. comment. aphor. 46. libr. 6.) in qua multum creber anhelitus est, cum tamen Hippocr. posteriores medici affectionem quamcunque pectoris diuturnam, simpliciter ἄσθμα nuncuparint, suoq; tempore respirationem quæ in cursu & vehemẽti exercitatione fit, ἄσθμα vulgo vocari solitam esse scribat. Cæterum morbus hic nomen habet à symptomate: neque enim anhelatio ipsa morbus est, sed morbi symptoma. Namque fistularum & cauitatum pulmonis angustia, ipse morbus est. Similiter & τῆς ὀρθοπνοίας nomen à symptomate est.

Ἄσιος λίθος. Asius lapis. Est lapis colore pumicis vel tophi candido, venis in profundo luteis, laxus, leuis, mollis, friabilis. In eius superficie insidet quiddam simile tenuissimo pollini, qui parietibus molendinorum inhęret, quod Asiæ petræ florem appellant: qui partim albus est, partim similis pumici in luteum vergenti, linguæque admotus mordet eam leniter, & gustatum salsedine commouet. Dioscorides ἁλμυρίδα, hoc est salsuginẽ, appellat, eamque Gal. libr. 9. simpl. medic. coniicit oriri ex rore marino, qui primum in lapide insideat, deinde à sole siccetur, vt hoc modo & lapidis & maris naturæ particeps sit. Ipsum autem lapidem quidam ex Cadmia partim cõstare credunt, quod carnem consumat, & corpora defunctorum, vt testatur Plinius, condita in eo absumi constet intra quadragesimum diem, exceptis dentibus. Quamobrem alio nomine à quibusdam σαρκοφάγος dictus est, quanquam Plinius sarcophagum atque Asium separare videatur. Vis est lapidi siccandi, digerendi, humentes carnes liquefaciendi, erodendi. sed tamen ad hæc omnia magis efficax flos eius est, qui cum talis sit, attamen non vehementer mordet nec adstringit, sed est partium inter omnia terrestria tenuissimarum. Dicitur Asius, vt quidam volunt, quod in Asia nascatur, & simplici σ scribitur: alii vero geminato σσ scribunt, vt ait Gal. ab Asso oppido in quo nascitur, quod Plinius Troadi, alii Mysiæ adscribunt.

Ἀσιτεῖν. est cibum fastidire & inappetentem esse. significat etiam simpliciter abstinere à cibo, & vti inedia. Annotat autem Galen. τοὺς ἀσίτους aliquando idem significare quod τοὺς ἀποσίτους, id est, ciborum fastidio laborantes: vide ἀπόσιτοι.

Ἀσκαρίδες. ascarides. Sunt tenues quidam lumbrici, vermibus assimiles, qui in parte potissimum inferiore crassi intestini gignuntur, & in extremo longanone, atque sphincteris initio consistunt, vehementem pruritum ijs in locis excitãtes. In pueris maxime gignuntur propter ingluuiem & cruditates. Plurimi etiam apparent in iumentis male cibum concoquentibus: id quod excrementorum fœtore deprehenditur.

Ἄσκις. sic dictum est à quibusdam helleborum album, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀσκίτης. species est hydropis in quo humoris aquosi siue serosi copia cum paucissimo spiritu in membrana abdominis interiore, inter peritonæum & intestina, continetur, & veluti in vtre quodam (vnde nomen habet) conclusa est. Præcipua eius causa frigiditas est, eaque maior quam quæ τυμπανίαν excitare solet, in qua flatuosus aer plurimus, humor vero exiguus est. vide ὕδρωψ.

Ἀσκληπιάδου τροχίσκος. pastillus Asclepiadæ, cõmodus dysentericis. vide Aetium lib. 9.

Ἀσκληπιάδου κηρ. nomen est cerati podagrici, quod describitur ab Aetio lib. 12.

Ἀσκληπιὰς. herba hederæ similis: vnde κίσσον & κισσόφυλλον dicta est. nascitur in montibus, radice numerosa, tenui, odorata, flore graueolenti, semine securidacæ, cuius tamen nullũ se periculum fecisse Gal. prodidit.

Ἀσκληπιὰς. collyrium est, quod habet, papaueris lacrymæ ʒ. * II. sagapeni, opopanacis, singulorum P. * III. æruginis P. * IIII. cumini P. * VIII. piperis P. ** II. Cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum P. ** VI. cauas cicatrices probe explet. Author Cor. Celsus, lib. 6. cap. 6.

Ἀσκλήπιον. species vna panacis, quam sic dictam volunt, quod Æsculapius filiam Panaciam nominauerit.

Ἀσκληπιοῦ τροχίσκος. pastilli nomen, cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 14.

Ἀσκληπιὸς. nomen est smegmatis aridi, cuius cõpositio describitur à Paulo Ægineta libr. 7. cap. 13.

Est & nomen collyrii quod describitur à Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, à quo non valde discrepat collyrium quod à Scribonio Largo describitur, quod dicit ab aliis ἀσύγκριτον, ab aliis ἀξιόμνημον, ab aliis ἰσόθεος nuncupari. Habetur & apud Marcellum medicum, ex quo forte Scribonii descriptio emendari potest.

Ἀσκληπιοῦ. Aesculapius malagmatis nomē apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ γέν. quod valet ad dolorem summouendum & tensionem.

Ἀσκὶς. apud Hippoc. figlina olla, quam & πυελατὸν (seu πυελατὸν κέραμον) & φακὸν nominant.

Ἀσκυροειδὴς ἡ

Ἄσκυρον. hyperici genus est, magnitudine distans, fruticosius, maiores habēs ramos, surculosiores, rubentesque, folia tenuia, flores luteos, & fructum resinosum, hyperico non absimilem, cuius attritu digiti fere cruentātur. qua de causa ἀνδρόσαιμον vocauere.

Ἄσκυρος. dicitur à quibusdam ἡ ἀτρακτυλὶς, anthore Dioscoride.

Ἀσπάλαθος. est frutex lignosus surculosusque multis spinis horrens, grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram vergens, densus, odoratus, gustatu amarus, flore rosae. Est & alterum genus candidum, lignosum, sine odore, quod deterius habetur. Illum Ruellius existimat id esse quod officinae vocant lignum Rhodium, quem tamen in hoc Matthiolus vehementer reprehendit. Calefacit & adstringit.

Ἀσπάραγος. dicitur quod primum in lucem prodit oleris germen, priusquam in folia explicetur, siue recentissimus turio qui edendo est. quo nomine betae, lactucae, bliti, atriplicis, maluae, rapi, sinapis, chamaedaphnes, brassicę, nasturcii, bryoniae, pyrethri, radiculae primi cauliculorum partus comprehenduntur. Quibus omnibus asparagis Paulus Aegineta veterum authoritate & Galeni iudicio fretus caput 75. libri primi dicauit.

Est etiā ἀσπάραγος peculiariter herba vulgo nota, praesertim qui altilis est, in fruticis modum ramos plures emittens, cacumine in torulos turbinato, caule exili in spinosam aristam fastigiato, foliis foeniculi, longis, numerosis, radice rotunda, grandi, spongiam habēre. Alius est atque isto prior, syluestris, πετραῖος dictus, & ἕλειος, quem Attici ὅρμενον, Latini corrudam appellant. In calore & frigore temperatus est: abstergit, renum & iecoris obstructiones aperit, vrinas mouet & venerem. Attici ἀσφάραγον dicunt.

Ἀσπίδιον. dictum est à veteribus τὸ ἄλυσσον, quod fructum ferat duplicium scutorum effigie. Sic etiam dici τὴν ἀτρακτυλίδα, Dioscorides author est.

Ἀσπὶς. Fera est veneno perniciosissima. cuius tres differentiae describuntur, de quibus vide apud Aetium libr. 13. & Nicandri Theriaca quę nos versibus Latinis aliquādo reddidimus. Ex ijs emplastrum veteribus conficiebatur quod δι᾽ ἀσπίδων vocabant, discutiens valentissime strumas aliasq; duritiès, & ad podagras vtile per dolorum remissiones adhibitum, cuius compositio ab ipso Aetio explicatur lib. 15.

Ἀσπληνίτης ἡ

Ἄσπληνον. herba est in parietibus saxisque siliceis nascens, nec caulem nec florem nec semen ferens, sed folia filiculae modo diuisa, subter subflaua hirsutaque, superne coloris herbacei. Sic dicitur quod eius folia in aceto feruefacta & per quadraginta dies pota, lienem, vt ait Dioscorides, absumant. Totus officinarum & herbariorum chorus ceterach appellat.

Ἄση. stomachi fastidia. ῥιπτασμοὶ τοῦ σώματος, ἀνησυχίαι, hoc est iactatio & inquietudo corporis, vt interpretatur Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀσηνιᾶν. Inquietum esse, ἀλύειν μεταρρίπτειν ἑαυτὸν, vt exponit Galenus comm. 1. εἰς τὸ προγνωστικόν. Idem vero ἐν ταῖς γλώσσαις adnotauit ἀσηνιᾶν significare apud Hippocratem τὸ πυρῶδες, hoc est ardere (vbi quidam codices habēt πληρῶσθαι, id est repleri) vt lib. 1. de morbis mulierum, καὶ τὸ μεσοχόριον & ἐπιχθῶς ἀσηνιώδης, hoc est fastidio & molestia affectum esse.

Ἀσώδης. dicitur ęger qui corpore angitur & inquietudine laborat. Id quod duobus modis accidere potest: vno quidem cum virtus à corporis mole opprimitur, vt nullam eius figuram facile perferre possit. altero autem cum os ventriculi mordetur à vitioso humore. Sed illi quidē perniciose affecti sunt, hi vero nausea infestantur.

Ἀσώδης πυρετός. dicitur ab Hippocrate febris in qua ęger irrequietus est, & implacide molesteque habet, sicut exponit Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀσκαλὸς. concauum auris, intra quod sordes cumulantur, Polluce authore. Sic dicitur etiā cancrorum quoddam genus Aristoteli & Plinio.

Ἀσφισ ἀγχία. idem quod σφις ἀγχία. de qua vide suo loco.

Ἀστερίας. Est gemma fossilis admodum dura, dimidiati globi figura, propter quā alius scripsit eam similem esse pupillae, alius Lunae plenae, alius Solis orbi: stellarum quę radios faciunt nigros plenissima. ex quo nomen videtur accepisse. quanquam Plinius sic dictā putet quod contraria soli regerat candicantes radios, cum tamen id ei commune sit cū reliquis gemmis translucidis. Transfundit autem lucem illam, inquit Plinius, cum inclinatione, velut intus ambulantem ex alio atque alio reddens, non dissimiliter ac carbunculus. Color illi candidus est, eadem lux candida, quibus quidem notis praefertur. Nam quae caeruleo colore radiat, deterior est, vocaturque ceraunia. Nascitur in India & Carmania. Eadem ἀστριος, ἀστρίτης & ἀστροβολίας etiam appellatur.

Ἀστερακὴ. sic dictum fuit à quibusdam τὸ διαχρίστον. sed perperam, meo quidem iudicio. Erroris, vt puto, fuit occasio, quod apud authores ἀστερακὴ pro ἀρτηριακὴ legerint, quod genus est omnium eiusmodi compositionum: vt videre licet apud Galenum lib. septimo τῶν κατὰ τόπους.

Ἀστέρι ἡ

Ἀστέρισκος. dicitur authore Dioscoride ὁ ἀστὴρ ἀττικὸς, de quo postea.

Ἀστὴρ. nomen est multorum medicamētorum. sic enim dicitur pastillus quidam, quem geminum reperio: vnum quidem apud Galen. libr. 7. τῶν κατὰ τόπους descriptū ex Andromacho, maximi, vt refert, in medicina vsus, præsertim ad sistendum dolorem: alterum vero apud Paulum lib. 7.

Dicitur & eo nomine stomachicū quoddam medicamentum, quod & duplex habetur apud Galen. lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, vbi dicuntur ἀστὴρ στομαχικὸς & ἀστὴρ ἀσιανὸς, descriptus & ipse ab Aetio lib. 9. cap. περὶ ναυτίας.

Item collyrii nomen est quod varium inuenitur, cuius generis est ἀστὴρ μάλγρις duobus modis descriptus ab Aetio & Paulo, & ἀστὴρ ἀνίκητος, diuersus apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & apud Aetium lib. 7.

ἀστὴρ. etiam dicitur terra Samia, vt scribit Corn. Celsus in collyrio Philetis, sed frequēter cum adiectione, vt Σάμιος ἀστὴρ apud Galen. in lib. simp. medic. vel γῆ ἀστὴρ, vt apud Paulum & Aetium in descriptione præcedentium collyriorum, à qua terra collyriis (eam namque recipiunt) inditum nomen esse credere si & pastilli & stomachica medicamenta eo nomine donata, quorum supra mentionem fecimus, eam similiter admitterent. Vide σάμιος ἀστὴρ.

Ἀστὴρ Ἀττικὸς. est herba cauliculo lignoso, florem in cacumine habēs purpureum vel luteum, & in ambitu diuisum anthemidis modo capitulum, folia quæ caulem ambiunt stellæ modo radiata, oblonga, hirsuta. Nascitur inter petras solo aspero. Astellæ similitudine, ἀστὴρ, quod autem in Atheniensi agro optima & frequens nasceretur, Ἀττικὸς cognominata est. Eadem ab vsu βουβώνιον, & à Romanis inguinalis dicitur, quoniam doloris inguinum præsentaneum remedium est. Multi credunt esse eam herbam quæ vulgo aspergula minor vocatur. Est & alius aster, vt scribit Ruellius, nunc vulgo stella dictus, folio fere vitis, seu maluæ potius erraticæ, ad radicem maiore, pluribus sed minoribus incisuris. florem fert in modum stellę, in luteo viridē, pusillum & herbæ suæ similem. hanc ille scribit ad herniam puerorum commendari, quia adstringat, sed sibi compertum nō esse quænam veteribus fuerit.

Ἀστραγάλη. scribit Hesychius sic vocari τὴν τῆς ἱερᾶς ῥίζαν. hoc est hieræ radicem.

Ἀστραγαλῖτις. dicitur à quibusdam ἶρις, quam aliqui ἰλλυρικὴν appellant, vt habetur apud Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, vbi recenset medicamenta quæ Soranus ad alopecias conscripsit. Sic autem dicta videtur, quod radice sua referat astragalum: quemadmodum & ῥαφανῖτις dicta est à similitudine rhaphani. Habet enim astragalus radicem rhaphano similem, vt propterea recte ῥαφανῖτις atque ἀστραγαλῖτις iris eadem esse existimetur.

Ἀστράγαλος. talus. Est ossiculum prope quadratum, intra infimos tibiæ & suræ processus comprehensum. Sic autem comprehenditur, vt neque videri neque tangi possit. Cōstat quatuor lateribus, dextro, sinistro, anteriore & posteriore, à quibus ipsum πτερωτὸν quidam vocarunt, quamuis Oribasius & Rufus partem eius superiorem ita appellēt. Est autem pars ea superior in medio caua, vtrinque superciliosa, trochleæ subsimilis, rotunda magis: inferior autem valde est inæqualis. ter namque gibbosa, bis cauata est: vtraque autem cartilagine incrustatur. Hesychius interpretatur ἀστράγαλον τὸν σφόνδυλον, καὶ τὸ ὑποκάτω τῆς σκελίδος. hoc est vertebram, & partem cruri subiectā, eam scilicet qua pueri ludunt, à qua nōn cubi tesseræue genus illud ludi dictum est, sed tali, quibus Ganymedem & Cupidinem Apollonius finxit in cœlo colludentes, & Polycletus pueros duos nudos, qui ἀστραγαλίζοντες appellati sunt. Est etiam ἀστράγαλος frutex paruus breuisque per terram sparsus, ramo & folio ciceris, flore purpureo paruo, radice rotūda, rhaphani modo prælonga, quæ adnatas alias appendices habes nigras, præduras, veluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Hūc cicerculam esse diceres nisi radix tanta subesset: proinde rura Gallica montanum vel rusticum cicer nominant: à Latinis talus, glandula & ficus terrę dicitur. non est dubium ἀστραγάλου nomen illi inditum fuisse propter radicem rotundam duramque, & ob id animalium talo similem. Adstringit & siccat.

Ἀστράγαλος. frutex est paruus, foliis & ramis ciceri similis, flore purpureo paruo, radice rotūda, rhaphani modo grandi, quę adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, veluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Sic quidem Diosc. astragalum depinxit, multo aliter quam Plinius lib. 26. cap. 8. Adstringit & non instrenue desiccat.

Ἀστερίτης. gemma quæ & ἀστερίας dicitur. de qua vide suo loco.

Ἀστροβλὴς, seu Ἀστρόβλητος. syderatus. sydere afflatus & percussus. ἀπόπληκτος.

Ἀστροβολισμὸς. syderatio, σφακελισμὸς, siue σφάκελος.

Ἀστύτις. dicitur à Pythagoricis lactucę genus rotundum ac minimæ radicis & latis foliis. à Pythagora quidam εὐνοῦχον appellatum scribunt, quod veneri refragetur.

Ἀσύλα. herba quæ à Romanis ferus oculus dicitur, authore Plinio.

Ἀσύμπτωτον. plenum, quod non est contractum nec concidit.

Ἀσφάλτιον, siue

Ἀσφαλτίτης. secundum Archigenem trifolii genus est maiore folio quo vtuntur coronarij. Dioscorides tamē scripsit simpliciter sic vocatum fuisse τρίφυλλον, hoc est trifolium.

Ἀσφαλτίτης. sic à quibusdam dicitur proprio nomine postrema è lumborum vertebris.

Ἄσφαλτος. bitumen. Est pinguis & oleosus succus plurima aerea & ignea substantia temperatus, leuis & flammam promptissime concipiens. Duum generum est, vnum liquidum, alterum fossile. Liquidum ceu spuma quæ-

ma quædam est aquis innatans, præsertim in mari mortuo, in quo optimum colligitur, cuius probatio est, vt purpuræ modo splendeat, sitque ponderosum ac validum odorem vibret. Id molle quidem est dum innatat, postea vero resiccatum pice sicca durius euadit. Innatat vero & fontibus quibusdam tam crassum, vt limus possit videri: & sæpe quidem in ipso vase diu asseruatum, per se inspissatur, vel coquitur in cacabis æneis aut ferreis. quod cum fit, solet quidem accendi, sed lineo pano aquis madido restringuitur. Fossile vero siccum è terra eruitur, lapidum aut carbonum modo nigrum, splẽdensque picis instar. Sunt autem bituminum variæ admodum differentiæ, & multa earum nomina, quod variũ multis in regionibus proueniat. Hinc etiam factum est, vt de eo plurimi diuersa scripserint. Nam liquidum quidẽ alii ἔλαιον, quia olei simile sit propter pinguitudinem: alii quod effluat è saxis, πετρέλαιον appellarunt: alii, vt in Babylone, νάφθαν, alii κάφουραν, vt quibusdam placet: alii πισσάσφαλτον. fossile vero alii γαγάτην, alii σαμοθράκιον ἢ θράκιον λίθον, alii ἄνθρακα ὀρυκτὸν, id est fossilẽ carbonem, alii ἀμπελῖτιν γῆν siue φαρμακῖτιν, alii vero ἤλεκτρον, id est succinum. de quibus vide suis locis. Cæterum omne bitumen in tertio ordine calidum & siccum est, atque tenuissimum: ideoque ignem facillime concipit, nec facile restinguitur: præterea vero in medicina discutiendi, glutinandi & emolliendi vires habet. Estque ceratis atque malagmatibus conficiendis aptissimũ, & emplastris, quæ tum Barbara, tum ἔναιμα siue cruenta appellantur.

Ἀσφάραγος. apud Atticos dicitur ὁ ἀσπάραγος, de quo vide suo loco. significat etiam φάρυγγα ἢ βρόγχον, id est guttur faucesque, vt scriptum est apud Hesychium.

Ἀσφόδελος. hastula regia. herba est foliis porro similibus, scapo læui florem gerente cacuminibus: ἀνθέρικον vocant. radices longæ, rotundæ, glãdibus similes, gustu acri. Eius præcipue radix est extergentis & digerentis facultatis, præsertim vero vstæ cinis, proindeque alopecias sanat. Officinæ aphrodilum vocant.

Ἀσφυξία. Est priuatio siue defectio pulsus in toto animali. Cum enim nulla vsquam arteria videtur moueri, atque hoc per totum animal accidit, proprie ἀσφυξία dicitur. neque enim vni parti competit. Quæ tamen, si rem ad veritatem exigas, in corpus viuum nunquam incidit, in quo vna cum arterijs cor nunquam moueri desinit, verum sæpe tam exilis est, à contrariis naturæ causis, aut tam occultus, propter multa corpora arteriis obiecta, vt deprehendi omnino non possit, sicut in mulieribus hystericis. Quod si in quibusdam partibus arteriæ moueri videantur, in aliis vero immobiles sint, iam nõ ἀσφυξία erit, sed differentiæ species in longitudine pulsus, vt annotauit Galen. lib. 1. de præsag. ex pulsibus.

Ἄτακτος. nomen est compositi medicamenti ad podagram vtilis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 11.

Ἄτακτος σφυγμός. inordinatus pulsus. Est pulsus inæqualis in pluribus pulsationibus magnitudine, velocitate, frequentia, vehementia, aut aliter imparibus, nullam prorsus circuitus formam retinens. Huic contrarius est ordinatus: qui, quoniam omnes inæquales sunt, in eo differunt, quod hic paritatem certis circuitibus tueatur, ille confusus vndequaque sit. Sed cum ordinatus & absolute & secundum quid dicatur, inordinatus tamen ex toto seu absolute tantum dicitur, vt qui nullum prorsus circuitum ordinem conseruet, sed præter paritatis corruptionem, ordinem quoque periodorum similiter inæqualium corrumpit. Ab iisdem causis inducitur à quibus & inæqualitas, sed semper firma fixaque est ordinatis, instabilis autem & non fixa inordinatis. Itaque cum & ordo & æqualitas admodum amica sint naturæ, patet magnã esse in inordinato pulsu naturæ offensam, quod in eo ambo sint deprauata: in ordinato vero qui inæqualis est, alterum.

Ἀτελυμμός. prunus arbor. Huius meminit Nicander inter cerussæ alexipharmaca. quem locũ, vt & reliqua omnia, Dioscorides prosa oratione reddens, videtur prunum transtulisse.

Ἀτενὲς θρασύ. audax apud Hippocrat. sicut interpretatur Gal. com. εἰς τὸ προρρητικόν.

Ἀτέραμνα. dicuntur apud Hippoc. dura, & quæ magna cum difficultate concoquuntur: vt ἀτέραμνον ὕδωρ, aqua indomita & incoctilis: quanquam proprie de leguminibus dici consueuerit.

Ἀτλάντιον ἢ

Ἄτλας. est vltima colli vertebra, dorso scilicet proxima. Sic dicta est tum quod reliquos colli articulos sustineat, tum quod ferendis oneribus potissimum laboret. Sunt tamen qui commutato ordine primam vertebram sic vocari putent.

Ἀτόκιον. medicamentum quod sterilitatem affert, & concipiendi facultatem adimit.

Ἄτομον. sic dictum fuisse à quibusdam helleborum album habetur apud Dioscor. vbi tamen ἔκτομον legendum arbitror, quod Hipp. non alio fere nomine appellarit helleborũ ipsum, præcipueq; nigrum.

Ἄτονον. infirmum, imbecillum. Scribonius Largus in descriptione hieræ scribit ἄτονον dici vitium stomachi, quod cum siccitate & ardore eius, & irrequiebili inextinguibilique siti consistit, Sic autem vocari ait, quod exiccet omnem stomachi humorem.

Ἄτος. dicitur à nonnullis τὸ βούνιον, vt habetur apud Dioscor.

Ἄτρακτος. significat apud Hippocr. non modo fusum, sed lignum etiam sagittæ.

Ἀτρακτυλὶς. herba est spinosa, duum generum. vna est cnico similis, à plærisque ἀγρία κνῆκος dicta, vt author est Hesych. atque ab offici-

nis etiam syluestris cartamus dicitur. Altera hirsuta est, & carduus benedictus ab officinis omnibus & vulgo nominatur. Dicta est hoc nomine, quoniam eius scapo longo læuique rusticæ mulieres sibi fusos conficiunt. Facultatem habet desiccandi & modice digerendi.

Ἀτράφαξις. atriplex. herba est quę radice vna cohæret in altum descendente, non glabra, sed fibris quibusdam capillata, caulem fundens ramis brachiatum, quibus foliatum semen & obductum cortice promitur, racematim congestum, colore in luteum elanguescente & auri æmulo, ex quo alio nomine χρυσολάχανον, id est aureum olus, appellari Dioscor. scripsit, etiamsi Plinius seorsum de vtroque disseruit, tāquam χρυσολάχανον prorsus ab atriplice dissideat. Hoc olus ordine primo frigidum, & secundo humidum esse Gal. testatur, tepentem itaque sortiri calorē & aqueum minimeque terrenum perinde vt maluæ, & ventrem similiter permeare ob lubricitatem. Est autem atriplex duûm generum, vna hortensis, altera syluestris: illa humidior frigidiorque, hæc sponte nascens, & ab hortensi non nisi natalibus differens. Certum est nec eādem esse atriplicem cum spinachiis nostris, nec tamen multum ab ijs dissidere.

Ἄτρητοι: dicuntur tam viri quam mulieres quibus anus aut genitalia perforata non sunt, siue id ex natura sit, siue ex morbo acciderit, carne vel membrana supercrescente & meatum obstruente.

Ἀτροφία. est tabis species, inquit Celsus, in qua corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis vero in eorum locum subeuntibus summa macies oritur: vel, est nutritionis defectus ex quo corpus emaciatur. Symptoma est fūctionis naturalis, alimentū male trahentis, vel retinētis, vel cōcoquentis, vel superflua male expellētis: vnde sequitur nutritio debilis, & à perfecta assimilatione deficiēs. Ea autem accidit aliquando corpori vniuerso, interdum vero vni tantum particulæ. Itaq; quicquid nutrimentum non sentit, necesse est vel vnius facultatis vitio id patiatur, vel plurium. Nam siue minus quam par sit trahatur alimētum, siue non trahatur prorsus, siue perperā trahatur, atrophia succedit: similiter si retētrix facultas male contineat alimentum, quantumuis probe attractum, atrophiam inducet. Quod si facultatibus ijs legitime suo munere functis, vis concoctrix τῇ ἀπεψίᾳ laboret, quacunque id ex causa fiat, corpus similiter ali desinet, fietque atrophia, vel saltem ἡ κακοτροφία, atque inde κακοχυμία, alimento corrupto versoque in alienam qualitatē. Postremo vero expultrix male munere suo fungens accersit atrophiam, aliquando parcius quam deceat expellens superflua, alias autem immoderatius. Si namq; parcius excrementa propellantur, mox corpus totum vel pars aliqua excrementis varijs redundabit, à quib. vasorum obstructiones factæ nō alimentis modo & calori natiuo influenti à corde viam precludent, vt fit in ischiade, sed naturali etiam partium temperie vitiata, calidam & siccam intemperiem inducent, ex qua alimentum prodire necesse est biliosum, acre, tenue, non facile parti adhærescēs quæ nutriri debet, & mox per cutem euanescens. Quod si immoderatius expultrix facultas agat, idque vel propter vim retentricem grauatā, vel propter excremētorum copiā aut acrimoniam, vel propter propriā sui ipsius imbecillitatem, per quam id etiam quod vtile est profundit per aluum, vrinas, sudores aut alio quouis modo, tandem alimenti probi materiæque defectu corpus cibum non sentiet & ἄτροφοι euadet, sicut Gal. visum est in lib. de caus. sympt. vbi à morbis inductam maciem τῆς ἀτροφίας nomine comprehendit. Sed magnis quidem & acutis morbis velociter, mitioribus autem & diuturnis sensim succedit. Quæ autem causæ atrophiā in toto corpore, eædem in singulis partibus eam inuehere possunt, sed maxime in oculo. vnde ἀτροφία dicitur affectus oculi, quo totus oculus minor, humilior, obscuriorque redditur. Talis autem maxime euadit ex vehementi capitis dolore, & per febres acutas, ad hæc incisione & perforatione caluariæ, sed maxime ex ipsius oculi siccitate. Differt autem eius ἀτροφία ab eiusdem φθίσει, quod hæc pupillam solam angustiorem, obscuriorem & rugosiorem efficit, illa vero oculum vniuersum.

Ἄτροφοι. dicuntur, vt ait Plinius lib. 22. cap. 25. qui cibum non sentiunt, id est qui non aluntur. Idem vero lib. 28. cap. 9. ἀτρόφους interpretatur eos qui ab imbecillitate vires recolligunt. Sic enim de lacte scribit, Et bibitur ab imbecillitate vires recolligentibus, quos ἀτρόφους vocant.

Ἄτταλος. nomē est emplastri quod habet Squamæ æris P. * VI. fuliginis P. * XV. ammoniaci tantundem, resinæ terebinthinæ liquidæ P. * XXV. seui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei sextarium. Recenset & Gal. lib. 1. τῶν κατὰ γένη aliud Attalicum emplastrum, quod thus & piper continet, ab hoc diuersum.

Ἀτταλική. nomen est antidoti ad stomachicos & cibum fastidientes, cholericos, cœliacos & dysentericos vtilis: cuius compositio habetur apud Galenum lib. septimo τῶν κατὰ τόπους.

Αὔανσις. dicitur authore Galeno in stirpibus, quod in animalibus γῆρας. fit enim vtrumq; ab immodica siccitate.

Αὐαντή. morbus quidam desiccans sic ab Hippocrate nuncupatus. quidam legunt αὐαψή.

Αὐγίτης. gemma quæ & Callais siue Calais alio nomine dicitur.

Αὐθήμερον φάρμακον. dicitur medicamentū quod eadem die, qua adhibitum est, medetur aut iuuat. Eius generis duo habentur apud Galenum libro 9. τῶν κατὰ τόπους ad lienis affectus.

Et

Et ab Aetio libr. 10. describitur φάρμακον quidam Asclepiadæ αὐθήμερος ad splenem scirrhosum.

Αὐθήμερον φάρμακον. eadem ratione qua & αὐθήμερος dictum. quod scilicet eadem hora medeatur.

Αὔξη siue

Αὔξησις. auctio. augmentum, incrementum. Est partium corporis solidarum ampliatio in longum, latum, & profundum. Est actio seu opus naturæ, ab eius facultate auctrice profectum, quam nulla ars imitari potest, quod sit solius naturæ proprium munus. Eius autem materia qua eiusmodi incrementum perficit, humidum est primigenium quod & radicale appellant, singulis corporibus ab ipsis naturæ primordiis insitum. ex quo vt vnumquodque primum existit, ita postea augetur. quod quia, non aliter quam calor natiuus, pabulo indiget quo conseruetur, ideo corporis incrementum sine alimento magnum esse nequit. Breui namque humidum illud naturale exarescat necesse est, nisi subinde humore aduentitio instauretur. Est igitur ijs quæ augentur necessaria nutritio, quod nihil tam sit illi aduersum quam siccitas, sicut è contrario aliis naturæ functionibus obeundis nihil magis est contrarium humiditate. Siquidem ad incrementum cuiusque corporis necesse est idipsum distendi in tres dimensiones, continuitate sua seruata minimeque diuulsa. Ergo quod augetur, humidum sit oportet, non siccum; quoniam sicca corpora minime sequacia sint, nec facile extendi possint. Solius autem naturæ opus est corpus, quod continuitatē suam & speciem quam prius habuit vniuersam seruet, in omnem partem extendere. Itaque si humidorum corporum auctio est, patet eam non esse in animantium corporibus perpetuam, sed tamdiu fieri, quandiu corpora humida fuerint, hoc est, ab eo tempore quo animal editum in lucem est, vsque ad ætatis vigorem. Eo nanque toto tempore auctrix virtus dominatur, habetque auxiliatrices & veluti ministras alteratricem atque nutricem. Inclinante autem ætate, quoque propius ad senectutem corpus accedit, cessat ab opere, propter partium solidarum siccitatem. Siquidem primum intra vterum alteratrix & formatrix facultas cōponendo fingendoque fœtui præcellunt, & primas partes sustinent, postea vero vbi perfectam magnitudinē corpus adeptum est, alteratrici atq; nutrici inseruiunt. Est enim formatricis, seu generatricis facultatis opus congruam speciem formamque fingere & perficere, auctricis vero in omnem partem proferre quæ perfectam formam habent genitaque sunt. Quippe augetur id quod est, gignitur id quod non est. Sunt autem solidæ corporis partes quæ augentur, arteriæ, venæ, nerui, ossa, cartilagines, membranæ, ligamenta, tunicæ, & si quæ præterea eiusmodi sunt particulæ elementares, similares, & simplices dictæ, non etiam caro, adeps aut humor. quæ quamuis supra modum increuerint, vt in athletico habitu cernere est, veram tamen auctionem non admittunt, de qua in præsentiarum agimus.

Est & αὔξησις tempus morbi medium inter eius principium & statum, quo morbus ipse ingrauescit, quod aliis nominibus ἀνάβασις & ἐπίδοσις appellatur. Id non est facile in vniuersum definire: siquidē singuli morbi suum habent, ijque cæteris manifestius, quos humor excitauit. Nam in eo quē crudus & putris humor parit, veluti in febre putrida, obscura eiusdem concoctio vt principio finem adfert, ita augmenti initium est: eadem vero vbi manifesta esse cœperit, augmenti finis est, & status initium. Similiter in phlegmone quando sanguinis influxus cessat, & sanguis putrere incipit, & calor accendi, & pars multum distendi, augmētum phlegmones est, donec pus manifesto appareat. Sic in omni distillatione, quando humor minor & crassior influere incipit, augmenti initium est. Itaq; in crudis morbis totum id tempus quo ab obscura concoctione ad manifestam morbus progreditur, augmentum dicitur. Hoc enim tempore symptomata ingrauescunt, & accessiones, quas fere omnes eiusmodi morbi habent, nō modo anticipant, sed longiores etiam & vehementiores & maligniores euadūt. Neque enim, vt scribit Gal. sola anticipatio augmēti signum est, vt quæ ob morbi proprietatem sæpe cōtingat, sed plusquam proportio exigit anticipare, adiuncta simul longitudine & vehementia. vide καιρός.

Αὐστηρὸν. austerum. Id dicitur quod modice adstringit. Sola enim adstrigendi imbecillitate differunt austera ab acerbis, quæ στρυφνὰ appellantur. Cum enim adstringens commūne genus sit acerbi & austeri, acerbum magis, austerum minus adstringit. Itaq; pro adstrictionis ratione licet & de singulorum substantia iudicare: cum enim adstringens facultate frigidum sit & terrenum, perspicuum est austera, quoniam minus adstringūt, minus etiam terrena frigidaque esse. Plus enim aquei humoris habent quam acerba. ex quo plerique definierunt austerum nihil aliud esse quam acerbum humore exolutū. id quod etiam sensu licet iudicare. Acerba enim sentiuntur stipare, contrahere, & contactam nostri partem ex omni parte atque æqualiter introrsum pellere, nec tamen ipsa intro ferri, & se in corpus nostrum insinuare: austera vero etiam in profundum subire videntur, atque ideo asperum quendam & inæqualem mouere sensum, tanquam resiccantia & humorem omnem corporum sensibilium depascentia. Sunt autem in austerorum genere, alumen, malicorium, cytini, galla, præsertim quæ matura est (siquidem immatura magis acerba quam austera est) præterea fructus plurimi, quorū alii natura

tales sunt, vt malum, pyrum, punicum: alii vero propterea quod nondum maturi sunt. In illis enim per initia acerbitas præpollet, deinde austeritas, postea dulcedo sentitur.

Αὐτίτης: dicitur apud Hippocratem, vinum huius anni, quasi αὐτοετίτης, sicut & idem οἶνον περσινὸν appellat, quasi πέρυσινόν, hoc est περυσινόν.

Αὐτόδρομον, αὐτοκίνητον. id est quod per se mouetur, apud Hippocr. lib. περὶ ἐπιδημιῶν.

Αὐτόματον. spontaneum. Id dicimus non quod sine causa fit, sed quod causa nostra non fit. Explicat Gal. comment. 5. aphor. 14.

Αὐτοπνεύστης ἡ

Αὐτόπυρος ἄρτος. panis est, vt ait Celsus, cui nihil furfuris ademptum est. Galen. lib. 2. de aliment. panem αὐτόπυρον dici prodidit, quod αὐτὸς ὁ πυρὸς, id est ipsum triticum totū, nulla sui parte ablata in panificium cedit, atque ex omnibus farinæ suæ partibus citra vllam detractionem constet, furfure tantum leniter succreto, sic vt inter furfuraceum & similagineum medius sit. Fieri autē solet, vt ipse scribit, quoties triticum generosum nō est. generosum autem vocari, quod similaginis plus habet quam furfuris. Eundem vero etiam συγκομιστὸν appellari tradit. Latini medium panem vel cibarium videntur appellare.

Αὐτόρρυτος. dicitur resinæ species quæ sponte profluit, in Laconia & Cilicia optima proueniens.

Αὐτοσχέδιον. vocabulum est Empiricorum proprium, quo artis suę speciem vnam designabant. Eo namque vocabant experimentum, ad quod capiēdum dedita opera venissent, siue per somnia, siue aliter admoniti. Vide in dictione ἐμπειρική.

Αὐτοψία. vocabulum est Empiricę sectę proprium, quo significabant memoriam eorum omnium quæ frequenter & eodem modo visa essent. Vide ἐμπειρική.

Αὐχήν. ceruix, collum. Galenus comment. in Prognosticum author est Hippocratem αὐχένα τὸν τράχηλον indifferenter appellare: de quo vide in dictione τράχηλος. Transfertur autem hoc nomen etiam ad ossa, in quibus αὐχένες vocantur tenues ossium ἀποφύσεις, hoc est, processus in caput crassum ac rotundum desinentes. Hos à similitudine quam cum proprie dicta ceruicē habent, sic vocatos esse non est dubium: vt enim ceruix gracilis est, & caput crassum rotundūmque sustinet, sic illi tenues in crassum & rotundum corpus extuberant. alioqui si nō in rotundum aliquod, sed in acutum desinant, iam non αὐχένες, sed κορῶναι vel κορωνὰ appellantur, vt scripto reliquit Galen. lib. de ossibus. quanquam non hi modo qui in capita ita protuberant, sed qui latiores etiam redditi sinum constituunt, cui aliud os coarctatur, αὐχένες dicuntur, sicut in scapula conspicitur, cuius arctior pars ante sinum cui humerus inarticulatur posita, ceruicis nomine ab Anatomicis donata est.

Αὐχμός. squalor. Proprie significat temporis constitutionem extreme siccam. Hippocr. tamen abusus est quodammodo eo nomine lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi eam aeris constitutionem quæ plus quidem æquo sicca fuit, nec tamen absolute, non valde vsitato nominē αὐχμὸν appellauit, vt annotat Galenus comment. in eundem librum.

Ἀφαίρημα. dicitur tertium genus alicæ grandissimum, vt ait Plinius. vide χόνδρος.

Ἀφάκη. aphace. herba est nascens in aruis, folio tenui, paulo altior lenticula, & maiores siliquas ferens, in quibus terna aut quaterna semina sunt nigriora & minora lenticula. Omnibus notis videtur consentire cum ea quam rura nostra vocant agrestem viciam. Galen. aphaces seminum figuram dixit non esse rotundam veluti fabarum, sed aliquanto latiorem, quo modo lentium. & hanc vna cum ipsis siliquis atque integra planta à rusticis reponi, vt brutis pecudibus sint pabulo, & vt per famem etiam hominum alimoniæ inseruiant: verum non insuauia modo esse, sed concoctu etiam difficilia, atque aluum inhibere & succum melancholicum gignere. Est autem aphace sicca in tertio gradu, & calida in primo, atque adstringit vt lenticula.

Ἀφασσόμενα. ψηλαφώμενα. hoc est cōfricata, apud Hippocr.

Ἄφεσις. apud Hippocr. l. 3. τῶν ἐπιδημιῶν, significat exolutionem & relaxationē omnium corporis partium, quæ perinde ac resolutis proiectæ & iacentes videntur, sicut Galenus in eiusdem lib. comment. interpretatur. Latinus interpres languorem vertit.

Ἀφὴ ἅμμα. apud Hippoc. hoc est vinculum, παρὰ τὸ ἅψαι. hoc est à vinciendo.

Ἀφησαμένη. ψηλαφήσασα. id est quæ fricauit vel contrectauit, apud Hippocr.

Ἄφθαι. sunt in oris superficie vlcera maligna & serpentia, ignea quadam caliditate prædita, quæ præcipue teneros adhuc pueros exercent, & sæpe consumunt. Interdum vero etiam viris & mulieribus accidunt, sed in his idem periculum non est. Hæc vlcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum totumque os occupant, tum ad vuam faucesque descendunt: quibus obsessis, non facile fit vt puer conualescat. Sunt autem modo subalbida, modo subrubra, modo nigra velut eschara: pessima & maxime lethalia sunt quæ nigra sunt. Quanquam vero nomen hoc proprie de vlceribus oris dicatur, aliquando tamen & in aliarum partium vlceribus vsurpatur, veluti testium, vt videre est apud Galenum libro 9. τῶν κτ' τόπους, & apud Paulum libr. 3. cap. 54. qui ἀφθώντας διδύμους curant, hoc est, testes veluti aphthis exulceratos. Hippocrates quoque de fistula pulmonis dixit libr. 2. de morbis, ἢν ἀφθήσῃ ἡ σύριγξ τοῦ πνεύμονος, πυρετὸς ἴσχει βληχρός. hoc est, si vlcere laboret pulmonis fistula, febris lenta detinet.

Ἄφθαι. etiā nomē est ἀντιδότου descripti à Gal. lib. 9.

libro 9. τῶν κατὰ τόπους, quo se vsum testatur, quodque idem est, paucis admodum variantibus, cum pastillo qui ab Aetio & Paulo διὰ φελλῶν appellatur, propterea quod subere constet.

Ἀφθώδεις. is dicitur qui ἄφθας patitur.

Ἀφλεγῆρες. dicuntur οἱ μασοὶ καὶ αἱ θηλαί, vt ait Hesychius, hoc est vbera & mammæ.

Ἄφοδος. apud Hippocr. significat τὸ ὑπόχωρημα, id est stercus, vt annotat Galenus comment. περὶ τῆς διαίτης ὀξέων.

Ἀφορισμός. Est sententia quæ omnes rei proprietates breuissimis verbis complectitur. Est autem ea scribendi ratio & ad primam institutionem, & ad illa quæ quis didicit retinenda, & quorum oblitus fuerit, postea in memoriam reuocãda maxime vtilis, ijsque valde conueniens qui breui tempore longam artem docere cupiunt. Summa enim rerum capita, atque in paucis verbis vim maximam continet, ita tamẽ vt in pluribus singulorũ aphorismorum fidem probari satis sit.

Ἀφορμή. occasio. Dici solet ab Hippocrate & ab omnibus fere antiquis medicis, omnis materia rei ἀφ' ἧς ὁρμὴ γίνεται, hoc est, à qua motus initium fit ad sequentes actiones, siue pecuniæ, siue aliud quiddam quod possides, siue potentia quædam sit, siue locus, siue fides, siue actio, siue causa, siue, vt vno verbo complectar, aliud quid vis. Sunt tamen qui existimauerint ab Hippocrate ἀφορμὰς dici, locos prius affectos, ex quibus alii postea afficiuntur, idque ex ijs dictis Hippocratis ostendi quæ habentur lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, in hunc modum, τὰς ἀφορμὰς ὁκόθεν ἤρξατο κάμνειν, σκεπτέον. hoc est, occasiones vnde ægrotare cœpit, considerandæ. quæ tamen significatio cum particulare quid designet, sub illa vniuersali facile continebitur. Nam & historici & philosophi ἀφορμὰς dixerunt hominum actiones, quod de illis etiam disputandi occasionem præbeant. similiter & eo loco Hippocrates ἀφορμὴν appellauit, vndecunque morbus initium duxerit. Nec morbis tantum ea vox conuenit, sed omnibus etiam omnium hominum actionibus, sicut Galenus annotauit comment. 3. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἀφραίνει. desipit, non est mentis compos, apud Hippocratem.

Ἀφρόγαλα. spuma lactis, siue lac spumosum, hoc est tantopere agitatum, vt totum in spumã versum sit, remedium aduersus calidam vẽtriculi intemperiem prestantissimum, & inter laudatos cibos à Romanis habitum. vt inquit Gal. lib. 7. Methodi.

Ἀφροδισιάς. dicitur τὸ ἄκορον. Apuleius Latine veneriam reddidit.

Ἀφροδισιακὸν κλειδίον. nomen est trochisci apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ τόπους vtilis ad hæmoptoicos, cœliacos, dysentericos, & eos qui stomachi fluxionibus laborant. describitur & à Paulo Ægineta lib. 7. cap. 12.

Ἀφροδίσιον. nomẽ est aridi medicamẽti, quod constat thure, squama æris, malo Punico, amylo, cerusa pari pondere inter se mixtis. Eo Paulus vtitur ad implenda caua vlcera quæ pura sunt, lib. 4. cap. 40.

ἀφροδίσιον etiam collyrii nomẽ est, quod describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & ad Philotam authorem refertur.

Ἀφροδίτη. emplastrum est ad multa cõmodum, quod geminum ab Aetio describitur lib. 15.

Ἀφροδίτης λουτρόν. sic dictus est à quibusdam ὁ δίψακος, vt habetur apud Dioscor.

Ἀφρόλιτρον. aphrolitrum, hoc est spuma litri. medicamentum est metallicum exiccatorium, instar triticeæ farinæ album solutumque & molle, tantum differẽs ab aphronitro, quãtum hoc à sale distat: est enim aphronitrum medium aphrolitri atque salis. Itaque quãuis aphrolitrum vim habeat detergendi, & digerendi, quæ ex eius amaritudine, quam solam fere insignem possidet, manifesto deprehenditur, vim tamen contrahendi, vti sal, non habet.

Ἀφρόν. emplastrum est cephalicum apud Aetiũ lib. 15. quod alio nomine Barbarum Heræ Cappadocis inscribitur. Est autem ad multa efficacissimum.

Ἀφρόνιτρον. aphronitrum. Species est nitri quod in speluncis nascitur & colligitur molle, laxum, candidius, atque similius spumæ, compactum tamen congelatumque, non autem in farinæ modum solutum, sicut τὸ ἀφρόλιτρον. In speluncarum cameris vel pendens, stiriarum instar, concrescit, vel excidens liquidum adhuc in terram defertur, ijs, quas dixi qualitatibus præditum. ex quibus apparet ἀφρόνιτρον multo esse tenuius τοῦ νίτρου. Prægnantibus enim, vt ait Plinius, sed nondum parientibus nitrarijs, spuma colligitur, estque ob tenuitatem suam τὸ ἀφρόνιτρον præuius & in summum emergens, simulque concrescens humor. Huiusmodi quidem est natiuum ἀφρόνιτρον. Præterea vero quoddam factitium est nitri genus, præsertim in Ægypto ex Nili aquis, quæ nitrosæ sunt, in nitrarias infusis. Hæ sunt ad Naucratim, Nitrias & Memphim. In his, velut in salinis quod tenuissimum leuissimumque est spumæ modo supernatat, & colligitur, atque distinctis separatisque vocabulis ἀφρὸς νίτρου, id est spuma nitri, proprie appellatur. Neque enim idem est ἀφρόνιτρον & ἀφρὸς νίτρου. Illud enim nitri genus fossile est, hic vero nitrum factitium, quamuis Dioscorides vtrũque sub nomine ἀφροῦ τοῦ νίτρου videatur comprehendere, solaque bonitate alterum ab altero discernere, primas Lydio, quod ἀφρόνιτρον est, ex Philadelphia Lydiæ oriundum: secundas Ægyptio, quod est ἀφρὸς τοῦ νίτρου, tribuens. Est autem ἀφρόνιτρον subtilium partium, amarum & abstergens: desiccat, vt sal, sed vim adstringendi non habet, vt scripsit Galenus lib. secundo τῶν κατὰ γένη. vide νίτρον.

Ἀφρός. Spumam Latini vocant. Est substantia aerea, aquea, tenuis, alba & rara. Habet autẽ

plurimum aerem, & humore siue aqua copiosiorem, quo alba est, tenuis atque rara. Est autẽ huius duplex generatio. vel enim à modico calore nascitur, vt in biliosis & ijs qui vehemẽter igne calefiunt: vel in ijs quæ flatu agitatur humidis. Horum primum caliditatis exuperantis nota est: secundum vero, instrumentorum angustiam & flatuosi spiritus interclusi, viamque haudquaquam liberam habentis, agitationem denotat. Ab hisce autem duabus causis, frigore scilicet & calore, spumam oriri, indicio sunt tum venti in aquis ipsis spumam concitantes, tum efferuescens ea quæ est in lebete caliditas. Cæterum Galenus comment. in eum aphorism. Qui strangulantur ac dissoluuntur, nondum vero mortui sunt, nõ referuntur quib' spuma circa os fuerit: scribit, spumæ generationem ex duarum substantiarum mistione confici: altera spirituosa, altera humida. fieri autem earum mistionem ambabus in multas partes perfractis, multisque mutuo complexu paruis ampullis ab ipsis effectis. Cum vero tenacem habuerit is qui perfringitur humor consistentiam, quo spiritum complectente ampullas contingit generari: non facile dissolubilis, sed stabilis spuma perficitur; qualis maxime currentibus equis, vel apris ira percitis, circa os aggregatur. Ambarum vero substantiarum confractum ac mistionem facit nonnunquam quidem motus violẽtus vel vtriusq; vel alterius tantum, nonnunquam vero & fortis calor. Sic quidem tutius est dicere spumam duabus de causis generari: in mari quidem impetuosis ventis agitato, ob impulsionis vehementiam: in lebetibus vero efferuescentibus, ob vim caloris. Sic & in corporibus animalium cum adsunt ex morbo comitiali conuulsiones, vehemẽtia motuum solet spumam generare, in apris vero calor, in cursibus autem equorum, vtraque causa vigorem habet. Nam cum non continue per respirationes aer intro atque extra feratur, saliua in ipsis extenuatur, & aliquid etiam ex pulmone instar vaporis effertur, quod saliuę miscetur ac circumplicatur: vnde factam spumæ substantiam augeri cõtingit. Non prodit autem spuma ex ventriculo, sed ex pulmone atque cerebro. Sanguis enim qui è pulmone educitur, spumosus est, similis visceri: spuma autem quæ vna cum sanguine educitur, subito simul & cum tussi educitur. Ex cerebro autem prodire spumam, testis est Hippocrates aphor. 30. libri septimi, quo scribit, quibus in alui profluuiis excrementa spumosa sunt, ijs ex capite pituitam defluere. Quanquam fiant aliquando alui excrementa spumosa spirituoso humore ex capite ad vẽtriculum defluente, vel vasis quæ ad ipsum perueniunt, illum effundentibus.

Ἀφροσέληνος. lapis est quem aliqui σεληνίτην appellant, quod imaginem Lunæ repræsentet, velut in speculo. ob quod etiam ab Aetio διαφανὴς dicitur & σπεκλάριον, corrupto vocabulo quasi specularium. vt apud Galenum est, creditur comitiali morbo vexatos iuuare.

Ἀφροσκόροδον. est allii prægrandis genus, sic dictum quod eo trito in oleo & aceto mirum in modum excrescat spuma. dicitur & ἀμπελόσκορδον.

Ἀφροῦντα. spumantia, bullas excitantia, apud Hippocr.

Ἀφρώδης μήκων. spumosum papauer, quod & Herculeum appellatur. Quidam vero etiã τὸν πέπλον hoc nomine appellant, vt scripsit Galenus.

Ἀφύει. (ἀπολευκαίνεται). id est dealbatur, & colorem aphyæ habet, apud Hippocr.

Ἀφυώδες. quod aphyæ colore simile est, apud Hippocr.

Ἄφυσος ἢ Ἄφυσος, Expers flatuum, seu Non generans flatus: item Flatus discutiens.

Ἀφωνία. vocis priuatio. Est paralysis instrumentorum quibus vox fingitur. Fit vel læsis organis vocis, quæ sunt guttur & musculi ipsũ mouentes atque nerui, ij præsertim quos recurrentes vocant, vel ipso principio neruorum affecto. Sed & omnes fere dissecandi professores, in vtroque latere vnum esse neruum soporariis arteriis inhærescentem existimant. quem si laqueo intercipias aut disseces, animal cõfestim mutum reddetur, vt libello de neruorum dissectione à Galeno scriptum est. Cæterum ob quas causas contingat ἡ ἀφωνία, multis verbis Galen. lib. 4. de locis affectis explicauit.

Ἄφωνος. mutus: communi quidem significatione is dicitur, qui vocem edere non potest, quacunque tandem de causa id contingat. Verum Hippocrates ἐκ τῆς ἀφωνίας, hoc est vocis priuatione, tanquam notissimo symptomate nominat innuitque illos, qui ne alium quidem motum vllum τῶν κατὰ προαίρεσιν, hoc est eorum quæ ex voluntate fiunt, retinent, nec quicquam omnino sentiunt, sed iacent eodem modo quo apoplectici, sine sensu pariter & motu. Est enim vox actionum omnium præcipua, quæ ἐκ τῆς προαιρέσεως proficiscuntur, ex cuius noxa voluit Hippocrat. κατ' ἐξοχὴν reliquarum quoque actionum quæ fiunt κατὰ προαίρεσιν offensionem significari. Sed offensis quidem ijs non semper sensus perit. quamobrem scriptum ab eo est, ἀφώνοις αἰσθανομένοις συμβαίνει γίνεσθαι. hoc est, voce priuati aliquando sentiunt. Interdum vero sensus vna cum motu aboletur, quo mali genere laborantes ἀποπληκτικοὺς καὶ καρουμένους appellant. dicitur enim κάρος proprie toto in corpore repentina sensus atque motus priuatio. De his qui hoc modo ἄφωνοι euaserunt, cum multa scripta sunt apud Hippocratem, tũ maxime aphoris. 5. lib. 5. & aphor. 51. lib. 6. & aphor. 58. lib. 7. vt in eorum commentariis Galen. annotauit.

Ἀχάριστον κολλύριον. duplex habetur apud Aetium, vtrumque ξηρόν, & de genere collyriorum

riorum τῶν σιλπικῶν. Est & aliud ξηρεπιλέγει ἀχάρειον apud Galen.lib.4.τῶν κατὰ τόπους ex Asclepiade perinde atque quæ habentur apud Aetium σιλλάον. valet enim ad sistendam fluxionem, constans adstringentibus & refrigerantibus. Veruntamen ἱερακηρὸν non est, quia erices fructum non recipiat, cuius loco rosas habet.

Sunt & alia duo ἀχάρειά κολλύρια, ex genere τῶν θεοδοτίων κολλυρίων, quorum vnum habetur apud Celsum lib.6.quod verius inter collyria πρυγῶδη & ἁπαλὰ censeri debet. Namque inflammationibus oculorum protinus medetur, & multam continet acaciam. Alterum ad Antiochum refertur, & describitur à Marcello lib.8.

Est & ἀχάρειος antidoti nomen quam describit Aetius lib.13.cap.109. & Marcellus similiter, qui mox vbi ea exhibita sit, mercedem ab ægro petendam consulit. Namque multi, inquit, qui cito curati sunt, ingrati extitere, ideoque antidotus ipsa ἀχάρειος, quasi sine gratia, nuncupatur. Recipit autem, Casiæ, myrrhæ, piperis albi, piperis nigri, castorii, galbani, styracis, croci, costi, opii, spicæ nardi, singulorum par pondus, mellis quantum satis est. Datur magnitudine fabę. facit ad omnia diuturni temporis purulenta in thorace, & ad hepaticos cum aqua mulsa, & ad colicos eodem modo, ad splenicos cum aceto mulso.

Ἀχάτης. est gemma quæ ex Siciliæ fluuio eiusdem nominis, apud quem primum reperta, nomen inuenit, varia non solum coloribus, sed etiam rerum imaginibus quas repręsentat, non ab artifice aliquo depictas, sed ab ipsa natura formatas: ita enim discurrunt venæ & maculæ, vt modo palumbum exprimant, quam φασσαχάτην appellant: modo cornu, quã κερχάτ: modo arbusculam vnã, duas, pluresue, vt interdũ nemus appareat, quam δενδραχάτην: nunc vero esseda, flumina, volucrum quoque species & iumentorum atque etiam hominum: quo sane modo in achate Pyrrhi regis Epirotarum nouem Musæ & Apollo citharam tenens spectabantur, non arte, sed sponte naturæ, ita discurrentibus, vt scribit Plinius, maculis, vt Musis quoque singulis sua redderentur insignia. Id genus achatas maxime fert India. Color illis est aut niger, aut fuscus, aut cinereus, aut similis corallio, limitum floribus, pelli hiænæ, pelli leonis, pelli pantheræ. illam λεόντιον & λεοντοδέρεαν, hanc παρδάλιον vocant. Per eos vero colores, potissimum qui primi dicti sunt, interdum venæ albæ transeunt, λευκαχάτην vocant: interdum sanguineæ, quam αἱμαχάτην: alias sardæ modo rubentes, quam σαρδαχάτην nuncupant. Quanquam vero è Siciliæ fluuio nomen dicuntur accepisse, attamen in multis etiam aliis regionibus reperiuntur, vt annotauit Plinius. Nomen apud Gallos retinet, qui eam vnius literæ immutatione, agathe appellãt. Ex achate, eo præsertim qui λεόντιος appellatur, fit emplastrum quod διὰ ἀχάτου appellatur, efficax aduersus ictus ferarum venenatarũ, tumores duros, liuores & strumas discutit, concoquit, suppurat & rumpit abscessus. Describitur ab Aetio lib.15.

Ἄχερδος, ἡ. genus est fruticis syluestris, exigui alimenti & praui succi: vt habetur apud Gal. lib.2.de aliment.facult.

Ἀχερωΐς. dicitur populus nigra, vt author est Aristoteles: secundum Pausaniam vero candida, cui etiam interpres Homeri adstipulatur duobus locis, Iliados.ν, & π. exponens λεύκην, quam tamen alios fagi speciem censere scribit. Idem ἀχερωΐδα scribit appellari, quod ex Acheronte inferorum fluuio Hercules post Cerberi victoriam reuertẽs, eam reportarit.

Ἀχιμενὰς, ab Hippocrate, &

Ἀχιλλεῖς, à Theophrasto, dicitur hordei genus cui spica folio per quam proxima est, amplitudinis & crassitudinis maioris, ab Achille quodam sic nuncupatum, quem agricolam fuisse dicunt, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἀχίλλειος. mazæ genus quæ ex hordeo, cui ἀχιλλεῖς nomen est, constare dicitur.

Ἀχίλλειος. Achillea. Herba est fruticosa, scapos habens dodrantales aut maiores ad fusorum effigiem, & circa eos folia pusilla, incisuris præcincta densis. ex obliquo, segmentis coriandro non dissimilibus, subsalso gustu, subfuluo colore, odore multo nec insuaui, sed medicato, vmbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurũ æmulantibus. Species quarta sideritidis dici potest. nam & eam ἀχίλλειον σιδηρῖτιν Dioscorides dicit appellari. Dicta autem est ἀχίλλειος quoniam inuenerit eam Achilles discipulus Chironis, qua vulneribus mederetur. Facultatis est adstrictoriæ. Dioscorides à Latinis quibusdam supercilium terræ dici testatur, & ab aliis millefolium, quod nomẽ etiam Galli videntur retinuisse.

Ἀχίλλειον. genus spõgiarum tenue densumque, ex quo penicilli commode fiunt, sic dictum quod eo Achilles in curandis vulneribus quondam vti solitus sit.

Ἀχλὺς. est superficiaria & tenuis exulceratio, totum fere nigrum oculi comprehendens, aeri caliginoso assimilis & coloris cærulei Gal. in libello qui introductio seu medicus. appellatur, nõ diffinit esse exulcerationem, sed cicatriculam à superficiaria exulceratione contractam. Non est dubium affectum hunc dictum esse ἀπὸ τῆς ἀχλύος, quæ aeris θόλωσιν, id est turbationem, significat, cum medium inter nubem & nebulam habet crassamentum, ita vt quam nebula quidem magis cõcreuerit, minus vero quam nubes, vt exponit Gal. comment. 2. in lib. 1. prorrhet. ἀχλυὼ Latini interpretes caliginẽ reddunt.

Ἄχνη, est argenti spumæ tenuissima quædam portio, vt annotat Galenus libr. 1. τῶν κατὰ γένη.

Ἀχρὰς. pyraster seu pyrus syluestris. Arbor est

ramosa surculosaque, caudice rimoso & hiulco fere cortice, folio circinato, floribus foliatis, fructu quoque turbinato, sed cumprimis acerbo & gustu adstringente. Pyrum eius non nisi tardissime maturescit. magis autem quã reliqua pyra adstringit & desiccat ὄγχνη, dicitur à Theophrasto.

Ἄχυ. species est τῆς κασσίας nascentis in Arabia, quæ & δαφνῖτις dicitur: de qua vide in dictione κασσία.

Ἀχυρώδης ἄρτος. acerosus panis. vide ἄρτος.

Ἀχῶρες. dicuntur à Celso manantia capitis vlcera. Sunt autem tumores præter naturam in ipsa capitis cute excitati, tenuissimis foraminibus eam exulcerantes & saniem viscosam lentamque effundentes. Oriuntur hi plærumque furfuribus præcedentibus, & ferme etiam scabie, vt Crito scripsit. Non vnus humor eos gignit, sed alias biliosus, alias melancholicus, maxima autem ex parte nitrosa & salsa pituita. Sunt autem οἱ ἀχῶρες τῷ κηρίῳ, id est fauo, non multum absimiles, nisi quod hic maiora habet foramina, humore melleo referta, illi autem perexigua. Quamobrem inde nomen habuisse Galenus prodidit, quod non amplum locum occupent, sed angustiis spatiis conclusi tenuem etiam humorem contineant, ἀπὸ τοῦ χώρου καὶ ἀστερητικοῦ μορίου.

Ἀψινθᾶτον. genus est potionis ad ventriculum accommodatæ. fit autem ad varios vsus, vt ad ventriculi robur, ad flatus, ad emolliendam aluum, ad purgãdum. Nec est dubium sic dictam primum fuisse quod magna ex parte absinthio cõstaret. Postea vero etiam sine absinthio ex vino, melle, mastiche, & aliis aliquot aromatis composita est, addito etiam vbi purgare expedit, agarico, aloe, scãmonia aut epithymo, prout corporis affectus & humor vitiosus postulat. A recentioribus dictum etiam fuit conditum huiusmodi potionis genus. Habentur apud Aetium compositiones aliquot eiusmodi lib. 3. cap. 69. 70. 71. & lib. 9. in curatione alui adstrictæ, & ad finem lib. vltimi. vbi obseruandum nullam ex iis esse quæ ad aluum emolliendam mastichen non recipiat, vt ipse Aetius scribit lib. extremo.

Ἀψινθίτης οἶνος. vinum ex absinthio factitium, vtile stomacho, hepati & renibus. Eius vero faciundi ratio multum euariat. Nam differẽtes compositiones describit Dioscorides lib. 5. cap. 34. Item Columella lib. 12. ca. 35. & Constantinus Cæsar lib. 8. cap. 20.

Ἀψίνθιον. absinthium. multiplex est. vnum vulgare, Gallorum vulgo aluyna dictum, quod est frutex insigni amarore preditus caule ramoso, foliis incanis, multipliciter sectis, aureo flore, partu rotundo, racematim cohærente. Id quia à Ponto veniret cæteris præstantius, Ponticum veteribus dictum fuit. minus calfacit & extenuat cæteris, sed æque reficcat, magisque adstringit, proindeque stomacho conuenientius est, ipsum roborans. Aliud genus est, marinum quod σερίφιον vocant. herba fruticosa, prætenuibus cirris, paruo similis abrotono, exiguo semine, prægnansq́, subamara, stomacho inimica, graui odore, linguam adstringens & leniter excalfaciens: inuenitur maxime secus mare in littoribus. Huius semen est quod vulgus barbotinam vel mortem vermium vel semen contra lumbricos vocat. Tertium genus est quod Santonicum dicitur, gentili regionis, vbi prouenit, vocabulo, fruticosis caulibus, lentis, tenuibus, folio Pontici siue vulgaris absinthii, sed lõge pluribus segmẽtis digesto, candicante, aureo flore, copioso semine, mitiore multo amaritudine. Id autẽ stomacho dicitur aduersari. Sunt qui ἀψίνθιον vocatum dicant ἀπὸ τοῦ ψαύειν, quod est tangere, sed per contrarium sensum, quod nullum animal ob eximiam amaritudinem ipsum attingat. Id etiam veteres Græci ἀπίνθιον, conformi etymo, quasi impotabilem, dixerunt.

Ἀψίνθιον, etiam à quibusdam dicitur τὸ ἀβρότονον, vt author est Dioscorides, forte ob amaritudinem quam similem absinthio habet, eandemque ob causam etiam ἀψινθιόμενον à nonnullis dicitur, vt idem Dioscorides scripsit.

Ἄψιρρον. retrorsum fluens, apud Hippocratẽ.

Ἄψις φρενῶν. dicitur ab Hippocr. ἡ παραφροσύνη, vt interpretatur Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. quasi tactam mentem, id est læsam, dicas.

Ἀψυχία. apud Hippocr. in Prorrhetico dicta est ἀντὶ τῆς λειποψυχίας, vt eodem loco exponit Gal. & in interpretatione linguarum Hippocratis.

IO. GOR-

IO. GORRAEI PARISIENSIS

Definitionum medicarum

TO B.

BA'δρυα. dicuntur apud Athenæum quæ à Gal. βράβυλα, pruna scilicet, vt putãt, Damascena.

Βαθμίδες. sunt bases quædã ac sinus in brachii siue humeri osse, vtrinque singulę, in quas cum extenditur flectiturque tota manus, vlnæ ipsius κορῶναι, siue processus, ingrediuntur. Cõditæ eæ sunt à natura ne vel præter modum flecteretur cubitus, vel tantum etiam extenderetur & in posteriorem partem recederet, quantum modo adducitur in anteriorem. Siquidẽ in anteriori humeri sede & in posteriori similiter sinus cauus habetur, singulos vlnę processus excipiens, sic quidem vt anterior sinus priorem vlnę processum intra se recipiat, quando cubitus extreme flectitur: posteriorem vero posterior, si cubitus extendatur. Neque enim aliud sunt βαθμίδες quam summæ extensionis inflexionisque termini. Proprie autem in brachio, siue humero dicuntur. Veruntamen ab Hippocr. non hĩ modo, sed cæteri omnes sinus in quibus recipiuntur ossium tubera siue processus, eo nomine appellantur, sicut annotauit Gal. commentario 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Βάθρον. scamnum. Recentiores medici, inquit Rufus, sic appellarunt organum quod Hippocrates multis in locis ξύλον, in quibusdam etiam χέδιον vocauit: eoque affixis cruribus & pro organo & pro scamno vsi sunt. Struitur autem hunc in modum: Paratur lignum sex cubitos longum, latum duos, nouem digitorum crassitudine, resupinaturque, & quatuor alia ligna pedem longa extremis partibus rotunda, duo scilicet & duo cum eius extremis iunguntur. huiusmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate vocantur, in latitudine peruiis foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrãtes axes, in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad cõuertendum. Totum lignum in medio vsque ad alteram partem quatuor digitorum spatio iniecto caua habet, quorum altitudo pariter & latitudo tres digitos æquet. Caua hæc Hippocrates χαπέτους nuncupauit. Medium præterea lignum alte in quadratam figuram excauatur, quo scalm' demittitur, qui ἀριαπίσκος vocatur. Alias item habet φλιὰς in medio ad similitudinem literæ non inutiliter adiectas. Structura igitur Pasicrate authore huiusmodi est.

SCAMNVM HIPPOCRATIS.

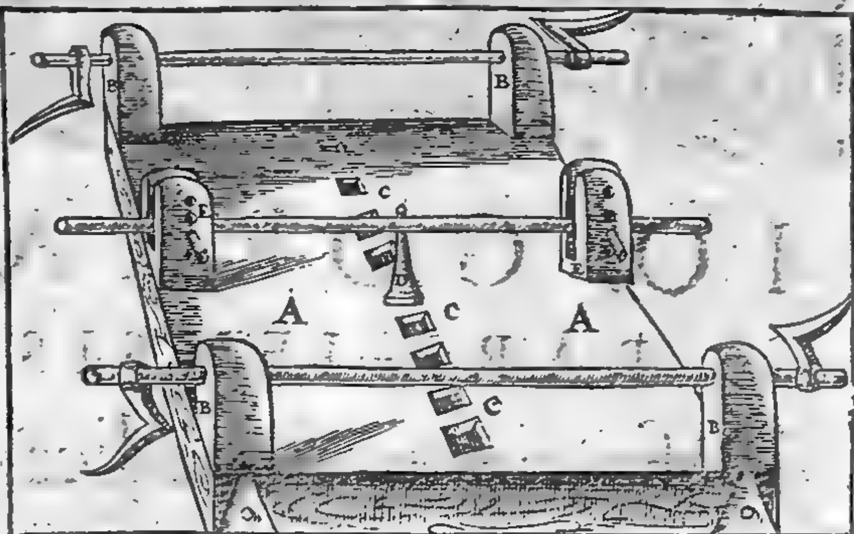
A. lignum quadrangulum sex cubitorum, latitudine bicubitali, crassitudine dodrantali.

B. postes breues axes habentes.

C. fossula.

D. lignum teres in medio cauo infixum.

B. postes pedales, lignum transuersum, tanquam scalæ gradum, continentes.

Βαθύπικρον. dicitur hoc nomine à nonnullis τὸ ἀψίνθιον, vt habetur apud Dioscoridem. nec dubium quin ob insignem quâ præditum est amaritudinem.

Βάϊον. proprie dicitur palmæ termes cum suo fructu auulsus, παρὰ τὸ βίᾳ ἀπομαδᾶν. hoc est, quod vi auellatur. Est & βάϊον malagmatis nomen, quod describitur à Paulo Æginета lib. 7. cap. 18.

Βαίζον. herba est similis dictamno vel pulegio, vt scribit Hesychius.

Βάκχαρις. Est herba fruticosa, generis coronarii, folio aspero, magnitudine inter violam & verbascum, anguloso caule, cubitali altitudine, subscabro, circa quem caudiculi agnascentis modo sobolis funduntur, floribus in purpura candicantibus, radice veratri nigri; cui inest odor cinamomo proximus, gracili solo, nec humido prouenienѕ. officinæ eam non nouere. Rura alicubi diuæ Mariæ chirothecas appellãt. Ex eius radice, quod gratiodoris esset, vnguentum olim fiebat quod βακχάρει ab Hippocrate vocari Galenus cõmemorat ἐν τῇ γλώσσαις. Alii vero scribunt vnguentum illud non dici βακχάρει ab Hippocrat. sed βακχάρεον siue βακχάρεον ἔλαιον. Porro quod ad scripturam attinet, apud Plin. & Hesych. est βάκκαρις: apud Dioscor. βάκχαρις: apud Gal. in Gloss. Hippoc. βάχαρις, sine κ.

Βαλανεῖον. balineum, siue balneum. Id dicitur quod sudandi, lauandi, detergendique corporis vsibus est deputatum. Cum simpliciter dicitur; dulcis aquæ intelligendum est. Constabat veteribus ex quatuor partibus varia facultate præditis: siquidem primũ ingredientes in aere versabantur calido: postea in aquam calidã descẽdebãt: mox ab hac egressi in frigidam: postremo sudorem detergebãt. Primam partem Celsus Laconicũ; Vitruuius ὑπόκαυστον; alii προμαλακτήριον appellant, vt ait Galen. quod in ea corpus præmolliri soleret. In hac enim parte qui lauari debent, primum versabantur, antequam lauacrum ingrederentur. Constabat solo aere eoq; triplici, primum tepido, deinde mediocriter calido, postea multum calido. Sic enim sensim blandeque corpus incalescit, meatus aperiuntur, densatæ partes dẽsatiq; humores liquantur atq; fundũtur, contenta sub cute vacuantur, calor, vapores humores & excremẽta foras vacuantur: hæc enim commoda ex ea prima balnei parte proueniunt. Ab ea in secũdã ibatur, via quam fieri poterat breuissima: tepidarium & caldariũ Vitruuius vocat. Constabat tribus aquæ soliis: primum tepidæ, secundum mediocriter calentis, tertium calidæ erat. Huius opus est per se quidem calefacere, humectare, vias aperire, dẽsata fundere, laxare, euocare, mollire, lenire, coquere, somnum cõciliare, per accidẽs vero refrigerare, eductis fuliginosis excrementis & foras euocato calore febrili (quanquam & per se refrigerare possit, propter aquam quæ potestate frigida est) exiccare, euacuare, discutere flatus, digerere per halitum & corpus extenuare, pro modo scilicet caloris, & tẽporis quo quis in eiusmodi soliis diuersatur. Cæterum hæc ampla esse expedit. Siquidem in amplo solio membra liberius expanduntur, corpusq; facilius volutatur. in quo tamen nec moueri vehemẽter vtile est, nec vociferari, ne nimio clamore fluxio in thoracẽ prouocetur, præsertim phthisicis & quib. imbecillũ pectus est: sed habitũ corporis in eo decentem & cõpositũ esse oportet, quod incuruato corpore & partibus musculi conuexarum quidem partium tenduntur, concauarum autem cõprimuntur: ex quo & pori clauduntur & corp⁹ molliri leniriq; prohibetur. Tertia vero balnei pars, quæ Vitruuio frigidarium dicitur, constabat similiter tribus aquæ soliis, quorum primum aquam mediocriter calentem, secundum tepidam, tertium frigidam contineret. Per has enim aquarum differentias transeundum erat; præsertim ægro, qui subitas mutationes ferre non potest, vt sani: hi enim celeriter statimque à calida in frigidam deducendi sunt, si eorum natura, vires,

&

& consuetudo permittant. Ab ea corpus refrigeratur, cutis cogitur, meatus clauduntur & densantur, calor, spiritus & humores introrsum repelluntur, atque immoderatum substantiæ effluuium comprimitur, totumque adeo corpus per accidens calidius redditur, clausis videlicet meatibus, ne calor tã natiuus quam ex calidæ lauatione ascitus expiret. Demum vero quarta balnei parte exiccabatur corporis mador, sordes strigili vel pannis asperis detergebantur, cutis fricabatur, & oleo aliquo conueniente inungebatur. Sicquidem se habebant quatuor balnei partes, quas domos aliqui appellant. in quas tamen omneis nec necesse fuit semper ingredi, nec similiter singulas earũ differentias experiri, nec eodem semper modo, sed his atque illis aliquando plus, aliquando minus vtendum pro natura, viribus, ætate & habitu lauantis, & pro temporis aerisque constitutione. Vt enim balneo quibusdam in totum vti non licet, sic multis satis est vnã vel alteram balnei partem experiri, & alias fugere. Pleno ventre plenisque intestinis nemo balneo se tuto committat, quod sic facile iecur noxam contraheret, humorque crudus in totum corpus raperetur, vt nec in principio aut augmẽto morbi, propter carnis cutisque cõstipationem & humoris cruditatem, nec in copia crudorum succorum maioribus in venis scatente, nec imbecilla parte aliqua principe, vt ventriculo, iecinore, liene & pulmonibus, quod à balneo fusos humores magno sanitatis detrimẽto exciperẽt. Ad eundem modum à prima balnei parte abstinere debẽt quibus calida & sicca intemperies est, siue naturalis, siue morbifica, fueritque iis abũde in secũda balnei parte lauari: quam quidem sicut calidæ & siccæ naturæ appetunt, sic fugere debent humidæ & calidæ, & qui similibus morbis laborant. Tertiam calidæ & siccæ naturæ & affectus consimiles exposcunt, dehortantur autem frigidæ & humidæ naturæ, morbi eiusdem generis, sanguinis paucitas, carnis nuditas, & corporis gracilitas. Propter quæ quanquam in hecticis à frigida periculum impendeat, tamen quoniam in iis agentem aliquid vel periclitari oportet, præstat nos ad summam illam hecticorum intemperiem attẽtos, eos ducere in frigidam, quam eius incommoda metuentes, ab ea arcere: neque enim ex frigida lauatione error mortiferus est aut immedicabilis. Hæc quidẽ de dulcis aquæ balneo dicta sint. Præter id blanea quædam sunt medicamentosa, eaque vel naturalia sunt, vel arte præparãtur. Naturalia quidem nitrosa, salsa, aluminosa, bituminosa, sulphurea, & quæ ferri ærisque vim obtinent: arte vero parantur si in aqua dulci calamintha, amaracum, hyssopum, lauri baccæ, rosmarinus, lapis pyrites, sal, fex vini vsta, nitrũ, pumex, sinapi, vua Taminia, coccus Cnidius & alia his similia mista fuerint. Hæc autem talia facultatibus esse, qualia sunt ea ex quibus constant, neminem latet. proindeque singulorum vires suis quæque locis requirendæ sunt.

Βαλάνινον ἔλαιον. oleum ex glande vnguentaria siue myrobalano confectum. Conficitur autem, vt scribit Dioscorides, eodẽ modo quo amygdalinum. Vim habet aluum soluendi, repurgandi maculas, lentigines, varos, aurium dolorem, sonos tinnitusque sedandi, si cum adipe anserino instilletur. sed stomacho aduersum est.

Βάλανος. glans. proprie intelligitur fructus roboris, quercus, esculi, cerri, ilicis, suberis. Hæ namque arbores glandes proprie dictas ferunt. Sunt autem earum per multa genera, non specie tantum differentia, sed etiam sexu, sapore, colore, figura & magnitudine. Suum proprie cibus est, nec nisi in annonæ magna inopia arefactas glandes moli in farinam, spissarique in panis vsum constat. Capitis enim dolorem & flatus in cibum sumptæ pariunt, & difficillime concoquuntur & in venas transeunt. Decoctum tamen earum conuenit dysentericis, cœliacis, sanguinem excreantibus, tritæque in pesso fœminis fluxione vuluæ laborantibus commode subiiciuntur, & crudas inflammationes illitu leniunt. Dioscorides iligneas quercinis anteponit.

Βάλανος. glans, pars penis. Est extremi penis carnosa substantia in glandis similitudinem facta, vtrumque penis meatum, quem natura vrinæ & seminis communem effecit, complectens & ambiens. Hac autẽ parte meatus ille parum amplior est, quam reliquo ipsius ductu, tandemque in extremo arctior denuo euadit, quo videlicet longiore seminis mora maior in cõcubitu voluptas excitaretur. Ex quo tamẽ simul fit, vt & gonorrhœa laborãtibus & calculosis summus ea parte dolor sentiatur. Vrina enim acris ea parte copiosior affluens, tãto maiorem acrimoniæ sensum inuehit, quanto ibi diutius constiterit. Siquidem fieri non potest, vt in ea canitate conclusa, tota confertim simulque erumpat, propter meatus in extrema glande angustiam.

Βάλανος. glans. remedii genus. Est medicamentum quod in glandis formam effictum, sedi imponitur ad deiiciendam aluũ. Eius varius vsus est. aliquando propter imbecillitatem ægri qui clysterem non potest admittere, interdum vero quod excrementa in ipso recto intestino sint, præsertim vero in febribus magnis & ardentibus & quibus humor sursum repit, in quibus clysteres indere nociuum est. Expedit autem glandibus vti tum in frigidis capitis affectibus, cataphora, & delirio, tum in quibus immissus clyster nõ reuertitur. Cæterum parantur varia ex materia, melle cocto, resina, pice, cera, bitumine, ficu pingui, radice panacis, & herbarũ foliis intritis, vel salis etiam grumo: hæc vel per se & sincera,

vel cum aliis confusa adhiberi possunt.

Βάλανος Αἰγυπτία, ἢ αἰθιοπικὴ ἢ ἀραβική. iis nominibus dicta fuit à veteribus ἡ μυρεψικὴ de qua paulo postea.

Βάλανος Διός. glans Iouis. sic dicitur castanea, quæ in glandium quoque genere continetur. eadem alio nomine βάλανος σαρδιανὴ appellatur. vide Διὸς βάλανος.

Βάλανος εὐβοϊκὴ nux castanea.

Βάλανος μυρεψική. glans vnguentaria. Est fructus arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus Græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo, vice olei, preciosa vnguenta compingũtur. Nascitur in Æthiopia, Ægypto, Arabia, & Petra oppido iuxta Iudæam: à quo βάλανος αἰθιοπικὴ, θηβαϊκὴ, ἀραβικὴ, πετραία, συριακὴ καὶ Αἰγυπτία dicta est. Plinius & Aetius μυροβάλανον appellant. Præfertur plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Eius caro drachmæ pondere vomitoria est, aluum largiter subducit & iecur lienemque expurgat. carnis succus multum calidus est, cortex autem plurimum adstringit. Sunt qui putent eandem esse, aut nõ longe dissimilem à nuce quæ vulgo muscata dicitur. Quos vereor ne vna hæc res redarguat, quod veteres glãdem vnguẽtariam prodiderint vomitiones mouere, quas nobis nux muscata videtur sistere: aluum resoluere, quam nostra nux cõfirmat: & stomacho non eam modo aduersari, sed & eius oleum, quo nihil nunc habemus stomacho gratius.

Βάλανος σαρδιανή. nux castanea, ideo dicta quod à Sardibus primum venerit. eadem dicitur βάλανος εὐβοϊκή.

Βαλάνου πίεσμα. glandis vnguentariæ succus, vt quidam volunt, vel eiusdem glandis expressæ retrimentum.

Βάλανοι φοινίκων. fructus palmularum, qui composita voce φοινικοβάλανοι dicuntur & δάκτυλοι.

Βαλαύστιον. balaustium. flos est syluestris punici, cytino similis. Tria eius genera reperiuntur coloribus distincta: candidum, fuluum, rosaceũ. Succus ex eo exprimitur hypocisthidis modo. Adstringit vehementer, siccat ordine tertio & refrigerat. Ideo sanguinem fluentem sistit. vide κύτινος.

Βαλβὶς. κοιλότης παραμήκης, hoc est, concauitas oblonga, apud Hippocr.

Βαλίς. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, hoc est, cucumis anguinus, vt habetur apud Dioscoridem.

Βαλλωτή. ballote. Herba est caulibus quadrangulis, nigricantibus, hirsutis fere ab vna radice numerosis, folio marrubii sed maiore, pene rotundo, piloso, cingente per intercapedines caulem, apiastri similitudine, graueolente, orbiculato florum ambitu, qui candidi in rotæ speciem scapos verticillatim obducunt. Dicitur alio nomine μελανόφυλλον & μελαμπράσιον, siue πράσιον μέλαν, vt ait Plinius lib. 5. capite 4. Officinæ omnes marrubiastrũ aut nigrum marrubium appellãt.

Βαλκαῖος. qui est ex Valcæa vrbe Macedoniæ, apud Hippocr.

Βαλσαμίνη. dicitur à quibusdam τὸ βούφθαλμον, vt habetur apud Dioscor.

Βάλσαμον. balsamum frutex est, vel, vt Dioscorides ait, arbuscula, magnitudine albæ violæ aut pyxacanthæ: vel, sicut ait Aetius, binum cubitorum, folio rutæ proximo sed candidiore, & perpetuo virente, in Iudæa solum quadam conualle & Ægypto nascens. Cæterum postea propagata est & plurimis locis sata ex quo Romani Iudæa potiti sunt. Ex eius cortice gutta manat quæ ὀποβάλσαμον appellatur. Eius autem surculus ξυλοβάλσαμον dicitur. de quibus vide suis locis. Balsamum desiccat & excalfacit secundo excessu; est & tenuium partium & odoratum.

Βαλσαμέλαιον. est succus balsami oleo persimilis, qui ex eo imis partibus crebra scarificatione vulnerato emanabat. Idem cum opobalsamo est, vt scribit Simeon.

Βαλσαμώδης. cognomentum est τῆς κασίας, vt inquit Plinius, quę balsami odore est, sed amara, ideoque vtilior medicis, sicut nigra vnguentis.

Βαπτὸς. lapis est seu gemma bituminosa, molli odore prędita. Sic dicitur ex tinctura, quanquam Plinius non explicat quo colore fuerit tincta. Sunt qui existiment anchusæ radice intinctam fuisse.

Βάρβαρα. barbara dicuntur (inquit Gal.) à recentioribus medicis emplastra quæ bitumine constant. Est enim generis nomen, non particularis alicuius medicamẽti. Siquidem multa compositione inter se admodum differentia barbara appellantur. Eorum vero plæraque etiam nigra dicta fuere, videlicet à colore bituminis. Quoniam autem bitumẽ glutinandi vim habet, cruentisque vulneribus conuenit, quæ ἔναιμα appellantur, Ideo sæpe ἔναιμα βάρβαρα, hoc est, barbara cruentis vulneribus conuenientia, dicuntur à medicis, vt à Gal. lib. 5. meth. med. in sistendo sanguine è pulmone erumpente.

Βαρβαρικὸν. nomen est medicamẽti acopi ad coxendicum dolores efficacis, quod etiam δι' εὐφορβίου dicitur. huius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 19.

Βάρβιλος. dicitur proprie arbor ex osse persicæ enata, vt annotat Constantinus Cæsar lib. agricult. 10. cap. 13.

Βασανίτης. est lapis multangularis, colore ferri & durissimus, vt non facile vulnerari secariue possit.

Βάσανος. dicitur à quibusdã coticula lapis, quod aurum ipsi attritum colore, tanquam trutina, examinetur.

Βασίλειον. est collyrium ἀμυκτικὸν ad principia suffusionum, omnem visus hebetudinem & cicatrices efficax: descriptio habetur apud Aetium lib. 7.

Βασιλίδιον. est collyrium ψωρικὸν, diuersum à superiori. describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Βασιλικὸν.

Βασιλικὸν est emplastrum, quod & τετραφάρμακον dicitur à Gal. Aetio & Paulo, quia constat quatuor simplicibus medicamẽtis, paribus scilicet portionibus ceræ, resinæ colophoniæ, picis & seui taurini simul mistis coctisque. Vim habet maturandi abscessus & ad suppurationem perducẽdi. Est & huius nominis emplastrum nigrum & iisdem fere viribus præditum apud Cor. Celsum libr. 5. cap. 19. habens, Panacis P. * I. galbani P. * I. picis & resinę, singulorum P. * X. olei dimidium cyathum. Habẽtur & apud Scribonium Largum duo emplastra, vnũ Tryphonis nigrum quod βασιλικὸν dicit appellari, recipiens Picis Brutiæ * P. X L. resinæ * P. X L. galbani * P. I I. olei cyprei, * P. sescunciam cum olei communis * P. X. Alterum emplastrum Aristi chirurgi, similiter nigrum, quod τετραφάρμακον nuncupat, eodem prorsus modo descriptum quo habetur apud Gal. Aetium, Paulumque. Ex quo apparet βασιλικὸν illud celebre, ab Aristo chirurgo profectum inuentumque esse.

Βασιλικὸν. recentioribus qui de re herbaria scripserũt dicitur τὸ ὤκιμον, atq; apud omnes fere iam receptum hoc nomen est, vt Galli quoque lingua vernacula sic appellent. Rationem Psellus addit, quod ocimũ mediocrem possidet calorẽ, capiti cordique odoratu salutare.

Βασιλικὸν etiam est genus vnum Satyrii, foliis nigra plumbagine maculosis, & reliqua superficie cynosorchi simile; cui radix subest lutea, ac instar manus effigie ramosa. Officinæ Christi palmam appellant. Eius vsus esse perhibetur ad erugandam cutem & neruorum dolores, & contra noxia medicamenta.

Βασιλικὸν. apud Hippocratem plerique interpretantur τὸ ὤκιμον.

Βασιλικὸν ἄγριον dicitur à quibusdam ἄκινος, vt habetur apud Dioscoridem.

Βάτια. dicũtur à Gal. mora τῶν χαμαιβάτων. Athenæus vocat βατία.

Βάτις. idem quod βάτινον. fructus rubi, moro rubro, fragi similitudine, suauissimi gustus, quam vulgus Gallicum framboseiam vocat. dicitur & χαμαίβατον.

Βάτος. rubus. planta est vulgaris notitiæ, vt ait Dioscorides, & spinis horrens, sed multo maioribus quam rubus Idæus, qui etiam sine spinis inuenitur: cum tamen ambo eadem præstare videantur. Folia, germina, flos, fructus, & radix non obscure adstringunt, sed folia plurimum habẽt aqueæ substantiæ, parum vero adstrictionis.

Βατράχιον. ranunculus. herba est cuius multa produntur genera, de quibus apud rei herbariæ scriptores.

Βατραχίτης. gemma est cuius tres species produntur. prima ranæ colore ex quo nomen habet, secunda eboris, tertia quę è nigro rubet: quæ duæ quamuis ranæ colorem non habent, tamen quia in eadem Copto, in qua prima, nascuntur, eodem cum prima nomine donatæ sunt.

Βάτραχος. est tumor phlegmonodes partiũ quę sub lingua sunt, sed maxime venarum, pueros præsertim infestans.

Βδέλλα. hirudo, sanguisuga. nomen est animalis. Sic etiam dicitur bdellium Hesychio teste.

Βδέλλιον. arbor est nigra, oleæ magnitudine, folio roboris, fructu caprifici, nec insuaui. Manat ex ea humor eiusdem cum sua arbore nominis, cuius duo genera fecit Gal. Vnum Scythicum, alterum Arabicum. Scythicum nigrius resinosiusque, Arabicum translucidius & siccius: esse autem debet amarũ gustu, simile ceræ, vel taurino glutini, translucidum, interius pingue, si digitis subigatur, lentescens, humano vngui colore simile, sine ligno, sine sordibus, & cum incenditur, odoratum: id Arabicum dicitur. Alterum genus sordidum est, nigricans, grãdioribus glebis, & conuolutum in offas. id ἁδρόβωλον vocãt, & aduehitur ex India. Vtrumque excalfacit & vim habet emolliendi duritias & discutiendi aquas atque aquosos ramices. Sed priuatim Arabicũ vrinas mouet & calculos frangit.

Βελεμνίτης. est lapis qui τοῦ βέλους, id est sagittæ, effigiem repræsentat. eo hodie quidam pro lyncurio vtuntur. Similis est succino colore, & pellucet, & paleas aliasque res minutas tanquam succinum ad se allicit. Si vratur, candidus euadit, vel ex candido cinereus. Si confricetur, olet aliquando cornu bouis limatum aut vstum. Diuersa illi magnitudo est. sed vt plurimum quidem digiti longitudinem & crassitiem æquat, reperitur vero interdum sesquipedalis, brachii crassitudine. Omnibus figura est sagittæ ex ampla radice desinentis in tenuissimã aciem, atque in intimo corpore aurea quædam armatura interdum est, in aliis autem terra, aut arena, aut alius etiam lapis: quæ omnia in acutum æque atque βελεμνίτης ipse turbinata sũt. Verum lapis qui in eo est aurei coloris armatura tectus, plærumque constat ex crustis, tãquam membranis quibusdam, primo latis, mox magis atque magis strictis. Exiccat, sanat vulnera, frangit calculos.

Βελόκακτος, à quibusdam dicitur ὁ δίκταμνος, vt habetur apud Dioscoridem, quod tradant vulneratis capris mederi dictamnum, à pastu eius statim decidentibus telis, quasi telorum remedium.

Βελονοειδὴς. est processus vnus ossis λιθοειδοῦς, ab inferiori eius parte exoriens, solidus, oblõgus, & subtilis instar styli, graphii vel acus, quem proinde totidem nominibus veteres appellarũnt, στυλοειδῆ, γραφιοειδῆ & βελονοειδῆ. Sunt etiam qui à gallinacei calcaris similitudine πλῆκτρον vocent.

Βελοτόκον. à quibusdam dicitur ὁ δίκταμνος, vt habetur apud Dioscoridem, quod & sagittarũ & partuum remedium sit.

Βελουλκὸς est ferramentum extrahendis telis accommodatum. quod Celsus lib. 7 ad authorem Dioclem refert. Est autem lamina vel ferrea vel ænea, etiam ab altero capite duos vtrinque deorsum conuersos vncos habens, & altero duplicata lateribus, leuiterque extrema in eam partem inclinata quæ perforata est.

Βρεσμίας, est nomen ξηρομύρου, hoc est, vnguenti sicci, ex pluribus aromatis compositi citra liquoris vllius admixtionem, cuius descriptio habetur apud Aetiũ libro vltimo, haud longe à fine.

Βρενίτον. nitrum est tenuium partium. valens maxime ad vulnera neruorum.

Βὴξ, tussis. Est efflatio vehemens qua quicquid spirandi instrumentis molestum est, natura expellere conatur. Motus est deprauatus actionis animalis motricis, vt & sternutamentum, & pandiculatio, & horror, totusque præter naturam, ex eorum symptomatum genere in quibus causa aliqua quæ præter naturam est, ad tales actiones eam extimulat. Cuius tamen expellendi modus à reliquis diuersus est. Cum enim reliquæ partes id quod noxium est sui contractione expellere conentur, asperæ autem arteriæ duriores sint quam vt contrahi constringique possint circa id quod intra se continet, natura spiritum concitato impetu foras excludit, quo ipse plurimus celerrimeque foras actus, vna quicquid est molestum propellat. Motus autem hic per eadem omnino instrumenta fit, per quæ magnæ & vehementes etiam spiritus expulsiones, quas Græci ἐκφυσήσεις vocant, hoc est, efflationes: in quarum genere tussis est, vt quæ non aliud sit quam vehemens efflatio sæpius repetita, si primo conatu causa depulsa non est. siquidem pro eius magnitudine tusses vehementes aut exiguæ, frequentes aut raræ mouentur. Excrementa namque crassa lentaque multum, aut valde tenuia & aquosa, quæ ab ipso spiritu comprehendi nequeunt, difficilime tussiendo reiiciuntur. similiter calida atque frigida siue asperam arteriam mordeant, siue tantum obstruãt. adhæc rodentes humores vel in ipsis arteriis collecti, vt in tabe, peripneumonia, pleuritide: vel à capite defluentes, vt in catarrho. Cibus etiam & potus in asperam arteriam deerrans, atque morbi partium tum respirationi inseruientium, tum vna cum iis motarum, veluti diaphragmatis iecinoris, lienis atque stomachi tumores magnam tussim inducunt, sicut è contrario eædem causæ pauciores aut minores exiguam tussim, vel tantum ἀρχὴν mouent, velut & intemperies frigida inæqualis partium respirationi dicatarum, per quam nihil tussiendo expuitur, tussisque tam exigua mouetur, vt sola spiritus cohibitione (nisi admodum magna sit) supprimi curarique possit, aucto per eam calore, & spiritu cohibito in omnes etiam artissimos meatus subeunte, quibus duobus remediis ea intemperies tollitur. Hæc autem tussis screatui non absimilis est. Per eã enim musculi thoracis, vt scribit Galenus, concutiuntur, vt ea quæ carnibus suis molesta sũt, in pulmonum arterias expellant. & ad horroris rigorisque genus pertinere videtur, nisi quod hæc citius sentitur, ob motum perpetuum instrumentorum thoracis.

Βήρυλλος. herbæ cuiusdam nomen est, vt ait Hesychius: forte ea quam officinæ berulam appellant, quę propriis nominibus sion seu lauer dicitur.

Βήρυλλος. beryllus. gemma est ex puro liquidoque succo nata, translucida, colore viridi, sed multum diluto, vt aliquando alterius coloris esse videatur: ex quo octo eius genera statuuntur. Qui vere βήρυλλος dicitur, viriditatem puri maris imitatur. proximus, cuius fulgor in aureum vergit colorem, χρυσοβήρυλλος nuncupatur. tertio loco est χρυσοπράσιος, facto ex auro & porri succo nomine, pallidior superiore. quarto ὑακινθίζων, quia colore similis sit hyacintho. quinto, ἀεροειδής: sexto, κήρινος: septimo, ἐλαιώδης: vltimo, κρυσταλλοειδής. Sic dicti à coloris similitudine. Omnibus autem facile color hebescit ni surdus & euanidus repercussu angulorum excitetur. Qua de causa sexangulam figuram illis dant artifices, atque cylindros ex iis faciunt magis quam gemmas. Sed & ipse cylindri modo teres nascitur.

Βηρύλλιον. est nomen medicamenti ophthalmici siue collyrii, quo Berytius quidam ad maximas epiphoras vtebatur, quodque describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Est & pastilli nomen ad dysentericos perutilis, quod habetur lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Βήσασα. dicitur à Syris ruta syluestris, quam alii etiam ἄρμαλα, Cappadoces μῶλυ appellãt, propter quandam quam habet cum τῷ μώλυ similitudinem: vtraque enim radicem habet nigram & florem lacteum. Secundum Asclepiadem: cuius verba Galenus citat lib. 9. τῶν κατὰ τόπους. βήσασα est semen rutæ syluestris, quæ in Syria nascitur, & vernaculo nomine ab illis ἄρμαλα appellatur. Calefacit tertio gradu, tenuis substãtiæ est, discutit & vrinam promouet. Apud Dioscor. legitur βησασᾶ.

Βησσική, quę est ex Bessis in Thracia, apud Hippocratem.

Βηχικά. Est medicamentorum genus ad leniendam & sedandam tussim præparatum, nec tussi tamen tantum conducens, sed iis etiam qui sanguinem reiiciunt, & qui præterea in tabem inciderunt, quique thorace, pulmone, aspera arteria aut alia quadam parte interna laborant. Pro diuersitate autem affectionum, varia materia constant, alias quidem styrace & croco, quæ concoquendi vim habẽt: alias vero alais, interdum calefacientibus, aliquando cum exigua adstrictione aromaticis & siccantibus, aliquãdo seminibus quæ nobis in frequẽti vsu sunt,

sunt, vt anisi, apii, fœniculi, dauci, seseleos, ex quibus non modo obtunditur medicamentorum vehementia & ingratus sapor, verum vrinæ etiam commouentur: aliquando vero asperitates delinientibus, vt tragacantha, radice dulci, & dulci vino. Sæpe autem etiam καρωτικὰ, hoc est stupefacientia, remiscentur, quæ tabidis commodissime possunt exhiberi. Verum facultatem illam stupefacientem exiguam prorsus in his esse oportet, nec tantam quidem quanta in colicis medicamentis habetur. In his enim vehemens esse & exuperare solet, eamque inducit refrigerantium medicamentorum copia, cuiusmodi est semen hyoscyami, & cicutæ, succus papaueris & cortex mandragoræ: ac tantam quidem adhibere propter colici doloris magnitudinem necesse est. Qua fere sola in re τὰ βηχικὰ ἀπὸ τῶν ἰδίως κωλικῶν, hoc est, bechica ab iis quæ proprie colica dicuntur, videntur discrepare.

Βήχιον. tussilago. folia illi sunt maiuscula quam hederæ, sex aut septem à radice, subalbida à terra, superne virentia, in plures angulos exeuntia: caulis palmum altus, flos luteus, vere prodit, quo vna cum caule confestim exuitur. Inde nonnulli his vacare existimarunt. Radix tenuis est. nascitur in amœnis & riguis. Est modice acris, vt sine molestia noxaque omnes thoracis abscessus credatur rumpere. Nomen illi inde datum est quod tussim sedet. Dicitur & alio nomine ὁ χαμαιλεύκη. dicitur & à quibusdam hoc nomine ὁ ἐλελίσφακος, id est, saluia, sicut habetur apud Dioscoridem.

Βίαιον. est species vini salsi siue marini apud Græcos clarissimi, & ad plurimos valetudinum vsus excogitati. fiebat hûc in modum: vuæ paulum ante maturitatem decerptæ siccabantur in sole, ter die versatæ per triduum, quarto exprimebantur, deinde cadis sole inueterabantur, aqua demum marina largior miscebatur. Hoc vini nomen etiamsi Dioscorides in marinorum vinorũ confectione omisit, non tamen rationem eius conficiendi videtur neglexisse, scribens aliquos sic vina salsa comparare, vt passas prius vuas in doliis aqua marina macerent, mox calcatas exprimant. quod vini genus passi generibus magis adscribendum censet.

Βιθυνὸς. nomen est emplastri ad hydropem efficacis, cuius descriptio habetur apud Galenum lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Βιθυνὸς etiam dicitur pastillus quidam descriptus ab Aetio libr. 14. & à Paulo libr. 7. Valet ad vlcera contumacia, vt legitur apud Galenum libro nono De simplicium medicamentorum facult.

Βλαβερὰ. humidæ & muscosæ apud Hippocratem.

Βλαισὸς. blæsus. varus, valgus. Sic à plærisque vocatur cui membra resoluta sunt, hoc est, παραλελυμένος. Dicitur & cui lingua impedita est, & literam aliquam exprimere non potest, qui proprie ψελλὸς, id est balbus, appellatur. Refertur etiam ad alia membra, vt manus, pedes, brachia, vt qui gressum habet mancum vel deprauatum, cuique suræ sunt in diuersum actæ, qui proprie à Latinis valgus & varus nuncupatur. Quod vitii genus Alexand. Aphrod. in probl. ex imbecillitate fieri scribit. Quum enim, inquit, eorum partes inferiores nequeant sustinere superiores, facile peruertuntur, indeque vitium, quod pedum blæsitatem vocamus, prouenit. Ei opponitur ὁ ῥαιβός.

Βλακεύειν. ἐλιγωρεῖν. vilipendere, contemnere, apud Hippocratem.

Βλέννα. mucus, frigidus humidusque succus: quem omnes homines φλέγμα vocant, vt scribit Gal. lib. 2. de facult. natur. Sic Hippo. crassiorem pituitam vocare consueuit, qualis è cerebro per palatum & nares descēdit. Dicitur alio nomine μύξα. de qua vide suo loco.

Βλέφαρα. palpebræ, genæ Plinio. Sunt partes membranosæ, pilis ornatæ, supra infraque oculos ambientes & claudentes. Hæ cum duæ in vtroque oculo habeantur, inferior & superior, sibi tamen coniunctæ sunt & continuæ, & ab vno principio proficiscuntur, scilicet à membrana caluariam succingente: nec tamen hac simplici membrana constant, sed prætererea cute atque cartilagine quæ ταρσὸς dicitur, non modo simul vnitis, sed cum alba etiam oculi tunica. Palpebra inferior immobilis est, superior sola attollitur & demittitur, idque duorum obliquorum musculorum beneficio, quorum vnus à nasi finibus oritur, & in dimidiam cartilaginis eius quam ταρσὸν diximus vocari, partem sibi propinquam inseritur. Hic palpebram sursum mouet, alter vero ei oppositus totum minorem oculi angulum complectitur, quodammodo factus semicircularis. Oritur namque à medio inferioris palpebræ, & per minorem oculi angulũ circũductus, superiorem palpebram petit, inque reliquam tarsi dimidiam partem implantatur. Is deorsum palpebram trahit. Sic quidem Gal. visum fuit ad finem lib. 10. de vsu partium, quanquam idem initio libr. 3. de locis affect. videatur sentire geminis musculis palpebram descendere, oculumque claudi, & ab alio quem ipse non describit (is forte à musculosa cute frontis & superciliorũ nascitur) sursum attolli. Cæterum palpebra vtraque pilos habet oris extremis insertos, & sibi semper æquales, quod cartilagini inserti sint, à qua non potest copiosum alimentum eorum incremento suppeditari. faciuntque non modo ad ornatum, sed etiã ad securitatem: φλεφαρίδες & cilia appellantur. Dicitur βλέφαρον παρὰ τὸ φάρος εἶναι τοῦ βλέπους, hoc est, quod oculi sit indumentum. vnde poeta quidam Græcus non illepide ἡμεροφύλλον appellauit, perinde ac si oculi folium diceres. Cicero lib. 2. de natura deorũ palpebras tegumẽta oculorum vocauit.

Βλεφαρίδες. cilia. Celsus non aliter quam pilos palpebrarum dicit. Plinius etiam palpebras vocat. Sunt pili ad extremum vtriusque palpebræ ambitum siti. vide supra φλέφαρα.

Βλεφαρόξυστον. instrumentum chirurgicum radendis, vellendis, concinnandisque palpebris aptum.

Βλῆχρον. filix. Refertur à Nicandro in Theriacis inter remedia quæ suffitu serpentes abigunt. Græcus scholiastes πτέριν, hoc est filicē, interpretatur, quam alio etiā nomine βλάχρον appellant. Nicander autem πολυσχιδῆ vocat, hoc est, multifidam, quod etiam vrticæ conuenit.

Βληχρόν. leguminis quoddam genus apud Hippocratem. quod & βλῆχον scribitur, teste Galeno.

Βλῆχος. à quibusdam dicitur ὁ γλήχων, vt habetur apud Dioscoridem.

Βληχρὸς ξηρὸς πυρετός. pusilla sicca febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, opposita τῷ σφοδρῷ? [illegible] πυρετῷ, hoc est ardenti febri, cum ad manum quidem calor debilis est & pusillus, penitusque lentus, vt in hepialis febribus & diariis multis & plurimis pestilentibus, intus tamen plurima apparet siccitas ex linguæ scabritie, siti magna, inquietudine totius corporis, vigiliis & reliquis symptomatis, febris malignitatem indicantibus, quibus hoc febrium genus à mitibus differt quas Hippocr. πρηεῖας & εὐήθεις appellare consueuit. Itaque apud Hippocrat. meo quidem iudicio, tum libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, tum libr. 1. de diff. febr. cap. 1. debet legi βληχρὸς-ξηρὸς coniunctim, hyphen, vt his duobus nominibus vnum febrium, quod modo exposuimus, genus designetur.

Βληχωνῆ

Βληχώνιον. sic à nonnullis dicitur ὁ γλήχων, hoc est, pulegium, quoniam pecus eo dum floret gestato, balatu compleatur.

Βλίτον. blitum. Est olus radice contra cæterorū fere olerum morem multiplici, prolixa, nec in rectum tendente, betaceis foliis, sine acrimonia fatuis, semine corticeo, racematim singulis ramis insidente. Ad id proxime accedit quod rubens olus, vel poretta rubens dicitur. Est fere qualitatis expers, lentum, humidum & aquosius reliquis oleribus, & in medio boni malique succi.

Βοάνθεμον. idem quod τὸ βούφθαλμον apud Hippocrat. quod & alio nomine χρυσάνθεμον appellatur.

Βόθριον. Est vlcus corneæ tunicæ cauum, angustum, purum, puncturæ rotundæ simile. Sic dictum est à cauitate, quasi fossula. βόθρος enim foueam significat. Differt ἀπὸ τοῦ κοιλώματος, quod hoc amplius & rotundius sit bothrio, sed minus profundum. Est & βόθριον, authore Galeno, cuiusq; dentis alueolus & cauitas.

Βολβίτιον. Est genus quoddam paruorum polyporum, apud Hippocratem, quod & βομβύλιον à multis vocatur.

Βολβός. bulbus. Notior visus est Dioscoridi quā vt debuerit depingi. Est autē capite ex pluribus nucleis coagmētato, vertice fibris cristato, ceruice tenui, tota radice corticosa, foris squarosis membranis tunicata, fronde cepitia, terete, inani, angusta, in mucronem desinente, cauliculo dodrantali, in cuius fastigio flos emicat purpureus. Cepæ modo tunicati sunt bulbi, cumque iis capilli velluntur, aut cum vertex præciditur, nonnihil lactis remittunt. Hi quod appetentiam excitent, appetitus à rusticis appellantur. Prouocant quoque & semen & venerem. Sunt namq; acres, & crassum succum flatumque generant.

Βολχόν. appellant quidam τὸ βδέλλιον, sicut habetur apud Dioscoridem.

Βορβορυγμός. est flatus ab intestinis crassis erumpens cum sonitu quodam humoris. Cum enim humor intra intestina continetur, cuius expulsionem natura molitur, huiusmodi murmur editur, ex quo flatum in humore versari facile queat intelligi. Flatus namque siccior cum sono prodiens, βόμβος nuncupatur. Galen. comment. aphor. 73. libr. 4. definit βορβορυγμὸν, sonitum spiritus qui nec magnus sit nec multus, sed cum modica quadam humiditate deorsum descendit.

Βορρᾶς. Boreas. Aquilo. Est ventus, inquit Hippocr. ab Vrsis & Riphæis montibus spirans, frigidus, siccus, serenus, minimeque putrefaciens. Hippocrati adstipulatur Aristot. lib. de mundo, scribens ventos qui ab Vrsa spirant, βορέας appellari. Galenus vero Boream vna cum Euro & Subsolano ab ortu flare scribit libr. 5. meth. med. Tabias describens. Ortum autem intelligere oportet æstiuum.

Βοσκάς. Picis siccæ alterum genus, quod visci modo lentum est.

Βόραχος, apud Hippocratem αἱ τὸ ὃ βάραχος: παρὰ τὸ βολιὸ τραχεῖαν ἔχειν. id est, quod vocem asperam habeat.

Βοστρυχίτης. sic dicitur à quibusdam ὁ ἀμίαντος lapis.

Βοτανικόν. Emplastri nomen est cuius meminit Paulus libr. 4. cap. 22. Describitur autem apud eundem lib. 7. cap. 17.

Βοτρυῗτις καδμία. Species est cadmiæ vstæ, quæ in editioribus domorum, in quibus vritur, partibus colligitur. Nam quæ in inferioribus legitur, πλακῖτις vocatur. Illa partium est tenuiorum, hæc vero crassiorum. vide καδμία.

Βότρυς. herba est fruticosa, lutea tota, & in multas alas sparsa. semen circa totos ramulos prouenit. folia cichorio similia. tota suauem odorem spirat: quare vestimentis interponitur. A Cappadocibus ἀμβροσίαν vocari author est Dioscorides, forte quod florem emittat odore suaui & vinoso. Vocari etiam ab iisdem ἀρτεμισίαν docet.

Βυβάλιον. σίκυος ἄγριος. hoc est, cucumis syluestris, siue anguinus, apud Hippocratem atque Dioscoridem.

Βυβαστικὸν ἕλκος. vlcus præhumidum, quod pueris maxime in superficie oritur, vt scribit Aetius lib. 4. cap. 21.

Βυβὼν. inguen. sunt qui definiant esse femoris cum ischio iuncturam: alii, esse locum ad latera pubis, vbi femur & coxendix coeunt: alii vero, esse glandulas in inguinibus vtrobique sitas: hac enim magna vena arteriaque cum ferantur in crura, earum securitati natura prouidens multas ibi magnasque glādulas inseruit, quæ essent eius diuisionis stabilimentum & aduersus externas iniurias operimentum. Cum autem glandulæ omnes propter sui imbecillitatem omnium maxime opportunæ sint fluxionib. potissimum tamen illæ quæ sitæ sunt ad inguina, quod præter natiuam imbecillitatem accedat etiā motus huius partis, in qua sitæ sunt, vehemens, situs decliuis, & redundans iis in partibus semper humiditas, quorum occasione promptæ incurrunt in tumores, quos eodem cum ipsa parte nomine βυβῶνας nuncupant. Quod nomen quanquam proprie iis quadret qui in inguinibus consistunt, vsurpatur tamen etiā in iis, qui in alia quauis parte corporis oriuntur, vt in axillis & collo. Tumores autem quibus eæ laborāt, multiplices sunt, omnes tamen propemodum φλεγμονώδεις. Fiunt omnes summis duabus de causis, vna quidem euidente & externa, altero vero interna. Causa euidens est vlcus & cōtusio, quorū alterum si caput perpessum fuerit, bubonem in collo creat: si manus aut brachium, in axilla: quemadmodū si pes dolore tentatur, in inguine eum concitat, quod sanguinem vna cum spiritu ad partem affectam transmissum à natura, vel præ dolore ab ea attractum glandulæ in diuisionibus magnorum vasorum iis in locis collocatæ intercipiant & combibāt, itaque in tumorem attollantur. Verum eiusmodi bubones magna ex parte innoxii sunt, febresque non alias excitant quam diarias. Causa autem bubonum interna & latēs est vel viscerum internorum prauus quidam affectus, vel magna, venenata, pestilensque putredo, vnde perniciosi quoque bubones oriuntur, in quorum genere & à venere natos colloco, à quibus non diaria, sed sæpe febris putrida malignaque gignitur.

Βυβώνιον. sic dictus est à quibusdam ὁ ἀστὴρ ἀττικὸς itemque herba quædam in vepribus, vt ait Plinius, passim nascens, quam vt prosit inguinibus, in manu tantum habendam esse scribit. Ob id à Latinis tum aster Atticus, tū herba inguinalis vocatur, quod non modo illitu sed contactu etiam bubonibus vtrumque auxilio esse credatur.

Βυβωνοκήλη. inguinis ramex. Est prolapsus intestini vel omenti in inguen, sic tamen vt in ipso inguine consistat, nec descēdat in scrotum, vt scribit Paulus lib. 3. cap. 53. Morbi genus est in vitiosa partium conformatione: fit rupto aut extenso peritonæo.

Βύγλωσσον. buglossum, lingua bouis. Est herba verbasco similis, foliis in terram sparsis, nigrioribus, asperis, bubulas imitantibus linguas, flore cæruleo, specioso, caule pedali, ramoso. Officinis dicitur borago. Calida est & humida, & in vinis iniecta lætitiæ atque hilaritatis causa esse creditur. Fit διὰ βυγλώσσου emplastrum ad multa vtile Pollete authore, quod ab Aetio describitur lib. 15.

Βυκκέλατον. Est medicamentum in panis formam concinnatum, purgandi vim habens. Id Paulus ita describit: Scammoniæ tostæ vncia, piperis, seminis apii, singulorum scrupulum vnum, fœniculi, anisi, singulorū vncia vna, mellis libra vna. Torrentur mediocriter, & pondere vnciæ dantur in condito. Aetius vero libr. 3. cap. 100. scammoniam cum iis quæ vitium eius emendant, cumque fermento coquit in clibano & artiscos efficit, bilem sine molestia purgātes. Ratio qua Paulus eos parat, non videtur valde diuersa ab electuariis solidis quæ vulgo apud pharmacopolas nostros apparantur, purgandi vim habentia, vt quod diacarthamu & diaphœnicon appellatur. Est autem βυκκέλατον vox barbara, & recentioribus tantum Græcis vsurpata. quidam Latine buccellam purgatoriam reddiderunt, quod videatur dici ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν.

Βύκερας ἢ

Βύκερως dicitur Hippocrati & Theophrasto fœnum Græcum. quanquam hac vocē etiam anagallidem aliquos appellasse Gal. in interpretatione vocum Hippocratis author est.

Βυκεράνιον. dicitur à quibusdam ἡ ἄμπελος μέλαινα, hoc est vitis nigra, authore Dioscoride: scribit autem Gal. etiam τὸ ἀντίρρινον sic appellari.

Βυλάπαθον. idem quod ἱππολάπαθον.

Βυλιμία ἢ

Βύλιμος. est ingens fames à vehementi refrigeratione oris ventriculi contracta. Famem quidem ingentem esse, ipsa nominis ratio ostendit. Eam autē inducit indigentia quædam in ore ventriculi percepta, quam vehemens eius refrigeratio excitauit. Perseuerat quidem toto morbi spatio ea refrigeratio, quæ sicut initio famem inducit, ita nō multo postea ciborum fastidium summamque inappetentiam gignit, cum tanta stomachi imbecillitate, vt animi defectus viriumque exolutiones tam crebro incidant, vt merito affectionem istam definire possis, esse exolutionem oris ventriculi ab eius refrigeratione, indigentia, & imbecillitate profectā. Symptoma est male affecti oris ventriculi, quo primum quidem ægri expleri cibis nequeunt, paulo vero postea destituuntur prorsus appetentia, animo linquuntur, viribus deficiunt, exoluuntur, decolores sunt, torquentur stomacho, refrigerantur corde

& extremis partibus pulsusque habent admodum obscuros. Causa huius fere sola est frigus externum, à quo tantopere refrigeratur os ventriculi, vt ea quę diximus symptomata consequantur. Ex quibus apparet τὸ βούλιμον proprie nō esse id quod nomen ipsum sonat, ingentem scilicet famem, quę quamuis principio fuerit, paulo tamen postea nulla prorsus est, & in totum, languente nimium ventriculo, & pene extincto eius calore, aboletur. In eo namque differt ὁ βούλιμος ἀπὸ τῆς κυνώδους ὀρέξεως, hoc est, bulimus à canina appetentia, quod in canina appetentia cibus perpetuo appetitur, nec vnquam ventriculus expleri potest. Quanquam & aliis quibusdam inter se distinguantur, maxime quod Gal. authore comment. aphor. 1. libr. 2. bulimus magis specialis particularisque sit, canina autem appetentia generalior sit, siue vniuersalior. Quod non est ita accipiendum, quasi de genere proprie dicto à logicis, & specie illi subiecta dictum sit, vt cum animal homine vniuersalius dicitur, sed quod bulimi causę possint caninā etiam appetentiam mouere, cum è contrario causæ appetentiæ caninæ non sint etiam causæ bulimi. Siquidem bulimi vna tantum causa proditur, frigus nempe externum famē ingentem adferens: canina vero appetentia, non ab eo modo frigore, sed ab acido etiam humore impacto ori vētriculi gignitur. Itaque illum aphor. Hippocratis si quis de bulimo tātum intelligat, videbitur Hippocrates id tantum dicere, quod meri potio intemperiem frigidam (à qua bulimus nascitur) persanet, cum non eam modo, sed humoris etiam acidi in os ventriculi affluxum curet, à quibus duobus canina inducitur appetētia. Pręterea vero inter se differūt quod in appetitu canino propter insatiabilem ingluuiem vomitiones perpetuæ infestent, bulimus autem sine vomitu sit.

Βουνιὰς ἢ βούνιον. est napi altera species, olim omnibus, nūc paucis nota. Eius radix dicitur in altum valde crescere, & in rotundum extuberare: vnde nomen Græci indiderunt, qui βουνοὺς appellāt colles & loca verrucosa. Vim habet aduersus venena, vnde & Theriacæ admiscetur. Apud Athenæum non aliud est quam rapum masculum, quod alii ῥαφῦν, alii ῥάπυν vocant.

Βούνιον. sic à quibusdam vocatum fuisse τὸ ἀκαρωτὸν Dioscorides author est.

Βουπλευρον. est olus sponte nascens, caule cubitali, foliis multis longisq; muscario anethi.

Βούπρηστις, buprestis. Est animal quoddam cantharidi & specie & virib' adsimile, vt ait Gal. vel, vt Plinius, scarabæo longipedi. Nicander quoque & Dioscorides buprestidē manifeste inter animalia recensent. Plinius tamen Dioscoridis opinor) vt videre est apud Gal. lib. de vocum Hippocr. interpretatione) authoritatem sequutus, alterius buprestidis mentionem facit, quam & oleris genus dicit & boum venenum appellat, scribitque ea degustata boues dissilire, & à veteribus contra eam remedia, tanquam contra venenum, prodita fuisse: tribuens huic suo oleri eadem omnino quæ veteres Græci animali. Idem scripsit & etymologici author, nisi quod in hoc nomine βοῦ non animalis speciem, sed magnitudinem significare arbitratur. dicitur enim ἀπὸ τοῦ βυ καὶ πρήθειν, quod & inflammare & inflare significat. Plinius hoc verbum in buprestide accepit pro inflammare, scribens aperte buprestidem haustam ita inflammare vt rumpat, nisi, vt opinor, mendosus sit codex, & legēdum sit, Ita inflat vt rumpat. Siquidem non inflammationi, sed potius inflationi succedit ruptio, & Dioscorides magnos tumores à buprestide, non autem inflammationes scribit excitari. Cæterum de hoc veneni genere vide Nicandrum in Alexipharmacis, & quæ de eo ibi annotauimus.

Βουσέλινον. vnum genus est τοῦ σελίνου, differens breuitate caulis à satiuo & radicis colore rufo.

Βούσυκα. dicuntur grandiores & fatuæ ficus, quas nostri mariscas ficus appellant.

Βούτομος. est frutex palustris, caule admodum læui folio arundinis, angulari, fructu nigro, mali amplitudine, sexu duplici: sic forte dictus est quod commodissime secetur boum pabulo. Herbarii & officinæ vocāt iuncum cabacinum, propterea quod ad vitilium nexus vtilis sit.

Βούτυρον. butyrum. Est lactis substantia pinguis, ab ipso multa agitatione secreta. Sunt qui definiant non substātiam quidem pinguem lactis, sed id esse quod ex pingui lactis substantia cōficitur. Attamen reuera butyrum est ipsum pingue lactis, cui non aliud quicquam additū sit, sed sola præparatione, hoc est, agitatione, à lacte secretum. Posteaquam enim lac diutissime agitatū est, quicquid in eo pingue cōtinetur, id supernatat, deinde colligitur, abluitur, reponitur. Itaque optimum butyrum est pinguissimum, quale ex lacte bubulo copiosissimum elicitur, ex quo κατ' ἐξοχὴν nomen habet: sic enim dicitur non hoc tātum, sed omne etiā quod ex quocunque lacte manat. Dioscorides ex uillo probatissimum fieri scribit: quod sibi mirum esse Galenus prodidit, existimans è bubulo confici longe præstantius, vt nomē omni butyro dare meruerit. Butyrum recēs quidem vel maxime temperatum est: nam vetustate calidius & tenuius euadit. Vsum habet tum alimenti tum medicamenti. nā & olei vice obsoniis adhibetur: & concoquendi paulumque etiam digerēdi vim habet, proindeque lenit inflammationes, laxat, emollit, & dolores mitigat. Confert etiā promouendo è pulmone sputo, siue solum, siue aliis mistum quæ pulmone laborātibus conueniunt.

Βούφθαλμος boaria, siue bouis oculus. Est herba cauliculis teneris ac subtenuibus, foliis fœniculi, floribus luteis maioribus quam anthemidis, qui similes sint oculis, vt nomē

ipsum

ipsum ostendit: hi & acres sunt & valde digerunt, adeo vt durities sanent, cerato misti. Sunt etiam ijdem Actuario teste cardiaci. Galenus herbam hanc pares cum tussilagine vires habere ad vlcera cruenta annotauit comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Putatur esse cotula non fœtida vulgo dicta.

βούφθαλμον. eandem esse cum chrysanthemo Dioscoridis quidam volunt.

βούφθαλμον. etiam dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, à rotunditate sua, quod bouis oculum imitetur.

Βράβυλα. dicũtur pruna Damascena apud Theocritum, sicut eius scholiastes interpretatur. Eadem dicuntur Athenæo μάδρυα & βάδρυα. Sunt autem qui putent βράβυλα fructum esse τῆς πτελέου. Plinius credidit esse herbam, sed fructum esse perspicuum est ex Gal. lib. 2. de alimentis, vbi scribit ea esse & exigui & praui alimenti.

Βράγχος. raucitas. Est vox obscura, eius instrumentis distillatione imbutis proueniens. Symptoma est laborantium faucium, cuius causa est vel natura humidior pulmonum asperæque arteriæ temperies, vel humor superfluus à cerebro stillans, fauces & vocis instrumenta plus æquo humectans. Ideo namque obscura vox redditur (quæ persæpe etiam interciditur copiosius affluẽtibus excrementis, si qui laborant, vehementius vel acutius loqui conentur) quod vocis instrũmenta nimio humore madeant. Vt enim sicca corpora sonora claraque sunt, ita quæ præ humiditate flaccescunt, sonum edunt obscurum. Quapropter natura vocalia organa sicciora effecit, potissimum autem asperam arteriã atque epiglottida, quod clara vox obscuræ longe præstaret. Attamen nimia quoque faucium asperitas quæ plærumque clamore contrahitur, raucam vocem facit. ex quo intelligimus siccitatem, si modum excedat, raucedinis esse interdum causam, vocemque claram & sonoram effici à siccitate moderata.

Βραδυπεψία. tarda concoctio. Est imbecilla & imperfecta cibi concoctio. Symptoma est laborantis ventriculi & non nisi tarde alimentum concoquentis. Causa est caloris natiui imbecillitas, propter quam ventriculus vel non probe cibum vndique amplectitur, vel non vsque ad consummatam concoctionem, vel quod ambo hæc simul incidant. Nec tamen ex eo cibi in alienam qualitatem mutantur (id enim deprauata concoctione contingeret, quam ἀπεψίαν siue δυσπεψίαν appellant) etiam Galen. lib. 3. de sympt. causis duplicem concoctionis deprauationem constituat, & alteram eius speciem βραδυπεψίαν faciat. Illic enim deprauatam intelligit, non quę vitium à natura alienum cibis inuehit, sed multo generaliori significatu, quę a perfecta concoctione quouis modo descinit.

Βραδὺς σφυγμός. tardus pulsus. Dicitur qui longo tempore parum spatii conficit, seu qui longo tempore arteriam parum distendit. Oppositus est τῷ ταχεῖ. Quæ duo vnam pulsus differentiam constituunt, sumptam ex tempore motus, siue ex qualitate motus, seu potius ex quantitate temporis motus & spatij simul. Est autẽ pulsus tardus peculiaris imbecillæ facultati, & caloris defectui seu refrigerationi, & preterea duritiei instrumentorũ, sicut velox contrariis de causis prouenit. Itaque tardus pulsus facultatis imbecillitatem significat, sicut celeritas robur, etiamsi Galen. lib. 1. de causis pulsuum scripserit celeritatem nõ magis à robore quam ab imbecillitate proficisci facultatis, & neutrum necessario sequi. Eodem enim modo de tarditate etiam iudicandum videtur: sublato enim pulsuum vsu, & arteria duriore facta, etiamsi facultas robusta sit, pulsus tamẽ tardus fiet, quod facultas quamuis robusta, nequeat arteriam duriorem breui tempore multum distendere. Verumtamen hic pulsus non erit simpliciter & absolute tardus, quoniam vt idem postea eodem libro prodidit, exacte certe tardi pulsus nunquam fiant, si valida facultas est, etiãsi vsus permultum sit remissus. Est autem vsus remissioni, seu quod idem est, defectui refrigerationique caloris maxime propria tarditas, præsertim si arteria durior est quam vt facile distendi possit.

Βράθυ

Βράθυς. sabina. est frutex topiarius, perpetuo virens, patulo fastigio, iuniperi similitudine, folio aspero, odore non iniucundo. Græci duo eius genera faciunt, vnum tamarici folio simile, alterum cupresso. nomen retinet in officinis. Tertio ordine calfacit & exiccat, acris est, digerit, tenuissimarum partium est, & non mudo menses, verum etiam sanguinem per vrinas mouet.

Βράσμα. piperis genus est inane & leue.

Βραχίων. brachium. Est os magnum medium inter humerum & cubitum. Id crure & tibia exceptis, omnium maximum est, figura, vt crus, ante & foris gibba, quo firmius esset, intus autem & posteriore parte sima, quo melius quæ libuerit, apprehendat, nisi forte fasciarum compressu per infantiam, aut alio errore deprauata fuerit. Articulatur autem & cum omoplata & cum cubito per diarthrosim. Pars eius quæ ad humerum est, epiphysim habet ad instar pręgrandis capitis, ceruici paruæ adnatam. Est autem ea epiphysis bifida, & in duos veluti cõdylos dissecta. Desinit quoque ima sui parte in aliud magnũ caput. Latescit enim hac parte brachium, & multa capita quę condylos vocãt, habet, quorum minimum in medio collocatũ est. Ex magnis vero aliis duobus quod internum seu posterius est idemque maius, cum nullo osse συναρθροῦται, externum vero illi oppositum cum radio διαρθροῦται. Inter hęc duo capita siue condylos cauitas trochleæ similis est, circa quam cubitus mouetur. Eam γιγγλυμοειδῆ libro περὶ ἀγμῶν

Hippocrates appellat. Vbi autem ea desinit, aliæ duæ cauitates à lateribus se ostendunt, quas anatomici βαθμίδας peculiari nomine nuncuparunt. Hæ excipiunt cubiti apophyses κορωνοειδεῖς, anterior scilicet anteriorem cum cubitus inflectitur, posterior vero posteriorem cum extenditur. Sic quidem habet brachii descriptio, quod à Galeno comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων definitur esse pars manus inter duos articulos sita. duos autem articulos intelligi vult, & eum qui ad latum scapularum os, & eum qui ad cubitum est. Idem autem aliquando totum ipsum membrum à summo humeri articulo ad extremam vsque manum, eodem nomine βραχίονα appellat, pariterque Celsus & Gaza brachium. Certe ab Aristotele βραχίων totum id membrum aperte vocatur, de hist. animal. lib. 1. cap. 15. Sunt autem & qui βραχίονα dici existiment ab Hippoc. medium os inter duos illos articulos: alii vero, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, non os ipsum, sed totam eam partem, quæ inter duos illos continetur articulos, quod consueuerint omnes homines ita loqui, Ille in capite plagam accepit, ille in brachio vel in cruribus, cum tamen os non sit læsum, sed vel neruus vel musculus, vel vena vel arteria, vel forte sola cutis. Vide χείρ.

Βρέγμα. synciput. Est pars anterior capitis supra frontem sita, & à lateribus ad tempora vsq; protensa. Ea constat duobus ossibus propemodum quadratis, quorum vnum dextrũ, alterum sinistrum est. Ambo autem parte quidẽ posteriore, lateribus suturæ λαμβδοειδοῦς, anteriore vero sutura coronali, à lateribus προσκολλήμασι, siue suturis λεπιδοειδέσι, superiore denique ea sutura terminantur quæ vtrique communis est, & secundum longitudinem capitis recta procedit, ὀβελιαίαν nominant. constant, vt & reliqua fere omnia cranij ossa, duabus squamis, inter quas valde fistulosa raraq; apparent, nisi qua temporũ ossibus coniunguntur: hic enim tenuissima quidem sunt, sed solida & minime fistulosa. Nec frustra quidem ossa huiusmodi natura machinata est, q̃ toto vitæ decursu tenuia & halituosa cerebri excrementa maxime per synciput difflari oportebat. Est enim cerebrum ea cranii parte quam reliquis copiosius. Sunt qui βρέγμα ἀπὸ τοῦ βρέχειν dictum esse putent, quod hęc pars capitis humidissima mollissimaque sit, pręsertim infantibus. Ex quo forte etiam obstetrices partem eam fontem capitis appellant.

Βρεττανική. britanica, siue betonica. herba est folio rumicis syluestris sed nigriore & pilosiore. gustus adstringentis, caule non magno, radice breui, tenui. Sunt qui putent esse lapathum acutum, sunt qui bistortam vulgo nominent. Adstringendi & glutinandi vim habet.

Βρέφος. infans. sic dictus παρὰ τὸ δεῖσθαι φορβῆς, id est quod egeat alimento.

Βρέχεσθαι, madescere. hoc est, extima tantum superficie madefieri, haud etiam in altum humorem penetrare: vt author est Galen. libr. 9. de simpl. medic.

Βρῆγμα. significat apud Hippocr. vt lib. de morbis maiore, id quod cum tussi expuitur, & screatu eijcitur, & βρήσσειν cum tussi expuere. quidam βῆγμα, sine ρ scribunt. Galen.

Βρίζα. Cum Gal. Thraciam & Macedoniã peragraret, segetem multis in aruis offendit nõ spica modo, sed & culmo quoque toto tiphæ simillimam, consulensque rusticos ac rogans, quodnam illi esset apud eos nomen, stirpem totam semẽnque βρίζαν vocari responderunt.

Βρόγχια. arteria cartilaginosa: apud Hippocr.

Βρόγχια. dicũtur asperæ arteriæ cartilagines pene circulares in totum pulmonẽ diuisæ. Figuram ait Gal. 4. de locis affectis, literæ C referunt. hæ cum in medio crassiores sint, extremis partibus attenuantur, & tandem in membranam degenerant, qua parte œsophagum respiciunt eique incumbunt, eandemque constructionem per totum pulmonem sparsæ habent. membranas plures sortitæ sunt: vnam quidem propriam, quomodo & ossa omnia & præter eam alias duas, vnam internam, crassam & validam, sed tenuem; alteram externam, proprie membranæ pertinacissime connatam, quibus omnibus cartilagines illæ sibi inuicem connectuntur. Dicta sunt βρόγχια diminutionis forma ἀπὸ τοῦ βρόγχου, quod asperam arteriam significat.

Βρογχοκήλη. est tumor magnus & rotundus in gutture, aut aspera arteria exoriens. Vtrumque enim βρόγχος significat. Est autem duplex eius differentia. nam vel adipe tumet, sicut στεάτωμα, vel partium illarum dilatatione accidit, vt plærisque puerperis, cum propter vehemẽtissimos dolores spiritum violenter continuerint. Est vero hæc incurabilis, quemadmodum & quæ in scirrhum durata est.

Βρόγχος. dicta est à Rufo & plærisque medicis aspera arteria, propterea quod maxima ex parte cartilaginibus constet quæ βρόγχια appellantur. Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων scripsit Hippoc. βρόγχον appellasse vel totam asperam arteriam, vel guttur duntaxat, nec tamen ipse definiuit vtrum appellarit. ex quo patet vtrumque eo nomine significari. Quod autem βρόγχου κεφαλή, hoc est bronchi caput, aliquando dicitur, certum est αὐτὴ τῆς λάρυγγος ἢ φάρυγγος dictum esse.

Βρόμιον. nomen est medicamenti acopi quod describitur à Paulo lib. 7. cap. 19. Describit & Aetius libr. 15. emplastra duo βρόμια vocata, emolliendi vi prædita.

Βρόμος. auena, vel potius auenæ species. herba est folio & stipula tritici geniculata, dependentibus in cacumine paruulis veluti locustis, quibus semen inclusum est, non vt τοῦ αἰγίλωπος deciduum, radice numerosa: tãquam syluestre triticum est, inter vitia segetum. Est enim primum omnium frumẽti vitium,

&

& hordeum in eam degenerat, sic vt ipsa frumenti sit instar. Est autem βρόμος auenæ species, videturque nostra vulgaris esse auena, iumentorum pabulo nobilis. Altera enim eius species αἰγίλωψ appellatur, festuca Latinis dicta & Gallis auron. τοῦ βρόμου semẽ inter legumina censetur Galeno, idque illitum desiccat & digerit mediocriter & sine morsu, temperiem autem habet paulo frigidiorem. Nonnihil etiam adstringit. Sunt qui scribant βρῶμον per ω.

Βρόχον. sic dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον, siue sedum minus, authore Dioscor.

Βρυγμὸς. stridor dentium, apud Hippocratem: & βρύχειν, seu βρύκειν, stridere dentibus.

Βρύον muscus. hoc est, substantia quædam capillata, villosa, viridis, germinationis modo circa cortices arborum concrescens. Laudatur maxime qui in cedro, deinde qui in populo alba & quercu prouenit, præsertim qui odoratior est. Alio nomine σφάγνον vocari Dioscorides author est. Habet vim adstringendi.

βρύον θαλάσσιον. alga, siue muscus marinus. Est marina herba in lapidibus & testaceis nascens lactucæ folijs, rugosa, veluti contracta, sine caule ab ima radice exeuntibus folijs. Præcipua ei spissandi siccandique vis.

βρύον etiam dicitur herba alia, quam Latini lupum salictarium, officinæ lupulum appellant, forte quod huic herbæ folia sint bryoniæ similia.

βρύον etiam dicitur à quibusdã λειχῆνα herba, quæ super saxa nascitur & rorulentis petris adhærescit.

βρύον quoque dicitur vua, hoc est fructus populi albæ, ex quo populneum vnguentum conficitur.

βρύον etiam dicitur à Democrito ἡ κανχαλίς, sicut habetur apud Dioscor.

Βρῦνα. vuę. σταφυλαί. Sunt qui allij genus esse putent, authore Hesychio.

Βρῦτον. est potionis genus ex hordeo, quod Aristoteles πῖνον vocauit. Eo qui temulenti sunt, non in omnem partem, inquit, corruunt vt cæteri, sed retrorsum duntaxat & supini. Hellanicus ex obriza βρῦτον fieri cõmemorat. fit & ex milio, vt Athenæus author est.

Βρυώδης. id dicitur (inquit Galenus lib. 3. meth. med.) quod molle nimium est, & algæ, quæ βρύον dicitur, ritu fragile. Sic quidem Linacer interpretatus est. quanquam fragile dici non debuit, quod musci siue algæ mollis & cedentis proprium non sit frangi, sed potius algæ ritu cedens. Nam & huic Galenus eo loco durum & premens opponit.

Βρυωνία. bryonia. Est quæ alio nomine ἀμπελολεύκη, hoc est vitis alba, dicitur, siue ψίλωθρον, vt ait Galenus lib. 6. simplicium medic. Inde factum est vt & bryonia nigra dicatur vitis nigra, apud Dioscoridem.

Βρυωνία ἀγρία. dicitur à quibusdam ἡ χαμαίπιτυς, vt habetur apud Dioscoridem.

Βύζην. ἀθρόως ἢ πυκνῶς, apud Hippocratem.

Βύνη. est hordeum madefactum quod germen emisit, & deinde vna cum enatis ligulis tostum est, vt scripsit Aetius lib. 10. cap. 29. Ex quo apparet βύνην id esse aut non longe diuersum ab eo potionis genere quod zythũ & vulgo bieram appellant.

Βύσσος. byssus. Est lini genus tenuissimum & nobilissimum, nascens in India & Ægypto, ex quo pretiosissimæ vestes olim contexebantur.

Βωλίτης. boletus. fungi genus est sic dictum vel quod conuolutum sit & quasi glebosum (voluam enim, vt scribit Plinius, terra prius gignit, ipsum postea in volua, ceu in ouo est luteum) vel à colore τοῦ βώλου, hoc est, rubricę illius qua pictores aurum operibus suis inducunt. Huic Paulus primum bonitatis locum inter fungos assignat, quod ab eo solo nemo adhuc dicatur interijsse, quemadmodum Galenus scribit lib. περὶ εὐχυμίας. succum tamen gignit pituitosum & frigidum, à quo periculosa multa symptomata possunt excitari. Vide μύκητας.

IO. GORRAEI PARISIENSIS Definitionum medicarum

ΤΟ Γ.

Αβιρέα. species est myrrhæ, pinguissima, læto & pingui solo nascens, quæ copiosam sudat stacten: authore Dioscoride.

Γαγάτης. gagates. Est lapis ex liquido bitumine, vel ex succo pingui & bituminoso concretus, qui igni admotus, ardet atque bituminis odorem reddit. Sunt autem qui dicant nihil aliud esse quam bitumen durum & politum. niger est plærumque & squalidus. crustosus, per quam leuis. vim habet emolliendi & discutiendi. trahit ad se paleas, pilos, festucas veluti succinum. Dioscorides author est eum nasci in Lycia (male enim pro Lycia Ciliciam vertit Ruellius) qua influens amnis in mare effunditur proxime oppidum quod Plagiopolis dicitur, atque inde nomen habere. Namque & locus & amnis in cuius faucibus inuenitur, Gagas vocatur. Quem fluuium quamuis Galenus nauicula vectus, tota Lyciæ ora, perlustrata studio rerum quæ illic nascerentur cognoscendarum scribit lib. 9. simplicium medicamentorum se non vidisse (id quod Ruellio forte Ciliciam pro Lycia reddendi occasionem dedit) tamen Gagam oppidum in Lycia fuisse scriptores memoriæ prodiderunt, idque Alexandrum in primo rerum Lyciacarum libro, antiquum murum vocasse Stephanus author est: quare simul cum deserto oppido paruus amnis nomen mutasse potuit. Plinius etiam in oppidis Lyciæ numerat Gagen. Quod oppidum quoniam, vt scribit Nicandri interpres, Gange & Gangis vocabatur, Gagatem ipse Nicader in theriacis ἐγγαγίδα πέτρην, & Strabo Gangitim appellauit. Idem vero etiam Obsidianus lapis vocatur, quod in Æthiopia inuentus sit ab Obsidio, ex quo fiunt gemmæ quæ Obsidianæ nominantur. Gallico vocabulo getz dicitur.

Γαγγαμόν. sic à plerisque appellatum est omentum, quia propter varium venarum atque arteriarum textum, reti quod Græce γάγγαμον dicitur, simile videatur. Aliis autem qui circa vmbilicum cernitur, quasi neruiorum quidam contextus γαγγαμὸν vocatur.

Γαγγίτης. idem quod γαγάτης. de quo supra. Est & cognomen cuiusdam generis nardi Indicæ sic dictæ à Gange fluuio circa quem nascitur, quę etiam γαγγιτικὴ appellatur, de qua vide in dictione νάρδος.

Γάγγλιον. est nerui nodosa & renitens cõtractio nullo præter naturam colore, doloris expers. In multis corporis partibus accidere potest, sed in manibus & talis frequenter. rarius in cubito & capite oritur. His fere notis deprehenditur: tumor est paruus inæqualis, nullo præter naturam colore dolorisque expers, nisi valide comprimatur. Verum ne tum quidem vehemẽs, sed stupidus dolor mouetur. Plærumque ex plaga, aut lassitudine, raro spõte prouenit, nec in alto, sed sub cute radices agit, neq; in orbem vel ad anteriora posterioraque transferri potest, sicut meliceridés & atheromata, sed si vim facias, ad latera tantum, hoc est, ad dextram vel sinistram pro nerui situ, moueri & flecti potest.

Γάγγραινα. est partis alicuius mortificatio & extinctio proueniens à magnitudine inflammationis quæ neque digeri, neque in pus mutari potuit, sibique coniunctas partes in affectionis consortium pertrahens, nec ab ossibus quidem abstinens, quæ vitioso humore perfusa imbutaque, quo caro circumposita madet, putrescunt emoriunturque. Non est autem γάγγραινα perfecta νέκρωσις, sed adhuc fit, sic tamẽ vt nisi opportune succurratur, non modo pars ipsa quæ laborat, sed & aliæ vicinæ partes, ipseque totus homo denique intereat. Cum vero sensum affectę partes

partes penitus amiserunt, iam non γάγγραινα, sed σφάκελος appellatur. Est enim per gangrænam via ad sphacelum, qui perfecta νέκρωσις est. Verum, vt ait Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, abutimur interdum vicinorum affectuum nominibus ad eos significandos ad quos proxime accedunt, quanquam nondum ex toto ipsorum speciem & naturam habeant. Sic namque & Hippoc. ingentem inflammationem cum non amplius suum colorem tuetur dolorique est, interdũ γάγγραιναν appellauit. Sic videtur γαγγραινώσεις φλεβῶν dixisse lib. de fract. cum propter inflammationis magnitudinem videntur venæ liuentes & nigræ propter contentum in ijs sanguinem. quo tamen loco Galen. νεκρώσεις interpretatur.

Γαγώδης est lapis de genere Aetitarum, etiamsi Dioscor. περὶ ἀετίτου καὶ γαγώδους separatim disserit. Terram intra se complectitur, vt plurimum quidem candidam, sed aliquando pallidam, aliquando luteam, solaque figura ἀπὸ τοῦ βελίτου differt: hic enim instar sagittę oblongus est, γαγώδης vero rotundus. Muscus qui ei adhærescit, olet violam. Hic lapis adstringit, siccat, caligines oculorum discutit, & illitus ex aqua testium mammarumq; inflammationes sedat.

Γάλα. lac. Est benignum corporis excremẽtũ, sanguine è rubro in cãdidũ mutato in mammis redundans ad fœtus nutrimẽtum. Sanguis enim in fœmina quidem superfluus & inutilis, nec tamen alia re quam copia molestus, deponitur apud mammas tum per venas quæ ab vtero ascendunt, tum per eas quæ à propaginibus venę cauæ descendunt, vbi vi mammarũ & glãdularum in album è rubro vertitur, & lactis naturam nomenq; accipit, non dissimili modo quo idem facultate testium peculiari in semen transmutatur. Dum enim glandulę illum sibi assimilare conantur, non modo dealbant, sed frigidius etiam efficiunt, sic tamen vt facile à fœtu cõcoqui possit, ad cuius nutritionẽ comparatum est. Itaque nulli fere animalium lac fieri solet antequam vterum ferat, nisi forte (quod Hippoc. annotauit, & ipse aliquando vidi accidisse mulieri, cui nec grauidæ, nec puerperæ tanta lactis copia in mammis succreuerat, vt satis alieno fœtui alendo esset) menstruæ purgationes defecerint. Hæ nãque si in vbera se conferant, nec in habitum corporis regurgitent, aut alio per venas ferantur, vertuntur in lactis speciem nulla in re mulieri molestę. Sed nec dum vterum ferunt animalia, nec statim à partu lac vtile omne est ad fœtus nutrimentum. Nam & cum fieri incipit, ad speciem puris densatur, & primum à partu spissitudinem & concretionem quandam spongiosam habet, quod recens natis exhibere incõmodum est. Hoc Latini colostram siue colostrum, & qui ex eius suctu male affecti sunt pueri, colostratos appellant. Nomen quo vitium hoc lactis significent, Græci proprium non habent. Eo autem è mammis vacuato, lac optimum succedit, quod veluti sanguis ex quo gignitur, purum syncerumque est, nec amaritudinis, nec acrimoniæ, nec aciditatis, nec salsedinis particeps, non graueolens, sed vel modice odorum, vel saltem odoris expers, gustu etiam suaue & parum dulce, adhæc album & æquale, atque inter liquidum spissumque medium, ita tamen vt in vnguem instillatum non diffluat: de quo cum dico, optimi lactis & à bene sano animali prodeuntis notas explico. Cæterum lac omne quanquam similare videatur, partes tamen multum dissimiles habet. Constat enim tribus substantiis, crassa, ex qua caseus conficitur, pingui, ex qua butyrum, aquea, quam Græci ὀρὸν siue ὀῤῥὸν, Latini serum nuncupãt, quæ pro specie animalium, proque fœminarum temperamento, inæqualibus omnino portionibus cõfusæ sunt. In animalibus enim alias alia exuperat. Lac quidem in hominibus haud longe ab earum mediocritate abest. Huic proximum caprinũ est. Crassius hoc ouinum. Crassissimum & pinguissimum bubulum. Tenuissimum cameli est, mox equæ, tum asinæ. Sus crudum & aqueum habet. Itaq; ex his caseus effici nõ potest. Sunt enim serosiora, quã vt possint cõagulo concrescere. Est & lac vernum æstiuo aquosius dilutiusque. Nec vero dubium est quin pro varia temperie & mistura diuersas adeptum sit facultates. Quod serosius est, magis refrigerat & extergit & aluum subducit, quod est pinguius, magis cõcoquit & laxat: quod crassius est, aluũ sistit, obstruit & emplasticum est. Lac autẽ generatim omni boni succi est, corpus alit, aluum emollit, è viridi præsertim pabulo stomachũ & intestina inflatione vexat, sed minus caprinum, quoniam pecus hoc adstringẽtibus pabulis magna ex parte vescitur. Inde stomacho accõmodatissimum reddi solet. Ouillum autem dulce, crassum, & præpingue, non vsq; adeo vtile stomacho. Bubulum tamen, asininum, & equinum, ventri magis idonea, sed ipsum turbant. Ventrem adstringit lac omne decoctum, præcipueq; cãdentibus calculis marinis exustum: sicq; vlcerosas ventris fluxiones adiuuat. Vtile est & contra rosiones vstionesque ab exitialibus medicamentis factas, vt à cantharidibus, salamandra & reliquis venenis. Lac autem omne respuendum est splenicis, hepaticis, comitialibus, vertiginosis, & neruorum vitio laborantibus, febriculosis & capite dolentibus, nisi si quis interdum purgationis gratia σχιστὸν bibat.

Est autem γάλα σχιστὸν, hoc est lac scissile, à quo dirempta secretaque est serosa portio. Veruntamen non lac quidem ipsum, sed serum eius hoc nomine verius appellandum venit. Eius enim causa medici τοῦ σχιστοῦ γάλακτος meminerunt, quod valeat ad subducendam aluum. Est autem huius conficiendi ratio hæc, quam scripto prodidit Dioscor. Lac fictili nouo feruet, ramoque

ficulneo recenti mouetur, insparsis, postquam bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulsi cyathis quot sunt heminæ lactis. Ita enim serescens liquidum ab eo diuiditur quod in caseum concreuit. A quo non discrepat Paulus, nisi quod videtur mel aut acetum mulsum admiscere sero lactis posteaquam à caseo discesserit, & non antè eorum separationem, vt videtur velle Dioscorides. Verum τὴν σχίσιν ταύτην, hoc est, scissionem hanc, moliendam esse citra coagulum oxymelite frigido in lac valde feruens instillato docet Galen. lib. 3. de aliment. facultat. Idē etiam mulso effici, interdum etiam citrà vllam liquoris instillationem vase gelidam aquam continente in lac demisso ipsum scindi separarique. Quod autem ipse præcipit lac ficulneo ramo agitandum, duplicem habet causam, authore Columella lib. 8. tum vt quod in lacte casei est, citius deferetur, tum vt iucundissime sapiat. Datur subducendi ventris causa ætate quidem florentibus ad duos sextarios, iunioribus non minus sextario, vt ait Paulus. Verum secundum Dioscoridē bibitur heminis per interualla singulis, vsque ad quinas, ita vt intercedentibus spatiis potantes ambulent. Vide σχιστὸν γάλα.

Fit etiam ex lacte id quod πρωτόγαλα appellatur, quod statim à partu mulctum & cinere calido modice tepefactum, citra coagulum statim concrescit. de quo vide suo loco.

Est & alia lactis præparatio, cum per coagulum, melle admisto, lac cogitur: medici γάλα πηκτὸν, Aetius πηκτὴν appellat. Sic enim serū lactis à crassiore parte secedit. Id vario modo sumi solet. Alii tantum quod concretum est, sumūt: hoc autem tribus cōstat, caseosa lactis substantia, calida igneaque coaguli virtute, & melle. Alii cum eo serum simul hauriunt, idque vel nihil dementes, vel alterum altero largius. Habet id facultatem subducendæ alui, sed magis minusque, prout plus minusve seri habet, cui ad deijciendam aluum præcipua vis est.

ὀξύγαλα. hoc est lac acidum. fit certa quadam lactis præparatione, per quam sola caseosa substantia relinquitur, eaque ipsa non eiusdem omnino naturæ cuius ab initio fuit, verum ad frigidiorem statum deflexa. Valde frigidum est & crassi succi. Vide suo loco.

γάλα καθαρτικὸν. hoc est lac purgatorium, aliud à prædictis. docet Aetius lib. 3. in lactis asinini vel caprini hemina scammoniæ scrupulos duos miscet quo bilē purgat: aut cnici granorum internam partem inijcit, quo pituitam euacuat. Sic enim optime falluntur qui metuunt purgari, propterea quod ab his non immutatur lactis color.

Γάλαγγα. radicis nomen est de qua nihil à veteribus scriptum esse comperimus: innotuit tantum ex Mauritanorum commentarijs, qui duplicem eam statuere, vnā maiorem, alteram minorem. Minor tenuis est, intra extraque purpureo colore rufescens, geniculata, internodijs reflexa, odorata, sapore valde acri & piperis gingiberisque modo linguam vrente, odore formaque cypero similis, & credita à quibusdam eadem cum cypero Babylonico. At maior, tametsi longe crassior sit, viribus tamen infirmior est & colore dilutior minusque odorata. Calefacit & siccat ordine tertio.

Γαλακτίδης. dicitur ὁ ἀσύμαλλος, vt ait Aetius.

Γαλακτίτης. est lapis, ex saxo calcario nascens, sicut & μελιτίτης, cui & in reliquis notis valde similis est, cinereo colore, qui cum coti atteritur succum reddit lacteum & dulcem, ex quo nomen suum accepit. Singulis fere annis capit incrementum, quo fit vt aliquando magnitudine pueri caput exæquet. Caloris aliquid habet atque abstergit, ad oculorum fluxiones & vlcera inungitur. Oportet autem in aqua tritum pyxide plumbea recondere, propter vim glutini quod ei obhæret. Idem mulieres lacte copioso implet si tritus post balneum cum aqua aut vino dulci bibatur.

Γαλακτῶδες, apud medicos absolute dictum significat idem quod tepidum atque egelidū, quod in modum lactis neque calidum est neq; frigidum. Sic apud Dioscoridem plærisque locis ὕδωρ γαλακτῶδες (vt cap. de aloe, vbi Marcellus falli videtur, serum lactis vertens, quod nemo vnquam animaduertit aquam dictum fuisse) apud Aetium libr. 9. cap. 6. μελίκρατον γαλακτῶδες: & apud Gal. libr. 7. meth. med. ἰδρῶτας γαλακτώδη intelliguntur, vt facile est ex eorum lectione iudicare. Verum à colore γαλακτῶδες οὖρον, dicitur vrina lacti similis.

Γάλαξ. idem quod γλαύξ, de quo postea.

Γαλαξίας. lapis qui & μόροχθος & λευκογραφὶς dicitur, de quo vide μόροχθος.

Γαλάτιον. idem quod γάλιον, de quo vide suo loco.

Γαλέτη. dicitur à quibusdam ὁ ἀστράγαλος frutex paruus, vt habetur apud Dioscor.

Γαλέδραγον. est apud Xenocratem herba leucacantho similis, palustris & spinosa caule ferulaceo & alto, cui summo in capite inhæret quiddam simile ouo. Ad eam proxime ἡ δίψακος accedit.

Γαλεόβδολον. herba ἡ γαλίοψις, vt habetur apud Dioscoridem.

Γαληνὴ. fuit olim primum nomen τῆς θηριακῆς. Sic enim ab Andromacho & aliis qui ipsum ætate anteibant appellabatur, cum videlicet viperæ carnes nondum admistas haberet. Eas primus Andromachus Neronis tēpore creditur addidisse, & à Critone postea eam ob causam θηριακὴν fuisse nuncupatam. Est autem dicta γαληνὴ, vt ait Galenus, quia corporibus tanquā aliqua morborum tempestate vexatis tranquillitatem & veluti serenitatem inducit.

Γαλήνιον. nomen est malagmatis cuius compositionem habet Paulus lib. 7. cap. 18.

Γαλιάγκωνες. dicuntur ab Hippocrate, vt scribit Galen.

Galen. qui ob humeri caput in alam prolapsum dum adhuc crescebat, humerum breuiorem habent. Huius autem rei ille duplicem causam assignat, vel quod dum in vtero sunt, humeri luxentur, vel quod post ortum tenera adhuc ætate iuxta humeri caput in intimis partibus alteque suppurationes oriuntur, siue secentur, siue vrantur, siue per se pus aperiatur, sicut ab eo scriptum est ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Idē vero ἐν τῇ τῶν γλωσσῶν ἐξηγήσει scribit sic appellari eos qui paruum & gracile habent brachium, partes autem circa cubitum tumentiores in modum mustelę quam γαλῆν appellant, à qua deductum hoc nomen esse videtur.

Γάλιον, ἢ γαλάτιον. herba est rectos stantesque ramos habens & folia aparinæ similia, florem in cacumine luteum, densum, exilem, numerosum, odore grato, qui ambustis emplastri modo impositus medetur, & sanguinis è naribus profluuia sistit: nomē accepit quod coagulandi lactis vim habeat. Rura Gallica minus muschetum vocant.

Γαλίοψις. frutex est totus caule & foliis vrticæ similis, nisi quod folia maiorem habent læuorem, & trita pergrauem odorem reddunt. flores habet tenues & purpureos. Totus frutex vim habet emolliendi si ex aceto tepidus emplastri modo imponatur, aut in fotu adhibeatur. Dicitur & γαλεόβδολον. Putatur eā esse quam officinæ agripalmam dicunt.

Γάλλος, gallus. Nomen est δρωπακος ab Oribasio compositi, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 19. & apud Aetium libri 3. cap. 180. περὶ δρωπάκων.

Γαμφηλὴ. à quibusdam dicitur σιαγὼν καὶ γένυς, hoc est maxilla.

Γαμψὸς. καμπὰς ἔχων τινάς. curuus, vel curuaturas habens, apud Hippocr.

Γαργαρεὼν. curgulio. Particula oris est, solius hominis propria. Est autem caro fungosa, oblonga, à palato iuxta narium meatus in os propendens superiori quidem parte latior, inferiori vero in modum pyramidis acuta. Facit ad vocis modulationem, ideoq; πλῆκτρον à quibusdam dicta est. Eadem morbo affecta, iam non amplius γαργαρεὼν, sed κίων & κωνὶς & σταφυλὴ & ἱμὰς appellatur.

Γάρον. garum. Est liquamen seu sanies piscium sale conditorum & maceratorum. Primum factum est è garo pisce, vnde & nomen habet. Deinde ex scombro, intestinis eorum cæterisque quæ abiicienda essent sale maceratis. Postremo & priuatim, vt ait Plinius, ex inutili quodam pisciculo minimoque cœpit confici, & ex qualibet etiam materia diuersis modis præparari. Verum Dioscorides non è salsis modo piscibus, sed animalium etiam carnibus garum fieri solitum scribit. At nemo veterum, vt plærumque fit in re nota, certā eius confectionem docuit. Diuersum enim esse à muria seu salsugine piscium intelligi potest ex Gal. libro 11. de simpl. medic. facult. & Martialis etiam Xeniis, de garo & muria. Nouimus qui dem nunc thynnum, scombrum, aliosque ex quibus conficiebatur pisces, confectionem vero non facile aliquis ostendat, quibus additis saporibus & qua muria condiretur, & quæ tam diligens purgatio & lotura eius esset, vt sordidum alioqui & feculentū poculum grato sapore bibi potuerit: nam & Gal. gari dulcis meminit, idemque scripsit plurimum facere ad delectationem. Sed lōgo post tempore Constantinus Cæsar extremo lib. 20. de agricultura aliquot quidē parandi gari rationes memoriæ prodidit, de quibus tamen dubitari adhuc potest, sintne illæ eædem quæ superioribus seculis fuere. Intestina, inquit, piscium iniiciuntur in vas & saliuntur, parui item pisciculi, maxime atherinæ, aut exigui mulli, aut mænulæ, aut lycostomi, aut si qui alii parui habeantur, omnes similiter saliuntur, & in sole inueterantur, frequenterque versantur. Postquam vero per calorē fuerunt inueterati, garum ex ipsis hoc modo tollitur. Cophinus longus imponitur in vas plenum prædictorum piscium, influitq; garum in cophinum, atque sic per cophinū percolatum suscipitur. Reliquum vero retrimentum alex efficitur. Hæc quidem potuit esse simplex gari conditura, præter quam fuisse alias satis indicant variæ gari differentiæ & nomina: vt Carthaginense, Hispanum, sociorum, nigrum, αἱμάτιον, πρώτειον, οἰνόγαρον, ὀξύγαρον. Ac Carthaginense quidē & Hispanum dictum est quod è finibus Carthaginis & Hispaniæ laudatissimum deferretur. Sociorum vero, quod ganeones & gulę dediti sociatim eo vterentur, & ob præcipuam quę inter socios eo vescentes caperetur voluptatem. Nigrum vero & fecosum & αἱμάτιον, hoc est sanguineū, quod veluti fex esset piscium, quodque eorum cruor ad confectionem eius adhiberetur. Fiebat autem αἱμάτιον præstātissimum hunc in modum. Intestina thynni cum branchiis cruoreque ac sanguine accipiuntur, aspergiturque salis quod satis est, & in vase sinuntur. Post menses autem duos vas ipsum perforatur, effluitque garum quod αἱμάτιον dicitur. Id credo esse quod Paulus AEgineta γάρον πρώτειον, hoc est garum primarium siue excellens, appellat. Quod vero οἰνόγαρον atque ὀξύγαρον appellatur, iam simplex non est, sed illud quidem vino mistum est, hoc vero aceto conditum. Similiter & ὑδρόγαρον, quod aqua dilutum est, de quibus apud Aetium libr. 3. cap. 84. 85. 86. qui libr. eiusdem cap. 82. descriptionem etiam τοῦ γάρου καθαρτικοῦ explicauit. Cæterum garum, vt scribit Gal. facultatem habet multum calidam & siccam, ac proinde ex eo quidam vsi sunt ad vlcera putrescentia. habet & vim ex se soluendi, vt idem scripsit lib. 2. de aliment. facult.

Γαστὴρ. venter, ventriculus. Sunt qui eo nomine designari dicant totam eam regionem quæ septo trauerso, hypochondriis & pube cir-

cumſcribitur, quam ego potius ἐπιγάστριον vocari arbor: γαστέρα autem peculiari nomine Galen. ventriculum appellat in quem cibi ingeruntur & concoquuntur. De qua nos etiam hîc ſub eo nomine dicemus, non tamen repudiata priori ſignificatione qua aliquando γαστὴρ ἀντὶ τοῦ ἐπιγαστρίου ſumitur. Eſt autem pars membranoſa, caua, rotunda, oblonga, duabus tunicis conſtans & œſophago continua, ciborum receptaculum. Nec vero tantum in homine, ſed etiam in animalibus, in quam partem cibum ea recipiunt, ventriculus nominatur. Incipit à mucronata cartilagine, ſituſque eſt medius exacte inter dextram & ſiniſtram partem, & vtrinque duo habet viſcera, dextro quidem latere iecur, cuius fibris tanquam digitis comprehenditur, in ſiniſtro vero lienem inferius protenſum. Rotundus eſt vbique in figura oblonga, vt inflatus oſtendit. Eſt autem œſophago continuus & ſubſtantia ſimilis. Duabus enim tunicis etiam componitur, interna neruoſa, craſſa, externa carnoſa, minus tamen quam œſophagus, quarum illa rectis fibris ſuperne deorſum procurrẽtibus intertexitur, hæc vero tranſuerſis, vtraque autem obliquis, ſed paucis. Habet præterea tertiam tunicam à peritonæo, qua illud phrenas ſubtegit, omnium craſſiſſimam, epiploi anterioris procreatricem. Eſt autem vẽtriculo os geminum, vnum ſupernum quod στόμαχος proprie dicitur & στόμα τῆς γαστρὸς, amplius & maxime ſentiens propter neruos quibus præditum eſt, infernũ autem anguſtius quod πυλωρὸς appellatur. Venas habet multiplices, ſed præcipue propagines duas paruas à vena porta proficiſcentes, & in ipſum varia ſerie diſtributas quæ γαστρικαὶ poſſunt appellari. Nec tamen ambæ ab eodem loco manant: vna enim ex venæ portæ trũco oritur, quæ pyloro, & poſteriori ventriculo illi propinquo diſtribuitur. Altera vero ex eiuſdem venæ portæ trunco ſplenico proficiſcitur, & gibbæ ventriculi dextræ inſeritur. Arterias vero habet ab arteria quæ ſecundum lumbos fertur, neruos autem duos inſignes à ſexta coniugatione qui per ipſum ſparſi præſertimque os eius & partes alias ori vicinas, ſenſum ventriculo exquiſitiſſimum inuehunt, quo & indigentiam & roſionem perſentiſcit.

Γαστήρ. ſic dicta eſt rapa apud Lacedæmonios, vt ſcribit Athenæus.

Γαστροκνημία. ſura. poſterior tibiæ pars carnoſa. ſic dicitur quoniam veluti tibiæ venter eſt: ſiquidem extuberat, propter muſculorum eam tibiæ ſedem occupantium craſſitiem. Ea vni homini ineſſe dicitur, cum reliqua omnia animalia crura habeant ſine ſuris. Dicitur & γαστροκνήμιον.

Γαῦσος. apud Hippocr. gibbum, obtortum & incuruum ſignificat. Sunt qui accentu in vltima γαυσὸς ſcribant, ſicut annotat Gal. comment. 2, εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Γηθυλλίς. ſunt qui exiſtiment porrum capitatum ita appellari, alii γήθυον ita vocant.

Γήθυον. herba eſt ceparum generis, pene ſine capite, ceruicis tantum longæ. ſæpius reſecatur, vt porrum. Didymus dicitur γήθυον ſimile feciſſe τῷ ἀμπελοπράσῳ. Sunt qui alio nomine γηθυλλίδα tradant vocari. Plinius ſcribit à Latinis pallacanam nominari.

Γεῖσον ἤ

Γείσωμα. Pars quæ in ſuperciliis prominet, velut imbricamentum quoddam aliorſum humores deriuans. Gaza grundam vocat. Sunt autem grundæ & ſuggrũdia tecti partes prominentes, quibus ſtillicidia arcentur à parietibus. Aliqui γῆσον, ſimplici σ ſcribunt.

Γελασινοὶ ὀδόντες. ſic dicuntur dentes quatuor medii & anteriores qui per riſum patent. Vocatur & γελασῖνος cauum illud quod in media bucca per riſum apparet: de quo intelligendus eſt verſiculus ille Martialis: Nec grata eſt facies cui gelaſinus abeſt. quanquã ſunt qui interpretentur eam faciem deformem videri, cui deſunt dentes anteriores γελασινοὶ dicti, τομεῖς alio nomine vocantur & διχαστῆρες. Sunt qui ſcribant γελασῖνοι.

Γέλγιδες, ἢ γελγίδες. grana quibus allii caput compactum eſt, alió nomine ἄγλιθες appellantur.

Γέλως. riſus. Eſt motus ex contractione labrorum & exſpiratione interciſa, ſonora, hilaritatem declarans. Motum quidem eſſe, nemo ambigit, verum ad quam facultatem pertineat, iure poteſt dubitari. Nam cum ipſe nota ſit hilaritatis, eaque inter animi affectus cenſeri debeat, qui oẽs ſine controuerſia ad facultatem θυμοειδῆ pertinent, non immerito ipſe quoque riſus eiuſdem facultatis functio videri poterit. Cum enim contrariorum eadem ſit ratio & diſciplina, & triſtitia quæ hilaritati aduerſa eſt, eiuſque propriæ notæ, vt contractio caloris ad interna, extremorum frigiditas, faciei pallor, pulſus paruus, languidus, tardus, rarus, & reliqua quæ eam comitantur, opera ſint facultatis eius animoſæ quam in corde medici collocarunt, pariter hilaritas cum ſuis notis tota facultatis erit animoſæ & vitalis. Verum ea eſt animi pathematum conditio, vt protinus atque in corde concepta fuerint, reliquas ſimul facultates afficiant, atque in iis affectionis ſuæ notas excitent. Sic quidem timentes corripiuntur totius corporis tremore: gaudentes geſtiunt: irati extra ſe ſunt & mentis impotes, qui non iam θυμοειδοῦς, ſed animalis facultatis motus exiſtunt. Quo fit vt quæ affectus animi conſequũtur ſymptomata, non ſint omnia eius facultatis ad quam ii primo & per ſe pertinent, ſed in aliis etiam corporis partibus eorum ſigna manifeſto appareant. Ergo cum in corde concepta eſt hilaritas, mox indicibili quodammodo mouetur & veluti geſtit copiaq; ſpirituum luxuriat. Hi in pulmonem effuſi eam interciſam ſonoramque expirationem faciunt quæ riſus dicitur. Ac quoniam mutuus eſt & promptiſſimus omnium facul-

facultatum inter se consensus, cerebrũ quoque voluptatis quæ cordi inest particeps, eam quasi cordi congratulãs, labrorum contractione, motu sibi proprio testatur. Quẽ tamen motũ cur potius quam alium quemuis in risu delegerit, nemo plane est qui se scire possit profiteri. Satis est intelligere eo motu naturam voluisse prodere conceptam in animo cuiusque hilaritatem. Est autem ea labrorum contractio compressioque æquabilis, & in moderato quidem risu modicã, amplior autem in profusiore, & aliquando tanta vt dentes denudet atque deformitatem inducat. Quia tamen ea plane naturalis est, risu sedato protinus ad se labra orisque habitus redit, longe dissimilis ab ea contractione quam aliqua præter naturam causa expressit. Itaque ea labrorum contractio quæ Sardoæ herbæ crociue potu, aut præcordiorum inflammatione prouenit, non nisi καταχηνικῶς risus nomen accepit. Tunc enim ita labra conuelluntur, vt risus speciem quandam & similitudinem præbeant. Iam quod pertinet ad eum sonum qui ridendo editur, is in vocalibus instrumentis perficitur. Eius materia est spiritus multus, tenuis, calidus è corde prodiẽs & in pulmones effusus. Quibus enim eiusmodi spiritus suppetit, ii ad risum solent esse propensissimi: sicut è contrario quibus paucus est & crassior & frigidior spiritus, vt plurimum ridere non possunt. Ea quidem causa est cur frigido siccoque homines præditi temperamento, vt senes & melancholici; ad hæc ægri aut qui tenui sunt valetudine, nunquam aut admodum raro ridere videantur: cur etiam qui literarum studiis auidius incumbũt, prorsus ἀγέλαστοι reddantur. Non enim habent spirituum eiusmodi prouentum qui confertim è corde erumpere possit eamque concitare expirationem, quæ in se diuisa & intercise prodiens singulis sui partibus atque sectionibus sonum edat. Siquidem non erũpit in risu ἀθρόως ille spiritus, sed diuisim & per incisiones, vt non vna, sed quodammodo multiplex expiratio illa videatur. Ea sæpe tanta est, vt nimia spirituum exolutione syncopas & vitæ periculum prouocet. Tantos quidem in corde motus concitat hilaritas. Sic autem appello affectum animi, non à seriis quidem rebus pacato tranquilloque motu profectũ (id enim gaudium potius dicendum est, quo multi pii bonique viri, & senes & philosophi & omnis generis homines citra risum perfruuntur) sed potius à placidis & ludicris effuse manantem. Talis hilaritas sensibus maxime hauritur, perque eos in cor progreditur aut eius quæ aliàs sensibus percepta est voluptatis recordatione redintegratur atque innouatur. Quo fit vt non auditu modo visuque rerum ludicrarum sed alarum etiam plantæque pedum leni contactu, quem titillationem vocant, in risum solui possimus. Sed & sani & qui per morbum desipiunt, sola eiusdem voluptatis quam aliquando senserint recordatione persæpe rident. Quem risum verum esse & naturalem non dubitârim asseuerare. Est enim hilaritatis animi index cum ea cõtractione labrorum & sono quibus anterisum constare definiuimus. Quæ quidem duo semper in risu concurrunt numeris suis omnibus absoluto atque perfecto, alias quidem moderatius, alias vero profusius, quod Latini proprio nomine cachinnum vocant, pro ridentis natura, sicut antè à nobis dictũ est: quorum alterum si desit (deest autem aliquando sonus ille, præsertim in modestioribus naturis) is non plene vereque ridere, sed potius subridere dicetur.

Γεμωνὶς. idem quod ἀετίτης: lapidis nomen est, sic dicti quoniam quasi prægnans sit; id quod etiam aetitæ proprium est.

Γενειὰς. lanugo prima. sic dicitur & fasciæ circuitus qui sub mento circumagitur, vt habetur apud Gal. lib. de fasciis.

Γένειον. mentum. Est pars prior genæ inferioris in acumen subrotundum tendens: posterior namque mãdibula appellatur. Ea in parte duo ossa genæ inferioris suturâ iunguntur, in pueris manifesta, quæ ita progressu ætatis coalescit, vt tandem symphysi vniantur, & nulla fere vi, coctione aut putredine separari possint. Rufus author est eãdem partem ἀνθερεῶνα etiam dici, eamque definit esse τὸ ἄποξυ τῆς κάτω γνάθου: id est, quod inferiori in maxilla in acutum desinit. Ab aliis etiam ὀξύ-γλυις vocatur, teste Polluce.

Γεντιανὴ. gentiana. herba est foliis iuxta radicem erumpentibus, iuglandis vel plantaginis similibus, subrubris, parum dissectis, caule cauo & leui, geniculato & ex interuallis maioribus foliato, binûm fere cubitorũ: semine in calycibus lato, sine põdere, radice longa aristolochiæ, crassa, amara, quæ, pinde ob structiones soluit, abstergit, extenuat, purgat. Nomen habet à Gentio Illyriorum rege, qui primus eam reperisse dicitur. Retinet autem ipsum in officinis.

Γένος. genus. Id nomen scripsit Galenus comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων se obseruasse apud veteres Græcos aliquando in iis vsurpari, quæ ὁμωνύμως dicuntur; quæ vnum quidem habent significatum; sed ex eius diuisione in plures differentias deducuntur, de quo dicere sæpius consueuimus genericas eius rei differentias esse vel duas, vel tres, vel quotquot esse possunt. Indifferenter tamen genus pro specie, differentia, formâque dicitur.

Γένυς. gena. Significat maxillam tam superiorem quam inferiorem: additur autem ad distinctionem ἡ ἄνω vel ἡ κάτω. Dicitur & alio nomine γνάθος, sed ambigua pariter significatione. Distinguit tamen Aristot. de histor. animal. lib. 1. cap. 61. scribens, ἔτι δὲ γένυς δύο· τούτων τὸ μὲν πρόσθιον γένειον· τὸ δ᾽ ὀπίσθιον, γένυς. hoc est, interprete Gaza, Est præterea maxilla duplex: cuius prior pars mentũ, posterior mandibula est. Sed nos nostram di-

nisionem sequamur. Dicitur ἡ ἄνω γένυς, hoc est gena superior, pars faciei, fronti proxime subiecta, auribus vtrinque, ab imo antè gingiuis terminata. Non vnico osse, sed pluribus, solidis, duris & leuibus cõstat, de quorum numero non bene conuenit inter anatomię professores, quod aliqui suturas, in iis valde obscuras neglexerint, nec duxerint ossa iis esse separanda. At qui scrupulosius ea diuiserunt, omnia enumerãt quatuordecim, ab vtroque scilicet latere septẽ: quorum tria situ & magnitudine differentia ossi frontis contigua sunt, quartum nasi pars est, quintum, quod valde longum est, dentes priores quos τομεῖς & διχαστῆρας vocant, complectitur, sextum omnium maximum dentes cæteros continet laterè suo sitos, septimũ vero, quod minimum est, in intimo palato ad eius foramina reconditur. Sic quidem se habet gena superior. At inferior, quæ ἡ κάτω γένυς dicitur, est pars faciei infima & mobilis, dentes inferiores continens. Constat osse non simplici, vt plærique putant, sed gemino, sicut Hippocrati & Galeno visum est, quorũ distinctio medio in mẽto est, vbi sutura apparet, in pueris quidem euidenter, in adultioribus autem paulo obscurius, quæ tamen etiã in prouectis coctura fatiscit. Aliter namque ea duo ossa separari vix possunt, adeo inter se τῇ συμφύσει coaluerunt. Non est igitur os illud simplex & vnum, sed geminum, & vtrumque quidem durum & solidum, quod ea ex quibus constat gena, sola mobilis sit, & in manducando plurimum laboret. Vtriusque ossis partes extremæ quasi bicornes sunt propter duas ἀποφύσεις, hoc est processus, qui ab iis oriuntur. Alter processus infra latior, vertice ipso tenuatur (quod genus à scriptoribus anatomes κορώνη vocatur) longiusque procedens sub osse iugali subit, & temporũ musculis excepto ab iis tendine, alligatur. Alter breuior & rotũdior, & in eo sinu qui iuxta foramina auris est, in osse temporũ iuxta processum μαστοειδῆ cardinis modo versatur, ibique huc & illuc se inclinans maxillę facultatẽ motus pstat. Sub his pcessibus vtrinq; vnum foramẽ est, per q portio nerui à tertia cõiugatione, itemq; vena & arteria ad dentes fertur, quibus & sensus & alimentũ ipsis supperat, cuius gratia non modo inferior, sed superior etiam gena sinum possedit medulla refertum.

Γεραίτεροι. seniores. maiores natu. sic dicuntur ab Hippocrate non qui simpliciter senes sunt, sed in collatione & comparatione ad eos qui trigesimum annum excesserunt. Qui enim ab ea ætate ad senectam vsque annis excedunt, hi per comparationẽ seniores ab eo appellantur, sicut Gal. comment. 3. εἰς τὸ προγνωστικὸν annotauit.

Γεράνδρυον. dicitur vetus quæcunque arbor. Gręci enim δρυὸς vocabulo lignum omne significant.

Γεράνιον. herba est duorum generum. vnum folio anemones, sed longiori dimisura, radice fere orbiculata & dulci, cacumine gruini rostri (ex quo nomen habet) figura quod in mucronem acuminatur, vnde pastoris acus vulgo dicitur. Alterum foliis maluæ paulo candidioribus, caule lanuginoso, flosculo purpureo. Vbique per Galliam pes columbinus appellatur. Nullius sunt in medicina vsus, authore Dioscoride.

γεράϊνον. emplastrum est sic dictum quod præter cætera gruis pẽnas vstas recipiat. Tribuitur Polleti. Habetur eius descriptio apud Aetium.

Γερανίς. est vinculi genus ad humerum excidentem aut iugulum fractum ab Hippocrate, vel, vt aliis placet, à Perigene inuentum: sic autem per similitudinem appellatum est.

Γερανογέρων. sic dicitur à quibusdam τὸ γεράνιον, vt habetur apud Dioscor.

Γεροντοπώγων. herba est quæ inter saxa gignitur, longa barba, foliis instar capillorum prælongis, flore luteo, qui in volucres barbulas euanescit, quas pueri barbas Dei nuncupant. Lacte manat & radice amara est, eoq; à tragopogone differt.

Γεῦσις. gustus. Est sensus saporis. Nec vero sensus ipse solum, sed etiam vis ipsa gustandi ita appellatur, sicut ὄσφρησις, hoc est odoratus, non solum odoris sensus, sed etiam ea facultas, cuius odorandi officium est. Huius autẽ tum sensus, tum facultatis præcipuũ instrumentũ lingua est, quam ob id natura & mollem esse voluit, & mollibus neruis donauit. Humor enim ad gustum omnino necessarius est, inque eo rationem obtinet causæ non eius modo per quam gustus melior fit, sed eius etiam sine qua fieri prorsus nequit. Idcirco quæ dura sunt nullumque humorem ex se remittunt, nullo modo gustum afficiunt, nec lingua etiam ipsa scabra & arida, vt per febres fit, de saporibus recte iudicare potest. Itaque natura neruos illos valde molles esse voluit, quos in linguæ superficiẽ & tunicam ad gustum diffudit. Hi maxima portio sunt tertiæ coniugationis à cerebro prodeuntis, quæ tota ob id à Galeno gustatoria nuncupatur: & cuius etiam nerui propter insignem mollitiem simpliciter νεῦρα μαλακὰ, id est nerui molles, appellantur. Adeo necesse est quicquid gustũ mouet, molle humidumque esse, aut facile in ore liquari posse, vt saccharum & sal. Cæterũ quoniam ex illa eadem tertia coniugatione propagines quædam neruorum in labia, gingiuas & dentes excurrunt, ideo in his quoque partibus vis aliqua inest saporum discretrix, sed quæ multum linguæ cedat. An vero & palato, vt poetæ loquuntur, vis ea insit necne, ignoro, quod nec legerim id scriptum à Gal. nec palatum eiusmodi coniugationis particips esse ab anatomicis annotatũ sit. His igitur instrumẽtis cerebrum anteriore sui parte sapores quos Græci χυμοὺς, καὶ γευστικὰς δυνάμεις ἢ ποιότητας, hoc est sapores, & gustatorias facultates siue qualitates vocant, diiudicat,

non quidem propter se, sed ventriculi causa, quod ad delectum ciborum, saporum genera maxime pertineant. Sũt autem omnes gustus differentiæ octo, αὐστηρότης, στρυφνότης, πικρότης, ἁλυκότης, δριμύτης, ὀξύτης, γλυκύτης, λιπαρότης. id est austeritas, acerbitas, amaritudo, salsedo, acrimonia, aciditas, dulcedo, pinguitudo. Alii, inquit Galenus, septem modo enumerant, alii vero his quoq; pauciores. Qui septem statuunt αὐστηρότητα καὶ στρυφνότητα, hoc est austeritatem & acerbitatem, vnum genus faciunt, quod non differant specie, sed intensione sola. vtraque enim adstringit, illa magis, hæc minus. Itaque ambæ sub adstrictione, quam στύψιν vocant, comprehenduntur, quam propterea Gal. in comm. in libr. de nat. hum. inter gustabiles qualitates recenset. Qui pauciores numerant, similiter sub vno genere πικρότητα, ἁλυκότητα, δριμύτητα. hoc est amaritudinem, salsedinem, acrimoniam, comprehendunt, quod amarus ex nitrosi proueniat intensione, salsus vero aut nitroso imbecillior, aut prætereà adstrictionis aliquid assumere videatur. Sed de singulis suo loco, quæ à nobis scripta sunt, requirantur. vide χυμός.

γεῦσις. dicitur ab anatomicis quibusdam pars ea linguæ quæ ad fauces est, in qua gustus sensum maiorem inesse putant, vt habetur apud Iulium Pollucem.

Γῆ κεραμῖτις. ἡ ἄργιλλα, apud Hippocr.

γῆ σμηκτὶς. ἡ κιμωλία, alba creta, apud Hipp.

γῆ χαλκῖτις. idem quod lapis chalcites, apud Hippocr.

Γῆρας. senectus. Est temperamentum corporis frigidum & siccum annorum multitudinis ratione proueniens. Sic quidem senectutem Gal. libr. 5. de sanit. tuend. definiuit, non veritus eam temperamentum dicere, quod potius videtur adiũctum quid esse senectuti quam generis rationem obtinere. Dicetur forte aptius esse, Vitæ portio eo constans temperamento. Omnes siquidem vitam per ætates distinxerunt, earumque singulis sua temperaméta præscripserunt, annorum spatiis diuersa. Ita namque fert naturę conditio, vt corpus humanum nequeat diu eodem in statu esse, quod sit omni genito corpori corruptelæ interitusque connata necessitas. Cum enim ita nati simus, vt in naturæ nostræ primordiis calidum frigido, humidum sicco præpolleat, consterque nobis ex humida substantia genituræ origo, quam tamen humidam perpetuo seruari conueniens non erat, quod ex ea nerui, arteriæ, ossa, cartilagines & alia id genus fieri deberent, natura statim in generationis initio ignem terramque copiosius admiscuit, quæ non torrerent quidem vrerentue, sed tamen abunde siccarent. Quæ tamen à paruis initiis eo tandem progrediuntur, vt omnibus iam partibus supra modum siccescentibus non solum cuiusque officium minus probe administretur, sed etiam corpus ipsum macilentius graciliusq; quam ante reddatur. Ergo vltra siccatum, non macilentius modo verum etiã rugosum efficitur. Artus quoq; ipsi inualidi, atque ad motus suos incerti inconstantesque redduntur. Affectio hæc in animalibus γῆρας dicitur, ei quæ in stirpibus αὔανσις Græce vocatur, proportione respondens. Est enim & illa stirpis senium, siccitatis excessu proueniens. Absumpto autem eo humido quod & insitũ, & radicale, & primigenium nuncupant, necesse certe est corpus frigidius reddi tum quod terrena portio iam exuperet res omnino frigida & sicca, tũ quod natiuus calor vna pereat, qui totus in eo humoris genere consistit. Itaque natiuo calore humoreque destitutum corpus imbecillum euadat necesse est, maleq; concoquat, & excrementa quàm plurima colligat: à quib. senectus humida esse potest videri, cum tamen solidarũ partium temperamento sicca sit. Sed cum multas ob causas refrigerari siccarique corpora hominum possint, eam solam veri proprieque dicti senii agnoscimus, quę ętatis decursu annorumq; numero prouenit. Ea namque senii est propria, qua senii est: aliæ autem, vt vitæ exercitiũ victusque ratio siccior, vel morbus, vel solicitudo, vel mœror, vel alia id genus immoderatius siccantia, frigidum quidẽ siccumq; temperamentum inducunt, sed quod impropriè, nec simpliciter senium nũcupari potest, sed vel senium ex morbo, vti primum Philippus appellasse dicitur, vel ex mœrore, vel ex alio quopiam. Id enim propriè est, sicut diximus, quod annorum multitudinis ratione prouenit. Incipit autem, vt visum est pluribus, peractis annis quadraginta nouẽ, quo tempore ἡ ἀκμὴ desinit, quemadmodum Gal. comment. aphor. 30. libr. 3. annotauit. A quo tamen quoniam etiam siccitas corporis indies magis magisque inualescit ad extremum vsque vitæ curriculum, iccirco Galen. totam senectutem in treis partes diuisit, primam statuẽs τῶν ὠμογερόντων, id est, eorum qui cruda viridique adhuc senecta sunt, quique adhuc obire ciuilia negotia possunt: secundam autem cui apte nomen ipsum senii conuenit, & propriè γῆρας ἡ γεροντικὴ dicitur: tertiam autem decrepitam, ad quam qui peruenit, Græce πέμπελον nominãt, quod ipsi pompa funebris iam paretur.

Γηροκομικὴ. est artis medicæ portio quæ præest senum sanitati tuendæ. Incertũ an ad ὑγιεινὴν, an ad θεραπευτικὴν pertineat. Est enim senectus non exacta plane sanitas, sed vel morbi & sanitatis affectio quædam media, vel omnino eius generis non est quæ firma constansque sit, quam καθ' ἕξιν appellant, sed potius fallax & incerta, q̃ κατὰ σχέσιν dicitur. Plures tamen salubris medicinæ partem esse volunt.

Γήχυτον. exterior pars terræ quæ mollis est & minime lapidosa, apud Hippocr.

Γιγγίδιον. gingidium. Syrium quidem nomen est, sed tamen à Græcis & Latinis receptum pro herba sylvestri pastinacæ simili, tenuiore

tantum & amariore,radice parua,candicante,subamara. Venit in cibos crudũ coctumve,magna stomachi voluptate. Proxime accedit ad chærefolium, vel potius idem cum eo est. Temperatum est calore & frigore, siccat secundo ordine, non parum adstringit. Dioscorides etiam author est, sic à quibusdam τὸ λεπίδιον appellatum.

Γίγγλυμος. est tertia species τῆς διαρθρώσεως, per quã ossa sese inuicem ingrediẽtia ita secum coniunguntur, vt vnius caput in alterius cauitatem condatur, & vicissim huius caput in illius sinum excipiatur. Est enim hæc διάρθρωσις plærisq; ostiorum cardinibus similis, in quibus ferramenti vtriusque (quod proprie à Græcis γίγγλυμος appellatur) tum eius quod parieti infixum est, tum alterius quod ostio adhæret, pectines mutuo implexu sese subeunt. Quæ quidem compositionis ratio nõ videtur ἀπὸ τῆς ῥαφῆς, id est à sutura, valde differre. In quibus vero ostiis clauus crassior parieti affixus ostii verticillum subit, non γίγγλυμος, sed verius γόμφωσις dicitur. Plura autem ossa in corpore τῷ γιγγλύμῳ connectũtur, vt cubitus cum brachio, crus cum tibia, tibia tum astragalo, astragalus cum pterna, vertebræ similiter inuicem, quanquam vt Galen. ait, in his quædam sit differentia. Siquidem media in sibi tum subiectam, tum suprapositam subit. Ob id Hippocr. libr. περὶ ἄρθρων vertebras parte posteriore γιγγλυμωμένας, hoc est per ginglymon iunctas, esse scribit, seu, vt eo loco interpretatur Galen. structuram habere ginglymo quodammodo similem, vt ostendat in iis verum non esse ginglymon, quia non sit in eodem mutuus ossium duorum ingressus. Secundum vero eandem speciem τῆς διαρθρώσεως Hippocr. in li. περὶ ἀγμῶν imum humeri caput γιγγλυμοειδὲς appellauit, de quo vide Gal. comment. 1. in eum librum.

Γίζι. vox est barbara apud Gal. libr. 1. de antidotis. Est autem casiæ vna species, quæ apud eundem lib. 3. τῶν κατὰ τόπους, ζίγγιρος, & à Dioscoride ζίγιρ dicitur. Vocatur autem, vt hic ait, eo nomine casia nigra & purpuram colore referens, crassaque.

Γλαμυρὸς, γλημώδης καὶ ὑγρὸς. hoc est lippus & humidus, apud Hippocr. Dicuntur enim γλάμαι, siue γλῆμαι, oculorum vitia, quæ etiam Latini glamas vocant.

Γλάξ. idem quod γλαὺξ, nomine à lacte indito.

Γλαύκιον. est humilis herba, densis foliis fere corniculati papaueris, minoribus tamen sordidioribusque, odoris tetri, gustus amari, cum adstrictione. Granum habet crocei coloris, quod in olla fictili luto circumlitum in clibanis Parthi calefaciunt, deinde exempto succum exprimũt, qui eodem nomine γλαύκιον appellatur. Officinis memitha dicitur. Ex eo medici collyrium temperant, quod διὰ γλαυκίου, siue διὰ γλαυκίου nominatur: de quo vide suo loco. Mistura glaucii est ex aquea terreaq; substantia, ideoq; refrigerat. Habet etiam vim adstringendi.

Γλαυκὸν οὖρον. vrina glauca, cornu pellucido similis. Ea albarum genere est, media inter lacteam & charopam. Prima enim inter albas est aquosa, siue crystallina: secunda, lactea: tertia, glauca: deinde charopos, vt habetur apud Actuar. περὶ οὔρων lib. 1. cap. 8.

Γλαύκωμα ἢ

Γλαύκωσις. à vulgo glaucedo dicitur, à Plin. perpetuo glaucoma, seruato Græco nomine. Duobus modis accipitur, vt scribit Aetius. Proprie quidem est, transmutatio humoris crystallini in glauceum. Cuius rei causam Rufus, vt habetur apud Paulum l. 3. humiditatem statuit. sed ego quidem locum eum mendosum esse iudico, & non ὑγρότητος sed ξηρότητος legendũ, quod nemo veterum, quod sciam, causam glaucomatis in humiditate posuerit: etiamsi non diffitear fieri posse, vt viridis aliquis humor crystallino permistus eius albedinem splendoremque offuscet atque obtenebret. Sic enim glaucus color fieri dicitur, viridi & albo simul mistis. Verumtamen Galenus non videtur aliam causam glaucomatis quam siccitatem agnoscere, qui & lib. 10. de vsu partium diffinit γλαύκωσιν εἶναι ξηρότητα καὶ πῆξιν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ. hoc est, glaucoma esse siccitatem & concretionem crystallini humoris. & alibi causam reddens, cur Hippoc. scripserit glaucomata senibus fieri, immodicã instrumentorum siccitatem causatur. Improprie vero glaucoma, authore Aetio, dicitur id oculi vitiũ quod orta prius suffusione, & humore circa pupillam valde concreto resiccatoque contractum est. In qua quidem significatione veteres τὸ γλαύκωμα vsurpasse testis est Rufus, qui scripsit γλαύκωμα atque ὑπόχυμα idem mali genus à veteribus esse creditũ, à solis tantum neotericis fuisse distincta. A qua sententia Gal. non videtur esse alienus comment. aphor. 31. libr. 3. scribens τὰ γλαυκώματα ἔχειν ἰδέαν τῶν ὑποχυμάτων, hoc est, glaucomata suffusionibus similia videri, & eandem referre speciem. Ex quo tamen non sequitur illa eadem esse. Suffusio enim est extranei humoris & aliunde influentis concretio: glaucoma vero ipsius humoris crystallini resiccatio densatioque. Preterea non omnes suffusiones tantæ sunt, vt toti pupillę prætendantur, & visum ex toto adimant: glaucoma vero crystallini vniuersi est, atque siccitas est per ipsum totum ex æquo diffusa, & ex siccitate concretio. Adhæc plæreq; suffusiones curationem recipiunt, cum tamen nullum glaucoma, vt Rufus ait, curetur, vti nec vllus alius morbus ab immodica siccitate contractus.

Γλαὺξ. herba est foliis cytisi aut lenticulæ, quæ auersa candicant, superne virent, ramis è terra quinis senisue, palmeis, tenuibus ab radice, floribus albis violæ, sed minoribus & purpureis. Eam Plinius scripsit εὐγάλακτον antiquis dictam fuisse. Vocatur eadem & γλὰξ & γάλαξ, à lacte. Cocta enim in sorbitione similaginis, ad excitandam vbertatem

tem lactis valere proditur. ex quo intelligitur calidam quodammodo humidamque esse.

Γλεῖνος. est genus aceris campestre, præcipuo cādore ac crispum. Sunt qui Gallicam interpretentur, vt Theodorus Gaza. Scriptum reperitur etiam γλῖνος.

Γλεῦκος. mustum. Est succus vuarum recens expressus. Crudus is est, flatuosus, concoctu difficilis,& crudum succum,etiam si coquatur, gignit. Vnum hoc in se boni continet quod aluum emolliat & relaxet: quod nisi contingat,tanto magis noxius euadit. Calefacit primo ordine præsertim qui ex mediis vuis expressus fuerit, hoc est, neque acidis neque austeris,neque dulcibus,ideoque inflammationum mitigatorium est: & ab antiquis ad oris plegmonas parabatur illitionis genus, quæ διάχριστος στοματικὴ, ἡ ἡ διὰ γλεύκους dicebatur, vt est apud Aet. lib. 8. cap. 45.

Γλεύκινον. musteum vnguentum. Pluribus modis paratum fuit à medicis, vt docet Gal. lib. 7. τῶν κτ γρών. Sed quod simplex est, vt scribit Dioscorides, constat omphacino oleo, iunco odorato, calamo, Celtica nardo, spatha, aspalatho, sertula campana, costo & musto; circundatis interim vinaceis vasi, quod aromata, vinum & oleum conceperat. Tricenis diebus bis in die mouetur: postea expressum oleum reconditur. Inter acopa à Galen. numeratur & relaxantia. Itaque iis quos vehemens lassitudo infestat, est vtile. Calfacit, emollit, remittit, horroribus & neruorum vuluæque vitiis auxiliatur, estq; omni acopo iuuantius, vt ait Dioscorides, quod emolliat.

Γλήνη. pupilla oculi. cauitas ipsa oculi, de qua vide in dictione κόρη. Ab ea facta etiam metaphora est ad alias ossium cauitates. Siquidem apud Hippoc. γλήνη significat cauitatem ossis in quam alterum os inseritur, quæ & κοτύλη appellatur. Inter quæ tamen posteriores medici distinxerunt. Nam authore Gal. lib. de ossibus, ex cauitatibus ossium capita suscipientibus quæ profundior est, κοτύλη dicitur: quæ vero superficiaria, vt ambigere possis an cauitas sit necne, γλήνη nominatur. Id vero quoniam in latitudine quadam dicitur, iccirco γληνοειδὴς appellatur sinus qui obscurus est & leuiter cauus. Nec tamen sinus γληνοειδὴς & γλήνη differunt, sed idem sunt omnino. Eiusmodi sinus cum multis in locis corporis, tum in prima ceruicis vertebra apparent gemini, excipientes duo capita secūdæ vertebræ.

Γλήχων. pulegium. Herba est fruticosa, semipedali altitudine, foliis sampsuchi, surculis per interualla purpureo flore coronatis, vnde multis pulegiū regale nominatur. Alterum genus est flore candido, cui magna cum nepeta & mentha societas. Multū excalfacit & extenuat. Si à pecore gustetur, balatum ilico dicitur concitare, ex quo quasi βλήχων vocatur. Pulegium autem Latini appellant quod recens incensum pulices enecet.

Γλήχων ἀγρία. dicitur à quibusdam ὀδοντίσμενος, vt author est Dioscorides: forte quod hic folia & vires pulegio similes habeat.

Γληχωνίτης οἶνος. vinum ex pulegio factitiū. Eius compositio habetur apud Dioscoridem lib. 5. apud Columellam libr. 12. cap. 35. apud Constant. Cæsarem lib 8. cap. 7.

Γλίσχρον. glutinosum. dicitur & de solidis corporibus & de humoribus. In solidis quidem id est quod fractu est contumax, humore videlicet multo,& qui tensioni cedit, terrenas partes glutināte, sicut in salice & coriis. huic contrarium est τὸ κραῦρον, quod plerique friabile interpretantur. In humoribus vero dicitur quod quicquid tetigerit, huic ægre dissolubile adhæret, vel quod dum trahitur aut tollitur, continuitatem longissime seruat, vt oleum, mel & adeps. Huic Gal. lib. 11. methodi. med. scribit oppositum esse τὸ ῥυπτικὸν quasi detersiuum dicas.

Γλοιάζειν. τὸ ἐπιμύοντας περιδινεῖν τοὺς ὀφθαλμούς, hoc est, conniuentes oculos versare apud Hippocratem. vnde & γλοιωδῶς idem quod νυσταγμῶς, hoc est, oscitanter, & quasi domitanter.

Γλοιὸς. sordes quæ in balneis atque etiam palæstra ab hominum cute deradebatur, quondam in medicina vtilis, nunc prorsus neglecta. Calefacit modice, emollit, discutit: rhagadibus, atque condylomatis prodest. Dicitur & ῥύπος: Latini strigmenta & sordes appellant.

Γλουτία. sunt corpora duo dura in cerebro eminentia, ad latera meatus illius sita, qui à tertio ventriculo in quartum, siue in cerebellū ducit. Producta sunt ex cerebri substantia duriore, supraque & ante conarium sustinent, posterius vero epiphysim σκωληκοειδῆ. inter latus dextrum & sinistrum constituūt meatum, qui à medio ventre ad postremum fertur. Eorum autem vsus est ne meatus ille à supernis cerebri partibus comprimatur & intercludatur. Sic dicta sunt quod his natium quædam similitudo sit: nam perinde ac nates prominent, seque contingunt. vocantur autem & à quibusdam διδύμια siue δίδυμοι. Quidam vero ea parte qua conariū contingunt, διδύμια, conario ipso penem repræsentante, altera vero qua ipsum conarium non est, γλουτία, hoc est, clunes natesque, appellant.

Γλουτὸς. dicitur apophysis externa eademque maior ossis femoris, quam & τροχαντῆρα μέγαν appellant. Ea in femoris superiori ceruice exterius apparet, ampla multumque gibbosa. Sic autem dicta est vel à similitudine quam habet cum natibus, vel quod musculi quibus nates constant, ei præcipue inserantur.

Γλυκεῖα, καὶ

Γλυκέρετης. idem quod ἡ γλυκύῤῥιζα. de qua paulo postea.

Γλυκὺ. dulce. saporis genus est. Sic autem dicitur quod veluti subungit, replet, mitigat exasperatas & quasi erosas linguæ partes, &

eas cum manifesta delectatione contingit. Quicquid enim dulce est, moderato calore aqueam humiditatem, si quæ prius inerat, veluti in fructibus acidis, concoquit, sed ita tamen, vt omnem non absumat. Illa autem concoctione tali paulo crassior euadit atque pinguior, & propterea si lingua exasperata est, eã lenit & veluti inungit, quod propter mediocrem crassitiem & pinguedinem non facile diffluat, neque absumatur, sed diutius inhæreat. Quia vero à moderato calore eiusmodi est, id etiam modice calidum sit oportet, & non longe supra calorem nostrũ. Quare sicut aqua calida refrigeratis voluptati est, hactenus scilicet eos excalefaciens dum concretas in iis frigore particulas fundat, non tamen soluat aut secet distrahatue continuum: sic omne edulium dulce delectationem linguæ parit, calidum quidem, non eo excessu vt lædat & molestum sit, sed consistens inter limites fundentis, læuigantis & mollientis: sin ab eo abest delectatio, iam non dulce, sed pingue appellatur. Quoniam igitur dulce in medio fere omnium qualitatum consistit, quæ in lingua fuerint exasperata, lenit: quæ vero præter naturam coierint, aut fusa laxaue fuerint, partim contrahit, partim laxat omniaque quam maxime ad naturæ statum reducit. Itaque quicquid eiusmodi est, inquit Plato, iucundum suaueque & cognatum est omnibus, violentarumque passionum remedium ac medela, nominaturque dulce. Quod autem eiusmodi est, calidum humidumque moderate est, & naturæ tam familiare, vt solum aptum sit corpori nutriendo. Solis namque dulcibus nutritio perficitur, veraque ea sententia est, si nutrimentum in tertia sui significatione sumatur. Vt enim à calore solis cõcocti fructus dulces euadunt, sic à natiuo corporum calore quod concoquitur, exuit omnes alias qualitates, dulcemque adsciscit, si modo optimum & euchymum alimentũ futurum est. Quicquid enim nutrit, plus minusue dulce est. Hæc quidem propria est τῦ γλυκέος significatio, sed à qua discedit ea qua dulce dicitur id quod ἄποιον quidem est, & qualitatis expers, sed quod tempore dulcem eam qualitatem facile potest assumere. Sic enim aqua optima dulcis dici potest, quam tamen saporis, vt & aliarum qualitatum, expertem esse oportet. Sic etiam pituita γλυκεῖα καὶ ἄποιος, hoc est, dulcis & insipida, vocari potest, vt Galenus initio libri de atra bile prodidit.

Γλυκὺ. passum. Vini genus dulce, quod Plinius aliquoties non passum, sed simpliciter dulce vocat, Græcorũ imitatione. Olim in Italia frequens, nũc prorsus neglectũ. Nõ est autem prorsus idem γλυκὺ quod οἶνος γλυκύς. Vinum enim dulce dicitur cuicunq; dulcedo aliqua inest, eiusque multa sunt genera tam natiui quam factitii. γλυκὺ vero, siue passum, vnũ modo vini genus dicitur, quod vuis aut sole siccatis in area, aut in sarmento torre factis exprimitur, nimirũ propter eximiam saporis qualitatem. Cuius tamen aliquot etiã differẽtias Dioscorides enumerat, Creticum, pramnium, protropũ, siræon siue hepsema, quod decocto fit musto, sicut Columella parandum docet lib. 12. cap. 39. post traditã aliã cap. 27. vini dulcis faciẽdi rationẽ. Item quod à nigro colore μελαμψίθιον appellatur. Numerantur & à Galeno alia quædam genera, vt Hispanum, Scybelite, Theræum. Omne eiusmodi vinum multum alit, pulsus reuocat, adstringit, venenis medetur.

Γλυκύμη βοτάνη. sic dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα apud Hippocratem.

Γλυκύῤῥιζα. dulcis radix. frutex est ramos spargens bicubitales, foliis lentisci densis, pinguibus, tactuq; gummosis, flore hyacinthi, fructu pilularũ platani magnitudinis asperiore tantum, atque rubescentes lenticulæ valuulas referente, radicibus prælongis, buxeo colore, gentianæ modo flauescentibus, sapore dulci, quadãtenus subacerbo. Actuario neutro genere sæpe γλυκύῤῥιζον, & Galeno lib. 7. τῶν κτ τόπους absolute γλυκεῖα dicitur. modice humida est, simulque natura humana frigidior.

Γλυκὺς ἀγκών. Sic dictum fuisse à quibusdam τὸ ἀβρότονον Dioscorides author est.

Γλυκυσίδη. sic à quibusdã dicta est pæonia, quod acinos mali Punici similes habere videatur. σίδην enim malum Punicum Bœoti appellant.

Γλυκύτης. dulcedo. Ex iis quæ supra dicta sunt περὶ τῦ γλυκέος, hoc est, de dulci, apparet esse gustabilem qualitatem quæ cum voluptate linguam lenit & subungit: eamq; similiter à moderato calore prouenire in corpore mediocriter calido & humido, & omnium quæ nutriũt communem esse: recipit autem plus & minus.

Γλυκύφυτον. sic à quibusdam dicitur, ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Dioscoridem.

Γλύκωνος ἔμπλαστρος. Glyconis emplastrum. Describitur à Scribonio Largo, vocaturque ab eodem ἶσις. Est & apud eundem aliud τῦ γλύκωνος emplastrum nigrum, quod inter Barbara numeratur.

Γλῶσσα ἡ

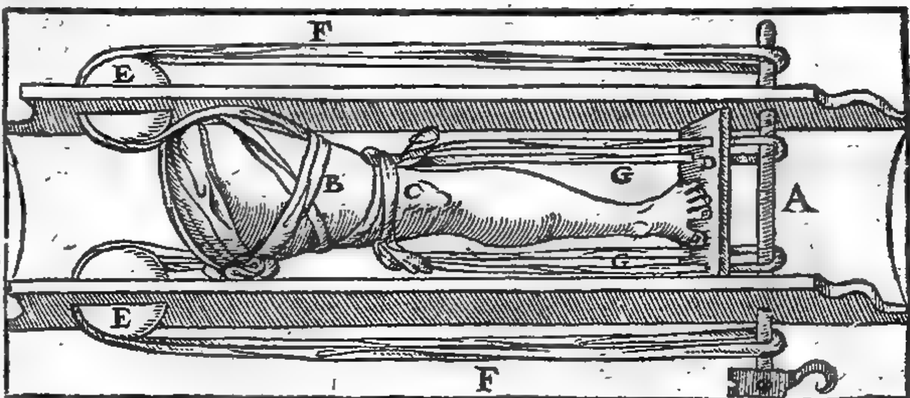
Γλῶττα. lingua. Est pars fungosa, medio in ore posita, sermonis & gustus præcipuũ instrumentum. Rara quidem est supra reliquos omnes musculos laxaque, quo facilior gustus esset. Pluribus struitur musculis, omni fibrarum genere varie admodũ intertextis, præter reliquorum musculorum sortem: quorũ alii πλάγιοι, alii λοξοὶ, alii εὐθεῖς, alii ἐγκάρσιοι, hoc est, subrecti, obliqui, recti, transuersi, à Gal. appellantur: quos omnes quidam decem, quidam nouem tantum statuunt. In causa est musculus vnus quidem, sed bifidus à Gal. dictus lib. de musc. dissect. Nec tamen de aliis bene conuenit inter anatomicos, vt idẽ scripsit lib. de fœt. format. Cæterum lingua ad radicẽ, vbi ossi ὑοειδεῖ quasi basi innititur, lata amplaque est. κεφαλαίον eam partẽ Græci dixerunt,

dixerunt, atque etiam γλῶσσαν vt habetur apud Pollucem. desinit autem in angustum, obtusum tenuemq; mucronem qui προγλωσσὶς appellatur. Mediam linea quædam dirimit, vt & ipsa, quemadmodum reliqua sensuum instrumenta, gemina foret. Integitur duplici membrana, vna quidem interiore & musculis omnibus communi, altera vero externa & prætenui, quæ eadem continuaque est cum interna stomachi tunica. Venas prætereà duas maiusculas, totidemque arterias habet, & duo neruorũ coniugia, vnum durius à septima coniugatione, quod in musculos eius distributum, eam admodum mobilem volubilemq; reddit, alterum vero mollius à tertia. Ea enim maxima sui parte in linguæ tunicam distribuitur gustus gratia, ob idque tota illa coniugatio à Galeno gustatoria dicitur. Sic quidem instructa lingua explanatæ distinctæque vocis fictrix atque moderatrix est, & sapores præcipue diiudicat, eximio gustandi sensu prædita.

Γλωσσοκόμιον ἢ

Γλωσσόκομον. nomen est Atticum, vt scribit Gal. commentar. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, & proprie significat arculam, in qua homines recondunt res preciosas, & quam multi iter facientes portant. est autem oblonga & angusta. Ab eius similitudine medici Hippocr. posteriores (nam Hippocratem id genus instrumenti non nouisse Galen. author est) machinam quandã chirurgicam, fracto femori vel cruri, vbi callus circundatur, accommodatam γλωσσόκομον nominarunt. Est autem machina caua, oblonga, & ad femoris proportionem arcta superna parte trochleas vtrinque singulas habens ad latera sitas, & inferna parte transuersum axem, ad quem alligati laquei contrariũ nixũ toti mẽbro gemina tensione efficiunt. Sic autem habet eius descriptio.

A. axis, ad quem laqueorũ habenæ siue appendices relegantur.
B. laqueus superior.
C. laqueus inferior.
D. pars inferior glossocomi.
E trochleæ.
F. habenæ siue appendices laquei superioris μεταληπτικὴν tensionẽ efficientes.
G. appendices laquei inferioris, tensionem εὐθύπορον efficientes.

Id habet, vt ex figura supra dicta patet, ab ima parte axem, ad quem extremi laquei in diuersa extendentes deligantur. Itaque si femori curique aptandum est, iniiciuntur laquei extremis partibus ossis fracti, fiuntque ex duabus appendicibus siue habenis, sic vt quatuor vterque capita habeat, bina à dextra parte, totidem à sinistra. Ex iis capitibus quæ inferioris laquei sunt, per foramina facta in inferiori parte glossocomi ad axem duci debent, quæ vero superioris, primo procedere ad superiora, deinde ipsa quoque per latera glossocomi perforata traiici, quibus foraminibus trochleæ inclusæ sint. Vtrinque autem ab exteriori parte glossocomi, superioris laquei capita ferenda sunt ad axem. His enim ita constitutis, vna axis cõuersio, pariter ambos laqueos & quatuor appendices extendit, sed contrario prorsus nixu. Nam qui ad inferiora fracti ossis alligatur laqueus, os ipsum deorsum versus extendit, qui vero ad superiora religatus est, sursum os adducit. Earum tensionem altera, quæ vtique membrum tendit in directũ, Græce εὐθύπορος, id est, in directum procedens, nominatur: quæ vero prius sursum, mox deorsum agitur, μεταληπτικὴ, quasi translatiuam dixeris: siquidem per trochleas quæ in lateribus glottocomi sunt positæ, circunactio siue reflexus, siue translatio fit à superioribus partibus ad inferiores. Licet porro, vbi crus sic extensum est, in posterum quotidie hanc laqueorum in diuersas partes intentionem corrigere, valentius vel lenius extendendo. Sic quidem Gal. γλωσσοκόμιον suũ descripsit tum comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, tum lib. 6. meth. med. vbi etiam docuit licere & σωλῆνα vocare eiusmodi machinam, & cum adiectione σωλῆνα μηχανικὸν, aut γλωττοκόμιον μηχανικόν. Habetur apud Oribasium in lib. de machinamentis etiam aliud glottocomum, quod ad Nymphodorum authorem refertur, sed æquilaterum, non oblongum est.

Γνάθος. gena. maxilla. bucca. proprie dicitur ea pars faciei quæ τοῖς μήλοις subiecta est. Significat autem quemadmodum & ἡ γένυς, tam supernam quam infernam genam. Siquidẽ apud Hippocratem γνάθον & γένυν confundi annotauit Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. vide γένυς.

Γναφάλιον. herba est foliis candidis & mollibus, quorum pro tomento vsus esse potest: inde γναφάλιον dicta est quasi tomentitia. Nam & Dioscorides folia dictamni, quod mollia sint, γναφαλώδη, hoc est, tomentitia & lanea, appellauit: & pars cucurbitæ interior, quæ eius semen complectitur, ab Aetio dicitur

γναφαλώδης, propter candorem & mollitiem. Γναφάλιον autem Dioscorides centunculum vocari Romæ prodidit & centuncularem herbam. Est enim centonibus cum tomento maxima cognatio. Aliqui, vt Plinius ait, χαμαίζηλον vocarint. Sunt qui eam esse putent quæ vulgo cruciata dicitur.

Γνήσιον. legitimum, verum. Quæ vox propriè ad morborum species pertinet: nec eam aliis in rebus cum Hippocr. tum alii præstantes medici vsurpare consueuerunt. Quare nec de sudoribus, nec deiectionibus, nec aliis eiusmodi rectè dicitur, vt annotauit Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Γόγγρον, vel potius Γογγρώνη. ἡ βρογχοκήλη, hoc est, gulæ tumor apud Hippocr. Sunt enim γόγγροι propriè eminentiæ quædam rotundæ in truncis arborum. In qua significatione etiam vsurpauit Theophrastus lib. de plantis, scribens, ἔνια δὲ καὶ ἴσχει τὰς καλουμένας ὑπό τινων γόγγρους, ἢ τὸ ἀνάλογον, οἷον ἡ ἐλαία. hoc est, aliqua vero etiam habet vocatos à quibusdam gongros, aut aliquid simile, veluti oliua.

Γογγύλη, ἡ

Γογγυλίς. rapum. rapa. duorum generum est. vnũ satiuum, alterum syluestre. satiuum duplex traditur. aut enim in latitudinem funditur, aut in rotunditatem glomeratur. Syluestre in longitudinem excurrit. Propriè autem γογγύλη vocatur quod rotundum est.

Γογγυλίδια. dicuntur apud Hippocrat. τὰ σμικρὰ σφαιρία ὥσπερ εἰ καταπότια, hoc est, globuli orbiculiue quasi catapotia.

Γογγύλον. τὸ στρογγύλον, hoc est, rotundum, apud Hippocr.

Γομφίασις. affectio est dentium vel gingiuarum: alius molarium, alius maxillarum à dentitione dolores interpretatur, alii aliter γομφίασιν siue γομφιασμὸν vocantes, vt habetur apud Hesychium, dentium σύνθλασμὸν, ἢ σύντριμμα, ἢ αἱμωδιασμὸν, hoc est confractionem, stridorem, aut stuporem. Sunt autem qui eo nomine non aliud intelligant quam dentium compages. Ad eam affectionem Dioscorides decoctum cornu ceruini commendauit, scribens ipsum παρηγορεῖν τὰς γομφιάσεις. hoc est, affectiones dentium mitigare. id quod videtur de dolore intelligendum, ad quem propriè videtur τὸ παρηγορεῖν pertinere. alioquin per γομφίασιν dentium mobilitatem, eorum præsertim qui γόμφιοι dicuntur, & per γόμφωσιν iuncti sunt articulatique, non absurdè dici posse crederem.

Γόμφιοι. clauales, seu molares dentes. Sunt dentes asperi, inæquales, ampli, lati, molendis atterendisque cibis comparati, à caninis ad extremam vsque mandibulam pluribus radicibus affixi. Dicuntur γόμφιοι quòd clauorum modo genis infigantur. Vnde & γόμφωσις species τῆς συναρθρώσεως dentium ferè propria, de qua mox dicetur. Iidem etiam μύλαι fœminino genere à Galeno appellantur, & masculino μύλοι ab Aristotele & Rufo. Sunt autem molis quibus cereales fruges in farinam vertuntur, non solum vsu similes sed figura etiam asperiore, inæquali & lata, præsertim qua parte sibi occurrunt, & cibos comminuũt. Altera vero parte qua in genas inserti sunt, πολύρριζοι, hoc est, multifidi, sunt, sed vario modo. Genæ namque superiori tribus, inferiori duabus radicibus adhærescunt, interdum tamẽ pluribus vel paucioribus. In quo tamen obseruatum est superiorum dentium plures semper esse & firmiores radices. Sunt autem molares dentes vt plurimum viginti, quini scilicet in vnaquaq; parte. In quorum genere etiam censentur qui omnium nouissimi oriuntur, quos Græci σωφρονιστῆρας, Latini genuinos vocant. vide ὀδόντες.

Γόμφωσις. est species τῆς συναρθρώσεως: dicitur, vt ait Gal. cum os ossi claui modo infigitur. Idẽ quoque eam diffinit esse συνάρθρωσιν κατ' ἔμπηξιν. Verum talis ossium συνάρθρωσις ambigua est & propè ad σύμφυσιν accedit, cum scilicet quippiam tam exactè infixum est, vt ne tantillum quidem loco moueri possit, sicut habet in dentibus. quos tamen per γόμφωσιν iunctos esse, non autem alueolis suis adnatos indicio est quod vel sponte decidant vel eruantur. Per γόμφωσιν quoque iuncta quædam ossa dici possunt in carpo, metacarpo, tarso, pedio & aliis quibusdam partibus, synarthroses enarthrosi & arthrodiæ similes, sola motuũ magnitudine ab ea differentes.

Γονή. genitura. eadem & semen dicitur. Idem enim est γονὴ καὶ σπέρμα: ratione fortasse differre videbuntur. Aristoteles apertè vtrumque distinxit lib. 1. de generatione animalium, his verbis: Genitura id vocatur quod à generante prouenien causa est, quæ prima obtinet principium generationis, videlicet in iis quæ coire natura voluit. Semen autem est quod ex ambobus coeuntibus illis originem trahit, quale semen plantarum omnium est, & animalium nonnullorum, in quibus sexus distinctus non est, velut id quod ex mare & fœmina primum miscetur, quasi conceptus quidam aut animal. Quibus verbis Aristoteles significat genituram esse causam principiumque generationis proueniẽs à perfectis animalibus quæ natura coeunt, semen vero tantum plantarum esse & animalium imperfectorum: deinde quod genitura sit ens naturale imperfectum, principium tantum alterum generationis obtinen, semens vero ens aliquod sit perfectum, ex duobus rerum naturalium principiis constans, cuiusmodi est nux, triticum, hordeum, & alia semina eiusdem generis, quæ quidem perfecta sunt, non minus quam ipsum animal perfectum est. De qua Aristotelis sententia abundè diximus in annotationibus nostris quas in lib. Hippocratis de genitura dudum edidimus. Verum Hippocrates, sicut Galen. annotat, non ipsum modo semen recens emissum, vel in suis vasis contentum, sed quamdiu à concepto etiam fœtu species seminis adhuc apparet,

patet, siue per abortum, siue per dissectionem, γονὴν appellat, nondum illi tribuens fœtus nomen, vt lib. de natura pueri, vbi exponit quæ ancillæ suæ, die à conceptu sexto, acciderint.

Γοναὶ etiam ab Hippocrate appellari partes naturales quæ generationi inseruiunt, author est Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Γονὴ quoq; nomen est pessi ad conceptũ perutilis, qui describitur à Paulo lib. 6. c. 24.

Γονοειδὲς ἐναιώρημα. dicitur apud Hippocratem quod in vrina pendet genituræ simile. Species est τοῦ ἐναιωρήματος genituram referentis, hoc est crassioris, candidioris, rotundioris, magisque compacti. vide νεφέλη.

Γονόῤῥοια. generali quidem significatione dicitur omnis inuoluntaria seminis excretio, siue intento pudendo, siue citra pudendi tensionem. Sed quæ proprie gonorrhœa dicitur authore Gal. lib. 6. de loc. aff. est perpetua seminis excretio sine pudendi tensione. Itaq; hæc non pudendi, seu propriorum seminis instrumentorum quæ spermatica vocantur, affectio est, fitque retentrice eorum facultate resoluta, siue ex eorum fluxione, siue ex satyriasi præcedente, acciditque tam viris quam mulieribus, sed maxime puberibus. Quæ vero intento pudendo fit, propter conuulsionem accidit, inque ea duo morbi coniunguntur.

Γόνος. idem quod ἡ γονή. sic enim appellare solebat Xenocrates, vt refert Galenus.

Γόνος ἡράκλειος. sic à quibusdam dictum est helleborum album, vt habetur apud Dioscor.

Γόνυ. genu. est femoris & tibiæ dearticulatio. In hac cum, sicut in aliis omnibus, sinum quendam esse oporteat, qui prominens alterius caput excipiat, caputque hoc tam rotundum esse debeat, vt apte & sine vlla molestia in cauitatem eam inseritur, femoris extremitas inseritur, eamq; tibiæ caput excipit. Tibia enim cum femori subiecta sit, duo eius capita duobus sinibus suis, qui neruo & cartilagineo discrimine apte distinguuntur, admittit. Est autem ea dearticulatio omnium expeditissima iustissimaque, vt scripsit Hippocr. lib. de fracturis, præterea firmissima, magnoq; naturæ artificio comparata, vt quæ in ea epiphyses & cauitates ita construxit & ad amussim fabricata est, vt neque laxior sit epiphyseon in cauitates ingressus, neque etiam adstrictior. Continentur autem & firmantur extrinsecus superciliis quibusdam ipsorum ossium & ligamentis, aliis quidem in profundo positis, aliis autem in circuitu totam dearticulationẽ comprehendentibus. Quo vero firmior etiam fieret, eam anteriore parte rotula seu patella, quam μύλην & ἐπιγονατίδα appellant, muniuit, quæ prohibeat ne femur curuatis aut per decliua currentibus loco excidat & dilabatur.

Γοργόνιας. dicitur à quibusdam corallium, propterea quod quamprimum vbi ex alto in aerem profertur solet lapidescere. Nam & Gorgonas in lapides versas fingunt poetæ.

Γορδύλιον ἢ

Γόρδυλον. dicitur apud Paulum quod alii τορδύλιον appellant: nisi mendosus est codex. Est autẽ seseli, vel eius semen.

Γοσσίπιον. frutex est exiguus, laniger, palmæ folio, similem barbaræ nuci gerens fructum, cuius in exteriori bombyce lanugo netur in linum candidissimum mollissimumque, quod cotonium vulgo dicimus, & lanuginẽ ipsam cotonum.

Γραῖα. dicitur pellis vmbilicum ambiens, quod corrugata senectutis indicium sit.

Γράμμα. scripulum. Est vigesima & quarta pars vnciæ. Tot namque scripula sunt in vna vncia. Eamque ob causam, vt Fannius scribit, ponderis id genus Græci γράμμα dixerunt, quod vncia in tot huius generis pondera diuideretur, quot essent apud Græcos litteræ, quæ illi γράμματα vocant. Fannii versus sic habent:

Vncia fit drachmis bis quattuor. vnde putandum.
Grammata dicta, quod hæc viginti quattuor in se
Vncia habet tot enim formis vox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit noctemq; diemq;.

Qua in re Latini Græcos imitati à scribendo primo scriptulum, deinde scripulum dixerunt. Qui scripulum dicunt, sine authore & ratione sic dicere videntur. Eius nota apud Latinos fuit ℈. Apud Græcos veteres raro in vsu fuit, sed eius loco fere semper διώβολον, vel ὀβολὼ δύο dixerunt. Quem loquendi modum etiam Plinius non mutauit, cum haberet scripulum, quo alias vtitur, & dimidium scripulum posset dicere.

Γραμμὴ κυκλοτερής. dicitur circulus pupillam ambiens, qui alio nomine ἶρις appellatur.

Γράσις. dicitur à quibusdam hordeacea farrago, quanquam & multi non indocte semiaridum fœnum interpretentur. Reperitur & κράστις.

Γραῦς. dicitur pellicula illa quæ lacti aut iusculo refrigerato superinducitur. Est enim veluti rugosa cutis, qualem vetulæ habent.

Γραφιοειδής. dicitur apophysis ossis petrosi, quæ alio nomine στυλοειδὴς & βελονοειδὴς vocatur. vide in dictione βελονοειδής.

Γραφίσκος διοκλέος. ferramenti chirurgici genus est, telis è corpore extrahendis accommodatum: sic dictum quoniam authorem Dioclem habet, qui inter priscos maximosque medicos habitus est. Lamina vel ferrea, vel ænea etiam ab altero capite duos vtrimque deorsum conuersos vncos habet, ab altero duplicata lateribus, leniterque extrema in eam partem inclinata, quæ sinuata est: insuper ibi etiam parte inclinata, quæ perforata est. Hæc iuxta telum transuersa demittitur, deinde vbi ad imum mucronem ventum est, paulum torquetur, vt telum foramine suo excipiat. Cum in cauo mucro est,

ilico duo digiti subiecti partis alterius vncis, simul & ferramentum id extrahunt & telum. Descriptio hæc habetur apud Celsum lib 7. cap. 5.

Γειτόμενον. quid significet apud Hippocrat. vide Galenum in lib. 1. prorrhetici comment. 3: aphor. 8. vbi etiam annotat quosdam scribere γειτόμενα.

Γημῶον. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος. vt habetur apud Dioscoridem.

Γῆον. ὅλον τὸ σῶμα. totum corpus apud Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. vt Gal. commen. 4. annotauit.

Γυῶ. ἀπογυῶ. καταλύω τὴν δυνάμιν. hoc est, eneruo, & vires exoluo, apud Hippocr. vt exponit Gal. comment. περὶ διαίτης ὀξέων. significat etiam γυιῶσαι apud eundem idem quod ἐλάττονα γίνεσθαι. hoc est, decurtari, vt interpretatur Galen. comment. 3. in lib. de artic. ac quanquam γυῖα proprie maiora membra dicantur, vt pedes manusque, de reliquis tamen omnibus partibus dicitur.

Γυμνάσιον. exercitatio. duplicem habet significationem: vnam communem, qua dicitur omnis motus vehementior anhelitum immutans. Terminus enim vehemētiæ est anhelitus alteratio: quando in quibus nulla fit anhelitus mutatio, has nondum exercitationes vocamus. Quod si quis magis minusuè, celerius aut crebrius iam ex motu aliquo respirare cogitur, huic certe tantus motus exercitatio fuerit. Ea quidem communiter exercitatio vocatur, significans idem quod πόνος, id est, labor: quippe cum & qui fodiunt, & qui metunt, & qui equitant, non laborent modo, sed etiam exercitentur, communi saltem exercitationis appellatione. Proprie vero exercitatio appellatur quæ eo loco suscipitur quem Græci γυμνάσιον appellant. Is locus erat in publico quodam vrbis loco extructus, quo vngendi, fricandi, luctaturi, discum iacturi, aut tale quippiam facturi confluebant: cui qui præerat, γυμναστὴς vocabatur. Callebat enim omnia exercitationum genera, earumque vsum & modum nouerat. Sunt autem exercitationum tria saltem prima genera, vtique quot motionum differentiæ: quippe aut à nobis ipsis mouemur, aut ab aliis, aut à medicamentis. duæ priores sanis & ægris communes sunt, tertia species nequaquam ad sanos pertinet. Ab alio quidem motus fit nauigatione, equitatione, vectione. A nobis ipsis mouemur cursu, ἐκπλεθρισμῷ, πιτυλισμῷ, saltu, disci iactu, lusu coryci pilæque seu magnæ seu paruæ. Mistus vero ex ambobus motus est equitatio violentior, lucta, pugilatus, ὁπλομαχία, σκιομαχία, ἀκροχειρισμὸς, & plæraque alia eiusdem generis exercitia. sed in his quoque complures differentiæ inueniuntur: nā quædam aut violentæ sunt grauesque ac robustæ, aut leues, celeres & concitatæ, aut pariter violentæ & celeres. Quædam enim lente motis fiunt, quędam ocyssime agitatis, & quædā robore ac nixu adhibitis, quædam sine his, adhæc quædam cum robore pariter & celeritate, quædā languide. Ac quod violenter quidem sine velocitate exercetur, εὔτονον, id est, valens, vocatur: quod violēter & cum celeritate, σφοδρὸν, id est vehemens. Violenter autem robusteue dicere nihil referat: sed tarda quidem exercitatio, vt scribitur apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, pinguefacit: velox autem carnes & adipem detrahit, succorumq; abundantiam minuit. Præterea aliam partem aliæ aliis magis fatigant: quippe itatio cursusque crurum exercitationes sunt. Acrochirismi & sciomachiæ brachiorum & manuum propriæ. Lumborum autem assidue se inclinare, ac rursus reuocare: item alteres attollere. Thoracis vero & pulmonis maximæ respirationes propriæ exercitationes sunt. Totius vero corporis est paruæ pilæ lusus. Cæterum hæc ipsa exercitationum genera aut priuato, aut publico in loco obeuntur. In illo quidem magna ex parte nulla adhibita gymnastæ cura industriaque, quippe quæ sæpius non exercitationis causa, sed necessarii operis, vel etiam meditationis vsurpentur. Nam cum fodit quis, aut remigat, aut arat, aut metit, cum domos ædificat, seu ferrariam ærariamue factitat, aut alia quæcunq; homines, vel opifices vel non opifices in vita vsus causa exercent, facit, operis potius causa quam exercitationis ea facit, ideoque perpetuum diem ea obit, neque vnquam, ne post cibum quidem intermittit, adeo vt plerumque inter causas insalubres huiusmodi exercitatio habeatur. At quæ publico in loco suscipitur, cui peritus gymnastes præfectus est, salubris semper est, & maxima artis tuendæ sanitatis portio, vt quæ non alio tempore quam ante cibum obeatur, & præparato semper corpore, seruetque perpetuo modum, & vocatam ἀποθεραπείαν. Itaque simplex vniusque modi exercitatio ea est quam quisque priuatim vsurpat: quam vero gymnastes moderatur, tribus vtiq; partibus constat, videlicet præparatione, ipsa exercitatione, & apotherapia. Præparatio perficitur frictionibus & inunctione. Sic enim calefactis & præmollitis solidis partibus, adhæc vero humoribus tenuatis, & exiguis meatibus laxatis nullum periculum nec rumpendi alicuius, nec obstruendi exercitatio impendet: quibus quidem vitandis eiusmodi præparatio adhibetur. Vt autem hæc fiant, oportet linteolo totum corpus mediocriter fricando prius calfacere, mox oleo fricare. Eiusmodi frictionem τρίψιν παρασκευάζουσαν Gal. appellat. Ab ea dandum se exercitationi, quā pro ratione corporis, naturæ, sexus, ætatis, virium & temporis anni constitutionisque præsentis oporret esse vel violentam, vel celerem, vel remissam: item longam vel breuem assiduam vel interpolatam, & quæ vel totum corpus æqualiter, vel aliam quamuis partem egregie præter cæteras fatiget. Tum demū τῇ ἀποθεραπείᾳ vtendum, quæ constat frictionibus

ctionibus & motibus aliis, sed multo magis moderatis & remissioribus quam per ipsam exercitationem sicut ante in dictione ἀποθεραπεία ostendimus. In hunc modum peracta exercitatio optima est & saluberrima, quod eam duo maxima commoda sequantur, excrementorum inanitio, & εὐεξία, id est, commoda solidarum corporis partium habitudo. Nam quoniam vehementior motus exercitatio est, necesse quidem est tria hæc ab ea perfici in corpore exercitando, membrorum duritiem ex mutuo ipsorum attritu, genuini caloris augmentum, & spiritus citatiorem motum. Sequuntur vero hæc reliqua omnia priuatim commoda, quæ corpus exercitiis excepta refert, vtiq; ex membrorum duritia, tum vt minus ex labore afficiatur, tum ad actiones robur: ex calore, tum deducendorum in corpus validũ attractum, tum immutationem magis expeditam, tum nutritionem magis felicem, tum vt singulæ corporis partes sint (vt ita dicam) perfusæ. Cuius fusionis beneficio & solida mollescere, & humida tenuari, & exiguos corporis meatus laxiores fieri accidit. At ex spiritus valentiore impetu & purgari hos omnes meatus necesse est, & excrementa expelli.

Γυμναστικὴ. gymnastica. Est pars medicinæ sanitatem exercitatione conseruans. Pertinet ad ὑγιεινὴν. Eo autem nomine intelligere oportet eam quæ modum in exercitatione adhibet, & quæ scopum habeat tantum exercere corpus quantum confert ad tuẽdam valetudinem. Est etiam alia gymnastica vitiosa, athletis propria, nomine quidem suo insignis, sed extra naturæ limites progressa, quæ non optimum finem habet, sed molem corpori adiicere, qua aduersarii prosternantur in certaminibus. Quorum quidem habitum etiamsi Hippocrates summum bonitatis attingere dicat, non est tamen simpliciter bonus, sed vt ait Plato lib. 3. de republ. vituperandus, vt inutilis ad omnia ciuilia negotia, quemadmodum suo loco annotauimus.

Γυμνόκριθον. hordeum nudum. Cereale semen est in Cappadocia proueniens, vt scribit Oribasius lib. 1. collect. medicinal. cap. 1. forte id hordeum quod decorticatum nascitur, & quod vulgo hordeum mundatum appellatur.

Γυναικάνθη. sic dicitur à quibusdam ἡ βρυωνία, hoc est vitis alba, teste Plinio.

τὰ Γυναικεῖα. muliebria, menstruæ purgationes. vide καταμηνίων αἷμα.

Γυναικεῖον. dicitur à quibusdam τὸ στίβι, id est, stibium, quod eo mulieres decoris causa cilia illinerent. vide στίμμι.

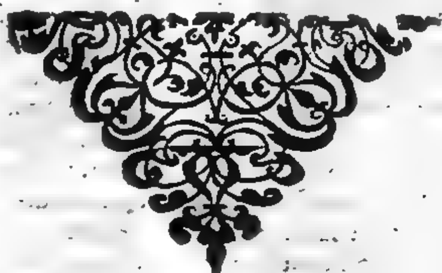
Γυναικομασθόν. est mammarum muliebrium summum incremẽtum: non est ea affectio præter naturam, sed aucta prouenit pinguedine mammarum.

Γῦρις. pollen ex farina, qui, vt scribit Paulus, amylo virtute respondet.

Γύψος. gypsum. Id dicitur quod ex lapidibus tostis & ambustis exprimitur. Cognata calci res est. Plura eius genera. Nam è lapide coquitur, & è terra foditur, & è summa tellure colligitur, vt habetur apud Plin. Adstringit, glutinat, sanguinis profluuia & sudores cõpescit, sed potum strangulat.

Γωνίωσις. sic Archigenes non male appellauit, authore Galeno, speciem quandam pulsus, qui non toto arteriæ circulo, sed eius angulo tantum ferit. fit propter maximam imbecillitatem facultatis quæ attollere onus nequit. Tunc enim flexum in alto quendam pulsus repræsentat, non circuli figuram: quẽ quidem flexum Archigenes γωνίωσιν nuncupauit. Nam altitudo arteriæ non vt circuli iam figura, sed vt vertex trianguli mouet tactum. Id quod magis etiam ei accidit horrescenti & rigenti præ frigore, vt quomodolibet aliter induratæ. Itaque initio grauium accessionum & cum frigore inuadentium talem pulsum cernere est: non in his tamen omnibus vel solis, vt quidam putant. Nam si propter duritiem arteria ægre flecti possit, facultasq; imbecilla grauetur vtrinque, perdit circuli veluti circumferentiam, refert autem verticem trianguli, quod propter duritiem arteria nequeat paulatim flecti, & ad profunditatem vtrinque inclinari, sed vibretur potius quam flectatur.

I

IO. GORRAEI PARISIENSIS

Definitionum medicarum

TO Δ.

ανίδες. dicũtur quidem proprie magnæ lampades & ardentes. Per metaphoram vero sic vocatur caput allii, eo quod multis spicis in modum lampadum compactum sit, sicut annotauit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Τὸ Δακνῶδες. mordacitas. Est tangibilis qualitas, quæ in corpus subiens exasperat, & punctionis sensum inducit. Qualitas est tactus propria, non gustus. Quod autem lingua aliquando diiudicetur, non fit proprio linguæ sensu, sed communi, quoniam, vt reliqua corpora sensilia, tactus sensu prædita sit. Quippe si in aliam quamuis carnem cute nudatam inieceris quod mordicat, & illam sane non minus quam linguam mordebit. Est autem mordicatio tribus istis saporibus, acido, amaro & acri communis: sed acido quidem, vt frigido simul & subtili, amaro vero, & acri, vt calidis, mordacitas inest. Siquidem tam ea quæ frigida sunt quam quæ calida, si cutem penetrent, & in sensibiles partes per carnem dispersas subeant, mordicationis sensum inuehunt, dispari tamen, vt docuit Galenus, modo. frigidum namque non nisi in raris corporibus, qualia sunt vulnerata omnia, oculi, os, nares & vẽter, mordicat: calidum vero in solidioribus. Ac frigidum quidem spiramenta cuncta subiens omnes circumquaque partes amplectitur, contrahit, condensat, & à continuis auellit, vnde molestus mordacitatis sensus exoritur: calidum vero in duriora etiam corpora subiens, ea dissoluit, fundit, colliquat, itaque earum cõtinuitatem multo quam frigidum celerius diuellit, secat, distrahit, vnde mordax necessario sentitur, velut aqua feruens atque ipse ignis. Nec tamen quicquid calidum aut frigidum est, mordax apparet, nisi etiam conuellat & violenter condenset. Sic vtriusque immoderatius aucti communis est mordicatio. Quoniam autem quicquid mordicat in profundum subire & penetrare debet, ideo necesse est, vel id quod mordicat tenuis esse substantiæ, vel quod mordetur tam rarum esse, vt intra se facile admittat quod mordicandi vim obtinet, vel vtrumque, tum quod mordet, tum quod mordetur, rara tenuique substantia præditum esse. Calida quidem quæ mordicant aut amara aut acria sunt, & omnia tenuium partium quadamtenus existunt. in quorum tamen genere non quo quicquid tenuius est, idem etiam magis mordicet necesse est: quin potius magis mordicat quod crassius est, minus autem est mordax quod est tenuius. Frigida vero, cum & ipsa mordeant, vt Hippocrat. dixit, dubitari tamen potest an tenuiũ partium ea esse oporteat. Quippe acetum & Boreas mordent forte propter partium tenuitatem, quæ tamen niui & aquæ frigidæ non minus mordacibus haudquaquam inest, vt docuit Galen. lib. 1. de simpl. medic. ostendens non omne quod mordax est, idem etiam tenue esse oportere. Hoc autem inter ea discriminis est, quod frigida tenuium partium dura etiam solidaque corpora mordicent, quæ vero crassarum sunt partium, ea modo quæ sunt vlcerata aut rariora. Cæterum non est idem sensus omnium quæ mordicant. Eorum enim quatuor discrimina in maioris & minoris collatione Gal. docuit in libr. de multitud. Primus, inquit, gradus eorum est quæ mordendo pruritum mouent, vt scilla. Secundus eorum quæ vehemẽtius id agunt, vt cepa. Plusculum enim si corpus nostrum eiusmodi medicamentis assuescat, vlcerabitur. Sũt præterea quæ hoc magis acria sunt, atque vbi vlceratis præsertim admouentur, horrorẽ pariunt: vel, si acriora sint, etiam rigorem. His vero respõdent, inquit, quatuor

humorum

humorum in nobis mordacium differentię. Sunt enim ex ipsis mordaces, qui mediocriter mordent, iis vero mordaciores, qui vlcerosum inuehunt sensum, qui acrius iis mordent, horrorem, qui maxime, ii rigorem mouent.

Δακνώδης πυρετός. mordax febris. Est differentia febris sumpta ab ipsa caloris essentia, vel ab eo quod illi maxime proprium est. Siquidem omnis & prope solus calor, & semper, vel mordax est, hoc est, acrimonia pungens atque rodens, vel mitis, vel medius. Mordax itaque febris est quæ medici manum perpetuo & æqualiter mordet, hoc est, à quo tempore manus admoueri cœpit, donec auferatur, acrem semper calorem exhibet tactui. Debet autem manus ipsa, si modo mordacẽ febrem recte iudicatura est, media esse duræ & mollis, calidę & frigidæ; & potissimum imponi thoraci summo. Putris enim materia mordacis febris per cutem erumpens ita eam acrimonia sua pungit & vellicat, vt diu ferre contactum non possit. Eiusmodi sunt omnes biliosæ, cum omni tempore, tum potissimum in statu. Est autem mordacitatis ratio triplex, prima à caloris intensione, secunda à celeri motu, tertia à materia in qua calor accenditur. Calor enim in subiecto sicco, vt in bile flaua, est acrior quam in humido, vt in pituita, aut in vaporoso & spirituoso, quemadmodum in febre diaria se habet.

Δακρύδιον. est lacryma scammonii, quam radice sua vulnerata fundit. Sic dicta est quasi lacrymula κατ' ἐξοχὴν. Ea nitida est, rara, fistulis tenuibus, fungosa, leuis, taurino glutini colore simillima, linguam non vehementer vrit, linguæ tactu albescit. Coquitur in cotoneo malo: sic minus stomachum offendit. Circa Canis ortum excipitur. Vis bimæ, nec ante, nec postea est, vt quidam scripserunt. Corrupto vocabulo medici nunc diagredion appellant.

Δάκρυον. lacryma. Est humor ex oculis distillans Cuius rei multæ sunt causæ atq; inter se etiam contrariæ: nam & præ nimia lætitia & præ nimio dolore æque lacrymæ excutiuntur. Ad hæc fumus & allia lacrymas mouẽt. Id quod diuersis accidit rationibus. Quas vt intelligamus, sciendum est ad singulos oculos quatuor inesse glandulas, in vtroque scilicet angulo geminas, vnam infra, alteram vero supra, quæ humiditate à cerebro delabente replentur, eaque oculos humectant, ne nimio motu exiccati deteriores euadant. Ab his dolor, cui vis inest meatus refrigerãdi atque adstringendi, spissitudine meatuũ, humorem quem illæ continent, exprimit, pariterque commiseratio & tristitia: lætitia vero humorem ex laxitate meatuum effundit, in naturis præsertim humidioribus atque rarioribus. Nam quicunque arctioribus constant meatibus, lacrymam neutra de causa mittere consueuere. Similiter fumus & allia & reliqua acria oculos mordentia eum humorem eliciunt. Sed præterea in iis animi affectionibus perturbationibusque inordinati quidam motus spirituum fiunt, à quibus humores quoque commouentur & diffluunt, tanta aliquando copia vt iis excipiendis oculi non sufficiant, sed per nares etiam decurrant iis qui flent vehemẽtius. Atque hæ quidem lacrymæ ἑκούσιαι, hoc est, spontaneæ, dicuntur, quasi nobis volentibus obortæ, etiamsi eas aliqua vis & causa pręter naturam expresserit. Sic enim vocantur quæ à causa externa manifestaque fiunt. Aliæ vero dicuntur ἀκούσιαι, id est, inuitæ, vt quæ per morbos fiunt, veluti per lippitudinem, aut fluxionem è capite decumbentem, aut imbecillitatem retentricis facultatis, quas malas & exitiales esse Hippocrat. lib. 1. prognost. declarauit. Inuitæ autem dicuntur ad aliarum differentiam. Nec tamen omnes eiusmodi lacrymæ perpetuo malæ sunt, sed aliquæ interdum crisim per sanguinis profluuium è naribus præsagiunt, vt in acutis febribus præsertimque ardentibus, quemadmodum scripsit Hippocr. si modo largius ex oculis dimanent, nec circa eos in spumæ modum inarescant. Tales enim malas esse idem Hippocr. docuit, vt quæ & maximum incendium, & vires perexiguas esse significent. Cum autem lacryma proprie hominis dicatur, per metaphoram tamen designat etiam aqueum illum succum & liquorem qui ex planta siue vulnerata, siue etiam integra sponte sua defluit, siue in gummi humor ille concrescat siue in resinam liquescat propter oleosam quæ in eo est substantiam.

Δακρυῶδες ἕλκος. lacrymosum vlcus. Sic per metaphoram vlcus dicitur ex quo sanies quædam tenuis & cruda emanat, perinde atque ex oculis lacrymæ, quando inflammatione laborant. Vsurpatum ab Hippocrate lib. de fractur.

Δακτύλιον. sic dicitur à quibusdam τὸ σκαμμώνιον.

Δακτύλιος. ὁ σφιγκτὴρ ἢ ἡ ἕδρα. podex. Sunt autem qui rectum intestinum eo nomine intelligant.

Δακτύλιος. dicitur ab Hippocr. aliquando ὁ κύκλος καὶ τροχίσκος, hoc est, circulus, pastillus siue orbiculus quo in medicina vtimur.

Δακτυλῖτις. vocatur à quibusdam aristolochia longa, quæ mascula dicitur, quod radix illi sit digitali crassitudine, aut quatuor digitos longa.

Δακτυλοδόχμη. mensura est apud Græcos qua rerum demetiuntur interualla, quam & illi simpliciter δοχμὴν nominant. vide suo loco.

Δάκτυλοι. digiti. sunt partes manuum & pedum extremæ, vnguibus firmatæ, oblongæ, teretes, & singulæ ternis ossibus constantes. Vtraque in manu & vtroque similiter in pede quini habentur, & tales vt descripti sunt, exceptis pedum pollicibus, qui duobus tantum ossibus componuntur. sunt autem digiti manus hi: μέγας, qui & ἀντίχειρ, λιχανὸς,

μέσοι, προσθιμιοι, μικροί. singuli terna ossa continent, mutuo sibi colligata & ordine sibi succedentia velut in acie: vnde & φάλαγγες à Græcis appellantur. Ab aliis autem σκυταλίδες, à turma equitum, quam Græci σκυτάλην nuncupant. Latini communi vocabulo digitorum internodia dicere possunt. Græci vero etiam eorum singula suis nominibus distinxerunt: à quibus primi articuli metacarpio proximi, προκόνδυλοι, medii κόνδυλοι, postremi μετακόνδυλοι appellantur, & ab his vnguium principia seu radices ῥιζωνυχία, extremi deinde digitorum fines ῥάγες καὶ κορυφαί, vt scriptum est à Rufo in partium hominis nomenclatura. Porro ima digitorum ossa metacapio per diarthrosin alligantur, excepto pollice, cuius os infimum non metacarpio, sed carpo per diarthrosin copulatur. Ex quo quidam censent os illud non ad pollicem, sed ad metacarpium pertinere, ipsumque pollicem, vti & eos qui sunt in pedibus, duobus tantum ossibus constare.

Δάκτυλος. digitus. minima mensura est earum quibus rerum interualla dimetimur. Hæc autem non secundum digiti longitudinem, sed secundum eius latitudinem siue crassitudinem accipi debet. Hac sæpe Dioscorides vtitur, vt de anchusa scribens, δακτύλου τὸ πάχος, hoc est, digiti crassitudine. & de bunio, καυλὸν ἀφίησι τετράγωνον εὐμήκη, πάχος δακτυλιαῖον. hoc est, caulem emittit quadratum, oblongum, digitali crassitudine. Quoniam vero indice & infami & medico pollex plenior & crassior est, minimus exilior & tenuior, differentiam quæ est in herbarum radicibus & caulibus, etiam his duobus digitis explanauit. Vt de radice eryngii, δακτύλου τοῦ μεγάλου τὸ πάχος. hoc est, digiti magni crassitie. & de spinæ albæ caule, καυλὸν ὑπὲρ δύο πήχεις, δακτύλου τοῦ μεγάλου ἢ καὶ μείζονος πάχος. hoc est, caulem supra bina cubita altum, maioris digiti aut etiam amplioris crassitudine. De radice inulæ Ægyptiæ, πάχος δακτύλου μικροῦ. Et pluribus in locis similiter, in quorum nonnullis & διδακτύλου & τριδακτύλου mensuram inuenies.

Δάκτυλοι. dicuntur palmæ fructus, quos Græci alio nomine φοινικοβαλάνους, Latini palmulas, Franci dattas vocant.

Δάκτυλος. Graminis aculeati nomen est, quod etiam κορωνόπους dicitur. Eius tria genera statuuntur. Vnum cui in cacumine aculei sunt, plurimum quini: quod ab aculeorum, quasi digitorum, numero δάκτυλον appellant. Alterum ἀειζώῳ simile, δάκτυλον etiam dictum, quia ad reduuias optimum sit, & digitis medeatur. Tertium genus τοῦ δακτύλου tenuius nascitur in parietinis & tegulis, cui caustica vis inest.

Δαμασώνιον. dicitur à quibusdam τὸ ἄλισμα, sicut habetur apud Dioscor. & Galenum.

Δανάη. sic dicitur à quibusdam ἡ δάφνη ἀλεξανδρεία, hoc est, laurus Alexandrina: vt habetur apud Dioscoridem.

Δαναὸς ξηροκολλύριον. Describitur ab Aetio lib. 7. cap. περὶ ξηροκολλυρίων.

Δάρατος & Δαρός, vide in Ἄρτος ἄζυμος.

Δαρτὸς. vna est è quatuor membranis quæ testes inuoluunt. Earum prima & intima ἐπιδιδυμὶς est: post eam ἐρυθροειδὴς: tertia δαρτὸς, carnosa, erythroide multo valentior: quarta & extima scrotum est.

Δασὺ πνεῦμα. spiritus asper. Sic à quibusdam appellatur qui cum sono ducitur tum ob angustiam loci quo ille redditur, tum propter humoris multitudinem, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Δάσυμμα. oculi vitium idem quod τράχωμα, vt scripsit Aetius lib. 7.

Δαύκιον ἢ

Δαῦκος. herba est trium generũ. Creticum fœniculi similitudine, minoribus foliis & candidioribus, caule semipedali, capitibus rotundis, vt coriandri: flos albus, semen album, acre, hirsutum & odoratum. radix crassitudine digitali & longitudine dodrantali. Nomen retinet in officinis. Latinis Gallica pastinaca dicitur, vulgo syluestris carota. Alterum vbique prouenit, apio simile, feruens, acre, odoratum, radice digitali crassitudine, bipalmum longa. Tertium pastinacæ non dissimile, opacante fastigium anethi vmbella, semine oblongo & odoratu graui sapore, vt cuminum, acri. Gal. & Paulus daucum nihil aliud esse voluerunt quam staphylinum syluestrem. Omnium generum semen calfacit & extenuat, vrinas & menses mouet. Dioscorides scribit τὴν καυκαλίδα à quibusdã δαῦκον ἄγριον fuisse appellatam. Reperitur & Δαῦχος, vt testatur schol. Nicandri.

Δάφνη. laurus. Est arbor læui cortice & tenui, radicibus obliquis, inæqualibus, perpetua coma, caudice procero, pingui succo scatente, nodis perquam paucis. Geminam Dioscorides statuit, vnam tenui folio, alteram latiore. Desiccat laurus & calfacit vehementer. Eius fructus δαφνὶς appellatur.

Δάφνη ἀλεξανδρεία. laurus Alexandrina. herba est folio myrti syluestris, molliore, candidiore, maiore, seminis inter folia magnitudine ciceris rubri. ramos spargit à terra dodrantales, eoque ampliores, radice myrti syluestris, maiore, odorata, teneriore. Dicitur aliis nominibus δάφνη ἰδαία καὶ στεφανωματική & ὑπογλώσσιον: vulgo vuluaria & Bonifacia dicitur. Calida est, acris & subamara.

Δαφνὶς. sic dicitur bacca seu fructus lauri arboris.

Δαφνίτης. est species vna τῆς κασίας in Arabia nascẽtis, quam & ἄχυ Dioscorides scribit appellari. vide in dictione κασία.

Δαφνῖτις etiam dicitur à quibusdam ἡ χαμαιδάφνη, vt habetur apud Dioscoridem.

Δαφνοειδὴς. frutex est ramosus, crassiore ac molliore quam laurus folio, floribus candidis, baccis è nigro rufis. Eius folia os ac fauces accendunt. Non aliud est quam syluestris laurus. Herbarii laureolam vocant.

Δαφνοειδὴς etiam dicitur ἡ κληματίς. de qua suo loco dicetur.

Δεινὸς ἰδέσθαι πυρετὸς. grauis aspectu febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Eam aliqui hecticam interpretantur, quæ in solidis partibus accesa, carnosum genus vbi iam populata consumpsit, & multo celerius spirituosum, corpus strigosum & aspectu terribile reddit, quod præter cutim & ossa nihil amplius supersit, præsertim si est hectica marasmodes. Ob id homines ita emaciati, vulgo mortes vocantur, & nos, dum occurrunt, mortis modo terrent. Verum id summę emaciationis symptoma longis etiam morbis contingit & omni atrophiæ. Visu quoq; terribiles sunt febres quædam pestilentes & malignæ, & omnes phreniticorum febres, quibus oculi cæsii & minaces & torua tuentes, & qui si à nobis spectentur, nos terreant, quia intenti, fixi & velut minarum pleni sunt. Pestilentes quoque cum phlyctænis aspectu graues sunt. Galen. tamen hecticam febrem apud Hippocr. intelligit.

Δείνοσμος. dicitur à quibusdam ἡ κόνυζα, vt habetur apud Dioscor. non dubium quin à grauitate odoris.

Δειρὴ. ὁ αὐχὴν καὶ ὁ τράχηλος. collum seu ceruix. proprie tamen sic dicitur pars colli anterior, per synecdochen autem totum collum significat. Hinc ὑποδειρὶς dicta est vltima colli anterioris pars, quæ monilibus cingitur, & περιδέραιον totus ille colli ambitus apud Pollucem.

Δεκάμυρον. malagma Oribasii, sic dictum quod ex decem aromatum generibus paretur. Refertur eius compositio ab Aetio & Paulo, sed deprauatis Pauli, vti iudico, exemplaribus: pro nardo enim nardinum vnguentum reponi debet, vt habetur apud Aetium, & pro libris tribus ceræ, sexcunx. alioqui iam non malagma erit sed emplastrum.

Δελτοειδὴς μῦς. sic dicitur musculus qui brachiũ ad superiora adducit, propterea quod triangularis videatur, & in Δ similitudinem efformatus. Cuius basis intelligi potest à media clauicula ad extremam vsque scapulam secundum humeri longitudinem, à quibus scilicet partibus ducit originem: latera vero, hinc quidem internum à clauicula, inde vero externum ab ima scapula ad medium vsque brachium, quo loco huius musculi veluti vertex est. Is musculus multum carnosus est & in longum valde exporrectus, totumq; humeri ad scapulam articulum, quem ὦμον vocant, integit, vnde & ἐπωμὶς alio nomine appellatur, quasi humero instratus & superpositus.

Δελφινιὰς ἢ

Δελφίνιον. herba est cui rami ab vna radice dodrantum binum, vel etiam maiores, circa quos folia pusilla, tenuia, diuisa, oblonga, delphini effigie. quanquam alii non foliis, sed siliquis repãdis Delphinum referre prodant. qua similitudine quidam inducti, delphinium senam esse Mauritanis dictam existimarunt. Flos illi violæ albæ in purpuram vergens, semen in valuulis milio simile. Romani buccinum teste Dioscoride, vocauerunt. Herbarii quidam filium ante patrem appellant, quod siliquam & in ea semen ante floris exitium ostendat.

Δελφὺς. vterus. sic dictus quasi ἀδελφομήτρα. Siquidem ἀδελφοὶ dicuntur fratres ex eodem vtero procreati, quasi vterini.

Δενδρῖτις. dicitur à quibusdam τὸ κοράλλιον, quod etiam alio nomine λιθόδενδρον appellatur.

Δενδρολίβανος. thus arbor. quæ & simplici nomine λίβανος appellatur, de qua vide suo loco.

Δενδρομαλάχη. althæa, siue ibiscus. Maluæ agrestis species: quam etiam ἀγριοδενδρομαλάχην Galenus appellat.

Δεξαμενή. labrum, lauacrum, solium aquæ calidæ, in quo qui lauantur, etiam innatare possunt. dicitur aliis nominibus ἐμβάσις & κολυμβήθρα & μακρά.

Δέρμα. cutis. Est membrana omnium amplissima, partium subiectarum tegumentum, munimentum, ornamentum. Quia membrana est, ex eo intelligitur simplicem esse, planam, tenuem, albam, neruosam, atque ob id sentientem. Siquidem per cutem dispersi nerui dant illi sensum, verumtamen sentit solum, non etiam motum habet voluntariũ. Oritur ab extremitatibus vasorum per subiectam carnem dispersorum: hæ namq; dilatatę coniunctæque, in cutem degenerant: quo fit vt à subiecta carne sine summo dolore separari non possit. Ac quanquam ex carne, venulis & alicubi arteriolis composita sit, ex neruis tamen præcipue conflatur, nec tamen nerui prorsus naturam retinet, sed inter neruum carnemque quodammodo media est. Nec vero solum omnium corporis partium, sed etiam vniuersæ quę generationi corruptioniq; subiicitur substantiæ media est: quod enim in duritia & mollitie, & in calore ac frigore similiter medium omnium particularum sortita sit, ex eius quã dixi substãtia maxime intelligitur. Est enim veluti sanguine pręditus neruus, qui sit inter carnem & neruum quiddam plane mediũ, & iis ambobus secum mistis conflatum. Est enim neruus durus, exanguis & frigidus: caro mollis, multi sanguinis & calida: media inter vtrumque est cutis, nec dura & plane exanguis vt neruus, nec mollis & sanguine abundans vt caro. Est igitur cutis extremorum media calidi, frigidi, humidi & sicci: præsertim autem manus, in qua tanquam temperatissima, perfecta tangendi potestas sita est. sic quidem vera cutis habet. Cæterum ab eius excremento alia cutis producitur ἐπιδερμὶς dicta, ei toti supertensa, sensuq; destituta, & quæ sæpe citra dolorem facile ab ea separatur: de qua vide suo loco.

Δερματώδης μῆνιγξ. ἡ σκληρὰ & παχεῖα, hoc est, dura & crassa cerebri membrana, ossi caluæ adhærens, sic dicta quasi coriacea.

Δεσμίδιον. significat fasciculum, vt est apud Scribonium Largum, siue manipulum, vt est

apud Celsum, cuiusuis rei quam medici nec metiuntur nec ponderant, sed manus complexu sumunt. Neque vero δεσμίδιον modo dicunt, sed etiam δεσμίδιον χειροπληθὲς, id est, fasciculum quantum manu licet comprehendere.

Δευτερία. lora. vinum secundarium. Est potionis genus quod fit maceratis aqua vinaceis. Ab Atticis sic vocabatur. Græcorum vulgus τρύγα, Asiatici στεμφυλίτην temporibus Galeni appellabant, vt scripsit lib. 2. de aliment. facult. Coniectis, inquit, in parua dolia vinaceis tantum aquæ superaffundunt, quoad omnia permadeant. quod vbi satisfactum videtur, in dolii fundo foramen aperiunt, vbi dilutum effluat, idque pro vino bibunt. Affundunt autem aquam moderatam, quo lora neque parcior sit neque aquosior. Deinde rursum aliam aquam, parciorem tamen priore affundunt vinaceis, ita vt id quoque in potu sit tolerabile, quod quidam Attici proprie δευτερίας nominari volunt. Vtraque capiti dolorem adfert, nisi quis dilutiores ipsas bibat, sed prior magis caput ferit. Commodum hoc habent quod cito per vrinas reddantur, in quo tamen magnum est pro vitarum specie discrimen. Dioscorides scribit δευτερίαν ab aliis πότιμον appellari, & fieri solitam adiectis metretis tribus aquæ in vinacea quibus triginta vini metretæ extractæ fuerint, calcatis vinaceis, & expresso decocto ad tertias partes, & additis in singulos congios modi eius qui remansit binis salis sextariis: post hyemem transfundi in vasa, & ea intra annum vtendum, quod celeriter exolescat. Conuenit, inquit, ægris quibus timemus noxam vini, coacti sæpe desideriis eorum obtemperare: item à longa valetudine se recolligentibus. Parem fere eius conficiendæ rationem describit Columella lib. 12. cap. 40. nisi quod simul spumas defruti siue sapæ & fecem ex lacu confundit & permiscet, eamque in tritam macerari vna nocte sinit, postero die pedibus proculcat, & sic permistam prælo subiicit. Scribit præterea & patrem suum ex aqua vetere eam facere solitum, & nonnunquam plus biennio innoxiam asseruasse. Plinius lib. 14. cap. 10. scribit non posse iure dici vina, quæ Græci δευτερίας appellant, Cato & Latini loram, sed tamen inter vina operaria numerari: tria eorum genera esse decima parte aquæ addita quæ musti expressa sit, & ita nocte & die maceratis vinaceis, rursusque prælo subiectis: alterum quomodo Græci factitauere, tertia parte eius quod expressum sit addita aquæ, expressoque decocto ad tertias partes: tertium esse fecibus vini expressum, quod fecatum Cato appellabat. Nulli autem ex his plus quam anno visum esse.

Δευτέριον. secundæ fœtus in vtero velamentum, quod & χορίον appellatur, vt scribit Paulus lib. 6. cap. 75.

Δηλητήριον. deleterium. Est medicamentũ quod totius naturæ suæ contrarietate corpus animalis corrumpit. Id genere duplex est: vnũ quod omnino corpori contrarium est, & nulla qualitate à corpore alterari potest. eiusmodi est papaueris succus, siquidem nulla substantiæ suæ mutata parte, sed tota seruata integra, corpus nostrum afficit: neque enim in eum quicquam agere, ne vna quidem qualitate potest, multo minus tota sua substantia possit. Alterum genus est eorum quæ ex nostro calore momentum aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in multifarias alterationes vertuntur, quibus corrumpi naturam nostram accidit. sunt autem hæc genere duplicia: alia potestate calida, vt quæ corporis naturam rodunt, putrefaciunt & liquant: alia vero frigida sunt, vt cicuta, hyoscyamus, mandragora. hæc enim omnia calido corpori applicata & mutationis momentum aliquod hinc adepta partim eorũ ad summam caliditatem, partim perueniunt ad putredinem, partim in cor delata calorẽ natiuum suo frigore extinguunt. hæc autem & δηλητήρια & φθαρτικὰ & φθοροποιὰ appellantur.

Δημήτρεια σπέρματα. Cerealia semina. sunt quæ alio nomine dicuntur σιτηρὰ, & à quibusdam etiam χέδροπα. scilicet omnia ex quibus confici panis potest, vel vicem panis supplere, siue manu legantur, quæ proprie Græcis χέδροπα, Latinis legumina appellantur: siue falce putentur, vt triticum, hordeum, lens, faba, lupinus, cicercula, panicum, milium, pisum, fœnum Græcum, auena, tipha, cicer & alia id genus.

Δημητριακὰ. sic dictum fuisse à quibusdam τὸ ἀδειοσπερμῶν, Dioscor. author est.

Διαβήτης. est subita potus omnis per vrinas cum magna siti profusio. Proprie pertinet hic affectus ad renes: Gal. vero etiam huius participem quodammodo vesicam facit, scribens hunc renum vesicæque affectum similem esse ventriculi intestinorumq; læuitati. Consentit quidem quodammodo vesica, & copia vrinæ premitur, at nec ipse morbus, nec morbi causa est in vesica, sed in solis renibus. Est autẽ attrahendæ vrinæ inexplebilis cupiditas, & eius retinendæ impotentia. Attractionem tantam excitat vel calida & sicca renum intemperies, vel humor biliosus, acris, salsus, & renes assidue irritans, inq; ipso renum corpore impactus, vel, vt ait Aretæus, morbus aliquis acutus in renes firmatus, & per crisim malignitatem suam in eos deponens, vel venenum aliquod deleterium, ex eorum genere quæ vesicam & renes infestant, quale id est quod à Dipsade funditur. Hæc enim omnia sitim ingentem mouet, ob quam assidue æger bibit. Potum autem hunc auide renes attrahunt antequã etiam in ventriculo concoquatur, sed eum propter imbecillitatem non retinent, sed talem effundunt qualis sumptus est. Qua in re diabetes appetentiæ caninæ persimilis est quam ὄρεξιν κυνώδη vocant. Nec vero id solum quod bibitur protinus crudum meitur,

tur, sed humor etiā copiosus à renibus colliquato corpore trahitur, in eoq; diabetem proprie consistere Aretæus arbitratur, definiens esse, σαρκῶν καὶ μελέων ἐς οὖρον σύντηξιν, hoc est carnium & membrorum in vrinam colliquationem, ob quam & summa totius corporis macies est, & copiosior multo vrina redditur quam potus sit. Diuturna quidem est huius morbi creatio, & longo tempore parturitur, sed breuis hominis vita est, in quo malum hoc perfectum fuerit. Velox enim est colliquatio, & cũ dolore laborātes meiunt, vt scribit Aretæus. Viscera, vt idē ait, ipsis vri videntur, omnia fastidiunt, animo sunt dubio, saliuā habent albā & spumantē, præcordia grauia. Quod si amplius increscat morbus, calor mordax in visceribus sentitur abdomē corrugatur, venæ intumescunt, fit tabes. Quod si vel modico tempore à meiēdo abstinuerint, tument lumbi, testes & ilia. Rarũ id prorsus mali genus, & à Galeno bis tãtum visum. Eo autem nomine appellatur, quod humor corporis nullo in loco consistat, sed subinde de loco in locum διαβαίνει, hoc est pertransit, non aliter quam aqua per siphonem, quem διαβήτην vocant mechanici, vt scribit Columella lib. 3. cap. 10. Alii aliis nominibus eum appellarunt, ὕδερον εἰς ἀμίδα, διάρροιαν εἰς οὖρα, διψακόν. Latini nullum illi peculiare nomen dederunt.

Διάβρωσις. erosio dicitur & ἀνάβρωσις. Est autem exulceratio à re acri & mordaci facta. Si intrinsecus ab ipso animali prouenit, vitiosi succi soboles est. sin extrinsecus, aut à valentibus medicamentis fit, aut ab igni. Hæc ab effectu διαβρωτικὰ appellantur, media quodammodo inter ἐκφρακτικὰ καὶ καυστικὰ, hoc est extergentia & adurentia. Sunt enim extergentibus valentiora, vrentibus autem debiliora & periculosa minus, vt scribit Galenus libr. 1. τῶν κατὰ τόπους. Huius generis sunt auripigmentum, sandaracha, Asiæ petræ flos, & misy.

Διαδέξεις. dicuntur apud Hippocr. migrationes humoris de parte in partem, siue humoris alicuius exceptiones. Sic enim aliquando humor de parte in partem transfertur, vt à iecore in lienem & contra. Huius generis sunt abscessus omnes critici.

Ἀνάδοσις. digestio seu distributio alimenti, cum per venas maiores in minimas ipsumq; corporis habitum transit. dicitur & ἀνάδοσις.

Διαγλαύκιον. collyrii nomen est, quod à Scribonio Largo describitur hũc in modum: Croci ꝑ. v. sarcocollæ ꝑ. x. glaucii succi ꝑ. xx. tragacanthi ꝑ. v. opii ꝑ. v. Scribit autem Largus se opium adiecisse, cum in veterum compositione non esset. Non est dubium à succo glaucii sic dictum esse.

Διαδαφνίδων seu διὰ δαφνίδων. Emplastri nomē est nobilis & perutilis ad extrahendum. Recipit, vt refert Celsus, Resinæ terebinthinæ ꝑ. xx. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, singulorum ꝑ. xxx. olei paulum. Sic appellatur quia lauri baccas contineat.

Διάζωμα. septum transuersum, à Gaza apud Aristotelem dicitur cinctus & præcordia. Proprio & vsitato nomine διάφραγμα appellatur. vide suo loco.

Διαζωστήρ. sic à quibusdam peculiari nomine vocatur duodecima dorsi vertebra. A cinctu sic dicta est, quod per eam partem cingimur.

Διάθεσις. affectio. Dicitur ab Aristotele qualitas esse facile mobilis à subiecto. venit ἀπὸ τοῦ διακεῖσθαι, quod significat affectum & dispositum & constitutum esse, atque tam in bonum quam in malum vsurpatur, & in aliis etiam quam in homine. Nam & cantus & harmoniæ & orationis & dictionis διάθεσις quædam videtur esse, pertinetque ἡ διαθέσεως nomen ad omnes pariter, tum qui sani, tum qui ægri sunt, tum qui neutro modo se habent. Siquidem omnes quodammodo διάκεινται. Itaque ἡ διάθεσις commune nomen est, & morbi & omnium symptomatum & causarum morbificarum: eorum enim vnumquodque διάθεσις est, non autem è contrario omnis διάθεσις aliquid eorum. Siquidem omnem motum, omnesque adeo sensuum alterationes in se comprehendit, non ægris modo, sed sanis etiam contingentes. In visu quidem eas quæ ab albo, nigro, flauo, & cæteris coloribus fiunt: in tactu, quæ à calido, frigido, humido, sicco, molli, duro, cæterisque id genus: & ad eundem modum in singulis reliquorum sensuum. At hæ omnes alterationes reuera πάθη sunt, id est passiones. Itaque πάθος καὶ διάθεσις idem quodammodo videntur. Atque idem certe sunt, soloque motu inter se differunt. Nam dum mutatur & alteratur quippiam, πάθος fit, vt cum incalescit aut cum refrigeratur, à calore vel frigore procul dubio patitur: vbi vero motus desiit & iam incaluit aut refrixit, aut nigredo vel albedo inducta est, διάθεσις existit. Græci tamen, vt ait Galenus, etiam manentem διάθεσιν, sedato iam motu, πάθος solent appellare, sicuti & causam non eam tantum quæ facit, sed eam etiam quæ iam fecit: quanquam neque hæc simpliciter causa est, nec ἡ διάθεσις quæ manet, simpliciter πάθος dicenda sit.

Διαθλιμμοῖς. διαφύσεις, apud Hippocr. vt interpretatur Erotianus.

Διαυγὴς διαφανής. apud Hippocr. hoc est transparens, lib. 2. de morbis muliebr.

Δίαιτα. victus ratio. Est certa vitæ institutio quã quis sequitur in rerum omnium vsu. Neque enim solo cibo & potione constat, verum etiam omnibus aliis, vt ocio, exercitatione, balneo, venere, somno, vigiliis, & aliis omnibus quæ quouis modo fiunt in corporibus humanis, vt scribit Gal. comm. 3. in lib. 3. epid. Hæc enim omnia qui ita moderatur vt bene habeat, bona victus ratione: qui vero peius ex his habet, mala vti dicitur. Sed hæc δίαιτα iure dici non debet. Pertinet enim hoc nomen proprie ad eam quæ bona est, cuius instituendæ disciplina διαιτητικὴ dicta est, nõ leuissima pars artis me-

dicæ. Est autem duabus eius partibus communis, tum illi quę sanitatem tuetur, tum alteri quæ morbos curat. Nam & sani & ægri suam habent diæteticen. In sanis quidem permagni est momenti (imo vero tota ipsa ὑγιεινὴ est) non modo ad conseruandum sanitatem, sed etiam ad bonos mores faciens. Siquidem praua victus ratio & mores bonos corrumpit, & semina morborum in corporibus spargit, quæ postea tum ex seipsis, tum ab ambientis aeris temperaméto principium mutationis adepta, grauissimos morbos pariunt. Cæterum non est simplex & vnius modi sanorum diæta, sed tam multiplex, quàm sunt & variæ temperamentorũ differentiæ & aeris constitutiones, qui in victus ratione legitime instituenda magnam sibi partem vendicat. Sunt tamen in ea duo hæc potissimum præcepta, in quibus tota fere vertitur: integram sanitatem similibus esse conseruandam, inclinatam autem, & in vitium prope ruentem, modico contrariorum vsu retinendam esse. Est autem diætetice morborũ curationis pars maxima, quæ victus eã rationem instituit & ordinat, quę & vires sustentet, & morbum oppugnet. In qua recte instituenda ad multa attentum esse oportet. Nam & morbi speciem & eius accessiones & tempora & ægri naturam & consuetudinem & vires præsentes, adhæc anni tempora & constitutiones considerare cõuenit. Inde varia τῆς διαίτης nomina, λεπτὴ ἀκριβὴς, ἐσχάτως λεπτὴ, λεπτοτάτη, σμικρὸν ἁδροτέρη, ἁδρά: de quibus Hippocr. & Galen. libr. 1. aphor. 4. & 5. Item λεπτύνουσα καὶ παχύνουσα, hoc est, extenuans & incrassans: de quibus apud Galen. libr. de sanit. tuenda, & libro 7. meth. med. & lib. de victu attenuante. Est autem hæc diæta proprie θεραπευτικὴ, à qua diuersa tantum est alia quæ dicitur ἀναληπτικὴ. nam differunt inter se θεραπεία καὶ ἀνάληψις. Hæc conualescentibus à morbo conuenit. in quibus, quia nulla præter naturam causa superest, neque affectio morbosa, sed infirma tantum sanitas, aut parua admodum vitia quæ per imbecillitatẽ vitari vix possunt, ea diæta vtendum, quæ robur quod deest suppleat, quodque vacuatum est atque dissipatum resarciat, simulque concoquat, euacuet purgetque excrementa, & ab his abstineat quæ sanitatem sæpe labefactant, cuiusmodi sunt algor, æstus, lassitudo, cruditas, ebrietas, vigiliæ, iracundia & reliqui animi affectus: hæc enim omnia τῆς διαίτης nomine comprehendi ante diximus.

Διαιτητικὴ. medicinæ pars quæ docet victus ordinandi artem. Hanc Galen. lib. ad Thrasybulum Homeri temporibus nullam fuisse existimat, ipseque Plato philosophus antiquos Asclepiadas hac medicinæ parte non admodum vsos esse asseuerat. Tanta illis temporibus erat in cibo abstinentia. Sed cum ars ea ad tuendam sanitatem proprie pertineat, alia tamen est διαιτητικὴ quæ ab omnibus pars τῆς θεραπευτικῆς esse cẽsetur, docetque quæ cuique morbo ratio victus quadret. Eius autem exactam notitiam non ipse modo morbus eiusue causa, sed vires etiam eius qui ægrotat, & natura & consuetudo, & ætas & anni tempus, & cætera eiusmodi præstant. Pars ea τῆς θεραπευτικῆς longe nobilissima est, de qua tribus libris Hippocr. accuratissime disseruit.

Διακίνημα. dicitur apud Hipp. cum ossa non toto quidem loco mota sunt (id namque ὀλίσθημα appellat) sed cum paulum exciderunt, vt annotat Galen. comm. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, & 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Διακρίνει. apud Hippocrat. idem quod διακρίνεται. Dicitur & διαχωρέει, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διακοπή. dicitur ab Hippocrate vulnus omne quod alte descendit impactumque est. Scribit tamen Galen. proprie eo nomine significari apud medicos solutam in osse capitis continuitatem ab aliquo acuto occursante atque abscindente, vocarique aliis nominibus ἐγκοπὴν & ἕδραν.

Διαλείπων σφυγμός. intercisus pulsus. hic proprio nomine δορκαδίζων vocatur, de quo vide suo loco.

Διακριτικὴ δύναμις. secretrix vel discretrix facultas. Ea tanquam quinta facultas inter naturales à plerisque ponitur, qui Galenum culpæ insimulãt quasi eam non nouerit. Aiunt enim hanc esse facultatem à reliquis omnino diuersam quæ bonum à malo secernat, separet, & quodammodo diiudicet, eamque diuersam esse ab expultrice, quod prius malum à bono secerni oporteat quam vacuari. Eius enim facultatis beneficio, vt aiunt, renes serum à sanguine secernunt, lien melancholicum succum, & natura singularum partium non tantum in alendo corpore, sed per morborum etiam crises vtilia à superuacuis, & maligna à benignis primum secernit, & postea vacuat atque expellit. Certe Gal. facultatem hanc non videtur à reliquis distinxisse. Ipse quidem nomen hoc in libro de symptomatum differentiis vsurpauit, vbi ea persequitur quæ ad functionem naturalem pertinent: verum illic eam ἀντὶ τῆς ἀποκριτικῆς, hoc est pro expultrice, accipit. Ait enim in regio morbo naturalis coloris mutationem fieri, sed eam nisi alteratricis venarum virtutis vitium sit, τῆς διακριτικῆς ἐνεργείας, hoc est discretricis actionis, symptoma esse. siquidem excretio secretione quadam fit. Nec tamen eiusmodi secretio propriæ cuiusdam facultatis est opus, sed vel ad attractricem aut retentricem sequitur, aut mistum quid est ex actione retentricis atque expultricis. Bilis enim aut seri à sanguine secretio nihil est aliud quam rei conuenientis & familiaris attractio. Eam autem necessario sequitur secretio: nam simul atque attrahitur, secerni quoque & separari oportet ab eo à quo attrahitur, alioqui non iam serum aut bilem, sed totum ipsum sanguinem attrahi oporteret. Similiter in mittendo sanguine secretio

etiam

etiam fieri manifesto cernitur: primũ enim natura si sit robusta nec ab aliquo impedita, vitioso sanguine sese exonerat, deinde bonum quoque profundit coacta, nec tamẽ id opus secreticis facultatis est, sed partim retentricis, partim expultricis. Siquidem naturâ superuacuum expellente & vtile bonumque retinente, eiusmodi secretionem fieri contingit, quæ tamen non vnius facultatis, sed duarum opus est. atque idem de reliquis quoque motibus iudicandum, per quos natura inter bonum & malum distinguere videtur. Hi namq; alicuius à Gal. commemoratæ facultatis omnino motus sunt.

Διάκροκα. sunt collyria arida, ophthalmiæ principio conuenientia. sic dicuntur quod croco constent. Inter quæ hoc vnum præcipuum habetur quod ab Aetio & Paulo AEgineta describitur. Recipit autem sarcocollę drach. VIII. croci drach. IIII. glaucii drach. IIII. vt scriptũ inuenitur apud Paulum. Aetius habet glaucii drach. XXIIII. Omnia sicca læuigantur: deinde gummi drach. IIII. tragacanthi drach. II. adiiciuntur, atque in collyrii formam rediguntur. Id autem eadem die fieri oportet. Nam collyria diu in mortario manentia nigrescunt & vires immutant. Est alterum ab hoc diuersum διάκροκον, quod habetur apud Celsum & caligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur.

Διάλειμμα. integritas, intermissio. Dicitur quidem in febribus ἀπυρεξία, in aliis vero morbis, vt cephalæa, epilepsia, podagra, simpliciter διάλειμμα, ἀπὸ τ̃ διαλείπειν, hoc est ab intermittendo. significat autem apud Hippocratem εἰλικρινῆ ἄνεσιν, hoc est remissionem puram & synceram, vt aphor. 43. libro 4. febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiũt, magis periculosæ: si vero quouis modo intermiserint, periculum abesse significatur sic enim in comment. Galen. explicat. Idem vero initio comment. 3. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν scribit intermissionem bifariam dici, primum quidem de iis febribus quæ accessionem perpetuam non habent. deinde vero de iis quarum accessio non soluitur integre, etiamsi insignes subeat mutationes, & post principium, augmentum, atque vigorem manifestam habeat remissionem.

Διαλείπειν. quod dicatur ab Hippocrate de febribus quæ εἰς ἀπυρεξίαν desinunt, annotauit Galen. comment. in aphor. 43. lib. 4. Verumtamen apud veteres bifariã dictum fuisse, idem explicauit comment. 3. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν: interdum quidem de iis febribus solis quæ perpetuam accessionem non habent, interdum vero de iis quarum nõ recedit accessio, sed insignes faciunt mutationes singularum accessionum, in principium, incrementum, vigorem & declinationem. Sed iuniores quosdam medicos eas quæ nõ magnam mutationem habent, appellare συνόχους: eas autem συνεχεῖς dicere solas, quæ non veniunt ad integritatem, & intermittũt post singulas accessiones: easdẽ autem vocari ab antiquis continuas, interim intermittentes quod scilicet inter continuas & integre desinẽtes mediæ sint: proinde eas vbi cum synochis conferuntur, intermittentes appellari: cum iis vero quæ ad integritatẽ perueniunt, continuas.

Διαλείπων πυρετός. febris intermittens. Est febris putrida quæ vicissim soluitur & repetit. Gignit omnis ex humore putrescente, nõ quidem vbiq;, sed in habitu corporis & minoribus venis, eoque differt à continua, cuius materia in vasis maioribus continetur. Discrimen enim à loco est. Putret autem triplex tantum humor, pituita, bilis flaua, bilis atra. Inde tres sunt omnes intermittentium febrium differentiæ materia differentes, quotidiana, tertiana, quartana. Quotidianam pituita, tertianam bilis flaua, quartanam bilis atra gignit putrens & per habitum corporis delata. Quod quamuis apud multos fide careat, verissimum tamen esse ex iis intelliges quę scripta sunt à Galeno extremo lib. 2. de differen. febrium: ea enim huius rei abunde fidem faciunt: ac si breui charta tota ea demonstratio comprehendi potuisset, eam hîc inseruissem, sed longior est, & nemo non habet librum eum Galeni in manibus. Humor ille quisquis sit, colligitur primum in toto habitu, aut totius habitus parte aliqua, vt in ventriculo, iecinore, liene, cerebro etiam quandoq;, aut pulmone, aut corde, aut renibus, aut vtero: cumque propter partis intemperiem aut imbecillitatem concoqui nequeat, pro bono & vtili vitiosus & nocens euadit & putredinem concipit. Inde facultas expultrix irritata, ipsum tãquam alienum & noxium expellit. Expulsus autem & delatus per sensibiles corporis partes, vel frigus vel horrorem, vel rigorem excitat, pro varia humoris natura. Pituita enim suo contactu, & quia frigiditate vel alterationem subitam mouet, vel continuum diuellit, transiens per partes sentientes, primum frigus, deinde etiam horrificum frigus, vbi paulo plus incaluit, excitat. Bilis quia pungit & rodit, & calorem natiuum cum sanguine & spiritu intro reuocat, horrorem: melancholicus vero humor rigorem inducit. Deinde vero in corpus reuocato & accenso & concepto per putredinem calore febris accenditur (si modo humor tantus est, vt qui ex eius putredine accẽditur calor cordi cõmunicari possit) nec desinit, donec vniuersus ille humor, qui putruit, absumptus sit & in cinerem versus, quemadmodũ & ignis ardere non cessat quamdiu humor aliquis in ligno superest. Est enim caloris febrilis ad putrentem humorem eadem fere ratio, quæ & ignis ad ligna. Ex ipsis enim lignis, dum alterantur, generatur ignis, nec tamen perpetua est hæc alteratio, sed finem habet vbi consumptus in totum fuerit natiuus lignorũ liquor & in cinerẽ redactus. Sic

in putri humore calor accenditur & tamdiu pseuerat, donec omnino fuerit assatus, aut è corpore quouis modo vacuatus. Nã si intro pellitur in carnẽ interiorem, & versus ventriculũ, intestina aut renes, vomitu, aut deiectione, aut vrinis finiet accessionem: aut si ad cutim, quod fere fit, pellitur, madore aut sudore tandem dissipatus accessioni finẽ facit & intermissionem febris adfert: siquidem integre vacuetur, puram & integram: sin minus, dubiam, & in qua manifestum ἐμπύρευμα relinquetur. Oportet autem vt febris intermittat, tantum humoris post singulas accessiones excerni, quantum per ipsam accessionem computruit. Nam si vel propter ægri corporis densitatem, aut errorem aliquem totus humor, aut bona eius portio in corpore retineatur, pro eius copia accessio ipsa vel grauior, vel mitior diutissime, & sæpe ad alteram accessionem perseuerabit. Hæc quidem intermissionis, quam διάλειμμα medici appellant, causa est, eiusque, vt suo loco dictum est, geminæ. Verumtamen soluta ea accessione, factaque intermissione, altera nihilominus accessio vel secundo die, vel tertio, vel quarto repetit, postea quam scilicet humor talis tantusque in caloris febrilis foco denuo coaceruatus est, vt eum partis natura amplius ferre patique nequeat, sed iam putrere & calere incipientem à se depellere conetur. Tamdiu autem circuitus iste accessionum perseuerat, quamdiu ipsa putredinis causa in parte febrem fouente residet, proque eius causæ magnitudine magna putredo magnaque accessio excitatur. Ac pituita quidem, quia cruda semicoctaque est, facile in ventriculo aut alia parte gignitur & colligitur, ideoque quotidianas gignit accessiones, post vigesimã quartam horam recurrentes, vel eo etiam celerius quo crudior fuerit. Bilis flaua, si exquisita est, quia longiore eget tempore ad sui perfectionem, tertio quoque die colligitur, & redundat in iecinore, nec citius, nisi pallidior, crudior, frigidiorque sit, & pituitę particeps. Bilis quoque atra si naturalis exquisitaque est, quia longiori tempore à liene trahitur & in eo coaceruatur, aut si vstione fit, tardius omnino eam gigni oportet quam flauam bilem, quarto quoque die accessiones mouet, vel celerius etiam, prout magis ad flauæ bilis naturam accedit. Hinc fiunt accessionum anticipationes. Quod si horum trium humorum singuli naturæ modum excesserint, vt pituita quidem ad flauam bilem magis accedat, bilis flaua ad atram, atra autem crassior fit quam naturæ eius modus & ratio ferat, aut magis vsta sit, ipsaque putredinis causa parua sit, nec valde offensa sit & irritata facultas expultrix, tardiores fient accessiones, & ab atra etiam bile fortasse quintanæ, septimanæ & nonanæ febres, quas libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν Hippoc. commemorat.

Διαλείπων σφυγμός. pulsus deficiens siue intermittens. Est pulsus inæqualis in pluribus pulsationibus, in quo non solum vno, sed pluribus etiam magnis vnus minor apparet, atque interdum totus quoque motus aboletur. Huic contrarius est ὁ παρεμπίπτων, in quo expectatã quiete, in medio tanquam superuacuus aliquis pulsus incidit. fit ab imbecillitate facultatis pulsificæ. Differt ἀπὸ τῆς ἀσφυξίας, quòd hæc vt sensus ipse indicat, sit veluti defectus totius functionis, ille vero dimidiatæ tantum priuatio.

Διάλυσις. sic dicitur à quibusdam αἰδοίων ἕλκωμα, vt habetur apud Paulum lib. 5. cap. 3.

Διαμότωσις. est linamentorum in vlceris cauitatem insertio.

Διαμπερής. perpetuus apud Hippocr. libr. de articul. Sic autem appellat τοὺς τένοντας siue τόνους, quasi à superiore parte deorsum magna longitudine protensos, vt annotat Galen. comment. 3.

Διάξυλον. id dicitur quod inane non est nec teneram fungosamque medullam habet, sed lignosa soliditate durum est. Eo nomine ἀσπάλαθον à Syris vocatũ fuisse, habetur apud Dioscoridem.

Διαπάσματα. dicuntur aspergines medicamenti alicuius sicci & in puluerem triti. fiũt ad varios vsus. Plinius quædam ad coercendos sudores, & vt à balneis inarescant corpora parari scribit ex rosis libro 21. capit. 19. diapasmata, inquit, ex rosis fiunt ad sudores coercendos, ita vt à balneis inarescant corporibus, deinde frigida abluantur. id quod Dioscorides Græce dixit, χρῶνται δὲ καὶ πλείους ἐν διαπάσμασι καὶ συγχρίσμασι μετὰ τὸ λουτρὸν, καὶ μετὰ τὸ ξηρανθῆναι ἀποκλύοντες ψυχρῷ. hoc est, vtuntur vero etiam plures in diapasmatis & synchrismatis post balneum, & postquam resiccati fuerint, frigida abluuntur. Idem Plinius lib. 13. cap. 2. Siccis, inquit, odoribus constant quæ διαπάσματα vocantur. De his & Martialis lib. 1.

Quid quod olet grauius mistũ diapasmate virus?

Diapasma enim dixit siccos odores qui in in pastillos inspergebantur. Verumtamen non eum modo vsum præstabant, nec ex medicamentis vnius generis componebantur. Siquidem totis corporibus vel eorum partibus fouendis, siccandis, laxandis, adstringendis, molliẽdis, durandis, & odorandis aliquando inspergebantur. id quod satis euidenter docet Paulus Aegineta lib. 7. cap. 13. καταπάσματα appellans, quæ omnino eadem sunt atque διαπάσματα. Dicitur autem διάπασμα non id modo quod corpori siccum inspergitur, verum etiam quod in potum inditur, & inspersum potui bibitur. Nam & huius exempla quędam habentur apud Gal. vt libro 9. τῶν κατὰ τόπους: anchusam tenuissime tritam cum aqua potabili bibendam dato. Et, struthii cochlearium cum melle dato. Nam ipse medicamenta hæc καταπαστὰ, siue (quod idem est) διαπάσματα appellat. Refert tamen Oribasius ex Antyllo ἐμπάσματα, καταπάσματα & διαπάσματα differre: quod ἐμπάσματα compescendis sudoribus aut alia corporis

potis per halitum digestione adhibeantur, aut ad summam cutim scarificandum, aut commouendum pruritum: καταπλάσματα vero vlceribus superponantur: διαπλάσματα vero ad odoris gratiam apparentur, & alis atq; feminibus ad summouendam graueolentiam illinantur.

Διαπεπηγμένα σκέλεα. hoc est, diuulsa longoque interuallo à se inuicem distantia crura. Id participium, vt ait Galen. comment. in prognosticum, etiam διὰ τοῦ χ διαπεπηχυμένα scribi potest.

Διαπεπλίχθαι. significat apud Hippocratem diuaricare & cruribus diductis iacere: quod etiam ab eo ἐκπεπλίχθαι dicitur. Græci enim πλιχάδα, siue (quod idem est) πληχάδα appellant, quod inter vtrumque crus spatium est, vt scribit Galen. commen. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Διαπήγματα. transuersaria. pars sunt instrumentorum, quæ ad crurum laterumq; compaginem fiunt: ad quem vsum primo præcipueq; destinantur. Huc accedit quod machinationes quoque sustinent, vt puta trochleas, cubitos, atque alia quædam.

Διαπήδησις. est solutæ continuitatis species, per quam sanguis, veluti transcolatus, siue sudoris modo transmissus effluit. Id autem duabus de causis contingere potest. Nam vel vasorum tunica ipsa rarefacta, sanguine vero tenuato oritur: vel accidit interdum ex gracilium vasorum ore adaperto. Non est autem hæc sanguinis effusio qualis per anastomosin, in qua tum maiorum venarum arteriarumq; ora aperiuntur, tum sanguis impetu & copia erumpit. Siquidem per διαπήδησιν veluti transcolatur siue sudoris modo transmittitur, perque carnem sub cute diffunditur in modum τῶν ἐκχυμωμάτων, temporisque progressu liuescit & ater euadit, paruis grumulis ex disperso in multas cutis partes sanguine coactis. Nec vero proprie sanguis est qui per διαπήδησιν effunditur, sed seri potius species, vt scribit Gal. in lib. de sympt. caus. Eumque in modum ex iecinoris renumque debilitate meiitur ac sæpe per aluum deiicitur sanguinolentum serum. Itaque τῆς διαπηδήσεως præcipua causa est sanguis serosus, tenuis & calidus effluens per vasorum tunicas rarefactas, eoque proprie differt ab anastomosi. Quod si contigerit aliquando διαπηδήσει apertis vasorum osculis, vasa quidem omnino exigua sunt, & ex quibus sanguis impetu & copiosus emanare non potest.

Διάπλασις. dicitur à chirurgis fracti ossis compositio eiusmodi, vt comminuti ossis extrema se contingant omnesque eius partes sibi ex aduerso collocentur, & in pristinam vnitatem reducantur, vt annotat Gal. commen. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Διαπλάττειν. illinere, inungere. Inde διαπλάσματα vnctiones aut fomenta, quibus totum corpus oblinitur. Significat & membra fracta componere, atque in pristinam formam restituere, vt cum scribit Gal. comm. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν· ὅπως ἀεὶ φυλάττηται ἡ διάπλασις τῶν ὀστῶν. hoc est, vt semper conseruetur fractorum membrorum compositio.

Διαπνοὴ, difflatio, perspiratio, transpiratio. Est totius corporis veluti respiratio quædam per cutem. Est enim species quædam respirationis quæ ἀναπνοὴ dicitur. Itaque vt hæc duplici motu constat, vno quo aer frigidus attrahitur, altero quo fuliginosa excrementa vacuantur, sic duplici modo ipsa διαπνοὴ efficitur, & animalium corpora difflantur: vno quidem, effusis ad exteriora vaporosis & fuliginosis superfluitatibus, altero vero attracta refrigerante ac ventilante natiuum calorem aerea substantia. Hi autem motus quoniam obscuri sunt, ipsum ideo opus à medicis λόγῳ θεωρητὴ διαπνοὴ, & ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ, hoc est, perspiratio quæ ratione comprehendatur, & transpiratio sensu imperceptibilis, appellatur. Hæc corporibus omnibus toto vitæ curriculo inest, eiusque author est calor natiuus, etiamsi varia sit pro discrimine ætatum, anni temporum, studiorum, & totius, vt breuiter dicam, diætæ. In quibus tamen differẽtiis commune hoc inest, quod calidioribus temporibus, regionibus, ætatibus, naturis, diætis non parua substantiæ nostræ portio per διαπνοὴν exhalet, vt contra in frigidioribus pauca propter cutis adstrictionem. Est autem necessaria difflatio ad corrigendam qualitatem & intemperiem quæ retentis fuliginosis & acribus excrementis necessario excitatur: eoque fit vt quibus suppressa est, eos febres facile corripiant.

Διαπτερώσιες. διακαθάρσιες ὤτων. hoc est auriũ purgationes, apud Hippocr. quod pennis interdum aures repurgemus.

Διαπύημα. dicitur apud Hippocratem, cum aliquo præter naturam tumore concocto opus vniuersum collectum est: significat idem quod ἐμπύημα, atq; διαπυΐσκειν idem quod ἐμπυΐσκειν.

Διαπυητικὸν φάρμακον. suppuratorium medicamentum. Id dicitur quod calore & humore temperatum, porosque obstruens, pus mouet. Est enim suppuratorii medicamenti effectus, puris generatio. At pus caloris natiui opus est, qui quanto fuerit vegetior, tanto præstantius pus efficit. Itaque quæ puri gignendo conueniunt, ea proxime oportet ad caloris nostri substantiam accedere, eumque quoad fieri poterit augere. Quemadmodum enim alterationes quæ secundum naturam ab innato calore fiunt, à simili calore externo iuuantur, ita etiam in suppurationibus vsu venit. Sunt autem natura modice calida & humida calori natiuo proxima, & proinde aptissima ad iuuandam concoctionẽ quam natiuus calor molietur. Ex quibus perspicuũ est suppuratorium medicamentum, cum similem naturali temperaturam habeat, eius substantiam tueri potius quam immutare. Itaque in mouendo pure, humor quidem alteratur, aut

si cucurbito continua est: alia vero omnia, quæ secundum naturam sunt, substantiam suam conseruant. Tale igitur debet esse medicamentum quod ad pus mouendum adhibetur, qualis est in naturis temperatis natiuus calor. At vero quæcunque hoc modo temperata sunt, rarefaciunt, emolliunt, laxant, nec halituosa modo excremēta, aut tenuiorem humoris partem, sed ipsum etiam natiuum calorem euocant & dissipant, atque ex accidenti refrigerant. Ex quo liquido apparet emplasticum esse oportere medicamentum quod exacte suppuratorium est, vt præclusis meatibus, natiuus calor intus contineatur, in quo concoquentis naturæ robur inest. Ita substantia quidem caloris augebitur, neque intendetur qualitas, potisque obstructis nulla difflatio fiet vel insiti humoris, vel halituosorū excrementorum, vt inde metui possit partis affectæ siccitas. Quæ enim ita detergent aut calefaciunt cataplasmata vt etiam exiccent, pus mouere nullo modo possunt. Nam quæ detergent quidem, etiamsi non multum calefaciant, quia tamen obstructione liberant & reserant meatus, faciunt vt vna quoque calor partis euolet: quæ vero plurimum calefaciunt, non parum caloris foras euocant, & eum qui superest acriorem reddunt. Ex quo fit vt natiui caloris substantia imminuatur, & eius qualitas intendatur. quorum tamen neutrum in pure mouendo fieri expedit, sed potius halituosum & calidum spiritum contineri quamplurimum, & ad vnguem caliditate symmetrum. Sic enim vbi aliquid coquere consilium est, melius perficitur coctio. Genus autem concoctionis est ea quæ fit in pus conuersio, quam quæ præstāt medicamenta, à medicis etiam πεπτικὰ vocata sunt.

Διάπυρον. consiligo. sic dicta Græce quod inter triticum & siliginem nascatur.

Διάρθρωσις. dicitur aliquando generatim omnis ossium compositio ad motum voluntarium comparata, quomodo sæpe à Galeno vsurpatur libr. de vsu partium & commentariis in libros Hippocratis: sed nonnunquā specialim sumitur, estque altera ... id est, articulationis differentia, quam diffinit Galen. esse σύνθεσιν siue σύνταξιν, hoc est, commissuram naturalem ossium inter se motum euidentem habentium. Eam alio nomine Hippocr. ... appellat. Est autem ea ossium connexio omnino laxior, sic vt euidens, facilis magnusque motus sit, cuiusmodi in cruribus, brachiis, manibus & pedibus habetur. Huius tres differentias Galen. ait, ἐνάρθρωσιν, ἀρθρῳδίαν, γίγγλυμον.

Διαῤῥέπειν. dicitur apud Hippocrat. de his qui cum altero crure breuiore sint, siue huic siue alteri innitantur, in illud quoque totum corpus inclināt. significat enim mutare corpus modo à recto habitu & qui sine inclinatione est in affectum crus inclinando, & rursum ab ea inclinatione attolli in crus sanum & erigi, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Διάῤῥοδα κολλούρια sunt certæ collyriorum species ex rosis compositæ. Eorum multæ etiam differentiæ sunt: διάῤῥοδον Νείλου omnium celeberrimum, διάῤῥοδον τὸ διὰ τῶν ὀβ', quod alio nomine χλωρὸν appellatur: διάῤῥοδον λευκὸν, εὐελπίδιον, κρόκινον, ὡραῖον: quorum compositiones habentur apud Gal. Aetium, & Paulum Æginetam.

Διάῤῥοια. est alui profluuium absque intestinorum exulceratione, quo vel pituita vel bilis altera, syncera aut inuicem mista vacuatur. In causa sunt humoris copia & cruditas, quæ aut in toto corpore aut in certa quadam parte sedem habet: ventriculus enim multitudine grauatus quam vel ipse colligit, vel ex aliis sese in eum exonerantibus suscipit, aut maligna aliqua qualitate irritatus quam cruditas (sic autem nunc appello concoctionis deprauationem, quæ proprie δυσπεψία dicitur) inuexit, τῇ διαῤῥοίᾳ infestatur: maxime quidem, si otificium eius supernæque partes valentes sint, inferiores autem & πυλωρὸς languidæ. Nam si contra acciderit, vomitiones αἱ ἐκ τῆς διαῤῥοίας citabuntur, vt docet Gal. lib. 3. fac. nat. Quemadmodum autem ex ventriculo in intestina materia diarrhoeæ fluit, sic etiā per venas mesaraicas in eadem portio ipsius defertur. Cæterum humorum cruditatem cum vitiosi cibi potusque, aeris intemperies, insuetum ocium, cutis adstrictio, tum etiam febres longæ aut acutæ moliuntur, quæ & humores & ipsum corporis habitum vitiant, vt inde facile diarrhoea excitetur. Verum sicut ea febribus quandoque succedit, sic illas vtiq; non minime proritat ex desurgendi frequentia. Quod si etiam rosio aut dolor aut calor immodicus (quæ pro qualitate humoris fluentis sentiuntur) in ventre atque intestinis sit, huic certe vel longe magis affectio febrilis increscit: sed nec solæ febres diarrhoeam mouent, verumetiam venena sumpta, & purgantia medicamenta, quæ intemperiem in iecinore, vētriculo aut intestinis reliquerint. Quæ quamdiu manebit, aluus descendet, perque eam corrupti & putres humores, non vnius quidem generis, sed varii pro ciborum differentiis & ægrotantis intemperatura vacuabuntur.

Διάῤῥοια εἰς οὖρα. profluuium vrinæ. Vide διαβήτης.

Διασμύρνα. sunt collyriorum species, quorum plures habentur differentiæ. Duas describit Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, γλαυκίδιον, καὶ τὸ αἱματῖνον. Aliquot etiā Aetius, vt κύκνος, ἀσκληπιάδειον, ἰσόφορον, Θέωνος. Habet & Scribonius Largus collyrium διασμύρνης descriptum, quod alio nomine ἀθλητικὸν & κύκνον appellari dicit. Non est dubium omnia sic vocari quod myrrha constent.

Διάστημα. interstitium, interuallum. Dicitur apud Hippocr. cum ossa quæ citra commissuram naturaliter se contingunt, affectu aliquo

quo diduceuntur & divelluntur. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις interpretatur διάσημα corporũ ipsorum compositionem lanis similem.

Διαστολή. diastole. Est motus cordis & arteriæ quo dilatatur in longum, altum & latum. Pars enim pulsus est, cor atque arteriam à corde proficiscẽtem attollentis & velut explicantis: illud quidem vt à pulmone aerem frigidum attrahat, quo contemperetur & alatur, hanc vero vt spiritum vitalem intromittat, quo per singulas partes postea diffuso calorem natiuum earum augeat atque tueatur.

Διαστομωτρὶς. specillum dilatatorium, apud Hippocratem, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διάστρεμμα. species est luxationis, qua non ea modo quę iuxta articulum neruosa sunt, sed & ipse articulus leuiter deprauatur, suaque sede commouetur. Nam si ipso articulo illæso, neruosa tantum resoluantur, id quod præsertim accidit cum ambulando vestigium fallit, σρέμμα appellatur, sicut annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Διατελέως. significat apud Hippocr. διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, id est perpetuo. Attica lingua διατελέως, seu διὰ τέλους, dicit.

Διατεσσάρων. nomen est potionis quam antiqui ad coxendicis dolorem instituerunt cõtinuandam toto anno. Sic dicta est quod quatuor medicamentorum generibus constet huncin modum: Chamædryos pondo, gentianæ vnciæ nouem, aristolochiæ rotundæ vnciæ nouem, rutæ seminis sicci sextarius. Hæc tusa dantur quotidie ad annum ieiunio ex duobus aquę frigidæ cyathis. Author Paulus lib. 3. cap. 77.

Διάτριτος. tridui inedia. Inuentum est Empiricorum, primumque à Thessalo excogitatum. Totum autem erat in victus ratione, quam ita instituebãt in omnibus ægris, vt primum in quarto die ipsos cibarent, post in sexto, mox in octauo, deinde in decimo. Prima quidem cibatio post primam diatriton, reliquæ alternis diebus. Sed nugas eas & deliramenta Gal. multis in locis ridet.

Διαφανὴς. perspicuũ. significat & candens apud Hippocr. vt interpretatur Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Quo loco consulit Hippocr. ferramenta quæ ad alam admouentur, candentia esse oportere.

Διαφανὴς λίθος. dicitur à Romanis lapis specularis, vt scribit Gal. lib. 4. τῶν κτ' γένη. Leuiter & sine morsu exiccat. Itaq; vlceribus ægre quidem cicatricem admittentibus conducit nõ item malignis & rebellibus.

Διαφλύξης. ἐκβλύσεις, hoc est effusiones, apud Hippocr. vt Gal. explicat ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διαφλύοντα. humectantia apud Hippocratem.

Διαφλυχθεῖσα. perfusa & humectata, apud Hippocratem.

Διαφορὰ. differentia. Est qua quid ab aliquo differt. Gal. author est maiores Græce solitos appellare διαφορὰς, εἴδη, τρόπους, ἰδέας, γένη, eaque omnia pro vna eademque re vsurpasse.

Διαφόρησις. digestio, euaporatio, discussio. Est humorum qui in parte aliqua continentur per meatus insensibiles eductio. Hãc facultatem quæ possident medicamenta, διαφορητικὰ, hoc est discussoria, & per halitum digerentia, appellantur. Ea proxima sunt attrahentibus: siquidem vicinę sibi virtutes sunt, eorum quę in alto latent attractrix, & attractorum digestrix. Nam quæ trahunt, etiam nonnihil omnino discutiunt, & quæ discutiunt pariter trahunt. Omnia in vniuersum desiccant, idque duplici ratione, aut humores ebibentia cum poris quibusdam insunt, aut totam partem alterantia.

Διάφραγμα. septum transuersum. Est musculus rotundus obliquus, caput in medio habens, & fines vndique thoraci interno adnexos, liberæ respirationis instrumentum. Hic nec situ nec forma vlli alteri musculo respondet: siquidem in medio caput principiumve habet, ex quo fibræ, instar linearum à centro ad circunferentiam excurrentium, in eas partes proficiscuntur in quas ipse inseritur. Est autem suo capite membraneus, indeque paulatim carnosior efficitur. Totus admodum obliquus est, siquidem ante pectoris ossi, iuxta mucronatæ cartilaginis radicem adhærens, per spuriarum costarum extrema in lumbos duabus aponeurosibus longius protenditur, itaque à prioribus partibus deorsum ad posteriora vergit. Duabus membranis tegitur, vna inferiore, à peritonæo, altera superiore à tunica costas succingente. Est enim medius inter partes alimento seruientes quas peritonæum continet, & inter spiritus organa quæ tunica succingente concluduntur, eamque ob rem iure διάφραγμα nominatur, quod eas partes διαφράττει, id est discludit, quasi septum quoddam medium. Eundem vero φρένας veteres appellarunt, quia (vt aliqui putant) eo inflammatione affecto mens lædatur. Nã multi quidem varios ob morbos delirare solent, sed quæ eo affecto incidunt deliria, non multum distant à phrenitide. Nulla enim pars cerebro subdita præter septum transuersum perpetuum delirium excitat. Itaque maximus illi videtur esse cum mente consensus, & ad eam septum transuersum aliquid conferre. Latini præcordia, vt ait Plinius appellauerunt, quia cordi prætendantur. Dicitur & in naribus διάφραγμα, quod narium meatus diuidit: κίων & συνὶς à quibusdam dicitur.

Διαφραδὴς. σαφὴς. apud Hippocratem, hoc est manifestum.

Διαφράττοντες ὑμένες. dicuntur membranæ illæ, quæ totum thoracis spacium à iugulo ad septum vsque in duos sinus, dextrum sinistrumque, diuidunt: vulgo mediastinum vocatur.

Διάφρος. spumans apud Hippocr.

Διάφυσις. dicitur ab Hippoc. in commissura genu corpus quoddam νευροχονδρῶδες, quod in media commissura eminet, & processus fe-

moris, qui in tibiam inseruntur, distinguit, vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Διάχυλον. emplastrum est cuius variæ habentur in myropolijs descriptiones.

Διάχυσις. liquefactio. Est corporis sicci ad humidius alteratio. Contraria est τῇ πήξει, hoc est, coagulationi siue concretioni. Fit per humectationem: tunc enim quæ sicca erant & terminata, incipiunt diffluere & liquari, quod opus humidi est. Humiditas autem inducitur, vel nouo humore superinducto, vel resolutione quadam partium aquearum quæ ante in corpore latebant compressæ & constipatæ, vel per dissolutionem partium terrestriũ prius in vnum coactarum: quemadmodum Aristot. libro 4. τῶν μετεώρων demonstrauit.

διάχυσις etiam, & διάχυτον, dictum est à quibusdam τὸ δελφίνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

Διαχώρησις. idem quod ἔκκρισις, id est excretio seu vacuatio. Dicitur de omni humore, quacũque corporis parte prodeat: eoque differt ἀπὸ τῆς ὑποχωρήσεως, quæ tantum excrementorum alui est.

Διδυμαῖα. nomen est malagmatis ad ischiadicos & plæraque alia mala vtilis, cuius descriptio habetur apud Galenum cap. 2. libr. 10. τῶν κατὰ τόπους.

Δίδυμα. radix herbæ, apud Hippocratem, quæ & ὄρχις nominatur. author est Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Δίδυμοι. dicuntur propriè fratres vno partu editi. Dicuntur & testes honestiore, vt ait Galen. vocabulo: de quibus vide ὄρχεις. Dicuntur & δίδυμοι in cerebro, de quibus vide in dictione γλουτὰ.

Διεψεύσθησαν. decepti sunt, apud Hippocr. in qua significatione etiam Euripides vsurpauit in Hippolyto, teste Erotiano.

Διέξοδος. idem significat quod κένωσις, id est vacuatio, apud Hippoc. lib. 1. epidemiῶν.

Διηπέτης. διαυγὴς καὶ καθαρὸς, apud Hippocr.

Διῆσαι. significat concutere, apud Hippocratem lib. 2. de morbis mulierum. significat etiam transcolare & diuidere: author Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Δίϊδρος. humida & exudans, apud Hippocr.

Δικαίως. apud Hippocratem idem quod ὁμαλῶς & ἴσως, id est pariter & æqualiter: apud quem τὸ δίκαιον multa significat, vt annotauit Erotianus: imprimis quidem εὔλογον, hoc est rationabile. alias vero ὅμοιον, hoc est simile. vt libro de articul. vbi scribit, ἐπειδὴ δίκαιον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τό τε ἄλλο σῶμα καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ σκέλεα. hoc est, quoniam simile habent homines tum corpus reliquum, tum manus & crura. alias autẽ ἴσον & συμφέρον: hoc est, æquabile, & conueniens siue conducibile. vbi scribit, πολὺ χράτιστος ἐμβολῆς ὤμου, δικαιότατον μὲν μοχλεύειν, ἣν μοῦνον ἐσώτερον τῆς κεφαλῆς ἢ τοῦ βραχίονος. δικαιότατον δὲ δεῖ ἀντιρρέπειν ἀσφαλέως ὀστέον. hoc est, permultum potest ad humeri iniectionẽ, equabile quidẽ fuerit ad naturalẽ situm reducere, si solum extra caput brachii fuerit: sed conducibile id fuerit, quo tutius os collocetur. alias solum τὸ συμφέρον. hoc est conducibile. vt lib. de fract. ἐχρῆν τὸν ἰητρὸν, τῶν ὀλισθήσεων καὶ καταγμάτων ὡς ἰθύτατας τὰς κατατάσιας ποιέεσθαι. αὕτη γὰρ ἡ δικαιοτάτη φύσις, ὡς ὁ ἄρθρος δίκαιος. hoc est, oportebat medicum luxationum & fracturarum quam maximè legitimas facere cõpositiones. hæc enim est iustissima natura, quemadmodũ & lex iusta est. Et lib. de artic. de coxa scribens, τί γὰρ δικαίη μόχλευσις οὐκ ἂν κινήσειε; αὐτὴ δὲ ἰσχυρή. μόνον γὰρ τὸ δίκαιον, εὔλογόν ἐστι καὶ ἁπλοῦν καὶ ἰσχυρὸν, καὶ συμφέρον. hoc est, quid enim iusta mẽbrorum compositio non mouerit? pro robusta & forti. Id enim duntaxat quod iustum est, rationabile est, & simplex, & forte, & conueniens.

Δικέντητον. est collyrium calidum & acre, ciens lacrymas. Eo Paulus vtitur ἐπὶ ξηροφθαλμίᾳ καὶ τῇ σκληροφθαλμίᾳ libr. 3. describitur ab Aetio hoc modo: Æruginis, misyos, succi papaueris, singulorum oboli tres, gummi drach. IIII. Excipiuntur aqua pluuia.

Δικλίδες. dicitur apud Hippocrat. bipartitus, vt possit inferiore parte clausa, superpositam aperire. Author Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Δίκοκκος. dicitur à quibusdam ἡ ζειά, quod duplici grano prædita sit.

Δίκραιρα. τὰ διῃρημένα εἰς δύο, καὶ οἷον δίχηλα καὶ δικόρυφα: hoc est, diuisa in duas partes, & quasi bifida & bicipitia: apud Hippocratem.

Δίκροτος σφυγμὸς. est pulsus inæqualis in vna arteriæ pulsatione & vna arteriæ parte, qui post absolutam diastolen, antequam perfecte contrahatur, secundo tactum ferit. Huius exemplum haberi potest ex malleis incudem percutientibus, & postea resilientibus, vt voluit Archigenes, qui etiam pulsum hunc non vnum, sed geminum esse existimauit. Talis fit nonnunquam propter inæqualem cordis intemperiem, propter quam inter se contendunt calidæ partes cum frigidis, vt subsistere interim necesse habeant calidæ retentæ à frigidis, interim celerius frigidæ moueri à calidis attractæ. Fit etiam & cum collectus est in multis eius partibus ingens fuliginosorum excrementorum aceruus: si namque vna contingat vt cordis partes quædam sint præcalidæ, aliæ fumosa fuligine præfocentur, ad contrarios prosilient motus, vt alteræ distentionem moliantur, alteræ vero ad superfluitatum expulsionem confidant: ex qua lucta tres numero pulsus huius differentiæ existunt, vt docet Gal. libr. 2. de præsag. ex pulsib.

Δίκρουν. τὸ οἷον δικάρηνον. hoc est, veluti biceps, apud Hippocrat. siue bifidum: quod etiam ἡ δίκρως significat. Author Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Δίκταμνος. dictamnum. Est herba in Creta nascens, ramis prætenuis, acris, læuis, pulegio similis, sed maioribus folijs, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui & superuacua. Est & ψευδοδίκταμνος, quasi dicas dictamnum illegitimum, multis in terris nascens,

scens, ante dicto simile, sed minus quam illud acre, & viribus ignauius. Tertium etiam genus adijcit Dioscor: quod è Creta similiter affertur, foliis sisymbrii, ramis maioribus, flore syluestris origani, nigro mollique: odor foliorum inter sisymbrium & saluiam iucundissimus. Efficax ad eadem est, sed minus nares ferit. Dictamnum vires habet pulegii, sed multo efficaciores. partus eijcit; impactos aculeos illitu extrahit, lienem imminuit, venenatis morsibus remedio est. Sunt qui agreste pulegium appellent, Galli hortense zinziber, quod ęstuosa vi statim os adurat & linguam vellicet.

Δικτυοειδὲς πλέγμα. retiformis plexus. Est multiplex implicatio contextusque ramorum arteriæ soporalis ad basim cerebri, in quo spiritus animalis ex vitali elaboratur. Arteria enim ea, quam Græci καρωτίδα vocant, posteaquam ramo interno & maiore per obliquum foramen ossis λιθοειδοῦς intra cranium penetrauit, in duos ramos non obscure diuiditur, qui deinde in alios atque alios sibi mutuo incumbentes retium in modum per aream temere iacentium simulque congestorum, ad latera τῶν σφηνοειδῶν ἀποφύσεων in eo osse quod σφηνοειδὲς dicitur, sub crassa meninge, varie inter se complicantur. Illic enim non exiguum spatium est, in quo natura veluti thalamum quendam huic arteriarum contextui instrauit, quem à retium, vt dictum est, similitudine δικτυοειδῆ medici veteres cognominarunt. Hic quia mortuo homine calore spirituque exolutis, & tam exilibus arteriis in sese considentibus non facile videri potest, multis calumniæ aduersus celeberrimos medicos occasionem præbuit, tanquam nullus omnino esset, sed merum commentum. Verum si secta eo loco crassa meninge à qua hic plexus tegitur, carotidem in collo inflaueris, manifesto ipsum deprehendes. tunc enim arterias ita sibi implicatas flatu plenas dissilire animaduertes, & ab ijs, si quo loco violatæ fuerint, sanguinem vibrari. Cæterum hæ omnes arteriolæ postea in vnum truncum redeunt, suo quæque latere, & crassa meninge pertusa in cerebrum & eius membranas infinitis prope ramis disperguntur: quorum alterum si lubet perinde atque inferiorem calamo inflare, videbis & totum eum arteriarum chorum flatu intumescere, excitari & assurgere, ipsumque flatum ad inferiorem vsque carotidem descendere. Præcipuus huius vsus est spiritum animalem percoquere atque elaborare. Vt enim semini per multos gyros & anfractus ad testiculos via est, & lacti per longissima vasa ad mammas, vt illic diutius immorata absolutam concoctionem adipiscerentur: ita cum à corde ad cerebrum via nimium breuis videretur, plexum hunc veluti labyrinthum quendã natura contexuit, in quo mora longiore vitalis spiritus purior, tenuior, similiorque animali spiritui euaderet, antequam in cerebri, vbi perficitur, ventriculos intromitteretur.

Δῖνος. vertigo. Est affectus quo caput circumagi videtur. In quo si præterea tenebræ oculis obuersentur, σκοτόδινος, quasi tenebricosa vertigo, appellatur. vide σκότωμα.

Διοξῆος ἔμπλαστρος. describitur à Corn. Celso libro 5. cap. 19.

Διονυσία. sic vocata est hedera à Baccho, qui primus eam ex India in Græciam asportauit.

Διονυσία. sic à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς dicta est.

Διονυσία. emplastrũ est Heræ Cappadocis, vt ait Aetius, à quo bis describitur lib. 15. valens mirum in modum ad abscessus & ad mammas & ad inguina, vim habens trahendi & per latentes meatus discutiendi. Recipit ceræ, terebinthinę mannæ thuris, spumę nitri, olei veteris, singulorum sexuncem, misyos crudi vnciam vnam, aquæ pileariorum quãtum sufficit. Spumam nitri & misy cum aqua terito, & cum oleo coquito: ceræ vero cum oleo liquatæ terebinthinam adijcito, & paulatim ad compagem coquito, vt manus non inquinet, & ablatis ab igne mannã thuris inspergito, & assidue agitando frigefacito, & ad reliqua prius trita ammisceto residuum lixiuii paulatim instillando, donec totum fuerit absumptum.

Διονυσιακόν. est vel vitis vel hedera, vt scribit Gal. libro 1. τῶν κτ τόπους, exponens Rufi Ephesij versus. vtraque enim Baccho sacra est, qui à poetis Διόνυσος appellatur.

Διονυσιάς. dicitur à quibusdam τὸ ἀνδρόσαιμον: vel, vt Galeno placet, alterum genus est τοῦ ἀνδροσαίμου.

Διονυσίου κολλύριον. Dionysii collyrium, describitur à Corn. Celso lib. 6. cap. 6. Feruntur etiam Dionysii nomine emplastra duo, vnum nigrum, alterum rubrum, quorum descriptiones habentur apud Scribonium Largum.

Διονυσίσκοι. sunt osseæ eminentiæ quæ prope tempora nascuntur. dicuntur & κέρατα, hoc est cornua, deorto à cornigeris animalibus nomine. Author definit. medic. inter affectus præter naturam enumerat. Sic dicuntur à Baccho quem poetæ cornutum fingunt.

Διόνυσος. collyrium apud Aetium lib. 7. quod & inter διάσμυρνα, & inter χιακὰ collocari potest. Nam & myrrhã continet, & vino Chio læuigatur. Non dissimilem ab eo compositionem Paulus recitat libr. 7. titulo malabathrini collyrii & isothei.

Διόπος. templi curator apud Hippoc. quod quę in eo sunt, inspiciat & curet. Dictio Attica est, à multis etiam vsurpata.

Διορθοῦσθαι. est quæcunque aliquo modo excedunt, in naturalem & moderatum statum restituere. dicitur & ἐπανορθοῦσθαι. Erotianus διορθοῦν interpretatur διατυποῦν.

Διόρθωσις μεταβολὴ εἰς τὸ ὀρρῶδες καὶ ὑδατῶδες. hoc est, mutatio in serum & aquam apud Hippocr.

Διὸς ἄνθος. Plinius florem Iouis interpretatur. Est autem æstiuus, sine odore soloque pur-

pureo colore commendatur. rustici cocolurdas vocant.

Διὸς βάλανος. Iouis glans. Latinis dicitur castanea. Est arbor iuglandi non dissimilis, folio tantum venosiore & fimbriato, nuce intus solida & plurimum plana, triplici tegminis ambitu septa, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calyce. Plura quidem sunt eius genera, sed duo præcipua. vnum altile, multo maiore corporis tuberculo, Galli maronem vocant: aliud longe minus & veluti ferum. Galenus castaneam non esse mali succi scripsit. crassum tamen succum generat, ægre concoquitur, & flatum excitat ventremque adstringit, eodem authore.

Διόσκουροι. dicuntur à quibusdam αἱ παρωτίδες, vt habetur in libello definitionum medicarum.

Διοσπολιτικόν. nomen est compositi medicamenti, cuius compositionem Galen. geminam recenset lib. 4. sanit. tuendę: alias ex paribus omnibus, cumino, pipere, ruta, nitro: potestque ita magis ventrem soluere, præsertim si crassius apparatum est: alias cum reliquorũ pari pondere miscetur nitri dimidium. Facit ad flatus discutiendos, & ad dissecandum humores crassos, & ad cruditatem quæ in primis venis continetur. Paulus lib. 7. præparat ex cumini aceto madefacti torrefactique vncia vna, piperis, zinziberis, singulorũ vnciis duabus, rutæ viridis sesquuncia, nitri drachmis duabus & dimidia. quæ omnia melle excipienda sunt.

Διόσανθον. nomen est arboris apud Theophrastum: quam nonnulli contendunt eam esse quæ appellatur Iouis barba, & quam alii διόσπυρον malunt vocare.

Διόσπυρον. sic dicitur à quibusdam τὸ λιθόσπερμον. Aliis sic dicitur arbor quædam quæ vocatur Iouis barba, quæ in siccis nascitur folio argenteo, & in rotunditatem spissa.

Διοσπώγων. Iouis barba. dicitur à quibusdam ἡ χρυσοκόμη, vt habetur apud Dioscor.

Διουρητικὰ φάρμακα. medicamenta vrinam mouentia. Ea duum sunt generũ. Aliqua enim mediocriter id præstant, vt ἐκκαθαρτικὰ, hoc est, poros expurgantia medicamenta, quia calida sint, tenuiumque partium: alia vero vehementius, vt quæ plurimam mouent vrinam. Hæc prioribus acriora sunt, multoque magis siccant & excalfaciunt: cuius generis sunt semen apij, petroselini, fœniculi, dauci, smyrnij, & quæcunque lac augent & menses mouent, quod ab his sanguis non modo extenuetur, sed fundatur etiam atque secernatur. Siquidem quo facile ad se attrahant renes quod in sanguine aqueum, tenue & serosum est, hæc duo moliri oportet, primum totius sanguinis fusionem, deinde segregationem, quorum neutrum absque valido calore fieri potest. Calori autem adiunctam esse oportet siccitatem, quod humiditas acrimoniam retundat in ciendis vrinis necessariam.

Δίπλωμα. vas duplex. Id quod patet ex scriptis Galeni libro septimo τῶν κατὰ τόπους, vbi Critonis arteriacas describit. Eas enim ipse ἐν διπλώματι coquendas præcipit, quomodo vnguentarii vnguenta sua præparare solent, in magnum lebetem calidam aquam infundentes, & in eum alterum statuentes, qui medicamentum quod coqui debet contineat, deinde suppositis carbonibus aut lignis quæ fumum non faciant, ignem accendentes. Idem habet libro etiam quinto, vbi coquendi olei lentiscini rationem instituit. Verum non semper ab eo δίπλωμα dicitur, sed aliquando διπλοῦν ἀγγεῖον. & διπλοῦν σκεῦος, hoc est, duplex vas & instrumentum: quo nihil est in officinis pharmacopœorum vsitatius, à quibus & duplex vas & balneum Mariæ appellatur. Nec caret quidem magna ratione eiusmodi decoctio: impedit enim ne ignis violentia dissipentur eorum vires quæ coquere volumus. Minus enim aqua feruens agit quam vel ignis vel calor siccus. Quare mitiora quidem fiunt quæ ita decoquuntur, etiam si minus diu duratura videantur.

Διπρόσωπον. emplastri genus est à duplici facie seu colore sic dictum. vide δίχρωμον.

Διπύρηνον. instrumentum chirurgicum, hoc est, specillum duas cuspides seu capitula habens. πυρῆνα enim Græci extremum specilli summamque cuspidem appellant. dicitur tam singulari numero quam plurali, aliquando absolute, aliquando cum addito διπύρηνος μήλη

Διπυρίτης ἤ

Δίπυρος ἄρτος. est panis genus apud Hippocr. delicatum, & ad aquam intercutem cibo vtile. ex quo coniectari licet pro biscocto capiendum esse.

Διρκαία. dicitur à quibusdam ἡ κιρκαία, vt habetur apud Dioscor.

Δισκοειδὲς ὑγρὸν. idem quod τὸ κρυσταλλοειδὲς, vt habetur apud Aetium lib. 7. cap. 1.

Διστιχία ἡ.

Διστιχίασις. affectus est palpebrarum, videlicet cum sub ordine naturali pilorum palpebræ alius ordo pilorum præter naturam succrescit. hic oculorum membranas pungit, & fluxiones in oculum excitat. Oritur ex humoris cuiusdam in eam partem defluxu, qui copiosus quidem, sed rosionis & acrimoniæ expers sit. Nam acrior aut magis salsus, aut alio quodam modo rodens, spatio temporis etiam naturales palpebræ pilos corrumpit. dicitur & τριχίασις hic affectus: sed τριχίασις generalior est, φαλάγγωσιν etiam comprehendens.

Διτριχίασις. idem quod ἡ διστιχίασις, vt habetur ἐν τῇ εἰσαγωγῇ.

Διφρυγὲς. diphryges. Est perfecti æris veluti fex subsidens & cohærens imæ fornacum parti: tanquam vstorum in foco lignorum cinis ablato ære visitur. Enumerantur eius genera quatuor, quæ omnia constant ex materia, seu lapide æroso torrefacto, vel etiã cremato,

cremato, aut excocto. Primum fit è luto quod è specu quodam Cypri sublatum primo arefit sole, mox circundatum sarmentis vritur, atque ex eo διφρυγὴς, hoc est, bis crematum, vocatur, nempe solis ardore & ignis calore. Id in sola Cypro fieri Dioscorides tradit. Alterum est veluti sedimētum quoddam & fex æris excocti: quod postquam æs affluxit in catinum, remanet in fundo fornacis: hoc Galenus in Cypro proiectum inuenit in spatio intermedio inter ædes ante metallam extructas & vicum eis subiectum, quod post cadmiam inuentum præfectus metalli inutile esse dixit, atque iccirco non aliter quam cinerē lignorum in foco vstorum proijci. Tertium fit ex pyrite æroso, per aliquot dies in calcis modum cocto vsque dū rubricę colorem contrahat. Quartum fit ex lapidis proprie dicti orbibus, qui si fuerint ex pyrite excocti, eos bis aut ad summū ter torrere satis est: sin ex lapide fossili, is quamuis multoties siue in area siue in fornace excoctus, tamen vix diphrygis naturā assequitur. Omne diphryges saporem habet æris, itaque mistis etiam viribus præditum est: nam modice & adstringit & acre est, vt æs vstum: vehementer siccat, ideō vlceribus rebellibus multum prodest. Prestantissimū habetur quod ad purpuram inclinat: deterius cinereum est vel fuscum. secundi generis nigricat. habet & aliquod colorem rubricæ, pro quo ochram vstam quondam vendi solitam Dioscorides author est. At diphryges madefactum, vel æris colorem contrahit, vel cæruleum euadit.

Δίχαλκον. pondus duorum æreolorum, hoc est tertia pars oboli: siquidem obolus ἓξ χαλκοῦς, hoc est sex æreola, continet. Proinde male apud Paulum Æginetam scriptum est extremo cap. 29. l. 3. ἐλατηρίου δίχαλκον ὅ ἐστιν ἡμιωβόλιον: elaterij dichalcon, quod est semiobolus. Siquidem ἡμιωβόλιον continet τρεῖς χαλκοῦς.

Διχαστῆρες. vocantur in vtroque ordine quatuor dentes anteriores, quod cibum diuidant, qui eandem etiam ob causam τομεῖς appellantur. vide τομεῖς.

Δίχρωμον. est genus medicamenti cui geminus color inest. neque enim particularis alicuius medicamenti nomen est, sed multorum quæ duplici colore prædita sunt. Horum autem colorum rationem Galenus explicat libro 2. ad Glauconem, de sinu disserens. Ex lithargyro, inquit, & ærugine plurimum decoctis emplastra fiunt κιῤῥὰ ἢ φαιὰ dicta. His vero, statim vbi reposita sunt, quædam extrinsecus supereminentia fusca concrescit, sub qua pars medicamenti profundior plusquam ab initio fulua apparet, atque iccirco eiusmodi emplastra δίχρωμα & διάχρωμα appellantur.

Δίχρωμον. etiam à quibusdam dictum fuisse τὸ [illegible], Dioscor. author est.

Δίψα. sitis. est frigidi humidique appetentia. Ea autem duplex est, vna naturalis, altera animalis, sicut & ipsa ciborum appetentia. Illa quidem naturali quadam inclinatione frigidam humidamque substantiam desiderat, quam in dissipatæ locum substituat, non aliter quam ciborum appetentia calidam siccamque substantiam exposcit. Cum enim corpora nostra quatuor elementis constent, eaque expediat in eodem temperamento, quantum fieri potest, conseruare, natura cibi potionisque appetentiam nobis indidit, vt illo quidem, quicquid calidæ siccæque substantiæ dissipatum est, restitueretur: hac vero quod frigidi humidiq; effluxit, sarciretur. Animalis autem sitis est, cum ventriculus exugi se sentiens potum desiderat. Ad eam vero tot prorsus symptomata eodemque ordine concurrunt, quot & in ciborum appetentia Galenus constituit, de quibus vide ὄρεξις. Quin etiam quot circa cibos symptomata, totidem etiam in siti spectari Galen. libro 1. de symp. causis ostendit. Aliquando enim quędam priuatio sitis est, hoc est, nulla prorsus sitis, cum corpus vel propter excessum humoris & frigoris potum penitus non expetit, vel ventriculus affectionem suam sitimque nō sentit. Aliquando vero minor quam deceat sitis est, cum eadem ipsa remissiora sunt: Interdum autem etiam vitiosa est, habetque se ad potionem cum ea quæ alimētum vitiosum appetit, alias quidē immodice potum affectans, si in ipsis ventriculi tunicis malus aliquis succus salsus aut biliosus cōtinetur, aut naturale humidum in eo velut feruet, vt per febres ardentes accidit, alias vero prauum & à natura abhorrentem, pro ratione vitiosi succi in ventriculo & corpore redundantis. His accedunt & aliæ causę inexplebilis sitis, vt à vipera, aqua marina, medicamentis, & aliis eiusmodi, quæ Galenus recenset.

Δίψα ἐπιπόλαιος: sitis superficiaria. Dicitur apud Hippocratem libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, valde exigua; quæ nec à toto corpore; nec ex magno ventriculi affectu excitata est; sed arescentibus aut incalescentibus locis illis per quos ab ore in ventriculum humor delabitur.

Διψακὸς. à quibusdam dictus est morbus renum, quem διαβήτην appellant, propter vehementem sitim qua eo affecti torquentur. vide διαβήτης.

Δίψακος. herba est aculeata, binum fere cubitorum, foliis lactucæ prælongis, geniculata, hispida, torulos habens in quibus ros aut pluuius humor subsistit: vnde nomen videtur traxisse. Latini labrum Veneris propterea appellant: herbariis virga pastoris, vulgo pectorius cardo dicitur. Eius radix secundo ordine exiccat, & nonnihil absterget.

Διώβολον. pondus est duorum obolorum, siue scripuli vnius. γράμμα enim, hoc est scripulum, duos obolos pondere efficit. dicitur & diuisis nominibus ὀβολοὶ δύο. Ex eo fit διωβολιαῖος: vt apud Galen. [illegible]

διωβολιαίους. id est, ex aqua formato pastillos pondere duorum obolorum.

Διαίνος κολλύειν. habetur apud Aetium libro 7. cap. 29.

Δογματικοί. dicuntur qui ratione duce inueniũt remedia, ex quibus perfici possit morborum curatio. Iidem alio nomine λογικοί, & aliquãdo μεθοδικοί, quod methodo remedia cõquirant, appellantur, vt scribit Gal. initio lib. 3. meth. med. Diuersi tamen sunt à methodicis proprie dictis. Cum enim ambo remedia per rationem & methodum inuestiganda censerent, in eo tamen differebant, quod Methodici communia tantum quędam dogmata, quæ κοινότητας vocabant, consideranda dicerent: Dogmatici vero non ea tantùm, sed multo etiam plura in morborum curationibus spectanda esse arbitrarentur. Neque enim curationis indicationes ab ipso tantùm affectu petendas censent, verum etiam ab ægrotantis viribus, natura, ætate, sexu, habitu, consuetudine, anni tempore, cœli statu, regione, omniaque salubria, insalubria & neutra diligenter cõtemplantur, nihilque omnino negligi volunt quod ad curationem pertinere possit. Præterea vero rerum etiam vsum atque experientiam adhibent, quam tamen negant inueniendis remediis solam sufficere. Eorum princeps fuit Hippocrates, quem sequutus est Diocles, Praxagoras, Chrysippus, Herophilus, Erasistratus, Asclepiades & Galenus, qui sectam eam constituerunt, non à Methodicis modo, vt dictum est, verum etiam ab Empiricis valde diuersam. Siquidem Empirici res tantum euidentes consectabantur, & ijs tantum credebant quæ vel sensui paterent, vel memoriæ per sensum mandata essent: Dogmatici vero præter hæc, illis quoque fidem habebant, quæ ex naturali rerum consequentia per rationem acquiri solent. Itaque Dogmatici rationes suas, quod rerum essent occultarũ, ἀναλογισμοὺς: suas vero Empirici, quod essent euidentium, ἐπιλογισμοὺς appellabant.

Δοθιήν. furunculus. Id nomen, ait Galenus, nec locum affectum repræsentat, nec causam quæ ipsum efficit. Significat autẽ tumorem ἐξοιδηματώδη, ex crassis humoribus in carnosis plerumque partibus consistentem, mitem quidem cum solam cutem occupat, sed peruicacem & malignum vbi subter actis radicibus erumpit. Galen. libro 5. ἐπὶ τῷ τόπους geminam eius differentiam facit, alios dicens esse duros, varis similes, & qui concoctionem vix admittant: alios vero esse φλεγμονώδεις & magnos, qui febrem etiam aliquando excitent, & in pus vertantur. Hi corpora paulatim conficiunt, & mortiferi sunt. Nascuntur furunculi passim & in quacunque parte.

Δοθιηνικόν. emplastri nomen est, quod à Paulo lib. 7. describitur. dicitur & δοθιηνικὸν medicamentum valens aduersus δοθιῆνας, cuius meminit Paulus lib. 4. cap. 23.

Δοίδυξ. cochleare, de quo vide in dictione κοχλιάριον. significat & radium siue pistillum quo aliquid in mortario tunditur.

Δόλιχοι appellantur, vt ait Galenus libro 1. de alimentorum facultat. semina plantæ hortensis, quæ alii λοβοὺς, alii φασιόλους appellant. Nec vero semen ipsum modo, sed & ipsa planta sic dicitur. Verum, vt idem eodem loco scribit ex dictis Hippocrat. in libro, de ratione victus, dolichi videntur esse cicerculæ & phaseoli: & Diocles eos similiter pro phaseolis videtur accepisse. Idem sentit & Aetius libro 1. addens etiam quod ab aliquibus smilax hortensis appellentur. Galenus libr. de euchym. & cacochym. scribit dolichos cicerculis meliores esse, sed deteriores faba, piso & letibus. Suidas proparoxytonos δόλιχοι vocari hoc legumen tradit.

Δονακῖτις. dicitur à quibusdam ἡ ἄκανθα λευκή, hoc est spina alba, vt habetur apud Dioscorid. forte quod inani & concauo caule harundini similis sit.

Δόναξ. species est τοῦ καλάμου, id est, arundinis eius quæ apud amnes nascitur crassa & concaua, quam alio nomine κύπριον κάλαμον vocari Dioscorides scribit. Galli rosetum nominant.

Δοράκια μῆλα. mala doracia. Genus sunt præcocis siue Armeniaci mali, præstantiora Persicis, vt quæ nec acescant nec corrumpantur. Paulus scribit ea mala nuncupari etiam Armenia. In Geoponicis inuenies scriptum δωρακινά.

Δορκαδίζων σφυγμός. caprizans pulsus. Est motus inæqualis in vna pulsatione vnaque arteriæ parte, qui interciditur quiete, & post eam velocior euadit. sumpta est similitudo à capra, quæ post primum saltum in aere adhuc suspensa manet, & denuo velut ex insperato, multo velocius resilit. Vnicus est pulsus. Quamuis enim bis tactum feriat, hoc tamen in vna diastole fit, ex mutuo certamine duarum inter se facultatum, tum eius quę cor dilatat, tum alterius quæ contrahit. Oritur autem ea concertatio vel ex inæquali cordis aut arteriarum intemperie, frigidis partibus calidas moueri & plene dilatari vetantibus, vel calidis frigidas ad motum compellentibus: vel propter ingentem fuliginosorum excrementorum copiam, cum præcalida cordis intemperie, sicut Galenus lib. 2. de præsag. ex pulsibus explicauit.

Δορκίδιον. sic dicitur à quibusdam δίκταμνος, vt habetur apud Dioscoridem. Ratio est quod ceruæ vulneratæ dictamnum primum ostenderunt, quibus eo pastis tela statim decidunt.

Δόρπος. cœna apud Hippocr. quæ vesperi fiebat. dicitur ἀπὸ τοῦ δόρυ παύειν, quod qui cœnaturi essent, debebant hasta abstinere. Nã quod nos ἄριστον vocamus, veteres δεῖπνον dicebant, ut ὁ δεῖπνον.

Δορύκνιον. dicitur à Crateua frutex fere cubitalis, si-

lis, similis oleæ recens enatę quę modo surrexit in vimen. Dioscorides τὸ δορύκνιον idem esse cum solano furioso, in prooemio lib. 6. prodidit: similiter & Plinius, qui præterea δορύκνιον vocari dixit quod olim eius succo lancearum, quæ δόρατα dicuntur, cuspides tingerentur inficerenturque. Demophon autem, quod ad inferendum mortem pares τοῖς δόρασι vires habeat. Est enim venenum, de quo Theophrastus scripsit eum qui drachmæ pondere biberit, sibi placere, ac se pulcherrimum existimare; mente iam tentari cœpta: qui vero duplicato pondere, magis insanire, spectris animo obuersantibus: si vero triplicato, perfecte & ingiter insanire: quod si quid ponderi adiiciatur, repēte mori. Colore & gustu lactis est, & temperie frigidum, naturaque somniferum. Vide Alexipharmaca Nicandri & nostras in ea annotationes.

Δοχμή. palmus. Mensura est apud Gręcos qua rerum dimetiuntur interualla: sic dicta est ἀπὸ τοῦ δέχεσθαι. Constat ex quatuor digitis. de qua sic Iulius Pollux, δοχμὴ δὲ, συγκλεισθέντες οἱ τέσσαρες δάκτυλοι. Eos autem transuersos intelligere oportet. Eadem mensura & δακτυλοδόχμη & παλαιστὴ & δῶρον dicitur.

Δράβη. est herba cubitalis, gracilibus virgulis, foliis lepidii, sed tenerioribus candidioribusque, in cacumine sambuci gerens vmbellam, in qua candidi flores emicant. Dicitur alio nomine ἀράβις. Alii oriētale nasturcium, alii Babylonium vocant. semen eius piperis vicem supplet.

Δράκαινος. sic dictum fuisse à quibusdam τὸ ἐρυθρόδανον Dioscorides author est.

Δρακόντιον. dracunculus. herba est simplici caule, bicubitali, læui glabroque, baculi crassitudine, versicoloribus anguis maculis variegato, purpureis etiam intercursantibus lituris, ita vt plane serpentis habitum colorēque referre videatur. Fructus illi in vertice est, vuarum modo collectus, herbaceo primum colore, deinde cum maturuit luteo, deinceps tanquam lingua concauo foliorū sinu, ceu rictu quodam serpentis exeritur, & quasi spectabili hiantis draconis forma mediis è faucibus emicat; vnde & nomen habet. Ea est quam officinæ herbam serpentariam nominant. Calfacit & tenuiū partium est, acre, & amarum, leniterq; adstringit. Itaque maxime viscera expurgat, crassos & lentos succos extenuans. Ex ea sanguinē Draconis in India colligi Aetius scribit libr. 15. cap. 12. in descriptione emplastri quod πορφύρα inscribitur.

δρακόντιον. dracunculus. Malum est cutis, vt scribit Introductionis seu Medici author, varici simile, magnumque dolorem, dū paululum prominens mouetur, concitans. Aetius autem ex Leonida dracunculū lūbrico similem esse dicit, interdum magnum, alias paruū reperiri, & frequētius quidem in cruribus, aliquādo vero & in brachiorū musculis oriri & consistere: nasci autem in Æthiopia atque India maxime pueris, lūbricis latis non absimilē, mouerique sub cute sine molestia, verum tēporis progressu circa dracūculi extremitatē suppurationē fieri, cuteque aperta dracūculū caput exerere. quē si quis tentet attrahere, dolorem ingentē moueri, præsertim si eū abrūpi cōtigerit: quod enim intus relinquitur, acerbissimos dolores excitare. proinde vt ne intro animal recurrat, valido filo brachiū constringi oportere, idque quotidie agendum esse, vt dracunculus paulatim progrediens integer excludatur. Verum Soranus, vt refert ex eo Paulus Ægineta, nō existimat animal esse, sed neruosam quandā substantiā, quæ opinionem motus solum præbeat. Sed quid reuera sit, nemo medicorū explicare potest. qui Europā incolūt posse tamē animal esse ratio nobis dictat, cum non modo in ventriculo atque intestinis creari, verum etiā ex cute erumpere, tum pediculos, tum maiora quandoq; animalia cōpertissimū habeamus ex historiis.

Δράκων. laquei nomen ab Oribasio descripti ad talum suo loco motum. Dicūtur vero eodē authore & dracones in machinamentis, qui in vicem manubrioli ductarii fabricantur.

Δρυπτὰ. diuulsa, dilacerata, apud Hippocratem. Homerus ea significatione δαρδάπτειν dicit.

Δραχμή. drachma. nomen est ponderis, mensuræ & nummi. Pondus non vnum vbique fuit, Ægyptia obolum pēdit, scribēte Cleopatra, δραχμὴ δὲ καὶ ἄλλη ὁμωνύμως καλεῖται αἰγυπτιακὴ, τὸ ἕκτον μέρος ἐστὶ τῆς ἀττικῆς δραχμῆς, ἄγουσα ὀβολὸν α΄, hoc est, drachma autem etiam alia consimili significatione vocatur Ægyptiaca, quæ sexta pars est Atticæ drachmæ, pendens obolum vnum. Attica sex obolorum fuit, vt & ex sententia nūc citata palam est, & ex Cleopatræ verbis quæ sic habent: ἡ δραχμὴ ἔχει γράμματα γ΄. ὀβολοὺς ϛ΄. θέρμους θ΄. κεράτια ιη΄. χαλκοῦς μη΄. hoc est, drachma habet scripula tria, obolos sex, lupinos nouem, siliquas octodecim, æreola quadraginta octo. Id etiam testatur Plinius scribens, Drachma Attica (fere enim Attica obseruatione medici vtuntur) denarii argentei pondus habet, eademque sex obolos pondere efficit. Ergo apparet drachmam medicam eiusdem cum Attica ponderis esse. Mensuralis porro drachma etiā vnciæ octaua pars fuit, & nonagesima sexta libræ, & in Romanorum cornibus, vt scribit Galenus, lineis intersectis distinguebatur. Cæterum δραχμὴ etiā nummus fuit pendens drachmam vnam. Is fere argenteus fuit, sicut apud Romanos denarius, de quo Suidas scribit, δραχμὴ δὲ, ὁλκὴ νομίσματος ἀργυρέου. hoc est, Drachma aūt pōdus denarii argētei. Et Fānius:

In scripulis ternis drachmum, quo pondere doctis
Argenti facilis signatur pondus Athenis.

Atque etiam Alexarchus apud Athenæum mutato more loquendi τὴν δραχμὴν ἀργυρίδα nuncupauit. Verum hanc argenteam drachmam Galen. eandem cum denario

Romano statuit lib. 8. περὶ χρ' τόπους. Quod si verum est, septem drachmæ argenteæ vnciam constituunt; cum iuxta Celsum lib. 5. cap. 17. & Scribonium Largum in libri sui proœmio, in vncia pondus septem denariorum sit. Verum ea paulo leuior est denario; vt suo loco diximus. Fuit & aurea drachma; quam δραχμὴν χρυσῆν Hesychius & Suidas nominant. Dicta est ἡ δραχμὴ, vt Iulius Pollux scribit, quod sit quasi manipulus obolorum, quem δραχμὴν vocant ἀπὸ τοῦ δράττεσθαι, quod comprehendere, pugnumque implere significat.

Δριμὺ. acre. id dicitur quod linguam mordet, & cum multa caliditate erodit: sunt enim omnia acria valde calida & tenuium partium. proinde vehementer calfaciunt, incidunt, digerunt, aperiunt, purgant, irritant atque ad excretionem impellunt.

Δριμύτης. acrimonia. qualitas est gustatilis, iisdē facultatibus prædita quibus supra acre pollere dictum est.

Δριμυφαγία. acrium esus. Vtitur ea voce Dioscorides aliquot locis, vtitur & reliqui medici. Marcellus interpretatur vomitionem ciborum acremēto quæsitam. In quo tamen non videtur vim huius verbi plane assequutus. Neque enim acres cibi citandis modo vomitionibus conducunt, sed ad alia etiam plæraque vtiles sunt, vt ad calfaciendum, aperiendum, incidendum, digerendum. Hęc enim per se præstare possunt cibi acres, vomitiones non item: quas etsi radicula, eruca, salsamentum vetus, origanus viridis, cepæ, porrum & alia quædam acria prouocent, non tamen quicquid habet acrimoniam, protinus vomitorium est. Itaque quod περὶ ὠμοβαείχυ scripsit Dioscorides, εἰς τὰς δριμυφαγίας μάλιστα ἁρμόζειν, hoc est, ad acrium esus præcipue quadrare, intelligendum accommodari maxime & conuenire, quoties cibis acrioribus opus est, siue ad ciēdos vomitus, siue ad calfaciendum, siue ad incidendum, siue ad aliud quiduis quod per acres cibos quæritur.

Δροσόμελι. mel roscidum, quod & ἀερόμελι, id est, mel aerium, appellatur. Venit hoc ex aere Vergiliarum exortu vel per Caniculam sublucanis temporibus, siue ille sit cœli sudor, siue syderum saliua, siue purgantis se aeris succus, siue aquæ sit liquor, siue naturæ, cum prima aurora locis quibus prouenire solet, folia arborum herbarumque melle roscida inueniuntur. Quod si qui matutino sub diuo fuere, vnctas hoc liquore vestes, capillumque concretum sentiunt. Hoc tanquam ros è cœlo cadens, dum venit, obuio terræ halitu cōcrescens in mellitos grumos coit, qui herbis, arboribus & lapidibus interdum inuenitur hærere. Id manna ab Arabibus appellatur, vt ex ipso etiam Galeno patet, cuius hæc sunt verba capite de melle: In foliis, inquit, stirpium adnascitur quidpiam, quod nec eorum succus, nec fructus, nec pars existimari possit, sed rorulentum quiddam, nec tamen cōtinenter neque copiose pronasci soleat. Nec me præterit per æstatem in arborum, fruticum, herbarumque foliis plurimum fuisse inuentum, sic vt à luderibus rusticis Iuppiter diceretur melle pluisse. Pręcesserat tum nox frigidior, pridie calida siccaque cœli conditio diluxerat. Quapropter inter rerum naturæ peritos conueniebat, halitus quos terra vel aqua prospirasset, extenuatos & excoctos, nocturni frigoris beneficio coaluisse. Id in regione nostra rarius euenit, in Libano monte quotannis, adeo vt extensis pellibus arbores succutiant, receptoq; quod profluit, ollas & fictilia compleant. priuatoque nomine vocant δροσόμελι, id est, roscidum mel, & etiam ἀερόμελι, id est, mel aerium. Hęc Galenus.

Δρυόπτερις. filicula. herbula est in vetustorum roborum musco nascens, filici similis, multo minore foliorum incisura, radicibus inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbo in dulcedinem vergente. Vis ei septica est, & caustica. proinde pilis glabram cutem efficit.

Δρυόφονον. olus est syluestre filici simile, ramis sesquipedalibus, flore sambuci lacteo, semine gustu mordaci, quo vice piperis rustici vtuntur. Officinæ nemoralem myrtum vocant.

Δρυπεπής. drupus, hoc est, maturus & primum nigrescens. dicitur proprie de fructibus non oleæ modo, sed reliquarum etiam arborum maturis & adultis & iam ex arbore casuris ἀπὸ τοῦ πίπτειν καὶ δρῦς.

Δρῦς. hoc nomine Græci omne genus arboris omneque lignum comprehendunt. nam quod Gallicum vulgus chesnam vocat, Græci δρῦν ἀγρίαν, Latini robur appellant. Habet autem omnis quercus vim adstringendi.

Δρώπαξ. dropax. Medicamenti forma est, interdum liquidioris in modum malagmatis, interdum siccioris, emplastri modo, prout vsus exigit. Eadem materia, inquit Paulus, cōstat, qua & acopa & emplastra. Est autem dropax alius simplex, alius cōpositus. Simplex is est qui & πίττωσις, hoc est picatio, appellatur. Pix arida cum exiguo oleo liquatur, deinde dum calet cuti illinitur, & prærasis locis agglutinatur, & antequam omnino refrigescat, auellitur. Deinde rursus ad ignē calfacta reponitur, & similiter priusquam frigescat, auellitur, & tertio quartoque, vel sæpius etiam id repetitur. Conuenit frequētibus vomitionibus, & cruditatibus, & cœliacis affectionibus, & reliquis partibus alimentum non sentientibus. Maxime vero ante sinapismū adhibetur ad corporis præparationem, & post sinapismum etiam, vt reliquiæ morbi euellantur. Dropax vero compositus est, cui præterea adiiciuntur alia ad diuersos vsus, vt ad excitandum calorem piper, pyrethrum, semen rosmarini, bitumen: ad desiccandum vero, sulphur viuum, sal, cinis sarmentorum: ad lancinandum vero, li-

ro, limnestis quæ & adarce vocatur, aut euphorbium. Hæc enim trita liquefactæ pici insperguntur, aut alia etiam eiusdem facultatis. Si vires ægri imbecillæ sunt, liquidior fieri debet in formam malagmatis, & præradi pili in loco cui adhibebitur, & paulatim postea auelli. Sin valentes sunt, emplastri modo præparandus est, & non derasis pilis admouendus, confertimque auellendus, nisi forte capiti aut mento, aut pubi applicandus esset. Sic enim plus habet efficaciæ, spiritumque remissum magis firmare potest, & ad superficiẽ reuocare, humoresque attrahere & discutere. Sed & medicaméta depilatoria, ψίλωθρα proprie dicta, dropaces appellantur, vt cõstat ex versibus Martialis qui habentur lib. 10.

Leuis dropace tu quotidiano,
Hirsutis ego cruribus genisq;

Forte quod sola pice constarent in oleo liquata, quemadmodum & dropaces.

Δρωπακιστὰ φάρμακα dicuntur vel dropaces, vel quæ dropacum modo illinuntur. appellantur eadem πτιλωτὰ à Galeno comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, aphor. 32.

Δύναμις, facultas. potentia. Est causa à qua actio procedit. Sed cum causa ad aliquid dicatur (est enim eius vnius quod ab ea fit, reliquorum nullius) planum est facultatem quoque in relatione ad aliquid dici. Ac quoad agentis causæ substantiam ignoramus, facultatem eam siue potentiam appellamus, in venis quidem sanguificam, in ventriculo concoctricem, in corde pulsificam, & in singulis reliquarum particularũ propriam quandam eius quam edunt actionis, siue etiam operis (primum enim actionis ipsius facultas est causa, deinde etiam operis ex accidenti quodam) effectricem. Itaque si certa ratione & via quot & quæ facultates sint inuenturi sumus, inuestigare eas ab ipsis operibus oportet. Singula namque opera ab aliqua procedunt actione, hãc vero omnino aliqua præcedit causa, quam facultatem vocamus. Ergo cum variæ admodum sint actionum differẽtiæ, multiplices quoque facultates statuere necesse est, quas tamẽ medici in homine in tria summa genera reuocarunt, aliam vitalem, aliam animalem, aliam naturalem appellantes. Siquidem sub earum aliqua alias omnes particulares comprehendunt. Sub vitali quidem pulsificam & irascibilem quam θυμοειδῆ & πνευματικὴν appellant, cuius tot etiam habentur differentiæ quot & animi passionũ. Sub animali vero, sensificam, motricem & principem: sub sensifica, visoriam, auditoriam, odoratoriam, gustatoriam, tactricem, adhæc vigilandi dormiendique facultatem quæ ad primum & communem omnium sensum pertinet: sub principe, imaginatricem, ratiocinatricem & memoratiuam: sub naturali vero, concupiscibilem & nutritoriam: atque sub his rursus attractricem, retentricem, concoctricem, expultricem, generatricem, auctricem & reliquas quæ pertinent vel ad generis propagationẽ, vel ad indiuidui conseruationem, vt sanguificam ossificam, neruificam, spermaticam & alias cuiusuis particulæ formatrices, vel totius etiam fœtus opifices. Sic quidẽ se habẽt tres in hominũ corporibus facultates, quas quidẽ vt operibus, sic etiã substãtia, instrumentis & sedibus natura seiunxit. Hæ diuersi inter se generis gubernant animal, toti corpori ex suo quodã veluti fonte quæque distributæ. Eas Plato animas vocat, propriam cuiusq; substantiam inueniens, quę, vt ait Galenus, tum in spiritu, tum in solidorũ corporum temperamento consistit. Est autem earum vna, ad nutriendum animal necessaria, ac cum stirpibus communis, quæ iecur veluti pro fonte habet, canales vero ab hoc in totũ corpus sparsos, ipsas venas. Hãc seu appetitricem, seu naturalem, seu altricem voces, nihil interest, veluti nec si animã aut facultatem. Altera est quæ non modo vt stirpibus aut vita præditis, sed et vt animalibus anima est insita. Hæc sedem in corde habet, ipso quoque insiti caloris quodam ceu fonte. Ab hoc fonte canales arteriæ sunt: vocaturque hęc multis sane nominibus: nã & facultas siue virtus vitalis, & facultas siue virtus animosa, & anima vitalis, & anima animosa dicitur. Tertia anima siue facultas ratiocinatrix in cerebro domicilium habet: ea voluntariis actionibus vna cũ sensibus præsidet. Vtitur & hæc particulis quibusdã ceu canalibus, nempe ipsis neruis, sensum motumque per hos in totum animal transmittens. Ergo has facultates seruare, nihil plane est aliud quam vitam seruare. Siquidem qualibet earum amissa, necesse est reliquas quoque perire. Sic enim inter se cohærent, vt altera alteri subsidio sit & mutua ope consistant: quanquam fieri aliquando possit, vt vna alterius affectionem non sentiat. Ortu quidem ipso prima est naturalis, deinde vitalis, postrema animalis: nobilitate & principatu prima est animalis, ab hac vitalis, postea naturalis. In actionum autem & vitæ necessitate omnium prima est vitalis, quod ex ea spiritus & vis influat vitæ in partes omnes, siue illæ moueri, siue sentire, siue nutriri debeant, atque per eam caloris innati (à quo omnium partium functiones proficiscuntur) temperies in singulis partibus conseruetur. Cæterum præter facultates iam commemoratas alias quoq; in medicamentis medici vsurpant, à quibus singula suas actiones obeunt. quæ cum sint admodum differentes, in quatuor tamen summa genera ab iis reuocãtur, quas appellant primas, secundas, tertias, quartas. Nec vero interest facultates an qualitates dicas: ipsa enim facultas reuera est qualitas, sola ratione ab ea differens: quãdo qualitas per se dicitur, facultas vero quatenus ad aliquid refertur. Prima quidem dicitur quę reliquarum communis est tanquã basis, excepta ea

quæ

quæ à cæca proprietate est: ex ipsis elementis nullius interuẽtu prodit, ipsisq; omnium maxime tribuitur. Generatim quidem est calfaciendi, refrigerandi, humectandi, siccandi, tum simplex, tum per horum coniugationem composita: particulatim vero efficiendi id ipsum in principio, medio, fine ordinis primi, secundi, tertii, quarti: ac primo quidem ordine, obscure: secundo, manifeste: tertio, vehementer: quarto, summe facultas ea tactum nostrum gustatumque afficit; idque in horum singulorum ordinũ principio, medio, fine. Facultas secunda est, quæ primas facultates simplices, vel coniugatas nullius alterius interuẽtu sequitur; vt facultas molliendi vim humidam primo sequitur: durandi, siccam; rarefaciendi, attrahendi, aperiendi, tenuandi, calidam: densandi, repellendi, claudendi, incrassandi, frigidam. Vires & qualitates secundas in acerbis, austeris, acidis, dulcibus, salsis, amaris, acribus, digerentibus, adstringentibus, contrahentibus, repellentibus, ex altro trahentibus, reserantibus, sensum stupefacientibus constituit Gal. lib. 3. τῶν κτ᾽ τόπους. Facultates autem tertiæ sunt quæ vlterius procedendo prope particulatim appellantur, vt ἀρχολική, κολλητική, ἐπουλωτική, διουρητική, ἐμετική, σηπτική, θρυπτική, ἔμμηνος, ἀποφλεγματική, menses ciendi aut sistendi facultas, seminis generatrix vel extinctrix, prouocandi, reprimendi. Hæ magna ex parte primas simul & secundas sequuntur, vt sarcoticũ, siccum primo gradu & detergẽs: colleticum siccãs & adstringens: epuloticum siccans secundo gradu & valenter adstringens. Est tamen quando in nullam præcedentium reiicere possis hanc tertiam. vomitorium enim aliquando est, vt bulbus vomitorius, nux vomica, agaricus & helleborus albus, non ob aliquam primã vel secundam qualitatem, sed quia vel substantiæ suæ raritate innatant, vel stomacho sua substantia sunt contraria. Facultates vero quartæ sunt cũm magis etiam procedendo, ad particulares peruenitur facultates, quæ à partibus nomen accipiunt, vt cephalica, cardiaca, stomatica, stomachica, hepatica, splenica: vel à morbis partium, ischiadica, nephritica, podagrica, colica, pleuritica: vel ab effectis, bechica, calculos frangentia, colletica, epulotica, cathæretica, cathartica, carnem super ossa nuda creantia, fœtum corrumpentia, fœtum extrahentia, ad chœradas discutiendas, ad epilepsiam, spasmum, & alia prope infinita similiter dicuntur. Tamen sarcotica, colletica, epulotica inter tertias numerantur à Galeno lib. 6. τῶν κτ᾽ γένη & aliæ ex tertiis eadem ratione inter quartas recenseri possunt, vt lac, semen menses, vrinas, sudores respicientia. Reuera enim quędam horum ambigunt, & vtrique generi vicina sunt. Ob id Auerrois 5. coll. cap. vltimo tertiam & quartam in vnam miscet Alii vero quatuor hæc facultatum genera aliter distinguunt, vt primæ sint calfactrix, refrigeratrix, humectatrix, siccatrix: secundæ, quæ primos effectus primarum sequuntur, vt vis aperiendi, claudendi, erodens, glutinatoria: tertiæ, quibus medicaméti vnam partem magis quam aliam respiciunt: quartæ, quæ sunt à virtute & forma occulta seu specifica, vt purgatrix, theriaca, alexipharmaca: quibus ἐμετικὴν & ἱδρωτικὴν mirum est per hos adiungi, cum manifestam causam habere videantur.

Δύναμις accipitur aliquando pro ipsa medicamenti compositione & structura, quod sæpe occurrit apud Galenum in libr. τῶν κτ᾽ γένη, vt τετραφάρμακος δύναμις, hoc est, medicamentum tetrapharmacum.

Δυνάμει εἶναι. potestate esse. Quod quale dicitur tale nondum est, sed potest esse tale, hoc esse potestate dicimus. Hominem, verbi gratia, qui modo natus fuit, rationale, & auem volatilem: scilicet quod eorum vnumquodque futurum est, si nihil id extrinsecus impediat, hoc ceu iam sit appellantes: vnde arbitror hęc esse potestate non actu dicimus. Perfectum namque est ac iam præsens ipsa energia, siue quod actu est: quod vero potestate est, imperfectum & adhuc futurum, & vt fiat quidem id quod dicitur, veluti habile, non tamen adhuc subsistens. Ac maxime quidem proprie sola ea potestate esse dicimus, in quibus natura ipsa suopte impetu ad absolutionem venit; præterea quæcunque fientium, vt sic dicam, continentes materiæ sunt. Dicitur autem potestate esse etiam quod ei quod ex accidenti dicitur est ex aduerso positum, vt si carnosi quis iuuenis in frigida lauationem corpus eius ex accidenti, non ex propria potestate calefacere dicat.

Δυσαισθησία. difficilis sensus vel prorsus nullus. sic δυσκινησία non modo difficultatem motionis, sed etiam immobilitatem significat.

Δύσθυμος. sic dicitur ab Hippocr. lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν qui vilibus de rebus multum stomachatur, & de magnis plus cæteris mortalibus diutiusque. ἀπαρὴς καὶ σκυθρωπός, vt explicat Galen.

Δυσαλθὴς is in quo vlcera ægre sanescunt. quique laborat vlceribus curatu difficilibus. cuiusmodi sunt corpora mollia & humida, & quæ aqua inter cutem laborant. ei opponitur εὐαλθής. Item δυσαλθὲς ἕλκος dicitur vlcus malignum & curatu difficile.

Δυσεντερία. est exulceratio intestinorum, deiectiones ramentosas, cruentas & dolorificas inducens. Latini intestinorum tormina appellant. Exulcerationis causa est bilis mordax tum flaua, tum atra, sed hæc lethalem excitat dysenteriam, vt scribit Hipp. quod vlcera quæ ab ea facta sint, difficilime sanẽtur. Morbus quidem ipse exulceratio est, symptomata autem plurima, in primis quidem ipsius biliosi humoris per initia excretio varia, mucosa & pinguis. deinde vero tunicæ intestinorum internæ abrasio, per quã prodeunt membranosa quædam corpora,

quæ ipsorum intestinorum particulæ sunt: postea vero cruenta deiectio sequitur, & vlcerum interdum crustulæ quæ ἐσχαρώδεις appellantur, & puris non raro magna quantitas: quo quidem tempore affectus ipse iam proprie dysenteria est. Consistit autem illa interdum in crassis, aliquando in tenuibus intestinis, id quod & ex cruore & ex ipsis ramentis diiudicatur. Nam si & cruor & ramenta ita mista sunt reliquis excrementis, vt vniuersa misceantur vniuersis, in superioribus: si vero supernatant, in inferioribus intestinis vlcus esse ostenditur. Talis quidem proprie dicta dysenteria est, nomen habens à læsa particula, quam solam plærique dysenteriam nominandam censent. Alii vero, inter quos ipse etiam Hippocrates est, dysenteriam interdum appellant non ipsam modo exulcerationem intestinorum, verum omnem etiam cruoris per intestina vacuationem: quo quidem modo morbi nomen symptomati tribuunt, vt annotauit Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, aphoris. 40. Sunt autem excretionis sanguinis per intestina sine vlcere tres modi: vnus propter boni sanguinis copiam in toto corpore aucti, qui ex venarum orificiis in intestina apertis effunditur, eo tantum differens ab hæmorrhoidum profluuio, quod in hoc venæ ani duntaxat, in illo autem secundum totam intestinorum longitudinem, perque omnes eorum anfractus, longeque ab ano venæ aperiantur. Talis δυσεντερία αἱματηρὰ appellatur, acciditque potissimum iis quibus aliquod membrum excisum est, aut intermissa exercitatio. Secundus est cum propter iecinoris imbecillitatē aquosus sanguis deiicitur, loturæ carnium persimilis: quod enim imbecilla sit vis eius retētrix atque alteratrix, sanguis eiusmodi excernitur. vocatur autem ea δυσεντερία ἡπατικὴ. Tertius est cum sanguis propter bilis flauæ vel atræ permistionem acrior venarū orificia aperit, & per intestina fertur. hæc proprio nomine caret, & à Paulo comprehenditur sub ea dysenteriæ specie quam αἱματηρὰν vocant: distinguitur vero à Gal. lib. 3. de causis sympto. illam propter sanguinis copiam, hanc propter acrimoniam effici asserenti. Itaque quatuor sunt in vniuersum dysenteriæ: vna vere & proprie dicta, tres vero improprie à symptomate, quod omniū commune symptoma sit sanguinis per aluū excretio.

Δυσεπούλωτα. dicuntur vlcera quæ vix cicatricem recipiunt. Nec vero cacoethe eam etiam admittunt: differunt tamen inter se, quod vlcera quæ ex humorum confluxu vel multorum vel acrium oriuntur, si locus ipse affectus eiusmodi dispositionem non contraxerit, vt quod ad ipsum influit bonum probumque corrumpat, δυσεπούλωτα appellantur: si vero locus affectus ad eam dispositionem iam peruenerit, vt corrumpat quicquid influit, κακοήθη dicuntur. Eadem & δυσαλθῆ nominantur, & δυσίατα à Philopono.

Δύσθυμος. qui non facile tristatur aut morosissimus est. Critias ita interpretatur hoc nomē, quicunque propter parua tristatur & propter magna magis vel diutius quam alii homines. Erotianus autem δύσθυμον interpretatur τὸν δυσχερῶς καὶ δυσπαθῶς τὰ αἴτια φέροντα, hoc est, qui cum vi magna, & difficulter admodum fert ea quæ ipsum contristant. Vide Δυσθυμίη.

Δυσθανάτους. dicuntur apud Hippocr. in prognostico tum qui tarde & paulatim, tum qui cū dolore moriuntur.

Δυσκοιτεῖν. apud Hippocratem est implacide & moleste decumbere, vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Δυσκρασία. intemperies. Est mistio inæqualis quatuor primarum qualitatum: vbi enim illæ ita coierint vt earum pares sint portiones viresque, temperamentum emergit exquisitissimum, quod cæterorum omnium norma est. Ab eo quodcunque desciscit, intemperies dicitur: tunc enim aliqua qualitas exuperet necesse est, aut etiam duæ. Itaque cum quatuor sint ex quibus temperamentum illud exquisitissimum, & vt ita dicam temperatissimum absoluitur, singulorum excessu simplices quatuor intemperaturæ fiūt, calida, frigida, humida, sicca: & totidem compositæ, calida humida, calida sicca, frigida humida, frigida sicca. Nec vero singularum modus vnus est & vna ratio, sed immēsa omnino latitudo, adeo vt intemperaturarum infinitæ propemodum habeantur differentiæ. Nec tamen omnes eiusmodi intēperies morbosæ sunt, sed plurimæ contra salubres, quæ videlicet intra limites sanitatis consistunt. Quum enim omnis actio a partis tēperamento proficiscatur, & varii prorsus generis actiones esse oporteat, multiplices quoque temperaturas esse oportuit, quę non simpliciter, sed ad iustitiam temperamenta appellantur. Non aliud autem ad iustitiam significat, quam prout cuique parti expedit. Itaque in singulis partibus primarum qualitatum etiam inæqualis mistio, quoniam secundum naturam est, non dicitur intemperies, etiamsi reuera intemperies sit, sed temperamentum, quandiu scilicet naturæ modum non excedit: cum vero excessit plane absoluteque, intemperies est, & iam morbus aut morbi causa euadit. Est & præter istas alia intemperiei differentia, per quam æqualis aut inæqualis dicitur. Æqualis quidem est quæ in omnibus intemperanter affecti corporis partibus æqualiter solaque inest. Ea enim ita inducitur, & occupat corpus, vt depulsa naturali temperie, sola in corpore dominetur: neque enim eā in fieri est, vt aiunt, sed in facto esse. Itaque in habitum transit, & euadit veluti altera natura acquisititia & priori contraria, neque vllo dolore molesta est. Eiusmodi intēperies in febre hectica esse perhibetur.

Sicut

Sicut autem in toto corpore, sic & in vna certa parte corporis contrahi potest. Intemperies vero inequalis dicitur, cum idem corpus simul & calidius & frigidius, aut humidius simulque siccius quam pro naturali habitu redditur. Ea in fieri est, eamque ob rem dolore nō vacat, & alias in toto animalis corpore fit, alias in vna qualibet parte, idque vel cum fluxione vel absque materiæ affluxu, quemadmodum Galen. libello de inæquali intemperie scripto declarauit. Dicitur etiam inæqualis intemperies quando singulæ corporis partes non sunt similiter intemperatæ, sed varias sortitæ sunt intemperaturas. cumque corpus totum intemperatum sit, non tamen vnica intemperies dominatur in toto corpore, sed plures in singulis partibus.

Δυσουρία. est vrinæ difficilis & cum dolore excretio. Sæpe quidem ambo hæc symptomata in dysuria concurrunt, vt ea difficulter & cum dolore reddatur: nec tamen in dysuria semper coniuncta esse oportet, sed si alterum modo adsit, dysuria recte dicatur. Ea namque manifesto distinxit Gal. comment. aphor. 48. libr. 7. duas dysuriæ species constituens, vnam τὴν μετ᾽ ὀδύνης, hoc est, quæ cum dolore: alterum, τὴν μετὰ δυσχερείας, ὡς μόγις ἐκκρίνειν τὸ οὖρον: hoc est, quæ cum difficultate, vt vix ipsa vesica opus suum peragat. Illius causas recenset inflammationem, abscessum, exulcerationem, inæqualem intemperiem, & spiritum flatulentum: huius vero aut facultatis imbecillitatem, aut tumorē præter naturam. Ab his enim causis fit, vt cum meiere æger cupiat, non statim vrinæ excretio sequatur, sed magno cum conatu atque etiam aliquando dolore. Iis autem duobus exceptis symptomatis, vrina naturalem excretionis modum seruat, neque intercise fluens, neque guttatim neque maturius quam naturæ conueniat. Hæc enim symptomata aliis nominibus appellantur.

Δυσπεψία. est deprauata alimenti concoctio, siue alimenti corruptela. symptoma est actionis naturalis coctricis deprauatæ: quam libuit eo nomine appellare, sicut debilem, βραδυπεψίαν, prorsusque abolitam, ἀπεψίαν. Deprauatur autem, cum alimenta in qualitatem à natura alienam alterantur. Ea gemina statuitur, κνισώδης & ὀξώδης, hoc est, nidorosa & acida: hæc frigidis, illa calidis de causis prouenit. Intemperies ventriculi calida, eiusque morbi organici calidi, excremētum calidum & biliosum in eo redundans, cibi potusque calidiores, nidrosam gignunt: ea ructibus facile deprehenditur. Non est autem vnius generis, sed quilibet cibus id nidoris genus reddit quod naturę suę propriū est, alius virulentum quid, alius cœni fœtorem, alius piscium, alius ouorum putidorum aut alterius absurdæ quæque dici vix potest, putredinis nidorem ructu gustuque refert. Contra vero frigidæ ventriculi affectiones, excremētum pituitosum & frigidum in eo redundans, cibus potusque frigidior & natura pituitosus, τὴν ὀξώδη inducunt, quæ ructibus similiter dignoscitur. Nec tamen ructibus eas ciborum corruptiones perpetuo licet deprehendere, quod, vt scribit Galen. si cibi calidiores fuerint aut flatulenti, & calori frigiditas quædam aliunde accesserit, vapore spirituque ventriculus repletur, qui neque nidorem neque acorem vllum sapiat.

Δύσπνοια. spirandi difficultas. symptoma est læsæ respirationis, commune orthopnoicis, pleuriticis, peripneumonicis, synanchicis, & aliis plærisque male affectis, à quo ægri δυσπνοϊκοὶ appellantur. Galen. tamē li. 7. τῶν κατὰ τόπους. sic eos simpliciter scribit à veteribus vocatos quibus bronchia pulmonis crassis & viscosis humoribus sunt obstructa, & in quibus medicamenta præterquam quod incidunt atque attenuant, humectandi etiam facultate prædita esse oportet. Aetius addit sic proprie dici qui febris omnino expertes sunt, nec grauitatem pondusque sentiunt, nec febricitantium in morem calidum spirant. Celsus ab orthopnoicis qui & asthmatici dicuntur, sola causæ magnitudine distinguit, dyspnœam scribens esse spirandi difficultatem, non omnem quidem, sed eam quæ modica est, neque ex toto strangulat. Nam cum vehementior est, vt spirare æger sine sono & anhelatione non possit, ἄσθμα appellari.

Δύσπνοον, ἡ δύσπνοια. apud Hippocratem.

Δυσέγχυλος. emplastri nomen est quod à Galeno describitur lib. 5. τῶν κατὰ γένη.

Δυσώδης. graueolens. de quo vide ὀσφρητός. Est & nomen malagmatis ad pleuritidem vtilis: est & ἄκοπον medicamentum. Vtriusque descriptio habetur apud Paulum libro 7.

Δωδεκαδάκτυλον. principium est intestinorum ab imo ventriculi orificio exoriens. Id sub sede ventriculi posteriore, secundum dextram spinæ partem deorsum exporrigitur, sine vllo anfractu, quo det locum quibusdā partibus quas natura inter ventriculum & ieiunum intestinum collocauit. duodecim digitorum longitudinem vt plurimum æquat, ob idque δωδεκαδάκτυλον ab Herophilo primum appellatum est. Sunt qui ipsum intestini nomine non dignentur, sed ἔκφυσιν modo appellent, vel cum addito ἔκφυσιν δωδεκαδάκτυλον. In id meatus inseritur à vesicula bilem continente, per quem ea in ipsum expurgatur.

Δωδεκαθέων φάρμακον. nomen compositi ex duodecim rebus medicamenti, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7.

Δωδεκάθεον. herba, cui folia septem lactucis similia exeūt à radice lutea. Eam quidam putant esse moly Homericum.

Δωδεκάθεος ἅλς. nomen salis è multis compositi, de quo ante in dictione ἅλς.

Δωρίς. sic dicta est à quibusdam ἡ φυλλεγχοῦσα, vt habetur apud Dioscoridem.

Δῶρον. palmus. mensura est apud Græcos qua rerum interualla metiuntur. Est autem quatuor digitorũ: sic dicta est ἀπὸ τοῦ τὰ πλεῖστα δίδοσθαι χερσὶν ἡμᾶς δωροῦσιν, ἀφ᾽ ἧς μετροῦμεν τὴν παλαιστήν. Id est, ab eo quod manu plurimas res demus, qua metimur palmum. Eadem aliis nominibus παλαιστὴ & δοχμὴ dicitur. vide in dictione δοχμή. Ab eo fit δίδωρον, τετράδωρον, πεντάδωρον, & alia quæ passim apud authores occurrunt; & apud Plinium leguntur lib. 35. cap. 14. vbi scribitur δίδωρον lateris genus esse sesquipede longum. Sed aduertendum legendum sit semipede, cum manifesto δῶρον palmum esse dicat. Sic enim recte lateris illud genus δίδωρον vocabitur, hoc est, duorum palmorum, quæ dimidii pedis mensura est, cum ipse quatuor palmis constet.

IO. GORRAEI PARISIENSIS Definitionum medicarum

TO E.

Ἔαρ. ver. est anni tempus primum & omnibus qualitatibus temperatum, æquinoctio quod hyemen sequitur incipiens, & Vergiliarũ matutino exortu desinens. Nã cũ singuli anni ætatem suam peragant, & quatuor ætatum spatia percurrãt, vt initio quidem augeantur & pubescant, post in vigore sint, exinde declinẽt, postremo, emoriantur, haud absurde vernum tempus prima anni ætas censebitur, quo annus per hyemis intemperiem pene extinctus & demortuus, quasi reduce vita repuerascit, & exerendis virgultis, floribus foliisque depromendis, maxima rerum omnium amœnitate & suauitate iuuenum more luxuriat. In causa Sol est, cuius accessione decessioneque quadripartito anni tempora distinguuntur. Cum enim peracta hyeme ad nos rediens noctis dieique pares horas facit, placidissimo temperatissimoque sydere terras illustrat. Tum calor vigorque omnibus redit, animalia atq; omnia è terra virescẽtia maritantur, gestit natura semina accipere & sese aperit, à quo Aprilẽ mẽsem quasi Aperilẽ dictũ aliqui existimauere: atque ille animã infert satis omnib'. Tũc enim genitalib' terræ locis animãtur semina. Eo tẽpore Fauonius mundi spiritus, ζέφυρος Græcis, dictus, primum flare incipit, genitalis prorsus ventus, à fouendo dictus, vt multis visum est, ab occasu æquinoctiali ver inchoãs. Vt autem ille est lenissimus, sic ver talem in modum afficit, vt nemo de eius frigore vel calore vel humiditate vel siccitate queri possit: est enim in eo quatuor harũ qualitatum mixtionis æqualitas, quæ & mediam in eo temperaturam & salubritatem conciliat. Ver autẽ durat donec Vergiliæ matutino oriantur. Earum enim is exortus, æstatis principium est. Itaque cum hoc tẽpore apud nos æquinoctium quinto idus Martii peragatur, & Vergiliarũ ortus matutin' septimo, octauo vel decimo die Maii fieri insueuerit, patet totũ vernũ tẽpus dierum fere sexaginta esse.

Ἔβενος. ebenus. arbor est plærumque tenuis & frequentior, vimine raro, in crassitudinem caudicis extuberata, hiulco cortice & admodum reticulato, dehiscentibus venis, adeo vt per ipsos sinus pars intima vix tenui libro contegatur. Lignũ omne atque mediale eadem fermè & facie & nitore qui est in lapide gagate. Duo sunt eius genera. Rarum id quod melius, arboreũ, trunco enodi, materie nigri splendoris, ac vel sine arte protinus iucundi. Alterum cytisi modo fruticat, nodosum & cãdidis tæniis viriatum. Nascitur in India atque Æthiopia. Tam graue est, vt aquis innatare nõ possit, sed protinus demergatur. Dioscorides Æthiopicum laudauit magno splendore, cornus expolin nitore, citra læuorem prædensa materie, si frangatur gustu mordaci, odore cum vritur iucundo, citra fumi tædium. Ebenus caliginẽ oculorum discutit, contra veteres fluxiones & pustulas pollet. Huius speciem esse Gaiacum Ruellius scripto prodidit.

Ἐβιάπτερον. dicitur à quibusdam τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἐβίσκος. est ἡ μαλάχη, quæ & althæa, inquit Suidas. Galenus dicit esse μαλάχην ἀγρίαν.

Ἐγμαλάχθη. ἐμαλάχθη. mollificatus est, mollis factus est, apud Hippoc.

Ἐγγαστρίμυθοι. dicuntur apud Hippocratem qui clauso ore loquuntur, quia videantur ex ventre loqui.

Ἐγγενές. congenitum, proprium apud Hippocratem.

Ἐγγείσωμα. Est cranii fissura, in qua os affectum loco naturali dimouetur & desidet, atque ad inferiorem cerebri membranam pertingit, quã etiã vrget premitque. Est autem in eo fissuræ genere omnino ossis fragmẽtum

grandius. Nam si os in plura fragmenta perruptum est, ἐκπίεσμα appellatur. sic dicitur ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς, id est, prope, quod os fractum ad subiectam membranam appropinquet.

Ἐγόμφωσις. idem quod γομφίασις. de qua vide suo loco.

Ἐγγώνιον. dicitur apud Hippocratem ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, habitus ille brachii qui est ad rectum angulum, sic vt cubiti os cum humero rectũ angulum efficiat. Author Galen. in expositione huius loci, & comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἐγκάθισμα. est sessio in aqua medicata ab imis pedibus vel feminibus vsque ad vmbilicum, ita vt supernæ partes non madescant. Quod quidem auxilii genus cum plærisque morbis conueniat, iis tamen solis adhibetur qui partes intra peritoneũ conclusas infestant. Itaq; inflammatis renibus sedere conuenit in decocto fœnigræci, maluæ hortensis ac syluestris & seminis lini: in calculosis affectibus conuenit ἐγκάθισμα in iisdem propter inflammationem, & præterea artemisię decocto & rosmarini & petroselini & spicænardi, quibus etiam in vesicæ morbo vtendum est adiecta ruta. Ad vterum vero artemisiæ decocto, saluiæ, lauri & similium. Ad sedem, melioti, papaueris & rosarũ. Ad hæmorrhoidas & fluxiones vteri, plantaginis, polygoni, malicorii, rosarum, ruborum, & eorum quæ similes vires habent. Ad vulnera vero ex quibus neruorum distētio timeri potest, aqua & oleo. Quod si ad alios præterea affectus cõuenire potest, id accidit vel ob balnei penuriam, vel ob imbecillitatem ægroti, qui totius balnei vsum nõ possit admittere, vel ob supernæ alicuius partis debilitatem, vel affectionem cui aquæ perfusio inutilis sit, aut aliquod aliud impedimentũ. Cęterum qui in talibus decoctis sessuri sũt, omnes sunt illinendi & immergendi in aquam vsque ad infimum vmbilicum. Oportet autem partes quæ non madefient prius inungere, sed præsertim caput quod tegi debet ne repleatur. Qui medicinam nunc faciunt, id genus remedii semicupium appellant.

Ἐγκάμψει. innixu, apud Hippocr.

Ἐγκὰς ἐν βάθει. in profundo, apud Hippoc.

Ἐγκανθίς. proprie quidem dicitur oculorum angulus, tum maior qui naso est proximus & proprio nomine ῥαντὴρ dicitur, tũ minor qui est ad tempora, vocaturque παρωπίας. Inde vero eius etiam morbo inditum nomen est, & significat tuberculum quod in angulo minore nascitur carne naturaliter excrescente, & palpebras haud facile diduci patitur. Id sicut aliquando succedit oculorum pterygiis, ita si vel à pharmacis nimium imminuatur, vel ab imperito chirurgo sic tollatur, vt vna cum carne pręter naturam aucta ipse etiam oculi angulus excindatur, in alium affectum degenerat qui ῥοιὰς appellatur. Malum hoc in canibus frequẽs est, & homines minus corripit, sed eos magis qui in mari versantur. Cuius duæ differētię obseruantur: siquidem aliquando hoc carnis incrementum benignum est, tenerum, laxum & sine dolore, quod medicamētis siccis consumendum est: aliquando vero malignum, durum, inæquale & cum dolore punctorio, quod manu curare & scalpro euellere oportet.

Ἐγκάρδιον. est medium cuiusq; rei, interna pars & medulla cuiusque ligni. dicitur alio nomine ἐντεριώνη.

Ἔγκαυμα. inustio, pustula ex vstione contracta.

Ἔγκαυμα. est vlcus in oculo quod à febre vt plurimum cum crusta impura in nigro aut albo oritur. Ac in nigro quidem dum fit, sæpe profundum est, ac fere semper in ipsa expurgatione, maior tunicarum erosio contingit, adeo vt humores paulatim diffluant, & totus oculus effundatur. author Aetius lib. 7. cap. 26. Id oculi vlcus ἐπίκαυμα Paulus Ægineta appellauit, à quo tamen diuersum Aetius scribit, quod ipse ἐπίκαυμα nominat.

Ἐγκεκαμμένοι. οἱ ὀνυχες ἐπεστραμμένοι καὶ γρυποί, hoc est, innitentes, incumbentes & adunci, apud Hippoc. dictum est autem de vnguibus.

Ἐγκέλσαι. apud Hippoc. significat τὸ ἐνιδρύσαι, id est, insidere & quasi inhęrere, vt interpretatur Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἐγκέφαλος. cerebrum. Est pars capitis mollis, alba flexuosa, facultatis animalis principiũ. Medullæ quidem similitudinem gerit, imo vero medulla etiã à quibusdam dictum est: per multum tamen ab ossium medulla differt, quod nec liquefieri nec absumi, vt illa, possit. Non est omnibus sui partibus æquabiliter molle, sed extimis quidem & anterioribus humidius est: intimis autem posticisque, quoque magis ad posteriora tendit, siccius, coactius, densiusque. Totum in duas partes diuiditur, anteriorem & posteriorẽ: quarũ illa ἐγκέφαλος, totius nomine, hæc παρεγκεφαλὶς appellatur. Rursus anterior duplex statuitur, dextra & sinistra, duosque sinus seu vẽtres habet, dextrum & sinistrum, qui à corpore calloso, quod τυλοειδὲς dicitur, dirimuntur. Hi posteriore sui parte in tertiũ sinum mediocrem sub psalloide concurrũt, à quo meatus est lõgus, τοῖς γλουτοῖς subditus, qui in sinum alium quartum, omnium postremum minimumque inter cerebelli basim spinalemque medullam situm, incidit. Istis quatuor maxime ventriculis spiritus animalis cõtinetur, diffusus nihilominus per totã cerebri & cerebelli & spinalis medullæ substantiam, cuius opus est mouere, sentire & principibus actionibus defungi. Eum in subiectas partes cerebrum per neruos mittit, quos à seipso producit, molles quidem & ad sensum comparatos ex anterioribus humidioribusque sui partibus, duros autem qui motionibus deseruiant, ex siccioribus, maximeque cerebello.

Ἐγκιοσσεύεσθαι. apud Hippoc. significat ἐλίσσεσθαι δίκην κισσοῦ. hoc est, hederæ modo conuolui atque implicari.

Ε᾽γκοπὴ. incisio. Dicitur proprie in capitis ossibus, inquit Gal. soluta continuitas ab aliquo acuto occursante & abscindente. Vocatur aliis nominibus ἐξκοπὴ & ἕδρα.

Ε᾽γκρὶς. placentæ genus. farina bene subacta in oleo primum coquitur, mox mel adiicitur. ἐγκρίδας Pollux vocauit, quod patinis fere frigatur.

Ε᾽γκρυφίας. genus panis, qui & ἀγοραῖος, id est, forensis & vænalitius, dicebatur, quod in foro vendendus proponeretur.

Ε᾽γνη. dicta est à quibusdam ἡ ἰσάτις, vt habetur apud Dioscoridem.

Ε᾽γρηγορσις. ἡ ἐγρήγορσις, vigilantia, apud Hipppocratem.

Ε᾽γχαλινοῦται. χαλινοῖς ἐμφραξὰς ἀνέχεται. veluti frenis cinctus est, apud Hippocratem.

Ε᾽γχάραξις. scarificatio. Est cutis & subiectæ etiam carnis per scalpellum dissectio multis foraminibus. Differt ἀπὸ τῆς φλεβοτομίας, quod hæc vno vulnere venam aperiat, illa multis vulneribus cutem carnemque diuidat. Diuisio autem ipsa cum multas habere possit differentias, in treis tamen referri potest secundum Galenum libr. 2. ad Glauconem: aut enim tenuis & superficiaria est, aut è cõtrario magna & profundior: aut longitudine & profunditate inter eas media. Quibus omnibus Galenus se vsum fuisse prodidit in abscessuum curatione. Quæ in superficie fiunt, non attrahunt è longinquo, non reuellunt, non deriuant, sed in summa modo cute hærentem humorem qua vlcuscula facta sunt, educunt, nec magnis morbis opitulantur. Quæ longæ sunt & profundæ, plurimum sanguinis exhauriunt (cuius rei Oribasius testis locuples est, qui scarificato sibi crure, cum pestilentia laboraret, duas fere sanguinis libras inde detraxit) adeo vt animi deliquium aliquando inducant, & è partibus etiam remotissimis, vt à capite in crura, à crure in manum reuellunt: & quia in carnem altius adactæ sunt, propriam curationẽ in modum vulnerum efflagitant. Quæ ambarum mediæ sunt, earum pariter incommoda declinant, ideoque aliis præferri debent, si quando scarificationis vsus inciderit. Ea autem tribus de causis suscipitur, ad reuulsionem, ad deriuationem, ad vacuationem humoris tum corpore toto redundantis, tum ex in parte quæ scarificari debet, impacti. Quæ omnia quamuis per phlebotomiam consequamur, quia tamen (vt ex Apollonio refert Oribasius) multum nocere solet corporibus venæ sectio sæpius repetita, ideo ea omissa tutius est scarificationes moliri, quod eæ citra validam totius molis corporeæ commotionem, eadem quæ & venæ sectio commoda præstare valeat. Itaque si crura fluxione vexentur, si phlegmone laborent, manus scarificare conueniet, vt è contrario crura, si manus male affectæ fuerint: similiter si dextrum crus doleat aut dextra manus, sinistrum crus aut sinistram manum scarificare poterimus, quod reuulsio non tantum à summo deorsum, aut ab imo sursum, verum etiam à dextris ad sinistra, & contra fieri recte possit, vti & secundum alias situs differẽtias. Isto quidem modo mihi magis libet Galeni locum qui habetur libro 13. meth. meden. intelligere, quam nimis dura interpretatione τὸ λοιπὸν, hoc est reliquum, interpretari reliquã manum. Crus enim alterum Galenus mihi videtur intelligere, geminamque reuulsionis speciem iis verbis indicasse, vnam quę fiat à summo ad imum, cum manu laborante scarificamus crura, alteram vero quę fieri possit à dextris ad sinistra, vt cum crure vno laborante, alterum scarificatur. Siquidem Galenus generalem reuellendi methodum eo loco explicans, eam duobus reuulsionum adductis exẽplis patefecit. Adde quod scarificatio quæ reuulsionis gratia instituitur aut vacuationis è toto corpore, haud temere aliis in partibus quam in cruribus vsurpata est à veteribus medicis. Quæ namque aliis in partibus adhibetur, nõ solet reuulsionis causa fieri, sed vt quicquid iis inhæsit humoris, vacuetur: proindeque eo loco Galenũ recte interpretabitur, qui laborante vno crure, alterum scarificandum esse intelliget quo reuelli possit humor qui in crus affectũ influit. De quo tamen quisque, vt volet, statuat sentiatq;. Similiter si humorem deriuare volumus, aut eũ qui parte aliqua inhæret, vacuare, scarificationibus vtemur, pręsertim si acris est, si rodens, si virulẽtus, vel nimius, qui vel maligna qualitate, vel sui copia calorem partis natiuum obruat. Nec minor est etiam scarificationis vsus in tollẽda plenitudine, siue eam consuetæ excretionis suppressio, vt menstruorum aut hæmorrhoidum, siue otium, siue alia quæuis causa induxerit. Cæterum, vt monet Antyllus, pars quæ scarificari debet, prius, si fieri potest, lauãda est: sin minus, aqua tepida quousque rubescat perfundenda est, aut spõgiis fouenda, aut soli igniue exponenda. Incisiones etiam faciendæ in cruribus, abdomine, thorace, dorso, ceruice κατ᾽ εὐθυωρίαν, in capite secundum capillorũ positionem, in fronte autem per transuersum. Debent etiã magnitudine inter se æquales esse, & paribus distare interuallis. Scarificationis autem principium idem consulit ab infernis partibus sumendum esse: sic enim fieri vt sanguis ad superficiarias partes decurrens eam non obscuret quę postea scarificanda venit. Præterea vero scarificationem non κατὰ κεντησιν, ἀλλὰ κατὰ συρμὸν, hoc est, non punctim, sed cæsim faciendam esse, quod ita minus doloris moueat.

Ε᾽γχονδρον. grumosum, granulosum, micas frequentes habẽs, cuiusmodi mannam & thus esse oportere Dioscorides scripsit. Hermolaus cartilagineum interpretatus est, quod à multis non probatur.

Ε᾽γχέλεια. solet Hippocrates vsurpare ἐπὶ τῶν ἐμφραττομένων τῶν ἄκρων, hoc est, de iis quorum ab

terum alteri inhæret. vt annotauit Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἔγχυμα. infusio. Species altera est τοῦ πλήθους, hoc est, plenitudinis & copiæ humorum, ea videlicet quam locus continens metitur. Cum enim duplex sit omnis multitudo, vna ad vires, altera ad vasa, illam τὸ πρὸς δύναμιν, hanc τὸ κατὰ τὸ ἔγχυμα πλῆθος appellant. Siquidem vasis tãtum humoris affusum videtur, quantum ipsa capere & continere possint. Non ad animantes modo pertinet, sicut ea quæ ad vires dicitur, verum etiam ad inanimata etiam ænea ferreaque: quod hęc quoque concluso in iis copiosiore spiritu, rumpuntur.

Ἐγχύμωμα. est sanguinis & humorum in partẽ aliquam naturalis effusio, per quam & partis eius venulæ replentur sanguine, & color viuidus parti redditur. Sic Hippocrates vsurpat libr. 2. τῶν ἐπιδημ. scribens, ἐπιτηδεύειν ἐγχυμώσιν ἐμποιεῖν, καὶ χρώματος ἀνακλήσιος ἕνεκα καὶ ἐγχυμώσιος. hoc est, curare vt in iracundiam inducatur, tum vt coloris reuocationem acquirat, tum vt sanguis effundatur. Nam, vt ait Galenus ἡ ἐγχύμωσις natiuum calorem excitat & accendit. Est ergo ἐγχύμωμα siue ἐγχύμωσις affectio secundum naturam, differtque propterea ἀπὸ τοῦ ἐκχυμώματος, quod præter naturam est.

Ἕδρα. sedes. anus. podex. dicitur & Græcis alio nomine δακτύλιος & πρωκτός. Est meatus ventris inferior, continendis transmittendisque excrementis destinatus. Cum enim venter totus peritonæo vndique conclusus sit, duo tamen in eo sunt meatus, superior quidem ad stomachum, πυλωρὸς dictus: inferior vero hic de quo nunc nobis sermo est ad rectum intestinum, cuius oræ vltimæ incumbit. Est autem instrumentum vacuãdis excrementis comparatum. Cuius generis instrumenta cum sint duplicia, aliis excremẽtorum effluuium intempestiuum cohibentibus, aliis vero tempestiuum incitantibus, ea quidem ne intempestiue & præpropere labantur, musculi sedem ipsam constituentes non sinunt. Sunt autem duo ad sedem musculi, quorum vnus rotundus est, solutus, & sine pari siue opposito musculo, per transuersum ipsi circumfusus, adeo vt rectum intestinum exacte & firmiter occludat, & excrementa intus contineat. Substantiam habet labiorum parti vltimæ similem, mediam scilicet inter cutem & musculum, eundemque quem & musculus vsum præbet, præterquam quod actionis robore multum illi musculus præstat. Eum anatomici σφιγκτῆρα appellãt, quod anum adstringat: qua in re musculo vesicæ similis est. In eo perinde atque in musculo vesicæ plurimi errarunt, quasi ad excretionem superfluitatum conditus esset, neque perpenderunt quod eo resoluto tantum foras excrementa prodeant, nobis etiam inuitis. Itaque musculus hic nihil agit ad excretionem, sed iis etiam reluctatur qui eam moliuntur, nec nisi onere vel acrimonia vel alia causa irritatus relaxatur, adeo vt transmittendis potius quam expellendis excrementis inseruire videatur. Hic autem sicut proprium & à musculis diuersum motum, ita & formã diuersam possedit. Est enim contractis crumenis similis & rugosus, vnde etiam anum Latini dixere, quemadmodum quibusdam placere video: quanquam alii quasi annulum sic dictum fuisse cõtendant, quod δακτύλιος à Gręcis appelletur. Alter vero sedis musculus est geminus vel etiam tergeminus (eum namque in duos vel tres diuidere possis) qui oblique supra rotundum musculum situs, sedem sursum retrahit. Quo fit vt si quando resoluatur aut reddatur imbecillior, sedem ipsam prociduam & prolabentem, vt in magnis contentionibus corporis fieri aliquando solet, sursum retrahere & reuocare non possit, sed ea omnino euersa maneat, nisi manu reponatur.

Ἕδρα. apud Hippocr. lib. de vuln. capitis, est ossis fracturæ species eiusmodi vt in eo teli vestigium remaneat, atque appareat qua telum impactum fuit. Quem quidem affectum à telo acuto fieri necesse est. Author Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Idem vero scribit in lib. de causis morborum eo nomine peculiariter designari solutam in ossibus capitis continuitatem ab aliquo acuto occursante atque abscindente, vocariq; etiam ἐγκοπὴν & διακοπὴν, vt habetur apud Hippoc. lib. de vuln. cap. Cum vero idem scribit ἐν τῷ μοχλικῷ, κατατείνειν δὲ τὰ ὑπερέχοντα ἐς τὴν ἀρχαίην ἕδρην ἢ θέναρι: hoc est, reducere vero quæ supereminent, in sedem calce aut palma: significat τὸν οἰκεῖον τόπον, hoc est, locum naturalem & proprium.

Ἔδρασσονται. συλλαμβάνονται. comprehendunt, cõstringunt, apud Hippocratem.

Ἐθέλειν. dixit Hippocrates ἀντὶ τοῦ δύνασθαι. id est, Velle, pro Posse. quemadmodum etiã Homerus, Οὐδ' ἔθελε προρέειν. hoc est, neque poterat profluere: Iliad. φ. sicut annotauit Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἔθος. cõsuetudo. Est natura lõgo rei cuiuslibet vsu acquisita. Alii alterã, hoc est secundariã, naturã esse diffiniunt: sic enim frequenti vsu rei cuiusuis natura ei assuescit, vt eã, perinde ac si naturalis esset, amplectatur. Cæterum ea cõtrahi põt in omnibus rerum non naturaliũ differẽtiis, aere, cibo, potu, motu, quiete, somno, vigilia, excretis, retẽtis, & passionibus animi. Earum .n. rerum tãtum cõsuetudo esse dicitur, in qua tãtum vsus valet, vt rei, etiã naturæ contrariæ, consuetudo nonnunquã induëatur. Itaq; si consuetudo trãsit in naturam, patet vim eius non esse minimam tum in tuendã sanitate, tũ in depellendo morbo, & magnam siue salubris victus inueniendi, siue ægrorum curationis ex cõsuetudine sumi indicationem. Siquidem ea singulorum corporũ naturã euidẽtius quã reliqua omnia ostendit. Si namque omnes tẽperamentorum notas in vnum colligas, hæ lon-

hæ longissime absunt, vt parem ei quam cõsuetudo præstat faciant fidem: quando, si quis per sanitatem frigidam perpetuo biberit, nulla in re iecinore, ventriculo, renibus aut aliis visceribus offensis, planũ est ex eo, non consultis etiam aliis signis, valida sanaque illi esse hæc viscera. Nec vero nõ offenditur solum aut defatigatur consuetudine, verum etiam impense delectatur natura; adeo vt ea quibus longo tempore assueuimus, etsi deteriora sint, insuetis tamen minus molesta esse soleant, quemadmodum Hippocrates prodidit. Ipse etiam inter maxime necessarios scopos curationis eam cõstituit, eique secundam à natura indicationis vim assignauit: primum quidem naturam ipsam inspiciendam seruandamque vel etiam restituendam esse docens, nisi quatenus pro cuiusque consuetudine variandũ sit.

Ἔγκεντε. pupugit, stimulauit, apud Hippocratem.

Εἶδος. species. pars quæ generi subiicitur, quæ aliis nominibus διαφορὰ & τρόπος à medicis dicitur, vt scripsit Gal. comment. 1. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Dicitur etiam εἶδος corporis natura & temperamentum, ab eo qui edidit, quę in extremo libro de natura humana habetur, vt Gal. in comment. annotauit.

Εἰλαμίδες. membranæ quibus cerebrum inuoluitur, quæ proprio nomine μήνιγγες vocantur.

Εἰλεὸν. est intestinum ordine à vẽtriculo tertiũ: Incipit vbi ieiunum desinit: eo scilicet loco, in quo chylus iam crassior effectus incipit consistere: chylus enim admodũ liquidus è ventriculo prodiens facile per ecphysim & ieiunum intestinum effluit: exuctus vero à venis quæ ieiunum circũstant, attractaque liquidiore eius parte, paulo crassior redditur, & in ileo diutius cunctatur, præsertim obtusa iam bilis acrimonia in ecphysim excretæ, ileoque ab ea minus demorso atque irritato. Inde igitur ileon incipiens, desinit vbi crassa intestina incipiunt; quorum primum ileoque vicinum τυφλὸν, hoc est cæcũ, appellatur. Dictũ est εἰλεὸν à multis anfractibus & circumuolutionibus, atq; ab eo morbus qui εἰλεὸς vocatur. Idem vero & λεπτὸν hoc est tenue, simpliciter dicitur, nomine duobus etiam prioribus communi.

Εἰλεός. Est tenuis intestini obstructio peracuta & dolorifica, nihil sinens deorsum descendere. Sed nihil vetat etiam in crassiore intestino obstructionem eiusmodi fieri, vt scribit Gal. comment. 2. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. Hæc tamen minus acuta, dolorifica periculosaque est, quam ea quæ in tenuibus consistit. Id quod forte fuit in causa cur Diocles Carystius, vt scribit Celsus, plenioris intestini morbum εἰλεὸν nominarit: quanquam, vt idem ait, mutata est postea nominis significatio, & tennioris intestini morbus εἰλεὸς cœpit vocari, qui ante χορδαψὸς dicebatur. Sunt autẽ huius morbi symptomata signaque ventris tormina, stomachus multa humiditate perfusus, exolutiones animi, ructus inanes, vomitus pituitosi & biliosi, & inde aliquando desipientiæ & cõuulsiones. morituris vero sudor frigidus, vrinæ difficultas, podex ita adstrictus, vt vel specilli extremum nequeat admittere, & vomitio stercoris. Verum hæc omnia non omnibus pariter contingunt: vnum tantum est huic morbo proprium inseparabile quod nihil ad inferiora descẽdat, nisi forte liquida quędam pauca & serosa. Vomitus non semper adest, sed morbo tãtum exitiali. quod si vehementius æger laboret, stercus in os vsque ascendit & singultus oritur. Cum enim intestina quę hoc malo tentantur, appetant à se expellere quod nocet, quodq; iam lõgo tẽpore cœpit esse molestum, nec se propter obstructionem exonerare possint, cõcitant violentius noxiam materiam, & in partes superiores contra naturam propellunt. Obstructionis autem causæ sunt cruditates, & continua ciborum corruptio, lethalia medicamenta, enterocele, inflammatio, colicus affectus, & aliquando stercoris nimia resiccatio. Nomen hic morbus habet à parte affecta (εἰλεὸν enim dicitur tenue intestinum quod hoc malo prehenditur) vel symptomate, vt scribit Gal. libr. 2. meth. medendi, quod per eum intestina εἰλεῖσθαι, hoc est conuolui, videatur: vndę & quidam Latine voluulum dixere: vocatur & alio nomine χορδαψὸς, quod qui manum loco dolẽti admouerit, ὡς χορδῆς ἅπτεσθαι, hoc est, chordam attingere videatur, propter partis affectæ tensionem.

Εἶρος. vocabulum est ab Hippoc. vsurpatum de quo sic scribit Erotianus, alios quidem existimasse sic dici χαμαίλεοντα & circũscriptionem tumoris scirrhosi in liene consistẽtis: alios vero malam totius corporis affectionem interpretatos esse, sed neutros recte sentire, quod εἶρος febris species sit.

Εἰρύαται. hoc est, ἕλκεται, apud Hippocratem in Prorrhetico.

Εἰσβολή. dicitur in accessione primus eius insultus primaque aggressio. Est autẽ, vt ait Gal. lib. de morb. temporib. tempus indiuisibile & exacte primum à quo ipsa accessio incipit. dicitur alio nomine ἐπισημασία. vide suo loco.

Εἰσπνοή. inspiratio. Est pars respirationis qua aer intra pulmonẽ per os & nares trahitur ad cordis refrigerium. Is enim pręcipuus est & necessarius inspirationis vsus, cui & alius accedit, nimirum spiritus vitalis nutritio. Siquidem attracti per inspirationem aeris calidior, tennior, puriorque portio in eius nutrimentum cedit, primũ quidem in pulmonis carne elaborata, deinde vero in sinistro cordis ventriculo percocta & confusa sanguinis vapori, qui ex dextro vẽtriculo proficiscitur. Sunt autem inspirationis multa instrumẽta, os, nares & aspera arteria eiusque bronchia per pulmonis substantiã dif-

fusa, per quæ spiritus intromittitur, pulmo, qui aerem continet non suis modo maioribus spatiis, sed etiam minimis (est enim eam ob causam factus à natura spongiosus, mollis & aerius) adeo vt totus spiritu plenus distendatur, & præterea diaphragma & thorax & thoracis externi musculi. Cum enim inspiratio voluntarius motus sit, aut omnino mistus ex naturali & volūtario motus, eam quidē musculi, vt efficiant oportet, quos natura plurimos pulmoni circumposuit. Nec tamen omnes omnem inspirationem edūt. Siquidem si modica est inspiratio, ad eam satis est vnū diaphragma, quod deorsum descendens satis magnū pulmonibus spatium concedit quo se dilatēt & aerem sufficientem excipiant. Sin autem magna debet fieri inspiratio, prȩter diaphragma, quod est prȩcipuus respirationis musculus, thorax etiam modice attollitur & dilatatur eorū musculorum ope qui inter costas interius conditi sunt. Verum per maximam inspirationem præter diaphragma & eos musculos accedunt & ii qui thoraci extrinsecus incūbunt, ab humeris ad partes thoracis superiores deriuati, & octo insuper musculi epigastrii quorum omnium concursu thorax quam maxime fieri potest distenditur: cui quidem maximȩ inspirationi contraria est maxima expiratio quam proprie ἐκφύσησιν appellant. Cæterum de musculis id vnum scire oportet, eos qui inspirationem absoluūt quatuor esse, duos internos & duos externos: ex internis quidem vnum qui ex clauicula in primæ costæ cartilaginem ad sternon vsque protenditur, alterum vero qui ex omoplatæ basi ad costarum nouem superiorum ossa procedit. Externorū vero vnum, qui ex vertebris ceruicis in quatuor costas superiores inseritur, alterum vero qui ex spinis lumborum & metaphreni in quatuor costas inferiores peruenit. Quibus quidem distinctis, facile iam erit loca pleraque Galeni de respiratione intelligere.

Ἑκαταίου ἔμπλαστρος. emplastrum est ab Hecatæo compositum, præditum vi extrahendi. Recipit galbani P. XII. fuliginis thuris P. XIIII. picis P. XVI. ceræ & resinæ terebinthinæ, singulorum P. XVIII. quibus paucum vnguenti irini miscetur.

Ἑκατόμβη. nomen collyrii quod huiusmodi est. Cadmiæ vstȩ lotȩque, æris cremati & eloti, singulorum drach. VIII. stimmios combusti, acaciæ rubētis, gummi, singulorū drach. XV. aloes, gallæ, æruginis vermicularis, castorii, lycii, spicæ nardi, croci, opii, myrrhæ, cerussæ, ebeni ramenti, chalcitidis, singulorum drach. I. rosarum drach. LX. aqua pluuia teruntur. Detergendi vim habet, & crassas oculorum cicatrices extenuat.

Ἑκατοντάδραχμον. nomē est viridis emplastri ab Andromacho cōpositi hūc in modum: Ammoniaci thymiamatis drach. VIII. squamæ æris drach. XII. pollinis thuris drach. XVI. resinæ pinus drach. XII. adipis vitulini drach. XIIII. terebinthinæ drach. VIII. ceræ drach. XXX. acetum quantum satis est. Hoc magna vulnera glutinat, sordida vlcera exterget, crassa ipsorum labia deterit, sinus contrahit, discutit & repellit, & cauis vlceribus inditū ea carne implet: sic dicitur quod centum drachmis constet. Aetius.

Ἑκατοντάρχιον. species est τῶν ξηρῶν collyriorū: sic dicitur quod vniuersa eius structura sit drachmarū cētū. Recipit aūt æris drach. XII. cadmiæ drach. XV. myrrhæ drach. IIII. acaciæ drach. XXXII. opii drach. IIII. gūmi drach. XXXII. croci drach. I. Excipitur aqua; valet ad sistendam fluxionē, præsertim vbi affectio ad concoctionem peruenit. Aetius.

Ἐκβόλια φάρμακα. sunt medicamenta quæ abortum faciunt, quæ & φθόρια appellantur. Eadem & fœtus demortuos extrahunt.

Ἐκβράσματα. sunt papulæ ardentes & feruidæ, quæ alio nomine ἐκζέματα dicuntur, diuersa ἀπὸ τῶν ἐξανθημάτων.

Ἐκβράσσει. ἐκβάλλει, eiicit, expellit, apud Hippoc.

Ἐκκυρτώματα. dicūtur à medicis recentiorib. τὰ ἐξέχοντα ἄρθρα, hoc est, articuli excedentes, vt annotauit Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἐκδέξιν. διαδοχὴν, successionem, apud Hippocr.

Ἐκδόρια. dicuntur medicamenta quæ vrendi vi prȩdita cutem abradunt & exulcerant, ἀπὸ τοῦ ἐκδέρειν, quasi excoriantia: qualia ex cantharidibus apparari possunt, vt habetur apud Dioscoridem lib. 3. περὶ ἄρμων, quod ille eiusmodi medicamentis resistere prodidit.

Ἐκζέματα. sunt pustulæ ardentes & feruidæ, dolorem ciētes, citra saniem. Ingens enim feruor omnem materiam absumit. Dicuntur & ἐκζέσματα.

Ἐκθηλύνειν. effœminare, χαυνοῦν, corpus molle & laxum reddere, ac proinde imbecillius facere. sic libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν Hippocrates τῶν σκελέων ἐκθηλυνόμενας intellexit. non enim aliud hoc nomine quam crurum imbecillitatem designauit. sunt enim mulieres natura viris molliores & laxiores, & propterea imbecilliores.

Ἔκθλιμμα. exulceratio quæ in summa cute ex compressu nascitur: sic enim appellat Hippocr. vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἐκθύματα. papulæ per cutem erumpentes, sic dictæ ἀπὸ τοῦ ἐκθύειν, quod significat ἐξορμᾶν, hoc est, impetu ferri & erumpere. Ortum habēt ab humoribus superfluis & tenuibus. Ideo in cute leuiter exuberant, quod tenues humores exulcerationem potius quā tumorem creent. Dicuntur & alio nomine, vt ego arbitror, ἐξανθήματα: neque enim harum vocum discrimen vllum comperi. Eius generis sunt tum quæ per febres ardentes exeunt, tum variolæ vulgo dictæ & morbilli. Vide ἐξανθήματα.

Ἐκκαθαρτικόν. dicitur medicamentū acre & partium per adustionem tenuiū, poros omnes corporis expurgans: idem alio nomine etiā ἐκφρακτικὸν appellatur, hoc est, obstructiones tollens. Contrarium est emplastico: nā

neque

neque viscosum est, neque mordacitatis expers, sed nitrosum & subtile. Eiusdẽ est generis cũ τοῖς ῥυπτικοῖς: differt tantum per magis & minus. Nã quæ in superficie sordem auferũt, siue in cute siue in vlceribus, ῥυπτικὰ dicuntur: quę vero poros etiã expurgant, subtiliorum sunt partium & maioris energiæ. Sunt autẽ ea facultate duplicia, tum nitrosa, tum amara. Nitrosa quidẽ cutis extimæ poros expurgant: amara vero, præsertim si adiuncta est aliqua adstrictio, meatus minores, cuiusmodi sunt in cute, purgare nõ possunt: maiores vero meatus qui sunt in alto corpore, purgare abstergereque possunt. Nam foris meatuum exiguitas prius ab adstrictione medicamẽti occlusa, quam probe queat repurgari, non admittit in altum abstergentem facultatem. Ergo ἐκκαθαρτικὰ sunt omnia nitrosa & amara: cuiusmodi sunt per se nitrum, aphronitrum, abrotonum: similiter & eruũ & lupinorum farina, maxime si amara fuerint, & amigdala amara, & vrticæ semen, & iris: vim enim habent crassos lentosque humores extenuãdi in thorace, pulmone & iecinore, sed maiorem capparis cortex, radix tamaricis, scolopendrion, scilla & asplenos, vt quæ maiores etiam lienis obstructiones expurgent.

Ἐκκαύλημα. dicitur Hippocrati scapus silphij siue laserpitij, quem ipse alio nomine καυλὸν appellant.

Ἐκκελύψας. ἀπολεπίσας, qui corticem detraxit, apud Hippocr.

Ἐκκοπή. excisio. Est caluariæ fissura cum ossis offensi ruptura, vt ait Paulus lib. 6. cap. 90.

Ἐκκοπρωτικά. dicuntur medicamenta imbecillia, quę mouendi tantum stercoris, & ea quę in spatiis intestinorum continentur deiiciendi vim habent, non etiam ex alto attrahendi & vacuandi humoris. In eo genere Gal. aloen collocanit. dicuntur ἀπὸ τῆς κόπρου.

Ἐκκρατήσεται. ἀντὶ τῆ ἐκγλυφήσεται ἢ ἐκγλυπτήσεται, vt annotauit Erotianus, qui se primum dicit eius vocis interpretem extitisse.

Ἐκλείγμα ἢ

Ἐκλεικτόν. est medicamentum quod ori inditum sensim liquefit & deglutitur: datur ad pectoris & pulmonis vitia: vocatur & alio nomine ἐκλεικτόν. Verum Paulus etiã ἐκλείγματος nomen tribuit medicamentis, quę deuorantur ad lumbricos libr. 4. cap. 57. dicitur ἀπὸ τῆ λείχειν, id est, à lingendo.

Ἐκλευκασμένος. ὑπόγειος, subterrestris, qui desijt albus esse, apud Hippocr.

Ἐκλούεται. περικλύζεται. apud Hippocratem, hoc est proluatur.

Ἔκλυσις, exolutio. idem quod λειποθυμία, id est animi defectio: vt habetur apud Aetiũ lib. 5.

Ἐκμαγμα. συνεσφραγισμένον φύραμα καὶ προμάγμα. massa subacta apud Hippocr. lib. περὶ ἀφόρων.

Ἐκμαίνειν. vehementer furere, apud Hippocratem in prorrhet.

Ἐκμάξαι. formare. apud Hippoc. lib. περὶ ἀφόρων, δακτύλῳ ἐκμάξαι, ποιῆσαι εἰς τὰ κυκλίσκον ἀναπλάσαι. trochiscos fingere. Significat etiam ἐκθλίψαι, hoc est exprimere apud Hippocr. lib. 1. de morbis maiore, de spongia & mercuriali & sambuci foliis.

Ἐκμαστεύειν ἀναζητεῖν. inquirere & inuestigare, apud Hippocratem.

Ἐκμιαίνεται. inquinantur, ἀποκρίνεται τὸ σπέρμα, apud Hippocrat. hoc est, semen eijciunt & excernunt.

Ἐκνεφίας ὄμβρος. imber cum sole factus apud Hippocrat.

Ἐκνεφίας πυρετός. febris humida simulq; inflammatoria, apud Hippocr. sicut & ὄμβρος ἐκνεφίας dicitur quando imber æstuosus est.

Ἐκνυξεν. ἐψόφει. strepebat, apud Hippocratem.

Ἐκπέπτη. ἐξηπλωμένη. explicata, explanata, apud Hippocratem.

Ἐκπεπλῆσθαι. diuaricari & diductis cruribus iacere. μεταφορικῶς vero etiam Hippocr. lib. de fract. ἐκπεπληγμένον ἕλκος dixit, hoc est digrediens, diductum, & cuius labra expansa diductaque sunt, translatione sumpta à cruribus per gressum diuaricatis.

Ἐκπεπταμένα. expansa. vsurpatur hoc verbum ab Hippocrate in vulneribus quæ præter quam quod distant amplius quam par sit, vtrisque labris expansa atque aperta inter se sunt: id quod ex vehementi inflammatione euenire interdum conspicitur. Cum enim caro ad multam vsque altitudinem diuisa, & musculus per transuersum sectus fuerit, conglutinatio autem & consolidatio fuerit impedita, tum inflammatio superuenerit, ex qua cutis distẽta vtrinque labrum sibi annexum retraxerit, vtraque in parte ἐκπεπταμένον, id est expansum, os vulneris redditur. Annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἐκπίεσμα est fractura caluariæ in multas partes, in qua profundius fracta ossicula descẽdunt & membranam cerebri comprimunt. Significat & ἐκπίεσμα apud medicos rei cuiusque retrimentum, quod expresso ab ea succo superest, nec id tãtum, sed etiam sæpenumero succum ipsum, vt cum dicitur μυροβαλάνου ἐκπίεσμα, siue quod idem est, μυροβαλάνου πίεσμα, quod & ἀπόθλιμμα & μάγμα appellatur. Sumitur in ea significatione apud Dioscoridem lib. 4. de glande vnguentaria.

Ἐκπιεσμὸς. est totius oculi prolapsus extra cauitatem suam. Sic enim oculi aliquãdo exprimuntur, vt prominentes permaneant. Auicenna oculi exitum & egressionem vocat. Differt ἀπὸ τῆς προπτώσεως, hoc est à procidẽtia, quod in hac vuea tantum tunica, in illa totus oculus foras erumpat. Id malum intellexit Celsus, cum ait, nonnunquam ingentem inflammationem tanto impetu erumpere, vt oculos sua sede propellat. Contingit & his qui strangulãtur, vt scribit Aetius, & in athleticis certaminibus, & fœminis quæ in partu præ dolore vehementius distenduntur, aut ex magnis fluxionibus quæ à capite impetu descendunt. vide πρόπτωσις.

Ἐκπλαγῆναι. vehementer & ad stuporem vsque metuere, apud Hippocr. vt annotat Galen. comment. in prognost.

Ἔκπληξις. timor subitus & vehemens. huic contraria est voluptas maxima, quam ὑπερχάρειαν, quasi excessum gaudii, appellant. Author medicarum definitionum dicit esse mentis abalienationem quæ ex repentina aliqua perturbatione extrinsecus prouenit. Multi syderationem & tabem interpretantur. Galen. comment. aphor. 14. lib. 7. ἔκπληξιν esse scripsit; cum quis ex morbo nec loquitur nec quicquam agit, sed apertis oculis quietus manet, veluti præ timore attonitus. quo loco obstupescentia ab interprete vertitur.

Ἐκπνοὴ. expiratio. Est motus respirationis quo spiritus foras fertur. Constat enim respiratio geminis partibus seu motibus sibi contrariis, vno quo spiritus intro subit, & εἰσπνοὴ appellatur: altero quo spiritus è pulmonibus redit, qui contrario etiam nomine ἐκπνοὴ dicitur. Ea solius septi transuersi, quod φρένας appellant, opus est, quemadmodum & inspiratio, vt scribit Galen. libr. 2. de motu muscul. neque ab vllo thoracis musculo perficitur. Sed nec constricto quidem pectore fit, vt nec inspiratio eo dilatato, si modo sine vi foras spiritus feratur aut trahatur; sicut se aliquando Romæ in celebri virorũ doctorum cœtu demonstrasse Galen. prodidit lib. de præcognitione. Itaque quod ipse scribit tum lib. 4. de locis affect. expirationem fieri ab vniuersis musculis thoracem contrahentibus, tum in libello de causis respirationis, internos qui circum costas sunt musculos expirationem perficere, non est de simplici expiratione intelligendum, sed de violentiore, qualis per febres fit & apoplexias & post magnam exercitationem. Tunc enim magna violentaque expiratio est ἐκφύσησις proprie dicta, à musculis tum intercostalibus, tum ijs qui ex scapulis & dorso ad thoracem feruntur, facta. Maximam enim inspirationem externi, maximã vero expirationem interni intercostales absoluunt, ex costæ superno latere in suprapositæ latus infernum oblique inserti. Est autem expirationis vsus aerem, qui præcedente inspiratione attractus fuerat refrigerandi cordis gratia, foras expellere, vt alteri frigido aeri rursum inspirando locum faciat. Siquidem aer per expirationem nihilo fere paucior redditur quam qui per inspirationem attractus est. Quo in opere contingit etiam permulta simul fuliginosa excrementa quæ à sanguinis vstione in corde & pulmonibus redundant, vacuari. Ipse enim aeris motus & impetus, multa eorum quæ per se transire nequeunt, vna secum trahit rapitque.

Ἐκπτωμα ‖

Ἔκπτωσις. luxatio, hoc est, ossium è propria sede excessus sine fractione. Nec vero id modo significat, sed etiam ἐξάρθρησιν siue ἐξάρθρημα apud Hippocratem. vt Galen. annotauit initio comment. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Est autem duplex omnis luxationis differentia, vna sursum, cum à musculorum contentione articulus ad supernum locum trahitur: altera extrorsum, cum in partem anteriorem aut posteriorẽ, dextram aut sinistram emotus transit. Omnis autem eiusmodi luxatio aut simplex est aut composita. Simplex quidẽ est cum luxationi nihil insuper accessit, non vlcus, non ossis denudatio aut fractio. Composita vero est cum præter luxationem aliquid eorum accessit. Causa vero omnis luxationis duplex, externa, vis omnis quę articulum loco mouere potest: interna, defluxio humoris articulum præ copia vel mollitie loco propellentis.

Ἐκπύημα. dicitur ab Hippocrat. vniuersi puris collectio tumore aliquo qui præter naturam est concocto: & ἐκπυΐσκειν ad suppurationem perducere.

Ἐκρήγμασι. ἀποχίσμασι ῥακῶν, scissuris pannorum apud Hippocratem.

Ἐκρυθμος σφυγμὸς. pulsus ecrhythmus. Est pulsus arrhythmus, qui nullius ætatis, naturæ, tẽporis aut reliquorũ rhythmum retinet, vel, vt ait Paulus, qui omnẽ prorsus eurhythmiam euertit. Tertia species est pulsus arrhythmi. de quo vide ἄρρυθμος.

Ἐκρύσεις. effluxiones. Aristot. lib. 7. de histor. animal. scripsit sic vocari eas conceptus corruptiones quæ intra septimum diem fiunt, abortiones vero ἐκτρωσμοὺς vsque ad diem quadragesimum appellari.

Ἐκσάρκωμα. non aliud est quam ὑπερσάρκωσις, hoc est carnis excrescentia.

Ἐκσυριγγιοῦνται. ἀναστομοῦνται. aperiuntur, apud Hippocratem.

Ἔκστασις & Ἐκστῆναι. dicuntur apud Hippocrat. de vehementi motione & aberratione mentis, eadem prorsus significatione qua μανίαν & ἐκμαίνεσθαι vsurpat, vt annotat Galenus initio comment. 3. in librũ 3. epidem. & comment. 1. in prorrhet. fit à flaua bile vsta, per cerebrum diffusa, vigiliasque habet coniunctas, atque ideo comati contrariam esse Galenus scribit. Ea non est quam plærique interpretantur abstractionem mentis à corpore, ad contemplanda cœlestia, quam alio nomine ἐνθουσιασμὸν appellant. hæc enim morbus non est.

Ἐκστατικὴ δύναμις. dicitur facultas quę vim habet abalienandi animum, qualis est in hyoscyamo, coriandro viridi & ephemero.

Ἐκσφικτικὰ. dicuntur medicamenta hæmorrhoidibus cæcis extrahendis aperiendisque conuenientia, quo postea facilius medicamenta adhiberi possint. Eiusmodi aliquot Gal. recenset lib. 9. τῶν κ. τόπους.

Ἑκτεὺς. mensura Attica, octo chœnicas capiens. sic dictus est quod sit sextarius medimni. Budæus de asse interpretatur modium.

Ἑκτικὴ. hectica. Geminam habet significationem. Vna quidem dicitur, omnis febris solutu difficilis, siue sit pituitosa, siue melancholica. Opposita est τῇ σχετικῇ, hoc est, febri solutu facili. Vt enim σχέσις qualitas est à subiecto facile mobilis, ἕξις vero ægre mobilis: sic σχετικὴ & ἑκτικὴ inuicem opponuntur, vt

tur, vt scribit Gal. lib. 8. meth. medendi. Altera vero significatione speciatim magis dicitur quæ & putridæ & diariæ opposita sit. Retinet tamen eandem nominis rationem: sicut enim ἕξις ægre separatur à subiecto, sic hectica curatu difficillima est. vel ἑκτικὴ dicitur quod in habitu corporis, quem ἕξιν appellant, tanquam in subiecto consistat. Est enim hectica febris calor præter naturam in solidis partibus accensus. Hæc cum vnicam habeat accessionem ab initio ad finem vsque & mortem, diuiditur tamen in tres species à varia corporis dispositione sumptas. Prima est hectica tantum, in qua corpus cordis & cæteræ partes solidæ iam primum sunt incensæ: duratque hæc species quamdiu in corpore cordis & aliis partibus solidis humor substantificus & radicalis, terreas ipsius partes glutinans, adhuc multus superest, ipsum calorem igneum nutriens & fouens, quomodo oleum, cera, sepum & similiter pinguia in ellychnio flammam alunt. Hæc cognitu difficillima est, curatu vero facillima. Altera extrema est μαρασμώδης dicta, quod marasmum calidũ siccum habeat adiunctum: sic autem dicitur cum humor ille omnino absumptus est, partesque omnes solidæ nõ solum corpus cordis, velut vstæ sunt & versæ in cinerẽ, vt putrefacta & vsta omnia, qualeq; exustum est ellychnium, quod nullius olei affusione nõ amplius ardet: sic enim absumpto humido substãtifico, calor natiuus extinguitur, nec potest instaurari. Ob id hæc vt nullius visum & tactum latere potest, sic nunquã curationem recipit, & hanc à marasmo simplici, qui solius siccitatis excessu prouenit, & composito frigido sicco senib. familiari, & quibusdam etiam pueris hydrope, lumbricis vel aliter atrophia sine febre laborantibus, separat Gal. l. 1. de differ. feb. qui tamen nomine marasmi alterius compositi, id est calidi sicci, hecticæ istã speciem cõprehendit libr. de marasmo, atq; etiam aliquando marasmum pro hectica marasmode accipit, vt quandoque marasmi nomẽ minus late pateat quam lib. de marasmo. Tertia hecticæ species inter has media est, nunc illi, nunc isti propior, vt satis magnam latitudinem obtineat, vti etiam extremæ duæ. Maioris enim & minoris ratione omnes hæ tantum differunt. Cum autem siccitas sit triplex, vna sanguinis penuria, in propriis cuiusque particulæ exilibus venis & arterijs: altera ex absumpta omnino humiditate propria in omnibus animalis partibus contenta, & roris modo sparsa, ipsas nutriente, quæ solo alimento instauratur: tertia ex solida similarium partium substantia siccata, hecticæ tres species in his duabus postremis videntur esse, aut fortasse verius in solo humore substantifico & radicali siue tertio. Cæterum hectica febris magna ex parte & frequentissime sequitur febres ardentes, biliosas & æstiuas, non etiam hybernas & pituitosas, cum ea laborantes calidi sicci, à causa calida sicca, in aëre calido sicco, calidiores & sicciores euaserunt, vel ex longiore ieiunio, vel victu tenui, & eo calido sicco, nec frigida humida ab his tempestiue sumpta sunt vel admota. Interdum in homine calido & sicco nascitur à causis calidis & siccis, ira, mœrore, cura, vigiliis, æstu. Interdum à phthisi & dysenteria & lienteria & principum viscerum aliis morbis, ex quibus alimentum vel non retentum vel male coctum vel vitiatum partes solidas non humectat, quæ propterea alimento destitutæ, & calorem acriorem & febrilẽ concipientes resiccantur & incalescunt. Has tamen febres non proprie hecticas, sed potius symptomaticas quidam censent esse. Signa autem triplicis hecticæ à Galeno tradita sunt libr. 1. de differ. febrium, inter quæ maxima sunt oculi caui, squalor & siccitas totius corporis, sed maxime frontis, collapsa tempora, venter inferior extenuatus, & præcordia versus thoracem vehementer contracta, pulsus tenuis, durus, debilis, frequẽs, calor tangenti primum quidem mitis, sed postea acer & rodens: nec tamen æger se febricitare sentit, non quidem ob caloris exiguitatem, vt qui mordax sit & medico molestus, sed quia alteratio illa diutina & paulatim facta est, non autem affatim, quodque hecticæ intemperies omnino æqualis sit. Habet & hoc hectica proprium quod sumpto semper alimento in ea calor augetur, & pulsus maior & velocior fit, quamdiu cor ab alimento humectatum, intemperatum minus est, ob idque robustius euasit, & ad motus magis expeditum: quod quidem febris hecticæ maximum, indubitatum, & inseparabile argumentum habetur.

Ἑκτικὸς σφυγμός. hecticus pulsus. Est species inæqualis pulsus in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, confinis formicanti, qui Græcis μυρμηκίζων dicitur, sed eo adhuc minor. Phthisi, empyemati, & febri hecticæ proprius est, & sicut hæc, ita nec ipse magnã vllam mutationem sustinet, sed perpetuo similis manet, hoc est gracilis & paruus, quia propter siccitatem in longum & latum diduci nequit arteria: & debilis, ob facultatis vitalis imbecillitatem, & præterea frequens: quia cum propter auctum calorem pulsus velox esse deberet, nec tamen talis esse hecticis possit propter virium infirmitatem, necesse sit frequentia magnitudinem & velocitatem suppleri.

Ἐκτόμου ἐλλεβόρου μέλανος, veratri nigri, apud Hippocr. alii tamen ἔντομον legunt.

Ἐκτὸς apud Hippocratem aliquando non significat extra, quæ loci differentia est, sed præter: in qua significatione & à Demosthene & aliis rhetoribus vsurpatur, cum dicunt aliquid ἐκτὸς τοῦ πράγματος, hoc est extra rem, siue præter rem dictum factumve esse, vt annotat Galenus comment. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἐκτρέψις. ægroti inclinatio ad latera, siue sit to-

tius corporis, siue eius partis duntaxat quæ ægra est, vt annotat Galen. commen. 1. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, & ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἐκτρόπιον. est affectus inferioris palpebræ oculum contegentis, ita inuersæ & retractæ deorsum, vt parum sursum attollatur, sed pendeat & hiet, neque ex toto oculum integat. Quod vitiũ si palpebræ superiori acciderit, λαγόφθαλμον dicitur: sed tamen λαγόφθαλμον naturaliter contingere potest, ἐκτρόπιον vero non nisi à causa præter naturam, vt cicatrice, carnis excrescentia, relaxatione, à medicamento, sutura vel vstione inartificiosa, interdum etiam senectute.

Ἐκτρωσμός. abortio, non omnis quidem, Aristotele authore, sed quę ad diem vsque quadragesimum fit: quemadmodum ἐκρύσις quæ intra diem septimum contingit, de qua vide paulo ante.

Ἐκφλυδᾶν. ἐξορμᾷ. ἐκλεγέσθαι. ἐκφλύει. erumpit, expellit, ebullit, apud Hippocratem.

Ἐκφρακτικά. dicuntur medicamenta quæ pororum obstructiones expurgant, facultate nitrosa & amara. dicuntur alio nomine ἐκκαθαρτικά, de quibus supra.

Ἐκφύσησις. efflatio siue exufflatio. Est, vt ait Galenus libr. 2. de motu musculorum, ἀθρόα τοῦ πνεύματος ἔξω φορά, hoc est, expiratio confertim facta. Eius opifices sunt musculi omnes intus inter costas siti, adiuti etiam ijs qui ad thoracem perueniunt ex scapulis & dorso, atque aliis etiam magnis qui in epigastrio habentur: efflationis enim gratia eos factos esse Galen. docuit lib. 4. de vsu partium. Propria est vocis materia, neque vox citra eam fieri potest. Differt à simplici expiratione tum violentia, tum musculis à quibus efficitur. Nam & paulatim expiratio fit, & à solo septo transuerso. Galen. lib. 4. loc. affect. duplicem statuit δύο ἐκφύσησιν, vnã ἄψοφον, alteram ψοφώδη, de voce verba faciens. vide in dictione ἐκπνοή.

Ἔκφυσις. est intestinum à ventriculo primum. Id ventriculo coniunctum est, nec protinus in circumuolutiones reflectitur, prius quam ijs locũ præbuerit quæ in medio inter ventriculũ & ieiunum spatio locari necesse erat. Itaq; cum intestinorum propria videatur esse circumuolutio, quidam ipsam ἔκφυσιν non dignantur intestini nomine, sed vel simpliciter ἔκφυσιν, vel ἔκφυσιν δωδεκαδάκτυλον, vel etiam absolute δωδεκαδάκτυλον appellant, quod duodecim fere digitorum longitudinem æquet. Sunt vero & qui nõ totum eum processum ἔκφυσιν appellandum censent, sed ipsius tantum orificium quo depẽdet à ventriculo. Cæterum ad hoc intestinum meatus defertur, qui bilem ipsam ex hepate in ipsum dimittit.

Ἔκφυσις in osse dicitur idem quod ἀπόφυσις.

Ἐκχύμωμα. ἡ

Ἐκχύμωσις. sugillatio. est sanguinis sub cutem per grumos effusio. Cutis affectio est, eius causa, vt plurimum cõtusio carnis est, à qua cum exiguæ venæ diuortium perpessæ fuerint, sanguis per diapedesim profunditur, & sub integra cute colligitur per grumos. Inde tumor excitatur tactu mollis & cedens, & magna ex parte indolens, nisi quatenus ex contusione dolor est, & principio quidem rubens, deinde progressu temporis liuidus & niger. Ac cum in phlegmone quoque sanguis è vasis effundatur, distinguit tamen phlegmonem ab ecchymosi Gal. aphor. 20. sect. 6. quod in phlegmone sanguis per musculorum cauitates sola ratione contemplabiles secundum minimas sui partes effunditur: in ecchymosi vero in spatia effluit quæ venis circumiacent. Species ecchymomatis sunt ὑπώπιον & ὑπόσφαγμα, & sanguinis ad vngues concursus ex plaga. Id quidem proprie significat ἐκχύμωσις: Hippocrates vero aliquando generalius appellat, effusionem omnem sanguinis è vena, & inanitionem quam alio etiam nomine κένωσιν vocat, vt annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἐλαία. olea. Arbor est saligneis fere frondibus & perpetuis, angustis, quæ tam breui innituntur pediculo, vt quasi defixæ cohęreant: floribus pusillis quidẽ, sed foliatis, fructum ambientibus, baccis maturitate nigrãtibus. Huic supina foliorum, contra quam cæterarum, candicant magis quam prona, minusque sunt læuia, vertunturque mox post æstiuum solstitium. Viuax est, & diutissime durat. fructus eius ἐλαία eodem nomine dicitur, cuius succus oleum est, ἔλαιον Græcis vocatum.

Ἐλαία. oliua. est fructus oleæ. Constat tribus partibus, nucleo, carne, & amurca, quæ sanies eius est amara: succus eius oleum est. Traduntur autem oliuarum multa genera, sed præcipua decem: pausia, algiana, liciniana, sergia, næuia, culminia, regia, murtea, orchis & circites, seu potius cercites. Sunt & inter eas particulares quædam differentiæ: κολυμβάδες vocantur, quæ oleo suo puræ, hoc est sine accersita commẽdatione, innatant, & velut vrinabundæ fluitant. eædem etiam ἁλμάδες, hoc est muria conditę, aliquãdo dicuntur. πιτυρίδες etiam dicuntur Iulio Polluci, quoniam enatent. Dicuntur & aliquæ πιτυρίδες, hoc est furfuraceæ, quæ antequam omnino maturescant, decerpuntur & condiuntur. sic dictæ à colore. nondum enim nigræ sunt.

Ἔλαιον. oleum. Est succus ab olea expressus: is proprie & simpliciter oleum dicitur. Humidum est & moderate calidum, idquẽ tanto magis quanto dulcius fuerit: tale fit potissimũ ex oliuis quas δρυπεπεῖς, hoc est drupas, vocant, siue maturas. Quod enim ὠμοτριβὲς & ὀμφάκινον nũcupatur, ex vuis scilicet immaturis expressum, id quantum in se habet adstrictionis, tantum etiam illi inest frigiditatis. Quanto autem quodque vetustius fuerit, tanto etiam euadit calidius & tenuius. Habet præterea mitigandi laxandique facultatem. Ab eius similitudine succus omnis

omnis oleosus ex fructu quouis expressus oleum vocatur, adiecto fructus ex quo prodiit nomine, vt oleum ricininum, amygdalinum, caryinum, laurinum, terebinthinum, nec pauca præter hæc ex fructibus expressa omnia, sed tantum inter se facultatibus discrepantia, quantum & fructus ipsi ab inuicem dissident. Sunt etiam ab his alia oleorum genera, quæ æquinoce cum ipsis dicuntur vnguentis, vt rosaceum, melinum, liliaceum, & quæcunque id genus floribus, fructibus, germinibus, foliis in oleo maceratis conficiuntur.

ἔλαιον etiam à quibusdã dictus est ὁ ἄσφαλτος, hoc est bitumen liquidum, quia maxime propter pinguedinẽ olei simile sit, vel quod eo ad lucernarum lumina antiqui præsertim in Sicilia vterentur.

ἐλαιοῤῥόδινον. oleum rosaceum, id est, quod aromatibus conditum non est, apud Hippocr. vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἐλαιόμελι. genus quoddam resinæ Palmyris Syriæ familiare. Id ex vetustis arborum caudicibus manat pingue, vnguinosum, crassius melle, resina tenuius, perinde quasi nunc è lapidibus quibusdam, quod πετρέλαιον nominant. Iis quibus insederit, hæret admodum pertinaciter, atque si edatur marcore consumit & viribus destituit, veternumque inducit.

Ἐλαιοσάφυλος. est fructus vitis in oleam insitæ, vtriusque fere parentis naturam retinens.

Ἐλαιόφυλλον. herba est quę φύλλον dicitur, quod in saxosis nascitur.

Ἐλάτη. abies. Arbor est procera & recta, semper virens, pino non dissimilis, radice neruosa, singulari, hirsuta, caudice rotundo, foliis pinnatis & insectis, summo mucrone rigentibus, flore croceo. Duum generum est: mas & fœmina. mari pungentiora, acutiora, & magis flexa folia sunt. fœmina materie constat molliore, candidiore, operibusque faciliore, & caudicem prolixiorem habet, qui mari versicolor, latior atque durior est: præterea maris nucibus pauci quidem nuclei parte priori insunt, sed fœminæ nucibus nulli omnino. à Gallis & sapinus & auetum dicitur. Sed nec Dioscorides nec Galenus huius arboris meminerunt. Præparatur autem ex abietino semine medicamentum ἄκοπον, hunc in modum: Abietis semen septembri potissimum mense collectum conijcias in oleum quando voles, permittasque macerari aut trium aut quatuor mensium spatio, prius tamen contusum. Quãtitas eorum talis esto: seminis eius modiũ Italicũ in viginti quinque heminas siue libras olei conijcies: vbi satis semen erit maceratum, ipsum abijcies, humidũ vero quod superest, linteo percolabis: postea ceræ quatuor libras inijcito, resinæ abietinæ libræ vnius partem vnam, siue drach. XXXII. resinę etiam pineæ tantundem: aut si harum copia non sit, terebinthinæ. Concoquas postea in vase duplici, aut igni lento. Valet ad eos qui in carne & tota corporis mole succos congesserunt, vt eos concoquant & digerant. valet ad omnem lassitudinem seu spõte ortam: seu alia quauis ratione cõtractam. Author Galen. lib. 4. sanitatis tuendæ.

ἐλάτη Galeno est τὸ ἁπαλὸν ἐκβλάστημα τοῦ φοίνικος, hoc est, tenerum palmæ germen, cum quo idem sentit Hesychius vt autem Dioscorides ait, ὁ περιεχόμενος ὑπ᾽ αὐτῆς καρπὸς, ἐλάτη καλεῖται: hoc est, qui continetur sub ea fructus, ἐλάτη vocatur.

Ἐλατήριον. elaterium. Est succus ex fructu cucumeris agrestis expressus, & in orbiculos coactus, cuius quidem conficiendi rationem Dioscorides libro quarto explicauit. Perutilis est ad medicationes. Eligi autem debet quod in candido leuiter humectum est, sine pondere, sine scabritia, gustu amarissimo, quodq; lucernarum luminibus obiectum facile ignem concipit. Improbatur asperum, turbulentum, herbaceum, aspectu medio inter eruum & cinerem, quod & põderosum est. Dioscorides scripsit ipsum à bimatu tempestiuum esse ad purgationes, durareque biennio: Paulus vero Ægineta anno non vetustius deligendum esse docet: ab Aetio inter venena recensetur. Ciet menses & fœtum interimit appositum, ceu alia amara omnia & subtilium partium, præsertim si calida sint, cuiusmodi est elaterium: summe siquidem amarum est, & secundo ordine excalfacit, habet & vim digerendi. Nec vero ex fructu tantum cucumeris anguini elaterium fit, sed etiam expressis radicibus & foliis, quibus tamen vis inest imbecillior. Gaza apud Theophrastum ἐλατήριον agitatorium interpretatus est. commouet enim vehementer corpus & superpurgationes inducit. sed hoc Latinis incertius quàm si simpliciter elaterium dixisset. Nec vero tantum succus, sed & ipse cucumis ἐλατήριον à quibusdam dicitur, vt habetur apud Dioscoridem.

ἐλατήριον nõ id solum quod ex agresti cucumere factum est, sed quicquid deorsum ventrem purgat, sic vocatur ab Hippocr. vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἐλατίνη. herba est foliis helxinæ minoribus rotundioribusque, pilosis, tenuibus, & semipedalibus ramulis, quinis senisve, ab radice statim foliosis, gustu adstringentibus. Vulgus campestre rapistrum vocat.

Est & alia quę elatine pampinaria dicitur, huic similis quam nostrates pimpinellã aut potius pampinulam dicunt.

Ἐλαφόβοσκον. herba est quæ caulem emittit fœniculo vel rosmarino similem, angulosum, foliis latitudine digitorum duum, prælongis, infractis & aliquatenus asperis, propagines multæ vmbellas anethi subluteas sustinent: ipsum quoque semen anetho simile est, radice tres digitos longa, vnius crassitudine, candida, prædulci, esculenta. Officinæ & herbarii gratiam Dei vocant. Excalfacit & desiccat tertio ordine.

ἐλαφόβοσκον etiam à quibusdam dictum esse τὸ ἐλελίσφακον, Dioscorides author est.

Ἐλείφιλον. Hesychio est κύπειρος, hoc est Cyperus, forsan quia in paludibus radices agit. est enim Cyperus ex iuncorum genere, qui palustres sunt.

Ἐλελαχεια. id est agrestia, apud Hippocrat. vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἐλελίσφακον. saluia. Est frutex oblongus, surculosus, quadrangulas habens & candidas virgas, folia cotonei mali effigie, longiora, scabriora, paulo callosiora, extritarum quoque vestium similitudine hirsuta & incana, vehementer odorata, sed virosa, semine syluestris hormini in summis caulibus. Plinius elelisphacon in censu frugum inter lentis species retulit syluestris. Nunc tamen nihil est commune lentis & saluiæ, facileque fieri potuit vt Plinius ἐλελίσφακον ἀντὶ τοῦ ἐλαφάκου ceperit. Est autem dicta ἐλελίσφακος quasi tabida herba. est nāque saluia squalida & scabra, ac retorrida semper & exucca apparet.

Est & alterum saluiæ agrestis genus quod σφάκον vocāt, breuiori & læuiori folio. vulgus francā saluiam appellat. Euidenter vtraque excalfacit & leuiter subastringit.

Ἑλένιον. herba est folio verbasci angustioris, asperiore, oblongo. Caulem quibusdam in locis non emittit, radice subcandida vel subrufa, odorata, subacri, vegeta, magna, tactu molli. Romani inulam dicunt, vulgus enulam campanam.

Ἑλεοσέλινον. est herba humidis locis nascens, apio satiuo maior, folio rariore, cætera prorsus apio consimilis, odore, sapore, figura, virib'. Homerus Iliados β'. ἐλεόθρεπτον, quasi dicas in palude nutritum, vocauit. Gaza Latine paludapium reddidit.

Ἐλεφαντίασις ἢ

Ἐλέφας. est extuberatio melancholica & contagiosa, totum corpus in speciem elephantis immutās. Totus hic morbus sub tumorum genere continetur. Non est autem tumor vnus, sed multiplex & inæqualis, & per vniuersum corpus huc illuc dispersus, intus à visceribus facto initio, & progressu vsque ad extimam cutem continuato. Pares enim in internis visceribus tumores excitantur, qui & exterius apparent. Siquidem, vt scripsit Archigenes, non est existimandum tum gigni morbum cum ad cutē tumores erumpunt, sed potius perfici, atque inde euenire vt morbus hic curatu difficillimus sit, quod principio, quia latet, nulla medicina reprimitur, sed vires in interno corpore acquirit maiores, quam vt possit postea superari. Siquidem vitiosus humor ipsum creat, qui malignitatem hanc non in summo corpore acquirit, sed in internis visceribus concipit. Prima enim mali labes in iecinore & liene residet, atque inde virium serpit. Humor autem qui morbum parit, melancholicus est, plus minusve, siue fecis instar accumulatus, siue bile vsta genitus, siue syncerus, siue sanguini, aut bili, aut pituitæ mistus. Nam pro misturæ modo variæ elephantiasis differentiæ existūnt. aliæ, vt vocat Paulus, ὑπέρυθροι, hoc est subrubicundæ, à sanguine melancholico & limoso, quæ mitiores vel minus malignæ sunt: aliæ λευκαί, id est albæ, à melancholico humore cum pituita misto, vel ipsa etiam pituita crassa, salsa, nitrosa & acri: talis namque genere atra bilis est, eiusdemque naturæ particeps, quod propter ingentem crassitiem, acrimoniam & salsuginem non parum sicca sit: aliæ vero malignæ & pessimę, ex humorum adustione genitę, per quas & corpus vniuersum scatet vlceribus, & extrema etiam decidunt. Et has quidem tres elephantię differentias plerique statuerunt pro varietate humoris & coloris. Humores eiusmodi tam sunt maligni, vt vere inter venenatos habeantur, & contagione etiam sanos inficiant, non aliter quam pestilentia & venerea lues. Verum incurritur in eum morbum magna ex parte ex elephantico parentum semine, vel ex victus ratione gignendis ijs humoribus congruente, præsertim quibus suppressi menses, aut varices vel diuturnæ hæmorrhoides cohibitæ. Hos autem humores in præcipuis visceribus noxios natura, sicut solet in omnibus morbis venenatis & pestilentibus, ita in hoc ad cutem propellere aggreditur, id quod aliqua quidē ex parte præstat; verum humor propter crassitiem sub ea hæret, variosque toto corpore tumores pro sui copia excitat, itaque corporis vniuersi figuram immutat, vt verius elephantis quam hominis esse videatur. Quam quidem morbi cum elephante similitudinem Aretæus libr. 2. de diuturnis morbis elegantissime persequutus est, in hanc fere sententiam. Elephanti tum morbo tum feræ multa sunt & specie & colore, & magnitudine & victu communia. Vt elephas nulli alteri animali similis est, sic neque hic morbus alteri morbo. Elephas omnia animalia magnitudine & crassitie superat: omnis niger est, tenebricoso colore, morti & nocti similis, facie est fœda & informi, collo perbreui, auribus magnis, latis & alarum similibus: corium habet asperum & crassissimum, prætumidis fissuris inæquale & velut angustis longisque fossis inaratum, scissuris aliis cauis & transuersis intercursantibus, aliis etiā obliquis & valde profundis: ac cum reliquis animātibus natura pilos aut setas dederit, hic solus habet lanuginē. Sic & morbus iste magnitudinem habet, non tantum quia genere magnus sit, sed quod eo laborantes euadant seipsis maiores & crassiores, totumque corpus in tumorem attollitur. Tumores diuersi erumpunt, nondum quidem continui, sed crassi & asperi. Finditur autem tumorum interstitium, vt elephantis corium. Venę latę sunt, non sanguinis redundātia, sed propter cutis crassitiem. Non multo post corpus æqualiter intumescit. Pili vbique moriuntur, in manibus, femoribus, tibiis, pube, mento & capite, & caluities

uities vel canities præmature aduenit. In capitis cute rimæ frequentes, profundæ, asperæ. Tumores in facie duri, acuti, albo sæpe fastigio, basi viridiore. Pulsus pusilli, graues, tardi, tanquam per cœnum vix se mouentes. Lingua grandinosis varis exasperatur, impetigines summos digitos infestant; genua pruriunt, & cum voluptate scalpuntur. Rubent malæ cum modico tumore, supercilia prominent, glabra, deorsum versus pondere vergētia. Color liuidus aut ater est. Nares cum atris tumoribus salebrosæ sunt, labia crassa prominent. Aures etiam consueto grandiores videntur. Totum corpus rugis asperis exaratur, & alte descendunt scissuræ velut nigri in corio sulci. Morbo vero aucto tumores vlcerosi fiunt, vlceraque fœtida & insanabilia oriuntur, membraque ipsa hominem morte preueniunt, exciduntque de corpore nasus, digiti, pedes, genitalia & totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, & à turpi vita sæuisque cruciatibus hominem liberat, quam membratim totus dilaceratus sit. estque admodum longæua, quemadmodum & elephas animal. Hæc & alia plura Aretæus edisserit, ex quibus manifesto constat veteres huic morbo nomen ab elephantis similitudine indidisse. Idem vero scribit etiam λέοντα καὶ λεόντιον appellatum fuisse propter extremarū frontis rugarum similitudinem cum leonibus aut ijs qui irascuntur. Archigenes, vt habetur apud Aetium, λεοντίασιν appellari scripsit, quum frons ægrotorum cum quodam tumore relaxatur perinde ac cutis flexilis superciliorum leonis. Dicitur & σατυρίασις tum à genarum rubore, & facie Satyris persimili, tum propter inexplebilem & impudentem coeundi libidinem. vocarunt & veteres morbum hunc ἡράκλειον, hoc est Herculeum, quod nullus eo maior sit & violentior. nam præter ea symptomata quæ ex Aretæo recensui, morbo ingrauescēte primum quidem stupet cutis, deinde sensum prorsus amittit, vt ne acu quidem cōpuncti dolorem sentiant, aut feruente aqua affusa vrantur: estque, vt ait Paulus, velut cancer quidam totius corporis, qui nullam omnino admittat curationem. Hic morbus vere est qui vulgo lepra appellatur, cuius quatuor differentias recensent, alopeciam, tiriam, leoninam & elephanticā, nominum istorum rationem non intelligentes.

Ἐλεφάντινος. emplastri nomē est, quod habet cerussæ P. XXX. ceræ P. XLV. olei heminam, aquæ sextarium. Est autem compositio ea percandida, ideoque elephantina nominatur. Habetur apud Aetium gemina.

Ἐλλεχεστάμην. ἐπὶ πλεῖστον διελέχθην. multum disserui, apud Hippocr.

Ἐλιθερέεσθαι. ἡλιοῦσθαι. insoletur, apud Hippocr.

Ἐλιθερές. τὸ ὡς ἀπὸ ἡλίου θερμόν. quod ceu à sole calidum est, apud Hippocr.

Ἐλινύειν. cessare & toto corpore quiescere. dicitur de ijs qui ex motu & actione ad ocium & segnitiē transeunt, apud Hippoc. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 2. Galenus annotauit: cui Hippocrates opponit γυμνάζεσθαι. Apud Hesych. scribitur non tantum ἐλινύειν, sed etiam ἐλλινύειν: verum male, vt opinor.

Ἕλιξ. capreolus vitis vel hederæ. Sic etiam dicitur tertia hederæ species, quam etiam Latini helicem vocant, quasi clauiculam: sterilis est, tenuibus viticulis, breuibus angulosisque & concinnioribus foliis. Significat & ἕλιξ extremam auriculæ oram, siue, vt Rufus ait, τὸ συμπληροῦν τὴν περιφέρειαν τῶν ὤτων. hoc est quod complet circumferentiam aurium. Inde ἀνθέλικα appellant oppositam illi partem, τὸ ἐν μέσῳ ὑπόσφαιρον τὴν κοιλότητα, siue παρὰ τὴν κοιλότητα: id est, quod in medio iuxta cauitatem eminet. Cauitatem autem illam quæ in medio est, κόγχην vocant. Dicuntur etiam ἕλικες anfractus & conuolutiones intestinorum.

Ἑλίχρυσον. herba est cauliculo tenui, virenti, erecto & duro, foliis angustis ex interuallis, abrotono similibus, comis aureæ lucis in orbem (vnde quidam ἡλιόχρυσον eam appellant) vmbella rotunda, aridis corymbis dependentibus, radice exili. Dicitur aliis nominibus & χρυσάνθεμον & ἀμάραντον. Proxime videtur accedere ad eam quam officinæ cotulam maiorem vocant.

Ἕλκος. vlcus. Est solutio continuitatis à rosione proueniens in omnibus præter ossa partibus. Internam habet causam, humorem scilicet vitiosum & acrem, qui exedendo soluit particulæ in quam incubuit continuitatem, siue ea caro sit, siue cutis, siue cartilago, siue membrana, siue aliud quid ab osse diuersum: vbi enim id vitij in ossa incidit, τερηδὼν appellatur. Paulo generalius nomen vlceris Hippocrat. vsurpauit, cum dixit omnem morbum vlcus esse, omnem continui solutionem eo nomine significans. Neque enim, vt arbitror, indita adhuc fuerant nomina τραύματος, ῥήγματος, θλάσεως, ῥωγμῆς, ῥήξεως, & reliqua quibus recentiores medici solutæ continuitatis differentias distinxerunt.

Ἑλκτικὰ φάρμακα. attrahentia medicamēta, quæ & ἐπισπαστικὰ appellantur. Sunt medicamenta calida & tenuium partium, quæ humores ex profundo in superficiem proliciunt. Attrahit enim perpetuo calidum, nec quicquā est trahendi facultate prēditum inter medicamenta quod calidum nō sit. Verum quod cum caliditate coniunctam habet partium tenuitatem, trahit vehementius. Est autem duplex attrahētium essentia: alia enim spōte nascitur, vt dictamni, propoleos, thapsiæ, sagapeni, vt succorum Cyrenaici & Medici: alia vero ex putrescente & acescente materia est, & fermenti & psorici. Quod si fimi quoque ex putrefactione generantur, omnes vtique attrahendi facultate pollent. In his tamen non parum est discriminis: nā columbinus admodum attrahit. Ex æquo autem vtrimq; ab hoc recedunt, ad calidius

quidem anserinus, ad frigidius vero gallinaceus: hoc etiam magis vincuntur humanus & suillus. At canum stercus simile est medicamentis extergentibus, maxime si vescantur ossibus. Nec vero valde à se inuicem differunt τὰ ἑλκτικὰ καὶ τὰ διαφορητικὰ φάρμακα, hoc est, attrahentia & discutientia medicamenta. etenim virtutes sibi vicinæ sunt eorum quæ in alto latent attractrix, & attractorum digestrix. Nam quæ trahunt, etiam nonnihil omnino discutiunt: & quę discutiunt, pariter trahunt. verum in digerentibus medicamentis discussoria virtus, in attrahentibus attractrix præpollet: atq; ab ea hæc quidem ἑλκτικά, illa vero διαφορητικὰ appellantur.

Est & aliud medicamentorum attrahentium genus, quod qualitatis familiaritate attrahit: id quod non est aliud quam totius substantiæ similitudine. Huiusmodi sunt omnia purgantia medicamenta & quædam alexeteria: virtus enim illorum purgatoria pars est, seu species facultatis attractricis: sed calida vt sint id genus omnia necesse est. Nã inter ea quæ essentiis similia sunt, quod calidius est, id potentius attrahit, vtpote quod similitudini cõiunctum habeat auxiliarium calorem. Siquidem cum id duabus causis attrahat, vehementius trahet quam quod vna duntaxat attrahit.

Ἑλκτικὴ δύναμις. attractrix facultas. Est prima facultatum naturalium, quà singulæ partes sibi conueniens nutrimentum adducunt. Nam cum sint quatuor facultates quibus natura regitur, attractrix, retentrix, alteratrix & expultrix, ociosæ sint oportet postremæ tres, si desit nutrimentum in quo occupentur. Itaque primum attrahi nutrimentum oportet: id quod euidẽter in ventriculo cernitur, quod est primum concoctionis instrumentum, cibos per magnam famem semesos e faucibus ita rapiente, vt manu celerius & violentius vix rapi possint. Neque enim suo pondere cibi in ventriculum deuoluuntur, sed ab insita ventriculo facultate, quomodocunque situm corpus sit, attrahuntur. Verumtamen non omneis cibos indifferenter attrahit, sed naturæ tantum suæ familiares & consentaneos. Hanc autem attractionem præcedit appetentia, pro cuius modo, cibus auidius vel languidius à ventriculo attrahitur. Cæterum sicut ventriculus vim suam tractricem cibi possidet, ita in cæteris partibus facultatem conuenientis, siue alimẽti, siue alterius rei attractricem inesse existimandum est, venis quidem & iecinori chyli ad se trahendi, vesiculæ fellis trahendæ bilis, lieni trahendi humoris melancholici, renibus trahendi seri & vrinę, testiculis & vtero trahendi seminis, pulmoni non sanguinis solum, sed etiam aeris, & reliquis similiter partibus attrahendi aliud quo delectantur, & frui possunt: nulla enim pars est quæ eiusmodi facultate careat. Est autem ea vis à tota substantia & naturali proprietate cuiusq; partis, à qua & magnes ferrum & succinum paleas, & medicamenta purgantia humorem sibi familiarem attrahunt: ita tamen vt in eo opere natura villis seu fibris rectis tanquam adminiculis vtatur: siquidem fibris rectis attrahit, sicut transuersis expellit. Porro nihil refert ἐπισπαστικὴν aut ἑλκτικὴν aut ἑλκυστικὴν δύναμιν dicas, vt nec Latine attrahentem ne an attractoriam facultatem.

Ἑλκύδριον. vlcusculum. sic dicitur omne vlcus paruum, nec eo nomine certa vlla species vlceris designatur.

Ἔλκυσμα. dicitur scoria siue recrementũ argenti, ijsdem fere viribus, quibus & ἡ μολυβδαίνα, præditum, vt habetur apud Dioscor.

Ἑλκυστῆρι ἐμβρυουλκῷ. instrumento quo fœtus ex vtero trahitur apud Hippocr.

Ἑλλαδικόν. nomen est emplastri emollientis & discutientis abscessus etiam in pus transmutatos. Descriptio eius habetur apud Aetium lib. 15.

Ἑλλεβορίνη. sic dicta est à quibusdam ἡ ἐπιπακτίς.

Ἑλλέβορος. elleborum, veratrum. Planta est duorum generum, vnum album, alterũ nigrum. Album folio est plantaginis aut betæ syluestris, sed breuiore, & nigriore, rubescente. Caulem habet cauum, quadrantalem, tunicis conuolutum cum arescere cœpit. Radicibus nititur multis, tenuibus ab oblongo & exiguo capite exeuntibus, ceparum modo fibratis. Optimum habetur candidum, friabile, carnosum, modice extentum, nec tamen iunci modo mucronatum, quod frangendo puluerem emittit & tenuem habet medullam. de quo cum scribitur aliquẽ elleborum sumpsisse, intelligendum est. Hunc enim simpliciter elleborum nominare consueuerunt. Nigrum autẽ folia habet viridia, platani similia, minora, foliis sphodylii pxima, subaspera, nigriora, plurib. diuisuris incisa, caulẽ asperũ, flores purpureos, candidos, racematim cohęrentes, semẽ cnici: quod in Anticyra σησαμοειδὲς vocabãt, quo deiectiones olim moliebantur. Radicibus cohæret nigris, tenuibus, à capitulo cepæ simili confibratis. Sic dicitur παρὰ τὸ ἑλεῖν τῇ βορᾷ, quod esu perimat, vtpote θανάσιμον φάρμακον. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu feruensque: vtriusque coloris discrimen non in semine, neq; in virgultis, sed in radice apparet. Candido vomitiones cientur, eoq; stomachum & ventrem superiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur. vtriusque periculosa sumptio: vtrumq; calfacit & siccat tertio ordine: item acre est & abstersorium.

Ἑλλησποντία. emplastri nomen cuius duę habentur descriptiones apud Gal. l. 6. τῶν κατὰ γένη, vna Andromachi, altera Heræ.

Ἔλλοβα. Theophrastus appellat siliquata, hoc est λοβοὺς, siue siliquas, habentia, vt lentes, fabæ, lupini, dolichi.

Ἔλυτρα. dicuntur apud Hippocrat. velamenta spinalis medullæ: quorum duo interiora sunt deducta à mẽbrana quæ cerebrum inuoluit,

uoluit, reliquum vero exterius vertebras omnes cõplectens, à caluaria, quà cum prima vertebra committitur: author Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἐλλύχνιον. ellychnium, apud antiquos certum quoddam materiæ genus fuit quod εἰς τοὺς λύχνους, id est ad funiculos lucernarum, aptissimum erat. Id quod ex Galeno apparet qui eiusmodi ellychnio etiam spongiæ loco vti iubet lib. 14. meth. med. præsertim mollissimo, quale, inquit, est Tarsense. cui etiam vis inest, vt ait libr. 13. vlcera quæ supercrescũt submittendi. verum quale hoc ellychnium fuerit, non constat mihi nec Plinius prodidit, cum tamen multorum aliorum ellychniorũ mentionẽ faciat, vt eius quod ex vua ricini fiebat, præcipuę claritatis, pręterea papyracei, & alterius ex phlomide compositi. quam ob id λυχνῖτιν appellant.

Ἐλλυχνωτὸν. linamenti genus apud chirurgos, sic dictum vel quod in ellychnij formam componeretur: vel, quod verius est, ex eadem materia constaret ex qua ellychnia olim fiebant, quibus vis erat, ait Galen. ad supercrescentia vlcera non mediocris.

Ἕλμινθες. lumbrici. Sic dicuntur animalia quædam longiuscula in ventre genita. Ea ex omnibus corporis partibus maxime intestina occupant, nec alibi nasci videntur. Quod si quæ interdum ex auribus, aut vesica aut sordidis vlceribus prodeant, admodum exigua sunt, & σκώληκες, non etiam ἕλμινθες appellantur. Sunt autem tres vniuersæ lumbricorum differẽtiæ. Prima teretum secundum crassitiem, secũda latorum, tertia ascaridum. Teretes (quos ἕλμινθας στρογγύλας, hoc est, lumbricos teretes seu rotundos, vocant) aliis frequentiores esse solent. creantur plerumque in superioribus gracilibusque intestinis, & superiorem ventriculum subeunt, ideoque frequenter per os reijciuntur atque etiam per nares. hoc genus infantibus peculiare est, & plurima parte cum febricula. Latus vero lumbricus (ἕλμινθα πλατεῖαν vocant) mutatio est, si ita dicere liceat, membranæ interioris tenuium intestinorum in corpus quoddam viuum & animalis modo mobile, quod sæpe totum redditur longitudine incredibili aut in partes dissolutum. Nunc in ijs qui febri carent abundat, nunc febricitantibus accidit, ex longo morbo continuas stomachi rosiones inferens, ac impotentem ciborum cupiditatem. Nam quod animatum euasit, in intestinis obiectum rapit alimẽtum, vt alio statim opus sit, & nisi assumpserit, intestina rodantur. Certissimum eius indicium est, si cum recremẽtis nonnulla semini cucurbitę similia excernuntur. Talia enim ab ijs gigni Aristoteles author est libr. 5. de hist. anim. cap. 19. Hi lumbrici etiam à medicis κειρίαι appellantur, hoc est institæ, à similitudine quam ad institas habent. Vocãtur etiam ταινίαι, quod instar fasciarum sint lati ac longi. Ascarides autem exigui sunt & tenues simulque teretes, vermibus similes. Hi reperiuntur in extremo longanone & musculi sphincteris initio, vehementem horum locorum pruritum excitantes. Omnes lumbrici in intestinis nascuntur ex crassa lentaque pituita frequentibus cruditatibus collecta. Animantur autem à plurimo calore natiuo. Itaque pueri quam adulti lumbricis sunt magis obnoxii.

Ἑλξίνη. planta fruticosa est foliis hederæ, minoribus, ramulis exilibus, quibus complectitur quodcunque contigerit. cognomento κισσάμπελος dicitur, quasi vitis hederacea. potest videri species conuoluuli. sic dicitur ꝙ facile adherescat rei cuilibet. In officinis parietaria appellatur.

Ἐλυτρα. σκεπάσματα. hoc est velamenta, apud Hippocrat. Sic etiam dicuntur οἱ ταρσοὶ, hoc est, extremi palpebrarum ambitus vnde excrescunt cilia.

Ἔλυμος. panicum. Est semen frumentaceum milio simile, denis cum minimum foliis luxurians, culmo pene in surculum extenuato, nutante, rubido paniculartum fastigio, prædensis aceruato granis, alias purpureis, alias rufis, nigris alias, item & candidis. Eodem modo quo & milium in panes subigitur, eosdemque habet vsus. minus tamen & nutrit & stringit. A quibusdam μελίνη dicitur, vt scripsit Dioscorides.

Ἑλίχρυσον. frutex est ramulum habẽs candidum, virẽtem, rectum, firmum: folia intercedentibus spatiis angusta, abrotono similia: comam aureę lucis, in orbem. Vmbella rotunda, veluti siccis corymbis dependentibus, radice tenui. nascitur in asperis & torrentium alueis. Incidit, extenuat, desiccat.

Ἐμβάμματα. intinctus condimenta, hoc est, liquores in quos cibos intingimus ad saporis commẽdationem & gulæ irritamentum: vt garum, sapa, acetum. Latini etiam embammatis nomen vsurparunt, vt apud Columellam lib. 12. cap. 55. Hoc sinapi ad embammata non solum idoneo, sed etiam specioso vteris. ἐμβάπτειν enim intingere est. Dicuntur & alio nomine ἀρτύματα.

Ἐμβασις. solium aquæ calidæ, labrum & piscina in qua aliquis lauatur. dicitur & κολυμβήθρα & πύελος & δεξαμενὴ & μακρά. nisi quis ista ab inuicem distinguere velit longitudine & capacitate.

Ἐμβάφιον ὀξυβάφιον, hoc est acetabulum, apud Hippocratem.

Ἐμβρέγμα ἢ

Ἐμβροχὴ. auxilii genus, cum locis affectis liquore aliquo humectatis perfusisque lanam deinceps aut linteum eodem liquore imbutum imponimus. Differt ἀπὸ τῆς καταιονήσεως, quod hæc τῆς ἐμβροχῆς pars & principium tantum sit, cum ἡ ἐμβροχὴ præter τὴν καταιόνησιν adhibeat loco affecto remedium quod perpetuo insideat. Minus virium habet quam cataplasma: sed tamen vbi commode aptari id non potest, vt in capite, ibi ἡ ἐμβροχὴ apte adhibetur, & illis similiter qui propter

imbecillitatem ferre non possunt cataplasmatum grauitatem: item præcordiis inflammatis, per initia morborum, quo tempore intempestiuus est cataplasmatum vsus: præterea fracturis & contusionibus, cum emplasticis vti non licet.

Ἔμετος. vomitus. Est eorum quæ in ventriculo continentur, per os excretio. Symptoma est male affecti ventriculi, quemadmodum & diarrhœa. Differētia tantum in eo est, quod vomitio superioris partis ventriculi male affecti symptoma sit, diarrhœa autem inferioris. Sicut enim vbi in imis partibus ventriculus vel multitudinis pondere vel mordentis acrimonia offenditur, ac firmę partes sunt quæ circa stomachum habentur, diarrhœæ citātur: ita cum eius os sic afficitur, si cæteræ partes sunt valentes, vomitiones cientur. Sunt autem vomitionis duę maxime causæ: copia cibi & potus ventriculum grauans, & qualitas mordacis cuiusdam rei, siue ea cibus sit recens ingestus, siue excrementum biliosum, pituitosum aut serosum in ventriculo natum, vel ex iecinore, vel liene in eum (sicut per crises sæpe contingit & fere semper in accessionum principiis) deriuatum, vel è cerebro distillās. Cient vero etiam aliquando vomitiones ea quæ cum nec grauia nec mordacia sint, in ventriculo tamen præter naturam continentur, nec ab eo concoqui possunt, cuiusmodi est pituita acida aut salsa, & sanguis in ventriculum effusus. Adde his etiam malignam venenatamque qualitatem, & ab ea os ventriculi offensum. Tunc enim fere perpetuæ sunt vomitiones vel nauseæ, hoc est inanes quidam vomendi conatus, qui vomitiones fere semper præcedunt.

Ἔμεσμα. ἔμεσις. hoc est vomitus apud Hippocrat. Est autem Atticum nomen.

Ἔμμηνα. menstruæ mulierum purgationes. vide καταμήνια.

Ἔμμοτον. est medicamentum liquidum quod linteolis concerptis exceptum intra vlcera eiusque sinus reconditur. Liquatur etiam aliquando in eam rem, vt penitius subeat. Sic dicitur quod ἐν τοῖς μοτοῖς adhibeatur. ipsa enim linamenta μοτοὶ καὶ μοτὰ appellantur. Ab hoc medicamentorum genere ἔμμοτοι dicūtur, apud Hippocratem lib. περὶ ἄρθρων, qui vlcere cauo laborant, quod curationem διὰ τῶν μοτῶν, hoc est per linamenta, desiderent, vt annotat Gal. comment. 3.

Ἐμπάσματα. inspergines. medicamēta arida quę cuti insperguntur, vt immoderati sudores, aut alia per halitum digestio cohibeatur, aut vt cutis extrema scarificetur, aut pruritus excitetur. Sic quidem Oribasius lib. 10. collectorum medicinalium, qui etiam ab his διαπάσματα differre scribit, quod hæc ad suauitatem tantum odoris alis, inguinibus, pedibusque adhibeantur.

Ἐμπειρία καὶ

Ἐμπειρική. est altera è primis medicinæ sectis. Eius author primus Serapion extitit qui naturæ cognitionem, rationalemque disciplinam nihil ad medicinam pertinere professus, in vsu & experimentis eam posuit. Quē Apollodorus & Glaucias & aliquanto post Heraclides Tarentinus & aliqui non mediocres viri sequuti, ex ipsa professione se ἐμπειρικοὺς appellauerunt. Erant autem τῆς ἐμπειρικῆς genera tria, περιπτωτικὴν, αὐτοσχέδιον, & μιμητικήν. Primum quidem dicebatur cum aliquid experirentur, in quod forte fortuna, nihil tale cogitantes, incidissent. Secundum cum ad alicuius rei experientiam dedita opera venirent, siue per somnia, siue aliter admoniti. Tertium vero cum ea quæ prosunt vel nocent, siue natura, siue fortuna, siue aliquo consilio, in morbis iisdem experirentur, alios, qui eadem prius experti essent, imitātes. Quicquid autem iuuat aut nocet, hoc est causarum omne genus, dicebant vel naturale, vel fortuitum esse, vocantes naturale quod casu fieret, neque haberet manifestam causam: fortuitum vero, quod sine electione quidem nostra fieret, sed euidentem causam haberet. Tribus autem his theorematis vtebantur, τηρήσει, ἱστορίᾳ, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. Appellabant τήρησιν quicquid aliquando obseruassent. quorum cum magnam habebant copiam, eam omnem ἀθροισμα nuncupabant, atque id rursus αὐτοψίαν quæ est eorum memoria quę frequenter & eodem modo visa sunt. quæ cum didicissent, eam ἱστορίαν appellabant. Qua in re diligenter considerabant quęcunque simul acciderent symptomata, eorumque omnium obseruationem συνδρομὴν appellabant, hoc est, concursum & congeriem symptomatum omnium quæ in affecto essent loco. Quod si in morbos nondum visos inciderent, aut eo loci essent vbi inuentorum auxiliorum facultas non suppeteret, transibāt ad consimile, quod μετάβασιν τοῦ ὁμοίου vocabant, eamque triplicem statuebant, de affectu in affectum, de loco ad locum, de remedio ad remedium. Eam autem obseruationem quam per illam τοῦ ὁμοίου μετάβασιν habebant, πεῖραν τριβικὴν appellabant.

Ἔμπετρον. herba est nascens in montibus & maritimis, salso gustu. Romanis saxifraga dicitur. Est & alia eiusdem nominis quam Latini calcifragam appellant.

Ἐμπλαστικά. Dicuntur medicamenta quæ poris corporis illita tenaciter hærent. Sunt autem eiusmodi glutinosa, terrea, & minime acria, sed gustu potius aquosa. Nam si qualem tibi sensum præbet aqua omnis plane qualitatis expers, talem in re sicca & terrea inuenias, ea vtique calore & frigore temperata est, aut paulo certe frigidior. Itaque consistentiam siccam habeat & terrestris sit, citraque morsum deficcet necesse est, atque si meatib⁹ corporis illinatur, difficulter inde euelli & elui poterit. Eius generis medicamenta sunt plurima, si exquisite sint lota, vt amylum, pompholyx, cerussa, calx, cadmia, pineatum vesca pars aqua macerata.

rata. Verum quædam eorum non solum terrea sunt, sed natura etiam aquea; quædā etiam aeris non parum habent, tenacia tamen sunt omnia, atq; ideo emplastica. Duplex enim est emplasticorum natura, altera exquisite terrea & sicca, altera tenax omnino: mista vero ex aqua & terra, & plærumque etiam aere, vt oleum dulce salis expers. Oui quoque album ex iisdem quodammodo mistum est, magis tamē terreum est quā oleum. Quinetiam caseosa lactis pars emplastica est, tenerque ac recens caseus, & suilla pinguedo, & cæteri quoque adipes qui nondum acrimoniam contraxerunt, eoque magis quò ficciores magisq; terrei fuerint. Eadem medicamenta etiam ἐμφρακτικὰ appellantur. His cōtraria sunt ἀνακαθαρτικὰ, quæ & ἀνεμφρακτικὰ vocant.

Ἔμπλαστρον. emplastrum: medicamentum in massam coactum quod præmollitum vulneribus imponitur. Differt à malagmate, quod hoc magis è floribus eorumque etiam surculis fiat, emplastrum vero sicut & pastillus, magis ex metallicis paretur. Deinde malagma contusum abunde mollescit: nam super integram cutem inijcitur, laboriose vero conteruntur ea ex quibus emplastra pastillique fiunt, ne vulnera lędant cum imposita sunt. Inter emplastrum vero & pastillum hoc interest, quod emplastrum vtique liquati aliquid accipit, in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum emplastrum hoc modo fit: arida medicamenta per se teruntur, deinde mistis his instillatur aut acetum aut si quis alius nō pinguis humor accessurus est, & ea rursus ex eo teruntur, ea vero quæ liquari possunt, ad ignem simul liquatur, & si quid olei misceri debet, tum infunditur. Interdum etiam aridum aliquid ex oleo prius coquitur: vbi facta sunt quæ separatim fieri debuerunt, tum omnia simul miscentur. At pastilli hæc ratio est: arida medicamenta contrita, humore non pingui aut vino vel aceto coquuntur, & rursus cocta inarescunt; atque vbi vtendum est, eiusdem generis humore diluuntur. Tum emplastrum imponitur: pastillus illinitur, aut alicui molliori aut cerato miscetur. Sic quidem distinxit Celsus lib. 5. cap. 17. Sunt autem multæ & variæ emplastrorum differentiæ: quædam cruentis vulneribus conueniunt, eaque agglutinant & fracturis accommodantur, alia maturāt, discutiunt, attrahunt, sinus implēt, resiccant, cicatricem inducunt, leniunt. quas vniuersas varietates varia simplicium medicamentorum natura misturaque distinguit. Sumuntur & à coloribus. vnde alia λευκὰ, hoc est alba, appellantur, quorum magna pars cerussam habet: alia μέλανα, hoc est nigra, vt quæ pice, resina & bitumine constant: alia χλωρὰ, id est viridia, ex ærugine, chalcantho, squama æris: alia ἐρυθρὰ, id est rubra, vt ex minio, siue rubrica Sinopide: alia μήλινα, hoc est colore mali cotonei, qualia parantur ex ærugine moderate cocta, aut ex varia mistura (neque enim omnia μήλινα ærugine constant) medicamētorum: alia vero δίχρωμα siue διάχρωμα, hoc est, duplicis coloris siue aspectus, vt quum ærugo plurimum coquitur: alia autē κιῤῥὰ, hoc est fulua, propter nimiam æruginis coctionem; vt ostendit Galen. lib. 2. τῶν κατὰ γένη. Dictum ἔμπλαστρον ἀπὸ τοῦ ἐμπλάττειν, quod primario quidem significat obstruere atque implere, secundo vero, videlicet ab effectibus emplastri, subigere, versando mollire, in massam formare, illinere, item cutem & vlceratum locum in integrum restituere.

Ἐμπλὴν: πλησίον. prope, apud Hippocratem.

Ἐμπνευμάτωσις. inflatio. idem quod ἐμφύσημα. de quo postea.

Ἐμπρίων σφυγμὸς. pulsus serratus, seu serratilis. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis partibus arteriæ, in quo pars alia arteriæ magis elata distentaque, alia minus, videtur. fit ob inæqualem arteriæ duritiem, ex phlegmone præsertim contractam. sic enim fit vt pars alia attolli, alia non attolli videatur, quod durior sit minus apta distentioni. Habet quiddam vibrati simile & celer quidem est & frequens, non tamen semper magnus. Proprius est omnis magnæ inflammationis.

Ἐμπροσθότονος. est perpetua totius corporis conuulsio in partem anteriorem. Species est τῶν τετάνων sic à symptomate appellata, quod qui ea laborant, inclinātur in anteriora, nec se erigere valent. Est autem totius corporis conuulsio, non solius ceruicis: ex quo constat nō modo ceruicis musculos, sed omnes etiam qui totā in spina habentur affici, & proinde hunc affectum ad neruorum, qui corpus in partē anteriorem inflectunt, principium pertinere. Quanquam fieri interdum possit, vt ijs non affectis, sed oppositis potius resolutis id mali genus excitetur. Ac si totius quidem corporis est, ἐμπροσθότονος simpliciter appellatur: si vero certarū quarundam partium, nō simpliciter, sed addito eius partis nomine quæ ita distenditur, vt ceruicis, vel maxillæ, vel lumborum. Oritur ab humore in neruis refrigerato. Pelops causam tribuit musculis repletis spiritu & aere crasso nebulosoque, quē impense frigidum & concretum, eoque ad motum contumacem affirmabat. vide ὀπισθότονος.

Ἐμπύημα. dici potest in omni corporis parte facta puris collectio, siue illud in inflammata parte adhuc contineatur, siue abscessus ruptus sit: alii non omnem quidem puris collectionem, sed eam modo quæ in internis visceribus facta sit, ita appellandam censent. Rursus alii nec eam quidem omnem, sed vbi inter thoracem & pulmonem pus effusum est. quę quidem magis propria magisque vsitata est τοῦ ἐμπυήματος significatio. Symptoma est peripneumoniæ vel pleuritidis, si digeri vel per sputa vacuari non potuit. Succedit etiam interdum anginæ, vt

habetur apud Hippocrat. aphor. 10. libr. 5. Rupto namque inferne abſceſſu, pus in vacuum thoracis locum effunditur, ibiq; fluctuationis cuiuſdam ſenſum mouet, cum æger è latere in latus conuertitur, inde vero per occultos meatus in aluum, inteſtina veſicamque ſubit, vel aliquando ad cutem erumpit, ſibique foras viam vno aut pluribus vlceribus aperit. Cæterum non ſemper inflammationi ſuccedit empyema, ſed quandoque nulla febre præcedente ſeroſus aut pituitoſus humor ex reliquo corpore eo loci delapſus putreſcit, & empyema mouet, vt Aetius ſcriptis annotauit.

Ἐμπυϊκὸς ἡ

Ἔμπυος. ὁ ἐμπύημα ἔχων. ſuppuratus, purulentus, quacunq; corporis parte pus collectum ſit. Verumtamen medici, vt ait Galen. in prognoſt. ſolent eos ſolos vel præcipue ἐμπύους nominare, qui in thorace aut pulmonibus hoc modo affecti ſunt.

Ἐμπύοις μοτὸς. linamenta concerpta & conuoluta, quę vulneribus induntur ad purgãdam ſaniem, vel λημνίσκοις, apud Hippocr.

Ἐμπύρευμα. reliquiæ caloris febrilis poſt ſolutã acceſſionem. Diſpoſitio quędam eſt neutra, mediaque inter febrem, & febris intermiſſionem. Propria eſt intermittentium febrium & putridarum, in quibus ſoluta acceſſione ſupereſt tamen nonnihil caloris vel in ipſis humoribus putrentibus relicti, vel in ſolidis etiam partibus impreſſi. Huic cõtraria eſt ἀπυρεξία. vide διάλειμμα.

Ἐμυκώθη. ſignificat apud Hippocratẽ συνέφαινον, id eſt conclusit, vt Dioſcorides interpretatur. vel, adnata habuit humore plena, in morem fungorum, ſicut interpretatur plurimi.

Ἐμωλύνθη. κατεμαράνθη. contabuit, apud Hippocratem.

Ἐμωλώθη. ἐσκληρώθη. induruit, apud Hippocratem.

Ἐμφρακτικὸν. Medicamentum quod poros ſuo lentore obſtruit. ἐμπλαστικὸν etiam appellatur. Huic contrarium eſt τὸ ἐκφρακτικόν: ſed hoc quidem modo ſumptum ἐμφρακτικὸν tãtum lentore ſuo obſtruit. Verum aliquando ſumitur generalius, vt eo etiam nomine comprehendantur quæ copia vel craſſitie obſtruunt.

Ἔμφραξις. obſtructio. Eſt ſtipatio meatuum aut cauitatum naturalium ex abundantia aut vitioſa qualitate ſuccorum. Speciem στεγνώσεως, hoc eſt ſtipationis, eſſe Galenus libr. 10. meth. med. prodidit, ſicut & πυκνότητα. Eſt autem obſtructio morbus organicus, pertinetque ad formam organicæ partis corruptam, amiſſis videlicet meatibus aut cauitatibus parti alicui debitis, vel propter ſuccorum abundantiam, vel propter vitioſam qualitatem, quod ij nimium lenti vel craſſi ſint. Hæ enim duæ eſſe poſſunt obſtructionis cauſæ, quæ morbus eſt inſtrumentalis eorum quæ obſtructa ſunt corporum. Hãc ſymptomata multa conſequuntur, & maxime quidem ipſa tranſpirationis retentio, atque rurſus putredo, aliorum morborum antecedens quædam cauſa.

Ἐμφύσημα inflatio. Eſt ſpiritus flatuoſi collectio in inanibus corporum ſpatiis. Eius principium, inquit Gal. male concoctus cibus eſt, à calore videlicet debili, & à quo flatus excitati reſolui nequeunt. Hi quidem collecti alias ſub cute, alias ſub membranis quę oſſibus circundantur, aut muſculos viſcerumve aliquod includunt, ἐμφύσημα generant. Colligitur vero non parum aliquando etiam in ventriculo & inteſtinis, itemque in medio ſpatio horum & peritonæi. Gal. duabus differentiis omnem inflationem complexus eſt: aut enim in maioribus cauitatibus continetur, aut in minimis ſpatiis, quæ non licet ſenſibus vſurpare, ſed ſola ratione comprehẽdi poſſunt. Cuius generis tumores, vt ſcribit, aliquando extitere, quibus diſſectis nullum pus inuentum eſt, ſed ſpiritus tantum, qui per totam carnẽ minimis portionibus diſſeminatus eſſet. Cæterum differt inflatio ab œdemate, quod & preſſa digitis non retinet veſtigium, & ſonitum veluti tympanum reddit, itemque quod in cauitate ſenſibili ſubinde continetur, atque hac nonnunquam maxima. Hæc affectio non ſolum ἐμφύσημα, ſed etiam ἐμπνευμάτωσις καὶ πνευμάτωσις dicitur. Hæc enim nomina medicos confudiſſe apparet, neq; rationem habuerunt in maioribusne an in minimis ſpatiis ſpiritus concluſus eſſet, vt illud ἐμφύσημα, hoc vero ἐμπνευμάτωσιν appellarent. Quę enim in ventriculo & inteſtinis & medio eorum & peritonæi ſpatio naſcitur, eam Galenus lib. 14. meth. med. ἐμφύσημα vocat. eandemq; ἐμπνευμάτωσιν appellat poſtremo libro de ſymptomatum cauſis. Cum autem ἐμφύσημα omnium partium communis affectio ſit, in oculo tamẽ proprie dicitur quum ille abſque manifeſta cauſa intumeſcens, decoloratior, pituitoſior & multum pruriginoſus fit cum fluxione, vt Aetius ex Demoſthene recitat. Cõtingit autem, vt idem ait, plærumq; ſenioribus, pruritu ab angulo qui ad naſum eſt incipiente, velut ſi quis à muſca aut culice ſit commorſus. eſtq; hæc affectio per æſtatem frequens.

Ἔναιμον ἕλκος. cruentum & recens vlcus. Sic dicitur confeſtim vbi illatum eſt, & nondum ex toto ſiccum, ſed ſanguine & cruore adhuc ſtillans, quodq; coniungi ſibi labra tantum poſtulat, omnis adhuc expers alterius ſymptomatis.

Ἔναιμον φάρμακον. cruentum medicamentum. Id dicitur vt ait Galen. initio comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quod cruento vulneri iniicitur vt primum illatum eſt, & nondum ex toto ſiccum, ſed adhuc cruentum, hoc eſt cum cruor qui αἷμα dicitur, ex cute ipſa vulnerata, vel etiam ex carne in roris ſpeciem diſtillat. His emplaſtris, inquit Celſus, nulla maiorẽ vſum præſtant. Nam reprimunt inflammationem, niſi magna vis eam cogit, atque

atque illius impetum minuunt, tum glutinant vlcera, & cicatricem iisdem inducunt. Constant autem, inquit, ex medicamentis non pinguibus; ideoque ἀλίπαρα nominantur. Quę enim huius generis sunt, siccare debent, & citra abstersionē leniter adstringere: hæc maxime ex bitumine componuntur; cumque varii sint generis, duo tamen habentur præstantissima, vnum βάρβαρον, alterum τυλικὸν appellatum. hoc tamen paulo plus quā cruenta exiccat, ideoque nisi diluatur nocet magis quam prosit, contrahens membra atque dolorem inducens. Cæterum τὸ ἐναιμον φάρμακον etiam à quibusdam κολλητικὸν nominatur, vt scribit Galenus: de quo vide suo loco.

Ἐναιώρημα. est portio vrinæ crassa candidaque in eius medio sublimis. Partem quidem vrinæ esse patet ex eo quod omnes vias emēsa sint, & mutationes sortita quas & vrina, attracta primū per emulgentes venas à renibus, deinde demissa in vesicam, & concoctionem iis in locis sortita non aliter quam vrina. Sed nulla etiam vrina est, quæ eam non habeat vel secretam vel in se confusam, quemadmodum etiam hypostasim, de qua suo loco dicemus. Differt autem ab ea sola crassitie & grauitate. vnde fit vt hypostasis matulæ fundum petat, enęorema autem in media vrina pendulum sit, aut si forte exquisite medium non est, paulo magis deorsum quam sursum vergat. Est enim corpus vrina paulo crassius & grauius, multo tamen leuius quam hypostasis. Ac quanquam quod optimum est, eo loco situm esse oporteat & in imum magis inclinare (quanto enim magis deorsum subsidet, tanto melius haberi Galen. author est) sæpe tamen in aduersa valetudine supra medium fertur, atque ipsi etiam vrinæ supernatat; pendetque in ea, veluti nubes in aere, propter flatuū copiam, atque ab ea similitudine ab Hippocr. etiam νεφέλη nominatur. Sic enim putauit Galen. ἐναιώρημα & νεφέλην apud Hippocrat. idem significare: quanquam ipse comment. 2. in prognost. dubitare videatur num Hippocrates τὸ ἐναιώρημα genus faciat τῆς νεφέλης καὶ τοῦ γονοειδοῦς ἐναιωρήματος. ita vt duæ enæorematis species sint, vna nubeculæ similis, altera genituræ. Cæterum quod pertinet ad colorem quem candidum esse decet, eius ratio posita est in perfecta concoctione, quemadmodum color albus lactis, seminis, atque ipsius etiam sedimēti, sicut suo loco dicetur. vide ὑπόστασις.

Ἐναιωρούμενοι ὀφθαλμοί. oculi instabiles & qui perpetuo mouentur, apud Hippoc.

Ἐναντίον. contrarium. aliter Aristoteli, aliter aliis definitur. Hi enim non in corporum modo qualitate, sed etiam in quantitate & loco contrarietatem constituunt, quam vtique Aristoteles oppositionem vocat, non contrarietatem. Neque enim magnū paruo vult esse contrarium, sed in eo quod ad aliquid dicitur oppositum: neque multū pauco, sed nec rarum denso, neque relaxatum contracto, neque ipsi quod secundum naturam est, id quod preter naturam est, vt nec summum imo, dextrum sinistro, anterius posteriori. Verum Hippocrati omnia id genus cōtrariorum habet appellationem, sicuti etiam Platoni, qui generationes ex contrariis esse dicit. sed nec Aristoteles suam ipsius legem in nominibus seruat, quo loco principia eorum quæ natura reguntur, materiam, formam & priuationem statuit. itaque nihil interest in medicina dicas, contraria contrariorum esse remedia, vel opposita sibi inuicem esse remedia. Siquidem copiā sanat vacuatio, defectū nutrimenta, in summa quod exuperat, ablatio, quod deficiens est, adiectio. Cum vero dicantur contraria quæ sub vno genere plurimum inter se distāt, nō tantum extrema extremis, sed medio etiā cōtraria sunt. Itaq; si intellexerimus in vno quoq; genere quod mediocre siue mediū est, infinita quędam contrariarum rerū multitudo inuenietur, quæ maioris minorisque ratione inter se dissideant. Hæc enim quāuis à se non distent lōgissime, contrariorum tamē nomine cēsentur ab Hippocrate.

Ἐνάρθρωσις. species est τῆς διαρθρώσεως. Dicitur autem cum cauitas articulum excipiēs admodum profunda est, caputque quod in eam inseritur, oblongum. Eius pauca sunt exempla, vt cruris cum ischio, & forte tali cum osse nauis speciem referente.

Ἐνδειξις. indicatio. Est significatio eius quod fieri in singulis rebus debet, sumpta à propria cuiusque rei natura. Cum enim in singulis rerum generibus quæri possit quid sequendum quidue fugiēdum sit, eius cognitio ab ipsa rei de qua quęritur natura peruestiganda est, quodque illa faciendum insinuauerit id eius indicatio dicitur. Vt si quæratur de sanitate quid sentiendum sit, primum perpendere oportet sanitatis naturā, quæ quia bona omnibus mortalibus videtur, facit vt indicemus eam à nobis seruandam esse. quamobrem sui custodia, sanitatis indicatio est. Idem vero & in morbo agendum, qui quoniam totus præter naturam est & toto genere malus, indicat & ostendit se tollendum esse. Itaque quemadmodum duo sunt summa rerum omnium genera bonum & malum, ita duæ sunt primæ & generales indicationes Custodia & Ablatio, illa quidem boni, hæc vero mali. Singula enim de seipsis alterum eorum necessario indicant: quicquid enim est, aut secundum naturam, aut contra naturam, aut medium est, quod non naturale solent appellare. Quod secundum naturam est, vel est sanitas ipsa, vel vires nostri corporis triplices, vel causæ sanitatis, ad quas temperies, ętas consuetudo & ambiens aer referuntur, vel sanitatis effectus, hoc est, actiones omnes quæ secūdum naturam fiunt. Hæc autem omnia custodiam sui medicis omnibus indicant: quemadmodum quod cōtra naturam est, sui abla-

tionem. Id autem est, aut morbus ipse, aut causa morbi, aut symptoma. Est autem ea prima & cōmunissima indicatio & idioatas etiam non latens, quę quid agendum sit declarat a qua aliæ sunt magis speciales indicationes, quare illæ fieriue possit quod prima indicauit, aliæ vero quibus remediis, ostendunt. Hæc autem nihil aliud sunt quam rei propositæ argumēta à quibuslibet rebus desumpta, quę ad eius cognitionem conferre possunt. Vt si quęratur de morbo an curari possit, indicatio siue argumētum primum petendum est ab experientia, deinde vero à ratione: illud Empiricorum proprium est, & τήρησις καὶ σημεῖον vocatur: hoc proprie ἔνδειξις est, nec aliud quam ἡ ἀκολουθία λογικὴ, hoc est, consequentia ratione inuenta ductaque, diciturque alio nomine τεκμήριον. Petitur autem quadrifariam, à substantia totius aut partis affectæ, ab actione partis læsæ, ab vsu à situ partis. A substātia quidem petitur argumentum hoc modo: nam si eius temperies æqualiter vitiata est, indicat id nō posse præstari quo tendimus: contra vero si inæqualiter vitiata est, aut si solida aliqua substantia perierit, indicat ipsa se non posse reparari: si vero carnosa aut spiritalis, posse. Ab actione autem partis læsæ in hunc modum. Nam ea tum per quam vita est, tum sine qua esse non potest, tum per quam conseruatur si perierit, certum est argumentum morbum eum cuius vitio perierit non posse curari: si vero per quam melior vita est perierit, spem esse curationis. Similiter pars ea cuius vsus ad vitam necessarius est si perierit, indicat morbum esse incurabilem: cōtra vero cuius non necessarius est vsus. A situ quoque partis idem indicatur. Nam si ita sita est vt medicamenta ad eam pertingere nequeant, argumentum est præstari id non posse quo tendimus, sicut econtra præstari posse si medicamenta ad eam deduci valeāt. Similiter vero de alia quæstione statuendū, qua quæritur quibus remediis pręstari possit quod speratur. Argumenta enim petuntur & à rebus secundum naturam, & ab iis quæ sunt præter naturam. Quę enim secūdum naturam sunt, vt sanitas, vires & causę omnes salubres, ad sui custodiam similia sibi adhiberi postulant: quę vero sunt præter naturam, remedium, insinuāt contrariæ cū morbo facultatis; vt qualitas contrariam qualitatem, repletio vacuationem; & præterea definitum certa quantitate & numero. Sed quantitatem quidem metiri oportet tum ex morbo, tum ex natura. Morbus enim indicat medicamentum tanto excessu contrario à natura deficiens, quanto ipse naturæ modū excessit, vt si morbus primo ordine sit calidus, medicamentum indicat adhibendum primo etiam ordine refrigerans. Natura vero multiplices variasque deligendi medicamenti indicationes præbet. Spectare enim oportet, & totius corporis & partis affectæ naturam. Totius autem natura partim à naturali temperamēto partim à viribus nostrum corpus dispensantibus æstimanda. Ac temperies quidem medicamenta indicat cum totius temperie æquali mensura esse oportere. Vires autem si robustæ fuerint, valida medicamenta: si imbecillæ, mitiora indicant. Similiter & partis affectæ natura distinguenda est: nam pars similaris in corpore quidem temperato, si medii est cum ipso corpore temperamenti, indicat remedium tantum esse oportere, quantum soli morbo debetur: sin autem medii nō est temperamenti, indicat medicamētum plus quam morbus ipse exposcat ea qualitate intendendum quatenus plus minusue à mediocritate temperamenti recessit: verbi gratia, glandulosa pars minime siccans medicamentum indicat, carnosa parum siccans, venosa nō multum, arteriosa magis, membranosa & neruosa amplius, musculosa medio modo inter carnosam & neruosam, cartilaginosa multo magis; ossea vero quod maxime desiccet medicamentum indicat. Eadem vero similaris pars in corpore intemperato, si quidē ambo, pars videlicet & corpus totidem contrariis gradibus recesserūt à sua temperie, indicat medicamentum tantum esse exhibendum quantum parti debetur temperatæ, quantum scilicet morbus ipse solus postulat: si vero pars sola in medio est temperamento, indicat eatenus intendendas esse vires medicamenti, quatenus corpus ad intemperiem deflexit: sin autem & pars & corpus imparibus gradibus contrariis recesserunt à sua temperie, tunc quot gradibus vnum alterū excedit, totidem gradibus vires medicamētorum augendas esse ostendit. Pars vero organica, tum ex sua figura, tum ex positu suo remediorum genera modumque indicat: sicut Galenus extremo lib. 7. meth. medendi demonstrauit. Sed hę quidem simplices sunt indicationes, pręter quas aliæ etiam habentur compositę genere similiter triplices: aliæ enim quid agēdum sit, aliæ an præstari possit, aliæ quibus auxiliis præstari possit, ostendunt. Quid vero agendum sit, in compositis indicationibus non alia methodo inuenitur quam in simplicibus, quod compositi cum aliis affectibus nō indicēt aliud esse agendum quam si simplices per se subsisterent. An vero pręstari possit, indicari potest, vel æstimatis per se singulis affectibus, qui si curari non possunt, nec ipsi quidem cum aliis compositi curationem vnquam admittēt: vel affectuū inter se collatione. Si namque inter se contrarii sint, aut si eorum vnus alteri noceat, difficiliorem, proliziorem aut periculosam omnino curationem indicant: si vero indifferentes sint, vt sibi mutuo nec prosint nec noceant, proliziorem: si vero alter alteri auxilio sit, faciliorem pollicentur. Quibus autem auxiliis præstari possit, inuenietur non aliter quam si simplex esset indicatio, siue remedii genus, siue qua mensura, aut quam

sæpe

sæpe sit exhibendum requiratur. Verum in remediorum ordine discrimen est, & cui primo cui secundo medendum sit inuestigandum. Affectus quidem in ordine promiscui, quorum nullus altero prior est, nullum ordinem exhibendi medicamenti definitum indicāt: in quibus vero ordo aliquis est, etiam medicamenta certo ordine sibi adhiberi postulant. Id autem indicabitur à causa eius quod post futurum est, id est, cuius curatio est causa curationis alterius: hoc enim prius remedia sibi adhibenda esse postulat ab eo quod obtinet rationem causæ sine qua non: hoc enim ante alia medicamentum requirit ab eo quod magis vrget: siquidem id prius sibi medendum esse indicat. Hæ quidem fere præcipuæ sunt indicationes quæ in morborum curationibus spectari solent. Nec tamen in parte tātum medicinæ therapeutica indicationibus locus est, sed in sanitate etiam conseruanda, & in re breuiter omni de qua trium earum quæstionum aliqua quas explicauimus institui potest.

Ἔνδημος ἢ

Ἔνδημος νόσος. morbus patrius, vernaculus, & regioni seu populo alicui familiaris. Hic in regione aliqua frequens est & perpetuus, omnesque ex æquo corripit, quod causā habeat omnibus cōmunem. Altera est communis morbi quem πάνδημον appellant differentia. De hoc morborum genere agitur apud Hippocratem lib. de aere, locis & aquis.

Ἔνεμα. infusum. quod per inferna in aluum infunditur. ἐγκλυσμα, κλυστήρ. venit ἀπὸ τοῦ ἐνίημι, quod infundere significat.

Ἐνεοὶ. vocantur à Græcis, inquit Galenus comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, qui ab ortu surdi sunt, simulque indistincte loquuntur. Vnde quidem apud Hippocratem ἐνεὸν metaphorice interpretātur inefficax & inutile. vt enim illi obeundis vitę muniis prorsus inutiles sunt, sic quicquid non iuuat, ἐνεὸν ab Hippocr. dici existimant.

Ἐνέργεια. actio. motus est partium actiuus. vel, actio est agentis motus. vel, actio motus est actiuus, qui à se editur. hoc enim pacto plæręq; actiones excluduntur, quæ verius passiones nominari debent, quales quibusdam partibus accidunt, cum ab aliis mouentur. Siquidem crurum brachiorumque ossibus motus inest passiuus potius quam actiuus, qui fit à musculis ea mouētibus. Qui tamen & geminam quoq; rationem habent. Nam si ipsum primum monēs, quod est princeps animæ facultas, respexeris, musculi rationē instrumenti habebunt: sin autem ossa quę ab ipsis mouentur, rationem habebūt agentis. Possidet autem omnis actio, vt & passio, in ipso fieri essentiam suam. Quamdiu enim fit, actio dicitur: cum facta est, iam nō actio, sed ἔργον, id est opus. Siquidem caro non est naturæ actio, sed opus: quanquam recte etiā loquentibus actionem quidem licet opus quoddam naturæ appellare, ceu digestionē, concoctionem, sanguificationē: non tamen contra licet opus actionem omnino nūcupare. Patet enim alterum eorum nominum bifariam dici, alterum non item. Habet vero omnis actio in animantis corpore peculiarem aliquam partem per quā perficitur, nec pars vlla est in animalis corpore quæ careat sua actione, verum primarias quidem actiones corpora similaria, secūdarias autem organicæ partes, sed vtrasque quidē (si modo integræ & inculpatę fuerint) à proba & naturali qualitatum temperie perficiūt. Actio namque proba esse nō potest sine corporis naturali affectu, vt nec vitiosa, nisi cum corpus fuerit vitio affectum. Sicut autem probitas actionis, sanitas, ita actionis vitium morbus dici potest. Itaque habent singulæ partes animalis suam propriamque actionē, quæ quamuis partis eius cuius actio est, vsus etiam esse possit videri (visio enim actio est oculi, nec aliū ob oculo vsum exposcimus) idem tamen non est, sed ab eo differt, quod actio, vti diximus, motus sit actiuus, vsus vero nihil aliud sit quam quæ vulgo dicitur εὐχρηστία, id est, ad agendum apitudo, quodque vsus actionem quidem dignitate præcellat, actio vero constructione & generatione præcedat, vt in lib. de vsu partiū docuit Gal. Sūt autem omnium actionum duæ summæ differentiæ, alteræ animales, alteræ naturales. Animales triplices, sensitiuæ, motiuæ & rectrices, siue principes, quas præcipuas obtinet ea quæ à pueritia ad remissionē vsque succedit ætas. Naturales vero, quæ & corporales à Galen. dicuntur lib. 6. sanitatis tuendæ, plurimas, quarum tum cor, tum iecur principia existunt, in pueritia pręcipue vigentes. Alii vero treis summas actionum differentias cōstituunt à tribus partibus desumptas quæ sunt in toto corpore nobilissimæ: animales, quæ cerebri sint, vitales, quæ cordis, naturales vero quæ iecinoris, vocabulis tantum à prioribus dissidentes.

Ἐνεργείᾳ. id est actu, aliquid esse dicitur quod ὄντως, id est reuera, tale est quale esse dicitur, vt ignis calidus, nix alba, homo niger qui reuera niger est, & calidus qui calet: dicitur autem relatiue πρὸς τὸ δυνάμει εἶ), id est, ad id quod potestate tale est.

Ἐνθλάσει. infringit, apud Hippoc.

Ἐνθουσιασμὸς. fanatica perculsio seu afflatio numinis. Est veluti cum quidā mente in sacris faciēdis capiūtur, si qua viderint, aut si tympana vel tibias vel signa audierint, vt legitur apud authorem περὶ ἱερῆς νούσου.

Ἐνθρυσκὸν. inter olera syluestria à Theophrasto ponitur. Athenæus & Plinius anthriscon maluerunt appellare.

Ἐνθράσσει. ἐγκείμενον νύσσει. instans pungit apud Hippoc.

Ἐνιαύσιον. annuum. Vt annuus morbus. Id dicitur vel quod vno anno à prima sua origine soluitur, vel quod annorū numeris indicatur: quemadmodum & quædam septem

annorum spatio finiūtur, sicut ab Hippocr. in aphoris. scribitur, pueris plærosque morbos desinere, alios quidem quadraginta diebus, alios septem mensibus, alios annis septem, alios vero cum ad pubertatem venerint. Author Galen. comment. in lib. de nat. hum.

Ἐνιαυτὸς. annus est temporis spatium quo Sol à puncto vno zodiaci digressus in idem reuertitur. Id trecentis sexaginta quinq; diebus & sex horis, excepta fere centesima vnius diei parte, peragitur. Ac sex quidē horæ quarto quoque anno diem vnum efficientes eodem intercalātur. Nec dubium quin post annum quemque circiter cētesimum, dies vnus eximi debuerit. Quod quia à temporibus vsque Iulii Cæsaris neglectum est, solstitia æquinoctiaque quindecim vel sedecim diebus celerius apud nos hodie contingunt, vt patet cum ex multis, tum maxime ex Columella libr. 11. cap. 2. Nec me mouet quo minus ita sentiam, Galeni authoritas, scribentis libr. 3. τῶν προγνωστικῶν, annum nō trecentorum & sexaginta quinque dierum tantummodo esse, sed etiam quartę partis diei, & prætereà fere centesimæ. Siquidem malo hac in re cum astrologis sentire & scribere rationi consentanea, quam Galenum imitari, si modo hic locus integer est, & mēda vacat. Eo autem curriculo cum sol nunquam eodem in loco consistat, sed varie nobis illuceat propius ad nos accedēs, vel longius à nobis digrediens, etiam vario modo afficit atque immutat aerem. Cuius quidem mutationis cum sint quatuor magnæ siue generales differentiæ (tot enim modis inter se coeunt quatuor qualitates) ideo totum annum in quatuor partes genere siue specie differentes, quas Græci καιροὺς, interdum simpliciter ὥρας, aliquando ὥρας ἔτους, Latini anni tempora appellant, veteres diuisere, ver æstatem, autumnum & hyemē eas nominantes. Quorum etiam singulas differentias si in magis & minus secēs, particularia quædam tempora cōstituēs, sed nominibus carentia, præter æstatis particularia tempora, cuius medium ὥρα κατ᾽ ἐξοχὴν, postremum ὀπώρα nominatur. A quibus inducti quidam annum in septem partes diuiserunt, æstatem secantes in duas, hyemem vero in tres, vt scripsit Gal. Ac primam quidem earum, ver appellabant, ab ęquinoctio verno vsque ad Vergiliarum ortum, ipsumque indiuisum propter paruitatē relinquebant: secundam vero, ęstatem, vsque ad Canis exortum: tertiam, ὀπώραν: quartam, φθινόπωρον, hoc est autumnum: quintam σπορητὸν, id est sementum: sextam, hyemē, eo nomine tempus id proprie intelligentes quod sub solstitium est: extremam vero, φυταλιὰν, quod inserendis arboribus opportuna sit. Qua quidem diuisione ver & autumnum integra sinebant, propter temporis quod continent breuitatem: ęstatem vero in duas partes, hyemem autem in tres diuidebant. Attamen Hippocrates annum quadrifariā tātum partitus est, pro ratione, vti dixi, temperamentorum. Nec tamen tam firma rataque semper est partium anni tēperies, quin persæpe propter aliorum haud ignobilium quidem syderum ortus, occasus & coniunctiones euariet. Sed hanc quidem qui seruarit, καθεστῶτα ἐνιαυτὸν, id est, constantem annum: qui vero nō seruauerit, ἀκατάστατον, hoc est inconstantem, Hippocrat. appellat. si enim, inquit, pro ratione facta fuerint signa quæ diximus in ortu & occasu syderum; & in autumno si aquę descenderint, & hyems mediocritatem seruauerit, neque valde serena neque frigore excedens, & vere aquæ euenerint tempestiuæ & æstate, par est annū fore saluberrimum.

Ἐννεαφάρμακος. pessi nomen est qui ad vteri & sedis inflammationes cōuenit. habet autem adipis anserini & bubuli, cerę albę, terebinthinæ, butyri, medullę ceruinæ, mellis olei rosacei & cicini, pares portiones. Hæc omnia recentia simul liquefiunt & vniuntur. Est & emplastri genus, quod Aetius lib. 15. dicit esse Hori Mendesii. Recipit autem adipis anserini, vitulini, butyri, medullæ ceruinæ, ceræ, terebinthinæ, olei rosacei, cicini, mellis, singulorum æquas portiones, simul omnia liquefiunt & vniuntur. suppurat, laxat, & præcipue neruis per consensum affectis cōducit: ex eo etiam pessus fieri potest. Aliud eiusdem nominis emplastrum describitur à Celso ad pus mouēdum & purgandum valens, nouem scilicet simplicibus medicamentis compositum, cera, melle, seuo, resina terebinthina, myrrha, rosa medulla vel ceruina, vel vitulina vel bubula, hyssopo, butyro, omnibus pari pondere inter se mistis.

Ἐννεάφυλλον. herba nouem folia longa habens, causticæ naturæ. In lumborum doloribus & coxendicum imponitur vtilissime, lana circundata ne vrat latus: continuo enim pustulas excitat.

Ἐνορμῶντα. impetum facientia. Sic dicti sunt spiritus ab Hippocrate, aptissima prorsus appellatione & rei naturam omnino exprimente. Est enim spiritus omnium quæ sunt in corpore leuissimum tenuissimumque, nō tam aerea quamætherea substantia præditus, ex qua non modo celerrime mouetur, sed etiam in omnia corpora subit & commeat. Triplex autem cum sit, naturalis, vitalis & animalis, omnes ab iis facultatum omnium actiones perficiūtur, & quo singuli sunt, vt ita dicam, habitiores, firmiores, largiores, tenuiores, calidiores, eo plures & vehementiores & celeriores, & crebriores impetus motusque cient in suo quique genere. Itaq; cum pro ætate, sexu, temperamentis, partibus anni, ratione victus & reliquis circumstantiis magna sit spirituum differētia, inæquales quoque ab iis in corporibus motus excitari oportet. Sunt tamen omnes, vti & spiritus, genere triplices, quot scilicet sunt &

sunt & facultates ad quas motus omnes referuntur. Naturalis spiritus à iecinore prodiens, atque à solido eius corpore suam vim robur que sortitus, natiuoque calore comitatus, instrumétum est cuius opera functiones omnes naturales perficiuntur cum magna etiam vehemétia, toto corpore trahendo, distribuendo, excernendoque quicquid corpori officit. Vitalis autem quantos motus cieat, præter gloriæ, honorum, vindictę & aliorum eiusmodi magnam cupiditatem aliosque animi affectus, ostendunt etiam cordis & arteriarũ pulsus magni, vehementes, celeres, crebri, ab ipso quidem corpore cordis, seu facultate ipsi insita profecti, sed spirituum ministerio absoluti & continuati. Cerebrum autem per spiritus animales impetus edit omnium vehementissimos in omni sensuum genere, sed maxime quidem dum partem aliquam pro voluntate mouet, multoque adhuc magis cum tam repente dormientibus, timentibus, animo deficientibus, in cerebrũ tam cito recurrit, aut à cerebro in membra omnia, dicto citius euolat expergefactus, metu solutus, reuocatus, & per neruorum spiracula sensum fugiétia penetrans atque permeans. Verum, sicut initio proposuimus, tanti impetus non à sola spirituum copia, sed à caloris etiam robore, eorundem tenuitate & subiecti ipsius corporis raritate plurimum adiuuantur. Siquidem pueris, adolescentibus & ætate florentibus, quia omnes eiusmodi causæ concurrunt, magno quoque impetu spiritus in iis aguntur, ætate declinantibus minore, quod eæ causæ multo sint in iis remissores, minimo vero senibus præsertim decrepitis. vide πνεῦμα.

Ἔνουλον. caro gingiuarum interna, vt scribit Pollux. quæ enim externa est, οὖλον proprie dicitur: quę vero inter dentes ipsos media est, ἁρμός.

Ἔνρυθμος σφυγμός. pulsus enrythmus. Est octaua pulsus differétia à Galeno explicata. Sic autem pulsus omnis dici potest: omnis enim pulsus rhythmum omnino aliquem habet. Sed qui naturalem & optimum seruat, ἔνρυθμος dicitur, vnusque est & indiuisus: qui vero non seruat, ἄρρυθμος, in tres diuisus differentias. Itaque ἔνρυθμος genus est commune τοῦ ἐνρύθμου καὶ τοῦ ἀρρύθμου.

Ἐνστακτόν. collyrii genus, sic dictum quod oculis instillaretur liquidum. Eius multæ sunt apud Aetium differentiæ. Habetur & collyrium apud Galen. ἐνστακτὸν appellatum libr. 4. τῶν κατὰ τόπους. Paulus Ægineta στακτικὸν appellat.

Ἐντατικὸν. emplastri nomen, quasi dicas intensorium. Constat magna ex parte iis quę penè possunt intédere. Descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17.

Ἔντερα. intestina. Sunt corpora membranosa, caua, rotunda, ab imo ventriculo ad anum vsque protensa, distribuendi in iecur chyli & continendi expellendique stercoris instrumenta. Eorum substantia non multum à ventriculo diuersa est. Sunt autem illis duplices tunicæ propriæ, partim vt expultrice vi maiore pollerent, partim vero naturæ quadam prouidentia, vt si interior aliquo morbo putrescat vel exulceretur, exterior salua sit, ne chylus effluat. Est autem interna carnosior, externa vero membranosior. Vtraque fibras fere tantum circulares siue transuersas habet ad chyli & stercoris expulsionem, alicubi tamen & rectas, ad earum firmitatem, quod periculum esset transuersas à se inuicem diuelli, nisi à rectis veluti ab aliquo ligamento extrinsecus continerentur. Ac tunicis quidem his intestina ventriculo differunt, quod huius interior tunica, contra quam intestinorum membranosior est, rectisque fibris intertexta. Præter eas vero duas proprias etiam tunicam habent tertiam à peritonæo duabus illis circundatam. Sunt autem intestinorum duæ summæ differentiæ. alia enim tenuia sunt, eaque superiora, ἔκφυσις, νῆστις, εἰλεὸν ἢ λεπτὸν: hoc est, ecphysis, ieiunum, ileon seu tenue. alia vero crassa & inferiora totidem, τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον: cæcum: colon & rectum. Illa quidem chyli à ventriculo cocti in hepar distribuendi instrumenta: hæc vero stercori colligendo magis destinata, quanquam ex his quoque chylus aliquis in iecur perferatur. In id autem vena porta sobole numerosissima in partem eorum simã (nam cum permulti in iis sint gyri atque anfractus, necessario pars eorum altera gibba, altera caua existit) inseritur, chylum vndique exugens. Verum is suctus potissimum in tenuibus intestinis perficitur: iam enim ex chylo stercus fieri formarique incipit, vbi ad cæcum intestinum peruenit: quod quia terrestrius acriusque cunctando morandoque efficitur, ideo inferiora intestina, quibus continetur, carnosiora minusque sensibilia natura perfecit & magis sinuosa atque anfractuosa, ne nimium frequenter & cumulatim fierent excretiones. Cęterum præter venas etiam arterię quamplurimæ ad intestina perueniunt à maioris trunco, qui lumbis insidet, profectæ, & nerui insuper à ramo sextæ coniugationis, qui ab ea per costarum radices ad partes ventris inferni dimittitur. Sunt autem omnia intestina sex numero, hoc ordine sese consequétia, sumpta à superis partibus initio: ἔκφυσις, quæ & δωδεκαδάκτυλον dicitur, νῆστις, λεπτὸν, quod & εἰλεὸν vocant: τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον, hoc est, duodenum, ieiunum, tenue, cæcum, colum, rectum: de quibus vide suis locis. Hic omittendum non est quod annotat Gal. comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, cum τὸ ἔντερον singulari numero dicitur apud Hippocraté, alios τὸ κῶλον interpretari, alios vero cœcum: illud quidem κατ' ἐξοχὴν, propter magnitudinem, hoc vero quod solum ex intestinis in scrotum descendit & ἐντεροκήλην committit.

Ἐντεριώνη. pars interna cuiusq; rei, siue medulla sit, siue nucleus, siue ossiculum. alio nomine ἐγκάρδιον appellatur.

Ἐντεροεπιπλοκήλη. est tumor scroti, intestino & omento in ipsum simul deuolutis. Tumor est compositus, vt scribit Gal. libr. de tum. præter nat.

Ἐντεροκήλη. est tumor scroti, delapso in id intestino. Accidit magna ex parte laxato, nonnunquam vero & abrupto eo meatu qui à peritonæo ad testiculos pertingit. Sic enim ad ipsum meatum aut ad tunicam quæ ἐρυθροειδὴς dicitur, intestinum delabitur. Id autẽ fere cæcum est: Greci τυφλὸν vocant. facile enim, cum omni vinculo solutum sit, descendit in scrotum, quoniam solum hoc intestinum solutum sit, cum reliqua omnia lactibus alligentur, vt scribit Gal. comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἐντερόμφαλοι. quibus intestina ad vmbilicum procedunt, ipsumque extuberare faciunt. species vna est τῶν ἐξομφάλων, vt habetur ἐν τῷ ἰατρῷ.

Ἐντειχώματα. sic à quibusdam dicuntur οἱ ταρσοί, hoc est, extremi palpebrarum ambitus, vnde excrescunt cilia.

Ἐνύπτωσις. humeri acetabulum. Articulus humeri cum brachio, sicut habetur apud Iuliũ Pollucem, qui alio nomine ὠμοκοτύλην scribit vocari.

Ἐξάγιον. ponderis nomen est quo vtitur Actuarius in aurea antidoto Alexandri. Pendet autem quatuor scripula: Latini sextulam appellant.

Ἐξαλείπτης. κονιάτης. χρίστης. illitor, vnctor, apud Hippocratem.

Ἐξαλίζοιτο. ἐκκενοῖτο, euacuaretur, apud Hippocratem.

Ἐξανθήματα. papulæ. Sunt eruptiones leues humorum per cutem: sed illæ diuersorum omnino generum sunt. Nam & φλυκταίνας & ὑδράκια & ἐπινυκτίδας & λειχῆνας & alia multa tumorum genera comprehendunt. Earum autem quędam in altum attolluntur & extuberãt, à calidiore videlicet humore genitæ: quędam depressæ sunt & latæ, nec cutem fere excedunt. Præterea aliæ toto prope corpore efflorescũt, vt quæ per malignas & pestilentes febres oriuntur, & quæ per Gallicum morbum erumpunt; & variolæ vulgo dictæ & morbili: aliæ in parte tãtum aliqua cõsistunt, vt capite, facie, quas omniũ malignissimas Herodotus medicus dixit, circa labia & nasum, quales fiunt in febrium declinationibus. Sunt & earum ex colore differentiæ plures. Quoniam enim omnis humor in cutem potest erumpere, iccirco & rubræ & pallidæ & flauæ, nonnunquam vero & nigræ, & liuidæ apparent. Pro materia vero vnde nascuntur varias habent appellationes. Alias enim feruentes papulas, alias nigras medici nuncupant: ipseque Plinius eas quæ à pituitoso humore fiunt, pituitæ eruptiones vocat. Preterea & papularum quædam sine dolore, sine prurit u, sine vlcere sunt: aliæ pruritum inducunt tãtum, vt scalpendi continuo labore vigiliæ succedant. Aliæ vero exulcerantur, & aliquando ad quandam carbunculorum speciem accedunt, quas ἀγρίας, hoc est feras, Celsus scribit à Græcis appellari: in iis enim cutis plurimum exasperatur, vlceraturque ac vehemẽtius & roditur & rubet: interdum etiam pilos remittit: quod papularum genus plærique λειχῆνας, hoc est impetiginem, interpretantur.

Ἐξαίτης. ὑγιής, sanus, apud Hippoc.

Ἐξάραγμα. σύντριμμα. confractio, collisio, apud Hippocratem, vt Galenus exponit.

Ἐξαρθρεῖν. vide ὀλισθαίνειν.

Ἐξάρθρημα. luxatio. Est positio articuli deprauata & præter naturam. Ea fieri potest sursum, deorsum, intro, foras, ante, retro. Sex enim istis differentiis in articulo ossa à sua sede transponi possunt. Est autem luxatio morbus ossis, non qua os pars similaris est, sed quod partis organicæ portio sit. Sic enim & in multis aliis partium organicarum morbi partibus similaribus per accidens tribuuntur, & contra similarium morbi organicis. Sunt autem qui per ἐξάρθρημα non omnem luxationem intelligant, sed eam tantum in qua totus articulus à sua sede omnino recessit. Nam paruam luxationem παράρθρημα vocari contendunt. vide ὀλισθαίνειν.

Ἐξαρθροι. Hippocrates appellauit eos quibus articuli naturaliter extant & prominent, vt annotat Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἐξάρθρωμα siue ἐξάρθρωσις, dicitur ab Hippocrate cum os citra fracturã suo loco mouetur. quod malum etiam alio nomine ἔκπτωμα atque ἔκπτωσις appellatur.

Ἐξαρύεται. ἐκκενοῦται, ἐκθλίβεται. euacuatur, exprimitur, apud Hippocrat. Quidam vero interpretantur ἐξορμᾶται καὶ ἀπειλῶν ποιέεται, hoc est, aggreditur & minatur.

Ἐξάρυσις. ἐξάντλησις. exhaustio, apud Hippocratem.

Ἐξασίαι ἢ ἐξάστις, quidam apud Hippocrat. interpretantur lina eminentia in oris linteorum scissorum, & à vilibus pannis fila. Galeno autem etiam antequam scindãtur, extantia eodem modo videtur Hippocrates appellare. Idem Galenus annotat ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, in iis fieri ἐξασίας quæ texuntur interdum de industria, interdum autem contra voluntatem nostram. Sed obseruandum vulgatas editiones & Hippocr. & Galeni habere ibi ἐξεσίας.

Ἐξέρυθρον. valde rubens, apud Hippocratem in Prorrhet. vt Galenus interpretatur. Annotauit autem Erotianus à quibusdam ἐξέρυθρον intelligi τὸ ἐξαγινόμενον ἐρύθημα, hoc est, ruborem exterius factum: inque ea sententia fuisse Philonidem Siculum.

Ἐξεχέβρογχοι. gutturosi, apud Hippocr. libr. de artic. id est, qui guttura habent in anteriorẽ partem protuberantia. βρόγχον enim ipse appellat

pellat vel totam asperam arteriam, vel fauces duntaxat.

Ἑξηκοντάδραχμον. species collyriorum τῶν ξηρῶν, sic dicta quod vniuersa eius structura sit drachmarum sexaginta, sicut ἑκατοντάδραχμον, quod sit drachmarum centum.

Ἐξηθημένον. πόσις διὰ τοῦ ἠθμοῦ ἐξηθημένου. hoc est, panno vili colatum, apud Hippocrat. Est autem ἠθμὸν tenue quoddam & rusticum subtegmen.

Ἐξηπωτικὰ φάρμακα, eadem sunt quæ & ἐπουλωτικά. de quibus vide suo loco.

Ἕξις. habitus. varia significat. Primum quidem eo nomine in re omni vti solemus quæ stabilis est & ægre mouetur à subiecto. quomodo & Aristoteles vsurpauit in logicis, distinguens αὐτὴν τῆς διαθέσεως, id est à dispositione. hic comparatur à multa longaque διαθέσει. Proinde secundum eam significationem id quod est ἐν δυσλύτῳ διαθέσει, siue sanitas, siue morbus, siue aliud quodlibet, καθ' ἕξιν διακεῖσθαι dicitur, vt scribit Gal. lib. 2. meth. med. Huic contrarium est κατὰ σχέσιν, siue ἐν σχέσει, vt idem initio libr. 8. docet, idem significans quod simpliciter ἐν τῇ διαθέσει. Sic autem simpliciter dictus habitus neque bonum neque malum significat: sed eum in hominis valetudine designare volentes, illum εὐεξίαν, hunc καχεξίαν nuncupamus. Sunt enim hæ duæ τῆς ἕξεως differentiæ, medicis supra cæteras vsurpatæ. Hippocrates vero ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων etiam ἕξιν vocauit αὐτὴν τοῦ σώματος τὴν κατασκευήν, hoc est, ipsius corporis constitutionem, per quam vel raro aut denso corpore, vel gracili aut obeso, vel aliter quis dicitur, sicut Galen. comment. 2. annotauit: quam tamen idem Hippocrat. etiam σχέσιν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων appellat, duo hæc nomina cōfundens, vt habetur apud Galen. comment. 1. Idem Galen. libro de arte medica scripsit totius corporis habitū de his maxime partibus dici, quæ primæ intuentibus obiiciuntur, cuiusmodi sunt musculi ossa omnia cingentes, ex simplici primaque carne, & fibris, quas ipsa conuestit, constantes, quod quidem non est aliud quam ipsa κατασκευὴ τοῦ σώματος, hoc est, constitutio corporis: cui proprie competit raritas, densitas, gracilitas & obesitas. Verum Galenus scribens de his maxime partibus habitum dici quæ sunt oculis peruiæ, intellexit proculdubio & alias quasdam particulas esse, oculis licet nō obuias, quæ habitus nomine comprehendantur. Eæ nimirum sunt omnia etiam interna viscera, cor, pulmones, ventriculus, iecur, lien, renes & reliqua omnia, præter contenta & impetum facientia. Siquidem τῶν ἰσχόντων, hoc est continentium, nomine intelliguntur. In hac significatione accipienda sunt quæ dicuntur à medicis febres intermittentes gigni humoribus in habitu corporis putrentibus. Neque enim hi in extrema modo carne putrēt, sed in intimis etiam visceribus, ventriculo, iecinore & liene, quæ non minus quam musculi, habitus nomine designantur. Similiter cum dicitur tertiam febrium speciem quæ ἑκτικὴ dicitur, corporis habitum occupare: siquidem ea consistit in his omnibus partibus quas solidas nuncupant, & quæ ἴσχοντα ab Hippocr. nuncupantur, pluresque earum differentias pro locorum affectorum varietate, vt ventriculi, iecinoris, pulmonis, pectoris, mesaræi, ieiuni, coli, vteri, renum & septi etiam transuersi, Galen. lib. 10. methodi medendi annotauit. Quare nemo veteres medicos cauilletur dicentes febrem intermittentem in habitu corporis gigni, quod ille in ventriculo, iecinore, mesenterio atque alibi nascantur: quasi vero hæ quoque partes habitus nomine non comprehendantur. Quod attinet ad febrem hecticam, non est necesse sic dictam esse intelligere quod habitum corporis occupet. fieri enim potest vt illi nomen hoc inditum sit secundum primam τῆς ἕξεως significationem, quasi sit ἐν τῇ ἕξει, non vt aliæ febres ἐν σχέσει. Significat & ἕξις apud Hippocrat. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, τὴν ἐν τῷ μετὰ τὴν ἐπίδεσιν χρόνῳ κατάστασιν τῶν ἐπιδεδεμένων, hoc est, post deligationis tempus membrorum deligatorum collocationem, vt commen. 3. Gal. annotauit.

Ἐξίστασθαι. delirare vehementer & furibunde, apud Hippocr. in prorrhetico.

Ἐξολίσθησις. translatio ossis ex superficie in profundum.

Ἐξόμφαλος. dicitur cui vmbilicus indecore prominet, ipsumque malum ἐξομφαλοπάθος vocatur: alii rupturam, alii egressionem vmbilici vocant. Accidit, inquit Paulus, vel peritonæo ea parte rupto, ac procidēte omento aut intestino: interim colluuie ociosi & inutilis humoris sub vmbilico contracta, interim carne subnata, aliquando sanguine irrumpente propter venæ aut arteriæ rupturam, vt in aneurysmatis, interdum non sanguine, sed spiritu solum irruente. Si omentum procidit, circa vmbilicum tumor concolor, mollis tactu, indolens & inæqualis apparet. Si intestinum, præter hæc tumor magis inæqualis est digitis cedens & euanescens aliquando cum strepitu, balneisque & distentionibus magis increscit. Humorem denotat mollis tumor qui compressu non cedit nec decrescit, neque tamen augetur. Si præter superiora signa liuidior tumor est, & durior, adnatæ illic carnis signum est. Introductorii author tres tantum causas videtur nouisse, scribens omnes ἐξομφάλους tribus differentiis comprehendi, alios appellans πνευματομφάλους, alios ἐντερομφάλους, alios ὑδρομφάλους. Non est autem malum hoc peritonæi solius, sed oportet omnino transuersorum quoque musculorum epigastrii neruea appendices affectas esse.

Ἐξόστωσις. ossis eminentia & extuberatio, quacunque corporis parte præter naturam contigerit. Peculiari tamen nomine ossium tubera quæ in genis contingunt, σφηνισμοὶ appellantur. Non dubium est huius tumoris

qui præter naturam est materiam crassam esse & melancholicam. Sunt autẽ huiusmodi tumores Gallico morbo laborantibus frequentes.

Ε᾽ξουεχ. εἰς στενὸν συνηγμένα. in angustum contracta; apud Hippocrat. quæ & μύουρα dicuntur.

Ε᾽ξοχάς. est in ano genitum tuberculum quod callum nondum contraxit. si namque iam contraxit, κονδύλωμα vocatur. Dicitur & ἐξοχή.

Ε᾽ξυδάτωσις. idem quod ἡ ἀποτυχία τῆς αἱματώσεως, id est, frustrata sanguificatio. sanguinis enim loco humor aquosus reponitur, vnde prompte aqua inter cutem emergit.

Ε᾽παγκυλωτὸς. laquei species apud Oribasiũ, quo sinus super sinum iniicitur, faciens ad corpora figuranda.

Ε᾽παγόμια. dicuntur membrorum genitalium præputia, sed male tantum affecta: videlicet curta & quæ facile reduci non possunt, siue à natura, siue ex circumcisione. sic enim vsurpat Dioscor. cap. περὶ ψωρίας & περὶ ἀλώης. Quæ autem naturaliter se habent, πόσθαι vocantur. Dicta sunt autem ἐπαγόμια quod ducantur & reducantur.

Ε᾽παχμαστικὸς πυρετὸς. species vna est febrium quas συνόχους appellant, quæ cum vnam quidem à principio ad finem vsque accessionem habeat, non tamen eodem tenore perseuerat, sed assurgit atque inualescit. Dicitur & ἀναβατικὸς alio nomine.

Ε᾽παχρα. τὰ εἰς στενὸν τελευτῶντα. in angustum desinentia apud Hippocratem, quæ etiam ἔξουρα ab eodem dicuntur.

Ε᾽παλινώιν ἐπιπάσσων, inspergens: apud Hippocratem. additur autem ad denotandam vehementiam.

Ε᾽παναδιδοὺς πυρετὸς. increscens, resurgens febris. Est differentia febris apud Hippocrat. libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, sumpta à caloris motu, cui ipse ὀξὺν, id est acutam, opposuit. sic dicitur cuius calor initio minus mordax. postea assurgit, manumque admotam mordet. Huius generis sunt pituitosæ febres. Nam quum primum medicus manum thoraci admouerit, illæ nec mordent, nec tactum calore suo feriunt, quod materia frigida humida igni cõtraria, non facile accenditur. Manu autem diutius immorante & calorem paulatim fouente atque excitante, calor accensæ iam materiæ mordax effluuio fumi excrementi manum mordet. Nec tamen ista febrium differentia à motu caloris ita sumitur, quin & febris essentiæ, id est, calori intensiori, & materiæ in qua calor accenditur, aliquid suæ generationis debeat.

Ε᾽παναδίπλωσις, siue

Ε᾽πανάληψις. idem quod ἀναδίπλωσις in febribus, Galeno authore comm. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. vide ἀναδίπλωσις.

Ε᾽πανορθοῦσθαι. significat apud medicos, quæcunque aliquo modo excedunt, in statum naturalem restituere, vt hiatia coniungere, quæ abscesserunt propellere, peruersa dirigere. dicitur & διορθοῦσθαι.

Ε᾽πάρματα. vocantur ab Hippocr. tumores præter naturam qui secundum aures ægrotantibus exoriuntur. Ea etiam οἰδήματα communi significatione appellat. Recentiores proprio nomine παρωτίδας nuncuparunt.

Ε᾽παυξὴς νόσος. increscens morbus. Dicitur apud Hippocrat. qui procedente tempore augetur, semperque, nisi prius soluatur, labitur in peius: vt podagra, arthritis, nephritis, epilepsia, melancholia: increscunt enim vna cum ætate. Sabinus vero ἐπαυξεῖς νόσους interpretatus est morbos pueriles, qui vna cum ipsis pueris crescunt donec ad venerem apti sint, vt scribit Galenus comment. 5. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ε᾽παφαίρεσις. repetita sanguinis missio, apud Galenum.

Ε᾽παφῶσι τῷ δακτύλῳ. cõtigeris digito. ἀντὶ τοῦ ἐφάψῃ. apud Hippocr. dicitur autem παρὰ τὸ ἐπαφᾶσθαι, vt annotat Erotianus.

Ε᾽παφρα. τὰ ὀξέα ἐπικαὶ τῆς ἀφροδη, apud Hippocratem.

Ε᾽πιλυγάζονται τὰ ἐπιμήνια. hoc est, impediuntur menstrua. ἀντὶ τοῦ ἐμποδίζονται, apud Hippocr. ἠλύγη enim apud Atticos idem quod ἡ σκιά, vt annotat Erotianus.

Ε᾽πιγάστριον. abdomen. Est pars humani corporis, inquit Celsus, quę à coxis & pube sursum versus ad præcordia peruenit, ab exteriori parte, euidenti cute: ab interiori, leui membrana inclusa quæ omento iungitur. περιτόναιος autem à Græcis nominatur. Sic quidem ille libro 4. cap. 1. quid abdomen sit, diffiniuit. Alii vero multo aliter ἐπιγάστριον interpretantur, sic appellantes eam tantum partem quæ supra vmbilicum est, quæque iecinori & lieni incumbit, decepti vel nominis etymologia (γαστὴρ namque ventriculum significat) quasi sic dicatur id quod ventriculo insidet, vel male intellecto Galeno comment. in aphor. 35. libr. 2. Nam cum Galenus initio eius commẽtarii statuisset τὸ ἐπιγάστριον commune nomen omnium partium quæ in imo ventre continentur, cõclusit circa finem εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν, ὑποχόνδριον, τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον. hoc est, in treis partes omnem eam regionem (epigastrium intelligens) diuidi, in hypochondrium, in partes vmbilico circumpositas, & in ventrem infimum. Est enim hypochondrium pars superior epigastrii. Itaque relicta ea interpretatione nostrã sequamur, qua dicitur τὸ ἐπιγάστριον tota ea caro quæ ab imis costis ad pubem vsq; protenditur, quasi ἐπὶ τῇ γαστρὶ κειμένη, ꝓpterea quod ventri incũbat. Constat ea octo musculis, quorum quatuor obliqui sunt, duo recti & duo transuersim siti. Sunt autem obliqui omnium primi discissa cute statim obuii, quorum duo priores è costis profecti in pubis ossa oblique inseruntur, reliqui vero contrario fibrarum situ ab ilium osse exorti in extremas nothas costas feruntur. Hi autem quatuor

musculi

musculi tum qui ab ilibus ad costas, tum à costis ad ilia ducuntur, Græcorum literam χ referunt, eodem modo sese intersecantes. Secundum eos recti apparent, toti carnosi, à pectore vsque ad pubis ossa per medium ventrem extensi, atque ab his transuersi, qui à notharum costarum finibus exorti ilios medios angulis rectis diuidunt. Ac cum recti quidem prorsus carnosi sint à prima origine ad finem vsque, reliqui qua rectos non contingunt, sunt quidem pariter carnei: qua vero eos attingunt, in membranosas ἀπονευρώσεις mutantur. Valent autem hæ musculorum differētiæ non modo ad attractionem, retentionem expulsionemque excrementorum, verum etiam ad efflationes conducunt vocemque acutam & magnam, præterea ad vomendum meiendumque inferiore præsertim sui parte, qua vesicæ incumbunt. Cæterum nemo Galenum reprehendat, si horum octo musculorum ordinem aliquot in locis ratione optima mutauerit. Siquidē lib. 6. meth. med. & lib. 5. administ. anatom. eo ordine describit quo nos supra explicauimus, naturæ videlicet ordinem sequutus. Idem vero libr. 5. cap. 6. loc. affect. primos recenset rectos, quanquam primos non appellet, vt clarius explicaret reliquos treis ordine legitimo descriptos qua rectos attingunt, in aponeuroses commutari: similiter libr. 5. de vsu partium rectos primos describit, quorum comparatione transuersi primum, deinde obliqui, ex angulorum cum rectis musculis varietate appellantur. vt lib. 2. sanitatis tuendæ de frictionum differentiis agens Gal. explicauit. Rectum namque & natura & dignitate prius est transuerso, & transuersum obliquo: neque transuersum aut obliquum nisi per rectum definiri possunt. Quare eo ordine modoque musculos epigastrii describens Gal. ordinem doctrinę secutus videtur.

Ἐπιγέννημα. idem quod σύμπτωμα. quanquam aliqui ita distinxerint, vt symptoma esset quicquid præter naturam animali accidit: ἐπιγέννημα vero nomine, sed quod solos morbos necessario sequitur.

Ἐπιγλουτίς. femoris & natis pars exterior apud Aristot. histor. animal. lib. 1. cap. 14. ὑπογλουτὶς autem caro sub natibus ad femur depressa.

Ἐπιγλωσσὶς ἡ

Ἐπιγλωττίς. ligula. Est membrana cartilaginosa, rotunditatis oblongæ, laryngis meatui superposita. Eius substantia cartilago est, eaque prætenuis, quod eam & attolli & collabi crebro oporteat. Quo enim tempore animal respirat, attollitur, vt viam aeri faciat: cum autem quiduis transglutit, laryngi accumbit, ne id in pulmones decidat. Quod enim transglutitur, ceu primum ipsius radici incidens, post autem dorso inuectum, inclinare ipsam cogit & collabi. Rotunda autem est & magnitudine paulo maior laryngis orificio, vt velut operculum quoddam totam laryngem exacte claudat. Vergit autem ad stomachum, positionemque habet tertiæ cartilagini aritænoidi contrariam, vt quæ ex aduerso etiam loco exoriatur.

Ἐπιγονατὶς ἡ

Ἐπιγονίς. mola, patella. Est os cartilaginosum, latum, rotundum, intus læue & cauum, toti genu suprapositum. Duabus constat substantiis, vna ossea, interiore, altera cartilaginea, quæ exterior superficiariaque est, sic vt cartilagine quodammodo incrustatum videatur interna præsertim parte qua articulum respicit. Verum à lateribus asperum est, quo commodius ei tendines tibiam extendentes ipsumque femori atque tibiæ alligantes aptarentur: propter quos etiam iis locis cartilaginosum videri cū Galeno possit, maxime in iuuenum corporibus: at grandioribus, abrasis cultello aut coctura abscedentibus tendinibus, manifesto osseum apparet. Contegit femoris tibiæque articulū, alioqui nimis patentem, prohibetq; ne antrorsum luxetur. formam prope orbicularem habet, fastigio ad tibiam acuto. Vmbonem imitatur, medio corpore crassiore, orisque tenuibus.

Ἐπιδερμίς. est cuticula sensu destituta & toti veræ cuti supertensa. Sensu differt à vera cute: hæc enim à neruorum extremitatibus dilatatis fit, ἐπιδερμὶς vero à cutis excremento prouenit. Itaque vel sensu caret, vel exigui admodum sensus est, proindeque citra dolorem facile à subiecta cute separatur. Sic dicitur quod supra cutem nascitur, quodq; eius veluti quædam efflorescentia sit, sicut τὸ ἐπίθυμον τοῦ θύμου, καὶ τὸ ἐπίθυμβρον τῆς θύμβρας.

Ἐπιδεῖς. sic dicitur in muliebri pudendo suborta veluti caruncula, quæ aliis nominibus νύμφη, μύρτον καὶ κλειτορὶς vocatur.

Ἐπίδεσμος. dicitur ab Hippocrate fascia summa, quæ primæ superiniicitur: quæ enim proximæ partem affectam contingit, ὑποδεσμὶς ab eo vocatur.

Ἐπίδηλος ἡμέρα. index dies. Est quartus dies cuiusque septimanæ, indicans qualis futurus sit septimus. Nam cum iudicia soleant à natura fieri dierum hebdomadibus, sicut à Galeno demonstratum est in libris de diebus criticis, eaque nisi concocto humore fieri non possint (nulla enim crudi humoris excretio critica est) vt crisim concoctio præcedat omnino necesse est, quoquē perfectior concoctio fuerit, eo crisim meliorē fore. Itaq; vbi concoctionis signa videri incipiunt, spes est propediem futuram crisim: vt si quarto appareant, futuram septimo: si vndecimo, futuram decimoquarto: si decimo & septimo, futuram vigesimo, atque ita deinceps aliis septimanis quemadmodum prodidit Hippocrat. aphoris. 24. lib. 2. vbi quod de duabus septimanis dictum est quasi sub exemplo de aliis intelligendum nobis reliquit. Itaque in præsagienda crisi, qualis

sit cuiusq; septimanæ dies quartus, diligẽter considerandum est, quem ea de causa ἐπιδηλον Hippocr. appellauit: designat enim qualis futurus sit proximus ab eo septimus. Si namque quarto die cuiusque septimanæ signa mortifera appareant, certa pernicies septimo expectanda: contra si illo die salutifera signa se prodant, salus die septimo promittitur. Quod cum in omnibus morbis verum sit, in acutis tamen omnium manifestissime deprehenditur, in quibus mutationes maiores magisque subitæ contingunt. Adeo verum est quod scripsit Hippocrates, septenorum semper quartum diem esse indicem. Quod si fuerit aliter aliquando obseruatum, sciendum id non ex ipsius diei natura, sed alia de causa contigisse. Ex sua namque natura, hoc est, si nihil rarum magnumque vel extrinsecus, vel ex ipsa morbi specie moreque, vel etiam ægrotantis habitu acciderit, quartus omnino septimum qualis futurus sit, declarat, sicut Gal. de diebus criticis lib. 1. cap. 11. apertissime demonstrauit.

Ἐπιδημική ἡ

Ἐπιδήμιος, ἢ ἐπίδημος νόσος. est morbus communis & à communi causa natus, non tamen patrius & familiaris, sed potius externus & aduentitius. in hoc enim differt ἀπὸ τοῦ ἐνδημίου. Nam vterque cum πάνδημος, hoc est, communis, sit, hic tamen familiaris est alicui regioni & quodammodo vernaculus: ille vero non assuetus, sed à communi causa & insolita natus. habet autem duas differentias: quod alius λοιμώδης est siue pestilens, alius vero mitior, quem generis videlicet nomine ἐπιδήμιον ἢ ἐπίδημον vocari scribit Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, aphor 9. Sed satius fuerit omnes eas morborum differentias in tabula sub oculos ponere, quemadmodum Galenus distinxit.

Morborum alii
- Σποραδικοί. hoc est, dispersi, qui singulos separatim corripiunt. Sunt plures simul morbi vagantes & genere diuersi, quorum alius alium inuadit. Non ab aere, sed à ratione victus nascuntur, quam singuli habent propriam & peculiarem.
- Κοινοὶ ἢ πάγκοινοι ἢ πάνδημοι. hoc est, cõmunes. Sunt certi morbi & singulares qui alicubi vagantur, & multos æque simul corripiũt. Vt autem omnibus sunt communes, sic & causam habẽt communem, vt aerem quem omnes pariter inspiramus, vel aquæ malæ potum, vel cibũ etiam aliquãdo à cœli intẽperie aut alia de causa vitiatũ, aut grauem terramque exhalationẽ, vel simile quid quod vitari nullo modo potest.
  - Ἔνδημοι ἢ ἐνδήμιοι. hoc est, patrii, vernaculi & alicui regioni familiares. Hi in aliqua regione frequentes sunt & perpetui, & omnes ex æquo corripiunt, ob causam quæ omnium communis est. De his agitur ab Hippocrate lib. de aere, locis & aquis.
  - Ἐπίδημοι ἢ ἐπιδήμιοι. communes quidem morbi, & à communi causa nati, non tamen patrii & familiares, sed potius externi & aduentitii.
    - Λοιμώδεις. pestilentes. Hi sunt contagiosi & omnium perniciosissimi.
    - Μὴ λοιμώδεις. non pestilentes, sed pestilentibus mitiores. Carent proprio nomine, quanquam Galenus quasi oblitus eorum quæ in prooemio lib. 1. epid. scripserat, asserit alibi eos qui pestiferi non sunt vocari ἐπιδημίους, mutuato scilicet generis nomine, vt plerisque aliis accidit rerum differentiis.

Ἐπιδιδυμίς. est propria & intima testium tunica & illis omni ex parte contigua, dura, crassa & admodum valida. Eius supernæ parti vena atque arteria, sanguinem spiritumque testi deferentia, inseruiuntur, & multi ab iis ramuli intra testis corpus peruadunt. Huic alia tunica superposita est, ἐρυθροειδὴς dicta, non eam modo, verum totum etiam testem comprehendens. Dicitur ἐπιδιδυμὶς, quod testiculis quos διδύμους vocant, superinducta sit. Male quidam eo nomine testiculi quoddam caput & veluti efflorescentiam significari putant, nominibus manifesto abutentes (id enim καταχρῆσις vocatur) & ob id in errorem lapsi, quod existiment τὴν ἐπιδιδυμίδα eadem ratione dici, qua τὸ ἐπιγάστριον καὶ τὸ ἐπισύμφυον.

Ἐπίδοσις. incrementum. vide αὔξησις.

Ἐπιεικὴς. apud Hippocratem significat verisimile & probabile, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἐπιεικέως. significat apud Hippocr. modice, hoc est, neq; perfecte siue omnino vehementer, neque ex toto, sed mediocriter, vt annotat Galen.

Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem præterea author est comment. in prorrheticum ἐπιεικῶς in symptomatis vsurpari quæ nec multum spei, nec multum etiam timoris habent.

Ἐπίθεμα. est medicamẽtum quod in malagmatis formam compositum mediis corporis partibus aptatur ad varios vsus. ἐπιθέματα καθαρτικὰ plæraque describuntur ab Aetio libro 3.

Ἐπίθυμβρον. vocatur à Paulo id quod supra thymbram siue satureiam prouenit, quod cirrorũ modo comas & ramos crebro volumine cõplicat, sæpenumero purpurascens. Atram bilem perinde atque τὸ ἐπίθυμον purgare dicitur.

Ἐπιθυμὶς à quibusdam dicitur ὁ θύμος, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἐπιθυμητικὴ δύναμις. concupiscibilis, appetitrix facultas, quæ & φυσικὴ & θρεπτικὴ appellatur. Est pars animæ irrationalis, cibum, potionem, & omnis generis voluptates appetens. Eius principium iecur est secundum Hippocratem & Platonem, non cor vt Aristoteles existimauit, in quo irascibilis potentiæ sedes est, à concupiscibili tam diuersa, vt eam nunquam adiuuet, sed vna cum ratione repugnantem sæpe habeat. Vbi namque pars ea animæ concupiuit, ratio primum de concupiscentia iudicat. quæ si appetitum sequatur, sponte vna cum ratione accedit etiam irascibilis: sin autem concupiscentiæ aduersetur, continuo etiam insurgit in eam irascibilis, socia rationis & adiutrix.

Ἐπίθυμον. flos est è thymo duriore satureiæ simili. Capitula habet tenuia, & leuia, & in eis caudiculas quasi capillamenta. Thymi habet facultatem, ad omnia efficacius. exsiccat & calfacit ordine tertio.

Ἐπικανθίδες. oculorum ambo anguli, qui & ἐγκανθίδες & κανθοὶ vocantur. vide ἐγκανθίς.

Ἐπίκαιρος. maior & grandior apud Hippocratẽ, & qui vim in re quacũque magnam habet: quemadmodum nerui qui non longe distant à spinæ medulla & maxime pleni sunt, dicũtur ab eo ἐπικαιρότατοι, sicut annotat Gal. comment. 1 εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, & comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἐπικαπεράσαι. ex vno vase in aliud tranferre. dicitur & καπεράσαι. Nam τὸ ἐράσαι significat euacuare.

Ἐπίκαυμα. dicitur à Gal. ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, exulceratio tunicula in superficie inustæ, vel etiam profundius: quod vlceris genus Scribonius Largus vstionẽ appellat, alii etiam inustionem. Sed aduertendum est duo vlcerum genera hoc vno nomine apud Paulum & Aetium designari. Scribit enim Paulus ἐπίκαυμα vlcus esse oculi sordidum, impurum, crustosum, quod dum repurgatur, sæpe humores oculi effluunt. Id vero ab Aetio non ἐπίκαυμα sed ἔγκαυμα appellatur. Vocat enim ἐπίκαυμα vlcus superficiarium, cum videlicet nigrum oculi in superficie exasperatum inustum fuerit, & coloris cinerei euaserit, cuius vlceris non meminit Paulus.

Ἐπίκερας. fœnumgræcum apud Hippocr. Dicitur & αἰγόκερας siue αἰγόκερως.

Ἐπικεραστικόν. vocari potest, quicquid paulatim bonum succum sufficit in locum mali vitiosique succi paulatim vacuati. In hac enim significatione Galen. ἐπίκρασιν vsurpauit. Proprie vero dicitur medicamentum temperans & obtundens malignitatem vel morsum humorum in aliqua parte contentorum, veluti vua passa mordentes mediocriter stomachum humores obtũdit apud Galen. lib. 2. de alimentis. Idem medicamentorum genus etiam κατακεραστικὸν appellatur. Vide ἐπίκρασις.

Ἐπικυλίς. cilium vt interpretatur Gaza, quo nomine veteres extremum ambitum genæ superioris designarunt.

Ἐπικρατητικὴ δύναμις. facultas coercendæ ac retinendæ alui. vt apud Gal. lib. 11. simpl. medic. vbi de iure gallinarum & gallorum loquitur: ὅγε μὴν τῶν ἀλεκτορίδων ἁπλῦς ζωμὸς ἐπικρατητικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ὥσπερ ὁ τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυόνων ὑπακτικῆς. hoc est, gallinarum autem simplex ius facultatem habet retinendæ alui, sicut veterum gallorum sistendi. Quam sententiam ita Paulus refert. lib. 7. Vt manifeste appareat, legendum esse apud Gal. ἐπικρατητικῆς, non autem ἐπικεραστικῆς.

Ἐπίκρασις. est ratio curandæ cacochymiæ, seu potius, vt ait Gal. cacochymiæ curatio, per quã, vt scribit lib. 9. meth. paulatim vacuatur quod vitiosum est, inq; locum eius paulatim quod bonum est reponitur. Est enim in vniuersum duplex omnis curationis ratio. Aut enim in totum summouetur vitiũ, si & vires valent & humor concoctus se facile educi patitur: aut si vires imbecillæ sunt, vt confertim factam vacuationem admittere nequeant, vel humor propter cruditatem non sit futurus obediẽs medicamento, tunc vbi eum attemperaueris, tenuaueris, mitificaueris, paulatim educere oportebit, inque locum eius benigniores sufficere. Quanquam non est necesse ἐπίκρασιν vacuatione pfici. Nam quæ etiam in corpore manent, alterari mitigariq; possunt, permissa soli naturæ vacuatione, quæ eorum partem vel conuertat in corporis alimentũ, vel per aluum, vrinas, sudorem aut aliter expurget. Hæc quidẽ curandi ratio proprie ἐπίκρασις appellatur. Atque in eo sensu accipiendum est quod scribit Galenus de vinis fuluis lib. 12. meth. ἐπικεραστικοὶ δ᾽ εἰσὶ καὶ θρεπτικοί. Id enim postea interpretatur, dicens, τρέφουσι γὰρ μᾶλλον, καὶ κακοχυμίαν ἐπανορθοῦνται. hoc est, magis autem nutriunt, & humoris vitium emendant. Quod non videtur Linacer animaduertisse, de mixtione non de hac quam tractamus ἐπικράσει interpretatus.

Ἐπικτένιον. ἐπίσιον. pars muliebris quæ pubes dicitur, apud Hippocratem. In lanificio autem significat puluerem pectini insidentem.

Ἐπικύημα. est fœtus alter grauida iam muliere conceptus. Id quod fit, vt scripsit Hippocrates, cum fœtu iam concepto non clauditur exacte vterus, sed semen aliud etiam postea intro admittit.

Ἐπιλάμψιες. habetur hoc nomen apud Hippocratem lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Id nonnulli interpretantur mutationem temperamenti ad calidius & siccius: hoc enim ætatis progressu velut flamma effulget. Alii vero interpretatur corporum perfectionem, quod iuuenes per ætatem euadant carnosiores, magis adulti, colore formaque gratiores, & viribus ingenioque præstantiores, vt quodammodo fulgere videantur. Verum eo loco alii non ἐπιλάμψιες, sed ἐπιλήψιες scribunt, aut ἐπιλάμψιας ἀντὶ τῆς ἐπιλήψιαν interpretantur, vt annotat Gal. comment. 1. in eum librum.

Ἐπιληψία. comitialis morbus. Est conuulsio totius corporis non perpetua, cum mentis & sensuum oblæsione. Eam molestæ rei sensus inuehit, & cerebro noxiæ tum quantitate tum qualitate. Quantitas quidem cerebro grauis est, eiusque vim expultricem excitat, consistitque in humore vel pituitoso vel melancholico, sed fere semper frigido, crasso & viscoso. Quem tamen non adeo multum esse oportet vt penitus obstruat, vimque ipsius cerebri exuperet, alioqui non epilepsiam sed apoplexiam potius pareret, sed quantitate mediocrem, vt ad eius depulsionem, quam natura totius corporis concussu molitur, cerebro vires adhuc suppetant. Qualitas vero maligna & venenata, & virtuti animali infesta est, siue à veneno sumpto, siue ab vlcere cacoethe cerebri vel subiectarum partium, siue ab alia affectione, vt ventriculi cruditate & largo meri potu proficiscatur. Itaque vbi eorum aliquid in cerebro præter naturã fuerit, ipsum mouendi sentiendique principium in sese recurrit & contrahitur, atque ita totius corporis cõuulsionem inducit. quinetiam eam à se amoliri contendit, crebra & inæquali cerebri totiusque corporis concussione. Apparent enim manifesto in eo morbo hæc duo symptomata, conuulsio concussioque tanta, vt spumam etiam eliciat. Valido in motu humor qui in cerebro continetur exagitatus, non aliter quam oui candidum, spumam creat. Sunt autem (quanquam loci affecti nullum signum appareat) cerebri ventriculi, anterior maxime & posterior, huius mali sedes, in quibus spiritus gignitur atque continetur, primum animæ instrumentum, tum in sensilibus actionibus omnibus, tum in iis quæ à consilio & voluntate prodeunt. Spiritus igitur cum laboret & veluti attonitus in depellenda morbi causa versetur, alias interim functiones deserat necesse est. Quare non imaginari, non ratiocinari, non meminisse potest. Et quia se fere totum in suos ventriculos tãquam in arcem recipit (quod & spiritui vitali calorique accidit, si quid cordi molestum est. tunc enim in cordis ventres spiritus calorque vitalis se recipiũt, reliquis partibus calore destitutis & frigentibus) iccirco ægri neque vident neque audiunt, neque aliter omnino sentire possunt, sed facultate pristina destituti musculi vrinam, stercus, & semen quasi resoluti profundunt. Horum enim symptomatum ego potius eam causam esse existimo, quam cerebri ventriculorum obstructionem. Nam præterquam quod non est, tanta ventriculorũ obstructio (qualis in apoplexia esse perhibetur) vt cursum prorsus intercipiat spiritus animalis, certũ etiam est eam non esse communẽ omnis epilepsiæ. Tres enim cum sint, authore Galeno, comitialis morbi differẽtiæ, vna omniũ frequentissima cerebri propria est, hoc est, ab humore in ipso cerebro genito aut cumulato: altera ab ore ventriculi, affectu scilicet ab eo ad cerebrum per cõsensum ascendente: tertia vero à quauis alia parte, à qua affectus ipse incipiens, sentiente ægro ad cerebrũ vsque conscendit. Ac primam quidem Galenus docuit à crasso viscosoque humore fieri ventriculos obstruẽte atque impediente ne spiritus animalis, qui in iis continetur, inde exire possit. Quod quidẽ vt in ea specie verum sit, in reliquis tamen duabus verum esse nequit. Quandoquidem neque ab ore ventriculi, neque ab aliis partibus, vt vtero, & (quod se in duobus vidisse Galenus scripsit) crure, talis humor sursum ferri potest (hic enim præter naturam motus esset) sed vel vapor, vel tenuis & spiritalis quædam substantia, vaporis in modũ sursum ascendens, vel nuda quædam qualitas, alteratis per continuationem partibus cerebrũ petens, quemadmodũ Pelopem præceptorem suum disserentem Galenus se audiuisse prodidit, epilepticę conuulsionis, reliquorũmq; symptomatũ causa est. Ea igitur cum obstruere ventriculos non possit, conuulsionem tamen & concussionem vehemẽtem totius corporis nihilominus inducat, patet ea symptomata ab obstructione non fieri, sed à rei tristis & infestæ sensu, facultate animali in suum principium se recipiente, quodq; nocet à se depellere tentante. Eorum autẽ quæ nocet, sicut initio proposuimus, duplex est differẽtia. Aliud enim copia, aliud qualitate nocuũ est. Sed copiam quidem in epilepsia non oportet esse tãtam, vt prorsus obstruat, & vim cerebri expultricẽ exuperet, sed mediocrẽ, vt in eam natura valeat insurgere. Virtus enim propter copiam nimium oppressa, & veluti coarctata, non habet spatium quo se moueat, insurgatq; ad excutiendũ humorem totius cerebri vẽtriculis infarctum. Ob id namque in apoplexia concussio illa corporis exagitatioque fieri nequit, futura alioqui, si minus esset humoris. Est enim hoc precipuũ inter apoplexiã epilepsiamq; discrimẽ, quod & inter paralysim tremoremq; esse animaduertitur. In hoc enim tremor

epilepsiæ

epilepsiæ quodammodo similis est, sicut paralysis apoplexiæ. Ergo vt tremoris causa non est obstructio, sed superfluus tantum humor naturæ grauis, & grauitate duntaxat non etiam obstructione, sicut in paralysi, motum conatusq; naturæ impediens, ita in epilepsia indicare licet, humorem qui copia sua cerebro nocet, non ea ratione epilepsiā aliaque eius symptomata excitare, quod obstruat, sed tantum quod grauis & molestus cerebro existat. eoque fieri vt inde concitata facultas animalis in suum principium se recipiat, quo tota in eius depulsionem postea incumbat. Non est igitur omnis epilepsiæ causa obstructio, sed quemadmodum singultum, inquit Galenus, generari aliquādo cernimus, sic etiam epilepsiam quandoque fieri putandum est. Si Galenus piper plus æquo edisset, ilico singultu se correptum fuisse memorię prodidit. Proinde existimauit similem quendam in cerebro motum fieri posse, qualis aliquando stomacho singultiente accidit, atque acrem quoque humorem non modo singultum, verum etiam conuulsionem per vniuersum corpus excitare, ipsumque neruorum principium, quo à se expellat quicquid molestiam exhibet, isto motu concuti. Motus hic vniuersalis quidem diuturnus est, vt qui à pueritia maxime incipiens (qua de causa, opinor, Hippocrates libr. de aere, loc. & aquis, πάθος παιδίον, hoc est, puerilem morbum appellauit) fere semper consenescat: particularibus vero accessionibus, inter acutos, qui sine febre sunt, à Gal. numeratur. Eundem morbum veteres νόσον μεγάλην & ἡρακλείαν & ἱερὰν hoc est, morbum magnum, Herculeum & sacrum vocarunt, iis nominibus eius magnitudinem designantes. Latini comitialem dixerunt, quod in comitiis & hominum frequentia maxime inuadat.

Ἐπιλογισμὸς. est communis ratio & omnium assensu comprobata, vt definit Galen. vel est ratio apparens nec recedens ab his quæ manifesta sunt, sed illa semper vsurpans, vt idem ait lib. de sectis. Huiusmodi rationes multæ habentur apud Hippocratem in prognost. vt quæ à facie ægri & signis aliis euidentibus sumuntur.

Ἐπιμήδιον. vindicta Romanis. caulis est nō magnus, hederæ foliis denis vel duodenis, neque florem neq; fructum ferens, radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. Refrigerat & humectat.

Ἐπιμηλὶς. est alterum genus mespili, vt ait Dioscorides, in Italia nascēns, quod à rusticis, vt scribit Galenus, vnedo vocatur, & plurimum in Calabria nascitur. Est autem arbor mali similitudine, folio tantum minor, ferens pomum rotundum esculentumque, adstringens & tarde maturescens. Dicitur à quibusdam alio nomine σητάνιον. Galenus quoq; author est eandem etiam ἀμαμηλίδα dici.

Ἐπιμυλὶς. ἡ ἐπιγονατίς.

Ἐπινενευκὼς σφυγμὸς. annuens siue innuens pulsus dicitur à Latinis interpretibus. Idem vero & ἐκνενευκὼς ab Archigene dictus est. Species est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, quoties pulsus magnus circa duos medici digitos medios sentitur, minor autem ab extremis. Sic enim appellauit Archigenes, volens indicare diastoles breuitatem cum vtriusque extremi quadam ἐπινεύσει, hoc est, inclinatione. Neque enim vt præcisis affatim, sed veluti inflexis vtrinque partibus in breue contrahitur, fitque μύουρος, hoc est, decurtatus magnitudine, secundum extremam vtramque sui partem. Hic pulsus proprius est marcescentium ex inflammatione quæ discussa non sit, nulli eorum conueniens qui aliam ob causam in marasmum inciderint, vt scripsit Galen. in Isagoge pulsuum. vide μύουρος.

Ἐπινέφελον οὖρον ἢ ἐναιώρημα. vide νεφέλη.

Ἐπινυκτὶς. pustula est, vt ait Celsus, pessima colore vel subliuida, vel subnigra, vel alba suo videlicet humori similis, circa quam vehemens inflammatio est: & cum adaperta est, sanies inde defluit & reperitur intus exulceratio mucosa. Dolor in ea supra magnitudinem eius est: neque enim ea faba maior est. Oritur in eminentibus partibus, suaque sponte erumpit, & fere noctu, vnde nomen quoque ei ἐπινυκτὶς impositum est, sicut etiam placet Galeno. Scribunt autem Paulus & Aetius eam non magnopere per diem excruciare, sed noctu grauissimum ciere dolorem atque inde nomen habere. Vera autem est vtraq; ratio: nam qua hora orta est, eadem exacerbari verisimile est. In reliquis cum Celso consentiunt, scribentes ἐπινυκτίδας vlcuscula esse sponte erumpentia, phlyctænis similia, subrubra, ex quibus ruptis sanies cruenta effluit. Nec obest quod ille pustulas, hi vlcuscula dixerint: sunt enim & ipsæ pustulæ vlcuscula: nec similiter quod Celsus varii coloris, hi subrubra dixerint, quoniam sub istis & subliuida & subnigra comprehenduntur. Omnis enim sanguis etiam biliosus (à quo subrubrum illum colorem fieri verisimile est propter dolorum vehementiam, quod à bile dolor omnium vehementissimus fit) sub cutem effusus, facile in eos colores mutatur. Qui enim ab atra bile talis est, non habet fere magnum dolorem adiunctum, quantum inuehunt epinyctides. An vero & albæ tantum inferre valeant, dubitari potest, nec de eo tantum, sed an albæ etiam omnino sint, præsertim cum scribat Celsus circa eas vehementem inflammationem esse. Præterea tum hi, tum Celsus saniem iis ruptis emanare scribunt, nec illi negant in fundo vlcerum mucosum quid reperiri. Quod vero bilis mista sanguini dolorem non moueat nisi cum mouetur, quodque noctu interdum moueri soleat, declarant & febris tertianæ & hemicraniæ accessiones aliquando per noctem contingentes statis periodis.

Ἐπινώτιον. scapula. ἡ ὠμοπλάτη.

Ἐπιπακτὶς. frutex est pusillus, exiguis foliis. Valet aduersus venena & iocinoris vitiis vtilissima est. alio nomine ἑλλεβορίνη. dicitur.

Ἐπιπαστὰ φάρμακα. medicamenta quæ insperguntur. dicuntur & καταπαστὰ, de quibus vide suo loco.

Ἐπίπετρον. sic dicitur ἄκινος authore Plinio. Hanc Hippocrates libr. περὶ ἑλκῶν aduersus tumores & inflammationes commendauit. refrigerat enim & modice adstringit. Sunt tamen qui eo nomine ἀείζωον intelligant, quod πετροφυὲς à quibusdam dici Dioscorides scripserit.

Ἐπιπεφυκὼς χιτών. adnata tunica. Est tunica oculi extima orta ex pericranio, oculum continens & vicinis partibus alligans. Sic dicta est quod aliis quæ oculum constituunt tunicis forinsecus sit adnata. Ea oculum vniuersum non complectitur, sed à lateribus tantum, adhærescens corneæ tunicæ eamque complectens ad iridem vsque progreditur. quo cum peruenerit, summa tenuitate euanescit, nec ad pupillam vsque extenditur, ne visioni officiat vulgus coniunctiuam appellat. Vocatur autem à Græcis & περιόστεος & περικράνιος ὑμὴν. vt scribit Galenus.

Ἐπίπηχυ. pars cubiti superior, sicut ἀγκὼν inferior.

Ἐπίπλασμα. idem quod κατάπλασμα de quo suo loco.

Ἐπιπλοκήλη. est delapsus omẽti in scrotum. Morbi genus est in situ præter naturam. Est autem herniæ species, cuius cum sint plures differentiæ, hæc ab ipsa parte quæ excidit & tumorem facit sortita nomen est. Descendit autem id rupto laxatoue peritonæo, sicut & intestinum, præsertim quibus longius fuerit: multis enim breuius est.

Ἐπιπλοοῦν ἤ

Ἐπίπλοον omentum. Est pars membranosa, dupla, pluribus neruis, arteriis venisque intertexta, intestinis incumbens. Id secto peritonæo primum venit in conspectum, ac primo quidem obtutu nuda simplexque membrana apparet: sin totum eius corpus contempleris, multis præterea venis, arteriis, neruis, plurimoque etiam adipe eam constare deprehendes. Ac venas quidem habet ab ea magna τῇ ἐπὶ τὰς πύλας, quam portam vocant: arterias vero ab illa arteria quæ secundum lumbos descendit: neruos autem à sexta cerebri coniugatione, eiusque ramis qui in iecur, lienem & ventriculum feruntur. Ad quorum vasorum tutelam natura illi glandulosum corpus, καλλίκρεας & πάγκρεας dictum, inseruit, inferiori eius membranæ ad fundum ventriculi innatum, vt illorum diuaricatio securior redderetur. Ita instructum omentum reti non est absimile, proindeque & γαγγαμὼν & σαγήνη à plerisque dictum fuit. Nascitur à peritonæo, duplumq; est, tunicis videlicet duabus constans densis, tenuibus, sibique incumbentibus, nec vsquam secum vnitis, ex quo peræ aut marsupio Galenus ipsum comparauit. Dorso ad vndecimam thoracis vertebram, & iecinoris cauo, & ventriculi fundo, & duodeno intestino, & lieni & colo ligamentis adhæret, reliquis autem intestinis prætenditur & quodammodo ἐπιπλεῖ, hoc est, innatat: vnde & nomen habet. Vsus eius maximus est vt ventriculum, cuius fundo incumbit, foueat, innatumque calorem etiam per inediam tueatur, deinde vero vt venæ portæ ramos quoquo versus protensos, sibique implexos fulciat, & arterias pariter neruosque proximis ipsi partibus inserendos tuto deducat.

Ἐπιπολάζον. significat apud Hippocr. idem quod πλεονάζον, hoc est, redundans, vel quod syncerum est aliisque impermistum, vt annotat Galenus comment. in librum de natura humana.

Ἐπιπόνως. significat apud Hippocrat. idem quod οὐκ εὐφόρως. vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ ά τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἐπίσειον. pubes. pecten. Idem quod ἥβη καὶ ἐφήβαιον. alii aqualiculum interpretantur. scribitur & ἐπίσιον.

Ἐπισημασία. dicitur ipsum principium siue insultus accessionis febrilis, in quo ægri solent horrere, refrigerari, oscitare, pandiculari, dormitare, aut alia quædam his similia pati. Est autem insultus accessionis, vt explicat Galen. lib. de morb. temporib. tempus indiuisibile, exacte iam primum, quo ista fere quæ retuli, solẽt oboriri: horum si quod ægri senserint, iam accessionem adesse, quasi eo signo præsentiunt, eamque ob causam tempus id ἐπισημασία, hoc est, significatio, nominatur. dicitur autem & εἰσβολὴ παροξυσμοῦ. Ac eiusmodi quidem accessionis significatio, quæ scilicet cum talibus signis inuadit, simpliciter ἐπισημασία appellatur, estque febrium putridarum propria. Verum habent & suam ἐπισημασίαν hecticæ febres, sed ab illa differentem: ea autem est vna fere hora vel duabus post assumptũ cibum, quo tempore qui hectica febre laborantem tetigerint, quandam febris veluti accessionem deprehendent, calorem & pulsuum magnitudinem atque celeritatem intendi sentientes, nec quicquam tamen eorum obseruantes accidisse, quæ solent in putridis febribus euenire, hoc est, non horrorem, non extremitatum refrigerationem, non dormitationem, non aliquam pigritiam aut aliquam omnino inæqualitatem in calore aut pulsu, sed neque paruitatem neque debilitatem, neque aliud quid simile. Ideo hæc quia ἐπισημασία non est, non absolute, sed cum addito, ἐπισημασία ἄλυπος nominatur, quod careat iis angustiis molestiisque, quibus alii grauiter premuntur per initia accessionum. Est autem hęc febrium hecticarum propria, vt docet Galen. lib. 1. de differentiis febrium cap. 9.

Ἐπισκλήροις. induratis apud Hippoc.

Ἐπισκύνιον. vocatur extrema frontis ruga, quam

oculis

oculis superinducimus, quoties attentius aliquid cogitamus, aut erubescimus, vt scripsit Rufus. Sunt autem qui partem eam carnosam quæ superciliis subiecta est, ἐπισκύνιον appellent. Nicandri Græcus scholiastes, in Theriacis ἐπισκύνιον interpretatur τὸ ἐπάνω τῶν ὀφρύων, hoc est superciliorum extremum. Id quod Nicander simplici nomine σκύνιον dixit. Gaza supercilium interdum apud Aristot. vertit.

Ἐπισπαστικὸν φάρμακον. attrahẽs medicamentum, quod aliis etiam nominibus ἑλκτικὸν & ἑλκυστικὸν appellatur. de quo vide in dictione ἑλκτικὰ φάρμακα. Sunt autem multa eius generis medicamenta, quorum nonnulla habentur apud Galen. libr. 6. τῶν κατὰ γένη. & apud Scribonium Largum certum quoddam emplastri genus ἐπισπαστικὸν ab eo appellatum nomine sui generis, quod aperit & educit pus, aut si quid aliud subest.

Ἐπίστασις. dicitur apud Hippoc. aphor. 34. & 35. lib. 7. id quod insidet & supernatat vrinæ, siue bulla, siue pinguedo, siue quid aliud.

Ἐπίσχεσις: cunctatrix, cogitabunda, hæsitans, apud Hippocratem.

Ἐπιστροφεύς prima vertebræ nomen fuit apud antiquos medicos. Nam ea super secundam vertitur, veluti super axem quendam: quam ob causam etiam hæc ἄξων à veteribus dicta est.

Ἐπίσιον. os transuersum & latum in imo ventre quod pubi subiacet & munit intestina: Latine pecten & os pubis dicitur.

Ἐπίτασις. dicitur ab Hippocr. ἡ ἀρχὴ τοῦ παροξυσμοῦ, hoc est initium accessionis, vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἐπίτεγκτον. sic dicitur à quibusdam ἡ ἄκινος.

Ἐπιφλογίσματα. dicuntur ab Hippocr. aphor. 23. lib. 5. ardores & feruores alicuius partis, velut à flamma vstæ propter exuperantem humorũ caliditatem. Idem prosus eo nomine significatur quod τῆς φλεγμονῆς, quo veteres omnem ardorem etiam citra tumorem notabant. Dicitur & Hippocrati φλεγμασίη.

Ἐπιφορά. est impetus omnis humoris in quamcunq; partem influentis: quod vocabulum quamuis Græcum sit, sæpe tamen vsurpat Plinius, dicens epiphoras vteri & ventris & oculorum. Verum de oculis aliquando simpliciter ἐπιφορὰ dicitur, & significat fluxionem in oculos irruentem. Paulus vero libr. 3. non simpliciter, sed τὰς τῶν ῥευμάτων ἐπιφορὰς dixit, & Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, describens Nectarium Marci, dicit πρὸς ἐπιφορὰς ῥεύματος λεπτοῦ efficax esse.

Ἐπίφοροι. dicuntur apud Hippocr. in Prorrhetico, vt nonnullis placet, mulieres grauidæ & iam vicinæ puerperio: vt aliis autem videtur, quæ facile concipiunt & crebro pariunt, vt annotat Gal. in comment.

Ἐπίφυσις. est vnitio ossis cum altero osse, quasi os alterum ossi innatum sit. In epiphysi enim ossa in se mutuo subeunt, quo securius vniantur, & fere ad ossis alterius finem portio hæc maioris ossis per epiphysim agglutinatur, tanquam natura sui oblita os breuius fecerit, quod deinde epiphysi addita perficiat atque producat. Quo in opere naturam ars fabrilis videtur imitari, quæ breuius lignum alterius adiectione ceu epiphysi auget. Apparet manifestius epiphysis in infantibus, non ossis, sed cartilaginis specie. Tempore autem in os durescit, adeo vt senibus commissura quandoque nulla appareat, nisi eam interdum vis aliqua detegat & separet. Est vero epiphysis ossibus quibusdam vnica, aliis duplex, triplex quibusdam, aliquando quadruplex vel etiam quintuplex. Vsus epiphyseos est, vt scribit Galenus, non tantum quod medullam in magnis & raris ossibus operit, sed quod tutam etiam articulationem reddit, quod per epiphysim os dilatatum in magnas, sæpe etiam multas apophyses, tutã magis diarthrosim efficiat, dum pluribus partibus os vtrumque committitur: quomodo columnarũm bases & epistylia amplificantur ad sustinendi securitatem. Nam si angusta & acuta his partibus essent ossa, ac veluti puncto sese tangentia, fallax omnino & periculosa esset diarthrosis. Ne vero os propter epiphyseos amplitudinem esset oneri, raritate & cauernulis amplioribus & pluribus succum illum medullosum ad sui nutritionem continentibus, natura prouidit. Cæterum quod ἐπίφυσις differat ἀπὸ τῆς ἀποφύσεως Gal. libr. de ossibus annotauit, scribens ἀπόφυσιν totius ossis partem esse, ἐπίφυσιν vero non esse partem ossis, sed aliquid ossi adnatum.

Ἐπίχνουν. ἐπίπαγον. χνοῶδες. concretum, lanuginosum, apud Hippocr.

Ἐπομφάλιον. medicamentum quod vmbilico illitum subducit aluum. Cuius generis multa describuntur ἐπιθέματα apud Aetium lib. 3.

Ἐπορεξάμεναι. ἐπιχειρέουσαι. extensæ, apud Hippocratem.

Ἐπόχιον. palmes ex quo nascitur quippiam, vt ex colocynthide, apud Hippocr.

Ἐπουλίς. est tuberculum & carnis excrescentia in gingiuis proueniens & ad intimos molares dentes pertinens. Oritur ex inflammatione, febreque interdum, & dolorem habet adiunctum, eumque aliquando tantum vt æger os aperire nequeat. Quanquam autem Paulus libr. 3. scripserit intimi molaris affectum esse, generalius tamen dicit libr. 6. carnis esse excrescentiam iuxta dentium aliquem in gingiuis exorientem.

Ἐπουλωτικὴ δύναμις, cicatricem inducens facultas dicitur & συνουλωτική.

Ἐπουλωτικὸν φάρμακον. est medicamentum valde siccum & adstringens, vlceri cicatricem inducens. Nam quia cutis carne ipsa siccior densiorq; est, qui carnem cuti persimilem reddere cupiet, eam necesse est contrahat, constringat, constipet, denset, præterea siccet & calli instar induret, quippe cum cutis velut in callum durata caro sit. Hæc quidem est medicamenti quod cicatricem

inducit summa, verum ea non satisfacit ad intelligendam plane eius naturam. Nam & glutinatorium medicamentum, quod κολλητικὸν dicitur, tum siccat, tum etiam adstringit. At in glutinatione vlcerum siccandum modo est quod affluit, quo videlicet affecta pars superuacuis vacet: in cicatrice vero ducenda, non modo quod affluit, verum etiam humor qui in ipsa carne continetur est consumendus. Itaque multo siccius est quod cicatricem inducit, quam quod agglutinat, quando glutinaturo vnum id propositum est, vt eius quod secundum naturam est redundantiam consumat: qui cicatricem inducet, non hoc modo, verumetiam vt eius naturalem humiditatem absumat. Sunt autem huius generis medicamentorum multi gradus, pro diuersa corporum natura & partium: galla immatura, mali corium, AEgyptiæ spinæ fructus, modice siccantia sunt: chalcitis, æs vstum, æris squama, misy, fissum alumen, multo his valentiora sunt: misy quidem & chalcitis præcipue, mitior autem æris squama, atque etiam hoc mitius æs vstum. Talia quidem sunt ἐπουλωτικὰ φάρμακα, cicatricem primario proprieque inducentia. Nam sunt & alia quæ per accidens & secundario id possint, veluti καθαιρετικὰ, si ad exactum pulueris læuorem redacta per specilli cuspidem carnem leniter contingant: & ea quæ absque adstrictione desiccandi vim habent mordacitatis expertem. Nam & hæc quoque ex accidente ἐπουλωτικὰ sunt, vt myrrha, lithargyrus, ostreum & diphryges combusta: nam & hæc sæpe cicatricem inducunt illita.

Ἑπτάπλευρον. dicitur à quibusdam τὸ ἀρνόγλωσσον, hoc est plantago, vt habetur apud Dioscoridem: ratio est vel quod septem crassioribus fibris quasi costis in dorso per longitudinem folia eius distincta sint, ob quam causam etiam à plerisque πολύνευρον appellat: vel quod maior foliis septenis, laterum modo includitur. Graiorum imitatione septinerуia dici potest. Verum Paulo AEginetæ ἑπτάπλευρον alia videtur herba quam plantago, id quod aperte in emplastro cui nomen est βοτανικὸν, aduersus collectiones inuento demonstrauit: quippe in quod tres quærantur herbæ, plantago ternis vnciis, heptapleuron senis, leoneuron quoque ternis.

Ἑπταφάρμακον. medicamentum laxans, suppurans, carnemque gignens. sic dictum quod septem pharmaca admittat, cerussæ bessem, spumæ argenti trientem, ceræ, picis, colophoniæ, adipis taurini, thuris, singulorum sextantem, vt habetur apud Aetium libr. 15. cap. 22.

Ἑπτάφυλλον. herba est quinque folio similis nisi septem haberet folia. Ea vtrinque lanuginosa sunt. Florem habet luteum, radicem puniceam & intortam. Officinæ bistortam vocant.

Ἑπτοημένοι. dicuntur οἱ ἐκπεπληγμένοι, hoc est stupidi & mente consternati, ἀπὸ τοῦ πτοιοῦμαι, quod est Trepido & Attonitus sum. Sunt qui ἐρωτοληπτικοὺς interpretentur.

Ἐπώδης. δυσώδης ἢ ὁ ἐπόζων. foetens, male olens, apud Hippocr.

Ἐποξίσμη. τῷ ὄξει πλείονι κεχρημένη. multo vtens aceto, apud Hippocr.

Ἐπωμίς. dicitur à Galeno comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, pars humeri superior quæ ad ceruicem vsque porrigitur. Rufus definit esse partem eam quæ à tendine ad humeros pertingit. Hanc autem quidam musculum esse interpretantur, articulo humeri superiniectum & brachium sursum mouentem, quem etiam veteres δελτοειδῆ appellarunt. Id quod ego magis arbitror quam dicere ossis portionem esse, cum Galenus nullam eius ossis mentionem fecerit libr. de ossibus, neque ab acromio distinxerit.

Ἐρανθεμὶς ἡ

Ἐράνθεμον dicitur ἡ ἀνθεμὶς, quod vere floreat: tametsi non omnia anthemidis genera quidam censent hoc nomine appellanda, sed proprie illud modo cui flos colossinus est, foliorum fruticisque amplitudine maiusculum.

Ἐρανος. lapillus quidam qui in Euphrate reperitur. Quidam turcicam vulgo dictam esse putant.

Ἐργασίμη. Species est myrrhæ, omnium deterrimæ. pingui caret, cano situ obducta est, acris, ad gummi imaginem vergens, vt scribit Dioscorides.

Ἐρέβινθος. cicer. Est legumen radice surculosa, eademque altissima, caule lignoso, obliquo, foliis circinatis, siliqua rotunda, semine vario, tum colore, tum sapore, tum forma. Eius genera sunt arietinum, κριὸς à Græcis dictum, quod arietino capiti simile sit, Columbinum idemque Venerium, erui similitudine, ὀροβιαῖον ob id appellatum, à Columella punicum. Iis generibus syluestre adiicitur à Dioscoride, Galeno, Pauloque, cuius vis alia duo excedat: ὀροβίας calidior arietino, subamarusque vt eruum, vnde nomen. In columbino & orobiæon & syluestre contineri putamus. Est autem cicer copiosi nutrimenti, aluo mouendæ habile, ciendæ vrinæ idoneum, lacti & semini generando aptum, prolicit vero & menses. Sed arietinum cæteris efficacius vrinam prouocat, eiusq; decoctum renum calculos confringit. Cæterum ὀροβιαῖον eadem vi pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Sunt enim calidi & modice sicci, participes item sunt amaritatis, per quam viscera expurgant.

Ἐρέβινθος. dicitur etiam pudendum virile. quomodo apud Aristoph. explicat eius scholiastes.

Ἐρεγμὸς. simpliciter quidē & absolute, faba fresa fractaque: vt sit ἐρεγμὸς in faba quod πτισάνη in hordeo, & χόνδρος in alica. Quod si fabā molam experta sit & in farinam redacta, iam non ἐρεγμὸς, sed vel κυάμινον ἄλευρον vel ἄλευρον ἐρεγμινον dicitur. Quamuis autem de faba sæpissime ἐρεγμὸς vsurpetur, obseruatū tamen

men est etiam de aliis leguminibus itemque radicibus eodem modo fractis dici non simpliciter quidem sed nomine ipsorum apposito, vt κρίθης ἐρεγμὸς, ὀρόβου aut φασιόλου aut ὀρόβου ἐρεγμός. Non est idem quod ἔτνος, neque quod λέκιθος. Nam ἐρεγμὸς, vt dictum est, fabam ipsam aut aliud leguminum genus fresum fractumque significat, sed crudum adhuc incoctumque: ἔτνος vero & λέκιθος, ipsum iam elixatum ita vt mandi possit. Dicitur ἐρεγμὸς ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν, vt ait Galen. quod frangere significat. Alicubi ἐριγμὸς inuenitur scriptum ἀπὸ τοῦ ἐρίκειν, quod idem est.

Ἐρεθισμός. proritatio. Hoc vno nomine Hippoc. omnia comprehendit & designat quæ quouis modo virtutem reddunt infirmiorem, vt morsus quem acris humor vel in intestinis vel in ventriculo & præsertim eius ore excitat, vigilia, ira, mœror, lumbrici ab intestinis ad ventrem ascendentes, pruritus totius cutis aut partis cuiusdam per noctem molestus, à quo non solum propter irritationem, sed etiam vigilias vires exoluuntur. Hæc enim omnia Hippocr. ἐρεθιστικὰ appellauit, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, sicut Gal. commen. 3. annotauit.

Ἔρεισμα. idem quod ἐρμασμα, hoc est, partis ægræ fulcimentum per fasciam & vinculum, vt ait Galenus.

Ἐρετρειὰς γῆ ἡ.

Ἐρετρειάς. Eretria siue Eretriensis terra. Regionis & loci è quo effoditur nomen habet: sic enim dicitur ab vrbe Eubœæ Eretria, quæ sita prope Chalcidem. Ea est modice pinguis, sed densane an rara fuerit non facile sciri potest, quod nihil ea de re veteres prodiderint. Sunt autem ipsi duæ colorum differentiæ: alia enim candida, alia cinerea est. Illa pictores, hac medici vtuntur, præsertim vero admodum molli, & quæ per æramenta tractim si ducatur, lineam violaceam refert. Extergendi vim habet valentem, sed citra morsum, maxime si elota sit. Quod si vratur, subtilitatem & acrimoniam acquirit, & vim etiam digerendi. Sin post vstionem lauetur, deposita acrimonia & retenta tenuitate, desiccantior euadit. Quo autem modo eam tum lauare tum vrere oporteat Dioscorides exponit lib. 5.

Ἐρυγή. ἐρύγμα. ἀπόβλημα. ructus, reiectio, apud Hippocratem.

Ἐρευξις. vide ἐρυγή.

Ἐρεγμὸς. vide ἐρεγμός.

Ἐρείκη. erice. Est arbor fruticosa bis anno florens, prima videlicet & vltima syluestrium. Plinius ait non multum à myrice differre, colore rosmarini & pene folio: multo tamen quam myrice minor est. Athenienses τὴν ἐρείκην authore Plinio appellant tetradicem: vel, vt habetur apud Theophrastum, nisi mendosus sit codex, tetralicem. Eubœi sisaron, vel, vt Varro habet, sisaram. Vescuntur apes eius flore, vnde mel ἐρικαῖον vocatum, syluestre improbum & simile arenoso faciunt. ἐρείκη vi pollet discutiente citra rosionẽ, sed flore eius potissimum & foliis vtendum. Sunt qui putent esse eam quam officinæ genistellam nuncupant. Sunt qui ἐρείκην per diphthongum scribant, quod ab ἐρείκω deducatur.

Ἐρικηρὸν. species est collyriorum τῶν σκληρῶν, cuius aliquot differentias Aetius recenset. Non dubium est sic vocari à fructu erices quem recipiunt, quem Galenus lib. 4. τῶν κατὰ γένη inter mediocriter adstringentia enumerat.

Ἐρικίδες. αἱ ἀδρομερῶς διῃρημέναι κριθαί. hoc est, hordea, in crassiores portiones diuisa, apud Hippocrat. quidam bifariam diuisa interpretantur. Nam & ἐρικτὸν, quod bifariam diuisum sit, vocari aiunt. Galeno tamen vtrumque dictum videtur ἀπὸ τοῦ ἐρίκειν, quod non significat bifariam diuidere, sed frangere simpliciter. vnde & placentæ quoddam genus ἐρίκιον vocatur quod facile frangatur. Sunt qui ἐρεικίδας per diphthongum scribere malint.

Ἐρινεοί. à quibusdam dicuntur οἱ ὄλυνθοι, id est, grossi, de quibus vide in dictione ὄλυνθοι.

Ἐρινεὸς. caprificus. qui & ἐρινός.

Ἔρινος. herba est foliis ocimi, sed minoribus, parte superna diuisis, quinis senisue, dodrantalibus surculis, flore candido, semine nigro & acerbo: in cuius foliis & caulibus lacteus succus continetur. Quam autem Dioscorides ἔρινον appellauit, Galen. ἔχιον vocat, qui τοῦ ἐρίνου non meminit, vti nec ille τοῦ ἔχιου: in reliquis eadem dicentes. separauit tamen eas Paulus, & de vtraque seorsum egit. Quia autem ἔρινος ocimi similitudine sit, ab aliquibus ὠκιμοειδὴς dictus est, & à Romanis ocimum aquaticum, propterea quod apud fontes & fluuios nascitur. Herbarii herbam lactis & ocimum aquatile appellant.

ἐρινεός. caprificus. Est ficus syluestris generis, nunquam maturescens, carpensque muros ac parietinas: longe validior est quam ficus & nodosior, nullis fere vitiis obnoxia. Est & fico multo viuacior. Habet & vires multo etiamnum efficaciores. Dicitur & ἐρινεός.

Ἐρίξ. dicitur apud Hippocr. de iecinore, vt ait Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. scriptum tamen est in plurimis θρίξ. significat autem partem hepatis superiorem qua eius fibræ à se inuicem diuiduntur.

Ἔριον. lana magni est in medicina vsus. Eius duæ differentiæ sunt, pura & sordida. pura dicitur quæ lota est: sordida vero, illota, quam Græci ἔριον ῥυπαρὸν & οἰσύπηρον, Hippocrates vero πινόεν καὶ πινῶδες appellant. est autem πίνος idem quod ῥύπος.

Ἐριοφόρον. est bulbi genus authore Theophrasto, circa ripas amnium nascens, cuius inter summum corticem partemque eam quæ edendo est, lanea continetur materia, ex qua mappæ vestesq; quondam conficiebantur. Nomen ex eo accepit quod lanam ferat.

Ἐρίσιμον. vide ἐρύσιμον

Ἐρεφίας. herba est septem lanuginosis ramulis apii modo foliata purpureo flore & perenni, semine fabaceo, totidem radiculis, quot ramis. Hanc magi prodidere in auena scarabæum habere sursum deorsumque decurrentem, cum sono hædi, vnde nomen accepit, simulq; nihil ea esse ad vocem præstantius.

Ἕρμασμα. dicitur ab Hippocr. partis ægræ fulcimentum chirurgi industria adhibitum, iniecta fascia & vinculo: quod conuenit iis modo partibus quæ mouentur. Differt ἀπὸ τοῦ στηρίγματος, id est, à firmamento, quod hoc & sine vinculo & partibus illis quarum motus necessarius est, à quo cessatio non est in nobis, adhibetur. dicitur autem alio nomine ἔρεισμα, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἑρμαφρόδιτον. est vitiosa membrorum genitalium conformatio, præter legitimum pudendum, alterius etiam sexus pudendo apparente. Huius vitii quatuor differentias esse Leonides memoriæ prodidit, tres quidem in viris, vnam in mulieribus. In viris quidem alias iuxta τὸ περίναιον, alias in medio scroto pudendum muliebre pilosum apparet, alias vero, quæ tertia differentia est, per idipsum quod in medio scroto pudendi formam habet, vrina emittitur: in mulieribus autem supra pudendum, iuxta pubem virile frequenter genitale reperitur, tribus quibusdam extantib. corporibus, vno tanquam cole, duobus autem veluti testiculis. Sed fere fit vt è duobus pudendis alterum iners sit & inualidum, nec nisi rarissime vtrumque ad venerem idoneum habetur. Pluribus vero etiam vtrumque imperfectum est, vt nec maris nec fœminæ opus exercere possit, id quod Ausonius poeta hoc epigrammate significauit.

Mercurio genitore satus genitrice Cythere,
Nominis vt misti, sic corporis Hermaphroditus,
Concretus sexu, sed non perfectus vtroque,
Ambiguæ Veneris, neutro potiundus amori.

Nomen huic malo datum est ab Hermaphrodito quem Mercurii & Veneris filium fuisse & ἀνδρόγυνον, hoc est, virum & mulierem, perhibent. A quo qui vtrumque similiter sexum habent, ἑρμαφρόδιτοι καὶ ἀνδρόγυνοι appellantur.

Ἑρμησία. compositionis cuiusdam nomen est, qua magos quondam vsos esse perhibent ad liberos generandos pulchros bonosque. Constabat nucleis pineæ nucis tritis cum melle, myrrha, croco & palmeo vino, atque ita admixto lacte bibere iubebant: similiter & à conceptu puerperas partum enutrientes. Sic fieri constantes animo & forma excellentes atque bonos alumnos pollicebantur.

Ἑρμοδάκτυλος. à recentioribus Græcis dicitur bulbi genus quod foliis emicat pinguiusculis, caule semipedali, flore croci, candido, qui autumni exitu erumpat, radice bulbacea, forinsecus nigra, intus alba, lacteo dulcique succo plena. hæc lethifera pruritum exterius ciens, interius vellicans, cum graui stomachi exæstuatione, mistum cruorem strigmentis in aluum depellens. Eius duo genera Actuarius dicit esse, candidũ & purpureum, quæ veterum κολχικὸν & ἐφήμερον esse plærique existimant. Asseuerat tamen Ruellius τὸ ἐφήμερον Hermodactylum non esse ex quo catapotia illa aduersus arthritidem tantopere commendantur.

ἑρμοδάκτυλος dicitur à quibusdam τὸ πεντάφυλλον, vt habetur apud Dioscor.

Ἑρμόλαοι. sunt species collyriorum τῶν σταλτικῶν, hoc est, reprimentium sistentiumq; fluxiones. Eorum autem alter magnus, alter paruus dicitur. Paruus recipit Cadmiæ vnc. I. croci drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. aloes drach. VIII. acaciæ drachm. VIII. gummi drach. VIII. nam male apud Aetium legitur κόμμι < ϛ'. pro < η'. quorsum enim tanta gummi copia? excipiuntur aqua pluuia. Magnus autem habet hoc modo: Cadmiæ vnc. VIII. spicæ nardi sesquiunciã, æris sesquiunciam, croci vnc. IIII. aloes vnc. VIII. lycii Indici vnc. II. acaciæ vnc. VI. opii vnc. IIII. zinziberis vnc. IIII. tragacanthi vnc. I. gummi vnc. VI. excipiuntur aqua Aetius.

Ἑρμοῦ πόα. vocatur à multis eo nomine ἡ λινόζωστις, quam Latini vocant Mercurialem, propterea quod eam à Mercurio inuentam perhibent.

Ἕρμωνος κολλύριον. est collyrium quod refertur ad Hermonem authorem, cuius descriptio habetur apud Corn. Celsum lib. 6.

Ἐρπύακανθος. dicitur à quibusdam ἄκανθος, vt habetur apud Diosc. quod natura sua hæreat, nitatur, longiusque foliis suis serpat.

Ἑρπετά. pediculi capitis & reliqui corporis.

Ἕρπης. herpes. Est tumor exulceratus à flaua bile syncera proueniens. Sunt autem tres eius differentiæ. Nam si bilis substantia crassior est atque acrior, totam cutem vsque ad carnem subiectam exulcerat, & dicitur ἕρπης ἐσθιόμενος: qui vlcus inæquale est, vt ait Corn. Celsus, cœno simile, cui multus humor glutinosus inest, odor intollerabilis, maiorque quam pro modo vlceris inflammatio. sic dictum à Græcis quia celeriter serpendo penetrandoque vsque ad ossa corpus vorat. Quod si bilis tenuior est & minus acris, superficiem solũm velut inurit, appellaturque simpliciter ἕρπης eodem cum suo genere nomine, citra cognominis adiectionem. Sin autem bilis ipsa tenuior, & minus tum acris tum calida est, pustulas exiguas multasque per summam cutem excitat, κέγχροις, hoc est, milio, similes. atque ob id ἕρπης κεγχρίας dicitur, quem Latini miliarem interpretantur. Idem vero etiam ἕρπης φλυκταινώδης nuncupatur à pustulis suis indito nomine. Cæterum ἕρπητα à Latinis zonam vocatum fuisse aliquot locis apud Scribonium Largum intelligitur, vt capite 62. Est autem zona ignis sacri species quæ medium hominem ambit cingitque

cingitque. dicitur alio nomine ζωστήρ.

Ἕρπυλλος ἀγρία. serpyllum syluestre. Sic à quibusdam vocatum fuisse σισύμβριον, Dioscorides author est. quod de primo eius genere intelligi debet.

Ἔρρινον. medicamentum quod naribus purgando capiti infunditur. Quicquid autem eam habet facultatem, extergens & acre sit oportet: sic enim & cõmodissime attrahit, & vim expultricem irritat. Eiusmodi est betæ succus, cuminũ, medulla cucumeris syluestris, melanthium, cyclaminum, sal ammoniacus, nitrum, iris sicca, veratrũ, staphis agria tum oleo aut vnguento, aut lacte aut alio liquore excepta, & naribus inuncta, tum in puluerem trita tenuissimum & per arundinem insufflata. Quod vbi actum est, æger deorsum pronuere debet, quo videlicet coactus humor distillet.

Ἔρριψις. prostratio & deiectio corporis. Signum est extremæ imbecillitatis. Nam stare aut sedere aut surgere non posse, graue quidem est: at tanquam mortuum & inanimatum corpus deorsum ferri, & à culcitra sublabi ad pedes, longe grauissimum. Neque enim id accidit nisi omni robore prorsus & soluto & perdito. Talem quidem iacentis habitum Hippoc. lib. περὶ χυμῶν ἔρριψιν appellauit.

Ἐρυγγάνει. reiicit. apud Hippoc. teste Galeno. vel Eructat.

Ἐρυγή. ructus. Est excretio flatulenti spiritus, à ventriculo per os erumpentis. Symptoma est quod ad motum quidem facultatis expultricis pertinet, sensu tamen percipitur & cum voluntario communicat, non aliter quam horror, rigor, pruritus, tussis, sternutamentum, oscitatio, pandiculatio, singultus, vomitus. Quos motus quamuis sola natura, hoc est facultas nostrum corpus regens, edat, ea tamen à causa aliqua morbifera cogitur: ob id symptomatis præter naturam annumerantur, quia causæ præter naturam cogunt eam ad eiusmodi motus ciendos, vt quod noxium & superuacuum est, à se depellat. Itaque si quando in ventriculo collectus est halituosus quidam spiritus & flatus, eiusque excretionem per os natura moliatur, ructus fit: quemadmodum si per sedem excernatur, crepitus aut silens flatus. Is autẽ gignitur, & ab humore vel cibo manat propter eius inconcoctionem, quod vẽtriculus humori ciboue concoquendo par esse non potuerit, siue ex cibi ingesti humorisque natura, illæso manente ventriculo, siue à ventriculi imbecillitate, rem concoctu facilem non valentis concoquere. Eam autem imbecillitatem calida aut frigida intemperies excitat, tum per se tum cum humoris affluxu. Sed calida quidem nidorosos & fumosos edit ructus, frigida vero acidos, quos proprio nomine ὀξυρεγμίας appellant. Ἔρευξις ab Hippocrate ἡ ἐρυγὴ dicitur lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ἀπὸ τοῦ ἐρεύγεσθαι. quo tamen nomine quidam, vt illic Galen. annotat, contendunt Hippocratem appellasse omnem flatuosi spiritus vacuationem, vndecunque & quouis modo ille prodeat, secundum quos & tussis & sternutatio & singultus & crepitus ἐρεύξεις vocabuntur. Alii vero omnem non spiritus modo, sed quorumuis etiam humorum excretionem ἔρευξιν ab eo dictam esse volunt, Homerumque testem citant qui scripserit, ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω, loquentem de mari quod omnia extra se reiiciat.

Ἐρυγματώδης νόσος. morbus ructuum effectiuus & flatuosus, apud Hippocr.

Ἐρύθριον. nomen est malagmatis, cuius compositio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 18.

Ἐρυθρόδανον. rubia. Herba est caule anguloso, geniculato, aspero, foliis circa articulos per interualla stellæ modo radiatis, semine primũ herboso, mox rubro, denique nigro, semper rotundo, radice rubra, tantæ altitudinis vt raro tota queat effodi: hac tinguntur lanæ pellesque, & ob eam causam rubia tinctorum in officinis dicitur.

Ἐρυθροειδής. tunica testium & vasorum spermaticorum, vbi extra ventrem processere: quãdiu enim intra ventrem sunt, eorum tunica, quod illic nihil habeat eximium, nullo proprio donatur nomine: posteaquam vero extra ventrem processit, quia rubet, ἐρυθροειδὴς incipit appellari. Rubet autem tum à colore rubro musculi testium gracilis, tum à vasis multis quibus implexa est. Eriphysis est peritonæi, testemque totum eiusque proximam tunicam ἐπιδιδυμίδα dictam inuoluit, præsertim in viris: ea namq; mulieribus vel nulla est, vel tam exigua & obscura, vt oculis videri non possit.

Ἐρυθρός. à quibusdam dicitur ὁ ῥοῦς, quem vulgo sumach appellant.

Ἐρυθρὸν στέαρ. τὸ ἔναιμον. apud Hipp. hoc est adeps cruentus & sanguinolentus.

Ἔρυμα. στήριγμα. apud Hippocratem, hoc est firmamentum, quod & ἔρεισμα.

Ἐρυσιθάλη. herba est foliis acanthi, flore luteo.

Ἐρύσιμον. irio. Est legumen Cereale quod culmo consurgit ferulaceo, in lori modum flexili lentoque, foliis erucæ syluestris, floribus luteis. In cacumine siliquas gerit graciles & corniculatas, in quibus semina continentur parua, nasturtii specie, gustu ardenti. Sunt qui existiment frumentum Turcium esse.

Ἐρυσίπελας. erysipelas. Est tumor præter naturam in cute à sanguine & flaua bile calidioribus, vel à sanguine feruente tenuique proueniens. Continetur in genere tumorum præter naturam: sed tumor ad solam cutim pertinet, nec subiectas cuti partes inuadit. Cutim appello tum hanc externam quæ omnium partium commune est tegumentum, tum membranosam & tenuem, quæ singulis internarum est circundata. Habet quidem doloris aliquid, sed longe moderatius quam phlegmone, neque, vt illa, pulsat, premit aut distendit. Verum multo calidior est & aspectu flauior, & si tetigeris, sanguis facile refluit, rursusque affluit valde tenuis

& rubens. Tale quidem est proprie dictum erysipelas & exquisitum. Fit à flaua bile, non syncera quidem & secreta à sanguine (nam pro erysipelate herpes facile fieret) sed sanguini calidiori mista, vel sanguine quidem, sed feruido & tenuissimo, vt scripsit Gal. lib. 2. ad Glauconem. Ergo exquisiti erysipelatis causa sanguis est, non simpliciter quidem dictus sanguis, hoc est, & qualitatibus & substantia moderatus, qualis in carnem effusus phlegmonem gignit, sed vel flaua bile mistus, vel feruens & tenuis. Talis autem biliosus vtique fuerit, aut etiam potentia bilis, iisdem fere quibus illa qualitatibus præditus, nec viribus longe impar. Itaque cum Galenus scribit, id quod facit multis in locis, erysipelas flauæ bilis aut biliosæ fluxionis sobolem esse, non oportet eam puram & ab omni sanguine secretam intelligere, vt quæ herpetem non erysipelas excitet, sed sanguini calidiori mistam: vel sanguinem feruidum & tenuissimum, vt qui proxime ad bilem accedat, neque aliud vnquam tumoris genus quam erysipelas committat, si in sola cute hæserit. Neque vero propterea ita genitū erysipelas exquisitum non est: siquidem non ab ipsa materia exquisitum aut non exquisitum erysipelas dicitur, vt quam habere possit cum multis aliis morbis communem, sed ab ipsa tumoris specie & natura. Itaque exquisitum est, quod non est alterius tumoris particeps: non exquisitum, in quo tumoris alterius generis notæ confusæ sunt & permistæ. Vbi enim rerum species distinctæ sunt, exquisitæ & legitimæ dicuntur. Si quod igitur erysipelas ita in cute cōsistit, vt tangenti calidum appareat, intuenti flauum aut rubens, sed rubore multo viuidiore magisque splendenti quam naturalis mediusque sanguis, adhæc cum paruo dolore, sine pulsu, sine distentione, sine renixu, sine laxitate & mollitie, sineq; duritie, exquisitum censendum est & alteri tumori impermistum. Verum si non cutim modo, sed carnem etiam subiectam fluxio inuasit, tumorque occupat, si dolor pulsatorius est, si humor non plane tenuis, sed crassior est, si color vere ruber, sicuti cum notis erysipelatis mista sunt phlegmones symptomata, ita erysipelas hoc non dicitur exquisitum & simplex, sed ἐρυσίπελας φλεγμονῶδες, si modo propria erysipelatis symptomata præualeant. Si enim contra phlegmones signa potiora fuerint, φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης appellabitur. Quod si neutrius luculenter vincant sed paria cernantur, duo affectus misti esse dicentur, phlegmone scilicet & erysipelas. Similiter si vna cum erysipelate mista esse videantur propria œdematis symptomata, non simpliciter dicetur, sed ἐρυσίπελας οἰδηματῶδες: atque ad eundem modum σκιρρῶδες, si tumoris scirrhosi notæ quædam proprie simul insint. Cæterum tam exquisitum quam non exquisitum erysipelas duplicem præterea habet differentiam. Nam vel absque exulceratione, vel vna cum hac incidit. Nec tamen quod cum ea est, herpes est, quod bilis quæ herpetem committit, tenuior sit & syncera: quæ vero erysipelas, paulo crassior & semper alteri humori confusa. Non ignoro quidem Paulum libr. 4. cap. 21. erysipelatis duas apud Galen. significationes annotasse, vnam, vt ait, propriam, alteram vero communem: quas ego peritioribus relinquo diiudicandas.

Ἐρυσίσκηπτρον. dicitur à nonnullis ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Dioscoridem. dicitur & à quibusdam ἡ ἄκανθα λευκὴ eodem authore, forte propter aculeos & vitilium modo lentorem quem habet. dicitur & â nonnullis chamæleo albus, vt habetur apud eundem. Dicitur & à quibusdam ὀχύπηρος, vt habetur apud eundem, & confirmat etiam Hesychius in suo lexico.

Ἐσαφάσσας. εἰς τὸ ἔσω χαλάσας ὥστε μαστεῦσαι, hoc est, intime & penitius relaxans vel diducens, vt aliquid inuestigetur, apud Hippocratem.

ἡ Ἔσδρα. Esdræ antidotus apud veteres celebris

Ἐσθιόμενος. est herpes vna cum cute carnem pariter exedens: fit à bile magis vsta & paulo crassiore. vide ἕρπης.

Ἐσμαστεῦσαι. alte inquirere & inuestigare, apud Hippocratem, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἑσπερικὸν μῆλον. malum citrium, vt habetur apud Athenæum.

Ἑσπερίς. herba est generis violarum, ramosa, cubitali caule, exili folio quasi brassicæ longo latoque, aspera lanugine, canescenti, ambitu rariuscule laciniato, flore quadrifolio, non vnius coloris: nam alii purpurei sunt, alii niuei: foliaceum semen tenuibus siliquis teretibusque continetur. Noctu fragantius spirare quam interdiu dicitur, vnde illi nomen hesperidi. Rustici grosleam vocant.

Ἐσία. nomen nobilis apud veteres emplastri, quod sic dictum est, quia ex Græci nominis literarum calculo quæ in ἐσία continentur, indicetur ipsum drachmis DXVI. constare. Refertur ad Necepsonem regem. Conducit omni vulnerum generi. descriptio eius habetur apud Aetium lib. 15.

Ἐσφηκωμένα. συνδεδεμένα, συνεσφιγμένα. colligata, constricta, apud Hippocr.

Ἐσχάρα. crusta. dicitur ea proprie quæ ab ardente ferro aut medicamento caustico inducta est. Eius generatio, inquit Galenus, ex subiectis circumpositisque corporibus, vt sic dicam, semiustis, sic vt cuiusmodi rem in hyemem extinctos hos carbones parant, eiusmodi ipsæ crustæ carnis exustæ sint reliquiæ. Quare quantum particulæ adustum ad crustam est, tantum ipsi de naturali carne deperditur. Sic vero dicitur & ea quæ sponte sua vlceribus cauis accrescit crassa nigraque. Nam quæ leuior est, non ἐσχάρα, sed ἐφελκὶς appellatur.

Ἐσχαρωτικὸν φάρμακον. crustificum, seu crustam inducens medicamentum. Est autem duplex τὸ ἐσχαρωτικὸν, ignitum ferramentum, & crustificum medicamentum: hoc autem calidum & siccum est quarto gradu, crassæ essentiæ & dolorificum: id carnes colliquat & adurit, sicque crustam facit. Eius vsus in primis necessarius est, vbi ex erosione putrescentis alicuius profluuium sanguinis excitatur, atque vbi quod computruit sublatum est, ad adurendam ipsius veluti radicem. Est autem incrustantium medicamentorum materia non vtique solus calor, sed cum quo adstringendi facultas sit coniuncta, qualis in chalcitide & misy & atramento sutorio, siue vstis, siue inustis. Quæ vero ex calce nō extincta conficiuntur, ea vtique valentiora his sunt: cæterum calx adstringendi vim non habet. Excidunt igitur citius quæ ab his fiunt crustæ, hærent autem corporibus diutius quæ ab adstringentibus: quod vtique longe est vtilius in profluuio sanguinis, quando ita prius nascitur in imo earum caro, efficiturque profluenti vasi velut operculum quoddam: vnde nec nosmet præcipites esse ad crustas, vbi hæmorrhagiæ periculum imminet, detrahendas oportet, nisi in illis tantum affectibus in quibus propter putredinem candens ferrum admouere coacti sumus. Tunc enim celerrime crustam excidere expedit.

Ἔσχατα. extrema. Sic dicuntur τὰ κῶλα, hoc est manus pedesque, apud Hippocr. significat vero etiam τὸ ἔσχατον apud eundem vigorem seu statum morbi: vt aphor. 7. lib. 1. quo ait per acutum morbum extremos labores statim habere, hoc est accessiones & symptomata. id enim nihil aliud est, quam morbum in vigore esse, sicut Galen. extremo lib. 1. de diebus decretoriis interpretatur.

Ἐσχεῖσα, πλησίον. prope. apud Hippocratem.

Ἐτεόκριθον. genus hordei, quod nunquam rubigine vitiatur, quoniam incuruum nascatur.

Ἑτεροκρανία. idem quod ἡ ἡμικρανία.

Ἑτερόρροποι. dicuntur apud Hippocratem [illegible] δύναμιν ἔχουσαι, dies magnas in vtrumque, hoc est tum ad salutem tum ad mortem, vires habentes. Siquidem insignes ab his mutationes contingunt. Eiusmodi quidem sunt dies impares.

Ἑτερόρρυθμος σφυγμός. ex pulsus qui rhythmum remotioris alicuius ætatis, naturæ, sexus, partis anni, & reliquorum quæ peculiares pulsus habent, proprium mutuatur. Species est τοῦ ἀρρύθμου, vt qui nullius proprium rhythmum cōseruet. Cuius etiam cum species sit ὁ παράρρυθμος, ab eo tamen differt, quod hic propinquæ vicinæq; ætatis, naturæ & reliquorum proprium rhythmum habeat, ille vero, multum ab iis remotæ. vide ἄρρυθμος.

Ἐτησίαι. Etesiæ. Anniuersarii venti, qui circa decimum vel duodecimum diem à Caniculæ ortu flare incipiunt, vsque ad Arcturi exortum, hoc est vsque ad æstatis finem. Qui eos antecedunt venti, πρόδρομοι appellantur. Eos autem Canis ortus dirimit.

Ἔτνος. edulium est ex leguminibus fractis concisisque paratum. Itaque ex omni leguminum genere fieri potest, faba, lente, panico, milio, auena, frumento, sicut ex eorundem farina λέκιθος. Sic enim Galenus distinxit lib. de bono & malo succo. ita vt κυάμινον ἔτνος nō aliud sit quam faba fresa elixata, & κυαμίνη λέκιθος nihil aliud quam fabæ lomentum elixatum. vide λέκιθος.

Ἔτος. annus. vide ἐνιαυτός.

Ἐτυμόδρυς. sic dicta est apud Macedonas quercus quæ dulcem glandem produceret, quasi veri quercus.

Εὐάνθεμον. sic videtur ab Hippocr. dici ἡ ἀνθεμίς.

Εὐάφιον. medicamenti nomen conuenientis ad hæmorrhoidas, cuius Nicomedes medicus author fuit, sic dictum à lenitudine. describitur à Gal. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Εὐγάλακτον. sic à quibusdam dicta fuit ἡ γλαὺξ, vt habetur apud Plinium.

Εὐδιάπνευστοι. dicuntur ii quibus libera corporis transpiratio est, quod hominum genus nec assidue ægrotat, nec longo tempore, quod excrementa vsta & fuliginis speciem præ se ferentia facile per halitū digerantur. Id quod Hippocrates testatus est his verbis: Laxitas corporis ad transpiratum, quibus plura per cutim feruntur, salubrius: quibus pauciora, minus salubre. Patet autem iis raram esse cutim, ideoque eosdem aliqui tum medicorum tum gymnastarum ἀραιοσυγκρίτους appellarunt.

Εὐελκεῖς. dicuntur homines quibus facile sanescunt vlcera, quibus opponuntur δυσελκεῖς: vtrorumque mentio fit à Galeno libro sexto meth. med.

Εὐεξία. bonus habitus. Species est τῆς ἕξεως, hoc est habitus: sed de bono tantum dicitur. malus enim καχεξία vocatur. Est autem duplex ἡ εὐεξία. vna est ἡ ἁπλῶς εὐεξία, quæ in optima corporis constitutione deprehenditur: altera vero, οὐχ ἁπλῶς, sed μετὰ προσθήκης εὐεξία, quam habent singulæ corporum naturæ propriam, & in comparatione dictam. Itaque ἡ ἁπλῶς εὐεξία nihil aliud est quam τῆς ὑγιεινῆς ἕξεως ἡ τελειότης, hoc est perfectissima & absolutissima sanitas, quam sequuntur necessario, bona omniū partium temperies, actionū robur, euchymia, & præterea sanguinis, carnis, totiusque corporeæ molis symmetria. Et quia species & ipsa τῆς ἕξεως est, non facile à causis insalubribus offenditur, sed firma constansque in corporibus perseuerat. Quæ autem ab hac deficit, modo nondum vitiosa sit, non iam εὐεξία, sed ab omnibus ὑγίεια, hoc est sanitas, nuncupatur, quæ eadem est cum τῇ μετὰ προσθήκης εὐεξίᾳ. Tunc enim non simpliciter, sed huius vel illius εὐεξία dicetur. Sic ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία non simpliciter dicitur, quoniam optima nō est, quam periculo proximam esse Hippoc. pronunciauit, & negauit natura esse comparatam: nam vt reliqua habeat optima, atta-

men sanguis & præcipue carnosum genus in ea supra modum excreuit.

Εὐζωμηνὴ

Εὔζωμος. sic dicta est eruca propter suauitatem, quasi iuribus grata.

Εὐήθης. facilis, simplex, εὐήθικος. sic dicitur ab Hippocrate morbus qui nihil habet malignitatis & facile soluitur. annotauit tamen Galenus comment. 3. in lib. 1. prorrhetici, εὐηθέστερον aliquando significare τὸ κακοηθέστερον, & multos veterum videri eo verbo vsos in hac significatione: quanquam significet etiam τὸ εὐήθικον.

Εὐθενεία. ἡ ἔγχυμος τοῦ σώματος ἕξις. ingenitus corporis habitus, apud Hippocrat. vnde & annus εὐθενὴς vocatur, ὁ εὐφορίας αἴτιος, hoc est, fertilis & fœcundus.

Εὐθυγλυκεία. sic à quibusdam dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Theophrastum libr. 9. cap. 13. sed non sine mendi suspicione.

Εὐθυωτὰ. dicuntur quæ in rectum è curuo reduci possunt. vide καμπτὰ.

Εὐθύπορος τάσις. tensio recta siue in rectum procedens, quæ vtrũq; membrum quod fractum est, tendit in directum: de qua Galenus lib. 6. meth. med. in glossocomi mentione. vide γλωσσοκόμιον.

Εὐθυωρία. rectitudo, rectus trames, recta via. Non est aliud quam directio quædam meatuum per quos humorum deductiones cõmode fieri possunt. Hippocrates peculiari nomine ἴξιν vocauit.

Εὐκάρδιον. εὐστόμαχον. apud Hippocr.

Εὐκρασία. bona probaque temperies, quæ ex optima & conuenienti mistura calidi, frigidi, humidi & sicci prouenit. Illa sua cuique est, ex quo patet magnam esse eius latitudinem. Ea proprie partium similarium est, & prima est omnis earum functionis causa. Hanc qui adeptus est, εὔκρατος, hoc est optime temperatus, dicitur.

Εὐνὴ. non solum significat cubile, sed & coitum apud Hippocr. vt lib. 2. de morbis mulierũ: καὶ ἄχθη τὸ σφοδρότατα εὐνῇ, id est, coitu vehementissime offenditur.

Εὐνοῦχον. sic dictum est à Pythagoricis lactucæ quoddã genus suapte natura latum & caule viduum, quasi spadonium, quoniam maxime refragetur veneri.

Εὐοργητότεροι. εὐηθέστεροι. εὐηθέστεροι. hoc est moribus melioribus seu facilioribus, apud Hippocr. ὀργαὶ enim dicuntur οἱ τρόποι, & iræ inter mores censentur.

Εὔοχον. epitheton vinculi apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, quasi dicas gestabile. sic autem vinculum vocat, quod bene gestat & sustinet, hoc est firmiter, & sine vlla compressione continet.

Εὐπατόριον. est herba fruticosa surculosaque vnicum efferens caulem, tenuem, lignosum, subrectum, nigricantem, hirsutum, cubitalem & aliquando ampliorem, folio per interualla inciso & magna ex parte quinquepartito: semine leuiter plumoso, è medio caulo prosiliente. A rege sic nuncupatum esse multorũ opinio est: alii ἡπατόριον καὶ ἡπάτιον appellant. videtur ea esse quæ in officinis agrimonia dicitur. Quod enim in illis eupatorium vocatur, sunt qui putent esse τὸ ὑδροπέπερι, siue piper aquosum.

Εὐπέταλος. dicitur à quibusdam τὸ δαφνοειδὲς, vt habetur apud Dioscor.

Εὐπετῶς. facile & prompte, apud Hipppocr.

Εὔπνοια. spirandi facilitas. respiratio quæ secundum naturam fit, apud Hippocr. vt annotauit Gal. comment. in prognost.

Εὐπορία. expeditio, promptitudo, facilitas, apud Hippocratem.

Εὔροος. sic à nonnullis dictus est lapis Iudaicus, quasi facile fluens, quod vrinam mouere & calculos frangere dicatur.

Εὔρυθμος σφυγμός. pulsus eurhythmus. Est pulsus eurhythmus, seruans rhythmum proprium ætati, naturæ, temperamento, parti anni & reliquis omnibus circumstantiis. Nam cum suus sit cuique ętati naturalis pulsus, qui rhythmum seruat ætatis, εὔρυθμος vocatur: vt qui eum labefactat, ἄρρυθμος. Idem de naturis ac anni temporibus & locis omnibusque aliis statuendum, quod horum singulis certus quidam rhythmus sit, qui seruatus εὔρυθμον pulsum facit. Eum autem qualis sit Galen. lib. 3. de pulsuum causis in singulis generibus sigillatim explicauit. vide ῥυθμός.

Εὐρύπνιον. iunci genus, cuius semine somnum allici dicunt.

Εὐρυχωρία. sinus, cauitas & spatium internum.

Εὐρώς. caries, situs, putredo. εὐρωτιᾶν Gaza apud Aristotelem exponit vermiculari, atq; Dioscorides εὐρωτιῶσαν ἀποφορὰν, quæ situm sentiunt, quæq; nimis inueterarunt & mucum redolent.

Εὔσαρκος. homo bene habitus, optime compositus. Linacer apud Galenum quadratum interpretatur. Is porro est quem nec gracilem dicere nec crassum possis, sed nec calidum nec frigidum, nec alio quouis nomine ex his quæ excessum defectumue indicant appellare. Est enim eius habitudo media, qui sicuti debitam partium conuenientiam speciemque inculpatam habet, ita mediocri & nullis vitiis obnoxio temperamento est.

Εὐσίτη. sic dicta est à quibusdam ἡ ἰσχὺς, vt habetur apud Dioscoridem.

Εὔσιτος. cibi appetens, & εὔσιτον quod cibi appetentiam excitat, vt apud Hippocr. εὔσιτοι δὲ καὶ οἱ πόνοι καὶ αἱ μακρότεραι ἀποδημίαι. id est, iam vero & labores & longiores profectiones cibi appetentiam inducunt.

Εὐσταθὲς. significat apud Hippocr. valde mite & blandum, quodque citò cõsistit, & veluti in æquilibrio positum nihil habet periculi, vt interpretatur Galenus.

Εὔσρα. montanum hordeum, quod alio nomine ἀμφίκαυσις appellatur.

Εὔτονον. est collyriũ διαχυματικὸν Oribasii. describitur ab Aetio. quod aliis etiam nominibus ἁρμάτιον & ἐπιδοβαρὶς vocari scribit.

Εὔτονος κίνησις dicitur à Gal. motus qui violenter & sine velocitate fit. nam qui cum violentia celeritatem habet, σφοδρὸς appellatur, vt ait lib. 2. sanit. tuendæ.

Εὐφορβία, siue

Εὐφόρβιον. est arbor ferulacea nascens in Aphrica, succo madens acerrimo, lacteo, & valde tenuium partium. Ab incolis propter eximium eius ardorem non sine metu legitur. Quapropter ventriculos ouium elutos, in quos succus profluat, arbori adalligant, & eminus caulem contis incidunt, confestimque è plaga tanquam è vase quodam magna vis eius in subiectos ventres effunditur. Huius autem succi duo sunt genera, vnum orobi magnitudine, sarcocollæ modo translucidum: alterum vitreo nitore, in ventriculis concrescens. Eligendum est translucens & acre: sed difficile gustus experimentum, quia vel leni linguæ tactu os accensum diu detineat, & admota ori omnia euphorbium resipere faciat. Vim habet discutiendi suffusiones & sedandi coxarum dolores, in odorifera potione haustus, aut cum melle cocto. sic enim eius drachma vna epota, vt scribit Paulus, pituitam, vel potius aquas exturbat atque emolitur. Euphorbium Iuba Ptolemæi pater appellauit nomine inuentoris medici sui & fratris Musæ, à quo Cæsar Augustus conseruatus est, dicato illi priuatim volumine. Fit autem ex eo ceratum ad neruos vulneratos optimum, cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 14.

Εὐφρασία. herba est hyssopo similis, cauliculis purpureis, folio paruo & per ambitum serrato, flosculo albicante, quæ in opacis collibus nascitur. De ea veteres nihil prodidere scripto, etsi Græcam nomenclaturam præ se ferat. εὐφρόσυνον forte dici debuit, quod faciat ad animi hilaritatem. Valet autem ad oculorum caligines & suffusiones.

Εὐφρόσυνον. dicitur à quibusdam τὸ βούγλωσσον, cui dos hæc præcipua traditur quod in vinum coniectum animi voluptates auget. Dicitur & eo nomine ἡ εὐφρασία.

Εὔχλωρον. nomen emplastri quod describitur à Scribonio Largo, & ab eo appellatur Tryphonis viride emplastrum. Est & huius nominis cataplasma quod habetur apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, oculis conueniens.

Εὔχυμον. dicitur alimentum quod boni succi est. Id autem duplex est, tum quod portionem quandam boni succi continet ad nutriendum habilis, sed plurimum habet recrementi, tum quod plurimum habet quod nutrire potest, minimum autem quod sit inutile, vt habetur apud Galen. libr. 9. meth. med.

Εὐώδης. bene olens, de quo vide ὄσφρησις. est & nomen malagmatis, quod habetur apud Paulum lib. 7. Item collyrium quod alio nomine ἀθηνίππιον & διὰ σμύρνης appellatur, & à Scribonio Largo describitur.

Εὐώνυμος. est arbor Punicæ mali magnitudine atque folio eiusdem, maiori quam vincapervinca, & vt Punica tenero: flore albo & violæ proximo, odore graui ac pestifero, folliculis sesami, in quibus acinus quadrangulus, solidus, pecori gustatu lethalis. Sunt qui eam ἀνώνυμον vocent.

Ἐφέδρα. herba quam & caucum appellant.

Ἐφέδρανα, αἱ γλουτοί. hoc est nates.

Ἐφεδρόν. herba quę & ἵππουρις & ἀνάβασις dicitur. Sic vocatur ab insidendi natura: ascendit enim proximas arbores, & iis insidens coma propendent iuncea. Vide ἀνάβασις.

Significat etiam ἐφεδρὸν apud Hippocrat. sedem vel corpus aliud stabile, vt in eo desidere aliquis firmiter possit, vt exponit Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἐφελκίς. crustula quæ vlceri obducitur. Dicitur tum de externis vlceribus, tum de internis: quandoque enim crustulæ eiusmodi & per tusses è pulmonibus, & per deiectiones ex intestinis vacuantur.

Ἐφεσία. nomen emplastri egregie resiccantis, quod & μάγνος alio nomine dicitur. Eius descriptio habetur apud Aetium libr. 10. inter remedia hydropicorum.

Ἐφήβαιον. pubes. pecten. Id totum quod est ab hypogastrio vsq; ad pudēda, vt scribit Rufus. Dicitur etiam ἥβη καὶ ἐπίσιον.

Ἐφηβία. pubertas. idem quod ἡ ἥβη. vide ἥβη.

Ἔφηλις. quid sit, ait Celsus lib. 5. cap. 5. à plærisque ignoratur, cum nihil aliud sit nisi asperitas quædam & durities mali coloris. Prouenit potissimum in facie ex inflammatione aut ardore solis: præsertim vero, vt scripsit Crito, circa malas & nasum eiusmodi maculæ apparent, non quidem in alto fixæ, sed instar flosculorum productæ. Nomen inditum ἀπὸ τοῦ ἡλίου, non quod à sole tantum vitia illa in cute contrahantur, sed quod à reliquis inducta causis, similem asperitatem & colorem habeant. Quæcunque enim causa ea excitarit, cutis ceu multo sole exusta, candorem & lætiorem amittit, contrahitque nigritiem & aspredinem. Plinius aliquando discolorem à sole cutem, aliquando à sole vsta, vel à sole adusta interpretatur, eoque vitio deformes solatos appellat. Alii vitia cutis simpliciter Latine reddunt.

Ἐφήμερον. ephemerum. Duplex est Dioscoridi & Galeno, vnum quod irim syluestrem dixerunt, foliis & caule lilii, tenuibus, radice oblonga, vna, digitali crassitudine, saporis adstricti, odoris non ingrati, flore candido, amaro, semine vero molli. Ea videtur esse quam lilium conuallium, & rura muschetum appellant. Alterum vero deleterium & lethale est. Alii κολχικόν, Romani bulbum agrestem vocant. flos illi croceo similis, subcandidus, caulis semipedalis, semen rufum, radix rotunda, foris è nigra rufescens, quæ desquamata intus albicet, teneraque ac lacte succosa, gustatu dulcis inuenitur, fungorum modo iugulat, bulbi similitudine inuitante. A quibusdam hermodactyli genus esse proditur. Verum Ruellius

contendit hermodactylos è quibus catapotia tantopere commendantur ad podagras, non esse ephemeron, fretus authoritate Aetii & Pauli. Vtrique ephemero etsi nomen vnum est, diuersa tamen est nominis ratio: illud enim sic dicitur quod flos illi confestim deciduus, non longius vno aut altero die commoretur, aut decerpto longior vita quàm dies, nullam enim ei vim mortiferam Dioscor. & Gal. tribuerunt: hoc vero ita vocatur, quod eodem die perimat. de hoc vide Nicandri Alexipharmaca, quæ nos aliquando versibus Latinis reddidimus.

Ἐφήμερον dicitur à quibusdam κώνειον, id est cicuta, ab interitus celeritate, vt Phocion author est.

Ἐφήμερος πυρετός. diaria febris in spiritibus accensa, cuius tota constitutio vnica accessio est horarum viginti quatuor. Hanc excitant causæ febribus aliis communes, præter putredinem: motus multus tum corporis tum animi, quies immodica & omissa exercitationum consuetudo, suppressio calidi effluuii densata cute, obstructio mediocris à succo multo, crasso, lento si modo per initia recte tractetur, alioqui facile in putridam transit: præterea contactus calidæ substantiæ, satietas & ebrietas, cruditas, fames, & omnes animi affectus vehementes. Huius febris signa sunt in primis calor mitis & blandus, pulsus nullam habens inflammationis notam, nullamque omnino inæqualitatem in vna pulsatione, aut certe minimam: vrinæ omnino similes naturalibus, aut parum ab his mutatæ, bene coloratæ & rufæ, in quibus quod vel pendet vel subsidet, optimum est: adhæc facilitas tolerandi accessionem. Est enim hæc febris mitissima, quia calor illi vaporosus est, quibusdam primo manus occursu, aliis paulo postea. hæc quidem sunt diariæ febris signa communia. Singulæ autem quædam habent sibi propria, quæ naturam causarum sequuntur, à quibus sunt excitatæ.

Ἐφθότης. significat apud Hippocratem ὅτι τοῖς περὶ δίαίτης ὀξέων, exolutionem virium corporis ab humido calore inductam, quasi corporis quandam elixationem, vt Gal. in comment. annotauit.

Ἐφιάλτης. incubus. Est nocturna corporis oppressio & suffocatio. Quidam dæmonem esse putauerunt, aut externam quandam vim quæ quiescentes inuaderet, & pondere suo oppressos grauaret: ex quo nomen ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι indiderunt, quod hoc malo correpti imaginentur se ab aliquo inuadi & violari. At dæmon non est, nec vis vlla externa, sed tota mali causa intra corpus est. Ea autem est non humor, sed crassus & frigidus vapor, vt scripsit Posidonius, ventriculos cerebri implens, & prohibens spiritus animales per neruos ferri. Per somnum tãtum fit, eoq; laborantes per ipsam accessionem eadem patiuntur quæ & apoplexia correpti, sed tamen miniora. Quia enim vapor in causa est, non in totum opplentur ventriculi cerebri, nec tam difficulter excitantur qui eo laborant. Manent tamen aliquandiu immobiles: deinde vero multo labore & conatu tenuato discussoque spiritu, & meatibus obstructione solutis, derepente è somno excitantur. Læditur illis potissimum imaginatio: ex quo verisimile est in priori potissimum ventriculo morbum consistere. Ex his intelligi potest incubi differentia ab apoplexia & epilepsia. Præludium tamen proœmiumque eorum morborum est, atque etiam insaniæ. Diuturnior enim & frequenter repetens, crudo humore in ventriculis cerebri paulatim cumulato, in eos facile degenerat. Præcedunt incubum suffocatio, vocis amissio, grauitas & immobilitas, & hæc rursus crapulæ & cruditates ex quibus crassus ille frigidusque vapor suscitatur. Proinde quidam morbum hunc recte quidem, sed imperfecte definierunt, τὴν εἰς κεφαλὴν ἀναπεμπομένων ἀναθυμίασιν ἐξ ἀδδηφαγίας καὶ ἀπεψίας, hoc est, vaporum in caput discursum ex nimio cibo & cruditate. Themison vero à suffocatione πνιγαλίωνα appellauit.

Ἐφιάλτιον. antiquis vocata est pæonia, vt quæ aduersus ἐφιάλτην, hoc est suppresiones incuborum nocturnas, valeret.

Ἐφίδρωσις. duo significat, vel sudoris circa thoracem & caput exortũ, vel in vniuerso corpore sudoris prouentum qui & paucus sit & inutilis: cumq; eo nomine frequenter prorrhetici autor vtatur, non liquet tamen vtro modo τὴν ἐφίδρωσιν intellexerit, vt annotat Gal. in comment.

Ἐφλύδοι, ἐχαλάσθησαν. apud Hippocratem, diffusi sunt & dispersi.

Ἔφοδος. dici solet proprie de hostibus aut latronibus. Sed ab his Hippocrates transtulit ad dies criticos, appellans ἐφόδους τῶν κρισίμων ἡμερῶν περιόδους, hoc est periodos dierum criticorum. vt annotat Galen. comment. in Prognost.

Ἔφυδρον. sic dicta est à quibusdam ἡ ἵππουρις, vt habetur apud Dioscoridem, nisi ἔφεδρον legendum sit.

Ἔχικολλον. dicitur medicamentum glutinosum & tenax, quod affectæ parti appositum extrinsecus firmiter adhæret, vt ipsum vinculo contineri non necesse sit. Idem distrahendo plurimum extendi potest.

Ἔχειν. Sequitur pro Appetit & affectat & coniectat. quæ sane omnia vim eam habent, vt significent quænam vires & quæ opera eius sint de quo dicitur. Appello autem opera nunc non operationes, sed effecta, sicut ædificatoris domus, fabri lectica, textoris vestis est. Galen. comment. 1. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον.

Ἐχέτλαστις, ἡ λευκὴ βρυωνία, hoc est alba bryonia, apud Hippocratem.

Ἐχῖνος. non recensetur vel à Galeno, vel à Rufo inter partes corporis humani. Eustathius tamen

tamen in Odyss. ε´ scribit partem ventris esse, sicut & τὸ ἤνυστρον Nicander in Theriacis:

Ἠ' ἐλάφου νηδύν, τὴν δὴ καλέουσιν ἐχῖνον,
Ἀ'λλοτε δ' ἐγκατόεντα κεκρύφαλον.

Dicitur autem à multis eo nomine designari sinum illum ventris in ruminantibus animalibus qui parte interiore asper est, cancellatus, crustatus, & magnitudine reticuli. Hermolaus omasum interpretatur. Vocatur & ἐχῖνος in stirpibus quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, siue tegmen, siue caput, siue cacumen, ab erinacei marini similitudine.

Dicitur & à Galeno ἐχῖνος herba, quæ alio nomine ἴριον, aliquibus ὠκιμοειδὴς, Romanis ocimum aquaticum appellatur. Significat etiam ἐχῖνος ollam magnam multumque patentem apud Hippocratem vt annotauit Erotianus.

Ε´χιον. herba est cui folia prælonga, hirsuta aliquantum tenuia, anchusæ proxima, sed minora, subrubra, pinguia, & spinulis horridula. cauliculi exiles & numerosi, quibus minuta vtrinque folia, expansa, pinnata, nigra, in summo caule minuscula, flores secundum folia purpurei, in quibus semina insident viperarum capitulis similia. à quibus nomen videtur habuisse. Auxiliatur vero etiam demorsis à serpentibus, cum vino pota. Sunt qui anchusæ speciem eam esse dicant quam ἀλκιβιάδιον appellant. Nicander etiam ἔχιν in Theriacis vocauit.

Ε´χῖτις. species vna τῆς κληματίδος apud Plinium.

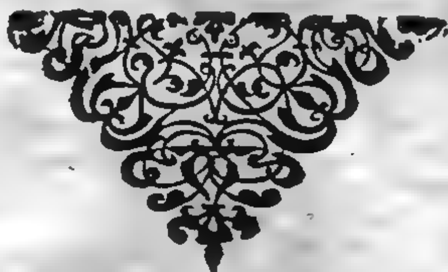
Ε´χόμενος. κατεχόμενος. βιαζόμενος, qui detinetur & cogitur: apud Hippoc. aphor. 16. lib. 6. vt in comment. Galen. annotauit.

Ε´χμήνιον. sic dicitur flos cnici, vt tradit Hermol. in Dioscor.

Ε´ψαλιν. genus piscium apud Hippocr.

Ε´ψημα ἢ ἑψητόν. sapa, defrutum. Vinum ad tertiam mensuræ partem vel dimidiam etiam decoctum. vt apud Dioscoridem cap. de nitro, lib. 5. ἐκ ποσοῦ δὲ τὸ νίτρον στρόφους παύει λεανθὲν μετὰ κυμίνου, καὶ ποθὲν μεθ' ὑδρομέλιτος ἢ μεθ' ἑψήματος, ἢ τινὸς τῶν διαφορεῖν δυναμένων πνεύματα. hoc est, Præterea nitrum tormina sedat, si tritum cum cumino bibatur in hydromelite, aut sapa aut aliquibus quæ inflationes discutere possunt. σίραιον etiam id Græci appellant. Nec tamen ἕψημα pro sapa semper vsurpatur, sed aliquando simpliciter pro decocto & coctura, vt apud Galen. lib. 2. περὶ κρισ. τόπων, cum ait ἑψήματος ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ὅταν ἤδη πως ἀφηψημένοι τυγχάνῃ. hoc est, non statim coctionis initio, sed postquam coctione iam quodammodo intabuerint. Vide σίραιον.

Ε´ψησις. elixatio. Est coctio indefiniti humoris facta à calore humido. Genere quidem πέψις est. fit ab humido calore: quæ enim elixantur, & ab aqua calida, & in calore humido concoquuntur. Perficitur autem eiusmodi concoctio, definito eo humore qui indefinitus, hoc est, flatuosus vel aquosus, mistus erat reliquo humori. Est autem elixatio eorum proprie quę possunt elixari. Non est autem elixabile tum in quo nihil humoris inest vt lapis, tum in quo aliquis quidē est, sed propter densitatem superari & excerni non potest, vt lignum: sed id cui humor inest ab humido calore passibilis. Quod si alia elixari dicantur, id non proprie sed per metaphoram & similitudinem quandam dicitur. Sic enim aurum elixum esse dicitur, cum ignis vi humorem alienum remiserit. Dicitur similiter & lac & mustum elixum esse nō proprie, sed metaphora & similitudine quadam, quum flatus aut aquosus humor discussus concoctusque est, etiamsi eorum concoctio propius quam auri & ligni & similium accedat ad veram elixationem. Nec tamen proprie elixari dicuntur, quod neque lac neque mustum dum coquuntur, posita sint in humore calido, neque ab eo concoquatur illorum humiditas, sed ignis vasi in quo continentur circumfusus eorum humiditatem concoquat. Est autem elixis proprium vt seipsis sicciora euadant: humor enim qui circumstat, propter calorem attrahit ad se rei elixæ humiditatem, eaque facile sequitur propter pororum laxitatem, contra quam in iis quæ assantur, in quibus conclusi & conninentes ab ignis calore pori humorem intus continent. Quo fit vt elixa proprio humore destituta, sicciora intus sint assis: foris autem alieno humore madeant. Elixa tamē nutrimentum humidius præbent quam assa, præsertim si in aqua dulci elixa sunt: omnes enim qualitates quæ initio sibi inerant deponunt, ita vt tandem ἄποια & aquosa euadant & aquæ qualitatibus prædita.

IO. GORRAEI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Z.

A'διεξ. barbarum nomen est, sed tamen à Græcis recentioribus vsurpatum. Est autem radix teres, aristolochiæ non absimilis, sapore & colore gingiberis, quæ ex India ad nos defertur: valet aduersus pestilentiam.

Ζάδωρ. idem quod ζάδιεξ, vt author est Aetius.

Ζαχελλις. sic voluit Nicander rapam appellari. Alii vero non rapam, sed cucurbitam ita dici arbitrantur. Reperitur & ζεκελλις.

Ζάλεια. dicta est à quibusdam ἡ δάφνη ἡ ἀλεξάνδρεια, vt habetur apud Dioscor.

Ζεα ἡ

Ζεά. frumenti genus est tritico simillimum, radice multiplici & alba, culmo numeroso, sed tritico fuscius & minus. Duæ sunt eius differentiæ, vna simplicis grani, altera gemini duabus tunicis inuoluti, quæ ob id δίκοκκος cognominatur. Ex zea olim fiebat alica, sicuti far ex frumento: neque est assentiendum Asclepiadæ, qui authore Gal. cap. 3. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους far & zeam idem esse existimauit. Siquidem τὴν ζειὰν Latini non far ipsum, sed semen ex quo parabatur, à frugis præstantia appellarunt.

Ζεὰν ἀντὶ τῆς σιλίγνιος, hoc est, pro siligine, vsurpauit Hippocrates, vt scripsit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ζεόπυρον ἡ

Ζεόπυρον. frumenti genus, mediæ inter zeam & triticum naturæ: nascitur in Bithynia.

Δια ζευμάτων. Collyrii nomen est quod habetur apud Paulum lib. 7. cap. 16.

ΖΖ. duplex, apud medicos veteres τὴν σμύρνην, hoc est, myrrham designabat, vt annotauit Hermolaus Barbarus lib. 1. corollariorum, propterea quod ζμύρνη perinde atque σμύρνη diceretur. Nunc tamen vulgo per duplex ζζ. omnes zinziberi intelligunt, magno & periculoso errore.

Ζιβέθιον. est sordes animantis odoratissima, ex eius genitalibus locis deprompta. Nonnulli è recentioribus Græcis hoc animalis genus ζαπέτιον vocant, vulgus nostrum hodie ciuettam nominat.

Ζιγγίβερ ἢ ζιγγίβερι. zinziber. planta est in Arabia Troglodytica magna ex parte nascens: qua virente ad multa, perinde atque nos ruta, vtuntur. Radices habet cyperi modo paruas, candicantes, odoratas, & piperis sapore. Impense calefacit: nec viribus dissimilis est piperi, vt scribit Dioscor.

Ζίγιρ ἡ

Ζίγιρ. est species casiæ purpurei coloris crassiore sarmento, rosam spirans, & præcipui in medicina vsus. vide κασία.

Ζιζάνιον. sic dicitur à quibusdam ἡ αἶρα, hoc est, lolium.

Ζίζυφον. arbor est flore oleæ, sed magis odorato, cuius fructus corni baccis similior est quam malis. Est duum generum, vt scribit Columella, vna rutila, altera candida: omnibus officinis iuiuba dicitur.

Ζμύρνη. idem quod σμύρνη. myrrha.

Ζυγία. carpinus. arbor procera: sic dicta quod ex ea iumentis iuga optima fiant, quia, vt scribit Vitruuius, fragilis non est, sed habet vtilissimam tractabilitatem. Galli charme vocant.

Ζυγίς. est serpyllum syluestre, quod rectum exilibus ramulis & longis attollitur, foliis rutę, oblongioribus & angustioribus, flore gustu acri, odore iucundo.

Ζύγωμα. os iugale, iugamentum. Est os ex duabus, vna ossis temporalis, altera ossis paruũ oculi angulum constituentis apophysibus, inter oculum & aurem coeuntibus conglutinatum. Nec vero interest apophysesne an ecphyses dicatur. harum quidem posterior, à capitis osse quod iuxta aurem est: anterior vero ab osse quod ad paruum oculi angulũ est, procedit, iunguntur autem in medio sutura obliqua. Ob id ζύγωμα siue συζυγῶδες, quasi coniugiale & ex duobus coniugatum, vocatur. Est autem solidum & durum in lapidis modum, medullæ expers, & foris quidem gibbum: intus vero cauum, quod musculum temporalem quę subiectum habet, & cui velut propugnaculum obiectum est, contineret & ab externis iniuriis vindicaret. Siquidem sub hoc osse musculus ille magna ex parte delitescit.

Ζῦθος. zythum, est potus qui fit ex hordeo aqua macerato resolutoque in liquorem vino similem, qui propterea οἶνος κρίθινος. hoc est, vinum hordeaceum, à quibusdam dictus est. Inebriat enim perinde ac vinum, & acris gustu est ex putrilagine quam ipsa præparatione concepit. Dioscorides scripto prodidit eum vrinam ciere, renes & neruos tentare, membranis præsertim cerebrum vestientibus officere, inflationem parere, vitiosum succum creare & elephantiasim gignere.

Ζύμη ἡ

Ζύμωμα. fermentum. Est farina subacta, quæ acorem contraxit. Subigitur aqua priusquã addatur sal, & quia non perfecte coquitur, putrescit, caloremque & acrimoniam à putredine concipit, vt & alia quæ putrescunt omnia

omnia. Simul autem & tenuitatem partium & aciditatem acquirit, quemadmodum acetum quod putrescente vino tale euadit. Ergo quanto vetustius fermentum fuerit, tanto est præstantius. Sic enim calidius acrius, & tenuius est, magisque ea quæ in alto fixa sunt attrahit & discutit. Miscetur ob id panificiis, leuioremque panem & concoctu digestuque faciliorem exhibet. miscetur & medicamentis extrahentibus & digerentibus, atque etiam suppurantibus.

Ζύμωσις. fermentatio, vt Plato definiuit, est τῆς γεώδους οὐσίας ὁμοῦ κίνησις καὶ ἄρωσις. hoc est, terrenæ substantiæ motus simul & in aerem resolutio. Est enim motus ferméti vi factus in terreno crassoque corpore, quo in tumorem leuem attollitur, conceptoque aere distenditur, inflatur, & quodammodo ebullit. Id quod fermentum farinæ triticeæ subactæ inditum, euidenter præstat, & in multis rebus tum simplicibus tum compositis quæ per se eam vim fermenti acquirunt, manifesto cernitur. Ipse enim vini feruor in dolio, & solidiorum medicamentorum vt Mithridatii, theriaces & conseruarum, vt appellant pharmacopolæ, ebullitio (neque enim Plato inter ζέσιν & ζύμωσιν distinxit, vtrumque eadem definitione comprehendens) quædam fermentatio est, etiamsi inde acida non fiant, vt nec ipse panis fermentatus. Idem effectus & in atra bile apparet, quæ incendio bilis flauæ genita, terram in quam effusa fuerit, abradit, & partes quæ raduntur omnes in altum attollit. Est enim is humor aceto simillimus, ex quo in terram effuso idem omnino fieri apparet, eumque propterea veteres humorem acidum nominauerunt, æque vt pallidæ bilis, amarum. Ab eadem causa etiam οὖρα ἐζυμωμένα, hoc est, vrinæ fermentatæ, dicuntur ab Hippocrate, vt annotat Galen. comment. 2. in lib. 1. prorrhet. Sicut enim in terram acetum acre effusum protinus intumescés quasdam terræ partes sursum simul attollit, fitque compositum quoddam ex terrestri substantia, aceti humiditate, & vaporoso spiritu, aut quemadmodum effusa in terram atra bile, aut in feruente musto, motio quædam spirituosa manifesto assurgit, aut sicut in panibus quotidie misto farinæ subactæ fermento & mediocriter macerato ferḿtatio fieri cernitur, fusa simul & intumescente quæ fermentatur substantia: sic & in vrinis aliquando crassis multum spissisque leuis quidam feruor per agitationem excitatur, motisque & rarefactis spiritibus in ea conclusis, in maiorem quam cum primum excretæ fuerant, tumorem attolluntur.

Ζύμωσις ἥπατος. iecinoris tumor œdematosus, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.

Ζωή. vita. Est coniunctio animæ & corporis. Hæc enim coniunctio cum primum in vtero cœpit, & quamdiu durat post ortum, homo viuit, adeo vt vita aliquot locis à Galeno dicatur actio animæ primaria. Continetur autem ea coniunctio vno calore natiuo, quo quidem vt præsente viuimus, sic extincto morimur. Quamdiu enim vel scintillula huius caloris erit in corpore, vita erit, vitæque functiones, licet aliquando valde obscuræ, perseuerabunt. Quod autem eo quasi vinculo vita constet, mors ipsa ostendit, quam omnes philosophi caloris huius extinctionem esse prodiderunt. Vita igitur consistit in calore, non eo quidem elementari, sed diuiniore, vt suo loco dicetur, ita tamen vt non sit censendus opifex omnium functionum, atque causa per quam omnia in corporibus nostris perficiantur (id enim animæ proprium est) sed tanquam instrumentum animæ eiusque facultatum, sine quo nihil prorsus agere valeant. Abundat ille vigetque potissimum in corde, à quo tanquam è fonte quodam in omne corpus diffunditur. Ex quo patet vitam in corde tanquam in penu conditam, in omne tempus eius beneficio distribui, quod propterea primum viuit postremumque moritur, sedemque in medio habet corpore, quo vitam, calore suo per arterias diffuso, in omnibus particulis tueatur.

Ζωμός. ius. ius esculentum, liquor eorum quæ cocta sunt adiectis condimentis: ex quo ζωμοποιὸν vocatur à Dioscoride quicquid gratiá iuribus conciliat, seu quod gratiam in iuribus habet. Cum autem plura sint condiḿtorum genera, duo tamen apud veteres maxime celebria fuerunt, ius album, & ius nigrum. Illud ζωμὸς ὁ λευκὸς dicebatur: fuit auté conditura genus coquendis edendisq; non piscibus modo, sed Gallorum etiam testiculis & columbarum pullis aliisque carnibus dicatum. Erat quidem, vt scribit Gal. cocturæ genus præstantissimum, atque hunc in modum apparabatur. Copiosa aqua primũ iniiciebatur, deinde olei quod satis esset affundebatur, cũ pauco anethi & porri: postea cum pisces semicocti erant, salis tantum aspergebatur, quod totum ius salsum non redderet: eratque præparatio eiusmodi etiam ægrotis accómoda, nec eo quidem modo coctas carnes Galenus, vel in febre, vel in dolore capitis ex ebrietate contracto exhibere dubitauit. Tale quidem fuit ius album antiquis, sed simplex. Siquidem alias cum garo & vino, aut alia quadam superuacua cõditura, cuiusmodi καρυκείαν Græci vocant, præparabatur, sed minus salubriter. Dicitur autem ius album ad nigri differétiam, cuius tamen parandi quænam fuerit ratio, ignorare me profiteor. Nigritiem enim potest contrahere varia mistura & multa præsertim sapa, sicut Galenus comment. 1. in lib. 1. prorrhet. annotauit. Eo vtebantur senes Lacedæmonii, vt refert Plutarchus in Apophthegm.

Ζώνη. dicitur pars ea corporis qua cingimur apud Hippocr. quanquam sunt qui τὰ ἰσχία interpretentur, vt annotauit Erotianus.

Est & ζώνη ignis sacer, siue herpetis species, sic dicti quod medium quodammodo cingat & complectatur hominem, vt author est Scribonius Largus cap. 62. scribens medicamentum Andronis facere ad carbunculos & ad ignem sacrum & ad zonam quam Græci ἕρπητα dicunt. Sed magis vsitato nomine ζωστὴρ appellatur. C. Plinius Secundus in lib. 3. quem scripsit de medicina, ait τὴν ζώνην à quibusdam circinum appellari, fieriq; hunc in modum: vesicæ tanquam combustæ exeunt & crepant, primum paucæ, deinde cito multiplicantur: quæ si hominem cinxerint, occidunt.

Ζωνῖτις. species τῆς καδμίας, quæ in fornacibus legitur zonarum similis.

Ζωόφθαλμον. dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον siue sedum maius, apud Dioscoridem, ab oculorum animalis similitudine.

Ζώπισσα. est pix cum cera derasa nauibus maritimis, quam aliqui ἀπόχυμα vocant. Ea dissipandi naturam habet, quoniam marino sale macerata fit. Sunt autem qui pineam resinam hoc nomine appellarint.

Ζώπυρος. nomen est antidoti quam dicitur Zopyrus regi Ptolemæo composuisse atque Ambrosiam nominasse, vt scribit Celsus lib. 5. cap. 23. valens ad colicos dolores & alui inflationes & incipientes hydropas & venena. Describitur à Corn. Celso atque à Paulo Æginetа eodem prorsus modo, ac ne ponderibus quidem medicamentorum, nisi admodum paucis immutatis. Habetur & apud Aetium ζωπύριος ἀντίδοτος, eadem quoque omnino materia constans sed diuersis mensuris. Describit & Scribonius Largus antidotum quandam Zopyri ad lethalia venena & omnem serpentis ictum efficacem, sed plurimum diuersam à superiore.

Ζώπυρον vocant nonnulli herbam quæ κλινοπόδιον dicitur.

Ζωστήρ. est ignis sacer qui medium hominem ambit cingitq; Scribonius Largus eum alio nomine, sed parum differente, ζώνην appellat cap. 62.

Ζωστὴρ à quibusdam dicitur species vna fuci marini, cui folium latum virideque est, & ob id πράσιον etiam nominatur.

Ζωτικὴ δύναμις. est facultas vitæ conseruatrix. Nam cum vita non aliud sit quam copula animæ & corporis, eaque vno calore natiuo contineatur, merito ea facultas vitæ conseruatrix haberi debet, cui à natura caloris huius gignendi, continendi, partibusq; omnibus impertiendi cura commissa fuit. Eam facultatē medici vitalem appellarunt multo præstantiore nomine quam reliquas facultates, quæ quamuis tam sint ad vitam necessariæ, vt sine ipsis ea nullo modo constare possit, prærogatiuam tamen eam habet vitalis vt per eam vita consistat. Siquidem calorem natiuum, quo vno viuimus, sola moderatur. Cuius rei causa in corde residet, viscere nobilissimo: quod propterea omniū in corpore primum vita fruitur, & postremum viuere desinit, situmque est medio in corpore, vt quoquouersum calorem suum in omne corpus effundat. Neque enim satis naturæ visum est natiuum calorem singulis partibus in ipsa prima conformatione indidisse, qui fixus à medicis dicitur: sed quoniam multis de causis alterari, imminui, digeri extinguique potest, eum perpetua alterius caloris ὁμογενοῦς accessione refici atque instaurari oportuit. Quod quidem munus facultatis vitalis proprium est. Eo autem vt defungeretur natura, cor condidit huius caloris sedem, in cuius ventriculo maxime sinistro tanquam in fornace coqueretur. Materia eius pabulumque sanguis est atque sanguis vapor quem dexter cordis sinus suppeditat, qui postea perenni cordis motu elaboratus & calidior tenuiorque effectus vitalis spiritus nomen accipit, non tam iam pabulum caloris illius natiui quam vehiculum. Calor namque natiuus duobus iis comitibus in singulas corporis partes per arterias decurrit, earumque perpetua pulsatione calorem ipsis à natura insitum temperat atque refocillat. Idem enim præstat vniuerso corpori arteriarum motus, quod cordi respiratio, quæ aeris inspiratu non modo calorem in corde alioqui exardescentem, leniter ventilat, sed etiam adauget, expiratione vero fuliginosis excrementis liberat. Itaq; cum facultatis vitalis munus propriū præcipuumque sit vitæ conseruatio caloris natiui beneficio: vel, si mauis, caloris natiui, quo vno vita continetur, generatio & custodia: præstari autem id non possit absq; cordis & arteriarū pulsu, vt qui eo in opere habeat rationem causæ per quam vita calorq; natiuus conseruētur: consentaneum est vim quoq; pulsificam facultatis vitalis functionem esse: neque enim pulsus aliud est quam caloris natiui motus. Sed nec minus inter eiusdem facultatis actiones annumeranda sunt animi pathemata, quæ & ipsa motus sunt natiui caloris, sed diuersi à pulsu generis. In pulsu namque tum in ipso corde motus fit, tum per arterias: per animi vero pathemata non in corde modo cientur caloris motus, sed per vniuersum etiam corporis habitum sentiuntur. Siquidem in mœrore & metu, adhæc iræ & verecundiæ initio calor natiuus intro cum spiritu & sanguine recurrit: contra in gaudio, ira, & verecundia iam vigente, ad cutem cum spiritu & sanguine plurimus erumpit. Quorum quidem motuum concitandorum facultas θυμοειδὴς à philosophis appellata fuit. Ex quo patet facultatis vitalis geminam esse differentiam σφυγματώδη & θυμοειδῆ. de quibus suis locis agetur.

IO. GORRAEI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM TO H.

Ἥβη. pubertas. Tempus est ætatis quo lanugo circa pudenda oriri incipit. Id quia incerto fit tempore, vt ait Galenus comment. in aphor. 27. libr. 3. propter frigiditatem têperaturæ (calidi enim citius frigidi tardius pubescunt.) idcirco pubertatis initium varium est, aliis in duodecimo, aliis vero à decimoquarto anno vel serius etiam pubescentibus. Sed cum omnes cum cæterarum rerum tum maxime ætatũ mutationes annorum hebdomadibus contingant, initium pubertatis post annum decimumquartum recte videtur à Galeno assignatum. Durat autem vsq; ad vigesimum quintum, sicut Hippocratem sensisse Galenus scribit comment. in aphor. 7. lib. 5. qui de comitiali morbo editus est. Quanquam Modestinus iurisconsultus plenam pubertatem decem & octo annis definiat.

Ἥβη. pubes, pecten. Est postrema pars hypogastrii siue aqualiculi, qua scilicet pili nascuntur. Dicitur alio nomine ἐφήβαιον & ἐπίσιον.

Ἥβης ὀστᾶ. ossa pubis, pecten: sunt apophyses ossis sacri tenues, perforatæ & in anteriora protensæ. Illæ inter se in extremo symphysi coniunguntur, præcipue in viris: in mulieribus autem laxius cohærent, quo facilius in partu diuelli possint.

Ἠγκίστρευται. implicatus est, apud Hippocr. ἀγκιστροειδῶς συμπέφυκεν, vt explicat Erotianus.

Ἢ δὲ ἔτι δέ. insuper, apud Hippocr.

Ἠδελφισμένα. dicuntur apud Hippocr. quæ inter se similia sunt & valde, quasi dicas, cognata. Namque inter cognatos non est maior propinquitas & affinitas quam fratrum: annotat Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἠδέλφισται. ᾠκείωται, apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, hoc est, affine cognatumque est & maxime simile.

Ἤδη. etiamsi tempus plerumque denotet, sæpe tamen adiicitur ad aliquid comprobandum, & significat præsertim, apud Hippocrat. vt cum dicimus, καὶ διὰ τ' ἄλλα καὶ ἤδη διὰ τοῦτο: hoc est, & propter alia, & iam propter hoc annotat Galen. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἡδονή. voluptas, delectatio. Est sensus lenis in corpore motionis: eius fons & radix sensus est, sine quo nulla voluptas esse potest. Plato eam passionis nomine comprehendit, eo significans omnem motum qui fit ab altero in alterum. Epicurus & Zeno definierunt esse, ἔπαρσιν ἐφ' αἱρετῷ δοκοῦντι, hoc est, elationem ob rem quæ sequenda videatur. Pertinet ad facultatem irrationalem: siquidem ad voluptatem vis irrationalis omnes pertrahit, atque ad eam ex concupiscentia trahimur. Sensibus omnibus, vt & contrarius illi dolor, contingit, sed in oculis minus quam in cæteris, euidenter. in tactu autem & gustu maxime luculenter, ab iis deinceps in odoratu & post hanc in auditu. Communis eius, vt & doloris causa est, naturæ ad se reditus vniuersim & celeriter factus. Quod enim sensim & paulatim fit, sensum latet. Itaque eius quod periclitabatur diuelli, reditus ad naturam simul & celeriter factus, voluptatem adfert. Idcirco oculis iucundissimum spectrum cæruleum est, sicut è diuerso grauissimum tristissimumq; quod splendidum simulque album est, quemadmodum sol, sicut Galen. demonstrat lib. 1. de causis symptom. medii vero colores medio etiam modo. In auditu similiter iucundissima vox est quæ lenissima tardissimaque est & in ægris etiam parua & exilis, atque hac etiam magis quæ numerosa est. Est autem voluptas in hoc sensu quam in visu euidentior, propterea quod est sensu crassiore. sicut in odoratu adhuc manifestior est voluptas, propterea quod adhuc eius substantia est magis crassa: postea in gustu. Omniũ autem maxima in tactu, dum ad naturalem statum reducimur. Proinde iis quæ ipsum exasperant, vel concoquendis, vel difflandis, vel sensibiliter excernendis, quia ad naturã suam reuertitur, voluptatem percipit. Quinetiam qui lassitudine laborant, vbi molli frictione, vel in balneo loti, ab iis quiescunt, euidentem sentiunt voluptatem. Nec vero solum lauando aut fricando voluptas comparatur, sed etiam in maioribus doloribus pertractatio quæ mollis, blanda & lenis sit, solatium quoddam non exiguum adfert. Cæterum in omni voluptate sensus, ad quẽ ea pertinet, sese totum comparat ad excipiẽdum id quod delectat, vt contra in dolore intro refugit, proindeque spiritus eo accurrit, & magna fit facultatis sensificæ relaxatio, expansis veluti vlnis rem gratam amplectentis. Sic fit vt plurimi maximo gaudio (περιχάρειαν Græci vocant, quasi gaudii quendam excessum, oppositum timori subito & vehementi, quem idem ἔκπληξιν nominant) repente interierint prorsus dissipatis spiritibus. Quanquam vero non semper voluptas iuguletat, at certe facile resolubilem infirmumque spiritum reddit. Ex quo fit vt omnium maxime imbecilli euadant qui nimias voluptates consectantur.

Ἡδὺ. vide paulo post ἡδύσματα.

Ἡδυντὴ πίσσα. pix odoribus condita, apud Hippocratem coquitur autem cum aqua & aromatibus. Similiter apud eundem ἡδυντὸν στέαρ dicitur adeps in aqua & aromatibus coctus.

Ἡδύοσμον. herba est duum generum apud Dioscoridem: vna satiua, altera syluestris est: illa mentha dicitur, nec à Dioscoride describitur, hæc vero menthastrum vocatur, seu mentha syluestris. Herba est sisymbrio procerior, folio hirsutiore, maiore & grauiori odore: maiores flosculos habet, coliculorũ fastigia coronantes. Calfacit tertio ordine, habetq; humorem semicoctum, cuius causa venerem stimulat.

Ἡδυπνοῒς. genus est syluestris cichorii quod prodit latiore folio.

Ἡδύσαρον. securidaca. frutex est folia ferens ciceris, pusilla, folliculos modo corniculorum aduncos, semen complexos rufum, securiculæ ancipitis figura: à qua πελεκῖνος etiam dicta est. inter hordeum triticumq; prouenit.

Ἡδύσματα. dicuntur vnguenta ipsa quibus ad suauitatem odoris aromata adiuncta sunt. Alia non vnguenta, sed aromata sic appellant, quibus odor vnguentis conciliatur, cuiusmodi sunt amaracus, costus, amomum, nardus, carpobalsamum & myrrha, vt patet ex Dioscoride in descriptione vnguenti amaracini: item coriandrum, mentha, apium, tura, quæ etiam olera ementibus dari fuisse solita gratis præter legitimum pondus atque precium Galenus scribit. Cæterum vnguenta ea quæ ἡδύσματα vocabantur, succus tantum erant, hoc est, liquida, vt quæ solis fere constarent oleis eoque differebant ἀπὸ τῶν συμμάτων, vt Plinius scribit, quod hæc corpus haberent, hoc est, solidiora essent: vtrisque tamen eadem odoris gratia. Dicuntur ἡδύσματα ἀπὸ τοῦ ἡδύνειν, quod est suaue & odore gratum facere: vnde & ἡδύσματα generaliter dici possunt quæcunque rem aliquam iucundiorem gratioremq; reddunt. in qua significatione Galenus lib. 3. de alimentis pinguedinem & adipem, carnium ἡδύσματα esse dixit. cibis enim suauitatem potius conciliant quam in alimentum vertantur.

ἡδύσματα etiam apud Hippocratem dici τὰ χλωρὰ καὶ ξηρὰ ἀρτύματα, vocemque Atticam esse, Erotianus annotauit. ex quo ipse lib. 2. τῶν γυναικείων, στέαρ ἡδὺ appellat τὸ ἠρτυμένον.

Ἡδύχροον. est magma per pastillos digestum, multis aromatis constans. Primum ab Andromacho inuentum descriptumque proditur. Eius compositio refertur à Galeno lib. 1. de antidotis & lib. de Theriaca ad Pisonem. Describitur & à Paulo & Aetio. Non habet postremum locum in Theriaces compositione, vt cui præter alia & saporis & odoris suauitatem conciliet. Nec vero Theriacæ tantum conuenit, sed vnguenti etiam loco vsurpatum fuit & ὀζαίνης odoris gratia illitum à Galeno, qui resiccando etiam per odorem pulmoni à se exhibitum fuisse prodidit lib. 4. de locis affectis.

Ἡθμοειδὲς ὀστοῦν. sic dicitur os illud quod ad summam nasi radicem intus fixum hæret tenue & latum, & magno illi foramini oppositum quo è cerebro in nares excrementa descendunt. Ratio nominis est quod cribri modo (ἠθμὸν Græci vocant) pertusum sit pluribus locis. Alii spongiæ idipsum conferunt, & σπογγοειδὲς nuncupant.

Ἠθμός. dicitur à quibusdam pars nasi superior, quæ superciliis proxime subiacet.

Ἥκιστα. significat apud Hippocr. minime, vel, vt alii interpretantur, nullo modo. Contrarium est τὸ μάλιστα, vt annotat Gal. commen. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἠλεκτρώδης λαμπρὰ καὶ στίλβοντα: hoc est, lucida & splendens. dicitur ab Hippocrate de alui deiectione, παρὰ τὸ ἤλεκτρον, hoc est, ab electro & & succino: vt annotat Erotianus.

Ἤλεκτρον. succinum. Est succus quidam pinguis, oleosus & leuis, qui in lapidem mollem concreuit, ignem flammamque facile concipiens. Sed cuius generis succus ille sit, plurimum variant authorum sententiæ. Multi dixerunt esse arborum succum, ex arboribus littori vicinis stillantem in fluuios & mare: qui cum sit genere triplex, lacryma scilicet, gummi, & resina, Aristoteles succinum lacrimam esse scripsit, nec tamen definiuit cuius sit arboris: multi vero populi esse censuerunt, cuius opinionis & Dioscorides meminit, scribens lib. 1. quosdam existimare lacrymam populorum quę in Padum amnem defluat, durari ac coire in succinum. Quæ opinio vel potius fabula vnde profecta sit, Plinius explicat. Idem vero narrat poetas aliquos fuisse qui dicerent esse gummi, sed nec eos qui id senserint, nec arborem ipsam ex qua funditur, nominat. Ipse vero pineæ succum esse arbitratur: alii vero cedrinæ. verum alii nec quæ succi species sit, nec quæ arbor eum exudet speciatim explicarunt, contenti in genere dixisse, succum esse arboris: inter quos plurimi fuerunt authores Græci, & è Latinis Cornel. Tacitus. Sunt & qui succinum terræ succum siue sudorem esse dixerint & crediderint solis radios circa occasum vehemētiores in terram actos pinguem sudorem ex ea elicere è quo fiat succinum: alii etiam è limo terræ gigni prodiderunt: alii concreti maris purgamentum esse. Adeo multum pugnant inter se veterũ sententiæ. Nouissime vero Georgius Agricola vir doctissimus & acerrimi iudicii, repudiatis veterum sententiis, scripsit succinũ esse bitumen fossile quod in lapidem mutatum sit, quoniam omnes bituminis proprietates habeat. Cæterum omnes consentiunt succinum in littoribus maris colligi: præsertim ad septentrionem, atque tempestatibus in littora eiici. verum è terra quidem, quæ

sub

ſub mari eſt, oriri Serapio prodidit, non aliter ac fungi oriuntur ex ea quæ eminet è mari, ipſumque fluctibus & tempeſtatibus è natali ſolo erutum ad littora impelli. Cæteri vero omnes non naſci in mari, ſed è fontibus in mare influere ſentiunt, ibique durari. Nõ eſt autem ſuccino color vnius: aliud candidum eſt, quod habetur præſtantiſſimum: aliud fuluum & perſpicuum inſtar vitri, quod Genus Greci nuncupant ὑάλιζον: aliud nigrum, quod eſt deterrimum. Omne admoto igne accenditur & ardet, vt reliqua bituminis genera, affrictuque calefactum plumas, paleas, reſque alias leues ac minutas, tanquam magnes ferrum, ad ſe trahit & retinet, eamque ob rem Græcorum quidam ἄρπαγα ipſum appellarunt. Prebet multiplicem vſum. eius ramenta in ſuffitus cedunt quibus fœtidus & peſtilens aer corrigatur: eſt enim odoris iucundi. Illinendi vim obtinet, atque ob id potum ſiſtit ſanguinem vndecunque profluentem, & vomitus & alui profluuia & catarrhos. Et quia odoratum eſt, cordi amicum eſſe, eiuſque tremori mederi creditur. Cæterum non in Oceano modo, ſed etiam in mari Mediterraneo colligitur, quod tamen ad nos adferri negant, dicentes in eius locum ſubſtitui factitium ex bezoo, cera candida noua, carie fraxini & arborum muſco, vel ex ſtyrace, ladano, & rametis xylaloes: ad vtramque vero compoſitionem addi muſcum vel zibetum, atque omnia cũ aqua roſacea commiſceri: facile tamen fraudem deprehendi, quod natiuum non tã cito atque factitium aquis molleſcat. Mauri atque Arabes ambram citrinam & carabem appellant.

Ἠλιάνθη. herba eſt folio myrti in Themiſcyra regione & Ciliciæ mõtibus maritimis proueniens. Ea ſcribunt quidam cum adipe leonino decocta, addito croco & vino palmeo, perungi ſolitos Magos & Perſarum reges ad conciliandam corporis gratiam, ideoque eandem ἡλιοκαλλίδα nominatam fuiſſe.

Ἡλιακὸν. genus κυφέων, quod & κῦφι μέγα vocatur, ex rebus triginta ſex conſtans. Eius compoſitio habetur apud Paulum libro 7. cap. 22.

Ἡλικία. ætas. Eſt annorum decurſus corporis temperamentum immutans. Ita namque fert naturæ conditio, vt corpus humanum nequeat diu eodem in ſtatu perſeuerare, quod ſit omni genito corpori corruptelæ interituſque connata neceſſitas. Cum enim ita nati ſimus vt in naturæ noſtræ primordiis calidum frigido, humidum ſicco præpolleat, conſtetque nobis ex humida ſubſtantia genituræ origo, quam tamen humidam perpetuo ſeruari conueniens non erat, quod ex ea ſolidæ partes fieri deberent, natura ſtatim in generationis initio ignem terramque copioſius admiſcuit, quæ nõ torrerent quidem vrerentue, ſed tamen abunde ſiccarẽt. Id quidem in cauſa eſt cur progreſſu temporis temperamẽtorum mutationes contingant, quæ nõ aliud reuera ſunt quam ætates. Ab hoc enim primum cogitur paulumque concreſcit quod in vtero conceptũ eſt, mox ſiccius redditum veluti lineamenta quædam & rudimenta cuiuſque membri obtinet: vlterius vero etiam ſicceſcens, non lineamenta rudimentaue modo, ſed etiam exactam vniuſcuiuſque ſpeciem oſtendit: iam vero in lucem editum & magnitudine proficit, & tum ſiccius tum valentius ſeipſo ſemper efficitur, donec ad ſummum incrementum ſit peruentum: tum vero & incrementum omne ſiſtitur, oſſibus nimirum ipſis per ſiccitatem non vltra ſequacibus, & ſanguinis ſpirituſque vaſa ſpiritus ipſius flatu in latum aguntur: cuncta denique membra non ſolum robuſta fiunt, ſed etiam vires ſuas ſummas obtinent. In eo vero quod ſequitur tempore, omnibus iam partibus ſupra iuſtum ſicceſcentibus, non ſolum cuiuſque officium minus probe adminiſtratur, ſed etiam corpus ipſum macilentius graciliuſque quam ante redditur, & poſtea etiam rugoſum euadit. Quo vbi peruentum eſt, ſumma artuum atque viſcerum imbecillitas ſeniumque oritur. Talis quidem in genere eſt totius vitæ decurſus omnes temperamẽtorum mutationes ætatumque differentias complectens. Hæ autem quamuis niſi annorum ſpatiis certis contingere nõ poſſint, ſed eas neceſſario annis metiri definireque oporteat, nõ facile tamen eſt id exacte præſtare, certoſque fines ſtatuere, ſed tantum in latitudine quadam. Nam prout calidior, frigidior, humidior aut ſiccior aliquis eſt, etiam celerius aut tardius vel pubeſcit vel ſenex eſt. Earum namque qualitatum temperaturis ætates diſtinguuntur. Itaque vt quatuor ſunt temperamentorum differentiæ, quas homo toto vitæ ſuæ ſpatio ſuſtinet, ita par eſt quatuor ętates eſſe illis reſpõdentes. Primum enim vbi natus eſt homo eum calidum & humidum eſſe conſtat, deinde calidum & ſiccum fieri, poſtea ſiccum & frigidum euadere, tandem vero frigidum humidumque effici, & per eas quatuor tẽperies decurrere, perinde atque annum per ſua tempora eandem quoque temperaturam ſortita. Quod enim in anno tempus, id in vita hominis ætas eſt, non eadem modo temperie prædita, ſed humoribus etiam & reliquis plæriſque affectionibus. Habent autem & ætates ſua nomina, veluti anni tẽpora: quarum prima dicitur ἡ τῶν παίδων, id eſt pueritia, veri admodum ſimilis & abundans ſanguine: quæ tamdiu dicitur, quamdiu corpus calidum & humidum exiſtit. Eam autem medicarum diffinitionum author τὴν τῶν νέων appellat, id eſt iuuentutem, pueros cum iuuenibus confundens. Secunda autem, ἡ τῶν μειρακίων ἢ ἀκμαζόντων, id eſt, adoleſcentia, ſiue florens & virilis ætas: quæ durat dum calor & ſiccitas exuperant, æſtati ſimilima, in qua, vt in hac quoque,

multa bile corpus scatet. Tertia, ἡ τῶν παρακμαζόντων, quos etiam μέσους Græci appellāt, id est, decrescens siue inclinans ætas quæ est cum frigiditas & siccitas corpus occupat, autumno non dissimilis tum temperie tum humoris melancholici prouentu. Quarta est τὸ γῆρας, id est, senectus, frigida & humida instar hyemis, propter abundantis in eā pituitæ copiam. In quo tamen nemo me criminetur si senectutem frigido & humido, non autem sicco definiui. Ego enim Galenum sequutus sum sic ætates distinguētem lib. 8. de placitis Hippocrat. & Platon. & in comment. quos scripsit in lib. περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. Verum aliis aliter ætates distinguere placuit, maxime per septimanas, quod eo fere numero natura magnas mutationes efficere consueuerit. Nec tamen de earum nominibus, vel quo temporis spatio circūscribi debeant satis conuenit. Omnes primā statuunt τὴν τῶν παίδων, hoc est, puerorum cui duas septimanas tribuunt, videlicet vsque ad decimum quartum annum. Ab eo incipit ἡ ἥβη, id est, pubertas, & secundum Hippocrat. sententiam vsque ad annum vigesimum quintum extenditur, vt annotat Galenus comment. in aphor. 7. libr. 5. quo tamen in tempore τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν, id est adolescentiam, contineri idem Galenus author est comment. in aphor. 29. libr. 3. scribens τὴν τῶν μειρακίων mediam esse inter τὴν ἥβην καὶ τὴν ἀκμὴν, id est, inter pubertatem & florentem ętatem. Quod si verum est, pubertas erit ab anno decimoquarto vsque ad annum decimumoctauum, spatio videlicet dimidiæ septimanæ: ab anno autem decimooctauo vsque ad vigesimumquintum adolescentia, vt scriptum reliquit Galen. comment. in aphor. 9. lib. 5. Itaque pubertatis nomine adolescentiam comprehēdere Hippocrat. videtur. Ab anno autem quinto & vigesimo ἡ τῶν ἀκμαζόντων καὶ νεανίσκων ἡλικία, id est florens & iuuenilis ætas, incipiens, quinta septimana terminatur, id est, anno trigesimo quinto. Ab hoc postea ἡ παρακμὴ, id est, ætas declinans, incipit, iuuentuti ad ferendos labores multum impar, & ad duas sequentes septimanas extenditur, vt docet Galen. comment. in aphor. 30. libr. 3. Ea igitur est à trigesimoquinto anno vsque ad quadragesimumnonum. Inde succedit senectus, quam triplicem Galen. esse docet extremo quinto libro de sanitate tuenda: cuius primam partem τῶν ὠμογερόντων appellat, id est eorum qui cruda viridique adhuc senecta sunt, propterea quod nondum habent sensum senectę manifestum, sed adhuc ciuilia negotia obire possunt. Nec vero sola senectus trifariam ita diuidi intelligenda est, sed & reliquæ perinde ætates, vt prima pars viridis sit, deinde adulta, postea præceps. Ætatem M. Varro diuisit in infantiam, pueritiam, adolescentiam, iuuentam, senectam. Author est Aulus Gellius lib. 10. cap. 28. Seruum Tullium Regem, cum census faciendi gratia illas quinque classes populi Romani instrueret, eam rationē sequutum, vt pueros esse existimaret qui minores essent annis septemdecim: inde ab anno decimoseptimo quos idoneos iam esse reipubl. arbitraretur, milites scripsit, eosque ad annum quadragesimumsextum iuniores dixit, supraq; eum numerum seniores appellauit.

Ἡλιακὸν. nomen est compositi medicamenti aridi, quod vel maximas carnis excrescētias vsque ad penitiora adurit. Habet autem auripigmenti libram vnam, calcis viuæ drachmas duas. Aqua læuigantur per dies caniculæ, deinde siccantur.

Ἡλιοκαλλὶς. herba quæ & ἡλιακὴ dicta fuit: de qua supra.

Ἧλος. est species squamæ æris, sic dicta quasi clauaris. vide χαλκοῦ λεπὶς.

Ἡλιώτης. idem quod τὸ ἡλιοτρόπιον maius, sicut habetur apud Dioscoridem.

Ἡλιόστροφον. sic à quibusdam dictum est τὸ ἡλιοτρόπιον μέγα, hoc est, heliotropium maius: vt Dioscorides scribit. Plinius tamen heliostrophion & tricoccon genera facit duo heliotropii.

Ἡλιοτρόπιον. solaris herba Celso dicitur: cuius duo genera, maius & minus, describuntur à Diosc. in fine libr. 4. Gustu est adstringenti, cum quadam leuiuscula amaritudine.

Ἡλίωσις. insolatio. Est corporis in sole apricatio. Remedii genus est veteribus medicis vsurpatum variis modis & ad varios affectus: alii enim vncti, alii nō vncti, alii decumbentes aut iacentes super multiplici strato, alii stantes aut deambulantes solis radiis exponebantur: ex quo ista fere commoda consequebantur, corporis perspirationem vberiorem, sudores, alui adstrictionem, adipis consumptionem, tumorum laxorum, maximeque hydropicorum depressionem, totius corporis exiccationem, respirationem faciliorem, omnisq; superflui humoris absumptionem. Proinde eo remedio iuuabantur hydropici, ischiadici, nephritici, paralytici, elephantici, cœliaci, fœminæ hystericæ & alba vteri fluxione laborātes: adhęc cephalalgici, præmissa per aluū vacuatione. Quæ quidem omnia ex Antylli libris Aetius plenius explicauit.

Ἧλος. clauus. Est callosum tuberculum, album, rotūdum, capiti clauorum simile. Prouenit toto corpore, sed pedum plantis digitisque potissimum, nascitur frequens & in calcaneis, præcipue tamen ex contuso, quamuis interdum aliter, doloremq;, etiam si non alias, tamē ingredienti mouet. Sed & in summis manuum digitis sæpissime oriri solet. Accidit & oculis: sic autem vocantur callosa in eorum albo tubercula, vt ait Celsus lib. 7. Aetius agens de staphylomate scribit ἧλον in oculo appellari postquā staphyloma maximum euaserit, adeo vt palpebras excedat, & indurauerit, cornea tunica vndique callosa euadente. Cæterum clauus omnis

dictus

dictus est à figuræ similitudine. Nec vero in homine tantum, sed olea etiam ἧλος dicitur, ceu quædam solis inustio qua infestatur, quam, vt scribit Plinius, quidam fungũ malunt appellare, alii patellam, quæ Græcis λοπὰς etiam dicatur.

Ἡμέρα. dies. Duobus modis potest intelligi. Vno spatium id modo quod est à Solis ortu vsque ad occasum, quo quidem à nocte distinguitur. Est autẽ duodecim quidem semper horarum sed inæqualium, prout dies lõgiores sunt aut breuiores, alioqui si in horas æquales diuisus fuerit, in ipsis tantum æquinoctiis duodecim horarum erit: aliis autem temporibus plurium omnino erit vel etiam pauciorum. Altero vero totum id tẽporis spatium dicitur, quod est ab vno Solis ortu vsque ad alterum proxime sequentem. Is vero etiam noctem simul comprehendit, eumque à se intelligi plærisque in locis Galenus professus est. Est autem horarum viginti quatuor æquinoctialium. Hic quandã cum toto anno similitudinem habere dicitur, in quatuor partes similiter diuisus. Tempus namque matutinum humidũ calidumque perhibetur, perinde atque ver, vt ex Antyllo Oribasius scripto prodidit: meridies æstati comparatur: pars quæ ad occasum spectat, autumno, vt & noctis prima pars, quæque circa vesperam est, occasui similis: mediæ autem noctis tempus, hyemi. Eo namque tempore, quemadmodũ & per hyemem, Sol plurimum abest à nobis. Quamobrem vtroque tempore corporum perspiratio æque intercipitur, & fluxiones doloresque maxime recurrunt & vrgent. Vltima vero noctis pars ad aurorã spectans, propterea quod matutino tempori propinqua est, eiusdem cum eo particeps est temperamenti.

Ἡμέρα κρίσιμος. vide κρίσιμος ἡμέρα.

Ἡμερίς. quercus placida. Roboris genus est, trunco neque erecto, neque leui, neque excelso, sed caudice in orbem comoso, cõtorto, sinuosoq;.

Ἡμεροκαλλίς. herba est folio & caule lilio similibus, herbacei coloris vt porrum. flores in caule per singulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, lilii diuisura, quoties dehiscere cœperunt. colore perquam pallido. radix magna est atque bulbosa. Leuiter digerentem facultatem habet, & cum hoc repulsorium quiddam. nostri lilium agreste, vel lilium marinum nominant.

Ἡμίδραχμον. pondus duarum drachmarũ. vide δραχμή.

Ἡμίεκτον. τὸ ἥμισυ τοῦ ἑκτέως. hoc est, mẽsura chœnicas quatuor capiens. Pars est duodecima medimni Attici.

Ἡμικεραίνιος. fasciæ nomen ad dorsi & pectoris deligationem. refertur à Galeno libro de fasciis sub nomine Apollonii iunioris.

Ἡμικρανία. hemcirania. Est morbus mediæ partis capitis summo cum dolore: hic modo dextram, modo sinistram partem occupat, & ad suturam vsque protenditur. Ea enim dolorum interstitium est. Per circuitus plerunque reuertitur, vel quotidianos, vel tertianos, ac quibusdam extra caluariam, quibusdam in profundo capitis, plurimis circa temporum musculos, vel altius etiam consistit. Dolores autem aliquando tam sunt vehementes, vt ne manum quidem ferant, affecto scilicet pericranio & cute non experte morbi. Causa doloris tanti est vaporũ, aut humorum, aut vtrorumque, vel multorum, vel calidorum, vel frigidorum, vel acrium salsorumque influxus siue per venas, siue per arterias. Affluũt autem hi vel quod à cerebro eiusque membranis foras pellantur tanquam redundantes aut vitiosi, vel quod à subiectis partibus sursum mittantur. Ac vapores quidem tensiuis doloribus afficiunt: biliosa excrementa mordaces inducunt: plenitudo grauitatis sensum adfert: rubor & calor calidos humores significant.

Ἡμικρανικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta topica, curandis hemicraniis conuenientia. Ea non sunt vnius generis: alia enim magis, alia minus calida sunt: omnia tamen calida esse oportet, multum quidem, vbi non est multus calor, moderatius vero, si multa caliditas in dolore percipitur: tunc enim ad reprimendum caloris excessum, calidis pharmacis aliquid refrigerans miscendum est. Omnia etiam aliquid habere oportet quod firmitatem & robur addat, quod adstringentem scilicet habeat facultatem. Porro eorum materia plurima est apud Galen. lib. 2. τῶν κατὰ τόπους.

Ἡμιμοίριον. τὸ ἥμισυ τῆς δραχμῆς. dimidia drachma, apud Hippoc. vt interpretatur Erotian.

Ἡμίξεστον. idem quod ἡ κοτύλη. propterea quod ξέστης capit duas κοτύλας. vide κοτύλη.

Ἡμιοβόλιον ἢ

Ἡμιόβολον. pondus est dimidii oboli, siue duodecima pars drachmæ. drachma enim sex obolos habet. Frequentius occurrit ἡμιωβόλιον.

Ἡμιόνιον. herba quæ & ἄσπληνον & σκολοπένδριον appellatur.

Ἡμιονῖτις. herba quam ἀσπλήνιον plærique vocant, alii πύκριον, alii etiam ἡμιόνιον.

Ἡμίσεον. ἥμισυ. dimidium, apud Hippocr.

Ἡμιπληγία ἢ

Ἡμιπληξία. dicitur paralysis dimidii fere corporis, quæ apoplexiæ succedit. Eadem videri potest cum παραπληγία siue παραπληξία, de quibus vide suis locis.

Ἡμίτονος, deligaturæ nomen apud Hippocrat. vt annotauit Erotianus.

Ἡμιτριταῖος πυρετός. semitertiana febris. Est febris continua, ex quotidiana & tertiana febre, quarum vna continua, altera intermittens sit, confusis genita & cum horrore inuadens. Continuam quidem esse Galenus ex Hippocrate docet, atque in eo Archige-

nem. & Agathinum reprehendit, quorum ille semitertianam in febrium intermittentium numero posuit, hic vero in eodem genere cum tertiana locauit, & sola accessionis vehementia ab ea differre existimauit. In eodem errore est & Celsus lib. 3. cap. 3. Nec tamen ex eo continuarum genere est, in quibus humor intra venas maiores putret, & vna tantum à principio ad finē vsq; accessio perseuerat, sed vt vel ex ipso nomine semitertianæ intelligi potest, reduplicationes habet tertio quoque die, non quales quidem habet tertiana, sed dimidia ex parte similes. Nam tertianæ confusa quotidiana, accessionis tertianæ verum typum necessario immutat. Cum autem quatuor modis hæ febres misceri possint, vel ambæ intermittentes, vel ambæ continuæ, vel vna earum intermittens, altera continua, ambarum intermittentium mistio quia & febrem omnino parit intermittentem, non potest semitertianam, quam continuam esse oportet, gignere: ambę continuæ, continuam quidem efficiunt, sed sine horrore (quo tamen Hippocrates hemitritæon maxime definiuit) quod omnis febris continua nullum per se rigorem vel horrorem parit. Itaque alteram earum intermittere, alteram continuam esse oportet. Nec vero interest vtra continua sit aut intermittens. Vtroque enim modo & continuitatem seruabit, & mista simul bile & pituita cum horrore prehendet. Sed accidit multo frequentius vt quotidiana continua & tertiana intermittens febrem hanc constituant quam cōtra: eo quod facilius sit quotidianam fieri continuam quam tertianam, cuius etiam exquisitæ accessiones longiores esse soleāt quam tertianæ. Horror autem non quotidie, sed alternis tantum diebus inuadere debet, quibus scilicet tertianæ & quotidianæ accessiones simul concurrunt & confunduntur. diebus autem aliis mediis & paribus refrigeratio sola incidit, quam febris quotidiana proprie accersit. Ab eo horrore Hippocrates hemitritæon horridā febrem (Gręce φρικώδη πυρετὸν) appellauit. Itaq; cum eiusmodi febrium mistio semitertianam pariat, duoque sint omnino modi quibus misceri secum possint, duę pariter erunt hemitritæi differentiæ. Nam si æquales sint vtriusque febris vires, nec bilis pituitæ, aut cōtra pituita bili præualeat, hemitritęus fiet exquisitus, qui non aliud est, quam æqualis earum febrium cōpositio, per quam æqualis quoque humorum pugna euadit. Sic enim & bilis celeritatem cohibet pituita, ac rursus pituitæ tarditatem atque hebetudinē excitat bilis. Cumque proprium sit tertianę febris rigorem mouere, quotidianę vero refrigerationem, mista ex vtraque æqualiter febris horrorem necessario afferet, rem quidem rigore minorem, maiorem autem refrigeratione, tantoque hac ipsa maiorem, quantum à rigore magnitudine superatur. Vt enim extremi humores æqualiter confusi sunt, sic horror pariter medius inter rigorem & refrigerationem nascetur. Quare nō temere febris hæc hemitritæos, hoc est, semitertiana, dicta est. Nam ex quotidiana continua & tertiana intermittente tota eius natura cōfusa, dimidiam partem vtramque ex iis febribus retinet, non rigoris modo & refrigerationis, sed etiam reliquorum vtriusque febris symptomatum. Sin autem magnitudine vehementiaque impares febres sunt quæ hemitritęon gignunt, nō iam exquisitus erit, sed ei magis affinis quæ in mistione præpollebit, ideoque & propria eius febris symptomata in ipsa mistione magis erunt cōspicua. Nec vero satis est febres eas mistas complicatasque esse, sed ita confusas esse oportet, vt vtriusque accessio eodem tēpore inuadat. Id quod & perpetuum esse potest, accessionibus eundem semper ordinem seruantibus, & potest non esse perpetuum, sed semel tantum aut bis terue in earū febrium complexu cōtingere pro accessionum acceleratione vel retardatione. Quo quidem casu non tota ea febrium complexio hemitritæus erit, sed eius modo accessiones illæ hemitritææ vocabuntur quæ simul concurrent, eademque hora inuadent. Vide φρικώδης πυρετὸς.

Ἡμιτύβιον. lintei crassioris pars, apud Hippocratem.

Ἡμιωβόλιον. pondus dimidii oboli, siue duodecima pars drachmæ. Sunt enim sex in drachma oboli.

Ἦναι· κόψαι. hoc est, cædere vel tundere: & ἠνίων· κεκομμένων, apud Hippocratem, vt tradit Gal. ἐν ταῖς γλώτταις.

Ἤνυστρον. est ventris sinus in quadrupedibus. abomasum dicitur. Hic venter est magnitudine amplior omaso, quod ἐχῖνον vocant, forma oblongior, cācellis intus & crustis multis, magnis & leuibus inornatus. Ab eo proxime intestinum sequitur.

Ἠοίας· τῆς πρωΐας, matutinas horas, apud Hippocratem.

Ἧπαρ. iecur. Est viscus natura primum, facultatis naturalis sedes & principium. Nam cum corpus humanum tribus principiis gubernetur, hépar omnium quasi quoddam fundamentum existit, sine quo alia esse non possunt, cum tamen ipsum sine aliis initio consistat. Est enim sedes animæ vegetabilis, qua primum animal præditum esse necesse est in modum plantarum, sicut Gal. lib. de formatione demonstrauit. Oritur autem affuso sanguine crassiore & concrescente fere sexta die à concepto semine. Itaque non modo sanguinis substantiæ simile est, sed eius etiam qualitates retinet: calidū enim humidumque est. Vt autem ex sanguine gignitur, sic & gignendi sanguinis vim possidet, quod insitum sit vnicuique parti cuiusmodi ipsa est, tale quid etiam creare. Ea namque naturali propensione iecur chylū quem intra se recepit, in sanguinē

conuertit:

conuertit: non eum quidem tantum quo seipsum alat, sed qui etiam alendo vniuerso corpori vtilis sit & plane necessarius. Talis autem bonus sanguis & vitio carens fuerit: quem vt efficiat, necesse est insitas esse iecinori quatuor facultates, vnam materiæ eius attractricem ex qua sanguis generetur, alteram eiusdem retentricem, tertiam vero cõcoctricem, tum demum absoluta cõcoctione, eorum expultricem quæ tanquam aliena concoctionem adipisci non potuere. His quatuor facultatibus primo & per se iecur præditum est, tanquam naturalium operum principium, quæ in solido eius corpore sedem habent, atq; ab eo vim omnem accipiunt. Eas functiones cum per se exerceat, spiritu tamẽ, quem per se ipsum gignit, caloreque tanquam instrumentis vtitur, sicut ὁρμοῦντα explicantes diximus, ex quibus non modo perficit hæc opera, sed eandem quoque facultatem reliquis omnibus corporis partibus impertit. Quæcunque enim nutriuntur & augentur, iisdem præditas esse oportet facultatibus quas à iecinore tanquam à fonte hauriunt. Itaque cum iecur venarum & nutritionis principium sit, est & concupiscibilis facultatis, quæ nobis non cum brutis modo, verum etiam cum plantis communis est. Proindeque iecinoris facultatem plantæ quodammodo similem dicit Galen. lib. de plac. Hippocrat. & Plat. Ipsum enim iecur plantæ, venæ autem mesaraicæ radicibus respondent. Omnes autem in vnã conueniunt, quę vena porta dicitur, à qua & ortum habent, chylum ab intestinis deferentes. Inseritur autem ea vena in partem cauam iecinoris, quam & simam nuncupãt: inde chylus in partem gibbam siue conuexam peruenit, in qua propria iecinoris caro residet (eam παρέγχυμα Erasistratus appellasse traditur) quæ primum est sanguinis generandi principium. Ibi autem sanguis genitus in aliam maximam venam, quam cauam vocant, recipitur, ex iisdem sedibus prodeuntem & subiectam venam portam suo orificio prope osculantem, quæ eum in omnes corporis partes vehat. Quod vt fieret commodius, natura iecur fere medium collocauit: siquidem sima parte ventriculo incumbit, gibba vero septum transuersum attingit. Est autem iecur lobis nunc nullis, nunc duobus aut tribus, nunc quatuor, etiã quinq; Hippocrati præditum, nobis plurimum quatuor, magnis duobus & paruis totidem, in carne sua cõtinentibus vim sanguinis effectricem. Cęterum sanguis quem iecur facit, multis de causis crassus est, & ad obstructiones facilis. quare ad eas vitandas natura simę eius parti, quod in ea crassior sit magisque feculentus, arterias inseruit quæ insiti caloris symmetriam in toto viscere conseruarent: nullas autem gibbæ dedit, quod ex diaphragmatis vicinia motus illi esset continuus. Ambit autem totum viscus membrana neruulo prædita, qui propago est nerui à sexta coniugatione venientis.

Ἡπατικὴ δυσεντερία. sic dicitur vnum dysenteriæ genus, quo aquosus sanguis excernitur, ei aquæ persimilis in qua caro recens cæsa lota sit. Prouenit à retentrice vel alteratrice iecinoris facultate imbecilla. vide δυσεντερία.

Ἡπατικοί. Generaliter quidem dici possunt omnes qui ex iecinore quouis modo affecto laborant: nunquam tamen tam late eius vocis significationem medici extenderunt, sed veteres quidem sic appellarunt eos qui propter iecinoris inflammationem febricitarent, vt & pleuriticos & peripneumonicos qui lateris aut pulmonis phlegmone vexãtur. Recentiores vero non ita, sed si tumor aliquis in hepate est, hepatis inflammationem, vel abscessum, vel scirrhum, vel aliter morbum ipsum appellant, non autem hepaticam affectionem: cum vero citra manifestum aliquod iecinoris malum imbecillitas sola acciderit, tũc ægrum hepaticum appellant. Hanc ergo imbecillitatem ex qua hepatici dicuntur, sola intemperies prouocat, eaque omnis generis, calida, frigida, humida, sicca, propter quam facultas eius alteratrix ad tantam imbecillitatem peruenit, vt quæ prius ex proba temperie sanguinem probum gignebat, tunc ab ea deficiens sanguinem crudum & semicoctum reponat, & aquæ modo liquidum in qua recens mactatæ carnes ablutæ fuerint. Is propter facultatis etiam retentricis debilitatem è iecinore excidit & per intestina excernitur, eamque dysenteriæ speciem facit quam proprie ἡπατικὴν appellant. Singulæ autem intemperies sua habent symptomata, calida quidem ingẽs cibi fastidium, sitim vehementem, febrim insignem & vitiosorum humorum vomitum: frigida vero omnia contraria. Commune vero omnium est, sanguinis aquosi & semicocti excretio, ne quis putet à calida intemperie superassari humores & reddi non modo nigriores fecique similes, sed etiam crassiores. Id enim verum quidem est iecinori contingere cum sola intemperie calida citra imbecillitatem laborat, cumque morbus nondum iecinoris substantiam affecit: verum hepatica hæc affectio, non ad solam intemperiem, sed ad iecinoris substantiam pertinet, quæ propter intemperiem quamcunque longo iam tempore contractam imbecillitatem contraxerit: sanguinem enim & humores superassare, intemperati quidem, caloris excessu, sed nondum prorsus imbecilli iecinoris est.

Ἡπατῖτις φλέψ. iecoraria vena. Sic dici ab Hippocrate venam cauam Gal. annotauit lib. de format. fœtus, & comment. in lib. de nat. hominis. vide φλέψ.

Ἡπατῖτις. sic à quibusdam dici τὸ εὐπατόριον, Dioscorides author est.

Ἠπίαλος πυρετός. Epiala febris. Species est febris quotidianæ continuæ. Inter continuas qui-

dem eam recenset Gal. comment. 1. libr. 6. ἐπιδημιῶν. De genere autem quotidianarum esse, non potest esse obscurum, quod à pituita vitrea & acida oriatur. Nam vbi ea moderate, aut potius dimidio sui putret, febrim excitat epialam. In ea autem quæuis pars corporis, eodem tempore, totaque febris constitutione febrim & rigorem sentit: febrim quidem à portione vitreæ pituitæ incensa & putrente, frigus vero à reliqua eius parte non putrente nec incensa, sed frigida manente. Siquidem non putris pituitæ pars per omnes venas vel vniuersum corpus dispersa rigorem concitat: quæ vero iam putruit, febrem accendit, non aliter quam si pituita vitrea & bilis flaua simul abundarent & per partes sentientes mouerentur. frigoris ergo calorisque sensus in epiala febre eodem tempore, eademq; parte contingit, eoque à lipyriis & reliquis febribus differt, in quibus vel interna vruntur, cum extima frigeant, vel ardor summus in visceribus est, cum extremæ partes algeant. Nam quod in his maioribus portionibus accidit, hoc in epialis cōtingit exiguis portionibus, eoque vniuersum corpus pariter ambo persentiscit. Huiusmodi febris genus Græci medici ἠπίαλον proprie dixerunt: putauitque Archigenes nulli vnquam alteri rei id nomen accommodatum fuisse. Verumtamen & Attici, vt Galenus & Hesychius scripserunt, ita vocarunt τὸ πρὸ τοῦ πυρετοῦ ῥῖγος, hoc est, rigorem qui febrem antecedit: eoque nomine καὶ τὸ ψυχρὸν nuncupabantur. vt non sit quærenda alia ratio huius nominis, quam quod hæc febris perpetuo frigida sit. Quidam tamen aiunt sic vocatam hanc febrem ἀπὸ τοῦ ἠπίου καὶ ἁλὸς: quod mare in summa etiam tranquillitate perpetuo agitetur. vel παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, quod molliter & moderate incalescat.

Ἠπιαλώδης πυρετός. ὁ μετὰ φρίκης καὶ ῥίγους γινόμενος: hoc est, febris quæ cum horrore & rigore inuadit: apud Hippocrat. vt annotauit Erotianus.

Ἡρακλεία νόσος. Herculeus morbus. sic dicta est ab Hippocrate & veteribus ἡ ἐπιληψία, non quod Hercules, vt ait Galen. eo morbo laborarit, sed vt eo nomine ipsius magnitudinem καὶ τὸ δυσκαταμάχητον, hoc est, eius vim indomitam atque insuperabilem, designarent. Aristot. tamen problematum sectione 30. scripsit Herculem reuera eo morbo laborasse. Sunt autem qui eo nomine apud Hippocratem τὴν μανίαν interpretentur, quod eo morbi genere Hercules è priscis Heroibus solus laborasse dicatur. Aretæus etiam elephantiasim Herculeum morbum dictam fuisse à veteribus prodidit, quod vehemens magnaque sit, & nullo remedio superari possit.

Ἡράκλεια. sic dicta fuit à plærisque ἡ ἐλξίνη: & à quibusdam ἡ σιδηρῖτις, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἡράκλειον. sic dicitur à quibusdam τὸ ἀβρότονον, vt habetur apud Dioscoridem. Fortasse ab Heraclea Ponti ciuitate, in qua, totoque eius agro, ambrotonum plurimum atque probatissimum nascitur.

Ἡράκλειος λίθος. lapis qui & μαγνῆτις dicitur.

Ἡρακλέους ξηρόν. medicamenti nomen siccantis, & carnem quæ supercrescit exedentis. recipit autem squamæ æris, misyos, chalcitidis vstæ, atramenti sutorii, aluminis scissi æquas portiones, vt refert Aetius.

Ἡρακλῆς. nomen collyrii fistularis, & quod ægilopas radicitus tollere dicitur. Descriptio eius habetur apud Aetium libri 14. capite 55.

Ἡράνθεμον. est genus anthemidis ad calculos efficacissimum. florem habet purpureum: cuius amplitudo maiuscula est.

Ἠράχνωσεν. tenuibus & multis venulis instar telæ aranearum implicauit, apud Hippocratem.

Ἤρκησεν. ἐβοήθησεν, apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus: hoc est, profuit & auxilium tulit.

Ἡρμάσθαι. ἐρηρεῖσθαι ἢ ἡρμόσθαι ἢ στηρίχθαι. firmatum innixumque esse vel aptatū, apud Hippocrat. sic dicitur ἀπὸ τῶν ἑρμάτων, τουτέστι τῶν ἐρεισμάτων: quo nomine Homerus vsus est Iliad. β', ὑπὸ δ' ἕρκεα ἑρμάτων ᾕρουν.

Ἡρμασμένη. firmata, subnixa. Dicitur ἀπὸ τοῦ ἑρματίζεσθαι, quod & ἑρμάζεσθαι.

Ἠριγέρων. senecio, herba est cauliculo cubitali, subrubro, foliis continuis, per extremitates erucæ modo diuisis, sed minoribus multo. luteis floribus, qui celeriter dissecti vanescunt in pappos. Nomen sibi vendicauit, quod flores capillorum ritu canescant. radice superuacua. Nascitur maxime in maceriis & circum oppida. Facultatem mistam habet refrigerandi & modice digerendi.

Ἠρίφιον. dictum fuisse à quibusdam eo nomine τὸ ἀκτιστρέφιον, habetur apud Dioscor.

Ἠρύγγη ἢ

Ἠρύγγιον. herba est aculeis prędita, cui folia lata, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica. Cum autem eryngium adoleuit, complures in eo ramulorum striæ rubent, in quorum summitatibus globosa capitula, durarum & acutissimarum spinarum ambitu stellatim circumuallantur. quorū color alias viridis, alias albus, interdum cæruleus inuenitur. Radix oblonga, lata, foris nigra, interne cādida, pollicis crassitudine, odorata: vulgus centum capita appellat. Calfacit modicum, sed valde siccat. Meminit eryngii cuiusdam montani Aetius libr. 6. cap. 16. cui folia, inquit, angusta & minora, flores autem aurei & oculis similes.

ἠρύγγιον etiam à quibusdam dictam esse aloen, author est Dioscorides, forte à spinis quæ sunt vtrique communes. In reliquis enim nullam prorsus similitudinem habent.

Ἠσαχνῖτας, apud Hippocratem, teste Galeno: id est Qui percolauit.

Ἡσυχία. quies. ocium. Est cessatio à motu. Ergo cum

go cum corpus aliquod ab ijs sub quibus ante fuit in nullo immutatur, quiescere dicitur: vt si in aliquo ab ijs recedit, secundum illud id moueri. Itaque cum multis modis corpus à statu in quo erat recedere possit, multisque modis moueri dicatur, totidem modis dicetur quiescere, vbi moueri desierit: neque enim quies aliud est quam motus priuatio. Quare vt contrarium contrario, ita quies motui semper succedit, cuiuscunque generis motus ille sit qui praecesserit. Itaque cum omnis motus apud medicos genere duplex sit, in qualitate & loco, vel ex ijs duobus compositus, patet quietem quoque geminam esse, & sicut omnibus ijs motibus communis est prioris status immutatio, ita è diuerso quietibus prioris status conseruationem. Cumque natura certa quadam contrariorum moderatione vitam nostram contineri voluerit, patet etiam quietem omnium quæ in nobis mouentur, esse communem. Proinde factum est vt somnus (qui non est aliud quam facultatis animalis quies) vigilijs interponeretur, interque vehementes corporis motus atque exercitationes, mediam quietem interuenire oporteat. Neque enim parua eius vis est in tuenda valetudine, vt quæ spiritus instaurando, calorem natiuum augendo & lassitudinem tollendo vitam retineat. Sed cum ea inter causas salubres censeatur, quarum recto vsu bene nobis est, deprauato autem male, modus quoque in ea non minus quam in omni motu tenendus est. Quies enim tum quę infra modum est, tum quæ eum excedit, mala est. Ex quo patet omnem quietem in relatione dici ad suum motum, vt quantus is fuerit, tantam quoque illam esse conueniat. Quiete namque parciore refici corpus nequit, immodica vero nimio redundat humore, vel etiam (quod fieri posse Galenus comment. 3. in lib. 7. τῶν ἐπιδημ. annotauit) interdum contabescit. Quorum quidem vtrumque non propria vi & natura quietis, sed ex accidenti contingit. Quies enim nihil reuera est, vti nec tenebræ, nec cæcitas, nec silentium, sed mera priuatio. Quamobrem nulla eius actio per se esse potest, sed ex accidenti tantum, quod vel incommoda nimiæ exercitationis quiete & remissione tempestiua declinentur, vel abundanti ocio exercitationis commodis priuemur & tandem torpeamus. Itaque quies ex accidenti refrigerat & humectat, corpus replet excrementis, neruos debilitat, effœminat, omniumque partium actiones deteriores reddit. Quanquam autem quies ex eorum genere videatur esse quæ in nostra potestate posita sunt, attamen ita comparatum est à natura, vt inter duos motus contrarios eam mediam interponi necesse sit, quod non ferat contrariorum ratio, vt secum vniri continuarique possint. Nam prius contrarium motum natura ordiri non potest, quam priorem sedauerit: atqui sedare, subsistere est & quiescere. Exprimit ergo necessitas quoddam esse tempus inter duos contrarios motus quo quies agatur. Id quod in pulsu (qui cordis & arteriarum motus est) liquido obseruatur duobus motibus inter se contrarijs constante, quorum vterque quietem suam habet. Cum enim facta arteriæ dilatatione facultas pulsifica non possit eam comprimere nisi à dilatando cessauerit, nec similiter absoluta arteriæ contractione eam denuo explicare, nisi contrahendi finem fecerit, constat geminam esse in singulis pulsibus quietem, vnam post peractam diastolen quæ externa siue supera, alteram post systolen, quæ interna quies siue inferior appellatur. Earum vtraque pars pulsus à medicis censetur, non proprie quidem & per se vt diastole atque systole, qui vere motus sunt, sed per accidens potius, quod reuera nihil sint, sed cessatio tantum priuatioque motus. Conferunt tamen & illæ plurimum tum ad pulsuum cognitionem, tum ad præsagiendum ex pulsibus, sicut postea in explicatione τοῦ σφυγμοῦ dicemus.

Ἦτρον. pars ventris ab vmbilico ad pubem vsque, ὑπογάστριον. Gaza apud Aristot. sumen siue abdomen interpretatur.

Ἡφαιστίας. emplastri nomen ad inducendam cicatricem optimi. Parabatur ex testa ea maxime quæ in fornacibus vsta esset, eo quod desiccandi abstergendiq; vim maiorem haberet.

Ἠὼν. sic dicitur totus oculorum ambitus.

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO Θ.

Θάϊς. est ceratum quo faciei rubor conciliatur, quod cõstat croci, erythrodani radicis, fuci, thuris, myrrhe, singulorũ drachmis II. Quæ omnia adipe vitulino & mastichino oleo excipiuntur. author Paulus libro 3. cap. 25.

Est & θάϊς vinculi genus quod capiti adhibetur, vbi summum caput & quod inter ipsum frontemque est vincire cõuenit. Cuius generis tres differentias recenset Galen. lib. de fasciis. Nec vero dubium est sic ab elegantia appellari, quod vel Thaidem deceant.

Θαλασσηρὸν. est collyrium Hermophili accommodum suffusionibus & hebetudini visus. Descriptio eius habetur apud Galenũ, Aetiũ & Paulum in hunc modũ: Cadmiæ drach. XVI. æruginis drach. IIII. atramenti Indici drach. XVI. piperis albi drach. VIII. liquoris Medici drach. IIII. opobalsami drach. IIII. gummi drach. XI. vel XII. aqua adijcitur, qua pro diuersis affectibus varie temperatur. facit ad omnem visus hebetudinem & incipientes suffusiones, habetque odorem quam gratissimum.

Θαλασσία. dicitur à quibusdam τὸ ἀνδρόσαιμον, vt habetur apud Dioscor.

Θαλασσίτης οἶνος, siue θαλάσσιος, siue τεθαλασσωμένος. est vinum mari mistum, siue cui aqua marina addita est. Cuius miscendi rationem Dioscorides variam fuisse scribit libr. 5. & Columella libr. 12. cap. 25. latius explicat. Ex quo facile apparet vinum marinum fieri non modo affusa maris aqua, sed etiam muria, vt in mediterraneis regionibus, quo nõ est facilis aquæ marinæ inuectio. Quod postremum vini conditi genus si quis non marinum, sed salsum appellari malit, parum quidem arbitror interesse. Equidem mihi videtur vtrumque & salsum & marinum vinum dici posse. Certe Celsus semper vinum salsum, nunquã marinum nominat: id quod ex duobus maxime locis intelligi potest: primum ex libr. 3. in morbi regii curatione, deinde ex cap. 6. lib. 1. vbi negat inter solutæ alui remedia salsum homini bibendum vinum. His enim in locis manifeste per salsum vinum marinum intellexit, vt qui easdem vires salso tribuat quas Dioscorides marino. Nec est qui aliquam inter ea differentiam apud veteres annotarit. Græcorum inuentum fuisse constat. Sic enim non fortia quidem & nobilia vina, sed imbecilla, vt ait Galen. libr. 12. meth. med. condiebant, siue vt gratiam illis conciliarent, siue vt illis præcox vetustas accerseretur. Cæterum vini salsi septẽ genera Plinius enumerat, biæum quod fit siccatis in sole vuis & affusa aqua marina largiore: leucochrum quod fit eodẽ vino in album mustum translato. quæ quidem duo vini genera sunt Græcis propria. In aliis autem gentibus simili modo factum vinum τεθαλασσωμένον dicit appellari. Quartum genus thalassiten vocat, vasis musti deiectis in mare, quo præcox fiat vetustas. Ex quo loco manifestum est quam differentiam ponat inter τεθαλασσωμένου & θαλασσίτην οἶνον. Quintum est Coum, cuius etiam concinnandi rationem Constantinus Cęsar explicat Agriculturę lib. 8. cap. 23. Postea Rhodium Coo simile: vltimum Photineum salsius Coo. Omnia autem eiusmodi vina aluum subducunt & stomacho aduersantur authore Gal. lib. 12. meth. quo loco recenset vina quæ stomachum roborant & digestionem alimenti in corpus iuuant.

Θαλασσόμελι. est compositio quædam constans æquis portionibus maris, mellis & aquæ pluuiæ defecatis, & in picato vase per canis æstum insolatis. Sunt autem qui decoctæ maris aquæ partibus duabus vnam mellis adijciunt, & vase condunt. Vtrumque vim habet purgatoriam, sed hoc multo imbecilliorem.

Θαλερὸν. θερμὸν ὡς ἀπὸ ἡλίου. hoc est calidum ceu à sole, apud Hippocrat. dicitur ἀπὸ τοῦ θέρεσθαι, inquit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Alii tamen interpretantur quasi θάλλον, id est germinans, vt annotat idem Gal. libr. 1. Prorrhet. comment. 3. Vide infra θολερόν.

Θάλικτρον. herba est cuius folia coriandri similia sunt, cauliculus rutæ crassitudine, in quo summa folia consistunt. Nascitur maxime in campestribus. Omnia fere paria habet cum ea herba quam nunc argentinam appellant.

Θαλλία siue

Θαλλός. dicitur germen omne, sed præcipue & κατ' ἐξοχὴν oliuæ: vt apud Paulum libro 3. cap. 66. ἀφέψημα οἰδίων, ῥόδων, θαλλίας, χαμαιπίτυος. Sunt autem in olea summi ramorũ coliculi teneriores, nec à foliis sua mollitie magnopere diuersi. Attamen Festus θαλλίαν cepæ folliculum priuatim intellexit.

Θαλπίδη. sic dicta fuit à quibusdam ἡ ἰσάτις, sicut habetur apud Dioscoridem, vbi quidam codices habent θαλπίδη.

Θάνατος. mors, est copulæ animi & corporis dissolutio. Opposita est vitæ, quæ cum calore natiuo contineatur, sicut ante diximus, eiusdem priuatione mors recte definiri videtur, sicut fecit Aristoteles, mortem dicens esse

caloris

caloris extinctionem. Siquidem calori illi quo vita constat, cum elementaris nõ sit, sed plane diuinus & cœlestis, nullum frigus opponitur, sed ipsa tantum caloris priuatio, quemadmodum luci tenebræ, visioni cæcitas, & motui quies.

Θανατῶδες. lethale. Dicitur ab Hippocrate tum de ijs quæ necessario mortem afferunt, tum de ijs quæ magna ex parte.

Θαυμασὶς. sic à quibusdam ἡ ἶρις dicta est, quod magna florum varietate, sicut arcus quidam cœlestis, sui admirationem præbeat.

Θαψία. planta est in Thapso primum inuenta, tota natura ferulæ similis, cuius radix & incisa lacte manat, & contusa succo vehementer acri, calido, humido qui eodem cum sua planta nomine θαψία vocatur. Romani ferulaginem & ferulam syluestrem nuncupant.

Θάψος. thapsus. herba est, quam Romanos herbam robiam appellare, & aureo colore splẽdere Paulus scribit lib. 3. cap. 2. Eadem esse videtur cum ea quæ apud Theocritum poetam legitur tingendis lanis vtilis. An vero eadem sit cum thapsia, non constat.

Θεῖον. sulfur. Est succus terræ pinguis & purior, vi caloris ex ipsa expressus, siccatus & concretus. non aliud est quam terra vel terræ pinguedo tenuis, calida, ignea, calore siccata. Chymistæ definiunt esse vaporem terræ calidum & siccum, qui causa sit & pater metallorum. Alterum enim & fœmininum principium metallorum argento viuo tribuunt. Tale autem est fossile & natiuum, quod Latini sulfur viuum appellant, Græci ἄπυρον, quod Celsus interpretatur ignem nõ expertum. Reperitur vt plurimum in locis ardentibus, vt in insulis Æoliis & Phlegræis campis inter Puteolos & Neapolim, quam planiciem sulfurosam Græci ἡφαίστου ἀγορὰν appellarunt, figuraque est fere semper glebosa, rarissimeque in stiriarum modum de speluncis vel cuniculis dependet. Præterea translucet, resplendet, viret, pingueque est: cuiusmodi reliquis omnibus præfertur, & à medicis in vsum expetitur. Est autem aliud sulfuris genus factitium quod variis modis paratur. Nam aut ex aquis coquitur, aut ex gleba effossa, & in vasis cocta perficitur igni, aut ex pyrite in ollis cocto stillat. Fit etiã ex sulfure & squama ferri simul coctis & in vrceos trãsfusis, quod, quia equorum scabiem sanat, caballinum nominant. Non omne vnius est coloris. Aliud enim est luteũ, aliud cinereũ, aliud rufum. Sapore est subpingui, odore graui, fulminis & fulguris, cumque vritur, nares ferit aura acri & ignea. Omne rarum leueque est & tenuium partium, trahendique vim possidet, estq; temperamenti calidi. Valet maxime ad morsus venenatorum animalium, si & siccum ictui inspergatur, & cum saliua mistum. Cum resina autem terebinthina aut melle psoras & lepras optime exterget sanatque.

Θεῖον. diuinũ. Dicitur quod est à Deo, vel à cœlo, quodque vt Deus magnum est aut excellens aut admirabile, aut incomprehensibile, hoc est, cuius causam nõ sensu modo sed ne cogitatione quidem assequi possumus. Ea significatione intelligi debet id quod in morbis diuinũ esse Hippocr. dixit: quanquam in eo explicando variæ fuerint, vt scribit Gal. interpretum sententiæ. Sed omnibus refutatis ipse suam dicit, non aliud esse id diuinũ, quam ambientis nos aeris constitutionem. Verum ea cum possit esse multiplex, quam proprie intelligat, non explicauit. Primarum quidem qualitatum temperamentum non est verisimile Hippocratem intellexisse, quod illud nõ dicam medicis, sed idiotis etiam notum sit, id autem diuinum cuius notitiam Hippocrates haberi vult, à doctissimis tantum medicis cognoscatur. Itaque aliud quid latentius cognituque difficilius intelligit, quod certe si temperamentum non est, qualitas quædam siue constitutio sit oportet, non primis qualitatibus, sed proprietate totius substantiæ nobis infensa, quam in lib. de natura humana νοσηρὴν τοῦ ἀέρος ἀπόκρισιν appellauit. Eam Galenus comment. 2. expirationem siue exhalationem interpretatur, quæ magis proprietate totius substantiæ quam qualitate corpora offendat, cuius curationem recte tradiderit Hippocrates positam in loci mutatione, & exiguæ inspirationis vsu. Hæc autem aeris insalubris proprietas, vel à specu, vel à cloacis, vel à cadaueribus putrentibus, vel ab ipsis etiam astris aliquando esse dicitur. Ex ea omnes fere morbi epidemici prodeunt, quorum τὴν φορὰν considerandam esse Hippocr. præcepit: verumtamen non in solo aere diuinum illud esse potest, sed in alimentis etiam, vt in semiputri tritico, & aquis vitiosis, aliisque eiusmodi.

Θελπίδη. sic dicta fuit ἡ ἶρις à quibusdam, vt habetur apud Dioscor. vbi tamen quidam malunt θαλπίδη, παρὰ τὸ θάλπειν.

Θέναρ. vola manus. palma. Pars manus interior à magno digito ad indicem, vel, vt alii, spatium quod est à digitis ad carpum. Sic quidem plærisque visum fuit: Galenus autem comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν dicit θέναρ appellari palmæ partes magis eminentes, ἀπὸ τοῦ θείνειν, hoc est à percutiendo. Nã quod percutimus, partibus illis eminentioribus percutimus. Alii vero, vt idem scripsit, non omnes eminentes palmæ partes sic appellant, sed eas tantum quæ pollici subijciuntur. Rufus ἐν τῷ περὶ τῶν ἀνθρώπου μορίων, scribit vocari θέναρ spatium illud carnosum medium inter indicem & pollicem. Ὑποθέναρ autem partem quatuor digitis subiectam: videri tamen sibi θέναρ ab Hippocr. nuncupari totam eam partem manus quæ lata est, hoc est palmam. Aristoteles totam eam manus partem quæ est à carpo vsque ad quinque digitos, θέναρ, hoc est palmam, vocat:

quę cum duabus etiam partibus constet, internam quidem quæ carnosa est, & scissuris vitæ indicibus distincta, θέναρ ἀγκιώδες nuncupat: externam vero, quæ neruosa est, & quinque ossibus constat ad digitos tendentibus, proprio nomine carere dicit: iuniores tamen alii μετακάρπιον, alii ὀπισθέναρ appellarunt.

Θεοδότια. sunt collyria multorum generum. Eorum enim plures differentias recenset Aetius libr. 7. sic autem dicuntur ab eorum authore Theodoto. nam & θεοδότου κολλύριον describit Celsus & Paulus paucis admodum immutatis, quod à quibusdam Celsus scribit ἀχάριστον appellari. Verum sicut plures eorum differentiæ sunt, ità diuersæ facultates: alia extergent, alia desiccant, alia corroborant, alia vero repercutiunt & poros obstruunt, vt ea quibus Paulus vtitur aduersus φλεγμονὰς oculorum.

Θεοδώρητος. est antidoti nomen quę δι' ἀνακαρδίων dicitur ad frigidas capitis affectiones, omniaque pectoris vitia, atque ad eos qui vix sese ex morbo recipiunt, multosque alios morbos perutilis. Huius geminam compositionem describit Paulus libr. 7. cap. 11. quibus tertiam ex aceto mulso addit Aetius lib. 13. quo loco pluribus verbis agit de hac antidoto.

Θεοῦ χείρ. est nomen antidoti ex hircino sanguine præparatæ, quæ nephriticis calculosisq; præsenti remedio est. Habetur apud Aetium lib. 11.

Θεοφίλιον. est collyrium πραγματικὸν, describitur apud Aetium lib. 7.

Θεραπευτική. pars est medicinæ quæ curandi rationem docet. Duobus modis sumitur, proprie & communiter. Proprie dicitur quæ morbo iam facto curando tollendoque intenta solum est, cuiusmodi est diariarum atque hecticarum febrium. Earum enim vera & propria curatio est. Siquidem maxime propria in soluendo morbo intelligitur curatio. Verum per abusionem etiam siue cõmuniter, siue improprie curatio appellatur, mistum genus tum ex vera curatione, tum prouisione quam προφυλακτικὴν appellant, quę proprie nõ ad θεραπευτικὴν sed ad ὑγιεινὴν pertinet. Eiusmodi est febrium curatio, quæ ex putrescentibus excitatur humoribus. Siquidem ea προφυλακτικὴν quoq; sibi adiunxit: cuius officium est causam, quæ morbum creat, adimere. Nominatur tamen hæc ipsa quoque artis pars θεραπευτικὴ, hoc est curatrix, quę vtique ab ea quæ pure sincereq; προφυλακτικὴ dicitur, in eo distincta est, quod sub hac iam sensibiliter ex ipsa causa morbus est genitus, in prophylactice vero est futurus. Ceterum τῆς θεραπευτικῆς tres sunt partes ad morborum absolutam curationem necessariæ, διαιτητικὴ, φαρμακευτικὴ, χειρουργικὴ: quarum prima victus rationem ægrotis cõuenientem, altera medicamenta præscribit, tertia vero manum, si opus est, adhibet.

Θέρειον. locus ad æstiuandum commodus, & in quo æstate habitare conducit, apud Hippocratem. sunt tamen qui θέριον scribant. Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Θερινόν. nomen collyrii quod describitur à Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Θερμαίνεσθαι. febricitare, apud Hippocratem lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vt Galenus annotauit in comment.

Θέρμη. febris, apud Hippocratem. pro quo & θερμωλή.

Θερμόν. calidum. Duo significat, qualitatem & substantiam: illam quidem vt cum dicimus ignem calidum, aut ferrum, aut piper. intelligimus enim calore seu caliditate præditũ. Id quod tribus modis accipi potest: absolute seu simpliciter, vt quando ignis elementum calidum dicitur, quod summum calorẽ possideat: in excessu, vt ferrum candens, piper, leo, canis, quoniã plus caloris habeat quam frigoris: in comparatione, vt cum homo homine, leo leone calidior dicitur. Aliquando vero significat calidam substantiam, vt annotat Galenus comment. in aphor. 4. lib. 1. & comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. atque etiam aeream, aqueam & bene temperatam, quemadmodum idem in cõment. eiusdem aphor. annotauit. Talis autem substantia calida non est aliud, vt idem alibi scribit, quam calidum innatum cuius vi omnium animãtium vitam natura moderatur. Est enim aut anima, aut primum aut præcipuum animæ instrumentum, quo omnia quæ sunt ad viuendum necessaria, administrat. Id non est nuda aliqua aut elementaris qualitas, non ignis aut aliquid quod ab igne originem ducat, sed substantia cœlitus in viuentia corpora delapsa, & aliquid proportione respondens elemento stellarum, sicut Aristoteles de generat. animal. libr. 2. cap. 3. explicauit. Itaque quoniam elementare nõ est, sed plane cœleste & diuinum, nullum habet contrarium, non aquam, nõ terram, aut aliquid quod ab ijs originem ducat. Sui ipsius priuatio opposita tantum illi est, sicut lumini tenebræ, & visioni cæcitas: proindeq; vt eo vita, sic eiusdem extinctione mors ab Aristotele definita fuit. Eo omnis generatio perficitur: eo omnia vitam adipiscuntur & conseruant, eo ratiocinamur, sentimus, mouemur, nutrimur, crescimus, non vt opifice quidem harum omnium functionum, sed tanquam instrumẽto animæ eiusque facultatum, sine quo eæ non possunt eiusmodi res præstare. Ex his patet illic animam vitamque esse, vbicunque calor ille natiuus fuerit. Est autẽ inæqualiter in singulis corporis partibus dispersus. In corde enim viget & flagrantissimus est: in ventriculo & præcordiis multo moderatior: in capite & cerebro præsertim adhuc eo minor: in ossibus perexiguus, prout natura vnicuiq; particulæ expedire iudicauit. Hic fixus insitusque dicitur, hoc est à natura in prima conformatione singulis partibus certa mensura modoque inditus, qui earum velut forma quædam

quædam atq; anima esset, & illis vitale principium roburque impertiretur. Residet ille maxime in partium singularum spirituosa substantia, & humido substantifico pingui, crasso, lento, multo, nec facile putrescenti in corporibus præsertim sanis, & quæ non facile in morbos incidunt. In tali namque humido calor ille singulis partibus insitus diutissime conseruatur, qui tamen nisi subinde noui alterius caloris accessione instauraretur, paruo temporis spatio marcesceret atq; extingueretur. Proinde natura calorem vocatum à medicis fluentem in corde tãquam in penu collocauit, qui ab eo per arterias cũ spiritu & sanguine suis vehiculis & pabulis continenter depromitur, ferturque in singulas partes, vt earum calorem natiuum fixum insitumque foueat atque instauret. Ille in mœrore, metu, verecundiæ initio, frigore, accessionum principijs & somno intro cum sanguine & spiritu in cor recurrit, ob idque per eos affectus cutis & subditæ illi partes frigent & pallent: contra in gaudio, verecundia iam vigente, statu accessionum, vigilia ad cutim copiosior effunditur cum spiritu & sanguine, à quibus calor, rubor, tumor & nitor inducitur.

Θερμὸς σφυγμός. calidus pulsus. In quo arteria calidior apparet quam partes vicinæ, sicut in febre hectica euenit. Neque tamen ἐκτικὸς est, quod hic sub differentia pulsus inæqualis comprehendatur, ille vero aliam quandam speciem constituat. Huic oppositus est ψυχρός. Hęc quidem differentia inter primas & simplices numeratur, sumptaque est à qualitate arteriæ, impropria tamen videtur: verum addendam quidam censuerunt, non minus quam eam quę mollitie & duritie arteriæ definitur.

Θέρμος. lupinus. pondus est duas oboli tertias partes pendens. Etenim cum obolus pendat grana duodecim, lupinus pendet grana octo: de hoc scribit Cleopatra: ὀβολὸς ἔχει θέρμου α´ S. id est, obolus habet lupinum vnum & dimidium. Diuiditur autem lupinus εἰς δύο κεράτια, id est in duas siliquas, siue in grana octo. eadem Cleopatra docet his verbis, θέρμος ἔχει κεράτια β´.

Θερμωλή. ὁ πυρετός, apud Hippocrat.

Θέρος. æstas. Est tempus anni calidum & siccũ, Virgiliarum matutino exortu incipiens & Arcturo oriente desinens. Illa ex ætatibus quidem mediæ & florenti, ex diei partibus, meridiei, ex humoribus flauæ bili, ex elementis igni respondet. Est enim ex suapte æstimata natura, non ex alterius comparatione, calida & sicca temperie, si modo exquisite suam naturam seruauerit. Est autem sol caloris eius causa, qui ad verticẽ nostrum quam fieri potest proxime accedens, diemque faciens longiorem, aerem nos ambientem excalfacit. Itaque cum Virgiliæ circiter octauum diem Maij exoriri consueuerint, Arcturi autem ortus fere secundo Septembris die contingat, palam est totum æstatis tempus quatuor paulo minus mensium esse. Quod quidem spatium etiam antiqui in duas partes diuiserunt, primam appellantes proprie æstatem, ab eius initio vsque ad exortum Caniculæ, alteram vero ὀπώραν, à Canicula ad finem vsque æstatis. At vero è Græcis etiam aliqui totam æstatem in treis portiones partiti sunt, quarum primam totius nomine θέρος, mediam ὥραν per excellentiam, in qua maturescentes fructus ὡραῖοι dicuntur, tertiam vero ὀπώραν nuncuparunt.

Θεσπεσία.

Θεσπεσίαι. confectionis nomen authore Apollonio, cuius descriptio habetur apud Galen. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. Conuenit tussientibus, phthisicis, sanguinem reijcientibus, valetq; ad omnes internos pectoris abscessus. Describitur etiam ab Aetio lib. 8.

Θεωρητή.

Θεωρητικαὶ ἡμέραι. contemplabilis dies: hoc est, ex cuius diligenti obseruatione quãdo & qualis futura sit crisis intelligitur. Is autem cuiusque septimanæ quartus est, qui si manifesta concoctionis signa proferat, ostendit proximum ab eo septimum diem finem morbo salutarem allaturum, vt qui contra signa edit maligna, mortem prænunciat. vide ἐπίδηλος ἡμέρα.

Θεωροί. dicuntur apud Hippocr. qui deorum oracula sciscitatum mittebantur, vt annotauit Erotianus.

Θηβαίου ἔμπλαστρος. emplastrũ est aduersus achoras efficax: cuius descriptio habetur apud Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους.

Θηλή. papilla. Est mammę capitulũ, vnde extrahitur lac. Hęc media in mamma protuberat. Substantia cõstat ad penem proxime accedẽte. Est enim illi neruea quodammodo cutis spongiosam intus substãtiam continens, quæ dirgi ac vicissim laxari nõ minus quam penis potest. Habet autem tenues & cõspicuos meatus, fibræ prorsus ac nerui modo albicantes, qui venarum surculi sunt, multiplici serie per glãdulosam mammarum substantiam excurrentium, ex quibus lac effunditur. Cæterum papillã ambit circulus quidam subniger, qui φῶς appellatur.

Θηλοπεδινὴ σταφυλή. vua passa extra vitem, hoc est vua sole siccata, non quidem in vite, sed postquam è vite detracta fuerit, & loco calorifico exposita, quod tum in cratibus tum super cannas commode fieri posse ostendit Columella l. 12. quo nomine etiam ea potest intelligi quæ sarmentis suis adhuc hærens & pẽdula, in vmbra sub tecto siccatur. Vtitur sæpe Dioscor. eo vocabulo, Ruellius vuam sole siccatam in area exponit, Marcellus vuam in cratibus siccatam. Est autem θηλόπεδον locus in quo vuæ siccantur, dictus ἀπὸ τοῦ ξηραίνεσθαι ἐν τῷ ἡλίῳ καὶ τῷ πέδῳ, hoc est, quod siccaræ sint in sole & solo. Quæ vua passa simpliciter dicitur, hoc est, quæ in vite adhuc manens à sole siccata est, ἀσταφὶς σταφυλή nominatur.

Θηλυγόνον, herba oleæ folio, quæ fœminei sexus fœtum edere dicitur. Altera species est τὸ φύλλου: de qua suo loco.

Θηλυκρανία. cornus fœmina. sic enim composito nomine dicitur à Theophrasto, quasi fœmini cornus.

Θηλυπτερίς. filix fœmina. herba est foliis filicis, surculosis, altioribus, & quæ non singulari, vt illa, pediculo fulciantur: radicibus longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteum flauescunt: aliquę etiamnum rubræ inueniuntur. Vim siccandi & amaram possidet, & modice constringit.

Θηλυπτερίς. dicta fuit à quibusdam eo nomine ἡ σταφίς, sicut habetur apud Dioscor.

Θηλυφθόρον. sic dictum esse à quibusdam τὸ ἀβρότονον, scripsit Dioscorides.

Θηλυφόνον. dictum sic est à quibusdam τὸ ἀκόνιτον, quod, vt Theophrastus & Plinius scribunt, radix eius genitalibus omnium quadrupedum fœminini sexus indita, mortem eodem die inferat.

Θημών. ὁ σωρὸς, cumulus, aceruus, apud Hipp.

Θῆξις. sutura. modus vnus est adducendi labra hiantis nimium vulneris, cum per acum eorum oræ propius coniunguntur. Dicitur & κατὰ θῆξιν, hoc est, per acum siue per punctionem. ἀπὸ τοῦ θήγειν, quod acuere & acu transfigere significat. Itaq; errant qui θίξιν per ι scribunt, quo nomine contactus designatur. Quamuis enim per suturam ora vulnerum ita adduci possunt, vt se contingant, id tamẽ pluribus modis fieri potest, vt per ἀγκτηριασμὸν atque συνάρμοσιν.

Θηραῖος οἶνος. vinum Theræum. quod in Creta nascebatur, dulce, nigrum, crassumque, sed citra adstrictionem. ideo minus in ventre morabatur, nec tamen vrinas mouebat sed deorsum descendebat. Itaque etiam ante cibum sumebatur. Non est idem quod Θηεινοῦ, quod Asianum erat.

Θηριακά. theriaca. Dicuntur proprie medicamenta quæ venenatorum animalium morsus depellunt. Eo ab Alexipharmacis putantur differre, quod hæc venenis intro sumptis, illa venenis à morsu animalium intro subeuntibus medeantur, vt licet videre ex Nicandro qui vtraque duobus libris elegãtissime prosequutus est. Cæterum geminam τῶν θηριακῶν differentiam facere videtur: vnam eorum quibus animalium morsus præcauetur, siue suffitu, siue instratu, siue illitu: alteram vero quibus morsus ipse curatur & innocuus euadit. Dicta sunt θηριακὰ ἀπὸ τῶν θηρίων, hoc est, à feris & venenatis animalibus, non autem ab vlla certa eorum specie: quanquam vipera, quæ proprio nomine ἔχιδνα siue ἔχις vocatur, à Græcis θηρίον κατ' ἐξοχὴν appelletur, vt & leo θὴρ aliquando.

Θηριακὴ. theriace. Est antidotus aduersus venena omnia efficax. Ac quãquam omne quod eam habet facultatem θηριακὴ vocari possit (nam & allium rusticorum theriacen Galenus appellat) hoc tamen nomen præcipue obtinuit celeberrimum illud medicamentũ ex simplicibus plurimis & viperarum carne compositum, valens ad venena omnis generis, siue morsu siue potu in corpus peruaderent. Nam cum antiqui crebro in venena inciderent, & animaduerterent se nec serpentium ictus euadere, nec venenorum insidias vitare facile posse, simulque considerarent naturas hominum tantopere ab inuicem differentes, vt quod vni prodest alteri sæpe non conferat, hoc medicamentum multiplex & exquisite compositum excogitarunt, quod omnibus aduersus hæc mala præsentaneo esset remedio. Nec tamen adeo vetus est eius inuentio, sed Neronis fere temporibus. Tunc autem inter medicos celeberrimus erat Andromachus, qui medicis consultantibus inter se quomodo hæc antidotus maxime præsentanea euaderet, prim᾽ excogitauit viperas addere. Itaque theriacæ compositio quæ ad Andromachum refertur, antiquissima est & Galeno iudice optima. Eam autẽ ipse versibus descripsit quos Neroni dicauit, & quos Galenus libello suo de Theriaca ad Pisonem inseruit. Est autem eiusmodi. Pastillorum scillinorum drach. XLVIII. pastillorum viperinorum drach. XXIIII. piperis longi drach. XXIIII. succi papaueris drach. XXIIII. magmatis hedychroi drach. XXIIII. rosarum siccarum, iridis Illyricæ, radicis dulcis, seminis napi syluestris, scordij, liquoris balsami, cinnamomi, agarici, singulorum drach. XII. myrrhæ, costi, croci, casiæ, nardi, florum iunci rotundi odorati, thuris, piperis nigri, dictamni, marrubij, rhei, stœchadis, petroselini Macedonici, calaminthæ, terebinthinæ, zinziberis, radicum quinquefolii, singulorum drach. VI. polii, chamæpityos, styracis, racemorum amomi, mei, nardi Gallicæ, sigilli Lemnii, phu Pontici, chamædryos, foliorum malabathri, chalcitidis assæ, gentianæ, anisi, succi hypocisthidis, carpobalsami, gummi, seminum fœniculi, cardamomi, seseleos, acaciæ, thlaspeos, hyperici, sagapeni, ammeos, singulorũ drah. IIII. castorei, aristolochiæ tenuis, seminum dauci, bituminis Iudaici, succi panacis, centaurii tenuis, galbani, singulorum drach. II. mellis libr. X. vini Falerni quantum sufficere videbitur. hæc quidem Theriaca fuit Andromachi, eũ in modum à Galeno descripta libr. ad Pisonem. Cæterum hanc antidotum Andromachus non appellauit θηριακὴν, sed γαλήνην, quasi dicas serenam, atque aliis etiam duobus nominibus ἰλαρὴν & εὐδίαν. Postea vero Crito & qui eum sequuti sunt, θηριακὴν vocarunt, quia viperæ carnes reciperet. Eius compositionem Aetius exactissime persequitur. Ad huius autem exemplum plærique alias antidotos aduersus venena valentes composuere, quas appellarunt similiter θηριακάς. Sunt autem hæ fere quę sequũtur, ab authoribus, aut aliis quibusdam nobilibus viris nuncupatæ.

Θηριακὴ Αἰλίου Γάλλου. Theriaca Ælii Galli, quam ipse ex Arabia rediens dicitur Cæsari obtulisse, quod per eam plærosque seruasset. Recipit autem, Radicis vitis albæ drach. XVI. seminis trifolii, opopanacis, singulorum drach. VIII. aristolochiæ tenuis drach. XII. radicis libanotidis, iridis Illyricæ, zinziberis, opii, singulorum drach. VIII. seminis rutæ syluestris drach. XII. cumini Æthiopici drach. XVI. myrrhæ, casiæ, castorii, seseleos, radicis eryngii, serpylli, succi Cyrenaici, singulorum drach. VI. Medicæ drach. XII. sagapeni drach. VI. croci drach. V. farinæ erui drach. XXIIII. hæc cum aqua in pastillos trium obolorum rediguntur, & ex vino dantur.

Θηριακὴ Ἀντιόχου Φιλομήτορος. constabat istis, Radicum mei, serpylli, opopanacis, singulorũ drach. II. seminis trifolii drach. I. anisi, fœniculi, ammeos, seminis apii, singulorũ acetabulo vno. farinæ erui tenuissimæ acetabulis duobus, vino antiquo quantum satis esset ad commiscendum, vt rotulæ hinc fieri possent, quę in vmbra siccatę ex tribus vini cyathis trium obolorum pondere exhibebantur. Eam Eudemus versibus conscripsit, qui à Galeno citantur lib. 2. de Antidotis.

Θηριακὴ Δαμοκράτους. Theriaca Damocratis, qui medicus optimus cum esset, versibus iambicis eam descripsit, qui à Galeno referuntur libr. 1. de Antidotis. medicamenta prorsus eadem continet quæ & Andromachi Theriaca, sed in pōdere discrepat. Nam quorum Andromachus quatuor drachmas accipit, hic duas sumit, & rursus quorum Andromachus duas, ipse quatuor immittit, id quod in multis medicamentorum generibus licet obseruare. Refertur & ab Aetio lib. 13.

Θηριακὴ Δημητρίου. Theriaca Demetrii. Hic ætate Galeni Cæsarum fuit archiatros, qui tum in theriaces compositione Andromachum reliquis in rebus sequeretur, pondere tantum pastillorum scillinorum differebat leui prorsus discrimine. Nam Andromachus XLVIII. drachmas cum immitteret, ipse XLVI. tantum admiscebat.

Θηριακὴ Εὐκλείδου. Theriaca Euclidis cognomine Palatiani. Habet illa: Castorii drach. VI. opopanacis, sagapeni, seseleos, cachryos, chamædryos, chamæpityos, marrubii, singulorum drach. XVI. styracis, bituminis Iudaici, myrrhæ, singulorum drach. VII. succi papaueris drach. VIII. mellis librā vnam: datur cum succo fraxini, vel cum vino drachma vna, vel plus etiam si lubet: prodest & quartanariis.

Θηριακὴ Ζήνωνος. Theriaca Zenonis Laodicei: habet autem cardamomi demptis inuolucris, serpylli, seminis apii, radicis vitis albæ, seminis trifolii, anisi, petroselini, radicis & seminis fœniculi, ammeos, aristolochiæ tenuis, farinæ erui, opopanacis, singulorum pondus æquale. Separatim primo quæque contundi debent, tum misceri, & vino affuso subigi, indeq; formandi pastilli, & in vmbra siccandi.

Θηριακὴ Μιθριδάτου. Theriaca Mithridatis. Est antidotus alio nomine Μιθριδάτειος appellata, quod rex Mithridates ea semper visus esset, vt se à venenis tutum præstaret. Itaque à Romanis obsessus, bis epoto veneno cum mori non posset, seipsum gladio interemit. Constat permultorum medicamentorum mistura, & describitur à Galeno libr. 2. περὶ ἀντιδότων. Ea est quam nescio quomodo Aetius theriacen Andromachi appellet: nam quam Aetius describit, istam manifesto continet, parumque habet similitudinis cum illa Andromachi theriaca quę superius descripta est, & quam Galenus cæteris præfert.

Θηριακοὶ ἅλες. Theriaci sales. hi quales fuerint, supra à nobis dictum est in dictione ἅλς.

Θηριακοὶ ἄρτισκοι ἢ τροχίσκοι. Theriaci panes seu pastilli. Sunt pastilli ex viperæ carnibus confecti, ad theriaces præparationem. fiunt hoc modo: Viperæ fœminæ capiuntur desinente vere. Earum capita & caudæ amputantur, excoriantur, & diligenter repurgantur. Carnes ipsæ bis terque in aqua lauantur, postea in ollam puram iniiciuntur cum aqua sufficienti, ac anethi viridis fasciculo, coquuntur subiectis lignis vitis, donec carnes à spinis discedant & penitus separentur. Eas tunc manibus diligenter exprimere oportet, & in mortario tenuissime terere, semper aliquid iusculi in quo decoctæ sunt, paulatim instillando. Deinde panis purissimi recentis, aridi, contusi, cribratique quarta carnium pars addatur, vel, quod minimum, quinta: rursus paulatim iusculi aliquid affundendo. Omnia simul terantur & exactissime vniantur, indeque formentur pastilli mediocres, tenues, modico opobalsamo in his formandis adhibito, qui postea in vmbra siccentur. Inde opobalsamo optimo oblinantur, & in vitreo vase asseruentur, & si quid pulueru lenti & albi in ijs propter situm appareat, id deinceps linteo extergeatur.

Θηριακή. nomē etiam est emplastri ex centaurio, quod laudat Oribasius, & facit ad neruorum & musculorum vulnera & puncturas, ad ferarum etiā & canis rabiosi morsus. Refertur ab Aetio lib. 15.

Θηραῖος οἶνος. Vinum Therinum. Id Asiaticum erat, & dulce simul atque pallidum, vt scribit Galenus libro 5. sanitat. tuendæ. Idem vero libr. περὶ εὐχυμίας, ait nigrum esse, sed minus Caryino.

Θηρίον. significat apud Hippocrat. tum lumbricum, tum vlcus ἄγριον, vt explicat Galenus ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Θηριοκτόνον. frutex est foliis subherbaceis, flore roseo, sic dictus quod serpentibus admotus torporem inferat.

Θηριοφόνον. sic dictum est à quibusdam τὸ ἀκόνιτον, quod feras, si ab ijs edatur, occidat.

Θηριώδης. ferinum. Gal. comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν interpretatur κακοήθης, hoc est malignum: quanquam alij, vt ait, Hippocr. interpretes non simpliciter τὸ κακόηθες significare dicant, sed alii quidem τὴν φθόην, quod qui eo morbo laborant, propter vnguium curuitatem feris similes esse videantur: alii θηρίωμα vocari dicant proprie pulmonis vlcus. alii vero, vt priore commentario Galenus scripsit, eo nomine τὰς ἀσκαρίδας καὶ τὰς ἕλμινθας intelligunt: alii elephantem, alii cancrum. Galeni tamen sententia est eo nomine τὸ κακόηθες designari.

Θηριώδης παραφροσύνη. ferina insania. Dicitur ab Hippocrate ea per quam aliquis discurrit, calcibus dentibusque petit, & sibi ab omnibus fieri insidias putat, vt annotauit Galen. comment. in Prorrhet. Idem paulo post, ait, θηριώδεις παραφροσύνας appellat, quando ij qui μελαγχολῶσι insaniunt, in obuios quosque deseuiunt: eo nomine vehementem melancholiam significans.

Θηρίωμα. genus vlceris teterrimi, quod idem esse cum carcinomate multorum opinio est. De eo Celsus libro quinto prodidit, vlcus esse tum per se nascens, tum vlceri ex alia causa facto interdum superueniens. Color ei liuidus est vel niger, odor foedus, multus & muci similis humor. Idipsum neque tactum neque medicamentum sentit, prurigine tantum mouetur, at circa dolor est & inflammatio, interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex vlcere sanguis erumpit: ad id quoque malum serpit. quae omnia saepe intenduntur, fitque ex his vlcus quod ἕρπητα ἐσθιόμενον, hoc est herpetem exedentem, Graeci vocant. Galenus comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. scribit aliquos existimare θηρίωμα proprie dici vlcus quod in pulmone est. Author autem Introductorii seu Medici scribit quamlibet corporis partem theriomate impeti.

Θλαδίας. eunuchus factus κατὰ θλάσιν, hoc est per compressionem, ad hunc modum: Pueri adhuc infantes in aquę calidae solium collocantur, deinde vbi eorum corpora eodem solio fuerint relaxata, digitis testiculi comprimuntur, vsque dum aboleantur & euanescant, & dissoluti non amplius ad tactum sublabantur. Ex Paulo libr. 6. cap. 68. Reperitur & θλασίας pro eodem.

Θλάσις ἢ

Θλάσμα. cōtusio, collisio. Dicitur proprie soluta in carne & musculo continuitas, cum graue & durum aliquid ceciderit in corpus. Id enim carnem abrumpit & atterit. Quamquam & in osse videtur aliquando euenire, sed in pueris maxime. Oportet enim in sese cogi id os quod colliditur, atque ita molle euadere vt perfecte durum non sit.

Θλάσις etiā numeratur inter fracturae cranij differentias, quamquam fractura cranij non est, nec fractura quidem simpliciter, sed ossis caluariae in anteriorem partem impulsio & veluti inflexio, cauitatem tantum non etiam vnitatis solutionem in caluaria efficiens, vt licet in plumbeis & aeneis vasis videre si foris illidantur.

Θλάσπι ἢ

Θλασπίδιον. herbula est semine nasturtii, acri, quae mansum sinapis modo linguā & os vellicat: propterea rusticum sinapi dictum fuit à plerisque, vt habetur apud Dioscor. Herbarii vocant nasturtium tectorum.

Θλασματώδης. dictum ab Hippocr. ἀπὸ τοῦ θλάσματος. de quo supra.

Θλίψις σφυγμοῦ compressio pulsus: cum incipiente paroxysmo pulsus admodū paruus & inaequalis est. Proprium est putridae febris.

Θολερὸν πνεῦμα. quid significet apud authorem Prorrhetici incertum est. Alii putarunt dici spiritum plenum vaporis, qui expiratur: alii spiritum graueolētem, alii raucum, alii perturbatum, tanquam eo nomine difficilis respiratio intelligatur. Plaerique verò non θολερὸν sed θαλερὸν per α scribunt, quasi θάλλον & ἀκμάζον, id est florentem & vigētem, siue magnum atque vehementem. Verum Hippocrates nullo in libro, qui suus legitimusque sit, visus est vel spiritum vel quiduis aliud θολερὸν nominasse, vt scripsit Galen. comment. εἰς τὸ προρρητικόν.

Θόλος. vinculi genus est quod caluariae adhibetur, vbi summum caput & quod inter ipsum frontemque est, vincire conuenit, cuius iniiciendi rationem Galenus explicat libr. de fasciis.

Θρυμβίς. sic dictum esse à Pythagora τὸ ἀπίφοχον, Dioscor. author est.

Θρᾶνος. sedes vtrinque peruia, apud Hippocratem.

Θράσσεται. pungitur, stimulatur, mouetur, pellitur, apud Hippocr. Sunt autem qui θράσσειν ἀντὶ τοῦ μαίνεσθαι interpretati sunt, vt annotauit Erotianus.

Θραῦσμα. species vna ammoniaci, quod in minutas glebas veluti in frusta fractū sit & diuisum, vel facile friatur. vide ἀμμωνιακόν.

Θραυστόν. friabile. Id dicitur quod in quasuis sine discrimine, & plures duabus partes diuidi & comminui potest. In quo differt ἀπὸ τῶν κατακτῶν, quae non nisi in magnas partes diuidi separarique possunt. Quanquam fieri interdum possit, vt idem κατακτὸν & θραυστὸν existat: fictile enim vtrumque perpetitur. Distinguuntur autem ab inuicem, sicut scripsit Aristoteles, quod quaecunque ita concreuere vt multis scateant poris alternatim dispositis, θραυστὰ sunt: quae vero eos longe porrectos habent, κατακτά: quae vero vtrosque sortita sunt, vtramque nacta sint conditionem. Dicitur & θραυστὸν aliis nominibus ψαθυρὸν & κραῦρον. Galen. libr. 3. de aliment. facult. definit id esse quod nihil in se lentoris neque pinguedinis continet, opponitque τῷ γλίσχρῳ.

Θρεπτικὴ δύναμις. altrix seu nutrix facultas. Est vis naturae quae appositum alimentum in corporis substantiam conuertit & assimilat. Cum enim corporis nostri substantia assidue

assidue defluat, neque tamen eam præpropere absumi & consenescere patiantur, alimenta, natura facultatem altricem adhibuit cuius munere aliquatenus id quod periit restitueretur. Est autem opus eius perpetuum, videlicet à prima conformatione ad mortem usque, nec unquam in corpore ociosa manet. Ex quo necessitas eius intelligitur, & supra auctricem præstantia, quæ usque ad vigorem ætatis solum progreditur. Neque enim auctrix sine nutrice quicquam potest, ut nec formatrix sine utraque. Verum ut nutrix auctrici atque formatrici inseruit, ita quatuor aliæ facultates nutrici auxilio sunt, attractrix, retentrix, cōcoctrix, & expultrix, quarum ministerio, alimenti assimilatio, quæ nutricis facultatis opus est, perficitur.

Θρέψις. nutritio. Est eius quod nutrit ad id quod nutritur perfecta assimilatio: vel, est alimenti in corporis substantiam conversio. Est actio naturæ ex principibus primisque ordine tertia, qua scilicet molitur, ut omnes animalis, primum quidem formati, deinde vero in lucem editi, & ad perfectam magnitudinem perducti partes quantum fieri potest, perdurent. Siquidem frustra genitum animal sit, nisi & ad perfectam magnitudinem perducatur, & diutius perduret, quorum neutrum sine alimento affluente adhærenteque fieri nequit. Nam & nutritio auctioni famulatur, neque aliter inanitionis illud genus quod fit naturali substantia nostra assidue defluente, quodque nutritioni ex adverso oppositum est, resarciri potest. Est igitur nutritionis materia alimentū, quod cum corporis eius quod nutritur omni parti affigitur, actio quidem ipsa nutritio dicitur, causa vero huius ipsa facultas. In quo opere alterationē quidem intervenire necesse est (est enim nutritio alterationis species) sed non talem qualis erat in generatione. Ibi namque quod os non erat, postea factum est os: in nutritione vero ei quod iam factum est, id quod affluit efficitur simile, ut non immerito alteratio illa nominetur generatio, hæc vero assimilatio. Cum ergo nutritio sine alimento perfici nō possit, ipsumque assimilari oporteat, necesse omnino est ipsum prius attrahi, retineri, concoqui & ab excrementis repurgari, ut deinde apponi, postea agglutinari sive adhærere, & postremo assimilari possit. Est enim assimilatio omnis cōcoctionis finis, & summa toti⁹ functionis naturalis perfectio.

Θριδακίας. mandragoras fœmina quæ nigricat, & est foliis angustioribus & minoribus quā lactuca, à cuius tamen similitudine nomen habet.

Θριδακίνη. lactuca sylvestris, ut scribit Gal. lib. 2. τῶν κατὰ τόπους. hortensis enim θρίδαξ vocatur, ut idem author est.

Θρὶξ. pilus. capillus. Est pars corporis tenuis, longa, flexilis, sicca, ex cute erumpens. Gal. pilos, ut & ungues, enumerat inter corporis partes in arte parva, quamuis eos excludat è quadruplici illa partium differentia quam eo libro constituit, propterea quod gubernationem nullam habeant. Non enim corporis substantiam constituunt, quare neque sunt principia virtutum, neque principiis subserviunt, nec ingenitas ex se vires obtinent, nec ab aliis vires mutuantur. Nō enim sensum, motum, aut vitam habet, neque attrahendi, continendi & concoquendi facultatem, neque eas vires aliis suppeditant, sed solum generantur, ac cōcrescunt, non in omnem dimēsionem, quemadmodum reliquæ partes corporis, sed in longitudinem solum. Generantur autem ex crassis & fuliginosis vaporibus, qui dum per angustos cutis meatus à calore foras propelluntur, illis inhærēt tamdiu, ut facile interim siccari utrique possint & pilus fieri. Inde mox alius similiter è profundo suscitatus à calore pellitur, qui in priorem meatibus adhuc hærentem, cuique non aliter quam gingivis dentes infixum, impingit, adiungitur, agglutinatur, & illum, ut clavus clavum, trudit: rursus alius atque alius succedunt. Sic fit pilus maior aut minor, crassus aut exilis, passus aut crispus, niger aut alio colore præditus, prout calor, humor, & cutis pori se habent. Hæc enim tria ad pilorum generationem concurrunt, ac ut varia esse possunt, sic varii ex illis pili prodeunt. In calore quidem differentia hæc est, quod imbecillus nullum pilum producit, quippe qui materiam, ex qua pili ortum habent, siccare nō possit, nec cutem similiter cui illi inhærere debent. Mediocris siccat quidem, sed pilum tenuem & passum gignit: magnus resiccat vehementer & efficit duriorem. Ab humore autem pilorum discrimen est, quoniam à pituitoso albi, à bilioso flavi, à melancholico nigri prodeunt. Iam quod ad cutem pertinet, eam siccam esse decet & raram: siccam quidem, propterea quod in molliore & humidiore cute excrementa citissime effluant, nec satis diu meatibus hærent, quodque viæ per quas humor ille fuliginosus exit, eo abscedente protinus conniuent & abolentur: raram vero, quoniam densior nō est humori fuliginique pervia. Sed tamen in his quoque moderationem quandam esse oportet. Si ad hæc quę dicta sunt attente quis advertat, reperiet certas causas, cur quibusdam partibus pili nascantur, aliis nulli sint, aliquibus, ut superciliis & palpebris, sint quidem, sed eundem semper modum servent: in capite vero plurimi longissimique oriantur. Ac cum plurimæ corporis partes pilos habeant, alios ad venustatem ornatumque, alios vero etiā ad usum: qui sunt in capite, κατ' ἐξοχὴν τρίχες appellantur, à Latinis capilli, quasi capitis pili: de quibus hic dicere eorumque nomenclaturas & synonyma referre non erit prorsus inutile nec iniucundum. Ἀπὸ τῶν τριχῶν dicitur τριχῶσις & τρίχωμα, quod capillitium significat. vocatur

etiam κόμη, coma, ἀπὸ τοῦ κομεῖν, quod comere & ornare significat. Κόμας quoque apud antiquos τρίχα significauit, authore Plutarcho, cuius indicium est κείρεσθαι, quod tondere significat: vnde κειροπλάστης, qui in exornanda coma occupatur, apud Archilochum. atque vt Suidas refert, κόμας οἱ παλαιοὶ ἔλεγον τρίχα ἐπὶ ὅλα... Κίκιννος, cincinnus, capillus intortus, βοτρυχώδης à Phauorino dicitur, quod sit botro similis & instar racemi pendulus, πλοκαμός & ὁ πλόκος & ἡ πλοκὰς, cincinnus vel cirrus: πλοκαμὶς autem, capillorum nodus, παρὰ τὸ πλέκεσθαι. & πλοχμὸς, coma, quam veteres alebant & dijs consecrabant. Eadem σκόλλυς & σισόη τριχῶν apud Iulium Pollucem dicitur. Στρεπτῆρες capillus in honorem deorum resectus, apud Cœlium libr. 4. cap. 23. κόρους etiam capillos quidam dixere, vt author est Pollux. Cirros eadem ratione Latini ἀπὸ τοῦ κείρειν, hoc est à tondendo, videntur dixisse. βόστρυξ & ὁ βόστρυχος, plexa cæsaries dicitur & capillus muliebris. ἴουλοι, capilli crispi dicti sunt, ἀπὸ τοῦ ἰλιγγώδεις: quanquam proprie dicantur de clauiculis siue de capreolis vitium aut hederæ. Οὔλας Attici crispos capillos appellarunt: vnde οὐλόθριξ & ἰουλόθριξ, qui crispis est capillis, quē Archilochus τρίχωλον per inuersionem vocauit. ἔθειραι apud Homerum capilli dicuntur, ἀπὸ τοῦ ἐθειράζειν, quod comere siue comam nutrire significat: vel παρὰ τὸ ἐξ ἔθους εἴρεσθαι, ὃ ἐστι πλέκεσθαι, vt explicat eius interpres. φόβαι interdum dicuntur, παρὰ τὸ φοβεροὺς εἶναι τοὺς κομῶντας. atque etiam σμήνη, ἀπὸ τοῦ μείρειν, hoc est à diuidendo, quod in multas tenues particulas sint discreti, litera σ per πλεονασμὸν addita. χαίτη seta, proprie porcorum, tamen & de homine dicitur: vnde Celsus libro 2. seorsum pectus pro piloso vsurpat. Gaza apud Aristotelem χαίτην & λοφίαν capronas vertit, quo nomine Nonius Marcellus comas vocari scribit quæ sunt ante frontem, quasi dicas à capite pronas. λάχνη lana & pilus interdum dicitur ex intensiua particula λα, & χνοῦς lanugo, vt volunt etymologici authores. λίσπωμα nuncupauit Aristoteles discrimē & æquamentum capillorum, vt interpretatur Gaza. Κρώβυλος ἐστι πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ λῆγον: sed dicitur proprie de viris κόρυμβος vero in mulieribus est velut flagellum crinium. σκόρπιος autem in pueris appellatur.

Θρὶξ præter communem significationem dicitur etiam apud sacrificos venula angusta, recta, nigra in parte sima iecinoris dextro lobo apparens, vt scribit Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Θρόμβος. grumus. Proprie quidem significat continuæ rei fragmentum & frustum. Inde ad lac & sanguinem medicis translata vox est, qui θρομβοῦσθαι dixerunt, in lacte quidem, quoties à puerperio fœminis lac fluere desinens in mammis densatur, & in exigua frusta concrescit: in sanguine vero, cum à venis suis effusus, & in vicina spacia abscedēs, siue per diapedesin, siue eroso vel rupto quomodolibet vase similiter coit atque cōdensatur, non in vesica modo verum etiam in stomacho, in renibus, in intestinis, in vtero, in naso, in omni denique corporis cauitate. In qua quoniam præter naturam inest, calorem natiuum amittit, indeque niger euadit & cogitur, tandemque putrescit, vt & reliqua omnia quæ extra naturalem locum sita sunt.

Θρόμβωσις. est sanguinis affectio, quando is collisa venarum tunica ab aliquo graui corpore contundente effusus in carnem & receptus locis quæ circum venam sunt, nigrescit. A qua sanguinis affectione factum est, vt θρόμβος iam sanguis dicatur & sit, quemadmodum annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Θρόνος Μαρκιανὸς, trochisci nomen est, cuius descriptio habetur, apud Paulum lib. 7. cap. 12. & apud Aetium lib. 9.

Θρυαλλίς. vnum genus est phlomidis, siue verbasci fœminæ, quod & alio nomine λυχνῖτις vocatur, foliis ternis aut cum plurimū quaternis, crassis, pinguibus, ad lucernarum lumina aptis.

Θρύον. iuncus, vlua. sic etiam vocant aliqui fruticis genus, quem & στρύχνον μανικὸν appellant.

Θρύορον. sic dictum est à quibusdam solanum furiosum.

Θύαρος. sic dicitur à nonnullis ἡ αἶρα, hoc est lolium, authore Dioscoride.

Θυάς. sic dicitur apud quosdam ἡ ἀρτεμισία, sicut testatur Dioscorides.

Θυμιάματα. dicuntur apud Hippocr. θυμιάματα καὶ ἀρώματα, hoc est suffitus & odoramenta.

Θυία. arbor est quā Theophr. syluestrem, perpetuis frondibus virentem, nec ramis, caudice, frōdibus syluestri cupresso dissimilem describit. Putant aliqui eam esse quā Plinius lib. 13. trogeten dicit ab aliis vocari. Dicitur & θύεια & θύα & θύον. Hermolaus thyam cedrum alterius generis esse prodidit, ex qua cedrinæ mensæ fiebant. At θυεία, siue θυία, mortarium est seu pila in qua tunduntur pharmaca & huius generis alia.

Θυΐτης. Thyites lapis, colore subuiridis, vt Iaspis quem vocant. Omnium fere lapidum valentissimam vim habet. Soluitur hic in succum colore lacteum, gustu vero acrem. & proinde illum nemo ocularibus miscet medicamentis, nec fluxiones repercutientibus, vel vlcera sanantibus, sed tantum ad purgandum & abstergendum quæ pupillam offuscant absque phlegmone: ex quibus fiunt cicatrices recentes, quas attenuare potest. sed & oculorum vngues, (πτερύγια Græci vocant) vtique si non admodum duri fuerint.

Θυλακίτης νάρδος. sic dicitur montana nardus in Cilicia & Syria proueniens, propterea quod ex ijs locis à mercatoribus in Græciam sacculis conclusa vænalis deferretur. Θύλαξ enim sacculum ex corio factum vtremque

que significat: & θυλακηφόρους Hesychius interpretatur θυλάκους περιφέροντας τὰ ἀρώματα καὶ πήρας: hoc est, sacculis & peris circumferentes aromata. Nicander in Alexipharmacis de pharici sumpti curatione, νάρδον θυλακόεσσαν dixit. Eandem ob causam etiam πηρίτης à Galeno appellatur. vide νάρδος.

Θύματι. θυμιάματι, apud Hippocratem.

Θύμβρα. satureia & cunila. Est herba pedali altitudine, fruticosa, surculosis vtrimque coliculis, folio hyssopi flosculis per interualla ex purpura candicantibus, odore saporeque gratissimo, sed hæc hortensis est: Quæ vero in asperis & saxosis nascitur, thymo similior est quam hyssopo, sed minor atque tenerior, ferens spicam floris plenam, coloris herbacei. Hæc medicinæ vtilior, illa cibis gratior: in tertio ordine calefacit & desiccat, atque glutinosos crassosque humores incidit.

Θυμβραία. idem quod ἡ θύμβρα, apud Hippocratem.

Θυμελαία. est frutex cuius rami tenues, speciosi, cubitorum binûm assurgunt. Ipse similis chamelææ, foliis angustioribus, pinguioribus, gummosis si mordeatur glutinosisque; flores albi & inter eos semen quale myrti, exiguum, rotundum, initio virescens, postmodum rubens, foris durum nigrumque, intus albet, &, vt Plinius tradit, in quo nascitur granum Gnidion, quod aliqui λίνον vocant. Herbarij thymelæam nunc oliuellam nunc linum syluestre vocitant. Calefacit & siccat ordine tertio.

Θυμίαμα. suffimentum. suffitio. Est res odorata, quæ ignibus iniecta gratum nidorem exhalat. vt sunt thus, myrrha, styrax, & quæcunq; calidam habent temperaturam, suntque satis odorata. Dictum ita volunt quasi θυμοῦ ἴαμα, quoniam languescens animus suffitu eiusmodi recreetur. Sed non desunt qui à thyo odorifera herba deductû velint: vt neque qui ἀπὸ τοῦ θύειν, hoc est à sacrificando, quoniam odores dijs suffiebantur. De eo aphorismus celebris habetur apud Hippocratem; suffitus aromatum muliebria ducere, & ad plæraque alia vtiles esse; nisi grauitatem capitis inducerent.

Θύμιον. sic à quibusdam dicitur. ὁ σμῖλαξ, hoc est taxus, vt habetur apud Aetium libri 13. cap. 64.

Θυμοειδὴς δύναμις. animosa seu irascibilis facultas. Est cordi vis insita, qua motus in nobis gignit & animi perturbationes. Sunt autem illæ variæ & prope sibi contrariæ pro diuersitate causarum à quibus proficiscuntur. Causas enim triplices habent: primam quidem, rem animo obiectam, siue præsens sit, siue expectetur, siue in memoriam redeat: secundam, rationis phantasiam, hoc est, impressam in animo eius rei opinionem & æstimationẽ: tertiam vero cordis robur, quo vel vehementius vel languidius commouetur. Quanti enim ratiocinandi facultas obiectam rem fecerit & æstimauerit, tantum vis illa animosa concitatur. Nascuntur igitur animi motus ex rebus æstimatis opinatisque tam bonis quam malis, vtrisque tam præsentibus quam futuris atque etiam præteritis. Ex bonis æstimatis præsentibus quidem lætitia, inuidia, maleuolentia: ex futuris libido siue cupiditas, excandescentia, odium, inimicitiæ, audacia, confidentia, temeritas, libertatis, potentiæ & honoris appetentia: ex præteritis eorundem recordatio. Ex mali autem opinione præsentis quidem animi ægritudo, misericordia, mœror, tristitia: ex futuri vero timor, terror, pauor, conturbatio, desperatio, pudor, pigritia & id genus alia. Eiusmodi quidem species rationi primum obijciuntur, deinde animosæ facultati, quæ tantum mouetur quantum id quod obijcitur ratio esse duxerit, & cordis virtus ferre potest. Expẽdere enim fugiẽdane an amplectenda species sit quę obijcitur, ratiocinantis facultatis est munus: eam vero fugere vel amplecti, animosæ. Cum igitur non omnes eadem polleant ratione, sed alii res quales sint æstiment, alii non quales, sed meliores aut deteriores, maiores aut minores quam sint; præterea in aliis vehementior sit vis animosa, in aliis minus prompta, fit vt non eodem modo omnes concitentur, sed alii celerius, alii tardius, alii vehementius, alii lenius: Cum enim eiusmodi causæ varie facultatem afficiant, diuersa motionum genera esse oportet, quę Græci non θυμοὺς, sed ψυχῆς πάθηματα, hoc est, animi affectus & passiones, appellarunt, quod necesse sit animæ facultates φανταστικὴν & λογιστικὴν ad hos motus concurrere, etiamsi proprie ad animosam cordis facultatem pertineant, & in corde peragantur.

Θυμός. iracundia: vnde θυμοειδὴς δύναμις, facultas animosa & irascibilis. In qua significatione etiam Latini animos vsurparunt. Significat & θυμὸς apud Hippocratem τὴν προθυμίαν, hoc est cupiditatem aliquid agendi, vt annotauit Galenus comment. εἰς τὸ προγνωστικόν.

Θύμος. thymum. est frutex surculosus & dodrantalis, foliis canis, exilibus, multis, immortalibus, flosculis ex purpura candicantibus, suauissimi odoris, capitellis specie complicatarum formicarum, radice lignosa. Calefacit & desiccat tertio ordine, & glutinosos crassosque humores incidit: menses, partus & secundas pellit. Cum sale & aceto potum pituitam per aluum detrahit.

Θύμος à nonnullis dicitur τὸ ἄρον, vt habetur apud Dioscoridem.

Θύμος. est glandulosa illa substantia quæ in iugulo ad os summum pectoris consistit tanquam fultura & substructio vasorum eo loci diuisorum, eiusdem fere atque τὸ πάγκρεας generis, nisi quod hoc mollius, rubentius & carni similius est. Hæc in nuper natis animantibus ob vasorum mollitiem & imbecillitatem est maxima: in crescentibus autem, quia vasa per siccitatem sunt firmiora,

decreſcit, ita vt vix eius veſtigium in iuuenibus appareat.

θύμος. eſt tuberculum carnoſum quod ſuper corpus quaſi verrucula eminet, ad cutem tenue, ſupra latius, ſubrubrum & in ſummo peraſperum, oblongum, interdum rubens, interdum candidum, magna ex parte ſine dolore. Idque ſummum colorem floris thymi repræſentat, vnde ei nomen eſt, ibique facile finditur & cruentatur, nõnunquam aliquantum ſanguinis fundit, fereque circa magnitudinem fabæ Ægyptiæ eſt, raro maius, interdum perexiguum: modo vnum, interdum plura naſcuntur, vel in ſede, vel mediis femoribus, vel talis, vel palmis, vel inferioribus pedum partibus. Peſſima tamen in obſcœnis ſunt, quæ nunc ſolam glandem, nunc colem, aliquando præputium occupant: quandoque etiam in facie conſiſtunt. Quod paruum eſt proprie θύμος dicitur, vel θύμοι, vel θύμιον, vt habetur apud Corn. Celſum libr. 5. quod vero magnitudine excedit, σῦκον, id eſt ficus, appellatur. Cæterum thymiorum alii mites facileſque, alii maligni ſunt. Illi magis carnoſi ſunt, inæquales, aſperi, candidi aut ſubrubri, doloris expertes: hi vero duriores, aſperiores, maiores, feculenti, liuidi, cum dolore punctorio, qui tum maxime mouetur cum manu tractantur, aut medicamenta adhibentur, nec facile curantur, niſi tota parte in qua nati ſunt execta.

Θύμιον. τὸ ἀπὸ τῶν Θύμων. hoc eſt à Thymis oriundi; apud Hippocratem. Sunt autem Θύμοι populi Thraciæ.

Θύον. arbor quam Theophraſtus vel cupreſſo ſimilem, vel cupreſſum eſſe ſylueſtrem exiſtimat libro 5. cap. 5. de plantarum hiſtoria. dicitur & θυία, & θύεια, & θύα.

Θυρεοειδὴς χόνδρος. ſcutiformis cartilago. Eſt laringis cartilago prima & anterior, & quæ velut ſcutum quoddam aliis præpoſita eſt. Nec vero vſum modo ſcuti habet, ſed etiam formam. vide λάρυγξ.

Θυροειδὴς. ſic dicitur à quibuſdam oſſis pubis foramen, quòd in eo oſſe tam magnum eſt, vt τῆς θύρας, hoc eſt hoſtii, inſtar videatur.

Θυρεῖον. ſic à quibuſdam dicitur ὁ θύϊος, vt habetur apud Dioſcor.

Θώραξ. pectus. ſic dicta eſt à veteribus pars ea corporis quæ à collo ad pudenda vſque trũca pertendit, vt definit Ariſtoteles libr. 1. de hiſtor. animal. cap. 7. Sed & Hippocrates libro περὶ τέχνης, his verbis: ὁ, τε γὰρ θώραξ καλεόμενος, ἐν ᾧ τὸ ἧπαρ στεγάζεται: hoc eſt, thorax vocatus in quo hepar cõtegitur: manifeſto indicat thoracis nomine ventrem etiam contineri, dictumque quondam fuiſſe thoracem totum illum truncum qui eſt inter alas & inguina. Verum à recentioribus medicis & Galeno pars ea thorax dicitur, quæ collo ſubiecta vtrinque coſtis clauditur. Quãtum enim coſtæ ab anteriore poſterioreque parte, & infra ſupraque continent, θώραξ appellatur, ἀπὸ τοῦ θορῶ, hoc eſt ſalio, propter continuum cordis motum: vel παρὰ τὸ θεῖον τηρεῖν, quod ſcilicet mentem, diuinam noſtri partem, contineat & ſeruet. Latini proprie pectus vocant. Quinque ei partes aſſignantur, in quas diuiditur, στέρνον, νῶτον, πλευραὶ, κλεῖδες, ὠμοπλάται. Dicitur autem στέρνον pars eius anterior in quam coſtæ conueniunt, pluribus quidem & numero incertis oſſibus cõpoſita vt plæriſque viſum eſt, ſed ſi Galeno credimus, ſeptenis. νῶτον, dorſum Latini vocant, quod duodenis vertebris compactum eſt. πλευραὶ, hoc eſt coſtę, bis totidem numero attribuuntur, quot illis in dorſo vertebræ reſpondent, quibus vt parte poſtica inarticulantur: ſic antica priori illi thoracis parti quam στέρνον diximus nominari. κλεῖδες autem gemina illa oſſa vocantur quæ collo proxime ſubiecta ſunt, alterius à coſtis & originis & figuræ. ὠμοπλάται vero duo ſimiliter oſſa, quæ à tergo vtrinque ſita prominent. Nec me quidem latet Galenum libro de oſſibus de thorace diſſerentem ab eo τὰς κλεῖδας & ὠμοπλάτας diſtinxiſſe, ſeorſimque de ijs egiſſe, quaſi thoracis partes non eſſent: ſed quia manifeſto videantur trunco illo quem deſcripſimus contineri, non eſt diſſentaneum eas inter eius partes haberi.

Θώραξ etiam eſt vinculi nomen quod pectori adhibetur, vbi mediũ pectus, vel dorſum, vel latera, ſeu thoracem volumus deligare, cuius inijciendi rationem Galenus explicat lib. de faſciis.

Θώρηξις. οἰνοποσία καὶ ἀκρατοποσία. hoc eſt, vini meracioris potio. vt placet omnibus qui Hippocr. aphor. 21. libr. 2. λιμὸν θώρηξις λύει: hoc eſt, famem thorexis ſoluit: interpretati ſunt. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις οἴνωσιν & μέθην explicat, hoc eſt vini potionem & ebrietatem. Nam vt ſcribit Phauorinus, θωρήσσειν λέγεται τὸ μεθύειν, διὰ τὸ θερμαίνειν τὸ στῆθος, ἢ τὸν θώρακα πληροῦν: ἢ διὰ τὸ μάχιμον τῶν μεθυόντων. hoc eſt, θωρήσσειν dicitur inebriari, quod excalfaciat pectus, aut thoracem repleat, aut quia pugnaces ſint ebrij. Inde ἀκροθώραξ dictus, qui vel leuiter, vt interpretatur Erotianus, vel, vt quidam exponunt, ſumme ebrius eſt.

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONUM MEDICARUM

TO I.

Ἰαμβλίχου ἅλες. sales Iamblichi. Genus est salis ex multis rerum generibus compositi, cui vis maxima crudos humores concoquendi. vide in dictione ἅλς. Compositionem eius fecit Iamblichus.

Ἰασιώνη. est olus sylvestre, humi serpens, copioso lacte succulentum, flore candido, folio vno, sed ita implicato vt plura videantur, foris margine in angulos exeunte. Plinius florem eius Concilium ait appellari. Putatur nō multum ab ea dissidere quam Gallicum vulgus liseronem vocat.

Ἴασπις. gemma est, sed multorum generum. Est enim ei tanta coloris varietas vt vno nomine diuersas gemmarum species videatur cōplecti. Alia viret, smaragdique colore est, quæ si per transuersum linea vna alba cingatur γραμματίας dicitur: sin pluribus, πολύγραμμος: alia glauco pingui est similis, id est, viridis lacte suffusa: alia in viridi pallet, callaidi similis, quam Dioscorides τερεβινθίζουσαν vocari scribit: alia vt cœlum serenum cœrulea est: alia cœlo autumnali matutino similis, id est, cœrulea lacte suffusa, quam ex veteribus quidam ἀερίζουσαν, iuniores Turcicam vocarunt: alia purpurea: alia rosea est: alia ex purpura cœrulea: alia crystallina est, pituitæ similis: alia saturo iecinoris colore est, distincta lineis concoloribus: alia veluti fumo infecta est, καπνίας ob id dicta. Omnis quidē mirifice nitet & sæpius non translucet, atq; in eo differt à gemmis perspicuis quarum speciem gerit, quæ si interdum pellucent, at totæ perraro: aut si totæ nonnunquam, longe tamen ipsis præstant gemmæ quarū sunt assimiles.

Ἰατραλείπτης. medicus vnguentarius, reunctor: qui vnguentis & perfrictionibus corporis morbos curat. Quæ quidem curandi professio ἰατραλειπτικὴ dicta est, & primum, vt refert Plinius, instituta à Prodico Selymbriæ nato, discipulo Æsculapii.

Ἰατρική. Medicina. Est adiectio & detractio. Sic eam Hippocrates lib. περὶ φυσῶν definiuit, quod & explicauit, addens detractionē quidem superantium, additionem autem deficientium intelligi, quod contrariorum contraria remedia sint, eumque optimum medicum haberi, qui hoc optime præstare possit, quique ab eo plurimum abest, plurimum quoque abesse ab arte medica. Ea quidē definitio sumpta est à medicinæ officio, fine & partibus. Est enim medicinæ officium quod in corporibus deest sarcire, & quod superat detrahere. Id quod etiam ad eius finem pertinet, quæ est aduersæ valetudinis emendatio. Sed & totius medicinæ capita complectitur, quæ Galenus quatuor rerum generibus contineri scripsit, assumenda, facienda, foris incidentia & excernenda, quæ corpori recte adhibita adiiciunt quod deest, quodque superuacuum est detrahunt. Galenus vero medicinam aliter definiuit, Herophilum authorem sequutus: esse scientiam salubrium, insalubrium, & neutrorum. In qua definitione scientiæ nomen non proprie, sed communiter vsurpauit, pro ea cognitione quę multis animi perceptionibus, vsu & exercitatione conquisitis, & in vnum finem vitę vtilem spectantibus constat. Qua quidem significatione omnes artes scientiæ dici possunt, omnesque periti artifices, artis suæ scientes. At scientia quæ proprie dicitur, ex certis indubitatisque principiis comparatur. Huius generis proculdubio medicina non est, quod talibus non innitatur principiis. Pars namque ea medicinæ quę σημειωτικὴ dicitur, pene tota coniecturis constat, media, vt Galenus ait, inter exactam notitiam & absolutam ignorantiam: ideoque artificiosa dicitur. Αἰτιολογικὴ autem atque θεραπευτικὴ, quanquam principiis quibusdam vtantur ex rerum naturalium scientia depromptis, & ad exquisitas scientias propius videantur accedere, permulta tamen tractant quæ nisi artificiosa coniectura assequi nullo modo possunt. Itaque medicina scientia est non proprie, sed communiter lateque sumpto nomine, salubrium, insalubrium & neutrorum. Quæ tria quomodo intelligenda sint, Galenus initio artis paruæ abunde explicauit, suisque locis à nobis exponentur. Talis autem scientia quomodo comparetur, non bene inter professores medicinæ olim conuenit. Quidam enim existimarunt vnam experientiam satis esse ad perfectam medicinæ cognitionem, qui ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἐμπειρικοὺς se nominarunt: de quibus ante diximus. Alii vero particularium rerum inspectionem, vt eius qui morbo laboraret temperamenti, ætatis, habitus, naturæ, consuetudinis, reliquorumque omnium exactam considerationem nihil ad medicinam conferre professi, nimium compēdiaria methodo artem concludentes, solisque contenti communitatibus quas κοινότητας appellarūt, μεθοδικοὶ dicti fuere. Alii vero præter eos fuere qui se λογικοὺς & δογματικοὺς nominarunt, qui corporū naturam exacte noscendam censent, omnium signorū vires, causa-

rum differentias, potionum, ciborum, aeris reliquarumque circumstantiarum facultates expendunt, atque ab omnibus quæ spectari possunt, curationis indicationes inuestigant. Cuius sectæ author fuit Hippocrates Cous, qui reliquos omnes fama sui nominis & dignitate antecellit. Ab iis tota medicina in quinque partes distributa est, φυσιολογικὴν, ὑγιεινὴν, αἰτιολογικὴν, σημειωτικὴν, θεραπευτικὴν: quas omnes studiose medico perdiscendas tenendasque opinabantur, cum tamen earum alias Empirici, alias Methodici in totum negligerent. Ex quibus patet medicinam quam Dogmatici sectati sunt, omnium prope rerum scientiam & cognitionem complecti, verissimeque dictum ab Hippocrate fuisse artem medendi longam esse. Si enim causarum omnium tam salubrium quam insalubrium atque etiam neutrorum notitiam requirit, si nihil omnino negligendum censet quod ad remediorum indicationem conferre possit, nihil medicũ latere debet, sed astrologiæ, geometriæ, omniumque mathematum peritum esse oportet, & omnium regionum, aquarum, animantium, herbarum, metallorum naturas exploratas habere, vt intelligat quę sint homini expetenda vel fugienda, vt non vitare modo morbum possit, sed si forte in eum inciderit, curare.

Ἰατρὸς. est vir bonus, medicinæ peritus. Bonus quidem vt sit, Hippocratis iusiurandum exigit, ipsaque artis professio & humaniorum literarum studia quæ colit, ipsum ad virtutẽ instituunt, qua vbi stimulari cœpit, nullis parcit laboribus, nihil recusat subire quo perueniat ad agnitionem veritatis, nihilque habet prius ægrotantium salute: quam vt cõsequatur, omnem quantam potest adhibet diligentiam, & legendo, percunctando, conquirendo studet medicinæ peritus esse, vt ægrotos valeat à morbis vindicare. Hoc enim proprium eius munus est & finis, nullumque alium quà medicus est, sibi proponit. Si namque alia de causa medicinam exercet, vt lucri vel honoris & gloriæ causa, vel vt fruatur concessa sibi legibus immunitate ac reipublicæ vacatione: is non simpliciter medicus, sed sumpto à fine cognomine medicus ambitiosus, gloriosus, quæstuosus aut aliter appellabitur. Qui vere dicitur medicus, benignitate atque humanitate ad medendum incitatur. Est autẽ proprium medici officium morbos curare, non etiam sanitatem tueri, cuius conseruandæ rationem qui profitetur, non proprie ἰατρὸς, sed ὑγιεινὸς appellandus venit. Attamen per abusum receptum est vt is quoque ἰατρὸς vocetur, propterea quod cum vna sit ars quæ corpori tuendo præsideat, vnicum ei proprium nomen inditum non est, quemadmodum Gal. libr. 2. de sanitate tuenda annotauit.

Ἰατρὸς. digiti nomen quem Latini quoq; medicum vocant, quod vno fere consensu homines ori, oculis, vitiisque leuioribus vel saliua vel medicamento delinẽdis eum ceu puriorem adhibeant. Is minimo proximus est, nec plurimum inquinari solet reb⁹ quas solemus duobus tribusue primis digitis apprehendere.

Ἰβηρία ἢ

Ἰβηρὶς. herba est folia habens nasturcii, vere virentiora, caulem cubitalem aut minorem, æstate lacteum florem, radices duas nasturcio similes, calfacientes & adurentes. Hanc alii, vt Galenus, λεπίδιον, alii ἀγριοκάρδαμον appellant, vt scribit Paulus libr. 3. cap. 77. asserens apud suos fruticosam nasci similibus lauri foliis & multo amplioribus, perutilem ad coxendicum dolorem. alii καρδαμαντικὴν, vt Dioscorides, appellant. Aetius etiam καρδαμίνην vocari tradit lib. 12. cap. 2. scribens eam odore, sapore & figura similem cardamo videri, multaque de eius facultate disserens. Ac tantam quidem habet cum cardamo similitudinem, vt ἰβηρὶς dicatur à quibusdam τὸ κάρδαμον, sicut scriptum est à Dioscoride.

Ἰβίσκος. dicitur à quibusdam ἡ ἀλθαία, vt habetur apud Dioscoridem. Apud Galen. est ἐβίσκος.

Ἴγη. herbæ nomen apud Hippocr. sed quænã ea sit, incertum est: forte ἰσάτις ἡ ἀγρία, quam à quibusdam ἴγην vocari Dioscorides prodidit.

Ἰγνὺς ἢ Ἰγνύα & Ionice Ἰγνύη. poples. τὸ ὄπισθεν τοῦ γόνατος, ἐν ᾧ κάμπτομεν τὸ γόνυ: hoc est, pars ea quæ retro genu est, in quam ipsum genu inflectimus, vel, vt ait Rufus, ἡ σύγκαμψις τοῦ γόνατος: hoc est, ea pars in quam genu inflectimus & incuruamus: qui neutro genere ἴγνυον appellat. Valla apud Homerum Iliad. ν'. suram interpretatur, quæ tamen proprio nomine γαστροκνημία vocatur.

Ἰγνύας φλέψ. vena poplitis. Est vena vna in poplite ex duobus ramis venæ quę in crura descendit vnitis conflata. Ea surculis aliquot in cruris partẽ posteriorem sparsis, per medium poplitem delapsa nunc in suam absumitur, nunc ad calcem vsque descendit, nũc venis malleoli aucta secundum eum in pedem varie diffunditur.

Ἰδαία ῥίζα. radix est è qua prodeunt folia rusco similia: adhęrent iis veluti exigui pampini, in quibus flos est. Gustu acerbo est & adstringente.

Ἰδαῖοι δάκτυλοι. sunt qui radicem pæoniæ sic vocent, vt scribit Dioscor.

Ἰδιοπάθεια. propria & primaria affectio, siue affectus contra naturam parti insidens eique proprius. Sic dicitur quando causa affectus & dispositio in ipsa parte hærent. Sic caput in lethargo primario affectu laborare dicitur; larynx in angina, pulmo in peripneumonia, pleura in pleuritide, ventriculus in lienteria. Quod aliter laborat, κατὰ συμπάθειαν laborare dicitur.

Ἰδιοσυγκρασία. corporum proprietas & cuiuslibet peculiaris temperatura.

Ἰδνοῦται, λοξοῦται, συνιζάνει. obliquatur & in se residet, apud Hippocr. similiter apud eundem ἰδνώθη dictum ἀντὶ τοῦ συνεκάμφθη, quomodo etiam Homerus dixit Iliad. ι, Πλῆξεν ἰδ᾽ ἰδνώθη.

Ἱδρῶα, τά. sic dicuntur ab Hippocrate aphor. 21. lib. 3. pustulæ quædam genitalium partium, summam cutem occupantes & exulcerantes. Oriuntur, vt ipsum ostendit nomen, ab earum partium sudore bilioso & mordaci, qui perfacile iis in partibus putrescens pruriginem mouet, cutemque velut vlceribus exasperat.

Ἱδρὼς. sudor. est humidum tertiæ concoctionis excrementum per cutem in aquæ speciem erumpens. In singulis enim animalis partibus ex ipso, vnde aluntur, succo duplex excremẽtorum genus nascitur. Aliud quidem seu semicoctæ quædam reliquiæ, quæ assimilari nutriendæ parti nequiuerunt, quod siccum dici potest earũ partium excrementum: aliud vero quod ante transmittẽdi alimenti fuit vehiculum, nũc functum officio, humidum tenueque existit, quale nimirum serosum illud quod vrinam vocant, quod ex venis & arteriis in vesicam defluit. Verum huic excremẽto nullus certus à natura præscriptus meatus est. Expellitur tamẽ partim actum per ipsa molliora corpora, quæ fluẽtis eius violentiæ cedunt, potissimum cum à spiritu maiore impetu irruente impellitur: partim etiam per exiguos omnes corporeæ molis meatus quos πόρους vocãt, quorum non modo reliquum corpus vniuersum, sed etiã tota cutis plena est. Ac cum tenuissimũ quidem sit huiusmodi excrementum, facile sane eiicitur, partim in speciem halitus ab insito calore solutum, & per transpirationem vacuatum: partim violẽto motu confertim in aquæ speciem erumpens. Appellant autem medici quod ita excernitur, sudorem: quod aliter erumpit, non sudor, sed ἰχῶρας & ἰχωρία & ἴδισις, hoc est, mador, à plærisque appellatur. Est autem eiusmodi humoris excretio secundum naturam non minus quam vrinæ & aliorum excrementorum. Neque Diocli possum assentiri, qui subtilius de sudore disserens, omnem præter naturam esse affirmabat, quod indicium esset calidi innati minus valentis, quod quanto valentius fuerit, tanto magis difflatio sensum fugiat, quodque omnibus quæ ad corpus pertinẽt recte administratis, & alimẽto à natura optime cõcocto, nullus vnquam sensibilis humor per cutem excerneretur & sponte naturæ manaret, alia autem sudorum genera, quæ à balneis, sole aut exercitatione fiunt, à causis violentis originem habeant, sicut Galenus comment. in aphor. 15. libr. 1. recitat. Sudoris ergo materia est humor tenuis & serosus alimẽto permistus, quo id facilius exiguas & capillorum modo tenues venas subeat, atque ab his in partes quæ eo ali debent, sese insinuet: estque eiusdem prorsus cum vrina generis, in eo tantum ab illa differens, quod vrina quidem ad vesicam, hæc longius in corporis habitum deferatur, magisque propterea concocta sit, quod ad cutem vsque peruenerit, permeatis omnibus quæ intersunt partibus magno calore præditis. Quo fit plerumque vt si copiosior vrina sit, exigua aut pene nulla sit sudoris materia: aut contra si ea nequeat vel insensili transpiratu vacuari, aut per poros confertim erumpere, referatur in venas per quas in habitum corporis delata fuerat, & vrinæ vim atque copiam maiorem efficiat. Ergo non procedit à visceribus materia sudoris, nisi forte id communi ea ratione fieri intelligatur, qua iecur omnium humorum, qui per corpus feruntur, officina esse proditur. Cæterum causa sudoris efficiens calor est, non ille quidem acris, qui siccandi vim habeat, sed humidus, qui per habitum corporis diffusus, sudorum materiam calefaciat, fundat, attenuet, cutemque simul emolliat & relaxet. Proinde pueris & adolescentibus & aliis in quibus multum est huiusmodi caloris, sudores perfacile mouentur: siccioribus autem siue per ætatem, siue per morbum, vt hecticis & quibus iecur vel lien inaruit, nulli omnino fiunt, vt nec iis quibus habitus corporis refrigeratus est, veluti hydropicis. Hi namque propter huius caloris imbecillitatem maximam sudare nullo modo possunt, etiamsi vniuerso corpori humor abunde suppetat. Duabus iis sudorum causis etiam cutis raritas accedat oportet, vt causa sine qua sudores erũpere non possunt: qui enim cute sunt densa & dura, inepti sunt ad sudandum. His ita definitis facile iam erit sudorum differẽtias explicare. Petuntur eæ à multis causis, variæque habentur pro hominum temperaturis & ætatibus, ambiente aere, ratione victus & corporum affectionibus. Qui secundum naturam se habet sudor, particeps est salsuginis & amaritudinis, atque, vt vrina, modice pallet. Cui hæc infra modum contigerint, vel materiæ frigiditas vel caloris natiui imbecillitas designatur. cui vero supra modum, contraria. Is calidus etiam sit oportet, quod frigidus vel humoris frigiditatem vel caloris natiui extinctionẽ significet. Præterea vero alius aquosus est & sine vllo lentore, qualis beneualentium vt plurimum est: alius autem viscosus vel à permistione viscosæ cuiusdam materiæ cum seroso humore, vel à resolutione proprii vltimique alimenti singularum partiũ, aut earundem colliquatione: cuiusmodi accidit tum hecticis, tum paulo ante mortẽ, qui [illegible] à medicis appellatur. Ad hæc alius multus, alius paucus est: ille quidem vel à copia & tenuitate humoris vel à facultatis retentricis imbecillitate, colliquato corporis habitu dissolutaque natura, vel à viribus robustis, vt qui per crises accidit & post balneum & modicã exercitationem: hic vero vel propter excrementum paucũ, lentum, crassum,

vel propter meatuum cõstipationem quam aut succi multi, crassi, lentique, aut atrophia, refrigeratio, mollities, siccitas, & adstringẽtia induxerint, vel propter facultatis in carne expultricis infirmitatem: alius etiam mitis suauisque: alius acer fœtidusque est pro materiæ qualitate quam natura sudoribus excludit. Est & sudoris differentia propter loca ex quibus ille erumpit: alius namque ab vniuerso corpore dimanat, alius à certis quibusdã partibus; qui ex Hippocratis sententia, qua parte corporis sit, ibi morbum esse ostendit. Verum præ cæteris spectanda est ea sudoris differentia quã alius criticus, alius symptomaticus esse dicitur. Critici quidem duo maxime indicia Hippocr. lib. prognost. prodidit, vnum quidem si die decretorio fiat, alterum vero si morbum perfecte tollat. Itaque quemadmodum idem aphor. 36. lib. 4. prodidit, sudores qui euenerint tertio, quinto, septimo, nono, vndecimo, decimoquarto, decimoseptimo, vigesimoprimo, vigesimoseptimo, trigesimoprimo & trigesimo quarto die febris, boni sunt quòd ii morbos iudicare soleant nõ omnes quidem sed præcipue acutos; quorum terminus quadragesimus dies esse proditur. Longi namque morbi propter humoris à quo gignuntur frigiditatem atque crassitiem, tum propter caloris natiui post tam longum temporis tractum imbecillitatem sudoribus iudicari non possunt. Quòd si prætereà sudor morbũ perfecte tollat, sic omnium optimus ille censebitur. Cum morbum dico, singulas etiam cuiusque morbi accessiones intelligo, quæ sua tempora suasque crises habent non aliter quam totus ipse morbus. Id autem sudore prestari non potest, nisi is & calidus sit, & è toto corpore erumpat, si modo morbum corporis esse vniuersi intelligamus, cum morbus qui partem tantum aliquam occupat, eiusdem partis sudatione leuari plane possit, atque in totum discuti. Sunt autem sudoris critici argumenta, sicut Galenus lib. 3. de crisibus ostẽdit, delirium increscente accessione, partiũ extimarum calor & rubor, vapor quidam calidus per cutem erumpens qui antè non fuerat, tum pulsus vndosus & valde mollis. Ex his iam facilè liquet quibus notis symptomaticus sudor designetur: habet enim omnes critico aduersas. Itaque si criticus ille est qui fit die critico, posteaquam signa concoctionis visa iam fuerint, quique calidus & ab vniuerso corpore prodiens ægrum à morbo prorsus vindicat, censendus symptomaticus est qui ante diem decretorium & nondum visis signis concoctionis exit, legitimum tempus anteuertens propter humoris copiam & acrimoniam, quibus natura infestari atque irritari solet, vel ob imbecillitatem retentricis facultatis; quique non à toto corpore fertur, nec morbum leuiorem efficit, qui non tam *ἱδρὼς* quam *ἐφίδρωσις* ab Hippocrate appellatur.

Ἱερὰ. est medicamenti compositio, sic κατ' ἐξοχὴν appellati. Ea autem varia fuit & à multis diuersimode descripta, vt patet ex sequentibus.

Ἱερὰ Ἀντιόχου. Hæc descripta est à Pacchio Antiocho auditore Philonidis Catinensis, à quo non inuenta quidem dicitur sed præcipue vsu illustrata. Vixit autem sub Tiberio Cæsare, cui libello post mortem euulgato compositionem eam manifestauit, ex qua magnos quæstus fecerat. Habet autem illa, stœchados, chamædryos, quæ herba similia quercus folia habet, agarici, medullæ cucurbitæ syluestris quam *κολοκυνθίδα* appellant, marrubii, singulorum drachmas decẽ, opopanacis, sagapeni, petroselini, terræ mali, id est, aristolochiæ sarmentariæ, piperis albi, singulorum drachmas quinque. cinamomi, spicæ nardi, myrrhę, folii siue troglodytidis, croci, singulorum drachmas quatuor. In vnum omnia ponderata contũduntur & cribrantur. præterea opopanaces & sagapenum, hæc enim mortario teruntur adiecto melle tenui, id est, quam liquidissimo, deinde cæteris miscentur: quæ & ipsa recipere debent tantum mellis quantum satis erit ad comprehendenda & continenda ea. Reponitur medicamentum vase vitreo. Sic quidem describit eam Scribonius Largus ipsius Antiochi contemporaneus, nec differt à Paulo & Aetio, nisi quod hi omittunt marrubium quod ille addidit. Dicitur hæc à quibusdam *ἱερὰ πικρὰ* propter amaritudinem, à quibusdam *ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος*, vt idem Scribonius author est, qui eam multis verbis commendat. Hanc tempore suo simpliciter *ἱερὰν* à medicis vocatam fuisse Galenus author est lib. 8. *τῶν κτ' τόπους*.

Ἱερὰ Ἀνδρομάχου. ea est hieræ compositio quæ & *ἱερὰ πικρὰ* & *ἱερὰ διὰ ἀλόης* appellatur: de qua paulo post.

Ἱερὰ Ἀνδρομάχου. describitur à Galeno lib. 8. *τῶν κτ' τόπους*, citaturque ab eo ex libris Andromachi, quã ille ad stomachicos vtebatur. Habet autem hæc, aloes drachmas quatuor, mastiches drachmas duas, asari drachmas quatuor, rosarum siccarum, iunci odorati, mei, phu, casiæ, singulorum semunciam.

Ἱερὰ Ἀρχιγένους. refertur ad Archigenem. Cuius cum variæ ferantur compositiones, magis tamen placet quæ habetur apud Aetium. Recipit autem, vt ipse refert ex Archigene, medullæ colocynthidis vncias duas & dimidiam, chamædryos, agarici, marrubii, stœchados, singulorum drahmas decẽ. opopanacis, sagapeni, singulorum vnciam vnam. petroselini, aristolochiæ rotundę, piperis albi, singulorum drachmas quinque, cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ troglodytidis, polii, croci, pulegii, singulorum drachmas quatuor. Excipiuntur melle despumato ad sordium crassitiem, & vitreo vase reponuntur. Summa dosis drachmæ quatuor, vel, vt in aliis Archigenis exemplaribus

bus animaduersum est, drachmæ tres cum mulsa, adiecto modico sale. Paulus quidem Ægineta eam compositionem describens cum Aetio numero simplicium medicamentorum consentit, trium pondera duntaxat variat. Sed Paulus manifesto mihi videtur errare, quod secũdum eius descriptionem, hiera Archigenis eadem prorsus esset cum hiera Antiochi si ab illa solum polium demas, à quo tamen palam est non desumi inter eas differentiam. Differunt enim tantum ab inuicem pondere purgantium medicamentorum, quod longe maius est in hiera Archigenis quam Antiochi, vt iis notum esse potest qui animaduerterint quamobrem hæc imbecillius, illa vero valentius purgat.

Ἱερὰ Γαληνοῦ. ea est quã πικρὰν & τὴν διὰ ἀλόης ἱερὰν appellant.

Ἱερὰ Θεμίσωνος. refertur à Galeno ex lib. Andromachi. Recipit, Aloes drach. centum, masticbes, croci, nardi Indicæ, cinnamomi, carpobalsami, asari, singulorum vnciam vnam. Tunduntur & angustissimo cribro excernuntur, atque arida, vt ne transpirent, seruantur.

Ἱερὰ Ἰούστου. describitur à Paulo & ab Aetio, pari quidem simplicium numero (nisi quod Paulus nihil piperis tum albi tum communis, nihilque casiæ adiicit) sed inæquali pódere epithymi. Hic enim pondus eius facit vnciarum quatuor & dimidiæ: Paulus autẽ drachmarũ duodecim, hoc est, vnciæ vnius & dimidiæ. Est autem facile commissus error in Aetio à librario per incuriam verticẽ τῆ δ nimium attollenti, vt non tam α quam δ esse videretur. Itaque facile Paulo assentior. Sic autem habet: Epithymi drachmæ duodecim, marrubii, stœchados, chamædryos, hellebori nigri corticis, scãmoniæ, agarici, piperis albi, piperis communis, piperis lõgi, scillæ tostæ, singulorum drachmæ sedecim: colocynthidos medullæ, euphorbii, aloes, croci, gentianæ, petroselini seminis, ammoniaci thymiamatis, sagapeni, singulorum drach. VIII. opopanacis, polii, cinnamomi, casiæ, myrrhæ troglodytidis, spicæ, nardi, iũci odorati floris, pulegii, singulorum drach. IIII. aristolochiæ longæ & rotundæ, singulorum drach. II. Excipiũtur melle despumato. Dosis est scrupulorum duorum aut triũ, aut quatuor, aut drachmæ vnius & semis. Sic enim scribendũ est apud Aetium < α. S. nõ autem < δ. S. Nã quis ferat drach. IIII. & dimidiã, cum helleborus, scãmonia, agaricum & colocynthis sexta fere pars sint totius medicamenti? Apud Oribasium habetur alia hieræ Iusti descriptio in hunc modum: Colocynthidis interioris denarii 24. stœchados, chamædryos, piperis albi, piperis nigri, agarici, veratri nigri, scãmoneæ, singulorum denarii 13. ammoniaci, thymi, croci, euphorbii, singulorũ denarii 8. myrrhæ denarii 4. scillæ tostæ denarii 6. aliqui addunt casiæ denarios 4. & spicæ nardi denarios 8. mellis quod satis est.

Ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος. eadem est quæ & hiera Antiochi.

Ἱερὰ πικρά. sic proprie dicitur quæ ex aloë paratur, quæ etiam & πικρὰ simpliciter tempore Galeni appellata est. Eius triplicem fuisse compositionem Gal. docet libr. 8. τῶν κατὰ τόπους. Vna quidem fuit Andromachi ad hunc modum: floris iunci odorati, xylobalsami, masticbes, croci, nardi Indicæ, asari, cinnamomi, singulorũ drach. VI. aloes lotæ drachmæ cẽtum: simul trita repone, præbe ieiunis cochlearia duo: alii vinum præbẽt cum aquæ frigidæ cyathis quatuor, aut calidæ. Altera vero fuit ad cẽtum drachmas aloes, singulorum aliorum drach. VIII. admistis. Tertia fuit eorum qui in octoginta aloes drachmas, sex aliorum addunt. Sunt & aliæ quædam particulares differentiæ: alii florem iunci odorati apponunt, alii sine eo conficiũt: alii vt Andromachus ipsam aloen lotam, alii illotam adiiciũt, prout magis minusue purgare aut calefacere siccareque est animus, scribit etiam Gal. lib. 2. τῶν κατὰ τόπους se quandoque picram ex nonaginta drachmis confecisse, nõnunquam etiam & modum croci vna drachma minorem imposuisse. Quidam totum medicamentum melle despumato excipiunt: fitque ita durabilius, sed minus ventrem roborat, magis vero deiicit. Gal. lib. 7. Method.

Ἱερὰ Λογαδίου. hæc ad Logadiũ nescio quẽ refertur. Habetur eius descriptio apud Aet. lib. 3. cap. III. Alia etiam habetur apud vulgus aromatariorum, multum ab ea differẽs.

Ἱερὰ Ῥούφου. hæc quoque diuersis modis describitur ab Oribasio, Paulo, Aetio & Pharmacopolis nostris.

Sunt & aliæ multæ τῶν ἱερῶν differẽtiæ: quę tamen ad duas omnes referuntur, videlicet εἰς τὴν διὰ ἀλόης, vel εἰς τὴν διὰ κολοκυνθίδος. Sunt autem ambarum effectus varii: illa maxime ventriculo, hæc capiti & vniuerso etiã corpori purgando conuenit. Quanquam & singulæ aliis etiã vsibus priuatim inseruiãt.

Ἱερὰ νόσος. sacer morbus. Sic à veteribus dicta est ἡ ἐπιληψία, quo eius magnitudinem, vt ait Galenus, designarent: ἱερὸν enim apud antiquos significat magnitudinem. Verum aliqui ἱερὰν dici putauerunt quod diuinus esset morbus & à diis in vindictam immitteretur: quos tamen Galenus reprehendit.

Ἱερακίας ἡ

Ἱεράκιον. herba est caule subrubro, aspero, intus cauo, foliis per interualla rariuscule scissis per ambitũ more sonchi, floribus luteis in oblõgis capitulis: frequens est in pratis. Rustici cichoreã luteã appellant à florũ colore: hæc quidẽ maior est hieracias. Est & minor, cauliculis viridibus & coloris herbacei, quẽ intubũ syluestre rustici vocant. Dicitur ἱερακίας ἀπὸ τοῦ ἱέρακος, quod accipitres scalpendo eam, succoque oculos tingendo obscuritati visus medeantur. Succus ei candidus, valens ad oculorum epiphoras & caligines.

Ἱεράκιον κολλύριον, est collyrium ad obscurum visum & scabras affectiones. describitur apud Galenum lib. 4. τῶν κτ' τόπους.

Ἱερακίτης. hieracites. Plinius in gemmis, Galenus & Paulus inter lapides numerant. Is alternat totus, miluinis nigricans veluti plumis. sic dictus est ἀπὸ τοῦ ἱέρακος: est enim similis specie & colore accipitrum mollioribus pennis quæ ipsis sunt in pectore. Dicitur dextro femori alligatus sistere sanguinem ex hæmorrhoidibus manantem, eiusque rei se fecisse periculum Galenus testatur.

Ἱέρακος κολλύριον. Hieracis collyrium, quod ad asperitudinem oculorum potest, & describitur à Cor. Celso. Sunt & alia præterea quæ describuntur à Galeno lib. 4. τῶν κτ' τόπους in eundem vsum, à quibus etiam differt aliud collyrium eiusdem nominis, cuius facit Plinius mentionem lib. 34. cap. 11. Est & eiusdem authoris pastillus apud Galenum lib. 5. τῶν κτ' γένη.

Ἱέραξ. accipiter. Est fasciæ circumductio nasò dicata, cuius treis differentias Galenus explicat lib. de fasciis, vnam ex tribus, alteram ex binis fasciolis, tertiam quam ad Menecratem authorem refert. Nomen videtur inditum quod huiusmodi fasciarum cõtextus accipitrem referat capistro suo obuelatum.

Ἱερατικοὶ κύφοι. cyphi sacrificulorum, quod videlicet illi diis adolebant.

Ἱεροβοτάνη. verbenaca, sic dicta quod vsum habeat præcipuum in lustrationibus suspensa vel alligata. dicitur & περιστερεών. Dioscorides cincinnalem à Romanis vocari author est, ab aliis crista gallinacea vel exupera dicitur. Hęc ramulos emittit cubitales aut maiusculos, angulosos, in quibus ex interuallis folia quercus, sed minora, angustioraque, eiusdẽ diuisuris in ambitu, colore aliquatenus cæsio. radix longa tenuis. flores purpurei, graciles. Desiccat vehementer. discutit, corroborat.

Ἰθαγενὴς. γνήσιον. apud Hippocratem, hoc est, legitimum & minime fucatum.

Ἰθυφαλλον. sic dictus est à quibusdam ὁ ναπύς, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἴκταρ. apud Hippocrat. libr. 2. de morbis mulierũ significat τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, hoc est, muliebre pudẽdum. apud Atticos aduerbium est significans idem quod ἐγγύς. Qua significatione vsurpatum fuisse ab Hippocrate Erotianus annotauit, scribens aliquos eius vocis ignoratione in eius locum ἴκμαρ substituisse.

Ἴκτερος. icterus. morbus regius seu arquatus. Est effusio biliosi humoris in corpus vniuersum. Redundat enim bilis toto corpore, nec vlla omnino pars est in quã diffusa non sit, solis aliquando exceptis intestinis. Id quod contingit propter causarum diuersitatem à quibus icterus gignitur. Aliquando enim fit ab obstructione illius vesicæ quæ bilem excipit. Tunc autem bilis non patentibus illis meatibus per quos secerni atque vacuari debet, regurgitat in iecur & venas, & sanguini permista effunditur in vniuersum habitum. Inde tota cutis flauescit aureo colore, sed in primis oculi, in quibus vitiosus color propter ingenitum illis candorem magis conspicuus est. Et quia destinatis à natura locis non potest excerni, maxima sui parte propellitur à natura in renes vna cum vrina, eamque colore suo inficit, & crassam imputamque reddit: è contrario autem intestina bile vacua sunt, & eorum excremẽta candida, deiiciendi autem cupiditas nulla vel segnis admodum. Alia icteri species est quam nulla parit obstructio, sed vel calida & sicca totius corporis, maximeque hepatis intemperies, vel facultatis secretricis imbecillitas: illa quidem quod multam bilem gignat toto corpore, hæc vero quod genitam secernere à sanguine non possit. Ea hoc vno argumento maxime deprehenditur, quod intestina & quæ in his continentur excrementa multa bile, perinde atque reliquæ corporis partes, perfusa sint. Ad hanc speciem referri potest is icterus qui à venenatorum morsibus aut potu pharmacorum deleteriorum solet contingere, quique nascitur ab omni alio iecinoris vitio quo sanguis deprauatur, & flauus, vel porraceus, vel pallidus, vel plumbeus euadit, siue id inflãmatio sit, siue durities, siue compositus ex vtroque morbus. Tertia autem icteri species est, qui fit per morborum biliosorum crises. Natura enim aliquãdo bilem quæ morbum fecit, ad cutem propellit, vnde color biliosus vniuerso corpori inducitur. Cæterum quæ dicta sunt omnia, communia sunt tã flauo quàm nigro ictero: nisi quod icterus niger non fit obstructione illius vesiculæ bilem continentis, sed lienis, quodque in eo non flaua bilis, sed nigra effusa sit in corpus, & proinde color non flauus sed niger appareat. Ferũt hunc morbum icterum vocatum à mustela quę ἴκτις dicitur, quod ea oculos aurei coloris habeat.

Ἰλλαίνειν, διαστρέφειν τοὺς ὀφθαλμούς, distorquere vel circumagere oculos, apud Hippocr.

Ἰλλυρικὸν κολλύριον. describitur à Paulo, eoque ipse vtitur ad oculorum vlcera lib. 3. cap. 22. vim habet leniendi & concoquẽdi, sed non est diutius eo vtendum, quod valde narcoticum sit.

Ἱμὰς affectus est curculionis, cum lõgior, gracilior, sicciorque euaserit: talis enim loro non inepte comparari potest. Differt ἀπὸ τῆς κιονίδος, quod in hac curculio non extenuatus sit, sed crassitiem ex fluxione maiorem vt plurimum adeptus. Prouenit, inquit Aetius, cum ex suffitu nimium ignescit: tunc enim gracilescit & secundum omnem dimẽsionem comminuitur.

Ἱμερωθεῖσα. ἀνδρὶ μιγεῖσα, hoc est, cum viro mistæ, apud Hippoc.

Ἰνδικὸν. nomen collyrii, cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 7.

Ἰνδικὸν. coloris genus est. cuius duæ differentiæ à Dioscoride assignantur. vna sua sponte nascitur tanquam spuma, germinatione Indicis arundinibus exiens. Alterum infectoriæ dant officinæ, & est spuma purpurea innatans cortinis, quam detractá artifices siccant. Optimum existimatur quod cærulei speciem præbet, succum suum sorbet, & leue. Inter medicamenta est quæ leniter adstringunt, & inflammationes tumoresque rumpunt. purgat & reprimit vlcera.

Ἰνέει euacuat, apud Hippocratem. Sic Ἰνεῖται, euacuatur, apud eundem. Apud Hesych. vero ἰνᾶσθαι legitur, quod itidem interpretatur ἐκκενοῦσθαι. Hinc ἰνηθμὸς, de quo infra suo loco.

Ἶνες. villi. fibræ. sunt fila quędam oblonga, gracilia, alba, solida, valida, omnis generis partibus inserta. Cum autem fibrarũ multiplex sit differentia, præcipua tamen est quod alię neruosæ sint & sentientes; aliæ prodeant à ligamentis in fila tenuissima diductis sensus expertes. Alia quoque à situ sumitur, à quo fibræ aliæ rectæ, aliæ trãsuersæ, aliæ obliquæ dicuntur. Rectæ vocantur quæ secundum corporis, cui insunt, longitudinem ferũtur: transuersæ, quæ rectas intersecant ad angulos rectos æquales: obliquæ, quæ medio inter eas situ vtrasque (si modo eidem parti insunt: nam sæpe vnicum genus vni parti inest) intersecãt ad angulos inæquales, vnum acutum & alterum obtusum. Propria fibrarum actio est ipsarum in se contractio, quæ quidem pro vario fibrarũ situ opus quoque varium exercet. Nam rectę attrahũt, transuersæ expellũt, obliquæ retinent, præsertim aliis duobus fibrarũ generibus adiutæ. Retentio enim firmissima est omnibus fibris simul contractis circa id quod continetur. Sic cor fibris, quæ sunt illi quam musculis multo duriores & valẽtiores, rectis quidem per diastolen attrahit, transuersis per systolen expellit, omnibus simul contractis, sed præcipue obliquis, quiescit & attractis fruitur. Musculis vnum modo fibrarum genus inest, vel rectum, vel transuersum, vel obliquum, quod singuli musculi motus singulos & simplices per se & primo edãt. Ad hæc musculorum fibræ sunt neruorũ & ligamẽtorum partes: cordi autem, œsophago, ventriculo, intestinis, vesicæ vtriq; & vtero propria est & innata fibrarũ species. Insunt autem fibræ omnibus partibus, animalibus, vitalibus & naturalibus, per quas singulæ muneribus suis defunguntur. Quinetiam cutis tota fibris multis à partiũ subiectarũ neruis prodeũtibus plena est, per quas cũ partibus ipsis cõnectitur & sentit. Sanguini quoque fibras inesse, & ob earũ frigiditatem ipsum coagulari Hippocrates & Aristoteles testãtur, vel hoc argumento, quod cui sanguini sunt hæ fibræ vel ademptæ, vel à natura negatæ, vt damis, ceruis & camelis, ille nunquã frigore possit concrescere. Ac quamuis hepatis carni, quæ sanguinis fons est, vti & pulmonum & lienis & renum, fibrę desunt, attamen ad trahendum, retinendum atque expellẽdum fibrarum vasis suis insertarum ministerio vtuntur. Et iis quidẽ pariter meninges, costasque succingens membrana & peritonæũ, quæque ab iis nascuntur, carent: quæ tamen cũ vicinis partibus vinculis partim fibrosis & neruosis, partim etiam membranosis alligantur. Aliud autem ab iis est fibrarum genus quæ velut capilli in renibus præcalidis ab humore crasso gigni solent, & per vrinas excerni, de quibus scripsit Hipp. aphor. 75. libr. 4. quæ tamen propter similitudinem fibrarum nomine donantur. Sic quidem se habent ἶνες in homine. Transfertur autem hęc vox ad inanimata, vt herbas, in quarum foliis à tergo, non aliter quam in hominis dorso, spina à reliquo folio veluti costa & puluinus eminet: diuisiones enim eas intersectionesque Græci ἶνας vocãt. Plinius aliquando fibras, aliquando neruos, aliquando dorsum, aliquando venas appellauit.

Ἰνηθμός. euacuatio, apud Hippocrat. ἀπὸ τοῦ ἰνεῖν quod vacuare & deplere significat: ex quo ὑπερίνησις ipsi Hippocr. est immodica vacuatio à medicamento purgante.

Ἰνίον. occiput. Est os cranii posterius, sutura τῇ λαμβδοειδεῖ terminatum. Quinque videtur lateribus constare. Est autem valde inęquale: siquidem parte postica admodũ crassum est, inferna qua musculos excipit aut emittit, asperum, tenue, solidum. Duæ illi sunt acutæ apophyses quę in cauitates duas primę vertebræ inserũtur. Intus quidem læue, minimeque asperum est: infernis autem partibus, & vbi non minimam capitis basis portionem cõstituit, valde asperũ & inæquale, vt commodius inde ligamenta & musculi nascerentur, quibus caput collumque vel extenderetur, vel flecteretur. Sic quidẽ medici anatomes periti ἰνίον describunt. Verum à quibusdam grammaticis ἰνίον definitur tendo ceruicis, quo concidente ad inferiora & contracto ad humeros ἰδνοῦσθαι, hoc est incuruari, dicitur qui id patitur. Plærisque placet ἰνίον sic dictum esse, διὰ τὸ νευρῶδες εἶναι, quia neruosum sit: quod Gręcis ἶνες nerui dicãtur à capite in collum descendentes, quos alii τένοντας vocant. Homeri interpres explicans hunc versum Iliados ε,

Βεβλήκει κεφαλῆς κατ' ἰνίον ὀξέϊ δουρί:

scribit ita dici τὸ κοῖλον τοῦ τένοντος, ἢ διὰ τὸ νευρῶδες εἶναι, ἢ πλατὺ καὶ παχὺ νεῦρον τὸ καθῆκον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὸν αὐχένα. hoc est, cauitatem tenontis, aut quia neruosa sit, aut acutus & latus neruus qui descendit à capite in collum.

Ἰξάλη. τὸ δέρμα, pellis, apud Hippocratem lib. de fract. siue ea capræ tantum, siue alterius animalis intelligatur: proprie tamen capræ, vel capri.

Ἰξίαι. varices. sic dicuntur ab Aristotele οἱ κιρσοί. sunt tamen qui differre putent, vocantes κιρσοὺς venas omnes dilatatas in quacumque corporis parte: ἰξίας vero eas modo quæ in

cruribus habentur, cuius tamen differentiæ nullam fidem faciunt.

Ἰξίας. dicitur chamæleo, vt patet ex Scribonio Largo, vbi de venenis agit, similiter ex Hesychio. Verum nõ omnis chamæleo est, sed qui viscum fert, cuiusmodi habetur qui in Creta prouenit, quem Theophrastus lacrymam reddere scripto testatus est. Dioscorides autem ad radices eius profundi viscum quibusdam in locis affirmat, quo mulieres vtantur pro mastiche. Itaque non omnis chamæleo, sed qui viscum remittit, ἰξίας dicitur. Quod discrimen intelligens Nicander, cum in Alexipharmacis vlophoni veneni quod omniũ consensu chamæleo censetur, meminit, adiecta nota οὐλοφόνον ἰξιόεν, quasi viscosum, dixit, quod idem erat atque ἰξίαν dicere. Non est igitur idem chamæleo & ἰξίας: hoc speciei, illud generis rationem habet. Ac cum chamæleonem veteres in duo genera distinxerint, album & nigrum, & videatur Dioscorides ἰξίαν speciem albi facere (quod tamen mirum est, cum album bibi posse constet, ἰξίαν vero longe perniciosissimum esse venenum) attamen patet ex eorum dictis chamæleonem ixiam, multum esse differentis naturæ à chamæleone viscum non ferente. Nam qui viscum non fert, si albus quidem est, non est venenatus, quod Dioscorides, Galenus & Plinius eum propinent aduersus interaneorum animalia, hydropas & dysuriam: si vero niger est, venenatam quidem & lethiferam radicem habeat, authore Galeno, qui propterea suadet tantum ea foris vtendum esse aduersus scabiem, impetiginem & vitiliginem, sed longe variis ab ixia modis nocentem, multumque diuersa symptomata inuehentem, & notas similiter differentes, & alia quoque remedia poscentem: testis Paulus Ægineta, qui seorsum de ixia deque chamæleone scripsit, quod differant tum symptomatis, tum curatione. Ex eo enim iudicari potest Dioscor. in proœmio libri sexti, venena in suas quæque classes digerẽtem, non temere chamæleonem & ixiam inter radices separatim recensuisse. Cæterum dicitur ἰξίας ἀπὸ τοῦ ἰξοῦ, hoc est, à visco, quasi viscaria planta Namque visco redundat tam tenaci & pernicioso, vt nõ nisi interaneorum conglutinatu interitum adferre videatur. *Nam*, vt cecinit Nicander in Alexipharmacis,

—stupet attonitus qui viscum exhausit,
& ambo
In cæco obstructi conniuent ventre meatus
Potus atque cibi, flatus vbi carcere clausi
Dant strepitum, & circum spatiis voluuntur iniquis:
Horrisono veluti cœlum tonat omne fragore,
Aut celeres duris illisa rupibus vnda
Clamorem attollunt inter caua saxa, fremuntque.

Quo quidem in carmine ἰξίαν viscum Latine reddidimus Plinium sequuti: sic enim ab eo multis in locis dicitur, qui è Græcis authoribus omnia fere conuertẽs, ad viscum remedia attulit quæ Græci omnes aduersus ixiã. Nec tamen visci nomine apud eum intelligi debet id quod aucupes in captandis auibus vsurpant, sed quod veteres ἰξίαν vocasse diximus. Siquidem viscum illud aucupatorium vt nemo inter venena numerauit, sic nullus est qui ixiam non scripserit venenum esse. Attamen magna vtriusque similitudine effectum est, vt Plinius ἰξίαν viscum redderet. Nam sicuti viscum cuiusque rei cui hæserit tenax est, ita si deuoretur ἰξίας, omnia glutinat interanea, omnesque contrahit & colligat excrementorum exitus. Miror tamen Plinium maluisse viscum quam ixiam dicere, cum nec ipse à Græcis vocibus tantopere abhorreat, nec Scribonius Largus eo antiquior libris suis ixiæ nomẽ inserere dubitarit.

Ἴξις. dictio est Hippocratis propria. significat autem magna ex parte εὐθυωρίαν, id est, rectum tramitem, vt annotauit Gal. interdum vero φορὰν id est, lationem, καὶ ἄφιξιν. Verum rectitudo ipsa, inquit Gal. comment. 3. in lib. de fracturis, nõ per longitudinem modo corporis, sed per latitudinem etiam intelligitur, vt quæ non aliud sit quam directio quædam meatuum per quos humorum deductiones commode fieri possunt. Eos autem non vnius generis natura fecit, sed multiformes, alios secundum longitudinem, alios secundum latitudinem corporis, alios vero ab anterioribus ad posteriora tendentes.

Ἰξὸς. viscum. optimum est recens, intus porraceum, extra fuluum, quod asperi nihil aut furfurosi cõceperit. fit acinis in quercu nascentibus buxeo fruticis folio. Contusum acinum lauant, & postea in aqua decoquũt. Sunt qui commanducando ipsum efficiant. Gignitur quoq; in malo, pyro & plærisque aliis arboribus: quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, discutit, extrahit. Ex plurima aerea & aquea calida paucissima terrena substantia constat.

Ἰξύν ἡ

Ἰξὺς. lumbi, ilia. Sed tamen de huius nominis significatione ambigitur. alii, vt ait Gal. intellexerunt τὰ τῶν λαγόνων ὀστᾶ, hoc est, lumborum ossa: alii vero τὸ ὑπέρ αὐτῶν, hoc est, partem eis superiorem. Galenus vero in eius nominis explicatione dubius est. Nã ex Homero quidem scribit videri sibi eam partem designari quæ inter thoracis & iliũ ossa media est, ex Hippocrate vero in lib. de fracturis, eo nomine ipsa ilium ossa intelligi.

Ἴον. late patet hoc nomen, deque multis floribus dicitur. significat sæpe violã nõ omnem quidem, sed præsertim nigrã & purpuream, ad hæc flores omnes iasminos, calathianã, & quam Græci φλόγα, Plinius flammeam vocat, pluresque alios qui figura, quantitate,

titate, foliorum positura, aliaque eiuscemodi ratione aliqua proprie dictis violis similis sunt. Sed ἴον μέλαν proprie veteres vsurpant pro viola purpurea quam Latini vocāt. quod folium habet minus quàm hedera, tenuius & nigrius, nec multo dissimile. cui cauliculus à radice medius prodit, in quo flosculus suauissime olens, purpureus. Opacis & asperis nascitur. Aqueam & subfrigidam substantiam.

Ἴονθος. varus. Est tumor paruus & durus in faciei cute: gignitur ex crasso succo, nullius serosę tenuitatis particeps: eam ob rem pruriginosus non est, neque ad scalpendum inuitat. Ex iis quæ scribuntur à Paulo libr. 3. cap. 25. apparet duplex esse vari genus: vnū duriorem & veluti callosum, alterum vero minus durum. Aetius scribit ἴονθον alio nomine ἄκνην vocari.

Ἰὸς rubigo cuiusque metalli, vt apud Dioscoridem ἰὸς σιδήρου, rubigo ferri, ferrugo Plinio.

Ἰὸς. ærugo siue æruca. Est succus concretus ex liquore cum æris metallo misto. Duplex autem ærugo est, natiua & factitia. Natiuam Dioscorides scribit in metallis ærariis gigni duobus modis. Aut enim ex lapidibus quibusdam nonnihil æris habentibus efflorescit & abraditur (ex quo ἰὸν ξυστὸν id est æruginem rasilem, Græci appellant) pauca quidem illa, sed optima: aut ex specu quodam destillat per caniculæ ardores, copiosa & grati coloris, sed vitiosa, quod lapides multos collegerit. Est & tertia natiuæ æruginis differentia, fossilis videlicet quam à similitudine vermium σκωληκίαν Græci, hoc est vermicularem, quod in vermiculorum speciem se contrahat, appellant, quam Dioscorides in medicina cæteris prætulit. Factitiæ autem æruginis tria similiter genera sunt. aut enim abraditur ab ære, quæ ἰὸς ξυστὸς, hoc est ærugo rasilis, vocatur: idque pluribus modis quos describit Dioscorides. aut in vermes formatur, eodem quo ille etiam recenset modo. aut in mortario æreo efficitur veteri ex vrina, quam aliqui chrysocollam ab effectu nuncupant, quod aurifices ea sola aurum cum auro conglutinēt. Ærugini suus est color in cæruleo subcandidus, sapor acris, facultas adurens, digerens, liquans non teneram modo, sed etiam duram carnem. Carnem superexcrescentem minuit, erodit, siccat & adstringit, eaque omnia vehementissimè agit non vsta, mitius autem si vratur. Ad emplastra conuenit maxime, in aceto quam acerrimo diebus plusculis macerata & postea in læuorē redacta.

Cæterum ἀπὸ τοῦ ἰοῦ fit ἰώδης, id est æruginosus. quo nomine medici speciem vnam bilis acerrimæ, erodentis & malignissimæ designant, quam Galenus mediam statuit inter biliosum humorem & atrum, & fieri cum flaua bilis supra modū exassatur, nondum tamen in atram conuersa est. Eius indicium est viridis color, sicut niger vel atræ bilis vel sanguinis aliquo in loco perusti. Eā ipse Galenus specie talem esse prodidit, ac si quis optimam æruginem aqua perfunderet ad defruti crassitiem.

Ἰοσάκχαρ. saccharum violaceum, apud Actuarium.

Ἰουδαϊκὸς λίθος. Iudaicus lapis. Est lapis glandis effigie, candidus, scita admodum configuratione, à cuius obtusiore parte ad acutiorē procedunt eminentes lineæ æqualiter inter se distātes, quasi de industria detornatę. Sic dictus est quia in Iudæa nascitur: qua de causa etiam Syriacus vocatur ab Aetio. Idem à similitudine φοινικίτης dictus est. Ab effectu autem τηκόλιθος atque εὔρεμος, quia comminuat calculos, atque per vrinam facile effluat.

Ἰουδαϊκὴ ἔμπλαστρος. emplastrum est quo nominę obseruaui duo vocari: vnum cuius mentionem facit Cor. Celsus libr. 5. cap. 19. quod dicit facto capiti accommodatum esse: alterum quod describitur ab Aetio lib. 15. repurgans carnemque gignens.

Ἴουλος. iulus. Id dicitur quod in auellana nuce corylóue compactili callo racematim cohęret, & veluti prælongus vermis singulari pediculo pensile nititur.

Dicuntur etiam ἴουλοι, vt scribit Rufus, αἱ περὶ τοὺς κροτάφους τῶν τριχῶν ἐκφύσεις: hoc est, pilorum circum tempora exortus. quanquam non eos modo pilos, sed qui in mento etiam lanuginis instar primi erumpunt, eo nomine plærique intelligant.

Ἰπὸς. ἡ πόσις, apud Hippocratem ἐν τῷ μοχλικῷ. id est, potio.

Ἱππάκη. hippace. caseus est equinus, virus redolens. magnopere alit, bubuloque proportione respondet. Nec desunt qui hippacen equinū coagulum appellarint. author Dioscorides lib. 2.

Ἱππικὴ. quibusdam placet radicem esse plantæ cuiusdam, cuius esu fames sitisque sedetur. Ruellius contendit non radicem aut herbā, sed equinum caseū ea voce designari: quam tamen ἱππάκην quidam scribunt.

Ἱππόγλωσσον. frutex est qui alio nomine laurus Alexandrina aut Idæa dicitur.

Ἱππόγλωσσον. frutex est paruus, folia habens figura myrti syluestris & gracilioris, coma spinosa, & in iis ceu ligulas, folio paruo de foliis exeunte.

Ἱππολάπαθον. species est oleris, foliis valde magnis in paludibus (vt ait Dioscorides) nascens. easdem habet vires cum rumice.

Ἱππομανὲς. frutex est alio nomine ἀπόκυνον & κυνοκράμβη dictus, equis pręsertim: si eo vescantur, lethalis. de quo Theocritus ἐν τῇ φαρμακευτρίᾳ ita cecinit:

> Ἱππομανὲς φυτόν ἐστι παρ᾽ Ἀρκάσι· τῷ δ᾽ ἔπι πᾶσαι
> Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν᾽ ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι.

Sunt vero qui existiment virus quoque defluens ab equarum inguinibus, quo tempore amoris insania concitantur, eo nomine vocari. quæ quidem fuit Virgilii sententia lib. 3. Georg.

Hinc demum hippomanes, vero quod nomine dicunt,
Pastores, lentum distillat ab inguine virus.

Alii vero ἱππομανὲς intelligunt non eum modo, quem equæ amore furentes emittunt è genitalibus locis humorem, sicut scripsit Aristoteles libr. 6. capit. 18. de histor. animal. sed aliquid etiam quod narratur fronti nascentis pulli inhærere, minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatum, nigrũ, quod equæ postea perlambentes abstergentesque abrodunt. Id carunculam esse quidam scripserunt, nullius quidem in medicina vsus, ad incantamenta autem & amatoria expetitam.

Ἱππομάραθρον. fœniculum syluestre, satiuo grandius, semen ferens vt canchry, radice odorata. Constat à magnitudine sic appellatum esse.

Ἵππος. est oculorum affectio, sed insita & naturalis, per quam nunquam illi conquiescunt, sed tremule subinde nictant, semper instabiles. hanc oculorum affectionem Galen. comment. 1. εἰς τὸ προγνωστικὸν comparat stridori dentiũ naturali & congenito, patetque ex eo non esse morbum, præsertim cum nemo medicorum eius meminerit.

Ἱπποσέλινον. olus atrum. Est apium multo maius hortensi apio cum caule tum foliis. Natura illi myrrhæ similis est, ideoq; à quibusdam σμύρνιον dictum est.

Ἵππουρις. equisetum. herba est cui cauliculi inanes, geniculati in se fracti, rubescentes, scabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. Attollitur in sublime, vicinos arborum caudices scandens, obuolutumque dependet, comis multis nigris, vt equorũ cauda, à qua similitudine caudam equinam vulgo appellant. Radicem habet lignosam & duram. Altera ἵππουρις est caule recto, cubitali, inani, comis per interualla breuioribus, candidioribus & mollioribus. Adstringit, & valenter sineque morsu desiccat.

Ἱππόφαες. frutex est quo vtuntur fullones concinnandis vestibus. dicitur alio nomine ἱπποφαὲς atque ἱππόφυες. Vocatum est etiam à quibusdam eo nomine τὸ ἱππόφαιστον. Romani lappaginem & lappulam dixerunt.

Ἱππόφεως. sic dicitur τὸ ἱππόφαες: præterea carduus & τὸ σῖλον, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἱππῶν. nomẽ est malagmatis cuius Philagrius author perhibetur. Descriptio habetur apud Aetium lib. 12.

Ἶρις. iris. herba est folia ferens gladioli, sed maiora, latiora, pinguiora. flores in summitate cuiusque caulis æqualibus inter se spatiis distant, incurui, varii. siquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei aut cærulei conspiciuntur: qua diuersi coloris specie, quędam cælestis arcus imago in cauo calyculi sinu repræsentatur. Radices subiacent geniculatæ, solidæ, odoratæ: quæ frustatim dissectæ in vmbra siccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior est Illyrica & Macedonica, præsertim quæ mutila fere & densa constat radice, frangenti contumax, subrufo colore, gustu amaro, odore perquã grato & syncero, ita vt nullum prorsus situm redoleat: quæ dum tunditur, sternutamenta mouet. Duo in vniuersum iridis genera produntur, satiua & syluestris. Illa cultu vegetior, grandiorque euadit, at viribus imbecillior. hæc, duorum est generum: altera satiuæ & vulgari similis, foliis tamen, flore, caule radiceque paulo minoribus: altera, foliis gladioli longioribus, radice tenui, lignosa, geniculata, subrufa, inodoraque, caule breui, flore cæteris lõge minori, odore Armeniaci mali. Iris excalfacit ordine secundo completo, vel tertio inchoante, & pariter siccat. Officinis suam appellationem retinuit. herbarii cœleste lilium malunt vocare. rura nostra partim flammam, partim glaiutum, quasi dicas gladiolũ, quod folium in gladii speciem mucronatim exeat.

Ἶρις. dicitur circulus pupillam ambiens, inter eam & album oculi medius, quo vniuersæ oculi tunicæ inter se committuntur. Inditum nomen ab arcus cœlestis similitudine. dicitur aliter στεφάνη καὶ στέφανος. vide στεφάνη. Huius partes quæ pupillæ proximæ sunt nigræ, ποικίλη dicuntur: circulus vero qui candido proximus est, ἅλως.

Ἶρις. nomen est pastilli croco, myrrha & alumine constantis, vt refert Aetius ex Herodoto lib. 5. cap. 129.

Ἶρις. etiam gemmæ nomen quæ non est aliud quam crystallus cãdida, lympida, sexangula, quæ exposita solis radiis per rimam aut aliter subeuntibus, angulorũ repercussu arcus cœlestis speciem in proximis parietibus imprimit. Sed & ipsa in se arcus ipsius imaginem habere videtur in vno aut altero sui angulo, si luci obuersa conspiciatur.

Ἰσάγειος. dicitur à quibusdã τὸ ἀκόνιτον, vt scribit Aetius lib. 13. cap. de aconito.

Ἰσχάλων, διφθέραν, δέρμα. id est, pellem, corium. Ita apud Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις: apud Erotianum rectius ἰξάλων. nam ἰξάλη siue (vt Eustath. mauult) ἰξάλη dicitur ἰξάλου αἰγὸς δέρμα, pellis capri ad inituram apti, seu (vt Erot. exponit) τελείου, adulti.

Ἰσάτις. glastum. herba est fruticosa, duûm fere cubitorum & ampliorem caulem gerens: folia plãtagini similia, sed pinguiora nigrioraque. Verum ea quidẽ ἰσάτις satiua est, qua infectores lanarum vtuntur, vt cœruleũ inducant colorem. Syluestris non multum ab ea dissimilis est, sed folia habet maiora lactucaceis, caules tenuiores, multifidos, quadamtenus rubẽtes, è quorum cacuminibus folliculi numerosi, linguæ speciem repræsentantes dependẽt, in quibus semen: flore præterea gracili, luteo. Ambæ vires easdem habẽt. Illita folia tumores omnes discutiũt, cruenta vulnera glutinant, sanguinis profluuia sistunt, ignem sacrum, phagedænas, putrescentia vlcera & quæ serpunt, sanant.

Galli

Galli guadum vel gualdum appellant.

Ἰσήλικες, ἰσοζυγοῦντες, μεσήλικες ἐόντες, hoc est, æquales & mediæ ætatis, apud Hippoc.

Ἰσθμός. τὸ μεταξὺ τοῦ στόματος τε καὶ τοῦ στομάχου μόριον. vt ait Galenus, hoc est, pars inter os & gulã media. Sic autem dicta est per metaphoram, quod isthmus proprie significet angustum quendam terræ tractum inter duo maria. Idem in lib. de musculorũ dissectione ἰσθμὸν vocari dicit præuium quendam locum, gulæ gutturique communem, in quem vtriusque osculum ascẽdit, nominisque rationem assignat, quod is angustus oblongusque sit. Sic idem erunt, ἰσθμὸς καὶ ἡ φάρυγξ, quam Galen. interpretatur τὴν μεταξὺ κειμένην εὐρυχωρίαν στομάχου τε καὶ λάρυγγος: hoc est, quæ inter stomachum & laryngem interiacet latitudinem.

Ἰσίκιον, isicium. Est edulii genus ex carne diligenter intrita & minutissime incisa, quod nunc per se, nunc reticulo aut omento circundatum, aliis etiam iunctis rebus & aromatibus aliquando, in sartagine cum adipe aut oleo butyroue frigebatur. fiebat ex diuersa materia, sicut Apicius docet lib. 2. cap. 1. Verum ægre id genus carnis concoquitur, quod sua leuitate fluitet in ventriculo, vt habetur apud Alex. Aphrodis. probl. 22. libr. 1. Author est Macrob. lib. 7. Saturnal. isicium dici, quod ab insectione insicium dictum erat: amissione enim literæ, postea quod nunc habet nomen obtinuisse. Gaza tamen apud Alex. insicium vertit. Videntur autem & Græci ex Latino nomine suum fecisse.

Ἴσιον. herba est, sed quæ sit incertum est, nisi quod Aetius lib. 12. capite de medicamentis purgantibus ad arthritidem interpretatur ἴσιον chamæleonta nigrum.

Ἶσις. est emplastrum ad cruenta vulnera efficax, præsertim capitis, ad glutinandum, carnem inducendum, purgandum, & reliqua multa, vt habetur apud Aetium lib. 15. quo loco descriptionem eius habet, & dicit à quibusdam referri ad Hermonem sacerdotem, & appellari Hermonis viride. Habetur & apud Scriboniũ Largum cap. 206. (sed viride Glyconis nominat) diuersa quidem ratione cõpositum quam sit ab Aetio & Paulo, sed magna ex parte iisdem medicamentis constans. Est & ἶσις alterum emplastrum quod Epigono inscribitur apud Aetium eodem loco. Est igitur huius nominis emplastrum triplex, ἶσις Γλύκωνος, ἶσις Ἐρμωνος, ἶσις Ἐπιγόνου.

Ἴσκαι. sunt spongiosa quædã corpora in quercubus & corylis nascentia, quibus escharotica vis inest, & vtuntur barbari vice cauterii. Author Paulus lib. 6. cap. 49.

Ἰσόθεον. est collyrium διάχρυσον ad multa vtile, cuius variæ reperiuntur descriptiones: vna habetur apud Aetium lib. 7. qui ipsum alio nomine ἰσόφωτον scribit appellari: altera apud Paulum libr. 7. multum & materia & ponderibus differens ab ea quæ Aetii est, quam ipse μαλαβαθρινον appellat, propterea quod malabathri portionem recipiat.

Est & ἰσόθεος antidoti nomen quæ describitur apud Galenum libr. 7. τῶν κατὰ τόπους, ex Andromacho.

Est & ἰσόθεος nomen βηχικοῦ φαρμάκου, cuius descriptio est apud Aet. lib. 8.

Est etiã ἰσόθεος nomen κολλικῆς ἀνωδύνου, quę ad Nicostratum refertur, & describitur ab Aetio capite περὶ ἀνωδύνων κολικῶν.

Est & ἰσόθεον vnguentum ἰσχιαδικὸν, hoc est, ad coxendicis dolorem efficax. descriptio habetur apud Aetium lib. 12. cap. 5.

Ἰσόπυρον. est herba in cuius summo cacumine capitula sunt tenuia, plena seminis exigui, quæ gustu melanthium sapiunt, folia velut anisi: aliqui vocãt φασίολον, quoniam in summo caule folium eius in modum pampinorum phasioli torquetur. Spissandi & cohibendi naturam habet, valetque in primis ad vitia pectoris.

Ἰσόρροπον μόριον. membrum illud dicitur Hippocrati, quod forma est cylindro quam simillimum. voco autem cylindrum non quo pueri ludunt, sed figuram eam qua columnarũ scapi præditi sunt. cuius pars nulla in neutram partem magis propendet. vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἴσος. genere neutro. herba est cuius Theophrastus duo genera describit, vnũ nigrum, flore & fructu nigro, alterum candidum, iisdem scilicet candidis: quanquam & medio, inquit, colore fructus quandoque cernuntur, & flores in purpuram inclinantes, virgis & folio tenuioribus atque lenioribus. Itaque tria eius genera recte constitui possunt. an sit idem cum τῷ ἰσίῳ, non satis animaduersum est.

Ἰσόσθενος. est nomen βηχικοῦ φαρμάκου, cuius descriptio est apud Aetium lib. 8.

Ἰσόφωτον. vide ἰσόθεον.

Ἰσόχρυσον. collyrii nomen, quasi dicas auro cõpar, ad multas oculorum affectiones. describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Ἱστορία. est ἡ τῶν πολλάκις τετηρημένων κατὰ ταὐτὰ διήγησις, hoc est, eorum quæ sæpius iisdem de rebus experta sunt, enarratio, vt ait Galenus in libello de optima secta. Est autem vocabulum Empiricæ sectæ proprium, de quo vide in dictione ἐμπειρία.

Ἴσχαιμον. medicamentum sanguinem sistens, paulo diuersum est ἀπὸ τοῦ ἐναίμου. hoc enim non sanguinem modo supprimit, sed & inflammationem arcet: illud vero rationem tãtum habet sistendi sanguinis. Huius cum aliquot formulæ descriptæ sint apud Galenum lib. 5. τῶν κατὰ γένη, omnes constare reperias vrentibus crustamque inducentibus medicamentis.

Ἴσχαιμον. herbæ nomen est milio similis, per terram serpentis, foliis asperis & lanuginosis. supprimit sanguinem vndecunque ruentem, vnde & nomen habet. aliqui milium agreste putant nominari.

Ἰσχάλαι, ἰσχαί, hoc est tenues, apud Hippocrat. Similiter ἰσχαλέον, tenue.

Ἰσχάς. carica, proprie dicitur ficus arida. quamuis aliquando ἰσχάδας tum recentes, tum veteres dici inuenias.

ἰσχὰς etiam alio nomine dicitur à quibusdam ἤλακος herba, propterea quod radicis suæ extremum in ficus effigiem turbinatum habeat. dicitur & alio nomine ἀγριοσέσαμος.

Ἰσχειν. συλλαμβάνειν. apud Hippocratem. hoc est, comprehendere.

Ἰσχιάς. est arthritis coxendicis. nomen habet à parte læsa. Os enim quod femoris caput excipit, ἰσχίον, id est coxa, appellatur. Species est arthritidis coxæ articulum occupantis. Antecedit & quasi auspicatur hoc malum aliquando quidem vicinorum musculorũ dolor & maxime lumborum: aliquando vero ab ipsa iunctura initium fit affectionis. Iam vero quandoque etiam contingit vt vertebri dolore fere sublato, circa poplitem solum afflictio hæreat, aliis autẽ iuxta talum. quibusdam vero totum crus æqualiter dolore affligitur: multis item circa inguina dolor figitur, & tum quidem vesica ipsa molestiam trãssumens, vrinæ difficultatem inducit, & tunc maxime totum crus à coxendicibus vsque ad calcaneum dolorem perfert, & non solum si ipsum crus moueatur conuulsiones infert, verum etiam si aliqua alia corporis pars agitetur. Raro tumor inest cõspicuus, rarius calor aut rubor, quod malum intimas articuli partes occupet. Generant hãc affectionem multæ cruditates, venus immodica, deambulationes concitatiores, hæmorrhoides suppressæ, vomendi cõsuetudo intermissa, & purgationes mẽstruę aut aliæ familiares excretiones impeditæ, neglectæque solitæ exercitationes.

Ἰσχίον. aliquando significat ligamentum ipsum quo femur coxẽdicis acetabulo colligatur, vt scribit Pollux: interdum vero ipsum articulum. Sed & ἰσχία dicuntur à quibusdam partes carnosæ ex vtroque sacri ossis latere, quæ & γλουτοὶ à Græcis, à Latinis clunes, vt arbitror, appellantur.

Ἰσχίου ὀστοῦ. os coxendicis. Est apophysis ossis sacri, ad coxendicis acetabulũ vndique pertinens. Habet enim os sacrum, vt scribit Galenus, tres ἀποφύσεις rectas, hanc quæ τοῦ ἰσχίου, aliam quæ τοῦ λαγόνος, tertiam quæ τῆς ἥβης dicitur: Rufus tamen totum illud os ἰσχίον vocet, forte à primaria ischii actione. Nec tamen dubium est os sacrum diuersis sui partibus diuersa etiam sortitum esse nomina. Ea quidem parte qua femoris caput ei inseritur, ἰσχίον vocatum est. Id quod Homerus etiam testatur Iliad. ε. hoc versu:

Τῷ βάλεν Αἰνείαο κατ' ἰσχίον, ἔνθα τε μηρὸς
Ἰσχίῳ ἐνστρέφεται, κοτύλην δέ τέ μιν καλέουσι.

Quo loco interpres ait, ἰσχίον τὸ ὑπὸ τὴν ὀσφυῖ ὀστέον, ᾧ ὁ ἔγκειται τὸ ἱερὸν ὀστοῦ. hoc est, ischion appellant os quod infra lumbos est, cui incumbit os sacrũ. Suidas autem scribit, ἰσχίον, τὸ κοῖλον τοῦ γλουτοῦ, ἐν ᾧ ἡ κοτύλη στρέφεται. hoc est, ischion vocari cauã partem femoris, in qua caput ipsius voluitur. De homine tantum dicitur authore Aristotele lib. 4. cap. 10. de hist. animal. vbi habet: ἰσχία δ' ἔχει τῶν τετραπόδων οὐδέν: hoc est, ossa coxendicis nullum quadrupes habet. vnde etiam nomen inditum creditur, παρὰ τὸ ἰσχειν καθημένους, quod sedẽtes sustineat. Iulius Pollux appellat ἰσχία carnosas post lumbos vtrinque eminentias, his verbis: ἰσχία μὲν ἐστιν αἱ ἑκατέρωθεν μετὰ τὴν ὀσφὺν σαρκώδεις ἐξοχαί. hoc est, ischia quidem sunt vtrinque post lumbos carnosæ eminẽtiæ. Idem pro neruo interpretatur, scribens: καλεῖται δὲ καὶ τὸ νεῦρον τὸ συνέχον τὴν κοτύλην πρὸς τὸ μηρὸν, ἰσχίον. ὁμώνυμον δὲ ἐστιν αὐτῷ καὶ τὸ ἄρθρον. hoc est, ischion autem appellatur etiam neruus qui detinet ad crus os sacrũ: cui consimilem habet significationẽ etiã articulus.

Ἰσχνός. gracilis. qui longo & tenui corpore est, & minime carnoso. Talis autem est vel natura, vel præter naturam. Qui natura eiusmodi est, calido omnino siccoque temperamẽto est, latas habet venas in quibus copia sanguinis est: qui vero non est talis natura, is gracilitatem ex longa aliqua consuetudine contraxit, vt multa tolerantia, curis, vigiliis, exercitationibus, vacuationibus & tẽui victu. manent tamen in eo venæ angustæ, natiui habitus indices.

Ἰσχνὸς σφυγμὸς gracilis pulsus. Sic dicitur qui fit secundum solam arteriæ lõgitudinem, cum nulla manifesta latitudine & profunditate. Huic contrarius est pulsus ἁδρὸς cui latitudo & profunditas magnæ sunt. Causa pulsus gracilis est arteriæ siccitas & consumptio carnis circumstantis.

Ἰσχνοφωνία. hæsitantia linguæ. Est vitiũ pronunciationis quo syllaba syllabæ cito copulari non potest. Sic quidem Aristoteles in problematis interpretatur, docens quomodo διὰ τῆς τραυλότητος καὶ τῆς ψελλότητος, hoc est à blæsitate & balbutie, differat. Potest tamen & vitium vocis eo nomine intelligi nimium gracilis. Siquidem Gal. comment. 2. in libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν scribit τοὺς ἰσχνοφώνους fieri ob vitium cõgenitum musculorum qui laryngem mouent, eaque in re differre ἀπὸ τῶν λεπτοφώνων, quod hi tales propter angustiam asperæ arteriæ & laryngis euadant: vtrosque tamen huiusmodi esse à prima cõformatione ob imbecillitatem innati caloris. Vt autem ἰσχνόφωνοι fiũt propter vitiosam ab initio conformationem musculorum laryngem mouentium, sic οἱ τραυλοὶ à vitio & nimia asperitate instrumentorum vocalium euadunt τραχύφωνοι.

Ἰσχόμενα. contenta. Dicuntur ab Hippocrate sect. 8. libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, humores in solidarum partium (quæ ab eodem ἴσχοντα vocãtur) spatiis & cauitatibus conclusi: qui tamen non hac tantum ratione contineri dicuntur, sed quod etiam ab ipsis solidis partibus regantur & gubernentur. Quod enim ii gignantur, quodque vsibus corporis inseruiant, id habent à solidis partibus.

Ἴσχοντα

Ἴσχοντα. continentia. Verbum est Hippocratis sect. 8. libri 6. τῶν ἐπιδημ. quo significat in primis corpus solidum cordis, arteriarum, & aliarum partium similiter canarum & aliquid suo in sinu concludentium. Sic autem solidas partes vocauit, quod sint totius naturæ & eorum quæ ἴσχοντα καὶ ἐνορμῶντα appellat, bases, radices & fundamenta. Nam in ipsis singulis substantia inest triplex, vere solida, & ipsam ambiens, muniens, fouensque carnosa, & per vtramque sparsa spirituosa, in quarum trium substantiarum, & maxime in solidæ quantitate idonea, & iusta qualitate seu temperamento, vitæ primum robur & firmitas residet. Hæc ob id omnium maxime continet ac regit reliquas duas, & huius præcipue beneficio corpora solida dicuntur ἴσχοντα ab Hippocrate, à quibus singularum partium actiones proficiscuntur. Nam ventriculi solidum corpus trahit, retinet, coquit, expellit, calore suo & spiritu adiutum. Eadem hepatis solidum corpus præstat, suis duabus aliis substantiis similiter adiutum. Pari ratione & reliquæ partes. Ex quibus fit vt Hippocrates optimo iure corpora solida continentia vocauerit, non aliter quam fæcem vini, vinosam & spirituosam eius substantiam fouere & continere videmus. Neque enim continere tantum significat loco aliquo & spatio concludere, sed etiam regere, moderari & gubernare, quo modo & præceptor discipulos, & imperator milites continere dicitur.

Ἰσχουρία. est vrinæ in vesica suppressio. Morbus est vesicæ proprius, cuius causæ geminę statuuntur, vna quidem imbecillitas vesicæ non potentis vrinam per contractionem foras excernere, nata vel ex intemperie, vel morbo organico, vel solutione continui, vel neglecta meiendi occasione, vt vrgentibus negotiis, aut in concionibus aut senatu, aut foro aut conuiuio, indeque velut euersa expultrice ob copiam vrinæ immodicam, aut meatu ita cōniuente, vt nihil per eum exire possit. Repleta enim tensaque vesica, quantū ipsa distēditur, tanto meatus eius arctior angustiorque euadit. altera vero, angustia & conniuentia meatus vrinarii colliquevesicæ vel obstructi à grumo, pure crasso, lapide, topho, tuberculo meatui innato, vel clausi ob tumorem pręter naturam, vt phlegmonen, scirrhum, aut alium aliquem mole sua meatum opprimentem, vel multam siccitatem à febribus ardentissimis siccissimisque contractam. Hæc quamquam proprie ἰσχουρία dicatur, vulgus tamen medicorum nō secus ἰσχουρίαν illud quoque symptoma appellat, cum vrina in vesicam omnino non venit renum vitio. Nota tamen est amborum affectuum differentia. Siquidem vera ἰσχουρία vesicæ morbus est vrina plenæ: hic autem affectus est renum aut vreterum, vacuaque est omni vrina vesica, & nihil omnino in se continet.

Ἰσχάδιον. est nomen emplastri, quod sic fit authore Paulo: erinei, id est syluestris ficus, tenerum corticem proijcito, ceræ rufæ quantum satis est in oleo liquefacito: sic enim ἰσχάδιον medicamentum efficitur. Vim habet purgandorum sordidorum vlcerum & inducendi carnem, atque in eum vsum Paulus ipsum adhibet lib. 4. cap. 40.

Ἰτέα. salix. est arbor contorto & breui caudice assurgēs, ramis longis è trunco extremo velut à capite prodeuntibus, lentis, flexibilibus, foliis longis, subtus incanis, superne virentibus, flore seu nucamento squamatim cōpactili, lanuginoso, propendēre, fructu qui facile ante maturitatem euanescat. Aquosis lętatur, etsi vitam agat ancipitem. lentissima est & frigidissima. Eius folia, semen, cortex & succus adstringunt & exiccāt citra rosionem: sed cortex paulo siccior est, cuius perusti cinis vehementer desiccat, vt clauos & myrmecias cum aceto exterat.

Ἰχθύη. squamę marinę pellis arida. Potest etiam ferreum vnguem significare, quo in extractione sectioneque fœtus vtimur, propter squamarum piscis similitudinem.

Ἰχθυήματα. dicuntur apud Hippocrat. λεπίσματα φλοιῶν, hoc est corticum fragmenta, libr. περὶ ἑλκῶν, quæ etiam ab aliis πελεκήματα, hoc est præsegmina, vocantur.

Ἰχθυόθηρος. nomen est primæ cyclamini, authore Dioscor. vt autem scribit Plinius, tertiæ: quam sibi monstratam asserit vno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necabantur. sic enim è piscium venatu dicta est.

Ἰχθυοκόλλα. est glutinum piscis qui eodem nomine ἰχθυοκόλλα appellatur, quod alii ex eius corio, alii ex ventre putant fieri. Dioscorides scribit esse ventrem piscis cetacei: qualis puto est quem vulgus moruam appellat, è cuius glutinoso ventre & corio glutinum fieri inter omnes conuenit. vnde verisimile est piscem illum ἰχθυοκόλλαν fuisse olim dictum.

Ἴχνος. dicitur cutis quæ pedi subiecta est, authore Galeno comment. 2. in lib. Hippocrat. de fracturis.

Ἰχώρ. dicitur tenuis & aquosa humiditas cuiuscunque ea sit facultatis, siue in corpore adhuc contineatur, siue ab vlcere emanet, siue etiā à mortuis corporibus profluat. Habent enim singuli fere humores corporis, sed maxime sanguis, tenues quasdam & aquosas superfluitates eiusdem fere facultatis cum ijs humoribus à quibus proficiscuntur. Id quod ex Diocle notum facit Paulus libri 1. capite 100. qui sub æquinoctium vernum γλυκεῖς ἰχῶρες τοῦ αἵματος, hoc est, dulces sanguinis ichoras: & circa virgiliarum ortum πικροὺς ἰχῶρας augeri scribit. Et ex Galeno similiter, qui libr. 6. sanitatis tuendæ sic ait: ὅταν μὲν γὰρ ἡ μὲν ὅλου τοῦ σώματος κρᾶσις ᾖ χολωδεστέρα, τὴν δὲ κατὰ τὴν κοιλίαν ἀτονωτέρα, πειράζεσθαι δεῖται διὰ τροφῆς εὐχυμοτάτης· μὴ γινομένου δὲ τούτου, καταῤῥέουσιν ἰχῶρες εἰς αὐτὴν, οὓς ἀθροίζει τὸ σῶμα ἀδεκτοῦς. hoc est, cum enim totius corporis temperamen-

tum biliosius fuerit, venter autem imbecillior, roborare ipsum oportet cibo conuenienti stomacho: qui si nō adfuerit, confluunt ichores in ipsum, ijsque vniuersum corpus redūdat. Paulo post: ἐὰν δὲ μὴ μόνον ἡ κεφαλὴ θερμοὺς ἰχῶρας ἐπιπέμπῃ τοῖς κάτω γαστέρα χωρίοις. hoc est, si vero nō solum caput calidos ichoras remittit partibus ventre inferioribus. Rursum de frigidis in hunc modum: ὅταν ἤτοι γε εἰς θερμὴν γαστέρα καταρρέωσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς οἱ ψυχροὶ καὶ φλεγματώδεις ἰχῶρες. hoc est, quoniam si in calidum ventrem influunt è capite frigidi & pituitosi ichores. Hippoc. etiam l. 4. de ratione victus in morbis acutis, δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας, acres & biliosos ichoras, dixit: de quibus Galenus ait: ὅτι δὲ ἰχῶρας ὀνομάζει τὰς λεπτὰς ὑγρότητας, εὔδηλον. Idem lib. methodi med. 3. καὶ δὴ κἂν τοῖς ἕλκεσιν ἰχὼρ μὲν καλεῖται τὸ λεπτὸν περίττωμα· ῥύπος δὲ, ἕλκους τὸ παχύ. hoc est, ac in vlceribus quidem ichor vocatur tenue excrementum: sordes autem, quod crassius in vlcere est. Praeterea Aristot. lib. 3. de hist. animal. ἰχῶρα definit esse sanguinem crudum, qui vel nondum concoctus sit, vel in serum versus. A quo non discrepat Galeni sententia, qui lib. 2. de element. ἰχῶρα appellat id quod sero lactis respondet. Itaque quid ἰχὼρ Graecis significet non est dubium, sed quomodo Latine dici debeat paulo magis incertum est: alii serosos humores, alii aquosos, alii tenues, alii vero saniem interpretantur. Cornelius Celsus lib. 5. cap. 26. dicit ἰχῶρα saniei speciem esse tenuis, subalbidae & ex malo vlcere exeuntis, maximeque vbi neruo laeso inflammatio secuta est. Ego vero sic dijudicandum censeo, vt intra corpus quidem ἰχὼρ aquosa vel serosa humiditas, siue sanguinis, siue alterius humoris Latine reddi possit, extra corpus vero saniem verti debere. sic Plinius inassati iecinoris saniem appellauit, eum humorem significans qui à iecinore, dum assatur, emanat. Itaque apud Galenum tenue in vlceribus excrementum non absurde sanies exponitur. Et in capitis vitijs, quae ἀχῶρες vocantur, ἰχῶρες sanies non inepte verti possunt. Dicitur vero etiam ἰχὼρ in inanimatis, vt apud Dioscoridem capite de cornu: ὁ δὲ τῶν χλωρῶν φύλλων καιομένων ἰχὼρ ἁρμόζει πρὸς λειχῆνας καταχριόμενος. hoc est, sanies, quam virentia folia torrendo resudarunt, impetigini conuenienter illinitur. quo loco non inepte sanies (vt diximus) verti potest, etiamsi Plinius eum explicans sudorem verterit, lib. 23. cap. 8.

Ἰώδης. aeruginosus. vide ἰός.

Ἰωνία. dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, id est aiuga.

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO K.

Κάγχαμον. est lacryma Arabicae arboris, myrrhę quodammodo similis & virosi gustus, quā ad suffitus antiqui vtebantur. Actuarius saepe laccam vocat, cum tamen lacca Dioscoridi gummi sit, & odore careat.

Κάγκανον. vel est cacalia, vel illi tam similis est, vt sub eodem capite vtramque Galen. comprehenderit in lib. de simpl. med. facul. vide κακαλία.

Κάγχρυ ἢ

Κάγχρυς. proprie quidem & peculiariter dicitur semen seu fructus rosmarini, cui vis inest repurgandi, discutiendi & calefaciendi. Dicuntur tamen & κάγχρυες quaedam peculiaria parturientis arboris initia, quae nec fructum nec florem proprie dixeris. Plinius vocat pilulas in medicina vtendi vim habentes: suntque sublonga paniculatum modo nucamenta quae squamatim compacta propendēt è ramis, veluti quidam foliorum conceptus, quibus arbores intumescunt granidae, germina parere gestientes. Ea videntur quędam pineae nucis rudimenta, sed habitu multo longiore turbinantur. Crescunt hyeme, vere dehiscunt in flauescentes squamulas, & prodeunte folio caduca pereunt. Talia in larice, picea, platano, iuglande, tilia, abiete & aliis permultis videre licet. τὰς κάγχρυς plurali numero Galenus interpretatur πεφρυγμένας κριθὰς, id est tosta hordea. Oribasius libr. collectorum 4. dicit κάχρυδα (sic enim apud eum legitur sine γ) vocari sorbitionem ex hordeo tosto confectam, eamque ita fieri vt in semichoenice heminae sex aquae insint. sed infirmissimam quidem esse scribit: si vero bis coquatur vt crepet, fieri praestantiorem. Caeterum in melioribus exemplaribus Graecis κάγχρυν scriptum semper obseruaui διὰ τοῦ γ, licet plaerique sine eo κάχρυν scribant.

Καδμία. cadmia. Duplex est, natiua & factitia. Natiua fossilis est & gemina reperitur, vna pura & expers metalli, ex qua cum aere mista orichalcum efficitur (aeri enim aureum colorem inducit) altera vero metallica, hoc est metalli fertilis, quam Plinius dicit lapidem esse aerosum, atque ex ea fieri ęs, quamquam ex ea non aes solum, sed etiam argentum

tum fiat, & interdum æs pariter & argentum. Reperitur sæpe in ærariis metallis, sed sæpius in argentariis, atque etiam proprias habet venas. Cadmiam hanc Galenus se in montibus & riuis Cypri iuxta metallum inuenisse scribit. Color ei niger, aut fuscus, aut cinereus: species similiter formaque diuersa. Nam alia vuæ similis est, alia testæ, alia ex crustis videtur constare. Factitia vero cadmia in fornacibus perficitur, in quibus excoquuntur metalla. Ea enim materiæ metallicæ pars est, quam interea dum vena excoquitur flammarum & flatuum vis egerit. Quanquam autem excoctis venis auri, argenti & plumbi nigri prodeat, tamen optima in ærariis fornacibus fit, & quidem ex pyrite & cadmia fossili, quam metallicam supra vocauimus. Nam ex reliquis æris venis pauca & non bona oritur, adeo vt ex pyrite, in quo inest plumbum nigrum & argentum, melior fiat. Sunt autem huius cadmiæ quatuor species, sed plura nomina. Etenim cum crassa materiæ pars egeritur, ea, post diphryges parietibus fornacum insidens, in corpus concrescit. Quæ pars egesta, si multa fuerit, crusta fit crassior: sin pauca, tenuior. Quot autem vicibus excoctio fit in fornacibus, tot oriuntur crustæ. Quæ cum crassæ concreuerint, fornaces citius erunt purgandæ: cum tenues, tardius. Atque hæc cadmia à Græcis, quibus hæ concretiones crustarũ similes visæ sunt, vocata fuit πλακῖτις, quibus zonarum, ζωνῖτις: quibus venarum onychis, ob diuersos colores ὀνυχῖτις. Nam fracta intus videtur habere cinereas & candidas venas, cum in superficie plærumque sit cœrulea. In ijsdem autem fornacum locis humilioribus ex crassa materia fit altera cadmiæ species, quæ quia terrena & dura est. ὀστρακῖτις à testa nominatur. At tenuis materiæ pars egesta, propter leuitatem magis in sublime fertur, & altioribus fornacum locis insidet, ibique similiter in corpus concrescit, cuius superficies, quod vuarum speciem gerat, βοτρυῖτις vocatur. Ea etiam densa est, sed leuior infima, grauior suprema, colore spodio similis: fracta intus cinerem habere & æruginosa esse solet. Postremo vero tenuissima materiæ pars egesta propter maximam leuitatem fertur etiam altius cum fumo, vnde καπνῖτις nuncupatur. Ea est, vt ipse Plinius scribit, in ipso fornacum ore, qua flammæ eluctantur, exusta & similis fauillæ. Sic quidem se habent cadmiæ differentiæ. Cæterum omnis cadmia desiccandi vim habet, sed longe maximam quę in fornacibus gignitur. Contra vero fossilis maiorem erodendi vim habet, vt vdas fossorum manus & pedes exedat. Est autem omni animalium generi venenum lethale, ea præsertim quam chymistæ sublimatam nominant: siquidem illi cadmiam perinde atque argentum viuum in sui generis vas imponunt, vt calore ignis in sublime feratur. Inde enim corpus nigrum, vel fuscum, vel cinereum euadit, quod ab illis cadmia sublimata nuncupatur. Fit ex cadmia emplastrum, quod διὰ καδμίας dicitur, descriptũ à Scribonio Largo, optimum ad inducendam cicatricem.

Καθαίρειν. significat apud Hippocrat. idem quod τὸ φαρμακεύειν, hoc est, medicamento purgante vacuare: cum tamen simpliciter significare possit detrahere aut repurgare; secundum quam significationem καθαρτικὰ φάρμακα dicta sunt.

Καθαίρεσις. detractio. hoc nomen ab Hippocrate vsurpatum est libr. 6. τῶν ἐπιδημ. quo loco Galenus scribit euacuationem esse corporis, quæ citra purgationẽ aut sanguinis missionem facta sit, ac dici quidem magis solere de solidis partibus, interdum vero etiam de humoribus. Itaque in eo manifeste differt ἡ καθαίρεσις ἀπὸ τῆς καθάρσεως, quod hęc proprie humorum sit à purgante medicamento, illa autem carnis præsertim & adipis, & ex consequẽti succorum in corpore redundantium facta ab exercitatione, inedia, vigiliis & aliis eiusmodi quę molem corporibus detrahere possunt.

Καθαιρετικὰ φάρμακα. sunt medicamẽta quę carnem supercrescentem tollunt, eamque ad modum statumque naturalem reducũt. Ea genere quidem & facultate σηπτικὰ, hoc est putrefacientia, sunt, sed multo tamen ijs imbecilliora. Siquidem extimam modo superficiem quam contigerint, detrahunt: in altum vero subire & penitius ferri nõ possunt, mediam inter ea quæ valenter detergent & cicatricem inducunt sortita conditionem. Huius generis est Asiæ petræ flos, testacea omnia vsta, vterq; herinaceus cum toto corpore exustus, diphryges, flos æris, & æs vstũ non lotum.

Καθαπλόμενοι. οἱ σφοδρῶς αἰσθανόμενοι. hoc est, qui vehementer sentiunt, apud Hippocr. sicut Galenus explicat ἐν ταῖς γλώσσαις. siue ἐκπεπληγμένοι, hoc est perturbati, vt idem annotâuit comment. in Prorrhet.

Κάθαρσις. purgatio. Geminam habet apud Hippocratem & medicos significationem. vnam generalem, qua dicitur esse humorũ qui sua qualitate molesti sunt, vacuatio, vt definit Galenus comment. in aphor. 3. lib. 1. Sic purgationis nomine omnis vacuatio humoris designatur non à medicamentis modo, sed à natura etiam facta, vt Galenus annotauit comment. 4. in libr. 6. epid. Thucydides vero etiam vacuationes quæ à natura symptomatice fiunt, morbi ratione, καθάρσεις atque ἀποκαθάρσεις appellauit. Cum vero purgatio simpliciter dicitur esse vacuatio vitiosi humoris, nec locus per quem eiusmodi vacuatio fit, designatur, non ea tantum quæ per aluum fit, sed etiam quæ per vomitum, per vrinas, per sudorem, per tussim efficitur, purgationis nomine intelligi potest. Quam credo rationem secutus Hippocrat. vacuationem eam quę pleu-

riticis per sputa fit, κάθαρσιν & ἀνακάθαρσιν appellare consueuit, vt docet Gal. comment. in aphor. 8. lib. 5. & præter eũ veteres quoque vacuationem eam quæ tum menstruo circuitu mulieribus peragitur, tum quæ partui succedit, non solum ἔκκρισιν αἵματος & κένωσιν, verum etiam κάθαρσιν nuncuparunt, vt annotauit Galen. libr. de atra bile, & commen. 3. in l. 3. epid. Quanquam menstruam illam purgationem plurali numero καθάρσεις frequentius videatur Hippocrates dicere, vt aphor. 60. & 61. lib. 5. Sic autem veteribus libuit appellare, propterea quod meliorem sanguinis partem fœtus attrahens & absumens, deteriorem relinquat, quæ cum postea vacuetur, quia vitio non caret; merito purgari dicitur. Purgationem enim, vt author est Galenus, vocat Hippocrates, humorum vitiosorum vacuationem. Altera vero purgationis significatio particularis est magisque propria, quæ definiri potest esse humoris vitiosi per medicamentum vacuatio. Hæc proprie ab Hippocrate dicta est φαρμακεία, vt scripsit Gal. comment. in hunc aphorismum: οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι ἐργώδεες. hoc est, qui bene corpore se habent, difficulter ferunt medicationes. fit enim ope purgantis medicamenti. Sic etiam visum est Aristoteli problemate 42. sect. 1. his verbis: τὰ φάρμακα ὅταν εἰς τὴν κοιλίαν εἰσέλθωσι ἢ διαχυθῶσι, φέρονται κατ' οὓς πὲρ ἡ τροφὴ πόρους εἰς τὰς φλέβας· οὐ κρατηθέντα δὲ, ἀλλὰ κρατήσαντα, ἐκπίπτει φέροντα ἐμπόδια αὐτοῖς· καὶ καλεῖται τοῦτο κάθαρσις. hoc est, medicamenta quando in ventrem ingressa sunt & diffusa, feruntur in venas per eosdem meatus, per quos etiam alimentum fertur. quæ si concoctionem non fuerint adepta, sed eam euicerint, tollunt ea quæ sibi sunt impedimento. atque id purgatio appellatur. Cuius quidem purgationis duplex potissimum differentia habetur, vna per superiora, altera per inferiora. Per hãc quamuis præcipue alui deiectio intelligatur, attamen & vrinæ & menstruorum per medicamenta prouocatio designari potest, quod per eas partes non minus quam per aluum medicamenta humores attrahant & euacuent: per illam vero vomitus significatur. De his multa apud Hippocr. tum lib. περὶ τῆς διαίτης ὀξέων, tum primis fere aphorismis libr. 4. Rursum antẽ harum vacuationum vtrumque genus duplex est: nam vel ex vniuerso corpore, vel ex certa quadam parte purgatio ipsa procedit. Omne certe medicamento purgante peragitur. Cuius cum sit etiam triplex differentia (totidem namq; sunt noxiorum humorum species) triplices quoque purgationes erunt, vna quæ bilem flauam, altera quæ bilem atram, tertia quæ pituitam euacuat. Quod qua ratione fiat, vide in dictione καθαρτικὸν φάρμακον.

Καθαρτικὸν φάρμακον. purgans medicamentum. Duobus modis dicitur, vno omnium communi quæ quouis modo excrementa expurgant: altero, quo κατ' ἐξοχὴν ea significat quæ aut per vomitum, aut per alui deiectionem purgant. Illa indefinita & communi quadam facultate, & primis aliquando qualitatibus, vel per accidens etiam plerumque purgant: hęc vero per se, quia talia sint, & facultate familiarium succorum attractrice. Primi generis sunt quæcunque vel calfaciendo, vel humectando, vel crassa lentaque extenuando & obstructa soluendo vrinam mensesque mouent, aut ex pectore sputa eliciunt, aut aliud aliunde vacuãt: secundi vero, quæ trahẽdi facultate vacuationem moliuntur siue per aluum, siue per vomitum, siue per vrinas, siue per vterum, seu alia quauis ex parte. Quæ enim vrinas mensesque mouent, aut sputa, tum quæ naribus purgãdi gratia infunduntur, aut ore colluuntur, aut dentibus mãduntur, si trahendi humoris vitiosi facultatem possident, eaque vacuationem perficiant, eiusdem sunt generis cum ijs quæ per vomitum aut per alui deiectionem trahẽdo purgant. Purgantis namque medicamenti essentia naturaque in familiarium succorum attractione consistit, quam à totius substantiæ similitudine insitaque familiaritate adeptum est. Medicamentum enim (vt scribit Hippocrates) cum in corpus fuerit ingressum, primum quod omnium maxime sibi natura respõdet atque simile est, deducit, deinde alia quoque trahit & purgat, in modum seminum & stirpium. Quæ vis cum purganti medicamento potestate insit, non exeritur tamen, neque in actum erumpit; priusquam à calore nostro excitetur. Dum enim ventriculi calore medicamentum teritur & calefit, eius facultas prius quasi sopita excitatur, viresque suas exerit, humorem eum attrahens qui sibi familiaritate substantiæ coniunctus est. Quare cum tres sint in hominum corporibus humorum differentiæ, ita medicamenta purgantia genere triplicia perhibentur, φλεγμαγωγὰ, χολαγωγὰ, μελαναγωγὰ, pro facultatibus quas habent trahendi pituitam aut bilem, tum flauam, tum atram: quãquam plæraque medicamenta habentur quæ non vnius modo, sed duorum atq; etiam plurium trahendorum facultatem possident.

Καθεκτικὴ δύναμις. retentrix facultas. Est vis quędam naturę per quam tamdiu retinet attractum alimentum, donec perfecte concoctum sit. Subseruit facultas ista concoctioni, nihilque omnino coqui potest, nisi quod exacte retentum fuerit. Quod dixi exacte, & tempus & modum designat. Debet enim id quod coquitur, tanto tempore retineri, quanto cõcoctio peragitur: & præterea tam arcte à concoctionis organis comprehendi, vt nullum spatium vacuum relinquatur. Quamobrem ventriculus cibum optime concocturus eum debet omni ex parte ita complecti, vt nullo modo fluctuare possit, nullumq; omnino spatium inter ipsum cibosque intercedat. Atque id reuera ventriculus toto concoctionis tempore pręstat, vt

qui nō modo toto suo corpore cibis incumbit, verum etiam ora sua sic occludit, vt nihil omnino per ea elabi sinat, nisi vel copia, vel flatibus, vel mala aliqua qualitate ea recludere cōpellatur. Nec solus quidem vētriculus ea retinendi facultate pollet, sed omnes pariter corporis partes in quibus aliquid vel concoqui, vel aliter perfici debet, veluti venæ, iecur, habitus denique totius corporis, vbi tum chylum, tum sanguinem concoqui oportet atque alterari, adhæc vterus cui fœtus perficiendi munus, quod cōcoctio quædam est, natura delegauit. Cæterum ea functio, in omnibus retinendi facultate præditis partibus, fibrarum obliquarum ministerio perficitur, quarum proprium est retinere, sicut rectarum attrahere, & transuersarum expellere, quanquam istis quoque plurimum adiuuetur.

Καθεστὼς. constans. quod suam naturam constanter seruat, & non immutatur. Dicitur ab Hippocrate de anni temporibus, vt καθεστὼς καιρὸς, anni tempus quod ordinate temperiem suam seruat. & καθεστὼς ἐνιαυτὸς, annus bene ordinatus & constans, in quo signa quæ syderum ortus & occasus consequi solent, recte procedunt: autumnus pluuiosus est, hyems mediocris, nec valde serena, nec supra modum frigida, pluuiæque vere & æstate tempestiue descendunt: talis autem annus vt constans est, sic futurus est saluberrimus. Contra autem ἀκατάστατον dicitur, quod in aliquo à constantis natura euariat. Nec vero dubium est quin de morbis etiam καθεστὼς dici possit, quos εὐσταθέας Hippocrates appellauit.

Καθετὴρ. catheter. Est instrumentum chirurgicum cauum & altera parte recuruum, quo vrina retenta elicitur & vesicę vitia probantur. dicitur ἀπὸ τοῦ καθίεσθαι, id est, ab immittendo siue infundendo, quod eo instrumento in vesicam iniici solent quæ iniicere expediat, sicut Galen. tradit libr. 5. meth. med. quo loco καθετῆρας εὐθυτρήτους dicit. Cæterum καθετὴρ ab Hippocrate non pro eo instrumēto vsurpatur, sed pro linamento torto quod intra vlcera inditur, vt Galenus ἐν γλώτταις annotauit.

Καθετηρισμός. est administrationis chirurgicæ ratio qua iniicimus per catheterem in vesicam id quod ad eius curationem conuenit: vel eximimus id quod impedit ne vrina reddatur, siue concretus intus sanguis sit, siue calculus, siue aliud quippiam, recto siphone immisso, quem Græci καθετῆρα vocant.

Καθολικὸς. appellatur fascia oblonga, quæ capitis totum vinculum quod περισκέπαστρον dicitur, continet, & prohibet ne ipsum vinculum diducatur. Author Galen. lib. de fasciis.

Καθημερινὸς πυρετὸς. dicta est (inquit Galen. lib. 2. de differ. febr. cap. 7.) à quibusdam medicis recentioribus febris quotidiana, quæ nullam habet intermissionem, ad differentiam τοῦ ἀμφημερινοῦ quæ quotidiana est intermittens. Veruntamen apud nullum, vt idem ait, idoneum authorem verbum hoc καθημερινὸς reperitur, sed omnes quod singulis diebus eodem modo fit, ἀμφημερινὸν appellant. Itaq; eiusmodi quotidianam nō intermittentem Galenus ἀμφημερινὸν συνεχῆ appellat, non καθημερινόν.

Καιρὸς. occasio & opportunitas rei cuiuslibet agendæ, quo modo apud Hippocr. καιρὸς ὀξὺς dictus est. Significat & apud eundē τὸ προσῆκον, vt cum ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων scribit καιροῦ μᾶλλον, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον τοῦ προσήκοντος. quod familiare esse Hippocrati, Gal. eo loco annotauit, atque ab eodem interdum etiam vsurpari ἀντὶ τῆς ὠφελείας.

Καιρὸς. tempus. Dicitur proprie pars anni, quæ & ὥρα vocatur, de qua suo loco agemus. Dicitur & in morbis, spatium id temporis quo insignes in ijs mutationes fiunt. Habent enim & morbi sua tempora, à temporibus anni & ętatibus non valde dissentanea, insignioribus, vt & illa, mutationibus distincta, quæ quadruplices à medicis annotantur, à quibus totidem morborum tempora statuuntur, ἀρχὴ, principium: αὔξησις, augmentum siue incrementum, quod & ἀνάβασις & ἐπίδοσις vocatur: ἀκμὴ, vigor seu status: παρακμὴ, declinatio. Hæc quatuor tempora non modo in vniuerso morbo, sed in singulis etiam totius morbi accessionibus spectantur: illa vniuersalia, hæc particularia appellantur. Non est autem ea facile in singulis morbis definire, quia pro morborum, causarum, symptomatum, naturæ, virium & reliquarum circunstantiarum varietate variis quoque spatiis signisque distinguuntur. Summatim quidem & in genere circumscribi possunt, vt pincipium dicatur primus morbi motus: incrementum tempus id quo non modo ipse morbus, verum eius etiam symptomata grauiora fiunt: status autem in quo ea quodammodo consistunt, neque augescentia, neq; se remittentia: declinatio vero cum primum decrescere incipiunt, donec morbus ex toto desierit. Particulatim vero in singulis morbis cuiusque horum exordium finemque exprimere, & certos limites assignare non est facile, sed aliquot forte exempla hic proponere sufficiet, ex quibus ad reliquorum cognitionem veluti manu ducamur. Primum autem à febribus desumatur, in quibus plærique omnes, propter earum frequentiam, magis exercitati videntur, & in ijs temporum istorum differentias ex Galeni præcepto distinguamus. Ille ergo cum ea signis maxime cruditatis & concoctionis distingui scribat, febris principium est, quamdiu humor febrem pariēs, crudus est: incrementum est, vbi ille concoqui cœperit: cum maxime cōcoquitur, & in eo natura valde laborat, status seu vigor est, tempus totius morbi vehementissimum: declinatio autem quando iam symptomata imminui, morbique causæ mitescere incipiūt. Itaque concoctio humorum obscura, prin-

cipium: manifesta, incrementum: perfecta, statum: reditus ad naturalem habitum, declinationem distinguit, & propriis veluti limitibus disterminat. Huius autem concoctionis propria signa, si quidem in vasis fiat, ex vrinis: si in ventriculo, ex deiectionibus: si in thorace aut pulmonibus, ex sputis sumenda. Sic quidem febris tempora distinguuntur. Ad eundem vero modum aliorum etiam morborum tempora siue illi in intemperie, siue in incommoderatione, siue in continui solutione consistant, signis cuique propriis distingui debent. Phlegmones enim principium est quamdiu pars inflammata sanguine repletur: incrementum, cum fluxio cessare, & sanguis in carnem effusus putrescere, indeque calor accendi, humor fundi, & pars, etiam si nihil amplius influat, distendi cœperit: vigor, dum pus conficitur, & pulsatio, dolor, febris, cæteraque symptomata summa sunt: declinatio vero cum pus effluit, aut digesto sanguine qui eo confluxerat, tensio minuitur & tumor incipit subsidere. Sic ophthalmiæ principium est, cum defluit in oculum humor copiosus, tenuis, incoctus: incrementum, cum idem paucus, crassior, & initium quoddam coctionis adeptus est: vigor, cum ille adhuc parcior est & crassior, & iam palpebras per somnum conglutinat: declinatio, cum nihil fere eius humoris superest. Vlceris similiter principium sanies aquosa, tenuis & incocta ex eo manans: incrementum eadem parcior crassiorque: vigorem pus tenue: declinationem pus album, crassum & paucum definit. Catarrhi à cerebro per palatum & nares principium est quamdiu humor multus, aquosus, tenuis, acer distillat: eiusmodi enim maxime crudus est: incrementum, cum & copia, & crassities & acrimonia minor est: vigor, cum eadem magis cocta & meliora: declinatio vero quando perfecte concocta & optima videntur. Ex ijs patet cruditatis & concoctionis signis quæ ab humorum qualitate & copia petuntur, quatuor illa tempora ab inuicem distingui: non in omnibus quidẽ morbis, sed ijs maxime qui à natura vincuntur. Hi namq; soli quatuor ista temporum spatia emetiuntur, cum exitiales interdum in principio, sæpe in augmento, sæpissime in summo vigore ægros è medio tollant, quod nunquam in declinatione (quæ morborum non lethalium propria est) contingit. Ea nec certo dierum numero definiri possunt, nec semper inter se sunt æqualia, siue in morbis genere diuersis (sunt namq; in breuibus & acutis morbis breuiora quam in diuturnis) siue in ijs quę sunt eiusdem generis, vt in duabus tertianis, siue in vno & simplici morbo consideremus. Aliorum enim principium longum est, cætera breuia, contra aliorũ declinatio lõgissima videtur, interdum incrementum, alias vero summus vigor aut ex ijs plura, cum reliqua multo minus diuturna fuerint. Vt autem totus morbus, sic & singulæ morborũ accessiones quatuor ista percurrunt tempora, quorum & cognitionis & longitudinis ratio eodem prorsus modo ineunda est, quẽ ante in vniuerso morbo proposuimus. Ea exemplo à tertiana febre sumpto satis erit ob oculos ponere. Ergo principium accessionis tertianę est cum quis primum inhorruit, riguit, refrixit, oscitauit, pãdiculatus est, cœpitq; omnino corpore cõmoueri, & à naturali habitu recedere: tunc autem arteria cõtrahitur & sanguis cum calore & spiritu ad interiora se recipit, pulsusq; ob id durior minorq; fit. Postea incrementum est calore sese exerente & per corporis habitum diffuso, ex quo pulsus maior, velocior frequẽtiorq; euadit. Inde succedit summus vigor accessionis, tãdiu duraturus quãdiu calor eadẽ magnitudine & æqualis perseuerabit, pulsusque, quantum sensu indicari potest, ęque magnus, velox & frequẽs manebit. Vbi autem decrescere calor videbitur pulsusq; in melius verti, declinatio est cui finem halitus fuliginosi per cutem erumpentes, vel sudores, vel aliæ excretiones imponunt. Hęc quidem accessionum tempora in febribus intermittentibus calore & pulsibus maxime definiuntur, verum in cõtinuis quæ accessiones habẽt, etiamsi eadem tempora habeantur, & proportione quadam intermittentium febrium temporibus respõdeant, eademque ratione distingui debeant, multo tamen sunt obscuriora, vt sæpe principium cum incremento coeat & confundatur: vigor tamen semper adest & declinatio quæ perdurat vsque ad principium sequentis accessionis.

Κακαγγελίη. κακοῤῥημοσύνη. maledicentia & procacitas, apud Hippocrat.

Κακαλία. est herba foliis grandibus & albis, è quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens robori aut oleæ similem. Nascitur in montibus, alio nomine λεοντικὴ dicitur. Galenus κάγκανον vocauit, aut tam similem τῷ καλκάνῳ putauit, vt vtramque coniungeret, nec sibi de vtraque seorsum dicendum esse videretur: Paulus non κάγκανον vocat, sed τῷ καγκάνῳ similem facit. Et substantiæ crassæ, emplasticæ & modice exiccantis.

Κάκηθες. apud Hippocr. τὸ κακόηθες.

Κακόηθες. malignum. Id dicitur quod à simplicium morborum consuetudine alienum, non facile curationem admittit. Siquidem τῷ κακοήθει Galen. lib. 1. cap. 3. de crisibus opponit τὸ ἁπλοῦν: quod & εὐῆθες ab Hippocrate dici idem multis locis prodidit. Itaque vt simplex morbus causam habet simplicem & facilem, & symptomata non valde à morborum eiusdem generis more abhorrentia, & curationem non valde difficilem: sic κακοήθης habet malignam causam & multo deteriora symptomata, quam pro morbi specie, atque curationem similiter difficiliorẽ. Sunt autem hæ duæ differentię in omnibus prope morborũ generibus, exceptis ephemeris

meris febribus, & aliis quibusdam eiusmodi affectibus, in quibus nō potest esse κακοήθεια, quin transeant in aliam morbi speciem, præsertim vero in iis qui habent originem à putrilagine quadam & venenosa qualitate. Verum hæc κακοήθεια in vlceribus maxime spectatur, quæ κακοήθη tunc appellantur, cum tanta καχεξία partem exulceratam occupauit, vt bonum etiam alimentum quod in eā influit corrumpatur. Neque enim omnis humor putris & vitiosus inducit τὴν κακοήθειαν, sed is potius quem ἡ καχεξία deprauauit atque corrupit.

Καχόνιαι. dicti sunt ab Hippocrate οἱ ὄρθιοι ἢ λεπτοὶ, hoc est, alti siue arrecti & tenues: vt scribit Erotianus, cum tamen Epicles μακροὺς καὶ εὐμεγέθεις, hoc est, magnos, interpretatus sit.

Κακόρρυθμος σφυγμός: pulsus qui & ἄρρυθμος dicitur, de quo vide suo loco.

Κακοσιτώτατα. ἐπιβλαβέστατα, hoc est, nocentissima, apud Hippocr.

Κακοστόμαχα. alimenta quæ vel stomachus respuit vel stomachum offendunt. Celsus à stomacho aliena dixit: cuiusmodi scribit esse omnia tepida, omnia salsa, omnia iurulenta, omnia prædulcia, omnia pinguia, item omnia quæ inflare consueuerunt, atque alia quæ inter coquendum ventriculo negotium facessunt, etiamsi ex his non nisi probus succus dimanet. Ex quibus intelligi potest non quicquid boni succi est, protinus stomacho conuenire: neque quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse. Opposita illis sunt τὰ εὐστόμαχα.

Κακόχυμα. dicuntur alimenta mali succi. Ea sunt quæ sanguinem vel pituitosum, vel biliosum, vel melancholicum, aut alio quouis modo vitiosum gignunt. Inter quæ Celsus lib. 2. recenset omnia legumina, carnem omnem permacram, salsam: pisces quoque saxatiles omnesque qui ex tenerrimo genere sunt, aut eos qui rursus nimium duri virosique sunt: item omnia salsa, acria, acida, acerba. De quibus etiam apud Galenum apertius in lib. de alimentorum facult. & lib. de euchym. & cacochym.

Κακοχυμία. est redundantia vitiosi humoris in toto corpore. Oportet autem vnum aliquem esse malum humorem qui redundat: quoniam si pariter omnes redundarent, iam non κακοχυμία, sed πληθώρα esset. Hæc enim est copia omnium humorum æquabilis, illa vero, certi cuiusdam humoris vel serosi, vel biliosi, vel melancholici, qui vna cum sanguine mistus efficit vt iam non amplius sanguis, sed sanguis serosus, vel biliosus, vel melancholicus appelletur. Gignitur autem duobus modis: aliis quidem ex bilioso cibo, aliis vero ex quapiam in ipso corpore corruptela & putredine siue cachexia. Est vero permultorum morborum causa. Huius tollendæ ratio præcipua est per purgationem, sicut plethora misso potissimum sanguine curari debet.

Κάκτος. cardui genus est, quod statim ab radice caules repentes in terram mittit, folio lato atque spinoso: cactos caules eos appellant. Peculiarem cacton fuisse Siciliæ Theophrastus prodidit, sed inde nunc non modo in vniuersam Italiam, verum etiam in Galliam dimanauit propter magnam saporis suauitatem. scolymos alio nomine dicitur & cinara.

Καλαθιάνη. munus autumni: violæ cæteræ, veris. Ea minuto est folio, violæ albæ non dissimili, in totum sine odore, calathi similitudine. ancholias Galli vocant.

Καλαμηδὸν κάταγμα. est fracturæ ossis differentia, quæ & εἰς ὄνυχα dicitur. vide in dictione κάταγμα.

Καλαμίνθη. calamintha. Herba est trium generum apud Dioscoridem. Vna montes plus amat, foliis ocimi candicantibus, surculis angulosis, flore purpureo, quam nunc officinæ calamenthum vocant. Altera pulegio similis, quam ob id aliqui sylnestre pulegium vocant, quoniam odorem eius æmulatur, aliqui vero nepetam. Tertia menthastri similitudine, longioribus foliis, caule & ramis quàm superiora maioribus, quæ nunc officinis nepeta dicitur, & vulgo herba catorum. Est autem calamintha calida & sicca, vtrumque tertio ordine. Tenui est essentia, acris & amara. Ex ea medicamentum ὀξύπορον fit, quod διὰ καλαμίνθης dicitur & à quibusdam πολυετὲς, id est, annosum, appellatur. Id in vniuersum corpus vsque ad cutem ipsam digeritur ac distribuitur, proindeque iis conuenit quibus crudorum humorum copia in solidis animalis partibus consistit. Huius compositionem & vires Galenus lib. 4. sanitatis tuendæ multis verbis persequitur, similiter & Aetius lib. 9. agens de cruditate.

Κάλαμος. arundo. frutex est aquaticus, caule geniculato, tereti ac fistuloso, in leue fastigium cacuminato, circa quod densius excrescit tomentum, foliis ex articulis alterno laterum gradu emergentibus. Gallis canna dicitur. Plures eius differentiæ traduntur à Dioscor. alius namq; κάλαμος ναστὸς, id est, solidus farctusque dicitur, quod toto internodio concretus sit & plenus, qui & alio nomine à Theophrasto τοξικὸς dicitur, quod ex eo sagittæ factitari soleant: alius θῆλυς, id est, fœmina, quo tibiarum ligulas veteres componebant: alius συριγγίας, quia fistulis esset vtilissimus: alius κύπριος siue δόναξ, crassus, concauus, apud amnes nascens: alius φραγμίτης, id est, vallatorius, gracilis & candicans.

Κάλαμος ἀρωματικός. calamus seu iuncus odoratus. arundini similimus est aspectu, nempe multis geniculatus nodis, fuluus, cætero tactu mollis, & cum frangitur scissilis, intus arenosus, casiæ gustu, fragrantissimo odore, adeo vt locum in quo nascitur ingredienti spiritus suauissimus statim aspiret. Is est qui ab Hippocrate dicitur μυρεψικὸς, id est, vn-

guentarius, à Plutarcho Arabicus, à Celso Alexandrinus. Omnes officinæ calamum appellant. Leuiculam quandam adstrictionem & minimam acrimoniam possidet. magna ex parte essentia eius terrena est & aerea, in caliditatis frigiditatisque coniugatione temperata.

Καλαμόχνους. sic dicta est ἡ ἀδάρκη, quasi arundinum lanugo, quod in arundinibus concretæ lanuginis modo inueniatur. vide ἀδάρκη.

Καλλίειον. sic dictum fuisse à quibusdam τὸ κρίνον, hoc est, lilium, habetur apud Dioscoridem.

Κάλλησις. sic dictum fuisse à quibusdam τὸν περιστερεῶνα, Dioscor. author est.

Καλλίας. à quibusdam dicitur ἡ ἀνθεμὶς, vt habetur apud Dioscor.

Καλλιβλέφαρον. dicitur medicamentum quod ad ornatum & venustatem palpebrarum facit. Itaque cum pluribus modis deformari palpebræ possint, patet non vnum esse genus τῶν καλλιβλεφάρων. Nam vel nimium pili excrescunt vel decidunt, vel malo colore aut ordine proueniunt. Quæ tamen omnia cum ab vna fere prima causa excitentur, humore scilicet redundante: excrescunt enim nimio, decidunt vt plurimum ab acri, candidi sunt à pituitoso, rufi ab humore congenere: ideo τὰ καλλιβλέφαρα magna ex parte constant medicamentis mediocriter desiccantibus & absumentibus humorem pilos vitiantem. Eo enim summoto natura ad proprias redit actiones, & pilos satis venustos per se producit. In eiusmodi medicamentorum genere est armeniacum, terra ampelitis, fuligo thuris, stibium, plumbumque vsta, squama æris & reliqua huiusmodi facultate siccante & acrimonia prædita. Marcellus Dioscoridis interpres καλλιβλέφαρα inquit vnica appellatione & malorum remedia & formæ lenocinium in palpebris Græcos appellasse, ideoque Plinium quale erat malum in quo remedio opus esset, sic eam vocem varie vertisse, modo glutinandis, modo replicandis, modo honestandis, modo circumliniendis palpebris dicentem. Hermolaus vero & Ruellius circumlitiones dicunt, quibus palpebras ornat, coloremq; mentiuntur.

Καλλιελαία. olea satiua. sicut sylvestris ἀγριελαία dicitur.

Καλλίκερως. dictum est fœnumgræcum ab eo qui αἰνιγματωδῶς descripsit remedium ad caluescentes præter naturam lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, vt Galenus eo loco explicat.

Καλλίκρεας. idem quod τὸ πάγκρεας.

Καλλίτριχον. species est adianti, sed candidioris maiorisque tum foliis tum frutice, vt iure videri possit trichomanes. Id quod apparet ex Plinio lib. 2 cap. 21. qui duo adianti genera faciens, candidius & nigrum breuiusque, maius polytrichum: alterum trichomanes vocari tradit, & rursus libri 25. capite 11. polytrichum à callitricho distare scribit, quod iuncos albos habeat, & folia plura maioraque, & fruticem item maiorem. Dicitur καλλίτριχον quod tingat capillos, eosque speciosiores reddat.

Καλλίφυλλον. dicitur ab Hippocr. καλλίτριχον & ἀδίαντον, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Κάλυξ. folliculus. Sic dicitur omne putamen in quo aliquid includitur: proprie vero rosa tumens, nondum expansis foliis.

κάλυξ. etiam dicitur à quibusdam ἡ ἀγχοῦσα ὀνόκλεια.

Κάλχη. herbę quoddam genus qua tingitur purpura.

Καμάρα. locus est ad auriculæ cauum cameratus atque inde sic dictus.

Κάμαρος. sic dictum est à quibusdam τὸ δελφίνιον, vt habetur apud Dioscor.

Καμάρωμα ἢ

Καμάρωσις. est fractura cranii, in qua os fractum cameræ modo vtrinque exurgit. Paulus lib. 6. cap. 90. dicit esse caluariæ diuisionem in qua os affectum in sublime tollitur: vel ex Galeni sententia, ossis ad interna recessum & excauationem, quemadmodum in ecpiesmate: sic enim Galenum existimasse Paulus scripsit. Hæc quidem Paulus περὶ τῆς καμαρώσεως satis obscure prodidit, quod videatur contraria scribere, & dicere καμάρωσιν à Galeno vocari ossis ad interna recessum, cum tamen idem in camaromate partem exaltari dicat. Locus Galeni habetur lib. 6. methodi med. ad hunc modum: ἐγγεισώματα dicuntur quæ in medio sui membranæ innituntur: καμαρώματα vero, quæ eandem ipsam partem exaltatam habent. Cæterum qua primum ab integris fracturæ partibus diduci ægra cœpit, intro magis recedunt ac membranæ innituntur. Hæc Galenus: ex quibus apparet in camaromate ossis fracti extrema intus ad membranam vsque ferri & deorsum tendere, adeo vt ipsi membranæ innitantur: reliquam vero vtrinque adiacentem ossis partem in altum attolli & à subiecta membrana recedere, & proinde in camaromate geminam esse ossis eminentiam ad vulneris latera sitam. Vidius comment. in lib. de vulneribus capitis fingit sibi vulnus quod καμάρωσιν appellat, in quo pars fracta & ad interna recedat & postea attollatur, scribens euenire interdum vt os quod fractum deorsum compellitur simul cum telo sursum reuertatur attollaturque, atque id malum authore Galeno καμάρωσιν vocari.

Κάμμαρος ἢ

Κάμμορος. nomina sunt τοῦ ἀκονίτου. Ac cammori quidem cognomẽ manifestum est: sic enim recte dicitur aconitum, quod radicem modicam, inflexam & cammaro siue squillæ marinæ (est autem quædam cancrorum species) similem habeat. Id quod Dioscorides tertium aconiti genus facit. Verum τὸ καμμόρου appellatio non tam est vsitata apud authores veteres, nisi forte apud Nicandrum ἐν τοῖς ἀλεξιφαρμάκοις, quo loco omnia eius exemplaria κάμμορον scriptum habent: quibus

quibus consentit & Dioscorides libro 6. & accedit etiam Nicandri vetus interpres, qui sic scribendum esse aperte innuit, explicans κάμμορον, τὸ κακῷ μόρῳ ἀναιροῦν, hoc est, saeua morte perimens. Galenus tamen ἐν ταῖς γλώσσαις scripsit κάμμορον vocari non tantum animal paruae squillae simile, sed etiam aconitum, quod illius radices sint huic animali similes: neutrum tamen horum intelligi posse apud Hippocratem libr. de locis hominis, vbi ad inflammationes assumendum cammoron dicit. Proinde Erotion non solum ipsum animal κάμμορον, sed adhaerentem ipsi muscum sic vocari scribit: Zeno autem Herophilius cicutam, Zeuxis vero medicinam refrigerantem, sicut annotauit Erotianus.

Καμπὴ. sic à quibusdam dicitur poples, qui ἰγνὺς proprio nomine appellatur.

Καμπτὰ. flexilia. dicuntur ea quorum longitudo ex circumferentia in rectum, & contra è recto in circumferentiam permutari potest. Eadem dicuntur εὐθυντὰ, sola ratione differunt. idem enim, quatenus ex curuo rectum fit, dicitur εὐθυντὸν: quatenus vero ex recto curuum, καμπτὸν vocatur.

Κάνναβις. est frutex virgulas althaeae fundens nigriores, asperioresque ac minores, cubitali altitudine, foliis scabris & nigris, floribus modice rubentibus & similibus lychnidi, semine & radice althaeae. Nata primum est in syluis, deinde vero in hortos translata cultaque, quae satiua dicitur. Cannabis semen flatus extinguit, adeoque desiccat, vt si plusculum edatur, genituram absumat.

Κανθαρίδες. sunt animalia parua, varia, luteis lineis, quas in pennis transuersas habent, promissoque corpore, crassae ac blattarum modo praepingues. Huiusmodi enim praestantissimae sunt ad medicinam. Mouent vrinam, & ex iis caustica medicamenta apparantur: caeterum venenosae sunt & erodendo interimunt. Appetunt autem praesertim vesicam eamque exulcerant, nisi quibusdam medicamentis misceantur quae earum malignitatem retundant. E frumentis potissimum lectae in fictili vase non picato conduntur, & raro linteo obligato ore & deorsum conuerso suspenduntur super aceti feruentis quam acerrimi halitum, donec aestu exanimentur, postea lino transfixae reponuntur.

Κανθὸς. angulus oculi. Est oculi pars communis superioris & inferioris palpebrae: vel, est extremum vtriusque palpebrae: habet autem vterque oculus angulum duplicem, vnum maiorem iuxta nares, alterum minorem iuxta tempora.

Κανωνιὸν. dicitur à quibusdam ἡ πτύουσα, vt habetur apud Dioscor.

Καίονος. cortex sambuci. Paulus sambuci florem esse scripsit.

Κανθήλιος. est trabs quae ab vna columna in alteram transuersim pertingit. apud Hippocr. lib. de articulis.

Κάπετοι. vocantur ab Hippocrate ὀρύγματα, τάφροι, hoc est, cana quaedam medio suo scamno posita, latitudine & altitudine trium fere digitorum. vide βάθρον.

Καπνέλαιον. quid sit, Gal. aperte docet lib. 3. τῶν κατὰ γέν. Resina enim quae sponte profluit, quae aliis αὐτόρρυτος, Lacedaemoniis προτόρρυτος dicitur: in Cilicia καπνέλαιον appellatur. Itaque non olei genus est, quemadmodum ex ipso nomine videri poterat, sed resinae, quam forte ita vocarunt à fumo quem edit igni admota: vel, quod est probabilius, quia liquidis omnibus resinis liquidior, calidior tenuiorque sit, proindeque ad oleum magis accedat. differt ab oleo quod Aetius lib. 1. καπνιστὸν nominat.

Καπνίας. species est, vt ait Aetius, lapidis Iaspidis qui valde turbido colore est.

Κάπνιον. dicitur à quibusdam ὁ καπνὸς, vt ait Gal. de quo vide suo loco.

Καπνιστὸν ἔλαιον. fumosum oleum, seu suffumigabile. Est olei genus ex plaerisque aromatis & oleo praeparati, ita vt aromata ignem concipientia, fumo suo subiectum ipsis oleum imbuant, vimque suam in eo relinquant. Huius conficiendi rationem Aetius plane docuit lib. 1. Differt ἀπὸ τοῦ καπνελαίου, de quo paulo supra dictum est.

Καπνῖτις. est species vna τῆς καδμίας, quae in fornacibus colligitur ex tenuissima materiae quae in illis vritur parte in sublime elata cum fumo, propter maximam sui leuitatem. Ea est, vt Plinius scribit, in ipso fornacum ore qua flammae eluctantur, exusta & similis fauillae. vide καδμία.

Καπνὸς. fumaria. herbula est fruticosa, praetenera, coriandri similis, foliis candidioribus, vndique numerosis, cinerei coloris, flore purpureo. Acris amaraque est, vrinas biliosas prouocat, iecinoris obstructioni & stomachi languori medetur. Sic vocata est quod succus eius oculis illitus, lacrymas eliciat. Alia eiusdem nominis describitur à Plinio, quae vires easdem habere dicitur.

Κάππαρις. capparis. frutex est senticosus & humilis, in orbem proserpens, caule breui, ramis in rosae modum aculeatis, spinis aduncis hamatisque, folio circinato horridulo que, baccis oleae, rotundis, quibus fatiscentibus emicat flos roseus, candidus, odoratus, qui postquam excussus decidit, glans exrubetat oblonga, seminis acinosi plena, radice nigra, multiplici, lignosa. Cortex subrufus ac minime friabilis eam vestit. vulgo nomen retinet: aliqui Latinorum inturim vocant. Est autem capparis variis facultatibus praedita. Cortex eius absterget, purgat, incidit, excalfacit, digerit, contrahit, densat, adstringit. Itaque ex cappari vulgo paratur oleum ad multa vtile. fit & è cappari emplastrum cuius descriptio habetur apud Aetiũ lib. 15.

Καπεία. dicitur à quibusdam ἡ κάππαρις, sicut habetur apud Dioscor.

Καρδαμαντικὰ. dicitur à quibusdam τὸ καρδάμωμον

vt habetur apud Dioscorid. ab aliis vero lepidium syluestre. quod radix ei sit odore nasturcii: vel, vt apud Dioscor. legitur, radices binas habeat nasturcio similes.

Καρδαμίνη. dicitur à quibusdam τὸ σισύμβριον, vt Gal. ait, quoniam cardamo, hoc est, nasturcio, simile quiddam gustu præ se ferat. dicitur & eodem nomine herba ἰβηρὶς siue λεπίδιον, quod cardami, hoc est, nasturcii, odore, sapore & figura sit, vt scribit Aetius lib. 12. cap. 2.

Κάρδαμον. nasturciũ. Est herba coliculo sesquipedali, longe statim ab radice minutorũ foliorum pediculo, floribus, albis, semine per ramorũ latera copioso, firmo, calyculis orbicularibus contento, acri sapore: vulgus gallicum cressonem appellat. Huius semen vim habet adurendi, valenter crassos succos incidit. Caput tentare & ferire dicitur, atque ex eo κάρδαμον dictum quasi καρηδάμον.

Καρδαμύσσειν. palpebras assidue mouere & claudere, oculis nictare. proprium Atticorum vocabulum est, vsurpatum ab Hippocrate. Sumptum à nasturcio est, quod κάρδαμον dicitur, quo si quis vtatur, assidue oculis conniuet. dicitur & σκαρδαμύσσειν. Author Erotianus.

Καρδάμωμον. est frutex amomo non dissimilis, odoratus, oblongo semine & anguloso: optimum quod non facile teritur, farctum, occlusum, odore nares feriens, gustu acri & subamaro. Plura eius traduntur genera, vnumque eorum esse quod granum paradisi officinæ vocant. Est cardamomon facultatis admodum calidæ, sed adiunctam habet quandam amaritudinem qua deterget & lumbricos interficit.

Καρδάμωμον. etiam dici à quibusdam τὸ γερόνιον, Dioscorides author est.

Καρδία. cor. Est viscus carne dura, fibrosa, caua constans, principium vitalis facultatis. Sunt qui musculum esse definierint, verum & minus rubet quam musculus, & longe durius, spissius solidiusque est, multoque aliter fibris intertextum: fibris namque validis & rectis caro eius circumfusa est (vnde & παρέγχυμα, nomine aliis quoque visceribus communi, ab Erasistrato appellatur) à basi ipsius in mucronem tendentibus. Habet præterea & transuersas, in eas ad angulum rectum incidentes, & obliquas earum medias. Ac rectis quidem per diastolas è vena caua sanguinem per arteriam venosam attrahit: transuersis autem per systolas in venam arteriosam & arteriam magnam expellit, fuliginosumque pariter excrementum in arteriam venosam: obliquis vero per quietes inter diastolen systolenque medias sanguine ex vena caua in ventriculum dextrũ, & spiritu ex arteria venosa in sinistrum attracto retentoque perfruitur. Sunt namque cordi duo ventriculi seu sinus, κοιλίαι Græcis dicti, carnis ipsius portione media ceu diaphragmate quodam distincti. Dexter multo amplior est, carne & parciore & molliore circumseptus: sinister vero multo angustior, vt qui carne tum largiore tum densiore contineatur. Vterq; autem sua est auris neruosa, caua, ad ora vasorũ materias in cor immittentium affixa, in quibus veluti in penu quodam sanguis & aer recondita sunt. Has Greci ὦτα & ὑμένας ὠτώδεις appellant. Habet etiam vterque sua vasa, dexter quidem venam tum cauã tum arteriosam, sinister autem arteriam tam magnã quam venosam, in quorum vasorum orificiis certæ quædam sunt membranarum epiphyses, quarum aliæ foris ortæ introrsum feruntur (cuiusmodi tres habentur in venæ cauæ orificio, duæ autem in arteria venosa, omnes inæquales & veluti laceræ) aeri atq; sanguini in cor immittẽdo destinatæ: aliæ vero ab interniis sedibus foras vergunt, tres quidem in magnæ arteriæ osculo, & totidem in vena arteriosa sitæ inter se æquales, per quas sanguis tum crassior ex dextro sinu in pulmones per venam arteriosam, tum spirituosus ex sinistro in magnam arteriam emittitur. Omnium autem orificiorum quæ in cor dehiscũt maximum est arteriæ magnæ, quod vt iuuenibus cartilaginosum est, ita natu grandioribus, præsertimque senibus, osseum. Cordi porro sua est tunica, neruulum à sexto pari aut recurrente sinistro sortita. Venam etiam à vena caua habet, antequam eam dextrum ventriculum subeat, coronæ modo (στεφανιαία ob id dicitur) circa cordis basim implexam, & ramulis postea plurimis in cordis partem extimam distributam: duas item arteriolas inæquales ab aorta sub membranarum epiphysibus productas, &, vt vena coronaria, varie per summum viscus dispersas. Interna namque eius caro à sanguine in ventriculis contento abunde nutritur & temperatur. Est autem cordis figura pyramidata, è lato in acutum tendens. Hunc in modum natura cor instruxit atque exornauit, vt fons & principium vitæ esset, & calorem natiuum, quo vno vita continetur, conseruaret. Ea vis cordi insita à medicis facultas vitalis nuncupatur. Itaque nulla pars in corpore corde vehementius calet, non modo sua causa, sed vniuersi etiam corporis, cui perpetuo calorem suppeditare debet. Id quod præstat spiritum & sanguinem valde tenuem & calidum per arterias veluti per canales quosdam in omnes corporis particulas immittens, quem è ventriculo suo sinistro depromit multo tenuiorem calidioremque quam ante ex vena caua in dextrum admiserat. Verũ cum mediocritate & temperatione quadam ipse etiam calor natiuus conseruari debeat, moderate refrigerari se postulat. Id quod duobus modis, proprie quidem aere frigido inspirato, per accidens vero fuliginosi excrementi vacuatione. Quorũ vtrumque cor pulsu consequitur, per diastolas quidem aerem frigidũ attrahens, per systolas vero halitus fuliginosos exprimens. Sed

vt cordis calor respiratione refrigeratur, ita reliquæ partes corporis arteriarum pulsu, quæ in eum finem & vsum originem à corde ducunt, & vim pulsificam (cuius fons & principium cor est) ab eo accipiunt. Præter eas facultates alia etiam cordi inest, quam veteres philosophi θυμοειδῆ, Latini animosam & irascibilem appellant, quæ motus in nobis varios gignit, alios remissiores alios magis concitatos, prout ratiocinandi potentia res animo obiectas æstimauerit, sicut ante τὴν θυμοειδῆ δύναμιν explicantes annotauimus.

καρδία etiam dictum est à veteribus os ventriculi, propter affinitatem maximam quæ est illi cum corde, & mutuum consensum, vt longo sermone Gal. demonstrauit lib 2. de placitis Hippocr. & Platonis.

Καρδιακοί. dicuntur qui propter oris ventriculi languorem animo deficiunt & sudoribus resoluuntur. His pulsus densus est & obscurus, extremæ partes frigent, sudores circa faciem & ad pectus vsque glutinosi, odor corporis terrestris, pulsus circa cor vehementes & magni. Adhæc febris acuta, desperatio, angor animi & corporis iactatio. Est autem os ventriculi in his primario affectum: per consensum autẽ cor ipsum vehementer offenditur. Affectionem ipsam Celsus dicit nihil aliud esse quam nimiam imbecillitatem corporis, quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Galenus huius affectionis genus statuit syncopen, non eam quidem quæ corde primario affecto contingit, sed cardiacam, quæ vitio oris ventriculi fit (secundum antiquam τῆς καρδίας significationem) quam & stomachicam appellant.

Καρδιαλγία. est dolor & morsus oris ventriculi ab humoris acrimonia. Symptoma est non cordis quidem, hoc est, visceris huius quod vitæ pulsusque principium est, sed oris ventriculi quod à veteribus καρδία dicebatur. Nec vero omnis oris ventriculi dolor καρδιαλγία appellatur, sed ille tantum quem humorum acrimonia irritando & mordendo excitat. Id quod fit in angoribus, vnde mœrore confecti bilem euomere consueuerũt. Neque dolore vexatis tantum, verumetiam iis qui diutius paulo ieiunium tolerarint, accidit vt morsus hos ventriculi sentiant, præsertim cum vehementi aliqua exercitatione fatigati cibum nullum assumpserint. Siquidem & mœror & vehementior exercitatio facit vt flaua bilis in ventriculum confluat, à qua postea irritati & morsi homines cordis dolore prehenduntur.

Καρδιωγμός. cordis morsus, seu rosio cordis, vel potius ventriculi. Est sensus quidam mordicationis in ventriculo ab humore acri os eius rodente & vellicante. Alii vero, vt scribit Galen. καρδιωγμὸν interpretantur cordis (hoc est, visceris eius quod palpitat, & cor proprie dicitur) motum quendam palpitationi similem. Itaque his quidem authoribus καρδιωγμὸς ad cor pertinet, illis autem ad os ventriculi. quibus & videtur Galenus assentiri, scribens lib. 3. de facult. nat. in ventre segregatricem expultricemque alienorum vim per καρδιωγμὸν manifeste indicari. Nondum quidem scio à veteribus definitum quomodo ab inuicem καρδιωγμὸς & καρδιαλγία differant. Nam vt scribit Galen. comment. in aphor. 65. libr. 4. plærique apud Hippocratem καρδιώσσειν & καρδιαλγεῖν pro eodem acceperunt, cum tamen ipse lib. 8. τῶν κατὰ τόπους videatur ea diuersa esse dicere. Erotianus inter ea non distinguit, vtrumque eorum explicans, τὸ μετὰ ναυτίας καὶ ὀδύνης ἀνιᾶσθαι τὸν στόμαχον: hoc est, cum nausea & dolore stomachum affici. Alteram autem τοῦ καρδιωγμοῦ differentiam constituit quã cor proprie dictum laborare potest, eamque definit παλμὸν ἀθρόως καὶ σφοδρῶς ἐν αὐτῇ γινόμενον. hoc est, palpitationem confertim & vehementer in ipso factam.

Καρκίνος. cancer. Est tumor malignus, inæqualis, durus, oris prætumidis, aspectu teter, liuidus & indolens, cancro similis. Ab atra bile gignitur. Sed cum atræ bilis duæ sint differentiæ, Galenus lib. 2. ad Glauconem scripsit ex melancholico excremento generari, quod fæci vinariæ proportione respondet, & à liene repurgatur. Id enim si in corpore redundauerit, sanguinem crassum, turbidum fæculentumque reddit. quem si nec per hæmorrhoidas, nec per aluum, nec aliter natura extra corpus depellit, aliquando in varices, aut in aliam quandam partem cæteris imbecilliorem: interdum vero in vniuersam cutem (vnde elephas nascitur, quem aliqui cancrum vniuersum vocari volunt) deponit. In quam autem partem decubuerit, venæ in ea manifesto apparent sanguine nigro & crasso plenæ atque tumentes, itaque tumori circumpositæ, vt cancri animalis figuram referre videantur. Siquidem tumor ipse cancri corpus, venæ tumidæ crassæque eiusdem pedes oculis repræsentant. Quæ quidem figura cum vbique cerni possit (oritur enim cancer in omni corporis parte, atque in ipso etiam oculo) in mulierum tamen mammis longe est euidentissima. Quamuis autem inde huic tumori nomẽ inditum fuisse plærique putent, potest tamen alia quædam similitudinis ratio assignari, quam Aetius ex Archigene & Leonida in librum vltimum transtulit. Sicut enim cancri animalia sunt aspera & dura, & si quid forcipibus suis ceperint haud facile dimittunt, ita tumor iste & prominet & tactui renititur & ægre tractabilis est, atque vbi semel radices egerit, difficillime auelli tollique potest. Est enim malignus, ferus, proteruus & quem curatio manuumque vel blandissima tractatio efferare potius quam mitificare solet. Sed cum sit duplex cancrorum differentia, quidam enim sine vlcere, quidam cum vlcere consistunt: qui sine vlcere sunt, à veteribus occulti fuere appellati, quã quam Philoxenus cancrum occultum pri-

natim vocarit qui in vtero atque intestinis esset. Est autem non vlceratus paulo mitior. qui namque vlcus habet, assidue erodit, nec sisti potest, & saniem pessimam tetertimamque exudat.

Καρκίνος. cancer. Vinculi genus apud Galen lib. de fasciis, quod capiti conuenit: fascia scilicet in plures partes scissa, cancrorum pedum speciem referentes. Sic etiam à veteribus dictum fuit os ζυγῶδες, vt habetur apud Pollucem.

Καρκινώδεις, σκληρώδεις. apud Hippocr.

Καρκίνωμα. cancer. Idem prorsus quod καρκίνος, nisi quod mihi videntur Græci sæpius in oculo καρκίνωμα, in reliquis corporis partibus καρκίνον dicere, quamuis etiam in oculo καρκίνον dixerit Aetius. Est autem in oculo affectus corneæ tunicæ, ad quam vndique venæ sanguine plenæ & liuentes concurrunt, velut in aliis reliqui corporis cancris.

Καρναβάδιον. sic dicitur Actuario quod est Serapioni doronicum.

Κάροινον. carœnum dicitur vinum decoctum, ita vt tertia pars absumpta sit, duæ tantum remaneant. species est τοῦ σιραίου.

Κάρον ἢ

Κάρος. herba est valde nota. Omnibus carui dicitur. Eius semen tertio ordine siccat & calefacit & modice acre est, vt & planta. Habet autem quiddam aromaticum, & vsum aniso, ligustico, petroselino & cymino parem. Si quis tamen eo copiosius vtatur, succum aliquatenus vitiosum gignit, vt scribit Gal. lib. 2. de alimentis.

Κάρος. sopor. Est paralysis imaginatricis facultatis, sensum motumque omnem, excepta respiratione, adimens. Huius causa, perinde ac multorum aliorum cerebri morborum, est crassus aut viscidus humor, qui ventrem præsertim anteriorem occupat. Ex quo Galenus κάρον facultatis imaginatricis symptoma esse dicit in lib. de sympt. differ. Sed tamen & medius ventriculus sæpe consentit. Sequitur inde somnus profundus, oculis perpetuo clausis, & omnis sensus atque motionis priuatio, excepta respiratione quæ sola secundum naturam seruatur. Nec tamen ita periit sensus, quin si punguntur, sentiant, non tamen propterea vel loquuntur vel oculos aperiunt. Ex his patet in quo ὁ κάρος à reliquis cerebri morbis differat. Ac primum quidem ab apoplexia, quod in ea cerebri corpus magis affici soleat, eiusque pars tum anterior tum posterior, sensusque omnis vna cum respiratione aboleatur: in caro autem ventriculus eius anterior magis patiatur, nec in totum sensus videatur perisse, maneatque libera secundum naturam respiratio. quodque sopore discusso bona valetudo magna ex parte consequatur, cum apoplexiæ paralysis sæpissime succedat. Ab epilepsia vero, quod hæc conuulsio sit, & partem capitis vtramque, hoc est, anteriorē posterioremque, tentet, oculique aperti vt plurimum maneant: carus autem non habeat adiunctam conuulsionem, consistat in parte capitis anteriore, perpetuoque per eum oculi claudantur. A catalepsi vero atque à catoche, quod his posteriora cerebri magis afficiantur nec palpebræ claudantur, sed maneant apertæ. A lethargo vero, quod febris carum præcedat, eadem lethargum consequatur. Non enim solet putrescere humor carum committens, sicuti is qui lethargum parit, atque ex putredine febrem accendit. Adhæc carus multos morbos velut symptoma sequitur. Nam & accessionibus quarundam febrium, & comitialibus morbis & cerebri compressionibus & fracto cranio, vel oblæsis meningibus superuenit: lethargus autem per se vt plurimum consistit. Gal. comment. 2. in l. 1. Prorrhet. definit carum esse somnum longum, profundum, & à quo æger difficillime excitetur. Sunt etiam, inquit, qui vbi æger tum sensu tum motu aliquantisper priuatur, etiamsi stimules, ferias, inclames, carum appellent: qualis in quibusdam visitur, qui in temporibus vehementer percussi fuerint, atque in febrium etiam accessionibus.

Καρπήσιον. carpesium. est festuca tenuis, surculis cinamomi similis, odore τοῦ φοῦ sed valentiore & magis aromatico. vires habet cinamomi, nec tamen tam tenuium partium est. namque ipsum duplo pondere pro cinamomo Gal. vsurpat. Serapio, Auicenna atq; Arabes omnes cubebas esse dicunt. Verum Dioscorides, Theophrastus & Plinius nihil de eo habent scriptum. Sunt qui crediderint ὀξυμυρσίνην esse, quorum tamen errorē Hermolaus Barbarus & Nicolaus Leonicenus redarguunt.

Καρποβάλσαμον. est fructus arboris quæ βάλσαμον dicitur, parum oblongus, in medio latior, rubens, grauis, plenus, gustu piperis & odoratus. In theriacam inditur authore Galeno.

Καρπός. carpus. brachiale. Est pars manus quæ cubito per articulum coniungitur. Aristoteles lib. 1. de histor. animal definit καρπὸν esse nodum quo cum brachio manus iungitur & coartatur, quo loco Gaza primus brachiale vertit. Celsus enim partem eam nullo proprio nomine appellat, sed primam palmæ partem vocat, quam dicit ex multis minutisque ossibus constare, quorum numerus incertus sit. Attamen Gal. octo ossibus constare scribit, duris quidē omnibus & paruis & sine medulla, differentibus autem non modo magnitudine, sed etiam figura, situ & vsu. Omnia ligamētis nerueis & cartilagine inter se per synarthrosim constringuntur, non (vt quidam putant) per symphysim. Sunt autem variæ & multiplicis figuræ: extra enim leuiter gibbosa, intus caua sunt. Omnia duplici ordine digesta sunt, quorum primus is dicitur qui & superior, tribusque constat ossibus in condyli vnius longi formam coagmentatis, quæ in superiori brachialis sede ita secum iunguntur & protuberant, vt veluti vnum brachialis

caput leue & cartilagine incrustatum constituant. Inserũtur autem in cauitatem tum radii, tum cubiti, & cum radio, cubito & ipsius apophysi styloide per diarthrosim articulantur, ad manus extremæ flexionem & extensionem, & motus eiusdem obliquos ab apophysi styloide iuuandos. Secundus ordo & inferior suis quatuor ossibus metacarpio per synarthrosim articulatur. Octauum autem os quod restat, ambigit quodammodo inter vtrumque ordinem. nam & quarto secundi ordinis ossi velut inclinatum incumbit, & inuehitur etiã osse, quod sua glenoide cauitate, styloide apophysim recipit.

Καρπὸς. fructus. Est stirpium veluti soboles quædam. Idem reuera in multis quod semẽ, vt tritico, vicia, eruo, pisis, fabis: in his enim fructus à semine exiguum quid discrepat. Quod enim ex siliqua & semine compositum est, fructus est, cuius tamen substantiæ maxima pars in seminibus inest. In aliis vero paulo plus semen & fructus differunt. etenim fici fructus sunt ipsæ ficus: quod vero in eo κεγχραμὶς dicitur, semen est fici: sicut & acinus totius vitis est fructus, solum autem γίγαρτον, vitis est semen. Pari modo in pyris, malis, cucumeribus & id genus aliis. Porro differentiam aperte explicauit Aristoteles libr. 1. de generatione animaliũ: Fructus, inquit, dicitur quod ex alio est, semen autem ex hoc ipso aliud est. quasi semen à fructu secundum prius & posterius differat. Verbi gratia, pomum fructus ex arbore est, semen autem pomi ex eo ipso est, & quidem posterius fructu, hoc est, ipso pomo. Præterea & ratio inter vtrumque distinguit. Dicitur enim fructus quod ab alio est, semen vero ex quo aliud fit. Sed confunduntur magna ex parte, vt cum λευκοΐου καρπὸν tum Hippocrates tum Dioscorides violæ semen appellant, vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Καρπόφυλλον. sic dicitur à quibusdam laurus Alexandrina.

Κάρτα. idem quod λίαν καὶ σφόδρα, apud Hippocratem.

Καρυηδὸν κάταγμα. fracturæ ossis differentia quæ & ἀλφιτηδὸν κάταγμα dicitur. vide κάταγμα.

Καρυκεία ἡ

Καρύκη. species intriti seu cõdituræ ex variis obsoniorum generibus. Sũt quibus placet apud Hippocr. dici Lydium quoddam edulium ex sanguine variisque rebus apparatum. Sanguinis colorem referebat, proindeq; , vt scribit Erotianus, plærique αἱματείαν esse censuerunt, colore forte decepti. Significat autem ἡ καρυκεία omnem superfluam condituram. Quidam duplici κκ scribunt.

Καρυκὸν. medicamenti nomen apud Hippocratem quod ipse vlceribus admouet, ex nucibus & aliis quibusdam apparatum. Habetur apud eum lib. περὶ ἑλκῶν.

Κάρυον nux. Dicitur omne pomum quod foris duro tegitur, & intus habet quod esui est. Eius plura sunt genera: βασιλικὸν, ποντικὸν ἢ ἡρακλεωτικὸν, μυρεψικόν.

κάρυον βασιλικὸν. nux iuglans. omnium notissima est, fructu multis inuolucris occultato, calloso primum herbaceoque cortice, hinc compactili carinarum loculo, mox tenui tunica crispi intus nuclei quadriparito digeruntur, lignea intercedente membrana.

κάρυον εὐβοϊκὸν. nux Euboica. Idem prorsus quod iuglans.

κάρυον ἡρακλεωτικὸν. nux Heracliotica, quę & λεπτὸν & ποντικὸν dicitur. nux auellana. Latini Prænestinam vocant. Hæc molli primum calyculo legitur, mox lignoso quidem sed fragili putamine, cui tenuis subest membrana rotundum operiens nucleum, in cuius vmbilico quasi peculiaris alter includitur nucleus.

κάρυον λεπτὸν. quod & λεπτοκάρυον vno nomine dicitur. Idem quod ἡρακλεωτικὸν siue ποντικόν. de quo supra.

κάρυον μυρεψικὸν. quod & cõposito nomine μοσχοκάρυον dicitur. est nux odorata quam nos moschatam dicimus.

κάρυον περσικὸν. nux iuglans. Eam enim reges ex Perside transtulere: vnde & regiæ & Persicæ nomen habet.

κάρυον ποντικὸν nux auellana, quam & κάρυον ἡρακλεωτικὸν diximus appellari.

Καρυόφυλλον. longe abest ab eo quod nomine videtur significare. Cum enim dicatur quasi nucis folium, eius tamẽ neque naturam neque formam omnino habet. Est enim arboris fructus, vt placet Aetio & Simeoni, vel potius flos, authore Paulo, arboris cuiusdã Indicæ festucaceus, in claui modum capitatus, niger, longus, acer, subamarus, odoratus, non ad obsonia modo, sed ad multa etiam medicamenta expetitus. Alii non flori modo & fructui, sed ipsi etiam frutici nomen hoc tribuũt qui depingitur sambuci forma, vel, vt aliis placet, buxi caudice, lauri folio, sed rotundiore.

Καρφαλέον. κατάξηρον. apud Hippocr.

Καρφολογεῖν. colligere festucas verbum est de phreniticis dici solitum, vt habetur apud Galen. quemadmodum & κροκυδίζειν, quorum vtrumque imaginandi vi læsa prouenit.

Καρχήσιος βρόχος. carchesius laqueus. Deligaturæ genus est duabus habenis constans, vim habens æqualiter extendendi. Sic dicitur à fune qui in summo nauis malo habetur, quẽ Græci καρχήσιον appellant. Eius meminit Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Geminus describitur apud Oribasium lib. de laqueis, simplex & duplex.

Καρῶδες. ἡ καρηβαρία, ἢ τὸ καρωτικὸν, apud Hippocratem.

Καρωτίδες siue

Καρωτικαὶ ἀρτηρίαι. vide ἀρτηρία.

Κασία ἢ Κασσία. casia. frutex est, sed multorum generum. vnũ ἄχυ dicitur & δαφνίτις, nascens

in Arabia, sarmento crassi corticis, foliis piperis. In quo genere optimum fuluescit: pulchri coloris est, & coralii æmulum, perquam angustum, longum, crassum, fistulosum, gustu mordens, & cum aliquanto feruore adstringens, aromaticum vinoso odore. Aliud est quod ζιγὶρ dicitur siue ζιγγίρ, purpuræ nigrantis aspectu, crassiore sarmento, rosam spirans, præcipui in medicina visus. Aetius ὄζιω appellat, alii βαλσαμώδη, vt habetur apud Plinium. Aliud vocatur βλαστὸς Μοσυλίτης, id est, germen Mosyleticum. Et hæc tria genera præcipue commendantur. Reliqua vilia sunt, inter quæ ἀσυφήμων dicitur nigrum, insuaue, cortice tenui & rimoso, & quod κιττὼ & δάκαρ seu (vt quidam veteres codices habent) δαρκὰ appellatur, vt scribit Dioscorides. Cæterum casia calfacit & siccat tertio ordine, partium tenuium est & leniter adstringit. Omnes eam officinæ ligneã vocant. Nunc nisi rarissime, ad nos non conuehitur.

Κασία συριγγώδης, casia fistularis. quæ ab Actuario κασία μέλαινα, id est, nigra, dicitur, ab aliis κάλαμος, id est arundo, seu potius Indica canna. est arbor magna, iuglandis folio, fistulis prælongis ac teretibus, vtrinque fastigiatis, colore rubro nigricantibus, duum fere pedũ proceritate, nigra intus carne gustu prædulci, plane medicato, ligneis distinguentibus membranis, ossibus siliquarum, intercursantib⁹ laminis intus carnosis quas parietinæ discludunt. Ea & in India & in Ægypto nascitur. Ignota fuit Dioscoridis Pliniique & Galeni ætatibus. Nunc nobis familiarissima est, cuius concreto atramẽto frequenter vtimur ad deiiciendam aluum iis qui valentia medicamenta non ferunt.

Κασσῖος οἶνος. forte vinum Syriacum, apud Hippocrat. à monte Cassio, vt scribit Erotianus.

Κασύτας. Syriaca vox est, sed recentioribus Græcis vsurpata pro herba quæ sine radice, foliis vidua, flore albo, semine scatens tenui, cirris purpureis proxima quæque veluti clauiculis implicat. officinæ cuscutam vocant.

Κάστανον. castanea. Idem quod διὸς βάλανος ἢ σαρδιανή. vide διὸς βάλανος.

Καστόριον, siue Καστόρειον. castoreum. Testiculi castoris animalis quod fiber Latinis dicitur. Est autem ancipitis vitæ animal, & plærumque cum piscibus & cancris ex aqua victum capessit. Testes habet magni prorsus in medicina vsus, quos ab ipsis auelli & à sese abiici cum venatu urgentur, vanum est. Siquidẽ tangi nequeunt, ita vt in sue, substricti. Eligi autem debent qui ex vno ortu connexi sunt (fieri enim non potest, vt gemini folliculi in vna membrana coniuncti reperiantur) liquore intus veluti cereo, odore graui & virus redolente, gustu acri, mordente ac friabili, naturalibus tunicis circũdato. Pontici cæteris præferuntur. calefacit & siccat, habetque magnam partium tenuitatem. Itaque concoquit, discutit & suppressas vacuationes restituit.

Κάστωρ. sic quidam τὸν κρόκον appellant, vt habetur apud Dioscoridem.

Καταβλακεύουσι. καταλιγωροῦσι. hoc est, paruipendunt, apud Hippocr.

Κατάβλημα. dicitur apud Hippocr. quicquid exterius parti superiicitur, siue fimbria siue aliud quid simile.

Κάταγμα. fractio. est solutio continuitatis in osse. Sicut enim in carne soluta continuitas ἕλκος dicitur, ita in osse κάταγμα. In cartilagine non habet proprium nomen, sed eam continuitatis solutionem Hippocrat. abusus καταγματος nomine appellauit, vt annotat Galenus cõment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Sunt autem καταγματος plures differentiæ. ῥαφανηδὸν, quod est fractura ossis per eius crassitudinem transuersim facta. dicitur aliis nominibus σικυηδὸν & καυληδὸν, ex cucumerũ & caulium fractorũ similitudine. Aliud σχιδακηδὸν quod est ossis fractura oblonga. Aliud τὸ εἰς ὄνυχα quod est ossis fractura, secundum partem quidem aliquam recta, in extremo autem lunata. dicitur & alio nomine καλαμηδὸν. Aliud est ἀλφιτηδὸν, quod est ossis fractura in multas tenues partes, quod & à quibusdam καρυηδὸν dicitur. Aliud τὸ κατ' ἀπόθραυσιν καὶ κατ' ἀποκοπὴν, quod est ablatio partis ossis per summitatis rupturam, vt pars ea quæ ablata est superinnatet. Sunt etiam qui fracturæ cranii differentiam constituerint quam ἀπήχημα vocant, quæ fit quando percussa vna parte, ea finditur quæ contraria est.

Καταγματικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta caluariæ fracturis accõmodata. Sunt autem ea abstergendi, digerendi & siccandi potestate prædita, quibus plærique & paululum ex adstringẽtibus pharmacis admiscẽt. Sunt autem καταγματικὰ eadem fere cum κεφαλικοῖς, nisi quod hæc acrimoniam etiam quandam sortita sunt, vt ex alto in superficiem extimam non ossa modo, sed humorem etiam crassum & viscosum, si quis subest, vel omnino deprauatum attrahant: quanquam & hæc plerique etiam καταγματικὰ appellarint; vt scribit Galenus libro 2. τῶν κατὰ γένη. quo loco ipse aliquot Andromachi καταγματικὰ describit & aliorum veterum medicorum.

Καταγυιοῖ. eneruat, debilitat, ad extremam imbecillitatem ducit apud Hippocratem.

Καταιγίζειν. τρέπειν ἢ ὁρμᾶν, hoc est, inuertere & erumpere: apud Hippocrat. vt annotat Erotianus.

Καταιόνησις. irrigatio. perfusio. Fit humore copioso in partẽ aliquam affuso. quo quidem remedii genere vtẽdum cum aliqua de causa balneo excludimur. Sed præsertim capiti adhibetur siue ad somnum conciliandum, siue ad compescẽdum delirium, siue ad soluendas conuulsiones: Archigenes namque proditur præceptorem suum Agathinum ex vigiliis delirantem, confestim delirio vi-

giliisque liberasse largiore oleo & calente capiti affuso. Id quod etiam præstari potest chamæmelo vel calycib⁹ papaueris in oleo decoctis. Similiter in caninis conuulsionibus caput oleo sicyonio calente aut alio eiusdem facultatis perfundi irrigarique potest; sicut & aliæ corporis partes quas morbus aliquis occupat. Nam & podagrici & tremore laborantes & hepatici & splenici proprias habent & peculiares irrigationes. Cæterum ἡ καταιόνησις differt ἀπὸ τῆς ἐμβροχῆς, eo solo quod post τὴν καταιόνησιν in parte aliqua factam, eidem lanam aut linteum aut aliud quid superponimus, quod post τὴν ἐμβροχὴν non facimus.

Κατακεκλιμένοι. ἔκλυτοι. hoc est, resoluti, languentes, deficientes apud Hippocratem, vt annotat Gal. comment. in prorrhet.

Κατακλεῖδες. dicuntur ossa cartilaginosa in commissura omoplatæ cum claui sita, vtrinque scilicet singula. Siquidem in ea commissura sæpe accumbit, sæpius media intercedit cartilago, vti in ea quæ claui est cum sterno iunctura, & ea quæ genæ inferiori cum osse temporali, & cruri cum tibia. Hanc porro cartilaginem osseam Galenus os propter duritiem appellat (quanquam ob tenuitatem sit multum flexilis) & scribit in ea commissura, præter omoplatam & clauem, tertium os à quibusdam numerari, & in ipsis tantum hominibus Hippocratis testimonio deprehendi, qui eam homini propriam facit. hanc vero etiam ab aliquibus ἀκρώμιον vocari Gal. libr. de ossibus prodidit.

Κατάκλυσμα. idem quod κλυστήρ, apud Hippoc. lib. de salubri diæta.

Κατακορέως. ἱκανῶς καὶ ἀκράτως. vtroque enim modo Galen. explicat comment. περὶ διαίτης ὀξέων.

Κατακορής. ἄκρατος, syncerus, vt χολὴ κατακορής, bilis syncera: sic enim (inquit Galenus) κατακορέα vocat Hippocrates recrementa puræ bilis, sed & σιτία κατακορέα dicit quæ eiusmodi humorem generant, quæ tamen quidam hirsuta interpretati sunt. Quin & κατακορέας homines eadem ratione vocat. Pharmacum quoque κατακορὴς dicit, aut propter euacuatum ab ipso humorem, aut ob proprium suum colorem. vocat etiam sitim κατακορῆ, quæ vel gignitur propter talē humorem, aut quæ vehemens & intensa est. Ad eundem modum Galenus aliquando dicit χολὴν κατακορῆ τῇ χροιᾷ, id est, bilem abunde coloratam, & velut ad plenum suo colore exaturatam.

Κατακουρή. tonsura per nouaculam, apud Hippocratem.

Κατακρούειν. κατασχίζειν, hoc est, discindere; apud Hippocr. vt annotat Erotianus.

Κατάληψις. affectus est cerebri. Prouenit à vehementi refrigeratione cum quadam siccitate, & posteriora cerebri potius occupat, cum in caro anterior pars magis laboret: in apoplexia vero & morbo comitiali vtraque, vt scribit Gal. lib. 4. de loc. affect. Manēt autem per catalepsim palpebræ apertæ, quæ per carum clauduntur, seruaturque secundum naturā spiratio. Huius frigidus ac crassus aut omnino viscidus humor causa est, quanquam & stomachi vitio aliquando incidere possit. Paulus Ægineta lib. 3. cap. 6. scribit affectum quem medici Galeno antiquiores κάτοχον appellarūt, eundem à recentioribus κατοχὴν & κατάληψιν postea vocatum esse. Dicitur ἀπὸ τοῦ καταλαμβάνειν, quod eo affectu detentus æger repente in illo permanet habitu in quo correptus est. vide κατοχή.

Κατάληψις. vocabulum est Empiricorum, quo significant veram & perpetuam cognitionem, vt scribit Galenus libro περὶ αἱρέσεων. Sunt autem καταληψία, κατάληψις, καταληπτὸν, καταλαμβάνειν, nomina ex Stoicorum schola profecta, nec Attica, vt scribit Galen. initio libri περὶ ἀρίστης διδασκαλίας. & significat καταληπτὸν idem quod γνωστόν, hoc est notum.

Καταμήνιον αἷμα. menstruus sanguis. Est sanguis in muliere superfluus, alterum generationis principium. Sanguinem quidem esse ipse sensus indicat, superfluum autem ipsa per singulos menses excretio ostendit. Quia enim fœmina humidior frigidiorque mare est, iccirco sanguine magis abundat, concoquens quidem alimentum quantum expedit, verumtamen propter caloris imbecillitatem non valens id quod redundat per halitum digerere. Proinde plus sanguinis quam illi sit ex vsu accumulat: cuius partem cum sibi concoxerit & assimilauerit, reliquam tanquam superfluam per vterum excernit. Videtur itaque id quod excernitur, eiusdem esse & substantiæ & qualitatis cum eo quod ipsa sibi reseruauit, & ad sui nutritionem vsurpauit, vt quod & ab eadem facultate, eodemque calore natiuo genitum sit, iisdemque alimentis, & eodem postea calore regatur, & suis vsque ad excretionem venis locisque contineatur, in quibus vnumquodque optime conseruari solet. Quamobrem cum sanguis ille superfluus aut excrementosus dicitur, non ad qualitatem, sed ad quantitatem referendum est. Nam si quod illi vitium insit, idem & reliquo toti sanguini commune est, quale morbosa non fœminarum tantum, sed virorum etiam corpora conciliant atque contrahunt: proprium vero & peculiare nullum videtur possidere, excepto forte eo quod mox dicam. Certum est vteri in mulieribus permagnam esse vim, vt qui non modo morborum grauissimorum causa sit, sed totum etiam corporis temperamentum immutare possit. Is si à suo temperamento recesserit, si vitiosos humores aut in acetabulis, aut in cornibus, aut inter tunicas, aut suo sinu collegerit, tūc sanguinem menstruum, eiusque maxime partem quæ primum ad eum peruenerit, inq; eo diutius re-

sederit, donec menstrui excernendi tempus aduenerit, eodem vitio inficit atque deprauat: vnde ea forte malesicia, quæ Plinius menstruo sanguini attribuit, consequuntur. Verum vitiũ hoc ex accidenti potius quam natura inest eiusmodi sanguini, qui alias in muliere bene sana omnis vitii expers gignitur, adeo vt alterũ generationis nostræ principium existat. Est enim fœtus materia, atque etiam facultas perinde ac semẽ, sed tanto minorem vim & facultatem habẽs quam semen, quanto plus materiæ in formando fœtu subministrat. Nam vt docuit Gal. lib. 2. de semine, cum ex materia & facultate vnumquodque animal gignatur, & in semine & in menstruo sanguine vtrumque principium continetur, non æquis tamen viribus. Siquidem in semine effectiuum principium validissimum est, materiale paucissimum: contra vero in menstruo sanguine materia plurima, vis autem & facultas longe imbecillior est. Ab eo carnosæ partes & materiam & formam accipiunt, attracto semẽ fruitur, conceptus fœtus nutrimentum capessit, infans in lucem editus alitur. Est enim menstruo lac germanum, vnamque habent ambo substantiam. Sunt autem qui sanguinis menstrui duas vel plures etiã differentias, siue quod verius est, partes constituant, puriorem, fæculentam & mediam: puriori quidem beneficia illa omnia tribuentes quæ diximus, fæculentæ vero ea malesicia quæ vulgo recensentur. Cæterum menstrui nomen non à propria substantia, sed ab accidente inditum est, quod singulis mensibus eius excretionem natura moliatur. Nec tamen siue naturâ siue præter naturam supprimatur, ob id desinit menstruus sangnis dici. Huius autem periodi causam nemo vel ad vitiosam qualitatem, vel ad sanguinis redundantiam referendam arbitretur, sed aut in naturæ vim, quæ omnia certis legibus administrat, aut in sempiternos & immutabiles Lunæ cursus, quæ vt luminum varietate tum crescẽs, tum decrescens mensem dimetitur: sic hominis, maximeque fœminæ, vt reliquorum etiam omnium humores, rata ordinis constantia regit atque moderatur.

Καταμολυνθῆναι. sensim solui, Gal. apud Hippocratem in fine prorrhetici.

Καταμηλώσας. qui demittit aliquid causa inquirendi & inuestigandi: apud Hippocr.

Κατανάγκη. herba est duum generum, vna folio coronopi longo, radice iunci modo prætenui, capitulis senis septenisue, in quibus erui semen inest. Altera mali paruæ magnitudinem explet, radicẽ habet exiguæ oliuæ magnitudine: folia quoque oliuæ colore & figura, mollia, diuisa, humi inclinata: semen vt cicer, minutim in virgulis dependet, punicei coloris, multis foraminibus pertusum. Hanc quidam bistortam esse arbitrantur.

Καταναγκάζεται. ἐκβιάζεται, apud Hippocratem. hoc est, vi cogitur & adigitur.

Καταναισιμοῦται. καταναλίσκεται, consumitur, apud Hippocr.

Κατανοεῖν. καταφρονεῖν, hoc est, contemnere & despicere: apud Hippocr. vt annotat Gal. comment. in 3. τῶν ἐπιδημ.

Κατανύσεις. κατατείνεις, hoc est expedis vel contẽdis: apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.

Κάταξα. sericũ crudum Aetio & Actuario. Est autem lanificium bombycis, sed antequam cortinas vel colorem experiatur. Officinæ setam crudam nominant.

Κάταξις. fractio. Est rei in magnas partes diuisio & separatio: θραῦσις vero est in quasuis partes sine discrimine, & plures duabus, vt distinxit Aristoteles.

Καταπάσματα τὰ

Καταπαστὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta arida, ex sicco medicamentorum puluere conflata. Vt autem ipsa medicamenta viribus differentia sunt, sic variæ τῶν καταπασμάτων differentiæ. Alia enim ex aromatum puluere parantur, quę ad gratiam comparata sunt, & vestibus inspergi possunt. Alia vlceribus & cuti inspergũtur, ad gignendam carnem, compescendam carnis excrescentiã, ducendam cicatricem, erodendum, vrendum, sanguinem sistendum. Cuti autem ad extergendum, repurgandum, attenuandum, discutiendum & ad plærosq; alios vsus, vt docet Paulus libr. 7. capit. 13. quo loco in omnibus fere exemplaribus male legitur καταπλάσματα pro καταπάσματα. Eadem medicamenta inspersilia dicuntur à Græcis διαπάσματα, & πάσματα. vide διάπασμα.

Κατάπηροι. καταβεβλαμμένοι. læsi, mutilati, apud Hippocr.

Κατάπλασμα. est medicamentum molle & consistentia mediocre, quod repellendo, concoquendo, digerendo, resoluendo, laxando, vacuando, detergendo, calfaciendo, siccando dolorique sedando adhibetur. Quæ crassiora sicci oraque sunt, emplastra & cerata: quæ liquidiora, συγχρίσματα & vnguenta appellantur. Sunt autem variæ cataplasmatum vires & diuersi vsus, propterea quod valde differente materia componi possunt, & variis partibus admoueri quæ peculiarem quandam habent indicationem. Cæterum ab antiquis magna ex parte ex melle parabantur, cui incocta essent vel mista medicamenta proposito conuenientia: sæpissime vero & ex pane, oleo & farina, de quo apud Galen. multa libr. 2. ad Glauconem.

Κατάποσις. deglutitio. Est cibi potionisque ab ore in ventriculum descensus. Actio est facultatis attractricis, quam vi fibrarum rectarum agit, quas multas interna ventriculi tunica possidet, ad id munus natura comparatas. Id quod liquido cernitur deglutientibus nobis, larynge simul sublata sursumque in tantum currente, quantum gula deorsum trahitur. Cum autem completa iam deglutiendi

tiendi functione laxauerit se gula, tunc luculenter descendere cernitur summa arteria: siquidem interna ventriculi tunica quæ rectas habet fibras, quæque tum gulam intrinsecus vestit, tum os ipsum, ea super internis summæ arteriæ partibus extenditur. quo fit, vt cum ipsa à ventriculo deorsum trahitur, simul etiam summa arteria necessario attrahatur.

Καταπότιον. pilula. Est medicamentum, vt ait Scribonius Largus, quod non diluitur, sed ita vt est deuoratur. Formatur fere in pilulas, quo facilius deuorari possit, & in ventriculo dilui, indeque transire in venas. Est autem vsus catapotiorum multiplex, maximus ad purgandum corpus humore excrementoso, plurimus ad distillationes & tussim aliasque thoracis affectiones. Parantur & ad sedandam sitim, quale id est, quod ἄδιψον à Galeno dicitur lib. 8. τῶν κατὰ τόπους.

Κατάπτωσις. appellatur epilepticorũ & apoplecticorum symptoma, quo repente in terram concidunt, vt ait Galenus lib. de totius morbi temporibus.

Καταρραγῇ κοιλίη. ἀθρόως ἐκκριθῇ. hoc est, cõfertim & impetu excrementa profuderit, aluus abunde descenderit. annotat Galen. comment. in prorrhet.

Κάταρρος ἢ

Κατάρρους. catarrhus. Est descensus humoris è capite in os: sic enim proprie nominatur: quemadmodum cum in nares, κόρυζα: cum in fauces, βράγχος: cum in gurgulionem, σταφυλὴ & κίων appellatur. Nascitur eiusmodi distillatio à cerebri intemperie frigida & humida, & ab omnibus quæ replent caput.

Καταρτισμός. est, inquit Gal. translatio ossium à sede non naturali in sedem naturalem.

Καταρχάς. significat apud Hippocrat. non tantum per initia morbi, sed simpliciter primo, vt annotauit Gal. commen. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Κατάστασις. constitutio. Apud Hippocratem eo nomine dicitur collocatio cuiusque rei in suam sedem, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Idem etiam sic solet vocare omnem cuiusque rei formam, vt scribit Gal. comment. 3. τῶν ἐπιδημ. sed peculiariter dicitur de aere & morbis. Ac in aere quidem dicitur ἡ παρὰ φύσιν ἐν τῷ περιέχοντι κρᾶσις, hoc est, aeris præter naturam temperies. Quæ enim secundum naturam est, ὥρα, hoc est anni tempus, dicitur, suntque eius quatuor omnes differentiæ propriis temperamentis & nominibus designatæ: ver, æstas, autumnus, hyems. in quæ si aliqua præter naturam temperies inciderit, ea non iam ὥρα, sed κατάστασις proprie nuncupatur. In morbis vero κατάστασις vocatur quædam veluti forma morbi, secundum quam ex tantis & talibus constituitur vniuersalibus temporibus, seu qualiscunque ex totius morbi temporibus compositio, quemadmodum Galenus docuit libro primo τῶν κρίσεων. Hæc autem non aliud est quam totius morbi duratio circumscripta temporibus quatuor, quæ totius morbi tempora seu vniuersalia appellamus.

Κατάσκεμμα. τὸ δὲ κατάσκεμμα καὶ ἐπίσκεμμα, hoc est, veluti quædam confirmatio & animaduersio, apud Hippocr. lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Κατασχασμός. scarificatio: vide ἐγχάραξις.

Κατατείνειν. verbum est ab Hippocrate vsurpatum, vt scribit Erotianus, οὐκ ἐπὶ τῆς τάσεως, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καταθέσεως: hoc est, non pro tensione vsurpatum, sed pro dispositione: vt quo loco scribit, τὸν δὲ ἄνθρωπον, πυέλου γε ἢν ἐνδέχηται, πολλῷ θερμῷ λοῦσαι· κἄπειτα ὑπτιον κατατεταμένον, iacentem atque decumbentem significat. deinde paulo post vbi scribit, ἔπειτα αἱ ἀρχαὶ πρὸς ξύλον ὑπεροειδές τι προσδεδέσθωσαν, ἁρμόζουσαι τὸ μῆκος τῷ ὑποτεταμένῳ, τουτέστι τῷ ὑποκειμένῳ. Similiter libro de fracturis, vbi dicit, γνώμη δὲ ἄν τις τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα κατατείνας, ὡς ἐπιδέουσι τὸ σχῆμα, hoc est, eo habitu & figura componens, supinamque collocans. Neque enim toto eo loco κατατείνειν aliud significat quam κατατίθεσθαι: vt & aliis quibusdam locis κατάτασις αὐτὴ ἡ κατάθεσις ab eo dicta est.

Καταφορά. est magna & grauis somnolentia. Huius tamen Gal. libr. de comate duas facit differentias, vt probatissimos medicorum scriptum reliquisse asserit. Vnam somnolentam vocat, alteram simpliciter cataphoram, vel cataphoram non somnolẽtam. Cataphoram somnolentam vocat, in qua æger profundo & diturno somno premitur. Alteram vero in qua ægri vigiles manent, cum ipsis diuersæ variæque imagines rerum semper succedant, quæ illorum mentem moueant interrumpantque somnum. Quamobrem insomnes quidem extant vt plurimum, de lecto autem surgere, vigilantiumque opera exercere nequeunt. Oculi namque eorum maxime grauantur, suntque adeo in somnum propensi, vt credere possis eos facile dormire posse. Verum non solum non dormiunt, sed etiam spem dormiendi nullam habent. Vtraque autem cataphora, tam ea quæ cum somno, quam ea quæ sine somno est, id habet commune quod ægri oculos attollere nequeunt, summa grauedine detentos, & quasi ad ineundum somnum cõparatos. Vtraque etiam fit grauato ob vtilis succi copiã cerebro, vt in ebriosis: interdum vero & propter pituitosum humorem, aut propter vehementem absque humore frigiditatem. Gal. lib. 13. meth. medendi videtur facere τὴν καταφορὰν genus quoddam omnium malorum quibus sine febre sopor quidam altus incidit, his verbis: ἐπεγείρειν καὶ τέμνειν καὶ θερμῆναι προσήκει τὸ πάχος τοῦ λυποῦντος χυμοῦ, ὅσις ἄνευ μὲν τοῦ συνεχῶς, καταφορὰς βαθείας ἐργάζεται χωρὶς πυρετοῦ· ἃς ὀνομάζουσιν ἀποπληξίας καὶ κάρους καὶ κατοχάς. εἰ δὲ καὶ σύμπιπτό ποτε μετὰ πυρετοῦ γίνεται τὰ τοιαῦτα

καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτο νόσημα λήθαργος. hoc est, vt conuertit Linacer, in contrariis autem viciis excitare, ac noxii humoris qui citra putredinem & citra febrem altos sopores inuehit, crassitudinem incidere atque excalfacere. tales nimirum impetus soporis, apoplexias & caros & catochas Græce vocant. Quod si aliquando humor putrescat, vtique cum febri incidunt ea genera: vocaturque morbus Græce lethargus. His enim verbis videtur velle, apoplexiam, carum & catochen, species esse cataphoræ.

Κατάφρακται. deligaturæ nomen est, quæ iis adhibetur quibus deligare iuxta iugulum conuenit latum os scapularum, pectus, dorsum aut latera. nomen illi inditum est à similitudine thoracis Romani quem cataphractam vocant. vt scribit Galen. lib. de fasciis.

Καταφρονεῖν. κατανοεῖν. apud Hippocr.

Κατάχλοα. ἄγαν χλοώδη, valde virentia, apud Hippocratem.

Κατεπλήσσετο, ἀποπληκτώδης ἐγένετο. stupidus atque attonitus euasit, apud Hippocr.

Κατεχόμενοι. idem quod κάτοχοι, id est, catocho siue catalepsi laborantes, vt scribit Gal. lib. 4. de causis pulsuum.

Κατηβολῇσι. hoc est, circularibus principiis accessionum, apud Hippocr.

Κατηΐσθει. ἐσωφρόνει, ᾐσθάνετο, intelligebat, sentiebat, apud Hippocr.

Κατηπεδανοῦ. κατησθενηκός. infirmũ, apud Hippocr. Nam & Homerus ἠπεδανὸν ἀντὶ τοῦ ἀσθενοῦς dixit Iliad. θ.

Ἠπεδανὸς δέ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι.

Κατηδησάμεναι. συνδεδεμέναι, id est, colligatæ, apud Hippocr.

Κατηπορήθη. ἠδυνατήθη, hoc est, non potuit. apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.

Κατήρτητο. ἐσωφρόνει. καθεστήκει. ad mentem rediit, sedatus est, apud Hippocr.

Κατονεύεσθαι. idem quod ὀνεύεσθαι, apud Hippocr. hoc est, per axem extendere.

Κάτοξυ νόσημα. peracutus morbus. Is dicitur qui intra septimum diem iudicatur. Qui enim longius procedit, simpliciter acutus est. sunt autem duæ eius differentiæ: qui namque exacte peracutus est, quarto die soluitur: qui non exacte, ad septimum vsque producitur. Omnis ab initio maximos labores habet: in primos enim dies morbi vigor incidit, vel non longe post quartum differtur. Est autem gemina peracutorum morborum differentia. Alii velut vna quædam accessio sunt, nullo modo remittentes, alii vero vt scribit Galenus in aphor. 36. libr. 4. primam statim accessionem vehementissimam habent, & reliquas per diem tertium proportione respondentes, sed quæ quartam rarissime excedant.

Κατοπτὴρ. instrumentũ chirurgicum apud Hippocrat. quod aliter ἑδροδιαστολεὺς dicitur à sede aperienda. sic & quod vteros muliebres diducit, διόπτρα vocatur. Erotianus τὴν μηλωτὴν interpretatur.

Κατορχίτης οἶνος. vinum catorchites, quod & sycites alio nomine dicitur. Fit enim è fico, quẽ alii, vt scribit Plinius, palmiprimum, alii catorchitem vocant. Habetur eius compositio apud Dioscoridem lib. 5.

Κατοχὴ ἡ

Κάτοχος. est in somnum, sed sine somno & febre, propensio, per quam & oculi manent aperti & seruatur secundum naturam spiratio. Hic affectus cerebri posteriora magis occupat. Eo qui detinentur, κάτοχοι & κατεχόμενοι dicti sunt. Habent autem tensos apertosque oculos, non vt comatosi & cataphorici clausos. In his siquidem humiditas affectionis causa est, neruorum firmitatem roburque dissoluens: in illis vero propter siccitatẽ tensio oritur, vt annotat Gal. comment. 2. in libr. 1. prorrh. quo loco hanc affectionem exemplo idem scite depingit. Quidam enim ex suis condiscipulis, cum assiduo disciplinarum studio se fatigaret, malo hoc correptus est: iacebat, inquit, veluti lignũ prorsus inflexus rigidusque atque extensus, videbaturque oculis apertis nos ita intueri, vt ne conniueret quidem, nihil tamẽ loquebatur. Is quoque tempore eodem quæ loqueremur audiuisse se dicebat, quanquam non euidenter clareque, nonnulla item & memoria tenens referebat, præsentesque omnes sese conspexisse, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret, sed neque loqui tũc potuisse neque membrum vllum mouere. Adeo varia erãt & differentia huius ægri symptomata, vt partim somno premi, partim vigilare videri potuerit. Itaque composito quoque nomine à quibusdam ἀγρυπνοκῶμα appellatur, hoc est, sopor vigilans. Cuius vt symptomata, sic etiam causæ contrariæ esse dicuntur. Nam ex bilioso humore & pituitoso simul in cerebro redundantibus prouenit. Atque vt mistam habet originẽ, sic nomine composito ἀγρυπνοκῶμα appellatur, mediaque affectio statuitur inter phrenitidem & lethargum, & species quædam delirii siue amentiæ esse, vt habetur apud Aetium. Sunt tamen qui κάτοχον & ἀγρυπνοκῶμα differre velint, dicentes τῆς κατοχῆς non compositam, sed simplicem causam esse, frigidiorem scilicet siccioremque humorem obstruentem ventriculum posteriorem cerebri, quo detentus æger repente in illo permanet habitu quo correptus est, siue stans, siue sedens, oculis etiam vel clausis, vel apertis. Ego tamen multis apud Galen. locis κάτοχον, κατοχὴν, κατάληψιν & ἄγρυπνον κῶμα idem significare, & eiusdem affectus diuersa esse nomina deprehendi.

Τὰ Κάτοχα. apud Hippocrat. in prorrh. quidam interpretantur ea quæ morbum κατοχὴν vel κάτοχον dictum inferunt: alii vero morbos stabiles firmosq; ac veluti hærentes, ἀπὸ τοῦ κατέχεσθαι.

Κάτοχοι. prominentes pinnæ quæ vertebris infiguntur: ἀπὸ τοῦ κατέχειν.

Κάτοχος. dicitur fascia longior quæ in orbem faciei & capiti circumdatur, vt *περισκέπαστρον* (quod operculum capitis est tribus fasciis constans) comprehendat contineatque sicut docet Gal. lib. de fasciis.

Κατωμισμὸς. modus vnus est reponendi restituendique humeri prolapsi, quo super summum humerum alterius qui maior sit, hominem ægrum collocant, vt summo suo humero æger ala suspendatur, sicut aperte declarat Hippocr. lib. de articulis.

Κατωτερικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta deiectoria, quibus viscera vitioso succo referta expurgantur: Galen. lib. 7. Methodi sub finem. Proprio & vsitato nomine *καθαρτικὰ* appellantur.

Καυκαλὶς. caucalis. Est herba cauliculo dodrantali, interdum altiore, subhirsuto, foliis apio similibus, fœniculi modo per extrema multifidis hispidisque, vmbella in summo candida odorataque. Dioscorides & Galenus apud aliquos syluestre daucum tradunt nominari, non à similitudine, vt aliqui credunt, quasi rudimentum quoddam esset nascentis dauci, sed quod & gustu & viribus id imitetur, cum, vt inquit Galenus, eodem modo excalfaciat, exsiccet & propellat vrinam. Quod vero extremum folium in Gallinæ pedem conformatur, gallinaceum pedem, vt inquit Dioscor. appellarunt. Est & *καυκαλὶς* species quædam myrrhæ præter modum exoletæ, nigræ & retorridæ: vt author est Dioscor. cap. de myrrha.

Καυληδὸν κάταγμα. Est fractura ossis per transuersum facta, fracti ossis partes ita separans, vt è directo non iaceant, quemadmodum lib. 6. meth. med. Gal. scribit. Idem vero & commen. 2. *εἰς τὸ περὶ ἄρθρων*: vbi, inquit, cõminuto osse nihil integrum relinquitur partibus inter se recedẽtibus, ita vt nullo pacto cohæreant, huiusmodi fracturæ speciem recentiores medici *καυληδὸν* à fracti caulis similitudine appellant, imitati ea in voce Hippocratem qui lib. de articulis de maxilla loquens scripsit *ἢν δὲ κατεαγῇ ἡ γνάθος, ἢν μὲν μὴ ἀποκαυληδὸν παντάπασιν, ἀλλὰ ξυνέχηται τὸ ὀστέον.* hoc est, si vero maxilla rupta fuerit, si non prorsus quidem in caulis modum fracta sit, sed adhuc os continetur. Hoc enim in loco *τὸ ἀποκαυληδὸν* manifesto opposuit *τῷ συνεχεῖ.* Paulus Ægineta author est *τὸ καυληδὸν κάταγμα* dici etiam *ῥαφανηδὸν* & *σικυηδὸν*, à similitudine fractæ radiculæ & cucumeris.

Καυλὸς. dicitur in plantis & oleribus in altum surgens veluti virga. Dicitur & *καυλὸς* ab anatomicis pudendum virile, quod vulgo virgam appellant, Latini penem. vide *αἰδοῖον.* sic etiam ostium vteri vocatur in mulieribus.

Καῦμα. æstus. sunt qui interpretentur apud Hippocratem febrem, quam & *πῦρ* appellauit, alii vero ambientis aeris feruorem, alii cauteria & eschàras. quos omnes verum dicere annotat Gal. comment. in aphor. 13. lib. 7.

Καῦσος. ardens febris. Est febris continua, tertio quoque die acerbior cum ardentissimo calore & siti immensa. Continuam dico quã Græci *συνεχῆ*, non quam *σύνοχον* appellant. Est enim *ὁ καῦσος* species febris *τῶν συνεχῶν*, vt quæ habeat tertio quoque die exacerbationes, quas nullas habet *σύνοχος*, ab initio ad finem vnica accessione constans. Est autem *ὁ καῦσος* tertianæ febri intermittenti *ὁμογενὴς*, vt qui ab iisdem causis eodem humore, eodem anni tempore, & iisdem corporibus proueniat, à quibus & tertianæ febres excitari solent. In sola accessionum longitudine atque in rigore discrimen est. In tertiana intermittente primum rigor, deinde *ἀπυρεξία* est. Verum ardentis febris exacerbationes nullo cum rigore fiunt, nec vnquã integre soluuntur, sed modice tantum remittuntur, semperque noua præhendit priusquam prior resederit. Proueniunt enim in febribus intermittentibus rigores, quod per venas & per totum corpus humores ferantur: qui quoniam per ardentes febres immobiles sunt, & vna in parte collecti, ideo in ea nullum rigorem inducunt. Quemadmodum autem intermittentis tertianæ gemina differentia est, sic & *τῶν καύσων.* Alius enim exquisitus est, vehemens & biliósus, alius nothus, mitior, & pituitosus. Legitimus est, qui ob solam flauam bilem manentem adhuc intra vasa, sine aliquo visceris affectu accenditur. Eius causa est, vt scribit Hippocrat. lib. *περὶ διαίτης ὀξέων*, sanies tenuis, quam *ἰχῶρα* vocat, acris & biliosa, à venis per æstatem siccatis attracta, & toto in corpore accensa, vel à partibus robustioribus depulsa in imbecilliorem. Neque enim biliosum humorem qui causum facit, colligi in toto corpore necessarium est, vt qui aliquando vel in ventriculo & maxime ipsius ore, vel in pulmonibus, vel parte sima iecinoris, vel ieiuno etiam intestino concludatur. Ac in his quidem locis putrescens, præter febrem, alia quoque multa symptomata generat, è quibus duo præcipue sunt *παθογνωμονικὰ*, hoc est, propria & perpetua, calor deurens & sitis inexplebilis, si in parte humor constiterit, à qua sitis solet excitari: alia vero *συνεδρεύοντα*, hoc est, assidentia, vt lingua sicca, nigra & aspera, ventris dolor mordax, deiectio interdum liquida, pallida, vigiliæ, delirium, & alia pleraque quæ ab Hippocrate lib. 1. epidem. exponuntur.

Καυστικὰ φάρμακα. adurentia medicamenta. sunt medicamenta calida & sicca quarto gradu, quæ extrinsecus imposita vrunt, subiectasque partes diducunt & aperiunt. Eadem & *ἐσχαρωτικὰ* appellantur, quod crustam vstis partibus inducant. Eorum materia sunt: lixiuium, calx viua, auripigmentum, sandaracha, sory, chalcitis, misy & alia id genus.

Καύσωμα πύρωσις. hoc est, inflammatio & ardor, apud Hippocr.

Καυτήριον. cauterium. Est quod vrendi vim ha-

bet. Vsurpatur tam pro medicamento quod potestate vrit, quam pro ferro candente, cuius vsus plærumque necessarius est, vel ad sistendum sanguinis profluuium, vndecunque manauerit, vel ad intercipiendas defluxiones, vel ad ossa cariosa & maligna vlcera. Id ferrum καυτῆρα Hippocrates appellauit. Erat autem, vt scribit Galenus, æreus calamulus perforatus in fundo, per quem paruum ferrum adurens demissum adurebat.

Κάφουρα. camphora. Quid sit non satis constat, propterea quod longe post Dioscoridis, Plinii & Galeni sæcula inuenta sit. Aetius, Actuarius & Simeon & Arabes mentionem eius fecerunt. Ausi etiam ex his quidam sunt quid esset dicere, maxime Aetius in libro quem scripsit de facult. alimentorum: scilicet Camphoram esse gummi aut lacrymam arboris Indicæ valde patulæ, nascentis in montibus mari vicinis, cuius lignum sit album, ferulaceum, leue, intra cuius fungosam medullam camphora contineatur. Eius autem facultates idem Aetius describit, dicens maxime, eam prodesse acutis morbis, & doloribus capitis à calore contractis: valere etiam cum ad omnium partium inflammationes, tum maxime iecinoris. Cæterum renes & vasa spermatica impense refrigerari, & in iis genituram cogi. Nec tamen omnes eam affirmant arboris esse gummi, sed quidam ex iis quasi dubiam rem proponunt. Alii vero quibus nouissime accessit Georgius Agricola, Arabas & recentiores Græcos male de camphora sentire dicunt, quod eam gummi aut lacrymam esse arbitrentur, sed bituminis speciem esse contendunt. Cuius quidem rei hęc fere sunt argumenta. primum quod mercatores interdum quasdam bituminis particulas simul cum camphora ab Indis ad nos apportent, deinde quod si linum xylinum aquis madidum, cum ex succino conficitur oleum, imponitur in operculum, fumum camphoram olentem emittit: vt non sine ratione dixerit Auicenna, in succino odoratam camphoræ vim inesse. Præterea non minus quam reliquum omne bitumen & facile ignem concipit & ardet. Ad hæc vero accedit Arabum quorundam authoritas, nempe quod Auerrois lib. 5. collig. dicat ambram, quam non est dubium in bituminis genere contineri, camphoræ speciē esse, quæ in fontibus marinis oritur: quodq; Serapio scripserit camphoram copiosam gigni cum terra crebris motibus concutitur. Sic enim per terræ motus non aliter quam sulphur & reliquum bitumen profunditur. Est autem duplex camphora, vna natiua, altera factitia. Natiua nō est coloris vnius: nam aut alba est & dilucida, habēs maculas subrubras, aut alba & obscura, aut fusca est. Factitia autem omnis alba est. Vtraque autem acri & amaro sapore est, & odore iucundo. Factitia omnis fere est quæ ad nos defertur in pastillis, atque hoc modo parari dicitur: Bitumen Indicum, ex quo natiua efflorescit camphora, in vase subiectis carbonibus ardentibus coquitur, eiusque partes tenuissimæ in candidum colorem versæ in operculum feruntur, quod ipsis collectis eam quam videmus dat figuram. Quod si camphora bituminis genus est tenuissimum & subtilissimum, male iudicant qui eam in tertio gradu frigidam esse asserunt. Est enim bitumen calidum. Proinde rectius ille qui scripsit eam in secūdo gradu esse calidam & siccam, præsertim vero factitiam, vt experiētia docet & sapor comprobat.

Καχεξία. malus habitus corporis. Species est τῆς ἕξεως, contraria τῇ εὐεξίᾳ. Est autem solidarum corporis partium deprauatio, qua alimentum omne corrumpunt. Habitus enim corporis ipsæ solidæ partes appellantur, quas continentia Hippocrates appellauit. hic vbi permultum recessit à naturali temperamento, tertiam alimenti concoctionē quæ in ipso, hoc est, in solidis partibus, peragi debet, male perficit, alimentum corrumpit, & in qualitatem à natura alienam deprauat. Inducitque cacochymiam (quam perpetuo illa coniunctam habet, cum econtrario non sit necesse, vbi cacochymia sit, illic esse protinus & cachexiam) atque omnē excrementi genus. Corrumpi enim potest alimentum non in aquam modo, vnde hydrops (quod vitii genus lib. 1. de aliment. facult. de lente agens, aqueā καχεξίαν appellat ad aliarum differentiam) sed & in bilem vtramque: ex quo interdum icteri, psora, lepra, elephantiasis, vitiligo: hi enim morbi à malo habitu proueniūt. quia vero corrupto alimento non potest probe nutriri corpus, fere fit, vt cachexiæ atrophia succedat: quare inductus Celsus lib. 3. καχεξίαν definiuit esse tabis speciem vbi malus corporis habitus est, morbum per symptoma definiens. Est autem cachexia non vniuersi modo corporis vitium, sed & singularū partium: namque incolumi reliquo corpore cerebrū quibusdam melancholicis καχεκτικὸν est, & ex longa lippitudine, vt ait Galenus, oculis καχεξία inducitur. Ea euenit quoque iecinori, deque ea præcipue medici egerunt, quod multorum morborum origo sit: siquidē de hac intelligendum est quod scripsit Paulus lib. 3. cap. 47. τὴν ἀρχὴν τῶν ὑδρωπικῶν παθῶν, καχεξίαν καλεῖν εἰώθαμεν. hoc est, principium hydropicorum morborum, cachexiam vocare consueuimus. Solam enim iecinoris καχεξίαν intelligit. similiter & Aetius lib. 10. ex Archigene dicens καχεξίαν à Græcis appellari cum corporis habitus in aquositatē diffunditur. id enim & quæcunque postea dicit, ad eam modo καχεξίαν pertinent quæ iecur occupat. verum iecur tantæ est in corpore nobilitatis, vt malus eius habitus protinus in vniuersum corpus abeat, totique communicetur, & vniuersalem cachexiam inuehat.

Κάχλα. dicitur à quibusdam τὸ βούφθαλμον, vt habetur apud Dioscor.

Κάχρυς. vide κάχρυς. est autem legumen frumentaceum. Dicitur à quibusdam hordeum in furno tostum, vt facilius commoli possit & in farinam redigi. Significat etiam rorismarini semen apud Dioscoridem. Similiter & Theophrastus histor. plantarum lib. 9. cap. 12. scribit τῶν λιβανωτίδων duo esse genera: alterum ἄκαρπον, alterum κάρπιμον: & huius τὸν καρπὸν vocari κάχρυν. etiamsi nonnulli κάχρυν nominari volunt ipsam τὴν κάρπιμον λιβανωτίδα. vt & fructus & planta eodem nomine appellentur.

Καψικόν. sic dictum est à recentioribus Græcis τὸ καρδάμωμον, quod in eo semina per ordinem digesta, quibusdam thecis inuoluentibus quasi capsis congerantur.

Κεάζαι. δῆσαι. apud Hippocr. vt annotauit Erotianus. hoc est, vincire & deligare.

Κεάσαι apud Hippocr. ἀντὶ τοῦ σχίσαι. hoc est, scindere & diuidere.

Κεγχραμίδες. dicuntur grana seu semina fici. Hæc sicca sunt & quodammodo adstringentia, deuorataque permeant non alterata, non in chylum versa, nulla denique in re immutata. qua in re similia sunt acinis vuarum.

Κεγχρίας. miliaris. species est herpetis. sic dicitur à similitudine quam habet cum milio. Quippe non protinus vlcus facit, quemadmodum alter herpes, sed admodum exiguas pustulas ad speciem milii, quæ ipsæ interposito spatio in vlcus abeunt. vide ἕρπης.

Κέγχρος. milium. Est frumenti genus stipula cubitali, geniculata, folio arundinaceo, semine in longis paniculis tereti & pendulo, radice numerosa altaque ac multiplici fruticante culmo. Eo, inquit Galenus, in panes abutuntur quibus cæterarum frugum inopia est: sed hi corpus parum alunt, atque etiam refrigerant, suntque natura siccissimi & friabiles. Sunt autem flatulenti & concoctu difficiles, prauumque succum gignunt. Cæterum milium primo ordine refrigerat, resiccat vero tertio exoluto, aut certe secundo intenso. Paululum etiam habet tenuitatis. Ventrem sistit, & sacculis impositum citra morsum desiccat.

Κέγχρος. à Strabone dicitur ὀκέγχρος, id est, milium.

Κέδματα. dicuntur ab Hippocrat. ex defluxione diuturni affectus, cum in omnibus articulis, tum pręcipue circa coxendicem. Affert Erotianus ex eodem Hippocrate, κέδματα appellari τὰς χρονίας περὶ τὰ ἄρθρα διαθέσεις. hoc est, vetustas in articulis affectiones.

Κεδρέα. idem quod κεδρία, de quo postea. Nam apud Galenum & Paulum per ε scribitur, Apud Dioscoridem & alios fere omnes reperio scriptum per ι: apud Paulum rursum etiam κεδρεία.

Κεδρέλαιον. oleum cedrinum, quod fit ex malis cedri, vt Plinii verbis vtar. Columella cedriũ liquorem nominat, Galenus κεδρίαν vocat, viribus τῆς κεδρίας mitiorem.

Κεδρελάτη. sic dicitur cedrus maior, cuius duæ etiam traduntur species. Quæ floret, sterilis est: fructifera, flore vidua, semine & cortice cupressi. Triplici dotatur fructu, iam maturo, adolescente & recens nato.

Κεδρία. cedria. dicitur modo pix cedri, modo resina cedri, è magna cedro quæ κεδρελάτη vocatur, emanans, ita vt si proprie sit loquendum, nihil aliud sit quam cruda cedri lacryma. Hanc dicunt quidam à cedrio differre, quod κέδριον liquidius sit & magis oleosum. Indifferenter tamen authores & cedriam & cedrium dicunt, & pro eodem κεδρέλαιον, κεδρίαν κεδρέαν, κέδριον vsurpant.

Κέδριον. est oleum quod è cedro nascitur, siue succus est cedri è tæda eius concisa furnis, qui primus aquæ modo fluxerit in canali. Namq; sequens liquor iam pix, quam κεδρίαν vocant, non cedrium appellatur. Sed nunc pro resina, nunc pro sudore tædarum, nunc pro pice confundunt authores cedriam & cedrium indiscriminatim nominantes. Eo reliquæ res cum sunt vnctæ, vti etiam libri, quantum Vitruuio placet, à tineis & carie non læduntur. Huius tamen vsum Plinius damnat propter ancipitem naturam viuentia corrumpendi, & defuncta conseruandi, cum vitam auferat spirantibus, defunctisq; pro vita sit. Cuius quidem diuersitatis rationem Galenus docet, quia tametsi adurat, ita vt ordine quarto calfacientium censeri meruerit, inter omnia tamen erodentia medicamenta, infirmissimum sit. Proinde viuentibus ad motum vitali calore adiuncto acquirit vires & quasi accenditur, atque ita iugulat: sed defunctis additum, putrilaginem exterit & vitiosos humores depascit, quibus detractis corpora à labe corruptionis asserit.

Κεδρίς. cedrula. est frutex cedro similis, in Phrygia nascens authore Theophrasto. κεδρίδας autẽ Nicander, Galenus & Dioscorides fructus cedri appellant, quemadmodum δαφνίδες fructus lauri dicuntur. quibuscum sentit & Græcus Nicandri interpres in Theriacis, scribens etiam eos oleoso humore abundare, quo aduersus serpentes commodissime corpus perungitur. Minus hi vrunt quã cedrus os gustantis, vt mandi quoque possint. Si tamen copiosius edantur, caput, vt ait Galenus, tentant, & dolorem creant, & interanea velicatu torquent.

Κέδρος. cedrus. est arbor iunipero non absimilis, radicibus raris, per summa terræ dispersis, folio duro, acuto mucrone, capillato, spinoso, pungente, ramoso, ligno contorto, nodoso, frequentibus alis, medulla rubẽte, odorata, baccis myrti flauis, hilarib⁹, odoratis, esculẽtis, nono fructu per autumnũ cũ anniculis pendẽte. Saxosis & frigidis locis gaudet, solumq; consimile quærit. Nobis præterquam nomine omnino ignota est. Perpetua coma viret. Galenus duplicem esse scribit, alteram fruticosam iunipero adsimilem, alteram vero arborem non exiguam: vtramque vero & calidam & siccam esse tertio ordine.

Κέδρινον ἔλαιον. ἢ κεδρία, apud Hippoc.

Κεδρόμηλα. ſunt mala quæ & Μηδικὰ vocantur: Latine Medica mala & Citra. In arbore creſcunt omnibus anni temporibus pomifera, aliis deciduis, aliis ſubnaſcentibus.

Κέδρωσις. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ ἀμπελολεύκη. hoc eſt, vitis alba.

Κειρίαι. ſic dicuntur lumbrici lati, apud Hippoc. qui & ταινίαι dicti ſunt. vide ἕλμινθες.

Κεκράκτης. φωνητικοί. hoc eſt, vocales, apud Hippocratem, ἀπὸ τοῦ κράζειν, hoc eſt, à clamando.

Κεκομῶσθαι. ἐν κόμαις εἶναι. hoc eſt, comate teneri, apud Hippocr.

Κενεαγγείη. vaſorum inanitio. Id enim proprie & primum ſignificat, eoque nomine Hippocrates omnem vacuationem appellat ab accidente, quod ab omni vacuatione vaſa vacua reddi ſoleant. Quidam tamen ex interpretibus Hippocratis, vt refert Galenus, κενεαγγείην interpretantur τὴν φλεβοτομίαν: aliqui vero, inter quos ipſe Galenus eſt cum pleriſque in locis, tum comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, τὴν ἀσιτίαν, id eſt, inediam, tanquam nomine generis etiam in ſpecie deſignanda omnes homines vti conſueuerint.

Κενέβρεια. morticinæ carnes. τὰ θνησίδια καὶ νεκριμαῖα κρέατα, apud Hippoc.

Κενεών. vocatur pars ea corporis quæ inter thoracem eſt & os quod ad ilia pertinet. ſic dicta eſt, quod inanis ſit & deſidat, vt annotauit Galenus commentar. 2. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον. Idem commentar. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ſcribit ilia ab Hippocrate vocari κενεῶνα, eamque regionem ab eo intelligi quæ eſt inter oſſa coxarum & coſtas nothas, quæ omnino ſine oſſe eſt. Similiter comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, vbi ſcribit Hippocratem eas quæ in in ſpatiis alui inanibus (Latini ilia vocant) continentur partes, vno communi vocabulo complexum eſſe. Has autem eſſe ieiunũ, lactes tenuiaque inteſtina. Namque veriſimile eſſe omnes eas partes ab Hippocrat. κενεῶνας appellari quæ inter extremam thoracis coſtam & coxendicis oſſa continentur. Siquidem inanis tota ea regio videtur, ſi tam cum inferis quam cum ſuperis partibus, vtriſque oſſeis conferatur. Alio nomine λαγόνες dici videntur.

Κενήστρη & Κένορον. vide ἄκνηστις.

Κενὸς σφυγμός. pulſus vacuus. Qui digitorum impreſſione conſidet, ſeu qui aeris modo arteriam excitat, vt digitorum impreſſione loci inanitas occurrat. Contrarius eſt τῷ πλήρει. ſumptaque eſt tota hæc differentia à quantitate infuſionis humorum arteriæ, ſeu à cõtentis in capacitate arteriæ. vide Galenum lib. 4. de pulſuum dignotione.

Κενταύριον. Centaurium. herba eſt duorum generum: vnum maius, alterum minus dicitur. Eſt autem Centaurium maius folio nucis iuglandis oblongo, viridi braſſicarum colore, ſerratis in ambitu, caule rumicis, binum ternumque cubitorum, agnatis multiplici ſobole fruticantibus ab radice, in quibus capita ceu papauerum è rotundis oblonga: flos in cœruleum inclinatus, ſemenque cnico ſimile, floccis inuolutum, vt in lanigeris ſolet floribus, radice vaſta, ſolida, ponderoſa bicubitalique, ſucco madida, acri cum adſtrictione quadam, nec citra dulcedinem rubeſcente. hæc eſt quæ nunc ab officinis, quanquam falſo nomine, Reuponticum nominatur. Eſt autem dictum Centaurium quod ipſum Chiron Centaurus inuenit habet facultates contrarias: acris enim eſt eius radix ſimulque adſtringens cum leui dulcedine. Itaque & menſes & fœtum prouocat, & vlcera glutinat ſanguinemque reiicientibus prodeſt. Atque etiam ſpirandi difficultati & inueteratæ tuſſi cõuenit. Centaurium vero minus origani hypericiue ſimile eſt, caule ſeſquipalmum alto, fruticanti, anguloſo, lychnidis floribus è puniceo purpuratis, folio rutæ, prælongo & minuto, partu triticeo, radice tenui, ſuperuacua & prorſus inofficioſa, ſucco herbæ efficax. Id aliqui λιβάδιον vocant, quoniam ſecundum fontes naſcitur: alii λιμνήσιον quod propter lacus in riguis vbertim proueniat. Latinis fel terræ propter amaritudinem ſummam, & febrifugia, officinis Centauria minor dicitur. In foliis eius vincit qualitas amara particeps cuiuſdã adſtrictionis. Itaque exiccant, & citra morſum. Glutinat vulnera, & vetuſta includit cicatrice, ſed & iecinoris obſtructiones expedit, foriſq; impoſitum lienes emollit.

Κενταύριος ῥίζα. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ γεντιανή, vt habetur apud Dioſcoridem, forte propter radicis amaritudinem.

Κένωσις. vacuatio. Eſt humoris è corpore, aut aliqua eius parte detractio. Detractionem appello καθαίρεσιν, quæ quoniam tum de liquidis, tum de ſolidis dicitur, recte genus vacuationis ſtatui põteſt, vt quę liquidorum tantũ ſit, vt ſcribit Gal. com. 3. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Itaque non omnium quæ in corpore continentur euacuatio proprie dicitur, ſed humorũ tantum. Spiritus enim proprie euacuatio non dicitur, ſed vel διαφόρησις, vel λύσις, vel ſi lubet alio nomine appellare, quo ipſius reſolutio diſſipatioque ſignificetur. Neque ſimiliter ſi quid intus ſolidum contineatur, quod eximi debeat, vt ὑπερσάρκωμα, porus inutilis, oſſium ruptorum fragmenta, id κενοῦσθαι dicetur, ſed καθαιρεῖσθαι, hoc eſt, tolli aut auferri. Cum vero humores, de quibus proprie vacuatio vſurpatur, multiplices in corpore contineantur, & cuiuſlibet eorum vacuatio poſſit contingere, attamen vt ſcribit Gal. in aphor. 17. ſect. 2. Hippocrat. κένωσιν ſimpliciter dicere cõſueuit, quãdo æqualis fit omniũ humorum vacuatio: κάθαρσιν vero quando ii vacuantur qui vitioſam adepti ſunt qualitatem. Sumptum tamen eſt à Galeno & poſterioribus medicis vacuationis nomen generalius, vt quicquid ſiue naturæ ſponte, ſiue arte medici ex toto corpore, vel aliqua parte quouis modo expellitur, vacuari dicatur.

Cum

Cum Quicquid dico, non spiritus, non flatus, non vllum excrementi genus, non denique fœtum ipsum excipio, quod ipse etiam partus, ipsaque lactis in mammis generatio, species quædam sint vacuationis, sicut Galenus lib. de venæ sectione aduersus Erasistratum prodidit. Ex quo apparet multas esse vacuationis differentias. Ab humore quidem, quod alia sit humorum omnium æquabilis vacuatio, quæ quidem exquisitissima fit per venæ sectionem, vt scribit Gal. commentar. aphor. 17. lib. 2. & secundum eam quæ per malleolorum scarificationem perficitur, vt ipse facere consueuerat, & quæ per exercitia, vel frictiones, vel balnea, & præterea ex accidenti per inediam. Neque enim per se ipsam inedia euacuat, vt singula ante dicta, sed ratione transpirationis. Nullo enim ingesto cibo in vacuati locum, tunc manifesto apparet facta vacuatio, quæ ante latens & cæca fuerat. Alia vero vnius tantum humoris sit, aut excrementi, vt pituitæ, aut bilis tum flauæ tum atræ purgatio, aut vrinæ, vel sputorum, vel aquarum in hydropicis prouocatio. Ab efficiente vero causa vacuationis, quod alia spontanea fit, quam αὐτόματον appellat Hippocrates, alia arte fiat. Illa rursus duplex, naturalis & præter naturam, vt est apud Gal. comment. aphor. 2. lib. 4. Naturalis, quæ à natura bene valente & munera sua optima fungente citra vim vllam perficitur. Nam quicquid superfluit aut vitiosum est, id omne per se reiicit deiectione, mictu, vomitu, sudore, tussi, screatu, & aliis id genus modis. Præter naturam vero, quæ vel retentricis facultatis imbecillitate fit, vel humorum copia, aut acrimonia eam etiam valentem irritante. Quod genus vacuationis etiam symptomaticum appellatur, & potest in omne genus vacuationis incidere. Per artem vero vacuatio fieri dicitur, cum natura vi aliqua externa solicitatur ad excretionem. Nam hæc quoque nō minus quam reliquæ omnes, naturæ opus est, sed præsidiis externis coactæ & irritatæ. In id autem ars naturam sibi in eo maxime imitandam semper proponens, multa auxiliorum genera comparauit, venæ sectionem medicamenta, φλεγμαγωγὰ, χολαγωγὰ, μελαναγωγὰ, διαφορητικὰ, & alia quo venarum vteri, aut ani orificia aperiant, vel vomitiones etiam excitent. Similiter vero & à subiecto à quo aliquid vacuatur, duplex est vacuationis differentia. Aut enim illa à toto corpore proficiscitur, vocaturque à Galeno κοινὴ, hoc est, communis, vacuatio, in lib. artis medicæ, vt quæ contingit per magnas & copiosas vomitiones, alui deiectiones, sudores & sanguinis effusiones: aut humoris est aliqua parte contenti, quæ ἰδία, hoc est, propria, vacuatio vocatur. Huius generis sunt apophlegmatismi, errhina, & per nares mediocris αἱμοῤῥαγία. His enim cerebrum ipsum vacuatur. Item vomitus mediocris & eorum modo quæ in ventriculo continentur, & balani atque clysteres intestina vacuantes. similiter menstrua naturali modo prodeuntia, & sanguinis per hæmorrhoidas moderata profusio. ad hæc scarificationes, hirudines, & quicquid etiam impactum in parte humorem potest reuellere. Quod enim à parte aliqua reuellitur, id ab ea vacuatur, etiamsi corpore non excesserit. Præterea vacuationum aliæ sub sensum cadunt, aliæ sensibus vsurpari non possunt. Sensibilis quidem est quæ fit venæ sectione, purgatione, sudore, apophlegmatismis, vomitionibus, clysteribus: sub sensum non venit quæ quotidie per τὴν ἄδηλον ἀναπνοὴν, hoc est, insensilem transpiratum, in nobis peragitur, & quam balnea, frictiones & medicamenta διαφορητικὰ cum adhibita moliuntur. Hæc enim humores attenuant & per halitum digerunt, ac flatus similiter, qui quamuis generali vacuationis significatio vacuari dicatur, magis tamen proprie ita dicuntur, si sensibiliter & cum sonitu erumpant. Sed & humoris repercussio quæ frigidis & adstringentibus medicamentis perficitur, species quædam vacuationis censeri potest, quod humorem loco pellat, partemq; eo vacuam relinquat.

Κεραῖαι. cornua. Sunt duæ vteri apophyses exiguæ, à lateribus ad ilia, papillæ seu cornibus exorientibus similes quas ob id κεραίας Diocles appellauit. In hæc duo cornua semen muliebre excernitur, & contractæ allantoidis extremitates desinunt. Herophilus horum cornuum figuram dimidii circuli reuolutioni comparauit. Eudemus πλεκτάνας, id est, cirros, vocauit, à cirris polyporum similibus. Praxagoras & Philotimus κόλπους, id est sinus nuncuparunt: vnde & mulieris vterum δίκολπον dixerunt.

Κεράτις. sic dictum est à quibusdam fœnumgræcum, quoniam fructum corniculis similem habeat: à quo etiam idem Hippocrates βούκερας appellauit.

Κεράμιον. mensura est quæ Atticis μετρητής, Romanis cadus appellatur. vide in dictione μετρητής. Eius nota fuit apud Græcos κρ, cum μ desuper imposito.

Κερασβόλον. dicitur à rusticis semen quod serēdo bubula cornua attingit, perque ea decidit in terram. Quod quidem genus seminis, fructum gignit ἀτεράμονα, vt scribit Plutarchus in Symposiacis, hoc est, rebellem nec coctiuum.

Κέρασμα. apud Hippocr. significat aquæ mixturam, qua aquæ frigiditatem calidiore addita frangimus, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς περὶ διαίτης ὀξέων.

Κέρασος. cerasus. Arbor est folio mespili, prædurо, latiore: corticis læuiore, colore, crassitudine tiliæ similis, flore albo, pyri vel mespili, pluribus flosculis racematim congesto, fabaceo, fructu rubro, diospyri figura, magnitudine fabæ: quanquam acinus diospyro prædurus, ceraso mollis. Fructus qui Græcis κεράσια, Latinis cerasia vel cerasa dicun-

tur, non ſemper paris & eiuſdem facultatis prouenit. Nam & in harum, ſicut etiam malorum granatorum & malorum quibuſdam auſtera qualitas, in quibuſdam vero dulcis, nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipſorum dulcium ea quæ nondum cocta ſunt ac matura, quædam admodum ſunt acerba, quædam ſimiliter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in ceraſis non ſemper. Ergo quæ dulcia ſunt, magis quę in inteſtinis ſunt, ſubducunt, ſed minus grata ſtomacho ſunt. Contra auſtera, acida pituitoſis excrementoſiſque ſtomachis ſunt apta. Siquidem magis quam auſtera deſiccant, & nonnihil etiam incidunt.

Κέρατα. cornua. Numerantur inter affectus pręter naturam. ſunt autem duæ eminentiæ oſſeæ quæ prope tempora naſcuntur. dicuntur & διονυσίσκοι.

Κεράτια. ſiliquæ. vbi κεράτια ſimpliciter dicuntur, ſignificant ſiliquas, hoc eſt, fructus arboris ceratoniæ, digitorum hominis longitudine, interim falcata, pollicari latitudine, prædulces, ſed concoctu difficiles & mali ſucci. Eas recentiores Græci ξυλοκέρατα vocant. Quæ vero κεράτια ἀκακίης dicuntur, ſignificant, vt ait Galenus, fructum acaciæ, quam ſpinam eſſe aboreſcentem Dioſcorides tradit.

Κεράτιον. ſiliqua. Eſt arbor ſiliquas, quæ κεράτια appellantur, ferens. Eſt enim κεράτιον & arboris & fructus nomen, quanquam Galenus arborem ipſam κερατωνίαν ſcribit nominari.

Κεράτιον. ſiliqua eſt dimidia pars lupini, pendens grana quatuor hordei: lupinus enim pondere ſuo octo grana hordei exæquat. Huius nota apud Græcos fuit K cuius apex inferior linea recta per obliquum ſectus eſſet, ε deſuper impoſito.

Κερατοειδὴς χιτὼν ἢ ὑμὴν. cornea tunica ſeu membrana. Eſt tunica oculi ſecunda, hoc eſt, proxime ſubiecta adnatæ tunicæ, quam ἐπιπεφυκότα appellant. Oritur à craſſa cerebri meninge, multo tamen quam ea euadit durior atque firmior, totumque oculum circumdat. Prætenditur enim humori cryſtallino veluti operimentum & propugnaculum aduerſus ea quæ extrinſecus poſſunt accidere. Ideoque non modo denſam, ſed etiam prætenuem, albam & pellucidam fieri oportuit, ne vllo pacto viſionem, humori cryſtallino (quod primum eſt viſus inſtrumentum) prætenſa impediret. Itaque non aliter quam cornu prætenue & quam accuratiſſime deraſum condita & humorem eum tuetur, & ſplendorem nihilominus tranſmittit. Græci etiam κερατοειδῆ appellarunt, ſiue propter firmitatem, ſiue quod per eam, qui illi adiacet internus humor, tanquam per cornu traſluceat, ſiue quod cornus inſtar veluti in laminas diſſoluatur, vt ſcribit Rufus Epheſius. Pluribus enim ceu corticibus conſtare dicitur à Galeno lib. de oculis. Vt autē illa ſic compoſita aptiſſima eſt ad viſionem, ita cum eius pars, quæ pupillæ anteſtat, craſſior, aut ſpiſſior, aut humidior eſt facta, viſionem impedit: ſimiliter ſi colorem mutauit. Nam craſſior & ſpiſſior viſus hebetudinem creat: humidior non eam tantum, ſed etiam vt quaſi per caliginem, vel nebulam, vel halitum quempiam, vel fumum cernatur, efficit. Mutato autem eius colore, ſicut per regium morbum contingit, pro natura coloris error in viſu reſpondet. Rugatur & ipſa iis qui ad extremum ſenium peruenerunt, tum propter ſenectæ imbecillitatem, tum propter ſpiritus ſuperne affluentis penuriam. eoque fit vt ii, ſeruata etiã pupillæ magnitudine, imbecillius, aut nullo etiam modo videant.

Κερατοφύλαξ, herba eſt foliis ſeriphii, vel potius roriſmarini aut lini quoque, capitulis arentibus, cirris ſubluteis. Sic dicta eſt quia partem oculorum κερατοειδῆ, hoc eſt, corneam, defendat, ſalutique percuſſam reſtituat. A vulnerariis cartophilago corrupte dicitur.

Κερατωνία. dicitur, vt ſcribit Galenus, arbor ſiliquas ferens, quæ κεράτια appellantur. Cui & vim ſiccandi & adſtringendi ineſſe ſcribit.

Κεραύνια. ſic dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum minus, quod fulminibus aduerſari credatur, nec iis domum vnquam percuti, in cuius tegulis vireat.

Κεραύνιος. deligaturæ nomen eſt, quæ medio pectori & dorſo deligandis conuenit. Galenus libro de faſciis duas eius differentias deſcribit.

Κερκὶς. radius. eſt os alterum cubiti ſuperius, ſed minus & breuius. Nam cum cubitus generatim dictus duobus oſſibus conſtet, vno quidem inferiori & ſubiecto, ſed grandiore, altero vero ſuperinſidente & breuiore, illud Græci πῆχυν, eodem cum tota parte nomine, hoc κερκίδα à figura rotarum paruarum radios imitante nuncuparunt. Iunguntur inuicem hæc duo oſſa vtroq; fine validis ligamentis, verum radii finis ſuperior leuiter cauus externum brachii condylum amplectitur, hacque diarthroſi manus tota nunc in pronum, nunc in ſupinum adducitur. Eſt autem radius non rectus, ſed in arcus modum inflexus adeo vt vtraque parte cubito coniunctus, in medio tamen dehiſcat.

κερκὶς etiam ſignificat piſtillum, quod ſæpe & δοίδυξ, cochleare alias ſignificans, itemque πελβήδιον atq; ὕπερος à Græcis medicis appellatur.

Κέρκωσις. cauda. morbus muliebris. Eſt autem carnoſa quædam ſubſtantia, ab ore vteri incipiens, & muliebre pudendum replens, interim etiam foras caudæ modo procidens, vnde & nomen habet.

Κερχνωδέον, τὸ κέρχνου ποιητικόν, hoc eſt, aſperitatis effectiuum, vt annotat Galenus in interpretatione vocum Hippocratis.

Κέρχνος. eſt leuis quædam ad tuſſiendum propenſio, ſimilitudinem cum nauſea habet. Vt enim

enim nausea vomitum præcedit, ita κέρχνος tussim. Itaque vt non semper post nauseam vomitus sequitur, ita neq; post τ κέρχνον tussis propter causæ paruitatem. Nam sæpe ex parua faucium aspredine κέρχνος fit, sæpe vero ex tenui aliquo exiguoq; prorsus humore, siue is à capite descendat, siue in asperis arteriis collectus sit. Hoc autem symptoma sic appellatur ἀπὸ τῆς κέρχνου. significat enim ἡ κέρχνος apud Ionas idem quod ἡ κέγχρος, id est milium. Itaque cum à faucibus asperitates quædam paruæ veluti granorum milii sentiuntur, id τὸν κέρχνον nominant, à quo κερχνώδης dicitur, quod fauces exasperat, & exiguam tussim mouet, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Κερχνώδη. dicuntur, inquit Erotianus, apud Hippocratem τὰ τραχείας ἐπαναστάσεις ἔχοντα, aspera, inæqualia: vt & apud Atticos κερχνώδη ἀγγεῖα, τὰ τραχείας ἀνωμαλίας ἔχοντα, quæ asperas inæqualitates habent. sunt tamen qui apud Hippocratem non κερχνώδη, sed χαρυκώδη & κερκώδη scribant.

Κέστρον. Betonica. herba est caulem habens tenuem, cubiti altitudine vel maiorem, quadrangulum, folia longa & mollia, frondis quernæ modo in ambitu diuisa, ad radicem maiuscula, odore iucundo. In summis caulibus semen veluti satureiæ spicatum inest. Radices vt veratri exiles. Vetones, vt Plinius tradit, in Hispania eam inuenere quæ in Gallia Betonica dicitur in Italia serratula, Græcis κέστρον vel ψυχότροφον, quoniam frigidis locis reperiatur. Amariuscula est & subacris. Incidit, calculos in renibus rumpit, pulmonem, pectus & iecur expurgat, menses ciet, comitialibus prodest.

Κεφαλαία. est inueteratus & ægre cedens capitis dolor. Hic vel continuus est vel ex interuallis repetit & exacerbatur, suntque interualla vel ordinata vel inordinata. Intermittunt enim aliquando eiusmodi exacerbationes, velut in comitiali morbo, interceditque aliquãdo tempus quoddam dolore vacuum. Verum repetit facile & leui de causa proritatur dolor, adeo vt neq; strepitus, neque vocem vehementiorem, neque splendorem, neque vini potum, neque odores quibus caput repletur ferre posint, neque item motum. Itaque in quiete & tenebris ægri ob dolorum magnitudinem decumbere cupiunt, quod tanquam à malleo caput sibi pertundi videatur. Quidam enim veluti contusionem quandam aut distensionem sentiunt, non paucis vere vsque ad oculorum radices dolor progreditur, quod signum est cerebri membranas dolore affectas esse. Nam quandoque in pericranio tantum est, qui quidem ad oculos non peruenit, sed in superficie tantum hæret. Cæterum ex doloris qui in cephalæa sentitur vehementia & diuturnitate, debilitas magna per eam facile accedit, vt prompte ab omni re afficiatur, & in eo differt maxime à cephalalgia.

Κεφαλαλγία. est dolor capitis nec diuturnus nec vehemens, nec cum magna capitis imbecillitate coniunctus, sed qualis à crapula, à sole, à labore aut febribus excitari solet. Ea enim in re ἡ κεφαλαλγία differt ἀπὸ τῆς κεφαλαίας, quod hæc inueteratus & ægre cedens dolor sit, & propter coniunctam capitis imbecillitatem facile irritabilis: illa autem nihil horum sit, sed omnia habeat multo mitiora.

Κεφαλή. caput. Appellatur id totum quod collo suprapositum est. Cuius pars quanquam facies tota existat, attamen duabus potissimum partibus constare dicitur, cranio & cerebro. in quorum alterutro si quis aut vulnus acceperit, aut sentiat dolorem, capite laborare dicitur. Ex quo fit, vt quæ cerebri aut cranii propria sunt, etiam toti capiti tribuantur. Est autem caput virtutis animalis domicilium, & sublime positum propter oculos, cum nullius alterius sensus, & nullius denique principis actionis gratia ipsum in summo collocatum esse oporteat. Collo suprapositum est, eique gemina diarthrosi coniunctum, vna quidem qua processus duo occipitis quorum vnus dexter alter sinister est, cum duabus primæ vertebræ supernis cauitatibus articulantur: altera vero per quam accliuis & prælongus secundæ vertebræ processus quem ὀδόντα, hoc est, dentem Hippocrates, alii πυρηνοειδῆ nominarunt, cum prima vertebra & cum occipitis cauitate, inter duos illos occipitis processus iungitur: subit enim ille dens in cauitatem primæ vertebræ, & deinde in occipitis cauitatem inter dextrum sinistrumque eius processum mediam inseritur, & rotundo robustissimoque ligamento illic connectitur. sic fit vt circa ipsum dentem caput cum prima vertebra, non aliter quam ostiorum verticilla circa ipsos vectes, circumagatur. Hæc prima & præcipua est capitis diarthrosis & omnium etiam securissima, tribus scilicet ligamentis validis, & octo, vt scribit Galenus lib. 12. vs. part. musculis munita. Id quod non est temere à natura factum, quod sola hæc diarthrosis non dico luxationem magnam, sed ne deflexionem quidem vel temporis momento ferre potest, quod animal repente motu omni & respiratione priuetur. Habet autem vtraque diarthrosis suũ vsum. Nam cum sint duo tantum capitis motus, rectus, qui fit annuendo & renuendo, seu flectendo & extendendo, & obliquus quo caput in latera circũagitur (is enim quo in humeros caput inclinatur, vertebrarum totius colli, non autem capitis articulationũ motus est) rectum quidẽ perficit illa diarthrosis vertebræ secundæ cum prima & cum occipite, per processum illum facta quem ὀδόντα diximus vocari: obliquum vero illa prima de qua diximus. Quod tamen non est ita accipiendum, vt non etiam iuuetur ille quidem prima, hic vero secunda diarthrosi: sunt enim sibi inuicem

adminiculo. Cæterum quæ capitis figura sit, quæ magnitudo, quæ suturæ, ἐν τῷ κρανίον explicatur, quod ad ipsum proprie hæc pertineant: quæ vero sint functiones, ἐν τῷ ἐγκέφαλος, de quibus vide suis locis.

Κεφαλὴ etiam dicitur in ossibus, quod in illis extremum est crassius & rotundum, à similitudine quę illi est cũ vero capite. quamquam non sit necesse partem illam extremam ossis plane rotundam esse & capitis modo eminere, siquidẽ in illis etiam caput dicitur, quod cauitate glenoide depressum est, in modum capitis semiputati, quale in publicis sectionibus anatomici cerebrum ostensuri, serra diuisum exhibent.

Κεφαλικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta capitis fracturarum quæ ad crassæ membranæ duplicaturam vsque peruenere. Emplastra sunt. Eorum virtus est, vt ossium squamas sursum attrahant, ac in pristinum locum reuocent, & fragmenta tum in capite, tum in aliis corporis ossibus educant. Habent enim acrimoniam quandam, vt ex alto in superficiem extimam non ossa modo, sed iis quoque multo magis humorẽ crassum aliquem & viscosum vel omnino deprauatum attrahãt. Eã autem catagmaticis valentiora sunt. Siquidem cephalica abstergendi, digerendi, & siccandi facultate prædita sunt. horũ materia est, iris Illyrica, erui farina, manna siue purgamentum thuris, aristolochiæ, panacis radicis cortex, cadmia elota, squama æris: in summa omnia quæ extergere citra morsum possunt. Quibus plærique paululum ex adstringentibus admiscuerunt, tum vt quod partibus male affectis influit repelleretur, tum vt abstergentium facultatem in profundum vsque deduceret. Verum nisi adstringentia elaborentur tritura quo ad vsque in puluerem redigantur, noxam magis quam præsidium afferunt iis quæ trahendi vim obtinent. Optime autem elaborantur, si ex aceto acri læuia reddantur.

Κεφαλίνη. vocatur ea linguæ pars quæ est ad fauces, quam & γίδον plæriq; nuncupant, quod in ea gustus putetur esse acutior.

Κεφαλοειδὲς. κεφαλὴν ἔχον. hoc est capite præditum, apud Hippocr.

Κεφαλωτόν. sic à quibusdam dici τὸν θύμον, Dioscorides scribit: nec dubium quin à capitellis, quæ gerit specie complicatarum formicarum.

Κηκὶς. galla. Est pilula inæquali superficie, salebrosa, in glandiferis arboribus præter legitimum fructum proueniens. Eius multiplex differentia est, solida, perforata, nigra, candida, maior, minor. Omnis noctu semper vniuersa erumpit mẽse fere Iunio. Quæ glandem ferunt, omnes & gallam, sed quercus optimam. Earum aliqua ὀμφακῖτις appellatur, parua quidem sed tuberosa, solida, nullo foramine peruia. Est & alia grandior & fungosa, quam Galenus ὀνοκηκίδα, quasi asininam gallam, vocari scribit à rusticis, quod ignaua sit & minus efficax. quam tamen Galeni interpres οἰνοκηκίδα, quasi vinigallam, nominat: de quo vix certo quicquam statui potest. Cæterum galla, præsertim ὀμφακῖτις, admodum acerba, terrena frigidaque est. quare desiccat, repercutit fluxiones, cõstringit contrahitque laxas partes. Desiccat autem tertio ordine, & refrigerat secundo.

Κήλη. dicitur apud veteres tumor omnis quacunque in parte fuerit, siue in scroto, vt quę vocatur ἐντεροκήλη, siue in inguinibus, siue etiam in gutture: cuius generis sunt βουβωνοκήλη & βρογχοκήλη. Postea vero magis dici cœpit de scroti tumoribus, quod illi tum frequentiores sint, tum multo magis diuersorum generum. Recensentur autem hæc fere eius generis apud medicos, βουβωνοκήλη, ὀσχεοκήλη, ἐντεροκήλη, ἐπιπλοκήλη, ὑδροκήλη, πνευματοκήλη, σαρκοκήλη, κιρσοκήλη, præter alia quæ duobus generibus constant.

Κημὸς. herba, vt Dioscorides ait, λεοντοπόδιον dicta. Nomen inditum à floris siue calycis figura, quod κημὸς Athenis pyxidiculam significaret, per quam suffragia in subiectum vasculum, quod cadiscum vocabant, demitti consueuerant. Marcellus vero aliam credidit nominis esse rationem, & λεοντοπόδιον κημὸν dictam quasi frenum. Est enim κημὸς inter cętera reticulatum aut ex viminibus textum freni genus, quo vt iumentorum ora vinciuntur, sic in amore amantium animi leontopodii radice corpori adalligata, quam amorum veneficiis vtilem esse veteres crediderunt, retinerentur.

Κῆμος. dictus est à quibusdã hoc nomine ἔχιον, vt habetur apud Dioscor.

Κηπαία. herba portulacæ similis, sed nigrioribus foliis, radice tenui. folia contra vesicæ scabiem vtiliter bibuntur, contraq; vrinæ stillicidia.

Κήρινθον. cerinthe. herba folio candido, in curuo, capite concauo, mellis succum habente. est apibus gratissima, nomen habet à fauis.

Κηρίον. fauus. est tumor in cute consistens, eamque maioribus foraminibus perrodens, ex quibus humor melli similis excernitur. Itaque tum ob foraminum figuram, tum propter excreti humoris speciem κηρίον, hoc est fauus, appellatur, & alio nomine μελικηρὶς, vt scribit Aetius lib. 6. Differt foraminum magnitudine ἀπὸ τοῦ ἀχῶρος, qui vlceris etiam in cute genus est, sed minimis foraminibus præditum per quæ humor dimanat. Cæterum κηρίον frequenter in musculosis partibus, in articulis & plantis pedum oritur, sæpe etiam sextam colli vertebram occupat, & aliquando etiam costas inuadit. Si vero in capite generatur, primum reliquis partibus, deinde caluariæ etiam putredinẽ transmittit, vt sæpe dissecto pericranio os ipsum deradere conueniat. vide μελικηρίς.

Κηρὸς. cera. Est expressorum fauorum recrementum. Medium quodammodo tenet calfacientium, refrigerantium, humectantium & desiccantium: habet vero quiddam etiam essentiæ crassæ atque emplasticum. quare

non

non modo exiccat, sed per accidens etiam humectat, perspirationes prohibens: foris autem imposita debiliter concoquit. Retinet & paulum quiddam digerentis calidæq; facultatis quæ melli inerat, præsertim noua: sed habet & quiddam acre & mordax, quod tamen facile aqua eluitur. Habet autem & pro fauorũ viribus à quibus exprimitur varias facultates: siquidem ex præstantissimo melle cera præstantissima colligitur. Gal.l. 10.meth.med. vel albam Ponticam, vel eam quæ ex Atticis fit fauis, omnibus prętulit, etiamsi mel Ponticum venenatum esse veteres memoriæ prodiderint. Nihil enim intus & foris eandem habet facultatem. Itaque quamuis cera Pontica intro quidem sumpta potest offendere, exterius tamen quæ candida est vim habet medicamentosam. Nam valde abstergit, propter amaritudinẽ quam ex absinthio contraxit, & quá nulla vnquam lotione deponit.

Κηρυβίων. τῶν ἀχύρων καὶ πιτύρων. palearum & furfurum, apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus, qui Atticam esse dictionem scribit.

Κηρωτὸν. ceratum vel cerotum. Est medicamenti genus ex oleis, gummis, succis aliisque liquoribus cera vnitis constans, & substantia medium inter emplastrum & vnguentum. Quamquam non perpetuo vna eius forma est: siquidem aliquando humidius, aliquando siccius fieri potest. Ac humidum quidem est, vt ait Galen. lib. 10. meth. medendi, ceratum rosaceum describens, quod triplum aut quadruplum ad ceram oleum habet. Sic dictum est quod magna ex parte cera constet.

Κηώειον ἢ

Κιβώτιον. Nomen est AEgyptiæ fabæ, quasi dicas arculam. sic dicta est quoniam feratur ipsa, humenti glebæ mandata, & ita in aquá demissa. Author Dioscorides cap. de AEgyptia faba.

Κιγκλισις ἢ

Κιγκλισμὸς. significat apud Hippocr. breuem & exiguum motum, vt annotat Galen. comment. 1. & 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Sic dicitur ἀπὸ τοῦ κίγκλου. Est autem auis quam motacillam ab assidua caudæ agitatione Latini appellant, à Græcis autem etiam ἴυγξ & σεισοπυγὶς & κίναιδος dicitur.

Κίθαρος. dicitur à quibusdam ὁ κίθος atque etiam ὁ κιθός, vt habetur adud Dioscor. Gal. vero ἐν ταῖς γλώσσαις. scripsit ab Hippocrate τὸ θώρακα, hoc est pectus, sic appellari.

Κίκι. ricinus. Dicitur & κρότων, & σίσαμον ἄγριον, & σέσελι κύπριον. Frutex est paruæ ficus magnitudine, folio platani, læuiore, nigriore, maiore, ramis & candice arundinum modo concauis, semine vuarum aspero quod purgatum effigiem ricini animalis repræsentat. Ex hoc premitur oleum quod κίκινον dicitur, cibis quidem fœdum, sed lucernis emplastrisque vtile. Nec vero oleum tantum ad claritatem, sed etiam eius medulla ad ellychnia præcipue commendatur. Eius fructus quemadmodum expurgat, detergit & digerit, sic quoque folium, sed vndequaque debilius: oleum autem quod ex semine conficitur, tum calidius est tum tenuiorum partium quam est oleum commune, ac proinde potentius quoque digerit. Cici recentiores herbarii cataputiam maiorem, vulgus Gallicũ item, officinæ palmam Christi appellant, quod folium in humanæ manus effigiem articuletur.

Κίκινον ἔλαιον. cicinum seu ricinum oleum. Quomodo paretur docet Dioscorides libr. 1. Id in AEgypto vetustissimum & fere primum fuit. Tenuius calidiusque est communi oleo, & naturam habet sabini inueterati, proinde potenter digerit, rarefacit & discutit.

Κιμωλία γῆ. Cimolia terra est terra modice pinguis, rara, mollis, candida: aut in candido purpurea. Cum sub tactum cadit, frigida sentitur. Galenus scribit eam siccare, refrigerare & parum quæ coierunt digerere, atque ita vtraque facultate agere, non aliter ac plurima medicamenta quæ digerunt & reprimunt. Est autem vt idem scribit paulo efficacior quam vel Chia vel Selinusia, nec tamen mordet, sed quia magis quam illæ abstergit, ea fullones vtuntur. Ob vim abstergendi qua pollet, σμηκτὶς etiam siue σμηκτρὶς dicta est. Olim adferebatur de Cimolo, vna Cycladum insula. vulgo terra saponaria appellatur.

Κινάρα. carduus altilis, foliis albæ spinæ vel syluestris cardui, caulibus altis, quorum summi vertices in squarosum extuberant globum, corticosis vnguibus turgentem, spicisque squamatim compactilibus coagmentatum, quorum orbis exterior viret, interior niueo candore nitescit. Hac structili nucleorum serie piceam nucem videtur exprimere, quare & strobilum Romanis dici Dioscorides asseuerat. Flos purpureo rutilat colore, qui tandem euanescit in pappos. Caput vetustate dissilit in corticeas laminas, semen ostendens cnici figura. Est autem gratissima cibis cinara, & passim adhibetur conuiuiis, sed melancholicum, vt ait Galenus, succum gignit. Sunt qui σκόλυμον interpretentur. Paulus tamen & Aetius inter illa distinxerunt, cinaram nocere stomacho, scolymum eidem prodesse scribentes. Sed non aliud habetur discrimen quam quod scolymus ferus est & syluester: cinara vero edomita cultu, mitior & altilis, cuius cibus licet sit stomacho quodammodo grauis, non tamen in totum à scolymi natura viribusque degenerat. Cinaram nunc vulgus Gallicum articolem appellat.

Κίνησις. motus. Est prioris habitus immutatio. Ea dupliciter incidere potest, nempe aut in qualitate aut loco. Quæ in loco agitur mutatio, latio dicitur, quæ aliud non est quam prioris loci immutatio. Quæ in qualitate, alteratio, quæ non aliud est quam mutatio

eius quæ præfuit qualitatis. Sed latio quidem motus tum actiuus tum passiuus esse potest, alteratio vero motus tantum passiuus est eius quod alteratur. Patitur namque quod alteratur. Actiuus autem motus is dicitur, qui à se editur, idemque prorsus est quod ipsa actio, velut volatio & incessus: illa enim animalis volatilis, hic vero gressilis actio est, pariterque motus. Similiter actiuus motus eius est qui ex Gallia in Germaniam ꝑfectus est. Quippe mot' actiue est, hoc est ex seipso, siue propria natura, siue ab interno motus principio. Passiuus vero motus ille dicitur, qui ab alio extrinsecus posito excitatur. Qui enim ab alio sic calefit aut refrigeratur, vt alteretur: aut sic agitur, vt locum mutet, id vtrique non agit, sed patitur: sic qui ex Anglia in Galliam nauigauit, non ex seipso id egit, sed naui vectus est, & priorem habitum qui in loco positus erat, immutauit. Vterque motus in ipso fieri essentiam suam possidet. Dum enim quid alteratur, mouetur: cum à motu cessauerit, iam alteratum est, non autē amplius alteratur, id quod in loci mutatione pariter accidit. Habet vero & motus vterque geminas differentias: aut enim naturalis est, aut voluntarius. Naturali quidem motu ventriculus, intestina, venæ alimentum attrahunt, excrementa depellunt, cor atque arteriæ continenter pulsant: voluntarie autem musculi & nerui mouentur, atque ab his corpus vniuersum. Cuius quidem motus variæ sunt etiam differētiæ. Alius velox est aut tardus, alius robustus aut imbecillus, alius vehemens aut lenis, sicut Gal. in lib. de sanit. tuenda demonstrauit. Est vero & apud physicos alia motus species quæ generatio dicitur, non tam in qualitatis quam substantiæ mutatione posita & consistens, sed quæ à medicis sub alteratione comprehenditur, qui in hoc rerum potius qualitates quam substantias intuentur. Sensibus namque magis patent alterationes quam substantiarum immutationes, neque hæ omnino sine illis fieri possunt. Medicis enim alimenti in chylum mutatio, chyli in sanguinem, sanguinis in propriam cuiusque partis substantiam, generatio physicis censetur: eam tamen medici alterationem nuncupant, quod formæ mutatio fieri nequeat sine euidenti multarū qualitatum alteratione. Quod si quis volet generationem corruptionemque ab alteratione distinguere, motusque diuersos facere, quorum illi ad substantiam vel ex substantia sint, hæc vero ad qualitatem, triaque propterea motuum genera statuere, non sine ratione fecerit: quemadmodum & si motus speciem quandam ex alteratione locique mutatione compositam, cuiusmodi auctio diminutioque est, constituat, Galenum authorem sequetur, à quo etiam ista scripta sunt initio lib. 1. de facult. natural.

Κιννάβαρι. cinnabaris. Græci neutro, Latini fœminino genere efferunt. Sed quid sit variant sententiæ. Dioscorides scribit quosdam cinnabarim eandem esse cum minio existimasse, alios vero sanguinem draconis, quod intento colore nec diluto prædita sit. Plinius dicit cinnabarim Indicum nomen esse, & sic appellari saniem draconis elisi elephantorum morientium pondere, permixto vtriusque animalis sanguine, neque alium esse colorem qui in picturis proprie sanguinem reddat: cui & Iulius Solinus in varia historiarum lectione, cap. 28. assentitur. Contra vero medici fortiter reclamant, dicentes id commentum esse mercatorum. Leonicenus quiddam metallicum esse censet, forte quod eius mentio inter metalla à Dioscoride & Galeno facta sit, cum tamen ille quid cinnabaris sit taceat, quid non sit dicat. Aetius lib. 15. cap. 12. in descriptione emplastri quod πορφύρεον appellat, scribit sanguinem Draconis in India ex herba Dracunculo dicta, colligi. Arabes succum esse volunt, vt Serapio ait cap. de sang. draconis, sideritidis Achilleæ, persuasus vna ratione, quod vis vtrique par sit in glutinandis vulneribus. Video doctiores in eam nūc ire sententiam, vt veram cinnabarin non aliud esse putent, quam gummi cuiusdā arboris in Africa nascentis, colore sanguinis, pellucidum, leue, & fractu minime contumax, fidem iis habentes quæ Aloysius Cadamustus Venetus, nauigationis suę lib. 1. cap. 4. scripsit in hunc modū: Est, inquit, in insula, cui nomen Portus sanctus, sanguis Draconis, qui lacryma est arboris. Nam stato anni tēpore arbores ferro sauciant, quæ vbi incisæ sunt, anno sequente gummi per incisiones emittunt. Id ahenis coctum defecatumque sanguis efficitur, quem Draconis appellant. Eius arbor producit fructum instar cerasi mense Martio, gustu eximio, coloris veneti. Sic ille. Quæ quidem omnia cum Dioscoridis cinnabari mire consentiunt. At vero cinnabarim minium esse Dioscorides aperte negat, dicens minium in Hispaniis ex lapide quodam argenteæ arenæ permisto temperari solere, alioqui non dignosci. fornacibus autem in florentissimum flagrantissimumque colorem permutari: in metallis vero strangulantem halitum eructare. itaque incolas faciem vesicis obuelare, vt per illas spectent, ne respirando noxium aerem attrahant, & eo pictores ad sumptuosa parietum ornamenta vti. Cinnabarim vero ex Africa deferri, & magno constare, atque hactenus inueniri, vt vix versicoloribus pictorum lineis satisfaciat. Itaque cum minium venenum sit & cinnabaris vtilissima sit antidotis, vt scribit Plinius, patet non esse eandem cinnabarim cum minio. Verumtamen idem ipse Dioscorides cap. de argento viuo, minium etiam cinnabarim appellatum fuisse testatur. verba eius sic habēt: ὑδράργυρος δὲ σκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἀμμίου λεγομένου, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τούτου κινναβάρεως λεγομένου. hoc est, argentum viuum fit ex minio, quod abusiue cinnabaris dicitur.

dicitur. Et subiungit, θέντες γὰρ ἐπὶ κεραμίδος κεραμέας κόγχην σιδηρᾶν ἔχουσαν κιννάβαρι, &c. hoc est, patinis enim fictilibus imposita ferrea concha cinnabarim continente. vbi palam cinnabarim, pro minio dixit: ex quo patet minium quoq; abusiue cinnabarim vocatum fuisse, sicut ante ἄμμιον explicantes annotauimus. Multis etiã hoc tempore placere video sanguinem Draconis non aliud esse quam cinnabarim, quod præter veterum quorundam opinionem quam Dioscorides magis explicat quam refellit, vires etiam vtriq; sint eædem ad constringendum cohibendumque sanguinem, & in picturis eodem modo, vt Dioscor. & Plinius tradiderunt, vsurpetur. An vero vt cinnabaris, ita & sanguis Draconis modice acrem facultatem habeat, peritiores viderint. Mihi quidem nulla eiusmodi vis in Draconis sanguine apparet, siue ita appellemus gummi illud Africæ arboris de quo ante dictum est, siue illum factitium & ementitum quem impostores ex hircino sanguine, rubrica sinopica vel potius fabrili, contusis lateribus & sorbis, diutius insolatis, concinnant. Iam quidem incertum est quid vera & naturalis cinnabaris apud antiquos fuerit. In veteris enim locum nunc successit factitia, quam chymistæ videntur casu inuenisse. Cum enim ad argentum viuum adiicerent sulfur, vt ex iis efficerent aurum vel argentum, in hoc pigmenti genus forte inciderunt. Catinus in ardentes carbones imponitur, & in eum sulfuris triti pars vna coniicitur. ad quod, vbi cœpit lento igni liquescere, argenti viui duæ adiiciuntur partes, atque rudiculis continenter & celeriter agitata commiscentur, donec nullum prorsus vestigium argenti viui supersit. Dein refrigeratum redigitur in puluerem, tum in vas oblongo collo vel vitreum extrinsecus luto digiti crassitudine oblitum, vel in fictile intus plumbo lithargyroue obductum, inicitur. quod vas, ore eius prius diligenter obturato, in fornaculam chymistarum collocatur, aut statuitur super ferreũ tripodem, atque subiectis prunis lento igne coquitur, donec nullus amplius argenti viui motus auribus percipiatur. deinde vehementiore igne coquitur vsque dum fumus ruber exeat. Primo autem exit luteus, tum cœruleus, postremo ruber: igitur vas, posteaquam ruber ille fumus apparuerit, ab igne remouetur, & quamprimum fuerit refrigeratum, frangitur. sic minium siue cinnabaris efficitur. vulgo cinabrium appellant. Habet, vt ait Galen. modice acrem facultatem & adstrictionis quidpiam. Eius fumo per os, nares & anum in corpus admisso quidã Gallico morbo medentur. Ex cinnabari celebris quidam ophthalmicus Stolo Britannicus collyrium conficiebat κινναβάρειον dictum, ad corrosos oculorum angulos & lippitudines, cuius descriptio refertur à Galeno libr. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Κιννάβαρις. sic dictum est à quibusdam τὸ ἐρυθρόδανον, vt habetur apud Dioscoridem, forte quod ex rubiæ tinctoriæ radicibus cinnabaris olim, vt & nunc sanguis Draconis, adulteraretur.

Κινάμωμον. cinamomum. frutex est breuis, repressus, humilis, surculosus, duûm cubitorum altitudinem non excedens, arido similis, folio origani. gaudet siccitate, quum viret parum odoratum, sterilescens imbre. Dos omnis eius in cortice est. lignum ipsum quod ξυλοκινάμωμον nominant, in fastidio est propter origani acrimoniam. Probatur quod in planis gignitur, colore torrido, nigricans variumque, surculis articulatis, & per internodia læuibus, quum rumpitur odoratum exhalans puluisculum. Species eius multas Dioscorides recenset, quæ gentilitium regionis in qua nascuntur nomen retulerunt. Est autem cinamomum summe tenuium partium, non summe tamen calidum, sed ex tertio ordine: nihil vero æque desiccat eorum quæ pari cum illo sunt excalfaciendi facultate, propter tenuitatem scilicet essentiæ.

Κιονίς. columella. Nomen est à posterioribus, vt ait Galenus, medicis vsurpatum, quo γαργαρεῶνα, id est curgulionem, significant. Sumptum autem est à naturali partis figura, quæ rotunda oblongaque dependens paruæ columnæ similitudinem habet. Nicandri scholiastes in Theriacis κιονίδα interpretatur τὸν τράχηλον, quod instar columnæ caput sustineat.

Κίων. idem prorsus quod κιονίς. hoc tantum interest, vt ait Galenus, quod τὸν γαργαρεῶνα veteres κίονα, posteriores autem κιονίδα appellarunt.

Κιρκαία. circæa herba est folia habens solano satiuo similia, sobole multiplici, flore nigro, pusillo, numeroso, paruo semine vt milii nascente in quibusdam corniculis, radice semipedali, triplici fermè aut quadruplici, alba, odorata, gustus calidi. Radix ipsa in vino dulci pota, vt ait Dioscorides, secundas purgat: est enim boni odoris & calfactoria. semen autem eius in sorbitione exhibitum ad lactis generationem conducit.

Κιρκαίαν etiam dictum esse τὴν μανδραγόραν, Dioscorides author est, nec dubium quin à Circe, quoniam eius radix amatoriis expetatur.

Κιρρὸς. fuluum. sic dicitur quod ex igneo seu rufo pallet, vt scribit Galenus libr. 12. meth. med. Sic enim ait, de vinis edisserens: εἰ δὲ ἄλλως ἐθέλεις ὀνομάζειν τὸ κιρρὸν χρῶμα, δύναιο ἂν λέγειν πυρρὸν ὠχρόν. hoc est, si vero aliter velis fuluum colorem nominare, dicere poteris ruffum pallidum. Idem tamen tum eo loco, tum libro 5. sanit. tuend. videtur idem facere cum ξανθῷ, de vinis pariter agens his verbis: σκοπὸν ἔχων οἶνον κατὰ μὲν τὴν σύστασιν ἀεὶ τὸν λεπτότατον αἱρεῖσθαι· κατὰ δὲ τὴν χροιάν, ὃν ὁ Ἱπποκράτης εἴωθε κιρρὸν καλεῖν· δύναιο δ' ἂν καὶ ξανθὸν ὀνομάζειν αὐτόν. hoc est, huc scilicet omni

consilio vini pro senibus deligendi directo, vt in substãtia sit tenuissimum, colore quod Hippocrates κιῤῥὸν, hoc est fuluum, appellare solet: poterat vero & ξανθὸν, id est, flauum, id appellare. Nec tamẽ reuera fuluum idem est cum flauo. Est enim fuluum inter album flauumque medium. Sic vina quæ principio alba sunt, vetustate fulua redduntur, & tandem flaua, vt scribit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. Dioscorides libr. 5. de vinis agens, scribit vinum κιῤῥὸν medium esse inter album & nigrum, & medias inter vtrumque vires habere. Quo loco varie vox ista vertitur ab interpretibus, Barbaro rubrum, Ruellio giluum, Marcello vermiculum vertente. Appellat autem vermiculum, coccinum, rutilum, siue rubens. Verumtamen κιῤῥὸν medium esse inter album & nigrum ita accipi debet, vt multo magis ad album quam ad nigrum inclinet, sicut rubrum quod magis ad nigrum vergit.

Κίρσιον. caulis est tener duorum cubitorum, triangulo similis. ab imo foliola rosæ speciem referẽtia, anguli spinosi, per interualla molles, folia buglosso similia, maiora, subcandida, modice hirsuta, partibus extremis aculeata, cacumen caulis orbiculatum, hispidum, in quo capitula purpurea, quæ soluuntur in lanugines.

Κιρσοκήλη. varicosus ramex. Est dilatatio seu amplificatio vasorum quæ testiculum nutriunt. Sic paulus definiuit lib. 6. cap. 64. Celsus libr. 7. cap. 18. scribit integris tunicis ramicem innasci. κιρσοκήλην Græci appellant, cum venæ intumescunt. Hæ autem intortæ conglomerataeque ad superiorem partem, vel ipsum scrotum implent, vel mediam tunicam, vel imam: interdum etiam sub ima tunica circa ipsum testiculum (vt idem est author) neruumque eius increscũt. Ex quib. verbis Celsus quatuor huius morbi differẽtias pro locorum varietate cõstituit, quarum etiam & notas & curationem sigillatim persequitur. Itaque siue interiora, siue exteriora tumor iste occupet, à Celso κιρσοκήλη nũcupatur: nũ item à Paulo, qui vasorum quidem in scroto aut dartis dilatationem, κιρσὸς, hoc est varices, simplici vocabulo appellat: eorum vero quæ testiculum nutriunt, tumorem & conglomerationem, κιρσοκήλην ex veterum sententia. Meminit & Aetius τῆς κιρσοκήλης inter mulierum morbos, Aspasiam authorem sequutus, dicitque venarum esse dilatationem, varicibus crurum similem, inque pudendi alis nasci solere.

Κιρσὸς. varix. Est venæ dilatatio, seu vena dilatata. Id quod contingit venæ non etiam arteriæ, propter tunicæ mollitiem. Arteriæ namque tunicæ crassiores sunt atque robustiores. Distentionis causa est sanguis multus & crassus qui non facile cedit, sed cui contra cedere vena cogitur, præsertim vero flatulentus, qualis melancholicus est, proindeque ab eo varices vt plurimum fieri medici omnes prodiderunt. Fiunt tamen interdum à pituitoso atq; à puro etiam sanguine, præsertim quidem in cruribus propter eiusmodi sanguinis grauitatem: aliquando vero etiam in temporibus & in ima parte ventris sub vmbilico, & circa testiculos & scrotum, atque in ipsis etiam inguinibus. Nascitur & in palpebris authore Aetio, atque, vt semel dicam, in omni parte quæ venas habeat, maxime si prona est, & longius dissita à fonte caloris natiui.

Κίσθος. est frutex in saxis emicans, ramosus, frondosus, nec præaltus: folio circinatæ rotunditatis, hirsuto, gustu acerbo. Duo eius genera: flos masculo rosaceus, fœminæ albicãs. Sub cistho ad radices nascitur ὑποκιστὶς, malo granato immaturo similis. cisthus adstringit & desiccat, sed præcipue flores secundo ordine absoluto. Est & aliud genus cisthi ladaniferæ, à quibusdam ledum vel lada vocatum, frutice ab altero non abhorrente, nigrioribus tantum & longioribus foliis, quæ verno tempore quippiam pingue roscidum cõtrahunt. Est autem hic cisthus eiusdem cum superiore generis, sed quia nascitur in calidis regionibus, eximiam ac peculiarem digerentemque caliditatem nactus est. Ex eo ladanum prouenit quod est veluti eius gummi. Reperitur & κίσσος atque ὑποκισσὶς: sed minus recte, vt alphabetica apud Hesych. series ostendit.

Κισσάμπελος. dicitur ἡ ἐλξίνη, digerendi facultatem habens, vt scripsit Galen. & Dioscor.

Κισσάνθεμος. dicta est similiter à quibusdam ἡ ἐλξίνη, vt habetur apud Dioscor. ab aliis vero cyclaminus altera, vt idem author est.

Κίσσαρος. dicitur à quibusdam ὁ κισσὸς, vt habetur apud Dioscoridem: vel ὁ κιωνὶς ab Hippocrate, vt scribit Erotianus.

Κίσσηρις. pumex. videtur dubitare Galenus in quo genere pumicem reponere oporteat, an inter metallica, an inter lapides. Lapidem esse omnibus fere placet, eumque reperiri in locis qui olim arserunt, aut nunc etiam ardent, atque propter vstionem absumpto omni humore leuem atque fistulosum euasisse: neque enim à spongia multum distat, ideoque, vt Vitruuius author est, à quibusdam etiam spongia dictus est. Græci κισσήριδα ob fistulosas concauitates vocarunt, nomine sumpto a verme frumenta erodente, qui Græce κὶς nominatur. Vt enim is frumenta perforat, ita natura pumicem. Theophrastus vero etiam alcyonium, quod ex maris spuma concreuit, κισσήριδα appellat. Sunt autem varii pumices, nigri, cinerei, candidi, molles, duri: sed omnes rari & leues ob fistulas quæ aerem in se continent, eaque de causa omnes innatant aquæ. Probatur, inquit Dioscorides, pumex qui leuissimus, fistulosus, scissilis est, nec in attritu arenosus. In medicinæ vsu cremari solet, rationemq; idem ostendit. Adstringit, deterget, calfacit, reprimit, crustas inducit & depilat. Verum acrimoniam eam quam vstione acquisiuit, rursum lotione deponit.

Κίσσινον. nomē emplastri, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17.

Κισσίον. sic dicitur à quibusdam *ἡ ἀσκληπιὰς*, vt habetur apud Dioscor.

Κισσὸς. hedera. frutex est genere triplex: candidus, fructu candido: niger, nigro, aut croci æmulo: *ἕλιξ*, nullo fructu, sed albis viticulis, foliis paruis, angulosis & concinnioribus. Constat hedera contrariis facultatibus, refrigerans adstringensque, item calfaciens & acris, maximeque eius lacryma quæ inter *ψίλωθρα* numeratur.

Κισσόφυλλον. sic dicta est à quibusdam *ἡ ἀσκληπιὰς*, vt habetur apud Diosc. non dubium quin à foliorum hederæ similitudine. A qua etiam idem alteram cyclaminon cissophyllon cognominari scribit.

Κίστος. vide supra *κίσθος*.

Κίτρινον. nomen est malagmatis, cuius desctitio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 18.

Κίτριον. malum Medicum, hoc est fructus mali Medicæ. Sic enim, inquit Galenus, malum Medicum appellatur ab ijs qui id agunt, vt quæ loquuntur nemo intelligat. ex quo apparet temporibus Galeni nouum nomen fuisse. Constat autem is fructus tribus partibus: acida quæ in medio ipsius sita est, carne quæ medium ipsum ambit, & cortice exteriore suaueolenti & aromatico. Eius semen resiccat & refrigerat tertio ordine: cortex desiccat quidem secundo excessu, habetque non parum acrimoniæ, non tamen frigidus est, sed aut tẽperatus aut paulo infra. Caro eius crassi succi est & pituitosa frigidaque. Nucleus qui in semine inuenitur amarus est, & digerendi siccandique facultatem obtinet, secundo fere ordine à temperatis recedens.

Κίττα. symptoma est deprauatæ vitiosæque appetentiæ, cum stomachus vitiosos & à natura alienos cibos concupiscit. Causa est vitiosum quoddam recrementum, ventriculi tunicis impactum, sed cuius virium facile explicari non possit. Pro diuersis autem eius qualitatibus varia appetuntur, sed imprimis acida, acerba, atque etiam acria, & aliquando terra, testæ, carbones, panni veteres, putria coria & alia eiusmodi à natura abhorrentia. Maxime autem hoc malo mulieres grauidæ infestantur ad extremum vsque secundum tertiumue mensem. Quarto namque eo fere liberantur, partim vitioso humore per vomitum vacuato, partim concocto atque etiam absumpto crebris vomitionibus, fastidio & ciborum quibus vitium ali debuisset abstinentia, quodque auctior eo tempore fœtus vna cum sanguine vitiosum pariter humorem attrahat atque conficiat. Verumtamen viros quoque idem affectus aliquando exercet, cum & ij vitiosum deprauatumque eiusmodi humorem in ventriculo collegerint. Vocatur hoc vitium à Græcis *κίττα*, vel à picæ varietate (est enim auis varia, nec sibi concolor, sed quæ alias plumas & pennas candido, alias nigro colore præferat) vel quod forte affectu consimili picam laborare obseruatum sit. Cæterum quamuis *κίττα* picam auem significet, nō tamen de affectione ista loquens picam recte vertere poteris, nisi quadam Græcorum imitatione, sine tamen idoneo authore, quod nemo vnquam Latine picam pro eo affectu dixerit. Plinius certe nunquam picam, sed grauidarum malaciam sæpe dixit. Quidam vero non picam, sed picationem interpretantur.

Κιττός. Attice à Theophrasto dicitur *ὁ κισσός*.

Κιχὰ. nomen est barbarum apud Diosc. significans genus vnum vilis casiæ.

Κιχώριον. nomen est Ægyptium, vsurpatum tamen à Græcis. Est autem id herbæ genus quod Græci *σέρις*, Latini intubum erraticum vel ambubeiam appellant. Attamen Galenus lib. 8. *τῶν κατὰ τόπους* videtur discrimen ponere: cichoria, inquit, & seris cibarii generis existunt. Apud nos namque agrestes ijs coctis crudisque in cibo vtuntur. Quin & Erasistratus plurimum ea commendat in curatione affectionum ventris. Est autem horum olerum facultas subfrigida, subamara & modice adstringens, & propter has qualitates præstantissime medentur iecinori supra modum calido. Non enim solum moderate refrigerant: verum etiam quia adstringunt visceri robur addunt. Præterea commissuras osculorum venarum in sima visceris parte cum ijs quæ in gibba sunt extergent. Neque vero frigidas intemperies valde offendunt, veluti ea quæ frigido humore scatent citra adstrictionem aut amaritudinem. His quidem laudibus Galenus cichorium effert. Dioscorides alio nomine *χονδρίλλην* appellari tradit.

Κίων. est curgulio pręter naturam auctus & oblongior tenuisque æquabiliter factus. Tunc enim *κίονι*, hoc est columnæ, similis euadit. Latini fere omnes columellam interpretātur. Quod autem æquabiliter auctus sit, in eo differt *κίων τῆς σταφυλῆς*, quæ vua dicitur, per quam curgulio ima tantum parte crassus rotundusque est. tumor is oritur à distillatione in ipsum è capite descendente.

κίων. sic ab anatomicis vocatur interseptū narium carnosum quod ad labrum vsq; descendit, vt ait Rufus.

κίων etiam, vt annotat Galenus *ἐν ταῖς γλώσσαις*, significat apud Hippocratem bestiolarum congregationem quæ triticum comedunt, quarum etiam vnaquæque *κίων* nuncupatur.

Κλαγγώδη. vocabulum est vsurpatum ab Hippocrate, in cuius explicatione scribit Erotianus Demetrium existimasse sic dici oculos valde mobiles, sed eum grauiter aberrare, quod *κλαγγὴ* ad oculos nō pertineat, cum eo nomine certa quędā vocis species & *ἐκφώνησις* designetur, qualem maxime vomitus *κλαγγώδης* concitat. Esse enim vocem quæ à graui tono inchoata in acutum desinit, vt in cantu plærumque fit. Bacchium autem interpre-

ratum esse [Greek], hoc est continuam & indesinentem: Apollonium autem intercisam, inæqualem & obscuram, eique maxime similem quam temulenti edunt.

[Greek]. nomen collyrij, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 16.

[Greek]. [Greek], hoc est flere magna spiritus contentione, apud Hippocr. vt annotauit Galen. comment. in progn. Inde [Greek] dicuntur etiam ab Hippocrat. ijs similes quæ cum fletu fiunt, quasi suspiriosæ. quamquam Erotianus [Greek] interpretatur, sumpta, vt ait, à flentibus pueris metaphora.

[Greek]. vel, vt habetur apud Paulũ, [Greek], est pastillus conueniens hæmoptoicis, cœliacis, dysentericis & quibus stomachus fluxione tentatur. Magnopere enim adstringit.

[Greek] etiam epithematis nomen est eiusdem omnino cum superiori pastillo facultatis. Id geminum describitur ab Aetio libr. 9. vnum Cyrilli, alterum Mnaseæ nomine. Vtrumque autem dysenteriæ adhibet.

[Greek]. est os tortuosum & inæquale, omoplatã cum sterno alligans. id geminum est, dextrum & sinistrum. Vtrumque à sterno vsque ad apophysim [Greek] in exteriora curuatur: ab ea, contra. Est enim recuruum & figuram S Romanæ literæ imitatur. Fistulosum quoque est & crassitie inæquali præditum, parte quidem superiore, qua sterno inarticulatur, crassius & rotundius, postea vero longe gracilius, adhuc tamẽ rotundum: procedens vero quo propius lato scapularum ossi fit, eo plenius latiusque. Sic à Græcis dictum est [Greek], hoc est, quod ceruicẽ & humerum concludat: ex quo etiam Latine quidam clauem & clauiculam dixerunt. Siquidem clauis modo omoplatam cum sterno, & per illam brachium firmat atque connectit. Sunt qui iugulum à Latinis dici putent etymologia nixi, quod ea vox à iungendo profecta videatur. Certe Corn. Celsus iugulum liquido appellauit lib. 8. capite de iuguli fracti curatione. Iungitur autem summo quidem sterno per diarthrosim, omoplatæ vero per synarthrosim. Dicitur ab Hippocrate Ionica dialecto [Greek], ab Aristotele autem [Greek] de histor. animal. lib. 1. cap. 14.

[Greek]. dicitur pudendi muliebris superficies. Rufus Ephesius tradit in medio pudendi muliebris esse caruncula quandam quæ [Greek] & [Greek] & [Greek] & [Greek] appelletur. vnde [Greek] dici [Greek], hoc est lasciuius hanc carunculam contrectare. Reperitur & [Greek].

[Greek]. idem quod [Greek], de quo vide suo loco.

[Greek]. [Greek], fallit, decipit, apud Hipp. vt lib. 5. [Greek], hoc est, fefellerant autem animum meum suturæ, teli in se vestigium habentes.

[Greek]. Cleonis collyrium, ex genere [Greek]. hoc est mollium, & eorum quæ sine morsu sunt. describitur à Celso, ab Aetio & à Paulo eadem omnino materia, sed mensura inæquali.

[Greek]. arbor est, quam Gaza apud Theophrastum alnum vertit. Est autem arbor sterilis, caudice recto, ligno medullaque molli, adeo vt graciliores virgæ coneauentur, folio pyri sed ampliore neruosioreque, cortice scabro rufoque intus, radice summa, nec maiore quam laurus. Nascitur in aquosis. Nec tamen omne alnum sterilem esse Theophrastus prodidit, quãdam fructiferam esse scribens, Aristotelem in eo sequutus, qui inter naturæ miracula retulit alnos in sola Creta non esse steriles. Ea semen autumno reddit. Materies alni ad naualia commendatur, & ædificiorum fundamenta palationibus fulcienda, in quibus permanet immortalis ad æternitatem.

[Greek]. in gula locus sub tonsillis, apud Hippocratem, vt scribit Galenus [Greek].

[Greek]. dicitur [Greek] à quibusdam, sicut habetur apud Dioscoridem.

[Greek]. herba est duorum generum. vna, quã [Greek] & [Greek] & [Greek] cognominant, sarmentis prælongis & in terram sparsis junceæ crassitudinis, foliis lauri figura & colore, multo minoribus, obuia quæque viticulis suis vinciens, atque ideo Latinis vincapervinca appellata. Ea semper viret & pinguibus locis nascitur, sed in Ægypto præsertim, vnde clematis Ægyptia à Plinio cognominatur. [Greek] altera ramos habet rubentes & viticosos, quibus proximis adhæret, folium vehementer acre & exulcerans, & omnia fere smilaci similia: ab officinis dicitur volubilis maior. hæ quidem duæ sunt præcipue [Greek] species, quo nomine plures etiam aliæ stirpes designantur, communes videlicet quæ suis viticulis per terram serpunt, & cum possunt clauiculis propinquas stirpes scandunt. Est enim [Greek], vnde nomen habent, palmes, pampinus, sarmentum siue flagellum quo proxima quæque stirpes eiusmodi apprehendunt. Numeratur enim & [Greek] tertia Plinio, qui etiam tradit vnam clematidem aliis echitem, aliis laginen, aliis tenuem scammoniam, quod pedales & foliosos non dissimiles scammoniæ ramos, minora nigrioraque folia habet, cognominari.

[Greek]. dicta est tertia species aristolochiæ, quasi sarmentaria, quod eius radix longissima sit veluti vitium nouellarum. huius fructus putatur esse, qui vulgo Gallorum coccus Orientis appellatur, piscibus stupefaciendis efficax.

[Greek]. sic dicitur in muliebri sinu suborta veluti ca-

uti caruncula. vocatur etiam aliis nominibus νύμφη, μύρτον, & κερκὶς si magis excreuerit. Reperitur & κλειτορίς.

Κλιβανίτης ἄρτος. panis in clibano coctus. Est autem κλίβανος siue κρίβανος instrumentum ex ferro aut opere figlino, aut alia materia confectum, sub quo non solum panis, sed aliud quiduis coqui potest. Campanam Galli vocant, quod ad eam figuram proxime accedat. Differt à furno, tum quia mobile sit, tũ quia minus, aliaque insuper materia constet. Qui sub eo coquuntur panes, magis probatur Galen. lib. 1. de aliment. quàm qui in furno, qui ab omnibus ἰπνῖται vocantur. Quare quod Gal. scribit libr. 8. meth. med. καὶ μὲν δὴ καὶ οἱ κριβανῖται τῶν ἄρτων ἀγαθὸν ἐδέσματα, hoc est, quinetiam qui in clibano cocti sunt panes, boni cibi sunt: de ijs panibus qui sub clibano cocti sunt intelligi debet, non autem de ijs qui coquuntur in furno, vt Linacer conuertit.

Κλινοειδεῖς. dicuntur tres apophyses quas os σφηνοειδὲς intra cranium emittit. Sic vocatæ sunt quod lectum repræsentent. Earum vna postica est, quæ superiorem, duæ autem anticæ ad neruorum opticorum exortum, quę inferiorem lecti partem referunt.

Κλινοπόδιον. frutex est foliis serpyllo similis, surculosus, pedis altitudine, floribus per interualla marrubii modo speciem pedum lecti præbentibus, vnde & nomen habuit. Nascitur in petrosis, proxime videtur accedere ad eam herbã quam officinæ vocant montanum pulegium. vim habet calefaciendi, sed nõ tantam vt adurat, est & tenuis essentiæ. Tertio fere ordine tum excalfacit tum reficcat.

Κλιντὴρ. ἡ κλίνη, apud Hippocrat.

Κλισμὸς. κλίνη. hoc est lectus, apud Hippocr. lib. 2. de morbis mulierum.

Κλονώδης σφυγμός. vibratus pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis partibus arteriæ, in quo maior diastole est, & arteriæ quædam partes sursum, aliæ deorsum eodem tempore feruntur, instar iaculorum valida manu emissorum. Nec tamen in eo arteria vel retrahi vel conuelli videtur. Hic quanquam cum conuulsiuo pulsu conueniat in eo quod vnum locum arteria non tenet, sed sursum agitetur atque deorsum naturali sede deserta, id tamen in vibrato quam in cõuulsiuo manifestius multo apparet, magnaque frequenter in vibrato diastole est, parua semper in conuulsiuo. Hic pulsus perpetuo durus est, & propter duritiem vehemens. Fit autem cum valida est facultas, instrumentum durum & vrgens vsus, quorum vnum si absit, vibratus fieri non potest, sicut Gal. libr. 2. de causis pulsuum demonstrauit.

Κλύβατις. species est τοῦ ἐχίου apud Nicandrum in Theriacis. Apud Diosc. est κλυβάδιον.

Κλύδων. fluctuatio cum sonitu. symptoma est facultatis retentricis complectentisque alimentum. Causa eius est quod ventriculus cibos vel prorsus non complectatur vel debiliter, nihilque in eo continetur quod verti in flatum possit, vel cum vehementer perfrigeratus est. nam si quid in eo hæsit quod possit in flatum conuerti, flatus non κλύδωνας excitabit, nisi sit admodum refrigeratus. In flatulenta enim materia flatus fiunt à debili calore: à nullo autem calore nullus flatus est. Itaque rationabiliter ventris imbecilli symptoma creditur. Interim enim cum minimum ciborum assumpsimus, non fiunt eiusmodi fluctuationes, complectẽte prorsus eos ventre ac vndique constringente. interim plenus cibo venter est, sonitus tamẽ fluctuantis in eo humoris veluti ex vacuo exaudiuntur. Cum enim pro sua natura se habet, ac constrictoria vi rite vtitur, quamlibet exiguum sit quod in se continet, totum id vndiq; complexus, nullum vacuum relinquit locum. Cum imbecillus est, quacumque parte complecti exacte assumpta non valet, ibi laxum quoddam spatium efficiens permittit ea quæ in se continet humida, pro figurarum varietate ex alio loco in alium transire ac fluctuationum sonitus edere. Itaque qui hoc symptomate laborant, non possunt concoquere sufficienter, & eo diutius in eorum vẽtre grauitas manet quo tardius concoquunt.

Κλύμενον. herba est caule fabaceo, quadrato, foliis plantaginis, folliculis supra caulem in sese inflexis vt in polyporum cirris. Sunt qui saponalem vocant.

Κλύσμα, ἢ κλυσμὸς, ἡ

Κλυστὴρ. Est medicamenti genus quod liquidum intra partem aliquam corporis inijcitur. Sic dicitur ab eluendo. sed priuatim κλυστὴρ etiam instrumentum ipsum significat quo medicamentum inijcitur. Id Galeno, vt multis apud eũ locis videre licet, fuit vesica, cui cornea vel alterius materiæ fistula recta, & fracta ad finem annexa erat. Clysteris vsus præcipue inseruit intestinis, ijsque crassioribus: neque enim ad tenuia fere pertingit. Conuenit tamen & vtero & auribus & fistulosis sinuosisque vlceribus. Sed qui vtero adhibetur, peculiari nomine μητρεγχύτης dicitur. Est autem multiplex clysteris facultas. Intẽperiem emendat contraria qualitate, deterget vlcera, siccat, conglutinat, mollit aluum, vim excretoriam sopitam irritat, vacuat omnis generis humores intestinis contentos, soluit flatus, sedat dolores, adstringit aluum, pro varia medicamentorum ex quibus constat facultate.

Κνέωρον. Latinis dicitur casia, vt ait Hyginus. frutex est coronarius, cuius duo genera, nigrum & candidum: hoc ramis permultis crassis, surculosisque ac lentis statim pene à terra fruticat, humilibus alioqui sed odoratis, folio tenui, oblongo, & quadamtenus oleagineo: nigrum procerius est, folio tamarici carnoso & inodoro, radix vtrique alte descendens. germinat post æquinoctium Autumni & diu florent. κνέωρον Galen. lib. 9.

τῶν κατὰ τόπους, chamelæam vocari scribit, Dioscor. vero thymelæam, quanquam ipse scribat folia τῆς θυμελαίας priuatim κνέωρον appellari.

Κνήωρον. sic dici à quibusdam τὸ σφάκελον, Dioscorides author est.

Κνῆκος. vide κνίκος. sunt enim qui per η malint scribere.

Κνήματα. ξύσματα. hoc est rasuræ, apud Hippocr. & κνῆσαι, τὸ ξῦσαι, radere.

Κνήμη. crus, tibia. Ambiguæ est significationis. Interdum totam eam partem significat quæ inter astragalum genuque posita est, ossibus geminis cōstātem, quam crus Latini dicunt. Interdum vero id os peculiariter designat quod est eorum maximum, Latini tibiam vocant: nam quod minus est, περόνη, id est sura, appellatur. Sic πῆχυς modo vtrumque os cubiti, aliquādo eorum longissimum significat, vt annotat Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Certum tamen est τὴν κνήμην partem esse τοῦ σκέλους, quod Galenus diuidit in tres partes, μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα. Est autem os tibiæ crassissimum & interiori in parte situm, eique soli femur per diarthrosim articulatur. Nam περόνη tenuior multo est & exterius sita, nec tam alte assurgit, vt genu possit contingere. Inter se autem hęc duo ossa mēbranoso ligamēto sursum deorsumque colligantur, in medio multum ab inuicē discedunt, vt se habet etiam in cubito & radio. Qua parte vero tibia cum femore copulatur, magnam habet epiphysim, & in ea cauitates duas, in quas duo femoris condyli inseruntur. Inter eas autem corpus quoddam νευροχονδρῶδες eminet, ipsas etiam cauitates adaugens, & inter duos illos femoris condylos attollitur. Habet aūt & tibia inferiore in parte epiphysim interna in parte prominentē & gibbam, sicut & aliam περόνη externa in parte, quæ quidem duæ apophyses σφυρά, id est malleoli, proprie appellātur. Est autem tum tibiæ tum perones figura prope triangularis. Ac tibiæ quidem anterior angulus, quia multum acutus est, à quibusdam ἀκαν-θα: quia vero veluti frons est τῆς κνήμης, ἀντικνήμιον nominatur.

Κνησίστρα. apud Hippocratem significat pannum rarum quo aliquid percolatur, vt annotauit Erotianus.

Κνησμὸς. pruritus, prurigo. Est excrementi acris sub cute sensus sine asperitate & exulceratione. Sensus quidem est, non etiam motus, sicut & in plærisque aliis affectionibus contingit, vt in vlcerosa lassitudine & inæqualitate quæ febres aliquas antecedit. Humor enim immotus in cute vel subdita illi parte impactus, vt in psora lepraque, sensum talem doloris inuehit quem pruritum appellamus. Sed in psora lepraque valde crassum & nonnunquam lentum id genus excrementi est, adeo vt qui iis malis laborat, nihil prorsus iuuetur, etiamsi sese totum scalpendo excoriauerit. in pruritu vero paucius tenuiusque est, nec tam tenue tamen quam in vlcerosa lassitudine. Acre autem sit id excremētum necesse est, in quo genere nitrosum, salsum amarumque continetur. Quod si vratur & melancholicus euadat, ex pruritu psoram, & ex hac lepram excitabit. Sic enim gradibus quibusdam tria hæc vitia gignuntur. sed in psora lepraque vel asperitas cutis est, vel exulceratio, atque ex ea vel furfures, vel squamæ etiam decidunt: in pruritu vero cutis læuitas est. Exercet autē eos potissimum qui sordidi sunt nec lauantur, eos item qui cruditate laborant, & vitiosis cibis aluntur, multoque magis scabiosos & leprosos. Est enim pruritus vnum ex præcipuis eorum symptomatis, sed multo in lepra quam in psora vehementius, adeo vt leprosi impatientia scabendi cutem sibi plærumque dilacerent, & vlcera, pustulas atque etiam phlegmonas aliquando accersant. Significat & κνησμὸς, interprete Galeno, frictionem motumque per vngues effectum: quod in prurientibus particulis animalia naturaliter faciunt. comment. 5. in lib. 6. Hippocratis de morbis vulgaribus.

Κνῆστρον, τὸ κνέωρον. apud Hippoc. quod & θυμελαία à quibusdam dicitur, vt habetur apud Diosc. Vsurpat & Hippocrates κνῆστρον ἀντὶ τῆς τυροκνήστιος. Sic autem dicitur cultellus quidam quo caseus deraditur.

Κνίδειος κόκκος. cnidium granum. Est semen τῆς θυμελαίας myrti simile, paruum, rotundum, initio virescens, postea rubens, foris durum nigrumque, intus candidum. Theophrastus ait maius pipere haberi, quod est longe validius. Detrahit per aluum bilem, pituitam & aquas, maxime si viginti granorum nuclei sumantur. Verum fauces adurunt: quare cum farina aut polenta, aut in acino vuæ inclusi, aut melle cocto obducti dantur deuorandi. Tradit Dioscorides id à quibusdā κόκκαλον, ab aliis κόκκον appellari. Reperitur & κνίδιος sine diphthongo.

Κνιδέλαιον. oleum ex cocco cnidio præparatum, cui vis inest purgandi si bibatur. Author Dioscor. lib. 1.

Κνίδη. dicta est à quibusdam ἡ ἀκαλήφη, vt habetur apud Dioscoridem ἀπὸ τοῦ κνίζειν, quod vrticæ proprium sit cum dolore pungere. Vide & Ἀκαλήφη.

Κνιδώσεις. dicuntur ab Hippocr. puncturę quædam & pruritus, quales ab vrtica, quam κνίδην vocant, excitantur.

Κνίκιον. dicitur à quibusdam τὸ τρίφυλλον, vt habetur apud Galenum.

Κνίκος. cnicus. herba est folio procero, scabro, diuiso, aculeato, cubitalibus cauliculis, quibus in summis capitula oliuæ magnitudine. flos croci, semen album, alioqui rufum, longum, angulosum. Differentia prima syluestris & satiuæ. Syluestrium duæ species, vna mitior est, simili caule, tantum rigido, quo pro colu antiqui vtebātur, exilis, quam quidam atractylida vocant, vt habetur apud Dioscoridem & Galenum: semen eius candidum,

candidum, grande, amarum: nunc carduus benedictus & syluestris carthamus dicitur. Altera hirsutior, torosiore caule, & qui pene humi serpat, minuto semine. Satiua vero durior spinosiorque est, & carthamus aut crocus hortensis siue Sarracenus vocatur. Omnes diuulsis ramulis cruentum fundunt liquorem. Ex cnico vnum semen ad purgationes vsurpatur. Excalfacit tertio ordine, si quis foris eo vti volet. Sunt qui κνῆκον malint scribere: nam & in flore croceum colorem, & in semine candidum, κνηκὸν Græci appellant, vt scribit Hesychius.

Κνησμὸς χνοώδης. hoc est pruritus, apud Hippocr. quidam autem τὴν ξηροφθαλμίαν eo nomine intellexerunt. vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Κόδμα. nomen creditur fictitium ad significandum certum quendã sonum aut strepitum. Vsurpatur & in ijs qui leuiter suspirant, & in ijs similiter qui prurigine vexantur. Vsus est ea voce Hippocrates.

Κόγχη. vocatur ab anatomicis cauitas auriculæ ἡ ἀπὸ τῆς ἀνθέλικος. Ea namque anthelice clauditur, estque anthelix veluti ora τῆς κόγχης. Nomen à conchæ similitudine inditum est.

Κόγχην etiam quidam vocant genu patellam, ἐπιγουνίδα ἢ ἐπιγονατίδα & μύλην proprie dictam. quam tamen alii masculino genere κόγχον appellant.

Κόγχη. mensura est liquidorum, apud Atticos, μύστρα duo continens, siue sex drach. ponderales.

Significat & κόγχη, concham, testaceum animal.

Κόγχην etiam vsurpat Hippocr. pro figlino vase, vt annotauit Galen.

Κογχίον. conchula. est concauitas illa quæ spectatur in auriculæ cartilagine, vt scripsit author introductorii siue medici. Dicitur & κόγχη. de qua ante.

Κόγχον. vocat Hippocrat. τὴν χήμην, hoc est hiatulam. Dicitur etiam κόγχος τὸ κρανίον Lycophroni, hoc versu: Τυπεὶς σκεπάρνῳ κόγχον ἐπὶ-θέτῳ μέσον.

Κοίλη φλέψ. caua vena. vide φλέψ.

Κοιλία. venter. Aristoteli dicitur illa corporis cauitas in quam cibus deuoratur & prima concoctio peragitur. Latius tamẽ patet hoc nomen, nec receptaculum modo ciborum significat, sed omnem etiam cauitatẽ in profundo positam, vt cerebri, cordis, iecinoris & reliquarũ partium. Id quod testatur Philotheus comm. in aphor. 15. sect. 1. scribens: κοιλίας λέγει τὴν σιτοδόχον καὶ πᾶσαν κοιλότητα ἐν βάθει κειμένην, οἷον ἐγκεφάλου, καρδίας, ἥπατος καὶ τῶν ἄλλων. hoc est, dicit eam quę cibos capit, & omnem cauitatem in profundo positam, vt cerebri, cordis, hepatis atque aliorum. Sed cum de ventre inferiore tãtum dicitur, articulo iungitur præpositiuo, vt annotant Gal. & Philotheus aphor. 20. sect. 6. Id quod obseruare debent qui vocis ὁμωνυμίαν reformidant: vt quum de omni cauitate loquimur, κοιλίαν: cum de ventre inferiore, τὴν κοιλίαν ἢ κάτω κοιλίαν cum adiectione dicamus, ad ventriculi differentiam qui à Gręcis ἡ ἄνω κοιλία, & à Latinis aluus superior dici potest. Erotianus annotauit τὴν κοιλίην ab Hippoc. dici πᾶσαν τὴν ὑπὸ τὸ διάφραγμα εὐρυχωρίαν, hoc est, omne quod sub diaphragmate est spatium latius. & interdum thoracis internum spatium & ventrem ipsum & vlcerum cauitatem.

Κοιλιακοὶ. dicuntur quibus excreméta lænia, humentia & semicocta, aluo continenter fluida redduntur aliquãto postquam assumpta fuerint tempore. Symptoma est facultatis ventriculi & intestinorum languẽtis & imbecillæ, vt perfecte coquere & digerere alimentum nequeãt. Inde assidua deiectio sequitur, quę duabus potissimum notis à lientericorum deiectione discernitur. Siquidẽ lientericis alimenta prorsus cruda protinus vt sumpta sunt inferne prodeunt, tanta tamque manifesta cruditate, vt alimenti assumpti genus aperte cognoscatur. Verum in cœliacis iam adepta sunt aliquam coctionẽ, & diutius in ventriculo morantur, neque tam cito per aluum descendunt. Cruda tamen sunt & aliquando fœtida & sæpe animi deliquium inducunt, sed non sunt mordacia. Causa huius mali est assidua cibi corruptio & cibus cacochymus, ad hæc frigiditas, aut vehemens ardor, aut plagæ ventri inflictæ. Ex longis quoque morbis facile hic morbus contrahitur.

Κοιλοιδιᾶν. vide κοῖλον, de quo mox.

Κοῖλον. quamquã eo nomine cauitas omnis designari possit, attamen specialiter κοῖλον vocatur τὸ ἄνω βλεφάρου τὸ ἐπιπολῆς, hoc est superioris palpebræ superficies, sicut ὑπόκοιλον pars inferior quę ei respõdet. Illud tum in aqua intercute, tum in alterius generis malo habitu, tum in diuturnis hęmorrhoidibus, & longis mulierum profluuiis, & sæpe inchoantibus ophthalmiis intumescit. quod vbi accidit, κοιλοιδιᾶν dicuntur qui sic laborant, propterea quod τῶν κοίλων οἴδημα sit, vt scripsit Rufus ἐν τῷ περὶ ἀνθρώπου μορίων. Sunt autem qui τὰ κοῖλα τῶν ὀφθαλμῶν interpretati sint, cauitates quæ sub oculis vtraq; nasi parte cernuntur, quæ tamen κανθοὶ melius dicerentur.

Κοίλωμα. est vlcus in cornea oculi tunica rotundum & amplius latiusque bothrio, sed minus profundum. Nascitur circa irim.

Κοινὴ νόσος. vide πάνδημος.

Κοινότητες. communitates, hoc est, communes & vniuersales quædam notiones ex quibus Methodici omnem remediorum indicationem petendam censebant, neglectis reliquis omnibus indicationibus: tres autem in vniuersum statuebant, adstrictum, fluens & mixtum ex vtroque. Ac in adstricto quidem relaxandi, in fluente vero comprimendi indicationem desumebant, in mixtis vero ab eo quod magis vrgeret. vide in dictione μεθοδικοὶ.

Κόκκαλος. ab Hippocrate libr. περὶ διαίτης ὀξέων significat nucẽ pineam, quæ ab antiquis me-

dicis κῶνος, à recentioribus propemodum omnibus σρόβιλος dicta est, vt annotat Galen. comment. 4. in eum librum. Dioscorides tamen, vt scribit Galenus, eo nomine apud Hippocrat. κόκκον κνίδιον, diminutiua forma intellexit.

Κόκκος. granum. acinus. γίγαρτον.

Κόκκος βαφική. granum tinctorium, siue coccum infectorium. frutex est, vt ait Dioscor. surculosus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent, quæ leguntur ad vsus reponunturque. Hæc κόκκοι βαφικοὶ dicuntur, attamen fruticem ipsum qui eiusmodi grana fert, Diosc. videtur κόκκον appellasse. Est autem ilex aquifolia, quæ solo cocco cunctis valde pretioso omnes roboris dotes prouocat. Est enim illi color rubeus, qualis in rosa micat, imperatoriis tantum paludamentis apud antiquos dicatis. Galli squarlatum, Narbonenses vermilonum, officinæ grana tinctorum appellant. Adstringit, amarum est, & sine morsu siccat. Eius species vna est quam σκωλήκιον veteres vocarunt, quod celerrime in vermiculum se mutet, & in Attica fere atq; Asia olim nascebatur.

κόκκος etiam, vt inquit Diosc. à veteribus granum dictum est quod nascebatur in Cilicia à quercubus, cochlearum siue limacum exilium similitudine, tingendi quoque vim sed minus insignem habens.

Κόκκος κνίδειος. Granum Gnidium. Sic dicitur semen thymelææ. id myrti in modum rotundum est, & inter initia viret, ac tandem rubescit. inuolucrum eius durum, foris nigrũ, intus album. Granum Gnidium vim habet acrem & adurentem. purgat etiam bilem & aquas. Ex eo τὸ κνιδέλαιον paratur, apud Dioscoridem lib. 1.

κόκκος κνίδειος, vt inquit Dioscor. dicitur à quibusdam chamæleo niger. hallucinantur tamen, inquit, qui coccon Gnidium fructum esse chamelææ existimant, decepti quadam foliorum similitudine.

Κοκκυμηλέα. prunus. arbor nota. Eius fructus ventrem subducit, recens quidem plus, aridus minus. Plurimę sunt eius species, & valde inter se differentes.

Κόκκυξ. est os in imo sacri ossis pōsitum, tribus propriis partibus constans. Sunt autem partes illæ officula, etiamsi Galenus ita non audeat appellare, propterea quod pueris adhuc sunt cartilagines, quę quamuis annorum spatiis osseæ euadant, in ambitu tamen & commissuris & fine adhuc cartilaginosæ permanent, vt & epiphyses omnes solent. Vniuntur autem inter se symphysi, quamquam coccygis tertium os (quod proprio nomine & ἀσπιδίσκον & ὄρρος & οὐροπύγιον appellatur) vt ossis sacri primum persæpe synarthrosi iungatur, & in ijs foramina intus ampliora, foris angustiora, vt in osse sacro, nisi quod ad coccygis ossis secundi cum tertio commissuram, pro foraminibus sutura tantum est. E coccyge tria neruorum paria prodeunt per eius foramina, non lateralia, sed antica & postica. Quorum prima coniugatio ex ea oritur parte, quã coccyx sacrum os attingit: secunda, vbi prima huius ossis pars cum secunda committitur: tertia, medio inter secundam & tertiam spatio.

Κόκκων. significat apud Hippocr. simpliciter τὸν κόκκον vulgo dictum, non Cnidium, quem tamẽ licet sine addito κόκκον nominare, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Κολάσαι. apud Hippocratem lib. περὶ διαίτης ὀξέων significat καθελεῖν καὶ ἐκπεπαῖναι, hoc est imminuere, mitigare, castigare, retundere, vt annotat Galenus comment. 3. in eundem librum.

Κόλλα. gluten seu glutinum. alii ξυλοκόλλαν, alii ταυροκόλλαν appellant. Id dicitur quo sicca corpora secum vniuntur. Præstantissimum fit ex auribus taurorum & genitalibus. Fit & ex quibusuis pellibus inueteratis & decoctis. Rhodiacum cæteris prætulit Dioscorides: id candidum erat & translucens. Auro glutinum est santerna, ferro argilla, æris massis Cadmia, laminis alumen, stannum æramentis, stanno argẽtum, marmori & plumbo resina, plumbum nigrum albo, album sibi ipsi, vitro mastiche. Habetur & gluten librarium ex simila & polline, emplastica, vt ait Galenus, & concoquendi vi præditum quibuscumque ipsum partibus illinas.

Κολλάειον. sunt qui ita dictam putent τὴν ἀναγαλλίδα flore puniceo micantem, propter siccandorum vulnerum & glutinandorum facultatem, atque ita contendant legendum esse apud Paulum in ea compositione quam podagræ dicauit διὰ κολλαείου cognomine lib. 7. cap. 11. ideoque censent διὰ κολλαείου appellandam esse.

Κολλητικὸν φάρμακον. glutinatorium medicamentum. Est quod coniungit & vnit diuisas partes vt in pristinam vnitatem reducantur. Quidam ἔναιμον & τραυματικὸν etiam appellant, quod cruentis & vulneribus adhibeatur. Verum non in cruentis modo protinus glutinandis eorum vsus est vbi sanguinem ex plaga adhuc profluentem spongia detersimus, deinde suturis aut fibulis coarctauerimus, sed etiam in sinibus veteribus cum ab omni inflammatione eos vindicauerimus, purosque medicamentis reddiderimus. Cæterum quod glutinandi facultatem habet, plus siccet quidem oportet quã quod carnem producit, nec tamen detergeat, nec expurget, sed contra prorsus substantiam omnem in idem cogat, cuiusmodi facultatem habent medicamenta ea quæ austera & adstringentia vocantur: hæc namq; in idem cogendi ac stipandi, non detergendi neque purgandi facultatem habent. Eorum namque finis est, prohibere ne vlla inter coituras partes subnascatur humiditas. Est autem glutinantium materia diuersa pro corporum varietate quæ glutinari debent. Quæ ex argenti spuma, oleo & aceto præ-

to præparantur, imbecillam mollemque carnem glutinant: quæ bitumine, ærugine, squama, aloe & myrrha constant, robustam & duram.

Κόλλικες. οἱ τροχίσκοι, id est pastilli, apud Hippocr. sic & Paulus appellat libr. 1. cap. 27. Scribit autem Erot. speciē esse τῶν ἀρτίσκων, in modum placentarum, & aliquos τὰ ἴτρια interpretatos esse.

Κολλούριον, est medicamentum oblongum, rotundum ex liquoribus, succis, seminibus, fructibus & metallicis ad varios vsus compositum, compactum cohærensque, in modum fere eius quod vulgus pharmacopolarum magdaleonem appellat. Sic enim olim reponebantur & asseruabantur collyria, cumque vtendi occasio esset, ea vel integra sicuti condita erant, adhibebantur in vsum, vel soluebantur in puluerem, qui aut siccus aut humore aliquo dilutus affectæ parti vel oblinebatur, vel linamento exceptus indebatur, vel suffitionibus aut alio modo inseruiebat. Namque τὸ κολλούριον antiquis figuratum fuisse & certam habuisse formam, ex veterum medicorum lectione cognoscitur, qui plæraque medicamenta in collyrii formam fingenda præcipiunt. Corn. Celsus libro 5. docens quomodo callum fistularum erodere oporteat: Satis (inquit) est vel papyrum intortam, vel aliquid ex penicillo in modum collyrii adstrictum medicamento Megetis illinere. Idemque non aliam fuisse eius figuram, quam quæ ante exposita est, paulo supra testatus fuerat, his verbis: Satis proficiet emplastrum, quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel salem, vel alumen, vel squamam æris, vel æruginem, vel ex metallicis aliquid: exque eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. idque ea parte qua tenuius est antecedente demitti oportet in fistulam, donec sanguis purus se ostendat. quæ in omnibus fistularum collyriis perpetua sunt. Similiter Gal. libr. 3. τῶν κατὰ τόπους, disserēs de narium affectibus, docet ex certis medicamentis contusis læuigatisque collyriorum formas effingendas esse, quæ congruam ad nares ægroti proportionem habeāt, easque in naris affectæ meatum immittendas. Adhæc Oribasius collect. medic. libr. 10. cap. 23. ex Antyllo collyriis figurā tribuit caudæ muris similem, quatuorque digitorum longitudinem, & præterea soliditatem firmitatemque, vt oleo aliquo, non secus atq; balani, inungi possint. Ac figuram quidem talem iis fuisse, ipsa nominis ratio videtur ostēdere. dictum enim τὸ κολλούριον videri potest, quasi κολοβὴ οὐρὰ, quia sit instar mutilatæ caudæ. vel quia rotundum sit. Si quidem κολουραίαν πέτραν dictam à Callimacho Suidas στρογγύλην interpretatur. Ex quo apparet κολούριον vnico λ & per diphthōgum principio scriptum fuisse. verum postea obtinuit vsus vt duplici λλ scriberetur, & apud Latinos inualuit, apud quos semper collyrium scriptū reperias. sunt autem ex Græcis qui κολλύριον, sine diphthongo scribant. Sunt etiā qui malint κολλύριον dictum esse παρὰ τὸ κολλᾷν τὸν ῥοῦν: hoc est, quod comprimat fluxionem: alii vero παρὰ τὸ κωλύειν: vtrique credo existimantes, eam modo vnam esse collyriorum facultatem, ad sistendas fluxiones. Verum tamen non ad eam rem modo, sed ad omnes omniū partium affectiones quibus admoueri possunt, comparata sunt à medicis collyria, diuersarum omnino facultatum: fistulis enim induntur alias ad conglutinādum, alias ad detergendum, alias vero ad exterendos earum callos, vt patet ex Aetio libr. 14. cap. de fistulis. imponuntur & naribus ad polyporum & ozęnarū curationem, itemque auribus vlcere affectis, authore Galeno lib. 3. τῶν κατὰ τόπους. Adhibētur & vtero tum adciendas purgationes, & ad fœtum atque secundas expellendas, tum ad sistendum etiam immodicas sanguinis excretiones, aliosque vteri affectus medendos. Induntur & collyria in anum, quę etiam glandes appellat Aetius in cura dysenteriæ, quæ Scribonius Largus ad tenesmum effingit ad instar nuclei pinei, ex medicamentis adstringētibus vino austero vnitis. Item Columel. lib. 6. cap. 6. ex salis sextante cum cepis decem contrito & admisto melle decocto collyria componit, quæ bouis cruditate laborantis aluo immittatur. Vtitur etiam collyriis Aetius lib. 8. ad suffitiones, docēs ex certis medicamentis collyria effingenda, quæ ad tussim & orthopnœam per infundibulū suffiri debēt. Verum collyria in oculis præcipuum vsum habent, qui quanto sunt reliquis corporis partibus præstantiores, tanto magis medici veteres in eorum collyris elaborarunt, & eorum copia quodāmodo luserunt. Quorum cum plures reperiantur differentiæ, tres tamen præcipuæ & summæ habentur. alia enim κολλύρια simpliciter, alia ξηροκολλύρια, alia ὑγροκολλύρια compositis nominibus vocantur. Differunt autem ab inuicem sola materia: siquidem quæ collyria simpliciter dicuntur, ex omni materia indifferenter constant, liquoribus, succis, seminibus fructibus, stirpium & animalium particulis, aromatibus, metallicis, cuiuscumque ea sint facultatis. Atq; vt omnem materiam comprehendunt, sic nullus morbus est qui eorū aliquo iuuari non possit. In quibus præparandis istud scire oportet, quod Celsus in Philonis collyrio, & Oribasius libr. 10. collect. monent, omnia medicamēta quæ collyrium constituunt, singula primum per se terenda esse, metallica quidem longo tempore, succos autē exiguo, deinde mixta iterum, adiecta aqua (præsertim pluuiali, tum quod tenuis sit omniaque permeet, tū quod modice adstringat) aut vino aut alio liquore non copiose affuso ne metallica subsidāt, aromata supernarēt, verum paulatim, vt sordium modo teri possint. Quæ omnia postquam satis læuia euaserint, gummi adiicien-

dum est, quod cum alias quasdam facultates habeat, hoc maxime præstat, vt vbi collyria facta inaruerunt, glutinata sint neque friĉentur. Deinde vero in formam redacta, vasis maxime æreis vel vitreis reponenda sunt. Quum autem vsus postularit, ea vel integra, vt aliquando in sede, vtero & fistulis, adponuntur: vel humore aliquo diluuntur & affectæ parti delinuntur, quæ ex eo πλαστὰ à medicis aliquando vocata cõperies. Quæ vero ξηροκολλύρια, hoc est arida collyria, dicuntur, metallicis præsertim constant, seminibus, fructibus aromatis & alia sicca materia, humore aliquo vel gummi collecta & cohærente. Ea vere parari debent, quod per æstatem nimia tritura portio eorum puluerulenta quæ purissima est facile euaporet: per hyemem vero bene misceri simul nequeant, mistaq; non bene secum vniantur & viribus contemperentur. Postea autem perinde ac alia reponuntur, sed maxime in æneo vase, quæ sunt oculorum gratia comparata (ea namque meliora ab ære fiunt) quibus non statim vti expedit, quod vetustate præstantiora reddantur. At ὑγροκολλύρια, hoc est humida collyria, componuntur ex liquoribus, succis, oleis, melle, animalium felle & aliis compluribus similiter humidis & varias etiam vires habẽtibus. quibus protinus vti licet, quoniã vetustate euanescunt. Habent autem & horum collyriorum singula permultas differentias, quæ vt materia & viribus diuersis constant, sic varia sortita sunt nomina, μονοήμερα, ἄδηκτα, σταλακτά, λιβιανά, τεφρά, ἀνώδυνα, διάῤῥοδα, διάσμυρνα, χλωρὰ, κιῤῥά, διάχρονα, σίβια, νάρδινα, τραχωματικὰ, φοινικικὰ, ἰσόθεα, θεοδότια & alia plæraque, quorum singula vt celebratiora sunt & à veteribus medicis vsurpata, passim hoc opere suis locis exponuntur.

Κολλύριον. Sic dicta est à quibusdam altera species Samię terræ, quod commodissimè oculorũ collyriis misceatur, vel ipsa per se collyrii vsum præstet. Est autem pinguis, rara, mollis, candida, in pingui dulcis, glutinosa, leuis. Eam Dioscorides τοῦ ἀστέρος prætulit. Exsiccat, modice refrigerat, sanguinis eruptiones compescit. vide σαμία γῆ.

Κολόβωμα. mutilum, siue curtum. Id dicitur à Græcis quòd in labiis aut narium alis aut aure deficit. Huius generis sunt & quas in maiore oculi angulo ῥοιάδας vocant, eo vtique vel impensius extenuato minoreque facto, vel prorsus abolito.

Κολοκασία, dicta est à quibusdam faba Ægyptia: quamquam sunt qui non totam plantã, sed eius modo radices sic dictas ab Alexandrinis fuisse existiment. In Ægypto nobilissima est, eamque à Nilo metunt, caule cum coctus est araneoso in mandẽdo, thyrso autem qui inter folia emicat spectabili. Sunt qui eam κύαμον vocent. Dicitur & κολοκάσιον.

Κολοκάσιον. idem quod ἡ κολοκασία. sic autem etiam à quibusdam dictum fuisse τὸ ἄρον, Dioscorides author est.

Κολοκύνθη. cucurbita. Est olus hortense cum cucumere satiuo floribus, folio reptãtibusque flagellis conueniens. Verum cucurbita sublimitatis auidior est, scandẽs parietũ aspera in tectum vsque, dependente à tenui pediculo enormis ponderis fructu, coloris herbacei, pyri figura turbinato. Frigida & humida est, vtrumque secundo ordine. Galenus eam non damnat in cibis, quod, vt ait, non sit mali succi, si optime prius cocta fuerit. Coquendi autem rationem ipse explicauit lib. 2. de aliment. facult.

Κολοκύνθη ἀγρία. ἡ κολοκυνθίς. apud Hippocratem.

Κολοκυνθίς. cucurbita syluestris. frutex est cui palmites & folia per humum strata repunt cucumeri satiuo similia, diuisurisque scissa. fructu in orbem circumacto & in mediocris globi speciem glomerato, fungosa candidaque intus medulla, ingenti amaritudine. Plena ipsa est nec inanis, minor quam satiua, primum herbacea, mox pallida. Vim habet purgãdi maximam & valde subitam. Viridis ipsius succus intritus ischiadibus prodest.

Κολουτέα. arbor est magna, fructum ferens in siliqua magnitudine lentis. folium habet fœnogræco nõ absimile. Sunt qui eam à Mauritanis Sene vocari putent.

Κολοφωνία. dicta est antiquis resina pinea, quod Colophone præcipua apportaretur. nam & ex Gallia & ex Tyrrhenia etiã adferebatur. Eadem quoque alio & simplici nomine φρυκτὴ dicebatur. Erat autem olim omnium fere resinarum maxime parabilis & in penuria mastiches substituebatur. Præter hanc autem quæ φρυκτὴ dicebatur, aliam insuper fuisse colophoniam, Chiæ masticæ persimilem & molliens aliquid habentem Gal. scribit lib. 7. τῶν κατὰ γένη.

Κολοφωνία. à quibusdam dicitur τὸ σκαμμώνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

Κόλπος. sinus. significat proprie spatium quoduis in corpore, sed particulariter designat dextram aut sinistram vteri partem, vt passim legitur apud Galenum lib. 14. vsus part. vt cum dicit: Homo geminus est dextris & sinistris in toto corpore, & mammis & vteri sinubus, vno dextro & altero sinistro: hic enim pro vteri dimidio sumitur. In qua etiam significatione Praxagoras & Philotimus vterum muliebrem, δίκολπον, & animalium τῶν πολυτόκων, πολύκολπον vocarunt. Priuatim vero κόλποι dicũtur cornua vteri, præsertim in animalibus multiparis, quæ in cornibus fœtus suos continent, mulieribus nõ item: quoniam non in cornibus, sed in vteri capacitate fœtum gerunt.

Κολυτέα. arbor est rara inuentu, circa Idam fere solam proueniens, fruticosa, ramosa multis alis concaua, folio vlmi longiore, latifoliæ lauri proximo, sed ampliusculo & rotundiore, supra viridi, infra cano neruosoque, & tenuibus neruulis fibrisque prædito, de medio callo in costarum speciem adductis materie

teriæ solida, cortice non læui & quasi virigineo. Radicibus per summa gracilibus & solutis, sed fibratis & valde flauis. Sterilis est & flore vidua, surculos tamen gemmasque circa folia pingues, læues, candidos, amentacea facie fundit. Præcisa vel ignibus exusta, ab imis rediuiua resurgit. Colycea alia est apud Theophrastum, folio facilis, comosa, ramosa, in totumq; ampla valuulis leguminũ more non angustis, in quibus semẽ latum, paruũ, durũ non nimis necabunde pro magnitudinis ratione frutificat. Hãc aliqui Plinio staphylodendrum dici existimant.

Κολυμβάδες. dicuntur oliuæ muria conditę inque ea innatantes. Condiẽdi rationẽ Constantinus Cæsar explicat lib. 9. cap. 33. de agricult. Referuntur autem plures à Ruellio lib. 1. cap. 104.

Κολχικὸν. sic dicitur ἐφήμερον quod venenatum est, quoniam apud Colchos plurimum nascatur. Sunt etiam qui agrestem sic bulbum vocant, vt author est Dioscorides.

Κομαγηνὸν. vide κομμαγηνόν.

Κόμαρος. arbutus, vnedo. Species pomi agrestis & inhonori, vt ait Plinius, vt cui nomen ex argumento sit vnum tantum edendi. Appellant & Græci μιμαίκυλον, vt scribit Galenus. Est autem infensum stomacho, & capitis dolorem mouet.

Κόμη. sic vocatum à quibusdam τὸν τραγοπώγωνα. hoc est, barbulam hirci, scribit Dioscor.

Κομήτης. sic dicitur à quibusdam ὁ πτεόμαλλος χαρεσίας, vt habetur apud Dioscor.

Κομμαγηνὸν. Comagenum. Vnguenti genus fuit apud antiquos, quod in Comagene Syriæ parte fiebat, à qua etiã sic dictũ fuit, itemque συριακόν. Sic enim Gal. libr. 2. τῶν κατὰ τόπους, Syriacum Archigenis vnguentum interpretatur, quod Comagenum ex Syria apportaretur. Fiebat autem vt docet Plinius, ex adipe anserino cum cinnamo in vase æreo multa niue obruto, ac rigore gelido macerato: aut, vt idem postea ait, ex adipe anseris cum cinnamo, casia, pipere albo, herba quę Comagene vocatur, obrutis niue vasis odore iucundo. Vim habuit calfaciendi, relaxandi & emolliendi. Apud Gal. libr. 3. sanit. tuendæ, vbi de curatione τῆς στεγνώσεως agitur, mẽtio fit vnguenti cuiusdam comacini cui pares illę vires tribuit. Sed Comageni legendum esse existimo, quod facilis lapsus sit, quodque alibi nusquam comacinum legatur.

Κόμμι. gummi. Exoticum quidem nomen est, à Græcis tamen vsurpatum. Est lacryma arborum quarundam congelata in ipsarum truncis. Speciem quidem resinæ habet, differt tamen, quod gummi substantia aquea magis est, resinæ vero oleaginosa, proinde illud aqueis promptius miscetur, oleaginosis ægerrime, hæc è contrario: præterea resina flammam facile concipit, gummi vero in igni crepitat. Sed cum multa sint eius genera ex diuersis arboribus prodeũtia, vt cerasis, pinu, cupresso, hedera, pruno, amygdalis, iunipero, cum simpliciter κόμμι dicitur, id quod ex acacia spina prouenit intelligitur, in vermiculorum speciem contractum, vitri modo pellucidum, purum, quod & gummi Arabicum, & à quibusdam acanthinum appellatur. Nascitur enim ex acantha, vt scripsit Dioscorides primamque laudem apud antiquos meruit, quod & Plinius testatur scribens, Gummi optimum esse ex Ægyptia spina, vermiculatum, colore glauco, purum sine cortice, dentibus adhærens: Aetius vero κόμμι σκώληκος τὸ λευκὸν commendauit. Scribonius inter ocularia pharmaca gummi Alexandrinum probauit, & in hæmatitino collyrio gummi Thebaicum laudatur: quæ omnia nihil aliud sunt quam ipsum gummi Arabicum. Vim habet refrigerandi & densandi, ocularibus medicamentis & arteriacis commodissime miscetur.

Κομμωτική. comptoria ars, quæ fuco ascititiam pulchritudinem inducit. Eã medicinæ partem esse Galenus negat, sed lenonum, mangonum & maleficorum hominum esse dicit, neque à viro bono & integro medico exercendam, nisi à regibus aut principibus coacto. Nam & ea apud quasque laudatissimas gentes viris præcipue probrosa fuit. A Philippo Macedonum rege Plutarchus tradit quendam capillorum tinctura superbientem ex ordine indicum motum esse, hoc etiam addito apophthegmate: non sperandam integritatem ab eo in gerendis rebus, qui etiam capillis fucum prætenderet. Ouidius quoque eam compturam execratur his versibus:

Sint procul à nobis iuuenes, vt fœmina, cõpti.
Fine coli modico forma virilis amat.

Attamen veterum etiam plærique, vt refert Galenus, etiam honestissimi, huiusmodi artem sibi notam esse voluerũt. Sed & Archigenes vir doctrina & grauitate insignis de ea scribere non est veritus. scripsit & Heraclides Tarentinus & Cleopatra etiam tum cum minus luxui & deliciis homines indulgerent. Et post eos omneis Crito, quem maiori venia dignum Galenus censet, quod in Imperatoriis ædibus medicinam exerceret. Cuius libri quamuis perierint, eorum tamẽ summa capita Galen. recenset lib. 1. τῶν κατὰ τόπους. Nec vero tam tetricus & seuerus fuit Galenus, vt omnem prorsus ornatum è medicina summoueret. Recepit enim inter medicinæ partes τὴν κοσμητικὴν, hoc est exornatoriam, eamque medicinæ partem esse perhibet, vt quæ naturalem corporis pulchritudinẽ custodiat atque tueatur, neque quicquam adscititium inuehat. Additque verum ornatum capillorum & nõ fucatum non solum ad pulchritudinem, sed etiam ad ipsarum partium robur & sanitatem conferre.

Κομψευόμενος, πανουργευόμενος, apud Hippocr. Atticorum more, qui, τὴν πανουργίαν κομψείαν vocant, & τὸ στρεβλὸν, κομψὸν, vt annotauit Erotianus.

Κονδῖτον. conditum. Est vinum cum aromatibus sacco percolatum. Sic enim veteres vina cōdiebant & commendabant. Id quod ex Plinio intelligitur, dicente de Aniso, saccis ipsum addi & cum amaris nucibus vina cōmendare, non diuerso arbitror modo à vino quod Pharmacopolæ Hippocraticum appellant. Aromata autem quibus condiebatur erant; piper, cinnamomum, zingiber, garyophylli, nux muscata, galanga, flos rosmarini, spica, folium Indicum, atque etiam absinthium nonnunquam, ex quo idem vinum absinthatum etiam dictum est, addito plærūque & melle. Eiusmodi conditi compositionem vnam describit Constantinus Cæsar lib. agricult. 8. cap. 30. hunc in modum: Piperis loti, siccati & probe triti scrupulos VIII. mellis Attici sextarium vnum, vini veteris albi sextarios V. aut IIII. Sed plures Aetius libr. 3. ad purgandam tum bilem vtramque, tum pituitam, & extremo etiam libr. 6. quāquam illi non percolent vinum sacco, contenti aromata in vinum indidisse. Erat autem huius vini varius vsus, vt ad robur ventriculi, ad cruditates, ad flatus, ad frigidam humidamque intemperiem, atque ad emolliendam aluum & purgationē, vt docet Aetius. Est vero cōditi nomen merè Latinum, sed tamen à Græcorum recentioribus vsurpatum, vt etiam ex Pallade epigrammate notum esse potest quod habetur lib. 1. epigram. Græcorum.

Κονδρίλη. species est oleris frigidi quidem sed amari, & acri in radice succo. Caulem, folia & flores habet cichorio similia: qua ex causa nonnulli sylvestris intubi speciem esse dixerunt: verum tenuior tota est, in cuius ramulis gummi mastiches simillimum tuberculo fabæ inueniri solet. Reperitur hæc scriptura apud Plin. & Dioscor. apud Gal. & alios χονδρίλη, rectius, vt alphabetica series apud Hesych. indicat.

Κόνδυλοι. digitorum & brachiorum articuli & iuncturæ. Rufus tamen in partium hominis nomenclatura ait κονδύλους dici medios digitorum articulos, à quibus προκόνδυλοι appellentur qui ante eos sunt, proximi scilicet metacarpio: qui autem post eos habentur, μετακόνδυλοι, postremi videlicet.

Κονδύλωμα. est carnis excrescentia callosa in digitis manuum ac pedū, in sede item ac vteri ore coalescens. sic dicitur quod prominet in modum articuli quem κόνδυλον appellant. Sed hic affectus in sede præcipue oritur, ruga aliqua corporum in ano reduplicatorum insurgente ac præter naturam intumescente. Quum enim sinuosus sit anus, rugas cōagmentatas habet: vbi vero amplius intumuerit, tunc fit condyloma. Et aliquando quidem citra inflammationem fit & molle est: quandoque vero cum inflammatione, tumque durum est & dolorificum.

Κονία. tria potissimum significat, calcem, cinerem, lixiuium, sed aliquando additur quod ipsum qua de re intelligi debeat, interpretetur, vt κονία ἄσβεστος, calx viua, κονία ἀσβέστου, lixiuum calcis. similiter κονία στακτὴ καὶ διηθημένη, lixiuium stillatitium & excolatum, ex loto & percolato cinere factum, cuiuscumque generis ille sit, vitis, fici, mali, tithymalorum, lapidum, partiumue animalium. Ex reliquiis enim quorūlibet corporum vstorum ablutis lixiuium fieri potest præditum diuersis facultatibus, pro eius quod eluitur, natura. Eius enim quod empyreuma, seu igneam naturam habet acerrimam, ipsum quoque acerrimum est, eius quod tale non est, etiam moderatius. Idem vero etiam simpliciter στακτὴ appellatur. Quod si cineri cuicumque calx addatur, id lixiui genus [illegible] appellari Paulus Ægineta author est libr. 7. Sunt & alia lixiuiorum genera, varias sortita appellationes ab artificibus, quibus illa inseruiunt; vt πηλοποιητικὴ & σαπωναρικὴ, quorum illud figulis, hoc vero saponariis in vsu est, nisi quis malit paratum ex sapone lixiuium intelligere.

Κόνις. lens, dis. Est veluti pediculorum ouum, pilis adhęrens. Neque enim pediculi coeūt, vt parere ouum possint, neque ex eo pediculus vnquam excluditur. Signum tamen est morbi pedicularis. Ex eadem enim materia & lens & pediculus oriuntur, sed hic animatur, illa inanimis manet. Nam cum humor generandis pediculis accommodatus sub cute consistat, parte quadam animatur & pediculus fit: parte vero alia qua pili oriuntur, radicibus pilorum adhærens vna cum propria pilorum materia foras à calore pellitur & circum eam concrescit: aut pilorum materia vi foras erumpens, per medium eum fertur, & eum secum rapit. Lendes enim pilos circumstant, eidemque pilorum parti semper inhærent, quantumque ipsi pili augentur, à radice tantum recedunt.

Κόνυζα. est fruticosa planta duûm generum. vnum quod fœmina dicitur, minoris odoratiorisque: alterum quod mas, maioris, frutice altiore, latioribus foliis, odore grauiore. vtrique folia oleæ, sed hirsuta & pinguia. Altitudo maiusculæ cubitorum binûm, pedalis minori: flos quoque squalidus, colore luteo ac subrufo, qui in pappum & lanuginem abit, radicibus superuacuis. Addit & Dioscorides tertium genus conyzę cui crassior & mollior est caulis, folia mediæ inter maiorem & minorem amplitudinis, cæterum minime pinguia, odoris multo fœdioris. Reddit & Plinius quartam speciē quam appellat satiuam, serpyllo similem, è cunilagine montana factam. Cæterum κόνυζα tū maior, tum minor assimilis sunt, tum temperaturæ, tum facultatis, gustu amaræ & acres, excalfaciuntque admodum luculenter: calfaciunt & exiccant tertio ordine: genus vero tertium à Dioscoride proditum in locis humidioribus proueniens, imbecillius est. Conyzam vulgo pulicariam, quod pulices necet, rura cimicariam appellant, quod folia

folia cimicibus quibusdam aut bestiolis volucribus eis proximis frequenter onusta reperiantur. Latinis cunilago dicitur.

Κονίλη. syluestre origanum authore Dioscoride & Galeno. Sic dictum putant, quod Conylos quidam homo eam inuenisse proditur. vide ἀγριορίγανον.

Κοπίσκος. species thuris in Arabia & Smilo nascẽtis quod Indico minus multo & fuluius est. Ei secundum locum Dioscorides assignat.

Κόπος. lassitudo. Est corporis affectio, male actæ exercitationi succedens. Habet enim suas leges exercitatio, ex quarum præscripto intelligitur non modo quæ in ipsa exercitatione fieri debent, verum etiam quomodo ante ipsam corpus præparari debeat, tum quæ sit post eam absolutam apotherapiæ ratio. in quibus si quid peccatum sit, lassitudo maxima frequentissime consequitur. Sunt autem qui eius notionem intelligentiamque accipiant, dum vsti extentique post exercitationem sibi esse videntur, idque aut omnibus corporis partibus, aut iis tantum quibus laborarint: quidam vero cum tristi molestoque sensu dum sese mouent afficiuntur (quem alii indicibilem dixere, alii vlcerosum appellauere) nonnulli cum membra ceu contusa & phlegmonę obsessa sentiunt. Si quid horum vel simplex, vel cum altero duorum aliorum coniugatum post exercitationem inciderit, κόπος Græce dicitur, hoc est lassitudo. Itaque triplex in vniuersum omnis lassitudo est, ἑλκώδης, τονώδης, φλεγμονώδης. Quæ quidem corporum affectiones sicut ab inuicem sunt differentes, sic varia etiam habent symptomata pathognomonica. In vlcerosa lassitudine vlceris sensus, cum mouentur, se exhibet: in inflammatoria, inflammationis: in tensiua, incendi tendique sibi videntur qui laborãt. Vlcerosa quidem oritur ab excremẽtorum tenuium copia & acrimonia, quos ipsa exercitatio nimia & celeres ac multi motus pariunt, eo excremento quod crassius erat, fuso & attenuato, nec tamen toto expulso, aut adipe molliue carne liquata. Nec vero solus exercitationis excessus eam gignit, sed sponte etiam aliquando prouenit, & maxime in ea incidit corpora quæ & mali succi sunt & excremẽtis abundant. Succedit vero & recentibus cruditatibus. Qui ea lassitudine laborant, iis vlceris sensus, cum mouentur, adest, fatenturque inter mouendum dolore sibi vlceris ritu alii cutim tantum, alii subiectam etiam carnem. Necesse enim est abs tali humore ceu tenui atque acri in vacua spatiola effuso, eaque replente, pungi & quasi vulnerari cutem atque carnem, sic vt etiã horror interim oboriatur, imo etiam quadamtenus concussio commotioque totius corporis inæqualis quod φρίκη dicitur, si modo is humor copiosus sit multumque acris. Talis quidem est vlcerosa lassitudo. Tensiua vero à nullo quidem excremento gignitur de quo magnopere sit curandum, sed residet in musculis & neruis ex nimia tensione, quam exercitando admiserunt, affectus quidam effectricis causæ potestatem testificans. Accidit namque in vehementi tensione omnes musculorum fibras contendi, non tamen similiter omnes lassari, sed eas maxime quæ per longitudinem tensionis porriguntur. Quippe quæ obliquiores quodammodo iacent, minus in directum aguntur, quare his nullum instat periculum. In iis vero quæ immoderatius sunt extentæ, ita vt parum à rumpendo absint, relinquitur affectio quædam similis ei quę inter agendum fiebat. Quippe tendi adhuc videntur, cum tamen nulla iam tensione vrgeantur. Incidit huiusmodi lassitudo iis quibus salubris succus est, post robustas potius quam celeres exercitationes, redditque lassatos ipsos pigros admodum, ęgreque flexibiles. Non tamen densi horrentesque apparent, cæterum contracti aridique. Tangentibus vero calidiores videntur, nõ solum iis quos vlcerosa lassitudo detinet, sed etiam quam ipsimet, cum sani essent. Tertia autem lassitudinis differentia quæ φλεγμονώδης, hoc est inflammatoria, seu inflammationi similis, dicitur, in qua nimirum ceu contusas aut phlegmone obsessas partes sentimus, tũ maxime solet incidere, cum musculi nimium excalfacti attraxere quippiam ex circumfusis sibi excrementis. Ex vehemẽtissimis nascitur motibus, solaque supra naturalẽ habitum musculos attollit, sic vt phlegmone persimilis affectio sit. Itaque & leui tactu offenduntur, & calidiores apparent. Dolent vero etiam, si ipsi per se moueri conentur. Incidit hæc lassitudo iis plurimum qui assueti exercitationibus non sunt. nam exercitari assuetis raro incidit, etiam ex vehementissimis plurimisque motibus. Sed putet fortasse quispiam lassitudinem hanc nec simplicem esse, nec à duabus iã traditis tertiam, sed ex his cõpositam, nec aliunde constantem quam ex neruosarum partium tensione & vlceris sensu. Calorẽ namque qui in eiusmodi lassitudine sentitur, in aliis quoque naturaliter inesse, veluti in memoratarum vtraque, nec tamen complendę notionis substantiæue partem vllam esse. Verum illud huic vni præter cæteras egregie inest, nempe maior quam pro naturali habitu tumor, nec doloris ipse sensus idem in hac atque in tensiua lassitudine habetur. Quippe in illa tendi, in hac contusos esse vsque ad ossa neruos putant, qui ipsa laborant. Quare in his saltem proprium à reliquis duabus discrimen habet, nec est composita tantum. Præter has tres proprias lassitudinis differentias alia est, quę ceu lassitudo sit, nonnullis imponit. Hæc incidit cum supra iustum musculi siccantur, sic vt squalens contractumque corpus appareat, atque ad

motus quodammodo pigrum, non tamen ei vel vlceris, vel tensionis, vel phlegmones sensus inest: sed nec horrorem vllum doloremue, nec pigritiam ad motus ei similem infert quam lassitudines inuehunt, sed gracilitatem tantum ariditatemque facit. Incidit quidem hæc in corporibus boni succi & exercitationi assuetis, vbi immodice exercitata parum rite apotherapia sunt vsa. Quippe ita & digeruntur excrementa, & quę tensa fuerant laxantur, nec aliud in corpore relinquitur præter siccitatem quam ex immodico motu contraxerunt. Hæ quidem sunt lassitudinis simplices quatuor differētiæ ab immodicis motibus genitæ, quibus aliæ totidem respondent sponte venientes, quas αὐτομάτους κόπους Hippocrates appellauit, & dixit morborum esse prænuncias. Vt enim quæ immodicas exercitationes lassitudo excipit, sanorum symptoma est: ita quæ sine his consistit, morbosum. Ac lassitudo quidē vlcerosa spontanea eadem prorsus est cum ea quæ exercitationi superuenit, siue ipsum affectum, siue eius symptomata spectemus, causa tantum differt. Huius enim externa, illius interna causa est, acrimonia scilicet tenuis & calidi humoris corpus erodentis, stimulantis ac pungentis, qui imprudentibus nobis in corpore succreuit. Tensiua vero quoties sua sponte incidit, plethoris superuenit. Tertia verò quæ phlegmones sensum affert, ex ambobus oritur, tum nimia boni succi abundātia, tum acri illo & vitioso succo, non vtique in venis cum bono sanguine misto, sed ab his translato, atque in carnibus & ad cutem solo hærente.

Κοπρία. faui expressi apud Hippocr.

Κόπρος. stercus. Excrementum est siccum primæ concoctionis. Vbi enim ventriculus cibum concoxit, chylum omnem, hoc est, quicquid tenue liquidumque in eo est, venę mesaraicæ tam quæ ventriculum ipsum circumstant, quam quarum orificia ad intestina pertinent, exugunt atque absorbēt, donec nihil penitus liquoris supersit, siccumque euadat excrementum. Id autem à ventriculo profectum & per tenuia intestina dilabens, tandem in crassioribus subsistit & figuratur, ἀποπάτημα alio nomine nuncupāt. Quod quamquam ob fœtorem abominādum sit, multos tamē vsus habet. Siquidem Asclepiades, cui cognomen fuit φαρμακίων, ipsum multis sæpe affectibus accommodauit, non modo medicamentis quæ foris imponuntur commiscens, sed iis quoque quæ intro per os sumuntur. habet autem omne vim vel maxime digerentem, nullum tamē omnino stercus refrigerat, sicut nec vllum humectat. Plures sunt eius differentię. Stercus hominis præsertim pueri, qui lupinis & pane optimo altus sit, resiccatum & in puluerem solutum & cum melle Attico ad læuorem tritum, anginas etiā ante missionem sanguinis persanat. Stercus canis durū, candidum & minime fœtens, resiccatum & ad læuorem redactum anginę medetur & dysenteriæ & vlceribus extreme malignis. Stercus lupi candidius, quale vbi ossa ederint solent excernere, non modo potum ex vino albo sed etiam suspensum colicos iuuat, tum in paroxysmis tum in interuallis. Stercus caprinum, Græci αἰγέλεθον proprie nominant, digerentis & acris facultatis est, scirrhis lienis & aliarum partium conuenit, & aquæ inter cutem, & alopeciis, & lepris, & psoris, & lichenibus, & parotidibus, & bubonibus. Est enim vis eius tum vsti tum non vsti abstersoria & valde digerens. Stercus bouis exiccat, atque etiam attrahit, valetque ad chœradas & tumores omnes scirrhosos ex aceto in cataplasmatis formam compositum. Stercus ouillum ad acrochordonas, myrmecias, thymos, furunculos duros quos clauos nominant, vtiliter adhibetur aceto dilutum. Stercus columbinū valde excalfacit, & cum semine nasturcii contusum, cribratumque siccum vice napyos conuenit iis quæ rubrificari debent, vt coxendici, hemicraniæ, scotomati, vertigini, cephalææ, doloribus lumborum inueteratis & podagricis ante tophorum generationem. Stercus gallinaceum colūbino minus calidum est, valetque ad eos qui ab esu fungorum suffocantur, tritum & inspersum tribus vel quatuor oxycrati aut oxymelitis cyathis: item ad colicos ex œnomelite aut vino aqua diluto. Stercus crocodilorum terrestrium absterget & desiccat, proinde cutem faciei intendit & splendidam reddit: ephelidas, vitiliginem & lichenas tollit. Aliorum animalium stercora fere inutilia sunt.

Κοπτάριον ἢ κοπτὴ ἢ

Κοπτὸν. dicitur pharmacum ad placentulæ formam cōtundendo redactam. huius aliquot exempla habentur apud Gal. libr. 7. τῶν κατὰ τόπους, vt: Seminis lini, vuæ passæ, ana sextarium vnum. nucum pinearum, nucum Pōticarum, ana heminā vnam. piperis albi sextantem. myrrhæ, croci, ana vnicam vnam. mellis Attici libras IIII. contusa vt oportet tritaque reponito. Non valde abhorret hęc compositio ab ea quam vulgo mazapanem aut pastam regiam appellant. Conueniunt enim præcipue pectori, quamquam & aluo emolliendæ, adhibentur, vt scribit Dioscorides libr. 4. de cnico, & ad excitandam venerem lib. 2. de lino. Sic dictum est hoc medicamen quod non coqueretur sed tunderetur.

Κορακίνη σφραγὶς. nomen est pastilli quem ex Asclepiade Gal. recitat. lib. 5. τῶν κατὰ τόπους.

Κορακοειδὴς ἀπόφυσις. est processus omoplatæ exiguus & acutus, ab interna eius parte exoriens. sic dictus est quod eius finis, vt cornicis rostrum foras incliner. Dicitur & alio nomine ἀγκυροειδὴς, quod suo extremo anchoræ similis videatur.

Κοράλλιον ἢ

Κόραλλος. coralium. Est lapis, in mari ex pingui succo

succo arboris in modum cõcretus. Vt enim ex pingui succo qui in mare influit, ἤλεκτρον, hoc est succinum, nascitur, ex salso autẽ, qui maris est proprius, ἀλκυόνιον: ita ex eo qui in lapidẽ mutatur, κοράλλιον, siue, vt Theophrastus vocat, κουράλιον: alii λιθόδενδρον, alii δενδρίτην appellant. Nam, vt res ipsa demonstrat, frutex est sub aqua marina viridis & mollis, baccas habens similes cornis natiuis specie & magnitudine, item molles sed candidas, κοραλλίδας appellant: resectus autem statim in aere duratur, vt scitè Ouidius his versibus declarauit:

Sic & coralium quo primum contigit auras
Tẽpore, durescit, mollis fuit herba sub vndis.

Quoniam vero, quam primũ in aerem profertur, solet lapidescere, Gorgonia etiã nominatur vt ait Plinius, quod Gorgonas in lapides versas fingant poetæ. Cæterum corallio non vnus color est, sicuti nec aliis lapidibus qui ex id genus succo cõcrescunt. Etenim si succus fuerit ruber, corallium rubrũ nascitur, si candidus candidum, si niger nigrum, quod Dioscorides proprio nomine à quibusdã ἀντιπαθὲς vocari scribit: si denique subuiridis, subuiride. Attamen omne, priusquam retibus fuerit euulsum aut ferro præcisum, viride videtur esse. Interdum vero ramos gerit diuersi & varii coloris. Omne refrigerat, siccat & modice adstringit, vt egregium sit ad sanguinis profluuia medicamentum. Quoddam est durum, vt Gallicum: quoddam molle, vt Campanum. Omne cum decidit in terram, frangitur. Aliud præterea est solidum, aliud fistulosum, aliud scabrum. nascitur multis in locis.

Κοράλλιον. sunt qui sic vocari putent τὴν ἀναγαλλίδα. Et Paulus in compositione quam aduersus podagram instituit διὰ κοραλλίων cognomine, ἀναγαλλίδα flore puniceo micantem κοράλλιον videtur appellasse, à qua nomen est inditum medicamento, non alia forte de causa, quam à similitudine floris anagallidis cum corallo rubro. Quanquam non desint qui existiment mendosa eo loco exemplaria esse, & scribendum χαμαίδρυον nõ autem κοράλλιον: quoniam glutinandi facultatem ἡ ἀναγαλλὶς habeat authore Hippocr. & Gal.

Κοραλλὶς. bacca corallii. hãc Plinius, nescio quẽ authorem sequutus, in gemmarum numero posuit, & cerasum repræsentare dicit.

Κόραξ. pastillus perutilis ad putridorum vlcerũ, præsertim pudẽdorum nomas, cuius descriptio bis habetur apud Aetium lib. 14.

Κορδίνημα. ἡ καρηβαρία apud Hippocratem, vt interpretatur Erotianus, παρὰ τὸ κάρα δινεῖσθαι, hoc est, quod caput vellicet & contorqueat. scribitur & σκορδίνημα.

Κόρη. pupilla. Est minor oculi circulus intra iridem comprehẽsus per quem cernimus. Hic autem nõ aliud reuera est quam tunicę quæ ῥαγοειδὴς dicitur, foramen, in eum vsum à natura factũ, vt per ipsum res visibiles humori crystallino facilius paterent. Per pupillam enim cernimus, non quod ea sit pręcipuum videndi instrumentum, sed quod spiritui visorio per eam via pateat, nec possit aliter visio fieri: Argumento sunt hypochymata. Est autem locus ille qui ad pupillam est, totus spiritu plenus & præterea cœruleo viridique colore aut aliis etiam præditus quibus & ipsa vuea, cuius ille pars quodammodo dici potest. Rufus τὴν κόρην definit esse τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ὀφθαλμοῦ βλεπόμενον: hoc est, quod in medio oculi inspicitur: scribitque eandem alio nomine ὄψιν vocari: γλήνην autem simulacrum quod in pupilla cernitur, quam tamen multi etiam pupillam interpretantur. Alio vero loco idẽ scripsit κόρας dici τὰς ὄψεις· γλήνας, τὰ μέσα τῶν ὀφθαλμῶν δι' ὧν ὁρῶμεν. hoc est, glenas vocari quæ in medio oculo sunt, per quæ videmus. vel, vt aliis placet, τὴν ὄψιν μὲν, ᾧ βλέπομεν· κόρην δὲ καὶ γλήνην, τὸ εἴδωλον τὸ ἐν τῇ ὄψει. visionem quidem id esse quo videmus: pupillam autem & glenen, simulacrum esse quod in ipsa visione est.

Κόρη. τὸ ὑπερικὸν apud Hippocrat. vt scribit Gal. habet enim fructum κορίῳ similem.

Κόρημα. medicamentum quod cutim exterit & læuigat. Alias pro scopis ponitur: quo significatu & κόρηθρον dicitur.

Κορίαννον ἢ

Κόριον. coriandrũ. frutex est caule exili, sesquicubitali, ramoso, folio adianti, rotundo capite, cicutæ odore graui, semine rotũdo nudoque, radice lignosa, breui neque adeo fibrosa. Vetustiores Græci, inquit Galenus, κορίαννον nominabant, ac recentiores medici omnes κόριον appellant. Dioscorides vim illi refrigeratoriam tribuit, ideoq; illitum scribit cũ pane aut polẽta ignibus sacris mederi, & alia permulta præstare: verum vt Galenus prodidit, contrariis facultatibus cõstat: habere enim plurimum essentiæ amarę, nec parũ etiam atque ę humiditatis, quibus & adiunctum sit adstrictionis pauxillũ, ideoque calfacere, incidere, attenuare, adstringere, reprimere & refrigerare, atq; ex tam variis facultatibus eã omnia præstari quæ Dioscorides coriandro tribuerit. Sed præterea certum est si maiore copia sumptum sit, ab eo mentem nõ leui periculo tẽtari & insaniam prouocari à temulẽtiis nõ abhorrẽtẽ: ideoque copiosiorem continuumque eius vsum vitandum esse. Nũc omnem eius noxam abigimus infuso eo in acetum & postea exiccato. Sic enim apparatum tantum abest vt mentem lædat, vt vix aliud præstantius remedium sit ad repercutiendos vapores qui in cerebrum feruntur. Crediderunt aliqui sic vocatum à cimicibus, quod folia & caules eos olent. Sunt qui ἀπὸ τῆς κόρης, hoc est à pupilla, dictum velint quasi coriamblon, id est, hebetantẽ oculorũ pupillas. Dioscorides etiam hypericum scribit à quibusdam κόριον vocatum fuisse.

Κόριον ἕτερον. sic dictũ est à quibusdam τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioscoridem.

Κόρις. frutex est folio ericę, rubro, pinguiore ac minore, nõ altior dodrãte, suauis, odoratus,

acris. Aliqui hypericon vocant. Significat & cimicem.

Κόρὸς. nouum & recens germen apud Hippocratem, quod ramis adnascitur.

Κόρος. ciborum repletionem significat apud Hippocr. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 4. Galenus annotauit.

Κόρσαι. κρόταφοι. hoc est, tempora.

Κόρυζα. grauedo. Est crudi humoris è capite in nares distillatio. Hic cerebri morbus est præsertim vero priorũ eius ventriculorum. Sunt enim eo humore referti plenique. est autem hic humor non qui proprie ὠμὸς siue crudus dicitur, sed qui ἄπεπτος, hoc est liquidus & tenuis. verũtamen non locorũ modo qui ad nares habentur obstructio fit, sed etiã tũ spiritui ipsi qui in vẽtriculis est, tũ cerebro quod hos cõtinet intẽperies quædã accedit, qualis ab obstructiõe solet cõtingere. Causa eius est solis æstus, vini potus largior, balnea calidiora, perfusio capitis ex aqua calida, maxime si caput calidius existat, & cibus in vẽtre incoctus manens, neque per inferna descendens: his enim caput humorem superfluum colligit & repletur. Sed immodice refrigeratũ cerebrũ coryzam creat. Sic enim caloris penuria male cõcoquit alimẽtũ, patiturq; idem quod ventriculus diarrhœa laborãs. Quod enim in vẽtre diarrhœa est ex mala cõcoctione, talis in cerebro est catarrhus & coryza: sed coryza quidem dicitur cum in nares humor distillat, catarrhus vero cum in os defluit per palatũ. Cornel. Celsus libr. 4. cap. 2. author est & distillationem & grauedinem κορύζας Hippocratem nominare.

Κόρυλος. arbor cuius fructus nux auellana & λεπτοκάρυον dicitur.

Κορυμβήθρα. dicitur à quibusdam ὁ κισσὸς, vt habetur apud Dioscor.

Κορυμβία. edulii genus ex ferulæ caulibus, vel etiam racemis quos κορύμβους vocãt decoctis, & muria melleque conditis.

Κορύμβιον. dicta est à nonnullis ἡ λυχνὶς στεφανωματική, hoc est lychnis coronaria. vt habetur apud Dioscor.

Κορυφή. vertex. Sunt autem qui eo nomine intelligãt capitis partem inter sinciput & occiput mediã & summã. Ea στεφάνη proprie dicitur. Sunt vero qui partem eam capitis interpretentur, in qua capilli alii ad dextrã, alii ad sinistram inuertuntur, vt non sit aliud κορυφὴ quam linea illa quę capillos in duas partes distinguit. Vnde & δικόρυφοι, id est biuertices, dicuntur, nõ ii quidem quibus os summum capitis geminũ sit, sed illa potius linea discrimenque capillorũ. Rufus κορυφὴν definit τὸ ἐν μέσῳ, καθ' ὃ δὴ μάλιστα εἰλοῦνται αἱ τρίχες: id quod in medio est per quod maxime voluuntur capilli. Id quod etiam sequuti Latini verticem dixerunt à vertendo, nimirum propter flexum capillorum, quod illic velut in gyrum ii vertantur. Quam etiam ob causam quidam ex Græcis ἑλιγμὸν & πόλον ἀπὸ τοῦ πολεῖν, hoc est à vertendo, eandem partem appellarunt, vt author est Pollux.

Κόρχορος. sic à quibusdam dicta est ἡ ἀναγαλλὶς, anthoribus Dioscoride & Plinio, quo nomine venit in adagium Græcis, κόρχορος ἐν λαχάνοις. quod est, Corchorus inter olera, trãsferturque ad frugales quosdam & indignos qui sua fortuna maiores sibi quærant honores, & gloriam quam se deceat clariorem aucupentur, cum humilis nec palmum excedens herbula, inter grandissima quæque olera sibi locũ destinet & inter nasci lætetur. Quãuis in aliũ sensum detorserit Theophrastus libr. 7. histor. volens corchorum ob amaritudinem prouerbio dicatum esse, taxarique eos potius qui gratam voluptatem & suauiorem nonnullorum consuetudinem qua frui possent, tristi vel amarulento conuentu turbant.

Κορώνη ἡ

Κόρωνον. est ossis apophysis in finem acutum desinens, cuiusmodi habetur vna vtrinque in osse genæ inferioris, tẽdinem à temporali musculo descendentẽ excipiens. Sic autem dicitur, quia τῷ κορώνης, hoc est cornicis, rostro similis sit. Quæ autem apophysis in caput crassum & rotundum desinit, non κορώνη sed αὐχὴν nominatur.

Κορωνόμος. medicorũ vox est, significãs id quod κύβωλον & ab Hippocrat. κύβιτον nominatur. Pollux lib. 2.

Κορωνόπους. herba est oblonga, per terram strata, fissis foliis & aculeatis, radice gracili. Leonicenus capriolam vulgo dici censet, nonnunquam etiam sanguinariam, quod naribus indita sanguinem eliciat. Nostri nunc olitores dentem canis vocant, quanquã eodem nomine gramen appellent. Sed coronopũ quoque generibus graminis Plinius assignauit. falluntur qui coronopum coruinum pedem esse existimant. Pes enim coruinus exulcerandi vim habet maximam: coronopus autẽ estur, & adstringit. Sic dictus est quod eius stylus è mediis foliis exurgẽs, in cornicis pedem conformatus articuletur, reliquam exhibens cruris effigiem.

Κοσμητική. ars exornatoria. Pars est medicinæ, vt ait Galenus, quę naturalem corporis pulchritudinem custodit & tuetur, neq; quicquam adscititium inuehit, in quo ἀπὸ τῆς κομμωτικῆς differt eodem authore. de qua vide suo loco.

Κόσμος. dicitur ab Hippocrate ordo cum in re omni, tũ maxime in diebus criticis. Vt enim τῆς ἀκοσμίας propria est ἡ ἀταξία: sic etiam ἡ τάξις τοῦ κόσμου, vt annotat Galenus comment. εἰς τὸ προγνωστικόν. Dictio autem Attica est, secundum quos dicuntur κόσμιοι οἱ εὔτακτοι καὶ κοσμηταὶ, οἱ τῆς ἐφήβων εὐταξίας προνοοῦντες. hoc est, κόσμιοι qui bene ordinati sunt: & κοσμηταὶ qui præerant ordinationi epheborum.

Κοσμοσάνδαλος. flos hyacinthi apud Hermionẽses, vt refert Pausanias.

Κόστος. costus siue costum. frutex est in Arabia, India & Syria nascens, sed præcellit Arabicus, cãdidus, leuis, eximia odoris suauitate.

Secundum

Secundum locum sibi vendicat Indicus, leuis, vber, vt ferula niger. Tertius autem Syriacus est, grauis, colore buxeus & odore feriens. Optimus est recens, albus, abunde plenus, densus, aridus, à teredinibus non erosus, sine graueolentia, gustu calidus ac mordens. Modice amaram, plurimum autem acrem & calidam qualitatem facultatemque obtinet, adeò vt etiã exulceret. Solet eo corpus ex oleo confricari ante accessionem quibus per circuitum rigor inuadit: item resolutis & ischiadicis. vrinas mensesque prouocat, & propter amaritudinem lumbricos necat. Herbarii faciunt huic affinem nomine costum hortensem, quem vulgus coquum, alii Mariæ herbam appellant.

Κότινος. oleaster, qui & ἀγριελαία dicitur, hoc est, syluestris olea.

Κοτὶς. ἰνίον καὶ παρεγκεφαλὶς, hoc est occiput & cerebellum apud Hippocr.

Κοτταβισμὸς. remedii nomen cuius mentio fit à Paulo Ægineta in curatiõe τῆς καχεξίας. Quale autem fuerit, non est facile dicere. Potest intelligi eo nomine aquæ superfusio, eo fere modo quo veteres Athenięses in illo cõuiuali ludicro, qui κότταβος dicebatur, facere solebant, vt Athenæus & Suidas scriptis suis prodiderunt. Potest & κοτταβισμὸς simpliciter accipi αὐτὶ τοῦ ἀποσπογγισμοῦ, hoc est, ablutione detersioneque per spongiam facta authore Phauorino qui in lexico suo κοτταβίζειν ἀποσπογγίζειν interpretatur.

Κοτύλη. est mensura liquidorum apud Atticos capiens τέταρτα δύο, hoc est, quartaria duo, siue Italicas vncias nouem mensurales, quæ ad septem & dimidiam põderales reducuntur, vt author est Galenus lib. 5. τῶν κτ γέν. Alio nomine Græcis τρυβλίον dicitur & ἡμίξεστον, id est dimidius sextarius. Siquidem ὁ ξέστης duas κοτύλας continet. Sunt qui κοτύλην Latine heminam interpretẽtur. Et satis quidem bene, quia nulla sit Latinis mẽsura quę propius ad κοτύλην accedat. Nec tamen eædem mensuræ sunt. Κοτύλη enim vncias Italicas nouẽ capit, vt diximus: hemina autem Romanorum vnam præterea continet. Verum aduertendum est Romanos medicos alios τὴν κοτύλην aliquando pro libra vsurpasse, vt videre licet apud Galenum libr. 4. de tuenda sanitate; ἐμβαλλέσθω δ' εἰς τὰς εἴκοσι καὶ πέντε κοτύλας μόδιος ἰταλικὸς τοῦ σπέρματος τῆς ἐλάτης· οὐσῶν δὲ τῶν κοτυλῶν ἰταλικῶν, ἃς δὴ καὶ λίτρας ὀνομάζουσιν. hoc est, coniicies autem in quinque & viginti heminas seminis abietis modium Italicum. Esto autem & hemina ipsa Italica, quam vtique & librã nominant. alios vero minorem, alios etiam libra maiorem existimasse, sicut ex ipso Gal. apparet libro 6. τῶν κτ γέν. his verbis, οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν γραψάντων περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν, θ' φασὶν οὐγγιῶν τῶν ἐκ τῆς ῥωμαϊκῆς λίτρας, τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις γεγραμμένην κοτύλην. ἄλλοι δὲ τῶν ιβ' φασὶν οὐγγιῶν ὑπ' αὐτῶν λέγεσθαι, καθάπερ ἐν ῥώμῃ τὴν λίτραν τοῦ ἐλαίου κοτύλας ὀνομάζουσιν. ἤδη δέ τινος ἤκουσα λέγοντος ἑκκαίδεκα οὐγγίας ῥωμαϊκὰς ἔχειν τὴν ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις γεγραμμένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κοτύλην. hoc est, plurimi igitur qui conscripserunt de mensuris & de ponderibus, nouem dicunt vnciarum quæ sunt in Romana libra, esse eam quæ à medicis dicitur in libris de medicamentis, cotyle. Alii autem dicunt duodecim vnciarum ab ipsis dici, quemadmodum Romæ libram olei cõmuniter appellant. Audiui vero etiam ex quodam dicente sedecim vncias Romanas continere eam quæ in libris de medicamentis dicitur à medicis cotyle. Significat autem proprie ἡ κοτύλη cauum. vnde κοτύλην appellauerunt non modo vasis genus & mensuram, sed sinum etiam in quo caput femoris voluitur, & cauitatem manus quam volam Latini dicunt. Verum proprie ab anatomicis dicitur ἡ κοτύλη cauitas ossis profundior, in quam alterum os inseritur. Quæ vero non est tam profunda sed superficiaria, γλήνη ab Hippocrate appellatur.

Sed & κοτύλη aridorum mensura fuit apud Atticos. Cõtinebat autem ὀξύβαφα quatuor, siue vncias nouem mensurales. Eius nota fuit apud Gręcos κ per cuius apicem inferiorem linea recta per obliquum dicta esset, ο desuper imposito.

Κοτυληδὼν. vmbilicus Veneris. herba est folium habẽs acetabuli figura, vnde & nomen, orbiculatum, & ineuidenter concauum: cauliculo breui qui è medio prosilit, in quo & semen inest, radice oliuæ modo rotunda. Est & alterum τοῦ κοτυληδόνος genus quod ab aliis κυμβάλιον appellatur, pinguibus foliis latioribus, ligularum modo densis, circa radicem medium oculi ambitum describentibus, vt in maiori semperuiuo. adstringentis gustus. cauliculo tenui, in quo flores & semina hyperici, radice maiuscula. Est autem κοτυληδὼν mistæ facultatis, nempe humidæ, subfrigidę & cuiusdam obscure adstringentis, & cum ea leuiter amaræ. Quare refrigerat, repercutit, abstergit & discutit.

Κοτυληδόνες. sunt ora venarum & arteriarum intra vterum eminentia & quodammodo nodosa, non multum ab hæmorrhoidibus ani dissimilia, aut τῆς κοτυληδόνος herbæ foliis orbiculatis & parum concauis. Seruatur namq. in medio ipsorum orificiorum parua cauitas in cotyles modum. Per hæc sanguis menstruus vel vacuatur foras, vel in fœtum nutriendum trãssumitur: siquidem apertis his effluit, sicut cõniuentibus supprimitur. His etiam orificiis fœtuum secundę vtero inhęrescunt, vasorum vteri finibus ita secundas subeuntibus atque illigãtibus, vt eadẽ prorsus vteri & secundarũ vasa esse videãtur. Siquidẽ in quibus orificiis vteri vasa desinũt, ab iisdẽ secũdarũ vasa incipiũt: oribus enim inuicem vniuntur, venę quidem venis, arteriæ autem arteriis, vt illæ sanguinem, istæ spiritum fœtui subministrent. Nec vero id tantum ea vasa præstant, sed etiam secundas

vtero ita colligát, vt fœtus haud temere excidat. Alii vero, vt refert Gal. nullas prorsus vtero mulieris κοτυληδόνας inesse crediderunt, quos tamen ipse & doctissimorum virorum testimoniis & ipsa anatomia reuincit. Insũt enim & mulieribus, quãuis minores quam quæ in vaccis, capris, ceruis atque aliis eiusmodi animalibus apparent.

Κοτυλὶς. ἡ κοτύλη τῆς ἰσχίου. hoc est, concauitas coxendicis, apud Hippocratem ἐν τῷ μοχλικῷ, & lib. 2. de morbis.

Κυλεὸς. culeus. Est mensura liquoris tantum, omnium maxima qua Romani vsi sunt. Cõtinebat viginti amphoras authore Plinio libr. 14. cap. 4. Quando & postea sæpenumero septenos culeos singula iugera, hoc est amphoras centenas quadragenas, musti dedere. sic Plinius. Idem docet Rhemnius Fannius his versibus:

Est & bis decies quẽ cõficit amphora nostris
Culeus. hoc nulla est maior mẽsura liquoris.

Ac quamquam iusta hæc esset culei mensura, vasa tamen quæ culei, propterea quod quam proxime ad eam mensuram accederent, vocabantur, plus minusue aliquando continebant, vt apud Catonem de re rustica capite 148. à quibus tamen veram culei mẽsuram æstimare non decet.

Κυεῖνος. dictus fuit à quibusdam eo nomine ὁ ἐλελισφακον, apud Dioscor.

Κοῦρμι. genus est potionis, inquit Dioscorides, ex hordeo factæ, cuius potu sæpe pro vino veteres vsi sunt. Non videtur esse nomen Græcum, sed eius gẽtis in qua apparabatur: verum, vt idem ait, dolores capitis inducit, noxium humorem gignit, & neruorum vires resoluit.

Κρουνοῦν λύειν καὶ παύειν τὰς ὀδύνας, apud Hippoc. hoc est, soluere & sedare dolores.

Κοχλιάριον. cochlearium siue cochlear. Est liquoris mensura apud Romanos quartam cyathi partem capiens, sicut ex Columella patet libr. 12. cap. 21. Et ex eo molito post salituram musti cochlear cumulatum, vel simile genus poculi eius, q́ est quarta pars cyathi, adiicitur ad binas vrnas. Latini ligulam vocant à linguæ similitudine in cauum intra dentes palatum versus contractæ. Est & κοχλιάριον tum liquidorum, tum etiam aridorum apud Atticos mẽsura, omnium quod sciam minima, quartam & illa cyathi partem continens, siue drachmam vnam, scripulum vnum, grana duo, & duas quintas grani.

Κοχώνη. significat apud Hippocr. iũcturam coxendicis ad sedem. vocatur autem & eo nomine tota circa sedem regio.

Κράδαι. συκῆς οἱ ἀκρέμονες. hoc est fici rami, apud Hippocr. vel etiam folia, vt annotauit Erotianus. Nec tamen fico soli, sed vlmo etiam, robori plantanoque gignuntur.

Κραίνουσι. κρατύνουσι, βασιλεύουσι. apud Hippocr. hoc est, dominantur & regunt.

Κραιπάλη. crapula. dicitur authore Galeno omnis noxa è vino contracta. Philumenus, vt habetur apud Aetium, scripsit cruditates ex vino multo obortas crapulas appellari sic dicitur ἀπὸ τοῦ κάρηνον πάλλεσθαι, quod temulentis cerebrum concutiatur.

Κρᾶμα. vinum dilutum & aqua temperatum, quomodo vti homines decet: dicitur ἀπὸ τοῦ κεράννυσθαι, quod miscere & temperare significat. Id videtur esse quod Celsus lib. 1. dilutam potionem appellauit.

Κράμβη. brassica. Est olus simplici & amplo stipite, leuiter rubenti, crasso folio, prægrandi, læuo, crispo, carnoso, ex cæsio candicante, in latus vtrimq; diffuso, prominulis venarum thoris fruticãte, patula cyma, flore tum luteo, tum albo. vulgo caulis dicitur, quoniam nulla fere herba caule sit amplior. Plura eius genera veteres statuerunt. Syluestre satiuo simile, sed candidius, hirsutiusque & amarum, vt ait Dioscorides. Item marinum quod θαλασσοκράμβη dicitur, & vulgo soldana, à satiuo, vt idem ait, prorsus abhorrens, folio aristolochiæ, acre & in totum stomacho inimicum. Est & ἁλμυρὶς & λειόφυλλος & σελινοεία siue σελινοειδής. Ex multis authoribus constat quam nunc κράμβην dicimus, olim vocatam fuisse ῥάφανον, præsertim ex Aristotele libr. 5. de histor. animal. vbi de erucis in brassica nascentibus agit, his verbis: αἱ δὲ γίνονται ἐκ τῶν φύλλων τῶν χλωρῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥαφάνου, ἣν καλοῦσί τινες κράμβην. hoc est, hę autem gignuntur ex foliis viridibus, præsertim autem rhaphani, quam quidam cramben vocant. Similiter ex Galeno libr. 2. de aliment. facult. sed suo tempore sic vocari desiisse. Cæterum brassica desiccat & cuiusdam acrimoniæ particeps est. habet & vim aliquam abstergendi.

Κραμβίον. τῆς κράμβης ἀφέψημα, id est, crambes decoctum, apud Hippocr. Dicitur & eo nomine à quibusdam ἱππόφεως, vt habetur apud Dioscoridem. Erotianus annotauit ab Hippocrate, vt & à Siculis, τὸ κώνειον sic vocari.

Κρανία. cornus. Est arbor duodecim fere cubitorum, cortice neruoso, tenui, caudice haud ita crasso, neque semper recto, atque etiam nodoso, sed ita solido, vt cornibus spissitate non absimilis respõdeat, folio amygdali; sed crassiori pinguiorique flore & fructu oleæ, dulci, grato odoratu, pluribus cornis singulari pediculo dependentibus. Talis quidem mas est. nam fœmina quæ Theophrasto θηλυκρανία dicitur, caudice fungoso & inutili virgulis instar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis perquam acerbis & cunctis animantibus gustu intactis. Mas Gallis cornelia dicitur: fœmina dumetis & nemorib. familiaris, sed quod neglectas & ingustabiles ferat baccas, indignam quæ corni nomine vocaretur, rura putauerunt. Nam & maris fructus etsi esui aptus, tamen admodum acerbus est. valenter ventrem adstringit. sic, ut & mespila; & valde desiccat, ideoque maxima vulnera glutinare potest.

Κρανίον. cranium. calua. caluaria. Est os capitis crassum, rarum, rotundum; ossibus septem

compactum suturisque distinctum, cerebrũ continens. Crassitudo quidem illi magna est, vt validum sit, nec obnoxium externis iniuriis: solidum vero esse non expediebat, tum ne iusto grauius euaderet, tum ne ineptũ esset transmittendis cerebri excrementis. Itaque rarum & cauernosum fieri oportuit. Idem vero si recte à natura conformatum est, rotundum quidem est, & sphærę simile, ita tamen vt sphæram non omnibus numeris æquet. Siquidem oblongum est, & à lateribus quidem vtrinque parum depressum: anteriore autem ac posteriore parte parumper extuberans & gibbosum, inferiore autem planum. Constat ossibus septẽ, quorum primũ parteque anteriore situm, frontem constituit: μέτωπον Græci vocant. Id parte superna, τῇ στεφαναίᾳ ῥαφῇ, hoc est, sutura coronali, quæ transuersum ab vno temporum ad alterum excurrit, inferiore, ossibus maxillæ superioris, à lateribus vero osse τῷ σφηνοειδεῖ concluditur. Ac quanquam id os fere semper vnicum sit, euenit tamen aliquando vt geminũ sit, recta sutura quam ὀβελιαίαν vocant, ad nasum vsque descendente. Ab eo duo ossa sunt quæ βρέγματα, hoc est, sinciput, componunt. diuiduntur & ab inuicem separantur sutura illa recta, quę à posteriore capitis parte in anteriorem per verticem procurrit: vtrumque autem terminatur anteriore quidem parte sutura τῇ στεφαναίᾳ, posteriore aũt ea, in sutura quę transuersim in occipite sita figuram Λ literæ repræsentat, & λαμβδοειδὴς ideo nuncupatur: inferiore vero suturis iis quas λεπιδοειδεῖς appellant. Alia præterea duo sunt ossa τῶν κροτάφων, hoc est temporum, & ea quidem vtrinque singula, ad vtramque aurem sita. Distinguuntur parte superiore suturis ταῖς λεπιδοειδέσιν: posteriore, laterum τῆς λαμβδοειδοῦς appendicibus: anteriore, sutura quæ ossi τῷ σφηνοειδεῖ communis est. Sextum cranii os occiput constituit: ἰνίον Græci vocant, distinctum sutura τῇ λαμβδοειδεῖ. Septimũ autem σφηνοειδὲς est, quod in basi positum, cunei modo (vnde & nomen inditum) inter omnia cranii ossa genamque supernam medium adigitur: omnia namque contingit. His septem ossibus addi etiam octauum potest ἠθμοειδὲς dictum, paruum, in frontis basi positum, & multis, in cribri modum, pertusum foraminibus. verum id frontis ossi vel τῷ σφηνοειδεῖ accensetur, etiamsi interdum, sed maxime in pueris, separari facile possit: similiter & λιθοειδὲς à Galeno proprie vocatum, nisi pars ossis temporum plærisque videretur. Insunt autem omnibus his ossibus crebra foramina per quæ tum nerui è cranio prodeunt, tum venæ atque arteriæ intra ipsum admittuntur. Constant & propemodũ omnia squamis duabus, quas διπλόας vocat Galenus. Ex his satis apparet quot qualesque sint in cranio suturę. Tres eæ quidem sunt maxime in cranio secundum naturam se habente: duę quidem transuersę, quarum vna in syncipite, altera in occipite est, tertia vero quæ à media syncipitis sutura ad mediam suturam occipitis secundum capitis lõgitudinem porrigitur. Anterior στεφαναία dicitur, hoc est coronalis, quod ea capitis parte coronæ imponi soleant. Posterior vero λαμβδοειδὴς, à literæ Græcæ similitudine. Tertia vero quæ per verticem recta excurrit, ὀβελιαία atque ῥαβδοειδὴς, quod instar veru aut virgæ recta procedat. Hæ tres suturæ ita se habent, vt figuram literæ Ⲏ referant, sicut ab Hippocrate proditum est in libello de vulneribus capitis, & à Galeno explicatum lib. 9. de vsu partium. Præter has aliæ geminæ sunt à recta sutura æquidistantes quæ secundum capitis longitudinem à parte posteriore in priorem super aures procurrunt. Fiunt autem ex duobus inter se cohærentibus ossibus non per suturam quidem, quæ species est τῆς συναρθρώσεως, sed veluti conglutinatione quadam. Siquidem sincipitis os squamæ modo attenuatum sensim descendit seseque in os ab auribus ascendens insinuat: ideoque eas nonnulli non simpliciter suturas, sed vel suturas λεπιδοειδεῖς, vel προσκολλήματα λεπιδοειδῆ appellant. Sic quidẽ compositum conformatumque cranium cerebrum continet, eiusque firmissimũ munimentum est, vt quod non aliter quam galea, quæ κράνος Græcis dicitur, ab omnibus externis iniuriis ipsum tueatur.

Κραντῆρες. genuini dentes, qui omnium nouissimi nascũtur, sic dicti παρὰ τὸ κραίνειν καὶ ἀποπληροῦν τὴν ἡλικίαν. Iidem etiam σωφρονιστῆρες appellantur. de quibus vide suo loco.

Κραταιγὸς ἢ
Κραταιγών. arbor neq; adeo magna neque valde crassa, materie versicolore, robusta, flaua, cortice læui, simplici, radice in profundum acta, folio mespili, sed promissiore amplioreq;, fructu rotundo, qui maturescens siccatur atque nigrescit, gustu & succo mespilaceo. Quapropter syluestris mespilus, vt Theophrastus scribit, putatur esse. Quidam χαμαικέρασον intelligi posse crediderũt. Plinius in Italia dici aquifolium putat, quod quidem nõ aliud veteribus fuit quam ilex.

Κραταιγόνον ἢ
Κραταιόγονον. herba est foliis melampyro similibus, multis calamis ab vna radice emicantibus, multorumque geniculorum, semine milii. Nascitur in opacis & fruticosis. Eius fructus, vt ait Galenus, milio similis, acris gustanti est & ventri frigidus.

Κρατήρ. sic dicitur à quibusdam ὁ ταρσὸς, hoc est, pars ea manus quæ sub digitis est.

Κραῦρον. friabile. id dicitur quod nec lentoris nec pinguedinis quicquam habet. opponitur τῷ γλίσχρῳ. Dicitur & θραυστὸν & ψαθυρόν.

Κρέκα. nomen fictitium apud Hippocratem, dictum de molesto & odioso sono.

Κρέμασαι αὐτὸ ἐκ τοῦ κρεμαστοῦ. apud Hippocrat. hoc est, suspendito.

Κρεμαστῆρες. sunt musculi duo, vtrimque scilicet

vnus, à quibus testes sursum trahuntur. Eorum vterque gracilis est & longus, & cum vasis spermaticis à musculis hypogastrii descendit ad ipsos testes, eos releuans. Contrariis carent musculis qui cõtrarium motum efficiant: nullus enim est qui testes ad inferiora reuellat, quod satis sua grauitate ima petat, ęgris præsertim & senibus. Errat Paulus lib. 6. cap. 61. qui ἀφροσύνας & κρεμαστῆρας idem putat.

Κρήγυον, ἀγαθὸν, apud Hippocratem, ἀληθὲς, vt apud Homerum.

Κρηθμὸν. herbula est fruticosa & vndique foliosa, cubiti fere altitudine, foliis pinguibus, multis, albicantibus, vt portulacæ latioribus & longioribus, salso gustu, floribus candidis, semine ceu rosmarini odorato, molli, rotundo, quod siccatum rumpitur. Habet intus tritici modo nucleum. Radices digiti crassitudine tres aut quatuor, grati odoris & iucundi. Salsum est & modice amarum, itaque abstergit & siccat. Scribitur quidem passim apud Dioscor. κρῆθμον διὰ τῆς η. scribendum tamen esse διὰ τοῦ ι, colligitur ex Galeno in lib. simpl. medic. & præterea Hesychio.

Κρημνοὶ, apud Hippocr. dicuntur τὰ χείλη τῶν ἑλκῶν, hoc est, labra vlcerum, vt lib. de locis in homine. sic etiam vocantur πτερυγώματα, hoc est alæ, muliebris pudendi, vt annotat. Erot.

Κρητική. dicitur tertium genus aristolochiæ quam proprie κληματῖτιν vocant.

Κρητικὴ γῆ. Cretica terra: creta. Species est terræ albæ, siccæ, macræ, leuis & extergentis. Talis quidem vt plurimum creta est. Euariat tamen aliquando, vt & nigricans, & viridis (quam θεοδότιον quidam nominant, quod in Theodoti cuiusdam fundo id genus cretæ primum inuentum sit) reperiatur discurrẽtibus per eam lineis eiusmodi coloris. Est & in substantia discrimen: siquidem non semper macra, sed & aliquando modice pinguis est, vt apud quasdam gentes stercorandis agris inseruiat. Multum viribus superatur à Chia, Samia, Selinusia, Lemnia & Cimolia terra. Est enim admodum imbecilla, multũ habens substantiæ aereæ. Inest tamen ei vis extergendi & citra morsum. Quam ob causam argentarii eá vtuntur ad vasorum splendorem, & proinde ἀργυρῖτις, hoc est, argentaria, appellatur. Vsus eius in medicina fuerit ad eá omnia, ad quę alię omnes sine morsu extergentes facultates valere possunt.

Κρίθαμον. sic dictum à quibusdam τὸ κρῆθμον fuisse scribit Dioscorides.

Κριθή. hordeum. vulgo notum est. culmo tritici, fragiliore minorique, sed octonis geniculato articulis, simplici instipula folio, & eo quidem scabro latoque, grana fere nuda longiore capillamento, mordaci arista striatim spicantur, radice frequenti, coma fibrata. refrigerat, siccat, extergit. Ex eo saluberrima illa ptisana, & tot laudibus ab Hippocrate celebrata conficitur, refrigerandi detergendique facultate insignis.

Κριθή. hordeum vel hordeolum. Est tuberculum paruum, oblongum, palpebrę cilio, quà pili sunt, adnascens. Externum est & foris prominet, atque in eo, sicut Celsus ait, tunica quiddã quod difficulter maturescit, comprehẽsum est. Ex quo patet plurimum pituitæ in eo cõtineri, vel simplicis vstæque, vel cum alio humore mistæ. Sic dicitur ab hordei similitudine. Græci alio nomine πόσθιαι appellant, vt scribit Gal. extremo lib. 4 τῶν κατὰ τόπους.

Κρίθμον. herbula est fruticosa & vndique foliosa, cubiti fere altitudine, foliis pinguibus, numerosis, albicantibus veluti portulacæ, latioribus & longioribus, salso gustu. flores candidi sunt, & semen ceu rosmarini, odoratum, molle, rotundum, quod siccatum rumpitur. habet intus tritici modo nucleum, radices digiti crassitudine, tres aut quatuor, grati odoris & iucundi. Nascitur in maritimis & petrosis. Apud Hesychiũ est κρηθμὸν, apud Galenum κρῆθμον.

Κρίμνον. crassior farina apud Hippocrat. quæ effracto hordeo inuenitur grádiuscula, nec perfecte molita est. Dioscorides autem dicit esse crassiorem ex zea triticoque fariná, ex quá pultem faciunt. abunde autem alere, sed ægre confici, aluum vehementius adstringere, si zea ex quá fit, prius torreatur. Cum autem Hippocrates dicit κρίμνον ἀλφίτου ἀδρὸν, crassissimam farinam intelligit. Fieri autem ex olyra crassiorem farinam, quam Græci κρίμνον vocitant, idem Dioscorides author est.

Κριμνώδης ὑπόστασις. dicitur farinæ crassiori similis. Fit autem, vt ait Galen. lib. 1. de crisib. aut propter vehementem colliquationem, aut calorem ardentem à quo sanguis aduratur. Itaque omnis eiusmodi hypostasis mala est, vt scribitur in prognost. Nam si per exitiales morbos inciderit, breui futuram mortem significat: si vero in morbis non mortiferis apparuerit, morbi longitudinẽ portẽdit, vt habetur aphor. 31. libr. 7. Sed plurimi quidẽ per eiusmodi morbos cito pereũt, aut si euadãt diutissime ægrotant. vide ὑπόστασις.

Κρινάνθεμον. sic dictum esse à quibusdam τὸ κρίνον, hoc est lilium, Dioscorides author est.

Κρινόμυρον. vnguentum liliaceum quod & μενδήσιον, & αἰγύπτιον μύρον λευκὸν & σούσινον μύρον. hoc est, Ægyptiũ vnguentũ album, & susinum vnguentũ, appellatur, vt author est Galenus in explicatione vocũ Hippocratis. Cõstabat. lilio & quibusdã aromatis, vnde vnguenti non etiam olei nomen habuit.

Κρίνον. lilium. herba est caule simplici, tricubitali, comoso, foliis longis, satyrii effigie, ex herbaceo nitentibus, radice bulbosa, flore emaculati candoris, calathi forma, extrinsecus striato, resupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quam flos odoris. λείριον, à quibusdam dicitur, vt scripsit Dioscorides. ex quo vnguentum fit λείρινον siue σούσινον vocatum, discutiendi molliendique viribus præditum,

prædictum, vuluæque duris tumoribus maxime conueniens.

Κρισσὶς. trochisci nomen est, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 12. eo Paulus sordida vlcera expurgat.

Κριὸς. genus ciceris quod arietinum dicitur, propterea quod arietino capiti simile sit. vide ἐρέβινθος.

Κρίσις. crisis. indiciũ. Tribus modis apud Hippocr. sumitur. Vno significat simplicer τὴν λύσιν, hoc est solutionem: vt quo prognostici loco scribit optimam vrinam esse, in qua per totum morbi curriculum, donec ipse iudicatus sit, subsidet album, læue & æquale. Neque enim aliter κρίνεσθαι illic interpretatur Galenus quam λύεσθαι, hoc est solui: vt nec aliis plærisque locis, cum κρίνεσθαι in luxationibus vsurpat. vnde Corn. Celsus plæraque ex Hippocrate in Latinum conuertens, κρίνεσθαι nunquam aliter vertit quam solui & finiri morbum. Eodem etiam modo ephemeræ & hecticæ febres dicuntur indicari per abusionem, vt scribit Gal. lib. 2. de crisibus, quod & sine magna perturbatione & minime subita permutatione finiantur. Altera vero significatione ἡ κρίσις est motus vehemens naturæ, ad rei cuiuslibet molestæ depulsionem. Hæc quidem generalis est τῆς κρίσεως significatio, secundum quã non modo morbi, sed & conceptiones & abortiones & partus & omnino quæcunque magno naturæ conatu indigent, dicuntur indicari. Sic enim visum est Hippocrati libello περὶ ἑπταμήνου scribenti: τῇσι δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων, καὶ οἱ τρωσμοί τε καὶ οἱ τόκοι, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧπερ αἵ τε νοῦσοι καὶ αἱ ὑγίειαι καὶ οἱ θάνατοι κρίνονται τοῖσι σύμπασιν ἀνθρώποισι. ταῦτα δὲ πάντα, τὰ μὲν καθ' ἡμέρας, τὰ δὲ κατὰ μῆνα ἀποσημαίνει, τὰ δὲ κατὰ τεσσαρακοντάδας ἡμερῶν, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. hoc est, mulieribus autem & fœtuum conceptiones & abortiones & partus eodem tempore iudicantur, quo & morbi & sanitas & mors cunctis hominibus: sed omnium istorum alia quidem diebus, alia mensibus, alia dierum quadragenariis, alia vero annuo spatio videntur euenire. Ac Hippocrati quidem consentanea scripsit Aristoteles libro 4. de generatione animalium cap. 10. his verbis: ratione optima tempora omnium & grauiditatum & generationum & vitarum, dimensionem circuitibus sibi exposcunt recipere. Circuitum autem scribit se appellare diem, noctem, mensem, annum & tempora quæ ijs describuntur, atque etiam Lunæ traiectiones. Veruntamen non omnis naturæ conatus ad vacuandum propulsandumq; quicquid ei nocuum est, crisis dici debet, ne quotidianam excrementorum vacuationem crisim esse cogamur fateri: sed is modo qui vehemens sit, nec nisi certis dierum, hebdomadarum, mensium aut annorum periodis cõtingit. Nam cum, authore Galeno, τῆς κρίσεως nomen à foro ad medicinam translatum sit (quia in re ego potius illi assentior, quam aliis qui κρίσιν excretionem vel naturę conflictum interpretantur, quod κρίνειν καὶ κρίνεσθαι vtrumq; aliquando significet. Neque enim κρίσιν, non dico malam, sed omnem quæ bona sit, excretio sequitur) quod perinde natura cum morbo decertet atque reus cum petitore. atque vt in foro alteram partem causa cadere necesse est, ita hic naturam aut vinci aut vincere oporteat: quemadmodum non de leuibus rebus, sed grauioribus actiones institui solent & iudicia exerceri, sic non omnis naturæ motus, quo onus omne superfluum à se deponat, crisis appellari debet, sed magnus modo, & in quo natura videtur plurimum laborare. Talis quia maxime circa morbos apparet, atque in eius contemplatione medici præcipue versantur, ideo τὸ κρίσεως nomẽ morborum tantum proprium videntur fecisse, & ad eos retulisse omnia quæcunque de crisibus conscripserunt. Ex quorum sententia hæc breuiter de morborum crisi dicemus. Igitur crisis tertio suo significatu varie à veterib. medicis definita fuit. Alii enim, vt scribit Galen. subitam in morbo mutationem, alii ad meliorem statum inclinationẽ solam, alii eam quæ antecedit agitationem, alii integram omnem morbi solutionem, alii eam tantum quæ bona sit, crisim dixerunt. Hippocr. vero, sicut recitat Galen. appellat κρίσιν permutationẽ magnam in morbo repente factam: cuius ipse quatuor differentias assignat lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, scribens, ἐπὶ σωτηρίην ἢ ὄλεθρον, ἢ ῥοπὴν ἐπὶ τὸ ἄμεινον ἢ τὸ χεῖρον. hoc est, ad salutem aut mortem, vel inclinationem ad melius vel deterius. Siquidem per huiusmodi mutationes nonnunquam subito integra sanitas restituitur, aut moritur æger, aut lenior aut deterior morbus euadit. Addit vero Gal. initio lib. 3. de crisib. alias duas quas mistas vocat, quũ subita aliqua ad melius aut peius cõmutatione facta, deinceps morbus eodem tenore progreditur, donec æger vel cõualuerit vel extinctus sit. Earum duæ bonæ, duæ malæ dicuntur. Verum ea sola quę subitam affert sanitatem simpliciter crisis appellatur: nam quæ mortem adfert, mala crisis est: aliæ non κρίσεις, sed simpliciter λύσις, vt ait Galenus, vel ἀτελεῖς κρίσεις vocantur. Omnibus diebus earum aliqua fieri potest, non tamen omnis omni die: nam bona, quam absolute κρίσιν dicimus, septimum, decimumquartum, vigesimum, vigesimumseptimum, quartum & tricesimum, quadragesimum, sexagesimum, octogesimum, centesimum, centesimum vigesimum, qui dierum iudicantium postremus est, atque ad horum proportionem sequentes postea menses annosque sibi vendicat. Et hæc quidẽ dierum criticorum proportio, quod certo ordine constet, τάξις ab Hippocrate appellatur. Incidit vero & in alios aliquando dies, vt tertium, quintum, nonum, & alios quosdam: verum hi multo frequentius aut imperfecte ad salutem,

aut plane ad interitum indicant. Mala vero fere in sextum, octauum, decimum, duodecimum incidit: quorum omnium rationes Galenus in libr. de diebus criticis explicauit. Cæterum cum hæc quatuor sint κρίσεων genera, in ea tantum quæ optima est cognoscenda definiendaque medici operam suam posuerunt, quod ea agnita facile sit imperfectas malasque crises diiudicare, quorum vestigiis insistentes, omnem eius naturam, vim, proprietates, differentiasque paucis exponemus. Cum varii sint morbi, ad eos tantum crisis pertinet, quos humor committit. Hic quia fere semper crudus est & qualitate vitiosus, nisi totus concoctus & mitificatus fuerit, sanitas integre restitui nō potest. Concoctionem autem intelligere oportet, non conuersionem in corporis substantiam, sed moderationem quandam & alterationem malignæ qualitatis in aliam benigniorem & naturæ minus molestam. Quia ergo ne sic quidem concoctus humor nutrire potest, sed naturæ onus est superfluum, eum natura è corpore expellat necesse est: id quod si paulatim & longiore spatio fiat, concoctio non crisis dicitur, morbusque ipse concoctione finiri, non crisi. Siquidem in crisi illam vacuationem sine mora & confertim fieri oportet. Itaque si, vt vniuersus humor subito vacuetur, necesse sit eum totum perfecte cōcoctum esse (cruda enim non facile expelluntur, naturæ contumaciter resistentia) patet optimam illam crisim non alio tempore quam in morbi vigore contingere, in quo solo humor perfecte cōcoqui solet. Cum autem vacuatio humoris duobus modis contingat, vno vere & proprie humore è corpore depulso, & excreto: altero vero, eodem in alteram partem translato, vtroque modo fieri potest crisis, quorum illum κατ' ἔκκρισιν, hunc κατ' ἀπόστασιν, hoc est per translationē siue per abscessum, nuncupant. Siquidem humores relicta parte in qua morbum excitabant, locum mutant & alio abscedunt. Quæ criseos ratio etiam κατ' ἀπόστημα appellatur. Sunt autem eius quæ κατ' ἔκκρισιν dicitur tot differentiæ, quot habetur & vacuationis, per aluum, per vrinas, per hæmorrhoidas, per vomitiones, per sputa, per profluuiū sanguinis è naribus, quod proprie Græci αἱμοῤῥαγίαν nuncupant, per sudores. Nec tamen omnes ex æquo bonæ habetur. Nam longe melior perfectiorque est, quæ κατ' ἔκκρισιν fit, quam quæ κατ' ἀπόστασιν. Hæc enim magna ex parte imperfecta est, nec morbum plane soluit. Deinde vero quæ per inferiorem vacuationem contingit, melior quam quæ per superiorem. tum per quam noxius & redundans humor, melior est ea per quam alius humor vacuatur, tum quæ κατ' ἴξιν, vt ait Hippocrates, quam quæ aliter fit, tum quæ per meatus conuenientes, ad hæc quæ antea die θεωρητικῷ indicata die decretorio obuenit. Fit autem in tam repentina mutatione magna in corpore agitatio perturbatioque, adeo vt præcipuum fere futuræ crisis signum Hippocrates dicat noctem, quæ crisim præcedit, valde molestam deliriis, vigiliis, comate, doloribus, lacrymis, difficultate spirandi, tenebris ante oculos obortis, summa inquietudine & aliis id genus malis, quæ quidem sicut maxime sunt formidanda & plena periculi, si per initia morbi & ante humoris concoctionem appareant: ita in ipso vigore & post signa concoctionis tuto breuique futuram crisim pollicentur.

κρίσις etiam præter superius explicatas significationes sumitur aliquando apud Hippocratem pro ipsa accessione, vt aphor. 1 lib. 1. sicut Galenus & Philotheus in explicatione eius loci scripserunt.

κρίσις à quibusdam vocatur medium spinæ foramen, quo omnes spinæ articuli sibi iunguntur, & spinæ medulla à cerebro descendit: magis vsitato nomine σύριγξ dicta. Iulius Pollux id spatium inter scapulas cauum quod secundum lōgitudinem ad lumbos porrigitur, κρίσιν nuncupari scribit, dicens: τὸ μέσον κατὰ μῆκος ἄχεις ὀσφύος, ἐν τῷ νώτῳ κοιλαινόμενον, κρίσις καλεῖται. hoc est medium id secundum longitudinem quod excurrit vsque ad lumbos in dorso cauatum, crisis nuncupatur. forte quod dextram partem à sinistra διακρίνει, hoc est discernit & disterminat.

Κρίσιμον. dicitur ab Hippocrate libr. περὶ διαίτης ὀξέων, τὸ κρίσιν ποιοῦν τῆς νοσήματος, hoc est, quod facit crisim morbi. quod idem est ac si dicas ὠφέλιμον, id est vtile, vt Galenus annotauit. vt autem idem scribit comment. in prorrheticum, κρίσιμον duobus modis accipitur apud Hippocr. vt signum, & vt causa per se τῆς κρίσεως. Signum quidem id dicitur, quod futuram crisim prænunciat. Eorum duplex est differentia: alia signa tantum sunt, alia non modo signorum, sed causarum etiam rationem habent. Signa tantum sunt, colli dolor, temporum grauitas, tenebræ oculis obuersantes, vertigines, capitis dolores, lacrymæ inuito obortæ, facies & oculi rubentes, labiorū motus, vigiliæ, somnus grauis, asthma, dyspnœa, præcordiorū retractio, stomachi fastidium, nausea, æstus, sitis ingens, rigor, cardialgia, molestus decubitus, lethargus, delirium, vociferatio. Signa vero & causæ sunt, vomitus, excrementa alui, copia vrinæ, sudores, sanguinis eruptiones, parotides, & abscessus quos ἀποστήματα vocāt. Nā si quędam ex ijs die θεωρητικῷ apparuerint, eadēq; proximo die critico grauiora magisque euidentia sint, non est dubium eodem die futuram esse crisim. Qualis vero futura sit, ex aliis notis petēdum tum ijs quæ concoctionem cruditatemque significant, tum aliis quibusdam incertis & ambiguis quidem, sed magnam tamen vim habētibus, qualia sunt, mente constare, bene se habere ad ea quæ offeruntur, facile respirare, facile ferre morbum, pulsus bonus, facies sanis simillima,

decens

decens accubitus, totius corporis æqualitas, & alia de quibus ab Hippocrate scriptum est in prognosticis. Nam pro horum signorum viribus illa superiora bonam malamve crisim & perfectam vel imperfectam fore ostendent. κρίσιμον autem vt causa, dicitur omnis vacuatio & abscessus per quem crisis ipsa perficitur, vt vacuatio per aluum, per hæmorrhoidas, per vomitiones, per sputa, per αἱμοῤῥαγίαν, per sudores. Omnes præterea abscessuum differentiæ, post aures, in alas, in inguina, in articulos, in cutē (est enim quidam icterus criticus) & in alias omnes corporis partes. Hęc quamuis κρίσιμα vt causæ proprie dicantur, signorum tamen etiam rationem quandam habent, sicut paulo ante diximus.

Κρίσιμος ἡμέρα. indicatorius siue decretorius dies. Dicitur dies, in quo crisis morbi contingit. Itaque vt crisis omni die fieri potest, sic & omnis dies κρίσιμος esse potest. Nunc autem appello crisim omnem morbi solutionem, in qua quidem significatione etiam febris ephemeræ crisis est. Atque vt sunt multæ τῶν κρίσεων differentiæ, sic & dierum criticorum: alii enim κατ' ἐξοχὴν κρίσιμοι ἢ κελευτικοὶ appellantur, in quos sæpissimè & securissime crises incidunt. Alii mali sunt, in quibus magna ex parte fiunt crises malæ: alii vero medii & incidentes, quibus crises contingunt imperfectæ. Est autem omnium fortissimus perfectissimusque septenarius, & qui septenario concluditur, vt septimus, qui morborum peracutorum terminus est, decimusquartus, qui morborum simpliciter acutorũ, postea vigesimus, vigesimusseptimus, tricesimusquartus, quadragesimus, qui postremus est eorum quibus solet acuti ex decidentia morbi iudicari: & post eum sexagesimus, octuagesimus, centesimus, vigesimus & centesimus, qui, vt Galenus scribit libr. 2. de diebus criticis, constituitur ab Hippocrate omnium dierum criticorum finis supremus. Deinceps nō diebus, sed mensibus & annis crises numerat. Et hi quidē dies quibus certa firmaque vis inest decernēdi, κύριαι ἡμέραι, hoc est principes dies, ab Hippocr. appellantur. Hi autem quanquam pręcipui sunt inter criticos, sunt tamen & alii quidam quos παρεμπίπτοντας, hoc est incidentes, vocāt, quibus & sua vis inest ad iudicandum, vt tertius, quintus, nonus. Hi omnes vere & proprie critici appellantur. Dicuntur autem & eo nomine aliquando illi dies qui singularum hebdomadarũ medii sunt, easque in duas partes diuidunt, vt quartus, vndecimus, decimusseptimus & reliqui eodem modo, quod sæpe in eos crises bonę incidant. Hi tamen proprio nomine non κρίσιμοι, sed ἐπίδηλοι & θεωρητικοί, hoc est indices & contemplabiles, nuncupantur, quod maiorem vim & proprietatem habeant ad præsagiendam contemplandamq; futuram crisim quam ad iudicandum. Quarta autem criticorum dierum differentia est, in quibus vt plurimum mala crisis euenit. Hi fere à quarto pares sunt, vt sextus, octauus, decimus, duodecimus, decimussextus, decimusoctauus. Inter eos autem decimusquartus & vigesimus non numerantur, quod ille secundæ, hic tertiæ hebdomadis terminus sit quæ impari numero concluduntur. Itaque reuera impares numeri sunt, sicut Galenus demonstrauit. Eorum vero pessimus est sextus, qui, quod eo plures pereāt, tyranni nomen meruit.

Κρισιμώτερα. dicuntur ab Hippocr. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, omnia quæ magis ad crisim faciunt, eamque magis promouent, vt comment. 2. Galenus explicat.

Κροκιδίζειν. verbum est, inquit Gal. ab omnibus medicis de phreniticis dici solitum. significat autem tomētum legere & euellere subtegmina: sicut καρφολογεῖν euellere festucas, vt annotat comment. 1. εἰς τὸ προγνωστικόν.

Κροκὶς. tomentum, floccus siue hapsus lanę quo medicamenta excipiuntur. Apud Aetium libr. 3. dicitur medicamenti genus προσθετὸν, quod tomento exceptum ano inditur vice glandis.

Κροκοδείλιον. herba est chamæleontis nigri figura, radice longa, aliquatenus lata, gustu nasturcii, aspero, semine rotundo, clypeoli forma, duplici. Semen calefacit, digerit, exiccat, & acrimoniam habet. Galenus & Aetius etiam κροκοδειλιάδα appellant, eaque ad cephalæas vtuntur.

κροκοδείλιον etiam dici à quibusdam τὸν δίψακον, Dioscor. author est.

Κροκόμαγμα. est retrimentum crocini vnguenti. Sic autem dicitur quod expressis vnguenti crocini odoramentis & in formas digestis paretur. μάγματα enim appellantur quæ expressa aliqua materia supersunt crassa, fæculenta & lignosa. Ad differentiam autem additur materiæ nomen, vt κροκόμαγμα, ῥοδόμαγμα. Verum cum vnguentum pluribus modis præparetur, palam est varias etiam haberi crocomagmatis differentias. Vnam Dioscorides recenset, Paulus duas, Aetius item libro 6. quartam, ab aliis differentiam quæ eadem est cum ea quam Gal. recenset lib. 2. de antidotis ex Damocrate, nisi quod amyli & gummi pondere variant. Optimi eas esse notas scripsit Dioscorides, vt odoratum sit, modice myrrhā olens, graue, nigrũ, ligni expers, læue, subamarum, quod madefactum croci colorem reddit, gustatumque vehementer dentes ac linguam inficit, aliquot in horas permanente colore, quale quondam fuit quod è Syria deportabatur. Hoc oculorum claritati plurimum conferre dicitur, caliginem discutere, vrinam ciere, excalfacere, concoquere, mollire & respondere aliquatenus croco, vtpote cuius plurima parte sit particeps.

Κρόκος. crocus, siue crocum. Herba est foliata pene in capillamenti exilitatem, cauliculo angusto & breui, florē producentē cœrulei calycis in quo flammea croci stamina, radice

bulbosa copiosaque & viuaci. Galli Mauritanos imitati saffranum appellant. Calfacit secundo ordine, primo exiccat, paulum etiam quiddam adstringens habet quod terreum frigidumque est. Cæterum ex croco hæc medicamenta conficiebantur, erantq; medicis in vsu, quæ sequuntur.

κρόκινον μύρον. crocinum vnguētum siue ex croco paratum. Quomodo conficeretur Dioscorides explicauit libr. 1. Aliam vero eius compositionem, valde ab ea differentem Paulus recenset libr. 7. Dioscorides suo vires tribuit calfaciendi, somnum alliciendi, siue naribus admoueatur, siue illinatur, pus mouendi, vlcera purgandi, contra vuluę duritias atque præclusiones, præterea concoquendi, emolliendi, humectandi & permulcendi.

κροκῶδες κολλύριον. croceum collyrium. cuius triplicis mentionem facit Galenus lib. 4. τῶν κ. τόπους, πυχιανοῦ, παιδικοῦ, λεοντείου.

κροκώδης πότος. qui describitur à Paulo lib. 7. cap. 24.

κροκώδης τροχίσκος. cuius compositio habetur apud Paulum & Aetium.

Κροκὶς. herbæ genus. ἡ ἐχίδνιος βοτάνη, inquit Hesychius.

Κρόμμυον. cepa. Est olus foliis fere porraceis, intus concauis, caule tereti & rotundo, per cuius fastigium semen in orbem spargitur, radice capitata, pluribus cartilagineis compacta tunicis, quæ summatim prætenuibus rufisque vestitur membranis, nigricante vertice, à quo fibræ capillitii modo fruticant, odore lacrymoso: plura sunt eius genera: excalfacit quarto ordine. Est autem crassarum partium, proinde flatuosa est & concoctu difficilis. Quod si tandem coquatur, malum succum gignit & valde acrem & qui facile febrem accendat. Itaque potius inter pharmaca quam inter alimenta censeri debet. Incidit enim & attenuat humores crassos, aperit obstructiones & hæmorrhoidas, & ex vtero strangulatas olfactu excitat.

Κρόνιον. sic dici à quibusdam τὸ δελφίνιον, author est Dioscorides.

Κρόταφοι. tempora. Sunt ossa duo cranii, vtrinque singula ad aures sita, trilatera, parte superiore suturis λεπιδοειδέσι, posteriore, laterum τῆς λαμβδοειδοῦς additamentis, anteriore sutura quæ cranio & ossi σφηνοειδεῖ communis est, terminata. Sunt autem omnium cranii ossium infirmissima, tum quod tenuissima sint, tum quod pertusa meatu auditorio & cauata partim ad genæ supernæ diarthrosim, partim ad venæ iugularis ramos intus & foris excipiendos. Non sunt vero simplicia sed multiformia. Namq; portio eius est os λιθοειδὲς, hoc est petrosum, quod protensis suturæ λαμβδοειδοῦς finibus terminatur, in eaque apophysis inest quam à styli scriptorij specie γραφοειδῆ & στυλοειδῆ, ab acus autem similitudinē βελονοειδῆ vocāt: alii vero etiam πλῆκτρον, quod galli calcar referat. Sunt & in ijsdem ossibus geminæ apophyses, papillis mammarum præsertim vaccinarum similes, & ob id μαστοειδεῖς dictæ, musculis inserendis seruientes, & cauæ atque extuberantes quo aer amplis & anfractuosis earum cauitatibus conclusus magis resonaret auribus. Habent præterea aliam, quæ meatui auditorio dedicata est. Exit preterea & ab his apophysis vtrinque vna ad oculi angulum excurrēs & dimidiam partem ossis constituens quod ζύγωμα nuncupatur. Cæterum ossa hæc omnia musculus à tota temporum cauitate exoriens contegit, innixus ossi iugali, quo solo à cerebro ipsiusque membranis dirimitur. Est autem ille valde sensilis, vt qui oblæsus conuulsiones & stuporem inducat. motus autem duos habet: homini namque firmanti dentes & os claudenti atque contrahenti, tenditur, hianti vero laxatur. A partis nomine cui incumbit, κροταφίτης dicitur.

Κρότων. Latinis ricinus. vtrumque à similitudine animalis canibus præcipue infesti. Olim apud Ægyptios dicebatur κίκι, de quo supra. dicuntur & κρότωνες apud Hippocr. cartilaginea pulmonis bronchia, vt lib. 1. de morbis. Dicitur κρότων & oleæ morbus, qui ceu quædam solis inustio est.

Κρούνιον. medicamēti compositi nomē est quod vim habet vehementem mouendi vrinam. quare sic dictum est à torrentis similitudine. Eo quondam Esdras & Asclepiades vsi sunt. Compositio refertur ab Aetio lib. 12. vbi agit de ijs quæ ad ciendam vrinam hydropicis bibuntur.

Κρουστουμινάτον. crustuminatum. genus est potionis quæ ex crustuminis pyris præparatur in modum τοῦ ὑδρομήλου, vt docet Aetius extremo lib. 5. Vox Latina mere est quam recentiores Græci vsurparunt.

Κρυμώδης πυρετός. est species febris continuæ & ardentis accensæ ab erysipelate circum pulmonem consistente, quemadmodum scriptum est apud Aetium lib. 5. cap. 89.

Κρυστάλλιον. sic dictum est à quibusdam τὸ ψύλλιον.

Κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν. crystallinus humor. Est humor oculi duriusculus, purissimus & pellucidissimus. Sic dictus est à similitudine crystalli, siue eo nomine glaciem, siue crystallum proprie dictum intelligamus. Nam & mediocriter durus est, & exquisitissima preterea puritate, pelluciditate claritateq; perspicuus. Est autem ei eiusmodi durities, vt per sectionem à cæteris oculi partibus solutus non defluat, sed instar molliusculæ ceræ per se consistat, suamque asseruet figuram. Nec vero eo durior humor vllus in oculo continetur. Candidissimus autem est & splendidissimus, quoniam sit primum videndi instrumentum. Solus enim à coloribus alteratur, & in eiusmodi corpore omnes colores facile citoque suscipiuntur & relucent, neque propter puritatem & coloris syncenitatem vitiantur adulterantur que. Figuram habet rotundam sed depressam anteriori

teriori posterioríque parte & latiusculam, nec tam rotundam & protuberãtem quam à lateribus, & superna infernaq; parte, quod ad perfectiorẽ visionem sic formatum esse expediret: figura enim exacte rotunda, paucioribus sui partibus, plana autem pluribus cum suis obiectis communicat. Situs est in medio oculo, estque eius veluti centrum, propter dignitatem & præcipuum in videndo vsum. Nutritur humore vitreo quem habet à tergo, non per venã quidem, quæ nulla inest, sed per διάδοσιν alimenti.

Κρύσαλλος. crystallus. est succus intra terram frigore cõcretus. Itaque ex marmorum saxorumve canalibus effoditur, vel venis fibrisque detectis: aliquando aratro excitatur & torrentibus defertur. Sunt qui dicant esse aquam cœlestem gelu vehementiore duratam. Vim habet crystallus refrigerandi & siccandi atque etiam adstringendi: ideoque dysentericis in vino conducit.

Κρύαξα. olus apio simile, apud Hippocr. nascens iuxta mare, vt scribit Erotianus.

Κτεὶς. cunnus. totus ipse sinus pudẽdi muliebris.

Κτένες. dicũtur à quibusdã dẽtes primores acuti, qui & διχασῆρες & γελασῖνοι vocantur. Sunt etiam qui κτένας vocent partem manus externam, τῷ θέναρι oppositam, quã propterea alii ὀπισθέναρ, alii προκάρπιον, alii δῶρον appellant.

Κυαθίσκος. sic dicitur chirurgici specilli pars altera cõcaua, in parui cyathi modũ, qua aliquid vel extrahi vel infundi potest. vide μήλη.

Κύαθος. cyathus. Est & liquoris & rei aridę communis mensura apud Rom. ligulas siuę cochlearia quatuor cõtinens. Erat aũt sextarii pars duodecima. apud Atticos autẽ & ipse tã liquidorũ quã aridorum mensura erat, capiens κόγχας II. siue μύστρα IIII. siue χήμας V. siue sescunciã. id quod notum esse potest ex Gal. l. 2. τῶν κατὰ τόπους c. 5. scribenti è Critone remedia ad varos. Mellis, inquit, Attici cyathum I. siue drach. XII. Apud Rom. quidẽ cyathi nota erat ista, Cυ. apud Græcos vero K per cuius apicem inferiorem linea recta per obliquum ducta esset, υ desuper imposito.

Κύαμος. faba. Est legumẽ valde aliquando procerum scapo recto, folio carnoso, portulacæ simili, flore cristato, versicolore, hirto, siliqua plærumq; semipedali, fructu intus lato humani vnguis effigie. Eã autẽ maior etiam est faba Ægyptia, quam alii Colocasiam, alii Põticam vocant, vt quæ calamo sit quatuor cubitos longo, folioq; latitudine concauitateq; spectabili; ita vt aquã cõtinere possit, & Alexandrinis poculorum & catinorum vsum præbeat, qui adeo Nili sui dotibus gaudent, vt implexis colocasiæ foliis in variam speciem vasorum, potare gratissimum habeant. Ex ijs autem factum poculum Athenæus, Strabo, Hesychius κιβώριον dici testantur, Quo factum est, vt sæpe apud medicos τῶν κυάμων nomen occurrat pro mensura, non quidem certa, sed simpliciter rei alicuius mensurabilis capaci, quę & κιβώριον & κιβώτιον vocata fuit, qua liquores metiuntur, vt apud Aetium, vbi de picra exhibenda ait, ἡ δόσις κοχλιάριον σὺν μελικράτου κυάμοις δ'· καὶ ἐπιῤῥοφείτω ὕδατος θερμοῦ κυάθους β'. hoc est, dosis cochleariorum, cum aquæ mulsæ cyamis quatuor: & sorbeat aquæ calidæ cyathos duos. Similiter apud Gal. lib. ad Pamphilianum de Theriaca, vbi scribit eã ex passo aut aqua mulsa exhibendam fabæ Ægyptiæ magnitudine.

Κύανος. cæruleus. lapis est, siue succus in metallis concretus. Duplex est, natiuus & factitius. Natiuus fossilis est, & in venis fibrisque ortus, aut per se reperitur sabulo arenæue duræ similis: aut abraditur à materia metallica, plærumq; similis arenæ. hic tantopere amat chrysocollam, tantaq; illi naturę familiaritate coniunctus est, vt hi duo succi concreti frequentissime simul nati vni eidemq; glebæ metallicę adhæreant, videaturque alter prope appositus alterum inclusum sepire atque complecti. Factitii autem plures sunt species, atque ex his aliquæ natiuo preciosiores, quarum præstantissima fit hoc modo. In vasculum quernum infundunt libras tres acerrimi aceti, in quo factitii salis ammoniaci in puluerem triti quadrans fuerit dissolutus, atque in vasculi medio bacillum stabiliunt, deque eo laminas argenteas rimulis plenas suspendunt, vt modo non attingant acetum, rimulas autem prius argento viuo oblinunt, deinde vasculum operculo obturant, & fimo terrave obruunt. Post viginti dies vasculum aperiunt, id quo laminæ veluti situ squalent, deradunt, atque vasculum secundo tertioque fimo & terra obruunt, vicissimque deradunt, vsque dum laminæ deficiant: tum nouas de bacillo suspendunt, quæ vbi etiam ipsæ fuerint vi aceti consumptæ, id quod collectum est in catinum intus spuma argenti obductum inijciunt, subiectisq; carbonibus ardentibus paululum vrunt, mox ablatum & refrigeratum lauãt aqua pura. Postquam vero omne subsederit, aquam effundẽtes in sole exponunt vt siccetur, faciuntque hoc modo cęruleum longe præstantissimum. Cæterum pictores tam natiuo quam factitio vtuntur, medici natiuo tantum, cui vis est reprimendi, erodendi, & exulcerandi.

Est & κύανος floris nomen in frumentario agro nascentis, calice rosarum, sed squaroso atq; tristi, plurimis stipantibus cœruleis barbulis: eo pueri ad coronas vtuntur.

Κύαρ. acus foramen: Hippocr. Anatomicis κύαρ est auriculæ foramen internum & penitius.

Κύβιτον. τὸ ὠλέκρανον. os cubiti: Hippocr. quod & ἀγκών. Dioscorides autem τὸν κόνδυλον τοῦ βραχίονος, iuncturam brachii, sic nominari dixit, vt scribit Galen. At Bacchius, teste Erotiano, interpretatus est κυβοειδὲς ὀστέον καὶ τὴν πτέρναν, hoc est os cubicum & calcem: sed longe plures τὸν ἀγκῶνα, id est cubitum.

Κυβοειδὲς ὀστοῦν. os cubicum. Est os vnum ex quatuor tarsi ossibus, solum nomine donatum, cum reliqua tria careant nominibus. Id calci articulatur ipsamque excipit, cum reliqua

tria tarsi ossa scaphoidi coniuncta sint. Sic dictum est quod cubo simile sit. Verum lateribus omnibus est admodum inequalibus & fere asperis, vt vix quicquam aliud quod latera sex habeat cum cubo communia. Sed & internum eius latus geminum apparet. Est autem os κυβοειδὲς, vt & reliqua tarsi ossa, intus cauum, foris gibbum.

Κίζοι. sic à quibusdam vocantur spinæ vertebræ & præsertim colli.

Κυδωνία. cotonea malus. Arbor est omnibus nota, malo vulgari haud quaquam absimilis, sed minor, folio angustiore, mala ferens varia, omnia adstringendi vi prædita & stomacho vtilia. Quæ in eorum genere incisuris crispantur, colore ad aurum inclinato, χρυσόμηλα appellantur: quæ aurea mala dicta fuisse Maroni, multorum opinio est. Quæ vero minori amplitudine sunt, & serotino prouentũ odoratius vibrant, στρουθία nuncupantur à plurimis: cum tamen Aetio struthia dicantur quę magna sunt & suauiora, minorique placent acerbitate. Ea cæteris præferuntur quæ chrysomela diximus vocari, deinde struthea: postremo loco miluiana habentur, quæ notha plærisq; censentur, quod insitione proueniant. Omnia tenui pubescunt lanugine. Expetuntur in medicina ad varios vsus, quos notauit Dioscorides. Fit ex ijs vinum, vt ipse docuit, atque oleũ quod μήλινον appellatur: item τὸ διὰ κυδωνίων, siue κυδωνίατον dictum, carne cotoneorum & melle quondam, nunc autem sacchаro conditum, quod tempore Galeni ex Iberia & Syria Romam conuehebatur. Nec vero minima cotoneorum laus est, quod in ijs scammonium præparandum esse Gal. lib. 1. de aliment. facult. docet, ne stomacho noceat.

κυδωνία. herbæ nomen est apud Gal. lib. 1. τῶν κτ̃ τόπους, qua Galenus odorata reddi medicamenta scribit. Sic videtur dicta à similitudine odoris ad mala cotonea. Quæ sit tamẽ incertum mihi est: nisi ea forte sit quam Plinius à Gallis Halum vocari, à Venetis coteneam scripsit.

Κυζικηνόν. emplastri nomen apud Galenum lib. 4. τῶν κτ̃ γένη refertur & ab Aetio lib. 15. magnique omnino vsus ab eo esse proditur.

Κύημα. conceptus. sic dicitur fœtus duobus primis mensibus, vt declarat Galenus his verbis lib. 1. de sympt. caussis: κτ̃ μὲν τοὺς πρώτους δύο μῆνας ὀλίγον ἐπισπᾶταί τι τ̃ αἵματος εἰς αὐτὸ τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν ἔτι μικρότατον ὑπάρχον· οὔπω γὰρ ἔμβρυον ἤδη τι καλεῖται κατ' ἐκεῖνον τ̃ χρόνον, ἀλλ' ἔτι κύημα. hoc est, primis quidem duobus mensibus attrahitur nonnihil sanguinis ad ipsum fœtum, tanquam minor sit: quoniam nondum quidem fœtus vocatur eo ipso tempore, sed adhuc conceptus. Quanquam autem κύημα animalium proprie sit, in ijs tamen quæ florent presertimque in brassica tum à Græcis, tum à Latinis etiam authoribus vsurpatur. Cymara enim in ijs quasi κυήματα vocarunt scaporum delicatiores teneriorésque coliculos quos appetente vere in prima florum germinatione & in summa stirpe hoc olus profert, discretis, verum clausis adhuc, florum calycibus, quales quotannis videre licet, in quibus floris primum, mox seminis fœtus clauditur. Theophrastus l. 7. de plantis scribit à Græcis κύημα dici, in quo flos ad semen clauditur. Latini non tantum cymata neutro genere dicunt, sed etiam fœminino cymas.

Κύθιον. nomen est collyrii quod à cinereo colore etiam τέφριον dicitur. describitur à Cornelio Celso lib. 6. cap. 6.

Κυκεών. est potio constans variis alimentis vino mistis. Sed varia quidem & diuersa secum misceri possunt, omnia tamen in cyceone cum vino temperantur. Est enim τὸ κυκεῶνος nomen commune omnium potionum vinum habẽtium. Homerus cyceonem suum ex mista farina caseo apparauit in sorbitionis vsum. Alius herbarum, aut hordei succũ vino miscuit. Etymologici author mel cum vino cyceonem dicit vocari. Habent nunc & Flandri suos cyceonas. Itaque κυκεὼν, vt ait Galenus comment. 6. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, non est potio simplex, sed in seipso cibum continet, ideoque cerebrum minus quam merum offendit, præsertim si ex mediocri mistura cibi viniq; constet. Erotianus scribit apud Hippocr. κυκεῶνα dici πόμα μετὰ ἀλφίτου πεπεραγμένον.

Κυκλάμινος. herba est foliis hederæ purpureis, variis, in quibus susque deque albicant maculę. caule nudo, quaternos digitos æquante, floribus in eo purpureis, rosarum effigie, radice nigra & aliquãtum lata, vt rapum videri possit. Exterget, incidit, aperit, attrahit, digerit. Est & altera κυκλάμινος, foliis & ipsa hederę, sed minoribus, geniculatis caulibus crassisq; circa vicinas arbores capreolorum modo se voluentibus, flore candido, odorato, acinis hederæ mollibus, lenti gustus, aliquantulum acris, radice superuacua. Priorem panem porcinum, alterã sigillum Mariæ vulgus, authore Ruellio, appellat. Præterea cyclaminum tertiam Plinius sibi demonstratam asserit cognomine chamæcisson, vno omnino folio, radice ramosa qua pisces necabantur, quod Dioscorides nomine tenus primæ cyclamino attribuit, ἰχθυοθήρον à piscium venatu appellans.

Κυκλέοντα. περιειλοῦντα καὶ περιερχόμενον, hoc est, conuoluentem & circumvenientẽ: apud Hippocratem.

Κυκλίσκος: idem quod τροχίσκος. orbiculus, pastillus, de quo vide suo loco.

κυκλίσκος. est scalper excisorius cauus. sic dictus est quod ima sui parte ad circuli figuram accedit. Eius vsus est in fracturis capitis potissimum, quum illæ vsque ad membranas peruenerunt: eo enim quod contusum est, excidi debet. Verumtamẽ quod per eos opus administratur, vitio quidẽ omnino nõ caret, cùm quatiat immodice caput. Si tamẽ magnæ sint fracturæ, & ossa quæ fracta sunt vehementer mota, commodum est cycliscis vti.

vti. Sunt autem plures eorum differentiæ. Alii enim latiores, alii angustiores fieri possunt.

Κύκλοι περιόδων. τὰ μᾶλα, hoc est malæ, apud Hippocratem.

Κυκλάπτον. albugo oculi. totũ illud dicitur quod in oculo albicat. Aristot. λευκὸν vocat. Dicitur etiam σφενδόνη per metaphoram, quod nõ aliter pupillam quam pala annuli gemmam includat.

Κυκνάρια siue

Κύκνοι. sunt collyria quædam ἀδηκτα multorum generum. Ex his enim alia dicuntur κύκνοι simpliciter, alia cum addito, vt κυκνὸς reginæ apud Galenum & Aetium. & κυκνὸς ex terra Samia apud Galenum libro quarto τῶν κατὰ τόπους. κύκνος κιῤῥὸς & κύκνος λευκὸς apud Paulum Æginetam. nec dubium est à colore sic appellari. Præualebat enim in ijs amylum, & terra Samia & cerussa Rhodiaca. erant mordacitatis expertia, & longiori tempore affectæ partis vitiatum humorem consumebant. Eadem vero etiam λευκὰ dicebantur.

Κυλλὸν, dicitur apud Hippocratem crus varum, id est, in exteriorem partem luxatum vel conuersum, adeo vt suræ processus qui talum exterius complectitur, sine stabilimento vllo suspensus relinquatur: quamuis proprie mutilum & imperfectum significet, vt scribit Galen. lib. 3. de diebus criticis, dicens in ea significatione vulgo mensem κυλλὸν appellari qui diebus viginti nouem constet: alios autem perfectos, qui triginta habeant.

Κύλλωσις. significat apud Hippocratem distortionem cruris in exteriorem partem, vt Galenus annotauit comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem tamen comment. 3. dicit nonnullos de omni lõgorum membrorum distortione κυλλώσιν intelligendam censere, generaleque ei tribuere significatum. Alios vero eo nomine distortionem tantummodo intelligere, in qua in interiorem partem membrum inclinatur.

Κυματώδης σφυγμὸς. vndosus pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, in quo non tota simul distenditur arteria, sed pars post partem, in modum vndarum. Cum enim fluctuationis initium à supernis duci perspicuum sit, atque ad arteriæ fines terminari, pars arteriæ superior & cordi vicinor primum distenditur, deinde alia secundo digito tacta, mox alia tertio, postremo quarta pollici ægri vicinior, motu tamen manente continuo, instar vndarum sese attollentium, secunda vnda priorem semper excipiente. Neque enim in hoc pulsu interruptus motus est, sed prioris partis arteriæ distentionem secundæ partis distentio ita consequitur, vt nulla pars à motu libera sit. Sunt autem vndosi pulsus variæ differentiæ, quod quibusdam recta, quibusdam in obliquum vndæ ferantur, præterea in longum, latum & profundum. Cæterum cum vndoso pulsu coniuncta magnitudo est, quod si accedat paruitas, σκωληκίζων dicatur. Ambo enim cum in eodem genere positi sint, sola quantitate distinguuntur, causarumque magnitudine. Sunt autem eorum causæ, facultatis imbecillitas, vel copia humorum, vel summa organorum mollities. Nam cum à principio in singulas arterias permeans contentio pari firmitate totum vas attollere nequeat, quę propinquior principi parti est, motum orditur primum, quæ remotior, serius. Minor tamen in vndoso pulsu imbecillitas, maiorque humorum abundãtia, quam in vermiculante.

Κυμβάλιον. est alterum genus τοῦ κοτυληδόνος, id est vmbilici Veneris, vt habetur apud Dioscor. vide κοτυληδών.

Κύμβρον. dicitur à quibusdam τὸ σισύμβριον.

Κύμινον. cuminum. frutex est vnicaulis, frequẽtibus ramulis, folio pene fœniculi, semine nudo, copioso & canaliculato, radice subrotunda, quasi bulbosa. Id autem satiuum cuminum est, cuius semen tertio ordine excalfacit, vrinam inde mouens & flatum extinguens. Est & alterum cumini genus quod sponte nascitur, & syluaticum vel agreste nuncupatur, frutice modico, caule palmum alto, prætenui, quaternis quinisve foliis veluti serratis, gingidii diuisura. Capitula in cacuminibus quina senave sustinet, rotunda, mollia, paleaceum semẽ complexa. Acrius efficaciusque multo est quam satiuum.

Κύμινον αἰθιοπικὸν. Id dicitur quod in Æthiopia nascitur, ori valde gratum, primumque bonitatis locum in satiuo cumino obtinens. Id Hippocratem βασιλικὸν, hoc est regium, appellasse Dioscorides scribit: licet quidam τὸ ἄμμι interpretentur.

κύμινον ἄγριον. sic dicitur à quibusdam cuminum agreste.

κύμινον λαγωοῦ. sic dictum fuisse à quibusdam τὸ λαγώποδα, Dioscor. author est.

Κυνάγχη. angina. Est morbus acutus in gutture consistens cum angustiæ sensu & spirandi difficultate. Id quidem videtur τῆς κυνάγχης nomen apud Hippocratem significare, etiamsi nullus tumor in gutture appareat, sed sola spirandi difficultas, nullo existente vel in pectore, vel in pulmone vitio. Qua quidem in re differt anginæ concursus à peripneumonia & laterali morbo, atque ex eo quod angustiæ sensus in gutture est. Sic enim scribit ἐν τῷ προγνωστικῷ: angina periculosissima est, & celeriter enecat, si neque in faucibus, neque in ceruice quicquam apparet, si dolor vehemens est, si vix spiritus trahitur: etenim eodem die iugulat, licet interdum vsque ad alterum, aut tertium, aut etiam quartum diem protrahatur. Quæ vero in reliquis, non minore quidem dolore afficit: in faucibus vero tumorem ruboremque excitat. superiori non minus periculosa est, sed longius spatium habebit, præcipue si

vehemens fuerit rubor. Sed tum præcipue malum prolongatur, cum non solum fauces, sed ceruicem quoque rubor occupat. Maxime vero potest ab ea secunda valetudo contingere, si rubor simul & ceruicem & pectus comprehendat, neque ad interna reuertatur erysipelas. Igitur ex his verbis haud dubia coniectura est omnes affectus qui huic loco accidunt, si spirationem quoquo modo reddant deteriorem, ab Hippocrate κυνάγχας nominari, cum nondum curæ esset medicis vel κυνάγχην, vel συνάγχην scribere, multoque minus παρακυνάγχην vel παρασυνάγχην dicere. Hæc enim nomina à posterioribus medicis inuenta sunt, quibus totidem anginę species designarent. Sunt autem hæ quatuor, quas hoc modo Paulus enumerat. Prima cum interni τῆς φάρυγγος, id est faucium, musculi inflammati sunt: voco autem fauces internum oris locum vbi simul conueniunt gutturis gulæque extrema: atque hæc proprio nomine συνάγχη appellatur. Secunda, cum exteriores faucium musculi patiuntur inflammationem, quæ παρασυνάγχη dicitur. Tertia, quando interni musculi τῆς λάρυγγος, id est gutturis, inflammantur, quæ peculiari nomine κυνάγχη vocatur. Quarta, cum externi eiusdem gutturis musculi laborant inflammatione: atque hæc παρακυνάγχη nominatur. In quibus quidem differentiis describendis libuit Paulum potius sequi quam Galenum. Est autem præter eas etiam quinta anginæ species, luxatis & prominentibus colli vertebris in anteriora, pueris præsertim ex casu eueniens & fere incurabilis. Itaque abscedentibus ad anteriora vertebris, locus quidem cauus in ea apparet, qui sine dolore non attingitur: musculi, qui cum ipsis communicant, intumescunt, atque interdum alii, tum qui proprii sunt gutturis & ipsum aperiunt, tum qui gulam gutturi cōiungunt: aliquando vero obnascitur tuberculum, aut gula quoque ipsa interdū vitiatur. Et hanc quidem anginæ speciem Hippocrates multis verbis lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν persequutus est, vt refert Galen. libr. 4. de locis affectis, deque ea aphorismum 35. lib. 4. conscripsit. Eam scribit Aetius proprie κυνάγχην à veteribus appellatam fuisse, quod lingua propter luxatum verticulum à sua radice mota, & propriis sedibus excedente, factaq; multum difficili respiratione, cogantur ægri, aperto semper ore hiare & respirare, & canum in morem linguam exerere. Est autem omnibus anginæ differentiis cōmunis deglutiendi difficultas, adeo vt potus sæpe per nares remeet. Cęterum quæ de angina prodidit Corn. Celsus, non sunt valde consentanea ijs quæ modo retulimus, propterea consulto sunt à nobis prætermissa. habentur ea lib. 4. cap. 4.

Κυναγχίτης. sic dicitur à quibusdam τὸ ἀβρότονον, vt habetur apud Dioscor.

Κυνάνθρωπος, ἡ. morbus qui & λυκάνθρωπος appellatur siue λυκανθρωπία. de qua suo loco.

Κυνία. herba est cuius cauliculus duûm plærūque palmorum est, folia herbæ mercurialis aut hederæ, subcandida ex interuallis, semine apud folia paruo & rotundo. Græci aliis nominibus κυνοκράμβην & κυνόζωσιν ἀγρίαν vocant. Officinę nostrę syluestrem atriplicem, vt vult Ruellius. Sunt qui existiment syluestris esse bliti genus.

Κυνικὸς σπασμός. canina conuulsio. Est affectio musculorum maxillarium per quā os, nasus, oculus, atq; adeo dimidia faciei pars in obliquum torquetur. Pertinet pręcipue affectio hæc, vt ait Gal. ad musculum latum, quē μυώδης πλάτυσμα appellant. Celsus lib. 4. scribit κυνικὸν σπασμὸν nō aliud esse quam distentionem oris. Hanc nonnunquam videas dici conuulsionem, nonnunquam vero paralysim. Sunt enim huius duæ causæ, spasmus & paralysis. Sed spasmus quidem eius partis quæ apparet distorta: paralysis autem partis oppositæ quæ videtur naturalem habitum seruare. Omnis enim pars quæ conuellitur, siue id ab inanitione perpetiatur, siue à repletione, sursum primum cōtrahitur, deinde secum connexarum quoq; partium musculos attrahit. In paralysi vero aliter contingit. Siquidem propter musculorum resolutæ partis imbecillitatem impotentiamque, nerui qui in opposita habentur parte illis præualentes, perpetuam actionem exercent, ad principium suum recurrentes, neque ab ea desistunt, quod à neruis oppositis non reuocentur. Vbi enim neruorum quos aduersis in partibus numero, magnitudine & robore æquales natura inseruit, quædam ἀντίπασις & veluti æquilibrium est, si hi resoluantur, illos perpetuo solos agere oportet, atq; ita ad originem suam recurrentes musculos etiam eo adducere.

Κυνόγλωσσον. lingua canina. herba est sine caule, humi strata, foliis latifoliæ plantaginis arctioribus, minoribus, lanuginosis: prouenit in sabuletis. Non est ea quę officinis lingua canis vocatur.

κυνόγλωσσον. etiam dici plantaginem quæ nomine peculiari ἀρνόγλωσσον vocatur, Dioscorides author est, nō quod quæ vere κυνόγλωσσον dicitur, plantago sit, sed non dissimilem foliorum figuram habeat. Qua quidem appellatione minor potius quam maior intelligi debet, quod τῷ κυνογλώσσῳ proprie dicto similior sit quam maior.

Κυνοδέσμιον. dicitur vinculum quo membri genitalis cuticula cum glande colligatur. Id etiam κυνία appellant. Latini canem aut caninum vinculum dicere possunt.

Κυνόδοντες. canini dentes. sunt dentes quatuor inter incisorios & molares singuli siti. duo superna in gena, & totidem in inferna sunt, singulares radices sortiti. Hi à basi rotunda in acutissimum mucronem fastigiati desinunt. valent ad ea frangenda quæ à primis dentibus incidi non possunt. Siquidem vt incisorum dētium munus est cibos molles

les diuidere, ita horum est duros valenter confringere. Sic dicti sunt etiam in homine, quod sint canum dentibus quam simillimi. vide in dictione ὀδόντες.

Κυνοειδὲς. dicitur à quibusdam τὸ ψύλλιον.

Κυνόζολον. dicitur à quibusdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioscor. propter grauitatem odoris.

Κυνοκάρδαμον. sic à quibusdam dici τὸ κάρδαμον, Dioscorides author est.

Κυνοκεφάλιον. dicitur à quibusdam τὸ ψύλλιον.

Κυνοκράμβη. brassica canica. cauliculum binûm dodrantum altitudine emittit, mollẽ, subalbidum: folia mercuriali aut hederæ similia, certis interstitiis subalbida. semen foliis adhæret, paruum, rotundum. dicitur etiam à quibusdam τὸ ἀπόκυνον, vt scribit Dioscorides & Galenus. Dioscor. κυνίαν alio nomine vocari scripsit.

Κυνοκτόνον. dicitur à quibusdam τὸ ἀκόνιτον, vt scribit Nicander in Alexipharmacis. Canes enim, si ab his edatur, interficit.

Κυνόμαζον. dicitur à quibusdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioscor.

Κυνομόριον. dicitur à quibusdam ἡ ὀροβάγχη, vt habetur apud Dioscor.

Κυνόμορος. dicitur à quibusdam τὸ ἀπόκυνον, quod & alio nomine κυνοκράμβη vocatur. Sic autem & Ephesius Rufus ænigmatice appellauit τὸν κυνόσβατον, vt scripsit Galenus lib. 1. τῶν κτ̄ τόπους.

Κυνόμορφος. sic quidam τ̃ κρόνον appellant, vt habetur apud Dioscor.

Κυνόμυια. dicitur à quibusdam τὸ ψύλλιον.

Κυνόῤῥοδον. species rosæ est, florem roseum ferẽtis, & spongiolas habens quibus ὁ κυνόσβατος caret, atq; ab eo distinguitur. Plinius author est florem lilii nascentis in Italia cynorrhodon vocari: quod & Hippocr. accepit cum rubetia cynorrhoda fœminarum purgationibus commendat in vino.

Κυνόσβατος. rubus caninus, vel sentis canis. est frutex multo amplior rubo, arboris instar, foliis longe quam myrtus latioribus, aculeis circa virgas robustis, flore albo, fructu oblongo, simili nucleis oliuarum, & cum maturescit rubente, lanea intus natura. Columella sentem canis nominat: Galli vulgo englenterium vocant. Vim habet adstringendi, sed maxime fructus, qui κυνόσβατα appellantur.

κυνόσβατος. dicitur à quibusdam capparis, vt habetur apud Dioscor.

Κυνὸς ὄρχις. testiculus canis: dicitur & simpliciter ὄρχις, de quo vide suo loco.

Κυνώδης ὄρεξις. canina appetentia. vide ὄρεξις κυνώδης.

Κυπαρισσίας. genus vnum est tithymali, caule palmeo aut etiam proceriusculo, subrubente, foliis pinus tenerioribus exilioribusque, omnino vt nouella pinus possit existimari: hic lacteo succo manat, cui eadem vis quę & aliis tithymalis. κυπαρισσίαν vocant propter foliorum similitudinem caule gemino aut triplici nascentem in campestribus.

Κυπάρισσος. cupressus. Est arbor procera. candice oblongo & tereti, folio pini, sed magis carnoso, amaro, neque ita pungenti: fronde indecidua, odore vehementi. Semen comis innascitur prætenue, exile & quasi laricis fructui proximum, quod pilula sua fatiscente labitur. Nomen in officinis retinet, adstringit & resiccat, neque acrimoniæ & caloris expers est, sed ea prorsus habet moderatissima. Dioscorides refrigerandi vim illi tribuit.

Κύπιρος ἡ

Κύπειρος. cyperus. Herba est folia ferens porraceis proxima, sed longiora & exiliora, caulem odorati iunci, cubitalem aut maiorem, angulosum, in cuius cacumine minuta folia cum semine exoriuntur, radices cohærentes inter se oleis oblongis similes aut rotundas, nigro colore, suaui odore, amaro gustu. in officinis nomen retinet. Rura souchetum vocant. Corn. Celsus iuncum quadratum nominat. Eius radices magno in vsu sunt, calefacientes & exiccantes citra morsum. Habent & quippiam adstringens atque incidens. Aliud præterea cyperi genus Dioscorides tradit in India nasci, gingiberis effigie, quod manducatum croci vim reddit, gustu amaro sentitur, & illitum præsentem psilothri vim exhibet. Id Ruellius contendit esse quod ab officinis terra merita appellatur.

Κυπερίς. dicitur authore Plinio cyperi radix quum oblonga est.

Κύπιρος. cypirus dicitur à Plinio gladiolus, ac quamuis multi cyperum à cypiro non distinguant, vicinitate nominis fallentẽ, nos, inquit, vtrumque distinguemus. Non tamen Græci videntur aliquam eius mentionem fecisse.

Κύπρος. ligustrum. Est arbor foliis oleæ latioribus, mollioribus, colore viridioribus, flore muscaceo, candido, odorato, semine atro, nõ absimili sambucino acino, effigie coriandri. Arbor ipsa à Gallis vocatur troena, in dumetis frequens. huius folia summaque germina vim quandam digerendi cum aquea substantia modice calida, habentque etiam adstrictorium quiddam ex terrena & frigida substantia. Eius flos coquitur in oleo premiturque, fitque quod κύπρινον oleum vocatur, modica adstringendi facultate, & maiore quadam vi calefaciendi præditum.

Κυρβασία, ἡ λεγομένη τιάρα. apud Hippocr. quam quidam pileum barbaricum dicunt.

Κυρήβια. vide in Κυρίβια.

Κυρία ἡμέρα. dies dicitur ab Hippoc. qui aliquid certo indicat & decernit, & in quo iudicia rata firmaque sunt.

Κυριακὸς τροχίσκος. pastilli nomen est ad nomas & putredines vtilis, vt scribit Oribasius. hic alio nomine ἀσκληπιὸς appellatur. Refertur ab Aetio.

Κυρίβια. paleæ, furfures, & hordei purgamenta, apud Hippocratem. sic scriptum legitur apud Pollucem: apud Gal. in γλώσσαις, itemque

apud Hesych. & Suidam κυρίβια: apud Erotianum vero transpositis vocalibus κυρίβια.

Κυρκανᾶται, ταράσσεται. hoc est turbatur, apud Hippocratem.

Κύσος. podex, apud Hippocr. teste Galeno pro quo paulo infra κύσταρος.

Κυρτωτὶς. sic dicitur auricula parte sui extrema, qua ab anteriore in posterius vertitur, & quasi reflectitur.

Κύρτωμα. Hippocrates in progn. appellauit οἴδημα, hoc est tumorem omnem præter naturam, generali significatione, sicut Galenus comment. 2. annotauit.

Κύρτωσις. gibberositas, siue gibbositas. est spinæ dorsi distortio in posteriorem partem. Hæc & ἐπισθοκύφωσις appellatur, vel simplici etiam nomine κύφωσις, vt annotauit Galenus initio comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Opposita huic contortio dicitur λόρδωσις, spinæ vertebris in anteriorem partem conuersis.

Κυσὸς. Hesychio πυγὴ, Nates & Podex. Item τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, pudendum muliebre.

Κύσταρος. podex apud Hippocrat. lib. de natura fœtus: ἐς τὸν κύσταρον ὁδὸς γίνεται ἀπὸ τῆς κοιλίης καὶ τῶν ἐντέρων ἔξω. hoc est, ad podicem via fit à ventre & intestinis extra. dicitur πρωκτὸς & ἕδρα.

Κύστιγξ. κύστις σμικρὰ. hoc est parua vesica, apud Hippocratem.

Κυστικαὶ φλέβες. dicuntur venæ gemellæ sibique valde vicinæ quæ è trunco venæ portæ ceu propagines quædam exortæ, inseruntur in collum & corpus vesicæ bilem continentis, quam κύστιν χοληδόχον appellant.

Κύστις. vesica. Est pars membranosa, vrinam à renibus excipiens & foras excernens. Duabus constat tunicis, vna propria & interna villis valde intertexta, intus rectis, foris transuersis, mediis inter hos obliquis: altera vero exteriore, ex peritonæo pubis os intus vestiente orta. Vtraque latissime distendi & rursus in breuissimum spatium contrahi potest, eamque ob causam vesica à plærisque neruosa dicta est ex quadam similitudine, vt & reliqua omnia alba & exanguia, quoniam plurimum extendi, rursumque in se ipsa retrahi & subsidere videntur, quamuis ex nullo neruoso corpore originem ducant, vt nec vesica ipsa, quæ neruulos tantum recipit partim à ramo sextæ coniugationis qui per costarum radices ad partes ventris inferni tendit, partim ex infima spinali medulla deriuatos. Præter hos autem neruos etiam venæ & arteriæ inter vesicæ tunicas à colli lateribus ad vsque fundum sparsæ sunt, à ramo per foramen ossis pubis in crus descendente. Illæ sanguinem & spiritum vesicæ subministrant, cum ipsa alioqui exanguis sit. Ex earum partium numero habetur, quæ excremẽtorum sunt receptacula. Etenim in eam renes tanquam in lagenam vrinam deponunt per meatus οὐρητῆρας dictos, qui à renibus prodeuntes, obliquo itinere delati inter ipsius tunicas, paulo supra ipsius os inseruntur. Eam vbi continuerit donec vel quantitate vel qualitate molesta sit, excernit: in fœtu quidem quamdiu vtero continetur, per οὐραχὸν in cauitatem tunicæ allantoidis, editis autem in lucem foras per οὐρήθραν. In hos enim meatus vrina fertur è vesica per ipsius ceruicem, quam musculus ambit transuersis constans fibris, quibus vndequaque constrictis, vesicam claudit, ne vrina effluat.

Κύστις χοληδόχος. folliculus fellis. vesica bilem continens. Est vesica in cauis iecinoris sita, inter venæ portæ & cauæ radices, bilem ex iecinore attrahens. Constat simplici tunica, villos habente intus rectos, nec ita multos, foris transuersos, & medios horum obliquos. A rectis quidem bilem trahit ex hepate, obliquis retinet, transuersis vero expellit. A collo enim suo stomachos habet duos, vnum in hepar inter venæ portæ & cauæ radices numerosis surculis distributum, quibus bilem in se allicit: alterum vero raro geminum, sæpius simplicem in ecphysim delapsum, quo in ipsum & intestina bilem flauam expellit, euersa facile gemina membrana eius osculum in ecphysi claudente. Maximo illa hepatis lobo dimidia mergitur, reliquam simæ hepatis tunica tegit ad venæ portæ exortum, à qua venulas duas, quas κυστικὰς quibusdam appellare placuit, & à vicina hepatis simæ arteria arteriolas in imum vsque fundum admittit. Recipit vero etiam vna portionem quãdam nerui qui à sexta coniugatione per costarum radices dextra parte ad partes ventris inferni peruenit.

Κύτινος. dicitur, vt Plinio placet, primus partus mali Punicæ florere incipientis. Dioscoridi flos est mali Punicæ, ipsius Punici inuolucrum, siue capitulum, quo flore decusso semen concipitur. In hoc ipso cytino flosculi sunt antequam scilicet malum ipsum prodeat erumpentes, quos balaustium vocat Plinius. Adstringit & siccat.

κύτινος. dicitur à quibusdam ἡ ἐμβρυώδης. ea enim malo granato immaturo similis est. Sunt & qui futura mori poma cytinos dicant: quanquam alii ricinos non cytinos vocent.

Κύτισος. cytisus. frutex est incanus totus, vt rhamnus, cubitalibus ramis, sæpe maioribus, circa quos folia fœnigræci aut loti trifoliæ, sed minora, dorso in mediis tumente. Odor erucæ si digitis terantur, commanducatis gustus ciceris recentis. vim habent digerendi, aqueæ & temperatę mistam, sicut & maluæ. Cytisum Romani trifolium maius appellant.

Κῦφι. Ægyptium nomen est. eo thymiamatis compositio designabatur dicata diis, quam sacerdotes vespere quotidie cremabant. Erat autem miscella, vt Plutarchus ait commentario de Iside & Osiride, propter quadratum numerum sedecim literis sacris cõtenta, ex melle, vino, vua passa, cypero, resina, seseli, aspalatho, myrrha, iunco, bryo,

calamo,

calamo, vtraque iunipero, lacaphtho, cardamomo, bitumine. Id autem κῦφι ἱερατικὸν hoc est sacerdotale seu sacrificum, appellabant. Dioscorides proximam condendi huius rationem explicauit, scribēs & alias plærasque eiusdem confectiones tradi. Neque enim religionis tantum causa, sed etiam ad sanitatem vsurpabantur. Siquidem valebāt & ad conciliandum odorem gratum, & naribus ab antiquis admouebantur, vt catharros concoquerent, soluerent obstructiones, purgarent cerebri ventriculos & morbis pestilentibus resisterent. Per os quoque assumebātur, vt pectori inhęrentia concoquerent, & iecinoris frigiditatē emendarent. Ac quanquam permultæ ad eos vsus compositiones essent, duæ tamen præcipue fuerunt cognomentis insignibus, & à Paulo & ab Aetio descriptæ, quarum vna κῦφι ἡλιακὸν, siue τὸ διὰ τῶν λϛ´, hoc est Solare, siue ex triginta sex rebus compositum: alteram vero κῦφι σεληνιακὸν ἢ τὸ διὰ τῶν κη´, id est Lunare, siue ex viginti & octo rebus apparatum, vocabant, vel quod illud Soli, hoc Lunæ priuatim incenderetur & inseruiret, vel quod maxime probabile est, quia illud in Solis formam, hoc in Lunę figuram effigiatum esset. Solebāt enim antiqui thymiamata ista specie quadam effingere, quod & hodie in iisdem videmus obseruari: formantur enim etiam nunc in auicularum modum quas cyprias auiculas, corrupto nomine pro cyphias vocant, vestigio tamen veteris nominis adhuc relucente.

Κυφοειδὲς. dicitur medicamentum in formam τῆς κύφεως compositum. Idem tamen reuera est quod κῦφι. sed quia τὸ κῦφι proprie ad Deos & sacrificia pertineret, antiqui medici in eo superstitiosi, medicamēta quorum vsum à Diis ad homines transferebāt, maluerunt κυφοειδῆ quam κῦφι appellare, vt Andromachus, cuius aliquot huius nominis compositiones referuntur à Galeno.

Κύφωσις. gibbositas. Est vitium in spina, cum eius vertebræ loco motæ sunt & in posteriorem partem conuertuntur. Sunt autem hæc tria vitia in spina, κύφωσις, λόρδωσις & σκολίωσις: quib⁹ additur & σεῖσις. Galenus scribit Hippocratem κυφοὺς solitum nominare, quos omnes κυρτοὺς appellant. Est [illegible] in κύφωσις vitium spinæ quod à casu, ictu & tuberculis duris anteriorem thoracis partem distendentibus pulmonemque prementibus aliquando cōtingit, vt docet Gal. comment. eius aphor. quo scribit Hippocrates gibbos ex asthmate aut tussi factos ante pubertatem mori.

Κυψέλη ἢ

Κυψελὶς. sic dicitur proprio nomine aurium sordes.

Κύων. canis. canicula. Est sydus octodecim stellis refulgens canis similitudine, in cuius mādibula stella est quæ σείριος & προκύων quasi anticanis appellatur.

κύων. κυνὸς. sic dicitur vinculum illud quo membri virilis cuticula glandi colligatur. vocatur & κυνοδέσμιον, quasi caninum vinculum.

Κωβιός. dicitur à quibusdam ὁ ἐθύμαιγος χαρακίας, vt habetur apud Dioscor.

Κώδεια. caput papaueris. vim habet refrigerandi, somnumq; conciliat. Ex eo medicamentum fit quod διὰ κωδειῶν celebri nomine dicitur. Cuius compositio varia fuit, non modo apud veteres sed etiā apud neotericos. Quidam enim ex veteribus, inquit Galenus, ad capita papaueris cxx. aquæ sextarios xx. infundendos censent, vt quęlibet sextarii mēsura sex papaueris capita recipiat. Quidam vero in LXXX. sextarios octingenta papaueris capita inijciunt, vt singuli sextarii capita decem accipiant. Quidam ita temperauerunt, vt sextario in vno octo capita miscerent. Alii vero in aquæ sextarios tres capita papaueris LXXX. conijciunt. Alii capita CXX. in eosdem tres sextarios addunt. Omnes fere aquam pluuiam deligebant, vt & papauer agreste & ἀφρῶδες dictum. Quibus quidem sigillatim expositis, Galenus eam quam maxime probat confectionem scripto prodidit, hunc in modum: Capita papaueris recentia minime aquosa octo nouemve in aquæ pluuiæ sextario vno macerata per vnum diem, incoquuntur dum tabescant: deinde expresso liquore & excolato mellis optimi despumati dimidia aquæ mensura miscetur & coquitur ad compagem mellis Attici. Et hæc quidem simplex decoquendi ratio est. Præstat autem cum dulcis radiculæ vncia primum cocta, deinde madefacta in sapæ sextario rursus incoquere. valet ad viscerum inflammationes, deliria, vigilias & tussim. Alii vero simplici illa quidem & antiqua salubritate, quæ papauere & melle constabat, non contenti, multa præterea addiderunt, myrrham, crocum, hypocisthidem, acaciam, rhoem, melilotum, aliaque eiusmodi quæ vim adstringendæ alui & fluxionum haberent. Appellant id officinæ diacodion compositum, siue diacodion cum speciebus. Reperitur & κωδία, sine diphthongo. At κωδύαν Eustath. esse vult caput ciborij.

Κῶλα. dicuntur in homine longiora maioraque membra à thorace separata, & quasi dependentia, vt brachia & pedes: verum Pollux κῶλον (quod & κώλυμα, inquit, vocatur) ex femore tantum & crure constare scribit.

Κωλικὰ φάρμακα. colica medicamenta, hoc est, ad sedandum coli dolorem comparata. Siquidem præter sedationem doloris vix aliud in colicis affectibus præstare possumus: idque satis esse Galenus initio libr. 6. de locis affectis scripto prodidit. Itaque colica medicamenta genere quidem ἀνώδυνα sunt, à communi tamen τῶν ἀνωδύνων forma differunt, quod quæ proprie colica appellantur, aromatis & odoratis ac vrinam cientibus seminibus mista sint, propterea quod

stupefaciēdi vim illis inesse oporteat. Constant enim magna ex parte hyoscyami semine, & cicuta & papaueris succo, & corticę radicis mandragoræ, quibus in colico affectu vti cogimur ob magnitudinem doloris. hæc medicamenta etiam ἀνωδύνους κωλικὰς medici appellant. Ac quanquam κωλικαὶ vocentur, non tamen ad colicos tantum sed ad alios etiam morbos adhibentur sedandi doloris causa: quo factum est, inquit Galenus, vt antidotos omnes dolorem sedantes κωλικὰς veteres nuncuparint, appellatione videlicet ab affectu, qui maximos dolores habet, deducta.

Κῶλον. colon intestinum. Et intestinum crassum ordine à ventriculo quintum, inter cæcum & rectum medium. Id dextra prius ilia prætervectum ad sinistrum renem emergit, perquē ventriculi fundum & iecinoris cauum exporrectum descendit ad rectum intestinum. Abscedit longissime à cētro mesenterii, quod non expediat venas mesaraicas valde exugere ea quæ continet excrementa: cæco autem, vt ait Galenus, ad portionem respondet. Sicut enim cœcum valde extuberat globosumque est, ita & colon tota sui longitudine multos habet medios globos, & veluti cellulas, exiguas quidem nec tantas quantum cœcum est (hoc enim totum veluti quidam venter est) sed ad portionem eius similitudinemque factas. In eo crassiores fæces diutius commorantur, donec excernendi tempus appetat. Itaque fit vt sæpe ab his male afficiatur, variisq; morbis tentetur, pro contenti excrementi qualitate: vocatur autem eius morbus κωλικὴ, qui quamuis variis de causis oriri possit, sic tamen potissimum dicitur qui à frigido crassoque aut viscoso humore, aut flatuoso spiritu excitatur. Eum consequuntur nausea & vomitus, pituitosi atque corrupti humoris multo grauiores & magis assidui quam per nephriticos affectus, adhæc excremētorum retentio, vt ne flatum quidem neque etiam ructum possint emittere. Sæpe etiam veluti circuire videtur dolor atque plurima loca occupare, & modo in hac modo in illa parte vehementior fieri, cum nephritici dolores eodem in loco stabiles iugiter infestent. Difficile tamen est discrimen, adeo vt non modo plebeij sed ne medici quidem discernant, omnesque eos dolores, siue renes, siue vreteras, siue mesenterium, siue tenuia etiam intestina occupent, κωλικὴν indifferenter appellent.

Κώλυμα. idem quod κῶλον apud Pollucem. Alias Impedimentum significat.

Κῶμα. marcor. veternus. Est deficiens & imbecillis motus facultatis imaginatricis à frigido & humido, magnam somni cupiditatem inducens. Apud Hippocratem duplex eius differentia legitur, vt annotauit Galenus: vnum enim somnolentum, alterum insomne statuit. medici ἄγρυπνον κῶμα, hoc est vigilantem soporem, appellarunt: hoc phreniticis, alterum lethargicis proprium. Somnolētum dicitur in quo æger profundo & diuturno somno premitur, insomne in quo ægri vigiles manent, clausis tamen fere semper oculis nisi excitentur. Tunc enim oculos attollunt & tangentem respiciunt, libereque tum sentiunt tum mouentur, atque etiam desipiunt, quod ipsis variæ rerum imagines obuersentur, quæ illorum mētes mouent & somnum abrumpūt. Verum è lecto surgere & vigilantium opera exercere nequeunt. Variæ, inquit Galenus, fuerunt interpretum Hippocratis sentētiæ quid κῶμα apud eum significaret: alii εἰς ὕπνον καταφορὰν, alii somnum ipsum, alii somnolentam cataphoram interpretati sunt. Galenus initio comment. 1. εἰς τὸ προρρητικὸν scripsit se in libello περὶ κώματος pluribus testimoniis demonstrasse Hippocratem cataphoram omnem κῶμα appellare. Fuerunt qui τὸ κῶμα ἀπὸ τοῦ κωμάζειν veteribus dictum fuisse scripserint, quod est crapulæ & comessationibus indulgere: siue à communi vtrorumque symptomate: nam tum ebriosi tum qui comatis altera specie laborant, magna ex parte vigilant: siue quod οἱ κωμάζοντες omnium facillime in eum morbum incurrūnt. Siquidem ex immodico vini potu in primis contrahitur. Quam, vt verisimile est, sententiam sequutus Linacer, κῶμα vertit marcorē: marcere enim torpere significat atque languore & inertia teneri, præsertim cum Celsus de lethargo, in hoc, inquit, marcor & inexpugnabilis prope dormiendi necessitas. Erotianus κῶμα interpretatur τὸν ὕπνον, καὶ τὸ κοίμημα: & κωματώδεις τοὺς μετά τινος νωθρίας ἐν καταφορᾷ ὄντας. hoc est somnum & veluti torporem: & comatosos eos qui cum pigritia quadam magna & graui somnolentia premuntur.

Κωνάριον. conarium. Est glandula in cerebro, à basi lata in mucronem fastigiata, gloutiis innixa. Glandulam esse non tantum substantia eius declarat, verum etiam vsus. Siquidem opplet firmatque diuisionem vasorum petentium plexum choroide, & ventres anteriores, quę fere glandularum omnium cōmunis est vtilitas. Plærique eundem vsum etiam illi tribuēre in cerebro quem habet pylorus in ventriculo. Nā vt pyloron aiunt esse glandulam, prohibereque ex ventriculo cibum, prius quam coctus sit, in tenue intestinum trāsire, ad eundem modum conarium in principio meatus positum custodē quendam esse aiunt, & velut œconomum esse quantum spiritus mitti oporteat. Quorum tamen opinionem Galenus lib. 8. de vsu partium reprehendit. Est autem conarium figura cono, id est nuci pineę, simile, vnde & nomen habet. Situm est ad principium meatus qui ventriculum medium cum posteriore coniungit, & gloutiis supra & ante sustinetur. Non est autem cerebri pars, neque ab internis partibus ventriculi, sed extrinsecus ipsi adhæret.

Κώνειον. cicuta. herba est caule geniculato vt fœniculi magnoque, foliis ferulæ, angustioribus, graueolentibus; cacumine ramoso & vmbellas sustinente, flore subcandido & semine candidiore aniso, radice concaua nec profunda. Dum pubescit, apio simillima est & pro eo nonnunquam fallit, lethali alentium periculo. Est enim lethale venenum propter refrigeratoriam vim quæ semini & folio magna inest, vt videre licet ex Alexipharmacis Nicãdri quę nos Latina fecimus. Recentiores tamen faciunt cicutæ duo genera, aquaticæ frigentis naturæ, terrestris calidæ, sed nullo idoneo authore. Cicutæ tamẽ vis est, si Celso credimus, exedendi corpora, vt forsitan seminibus & foliis frigida sit potestas, cauli feruida. Auerroes & Conciliator nullo habito discrimine, eam calidam & siccã tertio gradu scripsere, magno, vt mihi videtur, errore.

Κωνίας. vinum picatum apud Hippocratem. Inijcitur cum cortice piceæ semihemina in vas figlinum, & aliqui quidem excolant postquam ebullijt, alij vero relinquunt, vt scribit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Κωνοειδὴς ἀπόφυσις. processus est secundæ vertebræ, sic dictus à similitudine nucis pineæ: alij πυρηνοειδῆ, appellãt, Hippocrates ὀδόντα vocauit. vide in dictione ὀδοντός.

Κῶνος. meta. inuersus turbo. pyramis. Ex hac similitudine pineam nucem significat, quã Hippocrates κόκκαλον, recentiores medici στρόβιλον vocauere. Sed & Dioscorides prodidit picem liquidam hoc nomine à quibusdã vocatum esse.

Κῷος οἶνος. Coũ vinum. quinta vini salsi species secundum Plinium, cuius ex Italico vino faciendi rationem scribit à Catone demõstratam fuisse, super omnia in sole quadriennio maturandum præcipiente: de quo Cõstantinus Cæsar agriculturæ lib. 8. cap. 23. Aliqui (inquit) musti partes tres & aquæ marinæ partem vnam ad tertias decoquunt. Alij salis drachmas XII. defruti congium, musti congium vnum, spicæ Celticæ drachmas XVI. in vini albi metretas duas ammiscent.

Κωφοῖ. verbum est tertiæ personæ apud Hippocratem, significãs idem quod ἀμαυροῖ καὶ ἀμβλύνει. Id est, languefacit & retũdit. sunt qui scribant κουφοῖ, quod est Leuat.

Κωφὸς, ἀμαυρὸς καὶ ἀσθενὴς, hoc est, languidus & inualidus, apud Hippocr.

Κώφωσις. surditas. Est actio auditus abolita à causa aliqua præter naturam. Affectio est auditui opposita, vt habitui priuatio. Quare quæcunque auditum abolent, ea pariter surditatem inducunt. Eæ autem genere duplicia sunt, consistuntque omnia aut in ipsa audiendi facultate, eiusque primario instrumento quod est animalis spiritus in aurem affluens: aut in ipsis organis quæ natura ad audiendum comparauit. Ad primum genus pertinẽt causæ omnes quæ ipsum sensuum neruorumque principium, hoc est cerebrũ, male habent, præsertim qua parte ex eo neruus auditorius producitur: cuiusmodi sunt intemperies aut vitiosus aliquis humor vel sensim in cerebro cumulatus, qui habitualẽ aliquando & incurabilem surditatem facit: vel confertim & subito in ipsum irrumpẽs, sicuti per febres acutas accidit, de quo celebris habetur apud Hippocratem aphorismus: Quibus biliosæ deiectiones, superueniente surditate cessant, & quibus surditas superueniẽtibus biliosis deiectionibus cessat: item qui non multo postea scriptus est, Quibus in febribus aures obsurduerũt, sanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata soluit morbum. Pleno enim eiusmodi humoribus cerebro, iisque ad aures maxime vergentibus, fieri non potest quin & audiendi potentia vel hebetetur, vel etiam in totum auditu priuetur, & ipse animalis spiritus impurior, crassior & fæculentior redditus, ad audiendum prorsum ineptus euadat. Possunt tamen & hæ ipsæ causę organis auditus esse communes, & in ipso auditorio neruo, præsertimque meatu eius interno talem intemperiem tantamque obstructionem excitare, vt nec sonis in aures aditus pateat, nec interno spiritui in ipsum neruũ via. Id quod etiam à sorde, callo, aut alio tumore præter naturam meatum nerui auditorii occupãtẽ accidere potest. Hæ quidem causæ si magnæ sunt, surditatem inducũt: sin autem exiguæ, auditum vel obtusiorem reddunt, vel deprauant, vel in eo dolorem etiam mouent. Sunt enim harum omnium affectionum communes causæ, sola magnitudine ab inuicem differentes. Præter quas tamen aliud quoddam discrimen afferri potest, quod læsis aliis instrumẽtis auditioni vsum aliquem præbẽtibus, iis scilicet quæ aurem foris circũstant, intemperie aut tumore præter naturam aut continui solutione, aboleri quidem in totum auditus, surditasque fieri non potest, sed tantum hebetari vel etiam deprauari. Quod autem ad dolorem attinet qui in auditus sensu aliquando mouetur, nõ est dubium quin à proprio sensibili fiat, vt voce aspera, grauissima, maxima, celerrima, qualis sonus est tonitrui, à quo sæpenumero inductam esse surditatem animaduersum est diuulso audiendi instrumento, sicut è contrã vox lenissima tardissimaq; sano auditui solet esse grata: fatigato autem gratior, si præterea sit perexigua, ęgro vero longe gratissima, eaque etiam magis ipsum silẽtium.

κωφοῦσθαι, quamuis proprie ad auditũ pertineat, Hippocrates tamẽ dixit de oculis ἀντὶ τοῦ παρεμποδιστικοῦ, hoc est pro impedimento, sicut annotauit Erotianus: vt & alio loco κωφώθη ipse dixit ἀντὶ τοῦ ἐβλάβη καὶ παρεμποδίσθη: hoc est, læsus est & impeditus.

IO. GORRAEI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Λ.

Αβὴ. ἡ ἐπισημασία; apud Hippocratem: sed ea maxime quæ per circuitus repetit, vt explicat Gal. ἐν τ῀ γλώσσαις.

Λάβρα ὕδατα. quæ vocat Hippocrates libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, Galenus interpretatur ἐξαιφνίδια, σφοδρά τε καὶ ὀλιγοχρόνια. hoc est, repentina, vehementia, & quæ parum durant.

Λάγανα. species est τῶν ἰτρίων, hoc est placentarũ & bellariorum, sed deterior, crassique succi ac tarde commeantis, vt quæ ex similagine constet. Quæ enim ex melle parabatur, ῥυήματα Græci vocant, multo erat præstantior, sicut scribit Galenus libr. 1. de aliment. facult.

Λαγνεία καὶ

Λάγνευμα significat aliquando apud Hippocrat. etiam ipsum semen, vt in lib. de nat. pueri.

Λαγόνες. ilia pars inter coxas & pubem in imo ventre posita: κενεῶνες alio nomine dicuntur.

Λαγόνων ὀστοῦν. os ilium. Est apophysis ossis sacri superna & ampla, continens intus ventris imi partem plurimam, tangensque ilia. Os enim sacrum tres apophyses rectas habet, vt ait Galenus, hoc est, nec deorsum nec sursum repentes, hanc quæ τῶν λαγόνων dicitur, aliam quæ dicitur τῶν ἰσχίων, & tertiã quæ τῆς ἥβης: hoc est, ilium, coxæ, & pubis. Tamen os totum sæpe os ilium vocamus, quod id inter cætera magnitudine & crassitie præpolleat, vt scapulam totam vocamus omoplatam quamuis id nomen sit proprie partis in scapula latissimæ.

Λαγώπους. lagopus. herba est nascens in segetibus, leporino pedi similis. nec plura antiqui de ea scripserunt, nisi quod pota sistit aluũ, & adalligata inguinum inflãmationes discutit. Dicitur alio nomine λαγωοῦ κύμινον, vt habetur apud Dioscoridem.

Λαγώπυρον. sic Hippocrates τὸν λαγώποδα herbam nominauit, quasi leporis triticum, furfuribus cum inaruit simillimam, folio paruo quasi oleagineo, longiore tantum, cruentis vulneribus imponens.

Λαγώφθαλμοι. dicuntur quibus superior palpebra sursum reducta est, adeo vt oculum totum contegere non possit, sed per somnum etiam oculus apertus maneat, sicut & leporibus. Id vitii aliquando naturaliter prouenit: aliquando à causa præter naturam, vt vstione, cicatrice, sutura latiore & male facta: interdum etiam senectute. Idem si inferiori palpebræ contingat, ἐκτρόπιον appellatur.

Λάδανον. ladanum. Est succus pingis & roscidus cisthi, quem ladonã Cypri vocant, foliis adhærescens. Huius colligẽdi ratio multiplex fuit: præcipua tamẽ ex capellis atque hircis; siquidem folia cisthi carpentes insidentem iis succum villo barbarum & femorum abstergunt, qui suapte natura tenax & lentus facile sequitur visci modo ad contactum. Detractus hic postea expurgatur atque in offas conuolutus reponitur. Optimum prouenit in Arabia apud Nabathæos Syriæ conterminos. Recentiores ex authoribus στόβον nominant. Est medicamentum præstantissimum, in secundo fere abscessu calidum, natura tenue, emolliens mediocriter, discutiens & concoquens: sed tamen habet etiam aliquam adstringendi vim.

Λάθυρις. putatur à doctis esse cicercula, folio non rotundo vt plurima leguminum, sed oblongo. Caulis humi repit vt piso, quaterni & inæquales grano sunt anguli, vt ait Plinius. Galenus ochris & phaselis non longe dissimili natura constare prodidit, & Asiaticos suos eo cibo plurimum vti in modum τῆς φακοπτισάνης. Officinæ cataputiam vocant.

Λαίλαπες. dicuntur à Græcis venti repente excitati & vehemẽtes, maxime si pluuiam multam & subitam habeant, vt annotauit Gal. comment. εἰς τὸ α' τῶν ἐπιδημιῶν. Erotianus interpretatur ὄμβρον μετὰ σφοδροῦ ἀνέμου γινόμενον: hoc est, pluuiam cum vehementi vento factam.

Λαιμὸς. gula. dicitur aliis nominibus στόμαχος, οἰσοφάγος, λευκανία.

Λάκαφθον. quid sit incertum est, nec sæpe etiam à medicis vsurpatur. Meminit eius Paulus in magni cyphieos compositione. Ruellius existimat esse nascaphthum siue narcaphthum, aromatis genus quod ex India deportabatur fumimentis optimum.

Λακωνικὸν. pars fuit prima balnei apud antiquos quæ constabat calidi aeris tribus differẽtiis, & sola fere ex toto balneo nobis superest, testudo scilicet illa thermarum quæ igne concalefacta vaporem siccum continet, à quo sudor in corporibus mouetur. dicitur alio nomine ὑπόκαυστον, & πυριατήριον ξηρὸν, & θόλος ξηρός. Latini pariter Græcis Laconicum appellant.

Λαμβδοειδὴς ῥαφή. sutura lamboides. est sutura transuersa in posteriore cranii parte, quam si à tergo spectes, figuram literæ Λ imitari videbitur. Illi ex omnibus suturis soli additamenta tribuuntur ab anatomicis. Sunt autem huius suturæ extremæ partes, quæ propter occipitii humiliora non amplius

exactam

exactam futuræ compagem exprimunt, & versus capitis basim protenduntur, sensimque sibi mutuo appropinquant. Cæterum λαμβδοειδῆ suturam Galenus deesse scribit quibus eminẽtia occipitis nulla est. vide κρανίον.

Λαμβδοειδὴς etiam appellatur ab Actuario diuisio venę canę inferioris, qua in duo crura abit paulo supra initium ossis sacri, non dubium quin à forma literæ Λ. Eandem diuisionem Gal. lib. de anat. venarum elemẽto comparat.

Λαμπαὶ. sic dicta est à quibusdam ἡ λυχνὶς ἀγρία, vt habetur apud Dioscor.

Λαμπτὴρ. apud Hippocratem lucerna, lampas. Apud Atticos etiam, vt scribit Galen. id significat in quo ligna vrebantur lumen præbentia. Sed & fax & lychnus eo nomine designatur, vt ipse explicat in lexico Hippocratis.

Λαμπυρὰ. τὰ ἀφρώδη, hoc est spumosa, apud Hippocrat. Spuma enim quodãmodo splẽdida est.

Λαμπώδης. apud Hippocrat. τὸ λαμπρὸν καὶ καθαρὸν, hoc est, splendidum & purum, vt interpretatus est Bacchius, non rectè tamen Erotiani iudicio: λαμπὴ enim cum significet spumam vino innatantem, & veluti pingue quoddam glutinosum quod cõditis oleis supernatat, λαμπῶδες intelligere oportet in cuius summo innatat quippiã τῇ λαμπῇ simile.

Λαμψάνη. lapsana. olus est syluestre, cuius folia, inquit Dioscorides, caulesque coquuntur in cibo, & plus alit quam rumex, estque stomacho vtilius, prauum tamen, vt ait Galenus succum gignit. Illitum autem abstergendi digerendique facultatem possidet. Inter syluestres brassicas censetur, pedalis altitudinis, tribus hirsutis foliis napi similibus, nisi candidior esset flore. A Romanis napum syluestrem vocari Dioscorides scribit. Rura nostra sanuas albas, quasi syluestres napos, vocant.

Λάπαθον. rumex. olus est multos habens caules, ramosum, radice singulari, alta, vt quæ nonnunquam descendat ad tria cubita, quæ tamen syluestri breuior esse cõsueuit. Cum perfectè adoleuit, figura betæ proximum est, & corpore carnoso atque madido. Multa eius genera produntur apud Dioscoridem, quorum quartum genus λάπαθον vocari prodit.

Λαπάρη ἡ

Λαπαρὸν. dicitur pars ea corporis quæ posita est inter costas nothas & ossa quæ ad ilia pertinẽt. ratio nominis est, quod inanis sit & desideat. Proprie enim τὸ λαπαρὸν significat inane & vacuum, sicut λαπάξαι exinanire, vt apud Homerum:

Γλυνοὶ ἐξελαπάξαι ἐυναιόμενον πτολίεθρον.

Sed & omne quod desidit, λαπαρὸν Greci appellant, translato vocabulo ab eo quod cõmuniter accidit. Siquidem omne quod vacuum est, necessario desidit. Annot. Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. & similiter initio comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, scribens eã partem omnino vacuam videri, si cum supernis infernisque partibus, vtrisque osseis cõferatur. Idem vero comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν scripsit, se de vocabulo τῆς λαπάρης dicere posse, adductum experimento & Hippocratis ac poetæ vsu, tum ipso morbo, eam significare partem quæ inter ossa pectoris, & quæ proprie appellantur ossa ilium, est interiecta. Attamen idem comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ait id quod inter ossa singularũ costarum est, ab Hippocrate eo libro λαπαρὸν appellari, qua parte musculi sunt dicti μεσοπλεύριοι. Erotianus autem non quod inter costas medium est, sed ipsam costam λαπάρην dictam fuisse ab Hippocrate scripto prodidit. Verum Hippocrat. libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν λαπαρὸν vsurpauit vt nomen adiectiuum, dicens ὀδύνην λαπαρὴν, id est, dolorem mollem & laxum: qui fit sine phlegmone & tensione.

Λαπαρῶς. κενῶς. τὸ γὰρ κενὸν ἐκ τοῦ λαπαροῦ σημαίνεται, vt scribit Galenus comment. εἰς τὸ γ' τῶν ἐπιδημιῶν.

Λαπάξαι. proprie quidem vacuari, inde vero mollescere significat apud Hippocrat. vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. qui etiam comment. εἰς τὸ προγνωστικὸν λαπάξαι τὴν γαστέρα interpretatur κενοῦν καὶ συστέλλειν τὰ τῆς γαστρὸς οἰδήματα: hoc est, vacuare atque imminuere vẽtris tumores. Dictum ἀπὸ τοῦ λαπάθου, hoc est, à rumice, cui vis inest emolliendæ alui & laxandæ.

Λάπτει λαμβάνει, apud Hippocrat. vt annotauit Erotianus.

Λάρυγξ. est finis superior asperæ arteriæ, tribus constans cartilaginibus, præcipuum vocis instrumentum. Eandem autem partem etiã φάρυγγα appellari author est Gal. libr. 5. vsus part. cum tamen proprie, vt ait, pharynx ante laryngem consistat. Est autem larynx suprema arteriæ pars, seu principium faucibus continuum, seu asperæ arteriæ caput. Componitur ex tribus cartilaginibus. vna θυρεοειδὴς dicitur, quæ anterior veluti scutum quoddam aliis pręposita est: alia ἀρυταινοειδὴς, ori vasis olearii assimilis, cartilagines tamen duas sortita: tertia vero innominata, infima, os œnophori (quod brochum Galli vocant) referens: harum autem, ἀρυταινοειδὴς καὶ θυρεοειδὴς mobiles sunt, sola autem innominata immobilis est. Ob eam causam in ea firmantur aliarum duarũ musculi. Nam cum duodecim sint musculi laryngis proprii, duo quidem prodeũt à thyreoide media interna in anteriorem arytænoidem quam claudũt, duoque similiter ab arytænoidis posteriore basi in eiusdem basim anteriorem quam comprimunt: reliqui vero octo omnes ab innominata, partim anteriore, partim posteriore parte, partim etiam lateribus. Cæterum horum musculorum beneficio totus larynx præcipuũ vocis organũ est, quam tamen acutam vel grauem præcipue facit ary-

tænoides, adiuta cartilagine epiglottide, arytænoidem magis minusue claudente, laxatis aut contractis duobus musculis ipsam releuantibus, adiuta quoque gargareone, vocem ipsam plectri ritu modulante.

Λάσιον. linteum apud Hippocr. forsitan villosum & veluti hirtum.

Λάχανον. olus: sic dicitur omnis herba satiua quę edendo est: inter quas quoniam beta non postremum locũ obtinet, factum est vt beta λάχανον κατ' ἐξοχὴν ab Atheniensibus diceretur. Secundum quam significationem Dioscorides plantaginis folium λαχανῶδες dixit, hoc est betaceum. Non enim olus intelligere potuit, cum in exprimenda similitudine speciatim loqui, non generatim, conueniat.

Λάχανον βασιλικόν. olus regium. Hoc nomine quondam dictam fuisse artemisiam Dioscorides author est, & Græcorum exemplo Romanos herbam regiam appellasse.

Λέαινα. emplastri nomen, quod in leænæ modum malum penitus extirpat adhibitum ischiadicis & hemicranicis. Describitur ab Aetio lib. 12. inter epithemata & malagmata ischiadicorum.

Λεβηρίς. exuuium siue senecta serpentis apud Hippocratem. quidam autem concham vacuam interpretantur. Erotianus simpliciter ὑμενῶδες λόπισμα, hoc est, membranosam desquamationem. alii vero animalis genus dicunt eo nomine significari, paruo lepori simile, quod forte Galli liebre vocant.

Λέγνα. dicuntur per metaphoram extremitates oris vuluæ apud Hippocrat. sic enim propriè vocantur extremitates & oræ vestimentorum. Eas ipse etiam alibi ἀμφίδια appellat.

Λέγων. διακρίνων, καταριθμούμενος, apud Hippocratem. hoc est, diiudicans & dinumerans.

Λειεντερία. læuitas intestinorum. Est continua & ęquabilis intestinorum superficies, cibos incoctos elabi sinens. Sic dicta est quasi λειότης τῶν ἐντέρων, hoc est, læuitas intestinorum. Cæterum vt omnis læuitas, ita hęc geminam habet causam, vnam quidem cicatricem aliquam perpetuam, qualis etiam forinsecus in corporis cuticula contingit ex cicatrice ortam quam dysenteria magna & profunda exulceratio inuexerit: alteram vero humorem quendam glutinosum, internæ toti tunicæ intestinorum obductum. Siquidem ad vtramque causam lubricitas & continendi cibi impotentia consequitur, qui proinde priusquam concoctionem adeptus sit, ex intestinis elabitur: retentio enim siccitate quadam & asperitate partium, continentium perficitur. Ad hæc duabus illis de causis venarum, qui ad intestina pertinent meatus clauduntur, à cicatrice quidem continentes, à lento autem humore obstructi: itaque cibi per corpus digeri non possunt, sed per intestina necessariò vacuantur. Est enim hoc lienteriæ præcipuum symptoma, cibi crudi per aluum excretio. Postea vero id ipsum symptoma morbi nomen promeruit, omnisque eiusmodi excretio lienteria dici cœpit, à quacunque causa nata esset. Oritur autem pręter superficiariam intestinorum exulcerationem & cicatrices à facultatis etiam cibum in ventriculo vel continentis vel concoquentis imbecillitate. Inde enim cibi crudi nulloque modo immutati descẽdunt, siue à dysenteria, siue ab ileo aut diarrhœa aut alia quacunque de causa imbecillitas ea prouenerit. Verum hæc lienteria (inquit Paulus) quam ventriculi imbecillitas accersit, videtur cũ cœliaca affectione confundi (in hac enim, quemadmodum & in lienteria, venter nequit præ imbecillitate cibos vel concoquere vel distribuere, cibique ideo læues, crudi & perliquidi redduntur, aluo omnino fluida) nisi quod lientericis celeriter quæ assumpta sunt egeruntur, tamque intensa est cruditas, vt alimenti assumpti genus aperte cognoscatur, atque hac potissimum nota à cœliacis discernuntur. Ex quacunque autem causa lienteria orta sit, ægri cibum non sentiunt, & in cachexiam incidunt, cruda assidue excernunt, colore subalbida, inæqualia atque aquosissima, nullo prorsus sanguine aut bile perfusa. Ardor præterea tota præcordia occupat, cibique fastidium consequitur.

Λειμώνιον. herba est foliis betæ, tenuioribus & longioribus, decẽ & sæpe pluribus. caulem habet tenuem, rectum lilio æqualem, seminibus rubris scatentem, quę gustata adstringunt. Nascitur in pratis & palustribus. Eius semen, vtpote austerum, cœliacis, dysentericis & sanguinem spuentibus cum vino exhibent.

Λεῖον. læue. Id dicitur quod continuum est nullaque ex parte diuulsum, sed sibi vndiq; cohærens æquabili superficie. Contrarium est τῷ τραχεῖ, hoc est, aspero. λεῖον etiam apud Hippocratem Galenus interpretatur ἄπειρον, comment. εἰς τὸ γ' τῶν ἐπιδημιῶν.

Λειόποδες. planci. dicuntur apud Hippocratem quibus medius pes ab interiori parte nõ est cauus, sed planus quasi tabella quæ planca dicitur. Hi vitiosam habẽt pedis structuram & valgis similem. Annotat Gal. comment 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Λειότης. læuitas. morbus est primi generis in formatione consistens. Fit à pingui & lento humore partem aliquam plus æquo madefaciente, aut à cicatrice. Cõtraria illi est τραχύτης.

Λειόφυλλος. species est brassicæ apud Atheneum, quæ sic dicitur à læuore foliorum. hanc tradit vbique nasci, & nullam respuere regionem.

Λειπόδερμοι. dicuntur quibus prępntiũ ex morbo vel sectione deest, aut ita contractum est vt glandem amplius tegere non possit. Romani apellas & recutitos vocarunt.

Λειποθυμία. defectus animi. quid proprie sit, & quomodo differat tum à syncope, tum à lipopsychia, non est exactè definitum à veteribus.

tibus. Itaque in re ambigua si quid mihi licet statuere, primum quidem videri potest ἡ λειποθυμία nomen accepisse ἀπὸ τοῦ θυμοῦ ἢ θυμοειδοῦς δυνάμεως, & proprie dici cœptam de defectione animosæ facultatis. Quæ quoniam in corde sedem habet, iccirco ἐν τῇ λειποθυμίᾳ cordis facultas præcipue laborat. Ergo ἡ λειποθυμία defectus est facultatis vitalis. Verum cum huius tanta sit dignitas vt ea incolumi vita seruetur, deficiente vero vita pariter deficiat, & reliquæ facultates protinus cum ea concidant, quod non est aliud quam syncopen pati, necesse omnino est, quo discrimen inter ea seruetur, statuere non tam magnas tamque vehementes esse defectionis causas in lipothymia, quam sunt in syncope: ideoque vt cætera quidem habeat inter se communia, vt causas quas Gal. libr. 1. ad Glauconem diligentissime persequutus est, non tamen ita dissipantur resoluunturque per lipothymias spiritus & calor natiuus, quibus duobus tanquam vinculis vita nostra continetur, vt mortis periculum, velut in syncope, immineat. Languent quidem ægri, pulsus deficit, & procedente malo nec mouentur nec sentiunt, sed citra sudorem, qui veluti limes quidā lipothymias à syncopis disterminat. Vbi enim is oritur, præterquam quod summam naturæ nō valentis humorem corporibus ingenitum & radicalem continere, imbecillitatem significat, solidas etiam partes eo expoliat, adeo vt omni virium substantia dissipata nihil reliqui natura habeat quo earum robur conseruet, sed vna cum iis, si immodici sunt, ipse simul animus è corpore emigret. Habet igitur lipothymia & mitiores causas & minora symptomata quam syncope. quo factum est vt Galenus eodem in libro scripserit à lipothymia syncopes initiū fieri, vt quæ syncopen præcedere consueuerit, tanquam leuior quidam affectus grauiorem. Id quod etiam patet ex libr. 12. meth. med. vbi scribit crudos humores si & copia sua vires premant, & propter tum multitudinem tum crassitudinem exiguos animalis meatus obstruant, iam multis nominibus exitialem affectū inducere, ac syncopę opportunos reddere: quod si nec obstruant nec onerēt, syncopen eos quidem nō inferre, sed animi deliquia, quas lipopsychias vocant. Ex iis enim intelligimus non esse tam magnam lipopsychiæ causam quam syncopes, neque par periculum. Quanquā autem, vt initio proposuimus, ex ipso nominis etymo ἡ λειποθυμία ad vitalis facultatis defectū, vt & ἡ λειποψυχία animalis, pertinere videatur, attamē per eam facultatum omnium exolutio contingit, vt sensu motuque destituantur ægri non minus quam animo.

Λειποψυχία. idem quod ἡ λειποθυμία. nisi quod à defectu & exolutione animalis facultatis dicta est, notis scilicet eius exolutæ apparentibus, cum tamen sit eadem ratio vtriusque quam ante diximus.

Λειπυρίας πυρετὸς. Est febris continua, in qua simul externa frigent, interna vrūtur. Genere quidem putrida est, sed cuius calor non sit æquabiliter fusus per vniuersum corpus. Extrema enim per eam frigent, siue extremorum nomine pedes manusque tantum intelligas, siue totius corporis eximiam cutim. Siquidem vtrumque aliquando accidit per febres lipyrias, adeo vt cum intus ipsa viscera vrantur, venter tamen ipseque etiam thorax frigida ad manum sentiantur. Cæterum inæqualitas ea mala est si credimus Hippocrati lib. 2. prognost. non quidem in febrium intermittētium accessionibus, sed in continuis & acutis febribus, cuiusmodi lipyria est. Huius causam fere semper Galenus retulit ad magnitudinem phlegmones viscera obsidentis. Ardoris namque vehementia sanguinem, & quæ in eo continentur spiritum atq; calorem ad se ex toto corpore instar cucurbitulæ attrahit, ideoque summæ corporis partes exangues redduntur & frigidæ. Aetius ab erysipelate circum ventrem consistente febrem lipyriam dictā accendi scripto prodidit, vt ab eo quod in iecinore creatum est, τυφώδη, & ab eo quod in pulmonibus, κρυμώδη. Diuersi ab ea generis est quæ pestilens & maligna dicitur, in qua quamuis extrema frigere soleant, non est tamen necesse interna aduri, propterea quod malignitatis & pestilentiæ essentia nō posita sit in calore, nec vlla alia qualitate, sed in totius substantiæ contrarietate.

Λείριον. sic dicitur lilium ab Hippocrate, quod alii κρίνον vocant. Sunt vero qui scripserint τὸ νάρκισσον à quibusdam sic vocari, vt refert Erotianus & Dioscorides.

Λείφαιμοι. sic proprie dicūtur οἱ ἄχροοι, id est decolores: sed non ii tantum, verum omnes quibus minus est sanguinis quam oportet, ita vocantur, etiamsi colore nondum prorsus sint destituti. Eos vero qui aliam ob causam corpore sunt male affecto, κακόχροους medici vocant, vt scribit Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, quo loco eam vocem Hippocrates vsurpauit.

Λειχὴν. est summæ cutis asperitas cum leni pruritu. Deterior quidem est pruritu, vt qui sine asperitate sit, sed lenior quam psora aut lepra, adeo vt si ieiuna saliua quotidie defricetur, sanescat: increscens vero & extremam cutem in furfures resoluens, in psoram trāsit, atque inde in lepram, vbi pro furfuribus, piscium quasi squamulæ concrescunt. Gignitur, vt ait Galenus, ex misto quopiam humore, serosis nimirum ac tenuibus & acribus succis cum crassis permistis. Quare non in psoram modo, sed etiam in leprā degenerat, tanquam in peiores morbos vetustate discussis illis tenuibus aut vstione incrassatis, tuncque non solis valde siccātibus medicamentis, sicut per initia, sed præterea repurgantibus etiā & extersoriis curari debet. Cæterum λειχῆνος nomine illum etiam impetiginosum morbū, mētagrā Romanis

appellatū, sed multo magis ferum & agrestē ob id dictum, Plinius comprehēdit, qui definitur ab eo non squamis, vt lepra, sed fœdo cutis furfure, totos primum vultus, deinde vero & colla pectusque & manus occupante, oculis tantum immunibus. Fuit autem, vt idem author est, nouus morbus, & ante Tiberii principatū penitus incognitus: nec vero in iis tantum notis feritas eius erat, sed quod admodum contagiosus esset, soloque osculo vel contactu non humilem aut mediam plebem, sed solos proceres inuaderet.

λειχῆνα omnes fere impetiginem interpretantur. Cornelius Celsus non ita, sed papulam videtur vocare, cuius duas, quas habet & lichen, differētias statuit, feram & mitiorem. Nam quæ ab eo describitur impetigo, sine dubio lepra est.

Λειχὴν. dicitur callus in equorum genibus & supra vngulas in flexu earum partium duratus. fertur comitialibus prodesse.

Λειχὴν. herbæ species quam aliqui βρύον appellāt: saxis enim adhæret vt muscus. Sunt qui putent esse Hepaticam in offic. dictam. Exterit, purgat, siccat, refrigerat.

Λέκιθος. à quibusdam dicitur quam Hippocrates ἀρακίδα appellauit: quidam vero λέκιθον ad pisum & aracum genus esse defendunt. Galenus apud Hippocrat. pro lente cui detracta sunt putamina, videtur interpretari. Significat & pulmentarium ex leguminum farina, siue leguminū lomētum elixatum. Tantum autem λέκιθος & ἔτνος inter se differunt, quantum ipsa leguminum farina ab ipsis leguminibus fresis differt. Itaque quoties κυάμινον ἔτνος dicitur, pro faba fresa elixata intelligitur: sed κυαμίνη λέκιθος, fabæ farinā elixatam significat. sic πισσίνης λέκιθος & ὀρόβινος λέκιθος, aliorumque leguminum dicitur.

Λέκιθος. dicitur etiam Oui luteum. de quo vide ὠόν. Sunt & qui Putamen interpretentur. At guttum olearium seu ampullam vocant λήκυθον.

Λέμμα. ἡ ἐπιδερμάτις apud Hippocr.

Λεοντίασις. dicta est à quibusdam ἡ ἐλεφαντίασις, vt habetur apud Aretæum & Aetium, propter rugarum extremi frōtis similitudinē quam elephantici cum leonibus habent.

Λεοντικὴ. à quibusdam dicitur ἡ κακαλία. vt habetur apud Dioscor.

Λεόντιον. apud Aretæum idem quod λεοντίασις.

Λεοντοβότανον. sic dicta fuit à quibusdam ἡ ὀροβάγχη.

Λεοντοπέταλον. herbe est caule dodrantali aut altiori, plurimis alis concauo, in cuius cacumine semina parua duo aut tria in siliquis ciceris modo: flores habet anemonæ similes, puniceï coloris, folia brassicæ, sed papaueris diuisura, radices nigras rapæ similes, strumosas. Calfacit & siccat ordine tertio.

Λεοντοπόδιον. herbula est duum digitorum, folio angusto, tres quatuorue digitos longo, hirsuto, & iuxta radicem canescente. In summo eius caule capitula quasi perforata, flores nigri, semen vsque adeo spissa lanugine inuolutum, vt sæpe fallat. Radice parua cohæret, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse. Ignota nunc est omnibus.

Λεπάδες. dicūtur apud Hippocratem petris adhærentes conchæ.

Λεπίδιον. herba ea est quæ ἰβηρὶς appellatur Galeni Paulique testimonio, etiamsi de vtroq; seorsim Dioscorides disseruerit. Proditur fruticosa, foliis lauri sed maioribus, acris, exulceratoria & optima tollendo coxendicum dolori. Scribit autem Dioscorides etiā hoc nomine τὸ γιγγίδιον à plærisque vocatum fuisse.

Λεπιδοειδεῖς. sunt duæ lineæ in cranio, vtrinque singulæ, à recta sutura quam ὀβελιαίαν dicunt æquidistantes. per capitis longitudinem à posteriore parte in priorem super aures feruntur. Fiunt autem duobus inter se cohærentibus ossibus, non per suturam quidem, quæ species est συνάρθρωσις, sed sincipitis osse descendente, paulatim in squamæ speciē attenuato, & in os subingrediente quod ab auribus ascendit. Proindeque eas nonnulli non suturas simpliciter, sed vel suturas λεπιδοειδεῖς, hoc est squamarum modo compactas, vel προσκολλήματα λεπιδοειδῆ vocant. Sunt autem hæ suturę inter ossa temporum & os sincipitis mediæ.

Λεπὶς. æris squama: sic enim absolute appellatur aliquando, quanquam & ferri squamam similiter significet. vide in dictione χαλκοῦ λεπίς.

Λέπος. λέπισμα, apud Hippocratem, cortex & siliqua.

Λέπρα. Est asperitas cutis profundior cū pruritu, eam in squamulas resoluens. Eius causa melancholicus humor est multus, viscosus, crassus, sed tamen acris & immotus sub cute & subiecta carne latens, sensumque eum doloris excitans qui pruritus dicitur. Est enim pruritus à lepra, vt & à psora, inseparabilis, sed tantus in lepra vt æger etiam vehemētissime scabendo nullo modo iuuetur, sed omnis potius generis vlcera & phlegmonas præterea accersat. Humor autē ille terrestris & siccus cutem exasperat, sed multo quām in psora profundius, vt subiectæ quoque carnis partem aliquam occupet. Verū ea omnino perexigua est, adeo vt lepra ob id non desinat solius cutis affectio dici. Ab eadem humoris qualitate & malignitate, piscium instar, squamulæ, ex summa cute discedunt, materiam semper subministrante colliquatione quadā subiectæ carnis & totius corporis facta à calore præter naturam. Squamulis autem illis inter cætera differt à psora, quæ non squamulas, sed furfuracea tantum corpora ex se remittit, vt quæ à minori gignatur intemperie & humore minus crasso, terrestri & maligno. Sunt enim hi duo affectus valde affines & congeneres, vt non aliud fere psora sit quam mitior lepra. Est enim psora ad lepram præuia, vt & lepra ad elephantiasim, si magis humor vratur &

malignior

malignior euadat, & morbus diutius perseueret. Est igitur lepra inter psoram atque elephantiasim media, sed ea tamen latitudine prædita, vt in quatuor distincta sit differentias, ceu gradus quosdam, prout magis minusue humor vritur & malignus euadit. Prima minime mala est, rubet & similitudine scabiem repræsentat: distat autē ab ea, quia magis exulcerata est, & pustulas bullulasque habet, ex quibus postea squamulæ resoluuntur. Altera peior est, similis papulæ fere, sed asperior, rubicundior, figuris variis, squamulis ex summa cute discedentibus, rosione maiore, & celerius latiusque procedente: rubrica cognominatur. Tertia crassior est & durior & magis tumet, in summa cute finditur & vehementius rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra procedit. In temporibus aut oritur aut desinit: nigræ cognomen est. Quarta curationem omnino non recipit. subalbida est & recenti cicatrici similis, squamulasq; habet pallidas, quasdam subalbidas, quasdam lenticulæ similes, quibus demptis nonnunquam profluit sanguis. Alioquin vero humor eius albidus est, cutis dura atque fissa est, proceditque latius. Hæc omnia maxime genera oriuntur in pedibus & manibus, atque vngues quoque infestat. Commune etiam omnibus est quod squamulas remittant, à quibus ἡ λέπρα nomen factum esse putant. Sic enim dicitur quasi λεπρά, id est squamosa, ἀπὸ τῆς λεπίδος, hoc est squama. Quanquam sunt qui quartum lepræ genus ante expositum solum proprie eo nomine vocandum censent, propter albedinem: quod apud Græcos λεπρῶσθαι significet idem quod λευκαίνεσθαι, hoc est dealbari. A Latinis ἡ λέπρα dicitur impetigo, nō ea quidem quæ λειχὴν dicitur & mentagra, sed quæ à Cornel. Celso descripta est libr. 5. & in supradicta genera quatuor distincta: id quod multis euidentibus argumentis patere potest si quis diligenter velit attendere. Ab Auicenna dicitur Albaras nigra & impetigo excorticatiua, quod cutis per cortices squamasque resoluatur.

Λεπρῶσθαι. duo significat, τραχύνεσθαι καὶ λευκαίνεσθαι, hoc est, exasperari & albescere. Vtrumque sumptum ἀπὸ τῆς λέπρας, quod qui ea laborent vtrumque perpetiantur. Hinc & ἡ λέπρα dicitur generali quadam significatione ἡ ἐν τοῖς σώμασι παρὰ φύσιν λευκότης: hoc est, albedo quæ in corporibus est præter naturam: vt in Theriacis Græcis Nicandri interpres annotauit.

Λεπτὸν ἔντερον. tenue seu gracile intestinum. Dicitur superior intestinorum pars membranea, teres, à ventriculi fundo incipiēs, & desinens qua cœcum incipit. Sic dicitur ad differentiam crassi intestini. Sunt enim intestinorum duæ summæ differentiæ, vna gracilium, altera crassorum: illa magis membraniosa, hæc magis carnosa sunt. Diuiditur autem rursus tenue intestinum in tres partes, ecphysim, ieiunum & ileon. Verum postremum totius nomine etiam λεπτὸν absolute dicitur à Galeno lib. 5. vsus partium, de quo vide in dictione εἰλεός.

Λεπτὸν. τὸ ἀραιὸν aliquando apud Hippocrat. hoc est, rarum, vt in lib. de locis in homine, quemadmodum Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις interpretatus est.

Λεπτόφυλλον. tertia τοῦ ἀειζώου, hoc est sedi, species, quæ alio nomine ἀνδράχνη ἀγρία, Romanis Illecebra appellatur authore Dioscoride.

Λεπτύνοντα. attenuantia. dicūtur tam cibi quam medicamenta, quæ acri & calida facultate prædita crassos succos tenuant & incidunt. Sunt autem eâ longo vsu nobis nota, & ratione explorata. Nam olfactu & gustu satis instruitur ad eorum cognitionem. Quæcunque enim olfactui aut gustui aut vtrique simul acria & mordicantia & calida apparent, ea facultatem habere attenuandi atque incidendi certum est. Quæ etiam largius æquo sumpta, ventriculum mordent, & nauseam à cibo magnam inducunt, & halitus acres emittunt, non modo cum manduntur, sed etiam postquam è corpore fuerint egesta. Ad hæc si quid olfacti odorem bonum inferens, aromatis speciem gustui repræsentet, id quoque calidum viribus esse oportet & attenuans, quamuis non perinde atque ea quæ mordicant & rodunt & insigniter calida sunt. Attenuant præterea & incidunt quæ saporem habent nitrosum aut salsum, nec minus quæ amara sunt, item quæ acida: vt acetum & quæ eo constant, alia quidem magis, alia vero minus. Multa enim attenuandi vim hebetant & imminuunt, vt oleum, cibi omnes aquei & mucosi, præterea olera plurima hortensia propter superfluam humiditatem. Ex quo patet attenuantia omnia, non calida modo sed sicca etiam facultate esse, & tanto magis attenuādi vi pollere, quanto fuerint sicciora, & ex iis similiter quæ sicca non sunt, maturiora, aliis minus maturis, & quæ siccis locis proueniūt & montibus, iis quæ in paludibus & campis crescunt. Cæterum primi inter attenuantia ordinis sunt allium, cæpa, nasturcium, porrum & sinapi: post illa autem smyrnium, pyrethrum, origanum, calaminthe, sisymbrium, pulegium, satureia, thymus. Quibus ordine proxima sunt capparis & terebinthi fructus: postea eruca, sium, apium, petroselinum, orminum, rhaphanus, brassica & beta.

Λεπτυσμὸς. extenuatio, gracilitas & macies corporis. Est, vt diffinit Galenus comment. 3. in libro sexto τῶν ἐπιδημιῶν, ὅλου τοῦ ὄγκου καθαίρεσίς τις καὶ σύμπτωσις ἢ συνίζησις. Id est, totius molis detractio & collapsus vel subsidentia, siue vtcumque ipsam nominare libuerit. Huius præcipuum signum est cutis laxitas, quod mangones etiam nouerūt, ex eo conicientes tū quæ corpora crassiora reddi non queant, tum quæ & quantū possint. Ipsam enim cutem summis digitis sursum trahentes, quantum ea recedit à carne subiecta, in tan-

tum emaciata corpora refici & impleri posse sperant. Sunt autem extenuationis multæ causæ: alimenti penuria, exercitationes plures, vigilia, cogitationes, dolores, morbi colliquatiui & διαφορητικοί, euacuatio copiosa per aluum, per vomitum, per sudores & per sanguinis profluuium. His adde & ἀτροφίαν, eiusque omnes causas, de quibus suo loco dictum est. vide in dictione μαρασμός. Vide & Galenum in comment. aphor. 7. lib. 2. quo scribit Hippocr. Quæ longo tempore extenuata sunt corpora, lente reficiẽda esse: quæ vero breui, breuiter. Et comment. in aphor. 28. lib. eiusdem.

Λεσχηνευομένου. ὁμιλοῦντος, hoc est conuersantis, apud Hippocratem, vt interpretatur Erotianus.

Λευκαὶ ἔμπλαστροι. dicuntur emplastra quædam alba, lenia, fere non grauibus vulneribus accommodata, præcipueque senilibus. Quale est quod habet, cerussæ P. XXXXII. seui vitulini curati & ceræ, singulorum P. XLVIII. olei heminas tres, ex quibus ea cerussa coquitur. Author Celsus lib. 5. cap. 19.

Λευκάκανθα. frutex est radice cyperi, valida & amara. Is diuisis nominibus etiã ἄκανθα λευκὴ dicitur, de qua suo loco dictum est. Sic etiam vocatum à quibusdam φαλάγγιον siue φαλαγγίτιν, Dioscorides author est.

Λευκάνθεμις ἢ λευκάνθεμον. sic à quibusdã dicta est ἡ ἀνθεμὶς, vt Plinius testatur, non tamen omnis, sed illa modo cui flores candidi sunt. hæc reliquis vehementius vrinam ciet.

Λευκανίη. ὁ στόμαχος καὶ ὁ οἰσοφάγος. sunt & qui ἀντὶ τοῦ ἀνθερεῶνος, hoc est pro mento, accipiant.

Λευκὰς. herba duum generum, montana & vrbana: sed quæ sit, nemo descripsit. Hermolaus & Ruellius scripsere herbam quandam esse in vinetis nascẽtem Mercuriali similem & congenerem, sed nullum, quod sciam, authorem sequuti.

Λευκὴ ῥίζα. ἡ τῆς δρακοντίης ῥίζα, apud Hippocr. hoc est, dracontii radix.

Λεύκη. vitiligo alba. Est cutis carnisque subiectæ præter naturam albedo. Neque enim ad solam cutem, sed ad subditam etiam carnem vitium hoc pertinet. Fit errore facultatis nutritoriæ, sanguinem pituitosum, lentum & viscosum gignentis. Nam cum tali sanguine caro diutius alta regenerataque fuerit, facillime albedo in alta carne contrahitur talemque habitum accipit, vt omnia facile in album conuertat, & non iam simpliciter caro, sed alba caro sit. Cum enim diutius ea affectio perseuerârit, caro quidẽ adhuc manet, mutatur tamen eius forma & in alteram speciem vertitur, mediam inter sanguineam carnem & exanguem, proque naturali habitu cachexia inducitur. Sic quidem leuce carnis habitum transformat, cumque talis euasit, tota fit pituitosa albaque, nec magis nititur alimentum in rubram carnem vertere, quam polypodes & locustæ, ceteraque crustacea, exanguĩ & alba carne prædita. Nec vero dubium est quin sensus, præsertim autem tactus, in ea affectione obtusior sit, propter humoris frigiditatem & crassitiem qui cutem subiectamque carnem possedit. Id malũ videtur esse quod vulgo nostri homines lepram albam vocant, quodque Auicenna albaras album nuncupauit. Differt autem ἀπὸ τῆς λέπρας καὶ ἐλέφαντος, quod hæc sint cum asperitate cutis, rosione, pruritu & squamulis: λεύκη vero cutim habeat læuem sine vlla aspredine & rosione. Nomen habet λεύκη vel ἀπὸ τῆς λευκότητος, vel à quadam similitudine cum populo arbore quã itidem λεύκην appellant. Vt enim foliis & cortice candida est, sic & cutis eius quem is morbus occupauit.

Λεύκη. populus alba. arbor est, notior quidem Dioscoridi quam vt ab eo describeretur. Theophrastus tamen eam descripsit lib. 3. cap. 14. vide in dictione αἴγειρος.

Λεύκη. dicitur à quibusdam τὸ ἀνδρόσαιμον, vt habetur apud Dioscoridem. Mercurialis esset, nisi per medium folium huic alba linea transcurreret.

Λευκογραφὶς. lapis est in Ægypto nascẽs, qui cum subuiridis appareat, tamen si ad cotem affricetur, aut asperius pallium, locum dealbat: eo etiam lintea illustriora reddũtur. Author Aetius lib. 1.

Λευκόϊον. viola. quo nomine etsi cãdida proprie designari videatur, tamẽ & pro lutea & cœrulea & purpurea solet vsurpari. Est autem planta cubitali fere altitudine, ramosa, caule brassicæ exiliore, folio lõgo, molli, canescente, flore quadrifolio, non vnius coloris: nam alii purpurei sunt, alii niuei, alii lutei.

Λευκόϊον dicitur à quibusdã ὁ χάλκανθος, hoc est atramentum sutorium, quod candidum est & albæ violæ simile.

Λευκόπορον ἢ

Λευκόφαιον. vocatur hoc nomine glutinum auri cum ligno inducitur. Ex pluribus compositum est, Sinopidis Ponticæ selibra, silis lucidi pondo decem, & melini Græciẽsis duobus mistis tritisque vna per duodecim dies.

Λευκόπυρον. nomen malagmatis, quod habetur apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ γένη.

Λευκοφλεγματίας. hydropis species, qui & ἀνάσαρκα dicitur: & ἀρκίτης siue ὑποσαρκίδιος. vide ὕδρωψ.

Λευκόφυλλον. est species τοῦ ξηρομύρου, hoc est, vnguenti sicci, cuius vsus præcipuus ad collum & axillas est, quo illis odor gratus concilietur. Descriptio habetur apud Aetium extremo libro.

Λευκόχρυς οἶνος. est species vini falsi, ex passis prius vuis, mox calcatis & aqua marina maceratis, deinde in album mustum cõiectis, compositi.

Λεύκωμα. cicatrix oculorũ altior magisque profunda: nam quæ superficiaria est, νεφέλιον dicitur.

Λέων. dicitur à quibusdam ὁ ἐλεφαντίασις, vt scripsit Aretæus: Archigenes, vt habetur apud Aetium, λεοντίασιν appellauit.

Λῆδον.

Λήδον. dicitur à quibusdam alterum genus cisthi, ex quo scilicet ladanum prouenit.

Λήθαργος, siue ληθαργία. est frigida & humida cerebri intemperies à pituita frigidiore & humidiore cerebrum madefaciéte, febrem lentam, obliuionem, marcoré, inexpugnabilem pene dormiendi necessitatem inducens. Gignitur hoc vitium in capite in quo scilicet princeps animi pars residet, contrarium quodãmodo secundum speciem phrenitidi, & ratiocinatrici animæ omnino noxã adfert. Ac humorem quidem à quo fit necesse est frigidum esse, quoniam memoria non nisi à frigiditate offendi potest, quem simul humidum esse oportet: alioqui non iam λήθαργος, sed κατοχὴ siue κατάληψις excitatur, medius inter phrenitidé & lethargum affectus: quem tamen Alexander Trallianus breuitati consulens, magisque τῆς θεραπευτικῆς quam τῆς φυσιολογίας studiosus, sub lethargo comprehendit, & non legitime lethargum appellat. Quamuis autem humor iste natura sua frigidus sit, attamen in lethargico affectu semper putrescit & incalescit, febremque accendit, sed eam quidem omnino lentam non impensé acrem & erodétem, propterea quod cum natura talis humor est, tũ in parte frigida putrescit. Consequitur auté illa lethargum, vt veteres medici prodidêre, qua in re (præter alias differentias) ἀπὸ τοῦ κάρου ὁ λήθαργος discrepat: febris enim τὸν κάρον solet præcedere, eaque vehementior. Itaque sopores qui per febrium circuitus συμπτωματικῶς ægrotos premunt, magis καρωτικοὶ sunt quam ληθαργικοί. Est enim ὁ κάρος velut symptoma quoddam: λήθαργος per se consistit & cerebri actiones labefactat. Verum quemadmodum sæpe ex morbo morbus nascitur, sic plærisque morbis lethargus succedit, sed sæpissime ex phrenitide impensius refrigerata nascitur: frequenter etiam in illum continens febris transit, morbique alii permulti, quibus immodica vacuatio cõtigit. Sunt autem lethargicorum quædam differentiæ. Alii vnam continuamque habent lethargi accessionem, alii per circuitus quosdam in somnum ruunt & rursus reuocantur vt excitati audiant, moxque in somnum relabantur. Sunt autem omnes obliuiosi, stupidi, mente capti, crebro oscitant & hiant, ac sæpe hiante ore persistunt, velut os claudere obliti. Vrinam reddunt iumentorum lotio similem, ac sæpe in manus sumpta matula, eam se tenere non meminerunt.

Λήθη. obliuio. Est memoria abolita. Namque debilis, veluti torpor: deprauata autem, delirium memoriæ est. Causæ autem obliuionis plures statuuntur, succus frigidus & pituitosus in cerebro collectus, & ipsius corpus refrigerans. Morbi in abscessum declinantes, pestilentia, senectus, medicamenta frigida vel sumpta vel capiti admota, vt habetur apud Galenum extremo libro 2. de sympt. causis.

Λήμη. lippitudo. sordes oculorum. Est pituita crassior & semicocta circum oculos concrescens propter infirmitatem membranarum oculi, vt scripsit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Dicitur & γλήμη, Dorice γλάμα.

Λημνία γῆ, Lemnia terra. Legitur in Lemno insula, tumulo quodam prope Hephæstiada. Est terra pinguis, spissa, mollis, rubricæ colore, adstringens. De hac quæ scripta sunt à veteribus, videntur etiam nunc ei conuenire quæ hodie ad nos defertur. Eam Galenus scripsit esse pinguem mollemque, dum ait sacerdotem pingue lutum eo vsque desiccare, dum mollis ceræ simillimum euadat. Spissam autem esse idem declarauit, dicens astera Samium ea leuiorem esse, cum Dioscorides ipsum astera spissum esse prodiderit. Rubricæ vero colore est, vt idem Galenus scribit: sed differt ab ea, quod hominis qui ipsam contrectat manus, vt rubrica, non inquinet. Tres eius differentiæ traduntur. Terra sacra, quam nemo, inquit, Galenus, attingit præter vnam sacerdotem: altera rubrica, qua fabri vtuntur: tertia, quã fullones, propterea quod extergit. Prima vtũtur medici. Glutinosum quid habet, adstringit & citra mordacitatem resiccat. Hanc alii μίλτον λημνίαν, alii σφραγῖδα λημνίαν appellant, quod olim in ea Dianæ sigillum, quod creditur fuisse capræ effigies, imprimeretur: sicut hodie eius loco Turcicæ literæ. ex quo eam quidam σφραγῖδα αἰγὸς, hoc est sigillũ capræ, appellauere, vt habetur apud Dioscor.

Λημνίσκος. linamentum in longitudinem implicitum & oblongum, quod vulneri inditur authore Celso. vide μοτός.

Ληνὸς. torcular. Nomen est profectum primum ab Herophilo, deinde vsurpatum ab anatomicis, quod designat locum quendam in capitis vertice vacuum, instar torcularis aut lacune, in quem coeuntes in vertice meningis duplicationes, sanguine quasi in cisternam deducunt, atque inde velut ab árce quadam, omnibus subiectis partibus riuos mittunt, alios quidem in totum cerebellum, alios vero in partem anteriorem, tanquam vinum è torculari promentes.

Λῆρος. significat apud Hippocratem multis in locis μετρίαν παρακοπὴν ἢ παραφροσύνην, hoc est, moderatam dementiam siue delirium: vt annotat Galenus initio comment. 3. in librũ 3. τῶν ἐπιδημιῶν. similiter extremo libr. 3. περὶ δυσπνοίας, per παραλήρους eos significãs qui leuiter desipiunt. Verum Aetius λῆρον videtur facere speciem quandam certam delirii, scribens libr. 6. λῆρον differre ἀπὸ τῆς μωράσεως, quod μωρὸς consequentia dicit & facit, ληρώδης autem nullo consequio verba faciat, sed sine vlla connexione ex hoc trãseat in aliud: quodque μώρωσις pueris præsertim & adolescentibus accidat, λῆρος autem senibus. Oritur cerebro frigidiore facto siue interna siue externa de causa.

Λιβάδιον. dicitur à quibusdam centaurium minus, quando secundum fontes nascitur.

Λιβάνιος πεσσὸς. pessus libanius. celebris ad emolliendum scirrhosum vterum. Recipit ceræ albæ quadrantem. olei nardini, gleucini, susini, medullæ ceruinæ, adipis anserini, singulorum sextantem. œsypi, butyri, nitri, singulorum drach. IIII. has aliqui oui assati vitellum adiiciunt.

Λιβάνιον. collyrii nomen est, cui Paulus lib. 3. cap. 22. vim tribuit leniendi, concoquendi & pus digerendi. Descriptio eius habetur apud eundem lib. 7. cap. 16. Censetur inter ἁπαλὰ καὶ ἄδηκτα, hoc est, inter lenia & morsu carentia, collyria, itaque dicitur à thure quod recipit.

Λίβανος. thus. Arbor est Arabiæ familiaris & propria; sed à nullo descripta, nisi q̃ Theophrasto & Plinio placuit eam lauro similem esse. Ab ea manat lacryma pinguis quæ concreta densatur, odorata, sacrificiis dicata, quam Græci λιβανωτὸν, Latini arboris sui nomine thus appellant. Masculū dicitur quod ex eo rotunditate guttę pependit, vel cui testium species est, cum in hærente lacryma priore consequuta alia se miscuit, quod & mammosum à similitudine vocatur. Græci σταγονίαν & ἄτομον vocabant, sicut minores guttas ὀροβίαν. Micas autem thuris concussu elisas, mannam vocamus.

Λιβανωτὶς. rosmarinum. herba est duorum generum. vnum est fecūdum frugiferumque, cuius semen κάχρυς vocatur. folia fœniculi habet, crassiora & latiora, in rotæ speciem, humi sparsa, iucunde olentia: caulem cubitali altitudine aut maiorem, multis concauum alis: in cacumine vmbellam, in qua semen copiosum, candidum, sphondylio simile, rotundum, angulosum, acre, resinaceum, quod in mandendo linguam exurit. radix thus redolet, candida prægrandis. Nascitur in saxosis & asperis. Est & alterum genus quo coronarii vtuntur, quod ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, densa, longa, exilia, subter incana, superne virentia, grauiter odorata. Vtrumque excalfactoria vi præditum est.

Λιβανωτὶς. dicta est à quibusdam masculæ conyzæ radix.

Λιβρῷ. τῷ ὑγρῷ. hoc est, humido, apud Hippocr.

Λίβος. stillatio humoris ex oculis apud Hippoc. Dicitur ἀπὸ τοῦ λίβειν, quod proprie στάζειν, hoc est, stillare, significat.

Λιβρὸν. σκοτεινὸν καὶ μέλαν, hoc est, obscurum & nigrum, apud Hippocr. vt annotat Erotianus.

Λιβιανὰ κολλύρια. Sic dicta sunt (inquit Galenus) collyria ἄδηκτα, id est, mordacitatis expertia, quæque longiori tempore affectæ partis vitiatum humorem consumūt. Ea multorum sunt generum, quæ partim à Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, partim ab Aetio lib. 7. describuntur. Appellantur eadem & λευκὰ, ab albo colore, vt in quibus præualeat amylum & terra Samia ac cerussa Rhodiaca. Est & vnum apud Paulū Æginetam, sed falso inscriptū λιβάνιον. debet enim scribi λιβιανόν. constat enim eadē materia quà & alia omnia λιβιανὰ appellata. præterea non reperias id nominis vnquam à medicis collyrio datum. Nam quod thure constat, non λιβάνιον, sed διὰ λιβάνου, nuncupatur. Sed neque in eo thuris quicquam est.

Λιβυκὸν. sic quidā appellant syluestrē asparagū.

Λιβυστικὸν. vocatur à Galeno vnius literæ mutatione quod alii λιγυστικὸν dicunt.

Λί[illegible].. dicitur à quibusdam λευκὸς ἄγριος, authore Dioscoride, quod plurima nascatur in Libya.

Λιγγίειν. vide in Λυγγαίνειν.

Λιγνὺς. fuligo. dicitur & ἀσβόλη. Est terrestris tenuiumq; partium substantia summis caminorum parietibus adhærens, ex multo rerum pinguium vstarum halitu & vapore cōcrescens. Vel, vt diffinit Galenus, est vapor terrestris, ex materiis immodice assis vstisque. In hoc enim fuliginem differre scribit à fumo, quod fumus mistio sit ex terrestri aqueaq; substantia materiis tantum semiustis. Cæterum differentiæ fuliginis multæ sunt, pro varia materia ex qua colligitur: ex acriore enim & calidiore acrior calidiorque fuligo, ex mitiore mitior. In vsu habitæ medicis fuerunt, ex thure, terebinthina, myrrha, styrace, pice liquida, cedro. Omnis exiccat, totaq; natura terrena est, tenuiumque partium, sed modicum ignei caloris retinet qui materiam adussit. Ab eius similitudine etiam in nobis fuligo fuliginosusque humor aut vapor aut halitus dicitur, ex vstione proueniens, quam calidior quidem sicciorq; intemperies inducit, motus vero multus & vehemens, vigiliæ, ira, dolor, cura, inediaque augent. Eiusmodi excremēta medici λιγνυώδη vocarunt, parique ratione Hippocrates lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν, γλῶσσαν λιγνυώδη dixit, linguam halitibus iis fuliginosis obductam, nigramque in modum fuliginis.

Λιγνυώδη περιττώματα. fuliginosa excrementa, de quibus superius in dictione λιγνὺς.

Λιγυστικὸν. herba est cauliculum ferens anethi, geniculatum, tenuem & in circuitu folia ferulæ Campanæ, molliora, odorata, prope verticem graciliora & longe magis diuisa: in cacumine muscarium, in quo semen dependet nigrum, solidum, & oblongum, fœniculo proximum, gustanti acre, & aroma olens. radix candida, Heracleotici panacis (ex quo alii πανάκειον, alii πάνακες eam vocarunt) similis, odorata. Radicis seminisque vis excalfactoria & concoquens. Errant qui id esse censent quod vulgo Leuisticū dicitur, quod potius legitimum hipposelinū est. Plurimū in Liguria nascitur, in mōte Apennino Alpibus contermino: vnde nomen traxit. Panaces ab incolis non abs re appellatur, quoniā & radice & caule Heracleotico panaci simile sit, & viribus iisdem præditum. Apud Galenum pro eodem λιβυστικὸν.

Λιθάργυρος. argenti spuma. medicamentum est metallicum non sponte quidem nascens, sed in secundis fornacibus emergēs dum plumbum vel eius arena ab argento aut auro secernitur. λιθάργυρον Græci appellarunt nomine ex argento & lapide composito, ortæ

rei duritiem designantes: Latini vero argenti spumam, nascentis rei naturam magis explicâtes, & cocturæ potius euentum contemplari, quæ ex plumbo & argento eam veluti recrementum spumam redderet. non quod ex argento solo eiusmodi spuma prodeat (siquidem spuma hæc plumbi maxima pars est, quod totum partim in spumam, partim in plumbaginem vertitur, cum de ipso argento nihil fere depereat) sed quod ex plumbo & argento nata, fuerit apud antiquos frequentior quam vllum aliud lithargyri genus. Triplicem enim lithargyri differentiam Dioscorides exponit, vnam ex arena quam μολυβδῖτιν, vocant, in fornacibus excocta donec perfecte igni incandescat, & tota versa sit partim in hanc spumam, partim in plumbaginem: alteram ex mistura plumbi & argenti, quam ἀργυρῖτιν nominant: tertiam ex mistura plumbi & auri, omnium optimam, quæ χρυσῖτις dicitur. Sunt autem hęc duo, non materiæ tantum, sed & colorum nomina: ἀργυρῖτις enim dicitur non tam quod facta sit ex argento, quam quod candida sit in modum argenti: & similiter χρυσῖτις tum quod ex auro prodierit, tum quod ab igne fuluum colorem contraxerit. Meminit præterea Plinius argenti spumæ quam stereotida, & alterius quam pneumenen appellat. Quibus tamen nominibus non alia quam quæ dicta est huius spumæ materia indicatur, sed spumæ tantum conformatio. Illa enim in solidiores massas, hęc in tubulos concreta intelligitur. Cæterum argenti spuma nec calida nec frigida nec humida manifesto est, sed exiguâ habet siccandi vim in primo abscessu ab his quæ ad amussim media sunt inter humida & sicca: nec similiter vis eius est obstruere, sicut nec aperire: item nec abstergere nec inquinare, sed paululum à mediis ad crassius quodammodo recessit. Quamobrem in varios vsus administratur & miscetur emplastris, vti docet Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους.

Λιθίασις. dicitur calculi generatio in vesica: quamuis ille etiam in renibus creari possit, nemo tamen λιθιᾷν & λιθιῶντας vsurpauit nisi de iis quibus in vesica molestus est, vrinæ suppressionibus, vesicæ & imi ventris distẽtionibus, ardoribus vrinæ, & summis multis doloribus.

Dicitur tamen etiam λιθίασις in oculis morbus exteriori palpebrarum parte, in quo alba quædam & crassa callis aut lapillis similia apparent oculum pungentia, vt scribit τῆς εἰσαγωγῆς author, apud quem tamẽ incertum est parte ne palpebrarum exteriori, an potius interiori insideant.

Λιθόδενδρον. dicitur à quibusdam τὸ κοράλλιον, vt scribit Dioscor.

Λιθοειδὲς. petrosum. ossis nomen. sic dicitur pars ossis temporalis, protensis suturæ τῆς λαμβδοειδοῦς finibus terminata. In eo osse apophysis est στυλοειδὴς, quam Galenus βελονοειδῆ & γραφιοειδῆ appellat: & alia præterea quæ meatum auditorium continet. Sic dicta sunt quod petræ seu rupi videantur similia, non duritie modo, sed etiam specie.

Λιθοκόλλα. glutinum quo lapides coniunguntur. conflatur, inquit Dioscorides, ex marmore, lapide Pario & taurino glutine.

Λίθος μύλιας. lapis molaris apud Hippocratem, quem κόχλακα appellant.

Λιθόσπερμον. foliis est oleæ longioribus & latioribus, mollioribus, (iacent humi quæ ab radice exiliunt) ramulis rectis, tenuibus, firmis, crassitudine acuti iunci, lignosis, in quorum cacumine bifidi exortus cauliculorum speciem exhibent. foliis longis inter quæ paruum semen, rotundum, erui magnitudine, duritie lapidea. Nascitur in asperis & editis locis. Calidum est & tenuium partium. Nomen accepit à seminis duritia.

Λιμακώδεστεροι λιμνώδεις καὶ κατάφυτοι ἢ ὁμαλοὶ τόποι, hoc est, palustres, & consiti, & æquabiles loci. apud Hippocr. vt explicat Erotianus.

Λιμακώδεις. οἱ ὑγροὶ καὶ βοτανώδεις, hoc est, humidi & herbosi, apud Hippocr.

Λιμνήσιον. dicitur à quibusdam centaurium tam magnum quã minus, vt habetur apud Dioscoridem, quod propter lacus vbertim vtrunque prosiliat.

Λιμνῆστις. sic dicitur ἡ ἀδάρκη, vt scribit Aetius lib. 3. Dicitur & à nonnullis centaurium vtrumque, vt habetur apud Dioscor.

Λιμοκτονίη. ἀσιτία παντελὴς, hoc est, abstinentia omnimoda, vel certe ἡ ὀπὶ τοῖς πόμασι μόνοις δίαιτα: hoc est, victus ratio quæ fit solis potionibus: vt explicat Gal. Vsurpatur hoc nomẽ ab Hippocr. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

Λιμὸς. fames. Est, vt ait Galenus, πεῖνα εἰς ἄκρον ἥκουσα δι᾽ ἀπορίαν σιτίων, hoc est, extrema fames à ciborum penuria: siue ea voluntarie, siue præter voluntatem feratur. Idem ergo genere λιμὸς καὶ πεῖνα, solaq; magnitudine differunt. Est enim πεῖνα modicæ suctionis in ventriculo sensus, λιμὸς vero magnæ & vehementis. Sic enim apud Hippocratem intelligitur tum eo aphorismo quo scribit, ὅκου λιμὸς, οὐ δεῖ πονέειν: hoc est, vbi fames, laborandum non est: tum altero qui ita scriptus est, τοῖσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ λιμὸν ἐμποιέειν· λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα. hoc est, corporibus humidas carnes habentibus, famem adhibere oportet. fames enim exiccat corpora. His enim aphorismis ἀσιτίαν proprie significat, sicut & lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi ait, ἐν Αἴνῳ ὀσπριοφαγέοντες ἐν λιμῷ σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο. hoc est, in Æno qui legumina comederunt in fame, imbecillitate crurum laborarunt. Significat vero etiam apud Hippocratem vehementem & insatiabilem ciborum auiditatem, quæ κυνώδης ὄρεξις appellatur. vt aphor. 21. lib. 2. λιμὸν θώρηξις λύει. hoc est, famem thorexis soluit. Neque enim hæc secundum naturam, vt ait Galenus, fames est, sed morbosa, quam vini potus soluit.

Λιμώδεις. μεγάλη τροφῆς ἀπορία, apud Hippocratem, magna prorsus ciborum inopia. Erotianus.

Λινόδρυς. sic dicitur à quibusdam ἡ χαμαίδρυς, vt habetur apud Dioscoridem.

Λινόζωστις. Mercurialis. herba foliis ocimi, minoribus, helxinæ cognatis, ramulis duplici geniculorũ nodo cinctis, alarum cauis multis, fructu in fœmina copioso, quandam racemorum speciem præbente: in mare è foliorum sinu dependẽte, paruo, rotundo, ceu binis testiculis vna cohærentibus, frutice dodrantali aut maiore. Vtraq; olerum modo manditur ad ciendam aluum, & illita discutit.

Λίνον. linum. herba est vulgo nota, tenui dodrantalique auena, tamarisci foliis, flore cœruleo, specioso. Eius semen primo gradu calidum est, inter humectantia siccantiaque medium, ex quo propterea fiunt eclegmata extrahendis à pectore pituitis, finiendisque tussibus cum melle ac pipere. Similiter & emplastrum quod ad Polletem refertur, ad pectoris affectiones & ad neruosarum partium inflammationes ac dolores. Describitur ab Aetio lib. 15. cap. 14.

Λίνον à quibusdam dici τὸν κνίδειον κόκκον, habetur apud Dioscor. quoniam frutex ipse, qui granum cnidium profert, similis satiuo lino sit.

Λίπα, τὸ ἔλαιον, apud Hippocr. hoc est, oleum: in secundo de morbis mulierum.

Λιπαραὶ ἔμπλαστροι. lenia emplastra. dicũtur apud Celsum lib. 5. cap. 19. quæ medicamentis pinguibus constant, differentia in eo ἀπὸ τῶν ἀλιπαίνων, quæ constant ex medicamentis nõ pinguibus. Plura vtriusque generis exempla Celsus eo loco recenset.

Λιπαρόν. pingue. saporis genus est secundum Theophrastum, à Platone tamẽ de propriis linguæ sensoriis differente prætermissum, quasi ad gustum nihil attineret. Sic autem dicitur quod vnguinis modo sublinit & replet, mitigatque exasperatas & quasi erosas linguæ partes, sed absque vlla delectatione. In hoc enim à dulci differt, quod manifesta cum suauitate idem præstat. Est vero fortassis & pingue ipsum dulce, aut certe ex dulcium genere sicut putarũt quidam qui pauciores quam octo gustus differẽtias esse cõtendunt. Succedit id saporis genus acerbo, vt scribit Gale. libr. 4. cap. 8. de simpl. medic. Cum enim corpus acerbum, quod terreum est & frigidum, tribus modis exoluatur, aut incalescens, aut humescens, aut vtrumq; simul perpetiens: si incalescat duntaxat, solam acquiret dulcedinem, vt glãdes & castaneæ: sin tantum humescat, austerum euadet aut acidum. si vero pariter humescat & calefiat, humiditate quidem aquea in dulcedinem, aerea vero transibit in pinguedinem: sicut accidit tum oleæ tum fructibus omnibus ex quibus oleum conficitur, qui exacte pingues sunt. Nam id genus omnia vetustate prorsum efficiuntur pinguia, quod in iis aquea quidẽ & excrementitia humiditas digeratur, propria vero à calore natiuo elaboretur atque exacte concoquatur. Est autem pingue idem cum oleoso, vt & dulce idem cum melleo. vt non intersit pingue an ἐλαιώδες voces. Dicitur & πῖον. quanquam Galen. comment. 5. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, videatur τὸ πῖον genus constituere τοῦ λιπαροῦ καὶ τοῦ γλυκέος: quo loco scribit Hippocrates τὸ χολῶδες ἀπὸ τοῦ πίονος procreari.

Λιπαρότης, pinguitudo. Ex iis quæ ante περὶ τοῦ λιπαροῦ dicta sunt, satis patet esse gustabilem qualitatem, quæ sine voluptate aut ea longe minori quam dulcia exhibent, linguam linit & subungit. Valde affinis est dulcedini, de qua vide γλυκύτης. Dubito an apte Latine dici possit. Pinguedo enim & pinguitudo non sunt vera huius qualitatis nomina, sed potius substantiæ, quam πιμελὴν appellant.

Λιπαρὸν. herbæ nomen cuius meminit Aetius, Alexandria sic vocante, quanquam aliqui, inquit, cnestron nominant, ad vlcera capitis manantia vehementer vtilis. Nec indicat is author qualis ea sit, vtrum eandẽ cum thymelæa cneoroue, an diuersam putarit.

Λίριον. lilium. Oleum autem ex eo aliqui λείρινον, cum litera ν scribunt, aliqui vero λίριον sine ν. vocatur autem non solum κρίνινον, id est, lilinum, sed susinum & anethinum. vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. Frequentius λείριον per diphthongum scribitur.

Λίτρα. libra. mensuræ & ponderis nomen fuit apud Romanos, sicut etiam nũc apud pharmacopolas, cuius ambiguitatem illi tollere volentes, libræ μέτρῳ ἢ σταθμῷ, id est, mensura aut pondo, adiiciebant, sicut apud Plautum habetur: Et laserpitii libram pondo diluunt. & passim in libro Scribonii Largi. quod tamen non perpetuo faciunt, libram tantum aliquando dicentes vbi de pondere agitur. Libra autem tam mensura quã pondus fuit vnciarum duodecim, quæ & ipsæ similiter in ponderibus & mensuris vsurpabantur, quarum etiam qui meminerunt authores, vt omnem dubitationem tollerent, iis σταθμῷ ἢ μέτρῳ addiderunt, vt ex Galeno constare potest lib. 1. τῶν κατὰ γένη, vbi albi emplastri compositionem enarrat: λιθαργύρου μὲν καὶ ψιμμυθίου λίτρας ἑκατέρου σταθμῷ· δυοῖν δὲ λιτρῶν ἐλαίου μέτρῳ. hoc est, lithargyri quidem & cerussæ, libras vtriusq; ponderales, duas autem libras olei mensurales. Verum id scire oportet, libram & vnciam mensuralem, atque adeo mensuram omnem certam atque immobilem semper fuisse, pondera autem rerum omnia fere varia esse, pro eorum quæ expenduntur varietate. Sciendum tamen est quod sicut Plinius pro mina vertit libram, quæ tamen quatuor drachmis est minor, ita Græci contra, nonnunquam centum drachmis libram non minam exprimunt, vbi quatuor drachmæ redundant. vnde Galenus lib. 6. τῶν κατὰ γένη scribit: ποτὲ μὲν γὰρ ἀντὶ τῆς λίτρας, ρ' δραχμὰς γράφουσιν αὐτοί· ποτὲ δ' ἀντὶ τῆς μνᾶς. hoc est, aliquando quidem pro libra, centũ drachmas ipsi scribunt: aliquando vero pro mina. Et similiter eiusdẽ operis lib. 1.

lib. 1. Ὥστε ἡ αὐτὴ ἀναλογία σώζεται μηδὲν μέγα διαφέροντος, εἴτε ταῖς ἑκατὸν δραχμαῖς τῶν μεταλλικῶν, εἴτε ταῖς ἐνενήκοντα ἕξ, αἱ δύο κοτύλαι τοῦ ἐλαίου μιγνύονται. hoc est, Itaque eadem proportio seruatur, cum parum à se inuicem dissideant, siue cētū illis drachmis metallicis, siue illis nonaginta sex, duæ olei cotylæ misceantur. Sed quid dicemus ad Scribonium Largum? qui scribit: Quæ enim in libra denarii octoginta quatuor apud nos, quot drachmæ apud Græcos incurrunt. Largus plæraque medicamenta vertit ex Græcis, qui libræ vocabulo vsi sunt in suis compositionibus, diuidentes eam more Romano in duodecim vncias, vnciam vero in septem drachmas, denarios intelligentes. Itaque more illorum loquutus Scribonius videtur. alioqui libra drachmarum est sex & nonaginta.

Λιχανός. index. secundus est digitus pollici proximus. sic dicitur παρὰ τὸ λίαν χαίνειν, id est, quod longo spatio à pollice distet. hæc autem distantia λιχὰς ab eo digito appellatur, vt author est Pollux. Alio nomine δεικτικὸς vocatur, quod eo indicamus, exprobramus, minamur. Salutaris olim dictus est à Latinis, vel quod nisi visa & indicata salutemus, vel quia apud priscos eo digito ori admoto silentium, quo nihil ad salutem melius, indicebatur.

Λιχάς. mensura est apud Græcos qua rerum interualla metiūtur. Constat autem eo spatio quod inter pollicem & indicē est, cum quam maxime fieri potest distenduntur. Inquit enim Pollux: εἰ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον τῷ λιχανῷ ἀντιτείναις, (s. μετρεῖς) τὸ μέτρον λιχάς. hoc est, si vero magnum digitum indici opponens metiaris, mensura λιχὰς dicetur. Est autem hæc mensura duorum palmorum & dimidii, siue decem digitorum.

Λίαν. τελείως. hoc est perfecte, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.

Λόβιον. ὁ δόλιχος, qui & λοβὸς vocatur.

Λοβός. ima auriū pars & carnosa, quam fibram Gaza interpretatur apud Aristotelem lib. 1. cap. 11. de historia animalium. vide οὖς.

Dicitur & λοβὸς ὁ δόλιχος, vt placet Aetio, quasi siliqua, quod solus leguminum cum thecis suis mandatur in patinis.

Λογάς. τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ. hoc est album oculi, quod etiam alio nomine σφενδόνη dicitur & κυκλάμιον.

Λογικοί. sic dicti sunt medici qui ratione & methodo propria morborum remedia inuestigabant. Hi medii quodammodo fuerunt inter Methodicos & Empiricos, & ab vtrisque multum diuersi: ab his quidem, quod non solam experientiam, sed prætereа rationem in curandis morbis adhiberent, ab illis vero quod non tantum quæ cōmunia sunt, sed etiam propria consideranda censerent; nihilque omnino negligerent quod ad curationem facere videretur. Iidem etiam δογματικοὶ dicti. quorum princeps fuit Hippocrates. vide δογματικοί.

Λογχῖτις. herba foliis porri similib. latiusculis & modice rubentibus, ad radicem plurimis & in terram conuexis, paucis in caule. flores in eo ceu galericulos habet, comicis personis similes paruā exerentibus linguam, nigros: siquidē minutulis iis hiantibus albugo quædā inferiore labro prominens speciē linguæ repræsentat. Semen in inuolucro clausum; cum primū exit triangulum, simile cuspidi, vnde ducta est ἡ λογχῖτις appellatio. Radices Gallicæ pastinacæ. Dicta quondam est à Romanis Veneria aut lanceola. Ab ea altera lonchitis est quam asperam cognomināt, Romani longinam aut colubrinam, foliis scolopendrii, scabrioribus, amplioribus, diuisuris quoque maioribus: vulneraria herba, quæ plagis inflammationes abigit. Pota cum aceto lienem absumit, crediturque à multis esse scolopendria.

Λοιμός. pestilentia. Est morbus epidemius, contagiosus & omnium perniciosissimus. Est enim communis & è communi causa natus, non tamen patrius & familiaris, sed potius aduentitius. Verum contagiosus est & præsentis periculi, vt qui maligna & venenata putredine vitalem cordis facultatem substantiamque pessundet. Continens eius causa putredo est, tam spirituum quam humorum, non vulgaris quidem aliqua, & qualem reliquæ febres habere solent, sed venenata qualitate imbuta. Putredinem excitat interdum obstructio sola, interdum sine obstructione aër tota sua substantia putris & corruptus, sed maxime quidem si adiuncta sit obstructio. Sed vtrobique accedere oportet causam illam sine qua non, hoc est, afficiendi corporis præparationem, ex plethora vel cacochymia cum ocio, cibo & potu largo, crasso, lento, Venere immodica & intempestiua, vnde & cruditates plurimę & obstructiones cumulantur. Putredo hæc humorum pestilentiæ continens causa, sæpe in nobis nascitur per se, sæpe ab aere vel calido humido, vel magis pestilente & putri. Putret autem aer tum qui conclusus non difflatur, tum qui inquinatur ab halitibus & vaporibus putridis siue illi ex cloacis, barathris & specubus, siue ex lacubus & stagnis non motis nec difflatis, siue à mortuorum animalium insepultis cadaueribus excitentur, siue vllam aliam ob causam. An vero & corporum cœlestium influxus quidam (vt astrologi loquuntur) pestilentem reddant aerem, dubitare malim quam credere, præsertim cum medico sensus magis sequenti, aeris mutationes pro omni sint Astrologia, vt ex Hippocrate coniicere licet libr. 3. aphor. initio prognost. & libr. de aere, locis & aquis. tametsi ibidem, vt locis aliquot aliis, quorundam syderum insignium ortus & occasus obseruari voluit, & post eum Galenus & Aetius libr. 3. quod circa hos magnæ in aere mutationes fiant. Nulla tamen ex his quas superior ætas commemorat, in pestilentem fuit conditionem. Porro aer ille siue putris, siue im-

moderate calidus & humidus, siue alio quouis modo vitiosus, inspirando attractus & in cerebrum cordisque ventriculum sinistrum receptus, in corpore excrementitio & perspiratu carente putredinis occasionem ilico præbet spiritui primum vitali & animali, deinde & humoribus contentis in vtroque cordis ventriculo, à quibus in reliquum corpus vitium facile serpit. Hinc grauissima illa pestilentiæ symptomata quæ Rufus recenset, deliria, biliosi vomitus, præcordiorum contentiones, labores, sudores copiosi, extremorum frigiditas, alui profluuia biliosa, tenuia & flatulenta, vrinæ aquosæ, tenues, biliosæ, nigræ, in quibus pessima sunt quæ tum subsident, tum pendent, pectoris ardor, lingua torrida, siticulosa, remissa, vigiliæ, cõuulsiones, syncopæ, & alia multa deterrima, pro natura corporũ pestilentia affectorum & reliquis circumstantiis à quibus symptomata exoriri varia solent. Porrò λοιμὸν dicere an λοιμώδη πυρετὸν siue νόσον, nihil interest. Non enim aliud febris pestilens est quam ipsa pestilentia.

Λοιμώδης πυρετὸς. pestilens febris. Idem quod λοιμὸς. de quo supra.

Λόπιμος. (s. βάλανος) castanea. vt patet ex Galeno lib. 2. cap. 38. de aliment. Eadem dicitur σαρδιανὴ βάλανος: à Nicandro λόπιμον κάρυον.

Λοπὸς. significat apud Hippocr. alutæ extimam partem quæ interiori fere semper durior densiorque est. Erotianus φλοιὸν καὶ λέπισμα interpretatur.

Λόρδωσις. vitium spinæ, cum eius vertebræ loco suo motæ sunt, & in priorẽ siue anteriorem partem conuersæ. Vel inclinatio seu incuruatio in anteriora, cum homo vitiosa dorsi spina semper capite prono est & cernuo. Sunt autem in spina hæc vitia, λόρδωσις, κύφωσις, σκολίωσις, σεῖσις, vt author est Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Erotianus apud Hippocrat. λορδωτὸν interpretatur τὸ ἀποσεσιμωμένον καὶ ἐναντίον τῷ κυρτῷ.

Λοῦν. significat apud Hippocrat. non solum τὸ λούειν, hoc est lauare, sed etiam τὸ αἰονᾶν, hoc est aspergere, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. qui λοῦσαι quoque easdem habere significationes apud eundem tradit.

Λουτρὸν. nomen est medicamenti ophthalmici quod ad Hermiam authorem refertur, cuius descriptio habetur apud Galenum lib. 4. τῶν κτ̀ τόπους.

Λοφία. sic proprio nomine dicitur prima dorsi vertebra, sub atlante proxima: vocatur & à quibusdam λοφαδία.

Λόχεια. τὰ. dicuntur omnia quæ à puerpera post fœtum & secundas exeunt. Ea Gaza apud Aristotelem purgamenta vertit. Sunt autem reuera τὰ καταμήνια, à quibus tamen sola ratione differunt, quod hæc ante partum, illa post partum sic appellentur.

Λυβιανὰ κολούεια. sæpe occurrit pro Λιβυανὰ, quod vide supra. Sic Λυβικὸν pro Λιβυκόν.

Λυγισμὸς. artuum confractio, contortio, luxatio. Est enim λυγίζειν idẽ quod στρέφειν, κάμπτειν κλάζειν, hoc est inuertere, flectere, curuare. vtitur ea voce Dioscorides agens περὶ τῆς ἀρκέιν.

Λυγκεὺς. collyrii nomen callos & cicatrices oculorum exterentis, visumque exacuentis. Descriptio eius habetur apud Galenum lib. 4. τῶν κτ̀ τόπους. Habetur & apud Paulum lib. 7. cap. 16. ex quo Galeni descriptio emendari debet.

Λυγκούριον. linguriũ. idem plane quod τὸ ἤλεκτρον, id est succinum. sic autem dictum est, quod aliqui, cuius opinionis Demostratum authorem ferunt, crediderint succinum esse glaciatam lyncis vrinam. Multi tamen ex Arabibus videtur à succino distinxisse. Sunt vero qui dicant lingurium dictum esse quasi Ligurium, quod Theophrastus in libello de lapidibus inscripto in Liguria effodi prodiderit, & Strabo Ligures lingurio abundare dicat.

Λύγγος. ὁ λυγμός. apud Hippocratem, teste Erotiano. Apud Galen. vero comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, vbi legitur, τὰς λύγγας εἰώθασι καὶ λυγμὸς ὀνομάζειν, pro λυγμὸς forsan scribendum λυγμοὺς, παρὰ τὸ λύζειν.

Λυγγώδης πυρετὸς singultuosa febris. Sic apud Hippocratem dicitur authore Galeno comment. 4. in lib. περὶ διαίτης ὀξέων, quæ à principio ad crisim vsque adiunctum habet singultum, sicut & σπασμώδες πάθος, hoc est conuulsoria passio, apud authorem prorrhetici affectus dicitur qui ab initio aut non multò postquam fieri cœperit, conuulsionem accersit. Cui enim circa crisim tantum singultus oritur, qui acris & mordacis humoris vomitione statim leuatur, ea nequaquã singultuosa appellari debet. Quæ autem huius febris causa esse possit, intelliges si legeris quæ mox de singultu dicentur. Idem & λυγμώδης dicitur ab eodem. vt paulo ante, ὁκόταν σπασμώδης γένηται ἢ λυγμώδης. Illud à λύγξ, hoc à λυγμὸς deriuatum, vnum idem significantibus.

Λυγίζειν. apud Hippocr. Contorquere, implicare, inflectere. ἀπὸ τῶν λύγων: propter eorum flexibilitatem.

Λυγμὸς ἢ

Λύγξ. singultus. Est motus conuulsiuus ventriculi vitium quod tunicis suis inest, expellere tentantis. Hic motus quidem est facultatis expultricis, sensu tamen percipitur & cum motu voluntario communicat, ideoq; à Galeno inter symptomata facultatis siue actionis animalis motricis numeratur. Ac quanquam sit naturæ solius opus, hoc est facultatis corpus regentis, vt horror, sternutamentum, tussis, oscitatio, vomitus & ructus, attamen quia causa aliqua præter naturam est quæ naturam ad singultum excitat atque compellit, ob id symptomatis præter naturã annumeratur, vt & ea de quibus supra dictum est, quæ causam pariter aliquã habent morbiferam, per quam natura ad eiusmodi motus cogitur. Cum autem alij sint in ventriculo deprauati mot⁹, vt ructus, nausea, vomitus,

mitus, ab his hoc vno maxime differt singultus, quod illa nihil conuulsioni simile habeant, hic vero conuulsioni, persimilis sit. Vt enim pars quæ conuellitur, ad principium suum contrahitur, idque duabus omnino de causis, inanitione vel repletione patitur, ita ventriculus singultiendo contrahitur, & ab iisdem, vt scripsit Hippocr. causis quibus & conuulsio, excitatur. Veruntamẽ singultum conuulsionem dicere non licet, quoniam hæc solis accidit musculis (ventriculus autem nec ipse musculus est, nec os eius) sed veluti conuulsionem aut verius motum conuulsiuum. Est autem, vt scribit Gal. facultatis tum retentricis tum expultricis commune symptoma: illius quidem quod ventriculus, dum singultit, praue & non naturaliter cibos complectitur: illius vero propterea quod ad ipsam primum proprieque pertinet motus ille prauus, dum cupit quod molestum est expellere. Ex quibus Galeni verbis intelligimus singultum motum esse non simplicem, sed ex duobus contrariis compositum, dilatatione scilicet & constrictione. Sicut enim fieri assolet in omnibus functionibus corporis, quæ magno conatu viribusque egent, ita in singultu ventriculus quo valentius possit vitium ad se excutere, primum se dilatat (quod dum agit, cibos deserit, nec naturaliter complectitur) deinde velut collectis viribus seipsum adstringit, magnaque totius sui corporis compressione singultum edit. Ex quibus apparet non eundem esse vomentibus & singultientibus motum, propterea quod nec idem sit affectus. Quippe in vomitionibus ea quæ in ventriculi capacitate sunt reiiciuntur, non magno adeo conatu: in singultu vero, quæ in ipso ventriculi sunt corpore, simili tum affectu tum motu, qualem ii perpetiuntur qui ex intemperie tussiunt, omnibus nimirum ventriculi partibus id quod se contristat expellentibus. Est enim singultus virtutis expultricis validus motus, sicut & sternutamentum & tussis, vomituq; multo validior, quod nisi magna vi eius causa quę penitius eius tunicis oriq; insedit excuti non possit, quemadmodum Galenus in comm. aphor. 39. lib. 5. demonstrauit, etiamsi contra visum sit Auicennæ. Cæterum quum singultus affectio ventriculi esse dicitur, non est ita intelligendum quasi ad totum ventriculum semper pertineat, cum sæpe os eius duntaxat afficiatur: aut solus etiã œsophagus qua proxime stomachum attingit. Siquidem horum trium corporum affectione singultum excitari proditum à Galeno fuisse video, ventriculi, stomachi & œsophagi, conante semper natura quod penitius iis in partibus impactum est, altiusque in earum tunicis insedit, exprimere atque abigere. Hæc quidem fuit Galeni de singultu sententia, in quam omnes postea medici descenderunt. An vero eadem Hippocrati fuerit, equidem dubito. Ille namque singultum non motum conuulsiuum, non veluti conuulsionem, sed conuulsionem esse existimauit, sicut Galen. comment. in aphor. 4. lib. 5. annotauit. Neque vero causa vlla est, quæ nos ab ea opinione reuocare debeat. Cum enim ventriculus atque os eius maxime magnorum neruorum sit particeps, non quo ille quidem moueatur, sed exquisitissime sentiat, si in eos causa aliqua præter naturam inciderit, quæ in aliis partibus neruos ita offendit, vt ad suum principium sese recipere cogantur, eadem in stomacho talem affectionem excitare potest, quæ & in aliis partibus excitatur. Est enim conuulsio omnium partium in quas nerui descendunt, propria, quæ vt in quibusdam partibus peculiaria sortitur nomina (in oculo enim στραβισμὸς, in mandibula τρισμὸς, in ore κυνικὸς σπασμὸς, in pudendo σατυρίασις appellatur) sic in ventriculo λύγξ vocata fuit. Feruntur autem illi in stomachum atque ventriculum à sexta coniugatione insignes, & sicut scripsit Hippocrat. lib. 2. epidemiω̃n breuissimi. Hi quamuis ventriculum aut stomachum non moueant, quia tamẽ à cerebro (quod vt sensus, sic etiam motus principium est) oriūtur, à causa præter naturam offensi, in principiũ suum recurrere reuertiq; possunt, & secum partem in quam inserti sunt, conuellere. Neque enim ea coniugatio motionis expers est, sed multis diffusis ramulis in aliquos colli & laryngis & sterni & costarum musculos, deinde in laryngem recurrens iis partibus sensum motumque conciliat. Quoties igitur tale iis neruis qui ad stomachum à cerebro recta feruntur, vitium insederit, quale in aliis partibus conuulsionis excitandæ vim habet, id in stomacho proculdubio conuulsionem pariter inducet, quam proprio nomine singultum omnes appellarunt. Et reuera si omnes omnium tam particularium quam vniuersalium conuulsionum causas, siue generales, siue speciales contẽplemur, eædem singultus etiam causæ videbuntur. De illis quidem diserte pronunciauit Hippocrates aphor. 39. lib. 6. conuulsionẽ scribens fieri ex repletione, vel inanitione, atque eodem modo singultum. Porro inanitionis nomine summam siccitatem denotari Galen. nos docuit, cuiusmodi ea est quam febres ardentes, purgationes, sanguinis excretiones, vigiliæ immodicæ inuexerunt, quæque etiam chordas potest abrumpere. Repletionis autem nomine non aliud hic intelligendum puto, quam humiditatem quandam superfluam atque à natura alienam. Ea namque siccitati siue inanitioni reuera opposita est. Quo fit vt eo aphorismo non aliud velit Hippocr. quam statuere omnem conuulsionem fieri vel ab aliquo humore vitioso, vel ab inanitione summaque siccitate. Repletio autem gemina est eodem Galeno authore, vna quidem ad vasa, altera vero ad vires: illa quidem cum nerui adeo replentur, vt necessario contrahan-

tur breuioresque fiant: hæc vero cum ipsi humore grauantur, non multo quidem sed vitiosa qualitate prædito, quem cum auersentur & excutere cupiant ab eo demorsi, puncti & lacessiti, in principium suum recurrunt. Itaque repletionis nomine non summam modo plenitudinem, quæ ad vasa dicitur, Hippocrates intellexit, verum acrē etiam aut serosum aut medicatum humorem neruos mordentem, à quo conuulsiones sæpissime oriri nemo est in arte medica vel tenuiter institutus atque versatus qui dubitet. Proinde miror quid Galeno venerit in mentem, dum ista scriberet libro 8. τῶν κ. τόπους, his verbis: Hippocrates quidem conuulsionem fieri dixit ex repletione & euacuatione, & additum est ad aphorismum ferme in omnibus exemplaribus, Sic autem & singultus. Ego vero in conuulsione (inquit idem) tertiam aliquam causam supra euacuationem & repletionem nondum reperi. Singultum etiam sine his fieri video, acribus humoribus aut serosis & medicatis stomachum mordentibus, quos vbi vomitu reiecerint, statim singultu liberantur. Quin & multi deuorato pharmaco ex tribus piperis generibus constante, si statim vinum insuper bibant, omnino singultiunt, ex quorum numero etiam ego sum. Amplius autem & cibo in mordacem qualitatem corrupto aliqui singultiunt, & quod à vomitu statim liberantur, omnibus notum est. Quidam etiam ex rigore oris ventris singultiunt. Verum pueros maxime frequenter singultire contingit, tum ob corruptionem alimenti in ventre, tum ob partis frigiditatem. An vero & ob nimiam euacuationem fiat singultus, veluti etiā conuulsio, dignum consideratione est. Hæc quidem Galenus, parum memor eorum quæ locis prope infinitis docuit, vt conuulsiones interdum fieri demorso ore ventriculi ab acri aliquo humore: grammaticum quendam conuelli solitum aura quadam tenui à crure sursum ascendente: ab humore aut semine putri in vtero cum distentiones neruorum tum conuulsiones oriri, & à veneno similiter mole quidem exiguo, sed facultate maximo quem venenata animalia morsu infuderint. Sunt autem hæ causæ prorsus eædem cum tertiis illis causis, à quibus præter inanitionem atque repletionem singultum fieri Galenus paulo supra scripsit sese obseruasse. Sed & ex frigore conuulsiones non minus quam singultus oriuntur. Id quod docet Hippocr. aphor. 17. lib. 5. & 18. atq; etiam ipse Galenus prodidit comm. 3. in prognostica agens de conuulsione, quam scribit etiam sine febre in forti admodum frigore enasci. Hæc quidem qui diligentius expenderit, certo intelliget verissimam esse Hippocratis sententiam de causis conuulsionis atque singultus, & repletionem intelligendam non eam plenitudinem modo quæ ad vasa est, sed omnem vitiosi humoris affluxum à quo nerui offendi possunt. Iam quod pertinet ad alias causas, omnes quidem sunt singultui atque conuulsioni communes adeo vt quæcunque de conuulsione dicta sunt, etiam de singultu commode intelligantur. Cum enim singultus genere cōuulsio sit, eandem quam & illa habet tum causam, tum generationē, tum etiam significationem. Itaque vt conuulsio ex helleboro, ex vulnere, ex sanguinis multo profluuio, ex superflua purgatione, ex vomitu, ex ileo, ex iecinoris inflammatione mala est, ita & singultus qui talibus de causis ortus erit, quemadmodum ex aphorismis Hippocratis & Galeni in eos commentariis perspicere licet. Siquidem symptomaticus est omnis eiusmodi singultus, in aliis quidem summam siccitatem, in aliis vero humoris vitium cum magna stomachi & neruorum qui ad ipsum pertinent imbecillitate. A quo quidem symptomate λυγγώδη πυρετὸν, hoc est, singultuosam febrem, ab Hippocrate dictā fuisse legimus, sicut supra à nobis ostensum est. Fit autem singultus alias per ventriculi ἰδιοπάθειαν, alias vero per συμπάθειαν: vt in meningibus inflammatione laborantibus, aut intestinis, aut vtero, aut aliis quæ vspiam sint neruosis partibus, aut hepate inflammato prouenit. Sed cum maxima ex parte singultus omnis præter naturam sit, & malus aut lethalis, fieri tamen potest aliquando criticus, signis concoctionis manifesto iam apparentibus, crisimque vomitione mox futuram indicare, quod stomacho offenso natura in superiorem partem ducere videatur.

Λύγος. vitex. Est frutex in arborem assurgens, qui vt plurimum nascitur in fluminum ripis ac torrentium alueis, ramis prælongis, fractu pernicacibus, foliis oliuæ, sed mollioribus. Duo eius genera habentur: vnum albū florem mittit cum purpureo, alterum tantum purpureum, & semen instar piperis. Calefacit & siccat tertio ordine. Tenuium est partium, flatusque ideo discutit. appellatur alio nomine ἄγνος, quasi castus. Creditur enim conferre ad castitatem non modo cōmanducatus potusque, verumetiam in cubile substratus. Dicitur autem λύγος à viminum & vinciendi vsu. Id enim Græcis λυγίζειν significat, quanquam λύγος vox est communis omnibus, quibus in rustico opere ad vincula vtimur: quales salices omnes sunt, genistæ, ericæ, vlmi, in quarum genere vitex etiam numeratur, ideoque communi illa appellatione etiam nominatur.

Λυκανθρωπία, siue ἡ λυκάνθρωπος: species est melancholiæ, qua qui laborāt luporum de more noctu domo egrediuntur, & donec illucescat circa mortuorum sepulchra versantur (quo loco visum mihi est annotare legendū esse apud Aetium, καὶ μέχρις ἡμέρας ἀεὶ τὰ μνήματα μάλιστα διάγουσι. hoc est, & in diem vsque circa monumenta mortuorum versantur. vt patet ex Paulo, qui pro eo dixit διατρίβουσι)

Sunt

Sunt autem eorum notæ istæ: facies pallida, oculi sicci & caui, visus hebes, lingua sicciſſima, saliua in ore nulla, sitis immodica, tibię perpetuo exulceratæ propter frequentes casus: atque vt canes mordent, ex quo arbitror morbum ipsum etiam κυνανθρωπίαν siue κυναίθρωπον vocatum fuisse veteribus. Is traditur mense potiſſimum Februario inuadere.

Λυκάων, ἢ λυκανθρωπία. morbus scilicet supra descriptus.

Λύκιον. arbor est spinosa, ramis trium cubitorum aut longioribus, foliis buxi, densis, fructu piperis, nigro, læui, amaro densoque, cortice pallido, non diſſimili lycio madefacto, radicibus multis, obliquis, lignosis. Nascitur plurimum in Cappadocia & Lycia. Dicitur alio nomine πυξάκανθα, quasi dixeris buxeam spinam: in officinis lycium dicitur. Facultatis est exiccatoriæ, constatque diuersis substantiis, vna quidem tenuium partium digerente & calida, altera terrestri & frigida, ex qua adstringendi vim habet. Paratur ex eo medicamentum quod λύκιον dicitur. id non est aliud quam succus eius coctione expressus extractusque. Extrahendi autem eam fuisse rationem Dioscorides docet: Coquebantur in aqua tusi rami cum radicibus æreo vase, sed ante permultos dies macerati, tum abiectis lignis iterum liquor, donec mellis crassitudo fieret. Alii vero, vt idem ait, lycium faciebat semine eius expresso & insolato. Vim habebat digerendi & desiccandi non paruam, nempe secundo ordine, præterea abstergendi & contrahendi. Optimum erat quod vri poterat, restinctumque rubentem spumam ostendebat, glebis extrinsecus nigris, intus cum fractum erat, rufis odore minime viroso, cum amaritudine adstringens crocino colore, cuiusmodi Indicum erat cæteris præstantius.

Λυκοκτόνον. sic dicebatur τὸ ἀκόνιτον, quod lupos qui id forte in cibo obiectum deuorarint interficiat.

Λύκος. nomen est pastilli desiccantis & adstringentis, ad dysentericos comparati. Descriptio habetur apud Aetium lib. 9. Dioscor. etiam author est sic à quibusdam araneum vocari, & ab aliis ὀλκόν.

Λυκοσκυτάλιον. sic dictum est à quibusdam τὸ σπιρωειδὲς μέγα, sic habetur apud Dioscoridem.

Λύκοψις. secundum Dioscor. vel λύκοψος, vt habetur apud Galen. & Paulum, est quarta anchusæ species, de qua vide ἀγχοῦσα.

Λύματα: καθάρματα. apud Hippocr. vt interpretatur Erotianus; hoc est, purgamenta.

Λυπρά. nuda & arida loca apud Hippocr. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Λύρον. sic à quibusdam dicitur τὸ ἄλισμα siue δαμασώνιον, vt habetur apud Dioscor.

Λυσιμάχιον, siue Λυσιμάχειος βοτάνη. frutex est caules emittens cubitales aut altiores, fruticosos, tenues, prodeuntibus geniculatim foliis tenuibus, salicis figura, gustu adstringentibus, flore rufo aut aureo. Gignitur in aquosis & palustribus. sanguinis reiectionē supprimit. Superantem habet adstrictoriam facultatem.

Λυστήριον. est nomen τοῦ ἀκόπου φαρμάκου, cuius descriptio est apud Paulum lib. 7. cap. 19.

Λύσιες. dicuntur apud Hippocr. interualla quibus articuli ab inuicem disiuncti sunt, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Λύσσα. rabies. proprie quidem de canibus dicitur, significat furorem illum in quem sub Canicula maxime aguntur, omniū animalium soli, scribit Galen. lib. 6. de locis affectis, disserens de vteri affectionibus. Transfertur tamen cum ad homines tū ad reliqua animalia, quę per contagionem ex rabidi canis morsu mente abalienantur & furorem pariter animo concipiunt. Id quod vt plurimum euenit die post canis morsum quadragesimo, quemadmodum Dioscor. lib. 6. copiosiſſime explicauit. Eam affectionem in homine ita contractam à venenata quadam qualitate, non μανίαν, non φρενῖτιν, sed λύσσαν perinde atque in carne medici appellarunt. obseruatum autem fuit tantam esse eius veneni perniciem, vt non morsu modo, verum solo etiam contactu rabidi canis saliua rabiem excitare posset.

Λυσσώδης. μελαγχολικόν, hoc est, furibundum, apud Hippocr.

Λύτρον. sic à quibusdam dictum esse τὸ λυσιμάχειον, Dioscorides prodidit.

Λυχνίον. nomen est medicamenti ad inunctionem oculorum. Describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Λυχνὶς. herba est duum generum, apud Dioscoridem. vna dicitur στεφανωματική, hoc est, coronaria, Romani genicularem siue ballariam vocant, florem habens violæ albæ magnitudine, sed purpureum, neque vnquam excedens quinque folia: Plinius quodam loco flammeam cognominat, alibi rosam Græcam. Altera autem ἀγρία, hoc est, syluestris, vocatur, omni ex parte satiuæ similis, excepto natali solo: cum enim illa in humidis locis proueniat, hæc in aridis nascitur. Calidum est & siccum eius semen tertio quodammodo ordine.

Λυχνὶς ἀγρία. dicta est à quibusdam τὸ ἰσοπύγλωσσον, sicut habetur apud Dioscor.

Λυχνῖτις. tertia species τῶν φλομίδων, hoc est, verbasci: foliis ternis aut cumplurimum quaternis, crassis, pinguibus, ad lucernarum lumina aptis: qua de causa θρυαλλὶς à quibusdam dicta est.

Λυώδης. insanies. vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Λωτομήτρα. species loti satiuæ, semine simillimo porri.

Λωτός. & arboris & herbæ nomen est. Arbor quidem ipsa proprie valde magna est, foliis per ambitum serratis, fructu magnitudine fabæ, colore vario, vuarum modo maturescente, prædulci suaui, & stomacho salubri.

Numerosa est in Pharide insula, ideo Lotophagia vocata. Herba autem triplex à Dioscoride statuitur, satiua, syluestris, Ægyptia. Satiua nascitur in viridariis, caule tantum foliata. Syluestris, quam Romani trifolium minus vocant, assurgit caule bicubitali aut etiam altiore, alis pluribus concauo, foliis loti trifoliæ, semine fœnigræci, minutiore multo, medicati gustus. Ægyptia peculiaris est Ægypto, campis flumine inundatis proueniens, caule fabæ, flore paruo & candido simili hordeo, qui sole oriente patefieri traditur & occidente comprimi. Calycem habet papaueris capiti similem, in quo grana ceu milii, ex quibus siccatis fiunt in Ægypto panes.

λωτὸς μέγας. dictus est à quibusdam *ὁ κύαμος*, vt habetur apud Dioscor.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TOM.

Μαγίδα. Galenus apud Hippocratem interpretatur *τό, τε τῶν μάγμα καὶ φύραμα, καὶ τὴν χειροπληθῆ μαγδαλιάν.* hoc est, vnguenti fæcem, & materiam, & purgamentum magnum.

Μάγμα. proprie quidem vnguenti fæx, quæ expressa reliqua liquidiori materia relinquitur. Ab eius vero similitudine ipsum vnguẽtum & spissamentum omne, pauco liquore subactum, vt nõ diffluat, etiam *μάγμα* dicitur. sic *μάγμα ἡδύχρουν* ab Andromacho primum, deinde à reliquis medicis dictum est, non ab vllo quidem expressum, sed per se ita comparatum.

Μάγος. emplastri nomen quod quidem etiam *ἠφαιστιάδα* nuncuparunt, egregium prorsus ad sinus & fistulas conglutinandas & resiccandas, ad hæc ad hydropicos & aquosum ramicem. Descriptio eius habetur apud Aetium lib. 10. cap. 24.

Μαγύδαρις, caulis silphii, vt scripsit Galenus quamuis & semen eodem nomine aliquibus dicatur: aliis autem radix. Verum quibusdam sic libuit appellari alterum laserpitii genus quod in Libia nascitur, radice silphio simili, minus crassum minusque vehemens, fungosum, sine succo, cui sit natura eadem quæ silphio.

Μαδάρωσις ἢ

Μαδαρότης. est defluuium pilorum ex palpebris. alio nomine *μίλφωσις* dicitur. fit ab acri fluxione.

Μάδελκιν. dicitur hoc nomine à quibusdam *τὸ βδέλλιον*, vt author est Dioscorides.

Μαδιστήριον. Instrumẽtum est quo glabratur cutis: vel id quo cutis redditur læuis & depilis: quod Græci alio nomine *τριχολαβίδα* & *τριχολάβιον* vocant. à pilorum prehensione. Latini Vulsellam siue Volsellam dicunt, itidem ab euulsione pilorum.

Μάδρυα. dicuntur ab Athenæo quæ à Galeno *βράβυλα*, pruna scilicet, vt putat, Damascena.

Μᾶζα. Latinum nomen non habet, nisi quis, vt Plinius, offam interpretetur. Sic autem appellari polentam hordeaceam quę fit humido conspersa, Aetius author est, sed quæ videlicet mandatur cruda cum defruto, vel melle, vel alio huiusmodi. Multa eius genera & nomina produntur à Græcis. Cęterum *μᾶζα* apud Hippocratem significat farinam hordei tosti aliquo liquore subactam, siue oxymelite, siue mulsa, siue posca, siue aqua pura, vt annotauit Erotianus.

Μαιμαίκυλον. fructus arbuti quam *κόμαρον* Græci vocant. Plinius lib. 15. cap. 24. vnedonem Latinis dici putat, eo nomine non fructum modo, verum ipsam etiam arborem dici scribens. Galenus tamen non comari, sed epimelidis arboris fructum vnedonem vocari prodidit. Vis eadem vtrique tribuitur, acerba, *κακοστόμαχος* & *καρηβαρική.*

Μακεδονικὸν. medicamenti nomen, cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 15. in hunc modum: Ceræ, colophoniæ, picis, adipis taurini, thuris, æquales portiones. Liquabilibus liquatis & ab igne amotis thus inspergitur & infarcitur. Id medicamentum tetrapharmaco simile est, soloque thure ipsum superat, vt scripsit Gal. libr. 13. meth. med. Describitur & ab Aetio aliud Macedonicum Azanitæ, ad multa, vt ait, commodum & insigne.

Μάκερ. macer. Est cortex flauescens Dioscoridi vel Plinio, rubens: nomine suæ arboris, sed nobis incognitæ, crassus, gustu perquam adstringens, vel, vt scribit Galenus, multum acerbus, cum leuicula quadam acrimonia, odoratus sicut plæraque alia aromata quæ ex India inuehuntur. Videtur mista constare essentia, plæraque terrena, frigida: paucula vero calida & tenuium partium. Siccat tertio ordine, in calore & frigore temperatus est. Non est dubium quin macis Arabum ab eo differat. Est enim extima membrana nucem moschatam vestiens, & diuerso temperamento prædita.

Μακρόπνους. qui multum spirat, vel qui spirat, vt interpretatur apud Hippocr. Galenus.

Μαλαβάθρινον. medicamenti nomen quod oculis dolore vexatis conuenit. Descriptio habetur apud Galen. lib. 4. *τῶν κατὰ τόπους.* & apud Paulum

Paulum lib. 7. cap. 16. qui scribit etiam ἰό-διον à quibusdam dictum fuisse.

Μαλάβαθρον. arbitrantur aliqui esse Indici nardi folium, falsi quadam odoris cognatione. Permulta vero nardum olent, vt phu, asarum, iris, quæ multum ab eo differunt. Verum malabathrum folium sui generis est quod Indicæ gignunt paludes, lentis palustris modo innatans aquis sine radice. Id collectum statim lino transsuitur, & siccatum reconditur. Tradunt siccatis æstiuo feruore aquis humum aridis fruticibus vri, quod vbi non euenerit, ne amplius quidem renasci. Laudatur recens, ex candido nigricans, integrum, nec fragile, odore caput feriens, quod diu insuaui odore permaneat, & nardum sapore imitetur, nullo salis gustu. Vt autem nardum odore, ita & viribus repræsentat.

Μάλαγμα. sic proprie vocant medici quod partes preter naturam induratas emollit. Temperamento id omne mediocriter calido præditum sit oportet, nec tamen manifeste aut siccet, aut humectet: sic enim partium induratarum, quibus admotum fuerit, veluti fusionem quandam molietur. Is enim est malagmatis vsus, vt quod in duris partibus concreuit, fundatur. Quod cum effectum fuerit; tum digerentibus medicamentis locus est, vt quod calore fusum fuerit, resoluatur. Verum nescio, inquit Galenus, qua ratione inducti Asclepiades & Andromachus omnia pharmaca quæ foris imponuntur, siue emolliant, siue adstringant, condensent, indurent, malagmata appellarunt. Quos postea sequuti alii medici, tres maxime eorum differentias, vt ex Antyllo refert Oribasius, statuerunt: alia ex quibusdam siccis radicibus, herbis, seminibus: alia ex metallicis aut iis quæ metallicis proportione respondent: alia ex succis, seuo, lacrymis, & iis quidem omnibus diuersa facultate præditis. Sic fit vt μαλάγματα, ἔμπλαστρα, ἔγχιστοι confundantur inter quæ tamen Celsus libro 5. distinguit, scribens μαλάγματα maxime ex floribus eorumque etiam surculis parari, sed ἔμπλαστρα καὶ ἐγχίστους magis ex quibusdam metallicis fieri: deinde vero τὰ μαλάγματα contusa abunde mollescere, laboriose vero conteri ea ex quibus τὰ ἔμπλαστρα καὶ οἱ ἔγχιστοι componuntur, ne lædant vulnera cum imposita sunt. Est vero & malagmatum in iis admonendis differentia: aut enim medius corporis regionibus (quæ proprie ἐπιθέματα, inquit Paulus, appellant) vt ventriculo, iecinori, lieni imponuntur: aut extremis partibus, vt capiti & articulis.

Μαλάθρα. dicitur hoc nomine τὸ βδέλλιον, vt habetur apud Dioscor.

Μαλάκια. vocantur ab Hippocrate pisces spinam non habentes, vt polypus, loligo, sepia, vrtica. Hæc vero & sanguine & visceribus carent. author Galenus ἐν τῆς γλώσσαις.

Μαλακὸν. molle. Secundum Platonem definitur id esse quod cedit carni nostræ. At Aristoteles multo elimatius, qui non quod cedit vocat molle, sed ei adit quod in seipsum, vel quod loco non mouetur. Siue enim dicamus, Molle est quod in seipsum cedit: siue, Molle est quod cedit, nec de loco migrat: siue, Molle est quod cedit in seipsum, nec migrat: bene definierimus, quod duobus propriis symptomatibus ob oculos ponamus molle. Nā tum in seipsum cedit, tum loco non mouetur: quorum vtrumque soli illi accidit. Cedere namque commune symptoma est mollis & imbecilli, at in seipsum, solius est mollis, vt non in seipsum, imbecilli tantum. Itemque vt in locū vicinum migratio, proprium infirmi est, ita non demigrare, vnius mollis. Proinde quod cedit in seipsum, nec migrat, omnes vocant molle, quemadmodum id quod eo illud adigit, durum. Dicitur autem molle tripliciter, sicut & durum: absolute seu in summo, vt aer & aqua mollis, terra dura: in victoria seu excessu, vt caro mollis, os durum: in collatione ad symmetrum sui generis aut speciei, vel quoduis obuium, vel seipsum dum habebat secundum naturam: in quo quidem significato non simpliciter molle, sed mollius aliquid esse dicitur. Inter secundas qualitates mollities habetur, & ab humiditate nascitur, adeo vt quicquid molle est, idem etiam humidum dici possit, etiamsi non sit necesse vt è contrario quod humidum est, id etiam molle existat. Id enim discriminis inter mollitiem humiditatemque esse Galenus docuit, quod mollities ipsorū corporum propria qualitas sit, humiditas vero qui in eo continētur humorum. Differentia tactu cognoscitur. Nam humiditas cum madore est, mollities sine hoc. quanquam est profecto & molle corpus humidum suis ipsius partibus.

Μαλακὸς σφυγμὸς mollis pulsus. Sic dicitur quem mollis arteria facit, seu in quo arteria digito occurrens, tenera ac carnosior sentitur. Huic contrarius est durus, cum siccior & in modum corii rigidior arteria occurrit. Sumpta est autem hæc tota differentia à consistentia instrumenti, seu statu corporis arteriæ, siue à qualitate tunicarū arteriæ. Est ergo causa mollis pulsus mollities, siue ea inducta sit à causis secundum naturam, vt cibo humido, balneo frequenti, somno multo, vita molli & delicata, voluptati ocioque dedita: siue etiam ab iis quæ sunt præter naturam, vt comate, cataphora, lethargo, hydrope, œdemate & aliis id genus morbis.

Μαλακτὰ. mollificabilia. Sic dicuntur terrea, quæcumque concreuerunt. Sed non omnia quidem quæ concreuerūt, emolliri possunt. Nam cum ea genere duplicia sint, alia aquea, alia terrea, aquea non possunt μαλακτὰ dici: liquantur enim, non emolliuntur: exemplo est glacies. Quæ vero terrea sunt, si ita concretionē adepta sunt, vt nec eorum humor

vniuersus, perinde vt in sale & nitro, inarue-rit, nec in iis pori inæqualiter se habuerint, vt in latere & in omni fictili, mollescere pos-sunt, idque ab igne, vt ferrum, cornu & li-gna quædam. vide πηκτά.

Μαλακτικὰ φάρμακα. emollientia. Dicuntur me-dicamenta quæ corpus durum in natu-ralem statum reducunt. Itaque quot mo-dis durum corpus efficitur, tot fere sunt e-mollientium differentiæ. Nam quod sicci-tate durum euasit, humectando remollitur: quod vero copiosi vel superflui humoris af-fluxu, vacuando per frigida, calida, sicca. ve-runtamen sicuti hæc non proprie dura di-cuntur, sic neque medicamenta emollientia proprie sunt quæ humectant vel euacuant, sed peculiariter sic vocatur, quod ea emol-lit quæ congelatione indurueruut, præser-tim si in iis contentus sit humor præter na-turam, veluti in scirrhosis. Siquidem ea pro-prie dura nuncupatur. Ergo quę verè emol-liunt, calida esse oportet, secundo aut ter-tio ordine. Nam quæ minus calida sunt, ea potius in genere pus mouentium haben-tur: quæ vero sunt calidiora, potius digeren-do vacuandoq; indurant, quam emolliunt. Itaque facultas quoque emplastica in iis in-esse debet. Quod vero pertinet ad aliam pri-marum qualitatum coniugationem, minus sicca esse conuenit, sed primo ordine: quan-quam si quis forte ea humida dicat, non re-pugnandum: nam parum absunt ab iis quæ nec humectant nec desiccant. Medici præ-terea, vt scribit Gal. lib. τῶν κατὰ γένη, in huius-modi pharmacis, quod emollientius est, pin-guius appellare consueuerunt: hoc autem videlicet humidius quoq; est. Cæterum vel-ut in corporibus induratis nō parua est ma-ioris minorisque duritiei latitudo: sic & me-dicamentorum ea curantium non paruam esse latitudinem oportet, quam Gal. lib. 7. τῶν κατὰ γένη exponit.

Μαλακόκισσος. quibusdam herba est virens, hede-ræ simillima, in riguis nascens, lenta atque mollis, quæ vbicunque loci fuerit inuenta, subesse aquā significat. creditur ea esse quā officinæ sigillum diuæ Mariæ vocant.

Μαλάχη. malua. herba duorum generum, hor-tensis & syluestris. Illa sæpe grandescit in arborem, foliis amplis, circinatæ rotundi-tatis, rarioribus in ambitu segmentis. Cau-dex simplex, altus, à medio fere ad verticem floribus decoratus, breui admodum pedi-culo dependentibus, qui venustate rosis nō cedunt, sed odore carent. Funduntur inde rosæ à quibus plantam ipsam vulgus trans-marinam rosam cœpit appellare. Eius folia cum sole circumagi traduntur, seque eo-dem inclinare quo sydus feratur. Syluestris autem folio est rotundo, pingui, paucis in ambitu segminibus intercepto, caule ma-gno, purpureis floribus prædito, radice can-dida. In eo genere cui grande folium & radi-ces albæ, ἀλθαία vocatur, & à quibusdam ἀρι-σταλθαία ab effectus excellentia. Dicta credi-tur μαλάχη ab emolliendo ventre, hortensis præsertim, quæ vt est humidior syluestri, ita & imbecillior.

Μαλδακόν. sic à quibusdam dicitur τὸ βδέλλιον au-thore Dioscoride. nisi forte μαλθακὸν scri-bendum sit: quo nomine donari potuit pro-pter mollitiem.

Μαλθακαὶ πλευραί. costæ molles. sic vocantur co-stæ nothæ.

Μαλθακὸν ἔτος. mollis & lenis annus, apud Hip-pocrat. lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. hoc est, ἄπνουν καὶ θερμόν, vt interpretatur Galenus: id est, sine flatu & calidum.

Μαλθακώδη φάρμακα. sic vocantur ab Hippocr. pharmaca generis oleosi, vt quæ constant adipibus, œsypo, resinis, butyro, cera. sic dif-ferunt ἀπὸ τῶν μαλακτικῶν.

Μαλθώδεα. dicuntur ab Hippocrate, μαλακτικὰ ἢ κηρώδη: hoc est, emollientia vel cerea. μάλ-θη enim ceram significat, eam præsertim quæ mollis est. Author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μάλιστα. apud Hippocrat. multis in locis idem quod ὡς ἐπὶ τὸ πολύ: hoc est, vt plurimum. vt coniecturam eius rei, de qua dicitur, proxi-me ostendat. sicut ἐν τῷ περὶ ἄρθρων: Οὗτοι ἐν καὶ ἀποθνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα. id est, circiter deci-mum diem: ita vt quamuis nono die vel vn-decimo intereant, vera tamen oratio sit. quemadmodum Galenus in comment. an-notauit. Eadem in significatione alii etiam Græci vsi sunt, apud quos μάλιστα significat idem quod sæpenumero.

Μαλόχη. malua maior, quæ & satiua est.

Μαμιρᾶς. radicula tenuis & parua, foris subfla-ua, intus alba, dulcis, calamo aromatico si-milis, prædensis & extuberantibus nodis, quasi geniculis distincta, dulcis primum sa-poris, sed postea leuiter amari. Valet con-tra venenatorum morsus, oculorum cica-trices, & albugines exterit. Calfacit & siccat ordine tertio. Sunt qui doronicum apud offic. & herbar. vocari existiment: alii man-nam esse volunt, nullam rationem, nullum authorem sequuti.

Μανδραγόρας. planta est cuius duo genera statu-untur. Vnum nigricans, quod & fœmina, angustioribus & minoribus foliis quam la-ctucæ, odore viroso & graui. Gerit mala vitellis oui similia, pallida, odorata, in qui-bus semen pyrorum. Radices habet ma-gnas, binas ternasue, implicatas, extra nigras, intus albas. Alterum candidum est. hoc ma-rem existimant, ingentibus foliis, latis, al-bentibus, læuibus. Mala huius duplo maio-ra quam fœminæ, croci colore, odorata. Ra-dix quidem supradictæ similis, sed amplior & candidior. Refrigerat mandragoras ordi-ne tertio. eius mala soporem grauem indu-cunt. A Romanis canina malus aut terre-stris dicitur.

Μανία. furor. insania. Species est τῆς παραφροσύνης, vt scribit Galen. lib. 2. de causis symptoma-tum. Est autem παραφροσύνη σφοδρὰ ἄνευ πυ-ρετοῦ, hoc est, mentis abalienatio vehemens

citra

citra febrem. Hippocrates etiam ἐκστασιν aliquando appellat. Habet autem magnitudinem & vehementiam, vt ferarum modo in eos insiliant qui imprudentius ipsis occurrerint, & vinciri propterea debeant. Quod autem delirium paruum miteque est, Hippocr. λῆρον consueuit appellare. Fit autem citra febrem, nullaque alia re differt à phrenitide. Mentis siquidem vtraque noxa est: sed proprium est τῶν μαινομένων febre carere, vt febricitare τῶν φρενιτικῶν. Excitatur ab iis caussis quæ ἐν τῇ παραφροσύνῃ recitantur, cerebroque accidit vel per se, vel per consensum affecto. Nunquam pituitosus humor eam parit, sed eum acrem & mordacem omnino esse oportet, cuiusmodi est omnis flaua bilis, & aliquando melancholicus humor, si plurimum vstus est aut computruit. Fit etiam aliquando à copia sanguinis, vt Hippocrates aphoris. 40. libri 5. scriptum reliquit, & Aetius ex Archigene & Posidonio recitat. Sed Galenus feruidiorem ipsum fieri oportere dixit. hi vero nonnunquam à sanguine copioso nec putrente, sed bene temperato, solaque copia, vt in temulentis, molesto, τὴν μανίαν oriri pronunciant: suaque illi signa symptomataque tribuunt, risum, vultum hilarem & perpetuum cantum. Verum generalius hi videntur vti nomine τῆς μανίας, & omnino ἀντὶ τῆς παραφροσύνης vsurpare, præter morem Hippocratis & Galeni, qui μαίνεσθαι & ἐκμαίνεσθαι non nisi in vehementi delirio ab acri & calido humore excitato vsurpant & μανιώδεις παραφροσύνας appellant, τὰς σφοδρὰς διὰ τὴν κακοήθειαν τῆς μελαίνης χολῆς, vt habetur comm. 1. in Prorrhet. hoc est vehementes, propter malignitatem atræ bilis. Hippocr. certe vno tantum loco τὴν μανίαν non proprie pro eo delirii genere accipit, sed pro ea mentis abalienatione quæ proprie μελαγχολία appellatur. Is est aphor. 21. lib. 6. quo scribit τοῖσι μαινομένοισι κιρσῶν ἢ αἱμορροΐδων ἐπιγινομένων, τῆς μανίης λύσις γίγνεται. hoc est, insanientibus, si varices aut hæmorrhoides superuenerint, insaniæ solutionem significant. Hic enim aperte τὴν μελαγχολίαν proprie dictam intelligit, sicut in comment. Galen. annotauit.

Μάννα. mel roridum vel aerium dici potest. Est enim mellis species non ignota veteribus, Galeno, Plinio, Dioscoridi, sed mellis nomine & titulo comprehensa, ne quis eam ab Arabibus primum cognitam proditamque fuisse putet. Sic enim de ea scriptum reliquit Galenus: in foliis (inquit) stirpium adnascitur quippiam, quod nec eorum succus, nec fructus, nec pars existimari possit, sed rorulentum quiddam, nec tamen continenter, neque copiose prognasci soleat. Nec me præterit per æstatem in arborum, fruticum, herbarumque foliis plurimum fuisse inuentum, sic vt à ludentibus rusticis Iupiter diceretur melle pluisse. Præcesserat tum nox frigidior, pridie calida siccaque cœli conditio diluxerat. Quapropter inter naturæ rerum peritos conueniebat, halitus quos terra vel aqua prospirasset, extenuatos & excoctos, nocturni frigoris beneficio coaluisse. Id in regione nostra rarius euenit, in Libano monte quotannis adeo vt extensis pellibus arbores succutiant, receptoque quod profluit, ollas & fictilia compleant. priuatoque nomine vocant δροσόμελι, id est, roscidum mel, vel etiam ἀερόμελι, id est, mel aerium. Hæc Galenus. Mellis speciem esse ipsa dulcedo sufficienter testatur, quæ gustu prorsus mellea sentitur. Concrescit maxime Vergiliarum exortu, vel sydere Sirio splendente. Vim habet modicam ciendi aluum & flauam bilem pellendi, tutoq; pueris & fœminis vterum gestantibus exhiberi potest.

μάννα præter significationem superius explicatam, etiam accipitur pro granis seu micis thuris concussu elisis. Cum enim thus gestatur, vehitur, agitur, aut quouis modo tractatur, multa ex eo fragmenta decidant necesse est, quæ mannã, inquit Gal. proprie appellat. Hanc nihil à thure differre aliqui existimarunt, quos tamen Gal. reprehendit, quod hęc manna non solo thure, sed eius etiam corticis fragmentis quibusdam simul elisis mistisq; constet. Proinde differt à thure, quod propter corticis mistionẽ thure sit adstringentior, thus autem ea magis emplasticum. Sed exigua quidem differentia est, adeo vt Galenus lib. 5. meth. med. scribat se mannam pro thure interdum sumere. Dicitur aliquando simpliciter ἡ μάννα, aliquando vero cum addito ἡ μάννα τοῦ λιβανωτοῦ.

Μαντικὴ. ab Hippocrate appellatur οἰωνιστικὴ, hoc est, ars diuinandi quæ fit per aues. ἱεροσκοπίαν vero, & θυτικὴν à plærisque dictam, antiqui etiam alii ex eo vocant, quod ἱερεῖα, id est, hostias, inspicientes, qui in ea scientia graues & præstantes sunt, ex ipsis ventura prænuncient. ἱερεῖα autem scimus appellari omnia quæ diis ad honorem exhibebantur. quales sunt quæ litantur victimæ. Eos vero qui ex auium volatu augurantur, quos οἰωνιστὰς & οἰωνοσκόπους appellant, μάντεις, id est, augures, appellauit Hippocrates. quanquam μάντεως nomen & μαντικῆς de omnibus quæ ita prædicant, artibus proferatur.

Μαίνη. brassica apud Nicandrum.

Μάραθις. dictum est à quibusdam syluestre fœniculum, sicut habetur apud Dioscor.

Μάραθρον. fœniculum. Planta est ferulacei generis, caule geniculato, fungosa medulla, læui cortice & herbaceo, folio abrotoni, sed longiore mollioreque, iucundo odore, muscario rotundo, amplo, luteo, in orbem radiatim circinato, in quo semen nudum dependet, radice candida, crassa, longa, odorata. Excalfacit tertio excessu, siccat primo, proindeque lac generat, suffusis auxilio est, vrinas mensesq; mouet. Est & syluestre fœniculum, magnum, semen ferens simile cachryi. ἱππομάραθρον à Græcis vocatur, à Latinis fœniculum erraticum.

Μαρασμὸς. marcor. tabes. Est immodica totius corporis ariditas & consumptio. Quo fit vt facile morbus hic innotescat, oculorum ingenti cauitate veluti in foueis quibusdam reconditorum, & vniuersi corporis squalore, caloris vitalis flore destituti, cutis circa frontem siccitate & tensione, palpebris instantibus & tanquam somno grauatis ab impotentia quadam vigilandi: sunt & tempora collapsa atque caua. Breuiter totus homo non aliud est quam ossa & cutis. In ventre nulla intestina, nulla viscera inesse credas: adeo contracta sunt præcordia & consumpti ventris musculi, vt nihil ex iis præter fibras & cutem supersit. Hæc autem symptomata aut adhuc fieri intelliguntur, aut iam plane facta absolutaque esse. Inde duplex marasmi differentia existit, vnius quidem nondum perfecti, sed adhuc ad maiorem consumptionem tendentis: alterius vero iam plane consummati. Hic prorsus immedicabilis est, illi remedia quædam possunt adhiberi. Est & gemina rursus differentia. nam cum omnis marasmus ex siccitate fiat, ea interdum calorem, interdum frigiditatem habet coniunctam. Ex quo fit vt marasmus alius siccus & calidus sit, alius siccus & frigidus. Qui calidus est, non aliud prorsus est, quam febris hectica iam longe progressa ad solidam vsque similarium partium substantiam, appellaturque μαρασμώδης πυρετός. Hic ergo quatenus febris est, caloris est particeps. Frigidus vero marasmus duplex est, vnus qui senium ex morbo dicitur, alter ipsa mera senectus. Neque enim senectus aliter definitur quam frigiditate & siccitate: sed senectus quidem ipsa ætatis cursu prouenit, senium vero ex morbo non item, sed præmature à violenta causa. Succedit autem febribus ardentibus & hecticis cum sua sponte, tum frigidorum vsu. Per se quidem, quod febris hectica non humidum modo primigenium, verum calorem etiam natiuum populetur & depascat, eoque pereunte cor etiam frigidius quam secundum naturam reddi necesse sit. Indicio est pulsus paruus & rarus, similiter & respiratio parua, rara, atque etiam frigida. ex quibus manifestum est refrigeratum esse principium vitale. A frigidorum vero vsu aliquando senium ex morbo inducitur, quod medicus sæpe cogatur febre hectica & marasmode laborantem diu multumque refrigerare omni ciborum, potionis & remediorum genere, vt eum ab hectica febre, à qua præsentius periculum imminet, in senium ex morbo transferat. Nam cum hecticis spes tantum posita sit in conseruando humido substantifico, & iis arcendis quæ ipsum absumunt, certe senium ex morbo hectica febre tolerabilius est, quod refrigerato principio vitali cordisque substantia humidi minus consumatur quam per hecticæ febris calorem. Itaque eam rationem Galen. lib. 10. meth. med. sequutus, consulit eum quem marasmus plane iã occupauit, non esse à medicis nisi cum præfatione sanandum, & in alterum transferendum marasmum qui senium ex morbo nominatur. Traditur & à Gal. alia marasmi differentia, in verum & non verum. Verus quidem est per quem omnes corporis solidæ partes similiter marcescunt, initio ab ipso corde facto: non verus autem, qui in certa quadã parte consistit, vt in ventriculo & iecinore, in quibus Galen. magna ex parte hecticas marasmodesque febres se contemplatum esse scribit. Superueniunt aliquando & pulmoni, sed rarius, tum propter eius humiditatem, tum quod spirando refrigeretur. Incidunt & pectori & mesaræo & ieiuno & colo, interim vero & vtero & renibus. In septo autem trãsuerso marasmum se nunquam vidisse Galenus scripto testatus est, sed hecticam sane febrem vidisse, & hãc semel quidem plane absolutam, sæpe vero citius interimentem quam plane esset completa, quod eam & spirandi difficultas & delirium excipiat.

Μαρμαίρει, ψοφεῖ. apud Hippocr. vt interpretatur Erotianus. hoc est obstrepit.

Μαρίλη. dicitur ab Hippocr. quam multi θερμοσποδιὰν, hoc est cinerem calidum, vocant, vt annotauit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Sunt autem inquit Erotianus, qui φρυγανώδεις καὶ μικροὺς ἄνθρακας, hoc est arentes & paruos carbones, interpretantur.

Μάρκιανον. nomen est malagmatis ad articulorũ dolores & resolutiones comparati. Describitur ab Aetio libr. 12. cap. 44. & apud Paulum lib. 7. cap. 18.

Μαρμαρυγαὶ. apud Hippoc. λαμπηδόνες πυκναὶ, καὶ οἷον ἀστραπαὶ πυκναὶ, αἰφνίδιοι, πυρώδεις. hoc est splendores crebri, & veluti fulgura frequentia, subita & ardentia. Sunt autem nihil aliud quam splendores oculis obuersantes.

Μάρον. herba surculosa, flore origani, foliis multo candidioribus, flore odoratiore & natura sisymbrii, subadstringens & modice calfaciens. Sunt qui mentham syluestrem esse putent.

Μαρώνη. sic dicitur à quibusdã Centaurium magnum, vt habetur apud Diosc. quasi Maronia herba, à monte Thraciæ, quo loco probatum forte & copiosum nascitur Cẽtaurium. Sic vero & πελεθρονιὰς nominatur, à mõte Thessaliæ Centauris & Lapithis nobilitato.

Μάσθλης. τὸ θέρμης. id est caliditatis, apud Hippoc. vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μασονάφιον ἢ

Μασουχᾶς. nomen est thymiamatis, cuius descriptio habetur apud Paulum libr. 7. capit. 23. habetur & apud Aetium libr. 13. sed diuersa, ad suffitus tamen etiam comparata in modum τοῦ κύφεως. AEgyptium nomen videri potest.

Μάσσειν. significat apud Hippoc. miscere & subigere atque etiam exprimere, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μᾶσσον. idem quod πλέον, id est, plus. apud Hippocrat. vt Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις explicauit. Bacchius tamen contrario sensu ἔλασσον, hoc est, minus, interpretatus est, sicut annotauit Erotianus.

Μαστίχη. mastiche. Est resina quam lentiscus in Chio fere tantum fundit. Cum enim lentiscus resinam vbique sudet, in Chio tamen sola mastichen propriè dictam, quæ non est aliud quam lentisci resina optima tenuissimaque. Importatur quidem & ex India quadam è spina mastiche, item ex Arabia, Asia, Græciaque, sed omnibus præstat Chia. Cuius tamen etiam duo genera ibi proueniunt, nigra & candida. Nigram Ægyptiam, candidam Chiam vocari Galenus prodidit. Illa siccat magis & discutit, minusque adstringit, hæc vero calfacit & siccat moderatius, primo, vt scribit Paulus, ordine. Est autem mistæ facultatis adstrictoriæ simul & emollientis, per quam stomachi, ventris intestinorum, iecinoris inflammationibus rectè adhibetur.

Μασσητῆρες μύες. mansorii musculi. Sunt musculi duo (vtrinque scilicet vnus) bicipites & triangulares maxillam circumagentes. Habent enim singuli duo capita, quorum vnum exoriens ἀπὸ τοῦ μήλου, fibris in partem genæ infernæ posteriorem emissis eam mouet antrorsum, alterum autem à zygomate, fibris istas intersecantibus in similitudinem χ literæ, & in genam anteriorem immissis eam mouet retrorsum. At cum vtræque fibræ simul agunt, motu medio inferna ipsa gena tollitur. Tria vero singulorum latera sunt, quorum vnum versus zygomatis extremitatem porrigitur, aliud versus inferiorem mandibulam, reliquum vero ac tertium velut basis quædam prædictũ vtrumque latus partibus maxillæ inferioris coniungens, secundum ipsius longitudinem extenditur. Cæterum hi musculi carnosam quoque maxillarum partem constituunt, suntque subter malas quam alibi neruosiores, quo loco habent velut verticem. A mandendo μασσητῆρες appellati sunt, etiamsi musculi quoque temporales ad mandendum plurimum conferant. Hi enim præstant, vt commissis inter se dentibus cibi comminuatur: illi vero fractum cibum læuigari, atque in minima conteri à molaribus faciunt. Hæc enim actio eorum propria est, non etiam temporalium, qui à superiori parte exorti sursum tantum maxillam adducunt, nõ tamen in latera mouent.

Μασσαλιωτικόν. medicamentum aridum, authore Demosthene Massiliota. Valet ad carbunculos. Describitur à Galeno lib. 5. τῶν κατὰ γένη, atque à Paulo lib. 7. cap. 13.

Μαστοειδής. mammillaris. est apophysis ossis temporalis, papillis mammarum, præsertim vaccinarum, similis. Extuberat & cauus est, quo aer ampla & anfractuosa eius cauitate conclusus, magis resonet auribus. Inseruit inserendis musculis. Dicuntur & à quibusdam vteri cornua (κεραίας vocant) μαστοειδεῖς ἀποφύσεις propter similitudinem quam habent cum mammis.

Μαστός. mamma dicitur & τιτθός. Est, vt ait Rufus ἐν τῷ στήθει σαρκώδης ὑπεροχή, hoc est, in pectore carnosa eminentia. Definitur autem pars ad latus pectoris, glandulosa, semicircularis, in cuius medio papilla protuberat, gignendi lactis vim à natura habens. Verum glandulosa illa substantia admodum varia est. Viris namque (in quibus propriè μαζός dicitur, vt μαστός siue μαστοὶ in mulieribus) calidioribus scilicet & sicciorib. pene nulla est, eademque arida, vti etiam admodum puellis. Iuuenculis vero compactior est & duriuscula, vetulis vero flaccida. Eam autem multæ sed paruæ glandulæ constituunt, sibi mutuo incumbentes, & inter se commissæ adipis & fibrarum interuentu quæ ex carnea membrana in cutem pertinent. Semicircularis illi est forma, non tam quo minus pateret iniuriis, quam quo plus lactis contineret. Est enim rotundum omnium capacissimum. In eius medio θηλή, hoc est, papilla, veluti apex & tuberculum siue papula eminet, de qua suo loco dictum est, quam ambit circulus quidam subniger, qui φῶς dicitur. Sic quidem condita mamma aptissimum fit gignendi continendique lactis organum, quod quia è sanguine gignitur, icirco natura venas magnas & frequentes mammis largita est, alias quidem externas, à ramo venæ cauæ axillam iam petentis descendentes: alias vero internas à vena caua pariter descendentes ex iugulo summoque sterno. Hæ partim absumuntur in mammas & musculos pectoris internos, partim vero ad xiphoidem cartilaginem & musculos rectos delapsæ, inque eos & vicinas partes distributæ, paulo supra vmbilicum, surculis aliquot suis occurrunt surculis totidem venarum epigastrii: indeq; fit consensus ille mammarum cum vtero. Habent & hæ venæ arterias aliquot comites, sed per paucas & graciles.

Μασχάλη ...

Μασχάλη. ala siue axilla. locus est sub humero concauus, multis glandulis scatens. Hic ad suscipienda pectoris excremẽta creandamque phlegmonẽ valde opportunus est propter glandularum ἀραιότητα, vt scribit Hippocrates lib. περὶ ἄρθρων. quo etiam loco ipse neruos sub alis existentes non communi vocabulo νεῦρα, sed τόνους ἀποταίνοντες propter eorum firmitatem appellauit, vt illic Galenus annotauit.

Μασχαλιαία φλέψ. axillaris seu interna vena. Est ramus venæ cauæ magnus amplusque, qui ab ea antequam thoracem excedat productus, per axillam in internam brachii sedem expanditur. Ex eo ἡ ἔσω φλέψ, id est, interna vena, vulgari & vsitato nomine à medicis omnibus appellatur. Eadem & ab Hippocr. & à Galeno lib. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, ἡ κατ' ἀγκῶνα, & ἡ ἐν ἀγκῶνι φλέψ: & ab eodem Galeno

in anatom. venar. ἡ διὰ τῆς μασχάλης, & ἡ ἀπὸ τῆς μασχάλης. Multo maior amplior que est quam humeraria, & in soboles longe numerosiores diuiditur. Huic per totum arteriam subiici, Paulus Ægineta scripsit lib. 6. cap. περὶ φλεβοτομίας. per morbos qui infra iugulum consistunt, secatur in cubito, quod supra cubitum sub musculis delitescat: alioqui non est dubium quin sæpe altius eam secare vtilius foret.

Μασχαλιστήρ. sic vocatur à quibusdam proprio nomine secunda dorsi vertebra quæ τῇ λοφιᾷ subest.

Μάτος. ζήτησις. id est, quæstio, apud Hippocr. & ματεῦσαι, τὸ ζητεῖν, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. itemque Erotianus.

Μαχαίρια. sunt ossa nucleorum Persicorum, sicut recitat Galenus ex Archigene lib. 5. τῶν κατὰ τόπους.

Μαχαιρίς. gladiolus quo chirurgi vtuntur, apud Hippocr. quem ille geminum facit, ὀξυβελῆ καὶ σιμόν sive γυρόν, hoc est, acutum & ventosum.

Μαχαιρίωνος φάρμακον. emplastrum est ad multa commodum. Recipit, Aristolochiæ rotundæ, galbani, æruginis rasæ, opopanacis, iridis Illyricæ, ammoniaci thymiamatis, myrrhæ, ana drachmas octo. terebinthinæ, ceræ, olei omphacini, ana septuncem & vnciæ dimidium. Olei dimidium cum ærugine terendum, & reliquum cum cera & terebinthina coquendum. opopanax cum aceto dissoluendus, tum demum omnia simul subigenda atque vnienda.

Μαχαιρωτόν. dicitur à quibusdam τὸ ξίφιον, vt author est Dioscor. quod & alio nomine φάσγανον eandem ob causam appellatur.

Μεγαλεῖον. vnguentum quod & μενδήσιον alio nomine vocari Galen. author est. Dioscor. vero diuersum à Mendesio videtur existimasse, scribens τὸ μεγαλεῖον suo tempore defecisse, quo tamen vigebat Mendesium.

Μεγαλοχλώρον. est collyrium diarrhodon quod ad Diagoram refertur, atque alio nomine χλωρὸν siue τὸ διὰ τῶν οβ´. appellatur, quoniam rosarum vncias 72. capiat. eius triplex compositio habetur apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, quę & à Paulo & ab Aetio consimili materia referuntur. Sed aduerte in prima compositione quæ est apud Galen. croci drach. quadraginta contineri, iniusto & absurdo prorsus pondere.

Est & τὸ μεγαλοχλώρον Διοδότιον, cuius descriptio refertur ab Aetio ad finem lib. 7.

Μεγάλη νόσος. dicta est à veteribus ἡ ἐπιληψία κατ' ἐξοχὴν, vt author est Galenus.

Μεγάλη φλέψ. magna vena. Sic vocata est à medicis vena quam anatomici portam appellant, sicut caua μεγίστη dicta est. vide φλέψ.

Μεγαλοσπλαγχνος. sic dicitur ὁ οἶνος. hoc est, vinum, apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, quod Galenus interpretatur viscera in molem attollens, seu magna viscera faciens. Id quod ipse in primis tribuit vino dulci. Accipitur tamen aliquando etiam passiue, & significat hominem qui magna habet viscera, siue à natura, siue ex morbo, vt phlegmone, scirrho, œdemate.

Μέγας δάκτυλος. magnus digitus. Sic pollicem Hippocrates vocauit, vt scripto Galen. prodidit lib. 1. de vsu partium.

Μέγας σφυγμός. magnus pulsus. Est pulsus longus, latus, simulque profundus. Pulsuum differentia est sumpta à quantitate diastoles. Cum enim in longum latum & profundum arteria distenditur, pulsus magnus fit. Huic oppositus est paruus, id est, breuis, strictus & humilis simul, arteria in has tres dimensiones parum distenta. Dicitur autem reuera magnus pulsus ad aliquid, quemadmodum & moderatus. Est enim magnus moderato maior. Itaque non est simplex & vnus pulsus magnus, sed varius pro magnitudinis incremento. Talis autem euadit solo calore aucto, sed quo tempore nec facultas male affecta sit, nec instrumentum. Ex quo fit vt solius caloris excessum proprie significet, idque eo magis, quo secum habet annexam maiorem celeritatem & frequentiam. Hæc enim duo magnus pulsus secum solet adsciscere, sed primum quidem celeritatem, quando scilicet vsus in tantum auctus est, vt maximam distentionem superet. Tunc enim cum magnitudo nulla maior potest contingere, pulsu ad summum aucto, natura necessario inducit celeritatem quam potest maximam, quæ vbi etiam tanta est, vt augeri amplius nequeat, concitat simul cum celeritate frequentiam.

Μέγας τροχίσκος. pastillus magnus, sic dictus à simplicium medicamentorum copia quam recipit. Commodus est dysentericis. Prodest & ad caua crustosaq; vlcera. Descriptio habetur apud Aetium lib. 9. cap. 49.

Μέγεθος νόσου. magnitudo morbi. Dicitur etiam σφοδρότης, id est, vehementia. Id dicitur à quo magnum periculum ægro impendet. Tribus autem modis æstimatur à Galeno, per læsæ partis aut actionis præstantiam, ex propria affectus essentia, ex facultate nostrum corpus gubernante. Partis aut actionis præstantia bifariam consideratur, vitæ scilicet aut sanitatis respectu. Itaque si cor offensum sit, si ventriculus, si iecur, si motus, cerebri actio, perierit, quia hæ partes earūque actiones ad vitam necessariæ sunt, non potest earum morbus non esse magnus: similiter si testiculi, si ren alter, si bilis vesicula, si sensus aliquis male affectus sit, quoniam, si nō ad vitam, certe ad sanitatem partes illæ omnino necessariæ sunt. Propria vero morbi essentia duobus quoq; modis spectatur, per se siue ex propria substantia, & ex declinatione à naturali habitu. Per se quidem siue propriæ substantiæ ratione morbus omnis cacoethes, febris pestilens, semitertiana, causus, cholera & permulti alii magni sunt. nam tota substantia totoque genere siue idea periculum ægris accersunt, non alia de causa, quam quia tales. Ratione

vero declinationis à naturali habitu magnus est morbus, qui cum tota substantia totoque genere non sit magnus, tamen in tantum auctus est & recessit à naturali habitu, vt plenus sit periculi. Sic phlegmone quæ in non momentaneo etiam musculo permagnum spatium occupat & in immensum excreuit, magna est: sic febris continua quæ multis gradibus recessit à mediocritate temperamenti. Ex facultate vero nostrum corpus gubernãte, nerui punctura magnus est morbus, quod eo pũcto sæuissima protinus symptomata facultatis animalis excitentur: item omnis morsus venenati animalis, quacũque corporis parte factus sit, magnus est, tum propter vitalem facultatem, in quam propterea syncopæ incidunt, tum propter naturalem, ex qua icteri, hydropes, sudores & grauissima omnino symptomata oriuntur. Itaque ex facultate nostrum corpus gubernante, siue ex symptomatis magnum morbum censeri, idem est. Sed aliquando reperias Galenum ab idea magnitudinem distinguere specialius sumptam, aliquando magnitudinem intelligere solam à naturali habitu declinationem & excessum; aliquando vero duobus tantum metiri magnitudinem, ratione scilicet propriæ substantiæ & declinationis à naturali habitu, aliquando vero, vt libr. 4. meth. medendi, tribus, propter partis affectæ præstantiam, propter affectus magnitudinem, & propter cacoethiam, quæ non mihi videtur aliud esse, quam propria cuiusque affectus substantia.

Μεγάλη φλέψ, maxima vena. Sic dicta est à Galeno vena caua, ex parte gibba hepatis nata, vt in anat. venarum & in libello de format. fœtus. vide *φλέψ*.

Μέδιμνος, medimnus, siue medimnum. Est mensura aridorum Attica, sed agricolis frequentior quam medicis ob magnitudinem. Continet chœnicas quadraginta octo, vt ait Suidas, hoc est, centum & octo libras mensurales, seu modios sex nõ medicos quidem sed georgicos. Eius nota apud Græcos fuit *μ*, cum *ε* desuper imposito.

Μεσημερινὸς πυρετός, sic à iunioribus medicis, ait Gal. dicta est febris quotidiana quæ ad integritatem non desinit. Eadem etiam *καθημερινὸς* dicta fuit. Nam quæ perfecte desineret & integre, *ἀμφημερινὸν* appellarunt.

Μεθοδικοί, medici methodicæ sectæ addicti, quã illi definiebant esse cognitionem apparentium communitatũ ad sanitatis finem spectantium. Statuebant autem ad curationis indicationem nihil conferre cognitionem loci affecti, causæ, ætatis, regionis, anni temporis, considerationem virium ægrotantis aut naturæ aut habitudinis ipsius, neque cõsuetudinem, sed à solo morbo conuenientis remedii indicationẽ sumendam censebant, neque ab eo secundum speciem, sed ab eius communi & vniuersali notione, quam quidem appellabant *κοινότητα*, hoc est communitatẽ, vt quæ in singulis particularibus spectaretur. Constituebant autẽ in vniuersum treis *κοινότητας*: adstrictam, fluentẽ, & mixtã ex vtraque. Atque in adstricta quidem relaxandi, in fluente vero comprimendi indicationem sumebãt, in mixtis vero, ab eo quod magis vrgeret. Præter hæc tria nihil medico considerandũ indicabant, quod ad remedii inuentionem pertinere videretur. Ecquid enim (aiunt) iuuat refrigerationes, æstus, ebrietates, cruditates, plenitudines, defectus, lassitudines, otia, ciborum qualitates, consuetudinum mutationes tam anxie rimari? Eane, contemptis iis qui in corpore sunt affectibus, sananda suscipimus, quorũ nullum prorsus superest? Nam illa quidem abeunt: quod autem ab illis excitatum est, in corpore manet. Idipsum curare oportet. hoc enim morbus est. Considerandum est igitur qualisnam ille est. Si namque adstrictus est, laxare: si fluidus est, reprimere oportet quacunque tandem ex causa vterque originem duxerit. Quid ergo iam causa valet, cum nec quod fluidũ est laxari, nec quod adstrictum est adstringi vnquam debeat? Atque vt reliqua similiter expendamus, proponatur phlegmone, in qua cum adstrictionis vitiũ sit, non si æstate acciderit, relaxantia remedia postulat: hyeme autem alia, sed vtroque anni tempore iisdem percuratur: nec puerili ætate relaxantibus, senili vero reprimentibus: nec in Ægypto quidem laxatoriis, Athenis autem comprimentibus. Similiter si phlegmonę contraria fluida affectio statuatur, ea nunquam relaxantibus sed perpetuo adstrictoriis remediis medicanda est, hyeme, æstate, vere, autumno, pueris, ætate florentibus, senibus, siue Thraciam, siue Scythiam, siue Æthiopiam incolant. Itaque si nihil horum ad curationem conducit, frustra in his omnibus studium ponitur. Quid vero corporis partes? nonne & hæ supernaneæ sunt ad indicationem curationis? Vel audeat aliquis dicere phlegmonem in parte quidem neruosa relaxandam, sed in arteriosa, aut venosa, aut adiposa, aut carnosa adstringendam esse? Vel si aliqua sit in corporis quadam parte adstricta affectio, audeat dicere eam non esse comprimendam, vel quod fluidum dissolutumque est, constringendum non esse? quamobrem si partis natura non immutat curationis modũ, sed auxiliorum inuentio ex ipso affectionis genere dependet, in vanum partis ipsius ratio habetur. His quidem atque aliis eiusmodi rationibus Methodici nullam rei cuiusuis habendam esse rationem existimant ad remediorum inuẽtionem, præterquam communitatum, vt appellabant, hoc est notionum quarundam vniuersalium, quibus, sicut dictum est, adstrictũ laxandum, solutum vero adstringendum esse indicari putant. Itaque ab ea methodo nimiũ compendiaria *μεθοδικοὶ* dicti fuere. Quorũ princeps pditur Themison Laodiceus Syrus qui ab Asclepiade

Rationali institutis, ad methodicæ sectæ inuentionē se contulit. Hinc est quod illum Galenus multis in locis communitatum repertorem nominat. Eam postea Thessalus Trallianus absoluit; contra quem Gal. tam acriter sæpe debacchatur.

Μάουρος σφυγμός. vide μύουρος.

Μειράκιον. adolescens. scilicet qui ætatem agit à decimo octauo anno, vsque ad vigesimum quintum, vt annotat Galenus comment. in aphoris. 9. libr. 5. hoc enim annorum spatio ἡ τῶν μειρακίων ἡλικία, hoc est adolescentia, definitur. Est autem media inter τὴν ἥβην καὶ τὴν ἀκμὴν, id est, pubertatē & florem ipsum ætatis, vt idem ait in aphoris. 29. libr. 3. quibuscum multa habet communia; sed maxime quidem proprium in maribus sanguinis è naribus profluuium, quod à pubertate incipiens in adolescentia plurimum est, & ad virilem ætatem prouectis imminuitur. Cæterum quum à puberibus adolescentes euadunt, & semē & pili locis genitalibus erumpere incipiunt, testes subito increscunt, virginibus mammę extuberant, & menses ferri incipiunt, & mares præsertim, vocem manifesto immutant, vt docet Galenus comment. 4. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, hæc ætas omnium optima est, & maxime apta ad omnem voluntariam actionem. vide in dictione ἡλικία.

Μελαγκράνις. species est palustris iunci fructum ferentis in modum vuarum cohærentium, in quibus cuspidatum semen clauditur. Sic dicitur à nigro cacuminis colore.

Μελάγχλωρος. trochisci nomen cuius compositionem Paulus habet lib. 7. cap. 12. eo Paulus vtitur ad expurgationem sordidorum vlcerum libri 4. capit. 41. Est & emplastri nomen apud Paulum descripti libri 7. cap. 17.

Μελαγχολία. Est desipientia sine febre, timorem & mœstitiam sine causa inducens. Species est τῆς παραφροσύνης. Habet enim deprauatam facultatis imaginatricis & ratiocinatricis motionem multa vana animo voluens quæ metuat, magnumque inde mœrorem concipiens. Sunt enim timor & mœstitia duo perpetua communiaque omnium melancholia laborātium symptomata, vt habetur apud Hippocrat. aphor. 23. lib. 6. In causa est humor melancholicus, qui, veluti externæ tenebræ omnibus pauorem inducunt, nisi vel audaces admodum, vel philosophiæ præceptis instructi confirmatique fuerint, ita colore suo atro & tenebris simili timorē parit & mœstitiam, multaque eiusmodi falsa animo repræsentat, quæ tamen vera ob facultatis ratiocinatricis deprauationem reputantur. A quibus si quis volet melancholicos distinguere, infinitas prope reperiet eorum differētias. Tot enim erunt quot etiam cogitationū & spectrorum animo obuersantium. Itaque non ex his, sed potius ex sedibus in quibus humor ille melancholicus & gignitur & redundat, medici melancholiæ species distinxerunt, quod sic ad curationem maxime pertineret. Quod quia tribus locis cōtingit, ideo tres in vniuersum melancholiæ differētiæ existunt. Siquidem ille gignitur & abundat vel in cerebro solo vel in solis hypochondriis, vel in vniuerso corpore. Qui in cerebro per se gignitur, & non aliunde in ipsum influit, melancholiæ eam speciem creat quæ primario & per se facta dicitur, alterato scilicet cerebri temperamento, & inde nato melācholico humore corpus eius replente. Quæ ex hypochondriis humore eò scatentibus oritur, hypochondriaca & flatuosa appellatur, quod ex iis, sed maxime sinistro, humor atque vapor cerebrum petant, quodque flatus plurimi in ventriculo, intestinis, abdomine, totoque etiam corpore moueantur. Ea omnium mitissima esse solet, secundum eam quæ totius corporis vitio prouenit. Pessima vero & fere incurabilis quæ ex priuato cerebri affectu oritur. Cum autem duæ sint potissimū humoris melancholici differentiæ, vnus frigidus & siccus, vinorum fæci respondēs, alter calidior, acrior & vstione redditus ferocior, qui μέλαινα χολὴ proprie appellatur, ille morbum istum de quo agimus parit, ideoque febrem non habet: qui vero ab illo fit, nō simpliciter μελαγχολία sed μελαγχολικὴ ἐκστάσις, hoc est σφοδρὰ καὶ θηριώδης, nuncupatur, febremque habet adiunctam tanquam phrenitidis & inflammationis cuiusdam particeps. vide παραφροσύνη.

Μελαγχολικὸς χυμός. ater & melancholicus succus. Est humor omnis frigidus & siccus. Hic est naturalis & benignus, crassus, fæculentus & niger, sanguinique mistus ad corporis nutritionem. Siquidem habetur inter quatuor humores, ex quibus tanquam elementis constamus & nutrimur. Hic vinorū crassorum fæci similis est, & à liene attrahitur secerniturque à sanguine. Quod namque in sanguine crassum nigrumque, velut fæx in dolio, subsidet, sic appellatur. Est autem mitis & placidus succus, nec habet aliquid acidi, acris aut erodentis, neque in terram effusus ebullit, neque eam fermenti & aceti modo attollit, neque teter est odore, neque erodit, neque vstus est, neque in perniciem semper excernitur quemadmodum ἡ μέλαινα χολὴ, id est atra bilis exquisita, quæ omnia hæc maleficia præstat. In hoc enim μελαγχολικὸς χυμὸς differt ἀπὸ τῆς μελαίνης χολῆς, quod hæc præter naturam sit, & vsta ab immodico calore & valde maligna: ille vero dimus sit sanguinis, ad corporis nutritionem comparatus. Huius substantia, quemadmodum & aliorum trium humorum in alimētis quidem continetur; producitur vero à temperatura siue totius corporis siue hepatis frigida sicca, qualis est ætate declinante & autumno, & ex alimentis similiter frigidis & siccis, aliisque omnibus sumendis, admouendis, faciendis, educendis frigidum, siccum, crassumque succum gignentibus.

Nam

Nā & ipse temperamēto suo huiusmodi est. Verumtamē si diutius in corpore retinetur adeo vt incalescat & putrescat, facile in atrā bilem exquisitam, quam μέλαιναν χολὴν vocari diximus, degenerat, & simile quiddam fæci vini vsti patitur, quæ cum ante vstionē frigida & sicca sit, post vstionem tam calida redditur, vt carnem vrat, liquet & corrumpat.

Μέλαινα. sic dicitur ab Hippocrate morbus ex nigra bile conflatus, vt scripsit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μέλαινα ῥίζα. sic dicitur ab Hippocrate aspalathi aromatici vocati radix, vt habetur apud Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μέλαινα χολὴ. atra bilis. sic proprie dicitur quæ talis exquisite est, hoc est, supra modū vsta, calida, sicca, acris, erodēs, acerba, acida, splēdens & terrā fermenti & aceti acerrimi modo eleuans, eoque distincta ἀπὸ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. vide χολὴ μέλαινα.

Μελαῖνις. cum accentu circumflexo Dioscorides legendū putat, vt μελαῖνις capra, μελαῖνις vacca, & significari ait ex Melænis. ea autē vrbs est ad Crisæum campū sita ante Criphium, pascua bona habēs & lac bonum gignentia, vt inquit Dioscorides. Author Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μελάμπελος. sic dicta est à quibusdam ἡ ἐλξίνη, vt habetur apud Dioscor.

Μελάμπρασον. dicta est à quibusdam ἡ βαλλωτὴ, siue marrubium nigrum, vt Plinius tradit.

Μελάμπυρον. herba est tripedanea, surculosa, foliis rubiæ pallidis, cui semen colli figura, oleosum. Tritici vitium esse Galenus scribit. Rustici camelinam vocant.

Μελάμφυλλον. dicitur ὁ ἄκανθος, authoribus Dioscoride & Plinio, nec dubium quin à nigro foliorum colore.

Μελαμπόδιον. sic dictum est veteribus veratrum nigrum à Melampode vate, vel eiusdem nominis pastore, quod is cum animaduertisset eo purgari capras, dato postea lacte eius sanauit Prœtidas furentes.

Μέλαν γραφικὸν ἢ

Μέλαν ᾧ γράφομεν. atramentum scriptorium, seu atramentum librarium: quid sit notum est. Dioscorides scribit ipsum colligi fuligine è tædis coacta, & in singulas libras gummis ternas fuliginis vncias adiici. Fieri etiam è resinarum & pictoria fuligine, assumi autē fuliginis minā, gummis sesquilibram, glutinis taurini, atramenti sutorii, singulorū sesquunciam. Ea de causa nō est dubium quin erodēdi vim habeat, valde desiccet, & multo magis si acetum habeat, quomodo apud nos præparari solet.

Μέλαν κύπριον. sic vocat Hippocrates Cyprium cinerem quo ad oculos vtimur, inquit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μέλανα ὑποχωρήματα. nigræ deiectiones, à veteribus medicis (inquit Galenus comment. in aphor. 21. libro 4.) dicuntur, quæ nigra bilis exquisite non sunt. Nam illa nihil habent acris, nihil acidi, nihil erodentis, neque in terram effusa ebulliunt, terramque fermenti & aceti modo attollunt (quod atræ bili proprium est) sed sunt veluti sanguinis limus, fæci vinorum crassorum similis. Hūc, si in corpore redundat, expedit vacuari, eiusque excretionem non raro salubrem esse Galenus obseruauit, cum atræ bilis exquisitæ excretio Galeno semper visa sit perniciosa.

Μελάνδρυον. Plinio herba est in segete ac pratis nascens, flore albo, odorato. Dicitur & μελάνδρυον peculiari nomine medulla roboris. Est etiam τοῦ ταρίχου, hoc est salsamenti, nomen, quo cæteræ thynnorum partes præter ceruicem & ventrem sale conditæ designantur, vt scribit Oribasius lib. 2. sic autem vocantur, vt idem ait, quod sint similes nigrantibus quercus radicibus: appetitum autem excitant sinapi adiuncto, & quia sunt expertes pinguedinis, difficilius quam imus venter corrumpuntur. Plinius vero id salsamenti genus ex piscibus melandryis vocatis fieri docet, atque ita dici, quod quernis assulis simillima sint. Est autem μελάνδρυς thynni genus grandissimum, quod veluti in assulas dissectum ita condiri sale consueuerat.

Μελανεόν. vox est ab Hippocrate vsurpata in prognostico, quam quidam coniunctim legunt ἀντὶ τοῦ μελανοῦν, quod significat denigrans: quidam diuisim, χλωρὸν ἢ μέλαν ἐόν, ἀντὶ τοῦ ὄν.

Μελάνθεμον. sic dicitur à quibusdam ἡ ἀνθεμὶς, vt habetur apud Dioscor. pro quo forte scribendum μηλάνθεμον, propterea quod mali odorem flores eius spirant.

Μελάνθιον. gith. frutex est exilibus surculis, sæpe binos dodrantes excedens, foliis vt senecionis, minutis, sed multo tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu papaueris, oblongo, intercursantibus intus membranis, quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inspargitur. Calfacit, siccat, tenuium est partium, flatus discutit, absterget atque incidit. Fit ex eo errhinum præstantissimum quod pituitam detrahit.

Μέλαν τὸ κύπριον. Cyprium cinerem, quo ad oculos vtimur. vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μελανόρριζον. sic vocatum fuisse elleborū nigrum Dioscorides author est: distinguitur enim ab albo radicis colore.

Μελαντηρία. dicitur etiam à Latinis melanteria: quidam tamē atramentum metallicum nominant. Succus est in metallis concrescens. Geminæ originis proditur à Dioscoride. Alia concrescit salis modo in fodinarum, vnde æs eruitur, cuniculis: alia vero in eorum locorum superficie, quæ terrena est. Omnis nigra est, etiamsi exiccata plærumque euadat cinerea, & eam commēdet Dioscorides quæ sulphuris colorem trahit. Vim causticā eam obtinet quā & misy: valde adstringit, ita tamen vt omnia adstringentia tenuitate exuperet.

Μέλαν φάρμακον. nigrum medicamentum. quomodo autem paretur, Hippocrates docet in libro de hulceribus. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μέλας. nomen est trochisci, cuius descriptio habetur apud Aetium libr. 5. Est & huius nominis emplastrum nigrum quod proprio nomine εὐσία appellatur; de quo suo loco dicetur.

Μελεδαίνοντι. ἐπιμελουμένῳ. θεραπεύοντι, curam gerenti; curanti: μελεδὼν namque apud Hippocratem curam & solicitudinem significat; non autem tristitiam, quemadmodum apud Homerum; sicut scripsit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μελετᾶν. Hippocrates lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν vsurpauit ἀντὶ τοῦ ἀσκεῖν. vt Galenus comment. 2. annotauit. & μελέτην ἀντὶ τῆς ἐπιμελείας, hoc est diligentia; pro consuetudine Ionum; comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Erotianus τὴν μελέτην interpretatur ἐνέργειαν, hoc est actionem.

Μέλι. mel. Est succus dulcis, calidus & siccus in ventriculis apum elaboratus, & ore redditus: Ex matutino rore fieri, vt & cera ex floribus, proditur. Est autem initio vt aqua dilutum, & primis diebus feruet, vt musta, seque purgat. Vigesimo die crassescit, mox obducitur tenui mēbrana, quā feruoris ipsius spuma concrescit. Ipsum in ventriculis suis apes concipiunt ex frondibus & pabulis odoratis maxime, & suauibus, quem postea elaboratum ore reuomunt, cera & propoli mistum. Optimum est quod dulcissimum est simulque acre, colore vero pallidum: cōsistentia neque crassum neque concretum neque valde dilutum, sed pellucidum & vnitum in omni parte & tenax, ita vt si eius particulam digito sustuleris & defluere permiseris, sibi ipsi continuum extendatur, & perinde ac viscum non abscissum, nō in particulas dissectum descendat. Plures eius differentiæ cum ex plantis è quibus colligitur, tum à natali solo desumptæ celebrantur à veteribus. Quod ex absinthio apes colligunt, amarum gignitur. è rhododendro venenatum prouenit. ex cytiso optimum quidem; sed quod acrimonia careat, nimiaque dulcedine nauseam facile concitet. Præcellit omnibus vbi thymi copia est, ita tamen vt thymum plane non redoleat, quod ipsum alienæ qualitatis prorsus expers esse oporteat. Atticum, quod Atticæ regionis est, præcipue ex Hymetto, omniū præstantissimum, & Hymettium appellatur. Ab eo Calymnium quod ex Cycladibus affertur; & Hyblæum siue Symblium, quod ex Sicilia. Deinde Chiū, Syrium, Scythicum, Siphnium. Id omne à veteribus bonum habitum est. Mel vero Colchicum, Heracleoticum siue Ponticum; quodque in Sardinia atque in Carnia Cretæ monte nascitur (cuius generis est quod μαινόμενον appellatur ab insania quam gignit) item Milesium & quod in Marathone fit, virosum creditum est. Narbonense atque Hispanum apud nos commendantur; cum reliqua nobis sint incognita. Nam quod in Belgica nascitur, frigidum, crudum excrementosumque est, totumque coctione resoluitur in spumam. Sed in quocunque tractu terna mellis fastigia veteres statuēre: ἀνθινόν, quasi dicas floridum, quod vere fit ex floribus constructo fauo: ὡραῖον, hoc est, æstiuum, à tempestiuitate præcipua, ipso Sirio splendente post solstitium. Est autem id omne rutilum, vt diebus editum siccioribus. ἐρικαῖον, syluestre & minime probatum; quod conuehitur post primos autumni imbres, cum erice sola floret in syluis. Hæc Plinius. Quas quidem tres mellis differentias etsi Dioscorides propriis nominibus non appellauit, designauit tamen, vernum, æstiuum & hyemale appellans. A mellis huius similitudine, etiam manna & saccharum inter mellis species numerata sunt à veteribus. Et mannam quidem δροσόμελι & ἀερόμελι Galenus aperte nuncupauit, mellisque speciem esse testatus est. Saccharum vero Dioscorides sub mellis titulo comprehēdit, de quibus suis locis.

Μελιηδέα. dicitur ab Hippocrate de vino non eo tantum quod suaue est, sed eo etiam quod est cum melle mistum: quod & ipse μελίχροον nominat: vt Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit.

Μελικηρὶς. Est apostema humorem melli similem membrana conclusum habens. Species est apostematis, vt & ἀθέρωμα & στεάτωμα. Quorum hoc ab adipe, illud à pulticula intra membranam conclusa nomen habet. Sic & μελικηρὶς humorē continet melli Hymettio, vt scribit Galenus, similem, eumque membrana comprehendit, qui ea secta non aliter quam mel è fauis diffluit. Sed dicitur eodem etiam nomine aliud vlceris genus quod proprie κηρίον appellatum est, vt habetur apud Aetium libr. 6. cap. 68. similiter apud Celsum libr. 5. cap. 28. Neque enim dubium esse potest quin duæ illæ meliceridis species, quas Celsus descripsit, sint species τοῦ κηρίου, non autem μελικηρίδος à nobis prius descriptæ, quæ apostema est quæque dissecta cauitatem vnam habet, & intus vno loco atque spatio humorem suum continet, eumque non multis foraminibus, vt κηρίον sed vno ore effundit, posteaquam ferro aut medicamento aperta fuerit. Est igitur τὸ μελικηρίδος nomen æquiuocum, proprie quidem & frequentius tumorem prius definitum significans, interdum vero vlceris illud genus quod κηρίον peculiari vocabulo diximus nūcupari, quodque à proprie dicta meliceride differt non modo notis prius explicatis, sed etiam quod κηρίον non nisi pilosis locis, magisque ad cutem, μελικηρὶς vero pro more reliquorum abscessuum in omni musculo possit excitari.

Μελικηρὸς. legitur apud solum Celsum lib. 5. capite 28. pro vlceris genere quod non sic, sed μελικηρὶς solet vocari: & libr. 5. capit. 26. pro saniei specie, quæ crassior, glutinosior, subalbida,

albida, mellique albo subsimilis est, quamque ille scribit ferri ex malis vlceribus vbi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca maxime ex genibus. Sed nihil simile apud alios authores scriptum reperio, nec μελικηρὸν omnino dici animaduerti, vti neque μελικηρίας, quemadmodum in quibusdam Celsi codicibus reperitur.

Μελίκρατον. aqua mulsa. Est aqua melle mista. Sed misturæ ratio multiplex est, nec vna certaque tradi potest. Quoniam enim non admodum vtilis est iis qui amaram bilem coaceruant, & facile in iis vertitur in bilem, nisi prius per intestina aut vesicam transeat, eiusmodi naturis dilutior dari debet, vt nec sitim adferat, nec bilem gignat. similiter iis quibus viscera scirrho aut phlegmone, aut œdemate tentantur, aut aliquo morbo acuto laborant. Nam cum mel in iis tum propter moram quam in obstructis visceribus trahit, tum propter eorum ardorem protinus in bilem vertatur, eamque ob causam noceat, aqua autem tarde penetret & nimis diu moretur in hypochondriis, ex vtrisque mistum melicratum idoneum redditur ita temperatū melle & aqua, vt & facile distribuatur in corpus, & bilem non gignat nec sitim. Meracius vero exhibere conuenit, si alui deiectionem molimur. Paratur autem vtrūque duobus modis: vnum crudum est, alterum decoquitur. Crudo vtimur cum aluum deiicere aut vomitionem incitare volumus. Probe autem coctum valentius alit. Coquitur autem ad hunc modum: Primum multum aquæ melli indimus (Paulus libr. 1. in octo partes aquæ vnam mellis miscet) deinde tantisper coquimus, quoad spumare desinat. Spumā autem, cum primum emergit, tollere ab eo oportet. Conuenit microsphyctis, tussientibus, peripneumonicis & iis qui immodico sudore digeruntur. Est autem sciendum μελίκρατον ἀπὸ τοῦ ὑδρομέλιτος sola vetustate differre. Est enim melicratum aqua mulsa subita & recens, hoc est, ex tempore parata, hydromeli autem inueterata & recondita. vide ὑδρόμελι.

Μελίλωτος. sertula Campana, siue serta Campanica, herba est in Campania Italiæ laudatissima nascens. Tria eius produntur genera: vulgare, statim ab radice fruticosum, cubitale, flagellis exilibus, coma trifolii, minuta ac lente fimbriata, flosculo melino, odoris eiusdem cuius & herba, nempe suauis, tereti ac per ramos diffuso semine: alterum aspectu cano, croci odore ac flore, pinguissimis ac breuissimis foliis: tertium simile fœnograeco, folio raro, semine in lunata siliqua, glauco, rotundo, infra sinapis amplitudinē, flore luteo, odorato. Nascitur vbique, Græco nomine Gallis, nedum officinis, nobilior quam Latino. Diuersis facultatibus pollet, adstringēdi, discutiendi & concoquendi. Ex ea epithema ad hepaticos præparatur, cuius descriptio habetur apud Aet. lib. 10. c. 6.

Μελίμηλον. pomum dulce. ventrem emollit, & ab eo animalia expellit: sed stomacho negotium exhibet. Idem γλυκύμηλον etiam vocatur. A sapore melleo sic dictum est. Sunt tamen qui non omne quod dulce est, sed quod natum sit ex malo inserta pyro syluestri aut cotoneo, sic appellent. ex qua miscella creari dicunt quæ proprie Athenienses μελίμηλα, hoc est dulcia & mellita poma, nominant.

Μελίνη. sic dicitur interdum à Theophrasto & aliis quibusdam ὁ ἔλυμος, hoc est panicum, vt habetur apud Dioscoridem.

Μελισσόφυλλον. herba est cauliculis & foliis ballotæ similibus, maioribus tantum tenuioribusque nec perinde hirsutis. ea citrum redolent: ex quo citraginem Romani vocauere, alii apiastrum: Galli melissam dicunt. vires easdem habet quas & marrubium, sed imbecilliores.

Μελισσόφυλλον etiam à quibusdam τὸ σέλινον, hoc est apium, dici Dioscorides author est.

Μελίττεια. herba est quam alii μελίφυλλον, alii μελισσόφυλλον vocant.

Μελιττηρόν. nomen est ξηροῦ φαρμάκου, hoc est aridi medicamenti, cuius author dicitur Oribasius à Paulo lib. 7. cap. 13. Eo Paulus lib. 4. cap. 40. vtitur ad implenda caua vlcera quæ pura fuerint.

Μελίτης. est lapis dulci & mellito sapore præditus, sicut & galactites, sed plus quam hic caloris habet, atque ideo magis etiam abstergit. Dicitur fieri ex ramentis saxi calcarii in lapidem concretis, vt & galactites. Colore rufo flauoque est sicut chalcitis vsta & auripigmentum & sandaracha.

Μέλκα. edulii quoddā genus fuit apud Romanos, authore Galeno, refrigerantis & humectantis. nec dubium quin lacte constaret, vt ex Paulo patet, atque Constantino Cæsare libr. 18. de agricultura, qui præterea docet melcam non aliud esse, quam lac repositum & reconditum in fictile nouum, feruenti aceto prius perfusum atque imbutum. Inde autem secretionē feri à crassiore lactis substantia fieri constat, quam per grumos concrescere verisimile est, eamque obsonii speciem fieri quæ Parisiis *du laict caillé* dicitur. Species igitur est τοῦ ὀξυγάλακτος, de quo suo loco.

Μεμιασμένος. μεμολυσμένος, hoc est fœdatus, apud Hippocrat. sicut Galenus scripsit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μεμιγμένον. collyrii nomen est quod habetur apud Celsum lib. 6. cap. 6.

Μεμολυσμένος. quidam refrigeratos, quidam induratos & lapideos interpretatur apud Hippocrat. vt refert Galen. ἐν τῇ γλώσσαις.

Μεμύρηκεν. συνείλικεν, id est conuoluit, apud Hippocrat. sumptum à lanis quæ nentur. Sic apud Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. sed perperam. scribendum enim μεμήρυκε, à verbo μηρύω.

Μεμωρωμένον, τὸ ἀναίσθητον, id est, sensu carens, apud Hippocr. vt scripsit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. καὶ τὸ μώρωσιν ἐμποιοῦν τῇ διανοίᾳ, hoc est, quod stultitiam menti inuehit: vt explicat comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Μενδέσιον. vnguenti genus est Ægypto peculiare, dictum à capro, qui ea Ægypti parte, vbi primum vnguentum istud repertum est, colebatur, quique *μένδης* vernaculo sermone dicebatur. Dictum est & Ægyptiū vnguentum, vt habetur apud Galenum lib. 2. *τῶν κατὰ γένη*: Dioscorides scribit constare balanino oleo, myrrha, casia & resina; similemque metopio vim obtinere, sed inferiore multo. Cum Dioscoride consentit & Paulus Æginetа, qui eius compositionem apertius explicat, nisi quod ipsum inter malagmata recenset lib. 7. cap. 18.

Μερικὰ φάρμακα. medicamenta localia: quæ & *τοπικὰ* nominantur.

Μέρος. pars. Id dicitur quod totum complet atque integrat: vel, id quod totum diuiditur. Hæc quidem simplicissima est partis definitio: Est enim pars ex iis quæ ad aliquid dicuntur: quippe pars totius integrique pars dicitur, æque profecto vt totū & integrum per relationem ad proprias partes nominatur. Quicquid ergo totum complet atque integrat, id totius corporis quod complet particula siue pars nominatur. Patet autem eam cum toto vnitam coniunctamque esse oportere. Cum autem aliæ sint partis significationes, vt pro specie, proque differentia; de ea proprie agimus quæ totum integrat; vt ante diximus. Itaque cum totum quod medicus præsertim expendit & in suas partes diuidit, homo existat, partes proinde à medico dicetur quæ totum hominem componunt, quas tamen non tam *μέρη* quàm *μέλη*, hoc est membra; priuatim quidam vocandas censent. Hinc quidem Hippocratis *σύλλημμα*, hoc est, integra & absoluta totius corporis ex membris compago, siue natura, cuius ille *ἐν τῷ περὶ ἄρθρων* meminit. Verum cum nomen hominis æquiuoce dici possit, scilicet pro homine sano & vita fruēte, proque humano corpore, siue ipsa corporea mole & structura, nulla habita vitæ ratione; primum id conuenit distinguere, quod diuersa sit ratio partium in homine sano aut ægro, viuente aut mortuo. Qui volet, ipsam tantū humani corporis formam & speciem contempletur, vt videtur fecisse Galenus lib. de vsu part. liceat tamen & totius hominis vita fruentis partes speculari, & eas reputare, quæ viuentem hominem componunt atq; integrat, præsertim cum omnium partium actio atque vsus ad vitam referatur. Sic autem quicquid in humano corpore inest, sine quo viuere aut bene viuere non licet, id corporis humani partem vocare possumus. Quod enim à toto demere non licet sine totius dissolutione; id merito totius pars dicetur. Itaq; humores & spiritus, quod iis demptis totus homo constare non possit, inter partes corporis humani annumerari quodammodo poterunt. Quod qui negant, humani tantum corporis speciem ipsam oculis subiectam intuentur, non etiam totum hominem, cuius non minima pars sanguis videri potest: de spiritu iudicium paulo difficilius est, quoniam totius corporis partes quoque corporeas esse oporteat. Sunt namque naturâ partes eiusdem cum toto suo generis. Freti tamen Hippocratis authoritate eos etiam inter partes corporis habere possumus, qui totum diuisit in continētia, contenta, & impetū facientia. Sed iā humoribus & spiritibus omissis reliquas partes contemplemur, quæ corporis omnis tū viuētis tū vita carentis communes sunt. Eas in duo summa genera medici distinxerunt, vt aliæ simplices, aliæ compositæ, siue, quod idem est, aliæ similares, aliæ dissimilares dicerentur. Similares, *ὁμοιομερῆ* dictæ à Græcis, in sibi similes perpetuo diuiduntur; partesque omnes tum toti tum inter se similes habent, vt os, cartilago, ligamentum, membrana, tendo, neruus, arteria, vena, caro, cutis: quibus adde si placet adipem, medullam, lac, semen & alia quæ sunt eiusmodi, si quicquid in corpore continetur, inter partes referri debeat. Eas Galenus propria hominis elementa quādoque nominat, alias prima corpora, quod scilicet ex iis constent, quæ compositæ & dissimilares & organicæ nuncupantur. Compositarum autem maxima prorsus diuersitas est, & varia admodum ratio, siue ipsam compositionem spectemus, siue earum vsum atque actionem, quæ vtique ipsis propria est, & à qua organicæ appellantur. Nam quamuis omnes æque ex similaribus partibus conflatæ sint, ipsarum tamen aliæ ex seipsis etiam constituuntur, & sæpe organicam partem totius organi portionem quandam esse apparet. Sunt enim organicarum partium alia aliis magis composita. Quam rationem sequutus Galenus lib. de morb. differ. quatuor organicarum partium ordines siue differentias constituit, primo ordine eas collocans, quæ ex similaribus partibus coalescentibus vnius operationis gratia sunt compositæ, secundo vero quæ ex his rursus componuntur, etsi vni totius instrumenti actioni quammaxime deseruiant, tertio autem quæ iis adhuc magis compositæ sunt, demum quarto quæ totum ipsum organum comprehendunt. Verbi gratia, musculus, vena, arteria, neruus inter prima instrumēta connumerantur, digitus vero inter secunda, pes ex digitis constans inter tertia, postremo crus inter quarta, vt quod sit membrum summe absolutum. Pauca igitur eiusmodi sunt quarti generis instrumenta, caput, thorax, venter, duæ manus & totidem crura. Tertii generis aliquāto plura: ea autem sunt in quæ prima proxime resoluūtur, vt in capite cerebrum, oculi, os, aures: in thorace, pulmo, cor, diaphragma, & quo ea concluduntur, thorax: in vētre, ventriculus, iecur, lien, renes, intestina, vesica, vterus: in manu humerus, brachium, manus: in crure, femur, tibia, pes. In secundo autem ordine permulta collocantur, ea scilicet in quæ tertii generis instrumenta proxime

ximè resoluuntur. Veruntamen difficillimũ est vnicuique particulæ proprium ordinem assignare, præsertim in primis secundisque ordinibus. Quippe sunt aliqua quæ ambiguas vtrinque notas habent, vt videantur tũ ad primum tũ ad secundum ordinem pertinere: oculi enim, ne longius abeas, proximę partes sunt humores & tunicæ. Sed hæ quo ordine locari debeant, incertum. Siquidem videntur simplicissimi generis esse, nec resolui posse in alias partes, proindeque primo ordine esse collocandę: quia tamen partim ex meningibus, partim ex pericranio, partim vero & ex optico neruo coaluerunt, putare quis possit secundo ordini tribuendas esse. Verum in iis omnibus diuidendis, diiudicandisque poterit quis per ocium occupari. Ex his autem facile iam licet videre de quibus Galeni definitio intelligenda sit, qua instrumẽtum vocat quamlibet animalis partem quæ perfactam actionem edere potest. De iis enim quæ ad tertiũ quartumque ordinem pertinent intelligi debet, non de iis quæ ad primum secundumque referuntur: nec proinde debemus ex ea de omnium partiũ natura iudicare, atque ad eã, veluti ad regulam, earũ examen reuocare. Sic quidem se habet partium in similares & dissimilares diuisio. Præterea vero alia est à Galeno tradita in arte parua omniũ partiũ communis, ad hunc modum: Partiũ, inquit, quadruplex est omnis differẽtia. Nam aliæ principia quædam sunt, aliæ ab his sunt ortæ: quædam nec aliarum gubernationi præsunt, nec ab aliis gubernantur, vt quæ ingenitas vires habeant quibus reguntur, nõnullæ vero natiuas simul & aduentitias facultates habent. Talem quidem partium ab earũ vsu & actione distinctionem Galenus tradidit. Pro cuius explicatione notandũ est, singularum partium secundum naturã vsum aliquem esse, vsumque ad actionem referri: actionis autem causam facultatẽ dici, eamque nihil aliud esse quam vim aliquam parti insitã, per quam agit id quod agere nata est. Adhæc notandũ est gubernare siue regere, non aliud dici quam actionẽ aut opus edere per quod vita est, aut sine quo ea esse nõ potest: gubernari autẽ siue regi, esse ab aliquo primo & per se iuuari ad eam actionem seu opus. Iam ergo facile est videre quatuor illas principes partes à medicis celebratas, cerebrum, cor, iecur & testes, gubernare, non autem gubernari. Sunt enim earum opera toti corpori cõmunia, tamque necessaria, vt per ea vita nostra sit, quæ tamen vt pręstent, ne mutuis quidem operibus indiget. Cerebrum enim sine aliarum partium subsidio à propria atque insita facultate spiritum animalem gignit, cor vitalem, iecur sanguinem, testes semen. Quod si quis obiiciat & cerebrum & cor & testes nutriri oportere, & proinde egere sanguine & ope iecinoris, satis illi fiet, si intelligat cerebrum quidem beneficio iecinoris indigere ad sui conseruationem, nec eo tamen iuuari primo & per se ad opus quod agit. Siquidem nutritio non est causa per quam spiritus animalis gignatur, sed potius per quam cerebrum & eius actio conseruatur. Similiter autem de reliquis principibus partibus iudicandum. Ac quoniam eorum opus tam est ad vitam necessarium, vt toto fere corpori debeat communicari, iccirco secunda partium differentia constituta est, ab iis scilicet ortarum iisque ministrantium, per quas veluti per canales quosdam partes reliquæ principum beneficio fruerentur. Hæ sunt nerui, arteriæ, venæ, vasa spermatica, quæ reguntur quidem, non etiam regunt: pręstant enim operam suam principibus partibus, estque earum opus pars quodammodo operis nobilium partium. Tertia vero differentia est earum quæ nec aliarum gubernationi præsunt, nec ab aliis gubernantur, quod scilicet earum actio nec communis toti corpori habeatur & ad sustinendam vitam necessaria, nec primo & per se egeat partium principum beneficio. Ad eam referuntur, os, ligamentum, membrana, glandulæ, pinguedo & caro simplex. Ossium quidem pręcipuus vsus est partes sustinere & firmare, ligamentorum autem ea secum vincire atque continere. Quod quamuis corpori commodissimum sit, non tamen opus est toti commune, & ad vitam necessarium, vt eius causa ab iis putetur corpus gubernari. Sed neque ad id iuuantur aliarum ope partium, vt quæ ingenitas vires habeãt, à quibus munere suo fungantur. Quod enim os partem firmat, & ligamentum ossa coniungit, à se ipso habet, non autem qua nutriatur, vt ante de cerebro & corde diximus: est enim earum omnium eadem ratio. Quarta demum differentia est earum quæ natiuas simul & aduentitias facultates habent, cuiusmodi sunt pulmones, ventriculus, lien, renes, vesica. Quod enim earum vnaquæque actionem propriam edat, à se ipsa suoque natiuo temperamento habet, ita tamen vt principis alicuius partis subsidio indigeat. Quippe pulmones aerẽ expirant atque inspirant ab ingenita quadam facultate, quæ eorum temperamenti proprietatem consequitur, eaque propria est eorum actionis causa, ad eam tamen præterea vis quædam à cerebro accedit, quæ quamuis rationem causæ per quam respiratio est non habeat, obtinet tamen eius sine qua prorsus esse non potest. Est enim illi omnino necessarius thoracis motus. Idem de reliquis partibus iudicandum, quarum alię à corde, alię à iecinore influentem vim excipiunt, vt ad eas pertinentes nerui, venę arterięque declarant. Itaque eæ partim gubernant, vt quæ vsum habeant toti corpori communem, & sine quo vita esse non possit, partim etiam gubernantur, quod vim à principibus partibus manantem recipiant, sine qua opus suum perficere nequeant. Sic quidem partium diuisionem

à Galeno traditam multis explicatu difficilem interpretari visum est. Præterea vero aliæ quædam sunt earum diuisiones, vt in solidas & carnosas, sumpta ab earum substantia: sanguineas & spermaticas, à cuiusque origine, quod aliæ à sanguine, aliæ à semine gignantur.

Μεσαποτάμιον μύρον. species est œnanthatii authore Possidonio, à quo hoc nomen adepta est. Describitur à Paulo lib. 7. cap. 21.

Μεσάραιον. idē quod μεσεντέριον. Siquidem ἀραιὴ γαστὴρ καὶ λεπτὰ ἔντερα, inquit Hesychius: hoc est, venter & tenuia intestina. Dicitur & ἀραιὸν τὸ λεπτὸν καὶ στενὸν, id est tenue & angustum. Itaq; μεσάραιον dicitur, quasi in medio intestinorum tenuium vel ventre positum, non autem à raritate, vt quidam existimarunt.

Μεσεντέριον. Est corpus mēbranosum in medio intestinorum situm, venæ portæ ramos cōnectens. Nam quo firmius esset, ex dura membraneaque substantia constituitur. Est autem illi gemina tunica, quarum vtraque à peritonæo iuxta lumbos exoritur & connascitur, nisi qua venas & arterias continēt, aut qua adeps multus intercessit, aut qua ipsa intestina conuestiunt. Nam ecphysis à peritonæo, colon, quà fundum ventriculi superuehitur, ab epiploo posteriore vestitur. Illis autem in partibus intercedentia vasa, adeps & intestina, tunicas mesaræi cōnasci prohibēt. Cæterum per eas venæ dispersæ sunt prope infinitæ, quibus tanquam manibus iecur succum ad se trahit, quē in sanguinem vertat, easque tunicæ illæ fulciunt, ne dum homo salit, aut cadit, aut vehementius feritur, contundantur aut disrumpantur. Nec vero mesenterium venas modo continet, verum etiam arterias à magnæ trunco, quæ secundum lumbos fertur: eas enim omnes simul amplectitur, conuestit & tuetur. Nec tamen eo contenta natura, ad maiorem horum vasorum munitionem adipem multum mesenterio indidit, præterque adipem glandulosum corpus, quod πάγκρεας vocant, machinata est, eoq; medias eorum vasorum scissuras communiuit, ne propter infirmitatem motionibus violentis læderentur. Gaza mesenterium passim apud Aristotelem lactes interpretatur. Id quod ab eo nimis licenter factum esse Hermolaus Barbarus scribit Plinium secutus, qui lactes appellauit molliora intestina, quę primum in homine & oue occurrant, per quę cibus labitur. Sed Gazę Budæus patrocinatur. Siquidem lactes non tam intestina, quam pingue illud quod ea ambit, significant. Nostrates in piscibus lactantias vocāt. Alio nomine μεσεντέριον à Græcis μεσάραιον dicitur: vtroque nomine, vt scribit Gal. lib. 6. τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ab accidentibus ipsi indito: μεσεντέριον quidem à situ, μεσάραιον autem à peculiari substantia, quod & medium inter intestina situm est, & omnes venas ex iecore ad ipsum descendentes vna cum vicinis arteriis & neruis in orbem cōplectitur, quemadmodum intestina singula.

Μεσόδμη. significat apud Hippocr. obstaculum trabis ligneæ, domum vnam in duas partes separantis, veluti columnam quandam in medio positam. Quidam autem & superpositum tectum μεσόδμην vocant, vt scripsit Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Μεσόκρανον. ἡ κορυφή. hoc est vertex.

Μεσόκωλον. nomē est ab Hippocrate vsurpatum libr. 6. τῶν ἐπιδημ. quod Galenus mesenterium interpretatur, partis vocabulum pro toto accipiens. Sed proprie eo nomine videtur designari pars ea mesenterii, quę crassis intestinis continua est, vt quæ pertinet ad tenuia intestina: posset, si vsus ferret, μεσεντέριον nuncupari. Et reuera sicut duæ summæ sunt intestinorum differentię, tenuium & crassorum, ita bipartitum videtur mesenterium, vt eius loci comment. Galenus ostendit.

Μεσόλευκον. sic dicta est à quibusdam ἡ λεύκη herba, quod per medium eius folium cādida linea transcurrat.

Μεσομφάλιον. idem quod ὀμφαλὸς, vmbilicus.

Μεσοπλεύριοι μύες. sunt musculi inter medias costas siti. Hi numero sunt quadraginta quatuor, vtrinque videlicet duo & viginti. Horum autem vndecim interni, & totidem externi sunt, bini scilicet in singulis costarum interuallis, quæ vndecim in alterutro latere sunt. Externi quidem singuli in singulis costarum interuallis oriuntur, & fibras habent ex superiore costa in inferiorē oblique deductas. Interim vero contrario & oriuntur & procedunt modo originem quidem ex inferiore costa ducentes, & oblique sursum in superiorem protensi, & externos vbique in χ literæ formam intersecantes. Cum autem eiusmodi fibras eoque modo protensas habere hi musculi dicuntur, intelligendum est de spuriarum quidem costarum interuallis totis: verarum autem costarum nō totis, sed ad eam tantum costarum sedem vbi in cartilaginem degenerant. Siquidem inter verarum costarum cartilagines, vtrique musculi intercostales villorum situm prædicto contrarium sortiūtur, vt propterea vnus idemque musculus inter verarum costarum cartilagines situs, non vnus sed geminus plærisque existimatus fuerit. Cæterum vt gemina est musculorum intercostalium differentia, ita & geminus vsus. Externi thoracem dilatant ad inspirationem, interni vero eundem contrahunt ad expirationem.

Μέσος δάκτυλος. medius digitus. Hic habitus est apud veteres omnium despectissimus. Nam cum reliquis sit longior & in medio situs, velut deses & ignauus notatus est. Ideo prisci moris fuit, vt, si quos aliqua contumelia aut conuitio afficerent, iis medium digitum reliquis contractis protenderēt: vnde Martialis.

Rideto

Rideto, & digitum porrigito medium

Idem impudicus ab eo dicitur alio versu,

Ostendit digitum sed impudicum.

& infamis apud Persium. Eadem ratione καταπύγων, quasi cinædus & scortum, ab Atheniensibus appellabatur. Similiter quidā ex Latinis verpum, à verrendo podice, eum nuncuparunt.

Μεσόφρυον. dicitur, authore Rufo, pars ea quæ inter ambo supercilia media est, ad frontis finem supra nasum sita. Ea etiam μετώπιον dicitur. Vtrumque nomen à situ inditū. Martianus Capella lepide glabellam vocauit, quod ea pars glabra sit & depilis.

Μέσπιλον. mespilus. Arbor est mali vulgaris altitudine inferior, ramis in gyrū comosis, spinosisque, folio promisso, tenui & longo pediculo, flore subherbaceo, amygdalę forma, fructu dum pubescit viridi & duro, vbi maturuit fuluo ac molli, circa verticem cristato, trib⁹ quatuorve intus nucleis, radice numerosa, materie dura, solida, cariei minimum obnoxia. Plinius Theophrastum sequutus, tria eius genera recenset, anthedona, setaniā, & (quod degenerare tradit) Gallicum: intelligens forte quod apud nos inuenitur pumilū, cum veteres mespilo proceritatē tribuerint. Dioscorides duplici genere contentus est: quorum tamen primum lōge discrepat à nostrate mespilo, crediturque à Matthiolo in Italia azarolo nominari. Serapio sorbum esse putauit. Mespilorum fructus admodū acerbus est, vixque edi potest, ventrem strenue coercens. Quin & in germinibus & foliis acerba hæc qualitas nō pauca reperitur.

Μετὰ. præpositio est qua Hippocrates omnib⁹ in libris ἰδιωτικῶς vtitur Ionum more, vt Galenus annotauit εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, comment. 3.

Μετάβασις τῶν ὁμοίων. vide in dictione ἐμπειρικών.

Μετακάρπιον. postbrachiale vulgo: Latinis palma. Est pars summæ manus inter carpum & digitos sita. Ea Aristoteli, Rufo & Celso quinque constat ossibus: Galeno autē quatuor. Verum illi tertiū os pollicis metacarpio adscribunt: hic vero pollici, quem eodē modo quo & reliquos digitos tribus ossibus constare par est. Verum non sine ratione id os pollicis infimū tertiumque metacarpio annumeratur, propterea quod nō aliter quā reliqua quatuor ossa metacarpii (nisi quod hæc per synarthrosim, illud vero per diarthrosim) carpo inarticulatur, cum tamen infima aliorum digitorum ossa metacarpio per diarthrosim alligētur, non etiam carpo. Sunt autem quatuor illa metacarpii ossa reliquis digitorum ossibus lōgiora, & magna ex parte teretia. Discedūt autem ab inuicem satis longis interuallis, in quibus plures musculi collocati sunt, qui digitos moueant. Cæterum metacarpii duæ sunt partes, interior & exterior. Interior, vt videtur Rufo, θέναρ dicitur ab Hippocrate, ab aliis ἐσωθέναρ: exterior vero ὀπισθέναρ.

Μεταμίσγομαι. τὸ γαλακτῶδες χρῶμα. lactea commistio, apud Hippocratē περὶ διαίτης ὀξέων, vt annotauit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Μετακόνδυλοι. dicūtur, vt scribit Rufus, postremi digitorum articuli, vnguibus proximi. Nam medios digitorum articulos κονδύλους ait vocari. Itaque quod his illi posteriores sint, μετακόνδυλοι appellātur, vt & primi προκόνδυλοι.

Μετακλιτικὴ τάσις. est species vna tensionis quæ à superiori laqueo glossocomi perficitur: de qua vide in dictione γλωσσοκόμιον.

Μεταλλικὰ. dicuntur ea quæ in metallis generātur, siue sponte naturæ siue per fornacem producantur. Omnia dicūtur duobus constare principiis, sulphure vt patre, & argēto viuo vt matre (chymistæ spiritū fœtentē & aquam viuam seu siccam ἀρχημαγικῶς appellant) vario modo secum mistis & in terræ visceribus concoctis. Perfectissimè quidem commista coctaque aurum gignunt, deinde argentū: quorū illud, maris, hoc fœminæ rationē habere dicitur. Cōtra vero si ipsa principia impura sint aut ἀναλόγως mista, si minus recte in parentis visceribus coquantur, aut affluente vitioso humore alātur, pro auro & argento cuprum, ferrū, stannū aut plumbū procreabitur. Hæc sunt quæ metallica maiora appellantur à neotericis, omnia ductilia & liquabilia: quorum aurū & argentum, perfecta, reliqua quatuor imperfecta dicūtur. Ab iis vero etiam alia sunt quę media seu remota vocantur, nec habentur inter vere metallica, sed veluti oua quædam subterranea aut molæ censentur, quod sulphure & argento viuo constent non exacte secum mistis: vt sal ammoniacus, arsenicum, auripigmentum & sulphur quæ non tam metalla quam metallorum fumi vel spiritus dicuntur, propterea quod facile in spiritus & aerem vi ignis soluantur, & rubro aut albo colore corpora inficiant. Ab his præterea sunt alumen, vitriolum & alia plæraq; quibus etiam accedit tertium genus metallicorum quæ ex illis homines conficiunt, velut est cerussa, ærugo, sandyx & istis similia.

Μεταποροποίησις. est exiguorum meatuum status mutatio. Nomen est Methodicorum proprium, idem plane indicans potestāte quod μετασύγκρισις, de qua vide paulo post.

Μεταποροποιεῖν. meatuum statum transmutare. μετασυγκρίνειν.

Μετάπτωσις. transitus siue transmutatio in aliam speciem. Sic dicuntur plæraque febres ἐκ μεταπτώσεως factæ, vt quæ ex acutis non acutæ fiunt. nec febres modo, sed omnes etiam alii morbi qui ex priore specie in aliam degenerant & transeunt, ἐκ τῆς μεταπτώσεως fieri dicuntur.

Μετέωρον. ὑψηλόν, hoc est sublime, apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.

Μετασύγκρισις. est exiguorum meatuum in naturalem statum mutatio. Nomen est à Methodicis, vt ait Galenus, nec clare nec prudenter vsurpatum, idem plane indicans potestate quod ἡ μεταποροποίησις. Cum ergo illi

existimarent ex corpusculis & meatibus corpora nostra constare, & in exiguorum meatuum symmetria sanitatem, in ametria morbum constituerent, reditum ad pristinam meatuũ symmetriam μετασύγκρισιν appellabant. Nam & ipsam meatuum compositionem συγκρίματα, & συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρίνεσθαι, quasi misceri secernique corpora, dicebant. Medicamenta vero quæ id præstarẽt, μετασυγκριτικὰ nominabãtur: quod nomen quamuis à Methodicis profectum, postea celebres etiam medici vsurparunt. Sunt autem ea primis quidem qualitatibus calfacientia & exiccantia: secundis vero cutem relaxantia, ex profundo attrahentia, & habitum corporis aut partis cui adhibentur immutantia. Eius generis est thapsia authore Dioscoride, & sinapi, & plærique dropaces, smegmata, psilothra: ad hæc varia gestationum genera, deambulationes, vociferatio, vnctiones, cucurbitulæ, vomitus à radicula, & alia quæ à Paulo Ægin. recensentur lib. 3. cap. 63. de fluxu muliebri.

Μετάφρενον. quid proprie sit, non satis est à veteribus explicatum. Verisimile est ex ipso etymo, eam dorsi partem significare quæ ad septũ transuersum sita est, quasi τὸ μετὰ τὰς φρένας. Sic enim veteres septum trãsuersum appellarunt. Rufus in libello quem edidit de partium hominis nomenclatura, definit μετάφρενον esse τὸ μεταξὺ τοῦ νώτου καὶ ὀσφύος, καθ' ἣν τῶν νεφρῶν πρόσφυσις id est, partem inter dorsum & lumbos mediam, qua renes adiacent. Nec tamen inter partes spinæ numeratur, quam veteres totam diuiserũt in ceruicem dorsum, lumbos & os sacrum.

Μεσηξύπρυ. idem quod ἰσχίον, apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Erotianus tamen ἰσχίοις interpretatur, citatque authorem Herodotum ἐν β' scribentem, τὰς ζωὰς μεσηξύπρυ κεῖνον.

Μετέωρον. sublime. quod nomen doloribus accommodauit Hippocr. aphor. 7. libr. 6. scribens, ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην μετέωρα: hoc est, dolores ventris sublimes. Sic autem dicuntur non in imo ventre cõditi, sed qui externas partes, vt musculos epigastrii, exercent, & sunt positi extra peritonæum. Idem vero etiam μετέωρον πνεῦμα dixit ἐν τῷ προῤῥητικῷ, & in libris τῶν ἐπιδημιῶν cum multis in locis, tum lib. 3. in historia mulieris angina laborantis, de quo in eius loci explicatione ita Galenus edisserit: Primum quidẽ Sabinum interpretatum esse τὴν ἄνω τῷ ἄνω φερομένην ἀναπνοήν, hoc est, summa nare factam respirationem. quam tamen interpretationem Galenus non probat. deinde vero τὸ μετέωρον πνεῦμα duobus modis intelligi posse. vno quidem inspirationem toto thorace factã, siue in qua totus thorax attollitur & μετεωρίζεται: qualis cõtingit asthmaticis & morientium plærisque, diaphragmate iam non valente inspirationem perficere, sed omnibus musculis vna operam suam dilatando thoraci dicantibus. altero vero eam quæ nõ nisi recto thorace fieri potest. tunc enim ægri coguntur μετεωρίζειν ἑαυτούς, hoc est erigere sese, quia nisi recta ceruice spirare non possunt: secundum quam significationem μετέωρον πνεῦμα non est aliud quam ἡ ὀρθόπνοια, ab Hippocrate in lib. progn. explicata. Tertiam ab his τοῦ μετεώρου πνεύματος interpretationem, videtur Galenus ponere lib. 3. περὶ δυσπνοίας, sed eam quidem ex sensu potius quã medica ratione depromptam: vt sic dicatur ab Hippocrate spiritus qui ad fauces modo penetrare, atque in iis subsistere, non autem in imum thoracem subire videatur. Est autem ea inspiratio μετέωρος ab Hippocrate dicta, parua atque frequens, vt Galeno placet, non autem magna, sicut plærique iudicarũt, ex magna thoracis dilatatione: quanquam nihil vetat eam etiam magnã esse, vt ex scriptis Archigenis apparet, quæ Galenus τῶν κατὰ τόπους, libr. 9. cap. 1. recitat, quibus ille suadet certum quoddam pharmaci genus ictericis exhibendum esse post deambulationem & frictionem, ἐπὶ μετεωροτέρου τοῦ πνεύματος ὄντος. Nam quamuis asthmaticis, orthopnoicis & synanchicis propter meatuum obstructionem spiritus necessario paruus & frequens est, attamen vbi partes eæ liberæ sunt atque ab humore vacuæ, aucto post exercitationẽ calore, necesse est magnam fieri respirationem, nec ad eam solum diaphragma sufficere, sed præterea opus esse omnium musculorum auxilio, vt thorax multum dilatari atque in sublime attolli possit.

Μετόπωρον. autumnus. vide φθινόπωρον.

Μετρητής. metreta. cadus. Mensura est liquidorum apud Atticos maxima capiẽs χόας duodecim, siue libras mensurales centũ & octo. Eam Fannius Atticam amphoram appellauit his versibus:

Attica præterea dicenda est amphora nobis,
Seu cadus. hanc facies, nostra si adieceris vrnã.

Ex quibus apparet Atticam amphoram capere amphoram Romanam & vrnam, & Romanam ab Attica magnitudine differẽtem esse. Itaque qui accuratius scripserunt, non simpliciter μετρητὴν dixerunt, nisi cum Atticam intelligerent. cum enim Romanam intelligebant, Romanam vel Italicam addebant: sicut Dioscorides in descriptione vini scillitici, λαβὼν σκίλλης ἐκτετμημένης καὶ κεκαθαρμένης μνᾶς γ', χάλα εἰς γλεύκους ἰταλικοῦ μετρητὴν ἰταλικόν, καὶ μῆνας ἓξ ἔασον. hoc est, scillæ dissectæ & repurgatæ tres minas in Italicam metretam musti demittito, & senos menses sinito. hic enim metretem Italicum appellauit amphoram Romanam. Idem & κεράμιον ἰταλικὸν dixit in vino absinthite. A Latinis metretem dici cadum ex Dioscoride & Plinio perspicuum est. Vbi namque apud Dioscoridem μετρητὴς legitur, Plinius cadum conuertit, vt quo loco Dioscorides vinum è labrusca factitium describit, qui totus locus à Plinio in Latinum versus est. libr. 14. cap. 16. In quo tamen aduertendum est, non omnem amphoram

tam cadum dici, sed Atticam modo; cum Plinius cadi nomen non soleat vsurpare, nisi Græca in sermonem Latinum transferens, vel de vinis Græcis loquens. Eadem mensura etiam alio nomine à Græcis κεράμιον appellatur, vt author est Hesychius: & κεράμιον siue ἀμφορεύς, vt habetur apud Aristophanis interpretem in Ranis. Nec vero semper, vbi metretæ nomen apud authores occurrit, mensuram hanc modo isto definitam intelligere oportet, sed simpliciter aliquando vas magnæ cuiusdam capacitatis, nulla certa definitum mensura.

Μέτρον. mensura. Est qua tum liquorum, vt olei, vini, aceti: tum rerum aridarum, vt frumenti & leguminum molem metimur. Verum non simplices, sed variæ olim fuerunt mensuræ, singulis videlicet nationibus suæ, sed nullæ tam secum cõgruentes quam Romanæ cum Græcis. Differunt tamen & illæ inter se plurimum, quod aliæ humidorum tantum, aliæ siccorum, aliæ amborum indifferenter existerent. Erant autem apud Romanos liquidorum mensuræ istæ: Culeus capiens amphoras viginti. Amphora vrnas duas. Vrna congios quatuor. Cõgius sextarios sex. Sextarius heminas duas. Hemina quartarios duos. Quartarius acetabula duo. Acetabulum sesquicyathum. Cyathus ligulas siue cochlearia quatuor. Ambiguæ autẽ siue communes tam liquidorum quam aridorum mensuræ erat: Libra, quæ siue mensura siue pondus esset, vncias duodecim cõtinebat: & vncia, quæ duas semuncias: adhæc sextarius, qui libram & bessem, hoc est, vncias viginti mensurales, comprehendebat. Aridorum vero mensuræ istæ fuerunt: Modius capiens duos semodios, Semodius sextarios octo, Sextarius heminas duas, Hemina acetabula quatuor, Acetabulũ sesquicyathum, Cyathus ligulas quatuor. Apud Græcos autem etiam diuersæ fuerunt. Siquidem aliæ Atticæ, aliæ Ephesiæ, aliæ Alexandrinæ: tum aliæ Medicæ, aliæ Georgicæ, aliæ etiam Hippiatricæ. Verum Atticæ & celebriores & frequentiores in authoribus occurrunt, præsertim autem in medicis, cum fere Attica obseruatione, vt scribit Plinius libr. 21. cap. vltimo, medici vtantur. Itaque Atticæ siue medicæ mẽsuræ, sicut & Romanæ, duplices fuerunt, liquidorum & aridorum. Erant autem istæ liquorum: μετρητὴς, capiens χόας duodecim. χοῦς, capiens ξέστας sex. ξέστης, capiens κοτύλας duas. κοτύλη, capiens τέταρτα duo. τέταρτον, capiens ὀξύβαφα duo. ὀξύβαφον, capiens κύαθον vnum & dimidium. κύαθος, capiens κάρχας duas, siue μύστρα quatuor, aut χήμας quinque. χήμη, capiens κοχλιάρια duo. Rerum vero aridarũ hæ quæ sequuntur: μέδιμνος, continens χοίνικας quadraginta octo. χοῖνιξ, tres κοτύλας aut ξέστην vnum & dimidium. ξέστης, duas κοτύλας. κοτύλη, quatuor ὀξύβαφα. ὀξύβαφον, sesquicyathum. κύαθος, decem κοχλιάρια. Atque hæ in vsu medicis maxime fuerunt. Præterea vero etiam rusticis peculiares quædam mensuræ fuerunt dictæ Georgicæ, & hæ duplices, liquorum scilicet & aridorum. Ac liquorum quidem istæ: μετρητὴς, capiens ἀμφορεῖς duos: ἀμφορεὺς, capiens χόας quatuor: χοῦς ξέστας nouem, siue κοτύλας duodecim: κοτύλη, ὀξύβαφα quatuor: ὀξύβαφον κύαθον vnum & dimidium: κύαθος vero, μύστρα quatuor. Quæ quidem omnes Georgicæ mensuræ videntur ad medicas proportionem habere sesquialteram, vt scriptum est à Georgio Agricola. Aridorum vero fuerunt hæ apud agricolas mensuræ. μέδιμνος, capiens ἡμιμέδιμνος duos, τριτέας tres, ἑκτέας sex, ἡμίεκτα duodecim, ἡμιεκτέα viginti quatuor, χοίνικας quadraginta octo: χοῖνιξ, capiens κοτύλας tres: κοτύλη, capiens ὀξύβαφα quatuor: ὀξύβαφον, cyathum vnum & dimidium: κύαθος μύστρα quatuor. Reliquas mensuras persequi inutile fuerit, nihil ad propositum nobis scopum pertinentes.

Μετώπιον. à nonnullis dicitur galbanum, vt scribit Dioscorides: dicitur & eodem nomine, vt idem scribit lib. 1. vnguenti quoddam genus in Ægypto, quod ab Hippocrate αἰγύπτιον μύρον dicitur, vt scribit Galenus in explicatione vocũ Hippocratis, atque sic appellatur propter galbani mistionẽ: nam lignũ, inquit, in quo galbanum enascitur, metopiũ vocant. Est igitur metopium tum arboris tũ succi ex ea manantis nomen. Ponitur etiam aliquãdo μετώπιον ἀντὶ τοῦ μετώπου, hoc est, pro fronte.

Μέτωπον. frons. Est pars faciei supra oculos sita & ad tempora vsque protensa, substantia musculosa & osse subiecto constans. Omnibus quidem frontem supra oculos sitam esse constat, & vtrinque ad ossa temporum desinere, verum quam altus sit, non item. Aliis enim frons tantum dicitur quantum inter supercilia & capillos patet pilis nudum. Alii vero totum id spatium quod ab oculis ad coronalem vsque suturam interiacet, frontem appellant, quod totum illud os frontis nominetur. Id à superiore quidem parte sutura coronali, ab inferiore vero ea sutura quę capiti cum gena superna communis est, à lateribus autem osse sphenoide terminatur. Non est autem vniusmodi, sed in superna oculorum regione, quam totam constituit, tenuissimum, duabus tamen squamis coagmentatum, ad supercilia & nares cauũ, aere plenum, ad tempora tenue, solidum; in fronte crassius, densius ossibus bregmatis prope quæ tenuius & ob raritatem infirmius quam in fronte. Ad concursum autem obelææ suturæ cum coronali mollissimum rarissimumque est, ceu corporis totius infumibulum, vt etiam pueris mandentibus & respirantibus diu mobile appareat. Est autem ei superposita substantia quædam musculosa, siue carnosa membrana dura & sicca ex multis carnosis fibris conflata, cutẽ habens ita secum vnitam, vt vna eademque sit amborum substantia. Pars enim substan-

riæ illius musculosæ superficiaria, ipsi cutis efficitur. Id quod nulla alia in parte totius corporis contingit, vt docet Gal. libr. 11. de vsu partium. Itaque cutem ab ea eximere nõ licet, sicut ab aliis partibus, in quibus cutis à subiecta carne diuersam habet substantiã. Ob id sunt qui substantiam illam non musculum, nõ carnem, sed cutem musculosam appellent. Cæterum inter eam & os frontis tunica pericranios intercedit, vetans ne illa cranio adhæreścat: neque enim adhærescere oportuit, propterea quod cranio immobili existente, ipsam moueri oculorum gratia conducebat. Itaque ea sola cutis motu voluntario prædita est, neque fere in toto corpore alia est, quæ osse suo quiescẽte moueatur. Græci μεμετωπίδιον & μεμετωπίδα peculiari vocabulo nuncupant, & quæ in ea rugæ fiunt, ῥυτίδας.

Μηδική. herba est foliis & caule trifolio pratensi similis, procedens verò folia cõtrahit, caules edens trifolii & siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Galli grande treflon, quasi trifolium vocant, alii Burgundiense fœnum.

Μηδικὸν μῆλον. sic dicitur malum Citrium, quod in Media præstantissimum nascatur. arbor est pomifera omnibus anni temporibus, aliis pomis deciduis, aliis subnascentibus. malum oblongum est, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum, semẽ habet pyri.

Μήδιον. medium, planta est folio iridis, caule cubitali, in quo flos grandis, purpureus, rotundus. semen habet cnici, minutum: radicem dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Eius radix vires semini contrarias præ se ferre proditur: austera enim est & adstringens, cum semen tenuis incidentisque sit facultatis.

Μηκαφρόδιον. μήκων ἀφρώδης. hoc est, papauer spumosum, commendatum ab Aetio in potu contra viperas, fortasse quia vomitionibus probetur.

Μήκων. papauer. herba est, cuius quatuor produntur differentiæ: vnum satiuum siue hortense est, quod θυλακίτιν vocant, cuius tria obseruant genera: primum capitulo longo & semine candido, quod panibus sanitatis vsu inspergitur, vel tostum in secũda mensa bellarii modo editur: secundum cui caput insidens demissumque est, & semẽ nigrũ, quod πιθῖτις vocatur & ῥοιάς, quoniam eius scapo lacteus succus emanat: tertium magis syluestre, multo hoc longius & productiore capitulo. Alterum genus papaueris erraticum est, quod ῥοιάδα propriè vocãt, quia flos eius protinus decidit. Id in aruis cum hordeo nascitur foliis erucæ, aut origani, aut cichorii, aut thymi, sed lõgioribus, diuisis, scabris: iunceus ei caulis, rectus cubitalis, asper, flos syluestris anemones, puniceus, interdum albus, oblongum caput, sed quam anemones minus: semen rufum, radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Tertium est quod κερατῖτις siue corniculatũ dicitur, folio candido, hirsuto, verbasco simili, in ambitu syluestris papaueris more serrato, caule non dissimili, flore pallido, calyculo fœnigræci in corniculorum modum inflexo, semine papaueris pusillo nigroq;, radice per sũma cespitũ nigra, crassa. Quartum ἀφρώδης, hoc est spumeum, dictum est, foliis admodum paruis, radiculæ similibus, fructu inter ea candido. Totum colore candido spectatur & spumeum vocatur ab aliis ἡράκλειον.

Μηκώνιον. succus papaueris, qui etiam ὄπιον alio nomine vocatur. Sunt tamen qui ea distinguant, Plinium sequuti qui libr. 20. cap. 18. scriptũ reliquit cum capita ipsa & folia papaueris decoquuntur, succum meconium vocari, multo opio ignauiorem. vide ὄπιον.

μηκώνιον etiam apud Hippocrat. significat τὸν πέπλον χαλούμενον, quem etiam μηκωνίτην appellat, vt annotauit Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Μηκωνίς. lactucæ atræ, amaræ & lactẽtis quoddam genus, sic dictum à copia lactis soporiferi, quo somnum inducit non aliter quam τὸ μηκώνιον. Quanquam enim omnes lactucę somnum parere credantur, hoc tamen illa potissimum præstat. Apud antiquos Italiæ, inquit Plinius, solum hoc genus lactucarum meconidum fuit, à quibus omnes lactucæ nomen adeptæ sunt.

Μηκωνῖτις. apud Aetium libr. 15. lactuca est quã supra μηκωνίδα diximus nominari.

Μῆλα. τὰ προβάτια. hoc est oues, apud Hippocr. sicut Gal. ἐν τῇ γλώσσαις annotauit.

Μηλία. fraxinus. Arbor est procera, caudice tereti, læui cortice, spisso, tenui, rubro, ramis vtrinque pinnatis, foliis lauri, per ambitum leniter serratis, non sine quodam marginis vel cacuminis aculeato callo, porracei coloris, semine minuto foliis ipsis incluso, amaro, radice multa, crassa, & sublimi. Gręci duo genera eius fecere, excelsum procerumque ligno candido, molliore, crispiore, neruoso, enodi: alterum humilius, scabriore, duriore, fusciore. Valla apud Homerum Iliad. ν. μηλίαν prunum reddidit, nescio quem authorem sequutus. Galli fresnam nominant,

Μήλη. specillum. instrumentum chirurgicum quo aliquid illinitur, vel funditur, vel extrahitur, vel infunditur. Quæ cum varia sint, eorum varietas adiũcto distinguitur. vt σπαθομήλη, specillum latũ, seu potius specilli altera pars lata, instar spathæ siue gladii, quo chirurgi vel vnguenta diluũt, & miscent, vel ægris oblinunt, vel super alutam aut linamenta expandunt. id Hippocrates μήλην πλατεῖαν nuncupauit. μηλωτὶς verò, quod priuatim auribus repurgandis destinatum est, & quod quidam ab Hippocrate μήλην ἀβρωτίδα dictum esse scripserunt. κυαθίσκος μήλης, specilli extremum cõcauum in formam τῆς μηλωτίδος, quo aliquid vel extrahi, vt per auriscalpiũ, vel etiam infundi potest. Nam cum specillũ duob. extremis cõstet, alterum fere

fere semper latum est, alterum vero diuersæ figuræ. Si concauum est, κυαθίσκος appellatur: si rotundum est, πυρὴν μήλης, hoc est specilli nucleus: si fissum est, vt aliquid apprehendi & extrahi possit, ἄγρα nuncupatur. Celsus omnem eam partem vno nomine auersum specillum dicit. Quod vero priuatim vulneribus accommodatur specillum, Hippocr. μήλην ἰχωρὴν, hoc est specillum vulnerarium, appellauit, sicut Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit.

Μηλιὰς, ἡ ἀπὸ Μήλης τῆς νήσου. quæ est à Melo. Cognomen ἡ χαλκίτεως ἢ στυπτηρίας apud Hippocratem. Eiusmodi enim alumen secundum Ægyptium valentissimum erat. Est autem Melus insula Coo proxima.

Μηλίνη ἔμπλαστρος. melinum emplastrum. sic dictum à colore mali cotonei, cuiusmodi esse solet id in quo ærugo mediocriter coquitur, vt docet Galenus. Nam ex cruda viridis color, ex ea vero quæ plus æquo cocta est emplastrorum genus emergit quod & δίχρωμον, & διαξέσματον, & ab aliis κιῤῥὸν vocatur. Verum plurima emplastra à veteribus μήλινα appellata æruginem non habent: itaque sic ea dicuntur vel quod ex varia mistura coctionisque modo prædita sunt eodem colore, vel quod vires habeant easdem, quas Galenus libro 2. τῶν κατὰ τόπους definit, vt non adeo magna vulnera glutinent, & vlceribus cicatricem obducant, quæ à medicis ἀπείσωτα dicuntur, quæque ex rosaceo liquefacta, caua vlcera carne replent. Crito à coloris similitudine eadem emplastra πύξινα, hoc est buxea, appellauit. Vt autem is inducatur, vbi bene solutis reliquis medicamentis cacabus ab igne eximendus est, immitti ærugo debet, & tantisper postea coquendum lentissimo igne, dum melinus color repræsentetur, sicut Menætus & Serapio docuerunt.

Μηλόκαρπον. cognomen est aristolochiæ longæ quæ mascula dicitur, propterea quod florem ferat, cum dehiscere cœperit, pyro similem.

Μῆλον. malum. Id est quod Galli quoque & Itali pomum vocant. cuius flores, folia & germina adstringunt. Plures eius species recenset Dioscorides: quas commemoratas ab eo videre licet lib. 1.

Μῆλον. mala gena. Pars est faciei, inter nasum & aurem sub oculo leuiter eminens. Ea pilis nuda est, non modo propter os subiectum, sed etiam ad ornatum & decorem vultus, quodque natura voluerit eam esse sedem pudoris, ibique maxime ostendi ruborem. Sic dicta est à mali similitudine, siue rubeum mali colorem spectemus, siue rotunditatem, quam illi natura donauit, vt sic oculum ab externis iniuriis infra tutaretur: ideoque Hippocrat. lib. 1. de morbis non illepide malas κύκλους προσώπου appellauit, vt author est Galenus ἐν τῇ ἐξηγήσει. sub ea laxior pars est quæ bucca dicitur à Latinis, à Græcis autem παρειὰ, σιαγὼν, γνάθος, γένυς. Pollux etiam author est μῆλα vocari tonsillas duas penitiores, in intimo ore positas ad radicem linguæ.

Μῆλον. est oculi procidentia iam inueterata, atque adeo aucta vt etiam palpebras excedat. Sic dicta à mali similitudine, quod ita protuberet oculus, vt malum exertum appareat. vide σταφύλωσις.

Μηλοπέπονες. melopepones. Species sunt cucumerum, qui cum magnitudinem excessere, pepones Plinio vocantur: cum vero rotundi formam & effigiem mali referunt, tunc facto ex pepone & malo nomine, melopepones dicti sunt. neque enim aliud inter illa discrimen quam ex figura quondam fuit. Totum autem hoc genus in Martio & Aprili melones, quasi μήλωνας, à malorum figura Palladius appellat. Est vero eadem melopeponibus vis quæ & peponibus: de quibus vide suo loco.

Μηλοπλακούντιον. confectio quædam est ex malis cotoneis in vino coctis, adiecto postea melle, pipere, aniso, atq; aliis pro arbitrio pharmacopœi. quæ deinde omnia mista instar semunciæ formantur, & cum lauri foliis cōponuntur. Species est cydoniati.

Μήλωθρον. sic dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, id est vitis alba, authore Dioscoride & Theophrasto: forte quod fructu eius ad cōcinnanda dēpsandaque coria οἱ βυρσοδέψαι vterentur. Græci enim μήλωθρα dicunt τὰ βάμματα καὶ καλλωπίσματα, hoc est, infectiones & concinnationes. Eadem ratione etiam ψίλωθρον, eadem ἡ ἀμπελολεύκη vocata est. Apud Hesych. minus recte μηλάθρον scriptum est.

Μηλωτὴς ἡ.

Μηλωτρὶς. specillum auriculariū, quo ad repurgandas aures vtimur. vide μήλη.

Μὴν. mensis. Eius duo sunt genera, alius ciuilis, alius naturalis dictus est. Ciuilis mensis est numerus quidam dierum quos vnaquæque ciuitas vel regio suo instituto obseruat. Hic nusquam par erat, sed singulis gentibus sui menses fuerunt, vt ait Galenus. Naturalis autem est quem certo cursu solis vel lunæ metimur. Sunt enim eius species duæ, quod partim solis, partim lunæ esse dicatur. Secūdum solem fit mensis, dum sol vnūquodque in zodiaco orbe signū percurrit. Quare cum duodecim in eo signa sint, totidem etiam in anno menses statuuntur, qui tamen nec peræque inter se pares esse, nec dies habere totos dicuntur. Quippe sol in aquario moratur dies vndetriginta, in pisce fere triginta, in ariete vnum & triginta, in geminis prope triginta duos, & sic in cæteris inæqualiter, sed vsque adeo non totos dies in singulis, vt annum suum, id est dies 365. & portionem nescio quam adhuc astrologis inexploratam in duodecim suos diuidat menses, sicut Iulius Cæsar partitus est, & nunc vbique obseruatur. At medici menses non solis, sed lunæ cursu metiuntur, secundum quam menses definitur spatium quod ab vno lunæ coitu cum sole vsque ad

alterum intercedit. Id autem expletur diebus vndetriginta circiter & dimidiato, quibus adijci etiam quandam particulam, quæ sit totius diei quingentesima septuagesima sexta, demonstrauit Hipparchus, vt Galenus author est. Quod non ignorans Hippocr. scripsit in lib. de septimestri partu, sexaginta diebus vno dempto quam proxime duos menses constare. Diuiditur autem is mensis in quatuor hebdomadas, quæ ceu tempora quædam partibus anni quatuor proportione respōdent, & paribus, vt ex Antyllo scripsit Oribasius, prędite sunt temperamentis. Siquidem luna perinde atque sol cum per zodiacum expatiatur, aerem varie afficit. Ac prima quidem hebdomas incipit à nouilunio, & durat dum ea διχότομος, hoc est per medium secta, appareat, estque veri similis, aeremque calidissimum & humidissimum reddit, vnde humores non aliter quam vere plærumque scaturiunt & impetu feruntur. Secunda ea desinente incipit, & ad plenilunium vsque procedit, æstati similis, vel eo argumento quod fructus quam maxime maturet. Hebdomas tertia est à plenilunio, donec luna in duas partes æqualiter diuisa sit: sicca & autumno similis perhibetur. Quarta vero quæ ab ea ad nouilunium est, hyemi comparatur. Harum autem hebdomadum singulas Hippocrates rursus in duas τετράδας diuidit, & hebdomadas quidem κρισίμους, τετράδας vero θεωρητικὰς pronūciat. De quibus vide in dictione κρίσιμος & θεωρητικὴ ἡμέρα.

Μηνιάνθες. sic à quibusdam vocari τὸ τρίφυλλον, Dioscorides author est.

Μηνιγγοφύλαξ. membranæ custos. Describitur à Corn. Celso libr. 8. cap. 3. Lamina ænea, firma, paulum resima, ab exteriori parte læuis, qua chirurgi in vulneribus capitis vtuntur quoties excidendum os est & attollendum, metusque imminet ne in ipso opere cerebri membrana, negligentius & vltra quam res expostulat premendo, lędatur, ex quo sopores & graues inflammationes cum periculo mortis oriūntur. Ea de causa Græcis μηνιγγοφύλαξ, Celso membranæ custos appellatur. Huic autem simile quoddam ferramentum habet chirurgi nostri, quod vectem dicunt, cum eo attollant os quod fere totum excisum est & iam labat, non secus quam grandiores lapides vectibus impelluntur, quanquam eodem ferramento cerebri membranam custodiant. Est enim lamina ferrea angustior, ab ea parte qua os tangit aspera, ab altera lęuis, non recta, sed media duobus locis recuruata.

Μήνιγξ. meninx. Est tunica gemina, vna tenuis, altera crassa, vtraque intra cranium sita, maximi sensus, & cerebrum foris integens. Tenuis cerebrum omne cui cohæret, anticum scilicet geminum, & posticum continet, atque ab his omnibus ortam rhachitidem totam & neruos opticos & alios cerebrales vndique per cranium conuestit. Est autem pluribus venis & arteriis intertexta, quibus partes, quas integit, nutrit atque temperat: estque ea in re χορίῳ atque etiam μεσεραίῳ similis. Propterea etiam in cerebri mæandros altius insinuatur, & in ventres, iisdem vasis intertexta, vbi membranam χοροειδῆ efficit. Crassa vero meninx cranio quidem contigua, sed ei non adhærescens, & cribri instar perforata, tenui propemodum toti circumposita, & cranio ad propulsandam eius duritiem & impressiones opposita, vasis etiam pluribus abundans, & qua cerebrum dextrum à sinistro, & vtrumque à postico cerebello diuidit, duplatæ similis, portiones sui multas & magnas tum in cranium, tum per cranii suturas in pericranium, & per ossa ethmoidia in nares, perque neruorum in cranio inferno foramina, neruis & toti rhachitidi vestiendæ & muniendæ impertitur. Ab ea pericranios membrana originem ducit, similiter & dura oculi tunica, quæ anteriore sui parte iam inde ab iride, fit κερατοειδής. Cæterum vtraque meninx à cerebro in totam spinam descendit, eamque conuestit & munit, & pręter eam neruos quoque omnes tum à cerebro tum ab ipsa rhachitide exortos.

Μηνίειν. vel (vt quidam codices habent) μηνύειν. in Galeni Lexico exponitur μασᾶσθαι, ἐσθίειν, mādere, edere. perperam fortasse pro μυλλαίνειν, vt sit comminuere dentibus, nam μηνίειν est irasci: at μηνύειν, indicare.

Μῆον. meon. meu. frutex est anetho foliis & caule similis, sed crassior: binûm ferme cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquū rectumq; radicibus longis, tenuibus, odoratis, linguam excalfacientibus. Calidum est tertio ordine, siccum secundo: ideoque vrinam ciet & menses: sed capitis dolorem mouet. Officinis anethum syluestre dicitur, ab aliis tortuosum.

Μνεσιοχάνη. nomen mulieris, apud Hippocr.

Μηρὸς. femur. Est os omnium maximum, supra ischio, infra tibiæ articulatum. Vtraque autem parte per diarthrosim iungitur. Est autem huius forma eadem quę & brachij. Ante enim & foris vtrumque est gibbum, intus & post, cauum. Quæ cauitas vtrobique est ad apprehensionem, vt equitantes, nautæ, funirepi, sutores & alia plæraque ministeria comprobant: gibbositate autem cauitatem necessario sequente abusa est natura ad dyspathiam. Tria autem id os habet capita, supernum vnum, inferna duo. A superni vertice ligamentum rotundum & robustum in basim τῆς κοτύλης & in latus infernū firmiter inseritur. Os autem femoris infimum antequam in duo capita findatur, paulatim latescit & crassescit, vt basim aptam his capitibus præstare sufficiat. Est autem inter hæc duo inferna capita sinus atque interuallum, vnum ab anteriori parte, alterum à posteriori: sed anteriori quidem molæ tuberculum insidet, in posteriori vero ligamētum validissimum, neruus, vena, arteria,

cruris

cruris totius maxima continentur. Cæterum in superiori femoris ceruice apophyses duæ sunt, vna externa, & omnium corporis processuum nulli alteri ossi commissorum facile maxima: altera interna multoque inferior, sed magnitudine nequaquam externæ comparanda. harum vtramque τροχαντῆρας appellant, quasi cursoriam, quod femoris motus cursusque per musculos his apophysibus insertos perficiantur. Verum externam quod ampla sit multumque gibbosa, quidam peculiari vocabulo γλουτὸν, id est natem, appellarunt, siue à similitudine, siue quod musculi nates ipsas constituentes præcipue inserantur. Sunt qui μηρὸν verterunt crus: quo tamen nomine Celsus τὴν κνήμην propriè intelligit, scribens lib. 8. cap. 1. crus ex duobus ossibus constare, ex tibia & sura. Idem autem femoris nomine manifesto τὸν μηρὸν intelligit, scribens tibiæ os cum femoris inferiore capite committi, sicut cum humero cubitum.

Μήτρα. vterus. Est pars mulieris tunica constans velut ex duabus diuiduis coagmentata, concipiendi gerendique fœtus instrumentum. Illa fibras habet rectas intus, nec ita multas transuersas, foris paulo plures, obliquas, harum medias & plurimas & valentissimas. Et hæc quidem vteri propria est, eiusque naturam & substantiam constituit. Verum ad vteri perfectionem multa alia concurrunt, tunica altera, venæ, arteriæ, ambarum cotyledones, nerui, cornua, testes, & præter hæc omnia connexio cum partibus vicinis, situs, magnitudo, numerus, figura, adhæc vteri os & collum, & ipsius colli os seu pudendum. de quibus breuiter ordine dicemus. Tunica illa altera neruosa est, nascitur à peritonæo hypogastrii propinquo. in recens fœtis & parturientibus, vt & propria tunica, est tenuissima: in virginibus, sterilibus & parere cessantibus, crassissima. Venæ & arteriæ ad vterum feruntur duplices, primæ à spermaticis vasis, quæ mulieri vt viro nascuntur, dextra quidem à vena caua & aorta, paulo infra renalia: sinistra vero à renalibus, nisi quod arteria sæpe ab aorta exit. Hæc vasa ramulum valde flexuosum testibus largita, in vterum absumuntur, inter tunicas eius duas varie dispersa: secundæ vero à ramis vasorum quę sunt ad os sacrum, per ossis pubis foramē in crus descendentibus prodeunt, & partim in vterum ascēdunt, partim in eius collum descendunt. Horum vasorum ora in internum vterum penetrantia κοτυληδόνες appellantur, de quibus suo loco diximus. Nerui in vterū distribuuntur quemadmodum & in viri penem à ramis sextæ coniugationis qui ad costas feruntur, & ab infima spina. Cornua κεραίας vocāt. sunt duę vteri apophyses exiguę, à lateribus ad ilia, papillæ seu cornibus exorientibus similes, in quæ semē muliebre excernitur, & cōtractæ allantoidis extremitates desinunt. Testes vteri lateribus ad fundum adiacēt, vtrinq; vnus, multo minores virilibus, tecti tum peritonæo, vasa in hos ipsos cum sanguine seminali varicosius educente, tum epididymide propria tunica: sed erythroide & scroto & darto carent. A testibus vasa semen in vterum per cornua deferunt, initio ampla vt virilia, deinde angusta, rursus ad vterum laxata. Cōnexio vteri cum partibus vicinis maxima est per tunicam à peritonæo exortam, quę vterum firmissime alligat ossi pubis, ilium, & sacro. per venas quoque & arterias præcipue spermaticas & peritonæi apophysim eas deducentem magnis vasis alligatur, vt per neruos spinali medullæ: per quasdā quoque fibras tenues intestino recto: per alias vesicæ, sed plures & laxas: per vincula etiam laxa ossis pubis & sacri & lumborum musculis. Magnitudo mediocris vteri lōga vt plurimum est vndecim digitos, à fundo ad pudendum. Ad ilia autē præcipue cornibus extēditur. Distinguitur autem vterus sinu duplici, quem κόλπον appellant, dextro & sinistro, per illam tunicæ propriæ in medio glutinationē sutura quadam, qualis scroto inest, obscuriore tamen foris designatam. Vteri os in virginibus & vtero gerentibus & sterilibus & parere cessantibus est glandi virili persimile: parturientibus vero & recens enixis adeo extenditur & patet, vt nihil eius supersit, sed cauitas vna prope æqualis à fundo vteri ad pudendum appareat. Id os à conceptu multum cōtrahitur teste Hippocrate, mediocriter autem aperitur, dum semen recipit aut ipsum excernit vel menses: idem os epiploon inter vesicam & vterum illapsum in valde obesis comprimit & conceptum impedit, vt scribit Hippocrates. Vteri collum est corpus musculosum carne dura & cartilaginosa constans, in annos semper magis durum & cartilaginosum euadens, ita vt vetulis iam sit simile summitati asperę arteriæ, vt recte comparauit Herophilus. Colli autem vteri os, cunnus Latinis dicitur.

Μητρεγχύται. instrumēta quibus in vterum medicamenta infunduntur clysteris modo.

Μιθριδάτειον. antidotus à Mithridate rege composita, qua se à venenis tutum seruauit. Verum eius variæ ferūtur cōpositiones. Quintus Serenus poeta simplicissimam descripsit, constantem rutæ foliis viginti, nucibus iuglandibus duabus, salis grumo vno cum caricis aliquot, vt his versibus cecinit:

Antidotus vero multis Mithridatia fertur
Consociata modis, sed Magnus scrinia regis
Cum raperet victor, vilem deprendit in illis
Synthesin, & vulgata satis medicamina risit:
Bis denum rutæ folium, salis & breue granum,
Iuglandesque duas, terno cum corpore ficus.
Hæc oriente die parco conspersa Lyæo
Sumebat, metuens dederat quod pocula matri.

Eadem etiam apud Plinium describi videtur lib. 23. cap. 8. Sed vt sunt hominū ingenia, quę in aliorum inuentis minime possunt acquiescere, primæ huic compositioni

magria postea miscella accessit, adeo vt permultæ eius nominis antidoti extiterint. Referuntur plures à Galeno ex variis authoribus, Antipatro, Cleophante, Damocrate, Xenocrate, Andromacho. Alias Paulus & Aetius descripsere, valdeque ab his omnibus diuersas Arabes, & quas nō sit facile intelligere. Adeo vt in tanta huius præstantissimæ antidoti compositione non sit facile pharmacopœo deligere quam sibi concinnandam proponat. Optimæ habentur quas Galenus lib. 2. de Antidotis tum ad Andromachum, tum ad Antipatrum refert. Itaque eas tanquam synceriores atque vetustiores in vsum potius reuocandas censeo. Vocatæ sunt hæ simpliciter antidoti Mithridatiæ, aduersus multa venena efficacissime, & plus quam ipsa etiam Theriace valentes, sed sine viperarum carnibus (quibus solis Mithridatium videtur à theriaca differre) factæ, & propterea aduersus viperæ ictus non tam præsenti remedio. Quę tamen etiam postea addi cœperunt, vnde theriaca illa Mithridatios emersit quam Galenus ex Andromacho recitat, simplicita quod viperæ carnes recipiat. Præter has etiam à Galeno libr. 7. τῶν κτ τόπους aliæ duæ μιθριδάτειοι ἀντίδοτοι, ἀρωματικὴ καὶ πυράχια, inter arteriaca medicamenta numerantur.

Μικρὸς σφυγμὸς. paruus pulsus. Est pulsus differentia sumpta à quantitate diastoles, magno pulsui opposita. Itaque cum magnus pulsus dicatur quando arteria tribus dimensionibus, hoc est longitudine, latitudine & profunditate naturalem habitum & mediocritatem excedit, palam est eum qui deficit, hoc est breuem, strictum, simulque humilem pulsum, paruum vocari. Dicitur autem ad aliquid, vt & moderatus: est enim paruus pulsus moderato minor. Talis euadit solo calore infra modum imminuto, fereque secum perpetuo annexam habet paruitatem & raritatem, velut & magnus frequentiam & celeritatem adsciscit. Diuerso tamen vterque modo. Siquidem aucto calore pulsus primum magnus euadit, postea celer, inde frequens. Imminuto autem atque refrigerato, primum raritas, secundum eam tarditas, postremo paruitas apparet, sicut Galenus lib. 1. de causis pulsuum demōstrauit. Hic pulsus proprie vsum deficiētem significat, hoc est caloris, qui in corde & reliquo corpore est, refrigerationem & spiritus animalis consumptionem.

Μιλήσιον. genus est alcyonii quod figura vermi simile est, purpurei coloris & compage substantiæ molli, omnium alcyoniorum tenuissimum.

Μίλτος. rubrica. Est terra rubens. Cuius tamen penes colorem tres produntur differentiæ, valde rubra, in rubro candida, & inter eas media. Omnis inuenitur aut in metallis auri, argenti, æris, ferri: aut non raro in propriis venis. Omnium præstantissima censetur Sinopica, quæ ex Cappadocia in Sinopen Ponti vrbem venalis defertur, triplici quoque differentia. alia enim mollis, alia dura, alia mediocris est. Maxime probatur grauis, densa, iecinori similis, calculorum expers, concolor, cum diluitur valde fusilis. Ea vel bolus Armenia est, vel proxime ad eam accedit non tantum notis omnibus, sed & viribus & natali etiam solo, quod Armenia sit Cappadociæ confinis. Post eam Dioscorides μίλτον τεκτονικὴν, hoc est rubricam fabrilē, recenset, in omnibus sinopide inferiorem, qua fabri ad lineas protrahēdas obductis ea funiculis vtuntur. Ea forte fuerit quam veterinarii pro bolo Armenia, & chirurgi plærique vulneribus cruentis adhibent. Ac quamuis duo ista tantum rubricæ genera Dioscorides exponat, sciendum tamen est omnem terram rubram, dici posse rubricā, vt Armeniam, Lemniam, Samiam, Alanam: atque eam omnes non tantum rubricæ nomine, verum etiam minii, veteres comprehendisse, adiecto semper gentis aut vsus cognomine.

Μιλφαὶ ἢ

Μίλφωσις. est defluuium pilorum è palpebris. dicitur alio nomine μαδάρωσις.

Μίμησις. imitatio. Tertium erat genus τῆς ἐμπειρίας, quo ea quæ aliquando profuissent vel nocuissent, siue natura, siue fortuna, siue cōsilio oblata fuissent, rursus in experimētum ducebantur, aliorum qui ea prius experti essent imitatione. Ea quidem potissima pars medicinæ empiricorum fuit, eaque vna artem suam maxime constituerunt. Nō enim bis tantum aut ter, sed sæpius id quod profuit imitari, idemque in iisdem affectibus vt plurimum proficere inuenientes, ac eiusmodi memoriam θεώρημα vocantes, eam vnam artis partem maxime fidam ratamque habebant.

Μικόσφαιρον. sic dicitur à quibusdam τὸ μαλάβαθρον.

Μινύειν. μασᾶσθαι. ἐσθίειν. hoc est mandere & edere, apud Hippocratem. In Galeni Lexico perperam est μιλύειν.

Μισόδηλον. sic quidam τὸ ἄσηφον dictum volunt.

Μίσυ. Est succus in metallis concretus in glebæ formam vel pollinis aliquando, finitimus chalcitidi. Ex ea namque efflorescit, quamquam non ex ea tantum, sed ex sory etiam atque melanteria, omnique atramento sutorio. Nascitur in iisdem metallis in quibus & chalcitis, atque in se inuicem aliquando temporis spatio transeunt, quemadmodum narrat Galen. chalcitidem per triginta propo annos domi suæ asseruatam, in misy versam se vidisse, crassis nimirū chalcitidis partibus attenuatis naturę & temporis ope. Est enim misy partium multo quam chalcitis tenuiorum, alioquin genere cum ea cognatum. Dicitur & supra chalcitidem oriri, non aliter quam ærugo supra æs. Proindeque vires nō admodum habet dissimiles. Calefacit, exiccat, acre est, erodit, adstringit, extergit, expurgat. Luteum est, & micas habet auri colore internitentes.

Μίτρη. dicitur apud Hippocr. tegmen vel tanquam inuolucrum quoddam, aut epididymis, quæ est varicosus quidam tumor, summo didymo insidens. author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μνᾶ. pondus est quod apud medicos vnciarum sedecim fuit. Id quod patet ex Dioscoride, qui sic scribit in libello de ponderibus & mensuris: ἡ μνᾶ κατὰ τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν ἄγει οὐγγίας ις΄. τουτέστιν ὁλκὰς ρκη΄. Id est, Mina secundum medicorum vsum habet vncias sedecim, hoc est drachmas centum viginti octo. Verũ ἡ ἀττικὴ μνᾶ multo leuior est Romana. nam centum modo drachmas pendit, vt ex Suida apparet, qui scribit ἑκατὸν δραχμαὶ ποιοῦσι μνᾶν μίαν. hoc est, centum drachmę minam vnam efficiunt. Item ex Plinio, qui lib. 21. cap. vlt. Mna, inquit, quam nostri minam vocant, pendet drachmas Atticas centum. Quinetiam ex Fannio sic scribente:

Mnam vocitant, nostriq́; minã dixere priores:
Centum hæ sunt drachmæ.

Proinde quum Plinius verba Dioscoridis in Latinum vertens, μνᾶν libram reddit, proculdubio Atticam intelligit, ceu drachmis tantum quatuor differentem à libra Romana, quæ drachmarum est nonaginta sex. Sic quoque videtur vsus mina Philoxenus medicus, cuius emplastrum est apud Asclepiadem, vt scribit Galen. τῶν κατὰ γένη libro 4. κηροῦ δραχμὰς ρ΄. ὃ μνᾶν ἐπιγράφει. στέατος ταυρείου δραχμὰς ρ΄. ῥητίνης τερμινθίνης δραχμὰς οε΄. ὃ τρία τέταρτα ἐπιγράφει. hoc est, ceræ drachmas centum: quod minam inscribit. seui taurini drachmas centum, resinæ terebinthinæ, drachmas septuaginta quinque: quod tria quaterna inscribit. Videtur autem Asclepiades hanc interpretationẽ per drachmas posuisse, cum Philoxenus scripserit minam, ne quis eum de Alexandrina aut alia putaret sensisse. Galenus vero cum Crito minam scripsisset, dubitat quamnam intelligat: locus est lib. 5. eiusdem operis, cum inquit: φαίνεται δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ρ΄ δραχμῶν βουλόμενος εἶναι τὴν μνᾶν. hoc est, apparet autem & in aliis centum drachmarũ voluisse minam esse. Quoniam vero Romæ egisse Critonem constat, vt qui Cæsareus medicus fuerit, dubium est an cum drachmas scribit, vt alii, denarios intelligens, voluerit minam esse centum denariorum. Tunc enim ab Attica mina multum, à medica parum differret. Sic autem ait Galenus: διαπεφώνηται δὲ τοῖς περὶ τῶν σταθμῶν καὶ μέτρων γράψασιν, ὁπόσος ἐστὶν ὁ τῆς μνᾶς σταθμός. ἐνίων μὲν ἑκκαίδεκα λεγόντων οὐγγιῶν εἶναι τὴν μνᾶν, ἐνίων δὲ εἴκοσι· ἐνίων δὲ καὶ διοριζομένων, καὶ τὴν μὲν ἀλεξανδρεωτικὴν εἴκοσι φασκόντων εἶναι οὐγγιῶν, τὴν δὲ ἄλλην ἑκκαίδεκα. hoc est diserte quidem scriptum est ab ijs qui de ponderibus & mensuris tradiderunt, quantum esset pondus minæ: aliis quidem dicentibus minam vnciarum esse sedecim, aliis autem viginti: aliis vero etiam distinguentibus, & dicentibus Alexandriæ quidẽ haberi vnciarum viginti, alibi vero sedecim. Idem vero etiã L. 1. dicit τινὲς μὲν γὰρ εἴκοσι οὐγγίας ἔχειν φασὶ τὴν μνᾶν, ἔνιοι δὲ ἑκκαίδεκα. hoc est, alii quidem minam viginti vnciarum esse dicunt, alii vero sedecim. Quod autem Alexandrina medicis in vsu fuerit, Galenus indicat, recensens ex Asclepiade emplastrum Moschionis veteris medici sic scribentis: λιθαργύρου μνᾶ μία. ἡ δὲ μνᾶ ἐπὶ τούτου τοῦ φαρμάκου ἔχει ὁλκὰς ρξ΄. hoc est, lithargyri mina vna. Mina autem in hoc medicamento pendet vncias centum sexaginta. Itaque Galen. addit: καὶ κατὰ τοῦτο τὸ φάρμακον καὶ κατὰ τὸ ἐφεξῆς αὐτοῦ γεγραμμένον ρξ΄ δραχμὰς φησὶν ἔχειν τὴν μνᾶν. ἔνδηλον οὖν ὅτι ἀλεξανδρεωτικὴν λέγει μνᾶν, οὐγγίας κ΄ ἔχουσαν· ὅπως ἑκάστη τῶν οὐγγιῶν ἔχῃ δραχμὰς η΄. οὕτω γὰρ συμβήσεται τὰς ρξ΄ δραχμὰς ἔχειν τὴν μνᾶν. hoc est, & secundum id medicamentum, atque aliud quod ab ipso describitur, centum sexaginta drachmas minam dicit continere. Itaque manifestum est Alexandrinam minam ipsum dicere habentem vncias viginti: ita vt singulæ vnciæ pendeant drachmas octo. Sic enim fiet vt mina centum sexaginta drachmas contineat. Hinc videmus medicis aliis in vsu fuisse Atticam minam, aliis quam nominant medicam, aliis Alexandrinam. Atticam potissimum his qui vel antequam populi Romani nomẽ & res florerent scripserunt, vel in Græcia agentes Romana pondera ignorarunt. Alexandrinam vero his qui Alexandriæ medicinam exercuerunt. Medicam autẽ quibus res Romanæ non fuerunt ignotæ. Sed cum à Gal. nulla ratio sit indicata, cur hæc mina constituta sit, poterit forte ratio ista afferri, quod medici qui Romæ egerunt, quia vterentur Romanis ponderibus, vtpote libra, vncia, denario, quem drachmam appellare solent, & scirent Atticis minam esse centum drachmarum, scripserunt quoque minam esse centum drachmarum, denarios intelligentes. Sic Crito videtur accepisse minam. Alii referentes ad drachmam Atticam qua denarius quinta parte grauior est ex Cleopatræ sententia, drachmas inuenerunt Atticas centum viginti quinque tot denarios efficere: quę drachmæ in vncias collectæ conficiunt sedecim minus tribus drachmis, quas non curarunt. Sic natam arbitror medicam minam, quæ eadem & centum sit denariorum, & drachmarum Atticarum centum viginti octo. Porro Alexandrinæ ratio est aut quod drachmas grauiores habuerint, si Polluci credimus, minas omnibus fuisse centum drachmarum, ipsas vero drachmas pro earum grauitate vel leuitate variasse: aut quod mina, si Pollucis sententiam non probamus, plures apud eos quam centum drachmas habuerit. Itaque si grauiorem drachmam fuisse putauerimus, non semper quinque drachmæ Alexandrinæ efficient octo Atticas: habebit enim vna drachma Alexandrina sesquidrachmam Atticam & decimam ipsius partem. sin mina plurium fuit drachmarum quam centum, nemo quot fuerit, nisi grauitate drachmæ

prius cognita, ſcire poteſt. Illud nobis ſatis ſit, Alexandrinam minam drachmas Atticas pendere centum ſexaginta.

Μνασαίου φάρμακον, emplaſtrũ eſt authore Mnaſæa, ſecundo ordine remolliens. Conſtabat, vt ſcripſit Galenus lib. 1. *τῶν κατὰ γένη*, portionibus æqualibus ſpumæ argenti, adipis & olei. Atque ſic quidem Galenus. Mnaſæas vero, vt Paulus & Aetius prodidere, ceram, colophoniam reſinam & paſſum adijciebat; vel ęqualibus, vt habet Aetius, portionibus, vel inæqualibus, vt Paulus. Eſt illi non modo emolliendi, ſed etiam diſcutiendi facultas.

Μογιλάλοι. qui difficulter ex aliquo linguæ morbo loquuntur, vt ij quibus ab vlcere & cicatrice dura ſub lingua relicta lingua incuruatur & impeditur libera vocis prolatio. Dicuntur & *ἀγκυλόγλωσσοι*, niſi quod Aetius *μογιλάλους* videtur intelligere eos modo qui ex aliqua affectione impedite loquuntur: *ἀγκυλογλώσσους* vero tum hos, tum illos qui ex vtero & à natura id vitij habent.

Μόδιος. modius. menſura ſedecim continens ſextarios.

Μολόχη. idem quod *ἡ μαλάχη*, hoc eſt malua. Alii non omne quidem maluæ genus, ſed ſatiuã modo ſic dictam volunt.

Μολόχινη ἔμπλαστρος. deſcribitur à Galeno libro 2. *τῶν κατὰ γένη*, cap. 2.

Μολύβδαινα. plumbago. Eſt medicamentum metallicum ex plumbo ferueſcente factum, cum iam idipſum ſuperior catinus combibit. non eſt idem cum ferri ſcoria, ſed multum ab ea differt. Siquidem ferri ſcoria fit tantum in primis fornacibus vbi plumbi lapis metallicus funditur. Eo namque probe fuſo artifices plumbum aqua frigida perfundunt quouſque ſcoriam deponat, denſam, fractu contumacem, colore in luteum vergente, & vitri ſplendorem præ ſe ferentem. Plumbago vero in ſecũdis fornacibus excoquitur, neque aliud eſt quam puriſſimum plumbum, vſtione in cinerem redactum. Fit autem vel ex plumbeis laminis, vel ex lapide plumbario aut arena, vſque dum hęc tota verſa fuerint vel in lithargyrum vel in molybdænam. Non eſt vnius coloris. ſuprema eius pars colore propius ad ſpumam argẽti accedit, infima ad cinerem, media ex vtriſque miſta eſt. Suprema bonitate præſtat, aliquantulum ſplendet: cum in puluerem teritur, rutila: in oleo cocta iecoris colorem contrahit. Vires, vt ait Galenus, ſimiles habet lithargyro, quod medię temperaturę eſt: ab ipſo tamen parum ad frigidum inclinat, neque abſtergit, eſtque denſarum magis partium: proinde ad reprimendas fluxiones apprime conducit.

Μολύβδαινα. herba, inquit Plinius, vulgo naſcens folio lapathi, craſſa radice, hiſpida. Ea multis eſſe creditur maior perſicaria, aut omnino nobis ignota eſt.

Μολυβδῖτις. plumbaris. ſpecies lithargyri. vide in dictione *λιθάργυρος*.

Μόλυβδος. plumbum, præſertim nigrum: quod enim candidum eſt, Greci peculiari nomine *κασσίτερον* appellant. Vim habet refrigerandi. Siquidem non modo multum habet humidæ ſubſtantiæ à frigore congelatæ coactæque, ſed etiam aereæ, & paucæ terreſtris: vt oſtendit Galen. lib. 9. *περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν δυνάμεως*. Reperitur & *μόλιβδος* per ι. itemque in deriuatis.

Μολυβδοειδής. lapis plumbarius, ſic dictus à plumbi ſimilitudine, viribus iiſdẽ præditus, quibus & plumbi ſcoria ſiue recrementum. Quid vero ſit, nemo veterum explicauit.

Μόλυνσις. inquinatio dicitur ab interpretibus Ariſtotelis. Non eſt aliud quam inchoata tantum & non abſoluta elixatio, cum humidum externum calidius quidem eſt quam vt vllo modo mouere poſſit humidum in eo quod elixatur contentum, ſed tamen imbecillius quam vt perfecte concoquere poſſit, & ad æqualitatem reducere. Ariſtot. ſcribit lib. 4. *τῶν μετεώρων*, *μόλυνσιν* eſſe inconcoctionẽ contrariam elixationi. Itaque ſi elixatio eſt concoctio indefiniti humoris à circumfuſo calore, *μόλυνσις* erit inconcoctio humoris in corpore indefiniti ob defectum caloris in circumfuſo humido. Nec tamen propter caloris defectum putredinẽ induci eſt neceſſe, quod *μόλυνσις* ab alio quam putredo motu fiat. Defectus autem ille caloris prouenit, vel propter copiam frigiditatis quæ in humido eſt, hoc eſt, cum humidum quod circumfuſum eſt rei quæ coquitur, frigiditatis plus habuerit quam caloris: vel propter copiam humoris, qui in eo eſt quod coquitur, tantam, vt à calore circumfuſi humoris vinci & mitificari non poſſit.

Μολύνεσθαι. dicitur Hippocrati quod cito moueri & mutari deſiit, refrigeratumque eſt, vt explicat Galenus comment. 2. *εἰς τὸ ϛ´ τῶν ἐπιδημιῶν*.

Μονοήμερα. ſunt collyria quæ cum oui candido, aut muliebri lacte, aliquando vero etiam aqua ſimplici illita oculis inflammatione laborantibus eam ſtatim mitigant. Conſtant magna ex parte ijs quę mediocriter adſtringunt, concoquunt & diſcutiunt. Cuiuſmodi ſunt acacia (quam quidem quæ habent collyria, *τρυγώδη*, hoc eſt fæculenta, appellantur) æris ſquama, æs vſtum, crocus, myrrha, lycium Indicum, caſtorium, thus. Verum in quibus adſtringentia prædominantur, plurimo oui candido diluenda ſunt, præſertim ſi quid ex metallicis complectantur. In quibus autem crocus, myrrha, caſtorium, thus, lycium præualent, in his parcius oui candidum commiſcendum. Cæterum vitari oportet vſum *τῶν μονοημέρων κολλυρίων* in plenitudine totius corporis. Nam quia facultate frigida ſunt, obſtruunt denſantque meatus, ac ſi copia humoris in oculis fuerit, in cauſa ſunt plærumque vt tunica *κερατοειδὴς* rumpatur. Sunt autem dicta *μονοήμερα*, quod intra diem vnum curationem abſoluant.

Μονόκλωνος. ſic dicitur genus vnum artemiſiæ

quæ

quæ singularē ramum habet, ad alterius differentiam quæ πολύκλωνος appellatur.

Μονόμηλον. est collyrium μονόμηρον: sic dictum quod ex vnica specilli (quod μήλη Græce appellatur) inductione oculorum inflammationi medeatur. habet hunc in modum: Cadmiæ drach. xxiiii. æris drach. xii. chalcitidis tostæ drach. xii. opii drach. xi. piperis grana xxiiii. mellis sesquiunciam. gummi drach. xxiiii. Excipiūtur aqua: mel postremum adijcitur. Aetius.

Μορέα. morus. Arbor est notissima, cuius fructus maturus quidem aluum subducit, & medicamentis stomaticis aliisque, quæ moderatam requirunt adstrictionem, vtiliter miscetur: immaturus autem vbi exaruerit, perquam adstringens fit medicamētum, ex quo nobilis illa διὰ μόρων confectio præparatur, ad tonsillarum orisque inflammationes vtilissima, siue illinatur, siue gargarizetur. Ea gemina prodita est: vna simplex, altera composita. Simplicem Paulus descripsit hunc in modum: Mororum succi sextarii tres, prius excoquuntur dum tertia portio fuerit absumpta, adiectoque mellis sextario rursus incoquuntur ad mellis spissitudinem. Composita autem primum authorem habuit Eram, & refertur à Galeno lib. 5. τῶν κατὰ τόπους. Succi mororum heminas sex, ad strigmentitiam spissitudinem coquito. Deinde tritam croci drach. i. myrrhæ drach. ii. omphacii drach. i. aluminis scissi obol. iii. mellis heminam vnam indito. Coctura fit vsque ad compagem mellis. Ipse autem Eras aliter etiam præparauit, hoc modo, vt croci drachma dimidia inijciatur, & passi hemina vna, & vini maris expertis austeri hemina vna.

Μόροχθος. lapis in Ægypto nascens, quem aliqui χισόν, nonnulli λευκογραφίδα nuncupant. Sic scriptum est apud Gal. lib. 9. Simpl. med. vbi agit περὶ τοῦ χισοῦ. Apud eundem alibi, itemque apud Dioscor. μόροχθος.

Μορόσυκος. ficus Ægyptia, quam alii συκάμορον appellant.

Μοσχίωνος ἀρτηριακή. describitur à Galeno libr. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Μοσχίωνος ἐμπλαστρός. describitur à Galeno libr. 2. τῶν κατὰ γένη. atque etiam ab Aetio lib. 14. inter emplastra cephalica, multisq; ab eo laudibus ornatur.

Μοσχοκάρυον. nux moschata. dicitur & μοσχοκαρύδιον & μυρεψική, hoc est vnguentaria, quod dum recens est, tota succo pingui & oleoso madeat, sic vt in vnguentum exteri possit. Calfacit & siccat ordine secundo.

Μόσχος. est preciosissimum odoris genus quod ex vmbilici animalis cuiusdam Indici vomica erūpit. De quo Aetius lib. περὶ τροφῶν δυνάμεως scripsit hunc in modum: Moschi diuersa sunt genera. Primatum tenet qui nascitur in ciuitate quadam dicta Toupar, quæ magis quam Chorasa ad Orientem spectat. Colore subflauo est. Eo deterior habetur qui ab India defertur, colore in nigritiem vergente. Sed & eo ignauior est qui à Senitis deportatur. Omnis in vmbilico cuiusdam animalis gignitur vno cornu præditi, maximi, capreæ similis. Siquidem cum Veneris stimulis agitur, ei vmbilicus intumescit congesto inibi crassiore sanguine: quo tempore & pabulo & potu fera abstinet, in terramque crebro voluitur, & vmbilicum exprimit sanguine refertū, qui post aliquod tempus concrescens, magnam odoris suauitatem adsciscit. Est autem calidus & siccus ordine tertio, ac partium tenuitate pollet. Imbecillas partes roborat, caput frigidum firmat, sed calidum offendit. Reuocat quos animus defecerit. Cardiacis affectibus opitulatur, quoniam cor confirmet, sed pallore vtērium membra decolorat. Probandi quibusdam ea est ratio: In peluim humore perfusam post examinatum trutina pondus immittunt, postea iterum æqua lance pondetant: si ad stateram reductum superferatur, syncerum & legitimum putant: sin degrauetur, spurium. Hæc Aetius.

Μοτὶν ἢ

Μοτὸς. linamentum seu linteum carptum quod vulneribus inditur. Sunt autē τῶν μοτῶν quinque differentiæ, quas ὁ εἰσαγωγῆς author recenset, στρεπτὸς, ξυστὸς, πλητὸς, ἐλλυχνιωτὸς, ἀριασποειτός: hoc est tortile, rasile, concerptum, ellychnio pudendoque simile. Inseruiunt autē hæ linamentorum species vlceribus, vulneribus, & reliquis apertionibus corporis, seu sicca indantur, seu medicamentis, quæ ob id ἔμμοτα vocantur, oblita, quæ intromittere oporteat, vel ad sistendum sanguinem, vel ad detergendum, siccandum, exedendū. Indita vero sunt his differētiis nomina partim à formis ac figuris quibus effinguntur, partim à materia ex qua cōstant. στρεπτὸν, hoc est tortile à forma nomen habet: ξυστὸν & πλητὸν, hoc est rasile concerptumque, ab ipsa linteolorum materia: hoc quidem concerpta, illud vero derasa: quare etiam aliquando simpliciter ξύσμα ἢ πλῆμα ὀθονίων, hoc est, rasura aut vulsura linteolorum, appellantur. ἐλλυχνιωτὸν vero dictū est, non quod ad lychni seu funiculi lucernarum similitudinem cōtorqueretur, sed quod ex ellychnio fieret. id quod ex Galeno apparet libro 13. meth. med. vbi ait: ἔξωθεν δὲ ἀρκεῖ μοτὸς, ἤτοι ξηρὸς ἢ ἐξ οἴνου, καὶ μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν μαλακῶν ἐλλυχνίων, οἷα τὰ δεῖ τὰ ταρσικά. hoc est, extrinsecus autem cōuenit linamentum, vel siccum, vel ex vino, præsertim autem quod ex molli ellychnio est, cuiusmodi sunt tarsica. Subdit autē, eiusmodi linamenta etiam vim quādam habere ad superexcrescentem vlcerum carnem cōsumedam. ἀριασποειτὸν autem vocatum fuit à pudendi humani similitudine. Verum præter hæc quinque linamētorum nomina, alia etiā apud veteres leguntur, vt apud Celsum λημνίσκος, quod ille in longitudinem implicitum linamentum interpretatur, & aliquando linamentum inuolutum & oblongum: & apud Aetium ἐμλινίσκος, quod linamētum

significat ad cunei parui similitudinem intortum, vel quod cunei modo ea quæ coniunguntur & adhærescunt separet.

Μυσοῦ τροχίσκος. pastillus apud veteres celebris, cuius descriptio habetur apud Paulum libr. 7.cap.12.

Μοχλεία. est ossis vel ossium à loco qui præter naturam sit, ad naturalem reductio. sic definiuit author def.med.

Μύαγρον. herba surculosa, tripedanea, folio rubię pallido, semine fœnigræci figura, oleoso. Alio nomine μελάμπυρον vocatur, quasi nigrū triticum. Galli vocant camelinam vel camaminam.

Μυάκανθος. sic dicitur syluestris asparagus, qui & πετραῖος & corruda vocatur à Latinis.

Μύδησις. putredo. Vitium est omnium partium commune, quę putrescētes humore aliquo madent & defluunt. venit ἀπὸ τοῦ μυδᾶν, quod grammatici & σήπεσθαι & διυγραίνεσθαι interpretantur. adeo vt ἡ μύδησις nomē ijs competat quæ putrefacta liquescunt & stillant. Ac quanquam omnibus, sicut ἐν τῇ εἰσαγωγῇ habetur, partibus communis sit ἡ μύδησις, in oculis tamē ante omnia vsurpatur, eorumq; præsertim palpebris, quę adipe tumētes humorem assidue remittunt. Vsus est ea voce Dioscorides lib. 1. cap. de nardo, dicens eam conferre πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς μυδήσεις τῶν βλεφάρων. hoc est, aduersus putredines palpebrarum quæ sunt in oculis. Ruellius glabras oculorum genas interpretatus est, habita potius symptomatis ratione quā essentię morbi, propterea quod remedii causam statim subiungat Diosc. scribens, σύφουσαι καὶ δασύνουσαι τὰς βλεφαρίδας. hoc est, adstringentes & densantes palpebras. Nam cum propria τῆς μυδήσεως natura cōsistat in superfluo humore, facile fit vt inde pili defluant: eos autem nardus retinet adstringendo & densando, & proinde humorem illum superfluum atque vitiosum, in quo morbus positus est, siccando: Mallem dicere, superfluo humore redundantes palpebras.

Μυδρίασις. morbus est pupillæ, quæ cum à naturali colore nihil euariet, multo tamen quam consueuit, latior est atque effusior, adeo vt aliquando ad iridis circulum pertingat. Eo malo visus quandoque in totum adimitur, nonnunquam impeditur, vt omnia minora quam sint esse videantur, diffuso scilicet eo spiritu per quem videtur. Causa huius est humorū influxus siue paulatim factus siue repente coaceruatus, à quibus tunica ἡ ῥαγοειδὴς distenditur, & pupilla effunditur, atque dilatatur, aciesque eius hebescit. Non multum à pupillæ resolutione morbus hic distat, & non nisi difficillime eliditur. Cum enim tunica ἡ ῥαγοειδὴς membranosa sit, vbi semel distenta fuerit, induratur, neque facile postea contrahi potest. Accidit præsertim pueris propter tunicarum mollitiem atque imbecillitatem. Sed & qui natura nigros oculos habent, magnis sunt pupillis, ideoque in hanc affectionem prompte incidunt. Eadem vero etiam πλατυκορία, hoc est pupillæ dilatatio, appellatur. Cæterum μυδρίασις dicta est, vel ἀπὸ τοῦ ἀμυδρῶς ὁρᾶν, à visu obscuriore, quasi ἀμυδρίασις: vel ἀπὸ τοῦ μυδᾶν, τουτέστιν ἐγχεῖσθαι, quod pupilla superfluo redundet humore.

Μυελός. medulla. Est substantia simplex, humida, pinguis, alba, sensus expers, in cauis ossibus contenta. Ipsa licet exanguis sit, ortum tamen habet ex sanguine in ipsas cauitates per venas illabente. Euadit autē candida & veluti spermatica, quod ab ossibus eiusmodi mutationem accipiat. Sic mammæ lac generant candidum, & adenes humorem dealbant quem intra se cōtinent, testesque similiter. Est enim benignum ossium excremētum, quod illa intra suas cauitates reponunt, nō tam vt excrementum, quam vt aliquando sibi vsui futurum. Siquidem & proprium ossium nutrimentū est, & ossa motibus aut aliis de causis violentis incalescentia & arefacta reficit: tunc enim illa medullam suam veluti resorbent. Ex quo plane intelligitur medullam, quę calore & siccitate ossium absumitur, eorundem frigiditate & humiditate fieri & coaceruari. Cuius rei hoc etiam argumentum est, quod corpora quæ multo sepo & pinguedine abundāt plus medullæ coaceruent quam sicca. Ob eam enim causam leo omnium animalium calidissim⁹ siccissimusque, omnium ossium medulla carere creditur, quod sicut scripsit Aristoteles histor. animal. lib. 3. cap. 7. ossa tam dura densaq; habeat, vt attritu ignem, silicis modo, reddant: alia vero fortia ferociaque animalia pro caloris siccitatisque ratione, ossibus duris densisque esse, & parum medullæ continentibus. Hinc etiam factum arbitror, vt ossa digitorum quæ Galeni seculo solida & cauitatis medulleque sensui manifeste erāt expertia, nūnc propter corporum & ossium præsertim imbecillitatem & laxitatem, parum caua & nonnihil medullata videantur. Talis quidem medulla est proprie appellata. nam quæ spinalis dicitur, improprie dicta est.

μυελὸς ἐγκεφαλίτης. medulla cerebralis. sic dictus est à quibusdā ὁ ἐγκέφαλος, id est cerebrum, quod eius substantia, vt ait Plato, medullæ quædam species sit. Alii vero nō ἐγκεφαλίτην, sed μυελὸν ἐγκεφάλου maluerunt appellare. vide ἐγκέφαλος.

μυελὸς ῥαχίτης. medulla spinalis. Est substantia medullosa, cerebro similis & cerebello continua, per rhachim totam descendens & neruorum prope omnium principium. Hanc μυελὸν improprie veteres appellarunt: sola enim quæ in ossibus continetur sensus expers, proprie medulla dicitur, hæc vero improprie scilicet ob id solum quod intra spondylos tanquā intra ossa contineatur, & substantia coloreque sit medullæ similis. Itaque medulla quidem dicta est propriæ substantiæ nomine, vt ait Galenus, hoc est, substātiæ similitudine (licet proprie dicta

dicta ossium medulla, sit dorsali medulla & cerebro humidior, mollior, dulcior, pinguior, iucundior) ad alterius autem differentiam ab aliis νωτιαῖος, aliis ῥαχίτης, aliis διαυχένιος, aliis ψοΐτης. Illa namque per ceruicem, dorsum, lumbosq; descendit, & totam rhachim implet, semper seipsa & durior & minutior reddita. Oritur ex cerebri totius basi, eique corporis substantia similis est, & eiusdē cum eo generis, neruosque vt & cerebrum producit, donec velut effœta desinat in finem breuem, acutum, simplicem cum coccyge. Nerui autē hi subiectas cerebro partes mouent & sentientes efficiunt. vt planè constet spinalem medullam partibus capiti subiectis tanquam cerebrum esse, & multa cum cerebro habere communia; substantiæ similitudinem, principium neruorum, sentiendi vim prope parem, & præterea meningas duas, vnam tenuem à tenui meninge cerebri ortam, quæ vasa ipsam nutritura colligat, & substātiam eius admodum mollem, cerebro tamen non paulo duriorē constringit, alteram crassam, à crassa similiter cerebri meninge prodeuntem, quę tenuem ambit & munit contra spondylorum duritiem. Nec tamen propterea medullam hac cum cerebro eandem esse censendum est: habet enim vtrumque quædam propria & discrepantia. Nam cum cerebrum pulset atque moueatur, quanquam osse immobili contineatur, medulla tamen non mouetur, tametsi à spondylis mobilibus continetur, nullumque habet medium interuallum, vt cerebrum, sed præter meningas duas, tertiam, qua cerebrum caret, tunicam neruosam, validam, crassam, asperam, humore circumfusam viscoso. Hæc non modo duas illas meningas, sed etiam spōdylos & totam rhachitidem vestit, & contra motus violentos & iniurias alias omnes tum internas tū externas tuto communit. Nascitur autem ab osse occipitis, quo loco spondylis committitur, & ad imam vsque spinam, sicut & ipsæ meninges, excurrit.

Μυοκέφαλον. species est τῆς προπτώσεως: sic autem dicitur parua adhuc & incipiens, & capiti muscæ similis, vnde & nomen habet. Nam cum vlcera, quæ erosa vel rupta cornea tunica acciderint, profunda euaserint, portio vueæ excidit, quodque prolapsum est nigrum aut cœruleum apparet, in circuitu verò circa fundum eius partis quæ procidit, labra erosæ ruptæve corneæ candida apparent, eoque magis si quod prolapsum est induruerit, & corneæ tunicę labra callum cōtraxerint. Cæterum prolabente vuea, pupilla omnino diuellitur, adeo vt vel nullo modo appareat, vel alio prorsus situ & figura. Et his quidem notis τὸ μυοκέφαλον ἀπὸ τῆς φλυκταίνης distinguitur.

Μυοχάνη. epitheton est hiantis apud Hippoc. Si vero legas μυριοχαύνη, significabit in millibus laxatam, vt annotat Galen. in suo Lexico. Apud Erotianum est μυελοχάνη.

Μυΐτης: sic dictum fuit à quibusdam τὸ ἰλάειν, sicut legitur apud Dioscor.

Μυΐας. dicitur à quibusdam ἡ χαυλιακὶς, vt habetur apud Dioscor.

Μύκη. μύσις. præculsio, conniuentia, apud Hippocr. sicut Galen. annot. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μύκητες. fungi. Sunt corpora quædam spongiosa, leuia, mollia, intus & foris cādida, è limo & acescente succo madētis terræ in ipso crepusculo excitata. Nicander eos ζυμώματα γαίης, hoc est fermenta terræ, appellauit in Alexipharmacis, quæ nos aliquando versibus Latina fecimus. Est enim fermentum aciditatis cuiusdam frigidæ particeps, habetque tantam cum fungis naturæ similitudinem, vt si caudice populi nigrę iuxta terram conciso, aqua resolutum infundatur, ilico fungi enascantur, quos ἀγαρικοὺς ab ipsa arbore appellant. Est autē fungorum duplex differentia: aut enim edendo sunt, aut lethales. Inter illos præcipui sunt βωλῖται, hoc est boleti, deinde ἀμανῖται. Ab his numerantur, ægiritæ, laciniæ, & ab ouorum similitudine ouati, sicut & à spongia spongioli. Omnes tamen succum gignunt pituitosum, frigidū, crassum, prauum & suffocantem, etiamsi quantumuis optime præparentur. Vitiantur autem multis de causis & euadunt venenati. Si enim rubiginosus clauus, si putridus aliquis pannus, si arbor noxia, si serpentis cauerna iuxta fuerit, & patescentes primum adhalauerit, perniciales fiunt. Namq; strangulationes laqueis similes inducunt, & animi deliquia & sudores frigidos, aut cholera, sicut Galenus lib. de euchy. & cacochy. prodidit.

Cæterum ab horum fungorum similitudine ἐπιφύσεις, hoc est adnata & excrescentię quędam, μύκητες siue fungi appellantur in vlceribus. Eas Galenus initio lib. 1. de locis affectis meningi læsæ fracto cranio accidere dicit, scribens ex his quę adnascuntur rebus, sedis affectæ notas peti, quoniam res adnascentes essentiæ proprietatem obtineant: quemadmodum, inquit, fungi, si fracto capite meninx fuerit affecta. Quibus & cōsentiunt ea quæ ab Alex. Aphrodiseo scribuntur problem. 86. libro 2. fracto scilicet cranio humores affluere, qui ossis frigore cōdensati in speciem fungi concrescunt, superiori parte ampliusculi, infra vero prætenues. Idem tamen Galen. commen. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν videtur fungos communes facere omnibus partibus exulceratis, vt palpebris, pudendis & reliquis, humorum crassitie eiusmodi efficiente, inquit, excrescentias quas vulgo fungos vocant.

Μυκτῆρες. nares. proprie dicuntur concauæ nasi partes vtrinque positæ, quæ meatum præbent spiritui & odoribus. Verumtamen quandoque totum etiam id membrum μυκτὴρ à medicis vocatur.

Μύλαι. fœminino genere dicūtur molares dentes à Gal. l. de Ossib. & l. 9. de vsu partium. Ab Aristot. vero l. 2. de hist. animal. & à Ru-

so lib. de partium hominis nomencl. dicuntur μύλαι genere masculino. vide γόμφιοι. hoc enim nomine etiam vocantur.

Μυλακρὶς. ἡ μύλη. hoc est mola, seu patella, de qua mox.

Μύλη: mola. Est os latum & rotundũ tori genu suprapositum. Ob figuræ similitudinem sic dictum est. Siquidẽ, vt mola pistrinensis, & rotundũ est, & ab anteriore parte lateribusque asperum. A quibusdam & patella & rotula Latine vocatur. vide ἐπιγονατίς.

μύλη. mola. Est caro informis & inutilis in muliebri vtero concepta. Ea interdum rudimentum cuiusdam formæ obtinet, sed inchoatum duntaxat. Cute vel membranis obducitur, intus venis abundat compluribus, sine ossibus, sine intestinis, sine visceribus. fit à semine imperfecto atque infœcundo, vt cui calor desit quantum adesse expedit ad fœtus conformationem, non tamen plane frigido humidoque. Siquidem ex eo nihil omnino effici potest. Quo fit vt mulier sola citra viri congressum molam non gignat, quoniam eius semen frigidius atque humidius sit, sed semen viri prætereа accedere oportet, naturali tamen frigidius, atq; ob id infœcundum, nec eo vsque progredi valens, vt hominis formam effigiet: id enim vegeti caloris natiui spiritusque opus est. Sed non sic gallinæ. solæ namque sine coitu oua ὑπηνέμια, id est subuentanea, concipiunt, quæ plane muliebri molæ respondent. In causa est siccior volucrum temperatura, humoris frigidi redundantiā in semine absumens. Attamen mola, quamuis prorsus inutilis, concepti fœtus speciem per initia exhibet, mẽses sistit, nauseas & vomitiones excitat, vterum attollit. Postea vero naturam proritat ad sui excretionem. Id quod sæpe quadragesimo die, interdum autem tertio mense contingit, vel multo etiam serius, adeo vt plæræque nouem decemve menses, aliæ toto etiam vitæ spatio eam in vtero gestauerint. Alimentum namque per venas vteri non aliter quam fœtus attrahit, eoque nutritur & augetur, vita perinde atque plāta prædita. Ab excretione vero puerperia citantur quæ λόχια vocant, lac in mammis colligitur, cæteraque contingunt vt in legitimo partu.

μύλη. mola. herbæ nomen, cui Gal. lib. 7. medic. simpl. radicem paruo bulbo similem assignat, vimque tribuit, Dioscoridis fretus authoritate, laxiorem vterum comprimendi. An sit eadem cum τῷ μώλυ, nemo certo affirmare possit.

Μυλικὰ. medicamentum dentium dolores sedans, inditum in dentem vel oblitum. sic dictum est à dentibus molaribus.

Μυλοῦν. πωροῦν, indurare apud Hippocratem: medici enim μύλην siue μόλην appellant scirrhum in vtero concretum, vt annotauit Erotianus.

Μύξα. mucor, mucus. Dicitur ab Hippoc. humor pituitosus, lentus & albus. Is in partibus exanguibus, ossibus & cartilaginibus colligi consueuit, cum ad eam imbecillitatẽ peruenerint, vt alimentum suum nequeant cõcoquere: sic enim veluti semicoctum quid relinquitur, non secus atque in oculis membranæ laborantes sordem eam reponunt quam λήμην appellant. Nec tamen is humor qui μύξα dicitur, perpetuo contra naturam est. Siquidem in omnibus articulis mucosum quendam humorem videre licet, vt inde & motio promptior & articulus iniuriis minus esset obnoxius, quod quæ sicca sunt abrumpi in motionibus facile soleant. eamque ob causam vertebrarum vincula μυξώδεα Hippoc. lib. de articulis appellauit. Sed contra naturam in iuncturis plærumq; ille succrescit, de quo scriptus est Aphoris. penultimus sectionis sextæ, atque etiam in vtero, vnde aborsus sequitur, quemadmodum Aphor. 45. sect. 5. scriptum est. Quamuis autem humor ille qui μύξα vocatur eiusdem plane generis sit cum eo quem βλένναν ipse etiam Hippocr. appellare consueuit, differunt tamen, quod μύξα dicatur ille proprie qui est in articulis, aut in spatiis internis cõtinetur: βλέννα vero, qui è cerebro per palatum & nares descendit. quanquam Galen. lib. 8. de vsu partium, quam antiqui βλένναν & κόρυζαν dixerunt, à iunioribus μύξαν vocari scripto prodiderit.

μύξα. prunorum species Galeno & Dioscoridi incognita, Actuario, Psello & Aetio frequens ad compescendas febres, leniendas pectoris asperitates, sedandas tusses & vrinæ difficultates, quas bilis aut æstus excitarit. Eius arboris ligno cortex dicitur esse albus, ramus virens, folio rotundo, amplo. fructus in racemo dulcis & candido lentore plenus cum interiore nucleo quasi oliuę siccatur. Ex eo lentore mucoso videtur illi nomen inditum fuisse: sed per diminutionem etiam μυξάρια appellatur. vulgo sebesten dici videtur.

Μυξωτῆρες. idem quod μυκτῆρες, à muco, arbitror, qui per nares exit. Et nares Sophocles etiam μύξας appellauit.

Μυοκτόνον. cognomen τ ἀκονίτου, quod mures, si ab ijs edatur, necet.

Μυόπλεον. dictum fuit à quibusdam τὸ θλάσπι, sicut habetur apud Dioscoridem.

Μυὸς ὦτα. vel μυὸς ὠτὶς. muris auricula. herba est caulibus pluribus ab vna radice, aliquatenus ab imo rubentibus & concauis, foliis angustis, oblongis, dorso acuto, elato, nigricantibus per interualla assidue geminatis atque in mucronẽ desinentibus, & tenuib⁹ cauliculis ex alarum sinu prodeuntibus, flosculo vt anagallidis cæruleo. radix digitali crassitudine, multis capillamentis fibrata. Sic dicta est quod foliis aures musculorum imitatur. Eadem ἀλσίνη vocatur, quod lucis opacisque gaudeat. Desiccat ordine secundo, nulla euidenti caliditate.

Μύωπες. sic dici à nonnullis τὸ σύμφυτον, Dioscor. author est.

Μύουρος ἡ

Μυουρίζων σφυγμός. decurtatus, aut mutilus, aut decrescens pulsus. Est pulsus systematicus decrescens. Esse quidem systematicum palam est, siquidem in pluribus pulsationibus magnitudine imparibus inæqualis est. Decrescit autem, quod in eo secundus primo, tertius secundo, quartus tertio, quintus quarto minor euadat, & sic deinceps plurimi. sic dictus est à figuris quæ in acutum desinunt, vt ait Galenus, vel quod similitudinem referat caudæ muris, vel παρὰ τὸ μειοῦσθαι ἀναλόγως: hoc est, quod minuatur instar caudę. vnde quidã μείουρον per diphthongum scribunt. Est autem pulsus μυούρου, hoc est decrescentis, duplex differẽtia. Nam vel non cessat decrescere atque minui donec omnino aboleatur & desinat prorsus moueri, qui ἐκλείπων μύουρος appellatur: vel cessat decrescere & minui, qui etiam duas habet differentias. alius enim in qua desiit paruitate, hanc perpetuò seruat, alius verò rursus augescit, quem μύουρον παλινδρομοῦντα vocant, & redit ad aliquam magnitudinem, eamque vel priori parem, vel maiorem, vel etiam minorem: ac nonnulli quidem qua ante proportione sunt imminuti, eadem rursus augentur, alii vero maioribus vel minoribus accessionibus vtuntur. Pulsus omnis μύουρος prouenit ab imbecillitate facultatis pulsificæ, quæ tanta est vt ei oneri sint admoti arteriæ digiti. Verùm ea imbecillitas in eo qui μύουρος ἐκλείπων dicitur, maxima est, neque enim se recipit & recolligit, postea in eo qui in qua desiit paruitate hanc seruat, minor vero vbi magnitudinem recuperat. Cæterum aliæ etiam à prædictis pulsus differentiæ μύουροι à medicis appellantur. Vna est cùm in vnica pulsatione & diuersis arteriæ partibus talis inæqualitas apparet, vt parte superiori arteriæ magnus, inferiori vero iuxta ægri pollicem paruus pulsus sentiatur, & hic μύουρος in vno pulsu dicitur. Altera vero est cùm in vno pulsu diuersisque arteriæ partibus inæqualitas sentitur, pulsu circa duos medici digitos medios magno, circa extremos vero minore apparente: hic ab Archigene μύουρος ἐπινενευκὼς siue συννενευκὼς dictus est, quo nomine voluit indicare eam quæ in diastole est breuitatem cum vtriusque extremi quadam conniuentia. Neque enim omnino intercidit, sed veluti reflexis vtrinque partibus in breue contrahitur magnitudine, estque μύουρος secundum vtrumque extremum.

Μυρεψικόν. medicamenti genus ex acopi cum vnguento temperatura confectum. Id ergo sicut acopo liquidius, ita vnguento crassius est: recipit enim aut ceram aut resinam, aut aliquid eiusmodi, quorum nullum in vnguenta admittitur. Habet præterea μυρέψικον quandam odoris suauitatem, per quam præstat acopis. Eius confectionis exempla habentur plæraque apud Galenum libr. 7. τῶν κατὰ γένη.

Μυρίκη. myrice, hoc est tamarice. Arbor est seu potius humilis frutex amerinæ ramis, folio angusto, carnoso & ferè pinnato. Duo eius genera, syluestris & satiua, illa omnino sterilis, hæc fructum ferens gallæ similem. Syluestrem Gallia bryariam vocat & tamaris. Vires habet incidendi extergendique, nec tamen manifeste siccat, sed adstrictionem quoque nonnullam obtinet. qua de causa decoctum ipsius lienosis prodest.

Μυριόμορφον. sic dicitur à quibusdam ἀχίλλειος σιδηρῖτις, vt habetur apud Dioscor.

Μυριόφυλλον. millefolium aut supercilium Veneris. Caulis est tener singularisque, radice vna, foliis fœniculi, læuibus, plurimis, vnde & nomen accepit. præterea subrubicundus & quasi arte expolitus. Exsiccat, adeo vt vulnera glutinet.

Μυρμηκία. formica. Est cutis excrescentia exigua, callosa & plærumque teres, basi latiore crassioreque. Hæc cum reliqua omnia habeat cum acrochordone similia, sola basi differt, quod ea acrochordoni angustior sit, intantum vt pẽdere videatur instar summæ chordæ. Celsus μυρμήκια genere neutro vocans scripsit verrucis esse similia (non distinguens verrucarum genus, sed acrochordonas, vt arbitror, intelligens) humiliora thymio durioraque, quæ radices altius exigunt maioremque dolorem mouent, infra lata, supra autem tenuia, minus sanguinis mittunt (namque acrochordon pro sui magnitudine sanguinem, si secetur, copiosum remittit) magnitudine vix vnquam lupini modum excedunt, & nascuntur aut in palmis aut in inferioribus partibus pedum. Paulus vero totum corpus præsertimque manus myrmeciis infestari prodidit. Ea si vel deradantur, vel constringantur, vel aliter attrectentur, sensum mordentis formicę inducunt. Inde illis inditum nomen est. Aetius vero addidit & coloris similitudinem, eaque atro colore perinde ac formicas videri. Plęrique τὴν μυρμηκίαν sessilem verrucam, quòd basi suæ tota insideat, dicunt, ad differentiam τῆς ἀκροχορδόνος, quem pensilem verrucam interpretantur.

Μυρμηκίζων σφυγμός. formicans pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis partibus arteriæ, formicarum motui similis. Hic pulsus est omnium minimus, & cum motus multos amiserit, in vnum eumque prorsus paruum desinit. Quocirca nec inæqualem omnino dicas, quanquam esse ex genere inæqualium verisimile est, sed inæqualitas tam parua est, vt sensum fugiat. Nomẽ inditum est, vt quidam volunt, quod perinde paruus sit atque formica: alii vero, quod eodem quo formica modo agatur, sicut & δορκαδίζων & σκωληκίζων à motionis specie appellantur. Sunt qui vtramque ob causam sic nuncupatum censeant. Vt vermiculans ab vndoso paruitate differt, sic formicans à vermiculante. Nõ enim aliud est formicans pulsus, quam vermiculans imminu-

tus: ficut vermiculans non aliud est, quam vndosus diminutus. Tres enim hos pulsus distinguit quantitas & magnitudo, nō qualitas. Est autem formicans mire paruus. nec eo minor alius, iuxtaque languidissimus plane ac creberrimus, non tamen, vt Archigeni visum est, celer, sicut Galen. lib. 2. de pulsuum dignotione demonstrauit.

Μυροβάλανος. glans vnguētaria. De ea veteres & recentiores diuersa scripserunt: veteres fructum esse arboris tradidere, magnitudine auellanæ nucis, vel vt alii, magnitudine & aspectu capparis. stomacho aduersatur. Cum hydromelite pota carnis eius drachma vna est vomitoria. Sed cū oxycrato iecur & lienē purgat. Cū aceto, quo maxime ad agendum excitatur, lepras, psoras, lentes, vitiligines, pruritū exterget, hepati & lieni indurato illinitur. Apud antiquos cortex eius premebatur odoris gratia: nucleus, authore Theoph. inutilis erat, caro autē ab aromatariis expetebatur. Cum enim eius succ⁹ inodorus sit, omnibus suscipiendis odoribus aptissimus est, vt insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum balaninum Dioscoridi dicitur. Oleo expresso quod reliquū est magma terreum & amarum, incidit, terget, cōtrahit, stipat, videturque id esse quod μυροβαλάνου πίεσμα Græci appellarunt, quo sæpe vtitur Galen. ad scirrhos. apud quem aliquando μυροβαλάνου tantum, aliquando μυροβαλάνου σαρκός, aliquando βαλάνου μυρεψικῆς leges: aliquando vero μυροβαλάνου ἄλευρον & μυροβαλάνου λεπύχανα & μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα καὶ σεσησμένα. hoc est, myrobalani corticē cæsum & resectum. Cæterū veterum myrobalanorū tres præcipuas differentias Plinius recenset, Syriacam, quæ in Arabia proueniret, & erat cādida, & à qua quod manabat oleum, optimum habebatur, quamuis paucum flueret. Thebaicam, nigrā, quæ olei copia præferebatur. Tertiā Troglodyticam omnium vilissimam. At Arabes recentiores quinque generibus myrobalanos distinxerunt, quæ veteribus ignota fuisse putantur & prunorum generi potius quam balanorum, id est glandium, assignāda, & quę nō facultatibus modo, sed alia ex aliis etiam arboribus nasci putantur. Sunt autem hæc: Lutea, quæ ex herbaceo colore flauescunt, spissa, ponderosa, exili nucleo, cute crassa. Refrigerant & bilem ducunt, vulgo citrina appellantur. Cærulea, quæ vulgus à colore Inda nominat, solida sine nucleis, oliuę forma: atram bilem deijciunt, & exhilarant. Tertio ordine collocantur Cepula, cæteris ampliora grauioraque, ex fusco rufescētia, carnosa, phlegmagoga sunt, visum illustrant, coctionē iuuant, pectus purgant, hydropicis conferunt. Ab his Empelitica censentur, cute ossibus hærente, lapillorum pene figura. Ea pituitam trahunt, ventriculum purgant & roborant, appetētiam reuocant, vomitum sistunt. Ab Actuario ἐμπλικὰξ & ἐμβελὶ dici vidētur, vulgus Emblica vocat. Postrema sunt Beletzica, eadem quasi forma qua Empelitica, vulgus Bellirica appellat: iuuant empyos, hæmorrhoidas & capilli defluuium.

Μύρον. vnguentum. Est medicamentū liquidius quo externę corporis partes inungi possunt. Constat medicamentis diuersi generis, vt liquoribus, adipibus, medullis. quæ si ita cum oleo misceantur, vt exactam olei spissitudinem acquirant, simplici vocabulo μύρα vel ἀλείμματα appellantur: sin autem ceram aut resinam, aut aliquid eiusmodi recipiant, & crassitie τοῖς ἀλοιφαῖς similia euadant, composito nomine μυράκοπα nuncupantur.

Μυροπισσόκηρον. medicamenti compositi nomen est alopecias sanantis, cuius meminit Soranus in pharmaci compositione quam citat Gal. lib. 1. τῶν κτ̀ τόπους. Nec tamen quale idipsum fuerit, Galen. certo videtur scire, scribens se existimare picem fuisse & ceram vnguento quopiam, vt gleucino, laurino, nardino, lentiscino, cedrino, eliquatam.

Μύῤῥα. apud Hippocratem Æolico idiomate dicitur ἀντὶ τῆς σμύρνης, vt Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit.

Μυῤῥὶς. herba est simillima cicutæ caulibus & foliis, radicem habet modice oblongam, teneram, rotundam, odoratam, cibo non insuauem. herbariis & officinis cicutaria dicitur. Calfacit secundo ordine, & nonnihil etiam extenuat. Radix mensibus mouendis & humoribus è thorace pulmoneque repurgandis idonea est.

μυῤῥὶς. etiam à quibusdam dictum fuit τὸ χεάνιον, vt habetur apud Dioscor.

Μυρσίνη. myrtus. Arbuscula est duorum generū. Vna, satiua, duplex, candida & nigra: altera syluestris. Satiua maior est, ramis flexilibus & lētis, rubro cortice, foliis lōgiusculis, perpetuoque virentibus, punicæ æmulis, quanquā in nigris nigriora, in candidis candidiora spectentur. Flores omnibus insident candidi, odorati: ex quibus, præsertim in Ægypto, aqua manat odoris suauitate eximia. Satiuarū vtrumq; genus baccas fert oblongas, agrestibus oleis quodāmodo similes, multoque quā syluestres myrti maiores. Cęterum syluestris myrti nomine non est intelligendus ruscus, qui & Diosc. & Plin. syluestris & acuta myrtus appellatur, sed vere syluestris myrtus, quæ sua sponte sine cultu oritur: in cuius genere alba quoq; & nigra reperitur, ita tamen, vt alba pura non sit, sed in purpuram incliner. Fuerunt & alia veteribus myrti genera, nobis quoq; non ignota, Tarentinū & exoticum, quorum Plin. meminit l. 15. c. 29. his verbis: Satiuarum genera topiarii faciunt, Tarentinā folio minuto, nostratem patulo, exoticam dēsissimo, senis foliorum versibus. Hæc non est in vsu, ramosa vtraq; alia. Constat myrtus contrariis substantiis. Vincit quidē in ea frigidum terrenum, habet vero etiam quiddam tenue calidum, vnde valenter desiccat. Ex ea paratur emplastrum quod μυρσίνινον vocant, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17.

Μυρσινοειδὲς.

Μυρτοειδὴς. sic à quibusdam dicitur prima species τῆς χαμαιδάφνης, quod foliorum magnitudine myrto similis videatur. Eadem etiam δαφνοειδὴς appellatur.

Μυρτίδανον. appellatur Dioscoridi virgultũ myrto adnascens, nodosum, inæquale, verrucosum, concolor, quod myrti caudicem perinde atque manus amplectitur. Adstringit vehementius myrto. Plinius quod syluestris myrti baccis factum est vinum, myrtidanũ appellat. Earum libra in tribus musti congiis deferuescit, donec duo supersint. Galenus virgultum & sobolem myrti ab eius radice erumpentem μυρτίδανον appellauit: alii μυρτίδα. Idem vero ἐν ταῖς γλώσσαις scripsit plærosque apud Hippocrat. μυρτίδανον piper dici existimasse, verum Hippocratem eo nomine fructum appellare eius plantæ, quem ab aliis piper nominari scribit.

Μύρτον. sic à quibusdam dicitur in muliebri pudendo medio suborta veluti caruncula, quę & νύμφη & κλειτορὶς vocatur, atque vbi multo magis increuit, κέρκωσις.

Μυρτοχειλίδες. extremæ pudendi muliebris margines carnosæ, quæ etiam πτερυγώματα appellantur.

Μῦς. musculus. lacertus. Est motus voluntarii instrumentum, prima simplicique carne & fibris constans. Propria enim musculorum substantia his duobus, carne & fibris, constituitur, vt scribit Gal. lib. art. med. Sunt autem fibræ positu simplices & secundum lõgitudinem vt plurimum exporrectæ. Idem vero initio comment. 1. in lib. de fract. ait corpus proprium musculi esse fibras à neruis & ligamẽtis prodeuntes, quas caro simplex cingit. Ob id Hippocr. eodem lib. musculos carnem appellauit. Quæ vero ad musculos vasa perueniunt, velut riui quidam sunt, qui non eorum substantiam complent, sed eis alimentum subministrãt, vt nutriantur & viuant. Tres igitur tantum propriæ musculi partes sunt simplices, neruus, ligamentum (à quibus mẽbrana musculos ambiens oritur) & caro simplex, ambobus in villos diuisis vndique circundata. Compositæ vero & totius musculi maximæ partes sunt, caput, quod & principium appellant, in quod neruus & ligamentum inseri solẽt, venter carnosus magis & musculum præcipue circumscribens, & finis ex quo tendo, & aponeurosis oritur, atque in partes mouendas inseritur. Nec tamen facile est tres istas partes in quibusdam musculis discernere, vt sphinctere & intercostalibus. Est autem musculus instrumentum motus voluntarii, qui in eo perficitur à neruo in eius caput inserto, & in varias fibras diducto sparsoque per vniuersum musculi corpus. Siquidem his contractis in seipsas versus caput suum musculus mouet, quæ est propria musculi actio. Sic enim contractæ, partem in quam tendo inseritur, versus caput attrahunt, sed sæpe multum varie, pro vario fibrarum situ. Musculo prope omni aduersus alter musculus, contrariẹ actionis author attributus est, vt flexori tensor, adductori abductor, leuatori depressor, clausori apertor. Pauci enim omnino sunt qui antagonista careant, vt sphincteres & diaphragma. Nec tamen numero, aut magnitudine, aut robore pares semper sunt musculi actionum contrariarũ effectores, pro partis mouẽdæ pondere aut actionis vehementia. Sunt autem musculorum differentiæ plures: aliquæ ab ipsorum substantia carnosa, neruosa, magis membranosa: aliæ à magnitudine, magnus, longus, latus: aliæ à numero partiũ, biceps, triceps, siue gemelli & trigemini: aliæ à figura, deltoides, rhomboides, scalenus: aliæ à partibus corporis, crotaphitæ, rhachitæ: aliæ à situ, anteriores, posteriores, interni, externi, recti, transuersi, obliqui: aliæ vero ab actione, vt sphincter & masseter, de quibus omnibus suis locis. Cæterum dictus est musculus, vel quod excoriatum murem forma imitetur, vel quod pisci (quod mihi videtur probabilius) quem musculum appellant similis sit. Dicitur alio nomine à Latinis lacertus, à quo lacertosus musculosum significat.

Μύσταξ. pars est faciei quæ supra labra est & infra nares. sed & barba ibi exoriens eodem nomine dicitur.

Μυῶδες πλάτυσμα. musculosa extensio, seu musculus latus. Est substantia tenuis & mẽbranosa, faciem prope totam & totum collum tegens atque mouens. Huic originem dat membrana quædam neruosa toti nostrę cuti subnata, hic vt in fronte & capitis parte aliqua carnosior effecta. Prodit autem ab aurium radice, occipite, spinis omnibus ceruicis, spina omoplatæ, acromio, claui & sterno, totusq; tenuissimus in faciei partes prope omnes fibris à tam diuersa origine variis inseritur, easque ob id in omnẽ prope partẽ mouet. Nullus ab hoc musculo detinetur articulus, quoniam nec in articulum etiam inseritur, verum buccas & cutim, quibus coalescit, solas mouet. hic in iis qui spasmo corripiendi sunt, primus omnium intenditur, & qui κυνικοί, hoc est, canini, vocantur spasmi, huius præcipue musculi affectio sũt.

Μύσι. vide μύσιν.

Μυσήλιον. antidoti nomen quæ & τετραφάρμακον dicitur, propterea quod ex quatuor rebus constet: Gentiana, aristolochia, baccis lauri & myrrha æquali põdere mistis. Commendatur ad arthritidem ex humore pituitoso contractam. Descriptio eius habetur apud Aetium lib. 12. cap. 47.

Μύστρον. mẽsura est liquorum apud Atticos, tres drachmas ponderales capiens siue cochlearia duo & dimidium, siue χήμην vnam & quartam ipsius partẽ. Eius nota apud Græcos fuit μ, cum υ desuper imposito.

Μυττωτὸν est intritum, siue pulmentum ex allio & nigra oliua cõpositum, quod in cibo mouet vrinam, ora venarũ patefacit & hydropicis vtile est, sicut habetur apud Dioscoridem cap. de allio, & apud Galenum ἐν ταῖς

γλώσσαις. Alii, vt scribit Erotianus, placentas interpretantur ex olere confectas: alii autẽ τὸ λεγόμενον ζωμὸν. Dicitur, inquit, παρὰ τὸ μυσάττεσθαι τὴν δυσωδίαν, ὡς ἂν μυσακτόν. est enim gustanti aspernabile.

Μύξις. vocatur ab Hippocrate quod est in ore sepiæ atramentum, & piscis quidam, sicut Gal. ἐν τῇ γλώσσαις annotauit.

Μυώδης πλάνησις. vide post μῦς.

Μύωψ. is dicitur qui à primo ortu oculis propius admota videt eaque prope oculis contingit, & limis semiclusisque oculis aspicit, etiam si parua sint: remota vero, quamuis magna videre non potest. Vitium oculorũ est congenitum ab imbecillitate spiritus visiui, eamque ob causam incurabile: eo differt ἀπὸ τῆς νυκτάλωπος, qui non natura, sed ex morbo talis euasit. μύωπας Græci vocãt quasi minus vidẽtes; Latini lusciosos & luscitiosos & nuscitiosos appellãt, vt Budæus annotauit. Affectio ipsa μυωπία nuncupatur, & aliquando μυωπίασις.

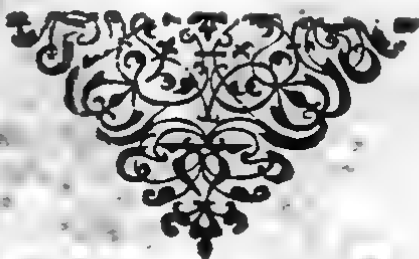
Μῶλυ. frutex est folio graminis humi sparso: flore albæ violæ simili sed minore, lactei coloris, caule candido, quaternũm cubitorum, in cuius cacumine inest aliquid quod allii speciem referat. radix est oblonga, bulbosa. Hoc verum est moly, idem cum τῷ μώλῃ cuius Galenus libr. 7. simpl. medic. meminit. Ab eo diuersus est frutex ab vna radice cõplures virgas fundens, foliis multo longioribus & tenerioribus quam rutę, graui odore, cãdido flore, capitellis amplioribus paulo quam satiuæ, tripliciter diuisis, in quibus semen triquetrum, subrufum & amarissimũ sapore. Hoc quidem genus quidam nuncupant moly, vt Cappadoces & Galatæ, quoniam à vero moly non omnino discrepet eius facies, radice videlicet pulla & candido flore. Alii armela, Arabes harmel, Syri besasam, Græci πήγανον ἄγριον, hoc est syluestrem rutam, vocant. Eiusmodi est μῶλυ Homericum, ab eo decantatum Odyss. κ.

Μώλυζα. apud Hippocratem significat allium, simplex caput habens & non diuisum in spicas, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Apud Erotianum μῶλυξ scribitur. Sunt qui τὸ μῶλυ, inquit Galenus, interpretentur.

Μωλυόμενα. dicuntur apud Hippocr. τὰ κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα, hoc est, paulatim extabescentia, sicut Galenus annotauit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μώρωσις. fatuitas, stultitia, stoliditas. Est deficiens seu infirma motio facultatis ratiocinatricis. Ad eam quidem facultatem proprie pertinet fatuitas, non tamen reliquæ principis facultatis actiones integræ sunt, sed pariter imperfectæ: nam & parum apte imaginantur, nec probe meminisse solent fatui, quippe qui cerebrum non habere vulgo dicantur. Atque ita rem se habere declarat Paulus Æginetà libr. 3. cap. 11. scribens dici μώρωσιν, cum & ratio & memoria male fuerint affecta, & ab iisdem causis eam fieri à quibus & memoriam & rationem lædi contingit. Similiter & Aetius ex Rufo & Galeno scribit μώρωσιν esse, quãdo vna cum memoria etiam ratio periit. Quibus quidem authoribus ἡ μώρωσις non est simplex affectus, sed rationis primum, deinde vero & memoriæ. Quæ eam inducunt, in Prorrhet. sect. 2. dicuntur μεμωρωμένα, hoc est, τὴν μώρωσιν ἐμποιοῦντα τῇ διανοίᾳ, sicut Galenus explicat. Eiusmodi sunt vel minus idonea decensque cerebri conformatio, vel frigida intemperies, aut frigidus aliquis & pituitosus humor in cerebro collectus, vel medicamẽta quæ foris imposita caput modice refrigerant. Neque enim μωρώσεως causa tam vehemens magnaque est quam τῆς ἀνοίας, quæ eiusdem facultatis abolitionem priuationemque significat. Eo enim discrimine ἄνοια καὶ μώρωσις distinguuntur. Iam vero differt ἡ ἄνοια ἀπὸ τῆς παραφροσύνης, quod vt scribit Galenus, illa quidem abolitio fit, hæc vero functionis ratiocinatricis aut imaginatricis etiam deprauatio, quodque, vt ait Aetius, ἡ μώρωσις ἀκόλουθα λέγει καὶ πράττει: hoc est, stultitia consentanea dicit & facit: delirium autem, quod & λῆρος & παραφροσύνη vocatur, non seruata rerum consequentia, alium alii sermonem implicet qui nihil ad rem faciat. & delirium quidem vt plurimũ senibus, μώρωσις autem & pueris & adolescentibus & reliquis ætatibus à morbo accidat.

IO. GOR-

IO. GORRAEI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM

TO N.

Ναξία. dicebatur apud veteres ἀμυγδαλῆ, vt scribit Atheneus, quod in Naxo insula amygdalę prę stantissimæ nascerētur.

Νᾶπυ. idē quod σίναπι, sic dictū quasi νάφυ, vt interpretatur Athenæus, quoniā nō sine natura sit, sed acri & proinde incōmoda donetur. addit, vel quod pusillo sit corpore: sicut ἀφυὴς Græci dicunt quod natura priuatū sit, vnde piscis ἀφύη denominatur. Alii νᾶπυ per priuationem, videlicet νήπυν, quasi immite dici volunt, quoniā, acrementi vehementis particeps sit. Est enim feruidum sinapis semen & acerrimum.

Νάρδινα κολλούρια. sunt differentiæ quædam collyriorum, sic dictæ quod nardo constēt. Eorum & diuersi modi sunt, sic diuersæ facultates habentur quædam eorum formulæ apud Paulum & apud Aetium.

Ναρδῖτις. sic magis quā νάρδος vocatur nard⁹ mōtana, q̃ apud nos, inquit Gal. nascitur, vt quę multo sit inferior Cretica, Celtica & Indica.

Νάρδου κρί

Νάρδος. est frutex graui & crassa radice, sed breui ac nigra fragiliq;, quamuis pingui, situm redolēte, vt cyperi aspero sapore, folio paruo densoq;, cacuminibus in aristas spicatis. Duo sunt eius genera, vnū Indicū dicitur, alterū Syriacū, non q̃ in Syria proueniat, sed quod montis, in quo ille nascitur, altera pars Syriā, altera Indiā spectet: parte autē ea quæ ad Indiā vergit, quia Gāges fluit, quę nardus circa eū nascitur, γαγγίτις siue γαγγιτικὴ dicta est, procerior quidē reliquis propter loci humiditatem, sed minus odora. Est & alia nardus ὀζαινῖτις vocata, quod viruletū expiret odorē. Dicitur etiā nardus alia σαμφαριτική, à regione in qua oritur, pumilo frutice, grādi spica, cādida, odore hircino, quod aliqui ψευδόναρδον esse suspicati sunt. Fuit etiam apud antiquos celeberrima νάρδος κελτική (de qua inter se Ruellius & Marcellus dissident, sitnè ea quam Latini saliuncam appellāt) foliis longiusculis, flauescentibus, flore luteo, nascēs, in Liguriæ alpibus. Nascitur autem cum ea semper herba quædam quæ τράγος, hoc est, hirculus, appellatur, à grauitate odoris, sed sine cauliculo est & candidior, minoribus foliis, radice neque amara neque odorata. Est & genus nardi montanæ, quę aliquibus θυλακῖτις aut πιεὶς, Galeno πυλαΐτις appellatur. ramulis & folio eryngii, sed minoribus, neque scabris & aculeatis, sine caule, sine flore, sine semine, radice nigra, duobus aut pluribus hastulæ regiæ bulbis, sed gracilioribus & minoribus, cui vires cū Celtica pares sūt.

Νάρδος ἀγρία. à quibusdam dicitur τὸ ἄσαρον, vt Dioscorides scripsit.

Ναρθηκία. dicitur apud Theophrastum genus vnum ferulæ humilius.

Νάρθηξ. ferula. frutex est caule assurgens tricubitali vt plurimum & multum leui, fungosa medulla pleno, folio grandi, molli, multifido, caulem amplectente, vt in arundinibus. Duo ei genera Theophrastus reddit, νάρθηκα vocat adsurgentē recte, ναρθηκίαν semper humilem, quæ ab aliquibus ferulago dicitur. Semen eius extenuat calfacitque, medulla viridis adhuc adstringit.

Νάρκαφθον. ex India defertur corticosum, simile sycomori libro: quod iucundi odoris gratia suffitur. Vide & Νάσκαφθον.

Νάρκη ἡ

Νάρκωσις. torpor. stupor. Est sensus motusque diminutus neruosarū partiū. Symptoma est tactus nō exquisiti in partib⁹. sensu prędititis, sed debilis, cū motu pariter debili & languido. Galenus initio lib. 2. de sympt. causis inter deprauati motus symptomata recēsuit, quæ naturæ & morbo cōmunia existūt, hoc est, quæ citra naturæ operā fieri nō possunt. Est enim stupor ex morbo & facultate mistū symptoma, ita vt morbus quidē vrgeat, sed facultas aliqua ex parte reluctetur. Quo fit vt quibus membrū aliquod stupidū est, ii quicquid tetigerint, obscuro & hebeti sensu percipiāt, neq; perfecte & sine dolore moueri possint. Si nāque morbus virturē prorsus superet, nullo modo corpus vel partē eius stupore correptam sustinere poterit: sin virtus vincat, nulla in re laborabit. At si veluti pugna quædā fit, mouebitur quidē mēbrū, sed ægre, atque si iubeas vt, cum læsum membrum extendunt, ipsum extensum seruent, nequeunt: siquidem propter sustinentis virtutis imbecillitatem, naturali pondere deorsum decidit. Vt autem in motu, sic & in sensu media dubiaque affectio est, eo non prorsus extincto, sed admodum obscuro & hebeti. Ex quo patet stuporem ab apoplexia & paralysi differre, in quibus propter causarum magnitudinem sensus motusque in totum abolentur, cum in stupore aliqua tantum ex parte minuantur. Qua in re magna in excessu defectuque differentia est, pro causarum inæqualitate. Magna namque causa magnum stuporem, parua paruum, mediocris mediocrem mouet. Quamobrem non immerito dictus est via qua ad paralysim itur, vel parua etiam paralysis, propterea quod sola causarum magnitudine differre videantur. Sunt autē corporis plures causæ. Ac in primis quidem refrigeratio ab intemperie aut frigidis me-

dicamentis inductæ durities ac crassities immodica ab alimento multo, crasso, lento, aut frigore violento & adstringente: aut vitæ ignauia, aut solitæ excretionis suppressione. Compressio ab aliquo corpore duro neruis extrinsecus appresso, vt vinculo, sessione, innixu, compressu manuum, vicinæ partis phlegmone, scirrho, osse fracto vel luxato: adhæc obstructio neruorum vndecumque inducta. Siquidem ob eas causas animalis facultas à cerebro in neruo transmitti solita per illos penetrare nequit constrictos, crassos, pressos, obstructos, vt solis radii per aërem tenebrosum, caliginosum, fumidum, & per aquam limosam splendorem syncerum transmittere nequeunt. Eædem autem causæ, vt ante diximus, si maiores fuerint, pro stupore paralysim excitant: vtriusque enim causa continens est nerui affectus maior minorue ex harum causarum aliqua natus, animalem facultatem à cerebro in eum descendere impediens. Præter eas autem alia causa est, contactus videlicet torpedinis marinæ, quę non tā earum causarum aliqua quam occulta quadam & indicibili proprietate stuporem tangentibus inducit, à quo effectu νάρκη pariter à Græcis, vt & torpedo à Latinis dicta est. Est autem torpor interdum totius corporis, hoc est τῶν κώλων: interdum vero certæ cuiusdam partis, vt qui in ore & dentibus fit, quem peculiari nomine ἀιμωδίαν nuncupant.

Νάρκη. dicitur à quibusdam Centaurium magnum, vt habetur apud Dioscoridem. Quoniam vero Centaurium à quibusdam dicta est Gentiana, quidam ipsam etiā Gentianā νάρκην vocarūt, vt scribit Dioscorides.

Νάρκισσος. planta est cui folia porro similia, tenuia, multo minora & angustiora, caulis vacuus & sine foliis supra dodrantem attollitur: flos albus, intus croceus, in quibusdam purpureus: radix intus alba, rotunda, bulbosa: semen velut in tunica nigrum, lōgum. Radix siccat vehementer, adeo vt maxima vulnera conglutinet, simul tamen abstergendi & attrahēdi vim quandam possidet.

Ναρκώδης ὀδύνη. stupidus dolor. vide ὀδύνη.

Ναρκωτικὰ φάρμακα. stupefacientia medicamenta. Sunt medicamenta frigida doloris sensum adimentia. Cùm enim plures sint stuporis causæ, quas ante exposuimus, attamen medici in medicamentorum vsu ad mouendum stuporem sola frigida vsurpant, quæ calorem natiuū spiritumque (quibus duobus omnia vitæ munia peraguntur) vel extinguendo vel repellendo, partem cui fuerint admota, sensu priuant. Nam sine spiritu animali nihil omnino sentire potest. Id autem non omnia frigida præstare possunt, sed ea modo quæ quarto excessu eiusmodi sūt, vel vt minimum tertii refrigerantium ordinis mediū superant, vt mandragorę radix, alterci semen & papaueris succus. Itaque quam sit periculosus eorum vsus, nemo nō intelligit, vt quæ partem cui admouentur, nisi diligenter medicus prouideat, mortificent. Quod ne accidat, commodissimè iis calida quædam miscentur, quibus non modo tale periculum declinatur, verum etiam ipse affectus mitigatur, aut humores concoquuntur, discutiuntur, inciduntur, attenuātur, aut tota substantia alterantur, præterquam quod efficiunt vt vis etiam stupefacientium penitus subeat, quę propter partium quam frigida habeat crassitiē in summo tantum corpore subsisterent. Ex iis ergo patet plures esse sopientium medicamentorum differentias: primum quidem quod alia simplicia sint, alia calidis mista: & horū rursum alia plus, alia minus calidorum medicamentorum continere. Omnia mitigando dolori adhibentur, si ex eo vires resoluūtur, atque inde vitæ periculum impendet. Interim enim dum doloris cessatio est, vires robur recolligent, quo & morbo resistere, & curationis spatio sufficere valeant. Est enim in vsu eiusmodi medicamentorum scopus & terminus, vt vires custodiātur, in quo consistere debet optimus medicus, qui vt crudelis est, si ægrum doloribus confici patiatur, nihilique eos faciat, ita si eius deliciis nimium indulgeat, & ad leuissimos dolores commoueatur, adulator habendus est. Ergo veluti in rebus omnibus, ita hic quoque consilium illud sapientis qui, ne quid nimis, dixit, complectemur. Quippe si remediis morbi propriis ægrum curatū iri speramus, abstinendū ab eiusmodi medicamentis est: sin ex vigiliis & viribus resoluendis discrimen est, iis vti licet. Quamuis enim certo constet corporis habitum nonnihil ex iis lædendum, læsionem tamen quam mortem potius eligere oportet. Hac nimirum persuasione Galenus, tametsi omnium maxime, vt scribit, ab vsu grauiter sopientium abhorrens, aliquando tamen ea & colicis exhibuit (Sunt autem hæc omnium valentissima, vimque stupefactoriam prędominantem habent, cum in aliis aromata, & odorata atque vrinam cientia semina plurima cōtineantur) & iis qui vel oculorum, vel aurium, vel aliarum partium vehementissimo dolore cruciabantur, cumque æger ex tenui destillatione, vigiliis & vehementi tussi vrgeretur, facile noxam eorum, si quis semel esset vsus spatio emendatum iri ratus. Sed cùm ea inter se dissideant, quæ plurimum sopientium in se habent, ea ad præsens quidem magis sunt efficacia, cæterum valētem & remediis rebellem in ægrotantis corpore frigiditatem relinquunt. Quę horum in se habent minus, calfacientium vero sibi admistorum plurimum, ea quāto sunt ad præsens minus efficacia, tāto in futurum minus sunt noxia. Omnia tamen id genus magis sunt salubria, si post annum à compositione sumantur. Philonis vero medicamētum etiam si duorum triumue aut quatuor annorum sit, multo sane est melius, sed nec inutile tamen sequentibus annis ad decimum vsque,

que, sed tanto minus stupefacit, quanto est vetustius. Eorum vsus inquit Galenus, optimus est, vbi mordens humor est qui affligit. Cui vt aduersissima sunt quæ extenuant & calfaciunt, ita commodissima quę eorum tenuitatem cogunt atque crassant, & præterea vehementem calorem refrigerāt. Vbi vero crassi glutinosique humores exuperant, alienissima sunt quæ torporem inducunt, cauendusque magnopere in eiusmodi affectibus eorum vsus est, modo ne æger ex dolore periclitetur.

Νάσκαφθον ἢ νάρκαφθον. Inter aromata recensetur quæ ex India olim deportabantur, corticosum natura, & putaminibus arboris mori. nūc solo nomine nobis cognitum est. Paulus lacaphthi meminit inter ea quæ magnū cyphi heliacum dictum constituunt, & corticem piceæ vel alterius arboris existimat. Idem forte est cum nascaphtho.

Ναστός. nomen est eius generis arundinum, ex quo sagittæ factitari solent, vt Dioscorides scribit.

Ναυτιώδεις. dicuntur ab Hippocrate effusiones sanguinis, quas etiam ἀσχημόνας appellat. Translatum nomen est ab iis qui in nausea sanguinem vomunt, vt scribit Galen ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ναυτία. nausea. Est deprauatus motus facultatis expultricis, quo nititur per os excernere quæ ventriculo sunt molesta. Id quamuis præter naturam symptoma sit, tamen naturale dicitur à Galeno lib. 5. de locis affectis, quod scilicet natura eo donauerit animalia, vt & tussi & sternutamento, quo noxia à se depellerent. Sed sternutamentum quidem cerebri est, tussis pulmonum, nausea vero pertinet ad ventriculum, nec eum quidem totum, sed partem eius superiorem, quemadmodum & vomitio, sicut suo loco dictū est. Non est autem aliud nausea quam inanis quidem conatus vomendi: vbi enim ventriculus vel copia grauatur, vel qualitate mordacis cuiusdam rei offenditur, & eorum excretionem natura molitur, si partes imæ valent, superiores autem imbecilliores fuerint, primum ea vel eorum partem à fundo ventriculi ad stomachum vsque attollit, & vacuare per os nititur. quod si faciat, vomitio succedit: sin autem per imbecillitatem aut materiæ lentorem, crassitiem & contumaciam vomitio nulla fieri potest, manet quidem voluntas conatusque euomendi, sed plane irritus atque inanis. Hic nausea proprie dicitur, præceditque fere semper vomitum, sicut & tussim ὁ κέρχνος, sed non ita vt vomitus post nauseam perpetuo sequatur, maxime si causa parua est quæ nauseam excitauit. Ac quanquam nausea proprie ventriculi sit, attamen per metaphoram etiam de venis sanguinem fundentibus Hippocr. lib. περὶ ἀγμῶν, ναυτιώδεις καὶ ναυτίας dixit, cum illæ veluti nauseabundæ sanguinem expuunt & quodammodo vomunt. quod vitium idem paulo ante in venis ἀσχήμονα appellauerat, vt annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Νάφθα. naphtha. Est bituminis colamen & flos, coloris candidi. Itaque bitumine tenuior est, & ignem ad se, vel è longinquo celerius trahit. Plus enim in se igneæ substantię habet, quam reliqua bituminis genera. Eo vti ad lucernarum lumina olei vice, vetus est & multis in locis vsitatum, sicut in Sicilia in Agrigentino agro, vnde oleum Siculū dictum est. Est autem νάφθα Babylonicum nomen. Vis naphthæ eadem est quæ & omni bitumini, sed propter substantiæ tenuitatem efficacior.

Νεανίσκος. iuuenis. Is dicitur qui in florenti ætate est, quæ ἀκμὴ dicitur. Eadem enim est ἡ τῶν ἀκμαζόντων καὶ ἡ τῶν νεανίσκων ἡλικία, hoc est florens & iuuenilis ætas. Terminatur, vt scribit Galenus in aphor. 30. libr. 3. quinta septimana, id est, anno tricesimo quinto: incipit autem, vt idem annotauit in aphor. 9. libr. 5. ab anno vigesimo quinto, desinente scilicet adolescentia, quæ ἡ τῶν μειρακίων dicitur. Ea ætate quia corporis robur maximum est, ideo νεανικῶς dixit Hippocrates in Prorrhet. αἱ ἐκ τῶν ῥινῶν ἢ σφοδρῶς ἢ ἰσχυρῶς, vt Gal. comment. 1. annotauit. Vide ἡλικία.

Νεαπολίτου φάρμακον. capit stimmeos, cadmiæ, chalcitidis, misyos, xenici, singulorum pares portiones. minutim cōtunduntur, & melle respersa torrefiunt. Læuigata vsui sunt. vtitur eo Paulus περὶ μιλφώσεως τῶν βλεφάρων.

Νειαίρη. ἡ κάτω καὶ ἐσχάτη κοιλία: hoc est, venter inferior & postremus. quanquam Homerus Iliad. ε non dicit simpliciter νειαίρην, sed νειαίρην γαστέρα, eo versu:

> Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ πάγη δολιχόσκιον ἔγχος. τουτέστι τῇ νεάτῃ, hoc est, postremo seu imo.

Νείλου. nomen est malagmatis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 18.

Νέον. τὸ νῦν. hoc est, nouū vel nuper, apud Hippocrat, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Νέκταρ. dicitur vini mulsi genus ex musto confecti, hoc modo: Mustum quousq; ad dimidias fere resideat, excoquitur, & in decem eius sextarios vnus mellis Attici miscetur, post in cadum transfunditur, gypsatoque vasis spiraculo in vmbra reconditur. Verum inflationibus obnoxium esse perhibetur & stomacho aduersum, daturque alui ciendæ causa. Author Const. Cæsar libr. 8. de agricult. Ex eo medicamenta multa nectarea dicta sunt, inter quæ habetur νεκτάρεια ἀκόπος descripta à Galeno libr. 8. τῶν κατὰ τόπους, ita dicta vel à nectare, vel ab helenio quod recipit, quod nectarium à quibusdam vocatū fuit, ex quo νεκταρίτης οἶνος apud Dioscoridem, quod ex nectario, id est, helenio, fieret. Est & νεκτάρειον ἔκλειγμα colicis, pleuriticis & dyspnoicis perutile, descriptum libro 9. τῶν κατὰ τόπους, vino dulci affuso coctum, & alia præterea quamplurima à veteribus medicis eo donata nomine propter suauitatem.

Νήχομενον. τὸ νηχόμενον καὶ τὸ ἀφικνούμενον. hoc est, natans & adueniens, apud Hippocratem lib. 1. τῶν γυναικείων, quorum alterum de chorio, alterum de fœtu dictum est, vt annotat Gal. ἐν τῶν γλώσσαις.

Νευράς. frutex est pusillus in petris, similis pēplo sed breuior, quāquam folio maiore. alio nomine περιπλοκία vocatur: νευρὰς vero dicitur, quod radice constet neruulēta & torosa. Sunt & qui νευράδα τὸ ποτήριον appellent, vt author est Dioscor.

Νεῦρον. neruus. Est pars simplex spermatica, exanguis, sensu tantum aut sensu & motu prędita. Vt enim arteria & vena, sic neruus inter prima ac simplicissima humani corporis elementa censetur lib. 1. de elementis, & inter partes similares numeratur. Fieri autem ex semine, non ex sanguine, Galenus libr. 1. de semine prodidit, & albus ipse color neruorum arguit, quodque frigidus sit & exanguis. Erasistratus, vt habetur apud Galenum lib. de atra bile, scripsit, lētum & tractitium nec facilem excretu cibum esse à quo nerui aluntur, eiusque sententiam sequutus Galenus comment. in aphor. 26. libr. 2. ait neruos nutriri ex frigidis & glutinosis humoribus. Ex quo apparet neruos simili substantia constare, humore scilicet mucoso. Etenim si elixentur, si putrescant, in eius generis humorem dissoluuntur. Verum Galenus lib. de vsu partiū scribit neruos duplici constare substantia, vt & cerebrum, alios quidem molliore, alios vero duriore. Inde neruorum duplex oritur differentia. Alii enim molles, alii duri sunt. Quorum vt substantia, sic opus diuersum est: molles enim ad sensum, duri ad motum sunt comparati. Vt autem magis minusque molles esse possunt aut duri, sic magis minusque ad sensum aut motum valent. Quod tamen non ita accipi debet, quasi duri non sentiant. Omnis enim neruus sensu præditus est, & vbi neruus est, illic etiam sensum inesse oportet, licet magis obtusum & hebetem à duro quam molliore neruo. Non tamen contra necesse est omnem neruum mouendi vi præditum esse. Itaque qui nerui mouēt, iidem prorsus sentiunt, non autem è contrario qui sentiunt, iidem etiam mouent. Mollium principium est cerebrum, durorum spinalis medulla. Ab hoc principio singuli in suas sedes à natura mittuntur, molles quidem in organa sensuum, duri vero in musculos. Nullus eorum simplex est & ἄζυγος; sed omnes coniugati feruntur, ideoque ab anatomicis neruorum paria appellātur. Ac septem quidem ex cerebro, triginta vero ex spinali medulla proficiscuntur. Eorum qui sunt à cerebro, primum par seu prima coniugatio est neruorum opticorum, qui sunt maximi, mollissimi & caui meatu sensibili. Secunda eorum est qui mouent oculos. Sunt autem graciles, duri, multiplices: nam ramis septem in totidem oculi musculos absumuntur. Tertia autē multiplex est, cuius portio prior multis propaginibus inseritur in crotaphitas, masseteras, cutem faciei, dentes, gingiuas, musculos labiorum & linguæ tunicam ad saporum discretionem (ob id hæc tota Galeno gustatoria dicitur) Posterior autem portio, gracilior, durior aliis propaginibus fertur in crotaphitas, cutem frontis & faciei, musculos labri inferni, pterygia & narium membranas. Quarta dura & gracilis in palati tunicam absumitur. Quinta duplex est, parte maiore inseritur in meatum auditorium, in musculum latum, in crotaphitas & masseteras omnes, minore vero in eosdem masseteras absumitur. Sexta omnium ramosissima distribuitur ramulis quibusdam in colli & laryngis musculos, sed fere tota in thoracē, vbi ramulos dat musculis tribus à sterno & vicina claui ascēdentibus, & ramum per costarum radices demittit ad partes ventris inferni quem costalem vocamus, alterum ad musculos laryngis recurrentem, tertium insigniorem in stomachum & ventriculum qui stomachicus dicitur. Septima vero dura est & absumitur in musculos linguæ, ossis hyoidis & laryngis. Hæc autem septem neruorum paria cranio excidunt per foramina, primum rotunda, secundum scissa, tertium & quartum oblonga, quintum mediocria in osse auditorio, sextum maxima, septimū parua, occipitis maximo foramini iuncta. Quæ vero ex spinali medulla excidunt neruorum paria, inter spondylos excidunt, ita tamen vt supposito spondylo tribuantur. Primum enim thoracis par id dicitur quod inter septimum ceruicis & primum thoracis spondylum excidit, & primum similiter lumborum par quod inter primum lumborum & vltimum thoracis spondylum est, & primum ossis sacri par quod est inter quintum lumborum spōdylum & primum ossis sacri. Sic primum par dicitur, quod per foramen posticum, primo spondylo & occipiti commune egreditur. Hunc in modum prodeuntes nerui inseruntur fere in vicinas partes, ne in longiore via periclitētur: quam si ingrediuntur, mire teguntur & muniuntur ad securitatem. Hæc quidem de neruis proprie appellatis sufficiant. Cæterum non omittēdum est quod scribitur à Galeno initio lib. 15. de vsu partium disserente de pudendi substantia, neruum tribus modis dici, vno quidem proprie genus illud totū quod à cerebro & spinali medulla est: altero id quod à musculis oritur & τένων, hoc est, tendo, ab Hippocrate dicitur: tertio autē quod Hippocrates σύνδεσμον, id est, ligamentum, medici vero post eum νεῦρον συνδετικὸν, id est, neruum colligātem, nuncuparunt. Dictum est Græcis νεῦρον ἀπὸ τοῦ νεύειν, quod nutare & flectere significat, vt scribit Gal. initio lib. de motu musculorum.

Νεῦρα παλινδρομοῦντα. nerui recurrentes. Sunt rami duo neruorum sextæ coniugationis, quorum dexter circum arteriam quæ axillam adit, sinister vero circum magnum arteriæ

teriæ descendentis truncum obuolutus sursum reuertitur in laryngem. Oportuit enim laryngis quosdam musculos, quo vox ederetur, deorsum moueri, & ob id spiritum animalem ab inferioribus partibus sursum quodammodo ipsis deduci: neque fieri id aliter potuit quam demissis ad inferna neruis, posteaque recurrentibus. Quo autem firmi recurrent, eos inniti corpori cuidam firmo & rotundo commodum fuit. Itaque circum arteriam quidem axillarem dextram neruus ille dexter ad superiora reuersurus reflectitur: sinister vero quoniam circum sinistram ipsam arteriam axillarem cõmode inflecti non potuit (neque enim illa transuersim, vt dextra, sed oblique sursum in alã contendit) ideo in cauitatem thoracis cogitur descendere, & arteriæ magnæ truncum apprehendere, qui deorsum ad spinam proficiscitur. Sic vterque secundum latera asperæ arteriæ sursum redit, & inseritur in musculos laryngis ad edendam vocem. qua ex causa Galenus libr. 4. de locis affectis φωνητικοὺς maluit appellare: tam sunt enim ad vocem necessarii, vt secti vocẽ prorsus aboleãt: refrigerati vero tantisper vocem impediãt, donec calefacti naturalem temperiem recuperauerint.

Νευροχονδρώδης σύνδεσμος, est ligamenti genus durum, cartilaginosum, partim latum, partim rotundum. Medium quoddam corpus est inter cartilaginem & ligamentum, hoc quidẽ durius, illa vero mollius. Itaque quod ad cartilaginis duritiem aliquomodo accedat, non sine causa cartilaginosum ligamentum dicitur, vt & neruosum, quod nerui rotundam figuram quadantenus imitetur. Neque enim latum est vt cartilago, neque plane rotundum vt neruus, sed mediæ cuiusdam figuræ. Eiusmodi habentur in articulo pternæ cum astragalo & vicinis partibus. Tale etiam in intimo sinu coxendicis visitur, valde quidem durum, quod principio tam latum est, vt pubis foramen etiam attingat, deinde paulatim contrahitur, rotundiusque factum inseritur in mediũ cruris caput.

Νευρῶδες. neruosum. Est corpus spermaticum & exãgue, ad nerui naturã similitudinemue accedens. Tria eius genera Galenus esse dicit initio libr. 15. de vsu part. & comment. 1. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Vnum eorum quæ proprie nerui appellantur, & prodeunt ex cerebro aut spinali medulla. Secundum eorum quę à musculis oriuntur & τένοντες ab Hippocrate appellantur, ab aliis autem ἀπονευρώσεις: siquidem neruosæ partes musculorum tendines vocantur. Tertium vero eorum quę συνδέσμους Hippocrates vocauit, recentiores autem medici νεῦρα συνδετικὰ, id est neruos colligantes. At vero præter hæc genera etiam sedes, vterus vesica & pudendum neruosa dicuntur, cum tamen nullo trium prædictorum generum contineãtur, neque ex vllo istorum trium generum componantur, sed quod neruosorum corporum similitudinem gerant: siquidem latissime distenduntur, contraque in breuissimũ spatium contrahuntur, quod nulli carnoso mẽbro aut pingui accidit. Itaque partes illas neruosas ex quadam similitudine dicimus, vt & reliqua omnia alba & exangui materia prædita, quoniam plurimum extendi, rursumque in seipsa retrahi & subsidere videãtur, vt eo comment. Galenus annotauit.

Νεφέλη. nubes. nubecula. Id dicitur apud Hippocratem quod in vrinis pẽdet, eodem modo quo nubes in aere. Galenus ἐναιώρημα appellat comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, scribens νεφέλην καὶ ἐναιώρημα idem esse, aut νεφέλην speciem esse τοῦ ἐναιωρήματος. legitur enim apud Hippocrat. duplex ἐναιώρημα, γονοειδὲς καὶ νεφελοειδὲς siue ἐπινέφελον: hoc est, geniturę, nubiq; simile. quorum illud crassius, candidius, cõpactius & rotundius est, hoc vero minus candidum, rarius magisque diffusum. Vt enim aer nubilosus dicitur non qui atris nubibus condensatus est & caliginosus, sed qui serenus purusque nubes aliquot per eum sparsas habet: sic οὖρον νεφελοειδὲς, siue ἐναιώρημα ἐπινέφελον, appellare Hippocrates videtur, quod nec colore est album, nec etiã plane nigrum, sed horũ medium, vt docet Gal. comment. 1. εἰς τὸ γ΄ τῶν ἐπιδημιῶν. Cæterum id omne crudum esse & à flatuoso spiritu in altum afferri Galenus docuit. Quod perfecte concoctum, secretum, æquale, similareque est, id certe quoniam nihil flatus habet, in fundum vasis vrinarii descendit.

Νεφέλιον. nubecula. Est in nigro oculi exulceratio superficiaria ab humoris distillatione facta, caligine (ἀχλὺν dicunt) profundior, minor & candidior.

Νεφελοειδὲς οὖρον. nubilosa vrina, hoc est, vrina quæ albam nubeculam continet, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. vide νεφέλη.

Νεφρίτης. sic proprio nomine dicitur è lumborũ vertebris prima, sicut postrema ἀσφαλίτης.

Νεφρῖτις. dici quidem potest omnis affectus quo οἱ νεφροὶ, id est, renes, laborant, siue is similaris sit, siue organicus, siue communis: proprie tamen λιθίασις, id est, calculi morbus, νεφρῖτις dicitur. Nomen habet à lęsa particula.

Νεφριτικὰ φάρμακα. dicuntur antidoti & cõpositiones quæ renibus affectis cõueniunt. Est autem earũ duplex differẽtia generalissima: quędam enim calculosos renes iuuant, quędam vero inflãmatos & vlceratos, quæ etiã ad vesicã similiter affectã conueniunt. Habent autem contrarias inter se facultates: quæ enim inflammationibus & vlceribus conueniũt, mitigatoria esse oportet, coniũcta tamẽ diureticis: quæ vero calculosis medentur, vnicã facultatem sortiuntur, quę secare & extergere potest cum manifesta caliditate. Sunt autem talia fere omnia amara.

Νεφροὶ. renes, sunt partes carnosæ, duræ, densę, concauæ, fibrarum expertes, vrinam à san-

guine secernentes: hoc enim eorum munus est; humore seroso sanguinem repurgare. Qua ex re voluptatem potius quam alimẽtum capiunt: sanguinem enim ad sui nutritionem habent. Cæterum quo serum attrahant, duo vasa in singulos renes inseruntur, à vena caua vnum, & à subdita illi arteria alterum, maiora multo quam renum magnitudini cõueniat: vulgo emulgentia vasa appellantur. Ipsum autem iidem secernũt vase duro, crasso, ex iisdem vasis conflato, in ipsam carnem vtri nq; diuiso, ramis primum binis deinde sextenis sæpius æqualibus, dimidio sui exteriore carni renum connatis, interiore liberis, tandem ad gibbæ renum partis medium coalescentibus. his vbi serum secreuerint, ipsum denique expellunt in vesicam per vreteras numerose etiam in carnem renum diffissos, quos, vti & vasa, parte sua sima excipit. In omnibus prope ren dexter sinistro sublimior est. vterq; membrana à peritonæo nascente inuoluitur, neruulumque gracilem recipit à ramis sextæ coniugationis qui costarum radicibus exporriguntur. Sunt autẽ renes praui succi, & concoctu difficiles: & resipiunt nescio quid vrinæ, vt testatur Galenus lib. 3. de alimentis.

Νεόβρωτος. ὁ ἐν περὶ πολλοῦ χρόνου ἐδηδοκώς. apud Hippocr. περὶ διαίτης ὀξέων. hoc est, qui non à multo ante tempore comedit.

Νηδύια. τὰ ἔντερα, apud Hippocratem, id est, intestina.

Νηδύς. venter. quo nomine intelligitur omne concauum in modum ventris conceptaculum: quo humor alendis partibus idoneus continetur. vt patet ex Hippocrate lib. de aere, loc. & aq.

Νηπιάει. ἀδυνατεῖ. hoc est, impotens est, apud Hippocrat. vt annotat Gal. ἐν τ͂ γλώσσαις.

Νηπενθές. herba quæ vino infusa tristitiam discutit, & malorum omnium obliuionem inducit. Eam buglossum esse quidam existimant, alii helenium, quorum opinio probabilior videtur. Nec enim aliud esse putatur, quod Helena apud Homerum Odyss. δ in vinum coniecit quam helenium, ipsius nomine donatum.

Νήπιος. infans, sic dicitur fœtus ab eo tempore quo in vtero brachia cruraque fœtus distincta absolutaque cernuntur, vsque ad pubertatem. Itaque non tãtum quum editum est in lucem, νήπιον vocatur, sed in ipso etiã vtero post corporis absolutionem, cum iam videlicet palpitare & moueri cœperit. dicitur etiam ab Hippoc. παιδίον.

Νήριον. nerium. Est frutex vulgaris notitiæ, quẽ Dioscorides ῥοδόδενδρον & ῥοδοδάφνην scribit vocari. vide ῥοδόδενδρον. Sic etiã à quibusdam dictum esse τὸ δάφνιον Dioscorides author est.

Νῆστις. ieiunum intestinum. Est intestinum ordine à ventriculo secundum, illic incipiens vbi primum, quod ἔκφυσις appellatur, in anfractus gyrosque conuolui cœperit. Sic dictum est quod semper inane sit, nec minimũ quidem cibi in se contineat. Id primum quidem omnium (quidam enim ἔκφυσιν inter intestina non enumerant) chylum à ventriculo prodeũtem excipit, ex eoque primum hepar adhuc vacuum sursum alimentum attrahit, vasorum multorum orificiis in simã eius partem insertis. Itaq; tum propter eorum multitudinem, tum propter hepatis viciniam, plurima & subita fit ex ieiuno distributio, nec diu chylus in eo morari potest, maxime chylo adhuc liquido facile effluente, & ieiuno etiam vehementius quam reliqua intestina eum propellente, quod ad ipsum bilis syncerior & acrior ab ecphysi confluat: his enim de causis fit vt ieiunum chyli vacuum semper reperiatur. verum nõ vt eius principium certum est (incipit enim vbi ἔκφυσις desinit) sic & finis circumscribi designarique potest. Est enim cum eo quod illi succedit (λεπτὸν καὶ εἰλεὸν appellant) tam simile substantia & gyris, vt ab eo distingui nõ possit, à quo videtur tãtum differre quod ieiunum vasis pluribus scateat, & inane sit. Vbi enim & rariora iam vasa cernuntur, & chylus minus diffluens factusque crassior, cõsistere incipit, illic tertii intestini initium statui debet.

Νικάειον. est genus collyrii nardini ex lacte præparati ad multa oculorũ vitia perutilis. Eius descriptio habetur apud Aetium lib. 7. cap vltimo.

Νικολάου φάρμακον. nomen est compositi medicamenti glutinatorii quo Paulus vtitur lib. 4. cap. 37. ad conglutinanda vlcera.

Νείλου κολλούριον. est collyrium diarodon quod ad Nilum authorem refertur, omnium quę vnquam composita sunt optimum & celeberrimum. Cęterum variis modis ab authoribus describitur: id enim aliter Celsus, aliter Galenus, apud quem geminum est, aliter Aetius, aliter Paulus describunt: sed in materia fere omnes consentiunt, præter vnum Paulum qui nardum non habet, quam tamẽ omissam esse puto non Pauli iudicio sed librariorum negligentia.

Νῆεις. vel (vt quidam codices habent) νῆρις. dicitur à quibusdam montana nardus, vt author est Dioscorides, quam & alio nomine θυλακῖτιν scribit appellari. vide νάρδος.

Νίτρον. nitrum. Est succus concretus sali finitimus. Perinde atque sal aut nascitur, aut conficitur. Nitrum quod nascitur, vel reperitur in terra vel extra terram. Quod in terra reperitur, aut cæditur aliorum fossiliũ modo, estque durum & spissum & lapidi similius: aut in speluncis colligitur, ex quorum cameris vel pendens stiriarum instar concreuit, vel excidens liquidum adhuc in terram defertur. Id vero est molle, laxum, candidius & similius spumæ. Vtrunque, hoc est, tam id quod effoditur quam quod in spelũcis colligitur, vocatur à Gręcis ἀφρόνιτρον, cum tamẽ molle modo ac spumæ similius sub hac voce subiici recte possit, durum ac spissum non possit: sed ipsi vnum ab altero non nomini-

bus,

bus, sed sola bonitate & prauitate distinguunt. Quod vero extra terram reperitur, vel in conuallibus & campis, vel in lacu colligitur, atque sua sponte ex terra efflorescit, ἁλμυρίδα Graeci appellãt. Nitrum autẽ quod conficitur, varii generis est. Vnum fit in Ægypto ex Nili aquis, quae nitrosae sunt, in nitrarias infusis, in quibus quod leuissimum tenuissimumq; est, spuma siue flos nitri appellatur, sed frequentius spuma, quam Graeci diuisis vocabulis nominant ἀφρὸν νίτρου, vt distinguant à fossili, spumae etiã simili, quod composita voce ἀφρόνιτρον dicitur. Dioscorides tamen tum aphronitrum tum spumam nitri ἀφρὸν νίτρου vocat, atque bonitate alterũ ab altero discernit: primas enim tribuit Lydio, quod scilicet in Philadelphia Lydiae effoditur & vere ἀφρόνιτρον dicitur, secundas Ægyptio, hoc est confecto in Ægypto, quod vere ἀφρὸς νίτρου dici debet. Alterum nitrum etiam hodie ex nitro fossili factitium est, quod Georg. Agric. chrysocollam, & Arabico nomine boracem esse existimat. Tertium fit ex quercu cremata aut robore. Non est autem nitrum vnius coloris, nec perspicuitatis nec saporis, nullumque omnino odoratum est, nisi calce inspersã adulteratum sit. Calidum est, desiccat atque digerit, & si intro sumatur, secat & extenuat crassos lentosque humores potentius multo quam sal, sed multo quam ἀφρόνιτρον imbecillius. Est enim salis & aphronitri medium. Si vero vratur, propius ad aphronitrum accedit.

Νίτρον Βερενίκιον. nitrum optimum & maxime molle ac tenuium partium Galenus Berenicium & Berenicarium appellatum esse tradit (non autem, vt vertit Linacer lib. 6. sanit. tuendae, Bernicarium) ab oppido Troglodytarum Berenice, vt opinor, appellatione ducta. Vnde quondam in Ægyptum aduectum Plinium Ægyptium vocare existimo, & Galenum ἐν τῷ περὶ εὐπορίστων, Alexandrinum. Itaque multum errat Pandectarum author, qui nitrum Berenicium vernicem exponit, sic dictum, vt putat, quasi Bernice. Vicinitate literarum deceptus est. Neque enim vernix vulgo dicta nitrum est, sed lõge alterius generis.

Νομή. nome etiam à Plinio dicitur. Est vlcus putredinosum, quod vicinas partes serpendo depascitur. Putredinem autem acquirit vel diuturnitate tẽporis, quo omnia, quanquam initio ἁπλᾶ sint, tandem κακοήθη redduntur, vel statim à principio, vt quod à venenatis animalibus factum est. Progressu quidem temporis & aphthae & dysenteriae in nomas transeunt, vt scripsit Galenus ἐν τοῖς κατὰ τόπους. Sunt autem omnia eiusmodi vlcera aegre sanabilia, & vehementissimis prorsus medicamentis opus habent, adeo vt citra vstionem curari non possint. Dicitur affectus hic ἀπὸ τοῦ νέμεσθαι, quod pascere significat, propterea quod pergere pascendo id vitiũ ab aegris particulis ad eas quae integrae sunt, soleat, atque harũ semper aliquid aegri adiicere, ita vt non solum à substantia indicatae rei, sed ab accessorio appellationem Graeci indiderint.

Νόμος. lex. Quemadmodum in ciuitatibus leges sunt quae quod agendum est praecipiũt, & vetant quod agi non debet: sic & in medicina νόμοι dicuntur praecepta, quae certo & sine vlla cõiectura aut ambiguitate aliquid esse agendum aut non agendum docent. Eo vocabulo Hippocrates & initio lib. περὶ γονῆς & ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν & ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον vsus est, vt Galenus annotauit. Inde apud Hippocratem νομίζεται dicitur αὐτὸ τὸ εἰθίσθαι, vt Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων annotauit. Et κατὰ νόμον fieri aliquid, quod est κατὰ τὸ παρὰ τῶν ἀνθρώπων νομιζόμενόν τε καὶ δοξαζόμενον, distinctum ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν, quod est κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, vt scripsit Gal. comment. in lib. de nat. hum.

Νόσος. morbus. Est affectus praeter naturam, actionem per se lędens. Sed quid sit affectus, ante dictum est in dictione διάθεσις. Praeter naturam vel contra naturam dicere, nihil prorsus refert: vtrũque vno verbo παρὰ φύσιν Graeci dicũt. Nam & foedus ictericorum color, & lentigo, & alius quiuis etiam leuissimus affectus contra naturam est, nec tamen morbus dicitur, si propter sui exiguitatem non laedat actionẽ. Siquidem in omni morbo necesse est actionem laedi corporis aut alicuius partis, eamque laesionem tum sensibilem esse, tum per se, primo & proxime à morbo fieri, vt eo discrimine morbus à causa sua, suisque symptomatis distinguatur. Ac quoniam morbus omnis ei parti insidet cuius actionem primo & per se laedit, consentaneum est primas morborum differentias ex partium differentiis constitui. Itaque cum duplices sint, similares atque organicae, duo pariter erunt summa morborum genera, intemperies & incommoderatio, quorum illud partis similaris, hoc autem organicae proprium est. Nam intemperies naturale partis similaris temperamentum (per quod omnis actio inculpata editur) dissoluit: incommoderatio vero instrumẽti symmetriam peruertit, sine qua actio fieri non potest, vel per quam melius fit aut conseruatur. His duobus tertium etiam genus additur vnitatis solutio, vtrique parti cõmune, quod ambas ad actionem vel vsum inter se cõiungi & cohaerere oporteat. Habent autem singula proprias differentias, non iam ex partium diuersitate, sed ex ipsa morborum substantia depromptas. Siquidem intemperies, quã partis similaris morbum esse diximus, alia simplex, alia composita est: & vtriusque earum alia aequalis, alia inaequalis. Simplex sola primarum quatuor qualitatum est, eaque quadruplex, calida, vt febris, ambustio ab igne vel sole, calor immodicus à motu nimio, vel alia causa calfaciente: frigida, vt congelatio totius vel partis à frigore vehementi, tanta saepe vt pars demortua cadat, vel si in toto corpore est

homo moriatur, & qualis in apoplexia, epilepsia, tremore & spasmo esse consueuit: humida, vt in quibus partibus laxitas & mollities visu & tactu perceptibilis est, nulla foris affluente substantia: sicca, perinde ac si pars salsa esset, vt marasmus totius vel partis, vt ossium velut in sabulum resolutorũ. Composita vero duplex est: aut enim sola primarũm quatuor qualitatum est, aut adiunctum habet materiæ affluxum. Illa calida humida, calida sicca, frigida humida, vel frigida sicca est, & difficulter admodum, vt & quatuor simplices, nisi magna sit, à medicis noscitur. Hæc vero, quæ similiter quadruplex est, neminem potest latere, quia tumorem præter naturam adiunctũ habet, quadruplicis materiæ influxũ differentem. Sunt autem eius differentiæ, phlegmone, erysipelas, œdema, scirrhus, aliquando simplices, aliquando vero inuicem inæqualiter misti, sed nomen à vincenti humore sumẽtes, ad quas etiam reducuntur strumæ, phymata, phygethla, lepra, psora, vitiligo, elephantia, & alia eiusmodi morborum genera: quæ quamuis similarium partium sint propria, per accidens tamen ad organicas referuntur, non eo modo, sed alii etiam similarium partium simplices morbi, si vitam instrumenti particulã infestarint. Vt ophthalmia tunicæ cohærẽtis phlegmone, eiusdem morbus proprie est: totius autem oculi, per accidens: & erosio ceratoidis tanta vt per eam excidat rhagoides, & ob id distorqueatur pupilla. Hi namque tres affectus oculi sunt pathemata, licet erosio ceratoidi, prolapsus rhagoidi, contortio pupillæ sit propria. Tales quidem sunt intemperiei differentiæ, à propria eius substantia sumptæ. Quæ & rursus suas peculiares sortitę sunt differẽtias partim à causis suis, partim à symptomatis, partim ab aliis morborum adiunctis petitas. Siquidem variæ causæ varias gignunt morborum ex intemperie species, certoque constat plærosque morbos sola causarum varietate differre, sicut & multos solis symptomatis esse diuersos. Ab adiunctis similiter discrimen est. Sic autem voco breuitatem, longitudinem, celeritatem, tarditatem, periculum, securitatem, adhæc morborum mores & partium in quibus ii consistunt, differentias. Hinc morborum alii ἀκινδύνοι, κίνδυνοι, ἐνδήμιοι, ἐπιδήμιοι, χρόνιοι, & si qui sunt alii: quos in dictione ἐπιδήμιοι tabula ante oculos proposuimus & explicauimus. Habet etiam suas differẽtias incommoderatio, quam organicæ partis morbum esse diximus, easque quadruplices. Vna conformationis, altera magnitudinis, tertia numeri, quarta situs vitium est, quarum etiam singulæ in alias diuidũtur. Nam conformationis vitium in figura, in cauitate & meatu, in asperitate atque læuitate potest esse. In figura quidem, vt in simis à natura, ictu, casu, in varis, vatiis, plancis in fractura male curata, in luxatione, in callo eminentiore innato articulis, & in reliquarum partium vitiosa figura. In cauitate vero & meatu, si debita multitudo aut magnitudo non seruatur: id quod contingit si meatus vel nimium patent, vel coalescunt, vel constipantur ab iis quæ intus condita sunt, vel obstruũtur ab humoribus multis, crassis, lentis, vel comprimũtur à vicina parte humore vel flatu tumida, vel resident & contrahuntur, essentia ipsorũ quibus ii insunt, siccata atque indurata. In asperitate autem & lęuitate, quum ea quę suapte natura aspera esse debent, læuitatem, contra quæ læuia asperitatem alicunde contraxerunt. Magnitudo autem organi vitiosa est, vel quod nimis aucta sit, vt in lingua magna, illæsa linguæ essentia, in carne vlceribus supercrescẽte, & corpore toto: vel quibusdam partibus, vt in mammis, testibus, abdomine, pedibus adeo auctis vt actionem lædant (aliter enim morbus non esset, sed vel symptoma vel pathema tantum, vt dolor.) verum nimia hæc magnitudo raro accidit post natiuitatem, particula suam figuram seruante. Vel vitiatur magnitudo, quod minor sit quã conueniat, vt in atrophia partis alicuius vel totius, id quod sæpe accidit post natiuitatẽ. Numeri vero morbus tum in exuperantia, tum in defectu consistit. Exuperantia vel est rei naturalis, vt sexti digiti, & tertii testiculi: vel est rei toto genere præter naturam, vel abscessuum & eorum quæ in abscessibus continentur, lumbricorum, calculi, grandinis & suffusionis in oculo, calli, verrucæ & aliorum eiusmodi, ex quibus quæ actionem primo impediunt, vt suffusio, sunt morbi: quæ vero non primo, sunt morbi causæ. Defectus autem solius rei naturalis est, siue ea ex toto, siue ex parte perierit: ex parte quidem, vt in partibus ex dimidio sectis, mutilatis, non formatis: ex toto autem, vt in iis quæ radicitus perierunt ossibus digitis, membris, glandulis, gurgulione & cæteris partibus truncatis, exectis, putrefactis, aut non formatis. Ex quibus quæ actionem primo lædunt, sunt morbi: quæ vero partem actionis opificem refrigerant, vel ei non satis alimenti transmittunt, aut aliter afficiũt, sunt morbi causæ. Quædam autem & morbus sunt, & morbi causa, vt gurgulio exectus. Nam vocem lædit & thoracem refrigerat, in quibus morbum ad partem relictam, non ad deficientem referre oportet. Est etiam situs siue compositionis morbus duplex, quorum vnus in situ partium præter naturam consistit, sicut apparet, in omnibus herniarum speciebus & in articulorum luxatione: alter vero in connexu partium præter naturam, quando vicinæ partes inter se non bene consentiũt, vt in vinculo linguæ & pudendi cõtingit, & in articulorum ligamentis laxis, intentis, ruptis, breuioribus, lõgioribus, & præter hæc in coalescentia labiorum, digitorum, palpebrarum, sedis vel pudendi muliebris, siue ab ortu, siue ab vlcere. Hæ quidem sunt differentiæ summæ

morbi

morbi partis organicæ, eæque simplices. Coeunt autem aliquado atque complicantur morbi simplices, vel secum, vt suffusio cum pterygio in oculo, magnitudo nimia & asperitas in lingua: vel cum aliis similariũ partium morbis, vt luxatio cum phlegmone, quarum illa primo instrumenti, hæc similarium instrumenti partium morbus est primo: instrumenti autem non primo nec proprie, sed per accidens, quemadmodum supra dictum est. Cæterum in his propriis organicarum partium differentiis id perpetuo tenendum est, prima instrumenta, vt musculum, venam, arteriam, ex partibus similaribus, secunda vero, vt digitum, ex primis, tertia autem, vt manum, thoracem, pedem, ex secundis, rectam vel vitiatam compositionem sortiri, & ex his quod sana sint vel ægra, obtinere. Restat iam tertium morbi genus, vtrique parti commune, id est vnitatis partium, quæ inter se cohærere debent ad actionem vel vsum, solutio: quæ duplex etiam ponitur, vna simplex, altera composita. Simplex in carne quidem θραῦμα, ἕλκος, ῥῆγμα, θλάσμα siue θλάσις, ἔνθλασις: in osse vero ῥαγμὴ, ῥῆξις, ἐγκοπὴ, διακοπὴ, ἕδρα: & in molli osse capitis θλάσμα, χάπιγμα, τρηδὼν: in neruo autem σπασμός. Cõposita vero, cum duo morbi ad solutam continuitatem pertinentes secum coniunguntur, vt fractura cum vlcere, vlcus cũ spasmo: vel cum morbus solutæ continuitatis cum alio morbo partium similarium vel organicarum complicatur, vt vlcus cum aliqua intemperie aut cum phlegmone aut erysipelate, aut alicuius partis sphacelo, aut amputatione, aut peruersione.

Νοσῶδες. morbosum. Pluribus modis dicitur apud Galenum initio artis paruæ. Dicitur enim vt corpus, vt causa, vt signũ. Nã corpora quæ morbos continent, causę quæ hos tũ efficiunt tum fouẽt, & signa quæ ipsos indicant, νοσώδη Græcis, nobis morbosa dicuntur. Ac corpus quidem morbosum dicitur multis modis. simpliciter quidem, quod ex ortu partibus simplicibus intemperatum, vel instrumẽtis male compactum, vel vtrũque est. vbi enim tanta est exuperantia ab ipso ortu contracta, vt actiones omnino imperfecte edantur, corpus simpliciter morbosum dicitur. In præsentia vero, siue nunc, corpus morbosum dicitur, quod eo tempore quo tale dicitur, ægrotat. Certum est autem, id, quo tẽpore morbosum dicitur, aut partibus simplicibus intemperatum, aut instrumentis male compositum, aut vtrumq; esse. Morbosum vero semper est, quod ab ipso ortu, aut simplicibus primisq; partibus, vel omnibus vel quibusdam vel principibus intemperatissimum est, aut instrumẽtis pessime cõpositum, iisque similiter vel omnibus, vel quibusdam, vel præcipuis. Magna autem ex parte morbosum corpus est, quod ab huius quidem vitio recedit, nondum tamen medio constitutum est. Signa vero morbosa sunt quæ morbum præsentem significant, præteritum in memoriam reuocant, & futurum prædicunt. Causæ vero dicuntur, quæcunque has affectiones adaugent, aer, cibus & potus, motus & quies, somnus, vigilia, excreta, retenta, affectus animi.

Νόσος. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος siue cucumis anguinus, vt habetur apud Dioscoridem.

Νοτώδης πυρετός. humida febris. Est differentia febris apud Hippocrat. libr. 6. epidemiωn, sumpta à subiecto in quo calor febrilis accenditur. Id autem est humor, cuius quoniá variæ habentur in corpore differentiæ, ideo earum alias ἐξερύθρους, alias ἐξώχρους, alias πελιοὺς appellauit. Has febres practici humorales vocant.

Νότος. auster. ventus est meridie flans. Hic fere semper calidus est, nisi forte, quod rarum est, ineunte vere frigidus sit, vt scribit Galenus comment. 1. εἰς τὸ α΄ τῶν ἐπιδημιῶν, sed nunquam valde frigidus est. Magna etiam ex parte humidus est, & pluuias, vt scribit Hippocrat. continentes leuesque inducit. Talis autem si flarit diutius, caliginem in nobis inducit, dissoluit corpora, fundit humores, putredinem excitat & multorum morborum author est: veruntamen non semper humidus est: videtur enim, vt scribit Galenus comment. 3. εἰς τὸ γ΄ τῶν ἐπιδημιῶν, aliquando siccus esse, quem λευκόνοτον vulgus Latini Caurum appellant. Homerus ἀργέστην νότον eam ob causam vocauit, quasi putum & candidum austrum, quod imbribus careat. Id quod etiam indicauit Hippocrates libro 1. τῶν ἐπιδημιῶν, describens statum qui totus austrinus & squalidus fuit. Est autem is auster nonnunquam vehemens, nec latere potest dum spirat. Alius vero lenis est, cuius motum, vt ait Galenus, in aere & nubibus non sentias. Calidus autem semper est, cum Caurus interim frigidus sentiatur.

Νύγμα. punctio. Est solutio cõtinuitatis in carne, incidente aliquo acuto & tenui facta. dicitur & νύξις.

Νυγματώδης ὀδύνη. punctorius dolor. vide ὀδύνη.

Νυκτάλωψ. lusciosus. Dicitur is qui interdiu quidem videt, at sole occidẽte obscurius, noctu omnino nihil. Accidit propter capitis imbecillitatem & maxime spiritus visiui crassitudinem, itemque reliquorum oculi humorum ac tunicarum. Quibusdam vero cõtingit, vt noctu melius videant, interdiu deterius, & si Luna luceat nihil cernant. Sed hoc rarum est, illud plurimis contingit. Cæterum νυκτάλωψ dicitur non ille modo qui ita laborat, sed ipsius etiam affectionis nomen est. Sic autem dicitur quasi ὁ τῆς νυκτὸς ἀλαὸς, hoc est noctu cœcus: λάειν enim videre significat. vide μύωψ.

Νυκτερινὸς πυρετός. nocturna febris. Est febris quotidiana noctu accedens. Cum enim, inquit Galenus, duæ sint quotidianæ febris

differentiæ, vna nocturnæ, altera diurnæ. illam νυκτερινὴν Hippocrates vocauit libr. 3. Epid. sect. 3.

Νυκτερὶς ἡ αἰγοχαλὶς, vt habetur apud Dioscor. Eam Aetius ad caligines oculorum commendauit, videturque multis αὐτὴν τῆς αἰγοχαλίδος accepisse.

Νυμφαία. herba est in paludibus & stagnantibus aquis nascens, foliis fabæ Ægyptiæ minoribus & lõgioribus, aliis in summa aqua, aliis demersis, pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore lilio simili, albo, & in medio crocos habente: cum defloruerit, vt rotundum malum, aut papaueris caput, extuberat, nigro semine, denso, lato, lenti gustus. Caulis est læuis, niger, minime crassus, ciborio cognatus. radix nigra, scabra, clauæ similis, quæ autumno secatur. Nymphææ nomen habuit, quoniam aquas amet. Est & altera nymphæa, cuius flos βλέφαρον dicitur, foliis antedictæ, radice alba, scabra, flore luteo, nitente, rosæ simili. Nymphæa vim habet sine erosione siccandi, ventrem reprimit, & genituram absumit. Quæ radicem albam habet, valentior est: quæ vero nigram, detersoria quoque vi & exterente pollet.

Νύμφη. nympha. Est epiphysis cutacea, lata intra pudendum muliebre, supra alarum commissuram ad vrinarium meatum sita. Gemina autem est, vtrinque scilicet vna. Data est à natura, tum ornamenti causa (nam quod peni virili præputium est, id νύμφη vtero est) tum etiam vt vterum à puluere, frigore & aliis externis iniuriis tueatur. Vt enim vua pharyngi propugnaculum est, sic νύμφη vtero. Siquidem illa operit colli vteri orificiũ, cui pro munimẽto data est. Verum aliquãdo naturæ modum excedit, & ad tantã magnitudinem excrescit, vt deformitatem atque pudorem inducat, extra vterum propẽdens. Tũc ferro resecari debet, quemadmodum Aetius lib. vltimo prodidit.

Νυμφοδώρου τροχίσκοι. pastilli species authore Nymphodoto, adstringendi vi præditi: cuius duæ habentur compositiones, vna apud Paulum libr. 7. cap. 12. altera apud Aetium lib. 9. cap. 49. de iis quæ inferne dysentericis infunduntur.

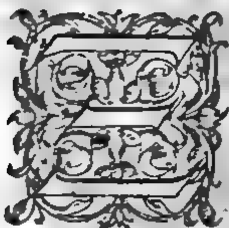
Νύξις. punctio. Est solutio continuitatis in carne, incidente aliquo acuto & tenui facta. dicitur & νύγμα.

Νωθρῶς. ἐν χρόνῳ πολλῷ καὶ λεπτῶς: hoc est, longo tempore & tenuiter: apud Hippocr. aphor. 7. libr. 2. sicut Gal. interpretatur. Alias νωθρὸς, vt νωθὴς, est Tardus, Imbecillus.

Νῶτον ἢ

Νῶτος. dorsum. Pars est posterior corporis. Ea late patet Aristoteli libr. 1. de histor. animal. Eius enim partes facit scapulas, spinam & lumbos. Itaque eo authore, quem postea permulti sequuti sunt νῶτος dicitur pars tota posterior ab occipite vsque ad extremum coccygem, triginta quatuor vertebris compacta. Cui sententiæ etiam fauet Latinum dorsi nomen, quod secundum Probum significat totam posteriorẽ corporis partem, eo quod deuexa sit deorsum, vt inquit Festus: tota namque ea pars decliuis inflexaque est, & ab anatomicis carinæ nauis comparata: est enim veluti statumen quoddam in quo costæ, velut in carina trabes, connectuntur, totumque corpus stabilitur. Sic dorsi quinque partes erũt, collum, thorax, lũbi, os sacrũ & coccyx. Alii vero multo arctius dorsum definiunt, dicentes esse partẽ ceruici subiectam, & duodecim vt plurimum cõprehensam vertebris. Hi νῶτον appellãt, quod illi thoracem. Sed reuera thorax non posteriorem modo partem, verum anteriorem etiam designat, sic vt νῶτον ea secunda significatione pars sit thoracis posterior. Itaque his authoribus, vbi ceruicis vertebræ desinunt, dorsum illic incipit. Collum autem à dorso non hominum sola institutio, verum ipsa etiam natura discreuit. Ea namque cum spinas vertebrarum ceruicis veluti bicornes produxerit, postea in dorso simplices effecit. Non est autem in omnibus certus vertebrarum numerus, quod aliquando vna vel desit vel numero excedat. Superest vero rarius quam desit. Earum prima λοφιὰς dicta fuit à veteribus, quo nomine quicquid prominet, intelligitur: secunda μασχαλιστὴρ, quasi axillaris, vocatur. Reliquæ nouem consequentes πλευρῖται, duodecima vero διαζωστὴρ, quod ea parte cingamur. Hæc igitur postica vertebrarum structura νῶτος appellatur. Definitur autem ea, sicut dictum est, ab octaua vertebra vsq. ad decimam nonam, & à lateribus, dextro & sinistro, quantum videlicet à postica parte patet oculis. Nam & costarum pars posterior, & musculi similiter sub ea parte comprehenduntur. Ea quoniam pectori opposita est, etiam ἀντίστερνον à plærisq; dicta fuit. Est enim στέρνον thoracis pars anterior, sicut νῶτον posterior. Rufus libello de partium hominis nomenclatura, τὸ νῶτον, inquit, dicitur pars corporis posterior à ceruice vsque ad μετάφρενον. Est autem μετάφρενον pars media inter dorsum & lumbos quà renes adiacent.

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO Ξ.

Ανθὴ. nomen est compositi medicaméti acris & exedétis, quo Paulus l. 4. c. 43. vtitur ad vlcera in quibus caro supercrescit, & eiusdem lib. c. 53. ad inducendam crustã & sistendum sanguinem ex quauis parte profluentem.

Ξάνθιον. lappa. planta est pinguibus locis nascés & vbi lacus exaruerunt, caule cubitali, anguloso, pingui, alas plures fundente, folio atriplicis incisuras habente, odore nasturtii, semine rotundo ceu grandiore oliua, spinoso, platani pilula, vestium cum tangitur tenaci, philanthropos ob id à quibusdã dicta. Nomen habet quod rufet capillum. ab herbariis lappa minor & lappa inuersa nominatur.

Ξένον. lenticulæ species, sed rarior, cum tamen vari lenticulæque cæteræ vulgo notæ sint. Est autem rubicundior & inæqualior, vt scribit Celsus lib. 6. cap. 5.

Ξέστης. sextarius. Est mensura liquidis atque aridis communis duas heminas capiens apud Romanos. Hanc Galen. lib. 1. τῶν κατὰ γένη scribit viginti vncias continere (nec dubitandum quin mensurales intelligat: ponderales enim variæ sunt & numero incertæ, sed pro modo & pondere rerum quas metimur) & similiter Oribasius, eosque falli qui putarunt sextarium Romanum decem & octo vncias mensurales capere. Erat autem & ξέστης Atticus, sextario Romano minor, liquorum & ipse mensura, capiens duas κοτύλας, siue libram & semissem, hoc est vncias decem & octo. Est autem ξέστης vocabulum è Latino sextarii nomine deprauatum, vt asserit Galen. lib. τῶν κατὰ τόπους. Nam neque nomen neque mensura hæc apud vetustiores Atticos scriptores inuenitur, sed vna cum imperio Romano & vox & mensura in Græciam venit. Vnde vsus eius apud Andromachum, Heram, Asclepiadem, Critonem, Dioscoridem ac nonnullos alios, qui dum res Romanæ florerent, de medicamétis libros scripserunt, admodum frequens est: duas recipit κοτύλας, sicut Fannius declarat istis versibus:

At cotylas (quas, si placeat, dixisse licebit
Heminas) recipit geminas sextarius vnus.

Ac quia sextarius duodecim cyathos cõtinebat, quemadmodum as & libra duodecim vncias, antiqui, præsertim poetæ, sextarium tanquam libram, in vncias partiebantur, iisdemque nominibus appellabant. Itaque sicut in ponderibus sextans duas vncias significabat, ita cum de poculis sermo erat, sextans duos cyathos, quadrans três cyathos, triens quatuor cyathos, & quincunx quinque cyathos, vt in multis locis apud Martialem legitur.

Sed & ξέστης aridorum mensura fuit apud Atticos, continens similiter κοτύλας duas siue decem & octo vncias mensurales. Eius nota apud Græcos fuit ξ cum ε ad verticem apposito.

Ξηραλοιφεῖν. significat sicca vti frictione. verbũ est oppositum τῷ χυτλοῦσθαι. Galen. lib. 2. de simpl. medic.

Ξηρασία. vitium capillorum, vt scribit Def. med. author, cum ij similes lanugini apparent, perinde ac si puluere conspersi essent. Species alopeciæ censeri potest, quæ ita dicta sit propter alimenti pilorum defectum & ariditatem cutis.

Ξηρόφιον. idem quod ξηρίον. de quo mox.

Ξηρίον. est medicamentum aridum quod in pulueris modum inspergitur, ideoque & καταπαστὰ alio nomine appellatur. Constare potest varia materia ad vsum multiplicem: aliud cuti, aliud vlceribus inspergitur. Eorum quæ cuti admouentur, alia abstergunt, alia extenuant, alia discutiunt, alia, vt quæ capiti adhibentur, fluxiones reprimunt aut desiccant. Quæ vlceribus conueniunt, alia carnem inducunt, alia excrescentia reprimunt, alia cicatricem generant, alia vrunt exeduntque, alia sanguinem sistunt. Exempla eorum multa habentur apud Paulum & Aetium.

Ξηροκολλούριον. est collyrium ex aridis medicamentis præsertim metallicis constans, exceptis vnitisque vel succo vel melle vel humore aliquo. Quãuis enim liquore aliquo colliguntur, nõ desinunt arida collyria esse, propterea quod ipsorũ denominatio non est ab eo quod ea colligit atque coadunat, sed ab ipsa materia quã maxima ex parte constant. Siquidem ab eo quod magis in ipsorum cõpositione pollet, vel ξηροκολλούριον vel ὑγροκολλούριον appellatur. Sunt autem variæ τῶν ξηροκολλουρίων compositiones apud veteres medicos, quorum magis celebres describuntur ab Aetio lib. 7. vide κολλούριον.

Ξηρόμυρον. vnguentum siccum. Est compositio odorifera, siccis aromatibus cõstans. Ad varios vsus antiquis apparabatur: ad suffitus odoris gratia, ad amuleta, præsertim pestilentiæ, ad exiccationẽ fluxionis alicuius, aduersus hircosum odorem axillarum & reliqui corporis: itaque pro vario vsu diuerso modo efformabatur. Aetius lib. 6. describens pulueres inspersiles capur densantes describit

ξηρόμυρον siccis omnibus constans tritis & in puluerem tenuem redactis, quem capiti prius oblito vino austero inspergendum consulit. Idem lib. 16. selecta quædam aromata trita cribrataque excipit aliquo liquore, docetque pilulas rotundas ad ciceris magnitudinem effingere, quas acu perforatas & exiccatas traiecto filo è collo suspendit. Nec verò dubium est, quin massam in vnam cōponi possint in mali modum, quod pomum odoriferum vocari poterit, quale hodie à plerisque gestatur, tum ad venustatem, tum ad arcendum pestilentiæ periculum.

Ξηρότης. siccitas. est vna ex primis quatuor qualitatibus: materialis tamen potius quam actiua, non quod ab omni actione immunis sit (alterare enim totam admotam substantiam potest: tametsi non pari celeritate cum calore & frigore) sed quod minimum id agat, neque pari celeritate. Eius enim actio totius est per tota, quemadmodum & calidi & frigidi: vt est à Galeno demonstratum lib. de elementis. Siccitatem autem quadruplicē in nobis accidere idem annotauit libr. 7. meth. med. quarum prima est quæ in exilibus venis & arteriis cuiusq; particulæ propriis consistit, quę prouenit ex sanguinis penuria. Secunda est, cum propria humiditas vnde partes nutriuntur, omnino est absumpta. Cōtinetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas sparsus. Est præterea siccitas vtique quum ea quorum substantia ex humore concreto cōstat, sicut caro & adeps, sunt liquata. Quarta est prorsus insanabilis, si consummata fuerit, est autem prorsus consummata, vbi solida similarium partium substantia reddita est siccior. quippe quod senium est in morbis, id sicca intemperies est in ægris. Porro eiusmodi siccitates proueniunt ex diuturnis euacuationibus, quæ vel ex ventris profluuio, vel intestinorum læuitate, vel dysenteria, aut diuturnis vomitibus, aut vigiliis aut tali alia de causa proueniunt, aut longi temporis fame, & febribus ardentibus longis, atque vt in vniuersum dicatur, quæcunque ipsas animalis solidas partes vehementer exsiccant, sicuti & hecticæ febres.

Ξηρὸς πυρετός. sicca febris, in qua sitis vehemens per initia, lingua arida, cutis dura in modum corii, & squalor plurimus toto corpore. Huic opposita est humida febris, in qua ęgri à primo statim die sudant, verum sudore vel parum vel nullo modo leuantur. Author Gal. libello aduersus Lycum.

Ξηροφθαλμία. est arida lippitudo, in qua oculi subaridi neque tument neque fluunt, sed rubēt tantum, & cum dolore quodam leui & prurigine grauescunt, & palpebræ citra duritiem vllam pręgraui pituita inhærescunt. Author Celsus & Aetius.

Ξιφίδιον. sic dicitur ab aliquibus τὸ σπαργάνιον, vt author est Dioscorides.

Ξίφιον. gladiolus. herba est sic dicta quod foliis gladii speciem præbeat. Ea autem iridi similia sunt, sed minora & angustiora, & gladii modo mucronata neruosaque. In caulem exit cubitalem vel etiam bicubitalem, vt ait Plinius, in quo purpurei flores in ordinem digesti inter se distāt, semine rotundo, radicibus geminis, quarum vna insidet alteri ceu pusillis bulbis inferiore gracili, superna vero vberiore & habitiore. In aruis maxime nascitur. vocatur aliis nominibus φάσγανον & μαχαιρώνιον. Radix eius, præsertim superior, dicitur vim habere attrahendi, discutiendi & exiccandi.

Ξιφοειδὴς ἐπίφυσις. est cartilago triāgula parti infimæ sterni adnata gladii effigie. In hanc enim sternon exacuitur & desinit. Non est autem semper simplex & acuminata hæc cartilago, sed non raro in fine lata, sæpe bifida, vnde & vulgo furcella dicitur. Sæpe tota est latissima & plane ossea (vnde Galeno os aliquando dicitur, quod ętatis aut temperamenti siccioris occasione in os degenerat) præsertim parte anteriore: nam posteriore diutius cartilaginosa est, & intima semper. Quidam mucronatam cartilaginem vocāt, vulgo malum granatum. Sunt vero qui non eam cartilaginem, sed totum ipsum sternon cum ea ξιφοειδῆ nuncupent, vt ait Galenus. Nam sternon manubrio, cartilago vero gladio plærumque similis videtur.

Ξυλαλόη. lignum aloes, quod proprio nomine ἀγάλλοχον appellatur.

Ξυλοβάλσαμον. est frutex, siue sarmētum, siue surculus balsami. Amputabatur ab incolis & vænibat, propterea quod eo decocto in vnguētis vice opobalsami multis esset, etiamsi ex toto balsamo minima illi inesset odoris gratia. Dioscorides probari dicit recens, sarmēto tenui, fuluum, odoratum & quadamtenus opobalsamum spirans.

Ξυλοκέρατα. siliquę. sic vocantur à recentioribus Græcis quæ veteres κεράτια vocarunt. Sunt qui peculiariter arboris ceratoniæ siliquas hoc nomine nuncupari tradant, quæ vulgo corrupta voce xylocaracta dicunt.

Ξυλοκινάμωμον. est lignum cinamomi, cortice suo multo ignobilius: siquidem in fastidio est, propter origani, quod redolet, acrimoniam.

Ξυλοκόλλα. idem quod κόλλα, vt scribit Dioscorides.

Ξύλον. sic appellauit Hippocrates organum suum ad restituendā omnia luxata idoneum: recentiores βάθρον dixerunt, de quo vide suo loco.

Ξύμπτωσις. vacuatio, siue extenuatio corporis, apud Hippoc. aphor. 3, lib. 1. ἀπὸ τοῦ ξυμπίπτειν, τουτέστι συνιζάνειν: quæ enim vacuantur corpora, concidere ac considere solent, atque etiam extenuari. vsus est & eo verbo Hippocrates in hac significatione libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ξυρίς. herba est folio iridis, latiore & in turbinē mucronato, caule crasso, cubitali, ex quo siliquæ triangulares dependent, in quibus purpureus flos in medio puniceus. semen

in folliculis simile fabis, rotūdum, rubrum, acre. radix longa, geniculata, rufa. Naturæ tenuis est, discussoriæ & extrahentis atque desiccatoriæ, præcipue semen quod & vrinam mouet, & lieni indurato medetur. Romani gladiolum dicunt, quidam irin agrestem.

Ξύσματα. strigmenta. Proprie dicebantur antiquis ea quæ oleo illitis corporibus post sudorem vna cum sudore, reliquisque humani corporis sordibus destringebantur. Est autē destringere, lacinia, strigilive alio, aut tota manu quæ corpori hærent abradere & exterere. Ea ex oleo, sudore & sordibus humani corporis concreta, & in balneorum pauimentis relicta, in multos vsus seruabantur. Ex ijs ad morbos etiam trāslata vox est. Nam in dysenteriis summæ intestinorum partes humoris acrimonia derasæ detritęque, ξύσματα appellantur. Sic etiam aliquando dicuntur linamenta linteolis derasis concinnata, quæ proprie μοτοὺς ξυστοὺς chirurgi nuncupant.

Ξυσμὸς. κνησμὸς. pruritus, apud Hippocratem.

Ξυστὴρ. est scalprum chirurgicum radendo idoneum, quo se ad rimas vsum Galenus prodidit: sed quæ fuerit eius figura non satis explicat, credo fuisse varias. Galenus libro 8. de anatomic. administr. fabricat ipsum vtrinque similiter secantem, vt lineas vtrasque secantes vtrinque curuas habeat, sed altera sit concaua, huic vero opposita gibba. Materia ex qua parabatur, similiter diuersa fuit, sed melior ex buxo aut myrto. libro 6. meth. medendi scribit, scalpellos quibus acies vtrinque habetur, aut quibus cuspis acuta est, omnino fugiendos esse in vulneribus peritonæi & intestinorum: ergo habentur alii quibus non est vtrinque acies, & quibus cuspis acuta non est. Varium autem fuisse hoc instrumentum palam est. Dicitur & ξύστρα, hoc est strigilis.

Ξυστὴρ. est collyrium τραχωματικὸν, cuius variæ habentur compositiones: vnam recenset Paulus, Aetius duas. dicitur ἀπὸ τοῦ ξύειν, quod palpebræ asperitates abradat.

Ξυστός. linamentorum genus est apud Galenum in Isagoge: quasi rasile dicas, à materia linteolorum derasa. vide ξύσματα.

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO O.

Ὄα. sic appellabantur ab Atheniensibus sorba, quæ omnes alij per diphthongum οὖα vocant, vt scribit Galen. lib. 2. de alim. facult.

Ὀβελιαία ῥαφὴ. est sutura cranij recta, quę à media sincipitis sutura ad mediam suturam occipitis secundum capitis longitudinem extenditur, in cranio secūdum naturam se habente, inter anteriorem posterioremq; suturam concluditur, neq; vltra fertur: aliquādo tamen ad nasum vsq; per os frontis medium descendit. Dicitur alio nomine ῥαβδοειδὴς. vtrumq; nomen inditum est quod veru, aut sagittę, aut virgę instar recta incedit, verticemq; in duas partes dextram & sinistram secat. Latini rectam vocare possunt.

Ὀβολὸς. obolus. pōdus est dimidij scripuli. drachma enim sex obolos pendit, siue tria scripula. diuiditur autem obolus εἰς κεράτια τρία, hoc est in siliquas tres.

Ὀγκύλλεσθαι. apud Atticos significat τὸ μέγα καὶ ἐπηρμένα φρονεῖν: hoc est magnum & sublime sapere. Verum ab Hippocrate vsurpatur pro attolli subito in tumorem, vt annotauit Erotianus.

Ὄχεεν φέρειν. apud Hippocratem. hoc est ferre. Erotianus.

Ὀδαξησμὸς. Est gingiuarum pruritus ante dentitionem. Nam antequam erumpant dentes, dolor quidam seu pruritus est, seu morsus, illis intra gingiuas conceptis & erumpere festinantibus sentitur, quod vulgo dicunt nutrices dentes germinare, quo moti infantes gingiuas inuicem collidunt. ex quo patet ὀδαξησμὸν aliud esse quam ὀδοντοφυΐαν: hæc enim est dentis iam concreti eruptio extra gingiuam, ille vero dentis ipsius concretio & conformatio intra gingiuam, siue dolor ex eiusmodi concretione exoriens. Hermolaus Barbarus apud Dioscoridem gingiuarum commorsionem vertit. Reperitur & ὀδαξησμὸς, ab ὀδαξέω.

Ὀδόντες. dentes. Sunt ossa sentientia & tota vita auctilia, genæ infernæ supernæque alueolis infixa, ad comminuendos cibos comparata. In ossium quidem numero habendos esse dentes Galenus contendit, etiamsi plærique sophistæ, inquit, secus arbitrentur. A reliquis tamen ossibus differunt primum quidem quod sentiant, quum reliqua ossa sensu careant: dentium enim radicibus mollis quidam neruus à tertia coniugatione vtraque gena inseritur. superiore quidem per foramen eius quod sub oculo est, inferiore vero ad musculum in ore latentem. hic autem neruus secū venam ad dentium nutritionem, & arteriam ad caloris natiui custodiā, cum meninge tenui in dentes adducit. Inde fit vt dolor in dentibus pulsatorius

per inflammationes sentiatur: veruntamen foris & in superficie integros dentes non sentire verum est, quod in eam dentis partem densissimam nerui fibræ non permeant, eamque ob rem cum ea parte limantur, secantur, vruntur, punguntur, non dolent. Tota vero parte interiore quam sint dolori obnoxij dentes, aperte docent qui eos cauos asperius tractant, aut frigidi calidive contactu irritant. Deinde vero differunt ab aliis ossibus quod toto vitæ tempore dẽtes augeantur. Id enim nisi fieret, prorsus deficerent, cibis comminuendis attriti. Differunt & ab aliis ossibus quod nudi sint, sine membrana, sine carne, quodque sint reliquis ossibus, vt ait Celsus, duriores, videlicet ne occursu mutuo, mandendo frangendoque attenuarentur magis quam reliqua ossa, propterea quod nec cartilagine, nec adipe, vt reliqui articuli, superlinuntur, quibus atteri verentur. Sunt autem dentes in perfectis hominibus vtraque gena sedecim. In aliis enim plures sunt vel pauciores, atque tam multos fieri potius quam vnum expediebat, ne vno aut dolente, aut vi vel vitio pereunte, affectio aliis communis existeret. Primi vtrinque quatuor acie sunt pręrenui, quo fit vt gladiis similes cibos mordendo abscindant, vt melius in ore moli, & in ventriculo concoqui possint, ob id τομεῖς, vel (vt ait Celsus) τομικοὶ, id est incisores, appellantur. Sed aliqui pro his quatuor, siue supernis, siue infernis, duos tantum habent, sed fere tam latos, vt vsum spatiumque quatuor dentium comprehendant: aliis vero pro quatuor incisoribus, sex, octo, atque etiam plures, nullo sæpe ordine collocati, sed partim recti, partim foras exerti, partim intro in oris capacitatem erumpentes, & manducationem & pronunciationem persæpe vitiant, vt frequenter eos vel euellere, vel vrere, vel lima tenui minuere oporteat. habent hi quatuor incisores vnam modo radicem. Post eos canini vtrinque hærent, κυνόδοντες Græce dicti, singulares etiam radices sortiti. hi à basi rotũda in acutissimum mucronem fastigiati desinunt ad ossa & alia dura frangenda, quę dentes subterfugerũt: siquidem vt incisores cibos molles, ita hi duros validissime confringunt. Post hos sequuntur γόμφιοι siue μύλαι, hoc est, clauales seu molares, quini ab vtroque latere vt plurimum, aliquãdo autem pauciores aut plures, omnes asperi, inæquales, ampli & lati. Sic enim à dẽtibus incisoriis incisos cibos & effractos à caninis in lęuorem terere & quodammodo molere possunt. Sunt enim molis quibus farinæ fiunt, nõ forma modo, sed etiam vsu persimiles. formam quidẽ similem reddit asperitas, quæ plurimum valet ad continendam materiam ne effluat & dilabatur, quæ si molis deest attritu nimio iam læuigatis, denuo ferreis malleis efficienda est. Hi pluribus radicibus genis infixi sunt, ternis quidem genæ superiori, binis vero inferiori, nonnullis tamen exceptis, qui supra sæpe cum quaternis, infra vero cum ternis radicibus deprehenduntur. Sunt enim dentium genæ inferioris quam superiores radices & pauciores & minores, quoniam genæ inferioris substantia durior densiorque dentes sua etiam grauitate incumbentes firmius continere potest quam gena superior rara mollisq; pendulos, & velut in casum ob suam grauitatem procliues. Cæterum præter hos triginta duos dentes, alii aliis interdum prodeunt quos genuinos Plinius appellat, ab anno decimooctauo ad vigesimum sextum, vel, vt ille ait, etiam octogesimum, aliquando indolenter, sæpe cum magno cruciatu. Eos Hippocrates & Rufus σωφρονιστῆρας vocari dicunt, quia dum nascuntur, homo σωφρονίζειν, id est sapere, incipit. Habent autem dentes omnes in pueris epiphysim, quę ipsis sæpe excidit spõte, sed relicta dentis radice, alia prompte in eius locũ succrescit. Omnes præterea dentes infiguntur, vt ait Galenus, ἐν τοῖς τῶν φατνίων βοθρίοις. Sunt autem φάτνια, ossa ipsos continentia: βόθρια vero, alueoli & cauitates quas subeunt.

Ὀδόντα vero etiam appellant anatomici apophysim secundi spondyli ceruicis, altam, duram, solidam, è superiori interna mediaq; eius sede erumpentem sursumque spectantem, propterea quod denti hominis canino assimiletur. Est autem ea apophysis secundo spondylo propria, perque eam cum primo spondylo & cum occipitis cauitate inter suas apophyses κορωνοειδεῖς per diarthrosim iungitur, & valido quodam rotundoque ligamento occipiti alligatur; eique locum cui apte & tuto affirmetur & stabiliatur præbet spondylus primus, ipse quoque ligamẽtum quoddam transuersum producens quod illi apophysi intus injicitur. Subit enim dens in cauitatem primi spondyli. Ab hac apophysi totam etiam ipsam secundam vertebram Hippocrates, vt Galenus ait, ὀδόντα appellauit, non autem vt scribit se putare Rufus ἐν τῇ τῶν μορίων ὀνομασίᾳ, primam. Alii vero ipsam apophysim πυρηνοειδῆ vocarunt, à similitudine nuclei, alii à nuce pinea κωνοειδῆ, alii vero etiam ὀδοντοειδῆ, à dentis similitudine.

Ὀδοντάγρα. instrumẽtum chirurgicum ad euellendos dentes.

Ὀδοντίασις. dentitio. Est dentis iam concreti eruptio extra gingiuam. dicitur alio nomine ὀδοντοφυΐα. Primum quidem dentes intra suos alueolos concipiuntur & concrescunt, deinde erumpunt, quorum vtrumque magno cum dolore fit. Illud ὀδαξισμὸν, hoc ὀδοντίασιν Græci vocant.

Ὀδοντῖτις. est fœnum fruticosum, triangulis flagellis, geniculatis, nigro articulorum nodo, foliis polygono longioribus, hordei semine. Decoctum in vino austero gargarizatu dolores dentium mulcet: inde ductum nõmen. Vide & Plin.

Ὀδοντοειδὴς ἀπόφυσις. ea est quam Hippocr. ὀδόντα, vt

vt ante dictum est, & omnes anatomici πολυωεδῆ χόριον appellant.

Ο'δοντόγλυφα. dentiscalpia, quibus ea quæ dentibus inhærent eximuntur. Figurantur maxime ex harundinibus, oblõga forma, sed maxime è viridi lentisco, vt declarat Martialis disticho isto de dentiscalpio:

Lentisco melius, sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest.

Ο'δοντότριμμα. dẽtifricium. Sic dicitur quo dentes fricantur & gingiuæ. Puluisculus id maxime est, sed pro vsu varius. Nam & refrigeratis dentibus, & motis, & dolentibus, & iisdem poliendis atque dealbandis, adhęc gingiuis laxioribus, & ad parulidas & putrefactiones, omniaque oris vitia parari possunt ex medicamentis genere differentibus.

Ο'δύνη. dolor. Est sensus tristis in corpore motionis, vel vt Cicero Tusculana secunda diffiniuit, est motus asper in corpore, à sensibus alienus: nisi quod improprie videtur dixisse esse motum, cum potius dici debeat sensus ipsius motionis: ipse enim præter naturam motus dolorem mouet, non etiã dolor est. Defendi tamen etiam M. Tullius potest. Nam & apud Hippoc. dolor aliquando sumitur pro dispositione ipsa quæ dolorem facit, vt libro 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi scribit: in Cranone antiquos dolores frigidos, nouos autem calidos: hîc enim non proprie dolores calidos frigidosve, sed affectiones ipsas, ex quibus dolores mouẽtur, ita appellauit, vt erysipelata, phlegmonas, vulnera, rupturas & alia huiusmodi. quomodo etiam & doloris nomen accipiendum est eo Aphorismo quo scribit: Quicunque dolentes parte aliqua corporis dolorem non sentiunt, iis mentem ægrotare: sic enim Galen. interpretatus est. Verum proprie dictus dolor non morbus est, sed symptoma. In sensu omnis consistit: est enim eius fons & radix sensus, neque potest cõtingere nisi in partibus sentientibus. Cõtingit autem omnibus sensibus. Nam & in visu, & in auditu, & in gustu, & in odoratu suus dolor est: sed in tactu supra cæteros sensus insignis: siquidem cum dolor reliquis sensibus incidit, ab externis eorum sensibilibus incidit, tactui vero non solum ab externis, sed etiam multo magis ab affectibus, qui intra corpus ipsum consistunt, incidit vehementissimus. Quod si & in aliis sensibus magnus aliquis dolor sentiri videatur, is non tam ad eos quam ad tactum referendus est. Neque enim qui ex aurium dolore nascitur, proprius auditus dolor est, sed potius tactus, quippe qui sensus sit omnium sensoriorum communis, reliqui vero quatuor sui quisque solius. Ad eundem modum in oculis nõ raro dolores magni excitantur, tangendi scilicet sensu in iis contristato. Cæterum cum dolor omnibus partibus sentiendi facultate præditis possit contingere, in aliquibus proprium nomen habet, in aliis non habet. Dicitur enim in capite κεφαλαλγία, in corde καρδιαλγία, in auribus ὠταλγία, in reliquis, diuisis nominibus, vt vesicæ, renum, lienis, lateris dolor. Est autem doloris, qui per sensus omnes fit causa duplex, vna communis, altera cuiusque propria. Communis est violenta & celeriter facta alteratio & corruptio: quod enim sensim & paulatim fit, sensum latet. Propria vero in vnoquoque sensu est, in tactu quidem magnæ mutationes à frigidi calidique violento contactu: namque humidum & siccum, si absint calefactio & refrigeratio, citra violentiam corpus contingũt: præterea ab iis quæ quassandi, secandi, distendendi vel exedendi vim habent: hæc enim omnia vel substantiam diuellendo, vel disrumpendi corporis periculum adferendo, dolorum causæ sunt. Diuellitur autem gustus instrumentum, quatenus vtique tactus est particeps, ab iisdem causis: quatenus vero gustus est proprium, ab acutis, amaris, acerbis & acribus succis, propterea quod horum singuli continuitatem diuidunt. Contristant vero & olfactum qui ab his succis manant halitus, quod hi quoque cõtinuitatem distrahunt. Auditum vero diuellunt vox aspera & maxima & celerrima, veluti ingentia tonitrua. Ipsum vero visum splendores maximi nimia secretione non modo infestant, sed etiam corrumpunt. Est autem ipsa quoque secretio ex diuidentium genere. Galenus in libris de symptomatum causis videtur sentire omnibus sensibus commune esse, dolorem qui illos infestat, ex secretione ac diuisione continui vnitique corporis vniuersim atque celeriter facta excitari. Idem tamẽ aperte lib. 2. de locis affect. primas doloris species duas esse pronunciat, quũ affatim temperies alteratur, & quum soluitur continuitas: atq; in erysipelate & phlegmone non solum quia intentæ sunt ob repletionem partes dolore vexari, verumetiam quia intemperie affectę sint, quod hæc non exiguam ad inducẽdum dolorem vim habeat, quemadmodũ & ipse lib. 2. de causis symptomatum testatus est, dum causas vitiosarum motionum explicat, scribens, in acutissimis & vehementissimis febribus dolore affici solidas partes, dum à calido, quod pręter naturam est, mutantur atque alterantur, tantamque esse doloris magnitudinem quanta sit sensibilium corporum intemperies inæqualis. Idem vero etiam ab eo scribitur initio comment. 2. περὶ διαφορᾶς σφυγμῶν, multisque aliis locis. Itaque perspicuum est Auerrhoem Galeno calumniam struxisse, quod ipsum reprehendat tanquam negantem quod calidi sit dolorem ciere, quatenus tale sit, sed quatenus tantum cõtinuitatem soluat. Imo vero magis ipse arguendus est, qui omnem doloris causam in alteratione statuat, existimans etiam vulnera nõ quidem propter vnitatis solutionem dolores mouere, sed ꝙ ab iis qualitas aliqua præter naturam inducatur. At ipse nosse debuerat tactus instrumentum

non in qualitatum modo primarum, sed secundarum etiam contemperatione, & conuenienti præterea figura situque consistere, & propterea omnē inæqualem intemperiem ἀθρόως factam dolorificam esse, sicuti Galenus censuit. Neque id quidem vnquam Galenus negauit, etiamsi dicat aliquot locis omnem proximam doloris causam ad vnitatis solutionem referri quodammodo posse, præsertim in libris de simplicium medic. facult. Et comment. 3. aphor. 34. in librum de fracturis, quo scripsit Hippocrat. omnes morbos vlcera esse probabiliter dici posse, de quo tamē nihil pronunciat lib. 12. meth. med. agens de affectibus à quibus dolores proueniunt, sed in dubio relinquit, quod longiore, vt ait, disputatione egeat. Sunt autem variæ dolorum differentiæ, quarum aliæ ex ipsa partium dolentium natura, aliæ ab ipsis rebus dolorem cientibus, aliæ vero à causarum magnitudine aut paruitate desumuntur, quarum hæ præcipuæ sunt authore Galeno:

βαρύς. grauis. sic dictus ab Hippocrate, qui veluti cuiusdam ponderis loco incumbentis sensum inuehit, qualis fit calculo maiore in parte renum carnosa impacto, aut ea phlegmonen patiente: similiter & iecinoris parte carnosa inflammata. Accidit & capiti, humorumque copiam simpliciter significat.

ἐμπεπαρμένος. infixus. Is est in quo ceu palus videtur infixus: hoc dolore affectum corpus crassum esse significatur. Proprie ad colon intestinum pertinet. Accidit tamen etiam auri cum quodam pulsu, & dentibus molaribus & oculis, neruis autem minime, vt vult Galenus: siquidem plurimum vtrinque tum supra tum infra extenditur. Eius causa est vel humorum copia confertim ingruentium, vel spiritus flatuosus.

ὁ μετὰ δήξεως. id est mordax. fit à mordaci humore partes sensibiles erodente. Accidit præsertim intestinis per dysenterias. Accidit & capiti propter humorum & vaporum acrimoniam.

λαπαρός. id est laxus siue mollis apud Hippocratem lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Is intelligitur, vt ait Galenus, qui sine phlegmone & tensione est.

νυγματώδης. punctorius. Circa membranas potissimum consistit, & ad eas proprie pertinet, ipsius affectus veluti radice eo loco fixa, vbi membrana pungitur, dolore vero circa locum punctum ad magnum spatium circulatim se fundente. Hic in pleuritide manifestus est, & in hepate etiam & renibus, si eorum tunicæ inflammationes patiantur.

ὀξύς. acutus & pungēs. finitimus punctorio est, cum ceu acu aut terebro perforante aut palo impacto pars diuelli videtur, vt crassum intestinum in colico dolore Galeni à pituita vitrea facto, & in quibusdā cephalæis, & à calculo præcipue inæquali, acuto, vel obstructione capacitatem renum, vreterum ortum, vasa & tunicam renum, hepatis aut lienis stimulante. Hic autem dolor nec continuus est, nec per omnes partes æqualiter porrectus. species videtur esse doloris punctorii, sicut & vlcerosus & pruriginosus, quorum ille tum cutem, tum partes imas ad ossa vsque affligit, hic vero ad cutem tantum fixus est. Vterque fit ab humore acri.

ὀστεόκοπος. id est ossium dolor. Consistit in membranis quæ ossibus adiacent. Idcirco profundus est & in intimo corpore sensum mouet, ossiumque ipsorum veluti dolentium imaginem præbet. Nascitur magna ex parte ab immodicis exercitationibus, interdum vero & à frigore & à plenitudine.

σφυγμώδης ἢ σφυγματώδης. pulsatorius. Hic per se proprieque pertinet ad arterias, quod solæ pulsent, in homine quidem benevalēte citra dolorem: vbi autē oborta est vehemens inflāmatio, aut affectus aliquis phlegmonodes, vt erysipelas aut abscessus, cum dolore. Nec vero ad ipsas modo arterias pertinet, sed ad partes etiam in quibus eæ continentur. Cuius doloris duæ sunt præcipuæ causæ, videlicet cum ipsæ mouētur, aut cum à re quapiam comprimuntur, sicut inflammato omnino musculo accidit. Est autem inflammationi proprius, nec omni quidem sed maiori. Neque enim in scirrhis, neque in œdematis proprie dictis, neque in alia intemperie quæ tumorem non habet cōiunctum, neque in paruis etiam inflammationibus arteriæ cum dolore pulsant. Ergo neque in peripneumonia, neque in pleuritide, neque in vllis aliis partibus, in quibus & arteria & sensus deest, dolor pulsatorius sentiri potest, neque similiter in hepate aut renibus, quoniam nullus per corpus ipsorum neruus dispersus sit. Verum omnis eiusmodi dolor in corporibus sensibilibus per inflammatorios affectus excitatur, idque proprio & primario affectu in arteriis, in reliquis vero omnibus partibus sensilibus per consensum, eo quod à contactu vicinorum comprimantur.

τονώδης. tensiuus. Membranæ quibus nullæ sunt arteriæ, & cutis & adenes cum inflammatione laborant, hoc vno duntaxat doloris modo vexantur. Is in capite sæpe sentitur, ac si quidem citra grauitatē & pulsum fiat, spiritus tenuis & flatuosi copiam significat, cum pulsu vero membranæ inflammationem, cum grauitate vero humorum multitudinem intra membranulas cōtentam. Gignitur interdum tensiuus dolor ab immodicis exercitationibus, vt & lassitudines quæ tensiuę appellantur, pertinetque hic ad totos musculos, vt ne carnes quidem eorum ab hoc sint immunes. fit & à siccitate. Estque hic dolor partium inanitarum à causa aliqua, siue externa, per se vel per accidens vacuante. Inde nerui vt repletione, sic inanitio-

inanitione valenter versus principium & finem tenduntur, interdum vsque ad caput, tuncque fit totius corporis conuulsio & distensio, non ante futura quam nerui tensio cerebrum attingat. fieri potest in omni parte sentiente. Maxime vero tensiuus dolor à repletione nascitur, siue humoris, siue flatus, siue vaporis, estque commune symptoma phlegmonarum, erysipelatũ & aliorum tumorum, præcipue calidorum. Nam per eos venæ, arteriæ, nerui sic sæpe tenduntur, vt per totos artus ab inflammato loco vsque ad alas vel inguina tensio, rubor, calor, dolor percipiatur, præcipue si superficiales sint phlegmonæ, & eæ partes tangãtur. Nam in magna tensione pars etiam non mota dolet: in leniore, mota tantum & tacta. In pulmonis quoque & hepatis & lienis & renum tumoribus membrana ambiens tensa dolet, & cutis extima, omnes membranæ, glandulæ etiam valde inflammatæ, tensione dolent à multo humore intra se contento, vt vesica vrina plena per ischuriam, vterus fœtu grandiore, ventriculus cibo largiore distentus.

Sunt vero & quædam aliæ per prædictas differentias distributæ. vt profundus, sic dictus ab accidente, quod partium sit in profundo sitarum. Hic autem & tensiuus & punctorius & pulsatorius esse potest. Contrarius illi sublimis est & superficiarius, qualis est pericranii & cutis & partium ei propinquarum dolor, Aphor. 5. & 7. lib. 6. Alia est doloris lati seu sparsi differentia, æqualis item & inæqualis, adhæc angusti & longi. Sunt vero tensiui doloris differentiæ. Est & turgidus dolor qui à patre primario affecta velut ab radice celeriter in vicinas excurrit. Est & torpidus seu stupidus nullius quidem partis proprius, nec doloris species, sed dispositio partium neruosarũ. Dolor enim stupidus res duæ sunt, dolor & stupor, vt vlcus inflammatum morbi sunt duo, vlcus & inflammatio, non autem vna vlceris species. Dicitur & dolor alius vehemens, mitis, magnus, paruus, continuus, intermittens, calidus, frigidus. Alius vero à partibus etiam affectis arthriticus, stomachicus, cardiacus, ostocopus. Præter has vero sunt & aliæ plures dolorum species, quorum proprietates scripto explicari non possunt, sed ne sentiri quidem exacte, nisi qui eos patitur medicus fuerit, qui & perite & prudenter & fortiter eos explorare & diiudicare possit. Eiusmodi forte sunt illi quos Archigenes designauit, ἔλκωμος, αὐϛηρὸς, γλυκὺς, ἰχνὸς, ὀξὺς, ἀγκύλος, vel (vt quidam legunt) ἀλυκὸς, γλίσχρος, ἄτειρὸς, τύφων: quorum tamen appellationes Galenus vehementer reprehendit lib. 2. de locis affectis.

Ὄζαινα. est narium vlcus putridum ab humorum acrium defluxu. Ex vlcerum genere esse Gal. lib. 5. τῶν κτ τόπους ostendit, eoque inter alia à polypo differt, qui in tumorum tãtum genere est, nõ vlcerum. Nascitur influxu humorum acrium & putrescibilium à cerebro in nares facto, vnde vel earum alæ, vel interstitium, vel aliæ partes exulcerantur. Et humoris quidem acrimonia difficilem admodum eius curationem reddit, putrilago vero grauẽolẽtiam & fœtorem inducit, vnde morbo nomen veteres indidêre. Quando, inquit Celsus, vlcera circa nares sunt, pleraque crustas & odorem fœdum habent, id genus Græci ὄζαιναν appellant. Id mali genus nobis multo frequentius est quam antiquis fuerit, vt quod luem Veneream sæpissime consequatur.

Ὀζαινῖτις νάρδος. nardi species, sic dictæ à virulento odore. vide νάρδος.

Ὄζη. inde ὄζαινα dicta. Sic autem vocatur, inquit Celsus lib. 3. cap. 11. fœtor quidam oris qualis ante febres cum frigore sentitur.

Ὀζοῦται. ramificatur. Id verbum Hippoc. vsurpauit de brachiis & cruribus, eam quam ad ramos habent proportionẽ, volẽs significare.

Ὀθόννη. othonna. quidã maioris chelidonii succum esse aiunt, alii glaucii, alii succum floribus corniculati papaueris expressum, alii permistos cœruleæ anagallidis, hyoscyami & papaueris succos esse contendunt, alii Troglodyticæ cuiusdam herbæ (quam eodem nomine othonnam vocãt) succum, nascique eam in eo Arabiæ tractu qui ad Ægyptum spectat. Proditur autem herba ipsa foliis erucæ, perforatis cribri modo, & veluti à tinea derosis, squalore obsitis, paucis, flore croci, latifolio: quare quidã anemones speciem esse putauerunt. Sunt tamen qui affirment lapidem esse Ægyptium in Thebaide nascentem exigua magnitudine, æreo colore, gustu cum feruore quodam & adstrictione mordaci. Vim habet othonna detergendi atque erodendi, omnia quæ claritati oculorum officiunt exterens.

Οἴδημα. apud Hippocrat. aliosque omnes veteres idem plane significabat quod ὄγκος, id est, tumor, cuiuscunque generis ille esset. Verum iuniores medici nominis eius significationem postea contraxerunt ad eum tumorem designandum quem pituita committit: sicut enim q ex sanguine fit, phlegmone, ex biliosa fluxione, erysipelas, ex melancholico succo scirrhus nascitur: ita tumori illi quem pituita creat, œdematis nomen proprium esse voluerunt. Non est autem vnius generis. Vnum verum exquisitumque est, multa non vera atque illegitima. Verum est quod naturalis pituita, in partem aliquam abscedens, committit, molle, laxum, digito prementi cedens, indolens, album, minimum calens, & aliis breuiter notis præditum quæ pituitam solent consequi. Non verum autem est quod fit à pituita non naturali, siue per alterationem talis euaserit, siue per alterius humoris mixtionem. Itaque cum flatus & aqua longe recesserint à naturali pituitæ temperie, nec tumores flatulenti qui spiritu vaporoso constant, & in cadaueribus etiam plerunque excitatur, nec qui aquam tenuem

duntaxat continent, inter vera œdemata habentur, vt nec ii qui sanguinis aut bilis alterius participes sunt. hæc enim non simpliciter οἰδήματα, sed pro misti humoris specie vel φλεγμονώδη, vel ἐρυσιπελατώδη, vel σκιῤῥώδη nuncupantur: illa vero alias appellationes sortita sunt, quanquam reuera omnia in œdematũ genere continentur, quod & mollia sint & doloris expertia. His enim duabus notis omnem œdematis naturam substantiamque medici comprehenderunt. quibus tamen Hippoc. tertiã videtur addidisse ἐν τῷ πιεζομένῳ, quod scilicet digito cõpressum œdema cedat, siue id symptoma mollitiem consequatur, siue (quod verisimilius est. neque enim Hippocratis breuitas permittit tot verba in vna & eadem re consumere) designet appresso digito œdema ita cedere, vt cauitatis vestigia impressa maneant. Præterea vero omne œdema, quod proprie & simpliciter œdema dicitur, certo loco definitum circumscriptumque est: ab eius tamen similitudine œdema etiam dicitur tumor ille pituitosus qui nõnunquam in pedibus & cruribus eorum oritur qui aqua intercute & phthisi & cachexia laborant, quique etiam in leucophlegmatia occupat corpus vniuersum. Verumtamen eiusmodi œdema eorum morborum symptoma est, nulla propria præcipuaque curatione indigens: quod autem alterius generis œdema est, in morborum genere censetur similarium, compositorum ex intemperie & materiæ affluxu, peculiaremque habet curationem. Cæterum cum œdema omnibus partibus corporis, quæ distendi possunt, eueniat, oculis etiam aliquando contingit, qui œdemate dicuntur laborare cum palpebræ intumescũt, suntque decolores & grauiores, mouenturque difficilius, & pallidiores apparent, atque ipsum etiam palpebræ album aliquantulum excedit nigrum. Non est autem aliud oculi œdema, quam tumor externus palpebræ, laxus, indolens, & naturali habitui concolor, qui digito compressus cito cedit, & cito rursus repletur. Fit vt plurimum ab aquosa fluxione, & flatulento humore.

Oἰνάγρα. frutex qui & οἰνοθήρα appellatur, de quo postea. Dicitur & ὀνάγρα Dioscor.

Oἰνανθάρεον μύρον. vnguenti conditura est, non sic dicta quod διὰ τῆς οἰνάνθης, hoc est è labrusca, fiat, sed quod τῷ οἴνῳ καὶ τῷ ἄνθει κρίνων, hoc est, vino & flore liliorum, constet. Siquidem plæraque eius generis vnguenta ne œnanthen quidem recipiunt. Vsus eiusmodi vnguentorum apud quosdam odoris gratia duntaxat & deliciarum adhibetur, tum à lauacro totius corporis perfusione, tum à cœna mensarum per spongiam illitione. Confert vero & ad medicinam, tum resolutis, tum syncope laborantibus, si roborantibus stomachi cataplasmatis admisceatur: nam & stomachum & spiritum animalem vitalemque confirmat: proindeq; ad vitandam pestilentiam conducit. Duæ œnanthariorum formulæ habentur apud Paulum lib. 7. cap. 21. itemq; apud Aetium lib. 16. dicitur & οἰνανθάρινον μύρον.

Oἰνάνθη. est vua vitis labruscæ. Ea duorum generum est. Vnum, quod nunquam maturescit: alterum, quod ad frugem peruenit. paruis acinis, nigrum & adstringens. Colligitur cum flore quando optime olet, siccaturque in vmbra, atque in cados conditur. Refrigerandi atque adstringendi vim habet. Ex ea fit vinum quod οἰνάνθινον cognominatur, duabus libris florum in musti cado maceratis, qui post triginta dies mutantur.

Est & οἰνάνθη herba candido pastinacæ flore, caule crasso, palmi altitudine, semine atriplicis, radice magna, in multa rotunda capitula extuberante. Nascitur in petris.

Oἰνάνθινον. vide οἰνανθάρεον & οἰνάνθη.

Oἰναρέῳ ἀμπέλῳ. id est, viti, apud Hippocr. vt annotat Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Oἰναρίδες. κλήματα τῆς ἀμπέλου. hoc est, palmites vitis, apud Hippocr. Galeno authore.

Oἰνέλαιον. mistura veno & oleo constans, cuius mentionem Galenus facit, tum lib. 1. τῶν κατὰ γένη, in descriptione emplastri quod ex argenti spuma & œnelæo præparatur, tum in lib. περὶ εὐπορίστων, quo loco vetat ipsum dari phthisicis, sed eo calfacto stomachum fouendum præcipit.

Oἰνόγαλα. potionis genus ex vino & lacte mistis. Cuius mentionem fecit Hippocrat. Cedrim Creticam scribens fœminarum incommodis auxiliari ἐν οἰνογάλακτι. Id quod tamẽ nonnulli tepidum aut egelidum interpretantur in modum lactis. Id enim γαλακτώδης videtur significare, de quo supra.

Oἰνόγαρον. garum vinosum, hoc est, garum vino mistum. vide γάρον. Aetius lib. 3. cap. 85. refert compositionem οἰνογάρου χαλδαϊκοῦ, ex qua tamen quodnam proprie fuerit gari & vini temperamentum, certo constare non potest.

Oἰνοθήρα. frutex est arboris instar prægrandis, amygdalino folio, sed latiore, lilio non dissimili, flore rosaceo, magno, radice candida, longa, cum siccata est, vinum olente. Hilaritatem dicitur afferre data in vino, & non hominum modo, verum omnium etiam animalium feritatem mitigare: id quod de radice Theophrastus intellexit. Dicitur eadem ratione & οἰνάγρα: Dioscoridi vero & onothera & onagra.

Oἰνόμελι, vinum mulsum. dicitur & simpliciter mulsum. Non aliud est quam vinum melle conditum. Sed condiendi ratio diuersa traditur. Alii, inquit Dioscorides, faciũt duabus vini metretis, admista vna mellis: alii, quo celerius præberi possit, mel cum vino coquunt, & ita transfundunt: alii parcentes impendio ad sextarios sex musti feruentis vnum mellis adiiciunt, & vbi ferbuerit, vase recondunt: ita paratum dulcedinem retinet. Omnes autem è ventre vino austeroque & bono melle faciunt. Minus

enim

enim inflat, ac celeriter id genus in vsum venit. vetus corpus alit, media ætate aluo prodest, vrinam pellit; à summo cibo sumptum nocet, & inter initia potum implet, dein appetendi auiditatem reuocat. Alii vero, vt scribit Constant. Cæsar lib. 8. ad sextarium vnũ mellis calentis vini sextarios quatuor adiiciunt, & postea recondunt, inque eo nõnulli costi scriptula duodecim suspendunt, quidam vero etiam folii malabathri scriptula duodecim ammiscent. Sunt qui mulsum, quod ex musto fit, à Græcis νέκταρ vocari scribant. Attamen Constant. Cæsar eo nomine conditi mulsi genus quoddam appellari scribit ex variis aromatis, & sub Caniculæ ortum per dies quadraginta insolari. Alii vero, vt idem scripsit, mustum quousque ad dimidias ferè resideat, excoquunt; & in decem eius sextarios vnum mellis Attici miscent sextarium, & in cadum transfundunt, gypsatoque vasis spiraculo in vmbra recondunt. Sed hoc genus inflationibus obnoxium est, aduersum stomacho. Sunt & aliæ multæ mulsi conditurae, quas hic referre superuacuum fuerit.

Οἶνος. vinum. Est vuæ succus feruendo coctus. Cum vuam dico, vitigineã intelligo, cui proprie hoc nomen competit. Is succus si nõ calcatis aliterue expressis vuis sponte defluat, πρότροπος vocatur ἀπὸ τοῦ προτρέπειν τὸ ἐκπίεσμα: sin autem prælo aut pedibus exprimatur, γλεῦκος. Vtrumque autem, cum primum ex vuis prodiit, crudum est, flatuosum & concoctu difficile, taleque tam diu manet, dum feruore mitificatum fuerit atq; concoctum. Est autem feruor ille veluti quædam putrefactio illius succi à calore externo in humorem excrementitium agente. Cum enim in eo succo multa simul varii generis excremẽta redundent, neque ab insito ipsi calore, qui per initia perexiguus est, regi gubernarique possint, putredo inducatur necesse est; quam calor & ebullitio & perturbatio maxima propter flatuosi spiritus admistionem consequuntur. Eo autem in opere homogenea ab heterogeneis segregantur, facessit humor superfluus, flatus dissipantur, totusque succus ita excoquitur, vt deposito omni præter naturam calore atque excremento, suauis atque benignus euadat. Is donec ad eum modum cõcoctus fuerit, à Græcis γλεῦκος, à Latinis mustum appellatur, crudũ autem est & flatibus refertum & cõcoctu difficile: vbi vero in vinum transiit, depositis iis vitiis nouam naturam hominumque vsibus commodissimam induit, virtutes musti vitiis aduersas habens, cum nec inflet præcordia, imo si inflata sint subsidere faciat, nec inibi moram trahat propter caloris mediocritatem: adde quod cum digestionis vias aperiat & pariter impellat, ac nutrimentum sursum agat, ad celeritatem deductionis in corpus conducit. Est præterea boni succi, & ad contemperanda concoquendaque ea quæ in ventriculo & venis sunt idoneum: nam bilis amaræ etiam acrimoniã frangit ac mitigat. Præterea nutrit & solidas corporis partes humectat. Iã vires quoque organorum adauget, & expellendis excrementis viam facit. eoque fit vt sudores & præter cætera vrinas moueat, quando & totum corpus celeriter transit, & impetu cursus sui excrementa secum expellit. Vt autem nullam inuenire est substantiam plane ὁμοιομερῆ, omnibusque sui partibus sibi similem; ita neque vinum, quod in eo quadruplicis naturę partes spectentur, à Galeno explicatæ lib. 4. de simpl. medic. facult. Earum vna τρὺξ à Græcis, fæx à Latinis dicta, vini ipsius excrementum est, quod temporis spatio secernitur, & deorsum descendit. Alia ἄνθος, hoc est, flos, dicitur, quæ, dum vinum feruet, supernatat, tandemque cum fæce in imo dolio subsidet. Tertia aquea est, toti vino permista, quæ primario potissimumque feruet: & quarta præter eas, ipsum reuera vinum. Harum partium varietate & inæquali mistura non est dubium vinorum differentias atque facultates quam plurimas existere. quanquam non ex iis modo partibus tam varie inter se mistis, verum ab aliis etiam prope infinitis eorum differentiæ petantur, vt à natiuo solo, à gustu, à colore, ab ætate, à consistentia & reliquis eiusmodi. Quas omnes vt enumerare impossibile est, sic præcipuas annotare non erit inutile, quarum veteres meminerunt, atque in primis Galenus, qui pluribus in locis de iis studiose tractauit, vt lib. 12. meth. med. & lib. 5. sanit. tuendæ. Eas autem ordine literario subiicere visum est.

ἀδριανὸς οἶνος. Adrianum vinum, quod in Adria nascebatur, vel quod ab Adriatico sinu Romam aduehebatur. Erat subastringens, tenue, album & aquosæ consistentiæ, in nobilium vinorum censu à Galeno habitum, postea quam ad vetustatẽ peruenisset. Dioscorides lib. 5. scribit in Sicilia prouenire: vt & Mamertinum, modice adstringere, ocyssime inueterari, minusque ob suam tenuitatem neruos tentare.

ἀδύναμος. vinum adynamon. hoc est, impotens & imbecillum. Vini genus fuit factitium, cuius multiplex traditur compositio. Alii, inquit Dioscorides, pares aquæ & musti mensuras coquunt molli igne, donec absumatur aqua: quod vbi refrixerit elutriatum, vase picato recondunt. Alii marinæ & cœlestis aquæ, mellis & musti, pares miscent portiones, decapulant, & diebus quadraginta insolant. Aliis vero albi musti sextarii viginti, aquæ dimidiũ feruet, donec excoquatur aquæ mensura. Aliis autem marinæ sextarii decem, tantumdem pluuiæ in sole quadraginta diebus torrentur. Non amplius anno durat, & ægris datur quibus vini noxa metuitur, loræ vires habens.

ἀειγλευκής. vini dulcis genus, quasi semper mustum. factitium est, quoniam feruere prohibeatur. Sic enim prohibetur mustum

in vinum transire. Ergo merguntur protinus in aqua cadi donec bruma transeat, & consuetudo fiat algendi.

αἰγεάτης. vinum Ægeates, quod apud Ægas prope Myrinam nascebatur, crassum, austerum & nigrum vini genus, vt scribit Gal.comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, sect. 7. Id adstringebat, longo tempore in ventre manebat, & fluctuationes in eo excitabat. Hoc autem loco non erit inutile admonere, quod, iudicio meo, male apud Galenum lib. 5. sanit. tuendæ de vinis differentem, Ægausien legitur, cum Ægeaten scribere oporteat, quod vini genus tam est affine Perperino, vt ea duo semper Galenus coniungat: vt lib. 12. Method.

ἀλβανός. vinum Albanum, ad Albam natum. Aquosæ fuit consistentiæ & austerum. Dioscorides scripsit Albana vina crassioribus constare partibus, & dulcia esse, stomachum inflare, ventrem emollire, sed concoctionem minus adiuuare & neruosa minus infestare: vetustate autem eadem austerum saporem concipere.

ἀλβάτης. Vinum Albates. Austerum simul & dulce vini genus, qualitatibus præditum contrariis. Quo fit vt prauum sit, quod neq; distribuatur, neq; descendat, sed plus æquo in ventre permaneat inferiore, & ipsum inflet. Id Gal. in vinorũ crassorum censu enumerat lib. 12. meth med. Idem in Cilicia nasci prodidit com. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. Sed video id nomen variis locis deprauatum esse, aliis ἀναβάτην, aliis ὀλβάτην, aliis ἀβάτην scribentib. Gal. sic ex loco dictum esse prodidit.

ἀμιναῖος. vinum Aminæum. Triplex proditur à Gal. lib. 1. de Antidotis. vnũ quod in collibus Neapoli vicinis nascitur, aquosum, tenue, firmũ & austerũ. alterũ, quod in Sicilia: tertiũ, quod in Bithynia prouenit vtrũq; pariter aquosum quidẽ & tenue, non tamen vtile, vt quod facile cũ Sabino de præstantia cõtẽderet, pſertim vbi ad seniũ peruenisset.

αἴδρειος. vinum forte & generosum, apud Hippoc. nisi forte scribendum sit αἴδριος. hoc est, vinum natum in Andro insula, vt λέσβιος, quod est à Lesbo, vt scribit Erotianus.

ἀπαράχυτος. vinum aparachyton. Vinum cui aqua marina admista non est. Sic dictum ad eius laudem à mercatoribus, quasi purũ & syncerum, nec adulteratum aquę marinæ mistura, tanquã per se satis firmũ & generosum. Neq; enim nobilib. vinis misceri solebat aqua marina, sed imbecilliorib. quæ θαλάσσια ob id dicebatur. Diosc. l. 5. meminit vinorũ ἀπαραχύτων, quæ admistam sapã recipiunt: quæ quidem reuera ἀπαράχυτα sunt, hoc est, aquæ marinæ expertia, sed tamen alio liquore adulterata, sapa scilicet immista.

ἀριούσιος. vinum Ariusium. Vinum Græcũ, quod locis quibusdam in Chio prouenit, aptissimum prorsus ad digestionem succorũ in corpus. Est enim flauũ & odorum, & cõsistentia inter aquosa crassaq; medium, antidotis optimum.

ἀρσυηνός. Vinum Arsyenum. fuit Asiaticũ aquosę cõsistẽtiæ. Gal. l. 7. meth. Scribitur & ἀρσυίνιος apud Stephanũ, ab Arsysia, Psyrorũ & Chii loco. Strabo ἀρσύσιον vocat lib. 14.

αὐστηρός. vinum austerum. Est vinum modice crassarum partium, parumque adstringens. Tale autem est præsertim nouum. Vetustate namq; austeritas cõcoquitur vinumque tenuius & dulcius euadit. Itaque quod principio frigidius erat, calidi' fit, & præstãtissimum redditur. Quãto.n. quodq; austerius est, tãto etiã est frigidius & crassius, proindeq; stomachum & intestina corroborat, fluxiones sistit, caput minime tẽtat, sed non facile digeritur, atq; ad succorũ deductionẽ inutile est. Verum vbi ad vetustatem peruenit, si merum & syncerũ bibatur, excalfacit, facile distribuitur, stomachum adiuuat, appetentiam inuitat: vires alit, robur addit, somnum conciliat & commendat colorem.

βίαιος. vinum à festinatione & violentia sic dictum, quod ante maturitatem & quasi per vim ab vuis exprimatur. Idem omnino videtur esse cum omphacite.

βίκινος. vinum Bicyũ: vile, crassum, insuaue, & austerum, præsertim quod in maioribus lagenis olim asseruabatur, vt literis Gal. mãdauit. In paruis enim, inquit, seruatum, melius paulo fiebat, & medium quodammodo inter bona malaque vina euadebat.

γαυριανός. vinum Gaurianum. Inter Italica vina numeratur à Galeno. fuit autem album, aquosum & oligophoron.

γλυκύς. vinum dulce. Quod dulci qualitate præditum est. Vini differentia est sumpta à gustu. Tale autẽ modice crassum est & nigrum, multisq; numeris, vt scribit Gal. ab aqua tũ colore tum substantia recedit. Neq; enim, inquit, tenue exquisite, neq; album est vinum dulce, sed omne quo dulcius est, eo & colore nigrius & substãtia crassius apparet. Quamobrem mediocriter calefacit, sitimq; propter caliditatem & crassitiem inducit. Eiusmodi fuit Theræũ & Scybelites, vtrumque crassum & nigrũ: præterea quę in Mæonia nascebantur, Therinum & Caryinũ, tãto minus prædictis nigra crassaque, quanto etiam minus dulcia fuere. Itaque cum nullum vinum dulce sit exquisite tenue, sed magis minusue crassum, certum est à dulci vino iecur & lienem obstrui, eisque noxam inferri, maxime si inflammatione aut scirrho laborent. Verum pulmoni non perinde noxium est, quod sedata iam inflammatione prosit ad sputum educendum, pulmonis meatus & humores in iis inhærentes commodissime diutissimeque humectando. Est autem magna in vinis dulcibus varietas, non tantum quia magis minusue talia sunt, sed quod alias aliquando adsciscunt qualitates.

At γλυκὺς vinum passum. quod fit passis & in vite diutius adustis vuis. Vide suo loco.

γυψώδης. vinũ gypsatũ siue gypso cõditum. Id contra venena cæteris aptius est, vt scribit Dioscori-

Dioſcorides. ſed neruis officit, caput aggrauat & incendit, ac veſicæ aduerſatur.

δευτέριος. vinum ſecundarium. Cato & Latini loram vocant. Hoc quanquam non poſſit reuera vinum dici, tamen inter vina operaria numeratur, maceratis aqua vinaceis, rurſuſq; prælo ſubiectis. Id autem ita faciendum Dioſcor. præcipit: in vinaceos, è quibus triginta muſti cados expreſſeris, cados treis aquæ addi, tum calcari, expreſſumque ad tertias decoqui, deinde in ſingulos congios modi huius qui remanſit, ſextarios ſalis binos cōiici, acta hyeme decapulari in fictilia, poſt annū vti. Id vinum celeriter exoleſcit, nec anno amplius durat. Conuenit ægris quibus timemus noxam vini, item à longa valetudine ſe recolligentibus.

διάχυτος. vinum quod fit vuis in ſole ſiccatis, clauſo loco per dies ſeptem, in cratibus totidem pedibus à terra alte, noctibus à rore defenſis, octauo die calcatis. Ita fit optimi odoris ſaporiſque.

δριμύς. vinum acre. Vini differētia ſumpta à guſtu. Succedit dulci per vetuſtatem, quēadmodum & aceto & melli & adipum omni generi accidit: quæ quanto ſunt vetuſtiora, tanto etiam acriora redduntur. Eſt autem eiuſmodi vinum vehementer calidum. Siquidem fieri ita ſolet, vt omnia vina vetuſtate euadant calidiora: atque auſtera quidē temporis ſpacio dulcedinem quandam atq; acrimoniam depoſita adſtrictione acquirant, deinde vero increſcente acrimonia, ſenſim dulcedinem deponant, & poſtea progreſſu temporis admodum acria euadant, aſſidueque amareſcant, ac denique vbi craſſeſcere cœperint, penitus fiant amara: ſicut Galenus lib. 4. ſimpl. med. demonſtrauit.

ἐρυθρός. vinum rubrum. Eſt vinum colore medium inter fuluum & nigrum. Vt autem colore ita & facultatibus medium eſt, tanto minus calidum & tenue reliquiſq; vini fului dotibus præditum, quanto etiam nigrius exiſtit.

ἕψημα. ſapa. Appellatur alio nomine σίραιον, vini factitii dulciſque genus eſt muſto ad tertiam vſque menſuræ partem decocto. vide ſuo loco.

θαλάσσιος ἢ τεθαλασσωμένος. vinum marinum. hoc eſt, cui aqua marina admiſta eſt. Id quod fieri ſolebat vinis aquoſis & debilibus: vt eo quaſi fuco adulterata, calidiora & acriora viderentur, tum vt facilius à mercatoribus conueherentur, & longæ viæ incommoda perferrent, atque etiam diutius ſeruari poſſent. Sed temperandi ratio varia fuit, vt docet Dioſcorides. Alii, inquit, ſtatim cum decerptæ ſunt vuæ, aquam maris admiſcent. Alii in area vuas ſole ſiccant, quibus calcatis marinam adiiciunt. Alii paſſas prius vuas in doliis marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt: quod tamen magis paſſi generibus adſcribitur. Omnia eiuſmodi vina ſiccant, ſitimque inducunt, pro modo aquæ marinæ admiſtæ ſtomacho aduerſantur, neruos infeſtant. alio tamen apta eſſe Dioſcorides prodidit. Fuerunt huius generis, vt idem ait, vina Coa & Clazomenia, quæ propter plurimæ aquæ marinæ miſtionem facile corrumpuntur, flatus mouent, aluum turbant & neruis officiunt. Splenicis quidam veteres exhibuerunt.

θηραῖος. Theræum vinum. Id fuit craſſum, nigrum, dulce, ſed citra adſtrictionem. In Creta proueniebat. In ventre, inquit Galenus, diutius immoratur, nec vrinas mouet, ſed deorſum properat, ideoque ante cibum ſumitur.

θήρινος. vinum Therinum. dulce, modice craſſum & nigrum. Eſt autem Aſianum, naſcens in Mæonia.

θοῦσκος. vinum Thuſcum, hoc eſt, in Thuſcia natum, aquoſum & oligophoron.

ἱπποδαμάντειος. Vinum hippodamantium. manifeſtam habet adſtrictionem: ideoque ſtomacho ſaluberrimum: potiſſimum autem ſi inueterarit. Eſt ex ea ſpecie cuius eſt dulce Falernum, & Tmolites: niſi quod manifeſtius quam hæc adſtringat. Galenus lib. 12. meth. med.

καίκουβος. vinum Cæcubum. Galenus lib. 12. meth. med. ſcribit eo nomine nullum deſignari certum vini genus, vt plærique exiſtimant: ſed omne vinum à Romanis ſic vocari quod per vetuſtatem eo peruenit, vt igneum colorem contrahat: atq; inde ipſum quoque nomen fuiſſe ſortitum. Neq; enim, inquit, eo omnia perueniunt, cum prius craſſentur quam in pellucido flauorem accipiant. Sed quem huius ſententiæ authorem Gal habuerit, non video, neque intelligo quomodo Cæcubi nomen inditum eſſe poſſit à vetuſtate, vel ab igneo colore. Perfacile fuit, vt arbitror, hominem peregrinum & linguæ Latinæ ignarum decipi à quouis, & vulgo aut etiam ignaro credere. Magis probabile eſt Cæcubum vinum dici à Cæcubo oppido Campaniæ in Italia, quod vineta (vt eſt apud Strabonem libro quinto) vini feraciſſima præcipuis enutrit arboribus. Dioſcoridi quidem videtur fuiſſe certum aliquod vini genus, qui de Cæcubo diſſerens, ſcribit ipſum dulce eſſe & Albano craſſius, corpus & colorem alere, ægre tamen concoqui.

κάληνος. Vinum Calœnum, quod apud Calœnos in Campania naſcitur præſtantiſſimum, ſucco (vt ait Plinius) per omnes terras inclyto. Verum hoc naturæ, non ingenii opus eſt. Nam & Calœnum vinum aliud eſt, eiuſdem cum ſapa generis, vino ita decocto, vt tertia perdita duæ partes remanſerint.

καρύινος. vinum Caryinum. Id Aſianum fuit ex Mæonia prodiens, nigrum, dulce, ſine morſu.

κιρρός. vinum fuluū. Vini differentia à colore ſumpta. Id poſt flauum calidiſſimū cenſetur & tenuiū partium, velociſſime in corpus digeritur, & crudos ſuccos concoquit,

sed caput tentat & mentem. Eius tanta cum flauo cognatio similitudoque est, vt quod Hippocr. κιῤῥὸν, hoc est, fuluum, appellare solet, potuerit etiā ξανθὸν, id est, flauum, appellare, sicut Gal. lib. 5. sanit. tuendæ prodidit. Talia autem vel per se nascuntur, vel vetustate euadunt. Nam & vina alba quo magis inueterauerint, eo redduntur fuluiora. Duorum autem generum fuluum vinum est, alterum dulce, alterum austerius pauloq; crassius. Dioscor. lib. 5. vinum κιῤῥὸν colore medium esse dicitur inter album & nigrum, & medias inter vtrunque vires habere. Quo quidem in loco κιῤῥὸν varie ab interpretibus vertitur. Barbarus rubrum, non distinguens ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ, sicut debuerat: Ruellius giluum, Marcellus vermiculum conuertit, cuius scripta hac de re neminem legisse pœniteat.

κονδῖτον. vinum conditum. Factitii vini genus, piperis eloti, & vbi fuerit resiccatum, triti scrupulis octo, mellis Attici sextario vno, vini veteris albi sextariis quinque simul permistis. Sic quidem parabat Constant. Cæsar. Variæ tamen fuerunt eius compositiones, de quibus vide suo loco.

κρητικός. vinum Creticum. Vini dulcis genus authore Dioscoride, quod vuis sole siccatis in area aut in sarmento torrefactis exprimitur.

λέσβιος. vinū Lesbium, in Lesbo insula natum, habitum semper inter vina præstantissima, vt quod flauum & odorū esset, & consistentia inter aquosa crassaq; medium, ideoque ad concoctionē humorum & eorundē deductionem in corpus aptissimum. Sed vt omnia vina generosa & tenuia, caput facile & mentem tentat, atque ideo infirmo capiti est noxiū: vt & Gal. lib. 12. Methodi οἶνον κεφαλαγῆ vocat. Cum vero tria, inquit Gal. sint in Lesbo oppida, minus certe tū odorum tū dulce in Mitylene gignitur, magis & odoratū & dulce in Eresso, deinde in Methymna.

λευκός. vinum album. Id minus quam alia omnia calefacit, eoque minus quo albidius fuerit. Imo vero vt scribit Gal. lib. 12. meth. med. non inuenias ex albo vinorum genere calidum vllum: quādo etiam austera & mediocriter alba, cum inueterauerint, primum quidem pallidula, deinde plane pallida, tandem vero ex pallido flauentia & fuluiora quodammodo reddantur. Est enim, vt scribit Galen. lib. 5. sanit. tuen. vinum album, si colorem spectes, oppositum flauo, cum hoc vt calidissimū est, sic album minime omnium calidum sit. Sed nec vllum vinum album plane dulce est, sed quoddam austerum & crassum, aliud aquosum & tenue, aliud fuluum flauumque, aliud mediocriter dulce, vt Hippodamantium & Faustianum Falernum, sicut habetur apud Gal. lib. περὶ εὐχυμ. & κακοχυμ.

λευκόχρους. species est vini salsi, ex passis prius vuis compositi, sed mox calcatis, & aqua marina maceratis, deinde in album mustum coniectis. Species est vini albi.

μαμερτῖνος. vinum Mamertinum. Id in Sicilia, vt & Adrianum, gigni Dioscorides author est, crassarum partium, modice adstringens, ocyssime inueterascens, minusque ob suam tenuitatem neruos tentans.

μαρσός. vinum Marsum, natum in Marsia, regiuncula Italiæ, vltra Picenum Samnites versus. Censetur autem valde austerum & asperum.

μελαμψίθιος. Passi genus, vt scribit Plinius lib. 14. cap. 9. suum saporem, non vini referens. Dioscorides scribit id nigrum crassumque esse, & corpora multum alere priuatimque conferre ad ventris rheumatismos. Non est dubium à Psithia vite sic dictum, quam Columella lib. 3. inter Græculas vites commemorat.

μέλας. vinum nigrum. Omne crassum est, plurimi alimenti & sanguinis, sed crassioris atque melancholici. Duæ sunt eius differentiæ. Aliud dulce, aliud austerum, aut etiam acerbum habetur. Pauca autem admodum sunt, quæ simul austera & dulcia sint, & si quæ eiusmodi reperiantur, praua sunt, qualitatibus prædita contrariis, quale Albates in Sicilia commemoratur à Galeno. Quæ nigra dulciaque sunt, qualia censentur à Galeno Scybelites & Theræum, calidiora sunt austeris, minus in ventre morantur, crassum sanguinem gignunt: vrinas tamen nec ipsa mouent, sed deorsum properant & aluum mouent: ideoque etiam ante cibum sumi solent. Quæ vero nigra austeraque sunt, ea frigidiora sunt, adstringunt, repellunt, fluxiones sistunt, longo tempore in ventre manent, & fluctuationes in eo excitant, præsertim nouella & mediæ ætatis. Vetustate namque vt colorem mutant, reddita primum nigra, postea fulua, & tandem flaua, ita etiam vires.

μελιτίτης. vinum melitites, mulsum è musto, quod & νέκταρ quidam vocant. Vini dulcis genus est, quod, vt scribit Dioscorides, distat à mulso, quoniam illud à vino vetere austero, addito mellis exiguo, temperatur; hoc è musto, in quinque congios austeri musti congio mellis & salis cyatho inditis. Vel, vt aliis magis placet, mustum, quousque ad dimidias fere resideat, excoquitur, & in decem eius sextarios vnus mellis Attici miscetur sextarius, & in cadum transfunditur, gypsatoque vasis spiraculo in vmbra conditur. Est autem inflationibus obnoxium, & aduersum stomacho, aliisq; facultatibus præditum quas Dioscor. lib. 5. recensuit.

μεσογίτης. vinum Mesogites. Asianū fuit, è Tmolo monte, vt ait Dioscor. infestum capiti & neruis. Idem forte cum Tmolite, cuius frequens mentio apud Galenum.

μυῤῥίνης οἶνος. fuit vinum μύρῳ κεκραμένον, hoc est, vinum vnguento mistum. siue, vt Pollux scribit, γλυκὺς οἶνος, vinum dulce. At Hesychius μυῤῥίνην οἶνον per duplex ρ scribit, deductum certe παρὰ τὴν μύῤῥαν, hoc est, à myrrha, vt sit

vinum

vinum myrrha conditum. habetque adstipulatorem Plinium lib. 14. cap. 13.

μύσιος. vinum Mysium, quod in Hellespõti Mysia prouenit, Surrentino non absimile. Est enim flauum, odorum, & consistentia inter aquosa crassaque medium.

νέκταρ. Idem quod melitites, vt plærisque placet.

ξανθὸς οἶνος. vinum flauum. quod vini genus summe calidũ est & tenue, optimi succi: velocissime per corpus digeritur, crudos succos concoquit, caput & mentem tentat. Eiusmodi autem color inest vinis vel media ætate, vel in senio. Nullum enim vinum nouum fuluũ aut flauum est, vti nec calidum. Vetustate autem color ille maxime contrahitur, quoque omnia vetustiora, eo etiam primum fuluiora, mox flauiora euadunt, & calidiora. Est autem duorum generum. Vnum parum dulce, alterũ modice austerum. Neque enim flaui vini natura fert vt multum sit vel dulce vel austerum. Oppositum est hoc vini genus, si colorem spectemus, albo, vt quod calidissimum sit, sicut minime calidum, album.

οἰνάνθινος. vinum œnãthinum fit ex labrusca, hoc est vite syluestri, duabus libris florũ in musti cado maceratis, qui post triginta dies mutantur.

οἰνόμελι. mulsum vinum. fit ex annoso austeroque vino & melle quamoptimo, non autem ex musto, vt melitites. Temperatur autem duobus cadis vini vno mellis adiuncto. Quidam vero, vt compendium operæ faciant, cum vino mel decoquunt, deinde ita in lagenas fictiles diffundunt. Alii parcentes impendio, in sex sextarios musti feruentis sextarium mellis adiiciunt: cum deferbuerit, elutriant: ita conditum dulcedinem retinet.

οἰνώδης. vinum vinosum. Sic appellauit Hippocrates non molle & quod speciẽ tantum vini habet, sed potius austerum & forte, sicut habet Erotianus.

ὀλιγοφόρος. vinum quod paucam aquæ mistionem admittit. Idem cum τῷ ὑδατώδει. cui contrarium est quod polyphorum vocatur.

ὀμφακίτης. vinum omphacites. Id nomen quamuis omnis vini crudi & ante maturitatem excerpti videri potest cõmune, & idem cum τῷ βιαίῳ, priuatim tamen in Lesbo exprimi Dioscorides author est. vuæ paulo ante maturitatem colliguntur, etiam semiacerbę, per triduum aut quatriduum sole torrentur, donec acini passi fiant, rugasque plane contraxerint, tum premuntur, deinde sole in fictilibus inueterantur. Constringit, stomacho vtile est cibos non coquenti dissolutoque. grauidarum malaciis & defectionibus medetur. Est autem diu crudum, nec nisi post annos multos bibi potest.

παλαιὸς. vinum vetus. Est vinum quod factum est vetustate seipso primum quidem acrius, deinde vero etiam amarius. Id quod annorum quidem spatio omnino euenit, sed vario & inęquali. Aquosa enim vina celerrime omnium inueterantur, crassa vero & austera tardius. E quorum numero Surrentina non ante vigesimum annum vigere solent, atque ab eo tempore ad potum idonea bonaque diutissime perseuerant, nec facile amarescunt, sicut Galenus testatus est. Sunt autem notę duę vetustatis, acrimonia primum, qua plane magis calida euadunt vetusta vina: deinde vero amaritudo, quæ acrimoniæ succedit: quam vbi adepta sunt, immodice resiccant. Est autem vinum vetus neruis noxium & reliquis sensibus, gustu tamen suauissimum: ideoque cauendum iis qui intestinæ alicuius partis imbecillitatem sentiunt. attamen in secunda valetudine paucum, dilutum aqua, innoxie sumitur.

παραιτυπιανὸς. vinũ Parætypianum. quod, vt scribit Dioscorides, ex Adriatico sinu defertur, odoratum ac tenuius, ideoque liberaliter potum fallens, diuque seruans ebrietatem & soporem adferens.

παχύς. vinum crassum. sic à consistentia dictum, aquoso contrarium. eiusmodi est siræon siue hepsema, item Theræum & Scybelites. Valde nutrit, sed facile obstruit.

περπέρινος. vinum Perperinum. quod apud Perperinen, iuxta Pergamum, in Asia gignitur, crassum, austerum & nigrum vini genus, vt & Ægeates. Adstringit, longo tempore in vẽtre manet, & fluctuationes in eo excitat.

πισσώδης. vinũ picatum, hoc est pice conditum. Excalfacit, concoquit, sanguinem excreantibus inimicum, vt & quod resinam recipit.

πολυφόρος. vinum oppositum τῷ ὀλιγοφόρῳ. Id autẽ est quod vt bene temperetur, multam aquã requirit, siue quod aquæ multum sustinere potest ad temperatam mistionem. Ergo vt vina aquosa & alba paucifera sunt, ita vinosa & flaua πολυφόρα erunt. Hippocrates τὸ πολυφόρον appellauit αἴδρεον καὶ οἰνῶδες.

πότιμος οἶνος. idem quod δευτέριος, de quo ante.

πύκινος οἶνος. Pucinum vinum, ab oppido Pucino in quo nascitur. de quo Plinius libr. 14. capite 6. de vinis generosis sic scribit: Liuia, inquit, augusta LXXXII annos vitæ Pucino retulit acceptos, non aquoso. Gignitur in sinu Adriatici maris, non procul à Timauo fonte, saxeo colle, maritimo afflatu paucas coquente amphoras. Nec aliud aptius medicamentis iudicatur. Hoc esse crediderim quod Græci celebrantes miris laudibus πυκτανὸν appellauerunt ex Adriatico sinu. Hæc Plinius. de quo vino miror nihil scriptum à Galeno.

πραιτπιανὸς. legitur hoc nomen vini apud Dioscoridem libr. 5. cum tamen interpretes παραιτυπιανὸν videantur legere.

πράμνιος. vinum Pramninum. fuit vini genus dulcis, authore Dioscoride, quod vuis sole siccatis in area aut in sarmento torrefactis exprimebatur, ab Hippocrate & Homero celebratum. Dictum autem fuit vel à Pramnia vite, vel quasi παραμένων, id est permanens, vel perennans, vt grammatici docent. Premebat hoc Smyrnæ regio.

πρόδρομος ἢ

πρότροπος. vinum protropũ seu lixiuium, hoc est defluens antequam calcentur vuæ. Dulcis vini genus, authore Dioscoride, quod vuis sole siccatis in area, aut in sarmẽto torrefactis exprimebatur, quẽadmodum & Creticum & Pramnium.

σαβῖνος. vinum Sabinum, aquosum, tenue album & modice adstringens. Quod vt nouellum, hoc est ante sextum annum, aquosius est & imbecillius, ægriusque concoquitur, atque magis excrementosum est, diutissimeque in stomacho ac ventriculo innatat, fluctuationesque parit: ita posteaquam annum sextum excessit, inter nobilia vina censetur, maxime quod austerum fuerit. Itaque cum Galen. multis in locis vinum Sabinum inter imbecilla vina annumeret, & dicat in Italia febricitantibus dari solitum, de nouo, quod annum sextum nondum attigit, non autem de vetere, intelligendum est.

σίγνινος. vinum Signinum, adstringens quidem, sed paulo austerius. Celsus libr. 4. cap. 5. quam asperrimum fuisse testatur. Sic dictum est à Signinis Italiæ populis.

σίραιον. Sapa. vini factitii genus, vino, vt plærique volunt, ad tertiam vsque mensuræ partem decocto. dicitur alio nomine ἕψημα. Dioscorides autem libro 5. scribit esse vini dulcis genus, quod fieret musto igni decocto. vide suo loco.

σκυβελίτης. vinum Scybelites. Id inter vina crassa & nigra numeratur, sed citra adstrictionem. Minus autem in ventre moratur, vrinas non mouet, sed deorsum properat, ideoque ante cibum sumi solet.

σουρεντῖνος. vinum Surrentinum in Surrento Campaniæ oppido natum. Habitum fuit inter optima vina, mediocriter adstringens, & cæteris tum calidius tum iucundius, magisque odoratum. Crudum adhuc est, inquit Galenus libr. 1. de Antidotis, ante annum fere vigesimum: sed vigesimo tãdem anno viget, potuique aptum diu perseuerat, nec facile amarescit, præstantiaque cum Falerno contendit. Dioscorides lib. 5. valde austerum esse scribit, ideoque intestinorum & stomachi fluxiones cohibere, &, cum tenue sit, caput minime tentare: inueteratum autem suauius reddi & stomacho vtile.

στρυφνός. vinum acerbum. quod vehementer adstringit. frigidum est atque crassarum partium, proindeque difficulter concoquitur, obstruit, omnem vacuationem supprimit, fluxiones sistit.

σύφαρ. vinum adstringens. sic autem dicitur non quod acerbum sit & valde adstringat, sed quod moderatæ adstrictionis particeps est, & tantum austerum. Est enim austeritas modicaque adstrictio vini maturi, fortis & generosi nota, vt magna adstrictio crudi atque asperi.

συβάτης. vinum Sybates. nigrum, & crassum, longo tempore in ventre manens & fluctuationes in eo excitans, vt scribit Galenus libr. 5. de sanit. tuenda. quo tamen loco mendose scriptum esse conicio, & pro συβάτης legendum esse ἀβάτης puto.

τιβηνῖνος ἢ τιβηνός. vinum Tibecinum, Asiaticum: sic dictũ à regione Tiba in qua prouenit. Id fuit aquosæ & tenuis consistentiæ, non tamẽ inter vilia vina habitum, vt quod cũ Sabino certaret, præsertim vbi ad senium peruenisset.

τιβουρτῖνος. vinum Tiburtinum. vinum generosum, modice adstringens: regione Tiburti natum. quanquam alicubi Galenus ipsum inter imbecilla annumerat.

τιτακαζηνός. vinum Titacazenum. Asiaticum, aquosæ quidem consistentię & tenuis, non tamen prorsus ignobile, vt quod cum Sabino contenderet.

τμωλίτης. vinũ Tmolites, in Tmolo monte nascens. Asianum est, alio nomine, vt arbitror, μεσογείτης dictum, habitum inter vina præstantissima & simile Falerno. Est enim tenuissimum, perlucidum, fuluum colore, dulce mediocriter, nimis quam odoratum. Fuit & aliud eiusdem nominis huic simile tum colore, tum substãtia, verum neque dulce neque odorum, præditum vi quadam adstringendi, sed dulcedine multo inferius. Galen. lib. 12. Methodi vinum Tmolites inter austera annumerat. Infirmo capiti est noxium.

ὑδατώδης. vinum aquosum. Quod colore & consistentia aquæ simile est. Nam & pellucidum & splendens & purum est, & consistentia tenue videtur, & gustanti nullam adfert qualitatem insignem, atque si ipsum aqua diluas, non multum aquæ feret: eamque ob rem etiam ὀλιγοφόρον veteres appellarunt. Est autem vt colore, ita facultate aquæ persimile, nec perspicue calefaciẽs, nec caput tentans, nec neruos debilitans. Id inter vina solum medium est inter aquæ & vini maleficia, multis etiam ornatum dotibus vires corroborandi, succos humectãdi, mediocriter incidẽdi, contemperandi omnem qualitatis excessum, mouendi vrinas & sudores & persæpe aluũ, præcordiorum æstu ficciorem.

φαλερῖνος ἢ φαλέρνος. vinũ Falernum. vinum omnium præstãtissimum quæ in Italia olim nascebantur, quod tum melioris succi, tum etiam calidius reliquis esset: vtpote quod & velocius illis per corpus digereretur, & crudos succos melius concoqueret, & stomachum maxime roboraret, pulsus reuocaret, aluum adstringeret. Verum, authore Dioscoride, vesicæ inimicum fuit, & visus hebetudini, &

tudini, & ad potus crebros minime idoneũ habebatur. capiti etiam infirmo noxium fuit, teste Galeno lib. 12. Method. Fuit autẽ duplex Falernorũ differẽtia. aliud enim dulce admodum fuit, quod Faustianum dicebatur: aliud, si cum hoc conferas, austerum, si vero cum Signino & Marso, dulce.

φαυστῖνος. vinum Faustianum. Falerni species, admodum dulcis.

φυγελίτης. vinum Phygelites. ab oppido Ephesi sic dictum, easdem quas & Chium, vires habens.

χῖος. vinum Chium. Molle est, vt scribit Dioscorides, & aptũ potui. bene alit, & minus inebriat, fluxiones cohibet, oculorum medicamentis vtile.

ὠχρὸς, vinum pallidum. vtique quod medio colore est inter flauum & album. quippe si flauũ albo miscere libeat, quod ex ambobus confit, pallidum euadet. Aquæ etiam admistum flauum eiusmodi colorem reddit. Verum pro maiore minoreue aquæ modo, alias pallidum, alias ὠχρόλευκον, id est ex pallido albicans, alias ὠχρόξανθον, id est, ex pallido flauum apparet. Itaque cum calidissimum, si colorem spectes, flauum sit: minime calidum, album: pallidum medias inter vtrumque vini genus vires habebit, & prout alterutri magis accedet, ita vim eius exhibebit.

Hæ quidẽ differentię sunt vinorum quorum apud veteres medicos, Dioscoridẽ maxime & Galenum, mentio facta est. Sunt autẽ omnia fere Græca aut Italica. Præter quas non est dubiũ haberi quamplurimas à natali solo sumptas. Nam vt taceam Rhenana atque Hispana vina, Gallia nostra vinetorum feracissima, permulta educat, quæ non facile cessura sint peregrinis. Inter quæ alba omnis generis habentur, aquosa quidem Vastiniana & Parisina, fortiora autẽ Andegauensia, Vasconiana, Herbæsiana. Nigra autẽ sunt cum adstrictione quidem Burgũdiana, præsertim ad Altissiodorũ nata, citra adstrictionẽ vero Vasconiana ad Burdigalã. Nam & alia habẽtur in Vasconia omniũ nobilissima, fuluo colore: vt & apud Aluernos pallido: in agro autẽ Aurelianensi atque Belnensi, sanguineo. Calida autem illa sunt & tenuia, iisdemque quibus olim Falernum & Cæcubũ dotibus prædita. Media autẽ tum colore, tum consistentia, tum viribus habẽtur Isianciana atque Aysiana, lautioribus cœnis potissimum expetita, cum propter facilẽ ciborum concoctionem & eorundem digestionem in corpus, tũ vero maxime propter suauitatem, quodq; largiore etiam potu caput & mentem minime tentent, nec sitim inducant. Omnia autem ante annum matura sunt, nec plus biennio perdurant, exceptis albis Andegauensibus, quæ ad plures annos integris viribus conseruantur.

Οἰνώνη. sic à quibusdam dicitur ἡ ἀργεμώνη, vt habetur apud Dioscor.

Οἰσοφάγος. gula. Est meatus à faucibus in ventriculum, duabus tunicis constans, per quem cibus & potus in ventriculũ descendũt. Sic dictus est, quod ea ferat quæ eduntur: est enim via cibi. Habet duas proprias tunicas, quarum interna oris tunicæ continua est, & ibi crassior atque durior, vbique autem neruosa: externa vero carnosa. vtraque fibris contexta est: interna rectis, externa trãsuersis, sed vtrisque quidem deglutitionẽ accelerantibus, & vomitum, dum illi trahunt, hi expellunt. Incũbit septem spondylis colli, & quatuor metaphreni, nonnihil in dextrum latus, à quorũ interim spondylorũ ligamẽtis ortam habet tertiam tunicam, qua ille obligatus fertur in ventriculum nonnihil in dextrum latus abscedẽs, vt cedat aortæ descendenti. Ad nonũ deniq; spondylum ligamentis valentibus ab eo natis in altũ leuatus arteriamque præteruectus, iã sinister, ptuso diaphragmate cũ duobus neruis insignib⁹ à sexto pari demissis vẽtriculo vnitur.

Οἰσοφάγον. etiam ab Hippocrate dici os vẽtriculi, Galenus in linguarum interpretatione explicauit.

Οἰσύπη αἰγὸς. dicitur ab Hippocrate sordes inter pilos capræ nascẽs, eosque maxime qui sunt circa sedem, vt explicat Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν. Dicitur & οἴσπη per syncopen.

Οἰσυπὶς. idem quod οἴσυπος, apud Hippocratem, vt annotauit Gal.

Οἴσυπος. proprie dicitur ouium sordes earum lanis adhærescens: deinde vero pro ipsa etiam lana adhuc sordida & illota dici cœpit. Sordes autẽ ea pecudũ ex sudore feminum & alarum colligitur, adhæretq; lanis, quæ propterea quod οἴσυπον habent, οἰσυπηρὰ, ῥυπαρὰ, & ab Hippocrate πινόεσσαι & πινώδεις appellantur. Est enim πίνος idem quod ῥύπος. Latini sordidas & succidas vocãt, quod tales sint, quales vbi primum succisę detonsæq; sunt. De œsypo sic scripsit Ouidius:

OEsypa quid redolẽt, quãuis mittãtur Athenis,
Demptus ab immunda vellere succus ouis?

Dioscorides œsypum appellauit succidarum lanarum pinguitudinem, eiusque extrahẽdi parandique rationem libr. 2. explicauit. Ex eo conficitur pharmacũ à Paulo descriptum lib. 7. & ab Aetio libr. 15. quod Græci alias οἰσυπηρὸν φάρμακον, alias οἰσυπηρὸν κηρωτὴν, alias οἰσυπηρὸν κηρωτοειδῆ, alias οἰσυπηρὸν ὑγρὸν nuncupant; eiusdem prorsus cum ipso œsypo facultatis, adeo vt promiscuus sit amborum vsus, sicut tradidit Galenus libro 14. meth. medendi. Habet autem vim, vt scripsit Galenus non simplicem, sed mistam ex contrariis qualitatibus ac virib⁹, adstringẽdi scilicet & modice calfaciendi. Ex quo constat vim illi inesse leniendi, digerendi & repellendi. Particulatim autem ad multa vtilis est, quæ Dioscorides lib. 2. commemorat. Dicitur non tantum οἴσυπος genere masculino, sed etiam οἴσυπον & οἰσύπη.

Ὀκλάξ. ἡ μύλη. τὸ ἐπὶ γόνυ. ἢ ἐπιγουνὶς: vt scribit Homeri interpres. vnde μετοκλάζειν, ἐγκλίνειν τὰ γόνατα, Ἰλιάδ. ν΄. hoc est, inflectere genua.

Ὀκλάσαι. est flexis genibus super suras talosque sedere, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.

Ὀκνέειν μὴ δύνασθαι. hoc est nõ posse, apud Hippocr. vt annotauit Erot.

Ὀχρὶς. ἐξοχὴ προμήκης. hoc est, eminentia oblonga, apud Hippocr. vt explicauit Galen.

Ὀλέκρανον. cubitus siue os ipsum cubiti. Sic ab Atticis dicitur quem Hippocrat. ἀγκῶνα appellauit. vide ἀγκών. scribitur & διὰ τοῦ ω, vt patet ex Hesychio duobus in locis eam vocem interpretante.

Ὀλερὸν. δυσώδες ἢ μέλαν. hoc est, male olens vel nigrum, apud Hippocr. sic dictũ à sepiarum atramento quod ὄλον vocant: vt annotauit Galen, ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν. Dicitur idem & θολερὸν à θόλος.

Ὀλιγόσχοινος. altera species est iunci leuis, crassior & laxior. somnum adfert, ventris fluxus desiccat.

Ὀλισθαίνειν. excidere, luxari, ἐξαρθρεῖν. quanquam sunt qui ea duo verba distinguunt, existimantes ἐξαρθρεῖν vsurpari ad ea ossa significanda quę toto loco mota sunt: ὀλισθαίνειν vero ad ea quæ paululum, non autem ex toto naturali sede excesserunt. hanc tamen differentiam non obseruat Hippocrates, vt initio libri περὶ ἄρθρων, vbi scribit se vidisse vno modo latum scapularum os ὀλισθαίνειν, id est excidere, nempe in alam. Siquidem in eo affectu totum humeri caput eo sinu mouetur in quo recipitur, cum non possit paululum excidere, sicut facile ex ipso Hippocrate intelligere est, vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ὀλισθήματα. dicuntur ab Hippocrate cum ossa toto loco mouentur, παρακινήματα vero cum paulum excidunt, vt annotat Gal. cõment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ὀλισθράζοντα. ὀλισθαίνοντα, id est labentem, apud Hippocrat. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Sunt qui malint scribere ὀλισθάζοντα sine ρ.

Ὀλκὴ. idem quod ἡ δραχμή. Sic enim Galenus τὴν ὀλκὴν interpretatur quædam referẽs Asclepiadis, qui Thermisonis antidotũ sacrã cum retulisset, sic scribit: ἡ χρῆσις πρὸς μὲν τὰς βραδυπεψίας ὀλκὴ μία μετὰ ψυχροῦ ὕδατος κυάθων δ΄. hoc est, vsus ad tardas concoctiones drachma vna cum frigidæ aquæ cyathis quatuor. Postea Galenus ait, κελεύει δίδοσθαι μίαν ὀλκὴν μεθ᾽ ὕδατος ψυχροῦ κυάθων δ΄: ἡγοῦμαι δὲ λέγειν αὐτὸν δραχμὴν ἀργυρᾶν: καὶ γὰρ οὕτω σχεδὸν ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἔθος ὀνομάζειν. hoc est, iubet dare drachmam vnam cum frigidę aquę cyathis quatuor. arbitror autem ipsum dicere drachmam argenteam. Etenim sic prope omnibus iunioribus medicis mos est nominare. Significat autem proprie ὀλκὴ idẽ quod σταθμὸς, id est pondus, vt apud Dioscoridem capite de iride: καθαίρουσι δὲ χολὰς ποτιζόμεναι μεθ᾽ ὑδρομέλιτος ὀλκῆς δραχμῶν ζ΄. hoc est, bilem ex hydromelite, pondere drachmarum septem epotæ, purgant.

Ὀλκιμον. glutinosum, lẽtum atque molle, quod, dum extẽditur, trahi, non etiã rumpi possit.

Ὀλλὰς. herba siccis nascens locis, aristas habens in cacumine tenues, culmo quale hordeum restibile. Multi zeam esse contendunt, alii syluestrem auenam. Vide Plinium. Dioscorides author est etiam sic vocari araneũ, & ab aliis quibusdam λύκον, hoc est lupum dici.

Ὀλκὸς. sic vocatur ab aliquibus ὁ θώραξ, hoc est, ea tota pars corporis quæ à collo ad crura vsque pertendit.

Ὀλόκορον. dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Diosc.

Ὀλοκωνῖτις. herba quædam agrestis oleracea apud Hippocratem, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀλὸν. sepiæ attramentum dicit Hippocrat. vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Idem & θολὸς vocatur.

Ὀλόστιον. herba est pusilla, digitis tribus aut quatuor supereminens extra terram, foliis ramisque coronopodis aut graminis, astringẽs gustu, radice admodum tenui, vsque ad capillamenti speciem, candida, longitudine semipedis. nascitur in collibus. Sine duritie est, ideoque putatur per antistrophen dicta. nam nihil habet in se nõ mollissimum. Desiccat cum adstrictione.

Ὀλόσχοινος. tertium genus est iũci palustris, vtroque asperius & callosius. semine simili.

Ὀλοφλυκτίδες. φλύκταιναι. hoc est pustulæ, apud Hippocr. vt explicauit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. quo tamen nomine alii πελιονυκτίδας, alii δοθιῆνας, alii ἐξανθήματα ζωυφίοις ὅμοια, bestiolis paruis similia, intellexerunt, vt annotat Erot.

Ὀλόχρυσον. dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, ab aureo seminis colore.

Ὀλυμπιακὸν siue

Ὀλυμπος. est collyrium magna simplicium medicamentorum turba constans, vt describit Paulus lib. 7. cap. 16. cui egregiam vim tribuit in procidentiis oculorum & omnibus vlceribus, lib. 3. cap. 22. agens περὶ προπτώσεως.

Ὀλυμπιονίκου κολλούριον. collyrium Olympionici, diuersum omnino à præcedẽte, suffusiones & maximos dolores leuans, cuius compositio habetur apud Aetium libr. 7. à quo recensetur inter στακτὰ collyria.

Ὀλυνθοι. Latine grossi vel grossuli dicũtur. sunt autem fici quæ non maturescunt, priuatim tamen in bifera fico eas intelligunt, quæ per messes maturantur. dicuntur autem etiam alio nomine ἐρινεοί.

Ὀλυρα. Latinis, Plinio authore, siligo dicitur. eumque sequuti sunt Hermolaus, Manardus & Ruellius. quorum tamen opinionem probare nõ potest Matthiolus, tradẽs speciatim de siligine & olyra tanquam de rebus inuicem discrepantibus Plinium multis locis scripsisse. Authore autem Hesychio species est seminis mediæ inter frumentum & hordeum naturæ. Addit, quosdam eandem esse velle cum τῇ ζείᾳ siue ζεᾷ. cum quibus Galenus facit, ζειὰς apud Hippocr. exponens

nens ὀλόεσσα. Similiter & Dioscorides. Plinius vero diuersam à zea facit, & arincā Latine appellari dicit.

Ὀλόλυς. turbidus vel niger apud Hippocrat. vt annotauit Gal. ἀπὸ τῆς ὀλοῦ quod sepiæ atramētum significat. Pro eodem θολώδης dicitur, itemque θολερὸν pro ὀλερόν.

Ὁμαλὸς σφυγμός. æqualis pulsus. Est qui perpetuo sibi constat, siue in quo omnes vel aliquæ pulsuum differentiæ pares manent. Si omnes pares manent, simpliciter & absolute æqualis dicitur: sin aliquæ tantum, secundum quid ęqualis est, scilicet secundum eam differentiam quam parem & perpetuo eandem retinet: itaque non simpliciter æqualis est, sed potius æqualiter inæqualis: suntque eius differentiæ ad inæqualitatem potius quam ad æqualitatem referendæ. Dum enim æqualem pulsum apud medicos legimus, eum qui absolute & simpliciter talis est, intelligere oportet. Huic contrarius est ἀνώμαλος, hoc est inæqualis: inter quæ medius pulsus nullus est, sicut in aliis pulsuum differentiis.

Ὁμαλῶς. ὁμοίως, apud Hippocratem, vt interpretatur Erot.

Ὁμιλία. est ossium inter se cohærentia, quomodocumque ea fiat. dicitur aliis nominibus σύνθεσις καὶ σύνταξις, de quibus vide suo loco. Annotauit autem Erotianus ὁμιλίην apud Hippocratem tria significare. aliquādo quidem τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀναστροφὴν, παρὰ τὸ ὁμοῦ εἰλεῖσθαι: hoc est conuersationem hominum, quia simul versantur. aliquando vero παράθεσιν καὶ γειτνίασιν, vt libro de articulis, his verbis: ὁμιλέει δὲ βραχίων τῇ κοτύλῃ τῆς ὠμοπλάτης: hoc est, vicinum vero brachium est humeri cauitati. alias vero τριβὴν, vt libro de aere, locis, & aquis: πάντων τὴν τέχνην οὐ μόνον λόγῳ ἀσκεῖν χρὴ, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ. hoc est, artem autem istam, non tantum ratione, sed experientia etiam exercere oportet.

Ὁμογενὴς πυρετός. dicitur à Galeno febris quæ alio nomine συνεχὴς. appellatur. dicuntur etiam ὁμογενῆ partes quas ὁμοιομερεῖς vocant.

Ὁμοιομερῆ. partes similares. sic dicuntur partes quæ in similes diuiduntur particulas, id est, omnes earum partes tum sibi mutuo, tum toti similes habentur. quæ & simplices etiam & primę & incompositæ nōnumquam appellantur. quod ex illis constitutæ sint particulæ quæ organicæ, id est, instrumentales siue officiales, vocantur. Sunt autem hæ, os, caro, vena, arteria, neruus, ligamentum, tendo, membrana, caro, adeps, vnguis, cutis. his adduntur humores, vt sanguis: & qui in oculo sunt, crystallinus & vitreus humor. Appellantur ab aliis ὁμογενῆ, itemque στοιχειώδη & αἰσθητὰ στοιχεῖα, atque στοιχεῖα τοῦ σώματος μόρια πεφυκότα: velut primo de facultatibus naturalibus Galenus declarat.

Ὁμοιότροπα φάρμακα. dicuntur ab Hippocrate libr. περὶ διαίτης ὀξέων, medicamenta iisdem facultatibus viribusque secum conuenientia, nullaque in re ab inuicem discrepantia: vt Galenus annotauit comment. 2.

Ὁμόνοια. sic dicitur à quibusdam ἡ ἀργεμώνη, vt habetur apud Dioscor.

Ὁμότονος πυρετός. febris est sibi æqualis ac similis à principio ad finem vsque perseuerans. Nam quasi semper in eodem vigore consistit, neque crescens neque decrescens. vnde & ἀκμαστικὸν πυρετὸν alio nomine medici appellarunt. Galenus cap. 2. libr. 2. de differentiis febrium facit eam speciem τοῦ συνόχου, sed putris quidem & eius quæ ex sanguine putrente euadit biliosa, & cuius humor in vena caua putrescit. Idem vero libr. 9. methodi medendi τὸν ὁμότονον, vt & ἐπακμαστικὸν & παρακμαστικὸν, speciem statuit τοῦ συνόχου non putris, quam inter diarias febres recenset. vt eodem authore ὁμότονος dici possit quæcumque febris eūdem tenorem perperpetuo seruauerit.

Ὁμόφυλα. quæ cognationem & similitudinem substātiæ inter se habēt, apud Hippocratem lib. de nat. hum.

Ὁμοχροίη. corporis vel coloris æqualitas & similitudo. vsurpatur ab Hippocrate initio libri de vulneribus capitis, vbi videtur potius læuitatem & æqualitatem corporis significare quam similitudinem coloris. Legitur & apud eundem in libr. de fracturis eadem significatione, vbi eos reprehendit qui brachium pronum alligabant, quod brachio ita figurato partes æqualitatem seruarēt, quam ibi ὁμοχροίην nominat, ἀπὸ τοῦ χροὺς quod reliquis casibus χροὸς χροῒ χρόα declinatur. Significauit autem χροιὴ non modo colorem, sed etiam corporis colorati superficiem apud veteres, in qua color tanquam in subiecto est.

Ὀμφάκινον ἔλαιον. acerbum oleum, hoc est ex oliuis acerbis expressum. Tales autem omnino crudæ sunt, ideoque ὠμοτελὲς, hoc est crudum, etiam vocatur. Dicuntur autem ὄμφακες non vuæ modo, sed reliqui etiam fructus qui nondum ad maturitatem peruenere.

Ὀμφάκιον. succus vuæ acerbæ, quā ὄμφακα Græci vocant. Is parentis suæ naturam retinet, quæ cum sit acida, & acerba, succum quoque acidum atque acerbum gignat necesse est, sed qui tamen ab aceto plurimum differat. Siquidem nec calorem habet, nec proinde acrimoniam. crassarum partiū est, nihilque omnino in se habet alienæ caliditatis, eamque ob causam imbecillius multo quam acetum, cui omnia insunt prædictis contraria, refrigerat: acerbum autem præterea est, quod maturitatem & dulcedinem vua ipsa non assequatur. Sunt tamen inter eas quæ plus minusue tum acerbæ tum acidæ existant. Itaque cum ad earum qualitatum vtramq; refrigeratio consequatur (non enim acida modo, verum etiam acerba frigida sunt) necesse est omphacio refrigerandi facultatem inesse. Siccat vero præterea & adstringit. Sed notandum est duplicem esse omphacii differentiam. Vnum li-

quidum est, obsonium magis quam medicamentum, paulo ante vindemiarum tempus ex vua agresti quidē, sed suā tamen maturitatē adepta paratum, quod sale exiguo conditum in vinaria cella reponitur, annoque durat. Id vires alias non habet quam q̄ supra propositæ sunt. Alterum vero est densum, siccum, concretum, ad medicamenta magis quam ad ciborum condituram præparatum, ex succo, vt Dioscoridi placet, vuæ acerbæ immaturæ & nondum nigrescentis. exprimebatur huius melligo ante Canis ortum, & insolabatur Cyprio in ære, quod linteolo adopertum esset, donec penitus concresceret, decutiendo assidue in subiectum liquorem, quicquid in ambitu lateribus cohæsisset. Verum alii coquendo eum succum densabant, & in ære Cyprio seruabant. Tale autem omphacium optimum habebatur colore fuluo, friabile, spissans abunde mordensque linguam. Id præter supradictas facultates, ab ære alias consequitur, & insigniter comburit: propterea que frangere eius vehementiam plurima aqua oportet, & in vsu pręberi exiguum. Quod quantum à nostrate omphacio differat, nemo est qui non videt.

Ὀμφακίς. est cauum ex quo glās quercina enascitur qua vtuntur coriarii, vt scribit Paulus lib. 3. cap. 42.

Ὀμφακῖτις. species est gallæ, paruæ, tuberosæ, solidæ, nullo foramine peruiæ. Refrigerat, adstringit, siccat.

Ὀμφακόμελι. potionis conditæ genus ex vuæ acerbæ succo & melle. Parandi ratio antiquis hęc fuit: Vuæ acerbæ per quatuor aut quinque dies in aere primum resiccatę exprimūtur, & in tres succi sextarios vnus mellis adiicitur ante despumati. Sic mista dieb⁹ quadraginta insolatur, vel donec humor superfluus absumptus sit atque concoctus. Is est syrupus de agresta pharmacopolis dictus. Commēdatur plurimum ab Oribasio Collect. lib. 5. cap. 21. ex Philagrio.

Ὀμφαλόκαρπος. dicitur ἡ ἀπαρίνη, authore Dioscoride, quod semen eius vmbilico simile videatur.

Ὀμφαλός. vmbilicus. Est pars organica duabus venis totidemque arteriis concurrentibus efformata, in medio οὐραχὸν habens. Venæ enim & arteriæ ex spermaticis deriuatæ & in vteri fundum lateraque insertæ, suisque orificiis in cauitate vteri adapertæ & in eam menstruum sanguinem effundentes, postquam semen in vtero conceptum est, extimam fœtus tunicam, χορίον dictam, qua parte attingunt, excauant, & perflando, fistulæ in modum efformant, tandemque vasorum ora tot fiunt in chorio quot fuerunt in vtero, itaque sibi inuicem respondent, vt venæ venis, arteriæ arteriis copulentur. Porro vasa hæc ab his velut radicibus in alia maiora, atque ab his in alia etiam his maiora contrahuntur, donec omnia in duos velut truncos, in venas venæ, in arterias arteriæ terminentur, ex vtraque parte tam dextra quam sinistra circa vmbilicum fœtum ingredientes. Neque enim aliud est vmbilicus nisi hæc quatuor vasa, in medio οὐραχὸν habentia. Cæterum venæ vmbilici truncus in simam partem hepatis, prope portę initium inseritur & distribuitur ad fœtus nutritionem: sanguinem enim defert quo fœtus alatur. Arteriæ autem duæ per fœtus vmbilicum receptæ & secundum vesicæ fundum inuectæ in ilium arterias inseruntur, in id vtiles in quod aliæ arteriæ. Verum quem vsum vmbilicus fœtui in vtero præbet, eundem nato infante amittit, & siccatus ligamenti naturam & vsum acquirit. Eum Aristot. libro secundo de generat. animal. κέλυφος δερματικὸν, hoc est putamen cuticulare, appellauit. Dicitur & περίτμησις, διὰ τὸ περιτέμνεσθαι ἐν τοῖς βρέφεσιν: primum enim secari in infantibus solet. Cæterum summa & media eius pars ἀκρομφάλιον & μεσομφάλιον nominatur. γραῖα autem siue γραῦς, pellis vmbilicum ambiens, quod ea corrugata senectutis indiciū sit: γαγγαμὼν vero, locus dicitur ad vmbilicum circumiectus. sagenā vocant, quod illic in modum sagenæ aut retis nerui implicentur.

Ὀνάγρα ἢ ὄναγρον. frutex est arboris instar, prægrandis, amygdalino folio sed latiore, lilio non dissimili: flore rosaceo, magno: radice rotunda, longa, cum siccata est, vinum olente. Nascitur in montibus: aqua in qua radix maduerit, in potu data feras mitigat, & cicures facit: illitu quoque tetra vlcera mulcet. A quibusdam οἰνοθήρα & ὄνεα dicitur. huius radix arefacta vinosum quiddam redolet, sed & vini maxime facultatis est.

Ὀνεύεσθαι. significat apud Hippocratē per axem extendere, quem ille ὄνον καὶ ὀνίσκον solet appellare. Sunt qui κατονεύεσθαι scribant.

Ὀνῖτις species origani, candidiore tantum folio, hyssopoque consimiliore, fructu confertis corymbis cōpacto. sic dicta creditur quod ab asinis impetatur. Nam & Nicander in Theriacis ὀνοπέταλον origanum cognominauit, id est asini folium, quod ipsis grato cibo cederet.

Ὀνόβλιτον. species bliti, linguæ similis, quæ Hippocrati contra fœminarum profluuia in vellere apponitur.

Ὀνόβρυχις. planta lentis folio, longiore paulo, caule semipedem alto, flore rubenti, radicibus exiguis. Nascitur incultis & aquosis locis. Rarefaciendi & digerendi vim habet.

Ὀνοκάρδιον. sic dicitur à quibusdam ὁ δίψακος, vt habetur apud Dioscoridem.

Ὀνίσκοι ἢ

Ὄνοι. aselli. millepedæ. Animalia sunt quæ sub hydriis & aquariis vasis, omnibusque locis humidioribus, velut cellariis & lignis humi desidentibus humoreq; obsitis atque etiam sterquiliniis proueniunt, & ad contactum sese coglomerant. Multos pedes habent, quare πολύποδες etiam à Græcis dicta sunt.

Dioscorides

Dioscorides etiam χελιδόνας appellat. Galenus κυάμους, hoc est, fabas, ab Asianis vocari prodidit. Hæc ex vino pota difficili vrinæ & regio morbo auxiliantur, cum melle anginis vtiliter illinuntur, trita & in cortice mali punici calfacta, doloribus aurium adiecto rosaceo conuenienter instillantur.

Ὀνόκλεια. sic dicitur à quibusdam ἡ ἄγχουσα, vt habetur apud Dioscor.

Ὄνος. axis apud Hippoc. cuius diminutiuum ὀνίσκος, paruum axem significat.

Ὄνοσμα. herba quæ folia gerit anchusæ oblonga, mollia, fere quatuor digitos procera, duos lata in terramq; iacentia, anchusæ proxima, sine caule, sine flore, sine semine. Subiecta est radix pusilla, quadamtenus longa, infirma, tenuis, modice rubescens. Nascitur in asperis locis.

Ὄνουρις. planta fruticosa quæ Theophrasto οἰνοθήρας dicitur, de qua ante dictum est.

Ὀνοχειλὲς ἡ

Ὀνόχειλος. est secunda species anchusæ, quæ alio nomine ἀλκιβιάδειος dicitur. vide ἀγχοῦσα.

Ὄνυξ. vnguis. proprie dicitur pars digitorum extima, lata, duraque qua ipsi firmantur. Sunt autem qui vngues partis nomine non dignentur, vt nec pilos, quod nulla sit eorum propria actio, vt qui facultate omni carere dicantur, à qua omnis actio primario proficiscitur. Nullam enim, inquit Galenus, gubernationem habent, sed ortum tantummodo. Vsum tamen aliquem atque vtilitatem afferunt, quod iis extremi digiti firmiores sint, & melius apprehendant. Est autem eorum generatio eiusmodi. Digitorum nerui, ligamenta, tendines, arteriæ, venæ, & si quid in illis præterea solidi inest, ex suo nutrimento excrementum etiam crassius, & magis terrenum relinquunt: id quia in aerem digeri non potest, vi expultrice propellitur in vnguium sedes, vbi magis resiccatum, magnam duritiem & soliditatem comparat. Quod autem vnguium materia excrementum sit, nec, vt aliqui crediderunt, tendines vel etiam nerui per totos digitos dispersi, tandem in vnum coeuntes, vnguium substantiam constituat, patet ex eo maxime, quod vngues non sentiant, quos tamen necessario sentire oporteret, si ex ipsa tendinum neuorumque substantia constarent. Sic autem ex recrementis orti vngues ad eundem modum quo & pili increscunt, alio atque alio subinde excremento ad vnguium radices expulso, & imæ eorum parti adhærente, eamque, vt clauus clauum trudit, pellente. Sunt autem duri, quod ex solidis corporibus solida quoque duraque excrementa prodeant.

Ὄνυξ. per metaphoram & similitudinem dicitur certus oculi morbus, quem author definit. med. definit esse Collectionem puris in nigro oculi cum phlegmone, secundum iridem, vngui assimilem: scribitque alio nomine ὄνυχα nuncupari. Paulus lib. 3. cap. 22. scripto professus est aliquando corneam tunicam purulentam fieri nunc altius nunc in superficie, pure resecti vnguis figuram imitante, eaque de causa hoc quoque malum vnguem nominari. Aetius lib. 7. paulo accuratius definiuit, scribens ὄνυχα siue ὄνυχας dici cum ab vlcere profundiore pus defluens, & inter tunicas illapsum, & in circulo iridis figuratum, vnguis resecti imaginem refert: statuensque discrimen inter ὄνυχα & ὑπόπυον, quod Paulus non annotauit. Illo namque authore ὑπόπυον dicitur cum pure ampliore collecto & dimidium nigri occupante, aut per totam corneam tunicam relucente, suppuratio oculi apparet. Sed quicquid ab Aetio scriptum sit, in sola vnguis similitudine differentia posita est, quæ ἐν τῷ ὄνυχι perspicua est, sed ἐν τῷ ὑποπύῳ nulla. Fiunt hæc aliquando, vt ipse ait, etiam citra exulcerationem, dolore capitis aut lippitudine prægressa. Contingunt etiam inflammatione præcedente disruptis humorum copia vasis, & sanguine qui profusus sit suppurato.

Ὄνυξ. etiam à quibusdam dicitur ὁ ἀσπάλαθος, frutex paruus authore Dioscoride.

Ὄνυξ. vnguis odoratus. Est testa, vt scribit Paulus, conchylii Indici, nardum redolens, quod eius fruticem in India pascatur. Legitur è lacunis exhausto solibus humore. Pro purpura quidam vsurpant.

Ὄνυξ. lapis qui & ὀνυχίτης dicitur, quod illi candor sit vnguis humani.

Εἰς ὄνυχα κάταγμα. fracturæ ossis differentia est. vide κάταγμα.

Ὀνυχῖτις. species est τῆς καδμείας quæ in fornacibus fit, sic dicta à similitudine venarum onychis lapidis, quam ob diuersos colores refert. Nã fracta intus cinereas & candidas venas similiter habet, cum in superficie plærumque sit cœrulea.

Ὄνωνις. herba quæ & ἄνωνις dicitur Dioscoridi. ab herbariis resta bouis.

Ὀξαλίς. rumex acetosus. folia habet sylu estri ac exiguo rumici similia, caulem nõ magnum, semen subacutum, rubens & acre, in caule & agnatis appendicibus emicans. Alii ἀναξυρίδα, alii λάπαθον vocant, vt scribit Dioscor.

Ὀξάλμη. acida muria, non quidem quæ vitio aliquo acorem contraxit, sed cui mistum est acetum. Eam Plinius aliquando videtur acetum salsum dixisse.

Ὀξέλαιον. conditura genus aceto & oleo simul temperatis.

Ὀξίς. eadem quæ & ὀξαλίς.

Ὄξος. acetum. Est vinum putredine frigidius, acrius tenuiusque effectum. Quæ enim vina imbecilliora sunt & frigidiora, ea prompte refrigerantur, & natiuo vini calore destituta, putrescunt, atque in pristinam naturam resoluuntur, hoc est, in eum acidum humorem redeunt, ex quo primum prouenerant. Itaque vinum quia corruptum est, natiuum quoque calorem amittit, & frigidum euadit. Atque hac ratione moti plærique, acetum simpliciter frigidum esse pro-

nunciarunt, nec caloris vllius particeps esse, siquidem vt à frigiditate omnia acescunt, sic omnia acida frigida esse constat: verum alii, quia vinum quod in acetum degenerat, putrescit, vt suo quidem calore destituitur, sic alium ex putredine calorem accedere opinantur, quo acetum calidum dici potest. Quorum etiam opinioni subscribit Aristoteles, dicens acetum proprio quidem vini calorem esse frigidum, adscititio autem calidum: videtur enim acetum & caloris & frigoris esse particeps, huius quidem interni, illius vero aduentitii & ex putredine geniti, ita tamen vt frigiditas in eo tanto exuperet caliditatem, quanto hæc illam in melle antecellit. In qua etiam sententia post longas disputationes stetit Gal. lib. 4. de simpl. medic. facult. primum tamen dubitans & perplexus si quam machinam aut rationem inuenire posset, qua sicut in lacte, ita in aceto contrarias partes separaret. Id enim tantum obstare scripsit lib. 1. quo minus eorum sententiam laudet qui acetum vinum esse mortuum dixerunt, & pro eorum opinione pericula omnia subeat, qui in aceti generatione propriam vini caliditatem periisse, atque aliam ex putredine natam esse asseuerant. Verum eam postea ipse sibi sustulit dubitationem, dicens & vinum & acetum non simplicia esse corpora, sed partibus contrariæ facultatis constare: habet enim vinum in se recrementum crassarum partium, ex quo fæx consistit. habet & aliud quod florem nuncupant, quod dum vinum feruet, supernatat, sed postea ad fæces subsidit: tertium aqueum, quod toti vino permistum est, ex quo primario potissimumque feruet: & quartum præter hæc ipsum reuera vinũ. Cæterum dum vinum transit in acetum, vinosæ vini partes refrigerantur: aqueum autem illud recrementum putrescens, adscititium calorem conquirit, velut cætera omnia quæ putrescunt, fitque acetum quiddam ex contrariæ facultatis partibus compositum partim refrigerantibus, partim calidis velut etiam omnes vstorum lignorum cineres. Quamuis quatuor illæ quas in vino esse diximus partes, non tam manifeste in aceto appareant: esse tamen in eo quod illis proportione respondeat, verisimile est, quod acetum vini partium alteratione potius quã corruptione generetur. Sed & à putrido illo calore igneam quandam acrimoniam acetum acquirit quæ sensum mordet, rodit & exasperat, & intro subiens dolorem parit. Ab ea autem quidam acetum calidum esse, non quidem per se, sed per accidẽs pronunciarunt. Quod enim dolorem moueat, fluxionem concitare dicunt, non crassi quidem & frigidi cuiusdam humoris (siquidem acetum adstringendi vi præditum huiusmodi humorem repellit, eique viam præcludit) sed biliosi & tenuis, qui in partem aceti acrimonia demorsam perueniens, caloris in ea sensum inuehat. Est & ab eodem calore valde tenuium partium, in intimas corporis partes penetrabile, incidens attenuansque quæcunque viscosa & crassa in alto corpore constiterint. Ac quamuis specie humidum videatur, strenue tamen ordine tertio desiccat: habet vero & vim adstringendi repellendiq; maximam, vt non modo sanguinis profluuia, sed aluum etiam sistat & phlegmonas incipientes reprimat, non aliam quidem ob causam quam quod valde refrigeret.

Ὄξος καθαρτικὸν, acetum purgatorium: varie fieri potest pro ratione humoris qui vacuari debet. In aceti sextarios quinque iniicitur scammoniæ vncia vna trita, & sinitur ad dies quinque. Quod si lathyridum vnciam vnã pro scammonia macerаueris, pituitam expurgabit: si vero parem epithymi portionẽ, atram bilem. Dandum est autem cuiusque cochlearium vnum vel duo ad intinctus vna cum cibo.

Ὀξὺ, acidum. Id dicitur quod absque caliditate linguam mordet, vt diffinit Aetius. vide in dictione ὀξύτης.

Ὀξύα dicitur alterum fagi genus. Scissimam Latini vocant, quod in tenuissimas secetur laminas. Est arbor abietis aspectu, erecta, læuis, enodis, proceritate crassitudineque illi fere æqualis: folio crasso, bifido aculeato: fructus in ea pendet glãde in calyce echinata, placida tamen nec hispida, vt castaneæ, nihilominus illi similis dulcedine atque succo. Eius folia adstringendi vim habent.

Ὀξυάκανθα, acuta spina. Arbor est pyrastro similis, spinosa valde & minor, baccas profert myrti plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicem multifidam, alte descendentem. Viribus quoque pyro syluestri æqualis est, habet & subtile quiddam coniunctum: fructus ipsius myrti baccis respondet. Officinæ Berberis, sive Spiniuinetum appellant: quibus tamen aduersatur Matthiolus.

Ὀξυάκανθα dicitur à quibusdam ἀκκιδόσβατος, vt habetur apud Dioscor.

Ὀξύβαφον, siue

Ὀξύβαφος, acetabulum. Est tum liquoris tum aridi mensura quæ apud Romanos sesquicyathũ continebat. Græci atque ad eorum imitationem Romani sic ex aceto nominarunt vas primo dictum in quod acetum infunderetur, deinde ad mensuram translatũ est. Hermolaus Barbarus in castigationibus Plinianis ab accipiendo dictum putat: quem qui sequuntur acceptabulum scribunt. Eadem autẽ mensura etiam apud Atticos fuit tam liquidorum quam aridorum sesquicyathum & ipsa capiens, siue vncias duas & drachmas duas mensurales, quæ ad drachmas quindecim ponderales reducuntur. ideoq; κοτύλης πέδεμπ à medicis aliquando dicitur. Eius nota apud Græcos fuit ξ.

Ὀξύγαλα, lac acidum. Fit certa quadam lactis præparatione, per quam sola caseosa substantia relinquitur, eaq; ipsa non eiusdem omnino

mnino naturæ cuius ab initio fuit, verum multo frigidior, vt ægerrime, nec nisi à ventriculo valde calido concoquatur. Neque enim calidam & acrem seri qualitatem retinet, neque pinguem & calidam butyri, sed sola crassiore substantia constat, quæ in caseum abit ὀξυγαλάκτινον appellatum. Id genus hodie Galli videntur iunceam appellare. Est autem vehementer frigidum, crassum & concoctu difficile.

Ὀξύγαρον. garum acetosum, hoc est, garum aceto mistum. vide γάρον. ὀξύγαρον καθαρτικὸν describitur ab Aetio lib. 3. cap. 86.

Ὀξύγγιον. nomen hoc non vere Græcum est, sed ex Latino corruptum: significat antè axungiam, hoc est, adipem suillum, nec eum quidem omnem, sed proprie qui vngendis rotarum axibus inseruierit. Illi enim tum ex rotarum circumactu, tum ex earundem ferrugine noua quædam qualitas accessit, ob quā & phlegmonis imponitur & sedis vitiis opitulatur plus quam recens & syncerus adeps.

Ὀξυγλυκὲς ἡ

Ὀξύγλυκυ. est potus qui paratur dulcissimis fauis maceratis atque decoctis. Faui à quibus mel omne expressum fuerit, in ollam coniiciuntur in qua pura aqua sit, tum inferuent, donec faui omnem prorsus humorem in aqua posuisse videantur. Is humor reponitur seruaturq; & æstiuo tempore bibitur ad sitim tollendam, frigida aqua dilutus. Author Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ χυμῶν. Idem autem commen. 3. scribit ὀξυγλυκὺ non aliud esse quam ἀπόμελι, fierique ab aliis ex melle & aceto, ab aliis autem ex fauis & aceto. Est igitur ἀπόμελι acidum. Incidendi & refrigerandi vim habet. vide ἀπόμελι.

Ὀξυδερκῆ ἡ

Ὀξυδερκικὰ φάρμακα. vocantur medicamēta quæ oculos, nullo quidem sensibili affectu laborantes, male tamen munere suo fungentes corrigunt, & in integrum restituunt. Eiusmodi aliquot collyria referuntur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Ὀξύθυμος. iracundus, iræ impotens, qui leuissima de causa irascitur, vel qui natura ad iram proclinis est. Opponitur, inquit Galenus, comment. 2. lib. 1. Epid. τῷ θυμώδει, hoc est, animoso qui non nisi magna & iusta de causa irascitur. Sic ira & iracundia apud Latinos differre dicuntur. Ira enim, inquit Donatus, de causa est: Iracundia de vitio multum irascentis, siue de moribus. θυμώδης, inquit Galenus, magnanimus est & rerum humilium contemptor: ὀξύθυμος autem, pusillanimis nec generoso virilique animo præditus, vt qui sit frigidiore temperamento & δυσδιαφόρητος. Eam namque ob causam si vel leuissime offendatur, iram ferre & coquere non potest, sed statim excandescit, nec potens est iræ & animo suo moderari, sed mulierum more minimis etiam perturbationibus succumbit & protinus ardet iracundia.

Ὀξύκεδρος. species cedri, magis acuto folio, duro, spinoso.

Ὀξύκρατον. posca, vel pusca est acetum aqua mistum. Miscendi autem ratio nunquam certa fuit. Varie namque temperari potest. Sed, vt Aetius est author, si simplici ratione construatur, refrigerat & humectat: sin condiatur, & calorem & siccitatem adsciscit. Inter veteres, vt idem inquit, omnes fere conuenit, noxium parere succum, neruis officere, flatuosos spiritus creare, capitis dolores concitare, contra sacrum morbum prodesse, vini crapulam mitigare, sanguinis acrimoniam lenire. Consuluntque ea potione abstinendum, quod facile putrilaginē concipiat qui ex eo contrahitur humor, item propter noxam quam neruis infert. Græcorum iuniores imitatione Latinorum etiam φοῦσκαν id genus potionis appellarunt.

Ὀξυλάπαθον. genus rumicis quod in acutum tēdit, prædura habens labra, in palustribus nascens. Caulis ei ramosus, prægrandis, folia betæ, vliginosa, & in acutum tendentia, ex quibus nomen sortitum est. vulgus parellā, officinæ grandem oxillam vocant. Vtramque naturam, tum discutiendi, tum repellēdi habet. Herba ipsa aluum subducit, semen vero ita adstringit, vt dysenteriæ & alui profluuio medeatur.

Ὀξυλέπης ἄρτος. acidus panis, cui scilicet exiguum aceti affusum est. Ventrem sistit, idque magis quo plus habet aceti. Hunc Galenus lib. 8. meth. med. & post eum Aetius lib. 5. exhibet febre diaria laborātibus quibus aluus profluit.

Ὀξύμελι. acetum mulsum, vel mulsum acetosum, vt alii loquuntur. Potio est ex aceto & melle condita vetustissima certe, vt quæ etiam ante Hippocratis seculum in sanitatis vsum venerit. Huius duæ sunt summæ differentiæ: alia simplex est, alia composita. Nec vero etiam simplicis ratio vna est: quidam enim ita præparant: Melli optimo super carbones despumato additur aceti tantum vnde gustanti nec acidum nimis, nec dulce videatur: ac denuo super prunas coquitur, quoad plane vnitæ amborum qualitates sint; nec appareat gustanti acetum adhuc crudum: hinc ab igni deponitur, cumq; eo vtendum est, aqua mista ita temperatur vt vinum, nimirum ex sumentis gustu. Id enim vt iucundissimum est, ita etiam vtile: & contra vt iniucundum, ita aduersissimum. Alii vero tum mellis, tum aceti modum definiunt, vini aceti parti mellis, à quo detracta spuma sit, duplum miscentes, deinde ambo leni igni coquētes, donec eorum qualitates in vnum coierint. Alii autem cum aqua statim ipsum faciunt, melli quadruplum optimæ aquæ miscentes, deinde coquentes modico igni, quoad spumare desinat: post vero dimidio aceti adiecto rursus coquentes, donec qualitatum omnino sit vnitas, nec acetū crudum etiam appareat. Conficitur etiam tribus statim ab initio mistis, ad hunc modū: Aceti vni parti additur mellis duplum & aquæ quadruplum, atque hæc ad tertiam vel-

quartam partem coquuntur, spuma interim detracta: aut si valentius id facere studes, tantundem iniicies aceti quantum mellis. Hæ quidem sunt rationes parandi simplicis oxymelitis, à Galeno proditæ lib. 4. sanitat. tuend. Quibus tamen Galenus alias addit in consilio pueri epileptici, scribens id oxymeli acidissimum censeri, quod ad mellis proportionem quartam aceti habet partem, dulcissimum quod octauam aliasque multas esse intermedias differentias pro mistionis modo. Præterea vero in plærisque Græciæ locis oxymeli etiam ex fauis confici solere. Cæterum oxymeli omne exterget viscosos humores, & crassos attenuat. quapropter viscerum omnium obstructiones dissoluit siue in febribus, siue citra febrem detur. Verum aquæ multæ mistione vires eius exoluuntur. Tussim autem mouere quæ non est, & intestina radere oxymeli, Hippocrates & Galenus scripsere, non in corporibus quidem crassis & glutinoso humore redundantibus, sed puris ab incrementis, aut iis quæ tenui & acri fluxione vexantur, quæque neruosas partes valde sensu exquisitissimo preditas habent. Hęc quidem fuit oxymelitis simplex mistura, aceto, melle & aqua constans. quibus si quid præterea accedat, id iam compositum dici debebit, quale est quod à Plinio lib. 14. cap. 17. & 23. cap. 2. describitur è mellis decem minis, aceti veteris heminis quinque, salis marini pondo, thymbræ quadrante, aquæ pluuiæ sextariis quinque pariter coctis, sufferuefactis decies atq; ita diffusis & inueteratis. Alii vero alia miscuerunt ad varios vsus, inter quæ nobile habetur τὸ Ἰυλιανῦ, memoratum à Galeno lib. 2. τῶν κτ̓ τόπυς, & à Paulo Ægineta descriptum lib. 7. capite 5. item σκιλλιτικὸν & ἀπλῶς ἀνώτικὸν ab eodem Paulo descriptum lib. 7. capite 11. & præterea καθαρτικὸν, cuius varii modi habentur apud Aetium lib. 3. capite 76. 77. 78. 79.

Ὀξυμυρσίνη. syluestris myrtus. Romanis ruscum dicitur. foliis myrti latioribus, cuspidis specie mucronato cacumine. Baccæ per maturitatem rubescunt à mediis foliis dependētes, nucleo durities ossea, radix graminis gustus adstricti, subsalsi, à qua ramuli viticis, frequentes, lenti. Officinæ bruscum vocant. folia & baccæ si coquantur & bibantur, vrinam mouent, menses prouocant, vesicæ calculos frangunt, & vrinæ stillicidio medētur.

Ὀξύνιτρον. nomen est emplastri ruptorii, cuius descriptio habetur apud Aet. lib. 15. cap. 17.

Ὀξυπόρον. medicamenti genus est tenuium partium, & facile venas subiens & permeans, vt nomē ipsum indicat, à cita penetratione inditum. Est autem facultate concoctorium, iis constans quæ cum tenuitate partium calore prædita sunt. Eiusmodi est τὸ διὰ πεπέρεων πεπέρεων, τὸ διὰ καλαμίνθης, τὸ διὰ κυδωνίων, τὸ διοσπολιτικὸν, quæ habentur apud Galenum in lib. sanit. tuen. & alia permulta ab Aetio descripta lib. 3. cap. 90. 91. & lib. 5. cap. 68. & lib. 6. cap. 10. Nec vero vnus est exhibendi modus. Nam vel in potu ante cibum tum mane tū vesperi præberi potest, vel datur à Rufo in cura melancholiæ, ad tollendas inflationes, vel in condimento ad ciborum concoctionem digestionemque procurandam. Materia autem hæc fere deligitur, fœniculum, apium, ligusticum, ammi, piper, zingiber, ruta, cuminum, seseli, thymus, calamintha, cinamomum, & reliqua eiusdem generis, de quibus apud Aetium lib. 9. cap. 24. vbi de cruditate ex Galeno disserit. Quibus etiam aliquid quandoque adiici potest quod purgandi vim habet, ex quo ὀξυπόρειον καθαρτικὸν fiet, quemadmodum apud Aetium lib. 3. continetur.

Ὀξυρεγμία. acidus ructus. Est qui flatum sapore acidum à ventriculo ad os refert. Prouenit potissimum ob ventriculi frigiditatem, non eam quidem immodicam, sed cum imbecillo calore coniunctam. Neq; enim vbi nulla prorsus facta est ciborum alteratio, acidi ructus excitantur, quemadmodum nec vbi optime concocti fuerint, sed tantū vbi modicam à ventriculi calore alterationem perpessi fuerint, nec perfectam adipisci potuerint. Fiunt etiam propter frigidam pituitam in ventriculo aceruatam, & frigidam fluxionem in ipsum decumbentem, adhæc ciborum tum frigiditatem tum copiam: his enim omnibus causis commune est calorem ventriculi ingenitum vinci à cibis, non eos vincere. vide ἐρυγή.

Ὀξυρόδινον. oleum rosaceum aceto temperatum. Sed cum varius possit esse vtriusque modus, qui temperatissimus est, recipit olei rosacei partes quatuor, aceti vnam, vt ait Gal. initio lib. περὶ εὐπορίστων: sic enim mediocriter refrigerat. Quod vero plus aceti habet vehemētius refrigerat, vt contra minus, quod minus habet aceti. Habet etiam vim repellendi. Itaque in morborum principiis magna vtilitate illinitur, præsertim si calidus morbus est. Sed & in œdematis atque ipsis etiam lethargicis Galenus in lib. meth. med. admouet, quo humor, quisquis is fuerit, à parte affecta repellatur. Tanta adeo vis est oxyrhodini in frigidis etiam morbis, siue per se, siue cum sale, aut thymo, aut alio exhibiti, ne frigiditate nocere possit.

Ὀξύς. acutus. dicitur à Græcis homo δριμὺς καὶ ταχὺς, id est, acer, siue, quod idem est, celer, vt annotauit Galenus commentar. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. quo etiam in loco scribit Hippocratem ea loquendi consuetudine inductū ὀξεῖς πυρετὺς, id est, acutas febres, appellasse eas quæ caliditatem exhibent manui celeriter occurentem, eoque nomine velocem caloris motum ostendisse: verū minus proprie eiusmodi febres acutas dici palam est, quod febris tertiana ad hunc modum calida, acuta non sit. Ab eodem vero loquendi more, ὀξεῖαν νόσον, siue ὀξὺ νόσημα dictum esse à medicis, non est dubium. Nam, vt ait Gal. extremo lib. 3. de diebus criticis, ex motus specie

cie acutus morbus nominatur. Nec tamen in solo celeri motu essentia acuti morbi posita est, sed in eius etiam magnitudine & periculo. Itaque acutum morbum dicere eum esse qui celeriter sua tempora absoluit, non est eum quidem definire, sed ex ipso nomine vim eius & proprietatem explicare. Qui enim sic definit, non ille quidem ὀξεῖαν νόσον, sed potius βραχυχρόνιον definit, qui morbus vt non semper acutus est, sic acutus omnis βραχυχρόνιος semper existit. Multæ siquidem febres diariæ externam aliquam ob causam contractæ intra diem vnum desinunt, quas tamen nemo vel medicus vel idiota acutas vocare consueuit. Quamobrem Archigenes multum à Galeno hac in re collaudatus lib. 2. de diebus criticis, acutum morbum non tẽporibus quidem solis nudisque, sed motu potius & natura appellãdum censebat. Nam cum morbus segni lentoq; motu & cum interuallis à febre vacuis ad quadragesimum vsque diem procedit, nemo, inquit, sanæ mentis eum acutum dixerit, sed πολυχρόνιον, hoc est, diuturnum: similiter & paruas illas febres periculoque carentes diarias, nemo acutas, sed ὀλιγοχρονίους, id est, breues, vocauerit. Est enim acutus morbus, vt ipse definiuit, cui motus velox & subito pericula adueniunt. Ac velociter quidem moueri dicitur, quod ad suum finem iudiciumque properet, ipsumque ad decimumquartum diem consequatur. Qui enim ante soluitur, κάτοξυς, id est, peracutus, dicitur. Qui vero longius procedit, simpliciter acutus. Sunt tamen & in illis differentiæ. Siquidem vt exacte peracutus est qui quarto die desinit, non exacte qui ad septimum vsque peruenit, ita & inter acutos alius vere acutus est qui quartodecimo die iudicatur, alius non vere qui ad vigesimum vsq; perdurat: quanquam & ipse acutus sit. Præter has autem differentias etiam tertia acutorum est quæ ἐκ μεταπτώσεως, id est, ex decidentia siue delapsu, dicitur, quoties acuto quodam morbo imperfecte intra diem vigesimum iudicato & fracta ex eo die eius vehementia, reliquũ eius nec eiusdem celeritatis neque periculi prorsus expers intra quadragesimum diẽ desinit. Talis quidem est acutorum morborum motus. Sunt autem & hi omnes magni periculosique siue propria ratione, vt apoplexia, epilepsia, conuulsio, tetanus, cholera: siue propter symptomata vt coniunctam vehementem febrim, in qua Hippocrates videtur acutorum morborũ essentiam collocasse, scribit enim lib. 1. περὶ διαίτης ὀξέων in hunc modum: Sunt igitur acuti morbi quos prisci nominatim perstrinxerunt, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, causus & quicunq; alii hos consequuntur morbi: quorum febres prorsus continuæ interficiunt. Quibus tamen verbis non videtur Hippocrates alios ab acutorum numero excludere qui febri carent, geminam eorum differentiam manifesto agnoscens, quo loco ait: spirandi facilitatem magnam vim habere ad salutem in omnibus acutis morbis quibus coniuncta febris est. Tales autem acuti morbi quorum febris comes est à bile flaua accenduntur, ob quá & celeriter mouentur & tertio quoque die fere semper accessiones habent, & repentinis mutationibus atque periculis obnoxii sunt. Dicitur vero & alia significatione ὀξὺς πυρετὸς ab Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Est enim febris differentia à motu caloris sumpta, hoc est, à caliditate celeriter manui occurrente, & suá motionem celerem indicante, cui ipse Hippocr. ἐπιπαραδιδόντα πυρετὸν opponit. Dicitur autem ea cuius calor initio & mox vbi manus est admota corpori, ardens & acris percipitur, sed manu diutius immorante languidior & mitior sentitur. Huiusmodi sunt biliosæ febres. Tertianario enim, vt ait Paulus lib. 2. capit. 18. si manum iniicis, primo quidem contactu calor copiosus & acer occurrit, sed paulo post à manu remanente vincitur, ea scilicet parte cui manus admouetur. Nec tamen ista febrium differentia à motu caloris ita sumitur, quin & febris essentiæ, id est, calori intensiori & materiæ in qua calor accenditur, aliquid suæ generationis debeat.

Ὀξὺς. herba, quæ, vt Plinius author est, folia terna habet. Putatur esse ὀξυτρίφυλλον, officinæ trifolium acetosum & alleluia vocant. Eam edunt quos enterocele male habet.

Ὀξύσχοινος. iunci palustris genus, acuto cacumine. Cuius duæ species produntur: vna sterilis, cuius in medicina nullus est vsus: altera semen nigrum & orbiculatum ferens, cuius calami crassiores carnosioresque sunt. Eius semen somnum conciliat. vtrunque si frictum cum vino bibatur, ventris fluxus desiccat. Composita eorum temperies est, ex terrena essentia leniter frigida, & aquea leuiter calida: vt prodidit Galenus.

Ὀξύτης. aciditas. qualitas est gustabilis in corpore humido & tenuium partium à frigiditate proueniens. Siquidem acida omnia frigida sunt, tam ea quę ex crudis matura fiunt, quam quæ ex maturis perfectisque in aliam naturam degenerant. Quæ enim initio propter summam crassitiem & frigiditatem acerba, & postea austera euadunt, ea calore paululum attenuatá, factoque humore eorum magis aereo & subtili acida redduntur, ita tamen vt multis numeris frigiditas caliditatem in illis exuperet. Sed & acetũ quod vini vitio prouenit, & à frigido acescit, & acidum factum ex calido frigidum efficitur. Eius exemplo acida omnia tenuium partiũ existunt, & adstringunt & exasperant & acrimonia non carent, euenitque illis, vt inquit Galenus, simile quid quod borealibus constitutionibus accidit, vt frigida videlicet sint, simulque tenuis essentiæ. Quod autem in corpore humido aciditatem prouenire dictum est, sic accipi debet, non vt intelliga-

mus acida, vt specie quidem, sic etiam viribus humida esse, siquidem facultate magis sicca sunt, verum quod ea quæ ex acerbis & austeris acida euadunt, cuiusmodi sunt fructus omnes qui maturitatem adipiscuntur, affluentis humoris copia id perpetiuntur. Est enim sapor acerbus magis terrenus, acidus autem magis humidus.

Ὀξυτρίφυλλον. trifolium. nam hoc nomine à quibusdam vocari τὸ τρίφυλλον, Dioscorides author est.

Ὀξυφοίνιξ. palma syluestris, arbor est fronde saligna virens, pomo pruni, osse duro, nucleo intus exili, carne foris copiosa, colore è nigro in luteum languescente. officinæ thamarindum vocãt, quasi palmulam Indicam. Abscessu secundo refrigerat & humectat, flauæque bilis ardorem vehementer restinguit.

Ὀξύφυλλον. sic dicitur à quibusdam τὸ γαγάνιον, vt habetur apud Dioscor.

Ὄπιον. succus papaueris. alii lac, alii lacrymam appellant. Eius parandi rationem hanc Dioscorid. prodidit. Cum ros in papauere exaruerit, cultro decussatim in stellas, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum summam cutem incidere oportet, lacrymam exeuntem digito in concham abstergere, nec multo post redire, vt concreta inueniatur. Etenim quæ tum aut postero die etiam offenditur, in vetere pila teri debet, & in pastillos cogi. Id opium dici testatur. Scribonius Largus in descriptione collyrii quod diaglaucion vocat, Opium, inquit, quod ex lacte ipso syluatici papaueris capitum fit, non ex succo foliorum eius, vt pigmentarii institores eius rei compendii causa faciunt. Illud enim cum magno labore exiguum conficitur, hoc sine molestia & abundanter teritur. Dioscorides ab aliquibus capita ipsa & folia tundi & prælo exprimi, teriq; in mortario, & digeri in pastillos scribit: vocari autem μηκώνιον, multum opio ignauius. Quod ipsum etiam Plinius libr. 20. capite 18. dixit his verbis, Quum capita ipsa & folia decoquuntur, succus meconium vocatur, multum opio ignauior. Galenus opium interdum Hispanicum, interdum Libycum & album commendat, Aetius aliquando Asianum, aliquoties Achaicum. Officinæ nostræ vno ore Thebaicum prædicant, emuntque à mercatoribus alicunde comparatum, sed vbi & quomodo paratum sit, prorsus ignorant. Optimum habetur, inquit Dioscorides, graue & densum, gustu amarum, odoratu soporiferum, quod facile aqua diluitur, læue, candidum, neque asperum, neque grumosum, quod inter colandum nõ vt cera coeat, & in sole diffundatur, dein admotũ lucernis non atra luceat flamma, extinctum denique odoris vim conseruet. Adulteratur autem multis modis, vt glaucio gummi aut syluestris lactucæ succo.

Ὀπιοβαρίς. est collyrium πρὸς τραχώματα ad palpebrarum asperitates efficax, cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 7. ex Oribasio. Quod aliis etiam nominibus ἁρμάτιον καὶ ὄπιον tradit appellari.

Ὀπισθοκύφωσις. spinæ in posteriorem partẽ contorsio. dicitur & simpliciter κύφωσις, de qua suo loco diximus.

Ὀπισθότονος. Est perpetua totius corporis cõuulsio in partem posteriorem. Species est τοῦ σπασμοῦ. Is autem perpetuus est & non distinctus accessionibus quæ per temporum redeunt interualla, totumque corpus exercet, ita vt nulla eius pars in posteriora non contorqueatur. Ex quo patet affectum ad principium neruorum pertinere ex quo nerui oriuntur, qui corpus in partem posteriorem retro adducunt: quanquam fieri etiam aliquando possit, vt non affectis iis neruis, sed aliis potius resolutis, quorum munus est corpus in anteriora flectere, ὀπισθότονος contingat, perinde atque σπασμὸς ὁ κυνικὸς, in quo non ea pars quæ videtur contrahi, sed opposita laborat. Cum enim natura tam dextra parte quam sinistra aduersos inter se neruos numero, magnitudine & robore pares constituerit, æquabili quodam nixu corpus veluti in æquilibrio continentes, cum primum aliquos resolui contigerit, illis aduersos perpetuo solos agere necesse est, atque ad principium suum recurrentes, musculos etiam eo secum adducere. Galenus tamen & qui eum sequuti sunt medici, ὀπισθότονον conuulsionis speciem esse prodiderunt, fierique eum censuerunt contractis iis neruis qui corpus in posteriora inflectũt. Qui simpliciter quidem dicitur ὀπισθότονος, totius corporis est, & male affecto neruorũ principio contingit: potest vero quibusdam etiam partibus accidere, vt ceruici maxillis, lumbis, conuulsis videlicet eorum duntaxat musculis qui eas partes in posteriora agunt. Verum is non simpliciter ὀπισθότονος dicetur, sed addito eius partis nomine quæ distenditur. Eadem est eius affectionis causa quæ & conuulsionis in vniuersum.

Ὅπλα. dicuntur apud Hippocratem funes ex stuppa, lino vel cannabe, vt exponit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀποβάλσαμον. opobalsamum. est succus qui ex balsamo manat. Cortex eius vitro lapide, aut osseis cultellis vulnerabatur (ferro namque caudex eius concisus protinus moritur) inde manabat gutta primum tenuis, deinde oleo similis, quæ postea rubescebat simulq; durescebat. Per Caniculam excipi solitam Dioscorides author est: eamq; probari maxime quæ sit validi odoris, sincera, dilui facilis, gustu adstringens & modice mordens. vis illi est siccare & calfacere. Est & maxime tenuium partium.

Ὀποκάρπασον. succus quidam est venenatus, soporem & strangulationem adducens. Est autem frigidus, & collyriis accommodus. Adhibuit eum aliquando Archigenes capiti, quo pilos flauos & crispos efficeret, vt recitat Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους. Idem lib. de anti-

antidotis priore tradit opocarpasum circa optimam myrrham reperiri, longe tamen diuersæ à myrrha naturæ. Quid autem sit Carpasum non constat. Hoc vnum certum est, non esse quod dicitur Carpesium, sed maxime diuersum.

Ὀποπάναξ. succus panacis Heraclii. Excipitur lacryma caule vel radice incisa cum recens eruperit caulis. Ea redditur candida vbi adaruerit. Croci exterius præfert colorem. Probatur amarissimus, interne candidus & subrufus, extra nocens, lenis, pinguis, friabilis, tener, facile tabescens, odore graui. Damnatur niger ac mollis. Excalfacit ordine tertio, tenuat, emollit: siccat secundo.

Ὀπὸς. succus, humor qui ab aliquo expresso, inciso, vel etiam sponte manat. Alii quod exprimitur, χυλὸν: quod ab incisione vel sponte defluit, δάκρυον vocant. Ὀπὸς autem cum sit vox omnium quæ ita stillant communis, significat tamen κατ' ἐξοχὴν Cyrenaicum succum simpliciter prolata. Is enim omnium succorum præstantissimus est. Nec vero ὀπὸς silphii modo succus dicitur, sed ipsum etiam silphium Hippocrati, ὀποῦ καρπὸν dicenti pro silphii semine, quod & φύλλον & μαγύδαρις à quibusdam vocatur, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὄπτησις. assatio. Est concoctio ab alieno & sicco calore perfecta. Sic quidem Aristoteles lib. 4. meteorolog. definiuit, explicans non modo quo differat à maturatione quam πέπανσιν vocat, quod illa ab externo, hæc ab interno & natiuo calore perficitur, sed quo etiam differat ab elixatione quæ ἕψησις dicitur: hęc enim ab humido calore, illa ab arido est. In assis enim coquitur & definitur ab igne humiditas. Siquidem absumpto humore ab igni, assa euadunt. Quoniã autem hoc opus artis est non naturæ, non possunt partes omnes æquabiliter assari. Nam quæ igni proximæ sunt, citius magisque resiccatur quam internæ. Siquidem externis meatibus præ siccitate addensatis & conniuentibus, non potest qui intus continetur humor excerni, sed intus conclusus manet: suntque eam ob rem assa sicciora externis partibus quam internis. Species seu modi assationis plures sunt. Nam vel igni admouentur ea quæ assari debent, vel in aliquo vase, in quo nihil humoris insit, subiecto igne assantur, aut in vase pariter, in quo quidem aliquid humiditatis sit, sed non tantum, vt assati corporis humiditatẽ euincat, verum potius simul cum illa ab igne superetur & concoquatur: hoc modo assari dicuntur ea quę friguntur. Sunt enim frixa, authore Aristotele, assorum species.

Ὀπώρα. altera pars æstatis. Quidam enim ex antiquis æstatem in duas partes diuiserunt, primamque proprie æstatem appellarunt, eodem cum toto nomine, à Virgiliarum exortu, vsque ad ortum Caniculæ, alteram vero ὀπώραν, à Canicula scilicet vsque ad finem æstatis: alii vero totam ęstatem tripartito distinxerunt, & primam quidem partem totius nomine, θέρος, mediam vero ὥραν, tertiam ὀπώραν, quasi παρὰ τὸ ἔπι τῇ ὥρᾳ nũcuparunt, quod post ὥραν sequatur. Quo tempore quoniam fructus maturescere solent, factum est vt omnes fere fructus æstiui ὀπῶραι dicantur. Quidam tamen discrimen posuere, ὀπώρας vocantes quicquid herbaceo fructu viret, lignosi nihil exterius habens, vt duracina, pyra, mala, damascena, pruna: reliquos vero omnes ἀκρόδρυα, qui putamen exterius lignosumq; fructum contineant, vt malum Punicum, castaneæ, pistacia, nuces. Vtrumque genus salgami nomine Latini complectuntur.

Ὀπωρική. medicamenti nomen est ex fructibus compositi. fit ad dysentericos, stomachique vitia in congio musti albi, lento vapore decoctis malis cotoneis quinque cum suis seminibus, Punicis totidem, sorborum sextario & pari mensura eius quod rhun Syriacon vocant, croci semuncia. Coquitur vsque ad crassitudinem mellis. hæc Plinius. Eadem fere habet Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους ex Asclepiade, ipsumque medicamentum διὰ ὀπωρῶν appellat.

Ὀργᾶν. turgere, furere. Verbum est quod proprie ad animalia pertinet quæ ad coitum incitãtur. Translata vox est ad homines aut succos qui in corporibus continentur. Nam sicuti illa stare loco non possunt, quadam titillatione impulsa, eoque affectu concitata: sic & humores plærumque in motu vehementiore atque transfluxu à partibus ad partes, in morbi principio hominem infestant, mouentes, titillantes, & quiescere non permittentes, cum & ipsi pariter moueantur & transfluant, & tanta latione ægrum infestent. Tales igitur humores protinus euacuare conuenit, hoc est qui sunt in motu & latione & fluxu, priusquam in aliquam partem decumbant, in qua tumoris aliquod genus creent, aut aliud mali genus immedicabile concitent. Sed notandum quod scripsit Hippocrates, Plurima vero non turgent. discereque oportet hoc ab experientia, raro contingere vt humores ab vna parte ad aliam transfluant, sed frequentius accidere, vt in vna aliqua parte quiescant atque consistant, in qua etiam concoquuntur toto morbi tempore vsque ad eius solutionem.

Ὄργανον. instrumentum. Est pars corporis quæ perfectam edere actionem potest. Refertur enim instrumenti nomen ad actionem, vt instrumentũ dicatur quatenus edit actionẽ. Sic venæ, nerui, arteriæ & plæræq; aliæ similares partes inter instrumenta censentur, quatenus ab iis actio aliqua editur. Et tamẽ similaris pars ab instrumẽto propria ratione differt. Dicitur enim similaris pars quia simplex, instrumentum vero quia actionem edat. Id autem quamuis aliquando, vt diximus, similare statui possit, minus ta-

men proprie quod similare est instrumenti nomen sortitur, quum quæ proprie instrumenta sint, eadem ex similaribus componantur, adeo vt compositas vel instrumentarias partes dicere nihil apud medicos intersit. Reuera enim omnis composita pars organica est, quamuis non omnis organica composita esse videatur. Siquidem plures instrumentorum differentiæ statuuntur, vt alia prima, alia secūda, alia etiam tertia quartaque dicantur. Ac prima quidem vocantur quæ ex similaribus partibus coalescentibus vnius functionis gratia sunt constituta, velut musculus, vena & arteria. Ea namque ex simplicibus corporibus compositionem suam immediate sortiuntur. Ex his ipsis primis coagmentantur secunda. Quæcunque enim ex primis instrumētis componuntur, etsi vni totius instrumenti functioni quam maxime obseruiunt, inter secūda numerantur. Eiusmodi sunt digiti. Tertia vero instrumēta appellantur quæ ex ipsis secūdis constituuntur, veluti manus aut pes. Ex digitis enim vterque cōstat. Sic quarta quæ ex tertiis, vt brachium & crus. Illud namque inter alias partes manu, hoc vero pede constat. Hæc quanto magis composita sunt, tanto etiam magis instrumenta dici merentur, & actionem quoque edunt perfectiorem. Ex quo apparet diffinitionem eam instrumenti à Galeno assignatam, vt id dicatur quod perfectam edere actionem potest, perfectis tātum instrumētis conuenire, cuiusmodi sunt cerebrum, cor, iecur, testes, item oculus, auris, pulmo, thorax, venter, manus, pedesque, non etiam singulis eorum particulis, quas constat perfectam actionem per se edere nō posse. Oportet autem instrumentum omne si recte opus suum perficere debeat, non ex qualibuscunque simplicibus particulis, neque ex numero aut magnitudine qualibet nō satis opportuna, neque ex quouis modo compositionis constare, sed habere formā, magnitudinem, numerum partium similarium ex quibus componitur, & cōstructionem præterea decentem. Cæterū id vnum sciendum est partem quamlibet corporis instrumentariam quamuis ex pluribus particulis composita sit, vnam tamen habere quæ suæ ipsius actionis sit causa, reliquas vero quæ instrumentum quoduis conficiunt, illius gratia constitutas esse. vt Galenus in libris de vsu partium demonstrauit.

Ὀργάσαι. ἀναμίξαι, συγκεράσαι, hoc est commiscere & contemperare, apud Hippocrat. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀργὴ. ira. Est feruor caloris in corde. Commune quidem est plærisque motibus caloris augmentum in corde excitare. Nam & balneis & insolatione, & cum igni fouemur, & cum calidis medicamentis perfricamur, & cum exercitamur, & cum pudore afficimur, naturalis etiam calor augetur: verum in ira haudquaquam auctio, sed veluti feruor est caloris in corde, sicut videtur sensisse Galen lib. 2. sanit. tuendæ. In corde autem feruorem eum excitari primum Hippocrates & Plato, deinde Galenus docuerunt, quod irascibilis facultatis sedes sit: feruor autem ille cordis tantum est, non etiam totius corporis. Nam si in totum extensus fuerit corpus, tunc huiuscemodi affectus πυρετὸς, hoc est febris, nuncupatur, quæ est quædam totius corporis immoderata caliditas. Per iram vero feruor ille caloris in corde consistit, à quo si forte per totum corpus diffundatur, vt nonnunquam accidit, febrem accendit, primum diariam, deinde vero & sæpe quidem, si vehementior ira est, ardentem, si bilis per eam commota non vacuetur, sed intus manens putrescat: sin autem nō putrescat, ictèrum plærumque gignit. Feruet autem tantopere calor iratis propter immoderatum & impotentem motum facultatis irascibilis, cuius proprium est affectare honorem & gloriam, iniuriæque acceptæ vindictam. in quo quidem animi affectu atque perturbatione non modo cordis partes tumultuantur & motibus maximis atque incompositis agitātur, indeque incalescunt, sed etiam bilis feruet quę in venis, arteriis, hepate, suoque folliculo continetur. Itaque etiam essentiam eius vel probatissimi philosophorum in caloris feruore statuerunt, iræque accessorium esse, non eius essentiam, vltionis appetentiam. Quippe hæc causæ potius videtur habere rationem. Iram præterea permulta etiam alia comitantur, inter quæ forte caloris auctio, quod in tanta irascibilis facultatis agitatione fieri aliter non possit, quin & spiritus & vapor calidus largior excitetur, à quo calorem plenius renutritum ampliorem auctioremque fieri necesse est. Adhæc pulsus & respiratio altior, maior, vehementior, crebrior, velocior, aucto nimirum calore natiuo. Tandem vero si modum ira excedat, & diutius perseueret, vires non aliter quam frequentes vigiliæ resoluit.

ὀργαὶ quoque generis appellatione significant apud Hippocr. τοὺς τρόπους, hoc est mores. vide εὐοργητότερα ab eo dicūtur τὰ εὐβρωτότερα καὶ εὐπεπτότερα. hoc est minime mala.

Ὀργιστικὴ δύναμις. irascibilis facultas, vide θυμοειδής.

Ὀρείζηλον. dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioscoridem.

Ὀρείχαλκος. an vnquam aliquod fuerit fossile & natiuum, certo scire non possumus. non enim extare nouimus aliud quam illud factitium, quod ex ære constat tincto cadmiæ fossilis colore. AEs nanque cadmia tingitur & abit in aureum colorem, appellaturque à Græcis ὀρείχαλκος.

Ὄρεξις. appetitus, siue appetentia. Est concupiscentia cibi & potus. Ea autem à iecinore principium habet. Est enim totum hoc opus naturalis facultatis quam non φυσικὴν modo, sed & ἐπιθυμητικὴν & ὀρεκτικὴν veteres appellarunt. Sed aduertendum est appeten-

petentię nomē ambiguū esse. Vna.n. significatione dicitur naturalis quędā inclinatio, qua singulæ corporis partes alimentum desiderant quod in vacuatæ substantiæ locum succedat: & hæc quidem naturalis appetentia est. Nam quoniam cute tenus vnūquodque animal in ambientem aerem digeritur, accidit vt membra quæ sub ea sunt, prima vacuentur, quorum ingenita vis ex proximis sibi alimentum trahit, id scilicet quod vacuatur reficiens, deinde rursus illa, ex iis quæ sibi sunt proxima: sicut quæ tertio loco sunt posita, ab iis quæ sibi, atque ita semper per continuum, veluti in choro quopiam translatione celerrime facta, ad venas quæ ad vētriculum pertinent, vacuatio peruenit. Hæ vero & solent pariter & natæ sunt ex ventriculo nutrimentum trahere, perinde vt stirpium radices quæ in terram sunt demissæ, ab ea. Est enim hoc opus vniuersum naturale, non animale, vt quod stirpibus & animalibus commune sit eodemque modo in vtrisque perficiatur. Fit enim talis appetentia propter solam vacuationem & alimenti penuriam, ob quam & stirpes & quæcunque intra terram nutriuntur, alimentum appetunt, atque si nullum trahere datur, marcescunt. Est igitur ea appetentia singulis corporis partibus insita, atque etiam ventriculo, quod non aliter quam reliquæ partes alimento destituitur, atque in omnibus iis ob solam alimenti penuriam vacuationemque contingit. Altera vero significatione appetentia dicitur desiderium cibi & potus, quo ventriculus exugi se sentiens tenetur. Et hæc quidē animalis appetentia est: siquidem natura animalibus non item stirpibus vacuationis & penuriæ sensum dedit, quo scilicet ad cibum potionemque proritata, sese impleri appetant. Fit autem is penuriæ sensus, cum venæ ex ipso ventriculo veluti emulgentes sugentesque, aliud trahunt: non ferens enim eum suctum ventriculus, sed veluti diuulsus, offensæ eius medelam cibum desiderat. Quippe venæ hoc pacto nulla cum ventriculi molestia ad obiectos cibos conuertuntur, atque ex iis, relicto ventriculo, nutrimentum trahunt. Fitque post cibi sumptionem, vt & venæ simul ad cibos se conuertant, & ventriculus ex iis, quantum prius per venas est exhaustū, in seipsum trahat. Ad hanc autem appetentiam quinque symptomata concurrunt, ordine quodam sese sequētia. ac primum quidem vacuatio est, siue alimenti penuria: secundum exinanitarū partium appetentia illa naturalis, de qua modo diximus: tertium ventriculi suctus à venis factus: quartum eius sensus: quintum vero & vltimum appetentia eius animalis. Itaque cum sensus eam pariat, merito animalis nūcupatur, soli namque animali sensus datus est: atq; etiam perspicuum est, eam ventriculi esse non etiam aliarum partiū, quæ sine molestiæ sensu dissipari adimique sibi alimentum suum patiuntur, ac præsertim oris eius, quod reliquis partibus, propter neruorum quibus præditum est magnitudinem, eximia vi sentiendi longe antecellit.

Ὄρεξις κυνώδης. appetentia canina. Est vehemens & insatiabilis edendi cupiditas, à cibis ad vomitum & à vomitu ad cibos subinde rediens. Affectio est τῇ ἀνορεξίᾳ prorsus contraria. Prouenit magna ex parte ab humore aliquo vitioso & acido, siue is pituitosus sit siue melancholicus, qui in os ventris impactus ipsum mordet & irritat. Talis namque mordacitatem suctioni similem inducit, & ventriculi tunicis coactis adstrictisque inanitionem perinde ac naturalis fames inuehit, atque inexplebilem cibi cupiditatem. Itaque eorum copia grauati, coguntur cibos euomere, deinde cibis denuo se ingurgitare, postea redire ad vomitum, inde ad cibum, atque ab eo identidem ad vomitum, canum modo in eandem noxam relabentes à qua per vomitum fuerant liberati. Quo fit vt tantam ventriculus imbecillitatem contrahat, vt nihil continere possit, sed perpetua fere laboret vomitione. Nec vero vomitu tantum reddunt ingestos plus æquo cibos, sed alui etiam profluuio aliquando deiiciunt. Quo fit vt his succedant & cœliacæ & dysentericæ affectiones & ipsa aqua inter cutem, propterea quod ante prioris cibi concoctionem, ingesto alio, cruditas vitari non potest. Huiusmodi appetentiam Hippocrates λιμὸν, hoc est famem, appellauit, eo aphorismo quo scripsit famem meri potione solui, vt in comment. Galenus annotauit. Differt ὄρεξις ἡ κυνώδης ἀπὸ τοῦ βουλίμου multis rationibus. primum quidem quod illa communior sit & generalior, vt ex eodem Galeni commentario potest intelligi: deinde quod ὄρεξις κυνώδης causam habeat non modo frigus internum, sed & humorem acidum in ipso ventriculi ore impactum, βούλιμος autem ab externo frigore excitetur: tertio quod βούλιμος frequentes animi defectus comites habeat, imo vero, vt ait Galenus libro primo ad Glauconem, nihil aliud sit quam animi defectus, illa autem sine animi defectione fit, nisi si nimis diu vitium traxerit & oris ventriculi robur dissoluerit. Cæterum Aetius aliam appetentiæ caninæ speciem exponit, cum videlicet corpus vniuersum rarius existens & per occultam transpirationem exhaustum præter modum exinanitur. his alui deiectiones pauciores & licciores prodeunt quam pro cibi ingesti modo & qualitate. Nec his quidem plura symptomata Aetius tribuit. Ex quo perspicuum est eam affectionem quæ vomitione careat, non esse oris ventriculi, sed habitus totius corporis, nec proprie appetentiam caninam appellari posse. vide βούλιμος.

Ὀρεοσέλινον. oreoselinum. est apium montanum. caule vno prouenit palmū alto, radice præ-

tenui. per ambitum ramulos spargit capitulis cicutæ, multo tamen tenuioribus, in iis semen longum & acrimoniam gustu præferens, odoratum, tenue, cumino proximũ. nasci in petrosis & montanis amat.

Ὀργυιὰ δώρων. mẽsura est apud Græcos qua rerum interualla metiuntur. Est autem totum id spatium quod inter primam palmæ partem, καρπὸν Græci vocant, & extremum medium digitum interiacet: sic enim & Pollux & Hesychius interpretantur. Continet autem digitos circiter vndecim. Latine rectus palmus dici potest.

Ὀρθόκωλον. vitium articuli est, quando ob durum aliquem tumorem chorda musculos partem aliquam inflectentes non sequitur, sed perpetuo articulus tenditur nec inflecti potest, vt annotauit Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὀρθόπνοια. Genere quidem non aliud est quam δύσπνοια σφοδρὰ, hoc est magna spirandi difficultas, cui tamen adiunctum symptoma est, vt ea etiam non aliter fieri possit quam recta ceruice. Definiri ea potest, frequens sine febre respiratio recto thorace facta. Eiusmodi fere solet esse iis qui velocius cucurrerunt. Sic dicta est, quod qui ea laborant (ὀρθοπνοϊκοὶ ij vocantur à medicis) non nisi recta ceruice spirare possint, proindeque erigere sese è stratis coguntur & recto thorace spiritum ducere. Nam cum aspera arteria, vt scribit Galenus εἰς τὸ προῤῥητικὸν, principium à gutture habens in pulmonem diuidatur, quoties quidem thoracem cum collo recte extendimus, arteriam ipsam dilatari contingit, atque etiam quæ ex ea in pulmones distribuuntur propagines omnes, atque interim regionem augeri eis internam: hæc quidem causa est cur recti spirare affectent. Idem malum ἄσθμα etiam ab alio symptomate vocatur. in causa est pulmonis & eius vasorum angustia ab humore aliquo in iis præter naturam contento, estque symptoma commune peripneumoniæ, empyematis, tuberculi aut abscessus in pulmone geniti. Crassus autem & viscosus humor qui etiam affectionem parit, non in leuibus sed asperis arteriis fit oportet, quod eæ sint respirationis instrumenta. Est autem per orthopnœam respiratio parua densa & velox; sicut Galen. libr. de difficultate spirandi primo demonstrauit.

Ὀρθοπρίονι, id est τῷ χοινικίδι, apud Hippocr. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀρθοστάδην νοσεῖν. significat apud Hippocr. libr. 1. Epid. facile ferre morbum, adeo vt qui laborat, munia obeat consueta, nec cogatur in lecto decumbere. Sic comment. 1. Galenus explicauit.

Ὀριγανίς. marum. vt habetur apud Dioscor.

Ὀρίγανον. quod Heracleoticum & cunilam vocant, herba est folio hyssopi non dissimili, vmbellaque non in rotæ speciem orbiculata sed veluti multifida, semine in summis virgis haudquaquam denso: apud Gallos maiorana Anglica appellatur. Quæ vero ὀνῖτις dicitur, candidiore est folio, & hyssopo similior. Semen veluti coniunctos corymbos habet. Vis ei origani Heracleotici, sed multo inferior. Syluestre autẽ origanum quod aliqui panaces Heraclion; alii cunilá etiam vocant, foliis est origani, ramis tenuibus, dodrantem altis, in quibus vmbellæ anethi insunt, flores candidi, radix tenuis, supernacua. Habent autem omnia origani genera vires incidendi, extenuandi, siccandi & calfaciendi in tertio abscessu.

Ὀρίγανον. etiam à quibusdam dici τὸ γεράνιον Dioscor. author est.

Ὀρείχαλκος. scribitur sæpe pro ὀρείχαλκος. quod vide.

Ὄρμινον. herba est foliis marrubio similis, caule semicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur. Siquidem in syluestri rotundum fuscumque inuenitur, in altero nigrum & oblongum qui in vsu habetur. Calidum est mediocriter, siccum & abstergens, præcipue syluestre. officinis gallitricũ, herbariis centrum gallinę dicitur. ὅρμινον à Theophrasto & Plinio recensetur etiam in frugum generibus: Hesychius esse leguminis genus dicit.

ὅρμινον. apud Atticos dictus est ὁ ἀσπάραγος, forte ἀπὸ τοῦ ὁρμᾶν, quod ruere significat, quoniam vbi adoleuit, facile decidat atque corruat: qua de causa etiam corrudam à Latinis dici nonnulli voluerunt.

Ὄρμινον. dicta fuit à quibusdam ἡ ἀχὸς; vt habetur apud Dioscor.

Ὀρνιθόγλωσσον. Arbor est vlmi specie. foliis amygdalæ, prælongis siliquis in surculorum cacumine prodeuntibus oleagina magnitudine, in quibus medulla inest, linguæ auis similis, vnde nomen. exterius rubra; intus ex candore in luteum vergens. sapore acri vellicante linguam cum nonnulla amaritudine. Ea, vt tradunt, secundo abscessu calfacit, laterum dolores sedat. vrinam ciet, & remoratam herentemque pellit. Venerem stimulat, & genituram auget. Linguam auis officinæ nominant.

Ὀρνιθόγαλον. cauliculus est tener, candicans, tenuis, sesquipedalis, tribus aut quatuor in cacumine mollibus agnatis, à quibus flores prodeunt foris herbacei, & cum hiantes se pandunt, lactei visuntur, inter quos dissectum, cachryos modo, capitulum emicat. Ruellius in Gallia ὀρνιθόγαλον copiosum nasci scribit, pueris non incognitum, qui propter adstantes cũ ab agricolis terra proscinditur, aut in latiores porcas sulcatur, ornithogali radices vomere erutas colligunt, & cum sint castaneis suauiores, iis & crudis, & in cineribus incoctis vescuntur, odore iucundissimo, os mirum in modum commendante. Radices in orbem fere collectæ sunt, cortice pullo, candidissima intus carne, perquam odorata, vere vel æstate cum frõde virent, hyeme

vel

vel autumno cum exarantur agri, radicitus velluntur. Diu seruari possunt, & vbi annonæ premit inopia, plebis rusticæ famem, & ieiunia castanearum more satiant. Mire suibus expetuntur, qui rostro scrobiculos excauant, & horum capti dulcedine, gregatim ad has eliciendas radicitusque vellendas aduolant.

Ὀροβάγχη. cauliculus est sesquipedalis & interdũ maior, subruber, hirsutus, tener, sine folio, pinguis, flore subalbido aut in luteũ vergente, radice digiti crassitudine, & cum ariditate flaccescit caulis, fistulosa. Hanc inter quædam legumina nasci constat, & ea strangulare: vnde ὀροβάγχη sibi cognomen vsurpauit. Estur, vt holus, cruda, & in patinis, asparagi modo, decocta. Legumentis addita concoctionẽ accelerare creditur. Sunt, vt scribit Plinius, qui κυνομόριον eam appellãt, à similitudine canini genitalis. ὀροβάγχη autem est siccæ frigidæq; temperaturæ in primo ordine.

Ὀρόβινθρον, dicitur à quibusdam ἡ ζιζανιώδης, vt habetur apud Dioscor.

Ὀροβίας ἢ ὀροβιαῖος. genus ciceris, sic dictũ ab erui similitudine. vide ἐρέβινθος.

Ὀροβῖτις. dicitur primum genus chrysocollæ factitiæ, quam Plinius à Latinis herbaceam scripsit nominari. vide χρυσοκόλλα.

Ὄροβος. eruum. frutex paruus, angusto folio, tenuis, semina in valuulis habens, è quibus farina fit multis vsibus inseruiens. Ordine primo calefacit, siccat secũdo cũ amaritudine, per quam incidit, deterget, obstructa aperit.

Ὀρὸς dicit̃ à quibusdã τὸ πεδίον, hoc est pars tota pedis superior, quã alii etiam πλυόστον appellãt. Reperitur ὀρὸς etiam pro ὄρρος, teste Eustathio. Alias Montem significat. At ὅρος finis, terminus. ὀρὸς vero, quod & ὀῤῥὸς, serum lactis.

Ὀῤῥόπισσα. est picis liquidæ serosum recrementum. Id aliqui cum πισσελαίῳ idem esse putant. Dicitur & diuisis nominibus πίσσης ὀῤῥός Vide πισσέλαιον. Erotianus annotauit ὀῤῥὸν πίσσης ab Hippocrate dici τὸ ὑγρότατον τῆς πίσσης: hoc est, quod in pice humidissimum est, picis veluti serum.

Ὀῤῥοπύγιον. vltima pars spinæ, qua vertebræ desinunt. Ea manifestior in auibus quam in homine est, deque iis proprie dicitur authore Aristot. lib. de gressu animalium. Sic dicta quasi οὐροπύγιον.

Ὄῤῥος, à quibusdã dicitur τὸ ἀδέναιον, ꝙ alio etiam nomine ῥάμυς vocatur. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις scribit sic vocari τὸ ἱεροῦ ὀστέου τὸ πέρας, hoc est sacri ossis extremũ, quod etiam ὀῤῥοπύγιον appellatur. Ex hac significatione ὀῤῥώδης apud Hippocr. dicitur ὁ ἄχρι τοῦ ὄῤῥου ἐκτεινόμενος, hoc est ad caudam vsque protensus. Ὀῤῥὸς vero quod & ὀρὸς oxytonωs, significat serum lactis de quo vide in dictione γάλα.

Ὄρυζα. oryza de genere frugum est. mediocriter alit. Vim autem quandam adstringendi possidet, qua ventrem modice sistit: à Gallis Rys vocatur.

Ὀρφνώδης. σκοτεινόν, μέλαν. hoc est tenebricosum & nigrum: apud Hippocr. in Progn. sect. 3. Accidit melancholicis. Euenit vero & iis qui vomitione spontina laborant, quod vtrique significat atrum ex flauę bilis syncerę exhalatione confectum. Hæc enim plenius calefacta & quodãmodo superassata atram exhalationem ceu fuliginem ad caput emittit. Quod vero ex eo humore ad oculos permeat, turbulentiorem reddit in eis humorem splendidum & purum ex natura, ita vt fiat conditio quædam similis ei quæ circa purissimum ac lucidissimum aerem euenit, recipientẽ in se aut fuliginosum quendam aut fumidum nigrorem.

Ὀρχεόσχεος. apud Hippoc. hoc est scrotum. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. vbi tamen quidam codices habent ὄρχεος.

Ὄρχεις. testes, testiculi. Sunt corpora duo glandulosa, alba, mollia, rotũda, seminis & generationis principiũ. Hi quia gemini sunt, etiã δίδυμοι appellantur. A Gal. lib. 3. alimentorũ glandibus accensentur. Substãtia enim constant alba & molli, &, quod venulis frequẽtibus intus varie pertexuntur, rara, laxa, atque cauernosa. Nullam namque aliam ex se cauitatem habent. Tales enim semen melius percoquunt, & copiosius continent. Est autem naturale & proprium eorum munus seminis generatio. Itaque eius materiam per vasa spermatica attractam, & per epididymidem propriam ipsorum tunicam, atque inde per parastatam testi impositum corpus testis alterius quadam effigie, permeantem propria facultate alterant, dealbant, concoquunt, verũque semen efficiunt, quemadmodum mammæ lac, & ossa medullam ex sanguine generant. Pluribus tunicis seu inuolucris teguntur, ac primum quidem sua propria & intima & vbique cõtigua, quæ ἐπιδιδυμὶς dicitur: deinde alia quam ἐρυθροειδῆ vocant, propterea quod à suis vasis & à musculo testium gracili rubescat, testem ipsum testisque epididymidem totam inuoluente: præterea vero duabus aliis communibus, quarum vna ὄσχεος seu scrotum dicitur, altera vero δαρτὸς illi subiecta. Habent autem & singuli testes suum παραστάτην sibique impositum testis alterius quadam effigie, in quo & vis generandi seminis inest. Cæterum maribus testes extra membranam abdominis sunt & propendent musculis, quos ex eo κρεμαστῆρας vocant: mulieribus vero intus latent à lateribus vteri, frigidiores, minores & imperfectiores quam marium. Sic quidem conditi testes in principiũ partium numero habentur, non quod ad præsentem vitam necessarii sint, sed quod ad vitam natorum serie propagandam, & ad speciem quandam immortalitatis eorum actio sit necessaria. Sunt enim generationis principium, quod à nulla alia parte, sed à se ipsis habent. Nec tamen est in præsenti vita vis eorũ tam exigua & nullius momenti: imo vero corpus

vniuersum valde afficiunt & immutant. Ab his enim in totum corpus vis quædam per venas effertur, quæ quidem in maribus robusti & masculi habitus, in fœminis vero fœmineæ ipsius naturæ causa est. Ea autem vis est σπερματοποιητικὴ, hoc est seminis generatrix, qua partes solidæ præditæ semen generant, quo optime aluntur & robustissimæ euadunt. Ex eo namque fit, vt quibus testes frigidiores sunt & humidiores, iis corpus vniuersum frigidum, humidum, infirmumque sit & morbis obnoxium. Nam cum aquosam & tenuem habeant genituram, male solidæ eorum partes aluntur: quare robustæ esse non possunt, quoniam basis hæ sunt totius corporis & fundamentum, quo infirmo necesse est reliquas corporis partes infirmas esse.

Ὄρχις. alii κυνὸς ὄρχιν vocant: foliis circa caulem & ima eius parte in terra stratis, oleæ molli similibus, longioribus, angustioribus, læuibus. caule semipedali, floribus in vertice purpureis, radice bulbosa, oblonga, in modum oliuæ gemina, superiore quæ durior & callosior est, inferiore quæ mollior & rugosior. Eduntur radices coctæ, vt bulbi. Nascitur in petrosis & sabuletis. Alter quoque ὄρχις habetur, qui serapias dicitur. sic enim Andreas medicus à multis vtilitatibus radicis nominauit, foliis porri, oblongis, latioribus, pinguioribus, ex alarum sinu emicantibus & inflexis, caule palmeo, flore quasi purpureo, radice testiculis simili. Quæ illita tumores discutit, vlcera purgat, & serpere eadem non patitur, abolet fistulas, & illitu inflammatioues lenit.

Ὄρχοι. sic à quibusdam dicuntur οἱ ταρσοὶ, hoc est, extremi palpebrarum ambitus vnde excrescunt cilia. At ὄρχοι, Plantæ ordine positæ, seu Plantarum ordo.

Ὄσιρις. vide Ὄσυρις.

Ὀσμή. odor. vide ὄσφρησις.

Ὀσμώδη. odorata.

Ὄσπρια. legumina. Dicuntur ea cerealia semina, ex quibus panis non fit, vt fabæ, pisa, cicera, lentes, lupini, oryza, eruum, cicerculæ, araci, eruilia, phaseli, fœnũ græcum, lens, & si qua sunt similia. Omnia sunt crassi succi, ventrem implent & concoctu sunt difficillima, vt scripsit Hippocrates ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ὀστᾶ. ossa. Sunt partes animantis durissimæ, siccissimæ, maximeque terrestres. Sic quidem Galenus definiuit: quãquam satis erat dicere maxime terrestres. nam mox necessario sequebatur siccissimas esse & durissimas: adde vero etiam frigidas. Sunt autem ossium communes vsus, quod & se mutuo & partes alias omnes tanquam fundamẽta sustinent, & eas sibi adnatas adfixaque firmant: præterea vero particulares vsus infiniti, qui à Gal. explicantur in libris anat. Eorum differẽtiæ sunt pmultæ ab apophysibus, epiphysibus, cartilaginibus, ceruicibus, capitibus, soliditate, cauitatibus, harum quorundam superciliis, medulla, & aliis quibusdam ipsorum particulis, & à consistentia, magnitudine, numero, figura, situ, & aliis substantiam necessario consequentibus, in sceletis visu tactuque obseruandæ.

Ὀστάγρα. instrumẽtum chirurgicum quo ossa vel attolluntur, vel deprimuntur, vel omnino loco mouentur.

Ὀστοῦν ἱερὸν. os sacrum. Duobus modis à Galeno vsurpatur, vno quidem latius, vt coccygem etiam comprehendat. vt lib. 12. de vsu partium, cum scribit os sacrum constare ossibus quatuor, tribus scilicet propriis & coccyge. Siquidem per symphysim ossa illa vnita sint, vt mirũ esse non debeat totum os ita sibi vnitum, parte superna vocari sacrum, inferna coccygẽ, sicut idem ipse humerus qua parte à nobis spectatur ἐπωμὶς, parte spinę suę summa ἀκρώμιον, parte lata ὠμοπλάτη vocatur, atque similiter os sacri ipsius ossis lateribus annexum, os ilium, ad cotylen ischion, antica vero parte os pubis. Altera autem significatione specialius vsurpatur, eamque tantum partem significat, quæ reuera sacra est, id est, magna & lata, quantum videlicet huius cum osse ilium per synarthrosim iungitur: hac enim sola parte reuera ἱερὸν est, id est, magnum atque latum, tuncque eius reliquũ gracilescens semper ac tenuatum, donec in tres cartilagines acutissimas desinat, coccygem appellat. Sed de hoc suo loco dictũ est. Constat os sacrum tribus ossibus simul coagmentatis, in prima quidem ætate per cartilaginem, in edita vero per symphysim, quæ coctione multa aut vetustate in iunioribus præsertim separantur. Sed cur os illud ἱερὸν dictum fuerit, variæ fuerunt sententiæ. Alii sic dictum voluerunt, quod in eo aliquid sacri arcanique insit, quoniam partus tempore diuinitus aperiatur, eductoque fœtu solidescat miro quodam naturæ opificio. Alii vero quod partes quæ huic ossi adiacent diis offerri in sacrificiis solerent, id quod Menandri testimonio confirmant, οἱ δὲ τὴν ὀσφὺν ἄκραν θύοντες. Plutarchus vero in libello Terrestribusne an aquatilibus maior insit prudẽtia, scribit apud veteres ἱερὸν grande significasse, ideoq; Homerum ἱερὸν ἰχθὺν, ἱερὰν θάλασσαν, ἱερὸν Ἴλιον, ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο dixisse. Sic & Hippocr. ἱερὰν νόσον, comitialem morbum appellauit. sic antiqui scriptores quicquid ingens ac præclarum habere volebant, ἱερὸν dixere.

Ὀστοκόπος. ossium dolor. Est species lassitudinis inflammatoriæ, cum non modo musculi, sed tendones etiam & nerui per exercitationem nimium excalfacti attraxere quippiam ex circumfusis sibi excrementis. sic autem nominatur is affectus, quod propter penitiorem sensum intimarum quoq; partium nomen ei tribuatur. Siquidem tendones ipsis ossibus adhærent. Itaque cum hi patiuntur, videtur in imo ac circa ipsa ossa affectio hærere. Qui sic laborant, ne minimum quidem motum sustinent, sed omnem formidant.

Sentiunt autem manifestum calorem vna cum demorsu & tensione, vitioso humore in totam corporis molem large effuso.

Ὀστρακῖτις. species est τῆς καδμίας, quæ in fornacũ locis humilioribus ex crassa materia fit. Reperitur sæpius in his fornacibus in quibus pyrites æ rosus non coquitur. Crassarum est partium inter omnia Cadmiæ genera: & quia terrea duraq; est, ὀστρακῖτις, à testa quam superficie repræsentat, nominatur. vide καδμία.

Ὄσυρις. frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos fractuque contumaces, & in his folia quaterna, quina, seniave, ceu lini, nigra in initio, deinde colore mutato rubescentia. Decoctum eius potum iuuat arquatos. Amara enim inest qualitas, & obstructiones expediendi facultas. quare & in iecinore consistentes obstructiones adiuuat. Dicitur & Ὀσυριαί. Per υ apud Dioscoridem scriptum est in secunda syllaba, apud alios Ὄσιρις & Ὀσιριαί per ι.

Ὄσφρησις. odoratus. Est sensus odoris, quanquã non sensus ipse solum, sed etiam vis ipsa odorandi eo nomine dicatur: sicut γεῦσις non modo saporis sensum sed ipsam etiam facultatem significat per quam gustamus. Huius autem tum sensus tum facultatis instrumẽtum intra caluariam conditum est, siue id sint ventriculi cerebri anteriores, seu potius continuæ cum ijs propagines similiter cauæ, prope ossium ethmoideων initium desinentes. De eo namque dubitare Galenus videtur, modo hoc, modo illud asserens. Nam quod ad meatus & membranas internas narium & ossium ethmoideων pertinet, non sunt illa quidem prima & præcipua odorandi instrumenta, sed odoratui tãtum deseruiunt. Cæterum duo illi processus è partibus cerebri prioribus erumpentes, quãquam neruis similes videri possunt, inter neruos tamen non habentur, quod tũ neruis molliores sint, tum extra durã membranam haudquaquam proferantur. Mammillares & papillares à quibusdam vocantur per similitudinem. Hę mollissimæ sunt, quo odores facillime admittant & dijudicent, vel, si opus sit, in anteriores cerebri ventriculos transmittant, vbi odoris sensum moueri Galenus existimauit, argumẽtis quibusdam persuasus quæ in libello de instrumento odoratus recenset. Nec vero ad odoris perfectiorem sensum instrumenti tantum mollities, & expeditus eius meatus necessarius est (obstructis namque iis propaginibus vel ab excrementis, vt per grauedines & distillationes, vel ab aliquo præter naturam tumore, veluti polypo, callo, tuberculo, aut aboletur, aut deprauatur, aut imbecillior redditur odoris sensus) sed eorum etiã quæ odorantur aptitudo. Nam quæ frigida sunt & crassarum partium, nullum odorem mouent, quod quæcunque odorata sunt, tenuia & calida esse oporteat, nec tamen prorsus sicca. Nisi namque eiusmodi fuerint, nihil vaporis ex se remittent: quem tamen ab ijs efferri, & aeri ambienti remisceri, & per nares in cerebrum attrahi ad odorem ciendum necesse est. Est enim odoris materia vapor ex rebus odoratis prodiens. Sunt autem odorum sicut & saporum plures differentię. Sed saporum quidem notæ, & non vocabulis modo, sed proprijs etiam substantiis, à quibus nomina acceperunt, distinctæ: odorum vero & incognitæ & innominatæ. Siquidem vt saporis sensus homini valde exquisitus est, ita odoris infirmissimus: & tamen tot esse odorum differentias quot sunt etiam saporum, & odorabiles cum gustabilibus habere proportionem à Galeno perhibetur. Omnes autẽ in duo summa genera reducuntur. Alii enim beneolentes, alii graueolentes dicũtur: illos εὐώδεις, hos Græci δυσώδεις nominãt. Beneolentes quidem suaues sunt & grati, vt qui spiritui in cerebri ventriculis contento familiares sint, vniusq; tantum generis existunt: similes namque sunt sapori dulci qui linguæ familiarissimus est. Graueolentes vero insuaues ingratique sunt, & multorum generum, quemadmodum & sapores non dulces. Non sunt tamen illis, vti dixi, imposita nomina, quibus proprie significentur, sed quædam à saporibus, quibuscum magnam cognationem habent, appellationem sortiuntur, vt acidus & acris. Quędam enim acri, quędam acido odore esse dicimus, quod scilicet nos eodem modo afficiunt quo & sapores. Nam & acetum & acida omnia similiter odoratum gustumque mouent, & acria quoque, vt allia, cepe, non minus gustum quam odoratum mordicant. Quinetiam persæpe odore solo indice quamplurima gustare recusamus. Adeo in omnibus fere mutuo consentiunt odoratus & gustus, vt ex odore liceat de sapore indicare. Veruntamen id perpetuum non est, cum plæraque sint odore suauissimo, vt rosa, quę gustu sint perquam insuauia.

Ὀσφρητικὴ δύναμις. odoratrix facultas. Dicitur & Ὀσμητικὴ δύναμις, & vno vocabulo ὄσφρησις.

Ὀσφύς. dicitur dorsi ea pars qua cingimur, de qua sic scribit Aristoteles: τὸ μὲν ὄπισθεν διάζωμα μὲν ἡ ὀσφύς, ὅθεν καὶ τοὔνομα ἔχει. hoc est, pars ea qua cingimur, retro quidem lumbus: vnde & nomen habet. Apollodoro, vt scribit Suidas, ὀσφὺς dicitur quasi ὀστοφυὴς, quasi ossis naturam redolens. Est enim ea pars ossea & excarnis. ἰξὺς alio nomine à quibusdam dicitur. Galenus tamen apud Hippocratem interpretatur ἰξύας, τὸ μεταξὺ τῶν ἰσχίων καὶ τῆς ὀσφύος. Latini huius nominis penuria laborant, & lumborum nomen vsurpant in ea parte designanda. Est autem proprie ὀσφὺς pars totius spinæ quinque vertebris omnium crassissimis maximisque compacta, inter dorsum & os sacrum mediis. Veruntamen vt sunt crassissimæ, ita angusto foramine singulæ canatæ sunt, pro cuius modo gracilem quo-

que medullam continent. Præter id autem habent etiam singulæ alia multa foramina interiore sui parte, qua venam cauam attingunt, nullo ordine collocata nec numero certo, quibus venas admittunt ad sui nutritionem, cum tamen in reliquis vel nulla vel admodum exigua appareant. Cæterum earum vertebrarum prima, νεφρίτης dicitur, quod ex aduerso renum sita sit: vltima vero, ἀσφαλίτης, ἀπὸ τῆς ἀσφαλείας, hoc est à securitate, vt verisimile est, quod ossi firmissimo incumbat. Reliquę peculiari nomine carēt. Qui ijs adiacent musculi, ψόαι vocantur, de quibus suo loco.

Ὄσχεον ἢ ὄσχος. scrotum. Est extima & communis testiculorum tunica, multis rugis & media sutura distincta. vulgus bursam vocat.

Ὀσχίω. τῇ περὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἐπικαμπεῖ ἐπιφύσει: hoc est, circa os vuluæ flexuosa extuberātia: apud Hippocr. ὄσχος enim & μόσχος significant palmites & clauiculas. Idem vero etiam ἀμφίδιον & χεῖμα appellauit, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὠτίς. nomen auis apud Hippocr. quam Aristot. ὠτίδα per ω scribit. Eam vero Xenophon, vt & Hippocr. ὀτίδα per ο appellat.

Οὖα. sorba. fructus sunt sorbi arboris. valde adstringunt & desiccant. Rarius ὄα dicuntur.

Οὐγγία. vox quidem Romana, Romanum pondus significans, sed quæ tamen apud Græcos literis paululum, vt scribit Galenus, immutatis recepta est etiam pro eodem pondere. Dioscorides in libello de ponderibus & mensuris drachmarum octo esse ait, his verbis: ἡ δὲ οὐγγία δραχμὰς η', γράμματα κδ'. Id est, vncia drachmas habet octo, scripula 24. Similiter & Galenus τῶν κατὰ γένη lib. 6. διὰ τὸ τὴν σταθμικὴν οὐγγίαν ὀκτὼ δραχμὰς ἔχειν. hoc est, quod pōderalis mensura octo drachmas habeat. Idem libro quinto eiusdem operis, ἕλκουσι γὰρ αἱ θ' οὐγγίαι ἰταλικαὶ αἱ ἐν τοῖς κατατετμημένοις κέρασιν, ἑπτὰ καὶ ἡμίσειαν οὐγγίας σταθμικάς· αἳ πᾶσαι ξ' δραχμαὶ γίνονται, τῆς μιᾶς οὐγγίας η' δραχμὰς δεχομένης. Id est, pendunt enim nouem vnciæ Italicæ quæ in cornibus intersectis sunt, septem vncias ponderales & dimidiam: quæ quidem sexaginta drachmæ fiunt: cum vnaquæque vncia capiat octo drachmas. Hesychius quoque scribit, δραχμή, τὸ ὄγδοον τῆς οὐγγίας. hoc est, drachma, pars octaua vnciæ. Præterea Aetius sectionis tertiæ sermone 4. cap. 26. post descriptam compositionem pastilli ex acaciis & veratris scribit hunc in modum: ὅλος τοῦ τροχίσκου σταθμὸς ἐστὶ δραχμῶν ρξη', τουτέστιν οὐγγιῶν κα'. Id est, totum pastilli pondus drachmarum centum sexaginta octo est, id est vnciarum XXI. Hanc quidem vnciæ diuisionem Romani in octo octauas appellarunt, quibus aliqui nomen aliud non dederunt, vt ille cuius quædam de notis ponderum ex vetusto codice sunt Largo adscripta. Multi eas drachmarum nomine appellant, vt Balbus ad Celsum de agrimensoria, Galen. & plærique alii præsertim Græci. Verum nō omnes eodem modo vnciam in octo partes diuiserunt, sed nonnulli dixerunt eam drachmarum septem esse, alii vero septem & dimidię, vt scribit Galen. lib. 5. τῶν κατὰ γένη his verbis: ἐπειδὴ καὶ τὴν οὐγγίαν οἱ πλεῖστοι μὲν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως δραχμῶν εἶναί φασιν, ἄλλοι δὲ ζ' μόνων, ἕτεροι δὲ η'. hoc est, quoniam plærique vnciam quidem drachmarum septem & dimidiæ esse dicunt, alii vero septem tantum, alii vero octo. Sed qui septē drachmarum vnciam constituunt, proculdubio drachmæ vocabulo intelligunt denarium. Atque hi nomine mutato parum cautos fallūt, cum ipsi rem ignorasse videri non debeant. Id quod testatur Gal. lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, scribens: πρόδηλον δὲ ὅτι δραχμὴν λέγομεν νῦν ἐν τοῖς σύμπασιν ἅπερ ῥωμαῖοι δηνάριον ὀνομάζουσι. hoc est, manifestum autem est quod drachmam dicimus nunc in his omnibus, quod Romani denarium nominant. Qui vero dixerunt septem drachmarum & dimidiæ vnciam esse, videtur quidem aduertisse drachmam leuiorem esse denario, non tamen plane, quātum interesset, examinasse. attamen eorum sententiam tanquam veram, artis veterinariæ medici receperunt.

Est etiam vncia apud Latinos mēsura qua rerū interualla metiuntur. Est autem pedis pars duodecima. Id quod clare explicat Frontinus his verbis: Pes, inquit, habet palmos quatuor, vncias duodecim, digitos sedecim.

Οὐλή. cicatrix. est naturale carnis tegumentum, calli modo duratum & cutis vice vlceribus superinductum. Ea cuti quidem est quam simillima, cutis tamen non est, quando & densior ea visu tactuque sentitur & ratione non modo densior, sed & siccior, ex eo quod pilos non edit, intelligitur. Siquidem cutis talis omnino qualis erat quę periit prorsus restitui non potest, sed simile quiddam cuti, & quod eius officium suppleat, potest, non tamen plane cutis. Est enim spermatica, eamque ob causam talis prorsus regigni non potest. Quod autem in eius locum substituitur, cicatrix, non cutis dicitur. id ex subiecta creatur carne valde resiccata. Quod quamuis naturæ opus sit, perficitur tamen etiam medicamentis, quæ carnem ipsam vehemēter siccent & adstringant. Nam quoniam cutis carne ipsa tum siccior est, tum etiam densior, si carnem siccabimus & adstringemus, cuti etiam persimilem reddemus. Tanta autem siccandi vis & adstringēdi esse debet, vt non modo quod in carnem affluit, verumetiam humor qui secundum naturam continetur in ipsa carne, consumatur. Hæc ἐπούλωσις à medicis, ipsumque medicamentum ἐπουλωτικὸν appellatur. vide ἐπουλωτικὸν φάρμακον.

Οὖλα. gingiuæ. dicuntur τὰ περὶ ὀδόντας περιέχοντα σαρκία, vt ait Rufus, hoc est carunculæ dentibus circumpositæ, quarū quidem connexio χαλινὸς, eodem authore, nuncupatur. In ijs nuper natorum dentes latent, & veluti in præsepiolis conditi sunt, & vt siccioribus adstrictisque continentur, ita redundante humi-

humiditate laxioribus decidũt. Neruos habent à tertio pari, vt & dentes, per quos sentiunt & dolent, sæpeque in ijs dolor est qui in dente putatur esse.

Οὐλομελίη. integra & absoluta natura cuiusque rei. vsurpatur ab Hippocrate de adenibus ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. de quarum οὐλομελίῃ scripturum se librum professus est.

Οὐλόφονον. dicitur ὁ χαμαιλέων, non omnis tamen, vt quibusdam placet, sed tantum is qui viscũ profundit, vnde Nicander in Alexipharmacis οὐλόφονον ἰξόεν dixit, quasi viscosum. & Dioscor. lib. 6. ἰξίας inquit qui οὐλόφονον appellatur.

Οὐραχός, siue

Οὐραχός. est meatus vrinarius in medio vmbilico situs, à fundo vesicæ exoriens & in allantoidis cauitatem insertus. Continetur medius inter duas venas duasque arterias vmbilicum constituentes. Est autem allantoidis tunicæ initium, perforaturque satis lento & euidenti meatu ad fundum vesicæ ipsius fœtus, sic vt allantoides cum vesica τῷ οὐραχῷ, qui medius inter vtrasque est, cõiungatur. Per eum vrina fœtus defertur in allantoidis cauitatem longam, angustam, rotundam, quæ in ipsius fines magis effunditur, ne amnion, chorion, vterum, ipsumque fœtum premat. Neque enim vrinam retineri intra vesicam expediebat, neq; per vesicæ ceruicem reddi, ne fœtui circumfusa eius cutem exulceraret.

Οὐραῖον. τὸ πέρας τοῦ ὀστέου. hoc est extrema pars ossis, apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, quo loco πόνους οὐρώδεας vocat, qui vsque ad οὐραῖον, hoc est ossis extremum, protenduntur, vt Galen. comment. 4. annotauit.

Οὐρᾶναι. sic à quibusdam dicuntur οὐρητῆρες. hoc est vasa vrinaria.

Οὐρανία. cognomẽtum fuit τῆς ἴριδος, sicut annotatum est apud Dioscoridem.

Οὐράνιον. est collyrium ἀδηκτὸν descriptum & ab Aetio & à Paulo, sed parum differenter.

Οὐρανίσκος. sic quidam τὴν ὑπερῴαν, hoc est palatũ, appellant, quod in cœli modum cameratum sit. dicitur etiam οὐρανός.

Οὐρανὸς. cœlum. sic dictus est ab Hippocr. more vulgi aer qui supra nos est vsque ad nubium regionem, vt annotat Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. Sic etiam à quibusdam dicitur ἡ ὑπερῴα, hoc est palatum, vt Aristot. lib. 2. cap. 17. de part. anim. ὑπὸ δὲ τὸν οὐρανὸν ἐν τῷ στόματι ἡ γλῶσσα τοῖς ζῴοις ἐστί. id est, lingua animalibus in ore cœlo (hoc est palato) subiacet. Plinius tamen cœlum capitis supremam partem dicere videtur, his verbis: Cerebrum viscerum excellentissimum est, proximumque cœlo capitis.

Οὐραχὸς. vide οὐραχὸς paulo ante.

Οὐρήθρα. est meatus vrinarius à ceruice vesicę ad extremam vsque glandem porrectus. Hic in viris longus, angustus & ſ Romanæ literæ modo obliquus est. In mulieribus vero breuis, latus & rectus. Ex neruosa tunica contexitur instar coriaceæ fistulæ.

Οὔρημα. hoc nomen habetur apud Hippoc. extremo libro de natura humana. Sed Galen. negat vocem hanc vnquam ab Hippocrate aut Polybo vsurpatam fuisse. Significat autem idem quod οὖρον, vel οὔρησιν.

Οὐρητῆρες. sunt meatus duo per quos vrina à renibus in vesicam stillat. Habetur vtrinque vnus, qui constans tunica tenui, sed densa & fibris tantum obliquis texta, à renis sinu per eius simam partem super lumbos fertur, vbi alteram à peritonæo tunicam venulis & arteriis intertextam mutuatur: tandem vero inter vesicæ tunicas spatio breui interlapsus, paulo supra vesicæ os in ipsius capacitatem erumpit. Ad ipsum autem foramen mẽbranulæ geminę ex vesicæ corpore propendent, veluti processus quidam, quæ vrina in vesicam ab vretere delabente cedunt & aperiuntur, eædemque, vbi vesica plena est, vrinam in vretera regeri & remeare prohibent.

Οὐρητικοὶ πόροι. iidem qui & οὐρητῆρες.

Οὐρίας. fistula vrinaria, quæ in ceruice vesicę fieri solet.

Οὖς. ὠτός. auris. Est pars corporis organica ad audiendum comparata. Eam natura ex diuersis corporibus, vt neruis, membranis, ossibus, cartilagine artificiosissime composuit: foramen primum amplum atque anfractuosum in osse temporum lapidoso, vtrinque vnum machinata est. In id auditorius neruus à quinta cerebri coniugatione vna cum dura cerebri membrana incidit, cumque ea in latitudinem sese explicans foramen sublinit. Qua in re parem similemque omnino cum ipso foramine cauitatem adipiscitur. Itaque id foramen hoc modo explicante se neruo vndique conuestitum, πόρος ἀκουστικὸς, id est meatus auditorius, appellatur, quo nomine nõ modo cauitas ipsa nuda, sed & neruus ipse auditorius à medicis appellatur, aliis definientibus πόρου ἀκουστικοῦ cauitatem esse, aliis neruum. In quo nihil erratur, siquidem neruus ipse excauatur, secũdum foraminis ductum. Vocatur autem etiam à quibusdam πόρος τυφλὸς, id est foramẽ cœcum, non quod verus peruiusque meatus non sit, sed quod propter varios flexus & quia paulatim arctissimus euadit, vix vsque ad auditus organi amplitudinem setam aut aliud quid admittat. Est autem neruus hic qui ad aurem est, reliquis per quos alii sensus exercentur durior effectus minusque sensilis, in quo naturæ prouidentiam licet admirari. Nam cum neruus hic excipere debeat sensibile extrinsecus occurrens, ne ab eo offenderetur, natura os durum & densum auribus oppositum, flexibus obliquis instar labyrinthi pertudit, quo frigidi quidem aeris vires integras, quas ipse ex recta irruptione erat habiturus, flexuum varietate sensim exolueret, & aliorum exiguorum corporum impetum mæandris illis frangeret. Nec vero eo solum anfractu patiendi difficultatẽ neruo auditorio com-

parauit, verumetiam propria ipsius constructione. siquidem eum durum, quoad licuit, effecit. Durissimus enim ad audiendum ineptus est, mollis autem iniuriis valde obnoxius. Ob eam causam durior quam vt actioni conueniat, neruus auditorius factus est, & propter duritiem, quanquam ita positus est in vicino, tamen vehementissima medicamenta tolerat, vt docet Galenus libro 6. methodi medendi. Præter foramen & neruum corpus quoddam extra prominet ex cartilagine carneque constitutum, Latini auriculam, Græci πτερύγωμα vel ὠτίδα, si voles, appellant. Est autem ea meatui auditorio circumposita, sinuosa & intus caua, forisque conuexa, tum vt interno meatui propugnaculum esset aduersus externas iniurias, tum vt & ipsa sonum aliquem funderet, aere circum gyros eius commorante, nec citius æquo præterlabente. Ea vanni modo auricularium meatum cingit. Ac huius quidem superior pars nomine caret, vt ait Aristoteles, quo tamen loco Gaza pinnam vocat, non proprio nomine: inferior autem λοβὸς, id est fibra, appellatur: qua in parte quod prominet, προλόβιον est. Rursum vero superioris auriculæ partes expansæ, πτερυγώματα, quasi dicas alas: refractę vero inflexęque, κυβοειδῆ appellantur, vt scribit author Introductorii, qui præterea in eadē superiore auricula quod concauum est, κογχίον, id est conchulam, vocat, & particulam illam λοβῷ seu fibræ superpositam, ἀντιλοβίον. quanquam sunt qui eo nomine quod asperum in superioris auriculæ circumferentia est significari putent. Sunt vero & τὰ ὦτα, id est aures, in corde, ad earum quas nunc descripsimus similitudinem dictæ, quas Galenus libro sexto de vsu partium definit esse epiphyses quasdam tenues, neruosas & cauas ante cordis orificia constitutas: vt enim aures capiti vtrinque annexæ sunt, ita & hæ appendices ipso cordis corpore neruosiores & magis cuticulares vtrinque cordi appensæ sunt. Laxæ quidem illæ per se sunt & iccirco concauę, cum vero cor dilatatur, quo modo membranæ tenduntur ac contrahūtur, ob idque ipsum materias ex se ipsis expressas cordi præmittunt. Quæ autem proxima ipsis sunt vasorum orificia, propterea quod à corde intro vehementer tenduntur, materias ab auribus impulsas deducūt. Ipsum vero cor omnibus quæ in mentem cuiuis venire possunt attrahendi facultatibus præditum, arripiens ac veluti exorbens, influentes materias citissime suorum ventriculorum sinibus excipit. Duæ autem aures illæ sunt, singulæ scilicet in vtroque vasorum materiā cordi inuehentium, in dextra quidem parte, quâ vena in cordis sinum inibi inseritur: in sinisteriore vero, quâ arteria venosa. Ac illis quidem natura tenuitatem tribuit, quo facilius vna cum corde cōtraherētur, & eius motum sequerentur: easdem vero robustas effecit, ne corde vehementer materias attrahente rumperentur: fortissimum enim est quod neruosum est. Cauæ autem eam ob causam sunt, vt in ijs materiæ contineantur & præsto sint quæ implendo cordi sufficiant. Materiæ autem illæ quæ cordi subministrantur, sunt sanguis & aer: quorum ille quidem à ramo venæ cauę in dextram aurem inserto, cordi infertur, hic vero in cor per sinistram aurem ab arteria venosa proficiscitur.

Οὐσία. emplastri nomen est desiccantis & anodyni & ad permulta vtilis, vt habetur apud Aetium lib. 15. cap. 14. atque item vltimo, vbi paulo aliter describitur. Emollit maxime & tumores dissoluit.

Ὀφθαλμία. est inflammatio adnatæ oculorum membranæ. Sed cum dupliciter omnis inflammatio dicatur, vt scribit Galen. lib. 2. ad Glauconem: vna humida, altera sicca: proprie dicta ὀφθαλμία inflammatio humida est. Quæ enim sicca est, nō simpliciter ὀφθαλμία, sed ξηροφθαλμία nuncupatur. Inflammationē quidem tumor, tensio, dolor, calor, ruborque eius tunicę testantur: humiditatem vero tum venarum plenitudo, tum lacrymę ex oculis manantes. Gignitur sanguine copiosiore in adnatam tunicam, quam Græci ἐπιπεφυκότα vocant, affluente. Ea autem cum & ex pericranio originem ducat, & totum oculum cum musculis suis committat & sede sua contineat, plærumque accidit vt graui ophthalmia tentata, non modo dolorē sentiat, sed eum etiam & capiti & genis & reliquis circumpositis partibus communicet. Celsus ὀφθαλμίαν Latine lippitudinem nominat. Paulus lib. 3. eam speciem esse τῆς ταράξεως prodidit, quo nomine calidæ & humidæ oculorum cum rubore affectiones significantur. Sed hoc interesse dicit, quod τάραξις ab externa quadam causa fit, vt fumo, sole, puluere, oleo: ὀφθαλμία vero non à manifesta modo causa, verumetiam interna, hoc est sanguinis fluxione, excitatur.

Ὀφθαλμός. oculus. Sic dicitur totum instrumētum visionis. Instrumentumne an partem organicam voces, nihil interest, modo intelligas partem esse à natura comparatam vt per eam visio fieret. Quod vt natura melius assequeretur, geminam esse voluit, & vtrumque sublimi in loco collocauit, vt inde tanquam è specula plurima eminus intuerentur, & quæcumque nocere aut prodesse possunt præuiderent. Quam vnam ob causam factū est, vt necesse habuerit natura caput in summo totius corporis loco cōstituere, sicut Gal. literis prodidit. Poterat enim omnia quidem alia munia, alia quauis in parte positum exercere, solam visionem non poterat, quod eam & ab edito loco fieri oporteret, & breuissimos, ideoque cerebro proximos, opticorum neruorū ductus esse. Oculorū permagnus est vsus & præcipua dignitas, eosq; propterea non modo natura summo artificio fabrefecit, sed loco etiam tutissimo recondidit, ne facile externis

iniuriis paterent. Loco enim concauo & duro veluti in antro quodam conditi sunt, & hinc fronte atque superciliis, inde malis leuiter extuberantibus, naso, temporumque ossibus quasi vallo quodam muniti. Datæ sunt & palpebræ valde molles, quibus ad omnia aduersa celerrime & momento conniuerent, easque pilis, quos βλεφαρίδας vocant, præditæ, ad leuiora, quæ oculis incidere possent, declinanda. Est autem oculus figura sphærica, multiplici partium structura, quarum aliæ etiā sphæricæ sunt, aliæ semicirculares tantum, aliæ vero secundum diametrum protensæ. Vt autem omnis circulus centrum habet, sic oculi centrum est humor crystallinus, κρυσταλλοειδὴς à Græcis vocatus, non ille quidem fluidus, sed ceu cera mollior, consistens. Is totus sphæricus est. Eum autem ambit tunica tenuis & valde pellucida ἀραχνοειδὴς dicta, non totum quidem, sed parte tantum anteriore: semicircularis enim est. humori crystallino adnascitur nō aliter quam cepis tenuissima quædam pellicula. A posteriore humoris crystallini parte situs est humor alius ὑαλοειδὴς, hoc est vitreus, nuncupatus, copiosior longe quam humor ipse crystallinus. semicircularis autem est, vt qui partem modo posteriorem humoris crystallini amplectatur, nec eius diametrum excedat qui à dextra eius parte in sinistram ducitur. Sicut autem vitreus ille humor posteriore parte humorem ambit crystallinum, ita anteriore post tunicam ἀραχνοειδῆ diffusus est alius humor, ὑδατώδης, hoc est aqueus, & à quibusdam ὠοειδὴς, hoc est albugineus, dictus: ipse etiam semicircularis, vt qui medium crystallinum anteriore tantum parte complectatur. Ita fit vt aqueus cum vitreo sphæram vnam constituat, cuius centrum crystallinus humor sit. Eos autem veluti diameter quidam distinguit, & quasi paries quidam medius dirimit tunica quædam ab vuea initium ducens. Huic igitur tunicæ & humori crystallino parte vna vitreus humor contiguus posteriore sui parte alia tunica molli & plane mucosa continetur & clauditur, quæ non est aliud quam nerui ipsius optici substantia, vbi à suo principio ad vitreum humorem peruenerit, resoluta & dilatata, & bifariam veluti in duos truncos discissa, multoque mollior ipso cerebro effecta, adeo vt eam multi tunicæ nomine non sint dignati. Ea posticam tantum vitrei humoris partem complectitur; ideoque semicircularis est, perinde atque humor ipse vitreus, simulque multas graciles & obscuras venas atque arterias intertextas habet, ex quibus omnibus factum est vt ἀμφιβληστροειδὴς, hoc est reticularis, vocaretur. Vt autem neruus ipse opticus in eam tunicam resoluitur, sic & tenuis membrana quæ neruum illum opticum inuoluit, à tenuibus cerebri membranis profecta, degenerat in aliam tunicam, & eam quidem prope sphæricam, quæ non posteriore tantum parte, vt ἀμφιβληστροειδὴς, sed anteriore etiam omnes iam dictas oculi partes ambit & complectitur: contigua parte quidem postica tunicæ ἀμφιβληστροειδεῖ, antica vero humori quem ὑδατώδη diximus nuncupari. Ea ῥαγοειδὴς, hoc est vuea, vocatur, quod vuæ folliculo, à quo pediculus auulsus est, quam simillima sit: vt enim ille, ita hæc tunica parte sui anteriore leuiter compressa est, & media parte, qua pupilla est, medio foramine concaua. Eam vero etiam totam circundat & complectitur alia tunica κερατοειδὴς, hoc est cornea, nuncupata, nata ex duriore membrana nerui illius optici, à crassis cerebri membranis prodeunte, & in eam, non aliter quam tenuis, vtrinque resoluta. Quæ cum reliquis fere partibus paulo obscurior sit, parte tamen anteriore, qua pupillam contegit admodum pellucida est: tota orbicularis est, nec, vt ῥαγοειδὴς, depressa anteriore parte. quo fit vt quâ pupilla est, plurimum à rhagoide distet, spatiumque medium inter eas sit, non inane quidem, sed humore etiam illo aqueo, qui per pupillæ foramen eo manauit, & spiritu visorio vndique plenum & vehementer tensum. Insuper vero alia tunica est quæ ἐπιπεφυκὼς χιτὼν dicitur, omnium extima, ex pericranio ducens originem, quæ oculo adnata ipsum continet, viciniśque partibus alligat. Ea vero non contegit oculum vniuersum, vt quæ nullo modo tunicam ἀμφιβληστροειδῆ attingat, sed à lateribus tantum & oculorum hæmisphærio corneæ tunicæ connascitur, eamque complectens ad iridem vsque progreditur, quo cum peruenerit, summa tenuitate euanescit, neque pupillæ vel corneæ, qua pupillam contegit, prætenditur, ne visui officiat. Ne quid vero ad oculi perfectionem deesset, natura ei septem musculos attribuit, quibus non modo sua sede continerentur, quasi vinculis, sed in omnem etiam partem expedite mouerentur. Eorum vnus superne situs oculum sursum mouet: vnus inferne positus, deorsum demittit: vnus qui ad magnum canthum est, versus nasum impellit: vnus qui ad paruum canthum situs est, versus ζύγωμα inflectit: duo quorum vnus à magno cantho ad paruum superne porrigitur, alter inferne à paruo cantho ad magnum extenditur, circumagunt: vnus vero in duos vel tres diuiduus, neruum opticum ambiens & in corneam tunicam prope dimidiam insertus, intro impellit. His partibus instructus oculus visionem exercet, quarum tamen in ea actione sicut vsus, ita dignitas etiam impar est. Earum enim quædam sunt per quas visio fit, quædam sine quibus fieri non potest, aliæ quibus melius fit, aliæ vero quibus ipsa conseruatur, quemadmodum Galenus lib. 10. de vsu part. demonstrauit.

ὀφθαλμὸς. genus est deligationis apud

Hippocr. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον: Oculo adhiberi consueuit, vel cum procidentia periclitatur, vel vt quæ imposita ipsi sunt contineantur. Sunt autem variæ huius generis differentiæ in lib. de fasciis explicatæ.

Ὀφίασις. est affectus capitis, quo capilli primum extenuati postea decidunt certis spatiis in serpentis similitudinem. Species est areæ Celso. Sic dicta quod serpentis speciem præ se ferat. Incipit enim ab occipitio capillus defluere duorum digitorum spatio, viriumque ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem committant. Infantibus fere accidit, & per se sæpe sine curatione finitur. Idem reuera cum alopecia malum est, solaque figura ab eo differt. Nec vero soli modo capiti, sed mento etiam affectio hæc aliquando contingit. Nascitur ab humorum vitio ex quibus pili nutriuntur. Eiusmodi namque vitioso alimento corrumpuntur & decidunt.

Ὀφιόσκορδον. dicitur à quibusdam ἡ χάσπανον, sicut habetur apud Dioscor.

Ὀφιοσκόροδον. allium anguinum. dicitur allium syluestre, quod ad omnia longe est efficacius satiuo.

Ὀφιοσταφυλή. dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, id est vitis alba, authore Dioscoride, quasi anguina vua. Ratio forte nominis est quod in sepibus nascatur, in quibus & angues plærumque latent, vel quod anguium modo serpat, clauiculis suis vicinos frutices comprehẽdens, quam ob causam etiam vulgo Colubrina dicitur.

Ὀφίτης λίθος. est marmor maculosum in modum serpentis. Eius tria genera dicuntur esse candidum, nigricans, cinereum, quod τεφρίαν vocant. Omnes, vt scripsit Dioscorides, alligati contra capitis dolores & serpentium ictus prosunt.

Ὀφρύς. supercilium. sic dicitur pars ea frontis quæ pilos habet. Est autem supercilium vtrinque vnum. Inter ea quod medium est, μεσόφρυον dicitur & μετώπιον. vtrumque à situ nomen inditum. Mart. Capella lepide glabellam vocauit, quod ea pars glabra sit & depilis. Pars autem ea quæ naribus proxima est, ὀφρύων κεφαλή: quæ ad tempora accedit, ὀφρύων οὐρὰ dicitur. pilos autem ipsos plærique τύλους appellant. Quod vero in superciliis prominet velut imbricamentum quoddam aliorsum humores deriuans, γεῖσον & γείσωμα dicitur: Gaza grundam apud Aristot. interpretatus est.

Ὀφρύς. herbæ nomen denticulato oleri similis, & quæ duobus tantum foliis repræsentatur. vsus eius ad nigrandos capillos. Plinius.

Ὀχετεύματα. sic vocantur à quibusdam ipsa narium foramina, quæ etiam θαλάμους aliqui appellant.

Ὀχετοί. dicuntur apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων venæ atque arteriæ, quod per eas sanguis vehatur. inde ὀχετεύειν per riuos ducere, & προχετεύειν deriuare significat.

Ὀχεύς. vocatur à quibusdam scrotũ, quod magis vsitato nomine ὄσχεον appellant.

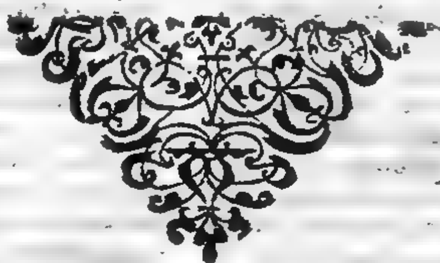
Ὄχθοι. tumores verrucosi tuberosique, quales in elephanticis apparent. inde labra vlcerũ prætumida, callosa & dura, ὀχθώδη, quasi dicas verrucosa, appellantur.

Ὄχνη. pyrus agrestis: Theophr. lib. 2. de histor. plantarum, cap. 7. Frequentius ὄγχνη: vnde ὄγχια, Hesychio ἄπια, pyra, syluestria scilicet.

Ὀψίγονοι ὀδόντες. genuini dentes. Sic dicuntur nouissimi maxillares, & qui iam adultis tum viris tum mulieribus gignuntur. Iam vero, inquit Plinius, quibusdam mulieribus anno etiam octogesimo maxillares illi nouissimi non sine dolore exierunt. Viris quoque idem euenisse accepimus, quod certe ijs accidit quibus in iuuentute ipsi genuini nati non fuerint. Sed quibus in iuuenta non fuêre nati, decidere in senecta & mox renasci, certum est. Iidem etiam dicuntur κραντῆρες, & à quibusdam σωφρονιστῆρες.

Ὄψις, ἡ κόρη. pupilla. vide in dictione κόρη.

IO.

IO. GORRAEI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Π.

[Π]αγκαρπία. placentæ genus est in modum rotę papyro inuolutum quo diutius duret. Apud Alexandrinos celebre illud fuit.

Πάγκαρπον. dicitur à quibusdam chamæleo albus, vt habetur apud Dioscor.

Πάγκοινος νόσος. vide πάνδημος, & ἐπιδήμιος.

Πάγκραιον. dicta fuit à quibusdam eo nomine ἡ θαψία, sicut legitur apud Dioscor.

Παγκράτιον. authore Plinio, pláta est radice bulbi magni, colore rufo vel purpurescente, gustu amaro qui os accendat, foliis lilii sed longioribus. Sunt qui pusillam scillam malint appellare. Galenus radicem eius tum gustu tum viribus scillæ similem fecit, ita vt nonnulli, cum eius nõ datur occasio, panceration in vicem sufficiant. Sed & Paulus & specie & viribus scillæ comparauit. Hydropicis & splenicis cum melle datur. Potest ad eadem ad quæ scilla. Idem Plinius cichorium quoque propter singularem salubritatem χρηστὸν & παγκράτιον ab aliquib. appellari scribit.

Πάγκρεας. est glãdulosum corpus in medio mesenterio situm, vasorum diuisiones confirmans. Nam cum infiniti properami venæ portæ per mesenterium dispersi sint, chylũ ab intestinis præsertim tenuibus exugentes & in iecur deferẽtes, sciens natura eos propter exiguitatem infirmos esse & iniuriis obnoxios, ventre presertim sæpe laborante saltu, ictu, compressu, vociferatione, spiritus contentione & rerum grauium impulsu, glandibus singulas vasorum scissuras muniuit securasque reddidit. qui vsus est non huius modo glandulosi corporis, sed aliarum quoque glandularum, ἀδένας vocant, quæ pluribus aliis corporis partibus inditæ sunt à natura.

Πάγχρηστον. nomen medicamenti, nõ vnius quidem sed multiplicis. sic dictum est collyrii genus, quoddam ἀθηνίππιον vocatũ, quod describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Item aliud Erasistrati ὑγροκολλύριον eodem libro descriptũ, & apud Paulum libr. 2. cap. 22. quo tamen loco quidam πάγχρυσον legunt. Idem confectionis genus ad tussim, empyema, tabem, orthopnœam & alia permulta, quod habetur apud Galenum eiusdem operis lib. 7.

Πάγχρυσον. nomen est liquidi collyrii, quod quidam πάγχρηστον malunt appellare, de quo supra.

Πάθημα ἢ

Πάθος. passio: multa significat. Generaliter quidem dicitur omnis motus qui ab altero fit in alterum. Quippe agentis motus, actio est: eius vero quod ab eo est affectum, passio. Prisci enim motus omnes, etiam qui naturaliter se habent, nisi actiui sint, πάθη nominant, sicuti etiam ipsos actiuos motus, actiones. Eo pacto & Plato sensuum alterationes πάθη & παθήματα appellauit, in visu quidem eas quæ ab albo, nigro, flauo, & cæteris coloribus fiunt: in tactu quæ à calido, frigido, humido, sicco, molli, duro, cæterisque id genus: atque ad eundem modum in singulis reliquorum sensuum: sed & voluptatem passionem vocat. Ac à veteribus quidem πάθος priuatim de omni extrinsecus motu dicebatur siue in loco, siue in qualitate fiat. Ergo si πάθος motus est, motus autem ex eorum numero non est quæ esse absolute dicuntur (siquidem nullo temporis spatio manent eius partes, sicuti nec temporis, nec sermonis, nec etiam motus vllius) perspicuum est πάθος in ipso vt sic dicam, fieri esse suum obtinere. Suam namque habet in ipso verti, mutari, alterari aut modo quouis alio moueri generationem. Quandiu enim aliquid mouetur, patitur: cum desiit moueri, non amplius pati, sed affectum esse dicitur. Differt enim πάθος ἀπὸ τῆς διαθέσεως, hoc est passio ab affectione siue dispositione, solo motu. Quippe cessante eo quod alterabat, alteratio quæ in passo iam remanet, διάθεσις, hoc est affectio, eius est. Iam ergo nõ in ipso fieri, vt πάθος, sed in eo quod manet & in subiecto corpore post motum reseruatur, διάθεσις constat. Hæc cum à veteribus ita distincta fuerint, nũc tamen per abusum etiam ipsæ διαθέσεις quæ ex passione iam prouenere, nec amplius in motu sunt, πάθη appellantur. Cum autem omnem, etiam qui naturaliter se habet, motũ πάθος veteres dixerint, postea tamen quidam id nomen ad eos tantum motus contraxerunt qui præter naturam accidũt. Alii vero ne de iis quidem omnibus dici voluerũt. Eas enim præter naturam affectiones quę morbum pręcedunt causęque rationem obtinent, causas tantũ dicimus, non πάθη. Quę vero illum sequũtur, si actionum offensę sunt, & συμπτώματα & πάθη vocamus; sicut & immodicas vel inanitiones vel retentiones: si vero affectiones sunt, hoc est, si in corporũ affectu cõsistãt, veluti vitiosus color, supra passionis & symptomatis appellationem etiam διαθέσεις, hoc est, affectus siue affectiones, vocamus, ita nimirum vt sint. Itaque proprie πάθη & morbi & eorum symptomata à medicis appellantur,

hoc est, omnis ἀδυναμία cōtraria naturali corporis nostri constitutioni, non tantum vbi aliquid alicui parti præter naturam accidit, sed vbi etiam deest quod secūdum naturam influere consueuit. Sed læso exortu nerui iuxta spinalem medullam, ideoque vi sentiendi ad digitos non amplius influentē, digiti pati dicuntur: sic etiam cibi potionisque penuria passio est. Quod enim alicui ad naturalem eius gubernationē quouis modo deficit, id nō immerito passio eius appellari potest.

Παθήματα τῆς ψυχῆς. affectus animi. vide ζωτικὴ δύναμις.

Παθογνωμονικόν. Id dicitur quod proprie affectionis speciem significat. Proprie quidem de signo dicitur, improprie de symptomate, & quatenus tantum morbi naturam indicare potest. Nam & symptoma propriū aliquando signum est morbi cuiusdam interioris atque occulti à quo prodiit. Quod autē eiusmodi est vt morbi speciem ostendat, necessario morbum consequi oportet, & omni solique eiusmodi morbo semperque proprium esse. Nam quæ non necessario consequuntur, quæque nec omni nec soli nec semper insunt, συνεδρεύοντα, hoc est, assidentia, appellantur, eaque non morbi speciem, sed eius aut differentiam, aut morem, aut aliquando magnitudinem indicare solet. Siquidem παθογνωμονικὰ separari non possunt, & affectionis, vt ita dicam, constituunt essentiam, ideoque vt inseparabilia sunt, ita pariter cum morbo inuadūt, pariterque desinunt: συνεδρεύοντα vero ex iis sunt, quæ sæpe tantum accidunt, & proinde alias cum morbo inuadunt, alias superueniunt, alias neque omnino adsunt. Itaque perpetua sitis, calorque perpetuo adurens, signa sunt ardentis febris pathognomonica, vt & perpetuum delirium cum febre phrenitidis: atque lateris dolor punctorius, difficilis respiratio, tussis & acuta febris, pleuritidis. Veruntamen non est facile in quouis morbi genere vnum aliquod pathognomonicum signum reperire, quod ei omni, soli, semperque insit: id quod tamen pathognomonici signi ratio postulat. ideoque in plærisque morbis, signi vnius pathognomonici loco, ipsam συνδρομὴν παθογνωμονικὴν à medicis & Galeno ita vocatam persæpe obseruamus: veluti in pleuritide, cuius commemorata signa si per se singula spectētur, propria pleuritidis non sunt: composita vero simulque perpensa, non aliam morbi speciem quam pleuritidem indicare possunt.

Παιδέρως. à quibusdam dicitur ἡ ἄκανθα siue ὁ ἄκανθος, vt Dioscorides & Plinius testantur. Pausanias tamen scribit genus herbę Sicyone, in vno tantum Veneris septo nasci, quod παιδέρωτα vocent, folium fundens fagino minus, omnino quernis simile, altera parte cādidum, altera subatrum velut albæ populi, eamque ibi tantum spectari. Genus etiam vnguenti παιδέρωτα veteres nominarūt, quo mulieres nimium cutis candorem occulebant, & vernaculum faciei colorem mentiebantur. Alexis poeta fœminas albore nimio decolores vti pæderote solitas in comœdia significauit, quod & Ægyptium vnguentum dicitur.

Παιδικὸν φάρμακον. cataplasmatis nomen apud Gal. libr. 4. τῶν κατὰ τόπους, quod & φαιὸν à quibusdam inscribitur, ad omnem oculorum fluxum & lippitudinem.

Παιωνία. herba est cui caulis altitudine sesquipedis adolescit, comitantibus multis stolonibus. Huius duo genera. mas folia iuglandis habet, in fœmina Smyrnii more diuidūtur. summo caule siliquas emittit, veluti Græcas nuces, in quibus cum dehiscūt, multa granula rubra, acinis Punicorum similia, inueniuntur, & in medio nigra, quinque aut sex purpurea. Radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu adstringens, alba: fœminæ radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhærent, vt in hastula regia. Radici vis est acris & leuiter subamara, & siccans cum nonnulla adstrictione: menses prouocat, renes & iecur purgat instar amygdalæ pota cum vino: adalligata vero puero morbum comitialem abigit.

Παιωνία. antidoti nomen apud veteres celeberrimi ad distillationes, tusses, & omnes thoracis pulmonisque affectiones, cuius descriptio habetur apud Aetium libr. 13. capite. 102.

Est & catapotium Andreę παιώνιον dictū, ad splenem cōparatum, quod myrices fructu tuso cribratoque constat, galbano misto & in catapotia redacto, vt refert Gal. libr. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Παιπάλη, ἄνθος καὶ λεπτότατον τοῦ ἀλεύρου. pars farinæ tenuissima, flos ipse polentæ, pollen.

Παλαιὸν κολλύριον. species κολλυρίου ... cuius descriptio habetur apud Aet. lib. 7.

Παλαιστή, siue παλαιστὴς genere masculino, mensura est apud Græcos qua rerum interualla dimetiuntur. Constat autem ex quatuor digitis, de qua sic Hesychius: παλαιστὴ, τὸ τετράδακτυλον μέτρον. hoc est, palæste dicitur quatuor digitorum mensura. Sic dicitur, vt author est Iulius Pollux, ὅτι πέλας συνάγει τὰ ὀστᾶ, ἢ ὅτι πλησίον ποιεῖ τοὺς δακτύλους. hoc est quoniam prope coniungit ossa, siue prope vnit ipsos digitos. Ab ea fit παλαιστιαῖος, quo Dioscorides vtitur de veratro albo: & διπάλαιστος, quo in herba phalaride: & τεσσαράπαλαιστος & τριπάλαιστος. Dicitur autem ἡ παλαιστὴ alio nomine δοχμή. vide suo loco.

Παλιγκότον πάθημα. dicitur apud Hippocr. malus affectus qui recruduit & quasi iterum excāduit. κότος enim iram significat.

Παλίμπισσα, sic à quibusdam dicitur, vt ait Dioscorides, πίσσα ξηρά, hoc est, pix arida, ad differentiam τῆς ὑγρᾶς liquida enim pix secundo decocta in spissam siccamque transit. Neque enim sicca pix aliud est quàm cocta bis resina. Nam prima decoctione pix fit,

secunda bis pix, hoc est, παλίμπισσα. Eius genera etiam duo sunt, viscosum & aridum: priori nomen βοσκὰς, visci modo lento. vide πίσσα.

Παλινδρομεῖν. recurrere, reuerti. Verbum ab Hippocrate vsurpatum cum aliis in locis, tum sect. 2. Prognost. cum humores à quibus tumores præter naturam excitabantur, remeant in easdem sedes vnde prius venerāt, vt eo loco Galenus interpretatur.

Παλινδρομῶν σφυγμὸς. recurrens pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & vna parte arteriæ, tactū secundo feriens post absolutam diastolen, antequā systole absoluta sit. Hic δίκροτος proprio nomine appellatur, de quo vide suo loco.

Παλίνσκια. τὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπεστραμμένα, hoc est à sole auersa, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παλίουρος. paliurus. frutex est aculeatus, durus, cuius semen pingue & fuliginosum inuenitur. Non obscuram habet adstringendi facultatem, vt folia eius & radix vētrem fluentem cohibeāt. digerit. fructus etiam incidit vehementer, vt & calculos vesicæ comminuat, & pectoris excreationibus medeatur.

Παλμὸς. palpitatio. est diastole præter naturam in aliqua parte facta. fit in omnibus corporis partibus quæ distendi dilatarique possunt, hoc est, naturaliter mollibus, vt & extendi & rursus in se sidere possint, vt cute & subiectis musculis, sed pręsertim ventriculo, vesicā, vtero, intestinis, iecinore, liene, & septo trāsuerso: adhæc in arteriis etiam & corde, in quibus palpitatio diuersus multum à pulsu motus esse manifesto apparet. Palpitatio namque non in iis modo partibus, sed aliis etiam omnibus quibus incidere potest, solius morbi opus est, neque ad eius generationem quicquam natura confert: sed neque passio est volūtariæ virtutis propria, aut instrumentorum ad eam spectantium, sed ceu modo dictum est, omnibus corporibus quæ dilatari possunt, incidit, eas exaltās inflansque ad eum modum quo arteriæ dilatantur. Incidit autem etiam vna cum palpitatione partis quodammodo huc atque illuc concussio, eodem quidem modo quo etiam in tremore, sed maioribus interuallis. Palpitans namque musculus si magnus est, dum dilatatur, totum mēbrum sępenumero secum attollit: dum vero contrahitur, deorsum ferri, ceu rei cuidam inanimatę permittit, ita vt totus motus præter naturam sit, nō autē, sicut in tremore, mistus quodammodo & compositus. Eius causa est substantia quædam crassarum partiū halituosa, & pro ratione loci, in quo consistit, copiosa: talis namque dilatat atque attollit partē, quoad trusa & cōpulsa ad sui generis perspiret substātiam. Cæterum refrigeratis partibus palpitatio vt plurimum incidit: frigore enim quod concoctum erat, redditur halituosius & crassiorum partium, nec facile sicut prius perspirans.

Παμμιγὲς. nomen emplastri compositi ex cinnabari, ad tophos aliosque tumores scirrhosos. Dicitur hoc modo quasi ad omnes eiusmodi affectus cōueniat. Eius descriptio habetur apud Paulum libr. 7. cap. 17. Item apud Aetium lib. 15. à quo etiam dicitur πρόβλητον appellari.

Πάμπαν. παντελῶς, omnino, prorsus, in totum, vt interpretatur Galenus tum initio commēt. in lib. Hippocr. de nat. humana, tum commentario in aphor. 19. lib. 2. quo scribitur, Acutorum morborum prædictiones οὐ πάμπαν ἀσφαλέες, hoc est, non omnino certæ sunt.

Παμπληθὲς. legitur male apud Hermolaum Barbarum pro παμμιγές. de quo supra.

Παμφίλιον. nomē emplastri albi, cuius descriptio habetur apud Gal. lib. 1. τῶν κατὰ γένη, cap. 7. Item lib. 2. cap. 14. inter epulotica emplastra Asclepiadis.

Πανάκεια. sic à quibusdam leuisticum, à quibusdam etiam centaurium maius dictum fuit, quoniā succurrat omnibus vitiis, plurimisq; polleat remediis.

Πανάκεια. nomen medicamenti non vnius quidem, sed multiplicis. Sic enim antidotus quædam dicta fuit ad Aphrodam relata, cūius descriptio habetur apud Galenum libro 2. de antidotis, atque item alia ad Musam multum à superiore diuersa, quæ habetur libro 7. τῶν κατὰ τόπους. Est & nomen emplastri gemini, quorum vnum sub nomine Andromachi describitur à Galeno inter epulotica libro 2. τῶν κατὰ γένη: alterum vero Heræ est, inter polychresta numeratum, atque descriptum libro 5. τῶν κατὰ γένη, quod aliter ὑγεία vocatum scribit. Sed scribitur interdū πανακία.

Est etiam Panacea nomen arteriaci medicamenti quod Mithridatis dicitur libr. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Πάνακες. herba est trium generum. ἡράκλειον dicitur ex quo opopanax colligi solet. foliis est asperis, in terra iacentibus, herbacei coloris, multum ad ficulnea accedētib⁹, in ambitu quinquepartito diuisis. caule vt ferulæ altissimo, qui lanugine quadam incanescit, foliis etiam minutioribus obsitus. muscarii, ceu anethi, in cacumine, flore luteo & semine odorato feruēteque. Radices habet multas ab origine vna, candidas, graueolentes, crassi corticis & subamari gustus. Excalfacit, mollit, extenuat. Secunda species, πάνακες ἀσκληπιεῖον dicitur. caulē à solo emittit tenuē, cubitalem, geniculatū, circa quem folia fūduntur fœniculo similia, maiora tamen & hirsutiora, odorata. in cacumine vmbella, vbi flores emicāt aurei acris gustus, & odorati. radix parua & tenuis. Sunt qui ipsum cunilam & syluestre origanū vocant. Tertia est πάνακες χειρώνιον. folium eius amaraco simile, flos aureus, radix parua, quæ non alte demittitur, gustu acris.

Πάνακες & πανάκεια dicitur à nonnullis τὸ λιγυστικὸν, de quo supra.

Πανδυκτὲς. nomen emplastri nigri quod ab Ae-

tio inter cephalica numeratur, & describitur lib. 15.

Πάνδημος νόσος. communis morbus. dicitur certus morbus & singularis qui alicubi vagatur, & multos æque simul corripit. Hic antè vt omnibus communis est, sic etiam causam habet cōmunem, vt aërem vitiosum quem omnes pariter inspirant; vel aquæ potum vel cibum etiam aliquando à cœli intemperie aut alia occasione vitiatum, aut famem, aut grauem terræque exhalationem; aut loci naturam, aut simile quid; quod vitari nullo modo potest. Dicitur & κοινὴ & πάγκοινος. Diuiditur ex aduerso cum dispersis morbis quos σποράδας vocant. Habetque duas differentias. nam alius ἐνδήμιος, alius ἐπιδήμιος est. vide ἐπιδήμιος.

Παντόλμιος. nomen trochisci qui carnem supercrescētem reprimit citra rosionem. Eo Paulus vtitur lib. 4. cap. 43. Describitur ab eodem libr. 7. cap. 12.

Παιύγρον. legitur quibusdam locis apud Galenū pro emplastri aliquo genere, sed puto legēdum πάρυγρον, de quo postea.

Πάπυρος. papyrus, qua chartæ fiunt. præcipuæ in medicina vtilitatis ad laxandas fistulas. habet nescio quid alimenti radix. ideoque Ægyptii eam mandunt, succum tantum deuorantes, & mansam expuūt, vt scribit Dioscorides.

Παρακέντησις. compunctio. Est incisionis ratio qua hydropicis aqua eximitur. Paulus non omnibus aquæ intercutis generibus, sed ascitæ tantum conuenire scripsit: eiusque tres in vniuersum differentias statuit, vnam sectione facta directe sub vmbilico, tribus digitis interpositis, si sitis ab intestinis orta fuerit: aliam eadem facta à sinisteriore vmbilici parte, si primario iecoris affectui malum feratur acceptum: tertiā autem à dextra eiusdem parte, si à liene vitium traxerit originem. Scalpello eiusmodi sectio fieri debet, aut aculeo intra peritonæum adacto, deindè in foramen immissa ænea fistula, per eam humor sensim effundendus pro cuiusque virium ratione, cauēdo vbique subitam cumulatamque vacuationem.

Παρακμαστικὴ ἡλικία. ætas iam vergens & inclinata. ætas declinans. Media est inter iuuentutem & senectutem. Incipit secundum Galenum à tricesimo quinto anno, duratque ad annum quadragesimum nonum, quo scilicet senectus incipit, vide ἡλικία.

Παρακμαστικὸς πυρετός. febris decrescens. Species vna est febris continentis quam συνόχον vocant, quæ à primo die ad postremum vsque semper de sua magnitudine remittit aliquid donec prorsus desinat. Ei opposita est febris ἐπακμαστική, hoc est increscens, dicta. exemplum eius habetur apud Galen. lib. 9. meth. meden.

Παρακμή. declinatio. Est tempus quo morbus mitescere & cessare incipit. Postremum est quatuor temporum quæ in morbis salubribus considerantur, in quod necessario à vigore transit omnis qui soluitur. Vt autem ipsa tempora vniuersalia & particularia dicūtur, sic & declinatio vel totius morbi est, vel singularum morbi accessionum. Totius quidem morbi declinatio simplex est, transacto vigore incipiens vsque ad perfectam morbi solutionem. Interim autem omnia symptomata mitescūt, donec totus morbus aboleatur, & perfecte solutus sit. De eo intellexit Hippocrates in Aphor. scribens circa fines omnia imbecilliora esse: τέλος enim τὴν παρακμὴν appellauit. Quia autem symptomata singulorum morborum multum inter se diuersa sunt, iccirco declinationis cuiusque morbi non possunt communia signa describi, sed sua habent singuli. In febribus cum humores concocti excerni cœperint & symptomata imminui, declinationis signum est: in phlegmonis, quando pus effluit aut sanguine digesto resolutoq; tumor subsidere incipit: atque ita in reliquis morborum generibus. Particularis vero declinatio singularum totius morbi accessionū esse intelligitur, quæ non aliter quam totus ipse morbus eadem tempora habent. Definitur autem esse omne id tempus quod est à febris vigore vsque ad sequentis accessionis principium. Hæc enim similiter post accessionis vigorem incipit, atque in ea accessionis symptomata malaque omnia remittuntur. Quanquam autem multorum morborum communis sit, vt epilepsię, hemicranię, tussis, distillationis & omnis fere doloris, ꝓprie tamē ad febres pertinet, quod in iis accessiones ipsæ atque earum tempora multo manifestius distincta sint. In his declinatio contrarios habet accessionis principio motus. Fit enim principium calore omni ex toto corpore ad cor & thoracem concurrente: declinatio vero perspirante caliditate atque medium corporis relinquente. Inde mador sudorque, quibus omnes fere accessiones soluuntur. Cæterum in quibus morbis non prius soluitur accessio quam succedat altera, declinationis tempus simplex est & vniusmodi. In quibus vero διάλειμμά est, declinationis geminum tempus statuitur. Tunc enim & declinationem & διάλειμμα cōtinet, quam in febribus proprie ἀπυρεξίαν appellant. Id namque tempus vniuersum vsque ad alteram accessionem declinationis nomine censentur.

Παρακοὴ ἡ

Παράκουσις. obauditio. est deprauatio auditus talis, qualis in visu παρόρασις. Dici potest & παράκουσμα.

Παρακόψαι. delirare. dementem esse. verbum est apud medicos ambigúum. Nam Galenus initio comment. 3. in libr. 3. τῶν ἐπιδημιῶν scribit Hippocratem eo verbo vti solitum, cum vult indicare τῆς παραφροσύνης magnitudinem, quemadmodum & verbis ἐκστῆναι, μανῆναι & ἐκμανῆναι. Idem autem libr. 3. de loc. affect. scribit eos qui in febribus delirant, ab omnibus non solum medicis sed et-

iam idiotis vocari παραφρονιμῶτας, παρακαίοντας καὶ παρακόψαντας, non autem φρενιτικούς, quasi lenius quid τῆς παρακοπῆς nomine quam τῆς φρενίτιδος designetur.

Παραχυνάγχη. vide κυνάγχη.

Παράλαμψις. cicatrix in nigro oculi resplendēs, eo quod aliquanto crassior sit ægide, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παραλέγειν. παρὰ τὰ κατὰ φύσιν λέγειν. hoc est, aliena dicere & delirare: apud Hippocratem sect. 2. libr. 1. τῶν ἐπιδημ. vt eo loco Galenus explicauit.

Παραληρῆσαι. delirare. Dicitur apud Hippocrat. περὶ μικρᾶς παραφροσύνης, hoc est de paruo delirio: & πάραληρος, qui parum delirat: vt annotat Gal. multis locis: vide λῆρος.

Παράλιον. speciem tithymalli vocat Hippocr. & Dioscor. Rursum Hippocr. quandam brassiculam πάραλιον appellat, quasi marinam dicas: vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παράλυσις. neruorū resolutio. Est priuatio motus & tactus in toto corpore aut parte. Talis quidē exquisitissima paralysis est, in qua nerui sensum & motum amiserunt. Imperfecta vero est in qua motus perit, seruato tamen sensu: multoque etiam imperfectior, minimeque digna paralyseos nomine, in qua motu incolumi sensus aboletur. Est enim paralysis motus potius quam tactus affectio. Ergo in exquisita paralysi cum vtrūque pereat, perspicuum est quo ea differat à stupore. In eo namq; motus sensusque neruorum debilis est: in paralysi autem penitus sublatum abolitumq; esse oportet: id quod dupliciter potest contingere: nam aut in toto corpore, aut in parte fit. Sed in toto quidē corpore omnibusq; neruis si motus & sensus abolētur, acutissima paralysis est, & mortem citissime adfert propter sublatū respirationis vsum, eo tantum à vehementi apoplexia differens, quod in paralysi sensus & motus tantum pereant, in apoplexia vero præterea accedat principum facultatum veluti resolutio. In parte vero quæ accidit, multiplices habet differētias. Omnis tamen eiusmodi cōsistit in spinali medulla: verum alia in eius initio, alia in subiectis vertebris. Si initium spinalis medullæ occupat, solæ capitis partes & sentire & moueri possunt, estque ea acutissima paralysis, nec minus lethalis quam quę in cerebro est: neque enim diutius viuunt quam qui strangulātur, quod respiratione priuentur. In reliquis longius vita trahi potest. Sunt autem earum aliquæ propriis etiam donatæ nominibus, pro actionis, quæ inde perit, dignitate: vt ἀφωνία, hoc est vocis priuatio, quæ non est aliud quam abolitus sensus & motus neruorum qui sunt ad quartam spinalis medullę vertebram, qui vocales appellantur: ἄπνοια, quæ non est aliud quam respiratoriorum neruorum paralysis. Aliæ vero simpliciter & generis nomine paralyses nominantur: vt manus paralysis, quæ absoluta quidem est, si in quinta vertebra affectio subsistat; imperfecta vero, si in subiectis. E sexta enim vertebra non omnino sensu sed motu priuantur, primæque brachii partes illæsę seruantur, multoque magis, si septima vertebra affecta sit: quemadmodū si octaua, perquam exiguam noxam manus sentiunt, sed maximam thorax & partes reliquæ inferiores. Quanto enim vertebra affecta fuerit inferior, tanto pauciores partes sensu & motu priuantur, hæ scilicet solæ quæ neruos à spinali medulla affectæ ipsius parti succedente accipiunt. Ad cuius rei cognitionem exquisite tenenda est ex anatome omnis neruorū distributio. Sic namque intelliges ad quos neruos colli vesicæ & sedis paralysis, hoc est inuita vrinæ & stercoris deiectio, pertinet. Cæterum paralyseos causa continens quidem vna est, nerui scilicet affectus impediēs quo minus aliquid animalis facultatis in eū à cerebro influat: antecedens vero multiplex: vt, nerui refrigeratio & constrictio ab intemperie & medicamentis frigidis, vel nerui durities & crassities immodica ob nutrimentum multum, crassum, lentum, aut frigus violentum & constringens, aut vitæ ignauiam, aut solitæ excretionis suppressionem: item nerui compressio ab aliquo corpore duro foris appresso, item eiusdem obstructio à frigido crassoque humore: siquidem per neruos ita constrictos, crassos, pressos, obstructos facultas animalis penetrare nequit, vt solis radii per aerē tenebrosum, caliginosum, fumidumque, aut per aquam cœnosam & valde turbidam splendorem suum transmittere nequeunt. Dicta est παράλυσις à symptomate. Dicitur & πάρεσις à medicis.

Παράλυσις. sic dictum est à quibusdam τὸ δελφίνιον, vt habetur apud Dioscor.

Παράμεσος δάκτυλος. digitus minimo proximus, medicus à Latinis dictus, quod medicinę dicatus tradatur.

Παραμήρια. sic dicūtur internæ femoris partes.

Παραπήχιον. sic à quibusdam dicitur brachii pars quam proprio nomine κερκίδα appellant. Dicitur & περιπήχιον.

Παραπληγία ἢ

Παραπληξία. videtur his duobus nominibus idē significari. Vtrumque enim vsurpat Hippocrates pro paralysi quæ apoplexiæ vel epilepsiæ succedit, humore in aliquam ex non præcipuis partem depulso. Is enim cum ibi impactus fuerit, sensum motumque subiectis partibus aufert, quæ inde eum accipiūt. Ac παραπληγίαν quidem nominat libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vt comment. 2. Galenus explicat: παραπληξίαν autem in lib. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 4. Galenus annotauit. Idem tamen comment. 3. in lib. 1. prorrhet. videtur hæc duo nomina distinguere, scribens παραπληγίαν talem affectionem vnius partis corporis dici, qualis est παραπληξία totius. adeo vt videatur hæc vniuersalis, illa vero particularis esse paralysis, quam peculiari nomine ἡμιπληξίαν appellant. Cæterum vtraque

succedit apoplexiæ, & aliquando epilepsiæ, comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Παράρθρημα. parua luxatio, per quam scilicet articulus paululum à suo loco naturali excessit: in quo differt ἀπὸ τοῦ ἐξαρθρήματος, quod magna perfectaque luxatio est. contingit vt plurimum vel ex mutuo partium inter se affrictu, vel ex equitatione, vel etiam cinctu aut calceatu. quidam intertriginem Latine appellant. Dicitur & alio nomine διάστημα. vide ὀλίσθημα.

Παράρματα. dicuntur, inquit Galenus, segmenta quæ indumentis detrahuntur & resecantur ab iis qui ea consuunt. mollia sunt & luxationibus ob id conueniunt: fimbrias quidam Latine interpretantur.

Παράρρυθμος σφυγμός. est pulsus arrhythmus, vicinæ ætatis, naturæ, partis anni, loci & reliquorum omnium proprium rhythmum seruans. Qui enim eum rhythmum seruat, is εὔρυθμος dicitur: qui vero non seruat, ἄρρυθμος. Itaque παράρρυθμος species est τοῦ ἀρρύθμου, nec tamen multum ab eurhythmia recedit, sicut ἑτερόρρυθμος, multoque magis ἔκρυθμος. vide supra ἄρρυθμος.

Παρασκεπάστρα. vinculi simplicis genus quo vniuersum caput obuoluitur. describitur à Galeno in lib. de fasciis.

Παραστάτης. dicitur ἀπὸ τοῦ παρίστασθαι, quod significat adstare. Id enim quadrat vtrique corpori quod veteres παραστάτην appellarunt. duo enim eodem nomine appellantur, vnum παραστάτης κιρσοειδής, alterum παραστάτης ἀδενοειδής. Dicitur autem παραστάτης κιρσοειδής, hoc est varicosus, corpus id quod vtrique testi antestat in modum pyramidis efformatum, incipiens paulo supra testem, qua venæ & arteriæ spermaticæ coeunt & commiscentur, deinde post multos gyros & circumuolutiones varicum in modum paulum latescés, & in superiorem testis partem insertum. Itaque vasis spermaticis coalescentibus gignitur, primumque seminis materiam, seu semen rude & imperfectũ excipit, quod postea testiculus absoluit. Ergo vt facultate cum testiculo conspirat, sic quadamtenus etiam figura conuenit: habet enim parui cuiusdam testis effigiem. Paulus Ægineta libr. 6. cap. 61. nescio cuius authoritate fretus, definit hos παραστάτας esse propagines membranæ spinalis medullæ cum venis arteriosis ad testiculos pertinentes per quas semen in naturalia permeat, easdemque alio nomine κρημαστῆρας dici. quod quam falsum sit, nemo non videt. Galenus. ἐν τῇ γλώσσαις annotauit παραστάτας ab Hippocrate ἐν τῷ περὶ βλαβῶν vocari τὰς ἐπιδιδυμίδας. Verum παραστάτης ἀδενοειδής, id est glandulosus, dicitur corpus seu glandula meatui vrinario suprapositã, vasorum semen deferentium insertionem excipiens. In eam enim deferentia semen vasa postquam coiere, inserũtur ad securitatem. Est autem ad humillimam vesicæ partem sita, media quodammodo inter vesicę corpus & eius ceruicem. verum hanc aliqui non παραστάτην, sed προστάτην appellant, quo vitent ambiguitatem.

Sunt etiam qui παραστάτην vocent os ὑοειδὲς, quod situm est ad radicem linguæ.

Παρασυνάγχη. vide κυνάγχη.

Παρασυνέσεις, apud Hippocratem significat errorem non quemlibet, sed eum qui vero proximus est, & ea de causa probabilis, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Παρασφαγὶς. pars colli iugulo proxima, ad claues sita inter collum & pectus.

Παραφᾶσαι. aberrante manu contingere, & manu falli: vt & ἐσαφᾶσαι, iniecta manu attingere. Hinc etiam occultos muliebris pudendi locos παραφάσιας vocant, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Deducitur ἀπὸ τῆς ἀφῆς.

Παραφάσσειν. παραφρονεῖν, hoc est, desipere. Non dicitur ἀπὸ τῆς ἀφῆς, vt παραφᾶσαι, de quo ante dictum est, sed perinde dicitur atque ἀπο-φάσσειν, vt scribit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Παραφίμωσις. vitium est τῇ φιμώσει contrarium cum videlicet ea quę naturales meatus concludunt, ita diducta sunt, vt reduci nequeat. Proprie tamen dicitur de præputio ita retrorsum adducto, vt glandem tegere nequeat. Quod malum ex nerui contractione maxime contingit: fit & ex immodica præputii siccitate. Ei contrarium vitium φιμὸς καὶ φίμωσις appellatur, de quibus vide suo loco.

Παραφορὰ. μικρὰ παραφροσύνη: hoc est paruũ delirium. Siquidẽ Hippocrates τὸ παρενεχθῆναι vsurpat in iis qui modice delirãt, vt & παραληρῆσαι. Inde παράφοροι dicti sunt ab Hippocrate οἱ παραπαίοντες καὶ παρανοοῦντες: vt Galenus explicauit comment. 2. in Prorrhet.

Παραφροσύνη. delirium. desipientia. mentis abalienatio. Duobus modis dicitur: vno generaliter, altero particularius. Generaliter quidem dicitur, motus deprauatus & errans facultatis imaginatricis aut ratiocinatricis, in eo differens ἀπὸ τῆς ἀνοίας καὶ μωρώσεως, quarum illa ratiocinatricis virtutis veluti παράλυσις καὶ ἀπώλεια sit, hæc vero veluti deficiens functio. Plærumque autem in vtrisque simul παραφροσύνη consistit, tum parum probe imaginando, tum parum apte ratiocinando. Aliquando vero in altero duntaxat, sicut Galenus narrat Theophilo medico contigisse, cui sola imaginatio deprauata fuit, similiter & phrenitico cuidam, qui omnia vasa discernens & suis nominibus appellans perfregit: huic enim sola vis ratiocinandi deprauata fuit. Huius autem παραφροσύνης generaliter dictæ, species siue differentiæ sunt plures, quæ sumũtur ab eius magnitudine, caussis, adiunctis, actionibus. A magnitudine quidem quod alia sit magna, alia parua, quas verbis propriis ab inuicem distinguẽs Hippocrates, in magna quidem significanda vtitur verbis παρακόψαι, ἐκστῆναι, μανῆναι, ἐκμανῆναι: in parua vero vsurpat ληρῆσαι, παραληρῆσαι, παραφρονῆσαι, παρενεχθῆναι: Galenus autem

etiam παρακρούειν & παρακρούσεις, vt idem scribit initio comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. Nam quod λῆρον siue παραφροσύνην ληρώδη, siue παρακρούσιν μανιώδη, siue παραληρεῖν, Hippocrates multis in locis accipiat ἀντὶ τῆς μανίας παρακοπῆς ἢ παραφροσύνης, annotauit Galenus comment. Aphor. 9. libro 7. & comment. 3. in libro 3. τῶν ἐπιδημιῶν, & extremo libro 3. περὶ δυσπνοίας, vbi male, meo quidem iudicio legitur παραλέγειν, ἀντὶ τοῦ παραληρεῖν, quod nusquam apud Hippocrat. aut Galenum παραλέγειν reperias, sed παραληρεῖν frequentissime, etiam si interpres eo loco aliena dicere conuerterit. Similiter Gal. comment. in prognost. φρενίτιδα appellat παραφροσύνην μεγάλην. A causis vero τῆς παραφροσύνης sumuntur etiam differentiæ. Nam cum in omni cerebrum ab aliqua causa læsum sit, eam vel cerebro contineri, vel aduentitiam & extra cerebrum positam esse necesse est. Eius quæ in cerebro inest, alia vitiosus humor est, alia intemperies, alia phlegmone aut erysipelas. Vitiosus humor qui παραφροσύνην committit, triplex esse potest, sanguis biliosus, qui eam paruam facit & mitem, quam λῆρον & παράληρον & παραφροσύνην etiã proprio & speciali nomine appellant. Flaua bilis, quæ φρενίτιδα generat, modo mitiorem, modo sæuiorem, prout magis pallida, aut magis minusue flaua, calida & acris est. Tertius vero est bilis atra, ex flauę adustione genita, siue etiam proprie dictus melancholicus succus, à quibus factæ παραφροσύναι appellantur μανιώδεις & θηριώδεις & μελαγχολικαί, vt scribit Gal. comment. 1. in prorrhet. Phlegmone autem & erysipelas à quibus ἡ παραφροσύνη excitatur aut in ipso cerebro, aut in eius membranis consistunt. Intemperies vero calida aut sicca est, aut calida & sicca simul. Sed calida quidem, cui nullus humor vitiosus coniunctus est, similis est quodammodo ebrietati, vt ait Galenus: sicca autem eã παραφροσύνην excitat, de qua scripsit Hippocrat. Aphor. 9. libro 7. à sanguinis fluxu παραφροσύνη aut conuulsio malum. Fit enim à defectu nonnunquam, quemadmodum & membrorum tremor: cuius etiam excitandæ vim habent immoderatæ vigiliæ, cerebrum impensius siccantes. Causæ vero extra cerebrũ positæ multiplices sunt: ictus & plaga in capite accepta, maxime si vacuum apprehenderit, vt habetur Aphor. 14. & 24. libr. 7. pulmo, si in eum humores refluxerint: diaphragma phlegmone aut erysipelate aut alio simili affectu obsessum: id enim facile mentem turbat, ob idque veteres ipsum φρένας vocarunt: os ventriculi similiter laborans: item hypochondria, à quibus μελαγχολία ὑποχονδριακή, species & ipsa τῆς παραφροσύνης: præterea calidi & acres vapores à sanguine aut bile in cerebrum è toto corpore sublati: adhæc vterus vitioso succo refertus. Ab adiunctis vero etiam sumũtur τῆς παραφροσύνης differentiæ. Alia namque cum febre est, alia sine febre. Quę cum febre est, vel φρενῖτις dicitur, vel παραφροσύνη est specialiter dicta. Sed φρενῖτις quidem dicitur cerebro primario affectu laborante, habetque magnitudinem & vehementiam: παραφροσύνη autem specialiter dicta, symptoma febris est, atque ex subiectis cerebro partibus originem ducit, sublato scilicet in caput biliosi sanguinis vapore acri & feruenti, neque impetus tantos habet quantos ἡ φρενῖτις. Accidit autem potissimum in febrium ardentissimarum vigore: quanquam & aliquando in principiis, pro qualitate scilicet humoris moti, & cerebri robore aut imbecillitate. Ea autem qui detinentur, nemo φρενιτικοὺς appellauerit, vt ait Galenus libr. 3. de locis affect. sed vel παραφρονοῦντας vel παρακόπτοντας. Quæ vero sine febre est, alia similiter mitis est, alia vero ferina. Mitis quidem est sine febre ea fere quæ ab intemperie sicca cerebri, de qua ante diximus, tum quæ à multis subiectis cerebro partibus excitatur. Ferina vero est quam μανίαν & μελαγχολίαν θηριώδη vocant. Ab actionibus vero etiam Hippocrates desumit τῆς παραφροσύνης differentias, aliam appellans τὴν μετὰ γέλωτος, quę fit à sanguine bilioso: aliam τὴν μετὰ σπουδῆς, quæ fit à flaua bile: aliam θρασεῖαν, quam & μανιώδη vocat, quæ fit à bile adusta: aliam κόσμιον: aliam σιωπηλὸν, id est, taciturnam, quæ fere fit à frigido succo & melancholico: alias vero aliis etiam nominibus designans. Cuius omnes differentias non est facile explicare, quia tot sunt quot hominum etiam functiones & cogitationes. De hac dicuntur verba illa apud Hippocratem, καρφολογεῖν, κροκυδίζειν, & alia in phreniticis, vt ait Galenus, vsurpari solita. παραφροσύνη vero specialiter dicta quid sit, iam ex supra dictis facile intelligi potest. Sic enim dicitur non omnis, sed parua modo, & ea maxime quæ febrium occasione nascitur & facile soluitur. Qua quidem significatione medicos & Galenum plærisque locis vti reperias.

Παρδαλιαγχές. cognomen est aconiti, quod in carne obiectum pantheris aut aliter datum eas enecet, vt cecinit Nicãder in Alexipharmacis agens de aconito.

Πάρδαλις. emplastri nomen quod ad Andream refertur, inueterato etiam hydropi vtile. Descriptio eius habetur apud Aetium libr. 10. cap. 22.

Παρεγκεφαλὶς cerebellum. Est pars cerebri posterior, durior sicciorque ex multis & paruis corporibus coagmentata, subflaua, spinalis medullæ principium. Totum namque cerebrum in duo diuisum est, anterius & posterius, sed supernis tantum partibus. Nam sua basi continuum est non sibi modo, sed spinali etiam medullæ, & per hanc cerebello. Durius autem sicciusque est reliquo cerebro, quod quo vlterius procedit, eo siccius euadit. colore quoque diuersum est: nam cum reliquum candidum sit, cerebellum velut vstione quadam subflauũ est:

ab eo spinalis medulla initium accipit. Plenum & ipsum est animali spiritu, quem neruis duris à spinali medulla prodeuntibus impertit.

Παρέγχυμα. Sic dicta fuit ab Erasistrato propria cuiusque visceris substantia. Eius enim opinio fuit, carnem appellari solum eam quæ musculos constituit: quæ vero in reliquis partibus est, vt hepate, renibus, splene, pulmone, non caro sed παρέγχυμα ab eo vocabatur: in intestinis autem, ventre, stomacho atque vtero, carnem innominatam relinquebat. παρέγχυμα autem dictum est ab eo, quod existimaret viscerum eorum molem ex sanguine è venis effuso concrescere, vt scribit Galenus initio libr. 11. simpl. medic. qui tamen neglecta Erasistrati opinione, eorum viscerum propriam substantiam, non παρέγχυμα, sed carnem sæpe appellat.

Παρειά. pars faciei quæ ab oculis ad mentum vsque protenditur. Galli vocant *la ioue*. Polluci tamen μῆλα, γνάθοι, παρειαὶ synonyma sunt. genæ aut malæ dici possunt Latinis.

Παρειάς. vinculum quod malas cõtinet vel fractas vel luxatas vel alio quouis modo affectas. sic dicitur à malis per quas ducitur.

Παρεμπίπτων σφυγμός. est pulsus inæqualis systematicus, in quo expectata quiete in medio tanquam superuacuus aliquis pulsus sentitur. Contrarius est pulsui τῷ διαλείποντι, hoc est, deficienti, in quo sæpe aboletur aut minor apparet pulsus, cum in illo contra inter binos ictus qui suo ordine pulsant, medius quidam ictus præter legitimum numerum incidat. A Latinis interpretibus intercidens & coincidens vertitur.

Παρενεχθῆναι. idem apud Hippoc. quod παρακρούσαι & παρακόψαι, hoc est, leuiter delirare. Vide παράκρουσις.

Πάρεξις. dicitur apud Hippocrat. cùm æger seipsum præbet medico curandum, quo tempore medicus primum cognoscit affectum ipsum infestantem, deinde ad curationem eius accingitur. Eo sæpe vtitur ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον. possis Latine dicere exhibitionem.

Πάρεσις. idem quod παράλυσις, hoc est, resolutio: vt & πάρετοι, οἱ παραλελυμένοι.

Παρηγορικὸν. idem prorsus quod τὸ ἀνώδυνον. hoc est dolorem sedans. dicitur & παρηγόρημα, hoc est mitigatorium.

Παρθενὶς. sic quondam dicta fuit ἡ ἀρτεμισία.

Παρθένιον. aliqui ἀμάραχον vocant. foliis est coriandri, tenuibus. flore per ambitum albo, intus melino, odore subuiroso, sapore amaro. Galli matricariam vocant. Sed hoc plurium herbarum nomen fuit apud veteres. primum quidem sic dicta fuit à quibusdam ἡ ἰξίνη, quod, vt ferunt, à Minerua Pericli monstrata sit. Sic etiam dictam fuisse Mercurialem herbã, quæ λινόζωστις vocatur, Dioscorides author est. Alii, vt scribit Gal. ἀνθεμίδα & ἀμάραχον sic nuncuparunt.

Παρίσθμια. tonsillæ. quo nomine & pars faucium & eiusdem etiam inflammatio significatur: ἀντιάδες alio nomine vocantur, quę cum velut isthmus quidam inter gulã & asperæ arteriæ extremum conditæ sint, merito παρίσθμια fuere dicta. vide ἀντιάδες.

Παροδοντίδες. Sunt iuxta dẽtes in gingiuis tubercula quædam dolentia, vt scribit Celsus libr. 6, cap. 13. quo tamen loco quidam παρουλίδας legendum censent, non autem παροδοντίδας, quod nomen hoc à nullo Græcorum vsurpatum obseruetur.

Παροξυσμός. accessio. Est motus particularis morbi à remissione ad deterius, sicut Aetius definiuit. Cùm enim remissa iam priori accessione corpus quietem agit, si eam oborta perturbatio interrumpit, morbus παροξύνεσθαι, id est, exacerbari & in deteriorẽ statum facta esse commutatio merito dicitur. Verum ea particularis dicitur, quo excludatur & quæ totius morbi est, quando ille augeri incipit. Galenus comment. in Aphor. 12. libro 1. non multum differenter diffinit, dicens παροξυσμὸν esse deterius tempus totius circuitus. Habet autem & ille sua quatuor tempora, principium (quod & ἀρχὴν & ἐπισημασίαν medici appellant) incrementum, summum vigorem, & declinationem, tum caloris motu, tum symptomatum vehemẽtia distincta, quemadmodum & totus ipse morbus caloris quidem motu, quod accessionis principium fiat calore omni toto ex corpore ad cor thoracemque concurrente: incrementum, cùm ille ad extremas corporis partes sese expandit: status, quando ex æquo totum corpus occupat: declinatio vero, perspirante caliditate atq; medium corporis relinquente: symptomatum vero vehementia, quod quæ mala principio inuadunt, incremento augentur, in vigore vehementer excruciant, in declinatione autem paulatim mitiora redduntur & euanescunt.

Παροξυσμὸν. Celsus accessionem dicit, alii exacerbationem vertunt.

Παρουλὶς. est inflammatio partis alicuius gingiuarum. Ea autem omnium inflammationũ modo, nisi discussa fuerit, suppuratur & vertitur in abscessum: proindeque Paulus libr. 6. παρουλίδα abscessum esse dixit. Ex ea plærumque gingiuę putrescunt & decidunt, gignitur que ἐπουλὶς, hoc est, carnis excrescentia, maxime ad intimos molares dentes. Vidi autem parulidem ab imperito chirurgo male curatam, in qua caro non modo supercreuit, sed cum aduerso etiam buccarum musculo prorsus coaluit.

Παροχέτευσις. deriuatio. Est vacuatio humoris per vicinam partem. Est autem curationis genus, vt scribit Galenus initio comment. 2. in lib. 6. epidem. ad humores pertinẽs, cùm videlicet humor qui vacuari debet, non per eam fertur partem per quã eum ferri oportet, nec tamen valde procul à conuenienti, neque ad remotissimã, sed per propinquam. Sunt vero huius exempla hæc, cùm id quod per palatum vacuatur, per nares trahitur, nobis irritantibus aut per acria medicamenta prouo-

ta prouocantibus: cum quod fluit ad oculos aut aures, tum in nares, tum in os trahitur, collutionibus & gargarismatis acribus atque aliis eiusdẽ generis remediis: cum, quod defluit per asperam arteriam in pulmonem, ad stomachum conuertimus: id enim potius optandum: cum sanguinem per sedem profluẽtem in muliere, per vuluam deriuamus: similiter cum mulieri sanguinem vomenti, ex Hippocratis consilio, menses ducimus: sed hoc exemplum reuulsionis potius fuerit quam deriuationis. Reuulsio enim fit per loca plurimum distantia, eoque solo à deriuatione differt. Deriuatio itẽ est cum quod per renes & vesicam fertur, ad aluum deducimus, aut contra ab aluo ad vrinas. Fit deriuatio à dextris ad sinistra, ab anterioribus ad posteriora, & contra, sed breuissima via: alioqui ad reuulsionis naturam magis accedit. estque humoris tum fluentis, tum iam impacti & in ęgra parte consistentis: in quo etiã videtur à reuulsione differre, quę fluenti tantum humori adhibetur.

Παρηγορ. emplastrum est ab Hera primum descriptum huiuc in modum, (sicut Galenus prodidit libro 7. τῶν κτ᾽ γένη.) Adipis suilli recentis & curati vnc. XLIIII. ceræ vnc. XXIIII. cerussæ vnc. VI. argenti spumæ vnc. VI. liquida cum aridis permiscentur, ac manebit quidem aliquamdiu liquidius, postea vero cõsistet per se & compagem acquiret. Alii vero postea aliter pro suo quisque arbitrio composuere. Emollit primo ordine, pręsertim recens: inueteratum enim magis digerit: inflammationem quidẽ coercet & lenit, sed vlcera sordida reddit. vide apud Paulum & Aetium.

Παρωνυχία. est abscessus ad vnguis radicem natus, alii malũt inflammationem vocare. Nõ leue prorsus malum est, vt quod dolores & febres aliquando moueat. Et tamen Latini reduuiam curare, pro occupari in re minima, prouerbii loco vsurpant. Ex quo arbitror reduuiæ nomine non tantum παρωνυχίαν designari, sed eum etiam affectum in quo ad vnguium latera caruncula, aut cutis portio resoluitur nullo fere dolore. Inde Latini reduuiam vel rediuiam malum hoc nuncuparunt: rediuire enim resoluere est, vt scribit Festus. Quanquam Hermol. Barbarus reluuium etiam vocet à reluendo, hoc est resoluendo. Barbari pannaritium vocant.

Παρωνυχία. frutex est exiguus, in petris nascens, peplo similis, minor longitudine, maioribus foliis. Sic dictus videtur, quod paronychiis atq; fauis remedio sit. Vis eius est tenuium partium, exsiccat sine morsu, & valde digerit. Excalfacit & desiccat tertio ordine.

Παρωτίαι. sic dicũtur oculorum minores anguli qui ad tempora spectant: vt & oppositi, qui scilicet ad nares sunt, ῥινῖτις vocantur.

Παρωτὶς, tumor est glandularum sub auribus. Galenus lib. 3. τ̃ κτ᾽ τόπους. parotidem de genere inflammationum esse dixit. Paulus nõ inflammationem, sed affectionem tantum dixit, vt tumor omnis, siue scirrhosus, siue etiam œdematosus, non sola inflammatio, parotis nominetur. Sed cuiuscunque generis tumor sit parotis, glandulas sub auribus sitas occupat, materia in eas vel à capite decumbente, & ibi postea impacta, vel à toto corpore, id quod aliquando per crises contingit, confluente.

Πασίωνος τροχίσκος. is recipit squamæ æris drach. XII. æris vsti, salis ammoniaci, aluminis rotundi, ęruginis rasæ, thuris, singulorũ drach. VIII. Ærugo cum ære, squama & alumine sub sole conterũtur, & probe tritis thus additur: inde formantur pastilli, valent ad thymos, condylomata, myrmecias. Paulus eos τοῖς αἰδοίοις imponit lib. 4.

Παστιλλος. genus emplastri sicci, crustam inducentis. Cõstat, vt scribit Aetius, paribus portionibus atramenti sutorii, sandarachæ, misyos, chalcitidis.

Πάσματα. medicamenta inspersilia in farinæ aut pulueris modum. Eadem composito nomine etiam διαπάσματα vocantur, & apud Latinos recepto. Vide διαπάσματα.

Πάσπαλη. vide

Πάσπαλος. dicitur ab Hippocrate ὁ κέγχρος, id est, milium, vnde etiam apud eũdem πασπαλέτης ἄρτος vocatur panis, vel farina milii subtilis, vt habetur apud Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πατάνη. sic vocantur iridis partes nigræ, quæ oculi pupillæ proximæ sunt.

Πασσαλίσκος. σμικρὸς πάσσαλος, hoc est, paruus palus, paxillus, apud Hippocratem, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πατηθεῖσαι σταφυλαὶ. vua passa, hoc est in vite à sole diutius adusta. Quæ autem à sua vite detracta soli exponitur siccanda, ἡλιοστάφυλον vocatur. de qua vide suo loco.

Πάτητος. genus est palmæ tertium, vt scribit Plinius, sed nimio liquore redũdans, cuius pomum etiam in sua matre dehiscit & rumpitur, calcatoque simile apparet: inde nomen inditum. Sunt autem qui in eo nomine palmulas passas, & à sole in ipsa arbore vstas & corrugatas intelligendas censeant: quo etiam modo πατηθείσας σταφυλὰς interpretantur, ex quibus Aetius libr. 9. cap. 24. vinum scybelites stillare scripsit: quanquam eo loco reuera calcatas intelligere possumus, ex quibus vinum sponte fluere dicitur, si rationem habeamus eius quod prælo expressis vuis manat. Cæterum palmularum prædictum genus nõ de iis modo dicitur quæ iam diutius in arbore solem passę fuerint & prope exiccatæ, sed de iis etiam quæ ante maturitatem succo grauidæ & turgentes rumpi solent.

Πάτος. sunt qui eo nomine significari dicãt puluerem, qui luctaturis post olei illitionẽ inspergebatur & affricabatur, κόνισαλον ab Atticis vocatum, densandi atque roborandi corporis gratia. Sunt vero qui nõ eum modo puluerem, sed sudorem ipsum pulueri

mistū πίαρ vocent, vt Aetius lib. 2. cap. 107. scriptum reliquit.

Παφλάζουσι. fictum nomen est ab Hippocrate, qui eo nomine designare voluit τοὺς σφάλλοντας καὶ ἐπαναλαμβάνοντας ἐν τῷ διαλέγεσθαι, hoc est: qui in disserendo voce labuntur, & sæpius eadem repetunt: vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Homerus ἀφαμαρτοεπῆς appellat, vt videre licet vbi Thersitem depingit.

Πεδάκριον. species est myrrhæ, præpinguis, qua expressa stacte emittitur authore Dioscoride.

Πέδιον. planta ima planta pedis. Pars est pedis quinque ossibus constās, inter tarsum & digitos sita. Hæc per synarthrosim quinque pedis digitis inarticulantur. Proportione respondet metacarpio quod in manu est, nisi quod in manu primum pollicis os cum carpo diarthrosi copulatur.

Πέζαι. vsurpatur hoc nomen ab Hippocrate lib. 2. de morbis mulierum, vbi scriptum est, καὶ τοὺς πόδας οἰδίσκονται, καὶ πέζας μάλιστα. Ac Zenodotus quidem libro quem edidit περὶ ἐθνικῶν λέξεων ait, Arcades & Dores πέζαν pedem vocare. Verum Hippocrates sic videtur appellasse vel imam plantam, vel malleolos pedum. Author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πεῖνα. [illegible]

Πεῖνα. fames. Est suctionis in ventriculo sensus. Cum enim propter vacuationem & alimēti penuriam partes exinanitæ cibum naturaliter appetant, primumque ex exinaniri soleant quæ sunt aeri ambienti proximæ, illæ è proximis sibi alimentum trahunt, deinde rursus illæ ex iis quæ sibi sunt proximæ, donec ita continuata serie ad venas quæ ad ventriculum pertinent vacuatio suctioque perueniat. Tunc autem ventriculus exugi se sentiens, famescit, & eam excitat appetentiam quæ animalis nuncupatur. Hic suctionis sensus πεῖνα à Galeno proprie dicitur (Latini non aliter quam famem appellant, quo tamen nomine etiam λιμὸν significant) animalem ciborum appetentiam patiens, factus autem à vacuatione & vacuatorum appetentia naturali, ventriculi suctionem excitante. Nam cum hæc quinque symptomata, vt scribit Galenus, ordine quodam sese deinceps consequantur, vacuatio, vacuatorum appetentia naturalis, vētriculi suctus, suctionis sensus, & appetētia ventriculi naturalis, fames quæ suctionis sensus est, ordine quarta est. Sic facile intelligitur quo differat fames ab appetentia. Nam cum appetētia gemina sit, vna naturalis, altera animalis, fames vna est, eaque semper animalis. Adhæc plantæ etiam naturaliter appetunt: animātium & eorum modo quæ sensu prædita sunt, fames est. Sensus enim qui ad sola animalia pertinet, eam parit. Non est igitur fames appetentia, aut cibi potionisque auiditas, sed naturalis quidem appetentia famē parit, & hæc rursus animalem appetentiam. Vis enim illa animæ interior tristi quodam suctionis sensu affecta, cibum potumque protinus concipit, & in eorum desiderium fertur. Horum tamen symptomatum proximitas facit vt fames interdum appetentia vocetur. Cæterum quomodo differant πεῖνα καὶ λιμὸς, quorum vtrumq; vnico nomine Latini famem vocant, vide in dictione λιμός.

Πεῖρα. experimentum, siue experientia. vocabulum est empiricorum proprium. Significat autem eius quod frequēter & eodē modo visum est, comprehensionem atque memoriam. vel definire potes, experientiā esse eius quod eodem modo visum est, obseruationem atque memoriā. Idem vero est obseruatio atque experientia: Gal. de optima secta. Est & experientia quam οἱ ἐμπειρικοὶ καὶ μεθοδικοὶ τετριμμένην vocabant, quasi iam tritam experientiam, appellabant, ab experimētali disciplina ductam. experimentalem vero disciplinam vocabant, eorū habitū quę ita frequenter apparuerūt, vt iam inde theoremata sint cōparata, perceptumque nunquid illa semper aut plerunq;, aut vtronis modo, aut raro euenire soleant. Scribit Gal. libello de subfigurat. empirica. vide ἐμπειρικοί.

Πελαργὸν. sic appellatur à quibusdam τὸ λευκοΐον teste Plinio.

Πελεκῖνος. securidaca. herba aut frutex potius. viscerum obturationes expurgat, ob vim amaram & subacerbam. atque hæc vis & in semine & in ramulis eius continetur, Galeno teste. Sed & hoc nomine ab vnguentariis appellatum fuisse τὸ ἡδύοσμον Diosc. prodidit.

Πελιδνὸν. liuidum. sic dicitur color inter plane nigrum & rubrum, aut aliquem alium ex floridis colorem medius: fit autem vel ex ipsis floridis in nigrum abeuntibus, vel ex nigro in album cedente, vt apparet in suppurationibus, in quibus quod nigrum erat, liuescere incipit, & ex liuido ad colorem ignis tendere, & paulatim candidius fieri: proxime accedit ad fuscum. Contrahitur in corporibus à sanguinis & caloris natiui defectu: frigus enim liuidum & nigrum colorem inducit. Designat & humorem, veluti viridis, praua qualitate præditum, sicut rubidus sanguinis copiam.

Πελιὰ. liuida, subfulua, apud Hippoc. quæ idem etiam πελιδνὰ nuncupat. Zenodotus scripsit apud Sicyōios πελιὸν dici τὸ μέλαν. refert Gal. ἐν τῇ γλώσσῃ. Erotiaꝰ vnico λ habet πελιον, exponens ὑπόφαιον, subfuscum, eosque reprehendēs qui πελλὸν pro eo scripserint, quum apud Sophoclem quoque in Amphiarao legatur πελιὸς πίλος eadem significatione. Eadē scriptura apud Etymologum est: apud Suidā vero πελιός, apud Hesych. πελιὸς oxytonus, expositum itidem μέλας, niger.

Πέλμα. planta pedis, hoc est ima pedis pars qua solum teritur: Latinis solum dicta. Alexāder Aphrodiseus πέλματα tribuit digitis, imā eorum partē sic appellans, quæ vngui subiacet.

Πέμπελος. dicitur senex, vt ait Galenus, qui ad tertiā senectutis ætatem peruenit, decrepitā videlicet, & propter virium infirmitatem iam

iam rebus omnibus inutilem. Sic autem vocatur, vt aiunt qui vocabulorum etymologiis gaudent, ab eo quod est πέμπεσθαι τὴν εἰς ἅδην πομπήν, id est, quod mox ad manes ablegandus sit.

Πεμφιγώδης πυρετός. flatulenta seu inflata febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, sed quam plærique vario modo interpretati sunt, vt scribit Galenus. Alii diariam febrem intelligunt, natam spiritibus incensis, quæ & πνευματώδης, hoc est, spirituosa, à quibusdam propterea dicitur, vel πεμφιγώδης πυρετὸς dicitur, vt ait Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις, ὁ νοτώδης μέσως καὶ ὑγρότητος, hoc est, febris madēs & humida, ab effluuio quodam aeroso & vaporoso per cutem sæpius erumpente. Vel ea febris sic vocatur quæ veluti exilientium & manui occurrentium scintillarum opinionem præbet: vel ita appellatur pestilens ἡ μετὰ πεμφίγων, hoc est, quæ cum pustulis efflorescit. Verum Galenus in eam sententiam inclinat, vt diaria intelligatur, quæ in spiritibus incensis & interdum putrentibus consistit. Quanquam & per πεμφιγώδη possit intelligi σύνοχος non putris, quam ob id inflatiuam vulgus practicorum vocat, quod sanguinis calore febrili feruentis copia venæ omnes plurimum sint inflatæ, & sanguine flatuoso & bullante plenæ.

Πεμπταῖος πυρετός. quintana febris. Species est febris intermittētis quinto quoque die accessiones habentis. De ea quidem Hippocrates scripsit libr. 1. de morbis vulgaribus: negat tamen Galenus visam à se, nisi obscurā valde & difficilem. Hippocratis verba de ea habentur, Quintana pessima est omnium: etenim & ante tabem & iam tabidis superueniens, perimit. Ego memini Parisiis me eam vidisse semel, eamque duplicem, cuius fuerunt plurimæ accessiones. Impares illæ erant, multumque ab inuicem distinctæ: alias tertiana fuisset. Excesserunt autem numerum quindecim accessionum distinctarum ab inuicē tempore inuasionis, horrore, magnitudine & lōgitudine accessionum & sudoribus. vt nemo sit vel mediocriter versatus in arte medica, qui febrem eam constare complexu duplicis quintanę nō intelligat.

Πενταθέον. emplastri nomen, ad collisa, vibices flagellorum & cutem excoriatam accommodi. Habetur apud Aetium libr. 15. capite 35.

Πεντάμυρον. vnguenti nomen sic dicti quod quinque rebus constet: styracis vncia, mastiches sextante, ceræ albæ quadrante, opobalsami triente, vnguenti nardini quincunce, vt habetur apud Aetium lib. 12. cap. 44. Similis omnino descriptio est apud Paulum lib. 7. cap. 18. nisi quod non opobalsamum, sed opopanacem habet.

Πεντάφυλλον. quinque folium, herba est ramulos habēs festucarum modo graciles, palmum non excedentes, & in iis semen: folia menthæ similia, in singulis pediculis quina, nec plura, nisi perquam raro, & per ambitū crenata serræ modo, florem in candido pallidū vel auri æmulum. Radix subrubra, oblonga, paulo crassior quam veratri nigri. Ab ea non longe abest quam officinæ tormētillam vocant, nisi quod septem non quinque habet folia. Archigenes apud Galenum libr. 5. τῶν κατὰ τόπους cap. 9. scribit πεντάφυλλον à quibusdā ἑπτάφυλλον dici. Desiccat tertio ordine, minimum habens euidentis caliditatis, & minimum acris est.

Πεντόροβον. sic à quibusdam dicitur ἡ παιωνία, vt Dioscorides & Plinius scripto prodiderunt.

Πέπανσις. maturatio. Dicitur proprie, authore Aristotele, alimenti in fructibus concoctio. Ac quoniam concoctio perfectio quædam est, tunc maturatio perfecta est cum semina quæ fructu continentur tale aliquid efficere possunt qualia ipsa sunt. Quamuis autem ad fructus proprie ἡ πέπανσις pertinet, tamen multa alia preter fructus πέπονα dicuntur per metaphoram, quoniam non sint primum indita nomina singulis quæ à naturali calore & frigore perfectionem cōsequuta sunt. Nam & φύματα & pituita & reliqui tum humores, tum morbi πεπαίνεσθαι dicuntur.

Πεπασμός. maturatio, concoctio. Dicitur, inquit Galenus comment. 2. in libro 1. τῶν ἐπιδημιῶν, morbi & eorum quæ præter naturam sunt, veluti coctio quædam & maturatio, in qua quod assimilatur paucum est, quod autem semicoctum superfluumque relinquitur, multum. Idem vero comment. 5. in libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ὁ πεπασμὸς significatum latius extendit, omnem deductionem ad mediocrem temperiem sic appellans. In morbis fere semper dicitur, sicut πέπανσις in fructibus, quam tamen etiam in morbis & humoribus præter naturam αὐτὴ ὁ πεπασμὸν Aristoteles vsurpauit libr. 4. τῶν μετεώρων. vide πέψις.

Πέπειρον. πεπασμένον. sic appellat Hippocrates ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, morbum qui concoctionem adeptus est.

Πέπερι. piper. Exotica arbos in India nascens, dissimiliter à variis authoribus descripta, qui forsitan eam non vidissent, sed potius aliorum fidem sequuti repræsentarunt. Sed nulli de ea certius prodidere, quam qui Lusitani regis studio in nouum orbem contulerunt, vbi piperis vtriusque lōngi ac rotundi, innumeras plantas gigni & virescere narrant: fruticem, non arborem piper edere affirmant, albæ viti sepibus proreptanti simillimam, vicinas scandentem arbores, quæ racemosum fructum ostendat, primum viridem, nec aliter quam in ligustro coaceruatum. Hunc, antequam legitima maturitate nigrescat, lectum, sub sole palmeis tegetibus expandunt. sic baccas solis æstu corrugari, vel passas nigrescere commemorant. In eodem frutice longum piper & album offēdi negant, sed alias arbores longum piper ferre, & esse velut nucamentum quoddam exilibus granulis squamatim compactū, Pon-

ticæ nucis iulo simile, piperato gustu, quod tamen nunquam in album aut nigrũ transeat. Galenus tamen, Dioscoridem opinor sequutus, eandem plantam tam rotundum quam longum piper gignere prodidit libro 8. simpl. medic. his verbis: Piperis radix vires costo similes obtinet. Porro fructus nuper germinantis arboris oblongum est piper, humidum natura & calidum: humiditatis autem signum est quod facile repositum perforetur, ac nõ protinus mordicet: fructus vero adhuc acerbus immaturusque album piper est, nigro acrius, vt quod multomagis assatum sit: vtrũque autem vehementer tum excalfacit, tum desiccat. Ex iis medicamentum paratur τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων, multis à Galeno laudibus commendatum libris de sanitate tuenda: atque aliud præterea, sed multum diuersæ facultatis, quod διὰ δύο πεπέρεων dicitur, descriptum à Paulo libr. 7. cap. 11.

Πεπερῖτις. siliquastrum. herba est caule, vt Plinius scribit, rubro, longo, densis geniculis, foliis lauri, semine albo, tenui, gustu piperis: vnde & nomen, teste Plinio. Græci recẽtiores κόσων nominarũt. quædam officinæ herbam diuæ Mariæ.

Πέπλιον ῆ

Πέπλις. frutex est opacus, candidi succi plenus, foliis satiuæ portulacæ (vnde quibusdam ἀνδράχνη ἀγρία, hoc est, syluestris portulaca, dicitur) rotundis, inferne rubentibus: semine sub foliis rotundo, vti in peplo, feruente gustu: radice singulari, superuacua, tenui. Easdem cum peplo vires habet.

Πέπλιον dicitur à quibusdam τὸ ἀφρῶδες, vt habetur apud Dioscor.

Πέπλος. frutex est lactei succi plenus, foliis paruis, vt rutæ, paulo latioribus, rotũda coma, fere dodrantali, humi respersa: semine sub foliis rotundo, minore quam candidi papaueris. Radicem habet vnicam, superuacuã, ex qua fruticat. nascitur inter vites & in hortis. A quibusdam papauer spumeum vocatur & meconium, vt Galenus annotauit. Liquorem remittit, qui tithymallorum modo purgat.

Πεπτικὴ δύναμις. concoctrix facultas. Est vis naturalis, attractum alimentum in propriam corporis quod nutritur qualitatem alterãs. Eadem etiam ἀλλοιωτικὴ, id est, alteratrix, dicitur, de qua vide suo loco, & in dictione πέψις.

Πεπτικὰ φάρμακα. concoquentia medicamenta. Ea duobus modis, vt & cõcoctio, dicũtur: vt enim vna sanorũ est, circa alimenta versatur, altera vero morborũ & vitiosi humoris maturatio, sic medicamenta concoquentia dicũtur, tum quæ ad stomachi ventriculiq; imbecillitatem vel inflationem adhibentur, quo cibi melius concoquantur, tum quę ad pus mouendũ conducũt. Id enim naturæ quadã concoctione generatur. Hæc autem eadem facultate pollent qua & suppurãtia medicamenta, Græcis ἐκπυητικὰ appellata.

Πεπεράτον. smegma est ad faciei nigritiem conferens, cuius meminit Paulus lib. 3. cap. 25. Descriptio eius habetur apud eundem libr. 7. cap. 13.

Πέπων pepo. species est cucumeris. nam qui natiuam magnitudinem excesserit, pepo Plinio vocatur, vnde non tantum πέπων, sed etiam σίκυς πέπων cõiunctis nominibus aliquãdo à medicis dicitur: σίκυος enim nomẽ Gręci commune fecerũt pluribus fructibus, qui aut cartilagine aut cute foris obducta in oleraceis extra terram crescunt. Cæterum πέπων dictus est ἀπὸ τοῦ πεπαίνεσθαι, quod maturescere significat, velut etiam τὸ πέπειρον, hoc est, maturum: nec peponibus proprie dictis tantum, sed aliis etiam omnibus quæ maturescunt, conuenit. Nam & racemus cum exacte maturus est, dici potest πέπων, & similiter fructus omnes autumnales & pira & cucurbitæ πέπειρα, id est matura, vocari cõsueuerunt: quemadmodum & melopepon, qui in seipso πέπονα, id est, maturum, continet: vnde medici quidam non simpliciter nominare voluerunt πέπονα, sed composito nomine σικυοπέπονα, id est, cucumerem maturum, aut peponem cucumeralem, nominari oportere contenderunt. Cæterum in pepone specialiter dicto superat humida frigidaque intemperies in secundo ordine: si quis tamen semen aut radicem arefaciat, desiccandi vim acquirit primo ordine, aut etiam secundo incipiente.

Περδίκιον. sic dicta fuit à plærisque ἑλξίνη, quoniam perdices ea præcipue vescantur. Ex ea dentifricia Galenus composuit libro 5. de compositione medicam. secundum locos. Aetius quartæ tetrabili serm. 3. ceratum describit ad sinus, cui ob nimiam vim repellendi, vicinos locos inflammandi potẽtiam attribuit & materiam eo colligendi.

Πριόνιον. terebrum rectum & acutum, apud Hippocr. vt habetur apud Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις, diuersum ab eo quod χοινικὶς dicitur.

Περιάμματα. amuleta. sic dicuntur quæ corporis parti cuicunque alligata noxam ab ea depellunt. Eius generis plurima Galenus libr. 2. τῶν κατὰ τόπους recenset ex Archigene, quæ capiti coronæ modo imposita, dolorẽ eius leuẽt. Permulta etiam quotidie experimur, quæ brachiali admota febres reprimunt.

Περίδρομος. sic dicitur à quibusdam ἡ στεφάνη, hoc est extremus capillorum ambitus.

Περιεστέλλετο τοῖς περιβολαίοις ἑαυτὸν ἐσκέπετο. hoc est, indumentis se contegebat, apud Hippocrat. vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περιεστηκὸς νόσημα. sic dicitur Hippocrati multis in locis morbus non lethalis, interprete Galeno.

Περίζωμα. idem quod τὸ διάφραγμα. Theodorus cinctum vertit.

Περικαὴς πυρετός. ardens febris. Est differentia febris apud Hippocrat. libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, sumpta à caloris febrilis essentia, vt ait Galenus libr. 1. de differ. febr. Sic autem dicitur quæ protinus atque admota manus est,

& quamdiu

& quamdiu admouetur, copiam caloris & ardoris tactui exhibet. In ea enim immodicus est & non deficiens calor, & copia ingens materiæ incédi paratæ. Eiusmodi sunt febres æstiuę ardentes & ὁμόφυτοι. Cum enim quod per cutim expirat ei quod intus accéditur par est & æquale, & incendi præterea habilis est materia multa, fit vt confestim ardentes manu sentiantur. Et quia continenter plurimum fit per cutim vstæ bilis effluuium, fit vt semper quamdiu durāt, similiter ardeant, nec à manu medici vincantur, accedente ad id multitudine materiæ ad incendium paratæ, quæ eo semper continuato calorem à manu medici vinci non patitur. Huic febri contrarium facit Hippoc. alterum genus febrium quas βληχροὺς ἔξωθεν πυρετοὺς vocat, hoc est ad manum quidem mites, sed quæ intus æstuosæ sint & siccæ. Non est autem idem περικαὴς cum καύσῳ, sed ratio eorum plane diuersa est.

Περικάρδιον. est tunica crassa, dura, à cordis basi nata & ipsum vndique ambiens. Ita autem ambit, vt cordis figuram imitetur: fibrarum expers est. Eam vero etiam altera tunica inuoluit, prodiens à membrana costas succingente, qua thoracem diuidit. Quibus thorax breuior est, attingit septum transuersum: non attingit vero, quibus septem ossa sortitum est. In eo serosus humor continetur, parcior quidem quibus cor est calidius, copiosior quibus frigidius, vaporibus multis in aquam resolutis. Neruos habet à sexta cerebri coniugatione seu à recurrente sinistro, venas & arterias à septo transuerso & membranis medium thoracem diuidentibus.

Περίκαρπον. bulbi genus, cuius duæ species Plinio, vnum cortice rubro, alterum nigro, papaueri simile. vtrumque excalfacit.

Περικεκαλμένοι. περικεκαμμένοι, γυιοὶ καὶ ἐπικαμπεῖς, hoc est inflexi, adunci, curuati, apud Hippocratem, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περικλύμενον. frutex est ex interuallis parua folia habens ipsum amplectentia, subcandida, hordeacea: inter folia surculi exeunt, in quibus baccæ hederę similes: flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus, & quasi in folium procumbens: semen durum & quod difficile euellatur: radice rotunda, crassa. Incidendi & calfaciendi vires habet. Officinis matrisylua dicitur.

Περικράνιον. est membrana è crassa meninge orta, totum cranium ambiens: oritur autem hunc in modum: Tenues quædā membranę pluraque vincula è dura meninge foras prodeunt per caluariæ suturas: quo autem loco singula prodeunt, eodem expanduntur & latescunt, progressaque longius sibi mutuo occurrunt atque inter se coalescunt, vt tandem ex omnibus vna membrana fiat. Dura est sensuque pollet, vt & membrana interior ex qua nascitur. Diffunditur autem per vniuersam caluariam, eamque totam ambit, præterquam qua caput collo committitur. Ac cum eiusdem sit cum periosteo naturæ, ac re uera periosteos sit, sola tamen inter alias eiusdē generis tunicas propter partis quam inuoluit præstantiam, peculiare nomen sortita est, & περικράνιος dicta. Ea vbi ad oculos descēderit, duplo crassior cutique subnexa, cilium vtrumque producit, tum omnia faciei ossa, genamque infernam totā obducit, nisi quā musculos aut recipit aut emittit, diciturque iam non pericranios, sed periosteos. Illa extimam etiam oculi tunicam ἐπιπεφυκότα dictam producit. Sunt & qui ἐπιζυγώματα atque περιναίου ab ea nasci prodant, vt scribit Galenus comment. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Περίναιον. scribitur & περίνεον sine diphthongo. Pars est ea corporis apud Hippocrat. quæ à principio genitalis ad anum vsque pertinet, qua ceruix vesicę sita est. Siquidem media pars est τῆς πλιχάδος, vt annotat Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Vocat autem Hippocrates πλιχάδα totum id quod inter inguina vtriusque cruris est. Itaque περίναιον idem appellat mediam eius partem, quæ ab exortu pudendi vsque ad anum pertinet, vbi etiam vesicæ collum situm est, qua etiam in parte mulieris pudendum habetur. Aristot. lib. 1. c. 14 hist. anim. scribit περίνεον partem esse interiorem femoris & natis communem. Idem tamen libris de gener. anim. περίνεον maribus tantum tribuere videtur, dicens: ἀνάγκη οὖν καὶ τῷ θήλει καὶ τῷ ἄρρενι εἶναι ὄργανα. τῷ μὲν ὑστέρα, τῷ δὲ ὁ περίνεος ἐστίν. hoc est, necesse quidem est tum fœminæ tum mari esse instrumenta: sed huic quidem vterus, illi vero perineum est. Gaza modo penè, modo colem vertit. Ab aliis femen, seu potius interfemineum dicitur. Est enim proprie femen pars femorum interior. Rufus in libello quem edidit de partium hominis nomenclatura, scribit genitalium viri partium τὸ μὲν ἐκκρεμὲς, σῆμα· τὸ δὲ μὴ ἐκκρεμὲς, ὑπόστημα ἢ περίναιον: hoc est, partem eam quæ propendet, penem: quę vero non propendet, hypostema vel perinæon appellari. Sunt vero qui suturam penis quę per scrotum ad podicem vsque porrigitur eo nomine designari putent. ea tamen ῥάφη & ὄρρος dicitur, non περίναιος. Hippocrates etiam πέλιον ἀντὶ τοῦ περιναίου dixit, vt refert Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Hesychius etiam πηρίνα affert, sed exponens αἰδοῖον. Idem & per η scriptum in prima syllaba reperitur.

Est & περίνεος laquei nomen quem & simplicem nodum veteres dixerunt, de quo apud Oribasium lib. de laqueis.

Περινοστικὸς σφυγμός. circumnuens pulsus. dicitur & ἐπινευστικός: vtroque enim nomine Archigenes eum appellauit. Species est τοῦ μυούρου, de quo vide ἐπινευστικὸς & μύουρος.

Περινεῖ. περικλύζει. περινήχεται. hoc est circuminundat & circumnatat, apud Hippocr. vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περιζῶσαι. ἐν κύκλῳ περιαμόξαι. hoc est circulari-

ter scarificans, apud Hippocrat. vt explicat Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει.

Περίοδος. circuitus. Est morbi ab iisdem in eadē per circulum eodemque ordine reuersio. Hunc in modum Galenus in lib. de morborum temp. definiuit. Sic enim singulis accessionibus recurrit morbus, vt redintegrari innouarique videatur. Is in febribus intermittentibus manifestissimus est, atq; aliis morbis qui similiter post aliquod interuallum repetunt. Continentes perpetuique morbi circuitus nullos habent. Est autē alius breuior, qui cito recurrit, alius plurium horarū vel dierum, alius analogiam seruat, alius non seruat. Est autem analogia temporis ad tempus, moris ad morem collatio, vt si fiat eadē hora, vel tardet, vel anticipet, æqualiter aut inæqualiter, ordinate vel inordinate, mitius vel sæuius. Omnis autem per circulum videtur fieri, vt qui ab vno statu redeat in eundem, atque id perpetuo ad finē vsque morbi obseruetur. Itaque ab horrore qui febrē tertianam inchoat vsque ad alterius accessionis horrorem circuitus vnus est: similiter à rigore febris quartanæ, vsque ad initium alterius rigoris vnus circuitus est. Ergo in circuitu remissio cōtinetur siue perfecta sit, siue imperfecta. Diuiditur enim circuitus in duas partes, παροξυσμὸν & ἄνεσιν, hoc est accessionem & remissionē, quemadmodum Hippocrates distinxit, & Galenus multis in locis explicauit.

Περιόστεος ὑμὴν. dicitur tenuis membrana ossibus circumducta, per quam ossa sentiunt, si quid modo sentiunt. Generale quidem nomen est, habetque pro varietate partium specialia quædam nomina: in cranio enim περικράνιος, in costis ὑπεζωκὼς dicitur.

Περιχολώδεις. dicuntur apud Hippocrat. tenuium humiditatum deiectiones per aluum, quæ vt ἐξέρυθροι dicuntur, si quis diluto aqua cruento ventre aquam excerneret, sic χολώδεις dicuntur, cum quod excernitur, tale apparet qualis aqua est pauca bile mista. Author Galenus comment. 1. in lib. 1. prorrhet.

Περιπνευμονία. est pulmonis inflammatio. Ea autem vel primum & per se oritur, nullo præcedente affectu: vel aliis morbis succedit, vt distillationibus, anginæ, asthmati, pleuritidi. Symptomata eius sunt febris acuta & ardens, spirandi difficultas, grauitas distentioque pectoris, tumor ruborq; faciei, sputum sanguinis floridi. hæc autem sine dolore accidunt, nisi membranæ pariter, quæ cū thorace secundum eius longitudinem connexæ sunt, inflammatæ fuerint, sicut Aretæus lib. 2. cap. 1. τῶν ὀξέων παθῶν explicat, de omnibus peripneumoniæ symptomatis doctissime edisserēs. Ab eo quæ de peripneumonia dixit Aetius omnia mutuatus est. Inter acutissimos morbos numeratur. Sunt autem qui ratione nominis adducti negent peripneumoniam pulmonis esse morbum, sed potius adiacentium & vicinarum pulmoni partium. A quibusdam etiam πνευμονία sine præpositione dicitur. Constat vero omnium veterum testimonio pulmonis esse inflammationem.

Περιπνευμονικὴ φωνή. vox quæ editur in peripneumonia, hoc est aspera vel clangosa, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περιπόδιον. τὴν ἐν κύκλῳ ὑπὸ πόδας οὖσαν καὶ κάτω. hoc est, quæ circulo sub pedibus est, & infra: apud Hippocr. vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περίπτωσις. vocabulum est Empiricorum proprium. Eo autem significabant occasionem quandam fortuitam, ex qua in aliquos morbos & remedia improuiso incidissent. Inde enim species experimenti fiebat per fortuitam occasionem, quam ipsi πεῖραν περιπτωτικὴν appellabant. vide ἐμπειρικήν.

Περίρρεψις. est vitiosa deligatura, apud Hippocr. videlicet cum in dextram vel sinistram partem tota deligatio deuergit & declinat: id quod immodica fasciarum copia sæpe accidit.

Περιρρηδὲς. vtrinq; perfractum, apud Hippocr. vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περισκυφισμός. sectionis genus est in sincipite ad caluariam vsque, vna tribusve lineis, quemadmodum apud Paulum libr. 6. cap. 7. & apud Aetium lib. 7. cap. 93. scriptum est. Adhibetur autem cum multa & in alto posita vasa tenuem & copiosam fluxionem in oculos transmittunt, quæ nullis remediis sisti potuerit. Quæ tamen curandi ratio nunc prorsus exoleuit.

Περισταλτικὴ δύναμις. comprehensiua facultas. Est quæ alimentum attractum arcte complectitur, quo melius concoquatur. Ministra est virtutis retentricis, atque inde concoctricis. Si namque vacuum inter alimētum & ventriculum spatium relinquatur, fluctuationes strepitusque excitabuntur, effluetque necessario alimentum antequam perfecte concoctum fuerit. Porro facultas ea non modo ad ciborum qui in ventriculo continentur concoctionem, sed in omnibus etiā partibus requiritur, in quibus certo quodam tempore aliquid retineri oportet. Aliter enim gestari fœtus ad legitimum vsque pariendi tempus non posset, nisi vterus ipsum arctissime comprehenderet, & vndique complecteretur.

Περιστερεών. crista gallinacea, verbenaca, trixalis, exupera dicitur à Romanis authore Dioscoride. Cuius ille duo facit genera, rectum & supinum: Plinius marem & fœminam. Quidam non distinguunt. Dioscorides secundum genus, quod supinum censet, ἱεροβοτάνην appellat. Primnm genus sic dictum est, quod columbæ in ea masitent, vnde columbaris quoque vocatur. Latinis verbena & verbenaca: à Gallis veruena dicitur. vide ἱεροβοτάνη.

Περιστερεὼν ὕπτιος. appellatur ἡ ἱεροβοτάνη à Dioscoride.

Περίσφαλσις. dicitur ab Hippocrate modus reponendi articuli, sola digitorū coniectione con-

contrectatione que siue ipsius ægri, siue medici. Is facillimus est, & in ea articuli luxatione vsurpatur vbi commissura laxa est, & cauum exiguis labris continetur. Sic enim ægri per seipsos articulum facile restituunt, ipsique digiti vicem vectis præstant. Talis reponendi ratio conuenit articulo humeri cum laxo scapularum osse, quippe qui nullum oblongum processum habeat, neque in capite humeri (ex toto enim rotundum est) neque in labris illius cauitatis in quam recipitur, sicut annotat Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, vbi circumuagationem interpres conuertit.

Περιτόναιον. peritonæum. Est membrana, seu tunica (vtramque enim sortitur appellationem, sed membrana quidem ab essentia, tunica vero ab vsu nuncupatur) totum ventrem infernum continens. Huic enim toti περιτείνεται, hoc est circumtenditur, vnde & nomen habet. Oritur præcipue à ligamentis spondylorum qui sunt ad lumbos, ibique crassissima est, & superne viris, inferne mulieribus crassior & robustior. Omnibus autem ventris inferni partibus tunicam largitur, & eam quidem qua crassior est crassiorem, tanquam apophysim quandam, phrenibus, hepati, folliculo fellis, qua parte non tegitur hepate, lieni, ventriculo, intestinis, vesicæ, vtero, renibus, vreteribus, venæ cauæ & arteriæ magnæ descendentibus & vasis ab vtraque spermaticis. Eadem quoque duplata, epiploon & mesaræon, ramos portæ venæ vtrinque colligans, facit illud dissita, hoc vnita, ambo ex ipsius peritonæi basi orta. Quinetiam parti costarum notharum & musculorum epigastrii præcipue transuersorum, tum carni tum aponeurosi subtenditur. Recipit autem peritonæum à lumborum & partium in processu vicinarum neruis quidem sensum, venis autem alimentum.

Περίσσωμα. excrementum. Dicitur quicquid in corpore superfluum est, siue spiritus, siue humor, siue corpus aliud solidum. Cæterum omne redundat ex corporis nutritione. Nam si quid in alendo corpore nec confectum nec prorsus assimilatum est, id corpori nec adnascitur accrescitve, sed per ipsius laxiora intus spatia errat tanquam superuacaneum, vnde nomen quoque recte à maioribus περίσσωμα est inditum. Sed cum genere triplicia, vti diximus, excrementa habeantur, primum de humoribus dicendum, quorum etiam duæ sunt differentiæ. Nã quod humor copia exuperet, vel quod aliena qualitate præditus sit, excrementitius appellatur: vtrumque enim natura seponit & excernit. Primi generis sunt sanguis menstruus, aut saltem portio eius tenuior & purior, lac, semen, medulla ossium, humor tum spumeus qui in pulmonis carne cõtinetur, tum glutinosus qui in articulis est, & si quæ alia sunt in corpore prorsus benigna, sed quibus in præsens carere corpus possit, vel sunt ad generationem aut fœtus alimoniam comparata. Nam partes omnes, vt demonstrauit Galenus in lib. de facultat. natur. quicquid possunt alimenti sibi assimilant & apponunt quo nutriantur: & ex eo opere duplex recrementum relinquitur, alterũ inutile, alterum vtile & benignum, similis cum parte ipsa naturæ, quod quidem à multitudine & copia habet originem, cæterum tanquam familiare seruatur. Quod vero alendo corpori inutile est nec benignum, aliud naturale, aliud præter naturam est. Naturale rursum aliud vtile, aliud inutile prorsus est. Vtile dicitur cuius aliquis in corpore vsus est, vt bilis flauæ in sua vesicula, & atræ in liene, & eius excrementi ex quo pili & vngues oriuntur: inutile contra quod corpori nullo modo inseruit, vt stercus, vrina, sudor. Quod vero præter naturam est, id præter naturæ leges nascitur, nullumque corpori vsum præstat, sed vehementer officit, morbosque creat. Huius generis sunt permultæ bilis species de quibus suo loco dicetur, & quicumque humor in corpore computruit, vel naturæ modum excessit. Cuius quidem excessus quoniam varia & multiplex ratio est, ideo plurimæ sunt huiusmodi excrementorum differentiæ, quarum aliæ à colore, aliæ à consistentia, aliæ à qualitatum temperie, aliæ à gustu, aliæ ab effectis nomen habent. Inde flaua, nigra, alba, aquosa, tenuia, crassa, calida, frigida, humida, vitrea, nitrosa, salsa, acida, nidorosa, acria, exedentia, putrefacientia appellantur. Hi quidem excrementitii humores sunt. Datur vero & excrementi nomen spiritui vaporoso & fuliginoso qui conspectum præ tenuitate effugit, & perflatu sensum latente transpirat. Id enim tertiæ concoctionis excrementum à Galeno dicitur. Sed & solida quędam corpora inter excrementa reputantur, vt calculi, arenulæ, lumbrici, & si quæ præterea eius generis in corpore continentur.

Περιφίμωσις. vitium est τῇ φιμώσει contrarium, cum videlicet ea quę meatus naturales concludunt, ita diducta sunt, vt reduci nequeat. Proprie tamen dicitur de præputio ita retrorsum adducto, vt glandem rursus tegere nequeat. vide φίμωσις.

Περίχλωρον. vsurpatur dictio hæc in Prorrhet. duorumque alterum significat, vt ait Galen. vel excrementum bile aspersum & circumfusum, quod proprie περίχλωρον, hoc est in ambitu & superficie coloratum, dicitur, vel abunde biliosum. Neque enim περιχολώτερον aliter intelligi potest.

Περκνὸν. nigricans & liuescens, apud Hippocratem, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Supra πελιδνὸν siue (vt quidam codices habent) πελιδνὸν, eodem significatu.

Περίψυξις. refrigeratio. Dicitur in febribus frigus id quod horrorem præcedit.

Περόνη. sura. fibula à quibusdam. Est alterum os tibiæ exterius & tenuius. Alterum enim quod crassissimum est & interiori in parte situm, κνήμη Græcis, eodem cum tota parte nomine, Latinis tibia appellatur. Est autem ἡ περόνη supra breuior paulo, vt quæ genu ipsum nõ contingat, infra vero longior multo quam tibia: habet autem & supra & infra epiphysim, quarum superiore iungitur cum osse tibiæ membranoso ligamento, inferiore vero prominente & gibba malleolũ externum constituit, sicut tibia epiphysi simili internum. vide κνήμη. Scribit autem Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις apud Hippocr. τὴν περόνην diuersa significare: aliquãdo quidem os totum membri, aliquando vero ipsius ossis epiphysim, interdum autem eius protuberantiam, quæ non aliud est quam malleolus.

Περσεφόνιον. sic dictum à quibusdam fuisse τὸ περιστερεῶνα, Dioscor. author est.

Περσικὸν μῆλον. pomorum species est: quod maturum tam stomacho quam ventri vtile habetur. acerbum aluum cohibet, sed siccum vehementius. Decoctum è siccis, alui stomachique fluxiones sistit. Idem ῥοδάκινον alio nomine appellatur.

Περυσιὰς οἶνος. ὁ περυσινὸς οἶνος. vinum annotinum, siue superioris anni vinum, sic tãquam περυσίας dictum apud Hippocr. quemadmodum & αὐτοέτην appellat τὸν αὐτοετίην, hoc est eiusdem anni, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πεσσὸς, pessus. pessarium. Est, vt ait Paulus lib. 3. lana concerpta, & ad digiti figuram rotunda facta, in qua pharmaca excipiuntur & continentur. Verumtamen non ex lana sola, sed ex panno etiam aut bombace aut linamentis, primum demersis in medicamentum curationi conducens, deinde inuolutis serico filoque appensis parantur. Fiunt & ex gummi, & resinis, & cera, aliisque liquoribus ad talem formam redactis. Conuenit id genus medicamenti præsertim vtero, estque ad multa vtile. Verum de vsu & differẽtiis pessorum idem Paulus libr. 7. cap. 24. abunde tradit. Vt autem ex Antyllo refert Oribasius, tres sunt pessorum differentiæ: Alii namque molliunt, alii adstringunt, alii aperiunt. Mollientibus ad vteri inflammationes, exulcerationes, perfrictiones, strangulatus, auersiones & inflationes vtimur. fiunt autem ex cera Tyrrhenica, cyprino, susino, pinguedine anseris & gallinæ, butyro insulso, resina deusta, medulla ceruina, fœnogræco & similibus. Aperientes vtiles sunt cum purgationem suppressam prouocare volumus, aut conniuentem compressamque vuluam emendare: hique ex melle, artemisia, dictamno, brassica, dulcis radicis succo, ruta & scammonea. Adstringentium vsus contrarius est aperientibus. nam fluorem muliebrẽ cohibent, & vterum suspensum contrahunt, & prolapsum reprimunt.

Πελιόν. nigricantia in oculo Iulius Pollux interpretatur.

Πεταλώδες οὖρον. foliosa vrina. dicitur ea in qua foliis similia siue squamis aut laminis subsident: dicuntur autem πέταλα, inquit Actuarius, quę & longitudinem & latitudinẽ habent, non etiam euidentem profunditatem. Eodem etiam, ait ille, donata sunt nomine instrumenta quædam ad lanificia comparata. Quinetiam lapis quidam πεταλίτης dicitur quasi εἰς πέταλα, hoc est in laminas, solutus. Ex quibus omnibus τὴν πεταλώδη ὑπόστασιν, siue quæ subsident in vrinis foliis similia, cõsiderare oportet. Fit autem eiusmodi, vesica resoluta & erosa, vt author est Galen. comment. aphor. 76. lib. 4. vide ὑπόστασις.

Πετασίτης. petasites. herba est cuius pediculus cubito maior est, crassitudine pollicis. à quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. tertio ordine desiccat.

Πέτρα ἀσία. petra Asia, in qua lapis Asius prouenit, cui tametsi illa vim habeat similem, actionis tamen vehementia inferior est. vide ἄσιος.

Πετραῖοι ἰχθύες. saxatiles pisces. Hi dicuntur qui non in lęuibus aut arenosis aut terreis littoribus, sed in petrosis promõtoriis, & vbi saxa sunt, delitescunt & pariunt. Alimentum autem quod ex iis sumitur, nõ modo ad coquendum est facile, sed hominũ etiam corporibus saluberrimum, vt quod sanguinem medium cõsistentia generet: hoc est neque admodum tenuem, neque aquosum, neque vehementer crassum. Sunt præterea ad detergendum optimi, bonique succi, neque glutinosi, quos etiam febricitantibus offerendos esse Galenus consulit. Numerantur autem hi à Galeno lib. de alimentorum facult. 3. scarus, merula, turdus, iulia, fuca, perca.

Πετρέλαιον. petroleum. dicitur à quibusdam bitumen liquidũ, quod effluat è saxis, vel quod eo ad lucernarum lumina olei vice antiqui vterentur. Scribit Platearius fieri cum pinguedo terræ & aquę actione caloris in igneas partes conuertitur, & inueniri super lapides, quia per eos resudet, & ex eis, & supra muros inueniri, sed nigri coloris, postea vero per excoctionẽ fieri album. dicitur igneam habere vim dissoluendi, attrahendi, & consumendi. vide ἄσφαλτος.

Πετροσέλινον. species apii præruptis in locis nascentis semine ammeos, sed olente magis, gustu acri & odorato. Hortensi longe maius est. Macedonicum cognominatur, quoniam in Macedonia frequens optimumque nascitur. Eius semen calidum siccumque est tertio excessu. incidit, vrinas mouet & menses, flatus valenter discutit.

Πετροφυές. sic dicitur τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, quod in petris nascatur.

Πευκέδανον. planta est caulem emittens tenuem, gracilem, fœniculo similem. comam habet statim ab terra foliosam spissamque, florem lute-

luteum, radicem nigram, crassam, plenam, graui odore, succosam, ex qua tenera cultello concisa profluit succus admodum excalfaciens, digerens, attenuans, maximi in medicina vsus, si verus haberetur.

πολιδάιον etiam dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, hoc est cucumis anguinus, sicut habetur apud Dioscoridem.

Πέψις. coctio. concoctio. Est alteratio nutrientis in propriam qualitatem eius quod nutritur. Alterationem esse multis in locis Galenus docuit, sed non eam quidem quæ fiat per qualitatis depositionem & mutationem in contrariam qualitatem, eodem manente subiecto, sed specificam, quæ proprie & primum ab eo dicitur alteratio. Ea fit cum ex specie alia species inducitur, vt cum ex pane, carnibus, vino, sanguis, pituita, bilis tum flaua, tum atra, atque ex his postea adeps, os, neruus, caro, arteria, vena generantur, nutriuntur & augentur. Siquidem dum in ventre venisque nutrimentum concoquitur, easque mutationes perpetitur, tota sua substantia alteratur, veteremque naturã exuit, in aliam transiens speciem. Concoctio igitur alteratio est, non in omnem, sed in propriam corporis nutriendi qualitatem, quæ quidem cibo induci non potest, nisi in aliam speciem verso, quæ proxime ad nutriti substantiam accedat. Non est enim ea quæ cibo inducitur qualitas elementaris, calor scilicet aut frigiditas, sed essentialis potius & substantifica. Itaque si concoctio nutritionis gratia fit, eaque perficitur appositione similis substantiæ, necesse est cibum qui concoquitur, aliam substantiæ speciem induere, & in aliud mutari. Quare quot sunt coctiones, totidem substantiæ mutationes fieri necesse est, antequam in propriam cuiusque, à quo mutatur, qualitatem alterari possit. Ac in ventriculo quidem chylus, quem succum, vel, si placet, cremorem interpretere, in iecinore & venis sanguis, in solidis ipsis partibus ceu ros efficitur. Tot enim concoctiones à medicis in animalium corpore statuuntur. Sed primum dicendum de prima, quæ fit in ventriculo. Quæ si communem concoctionis rationem habet, necesse est in ventriculo cibum cõuersum in chylum propriam ventriculi qualitatem induere. Quo in opere duo concurrunt, chylus & propria qualitas, quorum hæc veram concoctionis ventriculi rationem substantiamque perficit, ille vero non perficit quidem, ex ijs tamen est quæ necessario concoctionis substantiam consequuntur. Neque enim cibi in chylum cõuersio proprius est concoctionis ventriculi terminus, quod oporteret statim post eius generationem πυλωρὸν aperiri, statimque ipsum à ventriculo in venas transire, cum tamen ijs qui imbecilli sunt, diutissime hic innatet, & fluctuationes cum sonitu, dum moratur, excitet, neque exeat, nisi vi facta ventriculo, præsertim cum foris etiam speciem eiusmodi cremoris efficere liceat. Sed verus huius concoctionis terminus est propria ventriculi qualitas in eiusmodi cremorem impressa. Ac donec quidem chylus eam qualitatis similitudinem adeptus fuerit, cõcoqui dicitur: vbi vero parti nutriendæ apponi cœpit, iam non coqui, sed alere ipsaque actio nutritio appellatur: sine enim à se inuicem concoctio nutritioque differunt, quod hæc mutatio fit cibi in nutriti substantiam, illa vero in solam qualitatem. Est autem ea quæ in ventriculo fit concoctio, actio ipsius ventriculi propria, non oris ipsius, quod appetit quidem cibos, sed non concoquit. Eius causa, vt & omnium operum naturalium, est proprius & innatus calor ventriculi, quem magis indicibili quadam proprietate, quam ardore & vehementia definire conuenit. Hic cum calidus sit & humidus iccirco veteres concoctionem elixationem propter similitudinem dixerunt. Talis quidem fuit Hippocratis & Aristotelis sententia, hoc inter cætera argumento firmata, quod concoctio per somnum quam quietem efficacius fiat. Vt enim scribit Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, euidenter vigilans calidior exterius, interius autem frigidior, dormiens è contrario. At vero Erasistratus contritione & molitura, & amplexu ventriculi & ascititij spiritus proprietate: Empedocles autem putrefactione (cuius opinionem plærique veterum sequuti, σαπρὰ vocauerunt, quę postea ἄπεπτα dicta sunt) quod alimenta in ventriculo saporis odorisque gratiam amittant, ciborum concoctiones fieri crediderunt. Cum autem calor ipse natiuus concoquendi principium sit, causę tamen aliæ plæræque ad concoctionem concurrunt, vel per quas melius ipsa concoctio perficitur, vel sine quibus absolui nõ potest. Nam & cibos in ore mandi oportet, in quo principium huius concoctionis quidam posuerunt, & in ventriculo retineri necesse est, & ventrem eos prorsus complecti ac vndique constringere, vt nullum vacuum relinquat locum. Alioqui vel exit cibus priusquam possit cõcoqui, vel fluctuantis humoris sonitus velut ex vacuo eduntur atque exaudiuntur, ipseq; ventriculus premitur pariter & grauatur. Est autem hic complexus tanti momenti, vt nec in vtero, nec ventre, nec vesica vtrauis, nec ea quæ bilem excipit, nec altera, vacuum locum sit inuenire, sed siue parum sit, quod in his continetur, siue multum, pleni eorum sinus apparent, tunicis ipsis semper ea quæ cõtinent, arcte cõplectentibus, modo scilicet naturaliter animal se habeat. Eadẽ & in secunda coctione ratio est, quæ in venis mesenterii & in iecinore perficitur. Id enim attractũ chylum arcte similiter comprehendit, nec nisi concoctum dimittit. Huius quidem concoctionis materia chylus est, finis vero & terminus impressa chylo propria iecinoris qualitas, quo in opere chyli specie mutati, & in san-

guinem transire necessarium est, ipsum autem concoquendi instrumentum iecur. Sic & in tertia concoctione sanguis pro materia habetur, qui deinde sanguinis forma exutus speciem roris accipit, & in propriam solidarum partium, quibus alimento est, qualitatem mutatur. Sunt enim solidæ partes huius tertiæ concoctionis instrumenta. Vt autem illę multæ sunt, sic etiam multiplices huius concoctionis differentię existunt. Pars enim vnaquæque sibi sanguinem concoquit suo modo: aliter quidem neruus, aliter os, aliter arteria. Hunc quidem in modũ se habet triplex ea ciborum concoctio, quã in corporibus animalium fieri veteres prodiderunt: in quarum posterioribus eadem ferè omnia, quę de priore dicta sunt, vsurpare conueniet. His omnibus scopus vnus ꝓpositus est, ita alterare alimentum, vt postea in corporis substantiam facile verti possit. Qua in re, si quid inest alimento quod assimilari non potest, id calor natiuus tanquam inutile & alienum separat atque expellit. Sic fit, vt singularũ coctionum propria sint excremẽta, quemadmodum Gal. lib. 1. sanit. tuendæ demonstrauit. Sic quidẽ in sano homine & secundum naturam se habente cõcoctio peragitur. Cæterum ab ea non longe diuersa est vitiosi humoris, quæ per morbos suscipitur à natura, concoctio. Habent enim inter se permulta communia. Vtramque calor natiuus molitur solidis partib. insitus, in vtraque eædem illæ partes materiam quæ coquitur, contendunt in propriam qualitatem commutare alterareque. Sed eum quidem finem in alimento concoquendo natura assequitur, in morbifico autem humore consequi non potest. Quod enim putridus atque à natura prorsus alienus humor est, fieri non potest vt propriam corporis nostri qualitatem recipiat. Itaque quamuis natura circa eius coctionem alterationemque versetur, idem ex eo quod ex optimo alimento consequi cupiens (nemo enim naturales facultates ratione gubernari administrarique, vt opinor, contenderit) eo tamen fine frustratur propter materiæ peruersitatem, quæ nunquam ita mitificari potest, vt propriam corporis nostri qualitatem admittat, deindeque nutriat. Attamen si modo morbus salubris futurus est, eam quadamtenus à solidis partibus, quarum proprium munus est concoctio, alterari necesse est & mitiorem reddi. Id quod concoqui vocauit Hippocrates, id est, à natura quocũque modo euinci. Tunc enim concoctionis nomen in suo vniuersaliore significato accipimus. Est autem id vniuersalius, inquit Galenus, cum natura causis fortior fuerit, permutaueritque eas suo robore. Sunt autem huius euictionis permutationisque variæ differentiæ. Nam & crassa dum extenuantur, aut tenuia incrassantur, aut lenta inciduntur, aut putria in pus vertuntur, à natura vinci & concoqui dicuntur, concoctione scilicet, vt ait Galenus, omnem ad mediocre temperamentum adductionem significante. Sic enim vitiosi humores quandam tum substantiæ, tum qualitatis moderationem adipiscuntur. Hanc autem consequuti facile postea extra corpus pellũtur à facultate expultrice, quę nunquam nisi peracta concoctione, salubriter munere suo fungi potest. Alias enim omnis excretio symptomatica censeri debet, non aliter quam cruda lientericorum deiectio. Hunc quidem in modũm de coctione se res habet. Quod autem ad nominis rationem attinet, Aristoteles πέψεως nomen commune facit πεπάνσει, ὀπτήσει & ἑψήσει. Tres enim has species τῆς πέψεως constituit. πέπανσιν siue πεπασμὸν appellat coctionem eam quæ fit à calore interno, de qua superiora omnia dicta sunt, & cui πέψεως potius quam πεπάνσεως nomen dedimus, Hippocratem & medicos omnes sequuti: ὄπτησιν vero & ἕψησιν, eam quæ fit ab externo. At vero alii πέψιν vocant, vt scribit Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, deductionem quandam eius quod coquitur in coquentis substantiam, quæ in sanis fiat, & ex qua paucissimum supersit semicoctum: πεπασμὸν autem veluti coctionem quandam & maturationem humoris morbifici, in qua quod assimilatur paucum est, quod autem semicoctũ & superfluum relinquitur, multum. Galenus tamen passim concoctionem quæ in morbis fit πέψιν indifferenter appellat. vide ὠμόν.

Πηγαί. dicuntur à quibusdam oculorum anguli maiores, qui sunt ad nares, quos etiam alio nomine ῥαντῆρας appellant.

Πηγανηρὸν. emplastrum rutaceum, quod triplex reperio: vnum apud Paulum lib. 7. alterum apud Aetium libr. 15. contractos manuum articulos magnopere emolliens: tertium similiter apud Aetium, ad scabras fistulas conueniens.

Πηκτόν. concretile. Est passiua qualitas secundi generis, de numero earum quæ secundum naturalem potentiam vel impotentiam dicuntur: significat autem id quod condensari atque indurari potest. Duobus autem id contingit modis, calore & frigore: illo quidem desiccante humorem, hoc vero calorem expellente. Itaque alia humoris absentia, alia vero caloris concrescunt: aquea quidem caloris, vt glacies, cera, sæuum: terrea vero humoris, vt sal, nitrum, lutum. vide πῆξις.

Πηκτὴ siue

Πηκτὸν γάλα. est lac cõcretum per coagulum admisto melle. de quo vide in dictione γάλα.

Πηλάριον. est species collyriorum τῶν μονοημέρων, sic dictum, vt arbitror, ἀπὸ τοῦ πηλοῦ, quasi cœnosum siue lutosum, & idem quod τρυγῶδες. Ex ipsa compositionis forma nomen inditum. Nam cum plerasque τῶν πηλαρίων differentias Aetius describat, omnes se habent in fæcis modũ propter acaciæ succum, quo quæ constant collyria μονοήμερα, ea Galenus

τρυγώδη

πηλοσφάδη nuncupari scribit, lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, περὶ ὀφθαλμίας.

Πηλοπλαστικὴ κονία ἡ

Πηλοπλαστικὸν ὕδωρ. ab omnibus fere interpretibus male vertitur: alius lixiniam figuli aquã, alius cum luto suo lixiniam, alius aquam lutariam reddidit, alius se plane nescire quid esset professus est. Nec immerito quidem, quod non animaduerterint per ἐπιλοπηπικὸν scribendum esse: quod quid significet, vide suo loco.

Πῆξις. coagulatio, concretio. Est diffluentis humidi determinatio. fit exiccatione, quod ꝑprium sit sicci terminari atque definiri. Inducitur autem siccitas vel sicco corpore superinducto, vel summotâ quæ inerat, humiditatis redundantia. Cuius summouendæ ratio etiam duplex est, scilicet per compressionem humiditatis à terrestribus partibus siccioribus factam, sed adhuc tamen in corpore latentis & contentæ, vel per resolutionem. Causæ vero coagulationis seu concretionis sunt tum calidum, tum frigidum. Calidum quidẽ tam per se quam per accidens; frigidum vero non nisi per accidens, sicut Aristot. lib. 4. meteor. demonstrauit.

Πηνίον. ὁ περίναιος. apud Hippocr. interdum etiam ἡ ἕδρα, apud eundem lib. περὶ αἱμοῤῥοΐδων καὶ συρίγγων, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. Apud Etymol. & Suidam oxytonως est πηνίον: quorum ille dicit esse ὄρχιν, hic αἰδοῖον.

Πηρίτις νάρδος. dicitur à Galeno nardus montana eadem prorsus ratione, qua etiam θυλακῖτις appellatur, ob id videlicet quod è Syria atque Cilicia θυλάκοις καὶ πήραις, hoc est sacculis & peris, in Græciam deportaretur. vide νάρδος.

Πῆχυς. cubitus. duo significat apud Hippocratem. Hic enim aliquando vocauit eam partem totam, quæ inter manum & cubiti articulum est, interdum cubitum id os quod è duobus ossibus longius est & grandius. πῆχυς enim gemino osse constat, quorum alterum κερκὶς, id est radius, alterum πῆχυς eodẽ cum tota parte nomine appellatur. sicut κνήμη & totam partem, & partis totius portionem significat, vt annotat Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Subest autem cubitus radio, habetque duas apophyses acutas, κορώνας ob id dictas, quarum anterior est minor, altera maior. Inter has autem cauitas est, σιγμοειδὴς siue σιγματοειδὴς dicta, similis C Græcorum literæ, vti asperæ arteriæ bronchia, in quam orbita trochleæ similis, inter duos condylos sita, brachio inseritur. Huius autem ossis, quod cubitũ speciatim nominant, finis vterque validis ligamentis radio colligatur. Media autem amborum inter se omnino dehiscunt. Vtrinque autem os iuxta carpum epiphysim foris gibbam, intus cauam habet, cubitus quidem minimo digito, radius autem maximo respõdentem, in quam cauitatem carpus immittitur & diarthrosi inarticulatur. Inest præterea cubito ex abundantia quadam apophysis dicta στυλοειδὴς, siue σηλοειδὴς, à styli vel columnæ figura, ipsa etiam carpo per diarthrosim inarticulata, motus carpi obliquos dirigẽs ac firmans, tum ligamentis, tum etiam occursu ossis carpi ipsam parua cauitate excipientis. vide χείρ.

Est & πῆχυς mensuræ nomen, qua rerum interualla dimetimur. Est autem extensio à cubitu vsq; ad summum medium digitum, pedis vnius & dimidii, vt scribunt Suidas, Hesychius & Pollux. Est igitur mensura digitorum quatuor & viginti. Latini cubitum etiam vocant. Ab eo deriuantur πηχυαῖος, ἡμιπηχυαῖος, δίπηχυς, τρίπηχυς, ἑξάπηχυς, quæ sæpe apud authores occurrunt.

Πηγανηξάρις. sic à quibusdam dictum est elleborum album, vt habetur apud Dioscor.

Πίεσμα. retrimentum cuiuscunque rei post expressionem relictum. dicitur & ἐκπίεσμα & ἀπόθλιμμα. Plærique tamen non retrimenta tantum à succo expresso reliqua, sed ipsum etiam succum aliquando significari contendunt. Dicitur ἀπὸ τοῦ πιέζειν, quod premere significat.

Πίεστρον. instrumentum chirurgicum, apud Hippocratem, quod & ἐμβρυοθλάστης à fœtu rumpendo appellatur. refert Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πιθῖτις. dicitur genus papaueris syluestre, quod aliqui etiam rhœada appellant. vide in dictione Papauer.

Πικέριον. βούτυρον. apud Hippocr. vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πικρὰ. medicamenti nomen est ex aloe compositi, quod quamuis duobus nominibus ἱερὰ πικρὰ dicatur, absolute tamen tempore Galeni πικρὰ, propter insignem amaritudinem, dictum est. vide ἱερά.

Πικρὶς. dicitur à quibusdam τὸ ἀνδρόσακες, vt habetur apud Dioscoridem. vel, eodem etiam authore, syluestris seris, quæ & cichorium appellatur.

Πικρὸν. amarum. Id dicitur quod vehementer exterget, simulque linguam moleste exasperat. Quicquid autem tale est, terrestre prorsus est & siccum, sed subtile & caloris excessu extenuatum atque elaboratum, & consistentia omnino cineri simile, eaque in re salso admodum propinquum & affine. Sunt enim ambo terrena & calida, in eo tamen non obscure dissidentia, quod salsum, veluti & adstringens, multo crassioris substantiæ sit, amarum vero tenuioris. Quod autem amara terrena sint & sicca, hinc licet colligere, quod ex dulcibus excalfactis supra modum amara fiant, appareantque protinus cõsistentia sicciore quam dulcia. Cum enim à dulcibus humor semper defluat & absumatur in vaporem à calore resolutus, necesse est reliquum terrenius sicciusque effici. Siquidem dulcedo calido atque humido constat, habetque temperiem nostræ simillimam. Itaque quod è dulci superassato prouenit, perinde vt calx cinisque calidum & siccum necessario efficitur. Neque

enim aerea, neque tenuis, neque aquea potest esse eius consistentia, sed terrena prorsus & superassata. Ideo amara omnium minime putrescũt, nec vermes aut alia eiusmodi animalia procreant, qualia in reliquis putrescentibus proueniunt. Siccitatem autem eam inducit calor mediocriter excedens, nõ tantus quidem vt vrat & acre efficiat, sed superans dulcedinem & eius humiditatem resiccans. Fiunt igitur amara vi caloris, partim proprii & insiti, quomodo mel vetustate amarescit, partim externi & aduẽtitii, vt cum igni vel soli diutius exponitur. Sed cum ampla sit caloris latitudo, immodic⁹ acria, moderatus dulcia, medius amara efficit. Verum is quoque in singulis suos habet terminos: siquidẽ tantus calor vt abstergere possit, nec quicquam vltra moliri, amara reddit: qui vero intensior est, adeo vt exurat, acria: at moderatus, qui nihil horum agit, sed nutrire modo potest, dulcia generat. Itaque veluti amara tenuiora & calidiora sunt non modo adstringentibus sed & dulcibus, ita acribus crassiora sunt minusque calida. Verumtamen quicquid amarum est, idem etiam acre dici potest, siquidem amara mordicant, sed minus quam absolute acria. Ergo cum amara eiusmodi temperie sint, patet ea vim habere incidendi, extenuandi, abstergendi, expurgandi, siccandi & calefaciendi, hactenus tamen vt non vrant, & proinde menses mouendi, atque educendi pus è pectore & pulmone, & comitiali quoque morbo conferre. Verum præcipue obstructiones iecinoris & lienis expediunt, sed per se omnifariam stomacho infesta sunt, & omnibus prope animantibus nedum hominibus ad edendum nutriendumque inepta. Hæc quidem de simpliciter & exacte amaris dicta sunt, hoc est, de ijs quæ nulla alia sensu notabili qualitate participãt. Nam plæraque dissimilibus vel contrariis etiam partibus constant, vt absinthium partium amaris, partim adstringentibus, & lactuca vetus partim amaris, partim etiam frigidis atque humidis.

Πικρότης. amaritudo. Est sapor moleste linguam exasperans, in substantia sicca, terrestri, subtili & extergente, à caloris excessu proueniens. Succedit dulcedini, extenuata vi caloris humiditate & resoluta, quo fit vt amara calidiora simul & tenuiora temperie sint quam dulcia, sicut paulo ante dictum est.

Πικρόχολοι. dicuntur ab Hippocrate qui amaro humore, qualis est flaua bilis, redundant, quasi amaræ bilis homines. Colligitur autem humor ille aliquando toto corpore, aliquando superiore corporis parte, vt Paulo rhetori, sicut Galenus narrat: quandoque vero inferiore, vt Eudemo philosopho. Itaque pro locorum in quibus ille regurgitat varietate, πικρόχολοι τὴν ὅλην ἕξιν, ἢ τὰ ἄνω, ἢ τὰ κάτω, hoc est picrocholi toto habitu, aut supernis partibus aut inferioribus, ab Hippocrate appellantur.

Πικρόχολος χυμὸς. est pallida & amara bilis, vt exponit Galen. comment. 3. εἰς τὸ προῤῥητικὸν: siue pallida & flaua bilis. vt ait lib. 2. τῶν κατὰ τόπους, de his loquens qui ex stomacho caput dolent. nam qui vere πικρόχολος humor est, eum χολὴν simpliciter dictum fuisse ab antiquis, idem annotauit comment. in aphor. 32. lib. 7. Itaque πικρόχολος χυμὸς non aliud est quam ἡ χολὴ, id est bilis, à qua homines πικρόχολοι appellantur.

Πιλοποιητικὴ κονία. est lixiuium quo οἱ πιλοποιοὶ vtuntur cogendis parandisque lanis. Est enim πῖλος, τὸ ἐξ ἐρίου πηκτὸν ἔνδυμα, hoc est indumentum è lana compactum, siue in subuculæ modum induatur, siue pro calceo pedibus aptetur caloris causa, siue eo vt pileo caput contegatur, siue aliis vsibus inseruiat. Est enim πιλεῖν siue πιλοῦν lanas cogere & compingere. vnde πίλημα deductum est, quod significat lanam coactam, cuiusmodi apud Gallos feltrum est, & omnis generis indumenta ex lana confecta. Inde etiam πιλητὰ κτήματα, id est lanæ coactæ, quas iurisconsulti coactilia appellant, à quibus οἱ πιλοποιοὶ, Latini coactiliarii dici possunt. Cæterum eo in opere lanas aqua abluere oportet. quæ cum οἰσυπηραὶ, id est succidæ, sint, nõ est dubium quin aliquam vim medicamentosam in aqua relinquant. Nam vt aqua quæ per cinerem aut calcem colata est, vim aliquam inde accipit, ita ea qua lanæ succidæ abluuntur: ex quo perinde atque illæ inter κονίας, id est lixiuiorum, genera censetur. Est autem prædita facultate digerendi atque incidendi, præsertim si additum est acetum, quod cogendis lanis quondam misceri solitum Plinius scripsit libr. 8. cap. 48. vbi de lanarum generibus disserit. Proinde strenuum est lactis coagulati remedium, vt habetur libr. 6. apud Dioscoridem: nec temere Galenus libr. 6. methodi medendi, ab ea petiuit remedium ad neruum punctum in penuria alterius medicamenti, cum ægro forte vicinum πιλοποιὸν vidisset. Sic enim legendum est per ι, non vt Linacer πηλοποιὸν, quem figulum male videtur interpretari. Nam quamuis πηλὸς lutum significet, nemo tamen Græcorum eum qui ex luto aliquid fingit, πηλοποιὸν, sed vel κεραμέα vel κοροπλάθον, appellauit. Neque enim lutum ipsum fingitur, sed ex eo alia fiunt ab artifice. Quod tamen mirum est à nullo Græcorum medicorum interprete animaduersum fuisse, quod vbique apud Dioscoridem, Galenum & reliquos per η scriptum legeretur. Ac quamuis magna pars medicorum eam in lixiuiorum genere annumerent, κονίαν πιλοποιητικὴν vel πιλοποιϊκὴν appellantes, à multis tamen ὕδωρ πιλοποιητικὸν, vel πιλοποιϊκὸν, vel τῶν πιλοποιῶν vocari reperies: ab Aetio vero στακτὴν τῶν πιλοποιείων, nulla prorsus ipsius rei differentia.

Πιμελὴ. adeps. pinguedo. est pars corporis similaris, & quoad sensum simplicissima, humida & exanguis, à frigiditate partium neruo-

sarum ex aerea & pinguiore sanguinis substantia per vasorum tunicas exudante, concrescens, & cuti ad internam eius membranam subnascens. Hic quamuis ex sanguine factus sit, exanguis tamen est & frigidus, vt qui ex habitus frigiditate gignatur. Eũ humidiorem esse cerebro Galen. demonstrauit in lib. de temperamentis, eiusque generationis modum declarauit, scribẽs adipem calfactum liquari, cæterorum humidorum à frigore coagulatorum ritu. Cerebrum autem calfactum minime liquari, eoque adipe minus esse humidum, etiamsi adeps specie aridior esse videatur. Adipi namque cõcretio contingit, propterea quod membranis adiacet. Crasso namque oleo est similis, eoque cõgelatur vbi cum frigidis & exanguibus particulis coniungitur. At neque circa iecur, neque circa arterias venasve aut cor, sed neque circa aliam præcalidam particulam coire potest, proindeque frigidioris naturæ & vitæ magis desidiosæ nota est. Affusus est autem membranosis & reliquis siccis particulis, vt eas ipsas pingui natiuo humectet, quæ celeriter in diuturnis inediis ac vehementibus exercitationibus & caloribus immodicis exiccãtur atque indurescũt, vt docet Gal. lib. 16. de vsu partium. Differt ἀπὸ τῆ στέατος (quod sæuum siue sæbum Latini interpretantur) quod, vt ait Galen. sæuum crassius ac durius sit, ac propterea in animalibus totam naturam sicciorem magisque terrestrem habentibus proueniat, velut adeps humidioribus: quodque sæuum nec facile funditur liquescitve, & fusum celerrime iterum coit & conglaciatur, adeps contra ab igne liquescit celeriter, nec facile vbi eliquata fuerit, rursum cogitur: vel, vt ait Aristoteles lib. 3. de natura animalium, quod sæuum fragile vsquequaque sit, & cum refrixit concrescat, adeps liquidus sit, minimeque aptus durari, quodque locis etiam discrepet: adeps enim inter carnem cutemque solet consistere, sæuum in fine carnis semper est. Verum sæpe hæc duo vocabula apud authores confunduntur, qui indifferenter vnum pro altero vsurpant.

Πῖνον. vinum hordeaceum, vt scribit Arist. quo qui inebriantur, non in omnem partem, vt cæteri, corruunt, sed proni tantum aut supini. Paulus autem vinum quod ex sordibus vellerum elutis conficitur, πῖνον vocari putat. πίνος enim sordem significat.

Πιπίσκειν. Hippocr. dicere solet quod cęteri ποτίζειν, bibendum dare, seu in potu præbere. vt περὶ διαίτης ὀξέων initio, ὀρρὸν καὶ γάλα πιπίσκειν. At πιππίζειν, pipire est: vt πίππαι, pipiones, auium pulli.

Πίσσα. pix. Nihil aliud est quam fluxus combustæ in tęda sua resinæ. Quod enim ex viuentibus plantis destillat, resinæ nomine donatur. Idem vero incensa in furnis eadem materia, picis appellatione fluit, & canaliculis quibusdam circa pyram compositis excipitur. De pinu fere omnis est, vt Theophrastus inquit, quanquam in Syria terebinthi quoque picem ferant: è picea quoque, cedro, palma, abiete, strobilo colligitur. Quæ prima diffluit, simplex & liquida tantum est. quæ postrema venit, siccior paulo est, sed quæ tamen liquidæ nomen adhuc retineat. Sicca enim pix fit, alterutra earum iterum decocta, ideoque à quibusdam παλίμπισσα nuncupatur. Vt autem liquida & sicca compage differunt, sic etiam facultatibus. Sicca in secundo ordine desiccat, minusque quam liquida calefacit. & habent quidem ambæ quod purget, maturet, discutiat, & acre sit, ad omnia tamẽ liquida efficacior est, sicca autem glutinandis vulneribus aptior. Sed cum plures fuerint apud antiquos picis differentiæ, βρυτίαν, hoc est Brutiam, supra cæteras in medicina commendauit Galen. liquidam præsertim, vt quæ pinguissima resinosissimaq; esset: quanquam etiam βρυτία ξηρᾷ vsus sit Andromachus ad splenicos, vt refert Galen. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους. Eam à Brutijs dictam fuisse constat, qui olim eum Italiæ tractum incolebant, qui nunc Calabria dicitur.

Πίσσα. dicitur à quibusdam ἡ κόνυζα, vt habetur apud Dioscoridem. Ratio est à glutinoso eius lentore, quod, vt ait Plinius, trita mellis odorem habeat, digitis tactu eius cohærentibus.

Πισσάνθος. picis flos. Id dicitur, inquit Galenus libr. 2. de simplic. medic. facult. quod oleosum in pice liquida superne fluitat. id autem est, vt idem ait, multo tenuiorum quam pix ipsa partium, siue eius cõpagem, siue etiam facultatem spectemus. Paulus lib. 3. cap. 74. idem videtur τῆς ὀρροπίσσης nomine intelligere. Scribonius cap. 40. ait, Picis florem, quod πισσέλαιον appellant: quamuis Galenus eo loco πισσάνθος & πισσέλαιον plurimum inter se differre scribat.

Πισσάσφαλτος. bituminis genus est quod Epiri ad Apolloniam gignitur: vbi Cerauniis montibus deuolutum, impetu fluminis rapitur, æstuque in littus expuitur, & cogitur in glebas. Sic autem dictum est, vel quod naturaliter pix mista sit bitumini, vt scribit Plinius, vel quod vtrumque oleat, vt Dioscor. tradit. Quidam vero ipsi miscent.

Πισσέλαιον. oleum picinum. Fit, inquit Dioscorides, è pice separato liquore aquoso qui supernatat pici, sicut serum lacti. Nam expansa, quamdiu pix coquitur, supra eam vellera pura, halitu eius madescunt, qui postea exprimitur in vas. Ob id puto idem esse cum τῇ ὀρροπίσσῃ, siue τῆς πίσσης ὀρρῷ, cuius sæpe medici meminerunt. At non sic Galenus, qui omnium solus, quod sciam, scribit lib. 1. τῶν κατὰ γένος, πισσέλαιον dici picem liquidam oleo permistam, πισσάνθος autem esse id quod liquidæ pici superstat, quod tamen Dioscoridi πισσέλαιον est. Forte iam cœperat Galeni seculo vera & antiqua τῆ πισσελαίου significatio attribui medicamento ex oleo & pice liquida composito.

Πισσηρὰ κηρωτὴ. est ceratum rosa, oleo, & arida pice constans, vt annotat Galen. comment. I εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Πισσόκηρος. sic dicitur, inquit Aristoteles, alueorum tectorium crustaue, proxima τῇ μίτυϊ, sed ea leuior, minusq; medicamentosa. Plinius scribit prima operis apum fundamenta μίτυν vocari, secunda πισσόκηρον, tertia πρόπολιν. μίτυς crusta prima est, saporis amari: πισσόκηρος super eam venit picatium modo, ceu dilutior, ceræ initium, plærumque è mitiori gummi: propolis crassioris iam materiæ additis floribus, nondum tamen cera, sed fauorum stabilimentum.

Πιστάκια. fructus pineis nucibus similes è surculis arboris dependentes quæ in Syria nascitur omnino nuda præterquam ramorũ cacuminibus, quæ densiore folio, angusto & subrufo vestiuntur. Sicut autem cum pineis nucibus forma conueniunt, ita & effectu. Officinæ fistica & fisticorum grana vocant.

Πιστολοχία siue πιστολόχεια. est quartum genus aristolochiæ, tenuior quam clematitis, densis radicum capillamentis (vnde & πολύῤῥιζος appellatur) iunci plenioris crassitudine. Dicitur & eo nomine à quibusdam ἡ ἀλθαία, vt habetur apud Dioscor.

Πίττωσις. picatio. Est picis ad cutem illitio: vel, est dropax simplicissimus, pice arida cum exiguo oleo liquata, cutique dum calet illita. Species est dropacis, qui cum multiplex esse possit, variaque materia ad varios vsus cõstare, qui simplicissimus est, atque ita, vt dictum est, apparatus, πίττωσις appellatur. Adhibetur id remedii genus vel corpori vniuerso, vel certis interdum partibus. Raduntur primum pili vel psilothro auelluntur, deinde pix modico soluta oleo calensque cuti superlinitur, & priusquam plane refrixerit, auellitur: deinde rursum, vt ante, admouetur & auellitur, atque hoc identidem repetitur, quantum medendi ratio postulat, vel vno eodemque die, vel pluribus. Vis ei calfaciendi, humectandi, ex alto ad cutem attrahendi, poros opplendi atque obstruendi, ne quod attractum fuerit, in ambientem digeratur. Propterea conuenit crudis, apepsia laborantibus, vomentibus, cœliacis, & partibus alimentum non sentientibus. Mouet enim atque adauget calorem natiuum, vnaque sanguinis copiam allicit, quam, quia poros opplet, difflari vetat, proindeque εἰς σάρκωσιν, hoc est ad reparandam carnẽ, optimum medicamentum à Galeno perhibetur, præsertim si diutius parti adhæreat, nec sæpe vno die mutetur.

Πιτυάνθη. sic à quibusdam vocatã fuisse ὀξυάκανθαν, Dioscor. prodidit.

Πιτυΐδες. fructus pini aut piceę quos in conis suis gerunt, siue nuclei pinearum nucum, sicut videtur Dioscoridi lib. I. siue nuces è pinastro, vt Plinius nominat. Galen. fructum picearum ita propriẽ dici scribit, & eos abuti nomine qui pini fructum πιτυΐδα nuncupãt. Hippocrates eo nomine piceam resinam interpretatur, sicut Galen. explicat ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πιτυλίζειν. significat obire genus quoddam exercitationis quod manu vtraque in pugnum contracta (id enim designat πίτυλος) fiebat. in ea exercitatione, sicut scribit Galenus lib. secundo de sanit. tuenda, summis pedibus ingrediebantur, tensasque in sublime manus, hanc antrosum, illam retrorsum celerrime mouebant. Hoc autem exercitamento maxime vti solebant ante parietem stantes, quo, si quando aberrassent, facile pariete apprehenso erigerentur. Significat & πιτυλίζειν simpliciter gesticulari & crebro motu ciere manus, à quo πιτύλισμα fit, ipsam manuum gesticulationem significans.

Πίτυλος. significat apud Hippocratem remigium vel remum, vt Galenus explicat ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πιτυόρυζον. sic dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioscor.

Πιτυοῦσα. frutex est sola specie à tithymallo cyparissia differens, ob idque in tithymalli generib⁹ enumeratus, cui caulis cubito maior, geniculatus, folia piceæ, acuta, exilia: flos paruus quasi purpureus, semen instar lenticulę, latũ, radix crassa, candida, succo referta. officinis & herbariis esula nominatur, Barbari turbet appellant. Liquorem vt tithymallus habet, eique similiter purgat. Sunt qui πιτυοῦσα scribendum putent, contractum ex πιτυόεσσα. nam sic dicta est quod (Dioscor. teste) folia eius similia sint ταῖς τῆς πίτυος, piceæ foliis, vt interpretatur Plinius.

Πίτυρα. furfures. dicuntur & ἀφαίρημα. Latini etiam canicas & apludas vocant: vnde caniceus panis furfureus est Pacuuio.

Πιτυρίας ἢ

Πιτυρίτης ἄρτος. furfuraceus panis vel furfureus. Dicitur qui post excussam tenuissimam farinam ex reliquo conficitur. Furfuris habet plurimum, & minus purioris farinæ. Quare parum alit, ventrem vero multis excrementis replet, & facile etiam subsidet, & quia furfur nonnihil facultatis habet detersoriæ, ideo intestinis irritatis cito deijcitur. Proinde & pauco ferměto & leni subactione opus habet. Ei contrarius est panis purissimus, vt qui & plurimum alat, & parum excrementi relinquat, & omnium tardissime deijciatur. Inter vtrumque medius est αὐτόπυρος siue συγκομιστὸς, vt qui ex toto tritico nulla vel farinæ vel furfuris adempta parte fiat.

Πιτυρίασις. furfures. porrigo. Est vbi inter pilos quædam quasi squamulæ tenues & furfuraceæ surgunt, eæque à cute resoluuntur. Interdum madent, multo sæpius siccæ sunt: idque euenit modo sine vlcere, modo exulcerato loco, huic quoque modo malo odore, modo nullo accedente. Id malum fere in capillo fit. rarius in barba, aliquando etiam in supercilio, vel reliquo etiam corpore. Prouenit à vitioso corporis humore,

salsæue pituita, aut bilioso & melancholico sanguine caput subeunte, vt ait Paulus, vel à vitiosis serosis humoribus, vt Galenus & Aetius scripserunt. Nomen morbo inditum à similitudine,

Cum caput immensa pexum porrigine ningit,
Copia farris vti frendentibus edita saxis:

quemadmodum Quintus Serenus poeta cecinit.

Πιτυρίδες ἐλαῖαι. furfuraceæ oliuæ. sic dicuntur oliuæ tritæ, vt habetur apud Athenæum lib. 2. Stringebantur autem, quo melius seruarentur, antequam omnino maturescerent.

Πιτυρώδης ὑπόστασις. furfuracea hypostasis siue furfuribus similis. fit à vehementi calore febrili, supra modum colliquante, vrente & resiccante solidas partes. vide ὑπόστασις.

Πίτυς. picea. Arbor pino similis, à qua tantum differt quod pinguior ac tenuior folio est, quodque minus alta minusque recta quam pinus assurgit: præterea & conum minorē, nucleosque resina perfusos habet.

Πιωτέρως: ἁδροτέρως. plenius, vberius, apud Hippocratem.

Πλαδαρότης. affectus est, vt scribit τῆς εἰσαγωγῆς author, internæ palpebrarum partis, obortis in ea mollibus quibusdam corporibus & læuibus, vnde & nomen inditum fuit morbo.

Πλάδος. dicitur apud Hippocr. humiditas in aliqua parte redundans & superflua, siue tenuis ea sit, siue in modum puris crassa, vt scripsit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Nam & πλαδαρὰ ἕλκη ea ratione ab Hippoc. dicuntur, & πλαδῶντα simpliciter, quæ humida sunt. Quoniam vero quæcunque superfluo humore madent, infirma vt plurimum sunt, & laxa, factum est vt πλάδος etiam τὴν ἀτονίαν significet, vt annotauit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Πλάιστιξ. sic dicta est ab Hippocr. ferula, quod feriendo apta sit.

Πλακῶτις. species vna est τῆς καδμίας quæ in fornacibus perficitur, & crustarum modo concreuit: de qua vide in dictione καδμία. Est & species quædam aluminis crassarum partiū, hoc modo dicta quasi crustacea.

Πλάνης πυρετός. erratica febris. Est febris cuius accessiones nullam inter se proportionem seruant. Habet enim suarum accessionum inordinata principia, nullam certæ alicuius febris vel simplicis vel compositæ speciem referentia. Iraque erratica febris nullius certæ speciei est, nec eam possis dicere quotidianam, nec tertianam, nec quartanā, multoque minus continuam. Nam cum erratica febris ab incertis accessionum principiis dicatur, patet continuam esse non posse, licet continuę implexa esse possit ęque atque aliæ intermittentes febres. Est autem febris erratica non ex certa humoris specie, quemadmodum aliæ intermittentes, sed vel ex confusis secum humoribus & inæqualiter permixtis, & in corporis habitu putrentib᷑. vel ex vno quidem humore, sed transmutato, & in alteram naturam transeūte. Quantum enim in ægrotantium corpore humores mutantur, tantum etiam accessionum circuitus. Ac maxime quidem transmutatur sanguis cum putrescit, parte vna in flauam bilem, altera in nigram abeunte. Deinde vero flaua bilis quæ nondum tota vsta sit: hæc enim tanquam flauæ atræque bilis media multiplices mistosque motus habet, quod inæqualibus portionibus alteratio illa perficiatur & putredo oriatur. Id autem naturaliter contingit à media fere æstate ad principium autumni, quod tempus ὀπώρας Græci nominant, eoque potissimum erraticæ febres proueniunt. Verum superueniente autumno, & flaua bile tota vsta & in atrū versa, tunc ex febre erratica constans & legitima quartana nascitur. Alia quoque est non parua erraticæ inordinatæque febris causa, cum qui putrescere incipit humor, in aliquo membro consistit: alter vero ex aliis defluit partibus, qui vel in ipsis solis continebatur, vel in vniuerso corpore redundabat. Alia præterea causa est error in ratione victus ab ægris commissus, qui si in sanis accessiones nouas parit & morbos, multo magis in ægrotis vel circuitus facit anticipare, vel alios diuersæ naturæ à prioribus excitat, à quibus accessionum ordo peruertitur. Videntur vero etiam aliquādo absque ordine fieri accessiones propter circuituū complicationē quæ à medicis ignoratur, cum verius complexa febris sit quam erratica, quæ tunc vere talis est quando qui febrem faciunt humores in alteram naturam transierint, aut in victu errare contigerit, sicut docet Galenus extremo libro secundo de differentiis febrium.

Πλάται. dicuntur, authore Polluce, costæ latiores, sicut κωπία quę sunt angustiores. Hippocrates lib. de locis in homine videtur πλάτας scapulas appellare, scribens: ἀπὸ δὲ πλάται πρὸς τὰ γυῖα ἡρθρωνται, ὅπου βάλλον ἐπὶ τὸ ὀστέον τὸ ἐν τῷ γυίῳ.

Πλατάμων. apud Hippocr. significat petram in mari prominentem, leuem & humilem, circa quam dilatantur fluctus, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πλατανίστινον μῆλον. mali genus, inquit Galenus, vile & quod edi nequeat, sed suibus edendum obijcitur, sic dictum quod tenera platanorum folia gustu quodammodo repræsentet.

Πλάτανος. platanus. arbor est aduena quidem & peregrina, sed magno in honore habita postquam à Romanis recepta est, & vmbræ gratia expetita. Est autē cortice crasso, fronde viriginea, lata, longo rubroque pediculo, flosculo paruo ac pallido, baccis rotundis, scabris & lanuginosis. Est humidioris & frigidioris essentiæ, sed symmetra. Cortex & pilulæ magis siccantem vim habent.

Πλατεασμός. vitium oris, cum eo nimium diducto sermo male promitur.

Πλάτυσμα. dicitur quicquid in latum extenditur: ideoque variis rebus accommodatur, vt

emplastris aliquando, in quorum genere πλάτυσμα vocatur emplastrum latum, seu potius latius linteum cui emplastrum superlitum est. Sic sæpe apud Galenum reperias in lib. τῶν κτ' γζύη, vt extremo l. 4. vbi Heræ emplastra refert, scribitque primum vlcus per spõgiam probe purgandum, vt madoris expers sit, deinde super id platysma imponendum cui emplastrum illitum sit, postea duplex linamentum exterius superdandum. Sic Aetius lib. 9. cap. 48. πλάτυσμα σιδήρου τομώματος vocat laminam ex ferro stomomate latiorem.

Πλατὺς μῦς, ὁ.

Πλάτυσμα μυῶδες. latus musculus, de quo vide μυῶδες πλάτυσμα.

Πλατυκορία. idem quod μυδρίασις, de qua vide suo loco.

Πλατυόφθαλμος. cognomen ἥρμιος, sed fœminæ quæ proprio nomine ἄδι dicitur. Nomen inditum quod à mulieribus ad comparandam oculis gratiam vsurpetur.

Πλεκτάναι. citri. Sic Eudemus nominauit vteri cornua. Incertum tamẽ est vtrum vasa, quæ illic reuoluta implicantur, an illos mammillares vteri processus ταῖς πλεκτάναις, id est cirris polyporum compararit. Eos Praxagoras & Philotimus κόλπους, Diocles κεραίας nũcupauit. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις interpretatur πλεκτανίων apud Hippocratem, τῶ πλεγμάτων, ἀπηρτημάτων ἑλικτικῶν.

Πλίνα. ἡ μύξα. hoc est mucus, apud Hippocrat. vnde & πλινηραὶ, μυξώδεις, hoc est mucosæ, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Dicitur & βλίννα.

Πλεύμων. φθόη. ἢ τὸ πλευμονῶδες πάθος, apud Hippocr. authore Galeno ἐν ταῖς γλώσσαις, hoc est tabes vel pulmonis affectio. vnde & apud eundem πλευμοῖ vsurpatur ἀντὶ τοῦ πλευμονώδης γίνεται ἢ φθίνει. hoc est, pulmone laborat, aut tabe conficitur.

Πλευραὶ. costæ. Sunt ossa thoracis, à lateribus sita, sternon spondylis committentia. Ea sunt vtrinque vt plurimum duodecim, quot & dorsi spondyli. Ex his superiores septem simpliciter πλευραὶ dicuntur, totidem scilicet numero quot ossa habentur in sterno, cum quibus, sicuti cum dorsi spondylis, iunguntur per diarthrosim: quamquam ea qua sterni ossibus copulantur diarthrosis obscurior sit, propter ligamenta membranosa quibus vndique tegitur. Tam exiguus autem est earum motus, vt synarthrosis appellari queat. His autem costis nec vna est simplexque figura, nec situs. Sunt enim principio angustiores & subrotundæ, deinde paulatim latescunt, & vbi latiores euasere, paulatim contrahuntur. Situs præterea quodammodo obliquus est. Nam post suam cum spondylis diarthrosim in anteriora simul & inferiora feruntur, multumque ita progressæ, rursusque sursum versæ, protinus ad sternon recurnatur. Vnde iam quicquid earum cum sterno committitur, non os sed cartilago est: quanquam non ea tantum parte cartilaginosæ sunt, sed præter id bona sui parte, & iam inde propemodum vbi recuruari cœperunt qua sunt molliores, vt ad radicem duriores. Earum duæ primæ ἀντίστροφοι, quasi retortæ, dictæ sunt, authore Polluce, duæ aliæ sequentes ἀγαθαὶ propter firmitatem, tres vero postremæ ἐσχατίδες. Quinque vero reliquæ costæ inferiores, νόθαι dicuntur, hoc est spuriæ & illegitimæ, quia imperfectæ sunt. Neque enim in sterno, vt septem veræ articulantur, sed intus diaphragmati suis cartilaginibus iunguntur, & iisdem acuminatis inferiores superioribus applicatæ, ligamentis affirmatur. Dicuntur eæ περάστειραι & μαλθακαὶ, vt scribit Pollux. Celsus ῥώας à Græcis dici testatur. Cæterum inter ipsas costas inserti sunt musculi genere duplices, quos μεσοπλευρίους, hoc est intercostales, nominant. Alii enim externi sunt, qui ex costæ superioris inferno latere in subditæ costæ latus supernum oblique antrorsum feruntur, & vna cum pluribus aliis musculis dilatando thoraci inseruiunt. Alii vero interni sunt, qui ex inferioris costæ superno latere in suprapositę latus infernum oblique antrorsum inferuntur, & externos vbique ad χ literæ formam intersecant. Hi autem vna cum quibusdam aliis thoracem expirando contrahunt.

Πλευρῖτις. est inflammatio membranæ costas succingentis. Omnis in genere inflammationum est, totque propterea recipit differentias, quot habet ipsa phlegmone, sumptas à materiæ, vnde gignitur, varietate. Alia enim vere simpliciterque phlegmone est, quæ scilicet nascitur ex fluxione sanguinis calidi & copiosi: alia vero non simpliciter, sed vel œdematodes, vel erysipelatodes, vel scirrhodes, prout sanguini pituita aut bilis flaua aut atra mista fuerit. Non tamen vt phlegmone, sic etiam pleuritis ab humoris specie, vera aut non vera dicitur, sed, quod ipsum præ se fert nomen, ab ipsa parte affecta. Vera enim pleuritis debet ἐν τῇ πλευρᾷ cõsistere, aut saltem musculis illi continuis. sic autem vocatur ὁ ὑπεζωκὼς τὰς πλευρὰς ὑμὴν, hoc est membrana costas succingẽs interna. Itaque phlegmone quæ externos costarum musculos tam μεσοπλευρίους dictos quam qui ab humeris ad partes thoracis superiores deriuantur, occupat, vel ipsum etiam diaphragma, pleuritis non est, etiamsi signa plurima cum pleuritide habeat communia. Sunt autem veræ pleuritidis signa hæc, & inseparabilia symptomata: febris acuta, dolor internus perinde ac si locus vel intendatur vel pungatur, spiratio difficilis, frequens & exigua, pulsus paruus, arteriam & duram & quodammodo tensam indicans, tussis maxima ex parte cum sputis coloratis, nonnunquam vero sicca. Sed eam quæ sine sputo est, ἄπτυστον πλευρῖτιν, hoc est incoctam, appellant, quæ vel celeriter hominem iugulat, vel non nisi longo tempore finitur. Verum

rum aliæ pleuritides ab hac vera discernuntur, vel quod earũ dolor externus sit, & contactu moueatur, vel quod sine febre sit, vel sine sputo, vel sine tussi, vel sine spirandi difficultate, vel quod neque tensionem neque duritiem vllam pulsus referat.

Πληγὴ. ictus. Dicitur in pulsu motus arteriæ tactui occurrens. Quidam tamen, vt scribit Galenus, non omnem arteriæ occursum sic vocandum censent, sed eum proprie qui violentus sit. Verum nihil, vt idem ait, interest πληγὴν aut ἐμβολὴν aut κίνησιν appellare, vel etiam πλῆξιν.

Πλῆθος. copia. multitudo. Dicitur de quolibet humore superabundante, sanguine, pituita, aut vtrauis bile, eoque differt ἀπὸ τῆς πληθώρας. Itaque si bilis flaua in corpore excedit, iure bilis πλῆθος dicetur, non etiam πληθώρα, proprie quidem loquentibus. Improprie tamen aliquando ἀντὶ τῆς πληθώρας vsurpatur.

Πληθώρα. plenitudo. est omnium humorum æquabilis redundantia. Aliqui vero contenti sunt dicere esse sanguinis redundantiam, non eius quidem synceri, & ab aliis humoribus secreti, sed cum [illegible] naturæ modo confusi. Venarum enim sanguis cũ nequaquam simplex sit & vnius naturæ, sed pituita, bile vtraque, & puro sanguine secum certa quadam proportione, &, vt cuique corpori expedit ad valetudinem, mistus constet, eam quatuor humorum commixtionem temperationemque sanguinis nomine omnes appellant. Eiusmodi sanguis interdum in corporibus hominũ exuperat, & legitimum naturæ modum excedit, atque is excessus πληθώρα vocatur. Ea autem duplex est, vna quam πρὸς ἀγγεῖα, hoc est, ad vasa, altera quã πρὸς τὴν δύναμιν, hoc est, ad vires, medici solent nuncupare. Illa quidem simpliciter & absolute plenitudo censetur, quod venæ tam copioso sanguine redundent, vt non modo intumescant, sed etiam distendantur peneque rumpantur. Ea plenitudine præditi sunt athletæ, quorum habitus, vt scribit Hippocrates, quoniam ad summum bonæ valetudinis gradum peruenit, in quo diu manere & consistere non possint, nec quicquam ei præterea addere, periculo non caret. Nam tametsi non nisi bonis scateant humoribus, siue omnes vna increuerint, siue purus tantum sanguis modum excesserit, sintque viribus admodum robustis, verendum tamen est ne quid sinistri illis contingat, nisi propere bonus ille habitus tantaque plenitudo tollatur. Hæc πρὸς ἀγγεῖα dicitur, siue, vt Galenus explicat, πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν τῶν περιεχόντων τοὺς χυμοὺς ἀγγείων, hoc est, ad vasorum capacitatem qui humores ipsos continent: quod tanta sit sanguinis copia, vt eam prope capere venæ nequeant. Vocata est & à quibusdam κατὰ τὸ ἔγχυμα, quoniam, vt idem scripsit, κατὰ τοὺς ἐγκεχυμένους τοῖς ἀγγείοις χυμοὺς συνίσταται καὶ νοεῖται, id est, infusis per vasa humoribus consistit atque intelligitur. Altera plenitudo non simpliciter dicitur, sed πρὸς τὴν δύναμιν. Refertur enim ad vires. Nam quamuis vasa non sint plena sanguine, nec eo tumeant aut distendãtur, plus tamen habent quam natura possit cõficere. Infirmior enim natura grauatur persæpe mediocri sãguine etiam optimo, qui tãdem à calore natiuo imbecillo destitutus, putrescit morbosque excitat. Itaque cum non sint pares omnium vires, patet plenitudinem hanc non absolute dici; quam enim hic ferre non potest, alius facile perferet. Quæ vero ad vasa dicitur, nulli ætati, sexui, naturæ contingit, quin simpliciter & absolute plenitudo vocari debeat.

Πλῆκτρον. calcar. vide βλημονίδης.

Πλημμυρεῖς. significat apud Hippocrat. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, πλῆθος ὑγροῦ τινὸς, hoc est, humiditatis cuiusdam redundantiam, vt comment. 3. Galenus explicauit.

Πλήμνη. χοινικὶς τοῦ τροχοῦ. modiolus rotæ apud Ionas, quo etiam vocabulo idem significatur apud Hippocrat. lib. περὶ ἀγμῶν, vt comment. 2. Gal. annotauit, atque etiam ἐν ταῖς γλώσσαις, vbi tamen legitur, πλήμη.

Πλήρης σφυγμὸς. plenus pulsus, qui arteriam in sua diastole pleniorem repræsentat, & occursum eius humiditate plenum. Huic oppositus est κενὸς, hoc est, vacuus: amboque simplicem vnam pulsuum differentiam constituunt, sumptam à quantitate infusionis humorum arteriæ, seu à contentis in eius capacitate.

Πλήρωσις. repletio. Est cuiuslibet rei & quacunque in parte. Itaq; & cibi & potionis & humorum atque etiam excrementorum est, diciturque de ventriculo, venis cæterisque corporis partibus.

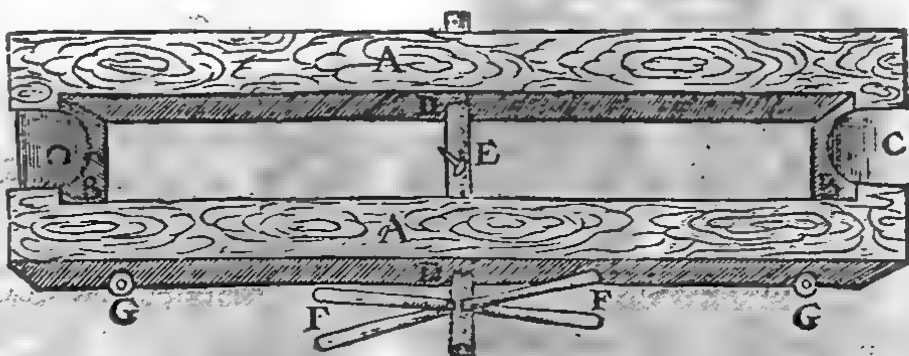
Πλησμονὴ. repletio cibi & potus vel, vt ait Galenus in Aphor. 17. libr. 2. πλείων τροφὴ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, hoc est, alimentũ copiosius quã corporis naturæ conueniat.

Πλάτιωνες νάρθηκες. hoc est, ferulæ, apud Hippocrat. [illegible], vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πλιχὰς. dicitur apud Hippocr. totum id quod inter inguina vtriusque cruris est, vt explicat Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem etiam scribit comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, scilicet eo nomine apud Hippocrat. designari quod inter vtrumq; crus spatium est. Nam & ἐκπεπλίχθαι & διαπεπλίχθαι diuaricari significat, dicunturque ea verba de cruribus gressum facientibus atque inter se distantibus: ipsaque crurum diductio digressioque πλίξις, sicut & ipse gressus πλιχὰς à Græcis nuncupatur. Sunt autem, vt scribit Galenus, qui πληχάδα per η scribant. Quidam etiam πληγάδα.

Πλινθίον. machinamenti genus est quod ad Nileum authorem refertur, factum ad eorum similitudinem quæ vocantur tractoria quadrata oblonga. Duo enim habet latera, longa palmos quatuor, digiti crassitudine, quæ extremis partibus trãsuersariis inter se

compacta sunt. Est autem transuersariorum crassitudo & latitudo quãta laterũ, sed longitudo palmum implet. Merito igitur cum talis compositio sit, vt latera quatuor palmos longa sint, transuersaria vnũ, totius organi quadrati structura oblonga euadit. Licebit autem, si quis voluerit, latera breuiora efficere. Media itaq; latera pertusa sunt rotundis & peruiis foraminibus, per quæ axis traiicitur, qui media parte clauũ infixum habet: capitib⁹ vero, quibus latera excedit, vectes æneos, vel ferreos, decem digitorũ magnitudine. Sunt item in organo quatuor annuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidem à superiori. Antiqua quidem huius organi structura authore Nileo talis est.

A. Duo latera
B. Transuersaria.
C. Transuersariũ partes priores excauatæ ad figurã ◡.
D. Rotunda & peruia foramina.
E. Axis qui media parte clauum infixum habet.
F. Vectes ænei
G. Annuli.

Πλινθίτης. species vna est aluminis, teste Aetio. quæ dicitur alio nomine πλακίτης.

Πλόμος. herba quæ & φλόμος. dicitur Latinis verbascum.

Πνεῦμα. spiritus. Est substantia ætherea, calida, leuissima tenuissimaque, omnes in corpore motus ciens. Substantiam quidem esse liquet, quod tertia sit substantiæ nostræ portio, quam medici constare scripserunt solidis, humoribus & spiritibus: verum supra corporeæ naturæ sortem ex elementorum temperamento conflatæ. Siquidem hæc nihil habet elementare, sed eiusdem plane est cum calore natiuo originis, cuius etiam perpetuo comes est, & in rebus omnibus gerendis instrumentum. Nam cum ad vitæ conseruationem oporteat calidum illud innatum per omnia diffundi, ei natura spiritũ socium asciuit, qui ipsum quo necesse erat deduceret. Proindeque spiritus ille cum calido natiuo mistus ita confususque est, vt nunquam ab inuicem separentur, sed vbicunque calor est, illic etiam spiritum esse sit necesse. Non insidet alterum alteri, vt subiecto, sed totis substantiis perfectissime secũ commiscentur, adeo vt vnum tantum corpus, vnaque res videri possint. Ex eo factum est, vt à medicis vnius opera alterius esse plærumque dicantur & iisdem cognominibus titulisq; ornentur. vtrumque interdum naturam, opificem, animam etiam aut eius instrumentum, authoremque omnium fũctionum, adhæc vitæ vinculum indifferenter dici inuenies à medicis aliud agentibus & non ex professo ea de re disserentibus. Cum ergo tanta sit spiritui cum calore natiuo communio operisque societas, par est eum eiusdem etiam naturæ esse, hoc est, æthereum, cœlestem & diuinum, cuiusmodi calidum innatum esse, quod θερμὸν ἔμφυτον dicitur, suo loco annotauimus. Idem vero etiam calidus est tum ab origine, tum quod cum calore innato commercium habeat, per eum, sicuti dictum est, diffusus. Hac autem natura præditum, quis neget leuissimum tenuissimumque esse? Et talem quidem esse conueniens fuit, vt quoquouersum calidum innatum deduceret, & in solidissima quæque penetraret, rueret, impetum faceret. Qua de causa Hippocrates corporis nostri spiritus τὰ ἐνορμῶντα, nomine profecto accuratissimo & ad eorum naturam explicandam aptissimo appellauit, sicut eam vocem ante enarrantes ostendimus. Est enim spiritus præcipuum naturæ instrumentum quo omnes functiones muniaque exequitur. Is tum sit genere vnus & simplex, sicut & calor natiuus, attamen pro locorum in quibus habitat & functionum quas obit varietate magnas habet differentias. Vt enim suo calido innato pars vnaquæque prædita est, sic & proprium spiritum possidet tam insitum à primis natalibus, quam ex principibus partibus eum gignentibus influentem, ex quo primum nobis ingenitus nutritur atque instauratur. Quo fit vt totidem sint innati nobis spiritus, quot sunt & naturarum & calorum varietates. Qui quoniam promptissime exoluerentur & euanescerent, nisi subinde alio adueniente spiritu reficerentur, ideo natura triplicem spiritum procreandorum officinam instituit, ex quibus tres in vniuersum spirituum differentię oriũtur: naturalis quidem ex iecinore, vitalis autem à corde, animalis autem è cerebro, tribus certe nobilissimis partibus, quę sicut dignitate potentiaque cæteris præcellunt, ita reliquarum curã, vt ita dicam, gerentes nouos iugiter spiritus creãt, quibus non modo munia sua obeant, verum etiã alios singulis partibus ingenitos instaurẽt. Quorũ tamen spirituum tanta est varietas, quantum tres illę partes earumque functiones ab inuicem distant. Itaque cum

iecur circa alimentorum concoctionē versetur, eoque in opere plurimum fit sordiū & inquinamenti, fieri non potest quin spiritus etiā, cuius beneficio naturales omnes actiones absoluuntur, veluti labe quadam inde contracta minus purus tenuisque sit, si cum vitali animalique comparetur. Is alitur augeturque à tenuiore, puriore, magisque aerea portione totius alimenti, quæ in vaporis speciem quandam ex eo sublata, à solido ipsius iecinoris corpore (quod in ea actione primas partes sustinet, spiritu & calore, tanquam instrumentis, vtens) concoquitur, & spiritus fit naturalis. De quo tamen apud veteres medicos dubitatum fuisse, sitne aliquis, liquet ex Galeno, qui libro 12. meth. med. disserens de affectibus qui in spiritu consistunt, visus est de eo quoque dubitasse, nō ausus aliquem esse plane profiteri, sed si aliquis est, vtique eum in iecinore & venis contineri. Nunc tamen doctis omnibus placere video aliquem reuera esse, cuius opera ventriculus, iecur, cæteræque partes familiare alimentum attrahunt, retinent, concoquunt, cuius etiam vi atque impetu partes omnes excrementa à se depellunt. Quod enim ventriculus aliquādo obmurmuret, nauseet, singultiat, ructet, euomat, intestina similiter quam lōgissime stercora propellant, vesica vrinam eiaculetur; spiritibus impetu concitatis acceptum referri debet. Continentur autem ii in venis, perque eas feruntur in vniuersum corpus, quatuor facultatum naturalium muneribus inseruientes, seseque pabulum præbentes ei spiritui quem à primis naturæ nostrę primordiis singulæ partes congenitum acceperunt. Huius autem spiritus quantum per venam cauam vna cum sanguine sursum fertur, in dextrum cordis sinum subit, vbi perfectius excoctum attenuatumque per arctissimos meatus sinistrum ingreditur, & ex naturali vitalis euadit, à solido cordis corpore alteratus. Ibi maximos motus ciet, cordis atque arteriarum diastolis systolisque insignes, præter gloriæ, honorum, vindictę, aliorumque eiusmodi cupiditatem, animique perturbationes ab ipso quidem corpore cordis, siue ab insita ipsi facultate profectas, sed spirituum ministerio absolutas & continuatas. Hinc pulsus vehementes, magni, celeres, crebri à magno spirituum vitalium impetu, vt ab exiguo cōtrarii, sicut Galenus in libris pulsuum demonstrauit. Diffunditur autem spiritus ille per arterias in omne corpus cum vitali calore, suamque vitam singulis partibus conseruat. Vt autem ipse ex naturali spiritu alitur & sese sustentat, ita per internum maioremque arteriæ quam χαρωτίδα vocant, ramum in plexum illum δικτυοειδῆ receptus, propterque multos eius viæ anfractus & ambages illic diu retētus, factusque adhuc purior tenuiorque, in animalem spiritum vertitur, demumque in cerebri ventriculos intromissus, propria solidæ cerebri substantiæ virtute summam tenuitatem perfectionemque assequutus, per neruorum spiracula sensum fugientia permeans, in corpus vniuersum impetu concitatissimo discurrit, & motus ciet admirabiles. Eo instrumento facultas animalis apprehendit, raciocinatur, reminiscitur, mouet, sentit, nihilque non agit, si modo eius impetus nihil remoretur. Aer enim frigidus, nebulosus atque caliginosus, cruditas ex immodico vini potu, cibisque frigidis, crassis multisque contracta, vita deses & ociosa, somnus largior, excrementorum copia, corporis summa extenuatio, siue à morbo, siue à nimia exercitatione, siue ab inedia fuerit, adhæc frigidior intemperies, membrorum densitas, vasorum per quos spiritus feruntur obstructiones, vt eos reddūt crassiores, grauiores, minusq; calidos, ita eorum etiam impetus retardant, minuunt, atque interdum abolent, sicut iis oppositæ causæ spiritus gignunt copiosiores, calidiores, tenuiores, leuiores, à quibus ad motus omnes alacriores reddimur. Ista quidem de spiritu illo æthereo, & perpetuo caloris natiui comite, & de quo videtur Galenus incertus fuisse animane sit, an præcipuum animę instrumentum, dicta sint. Præter eum alius etiam est in nobis spiritus naturæ multum ab eo diuersæ, spiritus quidem propter quādam similitudinem dictus, sed qui potius flatus nomē, quem φύσας vocant, mereatur. Est enim veluti vapor quidam crassior, impurior atque turbidior, tanto aqueo vapori similior, quanto ille naturam aeris exuperat & antecellit. Oritur à nobis ipsis, & in omni corporis parte colligitur in qua calor imbecillus est, humorque crudus. fertur autem huc atque illuc motu errabundo, non citra partis in quam ruit dolorem & molestiam, cum spiritus ille, de quo ante diximus, semper mitis sit & beneficus, nisi si quando nimium exuberans aut exolutus minus belle officio suo defungi potest.

Est & alia τοῦ πνεύματος significatio, qua dicitur aer inspiratu attractus, qui respirationis vocisque materia est, à qua τοῦ πνεύματος etiam nomen longius progressum est, vt ὅλην τὴν ἀναπνοὴν multis in locis apud Hippocratem designet, quemadmodum Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, atque etiam in Prognost. annotauit. Idem vero libr. 3. περὶ δυσπνοίας author est, πνεύματος nomen in morbis simpliciter ab Hippocrate enunciatum, τὴν δύσπνοιαν significare, atque inde πνευματώδη dici eum qui difficultate spirandi laboret: etsi interdum simpliciter ἀντὶ τοῦ ἐμπεφυσημένου, hoc est, pro eo qui flatu distentus sit, vsurpetur, vt ipse ἐν ταῖς γλώσσαις explicauit. Ab ea significatione fluxerunt ista nomina, πνεῦμα ἔγχρον, μετέωρον, φερόμενον, passim ab Hippocrate vsurpata, quibus ea spirandi difficultas designatur per quam pectus in sublime ita attollitur, vt sub ipsis etiam vestimentis difficilem illum

motum thoracis & scapularum facile liceat intueri: vt scriptum habetur à Galeno comment. 1. in Prorrhet. Est & quãdo τῶν πνευμάτων nomine Hippocrates respirationis differentias intelligit, vt Galenus annotat. comment. 3. lib. 1. Epid.

Πνεῦμα δασύ. spiritus asper. sic à quibusdam appellatur spiritus qui cum sono ducitur, siue ob angustiam loci quo ille redditur, siue ab humoris copia, vt Gal. annotat comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Πνευματίαι. iidem qui & πνευματούμενοι, hoc est, spiritu inflati atque distenti, & quibus venter flatu distenditur.

Πνευματικοί. dicti sunt medici quidã hoc cognomine, qui à flatu seu spiritu in corpora subeunte, omnia vel secundum naturam se habere, vel in morbos incidere censebãt. Forte Hippocrates, aut quisquis author fuit libelli de flatibus, huic sectæ occasionẽ præbuit, cui se inter medicos Athenæus & Archigenes in primis addixerunt.

Πνευματοκήλη. ramex ventosus. Is genere, vt Paulus ait, ἀνεύρυσμα est, vt qui dilatatione fiat à flatulento spiritu. Verum duobus modis accidit, vel ex quatuor vasis testiculum alentibus, qui durior est, nec cõpressu digitorum euanescit, sed recipere curationem potest: vel ab arteriis darton membranã intercurrentibus, qui appresso digito intro recurrit & euanescit: curationem vero non recipit, propter periculum quod ab incessabili sanguinis profluuio impendet.

Πνευματόμφαλος. cui vmbilicus à flatu protuberat: Species est τῆς ἐξομφάλου.

Πνευματούμενοι. dicũtur ab Hippocrate, seu quis alius est author Prorrhet. quibus magna est & frequens respiratio, quos ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων Hippocrates πνευματωθέντας appellat. Possunt tamen & ii intelligi quibus venter flatu distenditur. Vocantur & ab Hippocrate πνευματίαι, vt scribit Galen. libro 3. περὶ δυσπνοίας.

Πνευματώδεες, ἢ

Πνευματωθέντες. iidem qui & πνευματούμενοι, de quibus supra.

Πνεύματωσις γαστρός. flatus ventriculi. Generatur ab humoribus vel cibis exigua caliditate in vapores dissolutis. nam frigiditas hoc nomine quod dissoluere & extenuare non sit idonea, nullos flatus procreat, vehemens autem calor, cum non tantum extenuet, sed etiam discutiat, flatus generationem impedit. minor vero caliditas diffundit quidem & transmutat alimentum, verũ minus quam opus sit: vnde flatus excitantur.

Πνεύμων. pulmo. Est caro mollissima & laxissima, respirationis & vocis instrumentum. Nulla enim in toto corpore caro rarior, laxior, molliorque est, & quæ spõgiæ similior sit, spumamque sanguinis magis referat. Tali quidem substantia pulmonem constare oportuit, quo follis instar aere impleri distendique citra noxam posset. Est enim à natura conditus, vt respirationis vocisque esset instrumentum. Cuius quidem actionis etsi propria eius substantia primaria causa est, multa tamen præterea ad pulmonis cõstructionem cõcurrunt, tum per quæ actio ipsa melius fit, tum sine quibus fieri nullo modo potest. Situs est intra thoracem, ipsumque totum replet & occupat, & eius motum sequitur. Cum enim pulmo per se immobilis sit, ab alio moueri debet. Itaque distentus thorax, pulmonem vna distendit: subsidens autem atq; contractus, ipsum quoque subsidere facit, & aerem quem dilatatus attraxerat exufflare, atq; ita aeris inspirationem expirationemque perficit. Vt autem thorax ipse in duo diuisus est, & media membrana (mediastinum vocant) distinguitur, ita pulmo in duas partes diuisus est, dextram & sinistrã. Rursum vero pars eius vtraque duobus lobis constat, vno superiore, altero inferiore, sæpe palam discrẽtis, interdum obscure. Præter hos nonnunquam tertius est dexter lobus exiguus, vasis perpaucis textus, media cauitate venam cauã in cor subeũtem ceu puluino molli excipiens ac firmans, in hominibus sternon ossibus septem compositum sortitis. Nam quibus cum sterno thorax anticus est breuior, iis pericardios tunica in phrenas magna suæ cauitatis parte incidit, & in hanc cauitatem vena caua, lobo hoc quinto propter viæ breuitatem non indigens. Tria autem vasa per eius substãtiam dispersa sunt, ante quidem arteria venosa, post vero vena arteriosa, & media harum aspera arteria: & hæc quidẽ iam inde à quarto thoracis spondylo, vena à dextra cordis ventriculo, arteria à sinistro proficiscitur. Distribuuntur autem singula in totos pulmones numerosa ramorum serie. Cęterum pulmonem ipsum vna cum suis vasis tunica obducit orta ab ea quæ costas succingit, & neruulos à sexta cerebri coniugatione sortita, quorum beneficio tunica quidẽ ipsa mediocrem sensum possidet, cum tamẽ pulmo ipse nullam vim sentiendi sortitus sit.

Πνιγαλίων. morbus incubus Latinis dictus. Venit ἀπὸ τοῦ πνίγεσθαι, quod eo laborantes prope suffocari videantur: ἐφιάλτης alio nomine vocatur, de quo ante dictum est. Reperitur & πνιγάμων pro eodem.

Πνὶξ ὑστερική. vide in dictione ὑστερικὴ πνὶξ.

Ποδάγρα. nihil aliud est quam arthritis pedum. Cum enim pedum tantum articulos noxius humor infestat, articularis quidem morbus fit, sed qui nomen ab affecta parte accipiat. Sic si manuum articulos idem morbus occupet, χειράγρα vocatur.

Πόθος. herba duorum generum apud Theophrastum, alterum hyacinthi flore, alterum sine colore candidum, quo sepulcra coronabantur, à quo & nomen, quasi desideratis esset dicatum. Nascitur autem fere in tumulis.

Ποίη. dicitur apud Hippocr. quæ habet folium simile viti natura, vt cissampeli vocatæ species. author Gal. ἐν τῇ τῶν γλωσσῶν. Alias πόαν significat

gnificat herbam seu gramen, Ionice, pro communi πόα.

Ποικίλον φάρμακον. nomen τοῦ ἀκόπου, cuius descriptio habetur apud Paulum libr. 7. capite 19.

Πολεμωνία ἢ πολεμώνιον. herba est ramis exilibus, vtrinque pinnatis foliis paulo quam rutæ maioribus ac longioribus, calaminthæ aut sanguinariæ proximis, quibus summis velut corymbi dependent, nigro semine: radice cubitali, albicante, radiculæ simili. Nascitur in montosis & asperis. Est autem polemonio vis subtilis & exiccans. Vulgo bosci saluiam appellant.

Πόλιον. herba est duorum generum. Vnũ montanum est, τεύθριον nominatum, candidũ, tenue, palmi altitudine, semine plenum, capitulum in summo corymborum specie habens, canique hominis (vnde nomen inditum) capillitium præferẽs, odore graui nec iniucundo. Alterum est campestre, maius, odore viribusque infirmius.

Πολιότης ἢ

Πολίωσις. canities. Affectio pilorum est qua albi fiunt. Ea autem frigida humidaque est, & pertinet ad ipsos pilos, non autem ad cutem cui inhærent. Quod enim capilli non decidant, patet cutim mediocriter siccam esse oportere. Verum excrementum ex quo & gignuntur & crescunt, pituitosum est, quod præter temperamenti frigiditatem humiditatemq; etiam candorem habet. Quamobrem & spadones, & mulieres, & qui ætate prouectiore sunt, &, vt vno verbo dicamus, quicunque frigidiore humidioreque præditi sunt temperamẽto, cito & facile canescunt. Hi namque omnes pituita plurima redundant, quæ cum per cutem imbecillius propellitur, inque ea diutius moram trahit, tandem resiccatur, & propria fit pilorũ materia, ita tamen natiuum vt colorem retineat.

Πολυάρχιον. malagmatis nomẽ cuius descriptio habetur apud Galenum libr. 8. τῶν κατὰ τόπους. Refertur & à Paulo libr. 7. cap. 18. Est etiam cataplasmatis nomẽ cuius aliquot differentiæ habentur apud Aetium lib. 9. cap. 34. ex Seuero.

Πολύγαλον. herba est palmi altitudine, lenticulæ foliis, gustu subacerbo. Pota lactis abũdantiam facit, inde nomen ab effectu.

Πολυγόνατον. frutex est in montibus nascens, maior cubito, foliis laurus, duntaxat latioribus læuioribusque, sapore mali cotonei aut punici. Flores per singulos foliorum exortus promit candidos, foliis numerosiores. Radicem habet albam, mollem, longam, geniculis frequentem, graueolentem, digitali crassitudine. Omnes officinæ & herbarii sigillum Salomonis appellant. Est autem variæ particeps facultatis, adstrictoriæ, acris, amaræ, ingrato gustu qui verbis nequeat exprimi. quare & multiplices habet in medicina vsus.

Πολυγονοειδὲς. sic à polygoni sarmentorum similitudine dicitur à quibusdam prima species τῆς κληματίδος quam δαφνοειδῆ nuncupant.

Πολύγονον. frutex est cuius duo genera produntur. Mas ramis exilibus, copiosis, geniculatis, qui à terra non attollũtur, graminis modo serpentibus, foliis rutæ sed longioribus, semine turgens sub omnibus foliis, flore albo aut rubente. Latini seminalem à seminis copia, & sanguinariam à cohibendo sanguine nuncupant: alii vero, vt Apuleius, Proserpinacam. Herbariis & officinis corrigiola & centinodia appellatur. Fœmina autem paruus frutex est, vno caule, arundini teneræ simili, densis geniculis in se tubarum modo farctis, tuberibus articulorũ eminulis, quos folia frondibus piceę similia in orbem conuestiunt, radice superuacua. Vtrumque secundo ordine frigidum est, aut etiam initio tertii, habet & modicam adstrictionem. Est autem mas ad omnia valentior.

Πολυχάω. apud Hippocrat. ἀντὶ τοῦ πολυφάγω, hoc est voraci. Sic Callimachus ἔχασε ἀντὶ τοῦ κατέφαγον vsurpauit, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πολυειδὲς. sic à quibusdam dictum fuisse elleborum album habetur apud Dioscor.

Πολυείδου σφραγὶς. Polyidæ sphragis. Trochisci nomen est olim celebris, & quo Galenus ad vlcera diuturna & contumacia, præsertim in naribus, vsus est. Recipit autem eo authore libr. 5. τῶν κατὰ γένη, Malicorii denarium pondo sex, myrrhæ denarium pondo octo, aluminis scissilis denarium pondo quinque, thuris denarium pondo quatuor, aloes denarium pondo octo, chalcenthi denarium pondo tria, fellis taurini denarium pondo sex. vino dulci excipiuntur.

Πολύκαρπον. τὸ κραταιόγονον, apud Hippocr. genus herbæ, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πολύκλωνος. cognomen τῆς ἀρτεμισίας, non omnis quidem, sed eius quæ ramosa est. Sic autem dicitur ad alterius differentiam quę μονόκλωνος appellatur.

Πολύκνημον. frutex est surculosus, foliis origani, caule pulegii, multis geniculis, sine vmbella, sed dependentibus paruis veluti acinorum corymbis, odore acri, iucundo. Desiccat & calefacit secundo excessu.

Πολύκριθον. Hippocrati & Galeno τὸ κράταιγον.

Πολύμορφον. sic dictum est à quibusdam os σφηνοειδὲς, de quo vide suo loco.

Πολύνευρος. sic authore Dioscoride à quibusdam dicitur τὸ ἀρνόγλωσσον, hoc est plantago, quod eius folia multis fibris quasi neruis per longitudinem distincta sint: ob quam causam etiam ἑπτάπλευρος ab aliis dicta est.

Πολυόστεον. dicta sic est à quibusdam pars ea pedis quæ multiplici osse constat, & quæ alio nomine πεδίον appellatur.

Πολυόφθαλμος. sic apud Hippocratem dicitur ὁ βούφθαλμος herba, vt annotat Gal. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Πολυπόδιον. filicula. Herba est nascens in muscosis petris & vetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum, palmi altitudine, felici

similis, subhirsuta. Radix illi pilosa, in qua continentur cirri ceu polyporum, crassitudine minimi digiti, coloris intus herbacei, austera aliquantum & gustu subacris. Eiusmodi polypodium est quod Dioscorides depinxit. Verum aliud præterea est folio asplenі, viridiore, longiore, magisque per ambitum laciniato, radice priori simili, paulo tamen graciliore, quod plurimum in montium syluis nascitur. vtrumque moderate purgat, atque vt ait Galenus, citra morsum desiccat.

Πολυποδίτης οἶνος. vinum ex polypodio factitium, cuius cōpositio habetur apud Aetium libro 3. cap. 60. & 61.

Πολύποδες. multipedæ, siue millepedæ, animalia sunt exigua locis humectis nascētia, quæ ad contactum sese in globum contrahunt. Dicuntur etiam ὄνοι & ὀνίσκοι, de quibus ante diximus.

Πολύπους. polypus. Est tumor præter naturam in naribus genitus, polypi carni similis secūdum substantiæ proprietatem. Sic quidem Galenus definiuit libro 3. τῶν κτ᾽ τόπους. Proprietatem autem substantiæ intelligo, non colorem modo & cōsistentiam, sed reliqua etiam quæ sunt polypis propria, quibus tumorem hunc similem esse veteres prodiderunt: nempe quod multas radices, vt & ille pedes, habeat, quodque vt ille venantes vlciscitur, acetabulis suis manus illorum apprehendens, ita & vitium hoc laborantium nares obstruat, vt & difficulter spirent, & ęgre loqui possint. Hæc enim substantię polypi proprietatem cōsequuntur, non minus quam color atque consistentia. Ac color quidem varius est, aliis albidus, aliis subflauus, aliis subruber. Substantia pariter aliis mollis & quodammodo fluida, aliis durior magisque cōtracta. Celsus lib. 6. cap. 8. graphice polypum depinxit his verbis: Polypus in naribus est carūcula modo alba, modo subrubra, quæ nariū ossi inhæret, & modo ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen quo spiritus à naribus ad fauces descendit, adeo increscit, vt post vuam conspici possit; strangulatq; hominē, maxime Austro aut Euro flante, fereque mollis est, raro dura, eaque magis spiritum impedit, & nares dilatat, quæ fere καρκινώδης est. Itaque attingi non debet. His quidem verbis Celsus omnes polyporum differentias complexus est, quas Hippocr. in lib. περὶ παθῶν quinque constituit.

Πολύῤῥιζον. sic à quibusdam dictum fuisse helleborum nigrū Dioscorides author est, similiter & quartum genus τῆς ἀριστολοχίας, quæ peculiari nomine πιστολοχία dicitur.

Πολύσπαστον. machinamentum est articulis reponendis cōueniens. Sic dictum est, quoniam multis orbiculorum circuitionibus facilitatem præstet. Est autem iter facientibus maxime idoneum. Refertur ad Archimedem authorem. In quo describendo minime curiosi fuere veteres, quod ad eum vsum Hippocratis scamnum per se abunde esset.

Πολύτριχον. herba quam & ἀδίαντον & capillum Veneris vocant. sic dicta ab effectu. Explet enim capillorum defluuia, & ad hoc decoquitur in vino cū semine apii adiecto oleo copiosiore, vt capiti inunctum crispum dēsumque capillum faciat.

Πολύχρηστον φάρμακον. Medicamentum ad multos vsus cōparatum, quodque multis simul affectibus conuenit. Sunt autem eius generis nonnulla non modo specie, sed etiam genere diuersa. Omnia certe ex contrariis constant medicaminibus, nō tantum secundum primas qualitates, verum etiam secundas. Aliter enim vni tantum simplicique affectioni, non etiam multis atque inter se etiam sæpe contrariis prodessent. Coegit autem medicos necessitas contraria aliquando medicamenta miscere, non modo vt vnum alterius vires frangeret, atque minueret, sed quod conducibilius esse iudicarent, habere vnum aliquod medicamentum permultis affectionibus cōueniens, quam tam multa singulis affectibus destinata, etiam si ea πολυχρήστοις in medicina longe pręstent. Sic enim vno eodemque medicamento repelluntur & digeruntur, detergentur & læuigantur, incrassantur & attenuantur humores, quod diuersas in se facultates contineat. Eius generis est Panacea, Isis, Icesium, aliaque plurima emplastra, de quibus agit Gal. libr. 5. τῶν κτ᾽ γένη. Et si in simplicibus quidem medicamentis, vt aloe, rheo barbarico, mastiche & aliis sexcentis ea vis inesse cernitur, vt contrarios simul effectus in hominū corporibus producant, nemo mirari debet in compositis contrariorum pariter inesse facultatem.

Πολυχρόνιος νόσος. diuturnus morbus. Sic dicitur qui non nisi longo temporis spatio soluitur. Contrarius est τῷ βραχυχρονίῳ, non etiam τῷ ὀξεῖ vide ὀξύς.

Πόμα. potus. Dicitur & τὸ ποτόν. vide πόσις.

Πομφοί. apud Hippocratem dicuntur eminētiæ cutis tumidæ simulque humore redundantes & rubicundæ, vt interpretatur Galen. ἐν τῇ γλώσσαις. Generaliter πομφὸς bullam significat vt & πομφόλυξ.

Πομφολυγηρόν. nomen emplastri, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17.

Πομφόλυξ. bulla. Est eleuatio in humore facta à spiritu flatuoso. Siquidem spiritu flatulento intra humorem concluso bulla excitari solet, præsertim si humor tenax viscosusque est. Tunc enim bulla permanet nec facile soluitur. huiusmodi bullæ sæpe in vrinis insident, morbum renalem & longum significantes, vt habetur apud Hippocr.

Πομφόλυξ. medicamentū metallicū quod in coctura æris sursum fertur, & in cameris parietibusque fornacum, bullarum modo tumens, colligitur. Nihil enim aliud est quā æris fauilla. Effertur autem vel ex ære solo, vel ex cadmia sola, vel ex ære & cadmia, ꝗ eam aliquando friatam metallici inspergāt æri.

æri. Primum autem in bullas, vt aqua, tumet, atque ex eo nomen accepit: mox maiore accedente incremento, lanar um assimilatur peniculis. Atque ita quidem sua sponte gignitur in fornacibus. Eius autem duo genera Dioscorides statuit, vnum colore æris & modice pingue, alterum candidissimum & extremæ leuitatis. fit quod candidum est, cum in coctura æris, liquescente eo, metallici multam friatam cadmiam inspergunt, meliorem pompholygem facere volentes. Nec solum ex ære fit, verum ex cadmia etiam consulto ad confectionem eius follibus ventilata. Conficiendi autem rationem & Dioscorides & Georg. Agricola aperte exponunt. Eiusdem omnino generis cum spodio est, specie tantum differt. Quod enim in eo opere tenuius est & leuius, sursum fertur, pompholyxque dicitur: quod vero deorsum fertur, spodium est, sic dictum à cineris similitudine. Rara nunc est pompholyx, & pene ignota, vt & plæraque alia recrementa metallorum. Sunt tamen qui in officinis eam nil album appellēt, vt & spodium nil nigrum aut gryseum. Inter ἄδηκτα pharmaca numeratur pompholyx. adstringit & siccat lenissime, præsertim lota, habetque tenuitatem partium citra calorem.

Πόνος. labor. Est motus omnis vehementior. idem omnino cum exercitatione generaliter dicta. In qua significatione vocem eam Hippocrates vsurpauit libr. 3. Epid. sect. 2. sicut Galenus eo loco explicauit. Quoniam autem ex immodico labore plærumque lassitudo dolorque oritur, factum est vt πόνος non modo vehementem motum, sed dolorem etiam significet, & quicquid hominem offendit. sic enim intelligendum est laboris nomen Aphor. 7. libr. 1. ὅκου μὲν ὀξὺ κάρτα τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει. hoc est, quū peracutus morbus est, statim extremos dolores habet. Sed cum in omni dolore duo esse oporteat, affectū à naturali constitutione alienum, & eius affectionis sensum, Hippocrates vtrumque πόνον appellat. Siquidem Aphor. 6. lib. 2. ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τούτοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ. hoc est, quicunque dolentes partem aliquam corporis, dolorem non sentiunt, iis mens ęgrotat: ipsa sola affectio dolorifica ab Hippocrate πόνος appellatur: hic enim πονέοντας intelligit eos qui aliqua in parte tam vehementer offensi sunt, vt omnino, nisi delirent, dolituri sint. Cum vero scribit dolorem fieri propter calidum, propter frigidū, propter plus, propter minus, ipsum alterationis sensum sine dubio intelligit. Vt autem ὁ πόνος apud Græcos, sic apud Latinos labor accipitur, sicut ex Cicerone videre licet, qui laborem definiuit esse functionem quandam vel animi vel corporis grauioris operis & muneris: & ex Virgilio, qui pariendi dolorem Lucinæ labores appellat.

Ποντικὴ ῥίζα. sic à quibusdam dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Dioscoridem: plurima enim in Ponto nascitur.

Ποροποιΐα. vocabulum est Methodicorum proprium, quo ipsum exiguorum meatuum statum designabant, in quo sanitatis morbique causas constituebant. Hinc μεταποροποίησιν apud eos eiusmodi meatuum status immutationem significabat, vt & μετασύγκρισις, de quibus vide suis locis.

Πόρος ἀκουστικὸς, siue (quod idem est)

Πόρος τυφλὸς. meatus auditorius, siue foramen cœcum. vide οὖς.

Πόρος. meatus. Id dicitur per quod aliquid influit vel effluit, siue id spiritus sit, siue aer siue humor, siue excrementum. Proinde oculorum nerui πόροι vocati sunt ab Herophilo. Similiter & in auribus ἀκουστικοὶ πόροι: ad hæc meatus tum per quos cibus vel in ventriculum subit vel ab eo exit, tū quibus chylus in iecur effunditur, aut bilis in suam vesiculam ingreditur vel ex ea effunditur, πόροι appellantur: præterea & exigua illa foramina per totam dispersa cutem, quæ corporis vniuersi perspirationem moliūtur. Sunt autem in vniuersum duo pororum genera: alii sensibiles, alii insensibiles habentur. Illi magni & patentes sunt, quales in ventre, iecinore, liene, intestinis, venis, arteriis, & reliquis eiusmodi instrumentis visuntur: hi vero parui & visum fugientes non solam quidem partium superficiem occupantes, sed per totam etiam carnis, ossium, cartilaginum, neruorum, ligamentorum, membranarum, & cutis substantiam disseminati. Neque enim externi modo sunt & superficiales, sed etiam intimi. Siquidē iis plenum est totum corpus & tota cutis. Aliter putredo vitari nullo modo posset. Iis enim foraminibus totius corporis perspiratio fit, quæ constat & frigidi aeris intromissione, & fuliginosorum quæ in singulis partibus colliguntur excremētorum vacuatione. Ex quibus perspicuum est meatus omnes in optima corporis constitutione patentes semper esse oportere. Quod vt plurimum valet ad tuendam sanitatem, sic eorum obstructio maximorum morborum occasionē præbet.

Πορφύρα. purpura. nomē emplastri cruenta vulnera glutinantis. Descriptio habetur apud Aetium lib. 15. cap. 12.

Πόσθη. præputium. Est glandis tegumentum. Id autem non aliud est quam carnea mēbrana cute obducta, quo tenuius esset, & facilius tum extenderetur tum vndiq; glandem cōprehenderet. Natura in hunc vsum ipsum glandi videtur induxisse, vt glandem seruaret læuem, mollem & lubricā. Callosa enim & arida stupida est, nec sensum retinet qui muneri suo conueniat. Summa præputii pars quæ prominet, ἀκροποσθία καὶ ἀκροπόσθιον dicitur.

Ποσθία. tuberculum oculi, quod alio nomine κριθὴ vocatur, de qua vide suo loco.

Πόσις. potio. Non est aliud quam τοῦ ὑγροῦ κατάποσις, hoc est humoris deglutitio, siue (quod idem est) humoris ab ore in ventriculum at-

tractio. Est enim ea actio facultatis attractricis, quæ humorem rectis fibris, quas interna ventriculi tunica plurimas habet, attrahit: Cæterum attractionem eam sitis excitat, vt quę non aliud sit quam potionis desiderium. Et appetuntur quidem proprie frigida humidaque: vocaturque is appetitus δίψα, hoc est sitis. Quod autem bibitur, τὸ ποτὸν siue πῶμα dicitur, pars τῆς διαίτης non infima. Quippe quantum ad sanitatem conducit ratio potus recte instituta, tantum valetudini officit, si quis eo abutatur. At valet quidem imprimis ad cibi concoctionem & distributionem, quod cibus nisi humore aliquo perfusus sit, non nisi ægerrime concoquatur & ventriculum offendat: quodque propter siccitatem in venas & iecur subire non possit, nec sanguinem consistentia mediocrem gignere. Nec tamen propter eas tátum causas appetitur, sed etiam per se, propriaque ratione. cum enim hominum corpora ex quatuor elementis certa quadam proportione mistis constituta sint, si ea diu valere debent, elementorum substátias seu qualitates in eadem temperie perpetuo seruare oportet. Quare cum eorum dissipatio assiduo quodam, quod vitari nó potest, substantiæ nostræ effluuio quotidie fiat, sicut cibo quod calidum siccumque in nobis est resarcitur, ita potu frigidum humidumque instaurari necesse fuit. Ex quo sequitur potum omnem, aquæ etiam purissimæ, vna videlicet cum cibo acceptum eiq; permistum nos alere. Ex iisdé enim omnino nutrimur ex quibus constamus, nihiloque absurdius est ex aliquo quid nutriri, quam componi. Proindeque eadem sitis ratio est, quæ & famis, eademque causarum series in excitanda siti spectatur, quam & in fame Galenus exposuit, suntque eius pariter duæ differentiæ, animalis & naturalis, totidemque in potionis appetentia, quot & in cibo symptomatá esse Galenus libr. 1. de sympt. causis ostendit. Aliquando enim quædam priuatio appetétiæ potionis est, nulloque modo potus expetitur, cum corpus vel propter excessum humoris & frigoris omnino potione non eget, vel venter offensam ex desiderio in se non sentit. Aliquando vero diminuta potionis appetentia est, cum eadem ipsa remissiora sunt. Interdum autem etiam vitiosa est, habetque se ad portionem cum ea quæ circa alimentum est praua, alias quidem immodice potum affectans, si in ipsis ventriculi tunicis malus aliquis succus salsus aut biliosus continetur, aut naturale humidum in eo veluti feruet; alias vero prauum & à natura abhorrentem, pro ratione viriosi succi in ventriculo & corpore redundátis.

Πόσῳ. apud Hippocr. significat ὀλίγῳ, id est modico, vt Gal. interpretatur ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ποτιμώτατα. apud Hippocraté dicuntur τὰ πρόσφατα, hoc est, recentia, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. Dorica lingua, vel (vt habetur commét. 2. περὶ διαίτης ὀξέων) Ionica.

Ποταμογείτων. herba folio betæ, hirsuto, paululú supereminéte extra aquam. Refrigerat, adstringit, inspissat.

Ποτήριον. frutex est cortice obductus tenui, spinis horridus, lanugine spissa, ramulis lógis, mollibus lentis, tenuibus, tragacanthæ proximis, foliis paruis, rotundis, flore exiguo, candidi coloris, semine gustu acuto & odorato, radicibus binos ternosue cubitos longis, neruosis, firmis, quib⁹ recisis manat succus gúmi similis, qui præcisis neruis & vulneribus glutinandis illinitur.

Ποτὶ. maxime, præcipue apud Hippocratem, vt exponit Gal. Significat & ποτὲ, hoc est, Aliquádo, vt idem interpretatur ἐν ταῖς γλώσσαις. Dorica dialectus pro πρὸς vsurpat.

Πόταμος. (f. οἶνος) lora. Sic à quibusdam vocari δευτερίαν, Dioscor. author est, lib. 5. cap. 13.

Πούς. pes. pars ea cruris dicitur, inquit Aristoteles, quæ multiplici osse constat: malleolis, talo, & digitis definitur. De quo ita ille lib. 1. de histor. animal. τὸ δὲ πολυόστουν τοῦ σκέλους, πούς, τούτου δὲ τὸ μὲν ὀπίσθιον μέρος, πτέρνα· τὸ δ' ἔμπροσθεν τοῦ ποδὸς, τὸ μὲν ἐσχισμένον, δάκτυλοι πέντε, τὸ δ' σαρκῶδες κάτωθεν, τὸ δ' ἄνωθεν ἐν ποσὶ περιγίνεται νευρῶδες καὶ ἀτόνημον. hoc est, vt Gaza conuertit; Pes autem, quod multiplici osse cónstat. cuius pars posterior calx; prior discreta in digitos quinque est: media plantæ nomine explicatur. cuius quod carnosum inferius solum attingit, vestigium est: quod superius pronam conficit partem, neruosum & nominis adhuc indigum est. Alii vero aliter pedem distinguunt & singulis partibus sua nomina accommodant. Etenim, vt quibusdam placet, prior pedis pars à malleolis ad digitos, ταρσὸς vocatur: interior à malleolis ad magnum vsq; digitú, pedibus sese quasi aspicientibus, πεδίον: quod sub hoc statim in imi pedis medio habetur, κοῖλον ποδὸς: infimum auté quo terram contingimus & calcamus, ἴχνιον est. Pars veró ea quæ post cauum pedis iuxta digitos attollitur, στῆθος ποδὸς ἢ πεταλίς dicitur. Ab his digiti sequuntur: Alii vero superiorem pedis parté totam quæ ante digitos est & neruis ossibusq; constat, πεδίον vocant ἢ πολυόστουν, eiusq; priorem partem quæ digitis proxima est, ταρσόν, posteriorem vero πτέρναν, id est, calcem: inferiorem vero partem totam, πέλμα, id est, vestigium. quod scilicet carnosum est, & inferius solum attingit. Verum Galenus ταρσὸν vocat eam partem quæ malleolis proxima ex septé ossibus constat, & manus carpo respondet: πεδίον vero, proximam illi partem quinque ossibus cópositam, & quæ metacarpio in manú respondet.

Πούς. pes. Mensura est qua rerum interualla dimetimur. Constat vnciis duodecim, siue sedecim digitis, siue palmis quatuor, vt ex Euterpe Herodoti perspicuum est, vbi sic scribit: αἱ δὲ ἑκατὸν ὄργυιαι δίκαιαι, εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον. ἑξαπόδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος· τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξαπαλαίστου. id est, Centum autem iusti

iusti passus sunt stadium vnum quod sex sit plethrorum. vt passum sex pedibus metiamur & quatuor cubitis: pedes vero sint quatuor palmorũ, cubitum autem sex palmorum. Suidas quoque scribit: ὁ πούς ἔχει δακτύλους ις'. hoc est, pes habet digitos sedecim. Ex eo formantur ποδιαῖος, ἡμιπόδιος, δίποδος, διποδιαῖος. Sed quamuis tã Romani quam Græci pedem in totidem partes diuiserint, attamen pedem Græcum Romano semuncia, siue (vt Gallico more loquamur) semipollice maiorem fuisse Georgius Agricola ostendit, qui mẽsuras omnes doctissime explicauit.

Πεσίμινος οἶνος. sic dicitur ab Hippocrate vini genus quoddam nigrum atque austerum, vt scribit Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Πράσιον. marrubium. frutex est ab radice ramosus, candicans, subhirsutus, quadrangularibus ramis. folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro. semen in caulibus & ex interuallis. flores verticillato ambitu, asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & rudera. Gustu amarũ est. interanea expurgat. Secundo ordine cõpleto excalfacit, siccat vero tertio fere medio aut etiam completo.

Πράσιον. sic dictum à quibusdam fuisse τὸ πρασοειδὲς, Dioscorides author est, secundam videlicet eius speciem.

Πράσον κεφαλωτόν. porrum capitatum. olus est quod estur vulgo, simplici capite ex albæ ceruicis angustiis exuberãte, fronde super terram carinata & in angulum oblonga, colore adeo viridi vt pro herbaceo porraceus color vsurpetur.

Πρέμνον. extremitas albi oculorũ, authore Polluce. Alias significat Stipes, Stirps.

Πρηνὴς. apud Hippocrat. τὸ πρὸς γῆν νεύοντος, hoc est, quod in terram inclinat. vt interpretatur Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Πρῆσμα: apud Hippocrat. inflatio. similiter & πρῆσις. vide & πρηστικὸς, maxime inflatiuum. vt exponit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρηστήρ. pars colli exterior, quæ per iram incensa & tumens inflatur, vt author est Pollux. Dicitur ἀπὸ τοῦ πρήσσειν siue πρήθειν, quod & inflare & incendere atque vrere significat.

Πρηὺς πυρετὸς. mitis febris. Est differentia febris apud Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, opposita τῷ δακνώδει πυρετῷ, sumpta à caloris febrilis essentia, & dicitur quæ medici manum non mordicat neque exurit, sed vaporem minime mordacem exhalat. Huiusmodi est diaria febris. Mitis autem dicitur non simpliciter quidem, sed per comparationem, hoc est, minus mordax, siquidẽ febrilis omnis calor, cum igne⁹ sit, acer est & mordax, sed hic magis, ille minus. Hippocr. sæpe ἠπίην appellat.

Πριαπισμὸς. tentigo. Est auctio pudendi stabilis in longitudinem ac orbem tumefacti, citra rei Venereæ appetentiam. sic quidem Galenus libr. 9. περὶ τῶν τόπων definiuit. Addit autẽ Aetius dolores inde moueri, quales esse in tetano solent, quod inflatum distentumque pudendum conuulsionis modo afficiatur. Scribit etiam eos qui sic laborãt, citò perire ventre inflatos & frigidum sudantes, nisi ilico auxilium eis adhibeatur. Accedit etiam iis quandoq; inflammatio. Fit hic morbus à flatu vaporoso, ab humoribus viscosis crassisque sublato, & cauernosum penis neruũ distendente. Aliquando vero ipsis etiam arteriis eo flatu repletis oritur, nullo præcipuo proprioque affectu colem infestante. Hæc causa est propter quã Gal. libr. 6. loc. affect. scribit fieri vt oris arteriarum nimium patẽtibus priapismus excitetur. Nã cum nimium patent, quacunque de causa arteriæ incaluerint, non exiguã tunc spiritus essentiam admittunt atque intra se recipiunt, quem postea in fistulosum neruum effũdunt, qui paulatim impletus colem extendit, ita vt tota ipsius essentia in fistuloso neruo cõsistere videatur. Ac causam quidem eã priapismi frequentiorem esse asseuerat, quam flatiosum spiritum in neruo fistuloso genitum. Quod an verum sit, valde dubito. Nam quamuis in naturali pudendi arrectione id verum videri possit, attamen cum priapismus præter naturam sit, humorem in ipso genitali præter naturam contineri maxima ex parte verum est, qui in vaporem solutus distentionẽ pariat. Dicitur à Priapo, cui talẽ pudendum fuisse veteres finxerunt. Dictus est & à quibusdam satyriasis, quod Satyri arrigere semper crediti sint. Nec reuera Galenus ea nomina distinxit. Paulus lib. 3. cap. 56. 57. manifesto discreuit, incertum quem authorem sequutus, eum priapismum cui aliquando coniunctam esse inflammationem conuulsionemque Aetius scripsit, & mortem breui succedere cum ventris inflatione & frigidis sudoribus, σατυριασιν appellans.

Πριαπίσκος. vocatur ab Hippocrate lignum paruum in medio suo scamno insertum. Est autem lignum octo fere digitorum, magna ex parte rotundum. Idem ξυλίσκος & σχιδμὸς nũcupatur. vide βάθρον.

Πρῖνος. ilex. arbor est quæ quercus generi assignatur, & consimile munus obit, vt scripto prodidit Dioscor.

Προαυξέες παῖδες. dicuntur ab Hippocr. οἱ ἐπὶ πλεῖον ηὐξημένοι, hoc est, qui plurimum aucti sunt, & quorum iam ossa, perinde ac tenellorum, formari fingique non possunt. Inde etiam morbi quidam προαυξέες ab eodem dicuntur, qui accidunt ętate iam progressis, vt Galenus exponit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρόβατα: quanquam propriẽ oues significet, Hippocrates tamen ἐν τῷ περὶ ἄρθρων eo nomine designauit βοσκήματα, hoc est, pecora, omnia, vt & Homerus & alii plæriq; veteres: vt annotauit Gal. comment. 1.

Προβάτιον. sic dicitur τὸ ἀρνόγλωσσον, authore Dioscoride, quasi ouilla herba. Sunt enim plantaginis folia linguæ pecorum similia.

Προγλωσσίς. dicitur ab anatomicis pars linguæ prior quæ acuta est.

Πρόγνωσις. prẹcognitio, prẹnotio, siue prẹsensio.

Est cognitio futuri exitus morbi & eorum, quæ illi superueniunt. Sed intelligere oportet nihil ab ægro aut assidentibus admissum quod morbi naturam dissoluat & cogat naturam in aliud tempus differre morbi solutionem. verbi gratia prędicit medicus septimo die, si omnia vt oportet agãtur, solutum iri morbum. vbi vero quicquam admissum est, si paruus quidem error hic sit, relabi solutionem ex septimo in nonum posse: si maior, in vndecimum: si multo maior, in quartumdecimum: si perquam magnus, periculum pro certa salute sequuturum. Hęc quidem ad morbum attinet. Nec vero de symptomatibus aliter sentiendum est, sed necessariis & magna ex parte morbum comitantibus. Tumultus enim ex vicinis per noctẽ, & canes latrantes, & iniucũdi quidam nuncii, insomnes ægrotos reddunt. quorũ nullum neque generationem habet necessariã, neque firmam diuinationem. Quare non est omnium quæ circa ægrotos eueniunt, πρόγνωσις, sed eorum tantum quę generationem habent necessariam, vt tussis & doloris lateris in pleuritide, capitis doloris in febre, tumoris & ruboris in phlegmone.

Πρόδρομοι. dicuntur venti qui Etesias præcedũt, quasi eorum præcursores. Dirimit eos, vt scribit Galenus, Canis ortus. Sexto Idus Iul. flare incipiunt, vt Columella prodidit.

Πρόδρομος. vini genus quod Athenæus in Lesbo nasci dulce scribit. Quibusdam videtur idẽ esse quod & πρότροπος, eandemque nominis rationem sortitum.

Προηγουμένη αἰτία. causa interna, quam & antecedentem solent appellare. Celsus abditam & in occulto positã causam vocat & morbos continentem causam. vide αἰτία.

Προίτιον. sic à quibusdam dictum fuisse elleborũ nigrum Dioscorides author est, quod Melampus Prœtidas eo seruauerit.

Προΐκα. significat apud Hippocratem idem quod ἐξαίφνης, hoc est, repente, vt scripsit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Προκάμπυλον. Abrotoni cognomẽ est teste Dioscoride, propterea quod in terram se flectat, & cacumine suo se propaget. προκάμπυλα enim in plantis Græci dicunt, quæ cum se erexerint, in terram rursus se incuruant.

Προκαταρκτικὴ ἡ

Προκατάρχουσα αἰτία. dicitur causa externa & euidens, quæ extra corpus posita ipsum bene maleue afficit, atque internam causam quasi irritat & prouocat. Ab ea enim fere fit initium motus. id quod significat προκατάρχειν, itemque κατάρχειν. Hanc vulgo primitiuam causam appellant, sicut τὴν προηγουμένην antecedentem & antegressam, veluti Galenus manifesto distinxit initio libr. 4. de sanitate tuenda: quam tamen differentiam quidam aliquando negligentius obseruarunt.

Προκόνδυλοι. dicuntur, vt scribit Rufus, primi digitorum articuli, metacarpio proximi. Nã medios digitorũ articulos κονδύλους dicit vocari. Itaque quod his illi priores sint, προκόνδυλοι appellantur, vt & extremi μετακόνδυλοι.

Προκώνιον. triticum tostum. verum Galenus in explicatione vocum Hippocratis dicit ἄλφιτον προκώνιον ab Hippocrate appellari, farinam ex hordeo recenti & tenero confectam, antequam videlicet ex eo conus erigatur. Solent enim in areis etiam nunc coni construi, & maxime in humidis regionibus ex ligno recto circa quod in metæ vel coni figuram fructus circumponuntur.

Προληπτικὸς τύπος. anticipatio accessionis. Est motus accessionis, ante horam qua præcedens accessio inuaserat, recurrens. Id autem contingit vel per totum morbi curriculum, vel particulariter in quibusdam accessionibus. Quę per totũ morbum fit, morbi proprietatem & mores potius consequitur, quam eius incremẽtum ostendat, cum & quartani & tertiani & quotidiani quidam circuitus vsque ad integram solutionem ita anticipare visi fuerint, ac maxime quidem si πρόληψις, hoc est anticipatio, proportionem per singulas accessiones seruauerit. Ab ea proprie dicitur προληπτικὸς πυρετὸς, in qua videlicet ab ipso morbi exordio vsque ad finem accessiones perpetuo anticipant. Quæ vero particulariter in quibusdam accessionibus contingit, incremẽtum totius morbi ostendit, vt & ea quæ per singulas accessiões præcedẽtes ἀνάλογος facta, vbi fieri cœperit plus quam proportio exigit. Sic enim anticipatio morbi incrementum ostendit, sicut & accessionum retardatio, quæ ὑστερικὸς τύπος dicitur, declinationem. Siquidem simpliciter vel anticipare vel tardiorem esse accessionem, neutrum significat.

Προμαλακτήριον. dicitur prima pars balnei, siue prima domus, quod in ea præmolliri corpora soleãt, vt annotauit Gal. libr. 9. simpl. medic. περὶ χαλκάνθης.

Προμετωπίδιον. sic dicitur cutis quæ fronti prætenditur, in qua rugę ῥυτίδες dictæ consistũt. dicitur & προμετωπίς.

Προμήκη. dicuntur ab Hippocrate instrumenta chirurgica quę suo extremo acuta sunt. vide φλεγχρόν.

Προμυλλαίνει. procidit, prominet in anteriorem partem apud Hippocratem, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. vnde & προμυλλῆναι ab eodem dicitur, ὁ προτείνας ἔξω τὰ χείλη, hoc est, cui labra prominent.

Πρόνοια. vocabulum est ab Hippocrate vsurpatum initio libelli προγνωστικῶν. quo non vsum Hippocratem pro vulgari more Græcorũ, Galenus annotat. Solent enim designare eo nomine τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, hoc est curam solicitudinemque quam circa aliquã rem obimus. Siquidem ait Euripidem dixisse, — ἡ ᾗ καὶ θνήσκουσ', ὅμως Πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν. Quinetiam verbum hoc προνοεῖσθαι secundũ omnes modos, infinitas habet significationes. Significat enim & curam habere, & quod vtile sit, ante præparare. Sed & vulgatũ illud problema, Mundũ

prouidentia

prouidentia gubernari, eãdem significationem habet. Sed Hippocrates non ita appellauit: verum αὐτὸ τῆς προγνώσεως vsurpauit τῆς προνοίας nomen. nec id quidem simpliciter, sed ex significato quodã, quod communiter vtriq; appellationi inest. Siquidem verbum προνοεῖσθαι atque item τῆς προνοίας, hoc est prouidentiæ, nomen, ab Homero inuenta sunt, ἀπὸ τοῦ νοῆσαι τὰ πράγματα πρὶν ἔσεσθαι, hoc est, q res antequam fiant videamus. Eandem vero originem habent τὸ προγνῶναι καὶ ἡ πρόγνωσις, hoc est, præcognoscere & præcognitio. Quæcunque igitur sub sensum cadũt, prius autem quam ipsa oculis intueamur, ratione inquirimus, hęc merito προνοεῖν, hoc est, pręuidere, dicimus, verbo ipso indicantes τὸ πρὸ τοῦ ἔσεσθαι νοεῖν: id est, quod ea antequã sint, videamus. Quocirca & res eas quæ derepente fiũt, ἀκούσια καὶ ἀπρονόητα, id est, inuite & improuiso: quæ autẽ consulto, ἐκ προνοίας factas esse dicunt. Eiusque rei etiam apud iurisperitos permulta sunt documenta. Est igitur τῆς προνοίας nomen apud Gręcos cõmune rebus bene maleque gestis: nec vt aliqui putant, in bonis tãtum solet vsurpari. vide multo plura apud Galenum initio comment. in lib. 1. Prognostici Hippocratis.

Πρόπολις. est crassior apum materia, flaua, odorata, styracem referens, & in mastiches modum ductilis, ceræ quidẽ finitima, nondum tamen cera, qua omnes frigoris aut iniuriæ aditus ab alueis arcentur. Tertium est ex operis apum fundamentis, quæ cum tria sint, inquit Plinius, prima μίτυν vocant periti, secunda πισσόκηρον, tertia πρόπολιν inter coria cerasque. Est igitur propolis fauorum stabilimentum, quod nondum ad ceræ speciem peruenit, & è quo, vt inquit Varro li. 3. apes faciunt ad foramen introitus profectum in alueũ, maxime æstate. Itaq; quoniam apes id ante alueum faciũt, dicitur πρόπολις, quasi suburbanum. Inuenitur enim in aluearioru foribus. Secundo ordine completo calfacit, & euocat aculeos & omnia infixa corpori extrahit. Vt autem scribit idem Varro, propter multiplicem vsum quem in emplastris exhibet, multo carius in sacra via quam mel vænibat: ideo autem factum puto vt propolis olim à quibusdam cera sacra diceretur, vt scripsit Scribonius Largus in strumarũ curatione.

Πρόπομα. potio ex vino & melle cõcinnata. Vini sextariis quatuor mellis despumati vnus miscebatur, citra quidem cocturam, vt scribit Paulus libr. 7. sed lõga satis insolatione. Hæc quidem simplex fuit propomatis compositio, quæ nomen hoc iccirco sortita est, quod ante cibos biberetur. Cæterum ad vsus varios comparari potest, vt ventriculi robur, cõcoctionem crudorum, alui subductionẽ. ideoq; varii etiam fuerunt τῶν προπομάτων apparatus, vt licet videre apud Aet. libro 3. cap. 57. & sequentibus, vbi vinorum purgantium, quæ προπόματα vocat, cõpositiones recenset, & lib. eiusdem capit. 72. rosatum flauæ bilis purgatorium πρόπομα appellans.

Πρόπτωσις. procidẽtia, prolapsus. Generale nomen est, omnem partem loco suo motam alioque prolabentem designans. Itaque si vel vterus, vel podex, vel oculus, pcidat, is morbus πρόπτωσις dicetur, sed addito eius partis quæ prociderit, nomine, vt πρόπτωσις ἀρχοῦ ἢ ἕδρας, πρόπτωσις ὑστέρας, πρόπτωσις ὀφθαλμοῦ. Ac omnis quidem procidẽtiæ causa est musculorum atq; ligamentorum, quibus vnaquæque pars continetur firmaturque, laxitas, imbecillitas & resolutio siue ab interna siue ab externa causa proueniens. Nonnunquã enim, vt Celsus scripsit, ingens inflammatio tãto impetu erumpit, vt oculos sua sede propellat: πρόπτωσιν (inquit) id, quoniam oculi procidant, Greci appellant. At Paulus hoc oculi malum ἐκπιεσμὸν appellauit, cum totus scilicet oculus ita prolabitur, vt extra ossis sui cauitatem exertus emineat: πρόπτωσιν aũt minime, non quod πρόπτωσις recte dici non posset (sic enim & Grȩci & Latini vocarũt) sed vt totius oculi prolapsum, ab vueę tunicæ prolapsu distingueret. quanquam non erat opus Paulo in ea nominum distinctione valde laborare, quod addito partis procidẽtis vt oculi aut vueæ nomine, ambiguitas omnis protinus tolleretur, non aliter quam ἐπὶ τῆς προπτώσεως ὑστέρας, aut ἕδρας. Neque enim per πρόπτωσιν absolute dictam potius licet oculi prolapsum quam vteri aut ani intelligere. Itaq; πρόπτωσις tum oculi totius, tum partis eius vitiũ est: totius quidem, cum sua sede excidit, à paralysi, ab inflammatione vehementi, aut alio magno præter naturã tumore & fluxione, quę vt interdum magnũ robustumque articulum, ita oculum possunt loco depellere. prętera ab ictu, casu, dolore & vehementi aliquo conatu, cum spiritus ingenti compressione, qualis accidit parturiẽtibus. Pars autem oculi quæ procidit, tunica vuea sola est, ῥαγοειδὴς Græcis dicta, quã quia cornea tunica cõplectitur & continet, si eam vel erodi, vel rumpi contigerit, protinus vuea excidat necesse est. Itaq; morbus quidem tunicæ corneæ est, nempe solutio continuitatis eius: symptoma autem, vueæ, soluta diuisaq; cornea excidentis. Cæterum pro rosionis ruptionisue magnitudine, plus minusue vueam tunicam procidere necesse est. ex quo fit vt hic affectus pro variis eius differẽtiis, varia quoque nomina sortiatur. Cum enim prolapsus paruus est, μυοκέφαλον dicitur: cum amplius & eo vsque creuit vt acinum vuæ repræsentet, σταφύλωμα nuncupatur: sin autẽ plurimum creuerit, vt etiam palpebras excedat, μῆλον. Quod si portio ea tunicæ vueæ præterquam quod procidit, etiam duritiem callumque contraxit, composita iam quodammodo affectio est, & ἧλος, hoc est clauus, vocatur.

Προσεχής. κατὰ βραχὺ, hoc est sensim apud Hippocratem, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν.

Προσάρθρωσις. Hippocrati idẽ est quod ἡ διάρθρωσις

hoc est, ossium aperte motorum commissura naturalis. vide ἀδιάρθρωσις.

Προσάρτησις. est longiorum membranarum ad vicina loca applicatio, vt scribit author definitionum medicarum.

Προσέχει ἡ νοῦσος. apud Hippocr. αὕτη ἡ προσεχομένη, hoc est permanet: vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Προσεχὴς αἰτία. continens & proxima causa, quæ & συνεχὴς & συνεκτικὴ à Galeno appellatur. vide αἰτία.

Προσθεμένη, (inquit Galen. comment. 3. in 1. Epidem.) si cum βάλανος scriptum occurrat, euidentem habet significationẽ: at sine ista adiectione, subaudire oportet βάλανον aut πεσσόν. Priore modo Hippocrat. in eo opere dicit, προσθεμένῃ δὲ βάλανον, φυσώδεα σμικρὰ διῆλθε. Posteriore, non multo post, προσθεμένη δὲ, ταῦτα μὴ ἐκουφίσθη: id est, quum vero apposuisset, s. glandem vel pessum. vt mox de eadem βάλανον προσθεμένη πολλὰ διῆλθε.

Πρόσθεσις. appositio. Est adiectio eorũ quæ corpori ad sanitatem desunt, pars scilicet medicinæ altera, quam nõnulli celebres quidem medici definiuerunt esse πρόσθεσιν καὶ ἀφαίρεσιν, id est, adiectionem & detractionem.

Est & πρόσθεσις naturæ opus ad nutritionẽ necessarium, quo alimentum parti nutriendæ opponitur. Postquam enim succus is, qui omnem animalis particulam nutriturus est, à vasis excidit, in totã eam primum dispergitur, mox in halitus speciem adiungitur, hoc est, apponitur parti nutriendæ, deinde agglutinatur, demum assimilatur. Ac adiũctionis quidem atque agglutinationis differentiam euidenter prodit genus illud hydropis quod ἀνάσαρκα dicitur, in quo humor ad partem affluens apponitur quidem, nec tamen, quod aquosior sit, adhærescere potest.

Πρόσθετα φάρμακα. dici quidem possunt in vniuersum topica omnia medicamenta & quęcunque partibus dolentibus admoueri possunt, proprie tamen ea dicuntur quæ in vellere naturalibus mulierum admouentur, intraque eorum sinum reconduntur, siue, ad mouendos menses, siue ad sistendos, siue aliam ob causam, quæ tamen magis vsitato nomine πεσσοὶ vocari solent.

Προσκλύσματα. aspersiones. Remedii genus est quo facies ęgri aqua perfũditur. Quod quia commode fit per spongiam, iccirco species est τοῦ ἀποσπογγισμοῦ. Vsurpatur autem non tantum ad sordes facie eluendas, sed etiam ad spirituum exolutorum renouationem atque reuocationem, æstate quidem & in ardentibus febribus frigidam, hyeme vero egelidam affundendo. Quod ne immoderatius fiat euadẽdum est, pręsertim in iis qui sunt capite imbecillo, quod inde coma prõptissime inducatur. Eo remedii genere in ipso ardentis febris vigore vtendum præcipit Archigenes, non solum faciei verum etiam pectori spongiam aqua madentem adhibens.

Προσκολλήματα λεπιδοειδῆ. agglutinamenta squamosa, siue in squamæ modum facta. sic dicũtur commissuræ ossium temporaliũ cum ossibus sincipitis siue bregmatis, quas sic veteres potius quam suturas nominare maluerunt, quod nõ mutuo quidem in sese insertis ossibus, sed inter se cohærentibus in squamarum similitudinem fiant. vide λεπιδοειδεῖς.

Πρόσοδος. apud Hippocratem significat cõgressum siue coitum cũ muliere, vt ãnotat Gal. comment. 3. in 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Πρόσοιμα. apud Hippocratem de locis est τὸ προσφερόμενον, quod offertur, adhibetur vel assumitur. & προσοιστέος, afferendus vel offerendus vel assumendus.

Πρόστασις. extensio. vox obscura apud Hippocr. inquit Gal. comment. 5. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, quo loco Hippocr. scribit γλῶσσαι ὁμόχροοι τῇσι προστάσεσι. διόπερ ταύτῃσι γινώσκομεν τοὺς χυμούς. hoc est, linguam eiusdem coloris cum succis. quo fit vt iis humores dignoscamus. Aliqui enim de humoribus intelligunt è ventriculo erumpentibus, alii humores in lingua concretos, alii eos quibus ipsa perfusa est. Galenus vero hæc omnia eo nomine comprehendit, vt eo nomine omnes succi quoquomodo linguam attingentes intelligantur.

Προστήθις. dicitur tam in manibus quàm in pedibus pars ea carnosa quæ inter earũ partium cauum & digitos attollitur: in manu στῆθος χειρὸς, in pede στῆθος ποδὸς vocatur.

Πρόσφυσις. agglutinatio, siue adhærentia. Opus est facultatis nutritoriæ alimẽtum nutriendæ parti sic adaptantis vt illi adhęreat. Priusquam enim nutrimentum assimiletur, agglutinari siue adhærere necesse est, sicut etiam vt agglutinetur appositum esse prius oportuit. Nam postquam succus is qui omnẽ animalis particulam nutriturus est è vasis excidit, in totam eam primum dispergitur, mox adiungitur, deinde agglutinatur, demũ assimilatur. Differre autem inter se ἐξομοίωσιν καὶ πρόσφυσιν, id est, assimilationem atque agglutinationem, docet vitiligo illa quę λεύκη dicitur, in qua adhærentia quidem nutrimenti facta cernitur, non tamen assimilatio, sicuti etiam adiunctionis atque agglutinationis differentiam prodit genus illud hydropis quod ἀνασάρκα vocant. Siquidem in eo apertissime affluentis nutrimenti appositio quædam fit, quod tamen, propterea quod aquosius adhuc est, nec ad succum sufficienter redactum, nec lentitiam glutinisq; consistentiam, quæ naturalis caloris ope prouenit, adeptum, adhærentiam consequi non valet. Etenim vt agglutinatio fiat, oportet ea quæ agglutinari debent, nec plus æquo dura esse, nec nimis humida & fluentia, sed mediocriter lenta & tenacia, & in eo loco consistere vbi assimilanda sunt.

Προσωδέστερος. si sine iota subscripto legatur, significat δυσωδέστερος, hoc est graueolentius: si vero cum iota προσῳδέστερος scribatur, significat tu-

cat tumidius, ἀπὸ τῦ οἰδήματος, vt scripsit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Προσώπιον ἢ

Προσωπίς. sic dicitur à quibusdam τὸ ἄρκειον, quoniam eo veteres in tragœdiis personas sibi conficerent, quam ob rem etiam à Latinis personatæ nomen inditum est.

Πρόσωπον. facies, vultus. Dicitur id totum quod fronti subest, vt ait Iulius Pollux, vel vt Aristoteles, pars quæ caluæ subiecta est anteriore parte: sic enim præter oculos, nasum, genas, os, mentum, & auriculas, frontem quoque comprehendit. De homine tãtum dicitur, quod cum vnus animãtium erectus sit, solus antrorsum prospectat, vocemque ante versus emittit. διὰ γὰρ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶναι τῶν ζώων, μόνον πρόσωθεν ὄπωπε, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ πρόσω διαπέμπει: hoc est quod enim solus inter animalia rectus sit, solus ante se aspicit, & vocem anterius emittit: vt ait Aristoteles libr. 3. de partibus animalium. Quod autem in homine πρόσωπον est, id in brutis προτομὴ appellatur, in auibus autem ῥάμφος & ῥύγχος.

Προτεθέμενοι. apud Hippocr. ἀντὶ τῦ προτείνοντες, hoc est protendẽtes, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρότμησις. à quibusdam dictus est vmbilicus, quod primum in infante resecetur.

Προτρέπεσθαι. apud Hippocratem, ἀντὶ τῦ μεταβάλλειν, hoc est transmutari, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Quidam cod. habent προτρέπεσθαι.

Πρότροπον. est mustum, inquit Plinius, sponte defluens, antequam calcentur vuæ. Potest & vinum appellari ratione generis, vt apud Dioscor. libr. 5. vbi agit de vinorum differentiis ex gustu, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἡλιωθείσης σταφυλῆς, ἢ ἐπὶ τῶν κλημάτων ὀπτηθείσης καὶ πιεζομένης γινόμενος γλυκὺς, καλούμενος κρητικὸς, ἢ πρότροπος ἢ πράμνιος. hoc est, passum, quod vuis sole siccatis in area, aut in sarmento torrefactis exprimitur, creticum cognomine, aut pramnium aut protropum. Item apud Aetium lib. 9. cap. 24. σκυβελίτης δὲ οἶνός ἐστιν, ὁ αὐτομάτως ἀποστάζων ἐκ τῶν ἡλιωθεισῶν σταφυλῶν, καὶ τὸν οἶνον ἀποβαλλουσῶν. hoc est, scybelites autem vinum est, quod sponte defluit ab vuis sole siccatis in area, vinumque emittentibus. Porro appellatio protropi, siue musti, siue passi, seu vini dicere mauis, Græcis ab eo deducta videtur, quod calcaturam & prælum sponte effluendo præuertat, hoc est, ἀπὸ τῦ προτρέπειν τὸ ἐκπιέζεσθαι, vel quod sponte fluens, reliquum mustum præueniat. Quam etiam ob causam quidam ab aliis πρόδρομον appellatũ fuisse existimant. Columella hoc ipsum, Mustum lixiuium vocauit, apta nominis translatione ab ea quæ primo priuatimque lixiuia dicitur. Vt enim in ea per colum madẽte cinere paulatim distillat aqua, ita & hoc musti genus, per se antequã prælo subijciatur vua, paulatim diffluit, & reliquum mustum præuenit.

Προύμνος. prunus syluestris in Asia sic appellata est, vt scribit Gal.

Πρόφασις. sæpe sic dicitur ab Hippocrate causa quæ euidens manifestaque est, vt pluribus in locis Galenus explicauit. Interdum vero eo nomine omnes simpliciter causas vocat, & aliquando etiam eas, vulgi more, quę falso causæ esse existimantur, vt idem annotauit comment. 1. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

Προφυλακτική. pars est τῆς ὑγιεινῆς. tuetur enim sanitatẽ. Tota cõsistit in causarum, quæ morbum alioqui facturæ erãt, ablatione, hoc est tota circa humores pręcipue negotiatur. Siquidem maximæ præcipuæq; impendentis morbi causæ humores sunt lẽti, crassi, multi, valde calidi, frigidi, mordaces, putres, pestilentes, aut alia quadã vitiosa qualitate præditi. Quę ergo ijs adhibetur prouisio, lentos incidẽdo, crassos tenuando, multos vacuando, calidos refrigerando, frigidos calfaciendo, mordaces contemperando, putres & pestilentes immutando, ne morbum gignant, προφυλακτικὴ appellatur. Ex quo apparet, τῆς ὑγιεινῆς partem esse. Cum enim ratio tuendæ sanitatis versetur, vel in tutela hominis optima valetudine fruentis, vel eius qui iamiam in morbum cadere paratus est, prophylacticе secundum hoc munus sibi asciuit. Iam enim in corpore subest latetq; morbi causa, eumq; mox excitatura est, nisi citissime tollatur, cum nulla adhuc sit eiusmodi causa in eius corpore qui optima pręditus est valetudine. Talis quidẽ proprie ἡ προφυλακτικὴ est. Verumtamen etiam cura quæ sanis & congenitam sanitatem retinentibus, siue ea perfecta absolutaque sit, siue ab optima parum declinat, adhibetur, τῆς προφυλακτικῆς nomine appellatur, quod sanitatem in suo statu conseruando, futuros morbos declinet. Quinetiam si quis iam ægrotare cœpit, morbusq; in ipso, vt dicitur, fieri adhuc est, nec longe progressus, tametsi eiusmodi prouisio ad therapeuticẽ proprie pertinet, pars tamen quodammodo τῆς προφυλακτικῆς dici potest. Cum enim morbus iam factus est, nullaque causa superest quæ morbum faciat, tũc sola iam facti morbi curatio relinquitur: vbi vero quæ subest in corpore causa nondum morbum peperit, eius sublatio ad prophylacticẽ attinet: cum vero iam aliquid egit, aliudque insuper factura est, mistum iam quodammodo hoc opus est ex præseruatione & curatione. Quod enim morbi iam factum est, curatione tolli debet: quod vero faciendum restat, per prophylacticen arcendum est. At nullum huic operi proprie inditum nomen est, quo coniunctam cum pręseruatione curationem designemus, sed pro vincẽte opere, vel curationem, si morbus iam lõge processit, vel præcautionem, si intra initia sua consistit, appellamus. Sic quidem Galenum interpretari oportet extremo libro artis paruæ, vbi scribit τῆ προφυλακτικῶν triplicem esse in genere differẽtiam: primam quidem hominis qui integra fruitur sanitate, secundam eius qui non integre valet, tertiam vero eius qui iam ægrotat.

Πρόφυσις. βλάστημα. hoc est germinatio, apud Hippocratem, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρόχειρον πνεῦμα. Hippocrates dixit in Prorrhet. quod alibi lib. 2. epidem. μετέωρον appellauerat. significat autem eam spirandi difficultatem, in qua humeri etiam ipsi attolluntur. quod si quando contingit, id facile & manifesto, hoc est προχείρως, apparet.

Προωστικὴ δύναμις. propulsoria facultas. Eadem omnino cum expultrice quæ proprie ἀποκριτικὴ dicitur. videtur tamen τὴν προωστικὴν Galenus magis vsurpare in ea facultate qua vterus vtitur in propellendo fœtu libr. 3. facul. nat.

Πρωκτὸς. pars ea per quam ventris excrementa exonerantur. nomen habet παρὰ τὸ προωθεῖν ἐκτὸς τὰ τῆς γαστρός. dicitur & κῶλος, & δακτύλιος, & σφαίρη, & τράμις, & κύσταρος, & ἀρχὸς, & ἕδρα.

Πρωτεὺς. est collyrium principio suffusionum & ad omnem visus hebetudinem, & ad cicatrices, & ad callos efficax. Triplex habetur eius descriptio. neque enim consentiunt Galeni. Aetii & Pauli compositiones.

Πρωτόγαλα. dicitur lac quod statim à partu mulctum est, quod cinere calido modice tepefactum citra coagulum statim concrescit. Id veteres comici, vt scribit Galenus, πυελάτην, in Asia πυείεφθον appellabant: hoc autem purum lac est, nihil alienæ qualitatis admixtũ habens: attamen addendum cum melle cõsulit Aetius, alias concoctu difficilius est & crassioris succi, tardiusque in venas subit.

Πρωτόγονον. sic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, authore Dioscor.

Πρωτόρρυτος ῥητίνη. resinæ genus sic vocari apud Lacedæmonios author est Galenus lib. 3. τῶν κατὰ γένη, eandemq; ab aliis αὐτόρρυτον dici, quod tum prima tum sponte fluat. In Cilicia, vt idem ait, καπνέλαιον appellatur. Ea liquidis omnibus resinis tum liquidior, tum calidior est, & partium tenuitate præstat.

Πρωτόστιχος κονία. hoc nomine designatur lixiuium proprie in quod parandum calx ad cinerem quemcumque additur. Id autem adurit, & clysterum potissimum medicinis miscetur, vt Paulus lib. 7. prodidit.

Πρωτότομοι. dicuntur caules brassicæ teneriores, quos & asparagos dici Galenus lib. 2. de alimentis author est.

Πταρμικὴ. frutex est surculos habens paruos, multos, rotundos, abrotono non dissimiles, & circa eos folia oleæ longa, multa, & in cacumine capitulum, vti anthemidis, paruum, rotundum, quod suo acri odore sternutamentum excitat, quod & flores efficacissime præstant. Officinis & herbariis pyrethrum syluestre dicitur. Calfacit & siccat, viridis quidem secundo excessu, arida vero tertio.

Πταρμικὸν φάρμακον. sternutatorium medicamẽtum. Est acre medicamentum, quod naribus inditum sternutationem mouet. Acre & mordax omnino sit oportet quod facultatem cerebri expultricem irritet. Ea namque offensa medicamẽti acrimonia, nitensque à se quod molestum est depellere, sternutamentum edit. Est autem medicamentum id genere ἔρρινον, in hoc ab aliis differẽs, quæ naribus adhibita citra sternutationem pituitam à capite detrahunt. Eiusmodi facultatem habent cuminum Æthiopicum, piper, struthion, castorium, zinziber, veratrum, euphorbium, cyclamini succus. Debent autem exigente vsu contundi & cribrari, & intra nares penna, frictione aut aliter prius irritatas & concalefactas, vel digito vel arundine immitti.

Πταρμὸς. sternutatio. Est motus cerebri quo per nares confertim acto spiritu nititur sibi molesta expellere. Recensetur à Galeno inter deprauatos motus voluntarios actionis animalis motricis, vt & conuulsio & tremor & rigor & tussis & pandiculatio, atque in illo symptomatum genere ponitur, in quibus causa aliqua præter naturam fit, quæ eam ad tale opus extimulet. Ea autem est excremẽtum mordax, nares aliosque respirationis meatus aut ventriculos anteriores cerebri & continua ijs olfactus instrumenta & ossa ethmoidea obstruens, vel flatuosus aliquis spiritus in cerebro contentus. Quæ cerebrum vt à se depellat, geminam adhibet expirationem, vnam quam per se facit, per ossa ethmoidea, alteram vero per nares, neruis, vt Galenus ait, ceu manibus prælongis in thoracem demissis vtens, & spiritum vnico impetu ex pulmone & capite vehementer & confertim emittens. Exit autem, vt scribit Hippocrates, angusta via, ideoque sonus ille fit qui inter sternutandum exauditur. Quanquam non solus flatus è cerebro erumpens eum excitet, verum ille etiam qui sursum è pulmonibus fertur. Quamobrem capiti vaporibus pleno sternutamentũ conducit plurimum, nisi à distillatione factum sit, atque interdum ex accidenti remedio est singultui, vt habetur Aphor. 13. l. 6. propter valentiorem motum musculorum epigastrij, causam singultus simul expellentium. Cum enim ad sternutamentum ciendum expultrix vis ad vehementiores motus se comparet, atque in eo conatu abdominis musculi intenti appressique ventrem vna comprimant, plærumque fit vt vna quoque expellant ea quæ in ventre & gula singultus causa sunt. Nec vero dissimilis ratio est in ijs depellendis quæ pulmones male habẽt. Est enim sternutamẽtum interdum eorum remedium, facta scilicet magno cum impetu expiratione, quæ secum rapiat quicquid pulmonibus inhærescit. Id plærosque mouit, ait Galenus, vt in pulmonis morbis sternutationes cierent. In quo tamẽ diligenter attendenda est Hippoc. sententia ab eo scripta in Prognost. in omni pulmonis morbo sternutationem vel præcedere vel subsequi malum esse. Ea namque pulmones mouet atque exagitat, quos in quiete, vt & omnes quæ laborant particulas continere expedit.

Ex

Ex quo patet sternutamentū per se pulmonibus esse inimicum, temerariamque esse pulmonis per sternutamenta curandi rationem, quæ per accidens tantum, & fortuito prodesse valeat. Causa eadem est cur Hippocr. Aphor. 35. libr. 5. mulieri ex vtero laboranti aut difficulter patienti sternutationem cōferre scripserit, atque alibi consuluerit, vt secundæ ex vtero procidant, mouēdas esse sternutationes. Compressis enim magna vi musculis epigastrii & spiritu à superis ad inferna violentius depulso, accidit interdum vt & fœtus & secundę loco moueātur. At vero sternutamenta per se caput leuant, & grauedini, caro, lethargo, apoplexiæ medentur, quod causam morbificam è cerebro abigant. Ea autem, sicut initio proposui, spiritus est flatuosus, vel solus, vel cum alio humore acri & mordaci interdum sensibili & conspicuo, alias tenuiore & visum fugiente mistus. Quem quidem Hippocrates sternutamenti causam agnoscens, scripsit Aphor. 51. libr. 7. eam fieri ex capite concalefacto cerebro vel humectato inani quod in capite est, breui sentētia flatus omnis ortum explicans. Nam cum flatus generatio fiat ab imbecillo calore in subiectum humidum, patet eum duabus summis de causis excitari. In frigidioribus enim naturis vbi non est magna satis caloris vis ad mouendum flatū, cerebri concalefactio eum mouet: in calidioribus autē, in quibus propter caloris exuperantiā tota flatuum materia discutitur, si cerebro superfluus aliquis humor accedat, cui cōcoquendo impar sit calor cerebri, facile inde ventriculi cerebri, & si quæ sunt in eo inania spatia, flatu replentur. Itaq; duæ causæ flatuum, calor & humor ab Hippocrate eo Aphorismo statuuntur, quę solæ intra cranium positæ sternutationem mouēt. Sunt vero & aliæ quædam externæ, vt medicamenta πταρμικὰ vocata, & aer aliquando ex pulmone sursum elatus compresso confertim thorace.

Πτελέα. vlmus. Arbor est notior quā vt describi debeat. Glutinat, adstringit pariter & absterget, præsertim eius cortex. Sed & radices eandem vim habent.

Πτέρις ἢ

Πτέριον. filix. frutex est foliis sine caule, sine fructu, sine flore, quæ ex vno pediculo, cubitali longitudine exeunt, multifida & lateribus pinnata, subgraui odore. radice per summa cespitum nigra, oblonga, filices multas fundente, subastringente gustu. Adstringit & valenter desiccat.

Πτέρνα. calx. Est os pedis omniū maximū, parte qua ingredimur leniter rotundum & latiusculum, posteriore tibiæ rectitudinem lōge excedens, inferiore astragalo, anteriore ossi scaphoidi inarticulatū. Ex partibus eius anterioribus quæ quidem è regione magni digiti sita est, astragali capiti subiacet, neque cū altero osse copulatur. Ad eius extremitas quæ minimo digito respondet, cū osse quod κυβοειδὲς dicitur, per synarthrosim coniungitur. Os aūt calcis qua parte rotūdū est, asperum etiā & inæquale cernitur, eamq; in partem tibiæ ossis & tali ligamenta inseruntur.

Πτερύγιον. ala, vel potius parua ala. videtur enim diminutiue dictum ἀπὸ τῆς πτέρυγος. Sunt autem πτερύγια proprie volucriū alæ, duræ quidem & fibrosæ, sed pauci excrementi & salubres. Inde ducta vox est ad alia, vt ad hominem, in quo πτερύγια appellantur exteriores & infimę nasi partes motu prẹditæ. Sunt autem cartilaginea tenuiaq; corpuscula, ab vtroque latere adnata, in quæ exigui duo musculi à malis prodeuntes, vtrinq; singuli inseruntur: hi nasi alas adaperiunt: qui autem eas cōtrahant, nulli sunt, quod eas propter respirationem non expediat concludi: verum cum eas apetientes musculi ab actione cessarint, redeunt illæ in naturalē statum & conuenienti modo patent. Similiter & in mulieribus πτερύγια appellari eminentias illas duas vteri sinum ambientes scriptū reliquit, quisquis ille est Introductionis seu Medici author. Ab eiusdem etiam alæ similitudine πτερύγιον duplex & in diuersa humani corporis parte factum malum indicat. Vt enim alę in volantibus ab humeris extensæ aperiuntur, sic in his quæ mox exponemus mala ab angulo clausurave aliqua progredientes inutiles membranæ & carunculæ oculis & digitis nocent. Ac primum quidem de oculorum πτερυγίῳ dicamus. Est autem id neruosa adnatæ oculi membranæ excrescentia, exoriens ab angulo & ad pupillam inde perueniens eamque obtenebrans. Sæpius à narium, interdum etiā à temporum parte nascitur, rarissime à superna aut inferna palpebra. Aetius autem lib. 7. definit πτερύγιον esse cum album in oculo supra modum augescit, aut caro supercrescit, ex scabra quadam lippitudine aut assiduis fluxionibus. Latini id mali genus vnguem vocant, vt ait Cels. libr. 7. cap. 7. quod humano vngui, vt credimus, progrediens neruosa ea membrana similis sit. Quod vero in hominis pedibus manibusque πτερύγιον fit, est incrementum carnis, quæ partem vnguis integit. Nascitur potissimum in pollicibus, pedum quidem ex offensione plærumque, manuum autem ex neglecta reduuia & post inflammationem in pus mutata. Siquidem hoc temporis spatio vnguis radicem exedit, ipsumq; vnguem corrumpit, aliquando totum, interdum dimidium. Est cum & os corrumpit, graui cum odore, digitusque per summa dilatatur & liuet.

Πτερυγώδης. alatus. Is dicitur cui scapulæ sine carne nudæq; sunt, & alarum instar prominēt, retrorsumque producuntur.

Πτερυγώδεις siue πτερυγοειδεῖς. dicuntur duæ apophyses ossis σφηνοειδοῦς, quas ad cranii basim extra ipsum emittit. Sic dictę sunt quod alarum modo promineant.

Πτέρυξ. sic dicitur à quibusdam τὸ ἀσπλήνιον, vt habetur apud Dioscor.

Πτίλοι. dicuntur, inquit Galenus lib. 14. meth. med. quibus periere ex ciliis pili. Alii vero nõ omnes simpliciter quibus ij pili deciderunt, πτίλους vocãdos censent, sed quibus prætere a adiuncta est crassities, callositas ac rubedo palpebrarum, quod aliter inter eos qui τῇ πτιλώσει & eos qui μιλφώσει laborant, nõ liceat distinguere. Est enim vtrisque cõmune pilorum defluuium, vt suis locis videre potes.

Πτίλωσις. est defluuium pilorum è palpebris crassis, callosis & rubentibus. Aetius scribit compositam esse affectionem ἐκ τῆς μαδαρώσεως καὶ τῆς σκληροφθαλμίας, hoc est, ex pilorum defluuio & sicca lippitudine. nõ enim simplex pilorum defluuium est, sicut ἡ μαδάρωσις, sed præterea palpebris & oris præsertim earum accedit crassities, callositas & rubor, quæ sunt τῆς σκληροφθαλμίας symptomata. Nec vero refert hic scrupulosius inquirere quis in proposito affectu morbus sit, quæ vero symptomata. Galenus in ptilosi vt & in ophiasi & alopecia, defluuium pilorum videtur morbum constituere, in eorum morborum organicorum genere positum quæ in numero partium deficiente cõsistunt. Paulus cõtra symptoma videtur facere, & morbum ipsam crassitiem & callositatem palpebrarum, positam sub eo genere morborum organicæ partis qui in formæ corruptione consistunt.

Πτισάνη. ptisana. Propria est hordei decorticati appellatio, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, quod pinsere & decorticare significat, quoniam hordeum tundendo degluberetur, ac suo cortice castratum ita conderetur. Mundatum hordeũ officinæ vocant. Tunditur enim hoc, non molitur. Ac veteres quidem primo in corbibus perfusum aqua hordeum dum tumeret, in sole siccabant, mox in pila ligneo pistillo tantisper tundebant, dum corticem glumamque exuisset, & ita vt diu perennaret, reponebãt. Aliqui vero hordeum prius aqua madefactum, dein sole resiccatum in pila tundebant, & suis glumis explicitum molebant, farinam in sacculo coactam diutissime discoquebant, ita abigi vim flatus existimantes, atque resiccatam & in offas conuolutam ad vsum sorbitionis seruabãt. Alii vero, vt refert Const. Cæsar lib. 12. de agricult. hordeum maceratum, purgatum, decorticatum & in sole siccatum, rursusque pistatum, secundo etiam ad solem exiccabant, cumque reponere volebant, id quod ex ipso tenue inter pistandũ decussum erat, ei aspergebant, quod ita ipsum defendi conseruarique animaduertissent. At quamuis proprie ex hordeo ptisana pararetur, attamen ex aliis etiam frugibus eam confici solitam annotatum est, vt tritico, alica, zea, oryza, lente, sed quam non simplici ptisanæ nomẽclatura, sed addito frugis ex qua constaret nomine, πτισάνην κριθίνην, χονδροπτισάνην, τὴν ἐκ ζειᾶς ἢ ὀρύζης πτισάνην, φακοπτισάνην, & alias aliter appellabant. Sic ergo parata ptisana recõdebatur, optimo quidem & saluberrimo instituto, quod vtinam à nobis neglectum non esset: cumque vsus exigebat, in aqua coquebatur. Coquendi autem ratio aliis atque aliis diuersa fuit, sed Græcis maxime vulgata hæc est, quam Galenus lib. 1. de alimentis annotauit: Coquitur ptisanæ portio in aquæ decem, vel, vt ait Paulus, quindecim partibus, dandaq; inter coquendum opera est, vt quam amplissime intumescat. Quæ enim multum citoque intumescit, optima censetur, vt contra quæ longo tempore parũ tumet, pessima. Cum autem in tumorem sublata est, aceti momentum infunditur: deinde olei exiguum, quod tamen etiam per initia iniici potest. Cum ad exactam coctionem peruentum erit, friatus sal inspargi debebit. neque aliud præterea miscendum est, nisi forte anethi aut porri pauxillum. Et talis quidem est optima ptisanæ confectio. Ab ea multum aberat quam plærique aliis multis superfluis imperite condiebant. alii namque amylum, alii sapam indebant, alii mel & cuminum, cinnum potius quam ptisanam parantes. Nec defuit illis forte ratio, quod sic hordei crassitiem tenuari, lentorem incidi, flatum discuti arbitrarentur. Nos multo antiquis delicatiores, & ipso Apicio qui lib. 4. de opsoniis superfluam eiusmodi ptisanæ conditu ram recẽset, in gulæ studio superiores, spretis ijs omnibus, amygdalis intritis & saccharo, saleque modico contenti sumus, quibus vis quidẽ aliqua inest aduersus hordei crassitiem, lentorem & flatum, sed porro & anetho longe impar: faciunt enim hęc non modo ad palatum & gratiam, sed non parum etiam ad salubritatem cõducunt. Cæterum sic cocta ptisana, iam nõ ptisana, sed πτισάνης χυλὸς, ἢ ῥόφημα, hoc est ptisanæ cremor, aut sorbitio, appellatur, seu (quod idem est) ptisanæ ius vel succus. Quinetiam ius decocti integri hordei in aqua tãtisper dum coctione dissiliat, hordei cremorem Celsus vocare solet, qui biliosis & incandescẽtibus propinatur febribus. Ptisanæ laudes Hippocrates vno volumine prosequutus est, eam omnibus sorbitionibus præferens, quoniam lenis & lubrica ex facili hauriretur, quoniã sitim arceret, quoniam in aluo non intumesceret, quoniam facile redderetur, & assuetis is solus cibus in febribus bis die dari possit, multum remotus ab ijs tum qui medicinam fame exercent, tum qui ægros ciborum copia obruunt. Est enim ptisanæ succus alimentum medii generis, tenue à Galeno dictũ, quod vires nec onerat vt plenus victus, nec vt tenuissimus dissoluit.

Πτυαλίζειν. apud Hippocr. in Prorrhet. non aliud significat quam frequenter spuere, vel os assidue sputo plenum habere: vt scribit Gal. sect. 1. comment. 1.

Πτύελον ἢ

Πτύσμα. sputum. Est excrementum tussiendo vacuatum. Cum enim superfluus aliquis humor

humor thoraci, pulmonibus, asperæ arteriæ, gutturi, aut alicui instrumento respirationis molestus est, eum natura tussi propellere nititur, sputumque mouet, signum proprium affectionum quæ partes eas infestãt, & concoctionis quam victrix natura vel oppressa molitur. Sputum enim album, læue, æquale, facile, quodque morbum leuat, concoctionem & naturæ victoriam significat: quod autem eiusmodi non est, tanto peius censetur, quãto magis ab optimo abest. Has duas sputorum differentias, vt sunt natura distinctæ, ita nominibus medici distinxerunt, sicut Galenus libr. 1. de Crisib. annotauit. Quod enim optime concocti sputi notas gerit, πτύελον: quod vero sanguine aut altera bile respersum mistumve fuerit, aut spumosum aut aliter vitiosum, πτύσμα potius dixerunt.

Πτῶσις. vitium est oculi quod alio nomine magisque medicis vsitato φαλάγγωσις appellatur, vt scribit Aetius lib. 7. cap. 68.

Πυγμὴ. mẽsura est sex digitis breuior quam cubitum, quod à Græcis πῆχυς appellatur. Est autem spatium quod est à cubito ad digitos clausos, sicut exponit Pollux. Nam quæ ab eo ad digitos inflexos est, πυγὼν appellatur. ἀπὸ δὲ πυγμῆς Pygmæi dicti sunt, vt author est Eustathius Homeri interpres.

Πυγὼν. mensura est quatuor digitis breuior quã cubitum, quod à Græcis πῆχυς nuncupatur. Est autem spatium quod est à cubito vsque ad extremam manus partem cum digiti inflexi fuerint, sicut exponit Hesychius. vide supra πυγμή.

Πυγαί. nates, quæ & γλουτοὶ dicuntur.

Πύελος à quibusdam dicitur ἡ χοάνη.

Πυθμενόθεν. apud Hippocr. sect. 2. τῶ περὶ διαίτης ὀξέων, ἀντὶ τῶ οὐδ᾽ ὅλως, nullo modo. sumptum nomen à fundo vasorum, sonatque perinde ac ὁλοκλήρως, τελέως, παντάπασιν, ἐξαρχῆς, παντελῶς, hoc est prorsus, perfecte, omnino. vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πυκνόκομον. herba est nobis incognita, quæ constat erucæ foliis, acrioribus, scabris & crassis, caule quadrangulo, flore ocimi, semine marrubii, radice nigra aut pallida, rotunda exigui mali figura, terram redolente. Inuenitur in saxosis locis.

Πυκνόν. dẽsum. duobus modis dicitur, vno proprie, quòd meatus per totum paruos obtinet, vt silex & marmor. sicut è diuerso ἀραιόν, hoc est rarum, quod eosdem magnos habet: altero autem per metaphoram siue abusum de coacto dicitur, siue cõpacto, vt & rarum de laxo: hac enim ratione aquam & terram densas, aerem & ignem raros dicimus, scilicet ad elementa ipsa translatis appellationibus, quæ tamen & vnita sunt, & ex similaribus natura partibus cõstant, nec vllos eiusmodi meatus sortita sunt. Ac quoniam quo densius quidque est, eo etiam durius esse animaduertitur, factum est vt πυκνὸν aliquando pro duro dicatur. Inde πυκνόσαρκοι φλέβες apud Hippocratem lib. περὶ ὑγιεινῆς διαίτης vocãtur duræ & quę minime distendi possunt, ex omnium interpretum sententia. Sed & Galenus annotauit cõment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, indifferentem fuisse apud veteres vsum nominum τοῦ πυκνοῦ καὶ τοῦ ταχέος: vt quod πυκνῶς fit, ταχέως fieri ab iis dicatur.

Πυκνὸς σφυγμὸς. creber seu frequens pulsus. Dicitur quando breue tempus est inter diastolen & systolen, siue, vt definit Paulus, cuius media quies paruo durat tempore. Sumitur hæc differentia à tempore quietis, seu à quantitate temporis quietis. Huic oppositus est ἀραιός, hoc est rarus pulsus. Hic neque validæ neque imbecillæ facultatis est proprius. vtrique enim accidit. Nam si facultas valida est, calorque multum increuerit, adeo vt maximus pulsus fiat: si arteriæ distentio tanta fuerit, quanta maxima esse potest, sed quę tamen tanto calori refrigerando non sufficiat, tunc necessario cum magnitudine celeritatem atque etiam frequentiam inducet, vt id quod vna diastole non potest, pluribus consequatur, sicut ante de magno pulsu dicentes annotauimus. Id quod etiam ex ira & balneis calidis pulsus ostendunt, qui cum magnitudine & vehementia habent etiam frequentiam. Sæpissime tamen fit creber pulsus ab imbecilla facultate, cui crebritas peculiaris est non aliter, quam celeritas validæ. Vt enim motus omnis, ita & pulsus creber ex defectu & facultatis impotentia euadit, cum scilicet vsui impar est neque eum assequitur. Quod enim vno motu non adipiscitur, id pluribus cogitur supplere, quemadmodum ipsa respiratio interdum manifesto docet.

Πύκνωσις. densitas, condensatio. Est obstructio meatuum corporis, facta à refrigerantibus, adstringentibus & siccantibus. Sed & calidior aqua, vt ait Galen. 7. meth. med. cutim densat, eam vrens & contrahens. Id quæ efficiunt, πυκνωτικὰ appellãtur, sed largius paulo sumpto nomine quo στυπτικὰ etiam continentur.

Πυκνωτικὰ φάρμακα. densantia siue condensantia medicamenta. Dicuntur ea quæ poros contrahunt. frigida sunt & aquea, sed non terrea neque aerea, vt quæ στυπτικὰ proprie appellantur, quibus vis inest vasorum oscula claudendi. Vt enim fine differunt inter se (hæc enim vasorum orificia cohibent & sensibiles excretiones supprimunt: illa vero corporis poros densant & insensilem transpirationem retinẽt) sic & facultatibus: Est enim τὸ στυπτικὸν magis terreum & adstringens, πυκνωτικὸν autem magis aqueum. Itaque debilius & contrahit & constringit propter mollitiem. Quippe quicquid valenter constipat cõstringitque, robur quoddam renitens & durum habeat oportet. quo cum careant medicamenta naturæ magis aqueæ, tenues quidem poros in vnoquoque corpore contrahunt atque condensant, cæterum instrumẽtum vndiquaq; totum con-

ſtringere nequeunt. Huius generis eſt aqua frigida, ſemperuiuum, portulaca, tribulus viridis, pſyllium, myoſota, lenticula paluſtris, & omnia breuiter quæcunque refrigerant, ſed non adſtringunt. Opponitur τὸ πυκνωτικὸν τοῦ ἀραιωτικοῦ, ſicut τὸ στεγνωτικὸν τοῦ ἀναστομωτικοῦ.

Πυκτὴ. dicitur lac coagulo concretum, cui dempto ſero mel additum eſt. Ventrem ſubducit, maxime ſi ſerum adiectum fuerit.

Πύλαι, ἡ

Πύλαι ἥπατος. dicuntur portæ hepatis, ſeu pars ſima hepatis. Ex hoc vena illa magna, quæ à ſima parte hepatis exoritur, ἡ ἐπὶ τὰς πύλας, vel μεγάλη ἐπὶ πύλας appellatur. quam etiam rationem ſequuti anatomici Latine venam portam appellarunt, rectius, opinor, ſi venam portæ dixiſſent. Eſt enim hac parte ingreſſus chyli in iecur, ſicut in gibba ſanguinis ex eo egreſſus.

Πυλωρὸς. eſt meatus inferior vẽtriculi per quem excrementa è ventriculo in inteſtinum emittuntur. Cum enim ima ventriculi pars paulum in dexteriorem partem converſa in ſummum inteſtinum coartatur, iuncturam hanc πυλωρὸν Græci vocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea quæ excreturi ſumus remittit. Sunt autem ea primæ concoctionis in ventriculo peractæ excrementa, liquida quidem & facile dilabentia, niſi intus clauſo pyloro retinerentur. Qua in re parem habet cum ore vteri functione: ambo enim pariter clauſa continent, quod aperta remittunt. Eam ob cauſam pyloros anguſtior multo factus eſt quam os ventriculi ſuperius quod στόμαχος dicitur. Ad eum è bilis veſica, vt ſcribit Gal. lib. 6. de anat. adminiſt. meatus dirigitur, bilem in fundum ventriculi emittens.

Πυξάκανθα. à quibuſdam dicitur ὁ σκόλυμος, vt habetur apud Dioſcor. item arbor, quam λύκιον proprie vocant.

Πύξινον. nomen collyrii apud Celſum lib. 6. capite 6.

Πυξὶς. nomen eſt vnguenti acopi cui præcipua vis eſt emolliẽdi. Valet autem ad omnes inflammationes. Sic dictum eſt quod in vaſe buxeo optime ſeruetur. Deſcribitur à Paulo libr. 7. cap. 19. & ab Aetio libr. 15. ſed diuerſis paulo ponderibus.

Πύξος. buxus arbor eſt nota, ligni pallore atque duritia, mali proceritate, folio myrti, exiguo, concauo, ſubrotundo, fronde perpetua, topiario vſui accõmodatiſſima ac tonſili, flore herbaceo, ſemine ruſo, ac rotundo, omnibus animantibus inuiſo. Nullus eius in medicina vſus.

Πύον. pus. Eſt humor putris, partium ſpermaticarum ſubſtantiæ magna ex parte aſſimilatus. Humorem eſſe ſenſus ipſe oſtẽdit, quod in modum humoris diffluat. Nec vero humor tantum eſt, verum etiã ex humore habet originem, qui in partem inflammatione laborantem decumbens & per inania eius ſpatia diffuſus, occluſis vndique meatibus perſpiratione intercepta cõputreſcit, perinde atque alia omnia, quę perſpiratũ carentia & alieno in loco vehementius incaleſcunt. At non ſemper par eſt putredinis modus. Si namque natiuus partis calor valde imbecillus eſt, humor permultum putret, omniaque à natura plurimum aliena nanciſcitur, fœtorem, nigredinem & ſubſtantię inęqualitatem. Sin autem robuſta ſit facultas concoctrix, eiusque calor vegetus, parua admodum putredo fit, & minimus qui putrediñe ſequi ſolet, fœtor. Vitari tamẽ in totum putredo non poteſt, etiamſi valida partis eius facultas concoctrix eum humorem qui in parte inflammata computreſcit, conetur omnibus modis in ſubſtãtiam partis ſpermaticæ conuertere. Id enim ne aſſequatur, calor præter naturam in humore putrẽte iam conceptus impedit. Qua in re cauſæ duæ, vna ſecundum naturam, altera pręter naturã, inter ſe certant, quarum quæ ſuperior euaſerit, notas ſuas in pure imprimit, ſuamq; victoriam odore, colore & conſiſtentia teſtatur. Si namque pus album, læue, æquale, & minime fœtens euaſit, coctricem eius partis facultatem, caloremque natiuum validũ eſſe ſignificat, qui humorem iam putrẽtem in partis ſpermaticæ ſubſtãtiam prope conuerterit. Spermaticæ autem partes dicuntur, quales ſunt vaſorum tunicæ, membranæ, oſſa, ligamenta & ſimilia: quæ quoniam alba ſunt, eum quoq; humorem album efficiunt, atque etiam craſſiorem reddunt, tanquam futurum ſibi alimentum coquendo incraſſarent. Quod ſi idem humor in pus conuerſus, multis diebus ſibi ſimilis perſeueret, conſtantem facultatem declarat, ſicut læuis & politus, nullaque aliena & diſſimili materia variegatus ſed vnitus, oſtendit coctricis facultatis robur. Pus quoque quanto minus fœtet, vt & vrina, & ſtercus, & ſudor, tanto præſtãtius eſt, ſicut ſupra oſtendimus, & apud Galenum habetur primo cõment. in prognoſt. vbi ſcribit Hippocrates, Pus optimum cenſeri albũ, ęquale, læue, & quam minimum fœtens, peſſimum vero huic cõtrarium. Qualis autem eſt in parte inflammata ſanguinis in pus mutatio, talis eſt humorum in vaſis atque etiam extra vaſa cõctio. Id quod animaduertẽs Galenus ſemen puri ſimile eſſe dixit, niſi quod à ſola ſecundum naturam cauſa oriatur. Et Eraſiſtratus id quod in febricitantium vrinis ſubſidet, non puri comparauit, ſed merum pus eſſe credidit. Quod enim in partibus inflammatis pus eſt, idem in vaſis videtur in vrina ſubſidere per febres. Cum enim febrilis acceſſio nõ aliud ſit quam humoris putredo, neque ante deſinere ſoleat, quam quicquid cõputruit, vacuatũ ſit, icirco natura per vigorem acceſſionum expiratione & cõtractionibus arteriarum vacuationem fuliginoſi excremẽti molitur. Ac quod tenue quidem eſt, hac ratione facile expellit: quod vero veluti cineritium eſt, non perinde propter craſſi-

crassitiem vacuare potest, sed per maiores quosdam meatus educit. Ex quo sequitur vrinæ hypostasim maxime per febres, pus esse vel puri admodum similem, quod portio sit humoris qui per febrem computruit, eamque natura conata sit partium spermaticarũ substantiæ assimilare, nec tamen præstare potuerit. In hac enim non aliter quam in phlegmonarum pure, decertant inter se duæ causæ, vna secundum naturam, altera naturæ contraria, quarum vtraque notas sui certas exhibet. Vt enim nullo adhuc in phlegmonis facto pure causa præter naturam superior est multis numeris, sic nulla in vrinis hypostasis summam cruditatem significat: rursus vt in pure optimo calor natiuus præualet, ita hypostasis alba, læuis & æqualis, calorem natiuum vincere ostendit, eoque magis quo candidior, leuior & æqualior fuerit. De sanorum vrinis aliud forte iudicium est. pueris enim & mulieribus, & ijs qui in ocio vitam agunt, & qui plus æquo edunt, subsidere solet plurimum excrementi, quod quia nullius adhuc putredinis particeps fuit, nemo puris nomine donandum censuerit. Id enim crudus succus, non pus iure dicetur. In sanguinis enim generatione refugit quidem naturæ concoctionem, atque ideo crudus succus dici potest, non tamen causæ præter naturam particeps fuit, sicut pus, & ea quæ in vrinis febricitantium subsident. Ac quanquam hic puri admodum similis videatur, multis tamen notis à pure distinguitur, vt Galenus docuit lib. 1. de aliment. facult. agens de tritico.

Πυουλκὸν. instrumentum chirurgicum quo pus trahitur. Adhibetur præsertim sinibus & aliis cauis vlceribus à quibus pus non facile excidit. Quale id fuerit non est mihi notum. Constat tamen foramen habuisse ex lib. 2. Galeni ad Glauconem de sinuum curatione, & ex lib. κατὰ τῶν χειρουργῶν. forte idem fuit cum chirurgorum organo quod nunc syringam vocant, per quam vt aliquid infunditur, ita facile attrahitur.

Πῦρ. ignis. febris. Dicitur ab Hippocr. more suo febris vehementissima, vt scripsit Gal. comment. 3. libr. 1. Epidem. quasi non aliam habeat naturã quam ignis, & eiusdem sit cum igne substantiæ. Est enim duabus ignis qualitatibus prædita, caliditate scilicet & siccitate.

Πῦρ ἄγριον. τὸ ἐρυσίπελας, apud Hippocr. vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πύρεθρον. herba foliis cauleque vt daucum syluestre & fœniculum, vmbella anethi, circinatæ rotunditatis, radice longa, pollicis crassitudine, gustu feruidissimo. Herbarii pedem Alexandri vocant. Radix eius vrit dentiumque dolores leuat.

Πυρετὸς. febris. Variis modis diffinitur à Galeno: Calor præter naturam totum corpus occupans: calor præter naturam in corde existens: calor immodice auctus, vt & hominẽ offendat & actionem lædat: calida intemperies in totum corpus diffusa: & calor natiuus versus in ignem: à quo quidem calore igneo πυρετὸς Græcis dicitur, vt Latinis à feruore febris. Genere quidẽ intemperies est, habetque substantiam in calore præter naturam positam, non modo intensione sed genere etiam diuerso à calore natiuo. Sola quidem intensione in hecticis & diariis videtur differre, sed in putridis toto genere. Hic in corde primum concipitur, tanquam in primo febrium subiecto, indeque per arterias in corpus vniuersum facile spargitur. Neq; enim solum cor febris subiectum est, sed reliqui pariter corporis spiritus, vel humores vel solidæ partes. Sunt autem febrium multiplices differẽtiæ, quas omnes Hippocr. vt ait Gal. breuiter complexus est libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν his verbis, Febrium hæ quidem manu sunt mordaces, hę vero mites: hę autem nõ mordaces quidem, sed post insurgentes: aliæ vero acutæ, sed quæ manui succumbunt: aliæ sunt statim exardentes, quædam semper pusillæ siccæ, quædam salsuginosæ, quædam flatibus plenæ, aspectui graues, nonnullæ ad tactum humectæ, nõnullæ vehementer rubidæ, aliquæ vehementer pallidæ, aliæ liuidæ, & alia eiusmodi. His enim verbis præcipuas febrium differentias comprehendit. A caloris quidem substantia, vel eo quod calori maxime proprium est, alia δακνώδης mordax, alia πραΰς mitis dicitur: illa quidem quod manum medici thoraci maxime impositam perpetuo mordet; hæc quod minus mordax sit. Siquidem omni & prope soli calori semper conuenit mordacem esse aut mitem. Ab eiusdẽ caloris motu, alia ἐπαναδιδοὺς, alia ὀξὺς πυρετὸς increscens & acuta febris. illa quidem, cum calor initio minus mordax, postea manu diutius immorante, acrior & mordacior sentitur: hæc vero, cum initio acrior & mordacior, longiore manus mora mitescit, minusquẽ mordet. A materia siue à subiecto caloris in quo ipse accenditur, alia ἐφήμερος, hoc est diaria, quam Hippocrat. πεμφιγώδη, hoc est flatuosam, appellat, quæ in spiritibus inflammatis consistit, alia ἑκτικὴ, quam & δεινὸν ἰδεῖν πυρετὸν Hippocr. videtur appellare, quæ in solidis partibus accensis est, alia νοτιώδης siue humida, quæ est in subiecto humore, vel sanguine, vel pituita, vel bile vtraque. A propinquo febris seu potius materiæ febrilis accidente, scilicet colore, alia ἐξέρυθρος, hoc est rubens, cuiusmodi sanguinea est, vt synochi: alia ἔξωχρος siue pallida, vt quæ à multa bile flaua: alia πέλιος, id est liuida, vt quæ est à pituita, aut humore vsto. Quibus quidem differentiis etiam aliæ permultæ addi possunt. vt ab accidentibus quæ febris habet magis propria, διαλείπων καὶ συνεχὴς, intermittens & continua, & ex intermittentibus ἀμφημερινὸς, τριταῖος, τεταρταῖος, quotidiana, tertiana, quartana siue vera, siue notha, siue simplex, siue complexa: ex continuis vero ἡμιτριταῖος, καυσώδης, κρυμώδης, τυφώδης, λοιμώδης, ἑλώδης, ἠπίαλος, συνο-

χοῖς à parte affecta ἡπατικὸς, σπληνικὸς, πλευριτικὸς, συναγχικὸς, ἰκτερώδης: à symptomate φρενιτικὸς, κωματώδης, καταφορικὸς, ληθαργικός. Diuidit quoque febres quandoque Galen. per alias differentias, vt in eam quæ per se consistit & in symptomaticam: aliter in eam cuius causa adhuc est febre facta, vt putridam, & in eam cuius causa iam desiit febre excitata, vt diariam & hecticam: aliter in eam quæ est ἐν σχέσει, seu σχετικὴ, quæ facile soluitur, vt diariam & putridas biliosas, & hecticam incipientem, & in eam quæ ἐν ἕξει siue ἑκτικὴ dicitur, quę difficillime soluitur, vt putridam pituitosam & hac magis melancholicam, & omnium maxime hecticam iam absolutam & μαρασμώδη. In qua quidem diuisione hecticæ nomen latius patet, quam vbi contra diariam & putridam diuiditur. Sed de hac & reliquis pariter febrium differentiis seorsum agitur suis locis. Verum ex omnibus medici eas maxime persequuntur quæ sumuntur ab ipso caloris subiecto, vt dictum est, triplici, quod tribus his nominibus designauit Hippocrates, vocans continentia, contenta & impetum facientia: febris enim omnis in aliquo horum trium accenso consistit, & alias ex alio incipit, & ab vno profecta sæpe alia duo inuadit: sæpe vero tria hæc febrium genera, vt in hecticis, sæpissime duo, vt in putridis simul miscentur. Nulla enim fere hectica est, in qua & humores & spiritus simul accensi non sint: nullaq; omnino putrida, quin & spirituum inducat inflammationem. Verum nomen accipit febris fere ab eo quod primum incensum est, vt accensis primum humoribus putrida dicitur, & accensis principio solidis partibus, hectica. Itaſe habet & de diaria. Interdum tamen vbi transitus fit de miti in magnam, insignioris nomen alterius appellationem inducit: vt dum diaria trāsit in putridā, etiam si in hac spiritus maneant incensi, tamē solum putrida nominatur. Quod si putrida transit in hecticam, hectica dicitur, nisi etiam putredo adhuc perseueret. Tunc enim quia ambæ sunt insignes & periculosæ, vtriusque nomen retinetur. Ob id Galenus lib. 10. methodi scribit se hecticam cum putrida complicatam deprehendisse. Cum autem admodum variæ causæ sint, externæ præsertim, à quibus febres accenduntur, omnes tamē summis quinque generibus cōprehenduntur. Primum est vehemens motus tū corporis, vt labor & exercitatio: tum animi, vt cura, ira, mœror, & eorum similiter quies immodica. Secundum putrefactio, seu à calore externo & alieno in humore nō difflato corruptela. Tertium suppressio calidi effluuii, seu fuliginosi excremēti. Quartum contactus externi caloris, vt ignis, solis, aut corporis febrientis. Quintum vero permistio calidæ substantiæ, vt alimentorum acrium, salsorum vel malignorum. Siquidem à causa earum aliqua tum febres omnes, tum maxime diariæ excitantur.

Πυρετώδης θερμὸς, apud Hippoc. vt κοιλίη πυρετώδης, ἡ θερμοτάτη, hoc est, venter febriculosus, is qui calidissimus est.

Πυρὴν. sic dicitur specilli pars altera minor, in nuclei modum rotunda, quam chirurgi ad vsus diuersos adhibent. vide μήλη. Significat etiam apud Hippocratem τὸν χόνδρον, hoc est granum, diciturq; de thure, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πυρηνοειδὴς ἀπόφυσις. est processus secundi spondyli ceruicis, altus, durus, solidus, è superiori interna mediaque eius sede erumpens, sursumque spectans. Est autem secundo spondylo proprius. Per eum cum primo spondylo & cum occipitis cauitate inter suas apophyses κορωνοειδεῖς per diarthrosim iungitur, & valido quodam rotundoque ligamento occipiti alligatur, eique locum cui apte & tuto affirmetur & stabiliatur præbet spondylus primus, ipse quoq; ligamentum quoddam transuersum producens, quod illi apophysi intus inijcitur. Subit enim hic processus in cauitatem primi spondyli. Ab eo caput inflecti & extendi, quod ἐπινεύειν καὶ ἀνανεύειν Græci dicunt, Galenus existimauit. Sic dictus est à nuclei similitudine: alii à nuce pinea κωνοειδῆ vocarunt. Hippocr. ὀδόντα appellauit: alii vero ὀδοντοειδῆ.

Πυεία ἢ

Πυρίαμα. fotus. fomentum. Id dicitur quod corpori admotum, ipsum quouis modo excalfacit. Generalis hæc quidem significatio est, secundum quam & ipsa cucurbitula affixa, & vapor per arundinem exceptus in fomentorum genere continentur, vt patet ex Apollonii verbis, quæ lib. 3. τῶν κατὰ τόπους Galenus recitat ad aurium dolorem. Dicitur enim πυρία ἀπὸ τοῦ πυρός. Sunt autem fomentorum multiplices differentiæ: alia humida, alia sicca sunt, vel ex vtrisque mista. Humida vel actu vel potestate dicuntur: conueniunt phlegmonis quæ à biliosiore succo factæ sunt. Sicca similiter vel actu eiusmodi sunt, vel facultate: phlegmonis opitulantur quas tenuis & aquosus sanguis excitauit. Omnia calida sunt, nulla frigida. Proinde fomentum omne cutem rarefacit & facile transpirabilem reddit, sanguinemque in inflammationibus attenuat atque discutit. Alia præterea mordentia sunt, alia morsu carentia, vel ex ijs mista. Illa extenuant, prosuntque crassis & viscosis humoribus, hæc vero acribus & mordacibus. Quoniam vero fomenta calore suo foras humores attrahunt, iccirco non ante totius corporis vacuationem illis vtendum est. Nam quæ redundant in corpore superflua, eorum vsu trahentur potius in partem affectam quam discutiantur. Cæterum fomentorum materia varia est, & modis variis adhiberi potest, per spongiam, per linteum, per pannos, per vtrem, per vesicam, per vas æneum vel testaceum, per cucurbitam, per ollam, per arundinem: quorum exempla passim apud Galenum occurrunt.

Πυρίαι. significat apud Hippocratem τοὺς διαπύρους κόχλακας, ἢ θρύμματα διακαῆ ἀπὸ σκωρίας σιδήρου: hoc est, ignitos silices, aut frusta ardentia quæ ex ferri scoria decussa sint: vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πυριατὸν ἢ

Πυρίεφθον γάλα. dicebatur à veteribus, vt scribit Aetius, lac quod postea σχιστόγαλα appellatũ est. quod scilicet calido cinere calfactum, citra coagulum statim concrescit. additur autem mel, quod alias ægre concoquatur & tardius transeat, succumque gignat crassiorem. Apud Gal. lib. 3. de alim. facult. πυριάσης legitur pro eodem.

Πυρίη. suffitus, apud Hippocrat.

Πυρίκαυςον. emplastri nomẽ ad inducendam cicatricem cõparati, apud Gal. lib. 2. τῶν κτ γένη.

Πυρίκαυςος. ambustus. Is dicitur, inquit Gal. lib. 1. τῶν κτ γένη, qui in aqua feruenti vstus fuerit. prodeunt primum bullæ, deinde phlegmone & vlcus nisi lenibus emplastris & sine morsu exiccantibus nec calidis nec frigidis, sed temperatis protinus succurratur.

Πυρίνη. nomen emplastri ad duritias & scirrhos, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17. πυρίνας à quibusdam dici. τὴν ἐξυάκανθαν, author est Dioscor. lib. 1.

Πυρίτης. significat quidem lapidem omnẽ à quo ignis chalybe excuti potest. sic tamen dicitur κατ' ἐξοχὴν certum quoddam genus lapidis quod in omnium fere metallorum fodinis genere & colore diuersum reperitur. Nam eius metalli magna ex parte colorem præ se fert, quod plurimum intra se cõtinet. Præfertur quidem à Dioscoride qui æri similis est & à quo æs conflatur, plærumq; tamen aureis argenteisque venulis respersus est, quod non modo æs, sed aurum etiam & argentum intra se habeat. Continet aliquãdo & plumbum & ferrum & alia quædam metalla, modo plura, modo pauciora, in quę facile per coctionem resoluitur. Reperitur tamẽ interdum sterilis, & nihil aliud quam lapis. Inuenitur & pyrites in medio soryos & melanteriæ veluti nucleus quidam, ab ijs vndique comprehensus. Hic pyrites ærosus atque etiam chalcites dicitur. Commendatur pyrites in medicina, tum crudus, tum coctus. Cremandi rationem Dioscorides explicauit, scribens sic crematum à quibusdam διφρυγὴς appellari. Vocatur pyrites quasi igniarius lapis, quod ad chalybẽ allisus scintillas statim edit. Officinæ cum Arabibus Marchesitam vocant.

Πυριφλεγής. dicitur homo qui valde calet, vel qui febre ignea & ardente flagrat, vsurpatur hoc nomẽ ab Hippo. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, sect. 4.

Πυρός. triticum. quid sit notum est. Calfacit primo ordine, inter siccantia & humectantia medium est: habet etiam quiddam glutinosum & obstructorium. Elixum coctu difficile est & inflat, concoctum autem alimentum præbet valentissimum, ceditque in panificia maleficiorum supra dictorũ expers, si fermenti salisque modicum habuerit.

Πυροσάχνη. dicitur à quibusdã ἡ χαμελαία, vt habetur apud Dioscoridem. quanquam non recte ἡ χαμελαία, sed potius ἡ θυμελαία sic appelletur, vt doctis placet. nec enim dubium est ab vrẽdi facultate sic dici, quasi ignis stipulam. siquidem ἡ θυμελαία egregie vrit.

Πυῤῥόν. rufum. sic dicitur quod ad flauum proxime accedit, sed tamen eo albidius est: flauum enim magis ad splendidum vergit. Itaque bilis quæ albidior turbidiorque est, rufa: quæ vero splendens puraque est, flaua dicitur. Quod enim in bile veluti igneum splendet, eam reddit flauiorem. Quanto vero flauo rufum est albidius, tanto pallidum illo. Quãto rursus minus album est flauum quam rufum, tanto rubicundum flauo. Est igitur rufum colore medium inter flauum & pallidum, sicut pallidum medium est inter flauum & album, quemadmodum postea dicemus in dictione ὠχρόν.

Πυτία. coagulum. Est lac caseosum in ventriculo animalium lactentium concretum. Coagulũ enim, vt inquit Aristoteles, lactis substantia est. quippe quod in eorum ventriculo quæ adhuc lactent, contineatur. Est ergo coagulum lac, ignem habẽs intra sese, quod cum animalis calore cõcoqueretur, caseum traxerit. Proinde omne acre est & digerentis potentiæ, atq; etiam exiccat. Aristoteles hinnuli coagulum, Galenus leporis omniũ esse pręstantissimum asserit. Creditur omne coagulum sistere sanguinis profluuium, & quo vetustius coagulum fuerit, eo præstantius tali profluuio mederi: ad reiectiones tamen sanguinis è thorace coagulum adhibere Galen. semper reformidauit, propter eius acrimoniam. Aristoteles lib. 3. de hist. animalium, πυτίαν appellat.

Πύωσις. idẽ quod ὄνυξ, vt scribit author diffinitionum medicarũ. est autem puris collectio in nigro oculi, cũ phlegmonẽ, iuxta iridem. Verum Aetius paulo aliter. Nam cum πύωσιν oculi affectum esse statuat, in quo pus collectum sit, distinguit tamen in duas species ὄνυχα & ὑπόπυον: lib. 7. cap. 30.

Πώγων. barba. pars est viri, eo iã perfecto in mẽto prouenies. Vna enim est ex iis partib⁹ quę ὑστερογενῆ, hoc est postgenitę partes, appellatur, quales sunt dẽtes & reliqui in corpore pili. Oritur aũt non primis quidẽ annis, sed tardius, quũ videlicet humores paulo calidiores & ficciores esse incipiunt. Est enim barbæ & pilorũ reliquorum cõmunis quidem generatio, nisi quod ad ortum barbę humorem oporteat esse calidiorem & ficciorem, ideoque omniũ pilorum postrema prouenit, & in solis viris, quoniam mulieribus nõ tantum caloris & siccitatis inesse potest quantum ad generationem barbæ expedit. Ea quanquã menti proprium temperamentum significet, ad eam tamen excitandã totius corporis temperies plurimũ facit: hinc enim fit vt eunuchis nulla omnino sit, quod exectis testibus refrixerit totum corpus & humidius euaserit. Cæterum Græci in bar-

ba designanda variis vsi sunt nominibus. πώγων quidem barba dicitur quę toto mento succrescit virilitatis ac roboris argumentum. προπωγώνιον barba anterior quæ progerminat ante inferiorem, quæ alio nomine ὑποῤῥίνιον dicitur, quod sub naribus nascatur. μύσταξ superioris labri barba est. quanquam sunt, vt ait Cœlius, qui eo nomine labrum signari putent. ὑπήνη, vt idem author est, barba dicitur circa vtrumque labrum emergens. πάππος barbitium dicitur inferiori labro adnascens. χνοῦς lanugo, prima barbæ productio, vt scribit Didymus. ἴουλος prima genarum lanugo, quæ per malas serpendo non aliter quam ἴουλος vermis se conuoluit: vocatur etiam ἴονθος.

Πωροκήλη. est ramex callosus siue tophus in testiculo aut in membrana erythroide cōcrescens, multum renitens, durus & inæqualis. His notis ab hydrocele & sarcocele distinguitur, vt scribit Paulus lib. 6. cap. 63.

Πωρόμφαλον. tophi concretio in vmbilico.

Πῶρος. callus. Est corpus durum, siccum, albū, ossa fracta coniungens. Nam quoniam ossis fracti partes inter se coalescere nequeunt propter siccitatem, natura eas callo circa oras fracturæ cōcrescēte, quasi vinculo quodam colligat. Est autem huius ortus ex alimenti fracti ossis excremēto, in labris ipsius ossis concrescente. Dum autem singulæ fracti ossis partes suum proferunt, initio quidem cum adhuc viscosum molleque est, simul miscetur & vnitur, moraque temporis ab ipso osse proximo & contingente immutatum simile ossi euadit, hoc est durum, siccum atque album. Habet igitur callus hoc cum aliis partibus cōmune quod ex materia fiat, & à natura generetur: non enim eum aliter ex nutrimento natura quam alias partes gignit: sed illi peculiare est quod ossi similis sit, os tamen non sit.

Πῶρος etiam dicitur substantia quædam crassa, lenta, dura, quæ aliqua in parte præter naturam concreuit in modum calli, vt sæpe fit in articulis, & aliquando in pulmone: qui ab ossium callo differt, quod hic naturæ opus sit, & quodammodo secundum naturam sit, quod aliter pars restitui nō potest: ille vero morbus sit (quem aliqui suo nomine πώρωσιν vocarunt) quippe qui præter naturam habeat tum causam tum generationem. Nascuntur huiusmodi calli & in oculis & in fistulis aliisque vlceribus atque etiam in cute, tolliq; medicamentis debent, cum calli ossium non modo gigni debeant, sed studiose etiam conseruari.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO P.

PA. quod aliqui ῥῆον, Latini Rhaponticum vocant, planta quædam est radice insignis, nigra, centaurio magno simili, sed minore, magisque rufa, fungosa, aliquantum læui, sine odore. Nomen habet ab amne qui Rha dicitur, in cuius ripis radix ea gignitur. Plærique eam cum rhabarbaro eandem esse crediderunt, inter quos est Ruellius: alii vero longe diuersam, vt Matthiolus, cui ego potius assentior.

Ῥαβδοειδὴς ῥαφή. sutura recta capitis. vide ὀβελιαία ῥαφή, cum qua eadem est.

Ῥαγάδες. fissuræ. sunt ani vlcuscula oblonga: dicuntur & rimæ, quibus ani musculus veluti proscissus est, non aliter quam labra quandoq; & manus ex vehementi frigore. Fiunt plærumq; ab acris humoris affluxu, interdū autem propter cōdylomatum inflammationem & distensionē rumpitur cutis, rimęq; eiusmodi emergunt. dicuntur & à veteribus quibusdam ῥήξεις. Plinius fissa appellat.

Ῥαγεῖσα ἀθρόως ὁρμήσασα, hoc est, affatim & cum impetu erumpens, apud Hippocr. sicut Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit: à qua quidem significatione ἡ αἱμοῤῥαγία dicta est.

Ῥάγες. dicuntur, vt ait Rufus, extremi digitorū fines, qui & κορυφαὶ vocantur.

Ῥαγῆναι: vsurpat Hippocrates ἀντὶ τοῦ ἀθρόως ἐκκριθῆναι, id nomen vacuationibus magnis & confertim factis accōmodans, vt eo Aphor. γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων ῥαγέντων, λύσις. hoc est, mulieri sanguinem euomenti, menstruis erumpentibus solutio.

Ῥαγοειδὴς χιτών. vuea tunica. Est oculi tunica corneæ subiecta & anteriore quidē oculi parte humorem ὑδατοειδῆ, posteriore vero tunicam ἀμφιβληστροειδῆ proxime comprehendēs. Ducit originem ex tenui cerebri meninge, quæ vna cum neruo optico ad oculi cōstructionem concurrit: ex quo quidam etiam χοροειδῆ illam appellarūt. Dilatata enim & soluta tenuis illa meninx circulo oculum ambit, totaque sphærica est nisi vbi ad pupillæ locum accedit. Eo enim loco leniter cōprimitur, atque media ea parte qua comprimitur, foramine rotundo peruia est quod pupilla appellatur. Dicta est ῥαγοειδὴς quod vuæ folliculo, à quo pedunculus auulsus est, quā simillima sit. vt enim ille, ita hæc tunica parte sui anteriore leuiter compressa est, & in medio ad pupillam perforata. Habet vero & coloris cū vua similitudinē variis interstin-

cta coloribus cœruleo & viridi, quibus se defatigatus oculus recrearet. Præterea vero acini vuæ læuitatem externam, & asperitatem internam æmulatur, vt eam medici recte illi comparasse videantur.

Ῥαιβοειδὴς. καμπύλος, recuruus, apud Hippocr. vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥαιβός. qui cruribus est intortis, recuruis & contractis: cui crura sunt introrsum obtorta: dicitur & ῥοικός. Ei opponitur βλαισός.

Ῥάκωμα. sic dicitur Plinio τὸ ῥᾶ ποντικόν.

Ῥάμμα. acia. Hippoc: appellat id quod vna cum acu traijcitur, siue linum sit, siue lana, siue quippiam aliud huiusmodi: vt explicat Gal: comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ῥάμνος. spina alba aut cerualis. frutex est ramos ferens rectos & aculeos in acutæ spinæ modum: folia parua, oblonga, suppinguia, tenera. Alterum ei genus candidius. Tertium nigrioribus latioribusque foliis constat, & quadamtenus rubentibus, cuius rami quinûm cubitorum longitudinem implent, spinosiores quidem, sed infirmioribus minusque rigentibus aculeis. Fructum edit latum, candidum, tenuem folliculari specie, verticillo similem. Siccat secundo, refrigerat primo excessu. Galli burgam spinam appellant.

Ῥαντῆρες. sic à quibusdam dicti sunt oculorum anguli naso proximi & maiores, quos aliqui etiam πηγὰς vocarunt, quod lacrymæ ab his maxime stillent. ijs oppositos angulos, qui scilicet ad tempora spectant, παρωπίας nuncupant.

Ῥᾷον. ἐπιμότερον καὶ εὐχερέστερον, hoc est paratius & facilius, apud Hippocr. nonnulli tamen εὐφορώτερον interpretati sunt, hoc est, quod facilius fertur & toleratur.

Ῥαπήιον. ab aliquibus λεοντοπέταλον dicitur.

Ῥαπόντικον. vide ῥᾶ.

Ῥάπυς. napus, qui βουνιὰς dicitur. scribitur & ῥάφυς.

Ῥαφανηδὸν κάταγμα. fractura rhaphani modo facta. sic dicitur, vt ait Paulus, quæ fit oblique secundum crassitiem ossis: quam idem & σικυηδὸν & καυληδὸν κάταγμα vocari à quibusdam scribit, ex similitudine fractorum cucumerum & cauliculorum. Videtur tamē Galen. τὸ ῥαφανηδὸν ἀπὸ τοῦ καυληδὸν distinguere libr. 6. meth. med.

Ῥαφανῖτις. sic dictum est alterum genus iridis Illyricæ, inquit Plinius, à similitudine radicis. Quæ cum sit etiam cum astragali radice eadem, ideo ἀστραγαλῖτις pariter dicta est.

Ῥάφανος. radix, siue radicula. quo nomine syluestris maxime intelligitur, quam Romani armoraciam vocant. Eius folia satiuæ similia sunt, sed magis lapsanam imitantur. Radix autē ipsa gracilis, tenera & subacris est. Tam folium quam radix in olera recipitur, sed hæc calefacit excessu tertio, siccat secundo. Ac quamuis sic tota planta appelletur, Dioscorides tamen author est sic eius radicem à Græcis vocari.

Ῥάφανος ἀγρία. sic dicta est à quibusdam herba quæ alio nomine ἄπιος vocatur, vt Plinius author est.

Ῥάφυς. napus, qui βουνιὰς dicitur. scribitur & ῥάπυς.

Ῥαφή. sutura est species συναρθρώσεως. Est autem ossium compositio quædam consutis rebus similis, vt in capitis ossibus habetur. eā nonnulli volentes explicare, definiunt esse σύνταξιν serratam, id est similem coniunctioni serrarum sese mutuo contrario occursu ingredientium, cum scilicet dētatæ vnius partes, in crenas alterius inseruntur. Alii vero definiūt esse compagem ossium ad vnguem factam, vt hîc similem ossium compositionem intelligamus, quæ & aliarum rerum est, quę in vnguem committi dicuntur: cum scilicet gibbæ partes ad vnguium figuram structæ, sinus sibi idoneos subeunt. Talis quidem iuncturæ ratio in vnguibus & digitis & pectinum dentibus inuicem implexis apparet. Talem etiam fabri lignarii omniū firmissimam ac tutissimam quotidie nobis repræsentant, & in caudam hirundinū factam lignorum commissuram appellant, ꝙ ligni tuberculum paulatim latescens, hirundinis volantis caudæ modo, in idoneam & æqualem sibi cauitatem etiam paulatim latescētem arctissime & firmissime inseritur. Non est tamen compago hæc ad suturæ rationem semper necessaria, sed per harmoniam facta synthesis ῥαφὴ dicta est à recentioribus anatomicis. Neq; enim craniorum omnium suturas omnes serratis exacte cōpagibus similiter constructas deprehendes, sed aliquando in ipsa ossium syntaxi cernere est, alteri quidem cranio suturam inesse, alteri harmoniam. Ac cum ossa eiusmodi nōnulla à Galeno, vt ipse lib. de ossibus prodidit, persæpe frangerentur, imo ita sese ingredientia inuenit, vt illorum compositio suturæ potius similis esset quam harmoniæ. Ob idque eas omnes suturas appellare nemini verendum est. Sunt autem cranij suturæ numero septem. Quarum quidem tres proprie vereque suturæ appellantur, στεφανιαία, λαμβδοειδὴς, ὀβελαία, suntque cranio peculiares, nec vlli alteri ossi communes. Duæ vero supra aures sitæ non veræ quidem suturæ, ideoque προσκολλήματα λεπιδοειδῆ appellatæ solius etiam cranij proprie. Aliæ vero duæ cum ossibus genæ superioris & osse sphenoide communes sunt, quas non legī proprio aliquo nomine à veteribus nuncupatas fuisse. De illis vide suis locis, & in dictione κρανίον.

Ῥαφίῳ. τῷ κεντηρίῳ. hoc est subula, apud Hippocratem, qua istarum rerum artifices quippiam perforantes, foramina lini traiectioni apta efficiunt: vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. vbi tamen quidam codices habent ῥαφίδι.

Ῥάχις. spina. Est spondylorum viginti quatuor à summa ceruice ad imos vsq; lumbos structura, erigendo curuandoque corpori conueniens. Sic dici quibusdam placet, quod

spondyli parte posteriore sunt τετραχυμμένοι, id est spinosi & asperi. Nec nomen est apud Latinos quod ῥάχιν proprie significet. Quãuis enim spina dici possit, spinæ tamen nomine aliud quiddam significatur, spondylorum scilicet apophysis transuersa & obliqua. Continet igitur ῥάχις totum id spacium quod à summa ceruice ad sacrum vsque os interiacet. atque in treis partes diuiditur, ceruicem, dorsum, lumbos. Quorum ceruix quidem spondylis septẽ, dorsum duodecim, lumbi vero quinque constant. Sic os sacrum non censetur inter partes τῆς ῥάχεως, quod spondylos nõ habeat solutos in modum superiorum, etiamsi coctione multa laxari & dissolui possint, sed potius sit totius ῥάχεως basis & fundamentum. Nec tamen absurdũ fuerit id inter eius partes comprehendere. Est autem ῥάχις instar carinæ curua, qua parte maxime vẽtriculus situs est, cui veluti loco cedit: quanquam non huius modo causa, sed vt flecti corpus commodius possit, curua facta est, & pluribus vertebris potius quam vna aut paucioribus donata. Est etiã tota caua & plena medulla (νωτιαῖος is meatus appellatur, & ab Herophilo σωλὴν, hoc est canalis) eiusdem cum ipso cerebro naturæ, atque ab ea per vertebrarum foramina permulta neruorum paria proficiscuntur, & in vniuersum corpus abeunt. Significat autem etiam ἡ ῥάχις, vt ante diximus, pręter hanc vniuersam spondylorum σύνταξιν, particulatim apophyses singulas posticas quæ vnicuique spondylo insunt, ἀκάνθας alio nomine dictas. Appellatur etiam eodem nomine ea quæ in dorso est omoplatæ spina, iam inde à basi incipiens, sed primum humilis & depressa, deinde sensim elatior facta & amplior, donec desinat in acromium. Id quod declarat Galenus scribens ad hunc modũ lib. 13. de vsu partium, καὶ ῥάχιν ἰδίαν ἑκατέρᾳ τῶν ὠμοπλατῶν ἀπέφυσεν. hoc est, & spinam propriam vtrique scapularum attribuit. vbi non simpliciter ῥάχιν vtrique omoplatæ tribuit, sed propriam adiecit. Cui etiam adstipulatur Rufus libello de partium hominis nomenclatura scribens, ὠμοπλάται, τὰ ἐπικείμενα τῷ νώτῳ πλατέα ὀστᾶ· ὧν ἡ διὰ μέσου ὑπεροχὴ, ῥάχις. hoc est, scapulæ dicuntur ossa lata quæ dorso adiacent: spina autem, ea quæ per medium supereminet.

Ῥαχῖται. musculi dicuntur toti spinæ superiecti. Illi enim, vt annotat Gal. cõment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, vniuersis costarum cõmissuris in toto thorace superiniecti sunt à posteriori parte, nihil relinquentes quod nõ contegãt, sed omnes costarũ radices & vertebrarũ processus qui à lateribus sunt, adhæc quod inter ipsas radices est, complectuntur.

Ῥαχίτης μυελὸς. vide μυελὸς ῥαχίτης.

Ῥέγκος ἢ

Ῥέγξις. nomina sunt fictitia quibus Hippocrates designat eum sonum & strepitum qui stertendo fit: vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥέμβη. πλάνη, aberratio, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Sic ῥέμβει idem ibidem interpretatur πλανᾶται, errat.

Ῥεῦμα. fluxio. ex quacunque parte prodeat, & in quamcunque incidat. ea quæ tentantur partes, ῥευματιζόμενα μόρια dicuntur. Galenus comment. 1. in prognost. ῥεῦμα γαστρὸς dixit pro alui profluuio.

Ῥευματισμὸς. idem quod ῥεῦμα, vt videtur. Fit autem eiusmodi affectio, facultate quę corpus vniuersum alit, imbecillitate laborante, vt ait Galenus libr. 2. ad Glauconem, cum collecta multitudo in omnium partium infirmissimas defluit.

Ῥηγμοῖσι. χάσμασι, ῥήγμασι. hoc est scissuris, fracturis, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥῆγμα. ruptum. ruptio. Est carnosæ partis solutio citra vulnerationem. Accidit musculis, perinde atq; spasma neruis: vtrumque nullo cum vulnere. Nec tamen in musculis tantum, sed in venis etiam atque arteriis quidam τὰ ῥήγματα dici contendunt ex Galeno, de sanguinis reiectatione disserente: vnam enim eius causam τὴν ῥῆξιν, hoc est rupturam, vasis constituit, quam peculiari nomine Celsus lib. 4. cap. 4 ῥηγμοχασμὸν quasi hiantem rupturam vocauit. Omnis ex violento ictu vel graui casu, vel alio quopiam valente motu, vel ex distentione excitatur. Cum ecchymosi quidem omnino, aliquando vero & cum contusione circum ipsam præruptam carnem consistit.

Ῥηγματίης. dicitur ab Hippocrate cui aliquid intus fractum est, quem idem etiam ῥαγματίαν vocat, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥηγμοχασμὸς. legitur apud Celsum lib. 4. cap. 4, vbi causas sputi sanguinis recenset. Galenus & reliqui medici ῥῆξιν simpliciter dixerunt. ex quo dubitare quis possit num legendum sit ῥῆγμα aut χάσμα. Siquidem nemo alius videtur eam dictionem vsurpasse.

Ῥῆνες. ἀρνακίδες, hoc est pelles agninę, apud Hippocrat. qui ῥῶας similiter ἀντὶ τῶν ἀρνῶν vsurpauit, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥῆξις. idem quod ῥῆγμα. Quidam vero ex veteribus etiam τὰς ῥαγάδας ῥήξεις appellarunt.

Ῥῆον. vide ῥᾶ.

Ῥητίνη. resina. Est lacryma seu humor liquidus & oleaginosus ex planta sponte diffluens. Omnis quidem resina ex sua arbore manat liquida, eaque ῥητίνη ὑγρὰ à medicis appellatur, vel ἡ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ, vt à Galeno libr. 6. meth. med. hoc est laguncularis, siue liquida ex doliis aut amphoris resina, nimirũ quod ex doliis atque amphoris afferretur, vel etiã συγκομιστὴ, quod in alueis & doliis olim comportaretur: attamẽ ea cocta in aqua, vel cremata sine aqua in prunis, sicca redditur & friabilis, vt docuit Dioscorides: eaque est quam φρυκτὴν, hoc est frictã siue tostam, non addito etiam resinę nomine, vel πεφρυγμένην, hoc est retorridam, vocant. Est autem resinę substantia oleosa, & in eo differens à gummi, quod aquea magis substantia præditum est. Itaque illa oleosis promptissime, aqueis

aqueis autem difficilime miſcetur, hoc autem contra: præterea reſina flammam facile concipit, gummi vero in ignibus crepitat. Ea quamuis ſponte ſua ex arbore defluat, αὐτόῤῥυτος obid dicta & à quibuſdam περιῤῥυτος, interdum tamen elici poteſt arborũ partibus, præſertim truncis à germinatu inciſis & ſcarificatis. Omnis reſina emollit, calefacit, tenuiumque partium eſt, digerit atque ideo exiccat. Ac cum ex diuerſis arboribus legatur, omnium præſtantiſſima eſt lentiſcina, quæ μαστίχη dicitur, deinde terebintina, ab his pinea, ſtrobilina, picea, abietina, laricea, cypariſſina, & picea quę à nonnullis ſola dicitur colophonia, quod ex Colophone Aſiæ quondam afferebatur, cui propter odoris ſuauitatem Dioſcorides primas aſſignat.

Ῥηχίην. dixit Hippocrates οἷον πλημμύρην τινά. hoc eſt veluti quandam inundationem, vt Galenus ſcribit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥῖγος. rigor. nec aliud apud Latinos nomen eſt quo magis id Græcum explicari poſſit. Nec enim tãtum inflexilem duritiem, aut quem Græci πῖνον appellant, ſignificat, ſed etiam vehementem frigiditatem. Galenus duobus modis eo nomine vtitur, vno quidem generalius, vt libro 2. de differ. febr. cap. 1. ſcribens rigorem qui tertianas, quotidianas & quartanas præcedit, nequaquam ſimilem eſſe, & libr. 1. ad Glauconem vbi quotidianæ & quartanæ rigorem frigidum ſcribit, & lib. 5. ſymptomatum, vbi rigorem ſine febre qui frigidus eſt & à pituita cruda & vitrea, veteribus incognitum ſcribit. His enim locis latius extendit rigoris nomen. Verus autem & proprie dictus rigor, eſt motus voluntarius deprauatus & coactus ab acri & pungente humore: vel, Rigor eſt motus multus, velox, frequens, quo inuiti diſtenduntur & curuantur. Similis eſt conuulſioni, validiorque eſt quam in tremore. Hic aliquando cum febre, aliquando ſine febre naſcitur, & cauſas habet differentes. Qui cum febre eſt, cauſas habet tum calidas, tum frigidas, ſpiritum ſcilicet aut humorẽ. Nam & bilis flaua in tertiana exquiſita & ardente febre, & atra bilis natura frigida per putredinem calefacta rigorem gignit, & pariter ſpiritus ſine humore calidiſſimus aut frigidiſſimus per corpus tranſiens rigorem gignit. Nam facultas expultrix ab excremento rodenti & moto vehementer per ipſas partes pungendo vulnerandoque irritata, eas ipſas contrahit & conſtringit, vt earum quælibet contentam in ſe illius excrementi portionem cito expellat vel in cutem, vel in ventrem tam inferiorem quam ſuperiorẽ, ſi ſudore, aut tuſſi, aut vomitu, aut deiectione acceſſio, vel ipſa febris vniuerſa critice ſolui debet. Contractis autem muſculis neceſſario etiam articuli ipſis annexi contrahuntur, & fit vehemens totius corporis ſuccuſſatio quaſſatioque, & cutis cum partibus ſubiectis & extremis exanguis atque frigida euadit: animali facultate ſeu calore natiuo cum ſanguine & ſpiritu ſe in corpus intimum retrahente, vt in verecundia & balneo frigidæ. Poſtea vero ibi collecta, & ob vehementes contra cauſam moleſtãtem incurſiónes cum multo calore rediens, febrem à rigore accendit, adiuuante præſertim cauſa ad concipiendum calorem idonea, niſi ob cauſæ magnitudinem victa facultate imbecilla homo moriatur. Qui vero ſine febre rigor eſt, varias etiam habet cauſas: aeris frigidi vel aquæ frigidæ repentinum vel diuturnum occurſum: aquæ feruentis balneum repente & confertim occurrens, corpore non præcalfacto: aquæ dulcis & temperatę balneum frequens poſt cibum: ignauiam, ocium, repletionem frequentem cibi & potus, præſertim temperatura frigidi & ſuapte natura pituitam gignẽtis: timorem, dolorem interdum & medicamentum mordax vlceri impoſitum. Veruntamen qui rigor ex praua victus ratione naſcitur, ob imbecillitatem horror potius quam rigor eſt. Nam rigor à ſuccis frigidis & pituitoſis non videtur excitari, vt qui ob craſſitiem vehementer moueri non poſſint, nec adeo tenuari vt bilis. Talis autem rigor, vt ſcribit Gal. veteribus fuit ignotus, vt qui cum febre eſt, notiſſimus, vt pote qui in ſalubri victus ratione minus quam nunc aberrarent, & minus crebro ſe lauarent. Habet vero & rigor ſuã latitudinẽ: alius enim maximus, alius minimus, alius medius eſt, prout cauſę magis vel minus erodũt, abundant, mouentur. Excrementũ enim copioſum, vel mordaciſſimum, vel motum vehementius, maximum rigorem facit, contrarium minimum. Quod ſi copia vel qualitate vel motu multo adhuc moderatius fuerit, iam non rigorem ſed horrorem inducet, vel ſolam etiam inęqualitatem in qua fere nullus motus ſentitur, ſed ſenſus tantum qualis in vlceroſa laſſitudine & pruritu eſt. Verum in rigore humoris huius motus magnus vehemenſque eſt, qui in horrore tardior languidiorque fit. Quod autem non per vaſa quidem, ſed per ſentientes partes eum fieri oporteat, neminem arbitror ignorare.

Ῥίζα. radix. commune quidem nomen radicibus omnibus, ſic tamen κατ' ἐξοχὴν quædam dictæ ſunt, vt γλυκεῖα, ἰδαία, ῥοδία & apud Hippocr. λευκή, quam Galenus dracunculi radicem eſſe annotauit. Idem vero ῥίζαν ab Hippocrate vocari ſcribit genus quoddam ſati, ſine flore, ſine ſemine, tribus duntaxat foliis, ſed proceris & in terra ſtratis duorum digitorum magnitudine, ſimilibus anchuſæ, radice tenui, leuem purgandi vim habente.

Ῥιζότομος. ſic dictum eſt alterum genus iridis Illyricæ ſubrufum, inquit Plinius, quod & melius.

Ῥικνὸν. ῥυσὸν. hoc eſt, rugoſum, apud Hippocratem, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥινάριον. eſt collyrium σμηκτικὸν, cuius meminit

Paulus lib. 3. cap. 22. περὶ οὐλῶν καὶ λευκωμάτων. Compositio autem habetur apud eundem lib. 7. cap. 16.

Ῥίνημα. proprie scobem & limaturam significat, à verbis ῥινᾶν & ῥινίζειν, quæ limare & lima deterere significant. Per metaphoram autem sic etiam dictum est collyriũ quoddam, quod habetur lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, ab exterendis callis & cicatricibus.

Ῥινίον. collyrii nomen apud Galenum libr. 4. τῶν κατὰ τόπους, sic dictum quasi limula. Habetur & aliud eiusdem nominis apud Celsum lib. 6. ad xerophthalmiã & oculos scabros.

Ῥὶν, ἡ ῥίς. nasus. Est pars genæ superioris in media facie posita, duobus ossibus extuberans, & foraminibus pertusa, respirationis & odoratus instrumentum. Duo hæc ossa tribus suturis distinguuntur, duabus quidem quæ à medio superciliorum descendunt, & cõmunes sunt duobus maioribus genæ ossibus: tertia vero eorum propria quæ inter hæc duo descendit media, à spatio inter supercilia medio ad imas nares osseas & cartilaginosas. His ossibus inferiore in fine epiphyses corporum cartilagineorum ab vtroque latere adnascuntur, & ab his duæ aliæ latæ & molles alarum in modum, ob id πτερύγια dictæ, ad ligamenti naturam prope accedẽtes. In eas duo exigui musculi à malis prodeuntes vtrinque singuli oblique descendunt, easque adaperiunt. Qui vero eas contrahant claudantq; nulli sunt, vt scribit Galenus, quod claudi propter respirationem non expediat: verum musculis, à quibus aperiuntur, ab actione cessantibus, redeunt illæ in naturalem statũ, & conuenienti modo patent. Præter has duas cartilagines alia etiam est cartilago, siue musculus cartilagineus, paruus mollisque, qui ab officulo naris internæ inter duas illas cartilagines adnascitur: quod Gal. comment. 1. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν appellat διάφραγμα τῆς ῥινός, hoc est, intersectum nasi, scribitque eo loco id fulciri palato sustinerique, eoque fieri vt aliquo palati osse decedente, nasus ipse subsidat: internum enim id officulum nasum sustinet, & secundum eius longitudinem exporrectum in duo foramina (πόρους vocat) totum nasi spatium partitur. Eorum autem vtrumque supra media nasi loca in duas partes diuisum est, quarum alteram pars oris intima excipit, altera vero alta, vt ab initio ferebatur, ad ipsum cerebrum scandit, quod & ipsum foramina duo ad hæc ipsa loca spectãtia habet, eaque oblonga & concaua, quę ex anterioribus cerebri ventriculis ortum habent, & ad eam caluariæ partem, vnde nasus oritur, descendũt, quo loco ossa ἠθμοειδῆ posita sunt. Per hæc crassior cerebri pituita & mucus traiicitur & in ipsas nares incidit, cõferente ad id membrana quæ ea parte, qua nasi ossibus substernitur, multis pariter foraminibus pertusa est, & inde partim in os influit, partim per nares fertur. Neque vero expurgandi solius cerebri causa foramina hæc facta sunt, verum etiam ad respirationem deseruiunt, maxime vero ad odores in cerebrum inspiratu admittẽdos. Quamuis enim primarium odoratus instrumentũ non sint, attamen odorum semitam esse nemo possit negare. Cæterum nasi nomina & partes hæ sunt: ῥῖνες, etiam μυκτῆρες, & ῥινία & ῥώθωνες & μύξαι appellantur: μυξωτῆρες, quasi emunctores, cartilagines dicũtur pluribus spiraculis peruiæ. ῥάχις ῥινὸς, nasi scapula aut spina, vocantur osseæ vtrinque partes genis proximæ. ἀκροῤῥίνιον, tota nasi summitas, quam poetę à rotunditate σφαιρίον vocant: cuius exteriores vtrinque partes πτερύγια & ὑπῆναι vocantur. συλὶς, κίων, διάφραγμα, interstitium illud cartilagineum narem diuidens. ἠθμὸς, nasi pars sub superciliis latens: vnde ἠθμοειδῆ ossa, quæ aliqui σπογγοειδῆ etiã nuncupant. sunt autem qui distinguant, appellantes σπογγοειδῆ ossa illa tenera atque tenuia, quæ inter palatum & cerebri basim vsque ad nares vtrinque diuersa posita sunt: ἠθμοειδῆ verò, quæ ad summam nasi radicem intus fixa hærent tenuia & lata, & magno, quod è cerebro in nares fertur, foramini obtruduntur.

Ῥόα. malum Punicum. quod & ῥοιά.

Ῥοδακινὰ μῆλα. mala rhodacena. sic dicuntur mala Persica. ipsaque arbor ῥοδακινῆ appellatur.

Ῥοδαψίνθατον. compositio est ex rosis constans. Descriptio multiplex habetur apud Aet. tetrab. 4. sermone 4.

Ῥοδία ῥίζα. nascitur in Macedonia: costo similis, leuior, inæquabilis. contrita rosas redolet, tenuium partium est, & desiccantis facultatis. Calfacit secundo ordine aut initio tertii.

Ῥοδιακόν. medicamenti genus secundum Asclepiadem, cuius descriptio recitatur à Galeno lib. 1. cap. 7. de compositione medicamentorum secundum genera.

Ῥοδίδες. pastilli sunt rosacei: quorum compositionem describit Dioscorides.

Ῥόδιον. nomen est medicamenti aridi, acris & erodentis, quod refertur ad Heram. Diuersis modis describitur à Paulo libr. 7. cap. 13. & ab Aetio libr. 14. cap. 36. Eo Paulus vtitur lib. 4. cap. 43. ad vlcera in quibus caro supercrescit, eoque similiter crustas inducit, sanguinemq; quauis ex parte profluẽtem probe sistit lib. 4. cap. 53.

Ῥοδίτης οἶνος. vinum rosatum, siue conditum rosaceum. Est vinum è rosis factitium, quod Palladius ætate sua fieri solitum hoc modo docet his verbis: quinque libras rosæ pridie purgatę in vini veteris viginti sextarios merges, & post triginta dies despumati mellis libras decem adiicies & vteris. Plinius vero vinum rosaceum sic condiri tradit, ex rosæ foliis tusis in linteoloque in mistum collatis cum pondusculo vt sidat, quadraginta pondere denariorum in sextarios vicenos musti, nec ante tres dies vase aperto. Cui

conditura

conditurae non multum absimilis est quam Dioscorides docet hunc in modum: siccas tusasque rosas libræ pondo in linteolo colligatas in musti sextarios octo demittito, & post tertium mensem per colum traiectum diffundito & reposito vinum. Alia ab iis habetur compositio apud Apicium, itemque alia apud Constantinum Cæsarem lib. 8. capite. 2.

Ῥοδοδάφνη ἢ ῥοδόδενδρον. frutex est calidus in tertio, siccus in primo: venenosus & perniciosus, si intus in corpore sumatur.

Ῥοδόμελι. mel rosaceum. Sic paratum fuit à veteribus, quemadmodum ex Philagrii libello de suauibus potionibus Oribasius atque Aetius referunt. Tribus partibus succi rosarum exunguium excolati pars vna mellis adiicitur. Coquitur ad solem calidum diebus pluribus, eodem modo quo ὀμφακόμελι, & postea asseruatur. Quod si turbulentus aut frigidior aer fuerit quãdo mel rosaceum paras, admisto optimo melle ad rosarũ succum, & per rarum panniculum vel linteum excolato, simulque ad lentum ignem coquito donec quarta aut tertia succi pars cõsumpta sit, atque sic exceptum medicamentum asseruato, cumque calidiorem videris aerem, velut ὀμφακόμελι insolato. Adstringit leuiter, proindeque refrigerare potest. Habet & vim extersoriam ex melle. Habet & subamarum quiddam & leniter acre, vnde ori commodum est inflammato propter calidi humoris influxum, & quibus acres atque biliosę fluxiones in vẽtrem fiunt, præsertim post vomitum. Exhibetur etiã aqua dilutum iis quibus vẽter exæstuat, citra humorem, item febricitantibus, vigore iam totius morbi instante & particularis accessionis. Sæpe etiam per febres largius semel epotum conuenienti tempore, morbum soluit sudorib⁹ obortis aut aluo subducta. Tale quidem fuit ῥοδόμελι simplex, à quo aliud habetur purgatorium apud Aetium libr. 3, cap. 74.

Ῥοδόμηλον. est confectio ex rosis & malis cotoneis parata hunc in modum: Succi malorum cotoneorum sextarius vnus, rosarum libræ tres, mellis sextarii tres, aquæ sextarii quinque simul miscentur & coquuntur. Verum quoniam rosæ non eodem tempore quo mala cotonea reperiuntur, conuenit eas cum melle suo tempore componere, ac vbi mala prouenerint, totam compositionem moliri.

Ῥόδον. rosa. Notus est frutex & eius genera quę in vsum medicum veniunt. Refrigerat & adstringit, præsertim sicca. facultas eius, inquit Galenus, ex aquea substantia calida mista duabus aliis qualitatibus, adstringẽti videlicet & amara, composita est. flos earum magis ipsis rosis adstringit, ac proinde etiam exsiccatorius est.

Ῥοδόσακχαρον. sic parari Paulus docet lib. 7. cap. 15. Rosarum, quibus vngues sint exempti, succi sextariis duobus mellis sextarius vnus adiicitur. incoquuntur assidue despumando, donec quarta pars fuerit absumpta. Non est aliud quam ῥοδόμελι.

Ῥοδωνία. quibusdam est τὸ ῥοδόδενδρον. quamuis aliqui vocent vitem flauas vuas ferentem, foliis lauri, nunquam decidentibus, amaris. Apud Athenæum vero libro 9. ῥοδωνία, siue ῥοδωνιᾶα λοπὰς, edulii genus est ex rosis, cerebro, oui luteo, oleo, garo, pipere, vino, tritis & in patella frixis.

Ῥοιά. malum Punicum, quod granatum vulgo dicitur. Omne adstringendi vires magnas possidet, simulque refrigerat & siccat, sed dulce minus, austerum magis refrigare potest, sicciusque est & stomacho amicum. Acidum pariter refrigerat, & maiorem vim incidendi habet. Verum acini succo magis adstringunt & siccant, multoque magis malicorium quod σίδιον dicitur. Huic virtute respondet mali flos, quem κύτινον appellant. Dicitur etiam ῥοὰ sine diphtongo.

Ῥοιὰς. Sunt qui ita scribant oculorum affectum, quem ego malo ῥυὰς sine diphthongo scribere. de quo vide postea. Dicitur & ῥοιὰς papauer erraticum, teste Dioscor. quod scilicet velociter flos eius defluat.

Ῥοΐδιον. est medicamentũ aridum, quod cum varie præparetur, sic fieri optimum Aetius lib. 2. cap. 88. prodidit: Rhun accipito & aqua macerato, lapidemque cupholithon tertio, rhois cremore affuso, & siccari finito. deinde anchusæ radix cum oleo coquenda, donec oleum rufescat. Eius olei modicum adiiciendum, rursumque terendum & ad dies quindecim sinẽdum, donec resiccetur, tunc rursus ex cremore rhois affundẽdum, & siccari sinendum, postea in vas testaceum mittendum, ignique assandum. In penuria cupholithi calce viua vtendum.

Ῥοικὸς: qui naturaliter cruribus est incuruis: ῥαιβὸς alio nomine dicitur. annotauit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις., ab Hippocrate ῥοικὰ dici τὰ καμπύλα, hoc est curua & retorta.

Ῥοίτης. est confectio ex mali Punici succi sextariis tribus & vno mellis sextario ad tertias decoctis, vt scribit Paulus lib. 7. cap. 15. At ῥοίτης οἶνος, vinum è malis Punicis factum, apud Dioscor. lib. 5.

Ῥόμβος. deligationis species est rotundæ, in rhõbi modum quam Hippocr. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον adhibet capiti, cum vel suturas relaxatas vel vlceris oras expansas constringere, vel cutem aliquantulum detractam contrahere atque agglutinare consilium est. Ea quomodo fieret Galenus lib. de fasciis explicauit.

Ῥόμμα. ῥόφημα ἢ ῥόφησις, hoc est sorbitio: apud Hippocratem, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥοπαλωσις. pilorum affectus. cum illi veluti in baculos coagmentati sunt, & ita concreti implicatique vt seiungi & amplius crescere nequeant.

Ῥοφὰ. τὰ ῥοφήματα, ἢ πάντα τὰ ὁπωσοῦν ῥοφήματα:

hoc est, quæ quouis modo sorbentur, sicut explicat Gal. ἐν τ̃ γλώσσαις.

Ῥοδῶν. confectio ex rosis, expurgans vitiosum humorem. descriptio habetur apud Aetium lib. 3.

Ῥοῦς. profluuium fœminarum. id proprie apud medicos significat, estque morbi genus fluente sanguine assidue pene & inordinate per vterum. Itaque fluxio ista longe diuersa est ἀπὸ τῶν ἐμμηνίων ἢ καταμηνίων, in quibus fluit sanguis menstruis periodis. Additur autem nomini coloris diuersitas, vt intelligatur quis humor fluat, dicendo ῥοῦν λευκὸν, ἢ ῥοῦν ἐρυθρόν. Morbi nomen est ῥοῦς γυναικεῖος, vel ῥοῦς τ̃ ὑστέρας.

Ῥοῦς arbuscula est in petrosis nascẽs duorum cubitum altitudine, foliis oblõgis modiceque rutilis, serratimque per oras incisis, acino vuarum gracilium, denso, magnitudine terebinthi, latiusculo, corticea racemorũ tunica. obsoniis aspergitur, & ab aliquibus ἐρυθρὸς vocatur. A Latinis dicitur excoriari⁹, quoniam qui pelles condepsant, spissandis coriis folio eius vtantur. Duo Græci faciunt genera, μαγειρικὸν, quod additur in obsonia, idem cum Syriaco: alterum βυρσοδεψικὸν, hoc est excoriarium, quo medici vtuntur ad cõpescendas fluxiones. Quod ita accipi debet, vt nõ putemus propterea duas esse rhois arbores genere vel specie differentes. Eadem enim arbor duobus iis muniis inseruit, semine quidem obsonia condiẽs, foliis autem & ramusculis coriariorum operi dicata. Rhoem Ruellius viburnum esse credidit, cum tamen, vt scribit Plinius, nullum illi à Latinis inditum sit nomẽ. Officinæ sumach appellant.

Ῥοώδεις. dicebatur affectus omnes fluxionum. inde ῥοώδεις ὀφθαλμοὶ vocantur οἱ ὑγροὶ, hoc est, humidi præ fluxione: apud Hippocratẽ lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, sect. 2.

Ῥυάς. est carnis in maiore oculi angulo decrementum. refertur inter morbos qui ad imminutam magnitudinem pertinent. Itaque à Galeno opponitur τῇ ἐγκανθίδι, quæ non est aliud quam carnis in maiore angulo excrescẽtia. Inde accidit vt male curata encanthide fere semper succedat, ea scilicet carne quæ supra modum creuerat plus æquo detracta & absumpta seu ferro, seu medicamẽtis. Quod vitium nõ modo male curata encanthide, verum etiam ægilope & pterygio succedit, si dum inciditur vnguis, vt ait Celsus, ipse ducatur vehementius, vt caruncula etiam quæ in angulo oculi est, sequatur, eaque simul abscindatur. Hoc vbi semel contigit, patescit foramen, per quod postea semper humor descendit & in genas illabitur. Ab eo symptomate nomen morbo datũ est, dictusque ῥυὰς ἀπὸ τ̃ ῥυεῖν quod fluere significat.

Ῥυμματα. sunt species τῶν ἰτρίων, laganis multo salubriores, vt scribit Galenus; crassi tamen sunt succi. Constabant similagine & melle.

Ῥυθμός. rhythmus. modulus. Est proportio tẽporis motus aut quietis ad tẽpus motus vel quietis in pulsu. Cum enim pulsus constet quatuor partibus, duobus scilicet motibus & gemina quiete, sibi inuicẽ perpetua quadam serie succedẽtibus, eorum inter se proportio comparatioque rhythmus est. Eum omnis pulsus habet, sed varium. Suus enim est cuique naturæ, ætati, anni tempori, loco, sexui & reliquis: quem quidem qui seruat, is εὔρυθμος dicitur: qui non seruat, ἄρρυθμος. Cum ergo rhythmus in earum partiũ proportione consistat, varię emergant rhythmi differẽtiæ necesse est. Vel enim tempus diastoles cum tempore systoles cõparatur, vel quies cum quiete, vel motus, hoc est, ipsa diastole vel systole, cũ alterutra quiete. Sed cum in omni pulsu hic rhythmus sit, ægrè tamen noscitur nisi in vehementissimo. Sunt autem rhythmorum duæ summæ differentiæ. Omnes enim fiunt proportione vel pari vel impari. Pari quidem vt cum diastoles tempus ęquat tempus systoles: impari vero, vbi tempus vtriusque impar est, earumque altera alteram excedit. Id quod modo certis, modo incertis fit excessibus. Certis quidem etiam bifariam, aut multiplici proportione, aut vt numeri ad numerũ, qui ἐπιμερεῖς appellatur. Proportio quidem multiplex est, dupla vel tripla, vel quadrupla vel alia. Vt numeri ad numerum est, cum quanta sunt duo diastoles tempora, tanta sunt etiam systoles, incertis autem excessibus, tripliciter. Nam aut diastoles tempus incertum est, aut systoles, aut vtrumque. Quorum etiam vnumquodque aliquando parum, aliquando plus, interdum etiam plurimũ aucta habet incertis excessibus sua tempora, siue plura, siue vnum quod sensu primum est.

Ῥύματα. τὰ βοηθήματα. hoc est auxilia, præsidia, apud Hippocrat. ἀπὸ τ̃ ῥύεσθαι, quod seruare significat.

Ῥύμματα. dicuntur medicamenta absterforia, & corpori nitorem conciliantia, cuiusmodi vim inesse cucumeri esculento Galenus prodidit. ἀπὸ τ̃ ῥύπτειν, quod est abstergere & purgare.

Ῥύπος. sordes. Est excrementum tertiæ concoctionis quod in summo corpore nostro colligitur. Sicut enim concoctio tum quæ in ventriculo, tum quæ in iecinore perficitur, duplex excrementi genus relinquit, vnum humidũ, alterum siccum: ita & ex tertia concoctione duo excremẽtorum genera in singulis animantis nascuntur particulis, ex ipso vnde aluntur succo. Alterum sudor est, hoc est humor, qui ante transmittendi alimenti fuerat vehiculum, humidus, tenuis, serosus, & vrinæ similis: alterum vero ceu semicoctę quæpiam reliquiæ, quæ assimilari nutriendæ parti nequiuerunt. Tenue quidem & illud est, vt quod insensili transpiratione per cutis poros vacuetur, sed habet etiã crassioris excrementi nonnihil admistum, ex quo fit vt sępissime sistatur ad cutem. Ab hoc ex-

cremento tum pilis origo est, tum iis quæ super cutem semper aceruantur sordibus, à quibus idipsum etiam ceu sordes quædam dici meruit. Non incognitæ eæ quidem veteribus fuere, vt quas ipsi magna cura ex hominum corporibus ad varios vsus deraderent. Sordes & strigmenta appellabant: à Græcis autem non modo ῥύπος, sed γλοιὸς etiam vocabantur. Vim habent modice calfaciendi, emolliendi, discutiendi: quã quidem sortitæ sunt non tam ex corporis nostri natura, quam olei atque pulueris mistione. Quæ enim in balneis strigili detrahebãtur, olei atque sudoris mistura constabant: quæ vero ex palæstra, habebant præterea pulueris accessionẽ, tum eius qui athletis inspergebatur post olei illitionem, tum eius etiam qui inter luctandum excitabatur: dicebatur autem id sudoris genus proprio nomine πάτος. Eas itaque quæ plus olei haberent, constat maiore vi emolliendi præditas fuisse: quæ vero plus pulueris, magis desiccasse, & discutere digerereque potuisse, præsertim si puluis erat paulo acrior atque asperior: qui namque, paulo tenuior pinguiorque est, quem Galenus κόνιν λιπαρὰν appellat libr. 5. sanit. tuendæ, magis est emplasticus, nec corpus cui consperius est, resolui & digeri patitur. Omnium vero strigmentorum maxime discutiunt, siccant modice, atque etiam emolliunt quæ ex æreis statuis ac vasis, in quibus oleum ad palæstrę vsus reponebatur, veteres deradebant, vtpote quæ ab ære æruginis quippiam contraxerant, sicut Paulus lib. 7. prodidit.

Ῥυπτικὸν φάρμακον. detergens siue extergens medicamentum. Dicitur id omne quod ῥύπον id est, sordes, in quauis parte eluit & aufert. Sordes autem non cuti tantum extimæ & vlceribus inhærent, sed etiam internis partibus, linguæ, œsophago, tunicis ventriculi, reliquorum viscerum & venarum atque arteriarum. Eas quæ tergent, alia imbecillius, alia vehementius id agunt. Modice detergent farina fabarum, hordei, ciceris, semen lini torrefactum, sacchar, oxymeli: magis terebyntina, thus, mel despumatum, amygdalæ amaræ: valentius erui farina, semen hormini, radix ireos & panacis, nitrum vstum, nitri spuma, fictiles testę, pumex, buccinorũ & purpurarum & cæterorum ostreorum, testę vstę, tritæ, tenui cribro cretæ, quorum quidem aliqua tam valenter tergẽt, vt etiam pilos tenuent: sed hæc improprie ῥυπτικὰ appellantur. Quæ vero proprie & speciatim dicta sunt, tergent tantum non etiam obstructa liberant, quia sunt amaris imbecilliora, salsa scilicet & dulcia: quæ autem valenter detergent, omnino etiam digerũt, & ob id valde siccant.

Ῥυπῶδες. emplastri nomen est, cuius descriptio habetur apud Celsum libr. 5. c. 19. sic dictũ est à similitudine sordium, quasi strigmentosum. ῥύπος enim id significat.

Ῥύσις. fluxus. Vna est è tribus communitatibus, quibus Methodici artem medicam constituebant. Definiebãt autem esse rarefactionem corporis immodicam, & eorum quæ manere debuerant excretionem, vt contra στέγνωσιν, densitatem & necessariorum excrementorum suppressionem. vide μεθοδικοί.

Ῥυσσώματα. rugę ac sordes quæ in senili facie cernuntur. Suid.

Ῥωγματίης. ὁ ἔρρωγός τι τῶν ἔνδον ἔχων. hoc est, qui aliquid intus fractum habet, apud Hippocr. quem idem etiam ῥηγματίαν appellat, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥωγμή. est diuisio caluariæ superficiaria, vel profunda quidem, sed eatenus vt fractum os loco non moueatur. differẽtia est fracturæ capitis, vt habetur apud Paulum libri 6. capite 90.

Ῥαγοειδὴς χιτών, hoc est, tunica rhagoides. sic dicta est tunica vuea, quæ tantam habet cum vua similitudinem, vt vuę etiam nomine donata sit.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Σ.

Σαγαδηνόν. nomẽ opobalsami, à loco in quo plurimum & optimũ prouenit. cũctis aliis melius quod in Palęstinæ prędiis colligitur: vt annotat Gal. libr. 1. de Antidotis.

Σαγαπηνόν. sagapenum. Succus est ferulacei fruticis nascentis in Media. Laudatur translucidum foris, colore rufo, &, cum frangitur, intus candido, odore medio inter laserpitii succum & galbanum, gustu acre. Officinæ interpolato nomine serapinum appellant. Calidum est & tenuium partium, habetque quiddam abstersorium quo oculorum cicatrices expurgat & suffusionibus prodest. Addit & Mesues eo purgari crassos lentosque humores cerebri, leuarique inde hemicranicos, comitiales, vertiginosos, paralyticos, pectoris dolores, veteres tusses & asthmaticos. Quod simile est ammoniaci lacrymæ, σαγαπηνοὶ vocari sunt qui putent. Apud Aetiũ & Paulum scribitur σαγαπηνόν.

Σακκελίζειν ἢ

Σακκίζειν. per saccum excolare. Vox est apud Galenum frequens, quo significat sacco humorem aliquem transmittere & percolare. Id quod ad varios vsus ab antiquis inuectum fuit. Ac primum quidem quo lympidiora purioraque redderentur quæ per saccum colabantur. Sic enim quæ per coctionem crassiora turbidioraque facta sunt, tenuiora clarioraque euadunt: vt experientia facile probare potest. A quo vsu scriptum est à Martiali poeta,

— vt liquidum potet Alauda merum,
Turbida sollicito trāsmittere Caecuba sacco.

Ita enim vinum purius & defæcatius reddebatur. Sed & sacco veteres vsi sunt, vt vires vini castigarentur & frangerentur, quo plus vini, inquit Plinius, caperetur. Id vini genus saccatum appellabant, vt habetur apud Scribonium Largum cap. 122. Nec tamen per saccum vina ea tantum de causa percolabāt, sed etiam vt peregrinis saporibus in saccum additis vina tum odore, tum sapore suauiora fierent. Quo quidem sensu accipiendum est quod à Plinio scribitur de aniso, ipsum saccis inditum cum amaris nucibus vina commendare. Cuius etiam conditurae meminit Constantinus Cæsar capite vltimo libro 7. de agricultura. Huius generis fuere quondam veterum ἀρωμάτα, ἀψινθᾶτα, κονδῖτα. nostrumque etiam vulgo dictum Hippocraticum tam vinosum quam aquosum, indito saccis pipere, cinamomo, zinzibere, cocco, absinthio, melle, saccharo, vinoque postea superfuso & per ea semel aut sæpius excolato.

Σάκχαρ ἢ

Σάκχαρον. est mel in arundinibus concretum, candidum & salis modo dentibus fragile. Concreti mellis genus esse Dioscorides testatur. Colligitur autem in arundinibus, vnde à quibusdam mel calaminum, id est, arūdinaceum, appellatur. Candidū euadit multa coctione. Primo excoquitur arundo, deinde flaua pars secernitur: tum secundo coquitur, atque ita fit candidius & concretius. Quod si tertio coquatur, maximum & candorem & densitatem contrahet. Quartum etiam aut quintum solet excoqui, & donec specie aluminis scissilis transluceat. Quod genus alii candidum, alii candium vulgo cognominant. Dentibus autem subiectum salis modo friatur, atque tam multa habet sali similia, vt à veteribus sal Indicus dictus sit, quod maxime in India proueniret. Saccharum vt recentiores Græci memoriæ prodiderunt, calidum & humidū est abscessu primo. Deterget, discutit mellis modo, nec tamen perinde sitim inuitat.

Σαλκαῖ ἔλαιον. oleum Salcæ. fuit olei aromatici conditura preciosa. Habetur apud Aetium libro 1. optima, quam se dixit Alexandriæ aliquando præparasse. Habetur & alia diuersa multum ab ea apud eundem lib. vltimo.

Σαμία γῆ. Samia tera. quæ in Samo inuenitur, in qua cum plures sint terrarum differentiꝫ, sic κατ᾽ ἐξοχὴν ea dicitur quæ est candida, leuis, tangenti linguæ glutinis modo adhærescens, mollis, succosa, friabilis: cuiusmodi est quam aliqui κολλύριον vocabant, quod oculorum medicamentis optime misceretur. Duæ enim species terræ Samiꝫ fuerunt, vna quæ ante dicta est, altera quæ ἀστὴρ appellatur, crustacea & cotis modo prædensa, prædicta glutinosior, grauior, spissior, sed minus quam Lemnia terra. fuit olim forte sic dicta quod stella ei imprimeretur, aut quod in ipsa multæ micæ in modum stellarum interniterent. Inter eas præcipua est differentia, quod Samia terra ἀστὴρ dicta glutinosior sit collyrio & magis emplastica, vt Gal. & Aetius scripserunt. vtraque mediocriter refrigerat, repellit fluxiones, & sudores arcet.

Σάμιος ἀστὴρ. vide σαμία γῆ.

Σάμιος λίθος. est lapis qui in Samia terra inuenitur inclusus, candidus & subdurus, quo aurifices vtūtur polliendo auro, vt resplēdeat. Adstringit & refrigerat.

Σαμφαριτικὴ νάρδος. est species nardi sic dictæ à regione in qua nascitur, vt author est Dioscorides. hanc autem aliqui ψευδόναρδον esse suspicantur.

Σαμψύχινον ἔλαιον. sampsuchinum oleum, quod Aetius libr. 4. cap. 42. docet cōficere ꝯcocto sampsucho in duplici vase cum oleo. Calfacit & valde digerit atque discutit.

Σαμψύχινον μύρον. sampsuchinum vnguentum. Cuius compositio habet adhunc modum: Serpylli, casiæ, abrotoni, florum sisymbrii, frondium myrti, sampsuchi singulæ portione quantum pro cuiusque viribus satis fore conieceris vna tunduntur, atque iis omphacini olei modus adiicitur qui madētium vires non euincat. hæc post quatriduum exprimuntur, denuo noua alia simili mensura & æquali tempore macerata premuntur. ita enim validius reddi solet. vim habet acrē, calfactoriam, extenuantem, & lassitudines illitum discutit. sic dicitur quod sampsuchus in eo viribus præpolleat. Diuersum autem est ab amaracino, etiamsi sampsuchus & amaracus idem significant, sicut in sequentibus videre est.

Σάμψυχον. sampsuchum. Est herba ramosa, perpetuo virens, per terram repens, foliis eius calaminthæ quꝫ tenui folio constat & λεπτόφυλλος appellatur, hirsutis & rotundis & odoris, radice retorrida, summo cespite leniter hꝫrente, multifida, quam Dioscorides ait à Romanis maioranam dici. An vero idem sit sampsuchum cum amaraco plærique dubitāt. Dioscorides scripsit σάμψυχον à Siculis & Cyzicenis ἀμάρακον appellari. Similiter Plinius ait Dioclem medicum & Siculam gentem vocare amaracum quod Ægyptus & Syria sampsuchum: atque alio loco sampsuchum siue amaracum ait in Cypro laudatissimum & odoratissimum: nec multo post, fit ex eo oleum quod sampsuchinum aut

aut amaracinũ vocatur. Verum aliter vidẽtur sentire Galenus, Aetius & Paulus, dissidentes viribus plantas testati, cum tanquam diuersarum seorsim locis variis mentionem faciant, sampsuchumque in tertio calfacientium & siccantium censu collocent, amaracum in secundo siccare volũt ordine, & tertio calefacere. Quæ discordia facile conciliari potest, si intelligamus amaracum duarum herbarum differentium nomen esse: neque enim tantum hoc nomine τὸ σάμψυχον appellatur, sed etiam τὸ παρθένιον, vt autor est Dioscorides. de quo posteriore amaraco parthenium significante Galenus, Aetius, Paulusque scripserunt, præsertim cum nusquam de simplicium facultatibus agentes parthenii meminerint. Sed quæres, cur igitur Dioscorides separatim sampsuchini & amaracini vnguenti compositiones explicat, nisi sampsuchum & amaracum diuersa esse existimauit? Responsio facilis est: non herbarum inibi varietatem esse, sed variam tantum vnguenti compositionem describi. Nam sampsuchinum quidem dicebatur quod vbique fere apparabatur, amaracinũ vero proprie quod in Cyzico fiebat, vbi τὸ σάμψυχον vernacula lingua ἀμάρακον dici Dioscoridem scripsisse supra annotauimus. Itaque quamuis etiam id sampsuchinum recte vocari possit, patriam tamen illi nomenclaturam Dioscorides tribuit.

Σανδάλιος, nomen laquei descripti ab Oribasio, quem ipse τῷ χαλῷ laqueo implicat: vt videre datur libro de laqueis.

Σανδαράκη, est aliquid ceræ duritia proximum quod apes recondunt. Hic est apum dum operantur cibus, qui sæpe inuenitur in fauorum inanitatibus repositus, & ipse amari saporis, vt Plinius docuit. probatur rufa & saturatior, & aliena materia vacans, friabilis. cinnabaris calore, sulphuris virus redolens. dos eadem & vstio quę auripigmento. Quidam κήρινθον vocant; melle quidem deteriorem, vt scribit Aristoteles, at dulcedine prope ficus. Gignitur rore verno.

Σανδαράχη. sandaracha. Est succus concretus terreusque & quodammodo vstus, in metallis fere iisdem in quibus & ἀρσενικὸν, hoc est, auripigmentum, proueniens. Plinius in aurariis & argentariis metallis inueniri scribit. Sunt autem quædam eius differentiæ: in colore quidem, quod alia valde rufa est & cinnabaris colorem refert, alia minus rufa & quasi sublutea est: in figura vero quod alia glebosa est, qualis plerunque inuenitur; alia puluerulenta, vt author est Theophrastus. Ea in locis, vt Vitruuius tradit, quę sunt inter Magnesię & Ephesi fines, effoditur parata, quam nec molere nec cernere opus est, sed sic est subtilis, quemadmodum si qua est manu contusa & subcreta. Sandaracha sulphur olet per se, ac magis trita, sed maxime vsta. Luteum autem emittit fumum. Optima autem est quæ pura, quæ ad satietatem flammeo colore rufescit, quæ etiam si non teratur nec ardeat, olet sulphur, quæ facile frangi terique potest, qualis nascitur in Ponto. Fit etiam ex auripigmento sandaracha ad hunc modum: Auripigmenti mediocres particulæ in ollam, cuius os obturatum sit, coniectæ quinque horis coquuntur in furno contrahuntque sandarachæ colorem. Arabes cum arsenico sandaracham confundere videntur, atque vno nomine vtrumque censere, solo autem colore distinguere: nam quæ vere sandaracha est, eam appellant arsenicum rubrum: luteum vero, quod proprie auripigmentum est. Sed turpius errant qui sandaracham pro vernice accipiunt, medicamentum scilicet deleterium pro salutari, cum sandaracha metallica sit, vernix autem gummi seu concreta iuniperi lacryma. Sandaracha vtuntur pictores, vtuntur tornatores cum circum vascula lineas ducunt, vtuntur & medici quod vim habeat vrendi. sed liquoribus resinisq; temperata multis morbis medetur; mulso quidem purulentæ excreationi: resina suspiriis & veteri tussi, eius vapore per fistulam in os attracto, melle raucitati, sicut Dioscorides prodidit. Vitruuius id quod fit ex cerussa in fictile coniecta ac super carbonibus quoad colorem rubrum duxerit, cremata, sandaracham ob similitudinem coloris nominat: sed id ipsum Dioscorides σάνδυκα scribit appellari, de quo mox.

Σάνδυξ, est cerussa vsta donec rufa & similis sandarachæ euaserit. Vritur autem hoc modo: Cerussa trita in patinam nouam & cauam supra prunas imponitur & ferulacea rude mouetur, vsq; dum rufescat, & induerit sandarachæ colorem. Id autem (inquit Vitruuius libr. 7.) incendio facto ex casu didicerunt homines, & ea multo meliorem vsum præstat quam quæ de metallis per se nata foditur. Quo loco Vitruuius sandycem appellat sandaracham, quod sandyx sandarachę color sit: neque enim cerussa hoc modo vsta vere sandaracha est, vt quæ per se in metallis nascatur, sed sola coloris similitudine. hoc modo sandycem fieri primum prodidit Dioscorides, assenserunt Galenus, Aetius & Paulus, qui præterea sandycem συρικὸν dici scripto reliquere. Solus Plinius & Syricum à sandyce diuersum facit, & sandycem docet fieri ex cerussa tosta, æqua parte rubrica admixta. Verum quia sandyx res est non naturalis sed factitia, potuit varia arte præparari & adulterari. Nam & hodie, vt nunquam cessat fraus, lateres teruntur in farinam, qua sandyx adulteratur. Cæterum Plinius scribit se animaduertere Virgilium existimasse sandycem herbam esse illo versu qui in Bucolicis habetur:

Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.

In qua sententia fuit etiam Seruius, qui de herba interpretatus est, de qua sandycinum colorem tingi dicit, & varanã à rusticis vocari. Eumque postea sequuti herbam depin-

gunt delicatæ olfacturæ, caule breui & in aliis fœniculo similem. Verum miror vnde id in mentem Plinio venerit. Neque enim de herba Virgilius dixit sandycem, sed de coloris genere. Tantam enim sæculi felicitatem eo loco ominatur, vt tincturam lana deinceps desideratura non sit, quoniam cum in pratis oues pascentur, non ex sandyce quidem, quam nullam in pratis esse reperio, sed quauis herba, earum vellera & muricis, & croci, luti & sandycis similia sua sponte euadent.

Est & σάνδυξ collyrium ἁπαλὸν καὶ ἄδηκτον, quod & ἀνεικὸν Aetius scribit appellari lib. 7. quo loco ipsius compositionem exponit. Sic autem vocatur, quod recipiat cerussam vstam quam σάνδυκα & ἀνεικὸν appellari supra diximus.

Fit ex sandyce ceratum egregium quod speciali nomine ἀνθρωπος à veteribus appellatum est, cicatricem inducens tibiarum vlceribus antiquis & malignis. Recipit autem sandycis libra vnam, olei dulcis libras duas. tamdiu coquuntur dum manus non inquinent.

Σανιδώδεις. dicuntur ii quibus thorax tabulæ ritu angustus est, vt scribit Galenus lib. 2. de temperamentis. Deriuatur ἀπὸ τῆς σανίδος quod asserem siue tabulam significat.

Σάνταλον. nomen est à recentioribus Græcis vsurpatum. Est autem lignũ quod India mittit. Huius tria sunt genera. Candidum, rubrum, luteum. Tertio ordine refrigerant. sed rubrum aliquanto cæteris existimatur frigidius. Sicca tamen omnia in secundo recessu sunt.

Σαντονικόν. dicitur hoc nomine tertia species absinthii, regionis, in qua nascitur, cognomento. vide ἀψίνθιον.

Σαπρόν. dicitur ab Hippocrate non quod corruptum est, vt multi nominãt, sed quicquid vetustũ diuturnumque est, vt annotat Gal. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Σάπων. sapo. Gallorum inuentum est, inquit Plinius, rutilandis capillis. fit ex sæuo & cinere, optimus fagino & carpineo, duobus modis, spissus & liquidus. Talis quidem fuit prima eius compositio. Alii deinde varia adiecerunt pro arbitrio & vtentium commodo, vt Constantinus, cuius sapo celebris fuit, adiectis saponi Gallico multis partim adstringentibus, partim odoratis, vt habetur apud Paulum lib. 7. cap. 13. & apud Aetium lib. 6. cap. 54. Hodie qui apud Venetos paratur, primas tenet, addito oleo, calce, sale, & aliquando etiam odoratis quibusdam.

Σάραχος. Atticum nomen est, quo viciam significant, vt author est Galenus lib. de alimentorum facultatibus: vel viciæ semẽ. Sed scribitur ibi etiam ἄραχος, quod verius est.

Σαργανιάς, vide σεργανιάς.

Σαράπους. est ea quæ distractos & distãtes habet digitos pedum, vt explicat Gal. in suo lexico Hippocratico.

Σαρδιαναὶ βάλανοι. Sardianæ glandes. quas aliqui castaneas appellãt. Arbores sunt haud incognitæ. Adstringendi vim habent, & solæ inter fructus agrestes alimentum memorabile corpori præbent, vt scribit Gal.

Σαρδόνια ἣ

Σαρδώα. herba, quæ nõ est aliud quam alterum ranũculi genus, copiosissimum in Sardinia, gustus acerrimi, cuius esu mẽtem adimi anthores quãplurimi sunt, atq; ita contorqueri ora, vt risus imaginem referãt, qui Sardonius ob id dictus est, & abiit in prouerbium. Inter venena recensetur à Dioscor. lib. 6.

Σαρκάζειν. Galenus apud Hippocr. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων scribit variè à quibusdã verbum hoc explicari. Dicitur quidem de brutis pascentibus: sed alii significare volunt labra inter se tam vehementer committere, vt auellere & abscindere partem aliquam graminis valeant: alii vero dentibus inferioribus & superiore labro idem efficere: alii dẽtibus inter se ex vtraq; parte commissis scindere, quod Galeno videtur verisimilius locum eum Hippocratis explicanti.

Σαρκίτης. hydropis species qui & ὑποσαρκίδιος, & ἀνασάρκα, & λευκοφλεγματίας dicitur. vide ὕδρωψ.

Σαρκοκήλη, ramex carnosus. Est caro durior, quę aliqua scroti parte increuit. Gal. tumorẽ eũ in genere scirrhorũ statuit. In eo color sui similis vbique est. Proprie quidem de testiculis induratis dicitur: nec tamen ad eos solos pertinet, sed ad neruos et à quib⁹ testes depẽdẽt, si eos duriores fieri cõtigerit, & ad tunicas, si quãdo inter eas caro increuerit. Causa esse põt interdũ fluxio, interdũ vero ictus, aut imperita post ramicis succisionẽ curatio, aliaq; omnia à quibus scirrhi inducuntur.

Σαρκοκόλλα. est lacryma arboris in Perside nascẽtis, thuris pollini similis, colore subrufo, amara gustatu. Inter gũmi genera numeratur à Plinio. Sed & eodẽ nomine arbor ipsa cum lacryma sua vocatur. Nomen habet quod vulnera glutinet: sed & fluxiones sistit.

Σαρκόμφαλον. est incrementum carnis in vmbilico mitis vel malignæ.

Σαρκοφάγος λίθος. lapis qui etiam ἄσιος appellatur, de quo vide suo loco.

Σάρκωμα. est carnis in naribus præter naturã incrementũ. Est autẽ eiusdẽ cum polypo naturæ, vt scribit Paulus: differt autẽ à polypo, vt habetur in medicis diffinitionibus, magnitudine & forma. Est autẽ polypus quidem sarcoma, non cõtra. Polypus enim similitudinem piscis polypi gerat oportet, cum σάρκωμα informe sit potius carnis incrementũ.

Σαρκωτικόν. est medicamẽtum carnis producendæ vim habens. Nam quamuis carnis generatio naturæ opus esse videatur, iuuatur tamen illa quidem plurimum in replendo vlcere medicamentis quæ modice calefaciunt, moderate detergẽt & purgant, atque minimum siccant nulloque modo adstringunt. Talem namque τῶν σαρκωτικῶν facultatẽ esse oportet. Carnis enim generatio fit cum & mẽbra ipsa quibus adnasci vel circumnasci caro debet, in calore & frigore temperata fuerint,

fuerint, & sanguis qui illuc affluit, tum qualitate salubris, tum quantitate moderatus. Verum calidiora paulo ipsa carne oportet esse sarcotica, quo sanguinem attrahant, neque vllo modo adstringere oportet; ne quod influit repellant, sordemque vlceribus arctius affingant, minimumq; siccare, ne absumant, sed modice prorsus siccare quo in carnem densetur. detergẽdi autem purgandique vi prædita esse decet, ne mala caro & vitiosa gignatur, si quid sordis & vitii in sanguine relictũ sit, sed citra omnem morsum & acrimoniam.

Σάρξ. caro. tribus modis dicitur, vt author est Galenus lib. 10. methodi medẽdi: vno proprie, duobus improprie. Proprie quidem & absolute dicitur pars corporis nostri simplex, mollis, rubicunda, fibras musculorum complectens. Quanquam non eas tantum complectitur, sed etiam cõtra caloris interni impetum & vehementiam, atque externorum calorem, frigus, duritiem eas munit, fouet, nutrit. Gignitur ex sanguine mediocriter siccato, & perdita regignitur. Ob id caro pars multi sanguinis & calida dicitur, vnde & carnis abundantia ex sanguinis copia nascitur. Hæc caro partem plurimam animalium sanguine præditorum cõstituit. Ad hanc quoque reducenda est quæ in gingiuis, in glande penis, intus in digitorum radicibus, finibus mediis & lateribus & cuti inest. Quin & in plantis ipsis circa lignosas & veluti neruosas fibras suam quãdam carnem Theophrastus tribuit. Tu quoque in ferro rubigine exeso carnem contabuisse, fibras ob duritiem restitisse deprehendes, ac modo eodem in lapidibus carie exesis. Talis quidem est caro proprie dicta. Alterum autem carnis genus est improprie dictũ & nomine, vt ait eodem loco Galenus, carens, huic quidem finitimũ, sed tamen diuersum, fibras omnes cordis, ventriculi, œsophagi, intestinorum, vesicæ vtriusque, vteri, & si qua sunt alia his fibris cuique propriis prædita ambiens, & his circũhærens & circumnascens & eas muniens contra calorem natiuum omnia populantem, atque etiã contra æstũ, frigus & cætera foris occursantia. Quamuis autem membranis aliis fibræ non sint, tamen his quandam carnem propriam negare nõ possumus, cum sanis & bene nutritis membranę huiusmodi sint habitiores, & magis corpulentæ, attenuatis vero quacunque de causa sint magis tenues. Tertium vero & vltimum carnis genus est propria cuiusque visceris substãtia, quam Erasistratus περίχυμα, hoc est affusionem, appellauit. Ea visceris cuiusque actionis causa est. Talis est cerebri, pulmonum, hepatis, lienis, renũ caro, seu id totum quod venis, arteriis, neruis, stomachis, præterea folliculo fellis quidem ab hepate, vreteris vero à rene ademptis reliquum manet. Per hanc carnem cerebrum animalem spiritum elaborat, pulmo aerem, hepar chylum & sanguinem, lien crassam & fæculentum sanguinẽm trahit & sibi concoquit, renes sanguinis portionem ad se nutriendum idoneã, & lotium quod vesicæ mox transmittunt. Caro hæc omnis ceu stœbe quædam & farctura, vt ait Galenus, tum viscerũ vasa firmat, & spatia horum media opplet, tum fibras ipsas tam musculorum quam partium aliarum, quibus fibris vndique circumiecta est, munit, & roborat ne facile contundantur aut rumpantur: adhæc contra frigus & æstum hæc omnia defendit. Cadenti enim aut cubanti caro fit substerniculum molle: dum vero contunditur, fit operimentum penicillis simillimũ: cum vulneratur, propugnaculum, contra frigus calfacit, contra æstum est vmbraculum.

Σαπρὸν, marcidum. nõ corruptum simpliciter, sed cum corruptione tabidum: vt explicat Galenus comment. 3. in lib. Hippocratis de fracturis.

Σαρξίφαγον ἢ

Σαρξίφαγον. Romanis saxifraga. frutex est surculosus, in petris & asperis locis nascens, epithymo similis: vt apud Dioscor. legitur.

Σατυριακὴ. nomen antidoti cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 2.

Σατυρίασις. est pudendi palpitatio, inflammatoriæ cuidam vasorum spermaticorum affectioni cum tensione superueniens. Sic quidem Paulus definiuit, discernens σατυριάσεω ἀπὸ τοῦ πριαπισμοῦ, quæ nec Gal. nec Aetius distinxerunt. Sed hic quidem duas priapismi differentias constituit, vnam quæ solam habeat pudendi tentiginem, alteram vero cui præter tẽtiginem dolor etiam insit, & inflãmatio, & conuulsio. Hæc autem est quam satyriasim Paulus appellat, cuiq; alia omnia symptomata tribuit quæ & tali priapismo Aetius assignat, resolutionẽ, conuulsionem, ventris inflationem, frigidos sudores, & ab his subitum interitum. Vterque etiam non viris modo, sed & mulieribus satyriasim accidere prodidit; quod recte de priapismo dici non potest, quoniam tentigine mulierem laborare dicere ridiculum sit. Consequitur autẽ mulierum satyriasim, vt ex Sorano refert Aetius, pudẽdorum ingẽns pruritus cũm dolore, vt manus subinde locis admouere cogantur, & intolerabili Veneris desiderio contabescant. Quippe salsi & acris humoris affluxus eas pũgit & stimulat, vicinæque vtero partes pariter inflammantur. Nec tamen illæ coitu leuantur, sed potius irritantur, quod propter locorum distentionem, meatuumque angustiam, quam inflammatio efficit, semen excernere nequeant, maiorque semper humorum copia ad locum affectum affluat. Dicta est Satyriasis forte propter inexplebile coeundi desideriũ, quod Satyri semper arrigere dicãtur.

Σατυρίασις etiam dicta à quibusdam est ἡ ἐλεφαντίασις, vt Aretæus, Galenus & Aetius scripto testati sunt, propter vultus similitudinem summamq; libidinem.

Σατύριον. foliis exit conuexis ad terram, rumici aut lilio proximis, sed rubris, minorib⁹ caule nudo, cubitali, flore lilii candido, radice bulbosa, mali modo extuberãte, cortice rufo, intus oui modo album includitur, sapore dulci, gustu iucundo. Alii τρίφυλλον, hoc est trifolium, vocãt, quoniam tribus foliis exeat. Rura testiculum sacerdotis nominant. Est & aliud genus quod ἐρυθρόνιον siue ἐρυθραϊκὸν cognominant, lini semine maiusculo, & firmiore quam viticis, præterea nitido ac leui. Est & Plinio genus aliud quod satyrion ἐρυθρόκοκκον appellant, semine viticis maiore leui, duræ radicis, cortice rubro, intus album includitur, sapore subdulci: fertur in montosis inueniri. Venerem etiã si manu teneatur, radix stimulat: magis adeo si bibatur in vino austero.

Σατυριασμοί. sunt circum aures prolixi tumores durarum concretionum carnis in seipsam conuolutæ. Quidam autem pudendorũ intensiones intellexerunt: vt scribit Gal. in lexico Hippoc.

Σαυρίδιον. nasturtium, herba à figuræ similitudine. Eadem & cardamum vocatur. Gal. in lexico Hippocratis.

Σεβαστόν. apud pharmacopolas myxa & myxaria dicuntur. Arbor est in Ægypto proueniens, sed nũc familiaris Italiæ. Hodie vulgo sebesten dicuntur. Mediam in calore & frigore sedem tenent.

Σεβηριανοῦ κολλούριον. est aridum collyrium quod ad Seuerianũ authorem refertur, constans cerussæ vnciis VIII. Cadmiæ vnciis IIII. salis ammoniaci vnciis II. piperis vnciis II. felii vnciis IIII. Aetius. Vim habet lenien-di. Eius meminit Paulus libr. 3. cap. 22. eoque in acribus oculorũ vlceribus vtitur, & κολλούριον ἁπλοῦν appellat. Meminit & ξηροκολλουρίου τοῦ σεβηριανοῦ Galenus libr. 4. τῶν κατὰ τόπους ex Asclepiade nõ multum differente ab Aetio descriptione, nisi quod cerussã nõ habet.

Σεβήρου κολλούριον. duplex habetur apud Aet. lib. 7. cap. περὶ ξηροκολλουρίων.

Σεῖσις. quartum est quod in spina incidit vitiũ, vbi vertebræ in loco quidẽ suo manent, sed earũ compago dimouetur. Sunt autem alia tria eius vitia, κύφωσις, λόρδωσις, σκολίωσις, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Σεκάλη. farrago. gallice *segle* dicitur. frumenti genus est stipula & culmo triticeo, graciliore ac proceriore: spica innocentioribus aristis horrente, non erecta sed semper procũbente, & ideo rubigini, quod imbres retineat, opportuna: grano glumis explicito, & ob id caduco, tristi nigricãte, strigoso. Secales panem quam optime nostra natio nouit. qui etsi nigricet, & eius vsus stomacho sit grauis, per annonæ tamẽ inopiam ieiunia vulgi satiat, & inediam explet.

Σεληνιακόν. nomen est ἐπιθέματος sic dicti quod lunæ sacrum dicatumque fuerit, eique adoleretur: vel quod viginti & octo medicamentorum mistura constet, quot diebus Luna cursum menstruum peragit. vide κῦφι.

Σέλι. τὸ σέσελι, apud Hippocrat. vt scribit Gal.

Σελινίτης οἶνος. vini genus ex apio compositi, cuius descriptio habetur apud Dioscoridem, & apud Constantinum Cæsarem libr. 8. capite 29.

Σελινίτης. dicitur à quibusdam ὁ χαμαίπιτυς, vt habetur apud Dioscor.

Σελινοειδής. species brassicæ quæ & σελινουσία dicitur.

Σέλινον. apium. Est herba hortensis, caule concauo, tenuiter striato, multisq; ramulis brachiato, foliis tripartito dissectis & leniter crispis, oris leniuscule laciniatis, flosculo cãdidulo & minuto, nudo semine, radice singulari, suauiter olente, biennio fere durans, perpetuaq; fronde virens. Est autem vsque adeo calidum, vt & vrinas & menses cieat. Flatus quoque discutit, idque magis semine quam herba, quod valde calidum acre, & tenue est. Id credo nostrũ esse vulgare petroselinum, nostrumq; apiũ vulgare esse Dioscorides & Galeni ἐλεοσέλινον, quod paludapium dicitur.

Σεληνουσία. species est τῆς κράμβης apud Athenæum, sic dictæ à crispitudine foliorum, ideo quod ea in re apium videatur imitari. dicitur & σελινοειδής. Est & σελινουσία terræ nomen apud Gal. de simplicium medicam. facult. libr. 9. Abstersoriam facultatem habet moderatã, citra morsum exsiccat, tum neque manifesto calefacit, neque refrigerat. Similes habet Chia terra facultates.

Σεμίδαλις. similago. Est farina ex tritico cõmuni facta, ex qua factus panis σεμιδαλίτης dictus est, cui secundum inter panes bonitatis locũ assignat Gal. lib. 1. de alim. fac. Primum enim tribuit τῷ σιλιγνίτῃ, hoc est, siligineo, vt qui ex purissimi optimique tritici farina quæ σιλίγνις dicitur, conficiatur. Ex quo apparet quid discriminis sit inter similaginem & siliginem. Hoc enim nomine optimum triticum vel eius farinam, illo autem paulo deterius & commune veteres designabant, in quo quod purissimum est, pollen dicebatur, vt flos in siligine, quemadmodum annotauit Plinius lib. 18. cap. 10.

Σεραπιάς. herba quam & ὄρχιν & τρίορχιν appellari scribit Paulus lib. 4. cap. 25. Aetius vero lib. 15. in descriptione emplastri διὰ σεραπιάδος, duo nomina simul coniunxit, σεραπιάδα τρίορχιν appellans. Apud Aetium & Paulum scribitur σεραπιάς.

Σηρικά. Galeno fuerunt quæ alio nomine zizipha dicuntur. Officinæ barbaros imitatæ iuiubas hodie nominant. Sunt autem praui succi poma, nec concoctioni nec stomacho facilia.

Σέρις. herba est duorum generum, vna syluestris quæ πικρὶς & κιχώριον vocatur, altera satiua, latioribus foliis, stomacho quam hortensis vtilior, quæ iterum in duas species digeritur. vna folio latiore prodit lactucarum simillima, altera angustiore est folio & gustu amara. Est autem olus subamarũ, admodũ refrigerãs & humectãs cum adstrictione nonnulla.

nonnulla. Dioscorides ab aliquibus πὺῤ χερδρίνον ita appellari tradit.

Σερίφιον. dicitur hoc nomine absinthium marinum, quod est secunda absinthii species. Dicitur etiam σέριφον à Dioscoride, Galeno & Paulo. vide ἀψίνθιον.

Σέσελι. herba est cuius multæ pro natali solo differentiæ statuuntur. Aliud enim Massiliense dicitur, foliis fœniculi, crassioribus, caule vegetiore, vmbella anethi, in qua semen oblongum, angulosum, gustu acre. radix longa est, iucundi odoris. Aliud est Æthiopicum quod folia habet hederæ, minora, & ad periclymeni modum oblonga. frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extensis, ramis sesquipedalibus, capitulo anethi, semine in tritici morem denso, nigro, amaro, Massiliési odoratiore & acriore, multum suaui. Aliud ab his habetur Peloponnense, cui folia cicutæ, latiora, crassiora, caulis supra Massiliensis magnitudinem, ferulaceus & latus. In cacumine vmbellam habet, in qua semen latius, odoratum & carnosum pendet. Inuenitur & seseli Cyprium, quod à quibusdam κίκι, id est, ricinus, appellatur, vt habetur apud Dioscoridem. Herodotus σιλλικύπριον vocat.

Σεσηρὸς. διεστὼς καὶ ἀνεῳγμένον, hoc est, distans & apertum. Sic vocatur ab Hippocrate vlcus hians, metaphora sumpta ab iis qui ringuntur. Nam σεσηρέναι proprie significat labra diducere dentibus commissis, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Σευτλομάλαχον. olus est à recentioribus Græcis nominatum quasi maluacea beta, quod forte figura & denticulato seminis habitu betam, mollitia maluam repræsentet. Id vere videtur quod vulgo spinaceum vocant.

Σημειωτική. pars est medicinæ, signorum omniũ differentias & vires expédens. Cum autem signa multipliciter dicantur, vt Galenus in arte parua scripsit, certũ est ad istam partem omnium contemplationem pertinere; sed eorum maxime quibus per morbos & præterita inuestigamus & præsentia cognoscimus atque futura præuidemus, sicut ab Hippocrate proditum est initio lib. prognosticωn.

Σηραγγῶδες. laxum, rarum, multis foraminibus diuisum. hæc enim foramina σήραγγες & σύραγγες vocantur. & tale corpus σηραγγῶδες & συραγγῶδες, hoc est, foraminosum: vt refert Galenus in lexico Hippocratis.

Σησαμὶς ἡ

Σησαμίτης. idem quod σησαμοειδὲς, vt habetur apud Dioscoridem, de quo mox.

Σησαμοειδές. plãta est duorum generum: vnum magnum, alterum paruũ est. Magnum Anticyrenses elleborum vocauerũt, quoniam albo veratro in purgationibus misceretur. Simile est senecioni aut rutæ, longo folio, flore candido, radice gracili, ignaua: semen gustu amaro, cætera sesamæ simile. Paruo autem cauliculi sunt dodrantales, folia coronopi, minora, hirsutiora, & in cauliculorũ cacumine capitula florum pene purpureorum, medio eorum albo, semen sesamæ, fuluum, amarum, radix tenuis.

Σησαμοειδὲς. sic quondã dictum fuit apud Anticyrenses semen ellebori nigri, vt scribit Dioscorides. Verum Theophrastus ipsum elleborum ab iis sic vocatum fuisse prodidit, quod sesamæ similitudinem haberet.

Σησαμοειδῆ ὀστᾶ. ossa sesamis similia. Sunt ossicula oblonga & plana intra manuum pedumque articulos posita: sic dicta sunt à sesami seminis similitudine. Ea in singularum manuum articulis numerantur decem & nouem intus sita, & ad inflexionem articulorũ comparata. Sunt autem hoc ordine digesta. In quatuor digitis manus, intus ad articulos, primos quidem bina, alios autem singulos singula sub tendonibus incumbũt, ligamentis implexa. Ex articulis autem pollicis, primis quidem nullum, secundus bina, vltimus vnum continet. Sunt & in vtroque pede interna totidem. Præterea vero in manu alia quatuordecim foris sæpe insternuntur tendonibus implexa, singula quidem singulis iam dictis quatuor digitorum articulis, duo autem secundo pollicis articulo, sub vtroque scilicet tendone vnum, sed minora & magis cartilaginosa, præsertim pueris. verum iis pedum articuli carent, neq; in iis vlla superne apparent. aut admodum rara vel obscura: sed grandia duo habet, vnum quidem ad articulum astragali cum scaphoide: alterum vero ad articulum pternæ cum cyboide. Sunt igitur in digitorum articulis ossa sesamoidea numero quinquaginta duo, & duo insuper alia grandia, de quibus modo diximus. Atque hæc quidem omnia facile est reperire, ablatis prius tendonibus extendentibus, deinde sectis per transuersum articulorum ligamẽtis. horum auté omniũ proprius vsus est & verus, vt articulos implentia stringentiaq; eos luxari prohibeant. Sic enim mola genu articulum parte antica firmat, ne ambulãtibus per decliuia, aut genu multum flectentibus luxatio in anteriora fiat. Quoniam autem & in anteriora & in posteriora luxatio fieri potest, quæ quidem articulis manus internis insũt ossa sesamoidea, eos intro luxari prohibent, dum manus vehementer extenditur, eaque sic tensa vis aliqua adhibetur: quæ vero exterius supernis eorum partibus implantata sunt, ne extrema flexione foras luxentur, impediunt. Hac etiam ratione articulis digitorum pedis omnibus ossa subsunt sesamoidea, ligamentis implexa, vt in digitorum manus internis articulis, non ad inflexionem quidem, ad quam sunt valde inepti; sed vt pes stantibus & ambulantibus etiam per loca inæqualia & aspera sit firmior, & ne digiti lapidibus vel re alia quauis altiore, velut euersi dum stamus aut ambulamus, prompte luxentur.

Σήσαμον. quidam frumenti, quidam leguminũ generi annumerant. culmine ferulaceo, fo-

liis sanguineis, semine candido, infra magnitudinem lini, quod vasculis vt papauer continetur. radice simplici & alba. Iam agri plerique in Gallia hac fruge rubent.

Σηπτικὸν ἄγριον. sic à quibusdā dictum fuisse heliotropium maius Dioscorides author est. Sic quoque à quibusdam vocari τὸ κίκι, id est, ricinum, idem prodidit.

Σῆψις. putredo, putrefactio. Duplicem Galenus facit libro 1. de differentiis febrium: vnam quæ fit superante natura, alteram vero superata. Et superāte quidem, sicut in inflammationibus, & similibus tumoribus omnibus pus, in humoribus autē qui in venis atque arteriis cōtinentur, quiddam quod puri proportione respondet, subsidens in vrinis. At talis quidem putredo nō simpliciter putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis. Nam adhuc vi coquendi vasorum remanente, qui interim putrefit humor, ad talem peruenit alterationem. Sed & alterū est putredinis genus, cum ea vis cui demandatum est concoquendi officium, adeo imbecillis facta est, vt nullam amplius facere possit in putrescēte superfluitate ad optimū transmutationem. Quod quidem vsu contingit nonnunquam cum eadem vis ad vltimū imbecillitatis peruenerit, etiāsi id quod putrescit, mediocriter sit vitiatum: interdū vno fieri potest, vt vis quidē ipsa non omnino sit imbecillis, humor vero putrescēs maxime sit vitiatus. Huius autem superfluitatis putredo, neq; consistentiam neque aut colorem aut odorem habet vnum, sed semper permutatur, ac multis modis illud euariat quod putrescit. Altera autem putrefactio, quam & coctionem esse diximus, semper ad vnam puris speciem terminatur, coloremque ac consistentiam suscipit atq; odorem.

Σιαγὼν. maxilla γένυς. γνάθος. sic dicta ὅτι σείεται περιαγομένη, hoc est. quod circumacta moueatur.

Σίαλον. vel σίελον. saliua. Est pituita quæ à glandulis ad radicem linguæ sitis profecta os totū humectat. Pituitam quidem esse, præter humiditatem & frigiditatem, color etiam ostendit & gustus, non ex earum quidem genere quæ vel screando, vel vomendo, vel emungendo quotidie educuntur, vaporoso scilicet spiritu plenæ, vt ne sensum quidem latere possit ipsas esse dissimilares, sed ex genere proprie dictæ pituitæ. Videtur enim esse similaris, si modo secundum naturam se habeat, hoc est, si nec fluida valde & aquosa sit, nec nimium lenta & sicca, nec aliena qualitate prædita. Est autem ei naturalis aquæ qualitas quę ἄποιος est, aliena vero acris, acida & salsa, vt quæ dissimilis humoris mistura proueniat. Cæterum saliuam gignunt glandulæ seu glandulosa corpora ad radicem linguæ sita eamque in os euidētibus venulis stillatim effundunt. Id quod magna naturæ prouidentia factum est, vt perpetuo humore tote fauces, lingua & palatum madescant, vsum alioqui respirationis, vocis, & deglutionis, qualem natura poscit, non præstitura. Ac quanquam quotquot per corpus sparsæ sunt glandulæ lentū quendam humorem & quasi pituitosum contineant, saliuæ perquam similem, eum tamen nemo hominum saliuam appellat, vti nec crassiorem illam pituitam quæ ex cerebro tum per os, tum per nares defluit. Non enim eum saliuam, sed omnes fere μύξαν, Hippocrates vero βλένναν vocauit. Affluit autem eiusmodi pituita in os aliquando à cerebro humidiore, aliquando vero à stomacho, quod vitium σιελισμός dictum est, de quo vide suo loco. Reperitur etiam masculino genere σίαλος & σίελος pro eodem. Homero autē σίαλος est porcus saginatus. Idem σίαλος adiectiue etiam vsurpat pro succulento & pingui: itemq; Hippocrates, teste Gal.

Σιγμοειδὴς ἀπόφυσις. sic dicitur processus vnus omoplatæ, quod instar antiquæ Græcorum literæ C cauus sit. Idē aliis nominibus ἀγκυροειδὴς & κορωνοειδὴς appellatur. de quibus vide suis locis.

Dicitur & hoc nomine sinus seu cauitas semicircularis in cubito, inter duas cubiti apophyses comprehēsa, in quam brachii extremum, trochleæ simile, inseritur. Refert figuram C Græcorum literæ, vnde σιγμοειδὴς vel σιγματοειδὴς appellatur.

Dicuntur & χόνδροι σιγμοειδεῖς cartilagines quibus aspera arteria cōtexitur, quod semicirculares sint instar C Græcorum literæ.

Dicuntur & σιγμοειδεῖς tres membranulæ ad orificium venæ arterialis positæ, quæ intus ortæ extrorsum feruntur. Sunt enim semicirculares, & literæ C imaginem referunt.

Σίδη. planta est lacustris in Orchomenio lacu frequens, papaueris similis, roseo flore, vasculo mali amplitudine, candidis membranis obducto, semine intus rubro, gustu triticum æmulante. Cibo idonea est, folia ouium pabulo grata, germina suillo pecori, fructus hominibus estur.

Σιδηρῖτις. herba est trium generum apud Dioscoridem. Primum genus proditur ab eo folia habere marrubii, sed longiora, satis ad frondem quercus aut saluiæ accidētia, minora tamē & aspera. caules edit quadratos, dodrantem altos, aut etiam maiores, non iniucundi gustus, aliquantulumque substringētis, in quib⁹ per interstitia orbiculatę vertebræ, vt in marrubio spectātur, & semen in eis nigrum. nascitur in petrosis. Secundum genus ramulis est binum cubitorū, exilibus, folio filicis, numeroso, vtrinque per oras diuiso: pediculo lōgo, prodeuntibus è summo alarū sinu surculis, longis, tenuibus: capitulo in cacumine orbiculato, aspero, in quo semen continetur, quam betæ rotundius aliquāto & durius. Tertium autē genus à Crateua positū est, in maceriis & vineis nascēs, foliis ab vna radice multis, coriādro similibus, circa coliculos dodrantales, lęues, teneros, subcandidos atq; subrubicundos, flore

puniceo

puniceo, paruo, gustanti amaro & lento. Sideritidis vires memoriæ prodidit Galen. scribens eam habere quiddam abstergens, sed plurimum humidam esse, & modice frigidam: adstrictionis vero pauculum illi inesse. Sic etiam dicta fuit à multis ἡ ἰλξίνη, atque etiam ὁ σιδηρίτης, sicut habetur apud Dioscor. Dicitur & apud Eubœos ἡ χαμαιπίτυς, sicut idem author est.

Σίδηρος. ferrum. Quid sit, notum est. Variæ sunt eius differentiæ: quoddã est tenax, quod optimum, quoddam mediocre, quoddam fragile & ærosum, quod deterrimum. Nullum purum nascitur, sed igni excoquitur. Quo in opere tria ex ferro prodeũt, στόμωμα, λεπὶς, σκωρία. Latini στόμωμα ferri aciem videntur dicere, nec aliud est quam ferrum sæpius liquefactum & purgatius redditum. λεπὶς, quam squamã dicunt, ea est quæ malleorũ ictibus excutitur de ferro, aut de eius stomomate, quæ valentius quam æris squama adstringit, & vtilior est malignis vlceribus, sed minus acris est. σκωρία vero purgamentum eius est, siccantis admodum facultatis.

Σίδιον. malicorium, hoc est, asperum mali Punici putamen. Adstringendi spissandique vim habet, eamque maiorem succo & acinis.

Σιελισμός. symptoma est cum saliua plus æquo in os affluit. Id quod contingit tum vitio capitis humidioris multamque saliuam in glãdulas ad radicem linguæ sitas effundentis, tum stomachi multa pituita redundantis, quæ ex eo secundum gulam in os prorepit: cuius quidem affectionis Galenus meminit libr. 8. τῶν κατὰ τόπους, cap. 4. & Paulus libri 3. cap. 37.

Σιναρὸς. malitia insidiatoria, causa occulta: vt explicat Galen. in lexico Hippocr.

Σικύα. cucurbita vel cucurbitula. Instrumentum est concauum, quod ad multos vsus cum flamma corporibus adhibetur. Plures eius differentiæ tam à materia quam à forma haberi possunt. A materia tres fuerunt præcipuæ apud antiquos, vitrea, cornea, ænea: nam argenteas, quia vehementius ignirentur, reijciebant. Ænearum frequentior erat vsus: nũc vitreis magis vtimur, quod per eas melius sanguinis vacuationem contemplemur. Corneæ post eas secundum locum nunc obtinent. Quod ad figuram spectat, differentia præcipue in æneis erat. Elatiores humilioribus magis attrahunt. humiliores capiti magis conueniunt, quia non vehemẽter trahunt. Quæ plana habẽt labra, corporibus latitudinem habentibus: quæ resima, curuis & gracilibus commodius affiguntur. Quæ acutũ os habẽt, illis competunt in quibus scarificatione quidem non vtimur, sed per leuium cucurbitularum applicationem vehementer attrahere volumus, labrorum acuitate ad attractionis violentiam conferente. Quæ obtusa habent labra, tum in aliis membris, tum præcipue in capite vtiliter applicantur. Ænearum cucurbitularum tractus quemadmodum etiam vitrearum non nisi per ignem fit, cornearum vero etiam sine igne, vt Antyllus scripsit. Quippe in extremo eas licet perforare. Itaq; cum aptantur, si quis vehementius ore per foramen exugat, illæ attrahent. Statim vero foramen digito cerave claudi debet. Cęterum cucurbitæ multiplices vsus medici veteres prodiderunt. capitis materiam vacuat, dolorem soluit, phlegmonem minuit, inflationes discutit, appetentiam reuocat, imbecillum & exolutum stomachum roborat, animi defectiones depellit, quæ in profundo sunt ad superficiem transfert, fluxiones exiccat, sanguinis eruptiones cohibet, menses suis circuitibus mouet, venena mortifera foras attrahit, rigores & circuitus soluit, cataphoras discutit, somnos conciliat. Verum vt docet Galenus libr. 14. methodi med. etiam si cucurbitula (strenuum plane auxilium) inuẽta est tum vt foras euocentur quæ in alto sunt, tum vt eximantur atque eruantur quæ iam in scirrhum abeunt, in plethoricis tamẽ prętermittenda est, quod corporibus tantum vtilis sit quæ prius vacuata sunt. Eadem ratione vbi cerebrum eiusq; membranæ phlegmone vexantur, aut alia omnino particula, non est per initia vtendum cucurbitulis, sed posteaquã totum corpus vacuaueris, ac necessarium sit eorum quæ in inflammata parte continentur, aliquid educas atque eruas, aut etiam foras versus attrahas. Dum vero affectus ipsi generantur, minime ipsis membris quæ laborare incipiunt, sed ijs quę continuata his sunt, cucurbita imponi debebit, auellendi in contrarium causa. Sic namque ad mamillas cucurbitam imponimus, cum sanguis ex vtero profluit, defixo maxime in ipsis communibus pectoris & vteri vasis eius ore. Sic si ex naribus sanguis profunditur, præcordiis maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud sanguinis profluuium ad contrarium per communes venas auertimus, quemadmodum rursum & sanguinẽ, si ita est opus, attrahimus. Siquidem cum menses euocare in animo est, in pube & inguine cucurbitam figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa efficax est remedium ad oculorum fluxiones. Vacuari tamen prius totum corpus expedit: nam si pletoricum corpus sit, in quacunque parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipsum implebis. Idem vero & de reliquis partibus iudicandum. Reperitur & σικύα apud Galen. & Hippocr.

Σικύα πικρὰ. dicitur à quibusdam ἡ κολοκυνθὶς, vt habetur adud Diosc.

Σικυηδὸν κάταγμα. differentia est fracturæ ossis, quæ & καυληδὸν & ῥαφανηδὸν dicitur. vide in dictione κάταγμα.

Σίκυος ἢ

Σίκυς. cucumer siue cucumis. Olim fuit nomen multis fructibus commune qui aut cartilagine aut cute foris obducta in oleraceis extra terram crescunt. Estque illis qui priuatim nunc cucumis dicitur, primum & supre-

mum genus, cui deinde subijciuntur pepones, & melopepones. sed cucumerem quidem Græci simpliciter σίκυον ἢ σίκυν appellant, quem nos priuatim cucumerem vocamus, cibis aptum, vesicæ & vrinæ vtilem, quemq; Dioscorides scribit bonam aluum facere, & stomacho accommodatum esse: species vero eius cum adiecto nuncupant, vt σίκυν πέπονα appellantes. Cæterum qui σίκυς proprie & simpliciter dicitur, duas habet differentias. alius enim ἥμερος, hoc est satiuus, dicitur, alius vero ἄγριος, quem Latini cucumerem anguinum vel syluestrem, vulgus nunc asininum appellat. Hic fructu tantum à satiuo distat, multo minor [illegible] habens & glandibus longiusculis similem, ramis & foliis paribus, radice alba, grandi. ruderibus sabulosisque nascitur, totoque frutice amaritudinem habet. Ex eo medicamentum fit quod ἐλατήριον vocatur.

Σικύωνη. quatuor significat apud Hippocratem: colocynthidem, pyro similem cucurbitam, medicinalem cucurbitam fundo carentem, & coni similem cucurbitam. Refert Galen. in lexico Hippocratico.

Σικυώνης σπόγγον. vocat Hippocr. colocynthidis interiorem partem. Refert Galen. in lexico Hippocr.

Σίλ, ἢ

Σίλ. idem quod σέσελι. Hippocrates etiam σίλι dixit.

Σιλίγνις. siligo. Romana quidem vox est, sed tamen à Græcis vsurpata, propter penuriam Græci nominis in ea re designãda, sicut Galenus lib. 1. de aliment. testatur, vbi purissimum esse siligineum panem, & ab eo similagineum tradit, siligineum appellans σιλιγνίτην, non Græce quidem, inquit, sed quod non habeat aliud nomen quo ipsum designet. Est enim mere Romanum vocabulũ quo purissima tritici farina nuncupatur, atque ipsum etiã optimum præstantissimumque triticum. Quare non immerito Plinius lib. 18. cap. 8. siliginem tritici delicias appellauit. Quod ex eiusmodi farina depuratissimum est, flos à Latinis dicitur. Vt autẽ optimi tritici farina siligo dicitur, ita communis minusque præstantis, similago & à Græcis σεμίδαλις dicitur, eiusque purissima portio pollen, vt ex Plinio patet lib. 18. cap. 10. qui in hunc modum scribit: Similago ex tritico fit laudatissima. ex Aphrico iustum est è modiis redire semodios, & pollinis sextarios quinque: ita enim appellant in tritico, quod florem in siligine. Ex quibus patet quam male nunc omnes eam frumenti speciem quæ tipha & olyra quondam dicta fuit, siliginem vocitent.

Σιλλικύπριον. sic dicitur ab Herodoto τὸ κίκι, hoc est ricinus. alii σέσελι κύπριον vocant, vt Dioscorides testatur.

Σίλφιον. laserpitium. frutex est cui radix crassa multaque, caulis annuus, altitudine & crassitudine quasi ferulæ, folium simile apio, quod ineunte vere prosilit deciduumque est, semen latum, foliaceum. Succus duplex, vnus è scapo, alter è radice vilior ac putrescens. Pellucidior puriorque à radice manat, omnium succorum præstantissimus, vt qui meruerit simpliciter ὀπὸς κατ᾽ ἐξοχὴν appellari. Latinis laser vocatur: succus Cyrenaicus dicitur quod optimus ex oppido Cyrenarum adferretur.

Σιμόν. subtransuersum, vt interpretatur Linacer lib. 2. de sanit. tuen. quod paululum abs trãsuerso in vtramque partem declinat.

Σινάμωρα. nocuã, hoc est βλαβερά, apud Hippocr. vt Galen. annotat comment. 3. in lib. de ratione victus in morbis acutis.

Σίναπις ἢ

Σίναπι. planta est trium generum. vnum sylaestrius & erraticum est, tenui tum folio tum semine: vulgus sanelam vocat. secundũ hortense, rapitia fronde, cæteris maius, cuius vsus in officinis est. tertium deinde & ipsum satiuum est, semine albo minusque acri: vtrumq; communiter rustici seneue vocant. Vis ei calfaciendi siccandique quarto etiam ordine, igneaque vi semen eius nares & cerebrum apprehendit, lacrymasque excutit, nullo tam acris saporis præuio odore.

Σιναπισμός. sinapismus. Est cataplasma ex sinapi, vt Archigenes definiuit. Simplicissimus quidem ille est, qui solo sinapi constat trito & apposito. quo tamen non contenti veteres sinapismum ita preparatunt: fici pingues tepida aqua pridie macerabantur, postridie manibus diligenter expressæ contundebantur. deinde sinapim quam acerrimam, qualis est Syriaca vel Ægyptia, priuatim terebant, adiecto interim ficuum cremore quo facilius teri posset, nec tamen aquosum euaderet, postremo in offas simul hæc cogebãt. Si sinapismum vehementiorem facere fuisset in animo, binas sinapis portiones ad vnam ficuum addebant: sin inualidiorem, cõtra, si moderatum, æquas vtriusque partes commiscebant. In mollioribus autem corporibus sensuque præditis exquisito, & in quibus circa superficiem affectio est, panem pro caricis miscebant, aut ipsum sinapi aceto macerabant antequam detereretur, quo magis eius domaretur acrimonia, quod aceto vis sinapis frangatur. Ita paratus sinapismus, vel illinebatur, vel linteo exceptus admouebatur, & quantum opus esset sinebatur. Temporis autem spatium certo definire nõ licebat. Quare frequenter leuandum erat cataplasma, & considerandum an subiecta pars ruborem contraxisset, præsertim si sensu hebetiore predita esset. Quod vt celerius fieret, partem ipsam spongiis aqua calente madentibus fouebant incumbente adhuc cataplasmate nec soluto: deinde vbi satis calere, rubere, & tumere videbatur, sinapismum eximebant, post in balneum ducebant, deinde rosaceo partem illinebant, aut hapso lanæ rosaceo & aqua imbuto, vel malua cocta tritaque cum pane integebant, donec nihil ex sinapismo mali superesset.

Sed

Sed cur ætate nostra remedii tam excellentis vsum medici respuant, nihil possum excusare, nisi vel vtilitatem eius, quoniam minimo ære comparetur, nõ profuturum alioqui nisi pluris væníerit, vel eiusdẽ acrimoniam causari, quod sæuitiæ morborum lenioribus blandiri placeat, differentibus magis occidionem quam prohibentibus, vt renitenti sæpius ægrotantium voluptati subscribant: cum quibus subinde melius esset actũ, si hoc medicamenti genus in vsum reuocaretur. Est enim efficacissimum remediũ longis & deploratis fere valetudinibus, cum iá inueterati morbi cæteris præsidiis non cesserunt. Pollet enim plurimum aduersus vetustos capitis dolores, hemicranicos, lethargicos, comitiales, insaniam, vertigines, siue capiti siue cruribus admoueatur. Valet & ad orthopnœas, asthmata, longas tusses thoraci impositus. Diuturnis stomachi & intestinorum affectionibus, inappetentię, ischiadi, arthritidi, paralysi, perfrictionibus, quæ calori non cedunt, medetur. Sed modum adhibere oportet, desistendumque à medicamento cum locus iam multum intumuit, & inflammatione cingitur, caro turgens succrescit & cicatricosa liuet, & post balneum pustulis leniter exasperatur: neque est committendum vt partem sensus deficiat ardore nimio victam & velut obstupentem. Non est autem id remedii genus adhibendũ acutis morbis, exulceratione pulmonis aut alterius internæ partis vel externæ, quod vlcera sinapis acrimonia irritẽtur, vt nec particulis cartilaginosis & carne viduis, quoniam sinapismo facile vrantur & nigrescant. Ista fere sunt quæ de sinapismo Archigenes & Antyllus prodiderunt, ab Oribasio libro 10. collect. & Aetio lib. 3. in suos commentarios translata.

Σίνη. Hippocr. appellat nocumenta & lęsiones. nam & σίνεσϑαι nocumẽto affici ac lædi vocat. Gal. de fractur. lib. 2.

Σίνηπι. vide paulo ante in σίναπις.

Σίνηπι ἄγριον, ἢ Σίνηπι περσικὸν. dictũ fuit à quibusdam τὸ θλάσπι, vt habetur apud Diosc.

Σινόμωρα. significat apud Hippocr. ea quæ mali habitus sunt, τὰ κακοήϑη: vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Σίνος. apud Hippocr. ἡ βλάβη, noxa. ἀπὸ τοῦ σίνειν, verbo Ionico, quod nocere significat: à quo σινόμωρα sæpe dicuntur Hippocrati τὰ βλαβερὰ, vt prodidit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Σίνον. Hippocrati dicitur quod aliis σίσων. est autem herba quaternis cõstans ramulis, semen habens apio simile, nigrum, longum, feruẽtis naturæ. Quidam mentham aquaticam appellant, alii balsamitam.

Σινωπὶς. species est rubricæ siue terræ rubræ, dẽsæ, grauis, iecoris colore, non calculosæ, sibi concoloris, & copiose cum diluitur se diffundentis. Non valde dissimilis est à gleba Armenia, vel terra Lemnia quam sigillatam dicunt, tum specie, tum facultatibus (siccat enim & adstringit, optimumque pestilentiæ remedium perhibetur) imo eadem videri posset, nisi solo natali differret. Inuẽta enim primum est in Sinope vrbe Ponti, nomenque inde habuit rubricę Sinopicę, vt terra Lemnia rubricæ Lemniæ.

Σίον. sic dictum à quibusdam τὸ σισύμβριον ἕτερον, Diosc. author est. dicitur etiam à quibusdam ἡ σιναγωνίς.

Σιπύδη. hoc ex pyxidem. significat etiam alias nomen hoc fictile quoddam vas, in quod farina inijcitur, vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Σίραιον. sapa. defrutum. Sed sapa quidẽ vocatur mustum ad tertiam vsque mensuræ partem decoctum. Defrutum vero vbi ad dimidiam partem decoctum est. Gal. l. 12. meth. med. ab Asiaticis ἕψημα tradit appellari. Alii autem caricarum decoctum appellandum cẽsent: ipsis pinguibus caricis in aqua decoctis. Medię autem id est facultatis, lenis scilicet & citra acrimoniam extergẽtem. Omne coctione nigritiem, crassitiem & dulcedinẽ acquirit, quod si supra modum coquatur etiam amaritudinem: sicut & mel, quod quanquam omnium dulcissimum sit, longa tamen coctione amarũ redditur. Obstruit, calefacit, & flatus discutit. Paulus l. 1. c. 4. exhibet ad incrassandum lac. Arabes rob & robub dicunt, sed latius extendunt, accõmodantque omnibus succis solis aut ignis calore crassatis: vt rob ribes, rob berberis, &c. Alioqui absolute positum significat idem quod sapa apud Latinos & σίραιον apud Græcos.

Σιρίασις, est inflãmatio cerebri & membranarũ, quam consequuntur sincipitis & oculorum cauitas, febris ardens, pallor, totius corporis siccitas & inappetentia. Morbus hic infantium proprius esse dicitur, cui inditum nomen est à sincipitis cauitate: σιρὸν enim Græci appellant foueã in qua semina recondunt & asseruant. Scribitur & σειρίασις.

Σίσαρον. in Eubœa dicitur ἡ ἐρείκη, teste Plinio: pro quo sisaram habet Varro.

Σίσων. sison. Est exiguum semen in Syria natum, apio simile, oblongũ, nigrum, feruentis naturæ. Id nobis incognitum est. Sic etiam à quibusdam dicitur ὁ σίνων, de quo ante.

Σισύμβριον. herba est menthæ hortensi similis, odoratior, latiore folio: quidam serpyllum syluestre vocant. Alterũ eius genus est quod alii cardaminam, alii sion appellant. Riguis gaudet, & iisdem in locis quibus sion prouenit. Gustu cardamum, hoc est nasturtiũ, refert. folia primum rotunda prodeunt, adulta erucæ modo finduntur. Galenus vires ei tribuit subtiles, discutiendi, calfaciendi, siccandi tertio excessu.

Σητάνιον. Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρϑρων scribit certum quoddam tritici genus esse in Co & omni Græcia Asiatica, paucis omnino furfuribus præditum, sed ex quo pasta fit valde lenta & glutinosa. Id seri solitum fuisse vere ineunte dixit, nec tamen quo tẽpore perficeretur, explicauit. Apparet ta-

men Galenum sensisse id diuersum fuisse ab eo tritici genere quod δίμηνον & τεσσαρακονθήμερον à vulgo, ab Atticis autẽ σῖτος vocabatur, contra eorum opinionem, qui eo loco Hippocratem interpretati sunt. Paulo vero postea idem Galenus dubius videtur esse quos Hippocrates σητανίους πυροὺς dixerit. forte enim, inquit, sic genus omne tritici appellat quod densum est, quodque subactum tenax lentumque euadit. Video doctissimis placere, vt sitanium idem sit cum trimestri tritico. Vere seritur, & macrum, triste, hordei similitudine prouenit, nullis aristis vallatum, & omnino ad sementem ineptum. Vulgus Gallicum *scourgeon*, quasi succursum gentium, vocat. Seritur enim in subsidium annonę, cum propter aquas aliamve causam matura satio fuerit omissa, & impẽdentis famis sæpe arcet noxas.

σητάνιον. etiam à quibusdam dictum fuisse alterum mespili genus ἐπιμηλίδα dictum, Dioscorides author est. Ex quo emendari potest Plinii codex, in quo pro sitania mespilo inuenitur satanea & setanea scriptum.

Σητανῶδες. vel ex præsentis anni frumentis, vel ex excussis & tenuibus farinis, hoc est purgatis: vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Σιτία. dicuntur ab Hippocrate panes maxime frumentacei, vel simpliciter omnia edulia quouis modo apparatu, seu potius fruges omnes ex quibus panis parari & confici potest, vt Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων annotauit.

Σῖτος. frumẽtum. id quidem primum eo nomine designatum est. postea sic dici hordeum cœpit & zea. Translata deinde vox est & ad omnia legumina quæ δημήτρια σπέρματα vocantur, lentes, fabas, lupinos, panicum, milium, & reliqua eiusmodi. Breuiter sic dicitur quicquid ex se mittit aristas, & in herba per hyemem est. Hippocrati vero libro περὶ διαίτης ὀξέων sic dicitur ciborum excrementũ, quod intra intestina continetur, quod σκύβαλον & κόπρον appellant, sicut docet Galen. comm. 1. eiusdem libri.

Σιτόπαλτον. sic dicitur à quibusdam ἡ αἰγίλωψ siue festuca.

Σίφων. cognomen herbæ quæ proprie à Græcis αἰγίλωψ, à Latinis festuca appellatur.

Σιφώνιον. herba est βρῶμος à quibusdam dicta. sunt qui auenam nominent. similis est ægilopi, naturámque habet siccandi.

Σκαμμωνία. frutex est ramos habens multos ab vna radice, tricubitos, pingues & quadamtenus crassos, folia quoque hirsuta helxinæ aut hederæ, molliora, triangula, florem candidum male olentem, rotundum, & cauum ceu calathum, radicem grauiter olentem, liquoris plenam, oblongam, crassitudine brachiali, candidam. Lacrymam è radice sua fundit, quam in cotoneo malo coctam ne stomachum offendat, recentiores Greci δακρύδιον, quasi lacrymulam, dixerũt. corrupto nunc vocabulo medici diagredion vocant. Circa Canis ortum excipitur. Vis bimæ, nec ante nec postea est. Laudatur Dioscoridi nitida, sine pondere, soluta, tauri glutinis colore, prætenuibus fistulis, fungosa, qualis è Mysia, quæ in Asia est, defertur. Linguæ etiam tactu debet albescere: cui tamen experimento niti non conuenit, quod idem etiam eueniat adulteratæ tithymalli lacte: sed fidelior probatio à gustu petenda est, ne valde linguam accendat, id quod permisti tithymalli est argumentum. Hæc igitur cum sint optimi scammonii argumenta, certum est verum legitimumque ad nos non deferri, sed Syriacum potius & Iudaicum, compactum, densum, graue & erui fortasse farina, tithymalli lacte, aliisque imposturis vitiatum. Succus σκαμμώνιον dici solet, à Nicandro etiam δάκρυ κάμμωνος.

σκαμμωνία λεπτή. sic dicta fuit species vna τῆς κληματίδος apud Plinium, quæ pedales & foliosos, non dissimiles scammoniæ ramos habet, nisi quod ei nigriora minoraque sunt folia.

σκαμμώνιον. dicta fuit à quibusdam eo nomine ἡ θαψία sicut habetur apud Dioscoridẽ, quod ea perinde atque scammonio corpora purgarentur.

Σκάνδιξ. inter olera syluestria censetur à Gręcis. Galenus similem gingidio facit. Eadem erat Plinio anthriscus, si tenuiora folia & odoratiora haberet. Est autem olus vulgare & sua sponte nascens incultis plærumque locis, plebis cibus & quotidianum pulmentũ, foliis gingidii vel anthrisci, sed maioribus & minus odoratis, gustu acri subamaroque. Calfacit ordine secundo, vrinam mouet & viscera obstructione liberat.

Σκαρδαμύσσειν: apud Hippocr. idem quod καρδαμύσσειν, de quo ante.

Σκάφη. vinculi nomen est quod commodissime adhibetur vel vbi summum caput, & quod inter ipsum & frõtem est, vincire conuenit, vel si quando coniungere diducta necesse est, post incisam cutem, ad sistendam veterẽ in oculos fluxionẽ, vel alio vulnere in fronte accepto. Dicitur alio nomine tholus Diocleus, vt habetur apud Galenum libr. de fasciis. Forte nomen inditum quod Græcis τὸ κρανίον dicatur σκαφίον, vt apud Aristophanem ἵνα μὴ κατ᾽ ἐγγὺς σκαφίον, πληγῆς ξύλῳ. Siquidem in cranio perinde atque in vase cerebrum continetur.

Σκαφίς. Attici pastoralẽ mulctram dicunt, vt eo versu, Γαυλοί τε σκαφίδες τε τετυγμένα τοῖσιν ἄμελγεν: hoc est, situlæ & mulctralia facta quibus mulgebat: Hippocrates autem marinam concham prolixiorem, quam quidam μύακα, hoc est mutilum, vocant. Author Galen. in lexico Hippocr.

Σκαφοειδὲς ὀστοῦν. os nauiculare seu nauiforme. Est os profundo sinu excauatum, tali caput anterius & oblongum excipiens. Sic dictũ est à scaphæ similitudine. Cauitatem enim

habet

habet oblógam scaphæ similem, qua simile caput astragali seu tali intra se admittit. Sua autem parte opposita tres habet superficies, cubicas quibusdam dictas, planis proximas (sunt tamen nonnihil gibbæ) quibus trium tarsi ossium nomine carentium facies similiter læues & minimum cauas excipit. Quorum medium tenera cubo, seu corpori cubico, & latera sex plana omnino æqualia sortito est propius similiusque quam quod κυβοειδὲς proprie anatomici vocarunt.

Σκάφος. sunt qui eo nomine interiorem auriculæ ambitum appellent.

Σκεῤῥόν. apud Hippocr. significat exquisitum, vt σκεῤῥὰ δίαιτα, exquisita & optima victus ratio, cui opponitur φαύλη, vt annotat Galenus comment. περὶ ἀγμῶν.

Σκελετὸς. cadauer aridum. Definitur à Galeno omnium humani corporis ossium inuicem cõmissorum vniuersa syntaxis. Quare nonnulli, inquit, libros suos in quibus de ossibus disseruerunt, περὶ σκελετοῦ inscripserunt.

Σκελετύρβη. est crurum resolutio, qua totus homo recta ingredi nequit, sed aliquando sinistrum latus in dextrum, aliquando dextrum in sinistrum circumfert, aliquãdo crus post se trahit, non aliter quam qui valde accliues locos conscendit. Nomen hoc, vt & morbus ipse, cœpit primum Germanici tempore cum trans Rhenum exercitum duxisset. Vitio enim aquæ milites, vt ait Plinius, duobus malis tentari cœperunt, quæ stomacacẽ & sceletyrben vocarunt. Ante hæc tempora nomen hoc à Græcis vsurpatum non reperies. dicitur ἀπὸ τῶν σκελῶν. Sunt qui scribant σκελοτύρβη.

Σκινιφρὸς. hoc est cõtractus & rugosus. vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Σκέλος. crus. Pars est corporis organica, à coxendice ad imum pedem protensa. Præcipuum est ambulationis instrumentum. Illa enim propria est cruris vniuersi actio. Sed & huic per ossa innitimur. Quo autem firmior esset deambulatio, tribus ex partibus τὸ σκέλος natura constituit, diuisitque εἰς μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα, hoc est in femur, tibiam & pedem, quemadmodum & totum brachium tribus constat partibus. Quod enim in manu cubitus, id in crure tibia, & quale in manu brachium, tale in crure femur est, quodq; in manu manus extrema, id in crure pes est.

Σκέπαρνον. ascia. Vinculi genus est simplicis, apud Hippocr. lib. de offic. medici, de fract. & de artic. Est autem breuis circuitus qui rectus incipiẽs ad latus attrahitur & inflectitur, sic tamen vt obliquus non sit, definitque in similitudinem τοῦ σκεπάρνου, id est asciæ, qua fabri vtuntur. Namque à recta linea parum recedens curuatur, vnde σκέπαρνον appellatur, vt annotat Gal. commen. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Meminit & Gal. τοῦ σκεπάρνου comment. 2. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον.

Σκεπαστρία. sic dicitur fasciæ quoddam genus ad operiendum & deligandum caput, operculum ab interpretibus Galeni vertitur.

Σκέλημα. arefactio, contractio. vt refert Galen. in lexico Hippocr. Sed forsan pro eo scribẽdum σκλῆμα, παρὰ τὸ σκληρύνειν, quod est inaruisse seu induruisse.

Σκῆμψις. in sexto de morbis popularibus, pro ἀπόσκημψις, vt refert Gal. in lexico Hippocr. Est autem ἀποσκήπτειν, incumbere seu irruere in aliquid. vt sit defluxus.

Σκιαυγεῖ. cæcutit. vt author est Galen. in lexico Hippocr.

Σκίλλα. duplex est. Vna quidem proprie sic dicta, notior fuit quam vt à Dioscoride pingeretur. Illi radix multipliciter tunicata corticosaque est, ex qua prius caulis per se prosilit, tum ex eo flos emergens insidit, qui cum senuerit, folia demum emicant, lata, nullo nixa pediculo, cepitia quadam specie. terni florum prouentus spectantur, singulis singulas species denunciantibus. Altera vero σκίλλα ea est, quam παγκράτιον vocant, radice bulbi magni, colore rufo purpurascenteve, gustu amaro qui os accendat, foliis lilii, verum longioribus. Sed hæc posterior σκίλλα vocatur, quod vires & præparationem habeat priori consimilem, eodemque pondere in morbis efficaciter assumatur, sed cui mitior quam scillæ facultas insit. Ex ea autem emplastrum fit, cuius descriptionem Asclepiade authore recenset Aetius tetrab. 4. serm. 3. & plurimis dotibus commendatur. fiunt etiam ex ea trochisci ab eodem Aetio descripti tetrab. 4. serm. 1. fiunt & è scilla acetum itemque vinum, sicut docet Diosc. lib. 5.

Σκιμπλίσῃ. κατακλείσῃ. id est concludatur. vt exponit Gal. in lexico Hipp. vbi quidã codices habent σκιμπλίσῃ, significatione eadem.

Σκιμφθῇ. duo significat apud Hippocratem, diuisum fuerit, & admotum fuerit, vt refert Galen. in lexico Hippoc. Ibidem σκίμψαι exponitur πλῆξαι, καταμάξαι, διελεῖν, ferire, incidere vt in scarificando, diuidere.

Σκίῤῥος. est tumor præter naturam durus & doloris expers. Sic quidem veteres scirrhum simpliciter definierunt, nulla habita ratione humoris à quo gigneretur. Sunt enim variæ humorum species à quibus huiusmodi tumor excitari potest, vt atra bilis gemina, & crassior sicciorq; pituita: quibus omnibus commune est maiorem quam pro ratione naturę tumorem excitare, eundemque sine dolore & durum. Ac durities quidem propter humoris siccitatẽ crassitiemque accedit. Doloris autẽ sensus abest, propter crassitiem & lentorem. Vbi enim crassus & lentus humor inania partis alicuius spatia subierit, & neruos neruosaque alia corpora repleuerit, facile viam intercludit spiritui animali, à quo vis omnis sentiendi proficiscitur, gummi instar omnia quibus inciderit spiracula oblinens atq; obturans. Quia vero non est perpetuo par in humoribus siccitas, crassities & lentor, sed alii aliis sicciores, crassiores magisq; lenti sunt,

iccirco nec tumores ab ijs humoribus excitati æque duri sunt aut doloris expertes. Itaque scirrhus alius alio durior magisque dolorificus esse potest. Verum qui plane durus est & sine dolore, is scirrhus verus & exquisitus est: qui talis non est, iam alterius naturę est particeps. Vnus modo humor est qui scirrhum eiusmodi parere valeat, melácholicus: quo nomine eum intelligo qui naturalis est, & qui fæcis instar subsidet in sanguine, syncerus, nulliusque alterius humoris particeps. Altera enim bilis atræ species, quæ fit per flauæ adustioné, quia nó est simplex, sed flauæ bilis naturam aliqua ex parte retinet, ideo scirrhum parit non simplicé, sed dolorificum & cancrosum, vt scribit Galen. lib. 5. simpl. med. quique facile emollientium vsu irritetur. Ad eundem vero modum si humori illi melancholico flauæ bilis portio aliqua remista est, aut sanguinis, aut pituitæ, iam non absolute scirrhus, sed erysipelatodes aut phlegmonodes, aut œdematodes dicetur. Quo factum est, vt priori definitioni à veteribus traditę, medici recentiores humoris speciem addiderint, definientes scirrhum tumorem esse præter naturam ab humore melancholico durum sine vllo doloris sensu. Cum enim quatuor genera sint tumorum simplicium, à totidem humoribus pariter simplicibus prodeuntia, vt sanguis phlegmonen, pituita œdema, flaua bilis erysipelas parit: ita scirrhus ab humore melancholico originem ducere dicendus est, neque humoris species in eius definitione omittenda est, quod non minima pars sit eius substantiæ.

Σκιώδες. id est vmbrosum, dicitur ab Hippocrate τὸ ζοφῶδες, hoc est caliginosum: quasi dicas non clarum, nec purum, nec omnino serenum. Namque solent etiamnum qui Asiam incolunt Græci, σκιώδη & σκιαρὰ, hoc est vmbrosa, omnia quæ ad nigrum declinant, appellare. Atque id vocant etiam ζοφῶδες, id est caliginosum, & φαιὸν, hoc est, fuscum, quod proprie ad nigrum accedit. Gal. comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν.

Σκληρὸν. durum. Dicitur, vt ait Plato in Timæo, cui caro nostra cedit, vel vt Aristoteles, quod secundum superficiem in se non cedit. Est autem eadem vtriusque sententia, patetque ex ijs durum tactu iudicandum esse, sed maxime carnis siue cutis nostræ, præsertim tẽperatæ. Cutem enim hominis Plato eodem in libro genere carnem esse ostendit. Dicitur autem durum corpus tribus modis, quẽadmodum calidũ & frigidum: vno quidem absolute seu in summo durũ, vt terra dura: altero per excessum, vt vnguis, os, calcar, cornu: tertio vero in collatione ad symmetrum sui generis, vel ad quoduis obuium, vel ad seipsum dum haberet secundum naturam. quo modo non durum simpliciter, sed durius aliquid proprie appellatur. Cæterum corpus durum, hoc est seipso, dum sanum erat, durius, tribus efficitur modis: primo siccitate, quam & validus longusque motus inducit, & solis æstus, & medicamenta siccantia sumpta vel admota, & inedia per accidens desiccans, & febris ardens aut longa, & affectus animi, & vigilię, & cęteræ causæ siccãtes: quod hoc modo durum est, proprie siccum nominatur: secundo concretione, videlicet à vehementer frigido humore in partem affluente, vel in ea propter frigidam intemperiem nato, vel à frigidis admotis in ea congelato: quod sic durum euasit, proprie durum dicitur: tertio vero repletione, largo & superfluo humore aut vapore in partem aliquam affluente: sed quod ita durum est, proprie ἀντίτυπον, hoc est renitens, appellatur.

Σκληρὸς σφυγμὸς. pulsus durus. quem arteria durior facit, siue in quo arteria siccior & in modum corij rigidior sentitur. Huic oppositus est μαλακός. Causa ergo eius est arteriæ durities contracta siue à siccitate, vt in febribus ardentibus & hecticis & marasmo: siue à constrictione, quam frigora & frigidorum ciborum potionumque vsus & balnea frigidiora & reliqua ijs similia inducere solent: siue à tensione, vt per conuulsorios affectus magnasque nobilium viscerum inflammationes: siue à constrictione & tensione simul, vt in scirrhis præsertim hepatis & lienis.

Σκληροφθαλμία. lippitudo dura. Morbus oculi cũ non ipse modo oculus durior est & ad motum pigrior, dolensque simul ac rubicundus, sed ipsæ etiam palpebræ duriores sunt & sicciores, adeo vt nihil vnquam humoris remittant, sed in earum angulis gramæ concrescant paruæ, contortæ & subaridæ, nec facile post somnum vel aperiri vel inuerti possunt propter duritiem. Affectio hæc genere quidẽ videtur esse inflammatio, cuius notæ sunt dolor & rubor, proprium tamen quiddam habet & ab inflammatione differens, quod sicca sit. Differt δὲ τῆς ξηροφθαλμίας sola magnitudine, quod cum hæc propter siccitatem dura etiam necessario sit, multo tamen quam illa minus dura sit, & leuiorem dolorem moueat.

Σκληρώνοντα ἢ

Σκληρωντικὰ φάρμακα. indurantia medicamenta. Sunt medicamenta duritiem corpori inducentia. Cum autem durities tribus modis inducatur, vt supra dictum est, patet tres esse indurantium medicamentorum differentias, sed vnam maxime propriam dici eorum, quæ frigida humidaque sunt, vt sempervium, portulaca, psyllium, lenticula palustris, solanum. Siquidem congelatione potius quam siccitate aut repletione siue tensione durum efficitur corpus. Itaque si quid sit quod, proinde quia natiuum humorem nõ retinet, induratum est, id siccum potius quá durum appellabitur, constatque eius sanatio rigatione & humectatione, non emollitione: similiter quod tensione durum euasit, non proprie durum, sed renitens dicitur,

ein

eiusque curatio non emollitione, sed laxatione perficitur & vacuatione.

Σκλήρωμα. est scirrhus in collo vteri magna ex parte consistens, prætumidus quidem sed minus renitens, & doloris cuiusdam particeps. Est igitur scirrhi species, non exquisiti quidem, sed habentis aliquid humoris biliosi aut pituitosi, quo dolor mouetur aliquis, nec perinde tactui renititur, atque is qui à solo humore melancholico gignitur. Itaque etiamsi dici potest σκίρρος οἰδηματώδης ἢ ἐρυσιπελατώδης, attamen in ea parte excitatum σκληρώματος nomen promeruit, vt Paulus libr. 3. prodidit.

Σκολιότης ἡ ἀνωμαλία, hoc est inæqualitas, apud Hippocr. vt sect. 4. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, ὑποχόνδριον ἔχει τινὰ σκολιότητα: hoc est, hypochondrium inæquale.

Σκολίωσις. obstipitas, in latus distortio. Est spinæ vitium cum eius vertebræ loco mouentur & in latus inclinant. Sunt autem alia eiusdem vitia, κύφωσις, λόρδωσις & σεῖσις, de quibus vide suis locis. has autem omnes distortionis differentias Hippocrates ἰθώματος nomine comprehendit, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Aliquando vero & per σκολίωσιν Hippocrates omnem spinæ deprauationem significat, vt ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, cum scribit spinam σκολιαίνεσθαι, quod Galen. comment. 1. interpretatur quouis modo peruerti.

Σκολοπένδριον. sic dicitur τὸ ἄσπλενον, propterea quod foliis sit scolopendræ similibus. fit ex eo emplastrum quod discutit abscessus & furunculos. Describitur ab Aetio tetrab. 4. serm. 3.

Σκόλυμος. carduus. frutex est folio chamæleonis & spinæ albæ, sed nigriore & crassiore, caule oblongo, folioso, in cuius vertice spinosum caput subrigit, radice nigra & crassa, quę decocta in cibos recipitur, eoq; differt à cæteris spinosis. Hic quidem syluestris carduus est. Satiuus enim & qui in hortis alitur, cinara appellatur à Columella. Est autem scolymus calidus secundo ordine completo, & siccus secundo. Sanat graueolentiam tum alarum tum totius corporis.

Σκόπτον. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, id est cucumis anguinus, sicut habetur apud Diosc.

Σκορδίνημα ἢ Σκορδινισμὸς. pandiculatio. Est distēsio coacta membrorum omnium ad vaporum difflationem. Continetur in genere motus voluntarii illegitimi & deprauati, quique coacta natura fiat: quanquam referri etiam possit ad motum facultatis expultricis irritatæ à causa præter naturam, vt & singultus & ructus & vomitus, quod ab ea principium sit horum motuum voluntariorum coactorum. Sed pandiculatio quidem mediocris motus est huiusce facultatis, illi vero omnino validi & vehementes. Contingit maxime post somnum, cum in carne halituosum excrementum sentitur, quod & ex concoctione nutrimenti, & per cessationem à corporeis motibus est collectū. Natura namque vt eiusmodi excremētum depellat, eique perspiratum moliatur, talem motum machinata est. Fit & per febrium accessiones eandem ob causam. Affectio est omnium corporis musculorum, sicut oscitatio eorum modo qui inferiorem maxillam mouent. Sunt qui non σκορδίνημα, sed κορδίνημα scribant: sed male, meo quidem iudicio: siquidem Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις σκορδινᾶσθαι interpretatur διατείνεσθαι, καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης. hoc est, distēdi, sed maxime cum oscitatione & hiatu.

Σκόρδιον. trissago palustris. Herba est in montibus & palustribus nascens, foliis trissaginis, maioribus, non sic in ambitu diuisis, aliquantum allia redolentibus, gustu amaris & adstringētibus, quadrangulis caulibus, subrubro flore. Amarum quid obtinet, & acerbum & acre, & maxime σκορόδῳ, hoc est allio, adsimilis est eius acrimonia. Vnde sane nomen videtur inditum. Expurgat igitur simulque excalfacit viscera. Alio nomine calaminthà syluestris ab aliquibus vocatur, ab aliis chamædrys. Dicitur à quibusdam scordotis.

Σκόροδον. allium notius est quam vt debeat indicari, fronde cæpitia, sed minime caua, tereti caule & inani, radicis bulbo tenuissimo & plurib. coagmentato nucleis & ijs separatim vestitis, tædioso halitu, aspero sapore. Est in eius magnitudine diuersitas suis nominibus donata. Vlpicum cognominatur prægrande, Græci κύπριον appellauere, alii ἀντισκόροδον, alii ἀφροσκόροδον, quod eo trito in oleo & aceto mirum in modum increscit spuma. Est & allium syluestre quod ὀφιοσκόροδον, quasi anguinum allium, dicitur, in aruis sponte nascens, satiuo longe validius. Est quoque σκοροδόπρασον quod & gustu & odore porri & allii cōditiones possidet, quasi olitorum diligentia in vnum olera duo, veluti mōstrum aliquod coaluerint, & communes vtriusque vires sibi asciuit. At vero allium desiccat & excalfacit quarto excessu, eoque potentius quod syluestre est.

Ex alliis emplastrū fit attractoria vi præditum, faciens ad omnem duritiem, abscessus, furunculos, strumas, inguinum tumores, fistulas, impetigines, mammas induratas. describitur ab Aetio lib. 15.

Σκοροδόπρασον. olus est magnitudine porri, qualitatum porri & allii particeps: vnde promiscuas sibi vires ex vtroque vendicauit, effectus allii & porri præbens, sed inefficacius.

Σκορπιοειδὲς ἡ.

Σκορπίουρον. herbula est breuibus foliis, semine caudæ scorpionis simili. A qua quamuis diuersum sit τὸ ἡλιοτρόπιον, attamen sic dictū fuit à quibusdam à scorpionis effigie. excalfacit ordine tertio, desiccat vero secundo.

Σκορπίος. animal notum, de quo legito apud Nicandrum in Theriacis, atque in nostris annotationibus. Sic etiam dictū fuit à quibusdam τὸ ἀκόνιτον παρδαλιαγχές, quod radix eius scorpii caudæ similis sit: alterum enim

aconiti genus radicem habet non caudæ ſcorpii, ſed ſcillæ marinæ cirris ſimilem. Sic etiam dictam fuiſſe herbam τράγον, Dioſc. author eſt.

Σκοτόδινος. affectio eſt cerebri ex duobus ſymptomatis compoſita, vertigine ſcilicet & tenebris. Vertigo δῖνος dicitur, cum omnia circumagi & in orbem verti videntur. cui ſi tenebræ accedant, adeo vt æger viſu priuetur, compoſito nomine σκοτόδινος vocatur, hoc eſt tenebricoſa vertigo, fit ob inordinatam ſpiritus flatuoſi crudiq; motionem, qui vel in capite primum genitus ſit, vel ſurſum ex infernis partibus conſcenderit.

Σκότωμα. vertigo. Eſt inordinatus motus ſpirituum in cerebri vẽtriculis à quo omnia circumagi videntur. Cauſa eſt vapor calidus & acris cerebrum impetens, à crudo ventriculo maxime ſublatus, vt ex Archigene & Poſidonio refert Aetius: vel frigidus glutinoſusque humor, vt habetur apud Paulum. Ex eo primum acies oculorum hebeſcit, aures tinniunt, auditus grauis eſt, guſtus etiam atque olfactus quandoque vitiantur: deinde aucto morbo vehemens capitis dolor, & veternoſus ſopor, poſtremo vertigines & ſcotomiæ prehendunt. Quibus etiam accedit cardiogmos & nauſea, ſi oris ventriculi vitio malum contractum ſit. Vaporis quidem craſſities tenebras & caliginem menti inducit, eiuſdẽ vero motio inæqualis atque inordinata facit, vt omnia in orbem cõuerti videantur, etiam in lecto iacentibus & alioqui quietis, adeo vt facile in terram concidant, niſi aliquo fulciantur. Id quod maxime illis accidit ſi in circulũ agantur. Nam quod ſanis poſt multas corporis circuitiones, id ægris vnica in gyrum conuerſione accidit. Quinetiam ſi hominem, ſi vndas, ſi trochũ, ſi rotam aut aliud quippiam conuolui viderint, idem perpetiũtur, quoniam ſpiritus viſiuus ijs quæ circumuoluuntur intẽtus, vna cum ijs rotatur, falſoque putat omnia pariter circumagi. Ex quo patet per ſcotomata læſam eſſe vim imaginandi atq; etiam ratiocinandi, & in cerebri vẽtriculis inordinatos & inæquales ſpirituum motus cieri. Magna eſt huic affectioni cum epilepſia cognatio, facilisque in eam tranſitus: non obſcure tamen ab ea differt cum materia, tum ſymptomatis. Huius materia ſpiritus eſt craſſus, turbidus, caliginoſus: illius autem, humor aut vapor malignus. huic adiuncta cõuulſio eſt, quæ nulla eſt in ſcotomate. Cum autem ſint huius affectionis duo præcipua ſymptomata, tenebræ oculis obuerſantes, & omnium rerum apparens quædam circumactio, aduertendum eſt ab hoc Græcos, ab illo Latinos ei nomen indidiſſe.

Σκύβαλα. excrementa ſicciora & quaſi in nucleum formata, combuſta ſcilicet à viſceris phlegmone, vt annotat Galen. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Σκυβελίτης οἶνος. vinum eſt quod ſua ſponte ex paſſis vuis diſtillat, vtpote vinum vltro effundentibus vuis, vt habetur apud Aetium lib. 9. c. 24. Nigrum erat & craſſum, nec tamen adſtringens, vt ſcripſit Galen. libr. 12. meth. med. & 5. ſanit. tuend.

Σκυθικὴ ῥίζα. ſic dicitur à quibuſdam ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Theophr. & Dioſcor.

Σκυλάκιον. eſt collyrium deſcriptum & à Galeno & ab Aetio, ſed diuerſis modis, multiſque laudibus ab hoc celebratum.

Σκύμψαι. verberare, ſecare, diuidere, vt eſt in Hippocratico Gal. lexico: ſed perperã. nam ex manuſcripto codice legendum eſt σκίμψαι, itemque ex Heſychio.

Σκῦρος. callus: πῶρος. & σκυρωθῶσιν, in callũ indurati ſint, vel occalluerint, apud Hippocratem, vt annotat Galenus in ſuo lexico. Heſychius σκυρωθῶσιν interpretatur λιθωθῶσι, in lapidem indurentur: itemque σκῦρον exponit λατύπην, cæmentum, id eſt fruſtum è lapide inter cædendum decuſſum: alii ſcrupum, ſalebram.

Σκύτα. quæ in articulo ceruicis ſunt, vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Σκυταλίδες. dicũtur digitorum oſſa, quod eo ordine diſpoſita ſint, vt velut in acie ſtare videantur: σκυτάλη enim equitum turmam ſignificat. atque eandem ob cauſam etiã φάλαγγες appellantur, de quibus vide ſuo loco & in dictione δάκτυλοι.

Σκυτάλιον. à quibuſdam dicitur ἡ κοτυληδὼν, id eſt vmbilicus Veneris, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Σκωληκίζων σφυγμός. vermiculans pulſus. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis arteriẹ partibus, in quo non tota ſimul arteria diſtẽditur, ſed primum quidem pars eius ſuperior, cordique vicinior, deinde vero alia atque alia in modum vermis progredientis. Nanque ab huiuſmodi greſſus ſimilitudine huic pulſui inditũ nomen eſt. Eiuſdẽ generis eſt cum vndoſo atq; etiam cum formicante, differtq; ab ijs ſola quantitate ſeu magnitudine: eſtque amborum medius, tanto minor vndoſo, quanto maior eſt formicante. Habet ſemper adiunctã paruitatem, cuius cauſa eſt facultatis imbecillitas cum organorũ mollitie. Differt præterea ab vndoſo, quod in hoc humorum copia ſubeſt, in vermiculante deeſt, ideoque ſine febribus fere ſolet magnis vacuationibus ſuccedere, atque ijs etiam quibus propter immodicam humiditatem computruit pulmo, cum ſcilicet facultas iam incipit laborare. Nec tamen coniunctam eſſe ijs affectibus inflammationem oportet. Sic enim duri pulſus fierent, nõ vermiculantes. Proinde nec hecticas nec maraſmos eiuſmodi pulſus cõſequuntur, cõſequuturi omnino quod ad affectã infirmamque attinet facultatem, niſi cõiuncta ijs affectibus ſiccitas arterias redderet duras. Sicut autem vndoſus cum in paruitatẽ minuitur, tranſit in vermiculantem, ita hic minor effectus in formicantem vertitur. Eſt autem hic pulſus neceſſario paruus, languidus, frequens, & non obſcure paruus.

Σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις. vermicularis seu vermiformis processus. Est corpus ex particulis quàm plurimis per membranas tenues connexis varie denseque compositum, & secundum meatus longitudinem extensum, qui à medio cerebri ventriculo ad postremum fertur. Speciem gerit vermium vetulas quercus depascentium. Inuehitur autem dorso τῶν γλουτίων, & illis vndique adstringitur & affirmatur per ligamenta quæ τένοντας, id est tendines, appellant. Superiacet meatui qui est à medio ventriculo ad postremum, & spiritus animalis per eundem transitui præest.

Σκωρία. stercus ferri. eadē facit quæ rubigo, sed inefficacius. appellatur etiam recrementum ferri & spuma.

Σμαραγδινον. nomen est emplastri, cuius descriptio habetur apud Celsum, l. 5. c. 19.

Σμῆγμα ῆ

Σμήλη. est puluis siccus qui cuti non vnctæ inspergitur ad eam detergendā. In hunc enim vsum primū smegmata adhibita sunt, atque inde dicta. Vnde idē σμηκτικὸν est, vel (vt Hippocr. loquitur) σμηγματῶδες, cum τῷ ῥυπτικῷ, sicut Galen. annotauit comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. Eiusmodi facultatem habet nitrum, aphronitrum, sal, mel, salis flos, cimolia, lomentum fabarum, fermentū hordeaceæ farinę, furfur, pumex. Verum aliis etiam medicamentorū generibus quę attenuarēt, discuterent, siccarent, postea accommodatū nomen est. Extenuāt quidem & discutiūnt veratrū, alcyonium, sulfur, herba pedicularis, sinapi, pyrethrū, semen rosmarini, terra Lemnia, sepiæ testa, quę propterea commodissima sunt abolendis pilis, addita præsertim calce & auripigmento. Siccant autē ruentes ex parte aliqua fluxus humorum nitrum, sal, galla, malicorium, alumen, rosæ & reliqua eiusmodi. Omnia contusa, cribrata & sicca inspergi debent. Aliquando tamen liquore aliquo dilui possunt & inungi, vt videre licet apud Aetium lib. 6. cap. 54. vbi varios τῶν σμηγμάτων vsus describit. Monet autem Paulus libr. 6. cap. 13. omnia cuti siccæ admouenda esse.

Σμηκτικὴ γῆ, ἡ

Σμηκτίς. Terræ quoddam genus cui detersoria vis inest. Galenus & Erotianus apud Hippocratem σμηκτίδα γῆν exponunt τὴν κιμωλίαν, cui vis inest abstergendi instar smegmatis & saponis. est autem terra alba qua fullones vtuntur. Pollux σμηκτρίδα vocat. παρὰ τὸ σμήχειν.

Σμίλη. vide in σμῆγμα. σμιλιον in σμιλιον.

Σμίλαξ. taxus. arbor est abietis magnitudine & foliorum eiusdem figura, in Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascens. Aniculæ quæ Italicæ taxi baccas deuorant, dicuntur denigrari, & qui ederint eiusdem homines alui profluuio corripi. Habetur & Narbonæ tam præsentis veneni, vt si qui dormiant sub ea aut in eius vmbra desideant, lædantur & sæpenumero moriantur. Recensuit eam Nicander in Alexipharmacis inter venena.

Est & σμίλαξ frutex hortensis, cuius semen à nonnullis λόβια vocatur: folia habet hederæ, molliora tamen, tenues caules, & capreolos vicinis fruticibus circumuolutos, qui tantum adolescunt, vt topiarias scenas repræsentare videantur. siliquas fœnigræci profert longiores & torosiores, in quibus semina renum similia, sed inæquali colore recluduntur, quæ quadam ex parte fuluescunt. Siliqua cocta cum semine in oleribus asparagi modo estur. Vrinam ciet & tumultuosa somnia facit.

Est etiam σμίλαξ planta duorum generum, quam ad arboris, de qua antè dictum est, differentiam Galenus & Paulus μίλακα maluerunt appellare. Vna aspera est, folio periclymeni, sarmentis tenuibus, multis, rubi modo aut paliuri aculeatis. arbores scandit ab imo ad summa perreptans, se conuoluens eis. fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustumque leuiter mordent. nascitur in palustribus & asperis, radice dura crassaque. Altera vero læuis est, foliis hederæ similibus, mollioribus, læuioribus, tenuioribus. huius sarmenta nullis horrent spinis. Conuoluitur arboribus, vt prior. fructum parit lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Vtraque facultatem acrem & calidam possidet.

Σμίλη. scalpellum. instrumentum est chirurgicum. Vtrinque acies illi habebatur, & lineas vtrasque secantes, vtrinque curuas habebat, sed alteram concauā, alteram vero illi oppositam gibbam. cuspis autem acuta erat. Diuersi generis erant. Aliud magnum, aliud paruum, aliud mediocre habebatur.

Σμίλιον. nomen est medicamenti acris quo Paulus libr. 4. cap. 18. vtitur ad rumpenda apostemata: ad rumpendas parotidas, lib. 3. cap. 23. describitur ab eodem l. 7. c. 17. Sed notandum l. 4. c. 18. scribi σμήλιον: non male forsitan: παρὰ τὸ σμῆσαι, à detergendo.

Σμύρνα. myrrha. Lacryma est arboris Arabicæ, Ægyptię spinæ nō dissimilis, è cuius vulnere defluit lacryma in subiectas tegetes, alia circum caudicem concrescit. Plures sunt eius species, πεδιάσιμος, γαβιρέα, τρωγλοδυτική, καυκαλίς, ἐργασίμη, ἀμιναία. Porro myrrha secūdo ordine excalfacit & desiccat, atq; abstergit, nec arteriam exasperat, vt abstergentium nonnulla.

Σμύρνιον. olusatrū Latine dicitur. herba est caule apii & stolonibus multis, foliis latioribus, subpinguibus, ad terram infractis, robustis: odore medicato, cum quadā acrimonia iucunda: colore in luteum languescente: capitibus caulium orbicularis, vt anethi: semine brassicæ, rotundo, nigro, acri myrrhæ sapore, ita vt alterum alterius loco cedat. Radix quoque odorata gustu acri, fauces mordet, succosa, mollis. Cortex eius foris niger, intus viridis aut subalbibus. Nascitur in sa-

xosis & collibus atque squalidis & limitibus terrenis. Vis radicis, herbæ & seminis excalfacere.

Σμωδικοὶ. ad σμώδιγγας (hoc est vibices seu liuores) sanandos apti, qui ex percussione fiunt, vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Σόγχος. herba est duorum generum. syluestrior quædam est & magis spinis horrens, altera teneritate quadam mollescit, cibis expetita, anguloso caule, inani, interdum rubente, foliis in ambitu per interualla dissectis. Adstringit & manifeste refrigerat siue corpori admoueatur siue manducetur. Dioscorides cicerbitam à Romanis dici prodidit. Galli lacterones vel lasserones appellant.

Σόμφος. genus cucurbitæ syluestris digitali crassitudine non nisi in saxosis nascens. Nomen habet, quia sit inanis. nam σομφὸς est inanis, fungosus, spongiosus.

Σοφιζόμενοι. vocantur ab Hippocr. qui sapienter videntur sibi aliquid inuenisse, & tamen errant, ac propterea neque ea obseruant, quæ ab imperitis quibuslibet recte cognoscuntur, Gal. comment. 1. in lib. de fracturis.

Σπάγνος. herba est à quibusdam σφάκος dicta: nascitur in Gallia, vt Plinius author est.

Σπάδων. cõuulsio. ἀνασπία. fœmininum nomen est, vt refert Gal. in lexico Hippocr.

Σπάθη. sic à quibusdam dicta est ἡ ἐλάτη, hoc est palma, vt author est Dioscorides. Sunt etiam σπάθαι partes organorum impellendo idoneæ. Vtimur etiam spatha, vbi extrahendo impellimus, ad femur in posteriorẽ partem erumpente. Quanquam sunt & aliæ spathæ in quibusdã organis ad alios impellẽdi modos fabricatæ. Oribasius lib. de machinamentis. σπάθη etiam significat machinamentum quo vtimur ad coquendum, detergendum, subigendum medicamina. fiebat autem ex ferro, aut alia quauis materia, vt ex palma, pinu, rubo, ruta, tæda & alia qualibet materia.

Σπαργάνιον. herba est folio gladioli, sed arctiore & in terram magis procumbente, in summo caule veluti pilulæ prominent, in quibus semen: ab aliquibus ξιφίδιον vocatur. Officinæ spathulam fœtidam appellant. vim habet exsiccandi.

Σπαργάω. libidine & cupiditate alicuius rei accendor. dicitur præsertim de ijs qui pruriunt libidine Venerea. Vsus est Hippocrates eo verbo in ea significatione, & Galenus exponit ὀργᾷ: Erotianus autem ὀρέγεται καὶ ἐπιθυμεῖ.

Σπαργάνιον ἡ

Σπάρτος. frutex est longas ferens virgas, sine foliis, firmas, fractu contumaces, quibus vites vinciuntur. semen lenticulæ, in folliculis phasiolorum modo nascens. florem vt albæ violæ, luteum. Et semen eius & succus magnam habent trahendi facultatem.

Σπάσμα est vnitatis solutio in neruosa parte citra vulnerationem. Cõuelluntur enim quæ in ipsa sunt fibræ cum ex ictu aliquo violentiam patiuntur, aut subito & affatim intenduntur. Huius causa est repentinus quidã ac inæqualis vehemẽsque motus, ac tum præcipue cum neque perfricata neque calefacta, neq; ad æqualitatem ducta aut mollitiẽ corpora, motibus exponuntur. Sic enim distrahuntur plurimæ neruosorum corporum partes. Sunt autẽ causæ aliæ exteriores, aliæ intra ipsum corpus. Exteriores quidem quæ collidere apta sunt, interne vero immodicus & inordinatus motus & quædã humorum vitia, quæ corrodendi vim habent.

Σπασμὸς. Celso dicitur distentio neruorum lib. 2. cap. 1. omnes fere medici hodie conuulsionem interpretantur. Est musculi ad suum principium inuoluntaria contractio. Symptoma est voluntariæ functionis oblæsæ, cuius cum primarium instrumentum musculus sit, patet eum in cõuulsione affectum esse secundum se totum, maxime tamen secundum partem sui neruosam. Itaque cum motus voluntarius perierit, necesse est per cõuulsionem in eum situm neruos musculosque duci, in quem, si pro lege naturæ se haberent, ab animali virtute ducerentur: id autem est in suum principium suamque originem, ad quam omnia suapte natura ferũtur, nisi alio vi aut voluntate retrahantur. Ergo musculis ad sua ipsorum capita & principia retractis, & parte simul in quam inseruntur adducta, attractaque, similis quidem naturali motus, sed citra voluntatem fit, atque in eo morbus ipse consistit. Nam quod musculus & tenditur & conuellitur ad suum principium, & vna cum eo pars illa corporis cui inseritur, commune quidem est & sanis & conuulsis: quod autem inuito hoc accidat, præter naturam affectis inest, non sanis. Itaque si ad musculos proprie pertinet conuulsio, manifestum est pro musculorum differentiis, varias esse & differentes conuulsiones non modo vniuersales, sed etiam particulares. Ac particulares quidem sunt ex particularium musculorum differentiis, quarum aliquæ propriis etiam donatæ sunt nominibus: στραβισμὸς in oculo, τρισμὸς in mandibula, κυνικὸς σπασμὸς in ore, σατυρίασις in pene. Vniuersales vero, cum vel corpus totum in priora curuatur, ἐμπροσθότονος Græcis dicta: vel in posteriora, ὀπισθότονος: vel in vtranque partem æqualiter, τέτανος. quibus & additur ἡ ἐπιληψία. Est enim quædam totius corporis cõuulsio, patiente nimirum neruorum principio. Sunt autem plures earum causæ, quas tamen omnes Hippocrates in duas contulit, inanitionem & repletionem. Ad inanitionem quidem reuocatur febris ardens, hellebori potio, immodica sanguinis profusio, vigiliæ, inedia, & quæcunque corpus vehementer exiccant: ad repletionem vero ebrietas, crapula, suppressa vacuatio cõsueta, exercitatio intermissa, phlegmone, & quæ eam consequuntur dolor morsusque, præterea & flatus qui in musculis conclusus siue

illic

illic genitus, siue aliunde influens, eos distẽdit atque contrahit, vt docet Gal. initio libr. 2. de symptomatum causis: quo etiam loco ab vtraque illa causa conuulsionẽ fieri chordarum eleganti similitudine docet: vt enim illæ vel nimio humore imbutæ, vel vehementius resiccatæ tenduntur contrahunturque, vt interdum etiam rumpantur, sic & nerui afficiuntur, atque ita tẽsi musculos adducunt. Itaque in neruis quidem ipsis conuulsionis causa aliquando est, non etiam in ipso musculi corpore: musculi tamẽ nõ nerui morbus esse conuulsio dicitur, quod ipse non autem neruus proprium sit motus, qui in conuulsione læsus est, instrumentum. Itaque si nerui ex chordarum comparatione conuelli aliquando dicantur, id nõ proprie dicitur, sed quod ita affectis necessario quoque musculus contrahatur. Ergo quæcunque neruorum principio, vel copia, vel acrimonia, vel maligna venenataque qualitate molesta sunt, conuulsionem possunt excitare: siquidem ab ijs grauati nerui irritatiq; contrahuntur, & musculos secum adducũt. Ex his patet conuulsionis causam vel in musculo & præsertim eius capite esse, vel secundum nerui ipsius ductum, vel in ipso neruorum principio, quod geminum à medicis statuitur, vnum scilicet in spinali medulla, alterum vero in cerebro.

Σπασμῶδες πάθος. conuulsiuus affectus. Dicitur affectus qui in sui principio, aut non multo postquam fieri cœperit, conuulsionem accersit, vt annotauit Gal. comment. 3. in lib. 1. prorrhetici. Idem vero lib. 1. de præsag. ex pulsibus, affectum cõuulsiuum appellat qui ante mortem necessario conuulsionis aliquod periculum inducit.

Σπασμώδης σφυγμός. conuulsiuus pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, in quo vtrinque ab extremis retrahi, tendi conuellique arteria videtur in modum chordæ tensæ. Videtur enim tunc arteria contracta, & vndecunque coarctata, non ceu compressa sit abs quopiam vel constipata, nec etiam veluti rigida vt in febri, præsertim in accessionibus, nec vero vt præ duritie ad intentionẽ contumax, veluti quod fit diuturnitate tẽporis, præsertim cum quid offensum sit vel viscera vitiata, sed vt corpus neruosum cauumque, veluti intestinum aut simile ex vtroq; fine intentum. Ad eundẽ modum inæqualis est motus arteriæ in modum chordæ sursum deorsumq; agitatæ. Neque enim species distentionis vel contractionis repræsentatur, verum vibrationi potius similis est, ceu exilientis sursum, iterumq; retractę intro: quod nec constituto quidem tempore habet, sed vno sæpe tẽpore alia eius pars videtur sursum ferri, veluti eiaculata, altera intro ceu à quopiam attracta, atque vna moueri citare, altera tarde. Iam vehemens quoque & magnus hic pulsus videtur esse, non tamen perinde, vt videtur, vehemens est & magnus. Ictus enim imponit, dum ob tensionem validus, ob vibrationem exilire apparet. Quamobrem altior interim videtur, ac veluti strepitum quendam ad tactum edit asperum. Sane neminem, qui quidem sit expertus, fugiat hic pulsus. Dictus est conuulsiuus pulsus tum quod arteria ad vtrumque terminum tendi videatur, tum quod conuulsio statim ab eo pulsu hominem corripit, vt scripsit Gal. lib. de causis pulsuum 2.

Σπατίλη. ὑγρὰ διαχώρησις. hoc est humida deiectio, apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων: vt Gal. interpretatur.

Σπείρειν. dispergere & ab inuicẽ separare. Sic sæpius Græci vtuntur. vnde σποραδικαὶ νόσοι dicuntur morbi dispersi, scilicet qui non multos, sed seorsum vnumquemq; prehẽdunt. ex Galeno, initio comment. εἰς ἐπιδημιῶν ά.

Σπέρμα. semen. Est principium nostræ generationis. Duplex est, virile & fœmineũ. Differuntque multum ab inuicem, adeo vt alterũ materiæ, alterũ formę rationẽ habeat, sicut Gal. in libris de semine explicauit. Arist. tamen subtilius de eo disserens, κατὰ τῆς γονῆς distinxit, vt suo loco videre licet. σπέρμα etiam fructum significat apud Hippocrat.

τὸ διὰ σπερμάτων. Trochisci nomen est apud Paulum l. 7. c. 12. Similiter nomẽ est malagmatis, quod ab eodem describitur libr. 7. cap. 18. Est & epithematis nomen, quod apud Aetium est, tetrab. 3. serm. 12. ad splenis inflationem descriptum.

Σπερματικαὶ ἀρτηρίαι. spermaticæ arteriæ. Sunt duæ arteriæ, vna dextra, altera sinistra, à trunco arteriæ magnæ descendentis exortæ, & in testes demissæ. Descendunt autem eo vna cum venis spermaticis, & peritonæo elapsæ ambagiosæque delatæ, in testium tunicas & substantiam absumuntur in viris. In mulierum vero testes tantum abit horum vasorum dimidium, reliquum autem in vteri fundum & latera spargitur.

Σπερματικαὶ φλέβες. spermaticæ venæ. Sunt venæ duæ in testes demissæ, sanguinem spermatis materiam ad eos deferentes. Earum vna dextra est, altera sinistra: dextra à trunco venæ cauæ inferioris sub dextra renali seu emulgente vena nascitur, sinistra vero à medio sinistræ renalis siue emulgentis. Vtraque in viris quidem in testium tunicam & substantiam absumitur, surculis aliquot tenuibus in suã peritonæi apophysim sparsis: in mulieribus autem dimidio in testes, altero dimidio in vteri latera & fundum nutriendum, quo etiam menses fluunt. Cæterum venæ illæ à sua origine deducuntur in testes inuolutæ, intra ventrem quidem peritonæo, extra ventrem vero erythroide tunica.

Σπερματικοὶ πόροι. dici quidẽ possunt vasa omnia per quæ semen defertur, proprie tamen sic appellãtur vasa duo à testibus sursum ascendentia & in κιρσοειδῆ ἀδενοειδῆ inserta, semenque eo deferentia. Hæc enim à testiculis

prodeuntia, & ad posteriorem pubis ossis sedem reflexa tectaque peritonæo, sensimque mutuo appropinquantia & latiora crassioraque facta tandem inter se coeunt, vnumque corpus efficiunt, quod sese in προστάτην ἀδενοειδῆ insinuans, inseritur & dehiscit in vrethram sub initium ceruicis vesicæ, semenque in eam excernit.

Σπερχνή. festinans. assidua, apud Hipp. sicut Galen. in suo lexico annotauit.

Σπιθαμή. mensura est qua rerum interualla metiuntur. Est autem trium palmorum siue duodecim digitorum, quantum scilicet digitis extensis interuallum est inter minimū digitum & pollicem, vt interpretantur Pollux & Hesychius. Latini dodrantem vocant, quod dodrans nouem vnciarum sit, quæ item duodecim efficiunt digitos, vel ex similitudine & proportione quam habet libra cum pede. Est enim dodrans nouem vnciarum, hoc est tres quartas partes libræ continet. Sic & σπιθαμή, quæ digitorum est duodecim, dodrans esse videtur pedis, in quo sedecim digiti continentur. Plinius libr. 7. cap. 2. Super hos extrema in parte montium Pygmæi narrantur ternas spithamas longitudine, hoc est ternos dodrantes, non excedentes. Ea mensura non raro vtitur Dioscorides, & verbis ab ea deriuatis, quæ sunt σπιθαμιαῖος, διασπίθαμος, πενταπίθαμος.

Σπλάγχνα. non intestina dicuntur, sed præcipua interanea & vitaliora, vt cor, pulmo, iecur, & similia quæ in cæsis victimis aruspices considerabant si quid portenderent. Sumptum est enim ab aruspicinis id vocabulum, deinde ad omnes animalium partes intrinsecas translatum. Celsus viscera Latine vocat & ab intestinis distinguit, alii exta interpretari malunt.

Σπλάγχνον. dicitur à quibusdam iunctis odoratus, authore Dioscoride. Hic arboribus innasci solet, vt cedro, piceę, populo albæ & quercui, odoratus. sunt qui βρύον ἀρωματικὸν appellent. de eo intelligendum est quod scribit Aetius tetrab. 3. serm. 4. ad podagricos & articulorum dolores, dicens, musci, qui splanchnon & hypnon & bryon Græcis appellatur. Video nomen hoc σπλάγχνον à quibusdam scribi.

Σπλὴν. lien. Est pars corporis rara, spongiosa, nigricans, ventriculo sinistra parte incumbēs, & sanguinem humore atro repurgans. Sicut iecur videtur esse purioris sanguinis quædam affusio & concretio, ita & lien nigrioris & fæculenti: ob idque vtriusque visceris carnem Erasistratus παρέγχυμα appellauit. Quia autem nigro sanguine compositus est, iccirco non modo nigricat, & prominentibus quibusdam tuberibus inæqualis est, sed etiam familiaritate suæ substantiæ quicquid atri humoris & fæcis est in sanguine, ad se attrahit. Hoc enim illi à natura proprie tributum est. Trahit autem per eum venę portæ ramum qui superior & minor est. Ac eius quidem fæcis parte sibi cognata magis & familiari, per arteriarum præcipue calorem & motum elaborata nutritur: reliquum autē excernit nunc in portam & intestina per eundem portæ ramum, nunc in ventriculi latus sinistrum, per insignem venam ex summo aut propinquo in lienis sima ramo prodeuntem: nūc in sedem per hæmorrhoidas, nunc in renes per arterias ab aorta supra renes natas. Id quoniam debuit esse fæculenti sanguinis receptaculum, prævidens natura ne facile obstrueretur, duo præsertim illi remedia comparauit, substantiæ raritatē & arteriarum copiam. Est enim valde laxus & spongiosus, habetque tum plures tum grandiores arterias quam magnitudini suæ conueniat, ab aorta qua per lumbos fertur prodeuntes. Situs est in hypochondrio sinistro qua ventriculo incumbit cauus, qua vero septum contingit leuiter gibbus. Tunicam habet à peritonæo, neruulū autem a ramo sextæ coniugationis, qui sinistrarum costarū radicibus inseritur. Neque enim expediebat maiores eum neruos habere.

Σπληνικὴ φλέψ. splenica vena. est ramus superior & minor venæ portæ, qui totus per lienem spargitur. Nam cūm vena porta in duos præcipuos ramos distincta sit, hic in lienem abit, alter in mesenterium diffunditur. vide φλέψ.

Σπληνικοί. dici quidem possunt omnes qui ex liene laborant, proprie tamen à veteribus dicti sunt quib9 lien obduruit. Sed cum durities pluribus de causis contrahi cœpit, definitionum medicarum author, duritiē hāc è phlegmone nec concocta nec digesta cōtractam intelligit, duoque eius symptomata recenset, defluxiones, & fœdum corporis colorem. Non est autem dubium lienosos euadere à copia melancholici humoris lieni infarcti. Ex quo fit, vt eo sub morbi finem crisimque per aluum erumpente, dysenteria prompte excitetur. quæ si diutius perseueret, omnino lethalis est: sin breui finiatur, magna ex parte salutaris est, quemadmodū apud Hippocr. Aphor, 43. & 48. libr. 6. scribitur.

Σπλήνιον. linteolum vel emplastrum appellatur, non oblongum tantum, vt Hesychius interpretatur, aut splenis, vt alii, figura, sed quacunque forma ad partium corporis habilitatem aptatum, quo exceptum vel illitum medicamentum adhibetur. Dicitur & σπλὴν à medicis. Galenus Hippocratem id genus linteoli excogitasse ad stabiliendas fracturas libr. 6. methodi med. tradidit his verbis: ἔνθεν εἰς μὲν τὴν φρουρὰν, ἐπινοήσαι αὐτοῖς ὁ Ἱπποκράτης ἐξεῦρε τὴν τῶν σπληνίων ἐπιβολήν. hoc est, vnde ad eorum quidem tutelam remedium ipsis Hippocrates excogitauit, vt splenia adhiberentur. & paulo post ad ossa multifariam confracta splenium asciæ forma circundare ex eiusdem Hippocr. præcepto iubet. Nec ossibus modo fractis imponitur, verum etiā aliis partibus, vt fronti in fasciolæ mo-

læ modum ad leniendos dolores, aut inhibendam distillationem, aut in alium quempiam vsum. Non est dubium sic dictum esse à lienis figura longa magis quam lata.

Σπλήνιον. dicitur à quibusdam τὸ ἄσπληνον, vel quod lieni, qui σπλὴν vocatur, conueniat, vel quod folia habeat longa lataque in modum lienis. Dicitur & à quibusdam eodem nomine ἡ ἡμιονῖτις, vt habetur apud Dioscoridem.

Σπόγγιον. epithematis nomẽ est ex caprillo stercore compositi, quod mirifice tum per latẽtes meatus tum per aluum humiditatem educit, cuius meminit Paulus lib. 3. cap. 48. Idem vero malagmatis nomine appellat lib. 7. cap. 18. vbi eius compositionem describit. Sic dictum est quod spongiæ modo humorem hydropicorum combibat.

Σπόγγοι. dicuntur glandulæ quædam ad fauces, vt scribit initio lib. 4. Epid. Hippocrates, aut Thessalus eius filius, cui librum hunc, vti secundum & sextum, tribuit Galen. lib. 3. περὶ δυσπνοίας. Sic forte dictæ sunt quod spongiarum modo humorem combibunt & continent.

Σποδιακόν. est species collyriorum ἀδήκτων καὶ ἀπαλῶν. Cuius duas differentias describit Aetius lib. 7. quarũ prior à Paulo Ægineta exponitur iisdem quidem medicamentis, sed pondere inæquali. Hoc collyrium Scribonius à quibusdam cinereum dicit appellari. Igitur errant qui à spodio appellari scribũt: neque enim spodii quicquam prædicta collyria habent, sed à cinericio colore nomen sortita sunt: σποδὸς enim & σποδιὰ cinerem significat. Cæterum σποδιακὰ collyria omnia vim habent dolorem mitigandi & refrigerandi: & moderate ἄδηκτα.

Σποδίτης ἄρτος. panis subcinericius. refert Galen. in lexico Hippocratis.

Σπόδιον ἢ

Σποδός. est recrementum metallorum vstorum, quod cineris in modum partim fornacum parietibus inhærescit, partim in terram decidit, indeque colligitur. nomen habet à cineris similitudine; & quidam ex Latinis cinerulam dixerunt: nec colore modo cinerẽ refert, verum etiam grauitate; quibus duobus differt à pompholyge candida & leui, cum tamen vtraque sint eadem genere & ex eadem materia prodeãt: ea vt plurimum est æs aut cadmia: aliquando tamen ex auro & argento & plumbo nigro secernitur. Proinde diuersas habet appellationes, ærariæ, quæ omnium præstãtissima est: plumbariæ, quam post Cypriam ærariam Dioscorides commendat: aurariæ, quæ teste Plinio oculis est vtilissima: & argentariæ quam Lauriotin idem vocari dicit à Laurio Atticæ monte, in quo argenti erant fodinæ. Omnis autem spodos lota & à sordibus, id est, carbonibus, terra, pilis purgata, easdem quas põpholyx vires habet, sed crassiorum est partium. Sunt qui existiment nos vero spodio carere, nostrumque non aliud esse quam ebur vstum, aut aliud ossis genus. Auicenna autem scripto testatus est spodium cinerem esse radicum cannarum exustarum: verum hæc nõ sunt spodium, sed verius ἀντίσποδα dicentur.

Σπόνδυλος. spondylus. vertebra. Dicitur & σφόνδυλος ab Atticis, sicut & ἀσφάραγος ἀντὶ τοῦ ἀσπαράγου. Sunt autem spondyli ossa viginti quatuor quibus ῥάχις tota constructa est. Tot enim sunt in homine secundum naturam se habente: aliquando tamen plura aut pauciora reperiuntur. Omnia caua sunt & forata, omnia ἄκανθαν, hoc est, spinam, habent & apophyses transuersas atque obliquas ascendentes & descendentes: omnia similiter vinculum membranosum intus (præter duos primos spondylos) duas rhachitidis meningas ambiens, & foris alterum ipsa vndique colligans, præterea articulationes sex, duas suo corpore, duas apophysibus ascendentibus & duas descendentibus. Est autem articulationis hæc fere ratio. Primæ duæ vertebræ per diarthrosim coniunguntur, quod capitis motus validus & manifestus sit. Nusquam enim corpore suo (quam ipsorum partem anteriorem vocat Galenus) committuntur vel sibi vel capiti, quomodo inferiores omnes sibi iũguntur, sed prima duas occipitis apophyses κορωνοειδεῖς duabus cauitatibus excipit & secundi dentem transmittit: secunda vero condylo duplici, sed minus extante, primi cauitates duas γληνοειδεῖς excipit, & suo dente occipiti inter κόρωνα anterius valido ligamento affirmatur. Inferiores autem omnes vertebræ sibi articulantur & corpore suo, & apophysibus obliquis ascendentibus & descendentibus, ita vt harum singularum vertebrarum articulationes sint sex, supra quidem tres, & infra totidem, vndiq; autem foris parte antica valentique iunguntur, & qua parte dorsalis medulla intus partem hanc anteriorem tangit. Sed qua se vertebræ facie tangunt, ligamenta sunt cartilaginosa & ab vnius cartilagine in alterius cartilaginem immissa, tam crebra, vt his plenum sit totum inter duarum vertebrarum cartilagines, quibus vtrinque sublimantur, interuallum. Sunt autem apophyses manifestæ vertebris omnibus communes, parte quidem postica spina vna prælonga & fere acuta, soli primæ vertebræ negata, in lateribus vero binæ semper transuersæ & hæ etiam longæ. Inter has autem aliæ vtrinque geminæ sed breues, vna vtrinque ascendens, altera vtrinque descendens, per quas vertebræ inuicem inarticulantur dupliciter inferiori & dupliciter superiori, vtraque scilicet parte dextra & sinistra. Hæ vero apophyses articulatoriæ (sic enim eas appellare licet, vt à transuersis & spinis separentur) interdum transuersim, interdum subobliqueque sitæ sunt. Ab osse enim sacro ascendendo, semper magis propinquant transuersis, donec in decima metaphreni vertebra sint

mediæ inter ipsas transuersas, vt vna linea cũ transuersis collocatæ videri possint. Ad costas aũt reliquas intro magis vergunt quam transuersæ, & tandem rursus foras vergunt, donec in summa ceruice iterum subtransuersæ fiant. Et hæc quidem sunt omnibus vertebris cõmunia: non sunt autem omnes sibi similes. Prima reliquis solidior, densior & maiori foramine cauata est. sola caret spina, & habet parte anteriore apophysim exiguam, & in inferiori parte duas cauitates γληνοειδεῖς. Secunda peculiarem habet processum durum & solidum è superiori mediaque sui parte exorientem, quem à dentis similitudine ὀδόντα vocant, ex quo totam ipsam etiam vertebram secundam Hippocrates ὀδόντα appellauit, non autem primam, vt putat Rufus in partiũ corporis onomasia: alii vero πυρηνοειδῆ ἀπόφυσιν nuncupant. hic in primæ vertebræ cauitatem subit. Ab his vertebræ sunt tertia, quarta, quinta, superioribus longe minores, quarum tamen quinta maxima est. Sexta non modo his tribus maior est, sed etiam septima. A sexta autem vsque ad infimam rhachim, inferior superiore maior est proportione quadam. Magnum vero spondylum Galenus comment. 3. περὶ ἄρθρων interpretatur secundũ, qui in fauces conuersus eas angit. nec multo post eodem libro magnum spondylum appellat infimum lumborum aut ei proximum. Paulo post magnum videtur innuere sextum ceruicis aut septimum. Cæterum vertebræ omnes in tres ordines distinguuntur: sunt enim ceruicis septem dorsi duodecim, lumborum quinque. Inter quas facile est dorsi vertebras ab aliis discernere. singulæ enim dorsi vertebræ vnam vtraque parte costam emittunt. Ex his autem decima vertebra peculiare & proprium quiddam habet: dicitur enim à Galeno ἀρρεπὴς, hoc est, spinam habens in neutram partem, siue nec sursum nec deorsum repentem, qualis hominibus huius seculi frequenter est vndecima, & hæc frequentius duodecima, raro autem decima. Cum enim rhachis tota sit tanquam arcus quidam, eius ipsius ceu clauis, vt vulgo vocatur, est decima vertebra, quæ velut lapis aliquis motu recto delatus, nutantes sursum aut deorsum alias vertebras figit & firmat.

Σποραδικαὶ φλέβες. dicuntur à Galeno lib. de anat. venarum, & libro 3. administr. anat. venæ aliquot per cutem modicis interuallis sparsæ.

Σποράδες νόσοι. dispersi morbi, qui etiam σποραδικοὶ appellantur. Sic dicuntur qui singulos separatim corripiũt. plures sunt simul morbi vagantes & genere diuersi siue perniciosi siue mitiores, quorum alius alium inuadit. Non ab aere, sed à victus ratione nascuntur, quam singuli habent propriam & peculiarem. Itaque non vnum morborum genus sic dicitur, sed differentes sunt morbi. vide ἐπιδήμιος.

Σπορητὸς. dicta sic est prima pars hyemis à veteribus Græcis. nos sementem possumus appellare. vide χειμὼν.

Σπυραθώδεα διαχωρήματα, dicuntur sect. 2. prorrhet. excrementa ταῖς σπυράθοις similia. Sunt autem αἱ σπύραθοι, caprarum stercora sicca & rotunda.

Σταγονίας. thus masculum, quod est suapte natura rotundum & guttæ simillimum. vide λίβανος.

Σταδιεὺς. Dioscorides interpretatur, stadiis mẽsurans ambulationes. vt refert Gal. in lexico Hippocratis.

Σπάθωσις. est inchoata tãtum nec absoluta ὄπτησις. Fit cum calor externus agit in humorem eius quod assatur, sed tamen imbecillior est quam vt eum perfecte possit concoquere. Est inconcoctio, vt scribit Aristoteles, contraria τῇ ὀπτήσει, quemadmodum & μόλυνσις τῇ ἑψήσει opposita est. Aristoteles tamen minus appositum τὸ σταθεύσεως nomen esse scripsit ad eam rem significandam; sed tantum similitudine quadam sic dici posse. Verum Hesychius ita interpretatur σταθεῦσαι, τὸ τῷ πυρὶ ἡσυχῆ χλιᾶναι κρέας καὶ σταθευτὸν, πεφλογισμένον ἠρέμα. hoc est, igne medico temperate carnem tepefacere: & σταθευτὸν, quod modice assatum est. Scribitur & à quibusdam σάθευσις, potestque permitti, cum σταθεύειν αὐτὸ τὸ θάλπειν & Græci dicant. Aristotelis interpres excaldationem satis apte reddidit.

Στάθμια. sunt magnum aliquod pondus. Ea autem sunt, quibus vti consueuimus, libralia pondera ex ære, aut ferro, aut plumbo constantia. Gal. in lib. de fracturis commentario. 2.

Στέαρ. geminam habet significationem. designat enim & pinguedinem siue adipem, & fermentum siue farinam aqua subactam, vt exponit Hesychius. Idẽ prorsus quod σίαρ, de quo postea.

Στακτὴ, siue κονία στακτή. est lixiuium liquidum ex quouis cinere colatum, sic dictum quasi stillatitium. Significat etiam calcem perinde atque ἡ κονία. Quæ vocis ambiguitas magnam plærisque errorum occasionem præbuit. Sed teste Dioscoride στακτὴ vocatur pinguitudo recentis myrrhæ, cum exigua aqua tusæ & organo expressæ. Ea perquam odorata ac pretiosa est, atque vnguentum per se facit quod στακτὴ etiam nominatur. Maxime probatur quę nullam olei mistionem admisit. Vim calfactoriam myrrhæ & calidis oleis respondentem habet. Officinis styrax liquidus vocatur.

Στακτικὸν ἢ

Στακτὸν. collyrii nomen est apud Scribonium & Paulũ, quod Galenus ὑγρὸν appellauit: variãt tamen ab inuicem eorum descriptiones, præsertim ponderibus.

Σταλαγμὸς. destillatio & fluxio à capite, vt exponit Galenus. Sic dicitur & calcanthi genus purissimum stiriæ seu guttæ simile. Dioscorides σταλακτὸν, Plinius σταλαγμίαν vocat.

Σταλτικὰ κολλύρια. sunt collyria quæ inordinatũ fluxionis impetum sistunt. plures sunt eorũ differentiæ, Hermolai, hexacontarchia, hecatontarchia. omnia refrigerant & adstringunt & quadamtenus desiccant, alia magis alia minus. Aetius.

Σταφίς. vua passa. est omnis vua insolata, vt seruari possit. Non est dubium qualis vua fuerit secundum naturam, talem etiam esse eius facultatem postquam solem passa fuerit: dulcem scilicet ex dulcibus, austerum ex austeris, mistum ex iis quæ vtriusque qualitatis sunt particeps. stomachum & iecur maxime iuuant.

Σταφὶς ἀγρία. herba pedicularis. folia habet labruscæ diuisa, & cauliculos rectos, molles nigrosque. fert florem glasti, folliculos virides, similes ciceri, & in his nucleum triangulum, scabrum, ex nigro subfuluescentem, intus album, gustu acrem. Vehementer acrẽ obtinet facultatem, abstergitque valenter, & vrendi vim aliquam habet.

Σταφυλεπάρτης. instrumẽtum chirurgicum quo vua fluxione laxior attollitur. dicitur & σταφυλάγρα. Eius meminit Paulus libr. 3. capite. 26.

Σταφυλή. sunt qui eo nomine omnem columellæ siue curculionis inflammationem appellari crediderint, inter quos fuit Archigenes, quem propterea Galenus reprehendit libr. 6. τῶν κατὰ τόπους. Alii vero, vt idem scribit, fœdius aberrarunt, eo nomine partem ipsam secundum naturam se habẽtem intelligentes. Neutrum enim ἡ σταφυλὴ significat, sed eius partis affectionem, cum ea laxior ex fluxione reddita, superna sui parte tenuis est, inferna autem crassior & liuida. Sic enim euadit τῇ σταφυλῇ, hoc est, vuæ vitigineæ, similis è pedunculo suo dependenti. Vuam autem hic intelligere oportet non totum botrum siue racemum, nõ acinum, sed granum quod ῥᾶγα Græci vocant, à quo tunica oculi ῥαγοειδὴς, vuiformis Latine dicta, nomẽ accepit. Ei quidem nihil similius est curculione sic affecto. Pars enim superior tenuis gracilisque apte respondet vuæ pedunculo, inferior autem crassa, rotunda, nigra, ipsi grano simillima est: sed neque magnitudo dispar. Sic quidem Galeno περὶ σταφυλῆς visum est, qui in eo Archigenem taxans, non meminerat, opinor, eorum quæ scripto prodiderat Aristoteles libr. 1. de histor. animal. cap. 11. columellam, si immodice humefacta intumescat inflammeturque, vuæ nomine vocari. Veruntamen si quis rem diligentius expendat, non ipsa inflammatio nomẽ hoc meretur, sed potius inflãmationis symptoma, quum scilicet columella inflammata figuram eiusmodi sortita fuerit.

Σταφυλῖνος. pastinaca. herba est foliis gingidii, latioribus, subamaris. caulem habet rectũ, scabrum, vmbellam anethi similem, in qua flores insunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ferme croceum. radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata.

Σταφύλωμα. differentia vna est ἡ τοῦ περιπτώσεως, cum scilicet erosa ruptaue cornea tunicula, altera ei subdita quæ ῥαγοειδὴς dicitur, excidit ad eũ modum, vt acinum vuæ repræsentet. Cum enim infra istum modum excidit, μυοκέφαλον: cum modum hunc superat, μῆλον vocatur, vt docet Paulus lib. 3. cap. 22. Interdum vero aliter fit σταφύλωμα, sine ruptione aut erosione corneæ, quando ipsa cornea intumescit certa quadam parte, atque attollitur, & prominet in modum acini vuæ. Id quod plærũque contingit ex defluxione, humoribus intra corneam coaceruatis, quos ea propter imbecillitatem sustinere non valens, laxatur & quasi incuruatur, appareṭque veluti acinus vuæ exertus, qui staphyloma appellatur. Differũt inter se hæ duæ species staphylomatis, quod vna integra fiat cornea tunica, tumorque ipse candidior appareat, altera vero fiat eadem rupta aut erosa, in qua quod prolabitur, cæruleum aut nigrum cernitur. His addit & tertiam speciem Aetius libr. 7. capite 34. scribens aliquando σταφύλωμα fieri ex pustula quadam inter strias corneæ tunicæ satis profunde excitata, quæ tunicam attollat, non tamen rumpat. Causæ huius affectionis variæ esse possunt, sed quæcunq; ea fuerit, certum est visum omni staphylomate aboleri.

Στάχυς. frutex est marrubio similis sed lõgior, folia ferens numerosa, hirsuta, rara, prædura, caua, odoris iucundi, & complures virgas ab vna radice exeuntes, marrubio candidiores. Nascitur in mõtib⁹ & asperis. Vim habet excalfactoriam & acrem: gustu est amaro. Excalfacit tertio ordine.

Στέαρ. sebum siue seuum. Est oleosa & pinguis substantia adipe siccior magisque concrescens. Eiusdem est cũ adipe generis, πιμελὴν Græci vocant. Vtrumque enim oleosum & pingue est, vtrunque sanguis est concoctus per bonitatem nutrimenti. Differunt autem, quod στέαρ fragile vsquequaque sit, nec ad ignem admotum tã facile liquescat, & cum refrixit, denuo concrescat, vt ouis, vt capræ: πιμελὴ liquidior sit, mimineque apta durari, oleo longa vetustate incrassato similis, vt equi, vt suis. Locis etiam discrepant. πιμελὴ inter carnem cutemque solet consistere, στέαρ in fine carnis semper est. quæ parte vtraq; dẽtata sunt animalia, adipe pinguescunt, quæ vna, sebo. Generatur autem ex sanguinis parte pinguiore per tenues venas effusa, circa partes animantis membranosas ac neruosas, cui concretio ideo contingit, quod membranis adiacet. Crasso nanque oleo est similis, eoque congelatur, vbi cum frigidis & exanguibus particulis coniungitur. vide πιμελή.

Nec vero sebum modo aut adipem στέαρ significat, sed etiam, vt Hesychius exponit, ζύμην καὶ ἄλευρον, hoc est, fermentum & farinam, aqua videlicet subactam in panis aut offæ formam. Id quod ipse Hesychius adhuc euidentius declarat, vocem στα-

μαγδαλιὰ exponens, ac dicens esse σίαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βάλλοντες δὲ τοῖς κυσὶν αὐτὰς μετὰ δεῖπνον. Intelligit enim quadras ex pane in quibus digitos tergere soliti erant veteres, easque postea canibus obiicere. Sic nō est aliud σίαρ quam σαῖς, hoc est, fermentum & pollen subactus, etiamsi id absurdum Marcello videatur apud Dioscoridē cap. de stibio. In hac ergo vocis ambiguitate diligenter videndum an pro adipe, an pro polline τὸ σίαρ accipere conueniat, cum nec ipse Plinius errorem in eo vitare potuerit, cōuertens quæ de scilla & stibio, polline vel fermento illinendis memoriæ prodidit.

Στίαρ ἡδυωνῶν. Adeps in aromate & aqua coctus, vt exponit Galenus in lexico Hippocratis.

Στιαττικόν. affectus est scroti succrescente in eo seuo, vt refert author introductorii.

Στεάτωμα. est tumor præter naturam, mali coloris, tactu lenis, primum pusillus, temporis progressu amplior, adipem intra se mēbrana conclusum habens. Differt à struma mollitie, qua nota etiam à meliceride & atheromate discernitur. Magna ex parte basim habet ampliorem, raroque contingit vt basis angustior, & apex amplior reperiatur. In genere apostematum est, eo maxime à reliquis differens quod in eo pingue quiddam ceu adeps subest, tunicula conclusum, ideoque sola chirurgia curari potest, quod adeps qui in eo cōtinetur, nec putrefieri possit nec digeri.

Στυπτικὰ φάρμακα. stipantia, obstruentia, siue contrahentia, siue occludētia medicamenta. Dicuntur proprie quæ oscula vasorum claudunt, & sensibiles vacuationes supprimunt. Corpus enim quod στέγει, hoc est, claudit ac cōtinet in se, nec quicquam quod sensu queat percipi, ex sese emittit, Græci στεγνὸν appellant. Est autem eorum substantia crassarum partium, frigida & adstringens, & expers acrimoniæ. Talis enim substantia aptissima est contrahere & occludere aperta præter naturam vasorū oscula, vt cui omnia insint quæcunque requirunt ea quę contrahi debent. Siquidem consistentiæ crassitudine foris incumbit, nec paruos meatus penetrare potest, tum frigiditate sua intro premit, atque vndiquaque in sese contacta vicinaque corpora cogit & contrahit, & quia desiccat, humorem depascitur partemque roborat. Quorum quidem omnium concursu efficitur, vt osculum claudatur, à partibus adstringentis substantiæ tanquam foris à manibus contractum. Sunt autem τὰ στεγνωτικὰ opposita τοῖς ἀναστομωτικοῖς. Differunt vero ἀπὸ τῶν πυκνωτικῶν, hoc est, à condensantibus, quod illa vasorum oscula, hæc cutis poros siue meatus occludant: neque enim vt πυκνωτικὰ terrenam habent substantiam, sed aqueam magisque imbecillam. Cæterum τὰ στεγνωτικὰ aliis nominibus, vt ait Gal. συνάγοντα, κλείοντα, & σφίγγοντα possunt appellari. Talia quidem sunt quæ proprie στεγνωτικὰ appellantur. Verum notandum est, vt ait Gal. non sic proprie, sed nomine generis appellari. στέγνωσις enim significat generaliter omnem obstructionem tam osculorum vasorum, quam meatuum corporis. Sed meatuum quidem obstructionem Græci πύκνωσιν vocant, non habentes autem nomen quo eam quæ in vasorum osculis fit designarent, generis nomen ei commodarunt, vt & in multis aliis rerum differentiis factum est. ἔμφραξιν tamē videtur eam nominare initio lib. 9. methodi. & similiter Paulus lib. 1. capite 21. scribens στέγνωσιν dupliciter fieri, ἢ διὰ τὴν ἔμφραξιν, ἢ διὰ πύκνωσιν τῶν πόρων. hoc est, vel propter obstructionem, vel propter pororum densitatem. At cum talis quidem sit τῆς στεγνώσεως natura, non longe abest à recto loquendi vsu Hippocrates, qui sect. 4. περὶ διαίτης ὀξέων, στεγνῶσαι dixit pro alui suppressione, casei incommoda enarrans, sicut Galenus eo loco annotauit.

Στέψαι. supertegere, inungere. vt refert Gal. in lexico Hippocratis.

Στελεχιαία. dicitur à quibusdam vena illa magna quę à sima iecinoris parte exoritur. & quam portam vulgo vocāt. vt apud Galenum libr. 6. administ. anat. & de locis affectis libro 6. cap. 4. Est enim aliarum velut quidam truncus. vide φλέψ.

Στέμφυλα. sic ab Atticis appellabātur oliuarum partes solidæ postea quam oleū est expressum, vt scribit Galenus lib. 2. de alimentis.

Στεμφυλίτης lora, quam alio nomine Attici δευτερίαν appellant.

Στενοχὸς. arctus, angustus. & στενοχωρία, locus angustus. siue angustia. Galenus quoque in lexico suo Hippocr. στενοχῶσαι constringere & coarctare humorum meatus & siccare, scribit significare.

Στέργηθρον. à quibusdam dicitur ἡ κοτυληδὼν, id est, vmbilicus Veneris, sicut habetur apud Dioscoridem. dicitur etiam & à quibusdam τὸ ἀείζωον siue sedum maius, quod amatoriis credatur conuenire.

Στέρνον. pectus. Hippocrates στῆθος vocauit, vt annotauit Galenus. est pars thoracis anterior clauibus subiecta, in quam costæ copulantur. Ea constat ossibus septem, vt ait Galenus, quot scilicet costæ sunt quæ ipsis inarticulantur. Nunc autem numerus nō apparet idem in omnibus sceletis. Nam quibusdam duo tantum sunt manifesta, in plurimis tria manifestam habent circumscriptionem, in aliis quatuor, quinque, aut sex. Septem vero nunc rariora sunt. Sed quotquot sunt, sibi inuicem tam exacta harmonia coniunguntur, vt totum sternon os solidum esse appareat. Tenerum admodum est recens natis, vt ossium pars plurima & epiphyses omnes, nil aliud quam cartilago. Deinde vero in medio inter costarum articulationes paulatim siccescit: vtique tamen vnumquodque eius os rotundissimum est. Quod reliquum est omne singula hæc ossicula ambiens, cartilago adhuc est, costarum cartila-

cartilagini tam simile, vt idem videri possit. Cæterum parte sterni ima cartilago triangula adnascitur, quam ξιφοειδῆ appellant, etiam si hoc nomine plærique non illam cartilaginem, sed totum sternon vocent, quod vna cum ea cartilagine gladii figuram repręsentet. Nam sternon manubrio, cartilago gladio similis videtur.

Στεφάνη. corona. pars est capitis inter sinciput & occiput media, περὶ ἣν τοὺς στεφάνους τίθεμεν, hoc est, circa quam coronas indimus. Sic etiam dicitur extremus capillorum ambitus, qui alio quoque nomine περίδρομος vocatur. Etiam locus est in oculo, quo committuntur inter se tunicæ vniuersæ: vel circulus est in oculo, inter album oculi & pupillam medius. Hic autem circulus ita se habet: Crystallinus humor in vitreum humorem inseritur, & medius in ipso quasi in aqua vehitur, eodē prope modo quo sphæra globusue, cuius dimidium extra aquam promineat. Hæc humorum connexio in crystallini medio hemisphærio, in vtroque humore circulum vnum efficit, qui terminus est finisq; omnibus oculorum tunicis. Desinunt enim omnes ad circulum eundem, vbi nigro oculi iungitur album, & propterea στεφάνην vel etiam στέφανον, id est, coronam, vocauerunt. Alii ἶριν ab arcus cœlestis similitudine. Hic enim locus, vt ait Galen. si omnia probe dissecueris, diligenterque omnia perspexeris, nihil confundens, circulos ostendet plures, nempe septem, sibi mutuo incumbentes & cohærentes, crassitudine coloreque varios, vt ne si velis quidem locum hunc aliter quam irim appellare queas. Horum primus quidem maximusque est humoris crystallini: secundus autem vitrei supremus atque extremus est, eorumque vterque ad iridem, communi quadam insertione atque plexu per arachnoidem connectitur: tertius extremus retiformis tunicæ est: quartus τῆς χοροειδοῦς: quintus ipsius duræ membranæ: sextus ex alia quadam membrana insertus est, quæ ex musculorum aponeurosi & tendinibus originem habet: septimus adnatæ membranæ est ex pericranio genitæ, sicut Galenus libro 10. de vsu partium explicauit. Rufus etiam στεφάνην appellari dicit ciliorum extrema per somnum sese contingentia, & alio nomine χηλήν. dicitur & στεφάνη à quibusdam ὁ δακτύλιος καὶ ὁ σφιγκτὴρ propter rotunditatem.

Στεφάνη. dicitur à quibusdam ὁ θύμος, vt habetur apud Dioscor. Sic etiam eodem authore dicta aliquando est ἡ δάφνη ἀλεξάνδρεια, quod ex ea victores coronarētur. Apuleius habet στεφάνη ἀλεξάνδρου.

Στεφανιαία ῥαφή. coronalis sutura. Est sutura anterior cranii ab vno temporum osse ad alterum transuersim perueniens. sic dicta est, φ ea capitis parte vbi est, coronę gestari soleāt, vel quod in orbem frontem cingat. vide κρανίον.

Στεφαναία φλέψ. coronalis vena. Est propago veniens à magno trunco venæ cauæ sursum ascendenti, cingens cordis basim in modum coronę. Ea quidem magna ex parte simplex est, interdum tamen gemina apparet. Distribuitur autem in partem cordis externā. Est & alia venæ cauæ propago, quæ στεφαναία στομαχικὴ appellatur. Proficiscitur autem à ramo splenico venæ cauæ, & ad stomachum effertur, ibique bipartita ramo maiore ceu corona stomachum totum cingit, ramulis sursum ad œsophagi finem, & deorsum in ventriculum demissis: minore autem ad pyloron descendit, ramulis obiter ante & post distributis. Quemadmodum autem à vena caua coronalis hæc vena proficiscitur, sic à magna arteria statim vbi à corde orta est, arteriæ duæ στεφαναῖαι, hoc est coronariæ, prodeunt, maior sub valuula dextra, minor sub postica, quæ in cordis superficiem & eius partem crassiorem perinde ac venæ distribuuntur.

Στεφαναῖος. est vinculi genus quod coronatum modo inter frontem & verticem tendit, vt scribit Gal. lib. de fasciis.

Στέφανος. corona. est herbarum florumque cōtextus ad voluptatem vel sanitatem comparatus. Plinius & Plutarchus in suo conuiuio solam in coronis odoris necessitatem à veteribus quæsitam esse prodiderunt, ideoque frequētem illis fuisse coronarum vsum in cœnis, epulis, comessationibus, sacrificiis, pompis, lætitiaque omni. Veruntamen præter voluptatem valent etiam coronæ ad firmitatem corporis, vegetiores trāquilliorésque sensuum nostrorum habitus & motus. Id quod eo opere Plutarchus etiam docuit, rosas & violas adstringere dicens, odoreque suo capitis grauedines pellere. Angulosi vero odorati iunci florem, crocum & baccharim ad placidam somni quietem potos perducere, ob leuem mitemque odoris & halitus sui fluxum, quo in ebriorum corporibus obortæ inęqualitates & asperitates sensim extenuentur & dissipentur, concoquanturque crapulæ, illata veluti in pelagus tranquillitate. Idipsum pariter Plinius docuit, purpureis violis tribuens crapulam & capitis grauedines impositis coronis & olfactu discutere. Hic quondam vsus, ratio, & fructus coronarum fuit: & quæ id possent plantæ aut totæ aut earum partes, στεφανωματικαί, id est, coronariæ, dicebantur. Sunt enim, vt ait Theophrastus, in aliis ad coronas vtiles tantum flores, propterea quod odorati hi tantum sint, vt in violis: in aliis folia, vt in malabathro: in aliis tota materia, vt in serpyllo, campana inula & sisymbrio.

Στέφανος. dicitur tunica ea quæ cornu est specie, paulo supra locum quo cōmittuntur inter se tunicæ vniuersæ. Alii ἶριν locū hunc nominant. Gal. ad finem lib. 14. meth. med.

Στέφανος ἀλεξάνδρου. sic dicitur à quibusdam τὸ δαφνοειδές. pro quo apud Apuleium est στεφάνη ἀλεξάνδρου.

Στηθύνιον. pectusculum. media pars pectoris.

Στηθοειδὴς. γαστρώδης, hoc est, vētrosus. apud Hippocrat. dicitur σμίλη μαχαιρίδος ἢ σμιλίς, hoc est, de eo gladiolo quo chirurgi vtuntur: & specillum siue gladiolum latum significat: siquidem acutum ὀξυβελῆ appellat.

Στῆθος. pectus. Dicitur ab Hippocrate, vt Galenus annotauit, non omne id quod est à priori parte thoracis, sed medium os in quod se inserunt costæ; quod iuniores medici στέρνον appellant. vide στέρνον.

Στῆθος. etiam dixit Hippocrates in pede imam eius plantam, quam anatomici πέδιον nuncupant, vt idem Galenus annotauit: quanquam sunt qui eam pedis partem quæ post eius cauum iuxta digitos attollitur, στῆθος ποδὸς appellent, & similiter in manu στῆθος χειρὸς, eam partem quæ huic proportione respondet.

Στηλοειδὴς. vide στυλοειδής.

Στῆμα. penis. virile membrum, quod & αἰδοῖον & καυλὸς dicitur. Rufus definit στῆμα dici τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ αἰδοίου, hoc est, partem pudendi pendulam & prominentem: eiq; subiectam quæ non propendet, ὑπόστημα & θέναρον appellari.

Στήριγμα. dicitur ab Hippocrate ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον parti ægræ adhibitum firmamentum, quod iniecta quidem fascia fit, sed sine vinculo. Conuenit partibus illis quarum motus necessarius est; à quo cessatio non est in nobis, eoque differt ἀπὸ τοῦ ἐρείσματος, vt annotauit Galenus comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Στητῶδες. contracte pro στεατῶδες, Adiposum, vel Adipe obesum, apud Hippocr. vt annotat Gal. in Lexico.

Στία. calculus, lapillus. vide στίον.

Στίβι. stibium. Est species τοῦ στίμμεως splendidissimi, emicantis, crustosi, nitidi & friabilis, quam alii πλατυόφθαλμον appellarunt. Alii vero στίβι καὶ στίμμι nihil differre putant. Patet tamen ex Dioscoride optimum genus τοῦ στίμμεως στίβι nuncupari; & fœminam esse, & mari eo in genere præferri. Nam cum τὸ στίμμι diuidatur in marem & fœminam, vt alia multa, mas, vt ait Plinius, scabrior, minus ponderosus, minus radians & arenosior est.

Στίγματα. dicuntur notæ quæ in facie aut alia quapiam corporis parte infliguntur, quales (inquit Aetius) videmus in manibus eorum qui militiam exercent.

Στίμμι. stibium. Est lapis metallicus colore nonnihil similis lapidi plumbario, sed magis nitens & candidus. Accedit autem & colore & nitore ad argenti spumam, quamobrem propter similitudinem à Plinio spumæ lapis candentis dicitur. Diuiditur in marem & in fœminam: horridior, inquit Plinius, est mas scabriorque & minus ponderosus, minusque radians & arenosior: fœmina contra nitet, friabilis fissurisque dehiscēs, quod genus Dioscorides manifesto scribit στίβι appellari. Est autem στίμμι tam simile, plumbo, vt si paulo magis concremetur, in plumbum vertatur. Vstum autem antiquitus formabatur in pastillos, quibus quia forte Hippocratis tempore erat quadrata tesserarum figura, ipse στίβι τετράγωνον appellat. Vim habet refrigerandi, siccandi & adstringēdi, quocirca valet ad oculorum collyria. nigro etiam colore tingit, atque iccirco id mulieres ciliis illinunt, qua de causa Grecis γυναικεῖον dictū: quia vero artificiosa hæc tinctura oculos dilatare videtur, iidem πλατυόφθαλμον vocarūt.

Στίον. calculus, lapillus. στίαι enim dicuntur iuxta mare calculi: & inde στιῶδες durum significat. vt refert Galenus in lexico Hippocratis.

Στιφραί. hoc est aridæ & contractæ. Gal. in lexico Hippocratis.

Στοιβή. stœbe. est herba aculeata tum caule tum folio, semine molli, rubido, radice pecoris pabulo gratissima, non alibi quam in aquaticis nascens. Eam à quibusdam vocari phleū Plinius author est. adstringunt folia eius & semen.

Στοιχάς. stœchas. Est herba tenuibus surculis, coma thymi, longiore folio, subamara gustu & aliquantum acris. Hanc hodie officinæ vocant sticados citrinum. nanque frutex ostenditur surculosus, odoratus, ramulis exilibus, folio hyssopi, gustu amaro, semine minuto, capitulis luteosis ex concoloribus flosculis compactis, quare citrinū vocarunt. est autem vere Gallicum. Siquidem nasci iuxta Galliam, in insulis eiusdem nominis, è regione Massiliæ, Dioscorides author est. Obseruarunt autem Arabes alterum stœchados genus caule sesquipedali, pallido, coma tenui, oblonga, spica sterili, quod suo gentili cognomento Arabicum vocauerunt, eiusdem cuius & Gallicum effectus: vtrunq; enim calefacit & siccat, decoctum ciet vrinas & mēses, pectoris leuat dolores, iecinoris & lienis obstructiones reserat, & colicos sedat cruciatus. Attamen Galenus, Dioscorides, Plinius, & Paulus vnius tātum meminerūt, estque verisimile Arabicā stœchadem inter origani genera comprehendi sub onitide.

Στοιχεῖον. elementum. Est corpus simplex ex quo quidque primum constituitur. Simplex quidem significat quod non mole sed diuisione minimum est, & in quod vltima resolutio fit: neque enim partes eius diuersi generis sunt, sed omnes homogeneæ & similares. Refertur autem elemētum ad aliquid, sicut & pars. Habent enim res singulæ sua elementa, præter illa quæ sunt omnium rerum communia. Sunt autem omnium communia, ignis, aer, aqua, terra: singulorum vero, partes simplices ex quibus componūtur, quæ & proxima & sensibilia elementa nuncupantur. Hæ sunt in homine os, cartilago, ligamentum, tendo, caro, cutis, membrana, vena, neruus, arteria, & reliqua eiusmodi quorum partes vniuersæ eandem inuicem retinent formam. Quod si quis hæc

quoque ex aliis quibusdam elementis fieri dicat & constare, sanguine, pituita, bile flaua & atra, is non intelligit quo differat principium ab elemento. Siquidem elementum totum ipsum componit, inque toto manet, & post totius compositi resolutionem per se subsistit; idemque genus necessario habet cum toto: qualitas enim qualitatis, & corporis corporis elementum est. verum hæc nõ insunt principio, aut si insunt, non necessario insunt. Itaque humores quatuor quemadmodum & semen sanguisque maternus, generationis quidem simplicium partium principia dici possunt, non autem compositionis, quod nec ea constituant, nec in iis præterea seruentur. Neque enim in ossibus & ligamentis species ipsa humorum remanet, neque in eos ipsa resolui videntur. Sed & ipsi ex cibis & potibus pariter generantur, qui rursus quatuor elementis constant.

Σπολίδες. rugæ quæ in cute fronti prætensa cõsistunt, quam περιμετωπίδιον vocant. facta inde metaphora est ad sedem, in qua σπολίδες vocantur rugæ & plicæ, quas etiam ῥυτίδας nominant, & quæ plus æquo intumescentes in condylomata transeunt.

Σπολιδῶδες. rugosum apud Hippocratem, vt interpretatur Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. inde δακτύλιος σπολιδώδης, μέτωπον σπολιδῶδες, & σπολιδῶδες ἕλκος.

Στόμα. os. Duobus modis dicitur. primo quantum diducta labra patent: secundo & proprie totum id spatium quod diductis labris ad imas vsque fauces interiacet, in quo dentes, palatum, lingua, gurgulio, & tõsillæ duæ continentur. Hæ enim oris partes nuncupantur, quarum omnium vna tunica continua est, etiam naribus communis. Est autẽ os homini inter animantia paruum, ad portionem scilicet vnguium & dentium. Pars est ad maximos vsus comparata. via est nutrimenti maxima, communis & publica ad ventriculum, primumque alimenti principium. Vt enim elixatio & assatio ori præparant alimentũ, sic os ventriculo. Nam & in ore aliquã fieri incipit ciborũ cõcoctio, mutans quidem alimentum in alteram speciem manifeste, non tamen ad perfectionẽ transformans: id quod satis longa oratione Galenus libr. 3. de facult. natural. persequitur. Est & os spiritus & respirationis principiũ, aerem intra se admittens, qui inde partim ad cerebrum, partim per pulmones in cor proficiscitur. Verum potissimum vocis organum est. deseruit autem vel maxime expurgando cerebro, mucum ab eo suscipiẽs, sed non minus ventriculo & thoraci & his annexis partibus, per eandem nimirũ viam expellens, per quam etiam attraxit. Vicissim aperitur & clauditur: clauditur quidem à musculis temporalibus: hi enim tensi sursum maxillam inferiorem trahunt, itaque os claudunt: aperitur vero ab aliis duobus musculis, qui ab apophysibus βελονοειδέσι profecti in partes maxillæ inferiores inseruntur, vt docet Gal. de vsu part. corp. hum. lib. 11. cap. 4.

Στομφάζων. dictio hæc scripta est ab Hippocrate lib. 2. de morbis popularibus, authore Dioscoride. qui significare dicit loquentis furiose. Alii vero στομφάζον scribũt, & nomen proprium intelligunt. Author Galenus in lexico Hippocratis.

Στοματικὰ φάρμακα. dicuntur proprie medicamenta quæ ad vuas, tonsillas & omnes quæ in ore fiunt derepente inflammationes conueniunt, vt scribit Galen. libr. 6. τῶν κτ̄ τόπους. Generaliter vero dici possunt quæcunque gargarizata, illita, aut alio quouis modo admota medentur oris affectibus. Nam & citra inflammationem vlcera admodum humida stomaticis medicamentis curantur. id quod notum esse potest ex Galeno libro 5. meth. med. vbi scribit ad hunc modum: Vlcerum quæ in ore accidunt, quæcunque admodum sunt humida, ea medicamentis egent quæ vehementer siccẽt, veluti diphryge, tum ipso per se, tum ex melle & vino & mulso: præterea & quæ iris & quæ anthera, hisque vel siccis, vel ex melle, vel mulso, vel vino. vtile vero ad talia est & Musæ medicamen: præterea rhois succus & omphacium aliaque quæcunque strenue siccant. At quæ simpliciora oris vlcera sunt, hæc sanare cõmode possunt etiam medicamenta quę modice siccant, veluti hæc ipsa quæ propterea quod in assiduo sunt vsu, stomatica Græcè sunt dicta. Ea sunt quod ex moris conficitur & quod ex rubi fructu, & quod ex succo corticis iuglandium viridis, atque etiam his magis quod ex musto & cupressi sphærulis componitur. Quæ vero in ore admodum humida vlcera sunt proxime ossa, vnde carie tentari ossa periclitentur, hæc propter ossium naturam quæ sicca est, vehementissimis medicamentis indigent. Itaque ego iam comprehensos pastillos semper læuigo, ac siccum ipsum medicamentum superimpono. hæc Galenus. vide & Paulum Æginetam de stomaticis medicamẽtis eorumque differentiis lib. 7. cap. 14.

Στομαχικοί. qui stomacho laborant. De huius nominis significatione Galenus scripsit hũc in modum lib. 8. τῶν κτ̄ τόπους, disputans contra Andromachum, qui stomachicas confectiones sine discrimine scripserat prodesse stomachicis: Plærique (inquit) vulgo homines eos qui appetentiam perdiderunt, ita vocant, & quibus post acceptũ cibum ventris os grauatur atque opprimitur, & quandam ægre tolerabilem anxietatem habet: Appellant eodem modo etiam illos quibus nausea contingit, & maxime si ad vomitum impellat, & adhuc magis si cibi corrumpantur, quandoque acidi, quandoque nidorosi facti, quandoque etiam aliam vitiatam qualitatem adepti. Et præ his omnibus adhuc magis illos stomachicos nominant, quibus ructus eiusmodi cum molestia quadam & anxietate ac subuersione contin-

gunt, sæpe cum nondum cibum acceperũt. Quinetiam si per plurimum tempus cibi in ore ventris morentur, grauantes & vix descendentes, hos itidem stomachicos appellant. Alios item appetitum caninum appellatum habentes, vt & plurima edant, & maxime grauati paulo post reuomant, similiter vocant. Alios rursus qui fortiter exoluuntur, vbi diutius inediam pertulerint, & si non citius cibum accipiant, in ore ventris morsus percipiunt, eodem modo stomachicos vocant. Hæc Galenus. Paulus autem Ægineta scripsit στομαχικοὺς proprie dictos fuisse à veteribus qui cibum non continerent, eosdemque esse cum iis qui κοιλιακοὶ vocantur. Non est dubium stomachicos à stomacho appellatos esse, qui aliquo eo in loco oborto affectu laborent, velut etiam hepaticos ab hepate, & colicos à colo, & nephriticos à renibus, & splenicos à splene affectos.

Στόμαχος. stomachus. os ventriculi. Est meatus superior ventriculi, per quem cibi in ipsum intromittuntur. Habet enim vẽtriculus ora duo, vnum inferius πυλωρὸν dictum, alterum hoc ipsum superius, inferno longe amplius, quod ita expediat, vt cibos duriores & nondum intritos deuorare possit. Est autẽ maximo sensu præditũ & longe acutiore quam reliquæ vllæ partes, propter duorum neruorum magnitudinem qui à sexta cerebri coniugatione in ipsum inferuntur: per eos & alimenti penuriam & rosionem sentit, ventriculique affectus cerebro, & contra ventriculo cerebri communicantur. Ad ipsum proprie pertinet appetentia. quam vt bene habens secundum naturam excitat, sic male affectum inappetentiam & vitiosum appetitum inducit. Est & illi consensus cum corde maximus, adeo vt syncopas inuehat (quas propterea στομαχικὰς appellant) & id veteres communi nomine καρδίαν nuncuparint, & morbum eius καρδιωγμὸν καὶ καρδιαλγίαν. Situm est sub cartilagine ξιφοειδεῖ, quam ob id natura videtur comparasse vt ipsius esset propugnaculum. Cicero libr. 2. de nat. deor. existimauit τὸν στόμαχον eundem esse cum τῷ οἰσοφάγῳ: similiter & Celsus libr. 4. cap. 1. quibus tamen, quanquam grauibus authoribus, hac in re non tam liber assentiri quam vni Galeno, qui cũ sexcentis locis aliis, tum libr. 8. τῶν κατὰ τόπους expresse docet veteres os ventriculi duobus nominibus appellasse, στόμαχον καὶ καρδίαν, etiamsi frequentius ipsum καρδίαν dixerint.

Στόμβον. grauisonum, grauiter sonans: vt author est Galenus in lexico Hippocratis.

Στομοῦν. aperire. Consueta magis significatione est scalpro diuidere, idque proprie in abscessibus dicitur. Verum eo vocabulo generalius vtitur Hippocrates lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, accipiens στομοῦν ἀντὶ τοῦ ἀναστομοῦν, hoc est recludere atque adaperire, quamcunque partem, siue hæmorrhoidas, siue narium aut vteri venas, siue fistulas etiam veteres quidem & longo tempore assuetas, sed aliqua de causa obstructas, siue etiã aurium meatus sordibus refertos & obturatos, adhibito aliquo ἀναστομωτικῷ, hoc est, aperiente medicamento. Annotat Gal. comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Στόμωμα. est ferrum sæpius igne liquefactum & purgatius redditum. Id chalybs alio nomine dicitur. Galli aciem appellant. Videtur & æris speciem Celsus existimasse lib. 6. in collyrio Cleonis: Squamæ æris (inquit) quod στόμωμα appellant. vide σίδηρος.

Στραβισμός. est conuulsio musculorum oculi qui bulbum mouent, vt annotauit Paulus libr. 3. cap. 22. vt autem Finitionum medicarum author, est oculi musculorum non omnium sed aliquorum resolutio, ob quam causam vel sursum vel deorsum vel in latera ruunt oculi. Idem tamen author paulo ante enumerauit στραβισμὸν inter oculi exulcerationes. quod quomodo intelligendum sit non video.

Στραγγαλίδες. globuli & concretiones lactis in mammis, quales mulieribus potissimum accidunt post partum, si lactis prouentus nulla parte decedat.

Στραγγουρία. est vrinæ stillicidium: vel, est deprauata vrinę excretio cum stillicidio. Symptoma est excretionis in vesica deprauatæ. Neque enim pro consuetudine vrina redditur, sed paulatim & guttatim distillat, assiduaque est ad meiendum proritatio. In causa est vesicę imbecillitas ex intemperie quadam contracta, aut vlcus: vel lotii acrimonia, aut pus cum vrina mistum, ab abscessu renum aut iecinoris rupto proficiscens. Sed cum neque inflammatio, neque calculus, nec aliud quicquam infestat, si vrina acris est, totus habitus aut reliqua signa bilem ostendunt, ex hac vel δυσουρία vel στραγγουρία cõtrahitur, vt docet Paulus lib. 3. cap. 45.

Στρατιώτης. herba est in aquis nascens, iisdemque supernatans: semperuiuo similis nisi maiora haberet folia. sine radice viuit, vnde & nomen habet. humectat & refrigerat. Est & alia herba eiusdem nominis, dicta στρατιώτης χιλιόφυλλος: exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgens: foliis auium pennas imitantibus, breui admodum dissectoque foliorum exortu. folia syluestre cuminum simulant, præsertim breuitate, atque scabritia, breuiora paulo. densiore vmbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modum anethi: flores paruos, & candidos. Nascitur in asperis agris præcipue circa semitas. Stratiotes aquaticus quidem humida & frigida facultate est: terrestris vero nonnihil habet adstrictionis.

Στρατιωτικὴ. dicitur à quibusdam ἡ ἀχίλλειος herba, vt habetur apud Dioscor.

Στρατιωτικὸν ἡ

Στρατιώτου κολλύριον. est collyrii nomen vtilis aduersus duram & aridam lippitudinem. Acre est & lacrymas prouocat, vt habetur apud Paulum

Paulum libr. 3. cap. 22. Eius mentionem fecit Scribonius Largus.

Στρεβλὸς. vocatur ὁ στραβὸς, hoc est, strabo, cui oculi sunt distorti seu peruersi: vt Gal. explicauit in lexico.

Στρέφει. hoc est dolorem intestinorũ præbet, vt exponit Gal.

Στρέφεται. tanquam inhabitat. in lib. de aere, locis & aquis.

Στρόβιλος. interdum pinum, interdum nucem pineam, siue nucleum significat. dicitur & à quibusdam ὁ σκόλυμος, sicut habetur apud Dioscoridem. nomen est vsurpatum à recétioribus medicis. κόκκαλος enim dictus fuit Hippocrati, & ab antiquis Græcis κῶνος, vt refert Gal. εἰς τὸ περὶ διαίτης.

Στρόβος. dicitur à quibusdam ladanum Arabicum apud Nabathæos nascens.

Στρούθειον μῆλον. species est cotonei mali, magni quidem, vt ait Dioscorides, sed minus vtilis quam reliqua cotoneorum genera.

Στρούθιον. radicula, vulgo herba fullonum, officinis saponaria: cuius radicis præcipuus vsus est. Acris est, calfacit & siccat quarto ordine, abstergit, irritat mouetque sternutationes.

Στροφεῖς. sic à quibusdam dicti sunt οἱ σπόνδυλοι, hoc est colli vertebræ. causa in promptu est ab inuersione sic vocatas esse. Dictæ sunt & στρόφιγγες eadem de causa.

Στρύγις. frugis nomen Hippocrati, leuior tritico & ventrem magis soluens: vt ipse testatur. verum quid sit, non certo constat.

Στρυβλὴν. στρεπτὸν τι, apud Hippocratẽ de hæmorrhoidib. & fistulis, teste Galeno, vetus liber exponit στρεπτὰ ἐλατήρ· quo nomine significari videtur panis aut placenta tortilis.

Στρυμόδορον. Agnoscit hanc scripturã Dioscorides apud Hippocratem. Atque hoc non vt proprium nomen exponit, sed furiose affectum circa rem venereã significari ait. dicta enim esse apud Hippocratem & alia eodem modo epitheta, vt μυοχάνη, σαρέπους, χειπαλώπηξ, & ab Erasistrato similiter ῥινοκόλουρος. idẽ vero etiam σώμδορον apud Hippocratem legi posse defendit. Galen. in lexico Hippocratico.

Στρυφνὸν. acerbum. Est corpus vehementer adstringens facultate frigidum atq; terreum. vt galla immatura, thus, hypocisthis, balaustium. vehementer adstringens dico, quod cum adstringens, Græci στύφον vocant, genus sit acerbi & austeri commune, eo tantum inter se differunt, quod acerbum multo vehementius adstringat quam austerũ. Quod autem quicquid huiusmodi est, frigidum sit, perspicuum esse potest, quoniam tale gustantibus lingua contrahitur, densatur, siccatur, exasperatur. Hæc enim non nisi frigido effici possunt. terreum vero idem siccumque esse ex eo apparet, quia tarde admodũ in corpus permeat: humiditas enim facile intro subit, eaque frigiditati coniuncta non acerbum quidem, sed acidum potius efficit. Acerbi sunt, vt ait Theophrastus, omnes prope arborũ fructus ortus sui principio, qui postea quam humore impleri cœperint, decedit quidem acerbitas, accedit autem aciditas. Cęterum acerba tribus modis exolui posse declarat Galenus, incalescentia, humescentia aut vtrumque perpessa. Si incalescunt duntaxat, solam acquirent dulcedinem, vt robusteæ glandes & castaneæ: sin tantum humor iis accesserit, austera fiēt minusq; adstringent, si modo humor is fuerit aqueus & crassarum partium. si namque aereus fuerit, acida euadent. Quod si pariter & humor & calor accesserint, ex aqueo quidẽ humore dulcedo, ex aereo vero pinguedo comparabitur. Quia autem acerba sicca sunt, & durities siccitate inducitur, factum est vt στρυφνὸν ἀντὶ τοῦ σκληροῦ aliquando vsurpetur, vt ab Hippocrate lib. de salubri diæta, quemadmodum in comment. Galenus explicauit.

Στρύχνος siue στρύχνον. solanum. planta est multorum generum. Hortense quidem solanũ est frutex exilis, pusillus, multis concauus alis, folio nigro, maiore quam ocimi & latiore, fructu rotundo, viridi qui maturus nigricat aut fuluescit. Adstringit & refrigerat secundo ordine. vulgus morellam, officinæ solatrum appellant. Aliud est solanum quod halicacabon & physalida, hoc est vesicariam, vocant, foliis antedicto latioribus, cuius caules postquam adoleuerunt proni terram spectant, folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, vesiculis simili, rotundo, læui: officinæ alquequengi, rustici coqueretum vocant. vim habet & vsum hortensis. Aliud ab iis est τὸ μανικὸν, folio erucæ, paulo maiore, caules à radice decem aut duodecim emittens, vlnam altos. caput in cacumine oliuæ figura fert racemum rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis constantem. Est præterea aliud quod ὑπνωτικὸν dicitur, multis ramis fruticosum, fractu contumacibus, pinguium foliorum cotoneæque mali similium plenis, flore grandi, rubro, fructu in folliculis crocato, radice longa, subrubra. Refrigerat ordine tertio.

Στρύχνον. vt Plinius scribit, aliqui cacabulum appellant, alii cacabum, vt Dioscor. & Apuleius tradunt.

Στυλίσκος. vide πριαπίσκος.

Στυλοειδὴς. dicitur processus ossis petrosi ab inferiori eius sede exoriens, solidus, tenuis & oblongus instar styli, graphii vel acus, vnde Galenus γραφιοειδῆ & βελονοειδῆ se appellare scribit lib. de ossibus. Is quia tenuis est & valde prominet, leui de causa abrumpitur, ideoque raro in caluariis è terra effossis reperitur.

Dicitur vero & hoc nomine apophysis, hoc est, processus cubiti, qui in eo, vt inquit Galenus, ἐκ τοῦ ἀσθενεστέρου innascitur. Ille carpo per diarthrosim inarticulatur, eiusque opus est motus carpi obliquos dirigere & firmare tum ligamentis, tum etiam occursu

ossis carpi ipsum parua cauitate excipientis. Alioqui lubrica & errabunda & parum firma fieret hæc motio, si soli radii cauitati, quanquam scaphoidi, committeretur. Dicitur autem interdum στυλοειδὴς per υ, quod columnam repræsentet.

Στύμματα. dicebantur veteribus vnguenta solidiora & corpus habentia. Ea autem odorata erāt, cuiusmodi sunt costus, nardus, amaracus, amomum, mentha. differebant ἀπὸ τῶν ἡδυσμάτων, quod liquida essent, nec vt στύμματα solida. Ea autem ponebantur in medicamentis odoris gratia, vel vt confecta diutius seruarētur, sicut scribit Gal. lib. 2. de comp. med. secundum genera.

Στυπτηρία. alumen. Est succus concretus ex aqua & terra aluminiosa, siue à natura talis sit, siue artificio paratus. Est autem omne alumen aut liquidum aut concretum. Liquidi duæ sunt differentiæ. vnum limpidum est, lacteum, æquale & semper succo madens, sine lapidibus atque quendam veluti ignem expirans. Id quia vilis precii est & vbique reperiri potest, vt ait Gal. libr. 6. τῶν κατὰ τόπους φοινικὸς appellatur. Alterum impurum, pallidum, scabrum, quod quia sordibus inquinatum est & peruersum, πυρίφορος dicitur. At vero concretum, figuris varium est. Nam aut scissum est, quod ex eo σχιστὸν vocant. est autem id cuiusque glebosi & natiui veluti flos. Cuius etiam duo modi sunt. nam vel glebarum aut asserum instar compactum est, vel sigillatim in capillamenta quædam canescentia finditur, quod inde τριχῖτις, quasi capillare, nominatur: vel est rotundum, & στρογγύλη appellatur. Id autem triplex est: vel enim bullarum modo intumuit, vel foraminum fistulis quandam spongiæ gerit speciem, vel est solidum, aut tali simile est, quod ἀστραγαλωτὴ vocatur, aut lateris, quod πλινθῖτις, aut ex crustis constat, quod πλακῖτις. At ex glebis natiuis qualescunque fuerint, hodie in metæ figuram formāt, id quod saccharinum nominatur. Nec vero sola figura aluminum genera distinxit, natura, sed etiam coloribus. Nam vel candidum est, quale est præstantissimum quodque, vel in candido cinereum, siue parū fuscum, quod nigrum vocarunt, vel in candido rubrum, vel pallidum, vt interdum rotundum atque etiam capillare. Distinguuntur quoque vsu & facultate. Siquidem veteres vsos esse scissili, rotundo & liquido Dioscorides prodidit, & scissile longe præstare cæteris. Cæterum τῆς στυπτηρίας nomen ab adstrictione deductum est, quæ est omni alumini vehemētissima. est autem & omne crassarum partium, sed tenuius τὸ σχιστὸν, ab hoc στρογγύλον & ἀστραγαλωτόν. Admodum autem crassum est tum liquidum tum πλακῖτις & πλινθῖτις στυπτηρία appellatum. Siccat autem tertio ordine, nec tamen adurit. Porro vrendi aluminis modum Aetius libro 9. explicauit, alumen in ollulam nouam coniectum carbonibus imponens, & vbi diffusum atque liquefactum fuerit, tolli iubens, atque vbi refrixerit, conteri. Sed quam nos simpliciter στυπτηρίαν vocamus, dictam fuisse ab Hippocrate στυπτηρίην χαλκῖτιδα, author est Gal. in lexico Hippocratis.

Στυπτηρίη ἡ

Στύφον. adstringens. Id dicitur quod terreum est & compagis quidem suæ mole, crassarū partium, frigidum autem qualitate. Est autem adstringens duplex, sicut & calfaciens. Vt enim hoc partim simplex & summum est, velut ignis, partim per exuperantiam caloris, vt vinum, crocus, piper: ita illud vel summum est, vt exempli causa, alumen, melanteria, galla & rhus: vel modicæ cuiusdam adstrictionis particeps, velut pyrum, malū, rosa. Est autem adstringens genus commune austeri & acerbi. Vtrumq; enim eorum adstringit, hoc magis, illud minus. Omnia autem adstrigentia contrahunt ac densant meatus, siccant, reprimunt: adhæc vinciunt ac continent partium sibi inuicem cohærentium substantiam, & vehementer refrigerant. Id quod de puris adstringentibus intelligi debet, quoniam plæraque ex dissimilibus particulis composita non adstringunt modo, sed & acria sunt aut pinguia aut dulcia aut amara aut salsa aut acida.

Στύψις. adstrictio. qualitas est gustabilis, quæ à frigido vincente perficitur in crassa & terrena substantia. Itaque propria facultate contrahit & densat meatus, refrigerat & repercutit: per accidens autem calorem excitat & auget, conducitq; ad concoctionem.

Σύγκαυσις. inustio. symptoma est ventris, cum propter acrem eorum quæ ingesta sunt caliditatem subeunt acres & inæquales deiectiones, atque etiam febres. Has quidem deiectiones Hippocrates lib. περὶ διαίτης ὀξέων à colliquatione fieri dixit. Galenus tamen cōment. 4. in eundem librū, magis ob σύγκαυσιν quam σύντηξιν fieri, nec satis proprie Hippocratem loquutum annotauit.

Συγκομιστὸς ἄρτος. panis est quē alio nomine Galenus αὐτόπυρον appellari scribit, quod ex omnibus farinæ suæ partibus citra vllam detractionem constet, mediumque esse inter furfuraceum & similagineū. Quod si verum est, male illi sentiunt qui συγκομιστὸν furfuraceum panem interpretantur, & alio nomine πιτυρίαν dici volunt. Dictus est autem συγκομιστὸς quasi confusaneus, quoniam castratus non sit, sed omnia simul tulerit, furfures, vriculos & similam. Eum Hippocrates libro περὶ διαίτης ὀξέων opponit τῷ καθαρῷ. ex quo intelligi potest eum panem purum non esse, vt Galenus comment. 2. annotauit. Quia autem ἐν τῷ συγκομιστῷ ἄρτῳ omnes simul farinæ colliguntur, & non secernuntur, factum est vt apud Hippocratem συγκομιστοὶ appellentur sordidi homines, vt refert Galenus in lexico Hippocratico.

Συγκοπή. syncope. Est præceps virium omnium lapsus. Sic quidem Galenus ante se à veteribus medicis definitā esse prodidit. Ergo cū essentia

essentia virium quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorum corporum temperamento consistat palam est nihil horum per syncopen manere integrum, sed cuncta collabi & dissipari, cum spiritu quidem calorem natiuum, ita cum eo mistum atque confusum, vt nunquam ab inuicem separari possint: cum solidorum autem corporum temperamẽto, tum eum ipsum calorem singulis à natura partibus insitum, tum humidum illud primigeniũ & radicale, quo vno veluti glutino quodam robur earum continetur. Neque enim seruari eorum temperamẽtum potest nisi eo calore atque humido incolumi. Quæ causa est cur virium hic lapsus, de quo nunc agimus, qui quidem solidorum corporum substantiæ digerendæ succedit, in longissimis morbis subinde incidat, animante ex frequenti atrophia, id est nutriendi defectu, extenuato, præterea in iis febribus acutis quæ corpus liquant. Itaque lapsum hunc virium protinus atque accidit, duo præcipua symptomata cõsequuntur, exoluto quidem calore, frigiditas totius corporis: digesta vero solidorum corporum substantia, sudor quem medici συγκοπτικὸν & & διαφορητικὸν appellant. Hæc duo sunt παθογνωμονικὰ τῆς συγκοπῆς symptomata, quæ alia etiam cuiusque facultatis propria, pulsus defectio, & sensus motusque priuatio, consequuntur. Ea cum pluribus de causis excitari possit, sicut à Galeno scriptum est lib. 12. meth. med. & lib. priore ad Glauconem: omnes tamen in duo genera reducuntur, vnum quidem earum quæ spiritus vel alterant, vt vitiosi succi, ambientis aeris malitia, & venenatæ facultates, vel corrumpunt atque dissipant, cuiusmodi sunt tum affectus animi vehementes, timor gaudium, voluptas, tristitia, anxietas, ira, cura, tum ingens dolor, tũ plures motus, cuius generis & vigiliæ sunt, tum immodica eorum tenuitas, & continentium eos corporum raritudo, tum vero ante omnia ipse respiratus prohibitus & nutrimenti defectus. Alterum genus causarum est quæ solidorum ipsorum corporum temperamentum vitiant, aut eorum substantiam digerunt, ad quod reducuntur quæcunque trium principiorũ, mox vero reliquarum partium quæ in consortiũ affectus, principia secum ex facili trahunt, temperamentum substantiamque labefactant. Est enim tantus trium principiorum inter se consensus, vt protinus noxas suas inuicem communicent, ipsumque ventriculi os præter reliquas propter exquisitum sensum, si grauiter offendatur, syncopas, quas ab eo στομαχικὰς appellant, accersit. Sunt quidem hæ syncopes causæ, sed magnæ prorsus & vehementes, adeo vt ab iis ægri non modo λειποθυμῆσαι, hoc est, animo linqui, sed totis viribus resolui possint, & proximi periculo esse, scilicet alias spiritu ipso deperdito, alias alterato, aliquando maxima ex parte digesto, nõ raro hæc vtraque perpesso. Causæ namque eędem minores iam nõ syncopen, sed animi defectum, λειποψυχίαν à medicis dictum, inducẽt, magnitudine sola à syncope differentem. Neque enim tãta est per lipopsychias animi exolutio, quãta per syncopas, in quibus nulla omnino vis quæ vel in spiritibus vel in solidis partibus posita sit, integra manet, cum per lipopsychias, etiamsi aliqua ex parte exoluãtur spiritus, solidorum tamen corporũ quæ multo minus quã spiritus, iniuriis sunt opportuna, substantia non digeritur, sed incolumis persistit. Argumento sudor est, in lipopsychia quidem nullus, sed in syncope perpetuus, & pro causarum magnitudine paucus vel multus. Hic enim veluti terminus quidam lipopsychias à syncopis diuidit, sic vt quæ virium dissolutiones intra sudorem constiterint, lipopsychiæ, siue lipothymiæ, siue exolutiones (vnũ enim hæc tria significant) dicantur: quæ vero eum prætergressæ fuerint, & ad sudorẽ vsque peruenerint, syncopæ, quarum etiam pro sudoris modo magnum sit discrimen. Siquidem nemini dubium esse potest plus in iis multo esse periculi quibus plurimus sudor accessit, quam quibus exiguus, quod maior virium lapsus ita contingat. Sed quãtuscunque sit, omnem ὀξέως καὶ ἀθρόως, hoc est, repente & vniuersim, fieri debere, ratio τῆς συγκοπῆς exigit. Cum enim ea nulli morbo acumine & pericula concedat, lapsum illum virium cõfertim & semel & magnum etiam fieri necesse est.

Συγκρῖναι. miscere. verbum Methodicorum proprium, ex quo συγκρίματα appellabant animantium corpora, quasi ex indiuiduorum corpusculorum mistura constarent, & meatuum miscellanea, cui medicandæ, si quando confusa esset, μετασυγκριτικὰ φάρμακα ab iis dicta adhibebant, quæ & μεταποροποιητικὰ vocabant.

Σύγκρισις. sic dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, hoc est cucumis anguinus, sicut habetur apud Dioscor.

Συγχόνδρωσις. est ossium siccorum durorumque σύμφυσις per cartilaginem. Sic pubis ossa cartilaginis interuentu nectuntur, & ossa medii pectoris primis annis. ætatis namq; progressu ea per quam vniuntur cartilago ossis in modum indurescit. Similiter & ossium appendices in pueritia cum suis ossibus connascuntur glutinosarum cartilaginum beneficio.

Συγχρίσματα. inunctiones. medicamenta sunt τοῖς ἀκόποις & facultate & specie similia, nisi quod liquidiorẽ quodãmodo substantiã sortita sunt, vt habetur apud Paulũ libr. 7. c. 19.

Σύγχυσις. vitium oculi confusis secum eius humoribus, id quod accidit vt plurimum ex vehementi plaga, interdum vero & ex vueæ tunicæ inflammatione ruptis eius vasis, effusoque humore. Inde pupilla discolor & turbida euadit, & principio quidem maior cernitur, tandem vero cõtabescit minorque seipsa apparet.

Σῦκα. dicuntur apud Hippocratem tumores carnosi in partibus palpebrarũ facti, vt author est Gal. in lexico Hippocr.

Συκάμινος. duo significat, morum & sycomorũ. Galenus libro 5. τῶν κατὰ τόπους cap. 19. agens de gingiuarum curatione, adhibet lac mori, his verbis: ἢ συκαμίνου, τουτέστι μορέας, γάλα εἰς οἶνον ἐγχέας, &c. appellans lac succum siue lacrymã quæ ex radice arboris mori circumfossa & incisa colligitur, sicut Dioscorides lib. 1. testatur. Quam tamen Celsus videtur ignorasse, scribens lib. 3. cap. 18. mori nullam lacrymam esse. Dioscorides autem aperte testatur συκόμορον ab aliquibus συκάμινον vocari, frequentius tamen morum significat vel mori pomum. Significant autem συκάμινα proprie τὰ μόρα. quarum arbor συκαμινέα cognominatur.

Συκῆ. dicitur à quibusdam ἡ χαμαισύκη, vt habetur apud Dioscoridem. Hippocr. verò in 1. de morb. muliebr. συκῆς pari significatione qua συκαμίνου posuit: quod alibi interpretans μορέην dixit. author Gal. in lexico Hippocratis. vbi verba Hippocratis hæc adducit, πυρίη συκῆς ἀπὸ ῥίζης. id est, fomentum à radice mori. vt συκῆ sit hoc loco ἡ συκάμινος siue μορέα morus: quum alibi sic vocetur ficus.

Συκύα. perperam sæpe occurrit pro σικύα, hoc est instrumentum ventrosum, quod corporibus affixum vel spiritu vel leui scarificatu sanguinem elicit. Latine cucurbitulam & cucurbitam vocant.

Συκιον. Galenus in lexico Hippocratis exponit τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα, hoc est, decoctum ficuũ arefactarum seu caricarũ. manuscriptus codex habet σύκειον: quod magis probo.

Συκίτης οἶνος. Vinum quod è caricis ficubus fiebat. sicut docet Dioscorides lib. 5.

Συκόμορος. ficus Ægyptia. Est arbor magna, fico similis, vt ait Dioscorides, vel vt Theophrastus, moro nostrati cum folio tum magnitudine, frondosa, multo lacte abundans: pomum ter aut quater anno fert non ramis, vt ficus, sed ipso caudice, caprifico non dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus, quod non maturescit nisi vngue vel ferro scalpatur: sycomoron vocant, eodem cum sua arbore nomine. Appellationis autem ratio diuersa traditur. Dioscorides namque sycomoron vocari prodit, quasi fatuam ficum, propter inefficacẽ & fatuum gustum. Quod Galeno non placuit, qui ita sentientes deridet, libr. 2. de aliment. scribit autem se plantam ipsam cum suo fructu Alexandriæ vidisse, & fructum quidem cõsimilem visum ficui paruæ albæ, eumque in medio merorum ac ficuum locari posse, atque ex vtriusque similitudine nomen illi fuisse inditum. Dicitur & συκομορέα.

Σῦκον ὃ

Σύκωσις. marisca, ficus, siue ficatio. Est tumor à fici similitudine sic dictus. Oribasius ad Eustathium, ficos, inquit, appellant germina vlcerosa, rotunda, subdura, rubicunda, atque etiam dolorifica. Celsus libro 6. cap. 3. duo tantum eius genera facit, quorum alterum vlcus esse dicit durũ, callosum & rotundum, ex quo exiguum quiddam & glutinosum exit in barba maxime exoriens, alterum vero humidum & inæquale, ex quo quod exit, plus est & mali odoris, præcipue in capillo proueniens. In vtroque autem & fici similitudinem esse & carnem excrescere, & id quidem generale esse. Quod in capite nascitur, tineæ, quæ achoris nomine comprehenditur, speciem esse Arabes scripto prodiderunt, & esse rotundam & duram, in cuius superficie rubor sit, intus autẽ quiddam granis ficuum simile. Quod in mento erũpit, ab humore fit, inquit Galenus, non solum crasso, sed participe etiam serosæ & tenuis humiditatis, ob quam etiam facile exulceratur. eoque differt ἀπὸ τοῦ ἰόνθου. Nascitur vero & in ano, sola magnitudine, inquit Aetius, à thymo differens. Thymus enim eminentia est tuberculosa, aspera, subrubra, oblonga, sed parua, ficus autem illa ipsa est si magnitudine excedit. Latini mariscam appellant, quam aliqui dicunt esse ficũ præ pinguedine hiantem, semenque ostentantem. De hoc morbo intelligẽdum est quod scribit Martialis:

Cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ.

Gignũtur vel ex præpostera Venere, vel immodica equitatione, vel eius partis attritione aliam ob causam facta. Est & σύκωσις oculi vitium, quod Paulus dicit esse medium inter τράχωμα & τύλωσιν. Esse enim τράχωμα asperitatem palpebræ interna parte: sed maiorẽ quidem vt veluti incisuras habeat, σύκωσιν vocari, vetustiorem vero & quæ iam occalluerit, τύλωσιν. Morbus hic oculi altiores, inquit Aetius, habet eminentias & velut incisas, nec alteri rei quam ficui hianti melius comparari potest.

Συκωτὸν ἧπαρ. ficatum iecur. sic dicitur ficuum esu præparatum, vt scribit Oribasius. Sic fit omnium præstãtissimum, non modo ad voluptatem sed etiã ad alia omnia, si mactandi animalis iecur multarum siccarum ficuum esu præparetur. quam rem in suibus maxime faciunt, quod suilla viscera sunt aliorum visceribus, multo suauiora.

Συλλοχίας. congregationes, collectiones translatio facta est ab iis qui in exercitu cõgregãtur in cohortes, vt exponit Galen. in lexico Hippocratis. λόχος enim cohors dicitur.

Συμβεβηκός. accidẽs. Quid sit apud philosophos, notum esse potest ex Isagoge Porphyrii. Nec vero aliter τὸ συμβεβηκὸς nomen vsurpant medici. Distinguunt modo ἀπὸ τοῦ συμπτώματος, vt habetur apud Galenum libro 1. meth. med. Quæ enim, inquit, constitutionem vnde actio nascitur necessario sequuntur, sanis quidem nobis συμβεβηκότα, id est, accidentia; ægrotantibus συμπτώματα nuncupantur. Idem autem sequenti libro tres accidentium differentias constituit. Sunt enim vel vt affectus, vel vt actiões, vel vt passiones, quorum etiam hæc exẽpla ponit, in-

ambulare

ambulare, vri cædive, album aut nigrum esse. Vsurpatur etiam τὸ συμβεβηκὸς ad hûc modum, vt ab eo quod τὸ προηγούμενον & καθ' αὐτὸ, hoc est primum & per se, fit, distinguatur, idemque sit ex accidenti fieri quod secundo loco, sicut declarat Gal. lib. de differentiis sympt. exemplo calculorum motorum.

Συμπάθεια. consensus mutuus. societas. Est duorum naturalis quædam coniunctio & cōcordia. Eam similitudo vel generis vel naturæ, vel temperamenti, vel morum, vel rerum aliarum conciliat. In plurimis vero caussa ignoratur, eamque philosophi & medici etiam sapientissimi ad substantiæ totius familiaritatem atque occultam quandam vim & proprietatē retulerunt, quam si quis sit qui se nosse profiteatur, nō caret arrogantiæ impudentiæque nota. Huiusmodi sympathiæ exempla permulta à philosophis referuntur, vt magnetis cum ferro, purgantium medicamentorum cum humoribus, elephanti cum homine, hominis cum plærisque animalibus, herbis & fructibus quibus salubriter vescitur. Huic sympathiæ contraria est antipathia, quæ non est aliud quam cœca rerum inter se discordia. Paulo aliter τῆς συμπαθείας nomen medici vsurpant, cum eam distinguunt ἀπὸ τῆς ἰδιοπαθείας. Tunc enim significant partis alicuius affectionem non proprie quidem & primario, vel per se laborātis, sed per societatē & consensum alterius. Id autem duobus modis posse fieri Galen. libr. 1. de locis affectis demonstrauit. siquidem vel absolute, vel per priuationem eiusmodi sympathia contingit: absolute quidem an positiue dicas nihil refert. Fit autem id sympathiæ genus quando à parte primariò affecta aliquid in aliam velut vmbra per viam transit, quod caussam morbo præbeat. Id autem tum vapor, tum humor esse potest. Sic tenues humores aut vitiosi vapores à ventriculo, vtero, aut alia parte in cerebrum sublati, dolorem mentisque abalienationem mouent, in oculos vero ijs simila excitant quæ per suffusiones cernuntur. Itaque quoniam per sympathiam affectiones eiusmodi oriuntur, nec cerebrum, nec oculi tunc proprie & primario laborant, nec debetur etiam ijs proprie curatio, sed ei tantum particulæ à qua affectionum eiusmodi causa dimanauit. Vide autem ne in distinguenda idiopathia & sympathia hallucineris, nec existimes partem omnem per sympathiam affici quæcumq; ab alia afficitur. Distillatio sæpe pleuritidem excitauit, angina versa est in peripneumoniā, dysenteria in lienteriam, febris in abscessum, nec tamen eo casu pleura, nec pulmo, nec ventriculus, nec pars abscessu tentata per sympathiam laborant, sed cum & causa affectus & ipsa affectio in ijs ipsis partibus hæreant & constiterint, primario & κατ' ἰδιοπάθειαν laborare dicentur. Siquidem sanatis etiam ijs partibus, à quibus primum affectio profecta est, ipsa nihilominus perseuerat constansque & stabilis est, atque propriam curationē desiderat, quorum neutrum affectui per consensum facto proprium est. Hic enim ita dependet ab alio vt vmbra à corpore. Aliud sympathiæ genus est quod per priuationē fit, tum facultatis in partem aliquā influere solitæ, tū materię ad edendam actionē necessariæ. Quū enim affecta parte aliqua pars alia eo priuatur quod ei naturaliter adesse consueuit, tūm per cōsensum affecta esse dicitur. Sic digiti per paralysim affecti sunt, quod sentiendi vel mouēdi facultas ad eos iam non descendit, nullo tamen vitio in digitis per idiopathiam existente, sed quia eo priuantur quod ipsis sanis aderat ad obeundā actionem. Sic & vox seu larynx per sympathiam læditur, si efflatione, vocis materia, priuatus sit thorax, quoniam perfossus ipse sit, aut quia intercostales musculi resoluti sint, aut quia spina metaphreni, vel ceruicis tota affecta sit, cum tamen per eam aphoniam nullum vitium, nullaque affectio propria sit vocalium instrumentorum, sed tantum quod laryngi materia vocis desit. Quoties enim parti alicui deest id quod secundum naturam ad actionem ei aderat, iure optimo eam affici dicendum est. Quippe ex ipso verbo συμπάσχειν partem non penitus ab affectu esse liberam, sed ipsam cum alia affici declaratur. Et reuera illius actio, vel omnino perit, vel deprauatur, vel imminuitur: nec tamen ideo pars ea ęgrotare proprie dicetur, nec talis eius affectio proprie morbus vocabitur. Siquidem ei parti nec morbus ipse, nec morbi causa insidet, nec est necesse partem omnem cuius actio læsa sit, statim etiam morbo teneri.

Συμπαθητικὴ τήρησις. est iudicatio apparentiū quę nō ex seipsis verum ex aliis signis comprehenduntur. vocabulū est Empiricorū proprium.

Σύμπεψις. concoctio, quæ & πέψις dicitur. de qua vide suo loco.

Σύμπτωμα. duobus modis dicitur authore Galeno. Generatim quidem quicquid animanti præter naturam accidit, id est morbus & causa morbi interna, quæque morbo superueniunt. Speciatim vero quicquid præter naturam accidit, exceptis morbis & eorum causis. Sic sumptum symptoma non aliud est quam affectus præter naturam qui morbum, velut vmbra corpus, sequitur. Huius tres à medicis differentiæ assignantur. Aut enim consistit in actionum offensa, aut in corporum ipsorū affectu, aut in retentis vacuatisve immodice. Quorum symptomatū singula varias etiam habent differentias. Siquidem animalium actionum noxæ triplices sunt. Primæ quidem sensilium, vt visionis, auditionis, gustus, odoratus, tactusque aboliti, debilis aut deprauati: vel sunt motricum actionum, vel principum, vt imaginationis, ratiocinationis & memoriæ similiter abolitæ vel debilis vel deprauatæ. Secundæ vero sunt naturalium, vt attractionis, retentionis, alterationis & expul-

fionis. Tertiæ vero vitalium, vt pulsationis abolitæ, debilis aut deprauatæ. Eorum autem symptomatum quæ consistunt in corporum affectionibus, quinque sunt differētiæ, pro sensuum numero. Aut enim consistunt in visu, cuiusmodi sunt colores præter naturam in toto corpore, aut certis quibusdam partibus: aut in auditu, cuiusmodi sunt voces clangulosæ, tremulæ, raucæ, & soni, strepitus atque murmura in quauis parte excitata: aut in olfactu, quæ non sunt aliud quam graueolentia respirando aut transpiratu totius corporis præcepta, vel prodiens ab auribus, naribus, axillis aut ventriculo per ructus acidos, nidorosos & virosos: aut in gustu, quæ non aliud sunt quam sapor varius excrementorū è singulis partibus prodeuntium: aut in tactu, cuiusmodi sunt calor, frigus, humiditas siccitasque & ex ijs inducta mollities, durities aut alia quædam qualitas in quauis parte. Tertiæ vero sunt eorum quæ præter naturam vel excernuntur vel retinentur in corpore: quorum triplex differentia est. Aut enim tota substantia præter naturam sunt, vt sanguinis profluuium ex morbo aut aliquo symptomate (morbos enim symptomata consequuntur non modo primo, sed plærunque alterius symptomatis interuentu) excitatū: aut qualitate, aut quantitate, quorum exempla notissima sunt. Idem vero etiā ἐπιγέννημα appellatur: atque etiam συμβεβηκός: nisi existimentur differre inter se, quod συμβεβηκότα dicantur ea, quæ necessario sequuntur corporis constitutionem per quam aliquid agimus, bene valentes & sani: συμπτώματα vero, quæ nobis ægrotantibus accidunt.

Σύμφυσις. est naturalis ossium vnio. Naturalis quidem, vt ait Galenus, dicta est, quod quæ parum vel omnino luxata sunt, inter se quidem cohæreant, fractaque inducto callo vniantur, sed non secundum naturam. Est secunda species coniunctionis ossium. Siquidem omnia inter se coniunguntur vel κατ' ἄρθρον, vel κατὰ σύμφυσιν. Est autem σύμφυσις apud Hippocratem idem quod συνάρθρωσις. Sunt autem συμφύσεως duæ primæ differentiæ, aliqua enim ossa sibi inuicem cōnascuntur, alia materiæ alterius interuentu. Quæ enim fungosiora molliora que sunt, mutuo inter se coalescunt: sicciora vero & duriora aliorum interuentu. Rursus eorum quæ per alia coalescunt, tres sunt differentiæ, συγχόνδρωσις, συννεύρωσις, συσσάρκωσις.

Σύμφυτον. duplex est. vnū πετραῖον dictum, quod nascatur in petris. ramis est tenuibus, paruis, origano similibus, capitulis & foliis thymi: lignosum totum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens: longa radice, subrufa, digitali crassitudine. Contrarias habet vires: vnam, incidēdi, qua collectum in thorace pus expurgat: & vim contrahendi, qua reiectionibus sanguinis auxiliatur. præterea humidum calidumque est, multum digerit, contrahit & constringit. Alterum vero σύμφυτον est, quod aliqui πηκτὸν vocant. Id caulem emittit bicubitalem aut maiorem, crassum, leuem, angulosum & sonchi inanem, circa quem breui interuacante spatio folia exeunt angusta, buglosso proxima, oblonga, hirsuta. Caule secundum angulos quosdam striato: foliis tenuibus, ex alarum sinu prodeuntibus, in quibus flores lutei, & circa caulem veluti verbasci folia emicant. Tam caulis quam folia aspera lanugine horrent, tactuque pruritum concitant. Radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, viscosæ, quarum est vsus. Similes alteri vires habet, præter dulcedinem & odoratum. σύμφυτον etiam à quibusdam dictam fuisse τὴν γλυκύρριζαν Dioscorides author est, forte propter effectus similitudinem. Habet enim symphytum quamplurima glycyrrhizæ affinia, vt recte inter ἀντιβαλλόμενα censeri possint.

Συμφωνιακὴ. herba est quam Apuleius interpretatur Apollinarem, siue hyoscyamum.

Σύμφωνος. nomen est medicamenti ad tussim optimi, cuius mentio fit apud Galenum libr. 7. τῶν κατὰ τόπους. Descriptio habetur apud Aetium lib. 8.

Σύνάγμα. vel humor quidam concretus, vel internus tumor, vel hypostasis, vel callus, vt melius videre est libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. refert Galen. in lexico Hippocr.

Συνάγοντα φάρμακα. vide συγκτικά.

Συνάγχη. angina. vide κυνάγχη.

Συνάρθρωσις. est compositio κατ' ἄρθρον ossium quæ nec validè nec manifesto, sed obscure & difficulter mouentur. Species eius tres sunt, ῥαφὴ, γόμφωσις, ἁρμονία.

Σύνδεσμος. ligamentum. Est pars corporis simplex, post os & cartilaginem maxime terrestris, partem parti alligans, muniens, vestiēs. Itaque dura siccaque est, frigida etiam est tum ob id, tum quod exanguis sit. Hæc pars neruo similis est, quoniam alba est & solida: sed neruus non est, quia penitus ex se insensilis est, nec mouere quicquam potest, & neruo est multo durior, nec à cerebro nec à rhachitide nascitur, sed ab osse vel cartilagine vel osse cartilaginoso vel mēbrana, & in os aut cartilaginē aut musculum aut partem aliā inseritur. Est id quidē ligamentum speciatim & proprie dictum. Interdū namque generatim & abusiue ligamentum medicis latius patet, vt etiam quicquid in corpore alterum alteri colligat, ligamentum dicatur. Sic cutis reliquarum corporis partium est ligamentum tum per se, tum membranarum, neruulorū, venularum & alicubi arteriolarum interuentu, per quę eadem cutis subiecto adipi, membranæ carnosæ, musculis & aliis prope omnibus internis partibus connectitur. Cæteræ etiam corporis partes sibi inuicem colligatæ sustinentur. Peritonæos quoque tunica diaphragmati, hepati, lieni, ventriculo, intestinis, renibus, vesicæ, vtero, venæ tum portæ tū cauæ inferiori, arteriæ inferiori, epiploo, mesaræo

mesaræo cum lumbis ligamentum est. Et meninges cerebro cerebrique partibus cum cranio & pericranio vinculum sunt. Sic, vt semel finiã, partes corporis omnes sibi continuæ colligantur, vel aliarum interuentu, vt sit verum omnia ossibus & periosteis per se aut per aliud cohærere. Id autem ligamẽtorum genus, neruorum quos recipit beneficio, sensus tactorii prope totum est particeps, cum proprie dictum ligamentum, ossosum scilicet aut cartilaginosum, quod articulos colligat, & tendones induit, construit, munit, neruis & sensu careat. Ex ligamẽtis autem proprie speciatimque dictis quamplurima ab osse in os inseruntur, partim articulos, partim ossa ipsa firmantia, vt quæ brachium cum cubito & radio, & femur cum tibia cõiungunt, item articulum brachii cum omoplatã. Alia vero multa his similia vsu, à cartilagine ossis vicaria in cartilaginem implantantur. Sunt autem ea tenuia & membranosa, vt quæ sunt in costarum notharum finibus, atque etiam verarum, quandiu scilicet ossium sterni commissuræ per ætatem teneram sunt cartilaginosæ. Talia quoque primis annis sunt in imo fine coccygis. Talia denique bronchia asperæ arteriæ omnia colligant. Nonnulla etiam ligamenta ab osse nata in cartilaginem inseruntur, vt cartilaginosa duo & crassa in genu, vnum à cõdyli interni radice interna in cartilaginem genu mobilem externo condylo destinatam, & in tibiæ apophysim subditam: alterum illi subditum multo crassius, etiam obliquum in mediam & cauatã tibiæ apophysim. Ligamenta etiam proprie dicta ab osse vel cartilagine vel membrana procedunt in musculorum omnium capita cum neruo, ad musculi vel tendonis villorum neruosorum robur, ipsa quoque in villos diuisa. horum pars plurima ab ossibus ipsis musculorum principio propinquis quidam à cartilagine, non pauci à membrana nascuntur. Sunt vero etiam ligamenta quædam mediæ quodãmodo naturæ inter illa tum generatim tum speciatim dicta, partim ex ossibus aut cartilaginibus, partim aliunde nata, quæ tamen nõ in os vel cartilaginem vel tendonem vel musculum procedunt, vt quę ab ossibus pubis nascuntur gemina, sed caua & receptis insignibus neruis sentientia, & maximam penis partem constituentia. Cæterum ex ligamentis proprie dictis quæ quidem ab osse vel cartilagine partibus non sentientibus, oriuntur, non sentiunt, nisi horum quædam neruos acceperint, vt quæ penem constituunt, linguam & penem firmant. Quæ vero ex periosteo, membranisque aliis sentientibus oriuntur, sentiũt, sicut & illa quæ à tendonibus ad articulos dilatatis prodeunt, cuiusmodi habentur in calcaneo, epigonatide, digitis, aliisque partibus non paucis. Quæ res imposuit quibusdã putantibus ligamenta vera nunc sentire, cum neruos non recipiant, nec à cerebro aut rhachitide oriãtur, nunc non sentire. Ex his perspicui sunt ligamentorum tres vsus precipui, qui sunt ligandi, muniendi atque vestiendi.

Συνδρομή. cõcursus. Est multorum symptomatum siue signorum cumulus, aliquid faciendum præscribens. proprius est Empiricorũ. Qui enim experientia sola rem inuestigat, tales concursus respicit, & quæ accidisse viderit, in vnum colligit. Cumque sæpe eadem viderit vno in morbo, omnia memoriæ commendat, atque vbi ex hac obseruatione multos concursus fuerit expertus, tunc quæ in multis concursibus, quæ item in vno tantum euenisse comperit, diligenter obseruat, atque ita demum in communium & propriorum cognitionem venit: quam consequitur signorum in vi & efficacia diuersitatis animaduersio. Quod enim in multis concursibus fuit obseruatum, quam quod in paucis, quod in paucis, quam quod in duobus, quod in duobus, quam quod in vno tãtum, maiorem vim habet. Exempli causa Empiricus, ex nonnullis quæ liquido apparent notis circa ægrum, dicet sibi compertum esse sanguinem ægro mitti debere. Si quæras quænam eæ sint, respõdebit distentionem vasorum, & ruborem & grauitatem corporis vniuersi & pigritiam ad motiones & tensiones membrorum, ad hæc vlcerosæ lassitudinis sensum, & traducta in ocio priorem vitam, ciborum & potus copiam, & solitarum excretionum suppressionem, atque ex hac syndrome siue concursu venæ secandæ vtilitatem à se obseruatam esse. Talis quidem est Empiricorum συνδρομὴ πληθωρική, ad cuius similitudinem alios in aliis morbis concursus æstimare potes, vt περιπνευμονικὴν, συναγχικὴν, ἐπιληπτικὴν & reliquas. Verum tales συνδρομὰς Gal. ridet, quod tum rarissimæ, tum longissimæ sint, quodque nõ protinus appareant, vt interea dum concursus omnium symptomatum expectatur, mora adhibendi remedii periculum afferat. Facilius multo & citius qui ratione signorum vniuscuiusque morbi inuentionem indagat, & communia & propria cognoscit. Vbi enim brachium ex propria sede excidisse, & in alam prolapsum esse animaduerterit, reliqua omnia etiam simul intelliget, vt tumorem illic præter naturam esse apparitur um, deinde sinuatum in superhumerali locum futurum, capite brachii quod in alam recessit, priuatum, tum dolore vehementi infestãdos musculos, & euenturum vt brachium doleat, si admouere id ad costas velit. Itaq; non expectato eorum omnium concursu, statim iudicabit brachium è propria sede excidisse, & superuenientibus symptomatis remedia comparabit. vt non immerito talem Empiricorum συνδρομὴν Galenus reprehendisse videatur.

Συνεδρεύοντα σημεῖα. assidentia signa. Sunt signa non necessaria nec propria nec à rebus ipsis inseparabilia, sed quæ vt plurimum accidũt, vt in ardente febre lingua sicca, aspera,

nigra, ventris morsus, deiectiones pallidæ, vehemens sitis, vigiliæ & deliria. Ex his autem aliqua simul inuadunt, aliquando superueniunt, sæpe vero nunquam apparent. Neque enim sunt ab ardente febre inseparabilia, neque eius substantiam cōstituunt, sed proprias tantum faciunt eius differentias, vt scripsit Galen. comment. in Aphoris. 12. lib. 1. Idem vero & de aliis morbis indicandum.

Συνεκτικὴ αἰτία. causa continens, quam aliqui contentiuam etiam dicunt. vide αἰτία.

Συνεκχυμοῦν. coeffundere, hoc est, naturam effundentem & vacuationes molientem adiuuare & incitare, apud Hippocr. libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. addit vero etiam quiddam Galen. in lexico Hippocr. hoc est, commiscere & contēperare sanis succis eos qui sunt vitiati.

Συνενδεικνύμενα. coindicantia. dicuntur ea quæ primæ præcipuæque indicationi consentiunt. Nam cum prima indicatio, quæ quid agendum sit ostēdit, à morbo petatur, nemo tamen ei obsequi audeat, nisi reliqua aut eorum pars maxima quæ consideranda sunt, consenserint. Ea autem sunt virtus, natura, ætas, anni tempus, regio, consuetudo, & si qua sunt id genus alia. his autem opposita sunt ἀντενδεικνύμενα, quæ contrariam indicationem habent.

Συνέρξει. conclusione. τῇ οἷον συγκλείσει: ait Galen. in lexico Hippocr.

Συνεχὴς αἰτία. causa continens, quæ & προσεχὴς & συνεκτικὴ appellatur à Galen. vide αἰτία.

Συνεχὴς πυρετὸς. continua febris. Est cuius à principio ad finem vnica est accessio in multos dies producta: vel, in qua nunquam febris intermittit. Cuius duæ species assignantur, vna σύνοχος dicta, altera συνεχὴς generis sui nomine, sicut plærisque aliis differentiis accidit, quibus nomina indita non sunt. Rursus σύνοχος duplex est, non putris & putris: vtraque adhuc triplex, ὁμότονος, ἀναβατικὸς, παρακμαστικὸς, inditis nominibus à febrium mutationibus quas habent non per aliquos circuitus, in modum intermittētium, sed toto quo durant spatio: ὁμότονος enim dicitur cuius vnica accessio à principio ad finem vsque eodem tenore perseuerat, vt ἀναβατικὸς quæ paulatim increscit, & παρακμαστικὸς quæ perpetuo sensimque decrescit. Febris autem συνεχὴς, quam speciem esse statuimus, triplex est, pituitosa, biliosa, &, quæ raro accidit, melancholica. quarum trium ab initio ad finem vnica est accessio, vt & trium synochorum prædictarum. sed hoc interest quod in synochis nulla aut minima ab initio ad finem mutatio fiat, istis vero mutatio accidat, pituitosis quotidie, biliosis tertio quoque die, melancholicis quarto, vt scribit Galen. libr. 1. Epidem. ex sententia iuniorum medicorum. Porro hæc mutatio non aliud est quam noua quædam exacerbatio, & febris reduplicatio, per quam noua quędam accessio prehendere videtur. Nam vt per initia accessionis intermittentium horror aut frigus partium extremarum fit & ad somnum propēsio, pigritia insignis, inæqualitas quædam caloris, & pulsus paruus, debilis, tardus, rarus, ita dum istæ exacerbationes prehendunt, augentur aut vigent, sitim, dolorem capitis vehementem, inquietudinem, calorem intolerabilem excitant, vt aliquando videri possit continua febris cum sua & sibi finitima intermittente coniuncta. Verum in continente biliosa per exacerbationes rigor non fit, vt per accessionem tertianæ intermittentis, nisi forte cum tempus crisis instat. Corpus enim continuo calore concalfactum minus sentit morsum bilis eam exacerbationem committentis propter eius exiguitatem: cum vero proxima crisis est, perfacile, qui corpus à largissima & copiosissima bile vbique pungitur. Eas in continuis exacerbationes medici παροξυσμοὺς etiam appellant non minus quam in intermittentibus, sed illarum solutionem παρακμὴν, non autem, vt intermittentium, ἀπυρεξίαν. Ista quidem vna est continuarum ab intermittentibus differentia, sumpta ab accessionibus, præter quam alia est à loco in quo materia febrilis continetur. Siquidem per intermittentes febres humor in habitu corporis putret, sicut ante διαλείποντα πυρετὸν explicantes annotauimus, per cōtinuas vero in maioribus vasis continetur, quæ sunt magnæ inter alas & inguina arteriæ venæque. Quæ causa est cur in continuis nullus horror, rigor, refrigeratio, non vlla ἐπισημασία sit febris intermittentis, quod materia per sentientes partes non feratur. Quorum si quid acciderit, implexum intermittentis cum continua esse iudicandum est.

Συνηλωμένα. vide σύνοψα paulo post.

Συνηρεισμένα. hoc est συνηρμοσμένα. coaptata, coadunata. vt in libro de curandis luxatis apud Hippocr.

Συνηρεφὲς. obtectū & adumbratum. refert Galen. in lexico Hippocr.

Σύνθεσις. est ossium inter se compositio, qualiscunque ea sit: est enim summi generis nomen. eam aliis quoque nominibus (σύνταξιν καὶ ὁμιλίαν vocari tradit Galen. lib. de ossibus. Præterea C. Plinius secundus libro primo de medicina scribit σύνθεσιν morbū esse nec periculo, nec facie phthisi dissimilem: inter tam multos authores solus qui id scripserit.

Συννεύρωσις. est siccorum & durorum ossiū σύμφυσις neruorum interuentu. Neruos autem intelligere oportet non veros, quoniā nulla ossa, eorum interuentu, opinor, coalescunt, sed tendones, ligamenta & alia neruosa mēbranosaque corpora. Nam & tendones qui nerui etiam nomine continentur, sæpe ad articulos dilatati ipsos firmant, ligamenta quoque neruosa tibiam cruri & crus ischio firmissime alligant, vt interim ligamenta alia externa partim membranosa omnium articulorum communia. partim dura, crassa, rotunda quorundam articulorum, vt dentis,

tis, genu, humeri, taceam.

Σύννομα. τὰ συνόντα, quæ coierunt & coniuncta sunt. Sic habent editiones quædam in Hippocratico Galeni lexico. aliæ vero pro σύννομα habent συνλελωμένα, quod proprie sonat coadunata, παρὰ τὸ συνεῖναι: & sic etiam in manuscripto codice legitur. σύννομα autem proprie dicuntur simul pascentia, ijsdem pascuis vtentia, gregalia: παρὰ τὸ σύννεμεσθαι.

Συνουλωτικὸν φάρμακον. idem quod ἐπουλωτικὸν, de quo vide suo loco.

Σύνοχος. est febris συνεχὴς, nullis distincta accessionibus vel reduplicationibus. In hoc enim differt ἀπὸ τοῦ συνεχοῦς πυρετοῦ, quæ species est τοῦ συνεχοῦς generis sui nomine donata, quod συνεχὴς mutationes habeat pro humoris à quo gignitur specie. Si namque eam pituita excitauit, mutationes habet quotidie, si bilis, diebus alternis, si humor melancholicus, quod admodum rarum est, quarto quoque die. Non sunt autem aliud hæ mutationes quam accessiones aut reduplicationes quædam in febrem continuam incidentes. Verum ὁ σύνοχος nullas eiusmodi mutationes habet, quæ accessiones videri possint, sed vnicam modo accessionem à principio vsque ad finem nullis exacerbationibus distinctam. Cuius tamen tres differentiæ statuuntur. At enim perpetua illa accessio sibi æqualis similisque perseuerat, totoque febris curriculo similiter viget neque crescens neque decrescens, quæ σύνοχος ὁμότονος siue ἀκμαστικὸς appellatur: aut à mediocribus initiis progreditur ad maiora & increscit, dicta ἀναβατικὸς atque ἐπακμαστικὸς: aut ab initio ad finem semper decrescit, quam παρακμαστικὸν appellant. Neque enim fit synochus à pituita aut alterutra bile, quorum proprium est certis circuitibus moueri & nouas accessiones inducere, sed à sanguine qui nullis periodis exacerbari solet. Sanguis autem ille synochi materia, aut incalescit tantum nulla concepta putredine, aut computrescit. Inde geminæ emergunt synochi differentiæ, non putris & putris: quarum hanc inter putridas, illam inter ephemeras febres Galenus collocauit. Quæ enim non putris est, duo habet præcipua cum ephemeris communia, primum quidem idipsum quod sine putredine fit, deinde vero quod vnica accessione perinde atque ephemera concludatur: vt non immerito diaria plurium dierum vocari possit. Sed & diariis febribus fere semper succedit, quod vbi euenit, non alia febris species quam diaria producta videtur. Siquidem propter causæ paruitatem febris vnius diei efficitur, sicut propter magnitudinem, multorũ interim dierum. Est igitur eiusmodi synochus, quãtum ex ipsa est, earum quę plures dies infestant, & quæ diariæ sunt media & quodammodo cõmunis, quandiu scilicet putredinis nullas notas habet. Vbi vero succedit putredo, nõ iam diariarũ generis est, sed putrida biliosa ex sanguine putrente dicitur. De ea celebris illa quæstio instituta est crebrisque concertationib. in scholis agitata de sanguinis putredine eiusq; in bilem cõuersione, illis Galeni authoritate, illis Auicenę calumnia fretis, quã tamen licebit ex ijs quæ subijciã explicare & dijudicare. Sanguis sincerus à calido innato, cuius subiectũ est & pabulum, regitur atque conseruatur, & quia ab eo non deseritur, ideo ægerrime tardissimeque putret. Quia tamen omnia præter ignẽ putrére possunt, non est dubium quin sanguis etiam ipse interdum cõputrescat, cum nec spiritus, nec aër à putredine immunia sunt. Inducitur autẽ in eo putredo à calore externo, siue is sit in aere ambiente calidiore aut aliter vitiato, siue in nobis ipsis ab aliqua intẽperie aut cacochymia genitus. In causa est obstructio, quæ prohibet tũ ne foras excrementa fuliginosa expellantur, tum ne intro subeat attractus aer, qui sanguinem alicubi impactum ventilet. Causa etiam quandoque est in aere calidiore, qui calore nostro potẽtior eum foras euocat, dissipat, redditque tam imbecillũ vt sanguinem suum, pręsertim si magna eius copia fuerit, amplius regere & continere nõ possit. Putredo etiam illa accidit, cum calor natiuus mitis & benignus, alterius caloris commercio & contactu acrior euadit, vt iam non concoquat & conseruet sanguinẽ, sed eum vrat, corrumpat, putrefaciat. Cęterum ea putrefactio nõ inducitur temporis momẽto, sed interdum biduo, triduove toto aut longiori etiam spatio sanguis tantùm incalescit & feruet, non etiam putret, sicut Galen. meth. med. lib. 8. & 9. docuit. Eo quidem tempore synochus dicitur non putris. Verum nisi quis obstructionem summouerit, perseuerante malo quicquid in sanguine tenuissimum pinguissimumq; est, in bilem flauã transit, quæ ob substantiæ tenuitatem alteratu facilis, vnaque cum sanguine putrens synochum putrem biliosum creat. Nam si cum valemus, labore, inedia, ira interdum adeo incalescimus vt sanguinis portio in bilem vertatur, multo magis dum synochus non putris æstuat in corpore, flauę bilis prouentus fit ex portione sanguinis tenuiore & pinguiore. Cum igitur tantum bilis genitum sit quantum biliosam febrem facere potest putrendo, tum pro synocho nõ putri synochus putris biliosa appellatur, quamuis nondũ multus sanguis putruerit, nec putrendo in bilem flauam transierit, sed procedente tempore transiturus sit, si putredinis causæ perseuerarint. In quo locum non habet Auicennæ calumnia libr. 4. fen. 1. tract. 2. cap. 45. vbi scribit: Error est maximus in hoc Gal. sermone, quãdo sanguis putret, eum in bilẽ transire. Transit enim in bilem aut quãdo putrescit, aut quando putrefactus est, quorum vtrumque est falsum, quod tenue abeat in bilem, crassum in humorem melancholicum. non ergo totus abit in bilem. Quod enim

dicit Auicenna, locum quidem habere potest consummata iam & perfecta putrefactione, nõ etiam per eius initia cum ex synocho non putri incipit fieri synochus putris, quo tempore parum adhuc bilis computruit, nec quãtum satis est ad gignendam febrem cõtinuam biliosam quæ tertio quoque die exacerbetur, multoque minus continuam melancholicam, quod humor melancholicus frigidus, crassus, terreus, nõ statim gigni possit ex synocho non putri, eamque protinus & immediate sequi, sed longo post tempore, multum exusto sanguine & synocho putri iam inueterato. Vt enim ex ephemera synochus non putris, & ab hoc putris nascitur, ita ex putri synocho gigni potest continua febris melancholica mutationes quarto quoque die habens. Verum tantisper dum synochus putris erit, non fiet ea quam putauit Auicenna sanguinis in melancholicum humorem conuersio, neque vllæ eius notæ apparebunt. Quare recte videtur dixisse Galenus per synochos putres bilem accendi, & notas quasdam putredinis inchoatæ in ijs videri, eumque male Auicenna reprehendit, existimans vna cum biliosa sanguinis parte etiam crassiorem cõuersum in humorem melancholicum accendi. Neque enim ex vno recte concludit alterum, quia bilis repentinam habet generationem, succus autẽ melancholicus multo tardiorem. Præterea flaua bilis ob caliditatem, siccitatem, tenuitatem, leuitatẽ igni proxima, æstuante feruenteque sanguine promptissime calorem illum externum cõcipit: humor autem melancholicus frigidus, terreus, crassus, grauis non facile incendio conflagrat, etiamsi in loco putredinis, vt & flaua bilis, maneat, sed id potius calore suo mitiori aut frigore quodammodo temperat, eique diu reluctatur.

Σύνταξις. est ossium inter se compositio qualiscunque ea sit. est enim summi generis nomen. Diuiditur in duas species, ἄρθρον καὶ σύμφυσιν, vt author est Galen. lib. de ossibus; vbi etiam σύνταξιν aliis nominibus σύνθεσιν καὶ ὁμιλίαν tradit vocari.

Σύντασις. distentio. Opposita est τῇ χαλάσει, hoc est laxitati. Vtraque non modo in cute, sed in ipsis etiam articulis contingit. in his quidem aut amplius resiccatis, aut perfrigeratis, aut inflãmatis, aut induratis: in cute vero, nõ his tantum modis, sed etiam vbi musculi intra ipsam quouis modo augescunt. Quare etiam ex carnis abundantia quibusdam sæpe cutis distenditur, & in inflammationibus hoc ipsum vel maxime perpetitur, vt Galenus libris methodi medendi pluribus docet.

Συστατικά. sunt medicamẽta quę ad siccius paulo vergunt, nec tamen adhuc clare manifesteque contrahentia sunt. Galenus libro 4. meth. med. quo tamen loco quidam pro eo nomine ξηραντικὰ reponunt.

Σύντηξις. colliquatio. Morbus est in quo venter excernit humorem biliosum à toto corpore confluentem, fuluum, graueolentem, crassitudine strigmentorum aut olei aut adipis. Philagrius morbum appellauit. Symptoma potius videtur esse febris malignæ & ardentissimæ, quæ tum pinguedinem, tum mollem etiam carnem tabefacit & colliquat, ac si diutius perseueret, ipsam etiam partiũ solidarum substantiam. Nec tamen pinguis tantum deiectio colliquationis signum est, nisi aliæ quoque prius dictæ qualitates simul adsint. Nam ab exiguo etiã calore pinguedo intestinorum fundi potest, quæ in excrementis apparebit: sed eum qui carnes colliquet, feruentissimum esse prorsus necesse est. Itaque vt scribit Galen. comment. 3. in l. 3. τῶν ἐπιδημιῶν, colliquationes quę per ventrem excernuntur, à pinguibus deiectionibus differre medici existimant. Ab hoc symptomate febris ipsa συντηκτικὸς ἢ συντήκων πυρετὸς appellatur, de qua mox dicetur. Cæterum non in deiectionibus modo, sed in vrinis etiam signa colliquationis apparent. Nam, vt scripsit Hippocr. pinguitudines telis araneorum similes vrinæ innatantes colliquationis signa sunt: fit enim, vt ait Galen. ἀναστοιχείωσις, ἢ σύντηξις, ἢ ἀνάλυσις, seu quomodocunque nominare libet, aliquando totius corporis, aliquando succorum duntaxat qui venis continentur. Quod autem ex ea colliquatione prouenit, alias ad ventrem confluit, alias ad vrinas. si tenue quidẽ est & renes valent, ad vrinas: sin crassum est & quale renes trahere non possunt, totum in vẽtrem necessario fertur. Verum ex vrinis certũ colliquationis iudicium sumi non potest, quod sæpe pingues & oleosæ vrinæ nullo ægri detrimento reddantur, imo vero interim plane è contrario, in morbi concoctione, vt à se visum Galenus eo commentario testatus est.

Συντηκτικὸς ἢ
Συντήκων πυρετὸς. febris colliquatiua siue colliquans. Est febris ardẽtissima, pinguedinem, carnes, ipsamque solidarum partium substantiam fusam & liquatam calore per ventrem effundens. Ea omnino grauissima periculosissimaque est, animal ipsum aliquando interimens, priusquam solida fibrosaque corpora liquentur. Inducit summam maciem, quemadmodum & febris marasmodes. Sed in eo differunt, quod quæ portio carnis per febres marasmodes colliquatur, ea semper vaporis vice digeritur per insensilem transpiratum, per febres autem colliquantes humoris biliosi, fului, graueolentis crassique specie defluit in ventrem. Harum autem febrium exemplũ manifestum ex carnibus petitur, dum in craticulis torrentur. Siquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit, deciditq; in prunas largiter: ab aliquibus nihil omnino, quod vtique sentias, defluere videtur, etiam si par sit prunarũ subdita copia. Quippe feris suibus aut nihil omnino, aut plane minimum est quod deflu-

ris cicuribus vero plurimum, eoque magis quo plus adipe vel carne abundant. Ad eundem modum in calidissimis febribus, si carnes humidæ ac molles cum adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehendas: sin sine adipe & siccæ sunt, in marasmodes febres transeunt. Clarissimo huius rei argumento sunt infirmi, qui per alυum quod liquatur excernunt, qui nisi prius moriantur, in marasmodes febres incidunt. Siquidem quoad materiam vberem habent, hanc colliquant: vbi illis tum adeps tum caro mollis defecit, duras & ægre liquabiles carnes siccant, à quibus propter siccitatẽ nihil defluit. Itaque præcedit fere semper colliquans febris, deinde marasmodes exhaustis iam prorsus humoribus consequitur.

Συντονίην, vehementiam & magnitudinem causæ morbum committentis intellexit Hippocrates sect. 4. τῶ περὶ διαίτης ὀξέων, disserens de sanguinis stillicidio.

Σύντροφον. ἐπιτήδειον, idoneum, apud Hippocratem.

Σύριον. à quibusdam τὸ σίσου dicitur.

Συριακὸς λίθος. lapis qui etiam ἰουδαϊκὸς appellatur & τηκόλιθος.

Συριακὸς ὀπὸς. Galenus lib. 2. κατὰ τόπους ex Archigene existimat esse Comagenum. quãdoquidem idipsum ex Syria apportetur, cuius pars Comagene sit. fiebat autem ex adipe anserino cum cinnamo in vase æreo multa niue obruto, ac rigore gelido macerato: vt Plin. lib. 10. cap. 22. tradit.

Συριγγίας. genus est τῶ καλάμου, id est arundinis eius quæ fistulis est accommodatissima. vide κάλαμος.

Σύριγξ. fistula. Est sinus angustus, oblongus, callosus, interdum etiam obliquus, os habens cui cicatrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus tenuis excernitur. Nascitur quemadmodum & sinus ex abcessu. Præcipua eius substantia callus est, materia autem humor melancholicus, qui discussis & per halitum digestis tenuioribus humoribus remanet. Itaque in genere tumorum præter naturam continetur, quãuis ob manifestam continui solutionem inter vlcera potius quàm inter tumores numeretur à præstantissimis etiam medicis. Duæ eius produntur differentiæ, cœca, quę osculum in profundo, sinum ad superficiem habet: occulta, quæ & os & sinum obtinet in profundo. ἀπὸ τῆς σύριγγος Hippocr. sect. 2. Prognost. verbum συριγγοῦσθαι fecit, sumpta, inquit Galenus, à musicorum fistulis metaphora, quæ longæ & cauæ sunt. Qui enim in hominum corporibus affectus iis similes generantur, eodem etiam donantur nomine.

σύριγξ etiam est arundo fistularis atque ὁ ἔξωθεν φλοιὸς κασίας τῆς συριγγίδος, exterior cassiæ fistularis cortex. Galenus lib. 1. de antidotis scribit Andromachi filiũ nomini κασσίᾳ addidisse nomen σύριγξ, & dixisse κασσίαν σύριγξ, atque postea obtinuisse apud pharmacopœos vt sic appellaretur.

Συρικὸν. idem est quod σάνδυξ, si credimus Aetio sic scribenti l. 2. καιόμενον τὸ καθαρὸν ψιμμύθιον, εἰς τὸ καλούμενον συρικὸν μεταβάλλεται, ὅπερ οἱ ἰατροὶ σάνδυκα ὀνομάζουσι. hoc est, vsta pura cerussa trãsit in Syricum, quod medici sandyca appellant. verum Plinius Syricum ex sandyce & Sinopide fieri scribit pari pondere permistis. Videtur & Paulus Ægineta σάνδυκα καὶ συρικὸν idem existimasse, scribens lib. 7. ad hunc modum: σάνδυξ ἢ συρικὸν, λεπτομερὴς μέν ἐστι καὶ ξηραντικῆς δυνάμεως, οὐ μὴν θερμῆς. id est, Sandyx siue Syricum tenuium partium est & siccat, nec tamen calefacit.

συρικὸν est collyriũ ἄδηκτον καὶ ἁπαλὸν, quod & σάνδυκα Aetius scribit appellari lib. 7. quo loco ab eo describitur. non est dubium inditum esse collyrio nomen à metallico medicamento quod in eius compositionẽ ingreditur, quod σάνδυξ siue συρικὸν appellatur, quod aliud non est quam cerussa vsta, vt supra annotauimus.

Συρμαία. sic dicta est à quibusdam raphanus, quod concitando vomitu esset idonea. Similiter & cibi quoddam genus quod veteres ex adipe & melle concinnabant. Est & potio è sale & aqua mistis apta ventri purgãdo.

Συρμαϊσμὸς. dicta est à veteribus modica vacuatio, siue per vomitum, siue per alui deiectionem fieret, sicut annotat Galenus comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Paulus cap. vlt. lib. 1. interpretatur vomitum qui fit ieiunis ante cibum. Galenus etiam συρμαίαν appellat, & interpretatur moderatam eorum quæ in ventre sunt purgationem, in lexico Hippocratis.

Συσσάρκωσις. est durorum siccorumque ossium σύμφυσις carnis interuentu. Hoc modo caro gingiuarum dura & firma & dentibus firmiter appressa ipsos suis ossibus veluti colligat, adeo vt dentes ob gingiuarum laxitatem mobiles, gingiuis adstrictis stabiles atque immoti reddantur. Similiter & omnes ossium commissurę, quas musculi circundant.

συσσάρκωσις etiam dicitur ratio quædam vulnerum labra quæ nimis hiãt, nec hamulis aut acu adduci possunt, componendi. Id quod adhibitis medicamentis perficitur, quæ gignendæ carnis facultatem habent.

συσσάρκωσις etiam dicitur ἐν τῇ σαρκοκήλῃ καὶ πωροκήλῃ, cum scroti tunicæ, vasa, testes cum carne enata superfluaque concrescunt, vt vnum omnium corpus esse videatur, vt scribit Paulus Ægineta lib. 6. cap. 63.

Συστηματικὸς σφυγμὸς. est pulsus inæqualis in pluribus pulsationibus magnitudinem non parem retinens. Hic plurium pulsuum quasi aceruo constat, atque inde nomen habuit: σύστημα enim aceruum significat & cumulum. Huius tres habentur differentiæ, διαλείπων, παρεμπίπτων, μύουρος siue μυουρίζων. Est autem inæqualitas illa συστηματικὴ cognitu omnium facilima. Dicitur etiam alio nomine σύστημα.

Συστολ. est motus cordis & arteriæ quo ipsa dilatata per diastolen, comprimitur. Pars enim pulsus est, quo facultas reprimit pulsum eleuatum & se explicantem, eoque in opere consequitur vt fuliginosa excrementa expellat & repurget, atque ita refrigerium calori natiuo moliatur. Paulus libri secundi capite vndecimo, definit motum esse quo arteriæ extrema ad medium sui considunt conniuentque, atque ita fuliginosa excrementa expellunt. Submissio Latine dici potest.

Συστρέφεσθαι. coire, cogi, densari. vsurpatur à medicis in iis quæ liquidiora sunt, & coctione spissantur atque coagmentantur. Inde συνεστραμμένη ἀμόργη amurca dicitur per cocturam inspissata, & σύστρεμμα ἐρίου hapsus lanæ, & συστροφαὶ tubercula & durities ab humoris concretione, quas φύματα καὶ σκληρίας Galenus exponit ἐν ταῖς γλώσσαις. vt & συστρεπτικὸν interpretatur συναπτικὸν, hoc est, quod cogendi & coniungendi vim habet. In qua significatione etiam Hippocrates de frigore loquens libro sexto τῶν ἐπιδημιῶν vsurpauit, sicut Galenus eo loco exposuit. Similiter comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, vbi scribit, cum humores aliqui vitiosi confluxerint in partem aliquam, ibique cumulati fuerint, in ea parte συστρέφεσθαι dici.

Συστροφή. φύματα καὶ σκληρία. hoc est tuberculum & durities, vt Galenus exponit in suo lexico Hippocratis, sed multo apertius declarat comment. 4. in lib. de ratione victus in morbis acutis, scribens esse eam quæ à partibus excitatur intumescentibus. Audire siquidem etiam nunc multos in Asia ita nominare omnes præter naturam tumores.

Σφαγή. iugulum. proprie cauum illud quo disparantur κλεῖδες. pars colli & pectoris communis, vt inquit Aristoteles. Nomen habet quod hic locus ad cędem maxime obnoxius sit.

Σφαγῖτις φλέψ. iugularis vena. Est ramus venæ cauæ clauiculas supergressæ, sursum secundum iugulum conscendens. Est autem is ramus geminus, vnus internus, qui iugularis interna, alter externus, qui iugularis externa dicitur. Illa gracilior secundum latus asperæ arteriæ ascendit ad fauces, & inde in cranium, venulis exilibus obiter missis in asperam arteriam & membranas vicinas & neruos sexti quidem paris in collo, septimi vero in faucibus. Vbi autem cranium attigit, bipertita maiore ramo per cranii basim reflexo, vbi surculum dedit musculo colli interno longo, per foramen paris sexti cum minore carotide arteria sibi coniuge cranium ingressa, coit in vas commune. Minore autem ramo, vbi ramulum auditus organo dimisit per foramen transuersum sibi commune, & portioni nerui quintæ coniugationis crotaphiten petenti, cranium intrat per foramen sæpe geminum, sed exiguum, prope latus externum foraminis tertiæ & quartæ coniugationis in crassam meningem ramose absumitur. Externa vero iugularis, sæpe simplex, interdum etiam diuisa multipliciter, idque nunc initio sui, nunc in collo medio ascendit sub colli latus sub cute & musculo lato, surculis obiter in vicinos musculos, cutim, membranas dimissis. Vbi fauces attigit, portionem sui in oris partes, glandulas, musculos tum hyoidis, tum laryngis, tum linguæ linguam infernam, tunicam narium internam absumit, nisi quod ramuli aliquot inde etiam in crassam meningem emicant per foramen tum pone mastoide apophysim, tum secundi neruorum paris, tum maximum inter ethmoidea, surculis obiter in oculos & frontis cutim distributis. Portionem alteram semper subcutaneam dimittit ramo insigni super genam infernam ascendente, in labra vtraque, pinnas nasi, nasum, frontem, faciem reliquam, maiorem oculi angulum, & inde in venam frontis vel propriam vel sibi oppositæ communem, dextra scilicet ac sinistra ibi in vnam coeunte; altero in glandulis ad aures varie diuiso, in cutem tum capitis tum faciei & frontis absumitur. Est autem notandum externas iugulares nullas habere adiunctas arterias, etiam si quandoque motu aliquo pulsui cuidam non dissimili agitari videantur, vt à se obseruatum esse Galenus prodidit comment. 4. εἰς τὸ προρρητικόν.

Σφάγνον. dicitur à quibusdam ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Dioscor. Significat etiam panos aretes, muscoso villo canos, non in cortice modo, verum & in ramis cerri arboris glandiferæ dependentes cubitali magnitudine, odoratos: quos aliter ἀσπάλαχνον, σφάκον, βρύον, Latini penem appellant.

σφαγνὸν etiam & σφάκον à quibusdam dici τὸ ἐλελίσφακον, hoc est saluiam, Dioscorid. author est.

Σφαίρα θαλαττία. est recrementum quoddam maris globosum è spuma maris in littoribus & scopulis concrescens, simile τῇ ἁλὸς ἄχνῃ, hoc est spumæ salis. Gaza apud Aristot. histor. animal. lib. 9. cap. 14. pilam marinam interpretatur, quo loco ille scribit alcedones nidum marinæ similem pilæ, & iis quæ à flore maris halosachne dicuntur. Meminit & Galenus τῆς σφαίρας θαλαττίας lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, capit. 2. describens Critonis pharmaca conseruandis augendisque pilis idonea. vbi male Cornarius pro sphæra siue pila, spongiam substituit.

Σφαιρίον. collyrii nomen, sed multiplicis. Aliud Tryphonis, quod apud Galenum libro 4. τῶν κατὰ τόπους habetur. Aliud Euelpidis apud Celsum lib. 6. cap. 6. Est & emplastri nomen apud Aetium libr. 15. & Paulum libro 7. quo Paulus lib. 4. cap. 11. vtitur ad ambusta pustulis, vt inquit, iam excitatis. Non est dubium à globosa figura inditum nomē esse qua sit efformatum.

Dicitur & simpliciter σφαιρίον orbiculus, globu-

globulus, pilula, vt σφαιρία τῶν κορύμβων acini corymborum: & σφαιρία τῆς κυπαρίσσου, globuli siue pilulæ cupressi.

Σφαιρῖτις: sic dicta fuit à quibusdam ἡ κυπάρισσος, cuius globuli siue pilulæ σφαιρία simpliciter Dioscoridi dicuntur. Hermolaus putauit herbam esse quæ σφαιρῖτις dicatur ab Aetio, & cyclaminum posse intelligi, adductus, opinor, τῆς κύκλου & τῆς σφαίρας affinitate. Ruellius hęsitare se dicit. sed Soranus apud Galenum lib. 1. τῶν κατὰ τόπους citatus ad alopeciæ curationē, cupressum interpretatur his verbis: σφαιρίτιδος φύλλα πεφρυγμένα λεανοτρίβει μετ' ὄξους καὶ ἐπιτίθει. καλεῖται δὲ σφαιρῖτις ἡ τὰ σφαιρία φέρουσα κυπάρισσος. hoc est, sphæritidis folia vsta contere cū aceto & impone. vocatur autem sphæritis, ea quæ pilulas fert cupressus.

Σφαιρώματα dicuntur à quibusdam natium partes gibbæ & globorum instar prominentes, sicut author quidam Græcus ἀνώνυμος declarat his verbis: λήγει δὲ ἡ ὀσφὺς εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. παρ' ἑκάτερα δὲ τούτου τὰ ἰσχία ἐστὶν ἐφ' οἷς οἱ γλουτοὶ, διὰ τὸ ὀστᾶ εἶναι ὑποκείμενα μέγιστα· ἔνθεν ὑπεστρώθη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη, ὧν τὰ κυρτώματα ὅτι τὰ περιφερῆ εἶναι, σφαιρώματα προσαγορεύει). hoc est, desinunt autem lumbi in os sacrum cuius vtraque parte coxæ sunt: his nates subiacent, eo quod ossa subiecta sint maxima: hinc carnosa corpora ipsis substrata sunt, quorum gibba inde quod rotunda sint, Græcis σφαιρώματα appellantur.

Σφάκελος. syderatio. Est partis inflammationem perpessæ mortificatio. Præcedit quidem omnino phlegmone, quæ si nec digeri, nec in pus mutari propter magnitudinē suā vel caloris natiui roborisque infirmitatē potest, primum εἰς γάγγραιναν, deinde vero εἰς σφάκελον degenerat. Appellant quidem medici γάγγραιναν mortificationē non quidem perfectā sed quæ adhuc fiat: cum enim perfecta est, σφάκελος dicitur, cuius non aliud remediū est quàm emortuū membrū quàm proximè sanæ parti præcidere. Est igitur inter magnam phlegmonen & sphacelum media gangræna, tanto grauior eiusmodi inflammatione, quāto leuior est sphacelo. Sub hoc enim natura membri vniuersa corrumpitur, ideque vbi iam hæret, curationē non admittit. Notæ eius sunt sensus partis ægræ prorsus abolitus & color niger, sicut gangrænæ color liuidus, sensusque doloris hebes. Hippocr. sicut annotat Gal. comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, vocat σφάκελον, vbi os ex toto corrumpitur: id quod accidit cum à superiecta carne sanies perniciosa in ipsum defluit, quod vbi carnosis partibus accidit, aliis atque aliis nominibus appellat, putrescentem hoc modo carnem alias μυδῶσαν, alias σηπεδόνα, vel σηπομένην vocans. vide γάγγραινα.

Σφάκελος. dicta sic est à quibusdam saluia agrestis, breuiori scilicet & læuiori folio, quod saluia habet squalidius & scabrius. Vulgus saluiam francam appellat. vide ἐλελίσφακος.

Σφάκος, ἢ σφάγνος, ἢ βρύον, in Gallia, vt Plinius est author, nascitur vulnis insidētium vtilis, itē genib. & feminū tumoribus, mistus nasturcio, & aqua salsa tritus. Diosc. saluiam quoque σφάκον & σφάγνον à nonnullis dici tradit.

Σφέκλη. fex vini vsta. Sic quidem scribitur apud Paulum locis pluribus, vt lib. 3. cap. 29. & lib. 4. cap. 34. & lib. 7. cap. 13. Apud Galen. libr. 1. cap. 8. τῶν κατὰ τόπους legitur φαίκλη, vt ex verbis Critonis apparet, quæ illic à Galeno recitantur hunc in modum, τρυγὸς οἴνου κεκαυμένης, ἣν ῥωμαῖοι φαίκλην καλοῦσι, hoc est, fæcis vini vstæ, quam Romani fæculam appellāt. Apud Suidam quoq; φαίκλη series alphabetica offert. Ex quibus apparet vocem eam Latinam esse, factam à fæcula, quasi paruam fæcem dicas.

Σφένδαμνος. Gaza acerē vertit apud Theophrastum. Est autem arbor tiliæ non dissimilis forma & magnitudine. radicibus paucis, sublimibus, crispis, materie venis longioribus fluctuāte, molli & gracili. à Gallis erable dicitur.

Σφενδόνη. sic à quibusdā dicitur τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ. hoc est album quod in oculis est. Apud Hippocr. vero lib. de articul. à funda lapides iaciente, dicitur quod ad restitutionem mēbri vtile est. In lib. de sterilibus significat eū qui custos nominatur. Significat autem & muliebre pedū tegumentū, & quæcunque huic similia sunt, vt refert Gal. in lexico Hip.

Σφηνίσκος. linamentum in cunei formam cōuolutum. Id autem maius fere est quo potissimum vtuntur chirurgi in separandis ab inuicem durioribus corporibus. vide μοτός.

Σφηνοειδὲς ὀστοῦν. cuneiforme os. Ad quam partem pertineat, Galen. scribit fuisse apud veteres controuersum, quod à nonnullis inter cranii, ab aliis inter genæ superioris ossa numeretur, quia inter vtrumque est medium: vicit tamen eorum opinio qui id cranio tribuunt. Est igitur vnū ex ossibus cranii, ꝙ in capitis basi collocatum inter capitis & genæ superioris ossa, velut σφὴν, id est cuneus, adigitur atque immittitur. sic dicitur à cunei forma, vel potius vsu, quod omnibus suis partibus cunei modo se insinuet inter ossa capitis omnia, & prope omnia genæ supernæ. Nam os occipitis λαμβδοειδὴς tāgit atque ab eo distinguitur sutura communi, deinde longo tractu attingit ossa temporalia, & supra hæc angulum bregmatis. Deinde os frontis tangit in cauitate temporum & oculorum: vtriusque enim cauitatis partem efficit sphenoides, illius maximam, huius circiter sextam. Tangit præterea genæ superioris os maximum caput tangentium, & medium situ ac magnitudine, qua parte sui cauitatem oculi adiuuat, os vero omnium in gena hac maximum tangit, qua tendit ad palatum, & per suas apophyses pterygodeis ossa palati parua attingit: ossa autem nasi & quæ duos dentes incisorios continent, non tangit. Huius ossis circumscriptio tā pulchrè à Galeno absoluitur, vt nihil addendum putem, nisi quod id os habet

apophyses extra craniū quidem duas, quas ab alarum similitudine πτερυγώδεις siue πτερυγοειδεῖς appellāt, intra vero, treis κλινοειδεῖς vocatas, vnam posticam, quæ superiorem, duas anticas ad neruorum opticorum exortū, quæ inferiorem lecti partem repræsentant. Inter has apophyses qua parte os profundius est & omnium tenuissimum, vel vnum est foramen medium, capiti aciculæ par, vel multa exigua visu tamen & tactu perceptibilia, ceu in coronam sita, per quæ pituita ex cerebri ventribus in choanam recepta, transmittitur in duos sinus seu specus maximos, his foraminibus subiectos, & inde in nares & palatum. Idem os etiam à Galeno ἄζυγὴς appellatur, hoc est inconiugatum, quia vnicum est non geminū: cum tamen non reliqua modo ossa, sed & cartilagines & musculi & partes omnes geminæ existant.

Σφίγγοντα φάρμακα. vide στυπτικά.

Σφιγκτὴρ. sphincter. Musculus est ani rotundus vltimam recti intestini oram ambiens. Hic adstringit rectum intestinum, ne intempestiue excrementa effluant. Substantiam habet inter cutem & musculum mediam, cuiusmodi est labiorum pars vltima. vide ἕδρα.

Σφοδρὸς σφυγμὸς. vehemens pulsus. Qui diastole sua medici tactum euertit: seu, qui violenter impellit, & cum renixu quodam pulsat. Huic oppositus, ἀμυδρὸς, hoc est languidus, dicitur. Sumpta autem est hæc tota differentia à diastole, siue à qualitate occursus & ictus arteriæ, siue à tono & vigore arteriæ in feriendo & distendendo. Est autem vehemens pulsus vnus & simplex, non compositus, tametsi vulgo τῆς σφοδρότητος nomen actioni validæ simul & citatæ tribuatur, vt scribit Galenus: cui si liceret nomina rebus propria instituere, ingenue profitetur se pulsum hunc non σφοδρὸν, sed εὔτονον, aut ἰσχυρὸν, aut ἰσχυρὸν, aut βίαιον, aut ἀντιβατικὸν, siue ἀντιβατικὸν τῆς ἀφῆς vocaturum, σφοδρὸν autem eum qui ex hac ipsa differentia, & celeritate constaret. Quia tamen maxima pars medicorum vehementiæ nomen vsurpat pro vna hac simplici differentia, non existimauit sibi mutandum esse nomen, sed pariter cum illis vehementem pulsum appellat qui tanta contentione, tantoque cum renixu pulsat, vt tangentis digitum subuertat, & loco quodammodo moueat. Ac quamuis inter vehementem & languidum medius quidam pulsus & mediocris, vt & in aliis pulsuum differentiis intercedat, ipsumque vehementis nomen excessum quendam significare videatur, vehemens tamen pulsus, si modo non facile ab externis causis mutetur, naturalis & moderatus à Galeno perhibetur, sicut præter naturam ab eodem languidus statuitur, qui à tactu euertitur, atque etiam amborum medius, qui nec tactum euertit, nec ab eo etiam euertitur. Neque enim ita se habet in hac pulsuum differentia, vti & in reliquis, in quibus quod mediocre est, secundum naturam est. Cum enim pulsus vehementis causa sit facultatis pulsificæ robur, eamque expediat homini quam robustissimam esse, damnari non potest pulsus vehementia, maxime si congenita est & naturalis, atque non facile ab externis causis mutetur. Quæ enim facile mutatur, congenita non est, sed non aliter quam magnitudo & celeritas vsu vrgente inducitur, vt ira, exercitatione, vini potu, eodemq; deficiente elanguescit. Sed de hoc præstat legere Galeni scripta lib. 1. de causis pulsuum.

Σφονδύλιον. folia quadamtenus platani & panacis habet, caules fœniculaceos, cubitali altitudine aut amplius assurgentes, in quorum cacumine semen duplex, seseli simile, sed latius, candidius, & magis paleaceū, grauis odoris. flores eius albi, aut pallentes: radix raphani, candida. Nascitur in palustribus & aquosis. facultatem habet dissecantē.

Σφραγὶς. nomen est trochisci authore Polyida, cuius descriptio est apud Paulum l. 7. c. 12. & apud Aetium lib. 9. cap. 49

Est & σφραγὶς apud Celsum nomen pastilli quem Polybus confecit ad glutinanda vulnera, cuius descriptionem habet libr. 5. cap. 20.

Est & σφραγὶς Neapolitæ & Paccii apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Ex quibus apparet commune hoc nomen multorum medicamentorum fuisse.

Σφραγὶς αἰγὸς ἡ

Σφραγὶς λημνία. idem quod ἡ λημνία γῆ. de qua suo loco.

Σφυγμὴ. sic veteres vocarunt σφυγμὸν ἄτακτον. hoc est pulsum inordinatum & incompositum, vt annotat Galenus in libr. de pulsibus.

Σφυγμὸς, pulsus. Primum quidē nomen hoc veteres adhibuerūt designādis motibus dolorificis, quos partes experiūtur inflāmatione laborantes, præterea palpitationibus, & cōcitato vehementique motu arteriarū. quomodo Hippocrates etiam vsurpauit sect. 4. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, sicut Galen. eo loco annotauit. Postea vero à medicis accuratius distingui cœpit, vt non modo de motibus illis præter naturam diceretur, sed de eo maxime qui secundum naturam in corde & arteriis fieri animaduertitur, cuius naturam Hippocrates vel non callebat, vel vt fallacem neglexit. Verum eius posteri diligentissime in eius cognitione versati sunt, vt vix aliud sit in arte medica maiore studio explicatum. Est autem motus cordis & arteriarū dilatatione contractioneque factus. Hic vitam moderatur, vt qui vel nō aliud sit quam vita, aut causæ certe rationem obtineat per quam vita est, aut sine qua esse non potest. Neque enim aliud vita videtur esse quam actio quædam siue motus actiuus. Cum autem motus plures sint in omnibus vita præditis, is merito præstantissimus est, & in eo

maxime

maxime vitam positam esse censendum qui perpetuus sit, & à quo cæteri omnes dependent. Eiusmodi cordis motus est, cum reliquæ partes interdum ferientur, eo perseuerante, nec vnquam, stante quidem vita, muneris sui vacationem habente. Nec vero cor sibi tantum motum illum ciet, sed corpori etiam vniuerso, quod ita singulis partibus, quantum quæque meretur, caloré natiuum cuius opifex est, impertiat. Constat autem motus is duobus motibus inter se cõtrariis, quorũ vnus cor & eius arteriá à medio quoquo versum distendit, & loco mouet, alter distentum rursus cõtrahit, & in locum priorem reducit. Illũ διαστολὴν, hunc συστολὴν Greci veteres dixerunt. Hi quia contrarii sunt, necesse est inter eos media quies intercedat, eaque gemina, vna quæ diastolé, altera quæ systolen excipiat. Ab his differentiæ plurimæ pulsuum oriuntur. Cum enim certis quibusdam numeris ea in edendo pulsu sibi inuicé succedere oporteat, si in aliquo peccetur, pulsum protinus varium fieri necesse est. Numeros appello non rhythmũ modo, sed etiam velocitatem, magnitudinem, frequentiam, vehementiam, aliaque eiusmodi ex quibus pulsuum differentiæ sumuntur, quas posteriore tabula descripsimus, quarũ aliæ ab ipsa diastole, aliæ vero à systole, nonnullæ à media quiete, quædam ab ipsa arteria, plurimæ ab ipsa facultate aut vsu sumũtur. Cum enim variæ mutandorum pulsuum causæ sint, aliæ externæ, vt hyems, æstas, calor, frigus, animique passiones: aliæ internæ, vt humorum copia, crassities, acrimonia, & alia id genus: præcipuæ tamen sunt quas continentes appellant, ipsa scilicet facultas vitalis & pulsifica in corde posita, deinde vsus propter quem pulsus fiunt, qui nihil aliud est nisi caloris natiui conseruatio, eum per diastolas refrigerando, & per systolas purgando, postremo instrumentum quo pulsus fiunt, quas proxima tabula ante oculos proposuimus.

CAVSÆ pulsum mutantes.

- 1. Externæ: vt hyems, æstas, frigus, calor & quæcunque extra corpus positæ ipsum alterant calore & frigore, vt aer, cibus, potus, motus, quies, balneum, affectus animi.
- 2. Internę: humorum copia, crassities, lentor, acrimonia, & si qua id gen⁹ in corpore continentur. Hę ambę etiā causæ alterationis pulsuū dicuntur, quia vt pulsus mutetur causæ sunt, mutata prius per eas causa aliqua continente. Non autē sunt causæ generationis pulsuū, seu vt pulsus fiant, id quod causæ continentes sunt.
- 3. Continentes seu coniunctæ & propinquæ & cohærentes.
  - Facultas vitalis, cuius essentia est in commodo corporis cordis temperamento posita, à qua pulsus fit
    - Robustus, cuius causæ sunt temperiem corporis cordis propriam seruantes, aut corrigentes malam.
      - Internæ
        - 1. Humoris semicrudi qui iam coquatur excretio. Paulus: seu cum Galeno lib. 1. præsagiorum puls.
        - 2. Naturæ ad crisim impetus, nisi id fit in eodem genere. scilicet humorum coctione. Crisis enim perfecta non fit, nisi concoctis humoribus à natura.
        - 3. Ira.
      - Externę
        - Vinum. Cibus. Exercitatio. } Vel horum contraria, qualitate, quantitate, tempore postulante exhibita.
        - Cætera cordis & arteriarum intemperiem corrigentia, vt potus, cibus, medicamenta, balneum.
    - Mediocris, cuius causæ sunt alterutræ remissę, vel ambæ, sed æquipollentes, vel primæ, quibus mox succedunt vltimæ.
    - Imbecillus, cuius causæ sunt
      - Facultatē dissoluentia. Gal. in fine lib. 1. præsag. ex pulsibus, & Paulus.
        - Inedia, quæ per accidens vacuat.
        - Vacuationes immodicæ per aluum, vrinas, vterum, hæmorrhoidas, sudorem, vomitū, fluorē sanguinis è naribus, aut sectam venam aut alia vacuantia remedia.
        - Tristitia, curæ, dolores maxime syncoptici.
        - Quæcunque cordis & arteriarū intemperiem faciunt, siue in corpore sint, vt in humoribus vel partibus solidis, siue foris aduenient.
        - Quæ facultatem vitalem deprimunt, calfaciendo, refrigerando, humectando, siccando, digerendo. 1. præsag.
      - Siue facultatē (Gal. in Isagoge de pulsibus)
        - Dissoluentia & dissipantia.
          - Inedia & alimenti penuria.
          - Omnis immodica vacuatio.
          - Affectus animi vehementes.
          - Dolor vehemens aut diuturnus, aut partis principis.
          - Morbi maligni, acuti, magni, & vehementes & diuturni.
        - Deprimentia & degrauantia
          - Per se, vt materię affluentia & copia humorū supra vires & facultatem.
          - Per aliud, scilicet arteriæ affectus, vt obstruentes eam vel prementes.
            - Inflammationes.
            - Scirrhos.
            - Tumores alios.
            - Abscessus.
            - Corruptiones alias.
  - Vsus propter quem pulsus fiunt, primus & maxim⁹ est caloris natiui in toto corpore tutela per diastolas refrigerati, per systolas purgati à fuliginosis excrementis.
    - Vrgēs. i. caloris adustio seu calor in corde & reliquo corpore auctus, aut magna spiritus animalis consumptio motu, vigiliis, curis, &c. facta.
      - A causis
        - Naturalibus, vt
          - Temperamento calidiore.
          - Ætate, vt puerili, florida.
          - Aeris statu calidiorē, vt æstate, sub zona torrida, flante Austro.
        - Nō naturalib. vt
          - Aere nos ambiente. Balneo. Cibo, potu, medicamento. Exercitatione. } Calidiore.
        - Præter naturam, vt
          - Intemperie calida.
          - Humorum putredine.
          - Ira & similibus. Paulus.
      - Siue à
        - Motu corporis aut animi.
        - Putredine.
        - Supressione calidi effluuii.
        - Contactu alterius caloris, vt ignei, solaris.
        - Mixtione calidæ substantiæ, vt vini, cibi, medicamenti. Gal. lib. 1. de febr. cap. 4. & lib. de causis morborum.
    - Mediocris.
    - Deficiens. i. caloris refrigeratio seu calor in corde & corpore reliquo minutus aut parua spiritus animalis consumptio.
      - A causis
        - Naturalibus, vt temperamento frigidiore. &c.
        - Non naturalibus, vt aere nos ambiente frigidiore.
        - Præter naturam, vt intemperie frigida, succis frigidis, metu. Tot enim genere sunt causæ refrigerantes calorem, quot calefacientes, sed contrariæ.
      - Siue ab
        - Aere externo corpori occurente vel inspirato, vel frigidiore.
        - Aqua affusa vel pota immodice.
        - Cibo pituitoso.
        - Balneo, medicamento corpori inuncto vel deuorato.
        - Metu, quiete & otio diuturnis.
        - Humoribus frigidis in corpore cōtentis prius quietis nūc cōmotis. Gal. l. 1. præs. pulsuū, & lib. de caus. morb.
  - Instrumentum per quod fiunt pulsus, vt arteria.
    - Mollis ab his quæ sunt
      - Secundum naturam, vt
        - Cibo humido.
        - Balneis frequentioribus.
        - Somnis multis.
        - Vita molli & delicata, & voluptatibus & otiis, &c.
      - Præter naturam, vt
        - Carnate, scilicet somnolento.
        - Lethargo & omni immodica humiditate, qualis est in hydrope seu leucophlegmasia, seu anasarca & hyposarca. Gal. l. 1. præs. pulsuū. & 4. de causis pulsuum hydrop. & 2. præsag. pulsuum.
    - Mediocris.
    - Dura.
      - Siccitate à febribus ardētibus male productis à torrido marcore, & à certis quartanæ & melancholiæ generibus.
      - Constrictione à frigore, vt ex pomorum esu, aquæ potu, balneis frigidis & breuiter omnibus quæ pituitam frigidam aut succū vitreum gignūt.
      - Tensione
        - Affectibus conuellentibus.
        - Magnis inflāmationib. præsertim viscerum, vt hepatis & lienis.
      - Constrictione & tensione simul, vt in scirrhis præsertim hepatis & lienis. Gal. 1. presag. pulsuum, & 2. vbi inter causas pulsus duri validam conuulsionem recenset, vt Paulus. Et lib. de causis morborum.

ex Galeni Isagoge & Paulo, ex quibus sumantur.

PVLSVVM differentiæ decem.

1
- ταχύς. velox. qui pauco tempore multum spatii conficit, seu qui arteriam breui tempore multum distendit.
- σύμμετρ☉. mediocris. qui in motu medio se habet. Is autem naturalis est.
- βραδύς. tardus. qui longo tempore parum spatii metitur, seu arteriam distendit.

Sumpta est hæc differentia ex tempore motus, siue ex qualitate motus, siue ex quantitate temporis motus & spatii simul.

2
- μέγας. magnus. qui longus, latus, & profundus simul est, seu per quē arteria in eas tres dimensiones distenditur.
- σύμμετρος. mediocris. amborum medius, qui & naturalis est.
- μικρός. paruus. qui breuis, strictus, humilisque simul est.

Sumpta hæc differentia à quantitate diastoles. Cum enim arteria, vt & corpus omne, tres habeat dimensiones, longitudinem, latitudinem, & profunditatem, qui longitudine excedit, μακρός, hoc est longus, vt qui deficit, βραχύς, hoc est breuis, dicitur: qui latitudine mediocritatem superat, πλατύς, hoc est latus, vt illi contrarius στενός, hoc est angustus, vocatur: qui vero secundum profunditatem excedit, ὑψηλός, hoc est altus: qui deficit, ταπεινός, hoc est humilis, appellatur.

3
- σφοδρός. vehemens. qui diastole sua medici tactum euertit, seu qui violenter impellit, & valenter ferit. Hic si non facile mutatur, naturalis est & moderatus.
- σύμμετρος. mediocris. qui nec tactum euertit, nec ab eo etiam euertitur. Non est secundum naturam, vt quidam putant, sed præter naturam, vt languidus authore Galeno.
- ἀμυδρός. languidus. qui à tactu euertitur, aut qui tactū languē deferit.

Sumpta est hæc differentia à diastole, seu à qualitate occursus & ictus arteriæ, seu à tono & vigore arteriæ in feriendo & distendendo.

4
- μαλακός. mollis. cum arteria in occursu, siue in diastole sua cedit tenera ac carnosior apparet.
- σύμμετρ☉. mediocris, inter mollem durumque medius, qui & naturalis est.
- σκληρός. durus. cum veluti siccior & in modum corii rigidior arteria occurrit.

Sumpta est hæc differentia à consistentia organi seu statu corporis arteriæ, seu à qualitate tunicarum arteriæ.

5
- πλήρης. plenus. qui arteriam in sua diastole pleniorem repræsentat, & occursum eius humiditate plenum.
- σύμμετρος. mediocris. inter plenum & vacuum medius, qui & naturalis est.
- κενός. vacuus. qui digitorum impressione considet, seu qui aeris modo arteriam excitat, vt digitorum impressione loci inanitas occurrat.

Hæc differentia sumpta est à quantitate infusionis humorum arteriæ, seu à contentis capacitate arteriæ.

6
- θερμός. calidus. quando arteria calidior apparet quam partes vicinæ, vt in febre hectica.
- σύμμετρ☉. mediocris, seu temperatus, qui calidi frigidique medius est.
- ψυχρός. frigidus. in quo arteria frigidior sentitur.

Hæc pulsus differentia impropria videtur, sed quam tamen quidam addendam censuerunt, sumptam à caliditate & frigiditate arteriæ, non minus quam quartam differentiam, ab eisdem humiditate & siccitate depromptam.

7
- πυκνός. frequens. quando breue tempus est inter diastolen & systolen.
- σύμμετρ☉. mediocris. inter frequentem & rarum medius.
- ἀραιός. rarus. quando quietis tempus inter diastolen & systolen mediè longum est.

Sumpta est hæc differentia à tempore quietis, seu à quantitate temporis quietis.

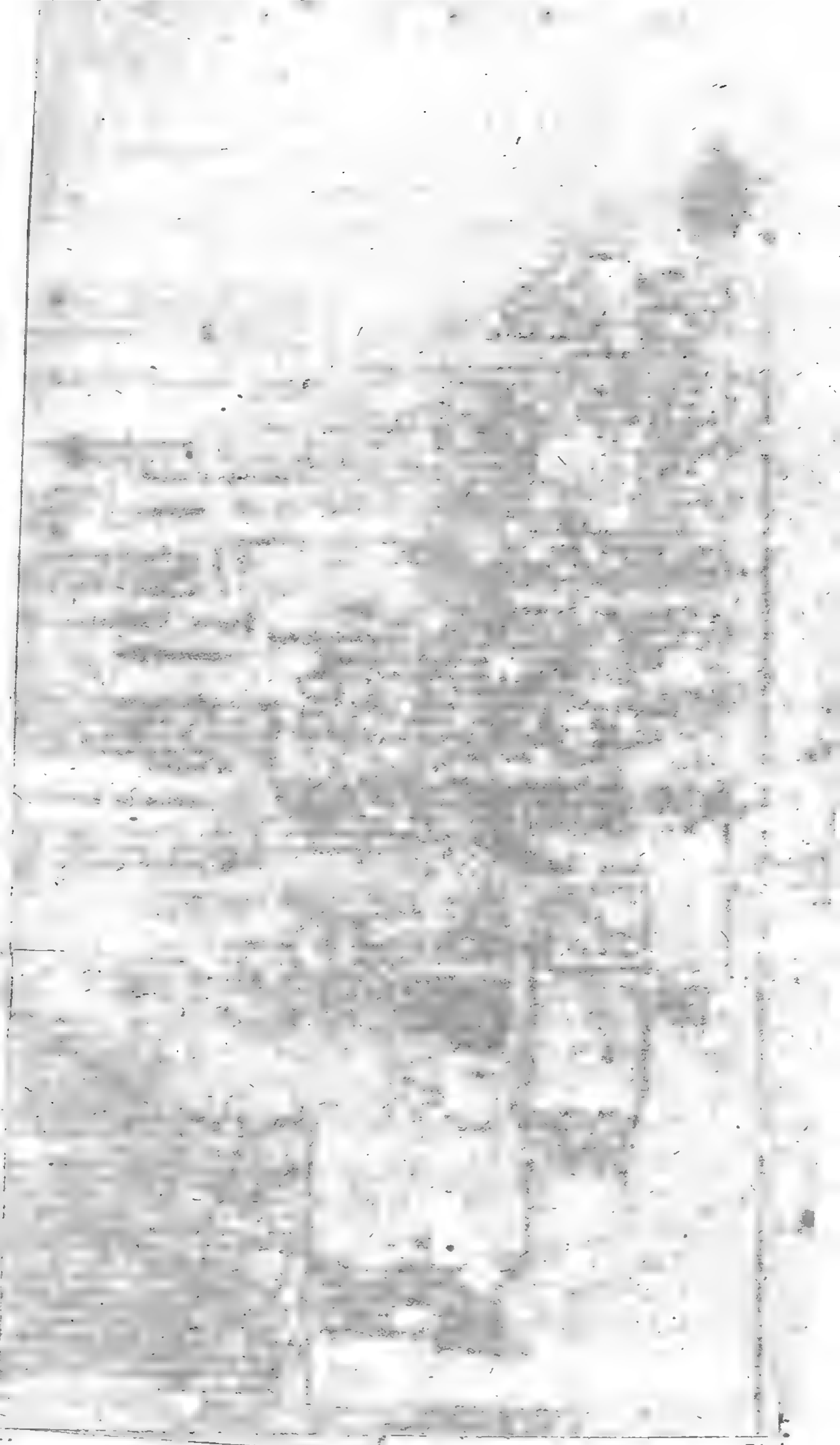
8
- εὔρυθμ☉. qui rhythmum seruat proprium ætati, naturæ, sexui, temporis anni, &c. cuius aut in quo fit pulsus.
- ἄρρυθμος, id est, πλημμέλής (?) / κακόρρυθμ☉.
  - παράρρυθμ☉. qui rhythmum vicinæ ætatis, naturæ, sexus, temporis anni, &c. proprium seruat.
  - ἑτερόρρυθμος. qui rhythmum remotioris alicuius ætatis, naturæ, sexus, partis anni, &c. mutuatur.
  - ἔκρυθμ☉. qui nullius ætatis, naturæ, sexus, partis anni aut reliquorum rhythmum seruat.

Sumpta hæc differentia est à rhythmo, id est modulo, mensura & proportione quadam. Est autem rhythmus proportio temporis motus, vt diastoles, ad tempus motus systoles: vel quietis, vt interioris, ad tempus quietis exterioris: vel motus, vt diastoles, ad tempus motus alterius: vel motus & quietis, vt diastoles & suæ quietis, ad tempus motus systoles & quietis ipsi succedentis. Is quidem est in omni motu, ægre tamen noscitur, nisi in vehementissimo.

9
- ὁμαλός. id est æqualis,
  - Absolutè. Sic dicitur in quo omnes pulsuum differentiæ pares manent.
  - Secundum quid: vt velocitatem, magnitudinem vel aliquam aliam differentiam vnam, aut plures, non tamen omnes. Sic dicitur pulsus, in quo omnium insequētium pulsuum par est celeritas, magnitudo, frequentia &c. Dicitur etiam ἴσος.
- ἀνώμαλος. id est, inæqualis,
  - In pluribus pulsationibus magnitudine imparibus & inæqualib. apparens, qui συστηματικός dicitur, estque cognitu facilior.
    - διαλείπων. deficiens. quando non solum vno, sed pluribus etiam magnis vnus minor apparet, atque interdum totus quoque motus aboletur.
    - παρεμπίπτων. coincidens. deficienti contrarius. in quo expectata quiete in medio tanquam superuacuus aliquis pulsus incidit intercidens.
    - μύουρ☉ ἢ μυουρίζων. quando primo secundus, secundo tertius, tertio quartus, quarto quintus, & ita deinceps, minor est.
      - μύουρ☉ ἐκλείπων. qui non cessat decrescere atque minui, donec omnino aboleatur.
      - μύουρος παυόμεν☉ ἐκλείπειν. id est, cessans decrescere.
        - Qui ex quo cœpit decrescere, in priorem statum non redit, sed in qua primū desiit paruitate, eam perpetuo seruat. Caret autē proprio nomine.
        - Qui postquam decreuit, rursus inaugescit, & redit in magnitudinē priori parem, maiorem, vel minorem. μύουρ☉ παλινδρομῶν dicitur.
  - In vna pulsatione, seu diastole, quæ est cognitu difficilior.
    - In vna parte arteriæ. Hic autem in duobus tantum generibus, primo & tertio inuenitur, cum velocius & vehementius, vel contra, circa vnum medici digitum moueri incipit arteria, & desinit moueri tardius aut languidius, vel contra. In hoc autem pulsu motus inæqualis, in eadem parte arteriæ sed non eodem tempore factus, vel est
      - συνεχής. id est, continuus & non intercisus.
        - ἀνισοταχής. impariter velox. Qui à velocitate in tarditatem transit, & contra.
        - ἀνισοσφοδρός. impariter vehemens. Qui à vehementia transit in languiditatem, aut contra.
      - διαλείπων. hoc est intercisus. Qui interciditur quiete, & post eam velocior euadit: hic proprio nomine δορκαδίζων, id est caprizans, dicitur. Vnicus pulsus est, non geminus, quod licet bis tactum feriat, id tamen in vna diastole fiat.
      - παλινδρομῶν. hoc est repetens. Qui repetit ac recurrit, & secundo tactum ferit post absolutam diastolen, antequam systole absoluta sit. δίκροτος proprio nomine dicitur. Is non est pulsus vnus, vt putat Archigenes, sed multiplex.
    - In diuersis partibus arteriæ. Hic per omnia pulsuum genera inuenitur, sed manifestior est in quantitate diastoles seu magnitudine. In hoc autem pulsu motus inæqualis varius est.
      - συνεχής. Qui continuus manet, æqualis vel inæqualis. Cuius plures sunt differentiæ pro pulsus magnitudine longa, breui, media. Nam si motus occurrit digitis duobus, sex erunt necessario differentiæ: si tribus, viginti quatuor: si quatuor, 78. consurgent.
      - διαλείπων. hoc est, intercisus aliqua ex parte, seu interruptus. Huius differentiæ primæ sunt quatuor. Nam si motum sentiat digitus primus & tertius, non 2 & 4, nouem erunt differentiæ: si vero 1, 3, 4, non etiam 2, aut 1, 2, 4, non etiam 3, differentiæ 27 erunt: si vero 1 & 4, non etiam 2 & 1, differentiæ 9 fient.
      - μύουρος κατ' ἕνα σφυγμόν. Si magnus apparet in parte arteriæ superiori, paruus in inferiori iuxta ægri pollicem.
      - μύουρ☉ μεσόκυρτος ἐπ' ἀπονενευκώς. Si magnus circa duos medios digitos sentitur, minor secundum extremos.
      - κυματώδης. vndosus. In quo non tota simul distenditur arteria, sed pars superior & cordi vicinior primum, deinde alia secundo digito tacta, mox alia tertio. postremo quarta, pollici ægri vicinior, motu manente continuo in modum vndarum sese attollentium. Inæqualis est in magnitudine, vehementia, velocitate, consensu partium arteriæ. Ob id in eo, vt tribus sequentibus, composita inæqualitas à Galeno dicitur.
      - σκωληκίζων. vermiculans. gressui vermis similis: cum scilicet vndosus totus in paruitatem minuitur: hic paruus, languidus, frequens & non obscure tardus est.
      - μυρμηκίζων. formicans, seu formicarum motui similis: cum scilicet vermiculante imminuto, & multis motibus abolitis, pulsus fit minimus omnium, languidissimus, frequentissimus, nec tamen velox, vt putauit Archigenes. Hic rudes fugit, nullum tunc esse arbitrantes. Cæterum tres prædictos pulsus distinguit quantitas & magnitudo, non qualitas.
      - ἑκτικός. febri hecticæ, phthisi & empyemati proprius. Hic nullam magnam mutationē sustinet, sed vt febris ipsa perpetuo similis manet.
      - σπασμώδης. conuulsorius. In quo vtrinq; ab extremis trahi, tendi & conuelli videtur arteria, instar chordæ tensæ, & in quo, vt in vibrato, à suo situ traducta est arteria.
      - κλονώδης. vibratus. In quo maior diastole est, & arteriæ quædam partes sursum, aliæ deorsum eodem tempore feruntur, instar iaculorum valida manu emissorum, arteria tamen nec retrahi, nec conuelli videtur.
      - πριονίζων. serratus. Cum alia pars arteriæ elata distentaq;, alia minus, ob inæqualem ex phlegmone duritiem videtur esse. Vibrati quiddam simile habet. Velox est & frequens, non semper magnus.

10
- τεταγμένος. ordinatus. hic in singulis pulsuū generibus inuenitur.
  - Absolute, quando semper est ordo certus circuituum, parium, magnitudine, velocitate, frequentia, &c. Vt si duo pulsus magni fiant, deinde duo parui, iterum duo magni, deinde duo parui & sic deinceps, eiusmodi pulsus inæqualis est, ordinatus ex toto seu absolute. Similiter & in aliis generibus.
  - Secundum periodos & circuitus, quia ordinem continuum non seruat, nec habet omnes periodos pares, sed per quendam numerum: vt si duo magni pulsus fiant & duo parui, deinde tres magni & tres parui, postea quatuor magni & totidem parui: deinde ceu rursus incipientes duo magni & duo parui, post tres magni & tres parui, atq; similiter deinceps. Sic enim primo circuitui quartus est similis, & secundo quintus, & tertio sextus. Hic pulsus ordine participat in omnibus similiter periodis, inordinatione in singulis. Ob id Paulus hunc pulsum speciem facit inordinati.
- ἄτακτος. inordinatus. ex toto seu absolute tantum dicitur, vt qui nullam prorsus circuitus formam seruet, sed præter paritatis corruptionem ordinem quoq; periodorum similiter inæqualium corrumpat.

Præter has decem differentias adduntur à Galeno duæ, quæ sumuntur
- A situ arteriæ: sursum, deorsum, prorsum, retrorsum, dextrorsum, sinistrorsum, traductæ.
- A motu arteriæ, cuius pars vna prius, altera posterius in eodem pulsu distenditur, sicut in vndoso & vibrato.

Σφαγε.

Σφυρὰ. malleoli. Sunt duæ ossium epiphyses in extrema tibia prominētes & gibbosæ. non sunt autē hæ vnius ossis epiphyses, sed duorum quibus tota tibia conflata est, scilicet τῆς κνήμης καὶ τῆς περόνης, hoc est tibiæ & suræ. Siquidem ἡ κνήμη inferiore in parte interius, protuberat, ἡ περόνη vero exterius. Itaque nō sunt aliud malleoli quam fines κνήμης καὶ περόνης, hoc est tibiæ & suræ, inferni, qua vtrinque excarnes sunt & gibbi extraque prominent. Proinde errant, vt ait Galenus, qui eos ἀστραγάλους, id est talos, nominant, qui error ante Galeni tempora exortus, ad nos vsque dimanauit, multis etiam doctis viris σφυρὰ talos vertentibus, cum malleolos dicere debuerint. Neque enim hæ apophyses astragalum constituunt, sed sub his astragalus latet, tactui & oculis ob ligamenta & tendones nequaquam conspicuus.

Σφυρίτις φλέψ. malleoli vena. Hæc ad inguinis glandulas nata, per internum cruris, genu, tibiæ, inter cutim & membranam carnosam descendit ad malleolum externum, & in pedis superni cutim varie absumitur. vulgus saphenam vocat.

Σχάζειν ἢ

Σχᾶν. scarificare. vide ἐγχάραξις.

Σχάσαι. tria significat, laniare, excernere, relaxare. vt annotat Galen. in lexico Hipocr.

Σχαστηρίαι sunt lina simplicia, quod relaxent sic dicta. quæ temere non adiiciuntur, sed vt, vbi quæ arctata sunt, remittere volumus, per lina id præstemus, & non per capita. Author Oribasius lib. de laqueis. Verum Galen. aliter interpretatur libr. de artic. comment. 2. vbi dicit significare ex naturali statu in alterum transmutari, atque id repente. Venit ἀπὸ τοῦ σχάζειν siue χάζεσθαι, quod significat apud Hippocrat. ἀθρόως ἐκ τῆς κατὰ φύσιν διαθέσεως εἰς ἑτέραν μεθίστασθαι, hoc est repente ex naturali situ in alium transferri, vt explicat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Σχεδία. sic quibusdam locis Hippocr. appellauit organum suum ad luxata omnia restituenda idoneum, quod tamen multis locis idē ξύλον vocat, recentiores βάθρον, hoc est scamnum, dixerunt, de quo vide suo loco.

Σχελὶς. sic dicitur ab Hippocrat. ἡ ἄγχουσα, vt annotat Galen.

Σχέσις. est affectio dubia, hoc est, quæ facile & inducitur & depellitur. Hanc Aristot. διάθεσιν appellauit, τῇ ἕξει oppositam. Ab ea febres quæ facile discutiuntur, σχετικὰς & ἐν σχέσει: quę ægre, ἑκτικὰς & ἐν ἕξει appellant.

Significat & σχέσις apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, αὐτὴν τοῦ σώματος τὴν κατασκευὴν, hoc est, ipsius corporis habitudinē, secundum quam aliquis carnosus vel gracilis, duro vel molli, raro vel denso corpore dicitur, vt Gal. comment. 1. annotauit. quam tamen corporis constitutionem idem etiam Hippocr. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων etiam ἕξιν appellauit, vt Galenus in comment. explicauit.

Σχιδακηδὸν κάταγμα. est fracturæ ossis differentia, in qua non omnino separantur à se partes fracti ossis, sed veluti per rectitudinem finduntur. vide κάταγμα.

Σχινίδες. vide mox σχινίδες.

Σχιστὴ. aliquando absolute dicitur, & alumen intelligitur, quod priuatim eo nomine appellatur, de quo vide στυπτηρία.

Σχιστὸν γάλα. scissile lac. est serosa lactis portio, certo quodam modo exempta segregataq; à caseo. Dioscorid. ex omni lacte fieri scribit hūc in modum: Lac, inquit, fictili nouo feruet, ramoque ficulneo recenti mouetur, inspersis postquam bis aut ter efferbuerit totidem aceti mulsi cyathis, quot sunt heminę lactis. Ita enim serescens liquidum ab eo diuiditur quod in caseum concreuit. Paulus autem libr. 1. cap. 88. videtur lac scissile appellare serosam lactis portionem à caseo separatam, cui mellis momētum aut oxymelitis, aliorumve, subducendi ventris gratia admistum sit. Dicitur σχιστὸν ἀπὸ τοῦ σχίζειν, quod scindere & diuidere significat. Ac cum proprie lac scissile id significet, fuere tamen, vt refert Galen. libr. 10. de simpl. med. qui ita vocarunt lac quod calculis marinis ignitis aut ferro candenti immisso incrassatur, alui profluuiis & dysenteriis vtile. vide γάλα.

Σχιστὸς λίθος. lapis est affinis hæmatitæ, & ex eadem materia concretus. probatur maxime croceus, friabilis, suapte natura fissilis, concremento & alterno cohærentium venarum discursu pectinum modo, ammoniaco sali similis. Sic dicitur vel quod findi facile possit, vel quod quodammodo fissus esse videatur.

Σχινίδες. lentisci baccæ, apud Hippocratem: perperam pro σχινίδες. σχῖνος enim lentiscus est: σχοῖνος vero iuncus.

Σχοῖνος, iuncus. duo sunt huius genera. vnum læuis nominati, alterū acuti qui in mucronem fastigiatur. Cuius etiam duo assignantur genera: vnum sterile: reliquū fert semen nigrum, rotundum, & crassiore constat calamo, carnosioreque. Tertius est iuncus, qui vocatur ὀλόσχοινος, prioribus carnosior, asperiorque. is similem supradicto fructum in cacumine parit. Apud Dioscor. & Aetiū σχῖνος legitur: apud Galenum & Paulum vtrunque.

Σχοῖνος ἀρωματικὸς. iuncus odoratus, teres est, scapo exili rubente, flore copioso, odorem rosæ in confricando emittens, fragmentis in purpuram vergentibus. Legitur quam recētissimus, mordacitatis vinosę ad linguā, fructu rosaceum spirans odorem, rubentibus fragmentis. Pharmacopolæ squinanthum vocant.

Σχοινόστροφος. dicitur à quibusdam ἡ χαμαίβυς ἥμερος, sicut habetur apud Dioscorid. à texendis ex ea funibus.

Σώζουσα. sic dicta fuit à quibusdam ἡ ἀρτεμισία, vt author est Dioscorides. nec dubiū est quin à præsenti remedio quod mulieribus in partu exhibet, hoc nomine donata sit.

Σωλὴν. canalis. Est instrumentum chirurgicum rotundū, oblongum, cauum, in quod crus

aut femur fractum conficitur & cõtinetur. Simile quidem est glossocomo, sed figura differt, vt scribit Galen. commẽt. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quo loco Hippocr. de eius vsu multa disserit. Exterius rotundus est, interius cauus, perinde atque canalis fictilis, per quem aqua confluit in viis lapide stratis. quo fit vt totum membrum cui aptatur, circulo comprehendat. Is autem canalis chirurgicus ab inferiori parte foramina habet, per quæ, si quis humor excesserit, descendat, & à planta moram, quæ simul & sustineat eam & delabi non patiatur, & à lateribus caua, per quæ loris datis mora quidem crus femurque vt collocatum est, detineat, sicut Corn. Celsus lib. 8. cap. 10. descripsit.

Quinetiam ad canalis fictilis similitudinem σωλὴν ab anatomicis dicitur medium foramen quo omnes ceruicis vertebræ peruiæ sunt, & spinæ medulla à cerebro descẽdit: id quod alio quoque nomine ἱερὰ σύριγξ vocatur, quasi sacram fistulam dicas aut magnam.

Σῶρυ. est medicamẽtum metallicum odore tetro, colore nigro, in iisdem metallis, in quibus misy & chalcitis, proueniens. Scripto pdidit Gal. se in Cypri metallis instratas sibi mutuo soreos, chalcitidis & misyos laminas vidisse, sed infimum quidem sory, summum misy, in medio chalcitidem fuisse. Simul enim hæc tria reperiuntur, quod magna sit inter ea substãtiarum cognatio, adeo vt certis temporum spatiis sory in chalcitidem, chalcitis in misy transeat, à natura perfectius excoctum. Sunt enim hæc tria eiusdem generis, solaque partium tenuitate & crassitie differunt. Crassissimarũ enim partium est sory, tenuissimarum misy, mediũ locum chalcitis obtinet. Sed præterea in odore & colore inter ea annotata differẽtia est, quod sory fere nigrũ sit, misy aureo colore, chalcitis æreo, quodque sory tam tetrum vibret odorem, vt mox olfacienti moueat nauseã. Habetur διὰ σώρεως emplastrum apud Aetiũ lib. 14. c. 44. admirandum in curatione malignorum vlcerum. Apud Aetium & Paulum σῶρει scriptum est.

Σώσανδρον. dictum fuisse à quibusdam τὸ δελφίνιον Dioscorides author est.

Σώτειρα. seruatrix. nomẽ antidoti, cuius descriptio habetur apud Paulum l. 7. c. 11.

Σωφρονιστῆρες. genuini dentes qui omniũ nouissimi nascuntur, sed vt plurimum quidẽ ab anno decimo octauo ad vigesimum sextũ. Visi aliquando sunt etiã octogesimo nasci. Hi vtrobique singulares penitissima oris parte nasci solẽt, ideoq; ita nominantur, vt scribit Rufus, quod nascantur cum homo σωφρονεῖν, hoc est sapere, incipit. Sunt autem è genere dentium molarium. vide ὀδόντας.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO T.

Αγγὸν ἔλαιον. oleum rancidum, ex vetustis & rancidis nucibus expressum, quę κάρυα πυγλὰ & ἐλαιηρὰ dicũtur. Quod quomodo paretur Cõstantinus Cæsar docet lib. 9. cap. 22.

Ταινίαι. tæniæ. lumbricorum species qui etiam πλατεῖαι & κειρίαι dicũtur. sic dicti sunt quod instar fasciarum sint longi & lati. male apud Plinium tineæ pro tęnię scriptum est, quem errorem non animaduertens Gaza apud Aristot. lib. 5. de histor. animal. cap. 5. ἕλμινθας tineas reddidit. vide ἕλμινθες.

Ταλάντιον. dicitur à quibusdam herba quã medici polygonion, Macedones ὀστόκολλον, vulgus symphyton appellant, quod dissectas carnes tradant coalescere si coquatur vna.

Ταμαρικὴ. tamarice. sic dicitur à nonnullis ἡ μυρίκη.

Τάμισος. coagulum. quod alio nomine dicitur πυτία. vt explicat Gal. in Lexico Hippocr.

Τάραξις. oculi perturbatio. Morbus est oculi quem Paulus lib. 3. cap. 22. definit esse humiditatem & caliditatem oculi cum rubore præter naturam, nõ à corpore, sed ab aliqua causa externa inductam, vt sole, fumo, puluere, oleo, ideoque facilime sanari, depulsa scilicet causa. Galenus comment. 5. in librum sextum τῶν ἐπιδημιῶν scribit τὴν τάραξιν in oculis phlegmones quoddam initium esse. Paulus vero eo solo ἀπὸ τῆς ὀφθαλμίας differre prodidit, quod ἡ τάραξις à manifesta tantum causa fiat, illa veró non à manifesta modo, verumetiam ab interna, adeo vt ad quintum vsque diem nonnumquam perseueret.

Ταράττειν. turbare, vehementius cõmouere vt apud Hippocr. ταράττειν τὴν κοιλίαν, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. neque enim eo verbo aliquid moderate, sed supra modum fieri intelligitur, vt Galen. comment. 3. explicauit.

Ταραχώδης. ὁ ἀλόγως ταραττόμενος. apud Hippocr. in prorrhet. vt Galenus comment. 1. annotauit. Significat & τὴν ταραχὴν ἐμποιοῦντα, vt prorrhet. sect. 2. vbi scripsit ταραχώδεα οὖρα τοῖσι μετὰ δήξιος καὶ πόνου διεξιόντα, hoc est vrinas cum morsu & dolore exeuntes, vt Galenus eo loco explicat.

Τάριχος. salsamentum. proprie quidem dicitur caro piscium sale cõdita & exiccata, ac præsertim eorum ceruices & ventres, cæteræque partes pinguiores, vt scribit Oribasius lib. 2. Reliquæ enim partes minus pingues μελάνδρυα vocantur, non autem τάριχος. Vt autem differentes sunt pisces, ita sunt salsamentorum variæ differentiæ & facultates. Qui enim sunt natura minimum excremẽtitii, siue molli carne præditi sint, vt omnes saxatiles, siue dura, vt mulli, inepti sunt ad salsamenta. Qui vero excrementosi sunt, hoc est, qui succum in se continent pituitosum, si sale adseruentur, τάριχος fient præstantissimum, atque eo quidem magis quo ille fuerit crassior & copiosior. Sardica salsamenta (Sardas hodie vocant) maxime commendat Galenus, deinde coracinos, pelamidas, & quæ sexitana vocabantur. Alii ὡραῖα, quæ & κύβια dicuntur, laudarunt. Ea fiebant ex pelamide minore, & ab his θύννεια quæ ex pelamide maiore erant. Quanquam vero ταρίχου nomen de piscibus sale conditis intelligatur, attamen ad alia etiam accommodatur, quæ alia quauis conditura asseruari possunt. Nam & apud Galenũ legitur lib. 5. τῶν κτ' τόπους, πύρεθρον ὄξει δριμυτάτῳ ἐφ' ἡμέρας μ' ταριχεύσας τρῖβε. hoc est, pyrethrum aceto acerrimo quadraginta dieb. infusum, terito. Dicitur & τάριχος cuiuscunque animalis inueterata caro, etiam citra salis condituram, vt apud Dioscoridem videre licet capite de adipe anserino & gallinaceo δίχα ἁλῶν τεταριχευμένη. Item apud Plinium libro 28. de adipe suillo, quem inueterari scribit duobus modis, aut cum sale, aut syncerum. Transtulit & ad homines Galenus libr. 9. meth. med. & comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, loquens de medicis diatritariis, qui, vt ait, triduo fame καταταριχεύοντες τοὺς ἀνθρώπους, quarto die nutrire incipiunt. quo nomine non aliud ibi designat quam immodicam siccitatem inedia inductam.

Ταρσός. est pars pedis quatuor ossium serie constans. Ex his tria carent nomine, quartum κυβοειδὴς dicitur. illa cum osse scaphoide cõiunguntur, hoc cum calce articulatur. Differunt inter se figura, magnitudine & situ. Verum omnia intus caua sunt ad ambulationis & apprehensionis firmitatem, foris gibba ad dyspathiam. Videtur in pede ταρσὸς esse quod est καρπὸς in manu, nisi quod τοῦ καρποῦ ossa sint octo, τοῦ ταρσοῦ vero quatuor: ex minoribus namque particulis apprehensionis organum constare debuit, ex grandioribus vero id quod ad ambulandũ comparatum est.

Ταρσός. dicitur cartilago in ambitu palpebrarum sita cui sunt inserta cilia, hoc est, palpebrarum sibi semper æquales neque vnquam excrescentes pili, quod propter cartilaginis siccitatem paucum illis suppeditetur alimentum. Rufus autem non illam cartilaginem sed pilos ex ea nascentes ταρσοὺς καὶ βλεφαρίδας scribit nuncupari.

Ταρσὸς etiam dicitur omne quod dilatatũ est. ex quo vocabulum hoc manauit apud Hippocratem πεταρσωνται, quod significat dilatata fuerunt. vt scribit Gal. in interpretatione linguarum.

Ταυροκόλλα. dicitur à quibusdam ἰξίνη, hoc est gluten, vt scribit Dioscor.

Ταῦρος. taurus. est sutura quæ à pene ad vsque sedem producitur, vt explicat Introductionis author.

Ταχύ. frequenter vsurpatur ἀντὶ τοῦ πυκνοῦ, eorumque nominum vsus apud veteres sæpe confunditur, vt apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, sicut Gal. comment. 3. annotauit.

Ταχὺς σφυγμός. celer pulsus seu velox. Est qui breui tempore multum spatii conficit, seu qui arteriam breui tempore multum distendit. Vna est generalis pulsuum differentia, sumpta ex tempore motus, seu ex qualitate motus, seu ex quantitate temporis, motus, & spatii simul. Huic contrarius, βραδύς, hoc est tardus, dicitur. vide βραδύς.

Τέγγεσθαι. rigari. hoc est, per totam substantiam humectari. βρέχεσθαι vero, extima tantum superficie madefieri: vt scribit Gal. libr. 9. de simpl. medicamentis. τέγγειν autem humectare est, vt explicat Galen. in lexico Hippocratis.

Τεγκτά. dicuntur ea quæ humore perfusa eum intra se admittunt, indeque humidiora fiunt & molliora, vt lana & terra. Contra vero ἄτεγκτα sunt, æs, sal, nitrum: illud quidem quod ab igne concreuerit, hæc vero quod humore liquescant, nec perfusa maneant & euadant molliora, quod tamen τῶν τεγκτῶν proprium est. Scripsit Aristoteles in vniuersum ea τεγκτὰ dici, quæcunque terrea poros habent maiores aquæ mole & duriores: maiores quidem vt aquam admittere possint, duriores vero vt non prompte ab ea resoluantur. Itaque quoniam in lateribus & ære minores sunt, in sale vero nitroque molliores, ἄτεγκτα censentur. Cæterum τεγκτὰ καὶ μαλακτὰ de genere eorum sunt quæ concreuerunt, & quæ τηκτὰ appellantur: differunt autem quod μαλακτὰ igne, τεγκτὰ humore fiant, manente in vtrisque ipsa rerum forma, sed humidiore molliorèque, aliter quam ἐν τοῖς τηκτοῖς, quorum forma colliquatione prorsus soluitur & perit. Sal enim & nitrum humore diluta speciem suam amittunt.

Τεθαλασσωμένος οἶνος. vinum marinum. vide θαλασσίτης οἶνος.

Τεινεσμός. tenesmus. Est continua & implacabilis desidendi cupiditas, qua nihil præter cruenta pauca & mucosa egeritur. In causa est vel genita in longanone inflammatio œdematosa, hærentium illic excrementorum opinionem & ea deiiciendi desiderium mouens, vel acris quidam humor in extremo intestino collectus assidue ad excretionem irritans, vel obstructio à stercore in tenui intestino coacto, vel vlcus intestini recti, à quo

excitatum tenesmum quidam proprie tenesmum vocari volunt. Malum hoc sæpe dysenteriam præcedit, interdum tam vehemẽs est, vt symptomatis omnibus dysenteriæ simile videatur, vel eam etiam summo desidendi conatu superare.

Τέκμαρσις. est quæ per τεκμήριον fit cognitio.

Τεκμήριον. dicitur id quod perpetuo vnum aliquid significat: quod non est aliud quam argumentum ab indicatione sumptum, siue ipsa indicatio. est autem argumentum necessarium à quo desumpta rerum cognitio, τέκμαρσις appellatur. Eo distinguitur ἀπὸ τοῦ σημείου, quod non est perpetuum neque necessarium, vt quod non desumatur à propria cuiusque rei indicatione quam natura suggerit, sed ab obseruatione empirica quã τήρησιν appellant. Est enim σημεῖον proprium τῆς τηρήσεως ἐμπειρικῆς, sicut τὸ τεκμήριον τῆς ἀκολουθίας λογικῆς, quod non aliud est quam indicatio. Author Galenus commentario 3. in progn.

Τελαμῶνες. dicuntur lintea concerpta quæ vulneribus accommodãtur, vel fasciolæ potius quibus oblæsa membra deligari solent.

Τήκειν. consumere, ἀναλίσκειν: quod vocabulum vsurpatur ab Hippocrate lib. περὶ τῶν παθῶν, vt annotat Gal. in lexico Hippocratis.

Τίλμα. dicitur pars ea pedis qua terram contingimus & calcamus.

Τέλος. finis & vltimum. vt annotat Gal. in lexico Hippocratis.

Τένων. tendo. Est ἀπονεύρωσις seu finis musculi quo in partem mouẽdam inserto fit motus omnis voluntarius. Constat fibris neruorũ & ligamentorum in vnum coeuntibus, & interdum carne adhuc eas fibras ambiente. Itaque mixtam habet ex neruis & ligamentis naturam. Hippocrates, sicut annotat Galenus, cõsueuit appellare τένοντας eas musculorum extremitates quę ab anatomicis ἀπονευρώσεις nuncupantur, eas prefertim quę minus carnosæ sunt. Dicitur τένων ἀπὸ τοῦ τείνειν, id est à tendendo, quod eius actio præcipua intensione seu contractione est: horũ enim vnusquisque fibris suis versus musculi caput retractis partem cui inseritur eodem cõtrahit atque euellit.

Τερέβινθος. Arbor est, de qua vide postea in dictione τέρμινθος.

Τερηδών. caries. Est solutio continuitatis in osse ab erosione facta. Causa est humor acutus & acris in osse putrescens ipsumque exulcerans. Sed initio quidem hoc malum reducitur ad aliud ægritudinis genus, & ossis asperitas potius quam caries nominatur. Maiori autem facto foramine & quodam veluti sinu vno vel vario apparente, τερηδὼν dicitur. dicitur enim τερηδὼν quasi τρηδὼν, ἀπὸ τοῦ τρήματος, inquit Galenus, quod in eo affectu os pertusum sit: nisi forte denominetur à τερηδὼν quod vermem significat qui ligna erodit: namque & os quasi à vermibus corrosum videtur. Sunt autem in osse τερηδὼν & σφάκελος idem: quorum vtrumque eodem nomine cariem Latine dicere possumus.

Τέρθρον. proprie quidem sic dicitur summitas antennæ: & τέρθριοι ipsi rudẽtes inde in summum velum peruenientes. Hippocrates autem in 2. de morbis mulierum, cum inquit, τέρθρον fuerit morbi, perinde est atque si diceret summum & supremum, & curationis maxime egens. Galen. in lexico Hippocrat.

Τέρμινθος. species est phymatis, inquit Oribasius, supra quod pustula nigra eminet, qua rupta inferne similis desquamato apparet, eo autem dissecto pus inuenitur. Dioscorides Alexãdreus scriptis prodidit terminthũ esse cutis excrescentiam, rotũdam, ex nigro viridem, terebinthi fructui similẽ. Id quod etiam Galeno visum est lib. de linguis Hippocratis. Galenus autem commẽt. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. literis mandauit, terminthorũ nomẽ nigras quasdam pustulas in cruribus maxime orientes significare, à figuræ, coloris, magnitudinisque similitudine quã cum terminthorum, hoc est cicerum, fructu habent, deriuatum. Est autem τέρμινθος, Latine terebinthus, arboris etiam nomẽ, cuius folia & semen & cortex adstringunt, & ad eadem, ad quę lentiscus, conueniunt. Excalfacit ordine secundo, & adstrictorium quiddam habet. siccat etiam ordine secundo.

Τετρακόν. medicamenti compositi nomen, quod describitur ab Aetio lib. 6. cap. 91.

Τεταγμένος σφυγμὸς. ordinatus pulsus. Est qui circuituum ordinẽ seruat, formamque eãdem retinet. Huic contrarius est ἄτακτος. Ille per singula pulsuum genera inuenitur, duobusque modis dici potest: vno quidẽ modo absolute, quãdo semper certus est ordo circuituum parium magnitudine, velocitate, frequentia, vehementia, aliisque differẽtiis: vt, si duo pulsus magni fiãt, deinde duo parui, iterũ duo magni, deinde duo parui, & sic deinceps, eiusmodi pulsus inæqualis est, ordinatus ex toto, seu absolute secũdum magnitudinem & paruitatem. Similiter autem & de aliis generibus statuendum. Altero vero modo ordinatus dicitur secũdum quid, hoc est, secundum periodos & circuitus, quia ordinem continuum non seruat, nec habet omnes periodos pares, sed per quẽdam numerum: vt, si duo magni pulsus fiant & duo parui, deinde tres magni & tres parui, postea quatuor magni & totidem parui, deinde vero ceu rursus incipientes duo magni & duo parui, postea tres magni & tres parui, atque ita deinceps. Sic enim primo circuitui quartus est similis, & secũdo quint⁹, & tertio sextus. Itaque pulsus hic ordine participat in omnibus similiter periodis, inordinatione in singulis, vt iccirco Paulus hũc pulsum inordinati speciem fecisse videatur. Idem vero ordinatum pulsum cũ inordinato decimam pulsuum differentiam constituit, de quo tamen dubitare quis merito possit, ꝙ omnis quantumlibet ordinatus pulsus inæqualis esse videatur, & proinde tota hæc differẽtia

sub

sub inæqualitate comprehendi. Itaque si omnes pulsus ordinati inæquales sint, patet inæqualis pulsus causam quæ firma fixaque sit, causam etiam esse ordinati, vt non firmá fixamque inordinati. Attamen ex multis Galeni locis constare potest non omnes ordinatos pulsus inæquales esse. Qui enim perpetuo magnus pulsus est aut velox, ille in ea differentia ordinatus æqualisque est, vt in quo omnium insequentium pulsuum par sit magnitudo aut celeritas, aut aliæ pulsus differentiæ.

Τέτανος. rigor. distentio neruorum. Est conuulsio perpetua toti⁹ corporis rigidi & in neutram partem inclinati. Species est τῦ σπασμοῦ fit enim cõtractis ad suum principium neruis & musculis. Nec tamen in eo affectu cõuulsæ partes manifesto apparent, propterea quod æqualiter ante & retro tendantur. Conuulsio autem ipsa perpetua est, & non distincta accessionibus, veluti comitialis morbus, qui per temporum accidit internalla, pertinetque vel ad omnes corporis musculos, vt scribit Paulus, vel ad illos qui sunt in ceruice, quibus caput annuit, renuit, & circumagitur, vt scripsit Pelops & Galenus lib. de musculorum dissectione, vel ad musculos & neruos qui habentur in maxillis, vt scripsit rudi adhuc seculo Aretæus. Quia enim per tetanum maxillæ conuelli manifesto videntur, ad eos affectionem ipsam pertinere existimauit. Sed cum tetanus totius corporis conuulsio sit, etiam Galeni sententia, nõ autem solius ceruicis, patet non modo ceruicis musculos, sed omnes qui corpus maximeque spinam dorsi mouent, conuelli: atque ita & totam spinam & manus pedesq; contendi, vt in nullam partem flecti possint, sed rigida & velut congelata maneant: ex quo morbum hunc tum Græci ἐξαιρέτως τέτανον, tum Corn. Celsus lib. 2. cap. 1. rigorem Latine appellauit. Ex emprosthotono & opisthotono compositus esse dicitur à Galeno, quasi amborum medius, & æquali vtriusque contentione factus, & ab eodem numeratur inter peracutos morbos, vt qui teste Hippocrate cito iudicetur & in quatuor diebus hominem perimat. Neque enim tantum dolorem natura diu ferre potest. Rarus hic prorsus affectus est. Sunt autem, vt scribit Aretæus, causæ huius prope infinitæ: omnes tamen ad duas summas, vt & σπασμὸς, referuntur, inanitionem & repletionem. vide Aretæum.

Τετανωθρα ἡ

Τετανώματα. medicamenta erugatoria, siue quæ rugas emẽdant. Significat enim τετανοῦν extendere, complanare, læuigare, & rugas omnino tollere, vt apud Dioscoridem de radice vitis albæ, χρῶτα, inquit, ῥυτίδας καὶ τετανοῖ. Eius generis medicamentum id est quod ex Critone ad varos scripsit Galen. vt enim ait, τετανὸν καὶ καθαρὸν διαφυλάττει τὸ πρόσωπον hoc est, planam & puram conseruat faciem.

Τεταρταῖος πυρετὸς. quartana febris. Est febris quarto quoque die repetens. Sic quidem in vniuersum febris omnis quartana definiri potest. Cuius duæ habentur differentiæ. Vna enim vera exquisitaque est, altera notha. Quæ vera quartana est, ea ab humore melancholico gignitur, frigido atque sicco, qui μέλαινα χολὴ proprio nomine appellatur. Ea in liene sedem habet in eoque putrescit. Eius signa sunt lienis tumor, rigor initio paru⁹, qui tamen progressu tẽporis augetur, lassitudo ἑλκώδης, pulsus parui, obscuri, tardi, rari per initia accessionum, & eorum in vna pulsatione inæqualitas, quodque soluta febre æger ad consueta munia facile redeat, cibumque appetat. Inuadit autem hæc febris autumno & ætate iam declinãte. Quæ vero notha quartana est, ea non ab eiusmodi humore gignitur iam vsto, frigidoque & sicco reddito, sed ab eo poti⁹ qui vritur quidem, & ex flaua bile transit in atram, nondum vero vstus est & ater factus. Ideoque particeps adhuc est caloris, vt qui bilis flauæ naturam nõdum penitus exuerit. Propterea quæ ab eo quartana nascitur, multa aliquando habet cum tertiana febre communia. Oritur fere media æstate, iuuenes & ætate consistentes corripit, cum rigore inuadit, pulsus habet maiores, frequentiores & celeriores quam exquisita quartana, summamque inducit inappetentiam. A iecinore initium ducit, inque eo sedẽ habet, quod iccirco & inflammatur, & tumet, & dolorem contactu sentit, vt ex Rufo Aetius refert.

Τεταρτημόριον. quadrans. hoc est, quarta pars cuiusque rei. Quare cum duodecim vnciæ in libra, totidemque cyathi in sextario habeantur, tres in illa vnciæ, vt & tres in hoc cyathi, τεταρτημόριον, hoc est quadrans, iure dicentur.

Τέταρτον. quartarius. Est mensura liquidorum apud Atticos, alio nomine ἡμικοτύλιον dicta, continens ὀξύβαφα, id est acetabula, duo, siue quatuor vncias & dimidiam. Sic dicitur quod sit quarta pars sextarii.

Τετράδιξ secundum Plinium, vel

Τέτραξ secundum Theophrastum, vocatur ἡ ἰβεῖκα, apud Athenienses.

Τετραμύρον. acopon est, quod ex melle conficitur. Sic dicitur quod quatuor vnguentis constet. Recipit autem mellis ℥ iij. irini ℥ iij. rosacei ℥ iij. gleucini ℥ iij. ceræ ℥ iij. terebinthinæ ℥ iij. valet ad lassitudinũ molestias, neruorum cõtractiones: benefacit opisthotonicis & canina conuulsione affectis. Describitur à Galeno lib. 7. κατὰ γένη.

Τετραφάρμακον. emplastri nomen est quod & βασιλικὸν appellatur. Constat ex quatuor simplicibus medicamentis, vnde & nomen habet, cera, pice, resina, seui taurini, sed non est, vitulini pari portione inter se mistis. Puri mouendo non est aliud melius vel expeditius.

Est & τετραφάρμακον antidoti nomen, quā alio nomine μοσίκιον vocarunt. Constat quatuor medicamentis, gentiana, aristolochia, baccis lauri & myrrha, æquali pondere commistis. Valet ad podagræ præcautionem.

Τετρεμαίνει. tremit. Gal. in lexico Hippocr.

Τέτρεμος. tremor cum frigore, vt exponit Gal. in lexico Hippocr.

Τετρώβολον. pondus quatuor obolorum, siue γράμματα δύο, hoc est duo scripula: γράμμα enim in duos obolos diuiditur.

Τέτρωρος. dicit ab Oribasio & Rufo pars astragali seu tali superior & sursum vergens. Attamē totus etiā ipse astragalus τέτρωρος (quidam quatrionem vertūt) dici potest à quatuor ipsius lateribus, dextro, sinistro, anteriore & posteriore. vide in dictione ἀστράγαλος.

Τεύχριον ἢ

Τευκρὶς. herba est virgę referens effigiem, trissilaginis similitudine, tenui folio, non multū à cicere alieno. facultatem habet incidendi & tenuium partium est. quare lienes sanat. Tertio fere ordine exiccat, & secūdo excalfacit.

Τεύκριον. sic dici à quibusdā πόλιον, Dioscorides author est. Sic etiā dici à quibusdā τὴν χαμαίδρυν, idem author est: propterea quod quandam habeat cum τῷ τευκρίῳ similitudinem.

Τεῦτλον. beta. est olus radice vnica in longum protensa, carnosa, & nonnullis grata cibo vel cruda, caule striato, bicubitali, folio atriplicis, semine copioso. vulgo nomen retinet Latinum, tametsi & porrea à multis nostrorum dicitur. Græci duo eius genera faciunt: vnam nigram, alteram candidam vocant. hanc autem præferunt, appellantque Siculam, quæ nunc extrita litera fere omnibus nostri seculi medicis sicla nuncupatur. Beta nutrit quidem sed parum, multaq; indiget alteratione, stomachum mordicat, multāque bilem continet. Est & nitrosę facultatis particeps, qua digerit, exterget & per nares purgat, præsertim alba: nam nigra habet quidpiam adstrictionis, ob quam coquitur, inquit Dioscorides, cum lenticula, vt ventrē sistat.

Τευτλοφακῆ. est cibi genus constans beta & lente mistis. Componitur ex pugnantibus alimentis, itaque & facultatem illi amborum mediam inesse existimandum est. Siquidem in eo beta quidem minus subsidet, lens autem magis subducitur. Sistendi tamen ventris vim habere Dioscorides author est cap. de beta, scribens betam nigram coqui cum lenticula, vt ventrem sistat, idque magis radice eius præstari. Oribasius lib. 2. collectorū, scribit in eius apparatu multas betas imponēdas esse & paulo plus salis ac gari dulcis, quod ita facilius subducatur. Id edulii genus Heraclides Tarētinus non sanis modo, verum etiam ægrotantibus exhibebat, vt scribit Gal. lib. 1. de aliment. facult.

Τέφρα. cinis. Sic appellātur vstorum lignorum reliquiæ, nec lignorum modo, sed omnium aliarū rerum. Nam & lapidum etiam vstorum cinis est, vt ait Gal. quem Græci κονίαν, Latini calcem appellant, tenuioris tamen q̄ qui ex lignis fit substantiæ. habet autem cinis in se contrarias tum qualitates tum substantias. Eius enim pars quędam terrena est quædam velut fuliginosa, tenuium valde partium, vt quæ macerato aqua cinere & percolato vna abeat. Verum non omnis cinis eadem temperatura præditus est, sed varius pro combustæ materiæ diuersitate, vt nō temere Galenus Dioscoridem reprehendisse videatur, scribentem omnes cineres adstringendi vim habere, cum ficulneus expers sit omnis eiusmodi qualitatis, sed contra multum acrimoniæ habeat, obtineatque plurimum adurētis facultatis cum abstersione. Verum Dioscorides cineris potius naturam quam materiæ respexit. Quanto enim vnumquodque magis terrenum est, tanto etiam videtur esse adstringentius.

Τεφρικὰ κολλούρια. sic dicuntur certi generis collyria, quæ & ἀνώδυνα appellantur. valent ad dolores demulcendos, refrigerant & morsu carent.

Τέφριον. collyrii nomen sic dicti à cinereo colore, quod quidam κύκνον appellant, vt scribit Celsus lib. 6. cap. 6. vbi eius descriptio habetur. Meminit & Aetius lib. 7. habetque eius compositionem, sed multum à Celso diuersam.

Τέως donec, tunc, prius. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Τηκόλιθος. lapis qui & ἰουδαϊκὸς dicitur apud Dioscoridem, sic vocatus quia lapidem comminuat & veluti liquefaciat.

Τηκτὸν. liquabile. Est passiua qualitas secundi generis, de numero earum quæ secundum naturalem potentiam vel impotentiam dicuntur. Significat autem id quod in liquorem solui potest. Id autem prius cōcreuerit necesse est. Cum autem concretio duobus modis contingat, humidi scilicet vel calidi absentia, liquationis duo similiter erūt modi, humor atque calor. Quæ igitur humoris absentia concreuerunt, liquantur humore, vt aqua, aceto, vino, veluti ammoniacum, sagapenum, sal & nitrum: nisi forte concretio densatioque tāta sit, vt in angustiores poros aquę moles subire non possit, sicut in lateribus accidit. Nā quia paulatim resiccati sunt calore qui omnem eorum humorem in aerem conuersum vacuauit, ita sunt adstricti in iis pori, vt per quos aer exiit, per eos non possit aqua immitti. Quæ vero caloris priuatione concretionem adepta sunt, calore liquantur, vt glacies, plumbum, æs, & reliqua metallica, ad hæc propolis, cera, resina, ladanum, seuum, galbanum. vide πηκτά.

Τηλέφιον ἕλκος. Telephium vlcus. Sic dicitur malignum, inueteratū, & quod vix cicatricem recipit. Sic dictum est à Telepho, qui in tali

vlcere

vlcere consenuisse fertur. Idem vero etiam χείρων.ος appellatur. Est & τηλέφιον herbæ nomen portulacæ similis & caule & foliis. ea alas binas in singulis foliorum geniculis annectit. ramuli à radice seni septeniue prodeunt, foliis referti cœruleis, crassis, lentis, carnosis, flore luteo aut candido. Nascitur in cultis & maxime inter vites verno tempore. Galenus in lexico Hippocratis scribit τηλέφιον esse herbæ speciem, quod semperuiuum agreste, & portulacam agrestem vocant, Romani autem illecebram. Alii vero mercurialem intelligunt.

Τηλίνη. sic dicitur à quibusdam ὁ κύπρος.

Τῆλις. sic à quibusdam dicitur fœnumgræcum.

Τήρησις. obseruatio. Vocabulum est Empiricæ sectæ proprium. Quicquid enim Empirici aliquãdo obseruassent fieri in morbis, τήρησιν vocabant: quorum cum magnam haberent copiam, eam omnem ἄθροισμα nuncupabãt: & ab obseruatione quidem memoriam, à memoria vero experientiam manare dicebant, & ab ea proxime artem constitui, dum meminimus quid cũ quo, quid ante quod, quid post quod obseruauimus, atque id quidem vel semper, vel plerunque, vel vtrouis modo: semper, vt vulnerato corde mortem sequi: plerunque, vt scammonia ventrem purgari: vtrouis modo, vt percussa superiori membrana cerebri mortem sequi: raro, vt vulnerata cerebri substãtia salutem contingere.

Τιθύμαλλος. planta est cuius septem produntur genera: quorũ masculus χαρακίας & ἀμυγδαλοειδὴς appellatur. Huic caules supra cubiti altitudinem sunt, rubri, lacteo succo atque acri madentes. folia oleæ circum ramos, angustiora & longiora, radix crassa, lignosa, pendet in cacuminibus caulium coma iunci, sub qua caueolæ foliolis balnearum similes, in quibus semen continetur.

Secundus fœmina est, quem μυρσινίτην & καρυίτην vocarunt, similis suapte natura daphnoidi, foliis myrti, sed maioribus, firmis, in cacumine acutis & pũgentibus. ramulos ab radice mittit dodrantales. fructum fert alternis ramis nuci similem, mordaci gustu.

Tertius est παράλιος ἢ τιθυμαλλὶς dictus atque etiam μήκων, ramis subrubentibus, palmum altis, quinis senisue ab radice exeuntibus, foliis lini, angustis, paruis, oblongis, in versus quosdã digestis, capite in cacumine orbiculato, in quo semẽ, vt eruum, vario colore emicat. flos albus, frutex totus cum radice lacteo succo turget.

Quartus ἡλιοσκόπιος nũcupatur, foliis portulacæ, tenuioribus rotundioribusque, ramulis prodeuntibus à radice quatuor aut quinque, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copiosi plenis, capite anethi semine velut in capitulis incluso. Comas cũ sole circumagit.

Quintus κυπαρισσίας est, exiens in caulem dodrantalem vel maiorem, subrubrum, ex quo folia piceæ similitudine exoriuntur, molliora tamen & tenuiora. In totũ nascentem piceã æmulatur. Cãdido succo madet.

Sextus δενδροειδὴς frondosam in cacumine comam spargit succo lacteo prægnans, cauliculis rubẽtibus, foliis myrti tenuioris, fructu characiæ.

Septimus πλατύφυλλος vocatur, verbasco similis. Omnes acrimoniæ & magnæ amaritudinis participes sunt, & calidæ præterea facultatis.

Τίλματα. dicta sunt à recentioribus medicis τὰ ἀνάσπασματα, hoc est vulsiones factæ in fibris musculorũ, dum nimis distentæ interdum rumpuntur, vt annotauit Gal. comment. 4. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Τιλτὸν. genus linamenti concerpti, de quo vide μοτόν.

Τιμωρῆσαι. apud Hippocratem & veteres Græcos sæpe significat βοηθῆσαι, hoc est auxiliari & iuuare: vt annotat Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Τιτιανὸς πεσσὸς. pessus Titianus. Describitur ab Aetio lib. postremo ad vterum scirrho induratum.

Τίφη. herba est quæ folio exit cyperidis, albido caule, læui, æquabili, enodi, cui summo in capite flos obducitur densus, euadens in lanuginem pappum vocatam. Nascitur in palustribus & circa stagnãtes aquas. Est & cerealis tipha sine geniculis scirpi modo nascens radicibus multis vt triticũ hordeumque, folliculo multiplici, leuissima frumentorum, solo etiam gracili facile proueniens, tritico persimilis.

Τόκος. Partus. actio est partim quidẽ vteri, partim vero ipsius fœtus. Vteri quidem, quoniã ille offensus grauitate iam multum adaucti fœtus & excrementorũ redundantia, atque ob eam causam distẽtus, vi propria expultrice fœtũ in lucẽ eiicit. Fœtus vero tum quod auctior, satis alimenti à matre non accipiat, tum quod partionis tempore plus calidi natiui habẽs, magis quoque refrigerari postulet. Quamobrẽ quum non sufficiat spiritus maternus, quẽ illa per arterias subministrat ad exitum concitatur. Id autem nõ vno certo statoque tempore contingit. nam multis septimo mense, plurimis nono vel decimo, fœtus in lucem editur, cum tamen sint stata in aliis animalibus pariendi tẽpora. Homo autem solus nõ vno, & incerto gignitur spatio. Cuius quidem varietatis causam aliqui ad vim imaginatiuam, quæ homini perquã varia est, retulere: alii ad motũ fœtus primũ qui fit in vtero: alii vero ad formationem, quę infantibus quibusdã celerius, quibusdã tardius perficitur. Nã prout celerius vel tardius fœtus conformatus est, etiã tẽpestiuius aut serius mouetur: ac demũ tẽpore bis tanto, à quo moueri cœpit, accedẽte, vt author est Auicẽna, in lucẽ venit. Et de his quidem tribus mẽsibus, scilicet septimo, nono & decimo, inter medicos omnes philosophosq; conuenit: an vero aliis etiã mensibus nasci possint, magna est controuersia. De sexto

quidem mense nemo vnquā scripsit visum à se fœtū, qui in illo natus, diu superstes vixerit. Siquidē illi omnes abortiui sunt, ac paulo post pereunt. De septimo nemo vnquam dubitauit, quin frugifera in eo partio cōtingeret, Sempronii Corbulonisque exemplo, vti refert Plinius, vtriusque consulis, quos Vestilia mater septimo mense genuit. De octauo melior authorū pars scripsit vitalem in eo fœtum non nasci, quamuis ab Aristotele scriptū aliter esse videatur. Eius autem verba non grauabor hic adscribere, quæ lib. 7. de natura animal cap. 4. habent hunc in modum: Cum cætera animalia omnia singulari ac simplici modo partum suum perficiant (vnum enim pariendi tempus statum omnibus est) homini vni multiplex datum est. Nam & septimo mēse, & octauo, & nono parere potest, & (quod plurimum) decimo. Nonnullæ etiam vndecimum tangunt. Fœtus qui maturius quam septimo mense prodeat, nullo pacto vitalis est: qui septimo, vitalis hic quidē primus exit, sed magna ex parte infirmior. Qui autem mense octauo nascūtur, viuere ac adolescere in terra Ægypto possunt, & quibusdā aliis locis vbi mulieres ferti liores sunt, multosque simul & ferūt & pariunt, etiāsi mōstrosi sint. sed locis Græciæ multi intereunt, nec nisi perpauci seruantur. vnde fit vt si quis seruetur, non octauo mense natus existimetur, sed mulierem sui conceptus initiū latuisse. Hæc Aristoteles: cui etiam Plinius fert testimoniū, scribens Cæsoniam Caii principis coniugē Vestilia matre mense octauo natam fuisse. Quin & Cæcilius poeta vetus sic ait:

Insoletne mulier decimo mense parere?
Pol nono, etiam septimo atque octauo.

Quod non incōsiderate Cæciliū scripsisse, M. Varro vt credam' facit. Nam mense nōnunquam 8. editum esse partum, in lib. 14. rerum diuinarum scriptum reliqt. Præterea 9. mense & 10. natos viuere nemo vnquam negauit: imo mēsib. istis partiones sunt frequentissimæ. Eamq; ob rem Varro duabus Parcis ab his duob. mensib. inditum esse nomen ꝓdidit. Parca enim, inquit, immutata vna litera, à partu nominata est. Sunt autem tres, Morta, Nona, Decima: quarū quidem prior sic dicta est, ꝙ qui 8. nascitur, non diu postea moriatur. Posteriores autem duæ à partus tempestiui tempore nomen accepere. Nam & apud Virgilium legitur,

Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

De 11. autē mense quæritur non inter philosophos modo & medicos, verū etiam inter iurisconsultos magna olim sub duobus Imperatorib. fuit dissensio. Siquidem partū in mensem vndecimū differri, & decimū excedere, plane hoc loco quē enarramus, Hippocrates inficiatur. Aristoteles v. vt supra retulimus, nōnullę, inquit, etiā vndecimum tāgunt. Præterea scriptū est ab Aulo Gellio, fœminam bonis atq; honestis moribus, nec ambigua pudicitia, in vndecimo mēse, post mariti mortē peperisse, factumq; esse negotiū propter rationē temporis, quasi marito mortuo postea concepisset, quoniā decēuiri in decē mensib. gigni hominem, nō in vndecimo, scripsissent. Sed diuū Adrianum causa cognita decreuisse in vndecimo quoq; mēse partū edi posse. Cui tamē decreto contrariū factū est aliud ab Imperatore Iustiniano, qui epistola quadā quæ in nouis ipsius cōstitutionib. habetur, scribit idem suis accidisse tēporib. natumq; mulieri filiū anno post mariti mortē, nōdū quidē cōfecto, sed affecto, sub finē videlicet vndecimi mensis. De quo quū apud eū quæstio esset instituta, pronūtiauit partū illū nō esse legitimum, nec dici posse ex defuncto viro susceptum, quoniam fœturā in tam longū tempus trahi posse nō existimaret. Quinetiā de duodecimo dubitatio est. Nam ꝙ omnes fere negāt, ad eum vsq; fœtum geri posse, visum fuisse Homero, summo non solum poetæ, sed etiam philosopho, permulti dixere. Scripsit enim Neptunū dixisse puellæ à se recens compressę,

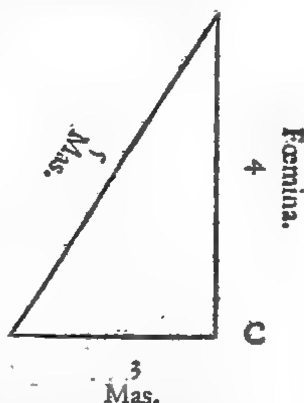
Χαῖρε τεῶ φιλότητι, περιπλομένε δ' ἐνιαυτῶ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκν' ἐπεὶ ἐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων. Hoc est,

Gaude hoc cōplexu. Nā quū se voluerit annus,
Formosum puerum paries. haud irrita diuum
Connubia.

Quid ꝙ Plinius secūdus scripto mandauit, Lucii Papyrii prætoris edicto bonorū possessionē infanti datā esse cōtra secūdū hęredē, cum tamē mater partū se tredecim mēsibus diceret tulisse. Ita multiplex perficiendi tēpus, pariendiq; diuersum homini datum est. Verum nō decet, vt arbitror, quæstionē istā de partu, tā multiplicē, tamq; ambiguā, & altis submersam tenebris, istis authorib. explicare & definire: imo ex intima philosophia & ꝓbatissimorū philosophorū scriptis, eruēda eius solutio est. Quæ qm habita fuit semp difficillima, eā ob rem plęriq; quo magis ingenio pollebant, eo quoq; liberius in ea exercitati sunt. Neque se ab ea Mathematici, qui proprie Genethliaci dicūtur, nec ipsi adeo Arithmetici abstinuerūt. Quorum sane rationes hoc loco, antequā ad eas veniā quas Hippocrates attulit, adscribere nō grauabor. Placuerūt enim illæ summis etiā viris. Itaque, vt ab Astrologis incipiam, habēt hoc illi axiomatis loco. Corpora inferiora à superioribus affici, septemque planetas in hominem nō modo iā natū, sed etiā quādiu in vtero est, imperiū obtinere, nō simul quidem, sed suo quemq; ordine. Incipiunt autem à Saturno, tamquā à summo, eoque qui optime cū principiis nostri ortus cōueniat. Humida enim est liquidaq; hominum genitura, quā tamen coagulari decet & inspissari antequā hominē queat generare. Hoc autē illi facile Saturnus suppeditat, quippe qui frigidus siccusque est: eamq; ob rem ipsum facultatis retentoriæ, quæ siccitate perficitur, authorem posuere. Secundum eum vim suam Iupiter in semen exerit. Ille namque

que augmentum præbet & calorem, vt qui calidus sit & humidus: quibus duabus qualitatibus incrementũ maxime contingit. ob id ipsum Iouẽ augmento præesse dicũt. Post Iouẽ Mars puerũ veluti in vlnas accipit: qui quoniã calidus & siccus statuitur, fœtui motum cõcedit: istamq; ob causam tertio mense infantẽ moueri solitum. Quarto loco succedit sol, eiusq; beneficio tum ossa excauantur, tum meatus corporis euadũt ampliores & singulis membris sua perfectio accedit. Est enim calor solis ζωτικώτερος, hoc est viuidior, magisq; viuificans. A sole fœtum Venus frigida humidaq; inuisit, deque eo tam bene meretur, vt calorem siccitatemque à superioribus planetis impressam, mitiget atque corrigat: atque insuper venustatem illi decoremque conciliat. Ad fœtum vero sextus velut è choro prodit Mercurius, qui operi ab aliis inchoato veluti colophonẽ addere dicitur. Superiores enim initia tantum motionis dederunt, ne nihil, credo, superesset quod ageret Mercurius, & ne sine muneribus solus infantem salutatũ veniret. At ea ipse perficit, & non modo firmiorẽ motum largitur, sed motus etiam instrumẽta expolit, & accuratius absoluit. Tandem vero ad lunam vices redeunt: cuius plurima sunt in fœtum merita. Nam quia frigida est & humida, adipem illi dat, & pluribus in partibus reponit. Quin & maiori quã cæteri liberalitate excellens, matrem insuper ipsam donis cumulat. Siquidem eius matricem humiditate sua relaxat, & quo pariat facilius, distendit. Sic fœtus numeris omnibus absolutus & tot muneribus grauis, exitũ affectat. Atque si exeat, salubriter degit. Exit autem, si robore polleat, seque ipsum possit ex vtero præcipitem dare. Sin autem aliter cõtingat, & cogatur octauũ mensem expectare, iterũ proculdubio reuertentem ad se Saturnum sensurus est, & episcopum habiturus, sed non tam mitem placidumque, quam mense conceptus primo. Namque multam ille in eum spirat frigiditatem, quã non modo natiuum pueri calorem imminuit, sed etiam ad motũ reddit magis tardum: matremque præterea dono quo eã luna ornauerat, spoliat. Sua namque siccitate, quæ illi plurima est, os vteri constringit. Qua de causa, si aliqua forte extrinsecus pariendi occasio accedat, tam mater quã fœtus magno in discrimine versabuntur: nec viuere partus solet: aut si fortassis huius sideris malignitatẽ superare possit, vitam plane deget laboriosam & ærumnarum plenam. Quod si nihil eo mense matri acciderit eiusmodi quod partũ in lucem prodire cogat, sed in nonum vsque mensem fœtura differatur, iam multo magis serenam Iupiter faciem ostendit. Eius enim aspectu omnia Saturni maleficia protinus abolentur. Siquidem suo calore & humore vitam (quæ duobus istis potissimum consistit) puero instaurat atque conseruat. Quãobrem si isto nascatur mense, vitalis esse maxime poterit. Nam & ζῆνα eam ob causam Græci appellarunt, tum quod sub eo partus maxime contingat, tum quod ipsius merito vitalis sit. ζῆν enim Græcis viuere est. Quia vero & qui Ioui succedit planeta, nõ est maleficus, sed suo calore cum vita nostra facile cõspirat, ideo si quis etiam in decimum vsq; mensem protrahatur, vitalis plurima ex parte est. Hæ quidem sunt Astrologorum de partu rationes: à quibus non videtur àuersa fuisse Procli inter philosophos haudquaquam postremi, sententia. Scripsit enim nõ modo infantibus, dum gestantur vtero, pręfici planetarum (vt sic dicam) vultus, sed etiam ætatum ordinem sequi ordinẽ vniuersi. vtrumque tamen fieri disparili ratione. Nã quæ vires suas postrema in partũ exerit luna, eadem iam natum infantem non relinquit, sed primam eius ętatem moderatur, argumento nutritiuæ vegetalisque potentiæ: quarũ vtraque humido perficitur. Post eam vero Mercuriũ regendi gubernãdique pueri prouinciam accipere: eoque fieri vt & literarum & citharæ & consimiliũ nobis studium ea ætate ingeneretur, & Arithmetices in primis: quæ omnia olim Mercurio veteres tribuere, & negotiis similiter lucroque illum præesse dixerunt. Ac quemadmodum inconstans Mercurii sidus dicitur, ac omnino eiusmodi quale id cui adhæserit, nempe cum benignis benignũ & exitiale cũ exitialibus: sic & puerilis ætas facile eos prompteque sequitur, quibuscũ consuetudinem habuerit. Sed & reliqua quæ de eo ab antiquis prodita sunt literis, consentiunt. Atque vt ille secundæ ætati præficitur, sic Venus tertię, sol quartæ, Mars quintæ, Iupiter sextæ, ac postremæ Saturnus, qui frigiditate siccitateque, quibus senilis ætas definitur, ad cœlestem tandem vitam abducit. Verum Arithmetici ex numerorũ paritate imparitateque idipsum demõstrare conãtur. Imparẽ enim perfectũ, parẽ vero imperfectũ esse dicũt: & parẽ quidẽ formæ, imparẽ vero rationẽ materiæ obtinere: & imparẽ numerũ marem, parem autem fœminã vocari. namque illi imparem patris, & parem matris appellatione venerantur. atque ideo dixisse Virgilium numero deum impare gaudere. Itaque cum septenarius & nouenarius impares sint, & proinde perfecti, nasci in illis & edi perfectos vitalesque fœtus. Quia vero octonarius sit par, hinc fieri vt octauo mense natus non viuat. Cum vero de mense decimo illis obiicitur, eũ quidem parem esse, attamẽ in eo nasci sæpissime fœtum, & perfectionis numeros omnes obtinere: respõdent denarium ex paribus solum perfectum esse, quoniam ipse numerorum omnium perfectio sit & complementum. Neque enim omnes qui antecedunt numeri, denario maiorem perficere possunt: sed qui denario succedunt, omnes ex decem, & præcedentium aliquo constituuntur. siquidem omnes tam barbari quam Græci (excepta,

vt author est Aristot. vna Thracum gente, quæ ad quatuor modo numerandi seriem terminat, eo quod meminisse ritu puerorũ non potest, neque vsum habet rerum multarum) enumerant, statuto termino denarii numeri. Quod non forte casuque fieri semper omnibusque in rebus putandũ, cum non fortuna, sed naturalis res sit, quæ semper atque vbique fieri solet. hoc autem fit, ꝙ perfectus numerus denarius sit. Continet enim omnia numerandi genera, vt par, impar, quadratum, longũ, primum cõpositum, & si quæ præterea sint alia. Sed & eius perfectionem hinc maxime dicũt videri, quod quatuor cubales numeri, è quibus vniuersum cõstare Pythagoreis placet, proportionibus decem constituuntur. Sed quæso cur tam male & sinistre de octonario sentiunt & loquũtur? cur eũ imperfecti insimulant, cum iisdem ipsis authoribus solidum ex eo corpus & vere perfectum, cõponatur? Ergo singulariter quoque plenus ꝑfectusque iure dicetur, propter corporeę soliditatis effectum. Est enim ille de his, vt ipsi dicunt, quę nec generãtur, nec generant, scilicet ex monade & septẽ constitutus: aut ex eo quod tũ generatur, tũ generat, nẽpe quaternario duplato consistit. Quinetiã octonariũ Pythagorici iustitiam vocauerunt: quia primus omniũ ita soluitur in numeros pariter pares, hoc est in bis quaterna, vt nihilominus in numeros æque pariter pares diuisio quoq; ipsa soluatur in bis bina. Eodem etiã modo contexitur, id est, bis bina bis, octo componunt. quare cum & contextio ipsius pari æqualitate ꝓcedat, & resolutio æqualiter redeat vsque ad monadẽ, merito ꝓpter æqualem diuisionẽ iustitiæ nomen accepit. Qui ergo tã iustus est, non cõuenit ꝑfecto fœtui iniquũ esse. Sed & ad ipsam etiam cœli harmoniã continendã firmandamq; hunc numerũ magis aptũ esse, nõ dubium est, quum sphæræ ipsæ octo sint quæ in cœlo mouentur. Hæc quidẽ sunt à me adducta, quo docerem ex numeri paritate non recte imperfectũ demõstrari & ineptũ ad vitam fœtus tuendam atq; cõseruandã. Qua in re nõ existimo me à Galeni sentẽtia discedere, q̃ paritatem atq; imparitatẽ à vi criticorũ dierum similiter reiicit atque excludit. Cur vero septimo quidem nonoq; mẽse vitales sint partus, octauo autẽ nõ vitales, aliã Pythagorici ex ipsa arithmetica magis ꝓbabilẽ adferũt demõstrationẽ. Est autẽ ea eiusmodi. Sit triãgulum scalenum, hoc est trib⁹ lieris inæqualib⁹ constitutum, A.B.C. cuius latus B.C. sit vnitatum 4: latus autem

A.B. sit vnitatum 5. Perspicuum est ex disciplina Pythagoricorum, 3. & 5. esse masculos, vt impares: sed 4. fœminam, vt parem. Multiplicentur itaque 4. per 5. fient 20. sed 5. per se multiplicentur, consurgent 25. simul iuncti numeri facient 45. Hæc rursum si per medium spatii trianguli, id est per 6, multiplices, fient 270: quæ nouem menses constituunt. Rursus multiplices 4. per 5. fient 20: & similiter 3. per 5. fient 15: simul iuncta erunt 35. Hæc per mediũ spatii trigoni multiplices, hoc est per 6: fient 210. quæ septem menses complent. Iterum ducas 3. in 5. fient 15. Ducito in sese, emergunt 25. si simul componas, erunt 40. Hæc multiplicata per medium spatium, hoc est per 6, fiunt 240. quæ tempus octo mensium continent. Itaque quoniam in nouem & septem mensibus duntaxat per naturalem coniunctionem masculi & fœminæ, quæ 5 & 4 & 3. numeris significantur, numeri dierum proueniũt qui nouem septemque mensibus continentur: merito, qui istis mensibus eduntur partus, sunt vitales. In mense autem octauo non est vlla masculi cum fœmina coniunctio. neque enim 5 neque 3 ducũtur per 4 quod fœminam repræsentat. Quamobrem cum eiusmodi copulatio præter naturam sit, merito partus isti non sunt vitales. Hæc quidem ex arithmeticis attuli, non quod tã magnam vim inesse illorum numeris existimarem, sed vt potius legentes intelligant quæ fuerit illorum de hac re sentẽtia. Omnia enim quę de numerorum virtute nugantur, tam facile absurda esse deprehenduntur, vt doctissimis plærisque viris & Galeno Pythagoras ille vir tam sapiens omnibus fere seculis habitus, magnam admirationem excitarit quod numeris tantum tribuisse videatur. Neque enim ex illis vlla demonstratio scientifica haberi potest. Siquidem omnia illorum placita plane incerta sunt. Cur enim monadem formam, dualitatem vero materiam quandam infinitam appellent? cur parem fœminam, imparem masculum statuant? Quin & numeris quibusdam Mineruæ, Dianæ atque Apollinis nomen tribuunt, prout quemque minus magisue laudare, etiam vituperare libitum est. Quod sane volenti perfacile est: atque ideo parum firma sunt, imo vero inepta eorum dogmata. Quamobrem illis relictis veritatem ipsam meliori ratione modoque exploremus. Recte, vt mihi quidem videtur, philosophi omnes hunc orbẽ inferiorem à superioribus corporibus moueri dirigique statuerunt, & cũctas quæ hic contingunt mutationes, à cœlestibus pẽdere. In quibus cum nihil sit quod non maiori quam hæc terrena, facultate polleat, præcipue tamen duorũ nobiliũ siderum solis atq; lunæ vim potentiamque experimur: illius quidem, per se & primario, huius vero quaten⁹ à sole aspicitur & illucescit. Eius namq; vel accessio vel recessio vt diuersas sustinet

mutationes, sic variæ in nostro orbe operatur, suntq; eius opera tanto quam reliquorum planetarum magis conspicua, quanto huic orbi vicinior est. Quamobrem quum illa singulis illustretur mensibus, & cum sole congrediatur, quæ maxima illi mutatio est, quumq; plena multum à se ipsa cum sole congrediente diuersa fit, non est dubium quin & maxime hic orbis noster pro lunæ in ipsum imperio immutetur. Ac rursum cum inter extremas illas lunæ mutationes aliæ quædam mediæ intercedant, scilicet tũ quum διχότομος, tum quum ἀμφίκυρτος: certum quoque est, mutationes his etiam duobus temporibus, quãuis minores magisque obscuras, contingere. Apparet igitur quatuor esse lunæ mutationis momenta, & ea septimo quoque die euenire. Nam & post septem à prima apparitione dies, διχότομος, hoc est per medium secta: & septem postea diebus orbe pleno visitur, quod die contingit decimoquarto. Si vero quemadmodum aucta est, ita diminui intelligas, duas pariter habebit septimanas: quarũ prior die vigesimo secundum Hippocr. & Gal. nõ (vt voluit Archigenes) vigesimo & primo, posterior autẽ vigesimo septimo concludetur. Sed quũ dixerimus vim omnem lunæ à sole proficisci, nemo certe dubitabit quin insignes etiam ab eo mutationes pendeat, præsertim quum quatuor anni tempora ab eo fieri videamus. Ambo igitur, & sol & luna, vires magnas obtinẽt, easque in corpora inferiora exerũt, nõ morbos tãtum. Absurdũ enim esset in hos quidẽ aliquid posse, in cæteris autẽ viribus destitui. Imo vero & haberi possunt ex iis præsagia nõ modo in ægrotis, sed etiã in sanis, quemadmodum scripsit Gal. ab Ægyptiis astronomis se verissime cõperisse. Itaq; in ipsum etiã fœtũ, quem mensium quoque certis spatiis Hippocrates scribit iudicari. Quãuis autẽ nulli inconueniẽs videri potest, rẽ eandẽ à duobus illis sideribus affici, attamẽ Hippocr. & Gal. existimarũt in illis quidẽ mutationibus quæ breues sunt & paucis diebus definiri solẽt, negotiũ omne ad lunã deferri: in aliis vero quæ non nisi longo iudicari possunt tẽpore & perfici, ad solis cursum maximè attendendũ. Eã itaque ob causam acutos morbos, qui breues esse cõsueuerũt, decẽ & quatuor diebus iudiciũ subire statuunt: quartanas autẽ febres nõ diebus quidẽ, sed mensibus sex iudicari. Rerũ enim circuitus qui diebus aliquot cõcludi possunt, septimani sunt, & lunæ modo circũaguntur: sed qui mensibus, illi ad solem referũtur, eandemque quam septimanæ rationem sortiũtur. Quũ enim à mensis principio vsq; ad pleniluniũ, quatuordecim ppe dies sint, qui lunaris circuitus dimidiũ complent. ita ab hyeme ad æstatẽ, quæ sunt duæ anni totius extremæ mutationes, sex mẽses sunt, anni dimidiũ. Quinetiam à plenilunio vsque ad occultationẽ, tempus sex aliis mẽsibus respondet, qui sunt ab æstate ad hyemem. Quod si etiam vtrunque diuidas, lunæ quidem cursum per septimanas diuides, quibus eas quas ante recensui mutationes efficit: solis vero iter in quatuor anni tẽpora secabis, quorũ singula singulis etiã lunæ septimanis proportione respondebunt. Quo quidem modo sicut dies septima, quæ pars quarta est totius mẽsis lunaris, morbos, exẽpli gratia, acutos iudicat: sic anni tẽporis mutatio diuturnos affect⁹ discutit, adeo vt hyeme genitũ, ver dissoluat: in vere excitatum, æstas: in æstate, autumnus: in autumno vero ortũ, hyems. His in istũ modũ definitis facile est videre quid de partu dici oporteat. Est enim partus crisis quædã, cuius eodem plane modo inite rationem conuenit, quo & morborũ & sanitatis. Sic namque visum est Hippocrati, ad hunc modũ libello περὶ ἑπταμήνου scribenti: ταῖς δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων καὶ οἱ τρωσμοί τε καὶ οἱ τόκοι, ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ κρίνονται, ἐν ὅσῳπερ αἵ τε νοῦσοι καὶ αἱ ὑγιεῖαι καὶ οἱ θάνατοι τοῖς σύμπασιν ἀνθρώποισιν. ταῦτα δὲ πάντα τὰ μὲν καθ' ἡμέρας, τὰ δὲ κατὰ μῆνα ἐπισημαίνει, τὰ δὲ κατὰ τεσσαρακοντάδας ἡμερῶν, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. hoc est, Mulieribus autem & fœtuum conceptus & abortiones & partus eodem tempore iudicantur, quo & morbi & sanitas & mors cũctis mortalibus. Sed omnium istorum alia quidem diebus, alia mensibus, alia dierum quadragenariis, alia vero annuo spatio euenire videntur. Hæc Hippocrates. Itaque si partus non tam diebus quã certis mensibus geri solet, perspicuum est in tempore ipsius definiendo solis cursum maxime obseruandum esse, sed lunam tamen interim non negligendam. Ergo iam de ipso partu videamus quo vel dierum vel mensiũ circuitu legitimo absolui possit. Sed melius fortasse fuerit de mẽsibus ex ipsis diebus ratiocinari, quoniam quibusdã forte magis sunt cõgniti. Ex diebus primus septenarius decernẽdi vim habet maximam. Illo diximus antea tempus vnum anni, hoc est mẽses tres, respondere. Ex quo aliquis fortasse inferat tribus etiam mẽsibus vim & facultatem esse ducendi partus legitimam atque naturalem. Nec ego quidem dubito. Immutatur enim manifesto fœt⁹ eiusmodi spatio: quodque post tres menses ille excitetur moueaturque, ab illa certe mutatione quam sol trimestri spatio sustinet, euenire magna ex parte existimandũ est. Quod si quæras, Cur ergo fœtũ in lucem non edit, perinde ac septimus dies morbũ iudicat & soluit? Respondebo & septimũ illum plærũque diem non soluere morbos, etiam si magna illi sit eam in rem propensio. Siquidem vt ad crisim optimam & perfectam præter diem decretoriũ accedere etiam oportet humoris iam cõcocti facilitatem, atque virium robur: sic in edẽdo partu præter legitimũ tẽpus adesse oportet fœtus ipsius dispositionem firmitatemque, quæ trimestri tantum interuallo vel omnium sententia in fœtu esse non potest. Rursus quemadmodum alii à septimo

ad decimũ quartũ dies nullã habent ad indicãdos morbos authoritatẽ, sic quartus quintusque mensis, qui diebus illis similes sunt ad fœtũ promẽdum nullas vires possident. Quamobrem si qua occasione illis mẽsibus prodeat, violenta proculdubio cẽsendã est, non aliter q̃ diebus nõ decretoriis excretiones symptomaticæ, non criticæ, proueniũt. Quodnam ergo est primũ illud pariendi tẽpus, in quo & dies legitima & fœtus etiã dispositio concurrunt? Audi Hippocratẽ eum tibi enumerantem & designãtem. Sic enim libello περὶ ἑπταμήνων scripsit: οἱ ἑπτάμηνοι ἐκ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνονται. hoc est, Septimestres dimidia anni parte nascuntur. Item initio libelli περὶ ἑπταμήνων: οἱ δὲ ἑπτάμηνοι γίνονται ἐκ τῶν ἑκατὸν ἡμερέων καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο, καὶ προσεόντος μορίου. id est, Septimestres nascũtur centesimo octogesimo secundo die, & aliqua insuper particula. Habet enim tũc fœtus pfectionẽ, tantumq; roboris quãtũ expedit ad tolerãdas partionis molestias, & vitã postea salubriter degẽdã, præsertim si ex valentiore semine procreatus est. Præterea & tẽpus illud vehementẽ obtinet in decernẽdo facultatẽ. Quippe simile est diei quarto & decimo: quorũ hic vt est mẽsis lunaris dimidiũ, ita illud totius anni. Nãq; annus integer trecentis sexaginta quinq; dieb. & sex horis componitur: quos si in duas partes diuiseris, habebis centum octoginta duos dies & horas quindecim, quas Hippocr. per προσεόντος μορίου manifesto videt̃ significasse. Porro illi dies sex tatum mẽses solares absoluũt. Cur ergo qui hoc dierũ spatio editur in lucẽ, septimo mẽse natus dicitur? Facilis sane respõsio est. neq; enim veteres illi medici nec astrologi mẽsem aliũ q̃ lunarẽ nũcupabãt, nec ipsum annũ vniuersum ex aliis mensib. q̃ lunarib⁹ cõstituebãt, qui omnes certe solaribus sunt minores. Dicitur autẽ mẽsis solaris, spatium illud temporis quo sol in vtroquoque signo zodiaci circũfertur: quę quoniã sunt duodecim, menses quoq; totidẽ in anno numerãtur. Menses vero lunares triplices statuũtur, omnes tẽporis duratione differentes: inter quos ille maximus est qui Latinis dicitur ciuilis. Constat autem ex diebus viginti nouem & horis propemodum tredecim. Tot enim dies medii sunt inter vnum & alterum lunæ cum sole congressum. Ex quibus mensibus si annum, quemadmodum olim Palęstini, cõstituas, centum illi & octoginta duo dies in septimum mensem incident. Namque centum septuaginta & septem dies, sex eiusmodi menses componunt: & quinque qui supersunt reliqui, cũ aliquot horis, iam septimi mensis erũt. Proinde qui septimum intra mensem natus erit, iure poterit septimestris appellari. Ac multo magis, si mẽsem qui proprie Lunaris dicitur, intelligas. Is autem definitur lunæ à zodiaci pũcto in idem pũctum, pfectione & reditu: in quã viã Luna viginti & septẽ dies cũ horis octo insumit. Ex quibus mensibus si annũ conficias, centesimus ille octogesimusque secundus dies, erit septimi mẽsis decimus octauus. Quod si tertiam mensis lunaris differentiam, quæ fit à primo exemptis tribus diebus coniunctionis lunæ accipias, iã propemodum absolutos ex 182. diebus septem menses comperies. Continet enim ille sex & viginti dies & horas duodecim. In sex autem eiusmodi menses, dies tantum centum quinquaginta nouem absumuntur. Sic ex illo supiori dierum aceruo viginti & tres dies supsunt, qui septimum fere mensem concludunt. Ex his igitur perspicuũ est, quod quũ septimo mẽse editus in lucẽ fœtus dicitur, de lunæ mẽsibus, non autem solis, intelligendum sit. Siquidem septimus atque octauus solares, ad partum sunt infelices. Quamobrem nihil hic contra Hippocratem dixisse videor, reiiciens septimum solis mensem extra καιρίμους menses, quamuis ab illo scriptum sit in libro περὶ σαρκῶν, vitam hominis dierum septenario constare, & legitimum partũ esse septem mẽsium, propterea quod ex tribus hebdomadarum decadibus constetur, quarum decadum singulæ septuaginta dies continent. Est autem dierum numerus decẽ & ducentorum. Hoc enim de mensibus lunaribus intelligit, quos ciuiles ante diximus appellari, quorũ septẽ ad eũ numerũ dierũ perueniũt, exceptis tribus cum dimidio: quod parum certe refert. Neq; enim tam exacte dies mensesq; numerari præcipit Hippocrates, vt parum vltra citraque partio non possit optima contingere. Namque libello περὶ τροφῆς, posteaquam fœtus cõformationis partionisque tempora distinxit, subiungit: γίνονται δὲ ἐν τούτοισι καὶ πλείω καὶ ἐλάσσω, οὐ πολλὸν δὲ πλείω ἢ ἐλάσσω. id est, fiunt vero hæc & diebus pluribus & paucioribus, nec multo tamen pluribus aut paucioribus. Verum opinor, libuit potius Hippocrati numerum illum trium decadum hebdomadarũ adscribere, quam illum tribus fere diebus cum dimidio minorem, quod eo loco docere vellet æuum hominis ἑπτάμηνον esse. Quanquam quid opus est mutationes lunæ quæ per septimanas fiunt, expectare, si illæ adsint quæ initio cuiusque mensis eueniunt? præsertim cum septimanæ ipsæ ex numeri ratione nulla polleant facultate, sed duntaxat quatenus tãto dierum interuallo mutationes magnæ excitantur. Nec vero velim inficiari præter solem à luna quoque mutationes accidere: sed si illæ quidem paucis aliquot diebus oriantur, considerandos censeo dierum circuitus septimanos. sin autem secundum menses incidant, frustra dico eos obseruari. Nam & secundi, tertii, quarti, quinti, sextique mensis initio tanta fit in luna mutatio quanta potest tum in fine septimi, tum singulis mensium septimanis prouenire. Verum si ab ea sola mutationes illæ in fœtu fiant, minus habent virtutis. Quod si simul eodemque tempore mutatio tam in luna quam in sole contigerit, hæc quidem est alia-

aliarum omnium efficacissima. Contingit autẽ tum septimo tum octauo tum nono mense lunari: sed τόκος quidem est in septimo atque frugifera, quoniam ab ea nõ longe absit solis mutatio, quæ centesimo octogesimo secundo die contingit. Non est autem octauo nonoque mense lunari tanta, vt fœtum deiicere possit, & proferre in lucem: aut si tanta illi commotio accidat vt prodeat & nascatur, admodum imbecillum necessario putare oportet, qui tam leuem lunæ mutationem sustinere non potuerit: & idcirco minime vitalem esse. Est autem illa imbecillitas vel natiua fœtui, vel ex aliquo accidente (quæ multorum fuit opinio) contracta. Aiunt enim, & recte quidem, embryon septimo mense ab vteri conceptabulis exitum affectare, ac in id colluctari plurimum (tunc enim, vt ostendimus, eodem fere tempore sol & luna mutationem subeunt) verum conatu aliquando excidere atque interim fatigatum effici imbecillius. Quod si nec dũ refectis viribus octauo rursum eundẽ petat conatum (namque ad hoc mutatio quæ lunæ singulis mensibus accidit, irritare potest) oblæsum frequẽti⁹ intermori. Ac de octauo quidem mense genitis sic scripsit Hipp. libello περὶ τροφῆς: ἐς ὀκτάμηνον σί οὐκ ἔστι καὶ ἔστι. hoc est, ad partũ ducenti quadraginta dies, non est, & est. Quibus verbis tam obscuris, præcisis atque aduersis, indicat, eum qui natus est mense octauo, (nam 240. dies menses octo conficiunt) aliquo quidem modo esse atque natum videri, sed reuera non esse, quoniam paulo post intereat. Superest iam nobis expendendus inter lunares quidem decimus, ex solaribus vero nonus mensis, quo partus emergunt frequentissimi & maxime vitales. In quo quidem quod pertinet ad solem, multum ipsa & aerem & hominum corpora immutat dimensis iam nouem zodiaci signis: quod vero ad lunam spectat, ipsa quidem eodem illo die quo sol, tres zodiaci quartas confecit, & ad reliquã properat, vehementer immutatur, & orbe suo iam decies confecto, vndecimum aggreditur. Quod facile intelliges, si supputes dies quibus tum decimus lunaris, tum nonus solaris constituuntur. Nam quum certum sit, dimidium anni 182. diebus, & horis præterea 15. constare, si numeri istius dimidiam partem adiungas, scilicet 91. dies, consurgent 273. cum aliquot horis, ex quibus nouem menses solares conflantur. Similiter si 27. cum tertia diei parte, quod spatium est vere lunaris mensis, quo luna zodiacum dimetitur, decies multiplices, reperies totidem dies & horas octo. Coeunt igitur, inque diem vnum conueniunt decem lunæ menses, qui vulgo peragrationis dicuntur, & nouem solares: eamque ob rem illo ipso die corpora hæc inferiora, præsertim quæ aliquo modo affecta sunt, à tam insignibus maiorum istorũ principumque planetarum mutationib. vehementer commoueri necesse est. Accedit vero vna infantis robur iam hoc tempore magnum; & naturale quoddam ex vtero prodeundi desiderium, ad hæc vteri muliebris mole & pondere iam grauati irritamẽtum: quibus omnibus efficitur partionẽ isto tempore facilem esse & salutarem. Quæ cum ita se habeant, neminem latere potest Hippocratem in libello de natura pueri scribentem decimo mense fœtum affectare exitum, & membranas quibus concluditur, disrumpere: de mense illo lunari, qui cum nono solari coincidit, intellexisse, & Virgilium ad eundem modum quum dicit matri decem menses longa tulisse fastidia. Sic enim libello περὶ ὀκταμήνων scriptũ est ab Hippocr. οἱ δὲ δεκάμηνοι τῶν τόκων καὶ ἑνδεκάμηνοι, ἐκ τῶν ἑπτὰ τεσσαρακονθημέρων τὸν αὐτὸν τρόπον γίνονται. hoc est, qui decimo & vndecimo mense eduntur partus, ex septies quadragenis eodem modo constituuntur. Continẽt autem illæ ducentos octoginta dies, qui septẽ modo diebus ducentos septuaginta tres excedũt. Qui quoniam non longe absunt à 10. mense, & iam pars sunt 11. idcirco eum terminum pariendi tam decimo quam vndecimo mensi communem esse dixit. Quod si solarem mensem intellexisset, non est dubium quin maiorem numerũ dierum, ex quibus tam decimus cõstaret, q̃ vndecimus ipse participaret, fuerit additurus. Essent enim proculdubio alii quadraginta adiungendi. Huic namque numero quadragenario magnas vires in corporibus hominum assignat, propterea q̃ bis viginti eũ cõponant, & magnam facultatem decernendi semper vigesimo tribuerit. Quanquam sic ab eodem Hippocrate libello περὶ ὀκταμήνου scriptum animaduertimus: ἐννέα δὲ μηνῶν καὶ δέκα ἡμερέων γόνος γίνεται, καὶ ζῇ, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀτρεκέα ἐς τὰς ἑβδομάδας. τέσσαρες δεκάδες ἑβδομάδων ἡμέραι εἰσὶ διηκόσιαι ὀγδοήκοντα. hoc est, nouẽ vero mẽsib. & diebus decem nascitur partus, atq; vitalis est: quippe qui legitimũ hebdomadarũ numerũ sit consecutus. Namq; quatuor decades hebdomadarum, dies sunt 280. (quo loco obiter hoc monere possum, videri mihi deprauate scriptũ esse ἑβδομήκοντα, p ὀγδοήκοντα) Ecce aũt secundũ hanc supputationem nouimestres sunt, q antea eodem plane dierum numero decimestres atq; etiam vndecimestres erãt. Cuius quidem diuersitatis caussam ad diuersos lunæ menses referre oportet. Namque hoc loco, quem è libello περὶ σαρκῶν postremo annotaui, menses qui proprie ciuiles appellantur intellexit: qui ab vno lunæ cum sole congressu ad alterum vsq; perdurant, constantque paulo minus q̃ tricenis diebus. Quod si lunares proprie dictos intelligas, quod Hippocrates fecisse videtur eo loco quem paulo ante citaui ex libello περὶ ὀκταμήνων, nõ est dubium quin is qui supputare velit, reperiat ex ducẽtis illis & octo-

ginta diebus decem integros menses constitui, & septem præterea alios superesse, qui vndecimi mensis partem aliquam componant. Quod si rationem quæras, & mireris mēsium lunarium numero potius quam solarium definita esse pariendi tempora, desines protinus mirari percontarique, si aduertas, antiquos, Græcos præsertim, annum totum ad rationem lunæ subduxisse, & alios menses non habuisse quam lunares, nōdum scilicet reducto in eam formam anno, quæ nunc vsui nobis est. Hæc quidem de nono decimoque mense, atque etiam vndecimo breuiter & quantum potui dilucide dicta sint. Cæterum de aliis qui sequuntur, plerique dubitant, vtrum in eos partus differri possit. de quo sic mihi sentiendum videtur. Diximus antea, vt ad crisim morborum præter diem decretorium concurrere oportet humoris aptitudinem, & virium robur, sic ad partum præter legitima illa pariendi tempora etiam pueri vires & matris vterique cōsentire debere. Nam si fœtus debilis est, & ne tentet quidem exitum, nec interim vlla offensione vterus irritetur, etiā in vndecimū vel duodecimū forte differri fœtura poterit. Verum id rarissimum prorsus est, vt qui iam habet 273. dies, tanta laboret imbecillitate, vt egressum non affectet. Quod tamen si aliquando contigerit, non est dubium quin ille parum materni alimenti insumat (cuius tamē penuriam parturitioni præbere causam scribit Hippocr.) & illi abunde vel in duodecimū vsque mēsem sufficiat. Qua de causa nec commouebitur, nec membranas suas tentabit rumpere, quasi plus alimenti efflagitans. Sed hoc, vti dixi, rarissimum est, magisque monstrificum: ac proinde Iustiniani Imperatoris decretum de ea quæ parit in vndecimo mense, cōsultissimum mihi videtur esse & æquissimum.

Τομεὺς. incisor. & τμεῖον ferreum instrumentū bilabrum quo fabri ferrarii & ad alia multa, & ad tollendos & commouendos clauos vtuntur. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis.

Τομεῖς siue

Τομικοὶ. incisores dentes. sic appellantur octo primi dentes, in vtraque scilicet gena quatuor lati, acie prętenui in modum gladiorū, qua cibos molles mordendo abscindunt diuiduntque. Alii plures, alii pauciores habēt. Omnes autem vna radice in suam genam infixi sunt. Valent non modo ad incidendos cibos, verum etiam ad pronunciationem. vide in dictione ὀδόντες.

Τόνος. apud Hippocratem significat neruum, siue is à cerebro, siue à spinali medulla oriatur, vt annotat Galenus Aretæus περὶ τετάνου, τόνος, inquit νεῦρον καὶ ἐντάσιος οὔνομα, quasi non neruum modo, sed etiam ipsam neruorum contentionem designet. Vsurpatur etiam ab eodem ὁ τόνος αὐτὸς τῆς προθυμίας ἰσχυρᾶς, hoc est, pro vehementi desiderio magnoque conatu, qualis esse solet per dyspnœas & tenesmos: vt docuit Galenus comment. 1. in prorrhet.

Τοξικόν. apud antiquos terra quædam species veneni fuit teterrimi, nec tamen quid esset constare adhuc arbitror. Plinius lib. 16. cap. 10. scribit authores esse qui à taxo arbore, quam venenatam esse certum est, taxica appellata dicunt venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus sagittæ tinguntur. Quod tamen vt ipse non affirmat, sic ipse dubito an verum sit. Sunt enim hæc duo venenorum genera manifesto distincta apud Nicandrū & Dioscoridem, suntque tam sibi aduersa vtriusque symptomata, vt iure dubitare liceat. Taxus vniuerso corpori frigus infert, cui eadem quæ cicutæ conueniunt medicamenta, videlicet calefacientia: toxicum vero inflammationes & furorem. Calidum enim & siccum fuit, vt plane præter symptomata indicat ipsa curatio quam Nicander adhibet. Dioscorides in præfatione libr. 6. toxicum recenset inter herbas & olera, quæ exitiosam vim habent, & Galen. lib. 2. Antidoton Asclepiadē sequutus, inter simplicia venena ipsum annumerat. Certum est sic dictum esse, quod barbari sagittas suas olim eo tingerent. Nam vt cecinit Nicander in Alexipharmacis:

Isto Gerræi Nomades, populusque ferocem
Qui colit Euphraten, armant sua tela veneno.
Quæ postquam hæserunt & non sanabile vulnus
Inflixere, caro liuet, virusq; putrescit
Vipereum, atque cutis se tabo fœta resoluit.

Τοξικὸν etiam dicitur à quibusdam ladani species in Syria & Aphrica nascentis, quia incolæ ad detergendum ladanum foliis cisthi adhærescens, neruos in arcu lana circundatos trahunt per syluas. Sed hoc grauissimū odore est & durissimum tactu. plurimum enim terræ colligit.

Τοξότις. à quibusdam dicitur ἡ ἀρτεμισία, vt habetur apud Dioscor.

Τόπος. pars corporis à veteribus medicis. vnde & τοπικὰ φάρμακα dicta sunt, quæ locis affectis adhibentur.

Τορδύλιον. herba quæ & seseli Creticum vocatur.

Τορνεύματα. ramenta, apud Hippocr. vt explicat Galen. in lexico suo.

Τραγάκανθα. frutex est cuius radix lata & lignosa summo cespite nititur, vnde surculos hūmiles, robustos latissime fundit, in quib. minuta folia, multa, nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ sub se spinas albas, rectas & firmas occulunt. Ab eius radice vulnerata manat lacryma pellucens, gracilis, læuis, syncera, subdulcis, quæ etiam τραγακάνθα dicitur, arteriacis medicamentis accommodatissima.

Τράγανος. sunt qui τράγον hoc modo appellent, vt author

author est Dioscor. At τραγόνατον vocari à nõnullis λυχνίδα τὴν ἀγρίαν, testatur idem.

Τράγιον. frutex est in Creta insula tantum nascens, lentisco semine, folio & ramis similis, singulis tamen minoribus: succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Calfacit tertio ordine, attrahit, discutit: est enim tenui substantia. Est & alterum τράγιον, quod τραγόκερως aliqui vocant, cui folia scolopendrii, radix syluestris rhaphani tenuis, candida, cui vis magna est adstringendi.

Τραγόκερως. sic à quibusdam dicitur τὸ τράγιον, ab aliis autem ἡ ἀλόη, vt habetur apud Dioscoridem, forte quod eius folia quãtitate, longitudine, figuraque hircorum cornibus non inepte respondeant.

Τραγόνατον. vide in τράγανος paulo ante.

Τραγοπώγων. barbula hirci. herba est breui caule, foliis croci, radice longa, dulci: magno super caulem calyce, è cuius summo semen nigrum dependet, vnde nomen inditum est. Hæc ab aliis κόμη vocatur.

Τραγορίγανον. frutex est syluestri serpyllo aut origano similis folio & ramulis. Quibusdam in locis lætius virentiusque inuenitur, & latioribus foliis, satis glutinosum. Alterum autem ex exilibus surculis, ac tenuibus foliis, quod aliqui πράσιον vocauere. Omnia excalfaciunt, vrinam cient, aluo accommodantur, decoctoque poto bilem deiiciunt.

Τράγος. inter fruges numeratur, alicæ figura. multum autem aceris habet, ideoque parũ nutrit & ægre concoquitur. dicitur σιτώδης ad differentiam plantæ quæ etiam τράγος dicitur, quæ prouenit in maritimis (ob id herbarii iuncum marinum vocant) palmũ alta aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine foliis, pusillis circa ramos acinis rufis, multis, gustu multum adstringente. Eam aliqui σκορπίον vocant. Quidam etiam duriores è spongiis, τράγους nominarunt, vt author est Dioscor.

Τράμις. dicitur à quibusdam ea linea quę medium scrotum diuidit in duas parteis.

Τραυλὸς. blæsus.

Τραυλότης. blęsitas. Est vitiosa literarum r & r ꝓnunciatio. Symptoma est affectionis linguę aut eius musculorum, aliis quidem natura aliis vero externam aliquando ob causam comparatum. Affectio autem varia esse potest. Primum quidem breuitas linguæ, quæ tamen rarissima est. Deinde eius intemperies humida & mollities. Hæ namque sunt naturalis balbutiei causæ, à quibus fit vt lingua prioribus dentibus male innitatur, breuior quidem propter breuitatem, humidior vero propter imbecillitatem. Humidiores enim linguæ musculi non possunt firmiter stabiliri, quod est tamẽ necessarium ad harũ duarũ literarum ꝓnunciationem. Itaq; eas tanquam t & l pronunciant, pro τραυλὸς dicẽtes τλαυλός. Plurimi quoque balbutiunt ab externa causa, vt qui plurimum dicẽdo aut tibia canendo, & ex febre vehementem linguæ siccitatem contraxerunt. Lingua enim his euadit imbecilla, nec propter siccitatem dilatari potest. Balbutiunt etiam aliquando ebrii, lingua & cerebro humore nimio perfusis & prægrauatis. Itaque patet præcipuã fere balbutiei causam sitam esse in superflua humiditate: propterea scripsit Hippoc. Balbos alui profluuio maxime corripi. In cuius Aphor. comm. quoniam τοῦ ψελλίζεσθαι mentionem Galen facit, hoc vnum monendum, quod illic male Latini interpretes ψελλίζεσθαι & τραυλίζειν eiusdem significationis verba esse scripserunt. Id enim neque in Græco habetur, neque verum est. Sunt enim ambo quidem vitia pronunciationis, non vocis: nõ tamen idem in voce vitium significant. Siquidem differẽtiam eorum Aristot. in problematis explicat scribens τραυλότητα esse, quum litera quędam certa exprimi non potest: ψελλότητα vero, cum inter pronunciandũ aut litera, aut syllaba aufertur & eliditur. Scio quidem Latinos interpretes τοὺς τραυλοὺς balbos, τοὺς ψελλοὺς blęsos vertere. ego cõtra vertendum puto: blæsi enim proprie illi sunt qui à Gallis vulgo dicuntur habere linguam pinguem: balbi vero quos iidem appellant begues. Cæterum Gal. comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν annotauit ἰσχνοφώνους ab Hippocrate eo loco intelligi qui alio nomine τραυλοὶ appellantur, non ita tamen vt idẽ sint, sed vt τραυλοὶ inter ἰσχνοφώνους contineantur. vide ἰσχνοφωνία.

Τραῦμα. est solutio continuitatis in carne, non ex distentione, sed ruptura proueniens. Sic definiuit Galenus libro de constit. artis medicæ.

Τραυματικὰ φάρμακα, dicuntur à quibusdam, inquit Galen. τὰ κολλητικὰ, hoc est glutinatoria medicamenta, quæ & ἔναιμα appellantur, de quibus vide κολλητικὸν φάρμακον.

Τράχηλος. collum. ceruix. Idem prorsus quod αὐχὴν, vt annotauit Galenus. Est autem pars τῆς ῥάχεως capiti proxime subdita & annexa, spondylis septem constans. Eiusdem quidem illi naturæ sunt cum spondylis dorsi & lumborum: siquidem forati sunt: spinam, quam ἄκανθαν vocant, omnes (excepto primo cui nulla est, sed soli anteriore parte apophysis exigua) habent: tum apophyses trãsuersas, apophyses obliquas ascendẽtes & descendentes, vinculum membranosum intus (exceptis duobus primis spondylis) duas τῆς ῥάχεως meningas ambiens, & foris alterum, spondylos vndique colligans: articulationes præterea sex, duas suo corpore, duas apophysibus descendentibus, & duas ascendentibus: habent tamen quędam sibi peculiaria, quibus à reliquis discernuntur. Nam omnibus colli spõdylis apophyses transuersæ in rectum perforatæ sunt. Propria quoque sex inferioribus spondylis colli spina aperte bifida. Propriæ etiam quinque inferioribus apophyses transuersæ, leuiter velut bipartitæ, & decliuiter excauatæ in modum canaliculi per quod nerui ad brachium & diaphragma descendunt. Pro-

pria vero primo ſpondylo eſt corporis latitudo & tenuitas & foraminis amplitudo, rhachitidi & dẽti deſtinata, cauitas quoque apophyſeωn tam aſcendentium quam deſcendentium, quibus cum condylis articulantur per diarthoſim, illis quidem occipitis, his vero ſecundi ſpondyli. Siquidem primus duas occipitis apophyſes coronoidẽs cauitatibus duabus excipit, & ſecundi dentem transmittit: ſecundus vero condylo duplici, ſed minus extante primi cauitates duas γλωνοειδεῖς excipit, & ſuo dente occipiti inter apophyſes κορωνοειδεῖς anterius valido ligamẽto affirmatur. Proprius autem ſecundo ſpõdylo dens eſt(à quo totum etiam ipſum ſecundum ſpondylum Hippocrates ὀδόντα appellauit) per quem cum primo ſpondylo & cum occipitis cauitate inter ſuas coronoidẽs apophyſes diarthroſi iungitur. Sunt autem hi ſeptem colli ſpondyli magnitudine inæquales. Primus enim & ſecundus longe maiores ſunt tertio, quarto & quinto: ſed quintus tertio & quarto maior eſt. Sextus non modo his tribus maior eſt, ſed etiam ſeptimo, qui quoniam ſex alios ſuperiores ſuſtinet, ἄτλας καὶ ἀτλαίπου à Græcis vocatus eſt. Sunt autem numero æqualia cum ipſis ſpõdylis neruorum paria quæ à ceruice proficiſcuntur. primũ per foramina primo ſpondylo & occipiti communia egreſſum in huius ſpondyli muſculos, omoplatam & muſculum œſophago ſubſtratum caput & collum flectentem abſumitur. Secundum in totam cutim capitis. Tertium in muſculos ceruicem extendentes, genam mouentes & collum totum caputq; retro erigentes, cutim capitis vna cum ſecundo. Quartum in ceruicis muſculos & muſculum longum & in diaphragma cum portione quinti & ſexti paris. Quintum in diaphragma cum aliis, & in muſculos brachium tollentes & omoplatam. Sextum in diaphragma cum aliis prædictis, & in brachia cum ſeptimo & octauo pari & ad muſculos leuantes omoplatam. Septimum in muſculum latum reflectitur, & in thoracem, brachiũ manumque abſumitur, & interdum cum prædictis in diaphragma. Sic quidem ſe habet nodorum ſeu vertebrarũ colli conſtructio, à qua quamuis proprie collum dicatur, attamen colli nomine cõmuniter vocatur quod inter caput & humeros interiacet, vnaq; cum ipſis nobis, tum gulę, tum arteriæ portio cõtinetur, per quam cibis & ſpiritui via eſt. Trãslata inde τῶ τραχήλου vox eſt etiam ad veſicam, cuius oſculum ita appellatur.

Τραχύτης. aſperitas. Eſt vitioſa cõformatio parti cui accidit, inæqualitatem abſumpto humore inducens. Huic contraria affectio, λειότης, id eſt læuitas, dicitur, ſuntque primi generis morbi qui in formatione conſiſtũt, & à cauſis contrariis proficiſcuntur. Exaſperantur enim quæ prius erant læuia, & læuigantur quæ prius erant aſpera. illa quidem ab humorum acrimonia, aut medicamentis adſtringentibus reſiccata (ſunt enim & acria & adſtringentia poteſtate ſicca) hæc vero à pingui & lento humore madentia. Præcipue vero in oſſibus hoc malũ apparet, cum non recte à medicis curantur, ſed aliquando ex humorum natura qui in animalium corporibus inueniũtur, habet originem, ſed maxime per morbum Gallicum ex Venere contractum. Oculorum autem (quod malum τράχωμα appellant) & gutturis aſperitates, non ex his tantum, ſed ex acribus vaporibus, aut puluere, aut fumo contingunt, ſicuti & ſtomacho & ventriculo & inteſtinis à materia inutili quæ in ipſo corpore gignitur, atque ex eorum quæ eduntur vel bibũtur qualitate. Inter quæ etiam venena enumerãtur. Perſpicuum autem eſt quod aſperitas aliquando, ſi eius cauſę inualuerint, aut in exulcerationem, aut corroſionem in partibus carnoſis, aut in oſſibus vertitur in cariem, ſicut ſæpe videmus accidere in morbo Gallico.

Τράχωμα. eſt aſperitudo palpebræ interna parte. Prouenit ſæpe ex mala curatione, affuſis nimium diu collyriis. Nam ſicut in vulneribus aliarum partium illita pinguia carnis excreſcentiam inducunt, ſic etiam in palpebra. Poteſt etiam ob diuturnam defluxionẽ excitari, ſed non mordacem: humor enim mordax non palpebram ſed oculum potius ipſum infeſtat. Hoc vitiũ ſunt qui δάσυμμα, ſiue δασύτητα appellent. Attamen ea diſtinguit Aetius, ſcribens, δασύτητα eſſe inæqualitatem quandam palpebræ interioris ſuperficiariam & cum rubore: τραχύτητα vero ſiue τράχωμα, eſſe palpebræ internæ inæqualitatem & aſperitatem multo maiorem, adeo vt intra eam emineãt veluti milii grana, aut erui ſemina cum dolore & grauitate. Malum autem vtrumque oculos habet humidiores. Idem vero ſi intendatur magiſque promineat, σύκωσις vocatur: tandem vbi ad extremum peruenit, τύλωσις.

Τραχωματικὸν κολλούριον. eſt collyriorũ certa ſpecies, tollendis oculorum aſperitatibus efficax. Eius plures differentiæ deſcribuntur ab Aetio lib. 7. quæ & peculiaria nomina habent, vt φοῖνιξ, θεοφίλιον, ξυστήρ, &c. Τραχωματικὸν autem pharmacum dicitur quod deterget ea quę adhuc mollia ſunt, nec adhuc chirurgiam videntur poſtulare.

Τριβόλιον ἢ τριπόδιον. dicitur à quibuſdam λωτὸς ἥμερος. vt habetur apud Dioſc.

Τρίβολος. genus vnum terreſtre, foliis ad effigiem portulacæ tenuioribus: viticulis in terra ſtratis: ſpinis ſecundum folia rigidis præduris. iuxta amnes & rudera naſcitur. Eſt & alterum genus aquis familiare, quod in fluminibus natum comã exerit, aculeos condens: foliis latis & pediculo longo: caule parte ſumma quam ima craſſiori. adſunt ei & capillamenta quædam ſpinacea, ſemẽ durum. Vterque refrigerantis & inſpiſſantis eſt naturæ.

Τρίβος. ſignificat apud Hippocr. partem eam

corporis cui insistimus siue stantes siue ambulantes, siue sedentes, siue alio quouis modo iacentes: vt plantæ pedum stantibus atque ambulantibus, nates sedentibus, spina tota supinis, cubito innitentibus ipse cubitus τρίβος appellatur, sicut Galenus annotauit comment. 2. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον. Sic etiam, vt idem author est, dicitur apud Hippocr. locus tritus & callosus.

Τριγώνιον. Dioscor. scribit sic vocatum à quibusdam fuisse τὸν περιστερεῶνα.

Τρίγωνος. pastillus. in medicina olim celebris ad sistendos dolores. Est enim stupefactorius. Sic dictus fuit à figura qua fingebatur, non à numero medicamétorum. Constat enim quatuor medicamentis, semine apij, semine hyoscyami, aniso & opio, sed quorum pondera non sint eadem Galeno, Paulo & Aetio.

Τριδάκτυλον. sic à quibusdam dicitur ὁ ἄγνος, id est vitex, authore Diosc.

Τρίκοκκον. sic dictum est à quibusdam primum mespili genus, quod ἀρωνίαν Dioscorides vocat, quoniam tria intus grana siue ligna seminis loco fructus eius contineat. Galenus vero lib. 7. simpl. medic. non ipsam arborem, sed eius modo fructum ita appellat. Est & tricoccon Plinio genus heliotropii, vbique nascens.

Τριζαλίς. sunt qui περιστερεῶνα, hoc est cristam gallinaceam, sic vocent.

Τρίοζος. sic quidam τὴν μελίαν, hoc fraxinum dixerunt, quasi trinodem, quod ramos habeat prægrandes, ordinatos, paresque numero.

Τρίορχις. sic dicitur à Plinio tertia species Centaurii: quoniam qui ipsum eruunt, iubentur buteonem, quem τρίορχιν appellant, accipitrum generis auem, cauere, quando non raro vulnerantur ab alite qui legunt: ea enim defendit & impugnat legentes. Verum nō fuit propterea necesse Plinio constituere tertiam Centaurii speciem, quoniam id Theophrastus de Centaurio maiore recenset, quod propterea τρίορχιν posse dici perspicuum est.

Τριπόδιον vide in βιβόλιον.

Τριπόλιον. herba est in marinis nascens locis quæ allidit vnda & recedens dimittit; neque in mari, neque in sicco: folio glasti crassiore, palmeo caule in mucrone diuiso. Eius, vt tradunt, flores colorem ter die mutant, mane candidi, meridie purpurei, sero punicei conspiciuntur. Eius radix alba est odorata, gustanti acris, & calida tertio gradu.

Τρισπέρμον. cataplasmatis nomen est, sic dictum à tribus seminibus quibus componitur, cumino, baccis lauri, apii semine. Valet contra colicum dolorem.

Τρισμὸς. est dentium inuita concussio. Vel est musculorum mandibularium conuulsio. Morbus hic sonitum edit, sed tenuem ex instrumentorum angustia. Ex flatuoso autem spiritu cum exiguo humore efficitur. Tradit autem Galenus & per ι & per υ scribi.

Τρίφυλλον. est frutex qui supra cubiti altitudinem attollitur, virgas habens tenues, iunceas & nigras, vnde ramulares enascuntur appendiculæ, in quibus terna singulis germinationibus exeunt folia, loto herbę similia. quibus recéter enatis rutæ odor inest, vbi autem adoleuerunt, bitumen olent. florem edit purpureum, semen quadantenus latum, subhirsutum, ex altera extremitate exertum, antennæ modo corniculum gerens: radix tenuis, longa, valida. Vis plantæ calida est & sicca, vt bitumen. cui odore est similis vtrinque tertio ordine. Sic etiam à quibusdam dicitur λωτὸς ἄγριος, atque etiam ὁ κύτισος, vt habetur apud Diosc.

Τρίχες. pili. capilli. omne quidem pilorum genus τῶν τριχῶν nomine designatur, sed κατ᾽ ἐξοχὴν qui in capite oriuntur, quos peculiari vocabulo Latini capillos vocant. Sunt autem τρίχες partes corporis terreæ, siccæ, longæ, exiles è summa cute prodeuntes. Hæ, inquit Galenus, in eo partium genere sunt quę, quemadmodum & vngues, nullam gubernationem habent, sed ortum tantummodo. Neque enim corporis substantiam constituunt, neq; principia sunt virtutum, neque principiis subseruiunt, neque ex se ingenitas vires possident, neque ab aliis vires accipiunt. Siquidem motum & sensum non habent, non vitam, non naturales facultates attrahendi, continendi, concoquēdi & expellendi: quare neque hæc aliis possunt suggerere. Generantur autem duntaxat, hoc est coagmentantur & concrescunt, non in omnē dimensionem, quemadmodū reliquæ corporis partes, sed in longitudinē solum. Neque enim nutriūtur, sed noua fuligine subinde ad cutem expulsa, & priori adhærente, eamque, vt clauus clauum, trudente producuntur. Ortum namque habēt ex fuliginosis, crassis & terrenis vaporibus qui in corpore à calore suscitantur, qui dum exitum moliuntur, totam cutim perforant. Verum foramina hæc in humidioribus & mollioribus non perseuerant, ꝙ partes quæ prius abscesserant, rursus facile coalescant. Siccescente vero corpore & duriore effecta cute manent aperta, non ita tamen vt fuliginosus ille vapor tot⁹ per ea abeat, sed prodeat tantum & exeratur: hæret enim & stipatur in illis meatibus, & subinde alio atque alio vapore accedente eique per humorem quem secum ducit agglutinato, truditur, atque sic prodit pilus crassus aut exilis pro materiæ quantitate & viarū amplitudine, passus aut crispus, prout viæ siccæ aut humidæ, rectæ aut obliquæ sunt, niget, ruber, flauus aut albus pro fuliginis adustione & humoris quem secum è profundo adfert colore, vide scholium 34. quod nos in lib. Hippoc. de natura pueri scripsimus.

Τριχίασις. est oculorum à pilis offensio. Ea autē dupliciter contingit. Siquidem sæpe in palpebris sub pilis naturalibus alii exoriuntur,

qui intro spectantes tunicas pungunt, & oculorum fluxiones concitant: qui affectus διστιχίασις nominatur. Aliquando vero ipsæ palpebræ relaxantur, eæque laxatæ aut ipsarum extremitas intro vergit, nec pili facile apparent, nisi quis distendat ac disparet palpebras: idque mali genus φαλάγγωσις vocat. Introductorii seu Medici author tres differẽtias τῆς τειχιάσεως constituit, quemadmodũ & Aetius. Prouenit malum hoc ex superflua humiditate, ex qua pili, tanquam herbæ in humida terra, luxuriant, vel palpebræ ipsæ resoluuntur, nimio humore redundantes.

Τειχίασις etiam dicitur authore Galeno symptoma renum, ex quo per vrinam prodeunt veluti capilli albi. Siquidem talia quædam corpora in renibus possunt concrescere ab humore crasso & viscoso, vsto à calore, vt docet Galen. comment. in aphor. 76. lib. 4.

Τειχίασις etiam, hoc est pilare malum, vocatur mammarũ dolor, quem pilus aliquãdo mouet in poculo forte haustus. is autem non sedatur donec pilus vel pressus sponte exeat, vel cum lacte exugatur. Id mali genus etiam τειχίαν vocant.

Τειχισμὸς. est species fracturę tenuissima & sensum latens. quæ quia non facile se prodit, mortis sæpe causa est, vt ait Paulus libri 6. cap. 90.

Τειχωτὸν. vocatur pars ea capitis authore Arist. quæ capillis tegitur.

Τεῖψις. frictio. Motus est extrinsecus, qui à Galeno in faciendorum genere comprehenditur lib. 1. sanit. tuen. Duobus modis vsurpatur: vno quidem pro omni motu qui extrinsecus tam sanis quam ægris corporibus adhibetur ad cutem, quouis tempore: altero vero vel pars est exercitationis, vel potius, vt ait Galenus, exercitationi subseruit. hanc gymnastæ, vt refert Galenus, duplicem fecerunt, παρασκευάζουσαν & ἀποθεραπευτικὴν, hoc est præparatoriam & recuratoriam. Præparatoria dicitur quæ corpus ad exercitationẽ præparat, ne quid in ipsa exercitatione vel rumpatur vel obstruatur: id quod præcauetur corpus sensim prius calefaciendo, & solidas partes præmolliendo, & humores tenuando, & exiguos meatus laxãdo: hoc autem præstatur primum frictione per linteolum, mox per oleum: sunt enim hæ duę partes præparatoriæ frictionis. præcedit autem per linteolum frictio paucis omnino per manum circumactibus, qui nullo compressu sint graues & modice celeres, quibus citra compressionem corpus cutisque calefiant, meatus laxentur & præparentur aptumque corpus sit ad oleum capiendum. tunc enim oleum inducendum, & nudis manibus, quæ medium inter molle durumque modum seruent infricandum, quatenus neque coactum constrictumq; corpus sit, neque vltra quam par est laxum resolutumque fiat, sed legitimum naturę modum seruet. Tota ipsa frictio præparatoria huc spectat, vt corpus molliat: quod tamen non omnes præstant frictiones. Nam cum sex omnino sint frictionũ differentiæ, mollis, dura, & inter eas media, multa, pauca & in eo genere mediocris, dura ligandi, mollis soluendi, multa minuendi, mediocris carnẽ augendi vim habet, vt scripsit Hippocr. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον. Sunt autem hæ propriæ frictionum differentiæ, non item aliæ quæ ab externis rerum circumstantiis sumuntur, vt à loco vel anni tempore in quo quis fricatur, quodque aliæ cum oleo vel sine oleo fiant, idque vel manibus tantum, vel etiam cum puluere, vel per linteum. Harum tamen ratio etiam habenda est. Siquidem ab his varie corpus afficitur. Altera frictionis species, quæ & ipsa exercitationibus subseruit, ἀποθεραπευτικὴ dicitur: Latine recuratoriam ad verbum appelles. Recentiores gymnastæ, vt ait Galenus, eam etiã ἀποθεραπείαν vocauerunt, quod totius apotherapiæ præcipua portio sint frictiones quæ post exercitationem adhibentur. Earũ vsus est vt quæcunque excrementa per exercitationem calefacta extenuataq; in corpore adhuc manent, foras euocentur, ipsęque partes solidę per exercitationem tensæ & induratæ emolliantur, & lassitudo præterea tollatur. Id quod fit tum frictionibus cuique corpori conuenientibus, vna cum partium ipsarum quæ fricantur tensione, & spiritus cohibitione, tum plusculo etiam oleo, sicut à nobis suo loco dictum est cum de ἀποθεραπείᾳ egimus.

Τεῖψις ὀργάνων. attritio instrumentorum. dicitur ab Hippocrate lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν exsolutio, infirmitas & imbecillitas instrumentorum, per translationem à vestibus & vasis attritis. Nam & hæc post diuturnos vsus seipsis aridiora euasisse cernuntur, vt annotat Galenus comment. 3. in eum librum.

Τειώβολον. pondus trium obolorum. ἡμίδραχμον hoc est dimidia drachma: drachma enim in sex obolos diuiditur.

Τρόμος. tremor. est motus deprauatus facultatis animalis partim à voluntate partim ab onere partus editus. Neque enim motus simplex est, sed geminus, vnus qui deorsum, alter qui sursum tendit. Hic secundum naturam est & à voluntate perficitur, ille vero præter naturam, & à partis quæ tremore agitatur, onere atque grauitate. Facultas enim animalis cui mouendi munus natura demandauit, membrum ita tremulum sursum attollere nititur, quod tamen ea inuita inferne labitur & concidit propter grauitatem: fitque concertatio quædam naturę atque morbi, quando non permittit facultas membrum laborans deorsum ferri, nec tamen patitur eius grauitas vt natura ipsum sublime diutius teneat, sicuti per sanitatem consueuerat. Itaque vicissim facultas nunc vincit, nunc vincitur, fitque contrariorum

motuum

motuum perpetua quædam successio. Huius symptomatis causa duplex est: vna obstructio neruorum à succis multis, crassis, lẽtis, ita vt exigua facultas motrix in partẽ affluat, nisi confertim irruens illos excusserit: altera vero facultatis motricis imbecillitas contracta ex frigida intemperie, vel corporis vniuersi, vel principii neruorum, vel aliarum partium natura imbecilliorum & ad morbum propensarum, quam vel senectus frigida & sicca, vel Venus immodica & intẽpestiua, vel timor, vel dolor, vterque magnus longusque, vel frigidus aer, vel balnea vel potus largior vini meracioris aut aquæ frigidæ, vel ignauia, diuq; omissa post multos cibos exercitatio inuexerit.

Τρόπος. modus. Duobus modis, inquit Galen. eo verbo veteres vtuntur. vno pro animi moribus, altero pro differentiis aut formis eius de quo sermo habetur. Exempli causa, si sermo fiat de victus ratione, & τῆς διαίτης τοὺς τρόπους dici audias, tunc differentia aut species intellige. τρόπους enim significare εἴδη, διαφορὰς, οὐσίας ἢ ἤθη, Galen. annotauit comment. 3. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

Τροφὴ. alimentum. nutrimentum. Est quicquid substantiam corporis augere potest. Nam cum plurima quotidie è corporibus diffluant, nisi in eorum quæ effluxere locum alia subinde restituantur, breui corpus concidat necesse est. Itaq; tale tantumque reponi oportet quale & quantum deperiit, si eodem in statu corpus seruare volumus. Ergo substantiæ nostrę, quia illa est quæ contabescit, prorsus simile esse nutrimentum debet, & in eius quæ periit locum succedere. Quare si triplex in nobis substantia quotidie dissipatur, solida, spiritalis & carnosa, conuenit etiam alimenti triplicem esse differentiam, quod non nisi similitudine totius substantiæ nutriat. Itaque vt caro carnis nutrimentum est, sic spiritus spiritum alit, eiusque τροφὴ dici debet. Est autem nomen alimenti ὁμώνυμον, quod Hippocrates in opusculo de alimento distinxit his verbis: Alimentum aliud est quod nutrit, aliud quod quasi est nutriens, aliud quod nutriturũ est. In prima quidem significatione, iam substãtia corporis nostri factum est: in secũda vero, sanguinem sub se comprehendit, & qui propius ad substãtiam nostram accedit, rorem per carnem dispersum: in tertia vero cibus intelligitur recẽter deuoratus, vel integer etiam, & chylus ex eo genitus in ventriculo. Cæterum cum multæ sint & differentes alimentorum facultates, illæ quidem in tertia significatione euidentes & infractę manent, calefaciendi, refrigerandi, humectandi & siccandi: in media paulo obtusiores sunt: in prima vero, præter caliditatem & humiditatem, vix sunt superstites. Siquidem quod proxime alimentum est, quatenus tale est, omne calidum humidumque est, vt quod caloris nostri substantiam augeat, & corpora siccari vetet.

Τρόφης. bene nutritus, pinguis. vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Τροφιώδης. apud Hippocr. significat eum qui illata quædam habet infixa. Dicitur περὶ τὸ βέφεσθαι, quod significat πήγνυσθαι, hoc est infigi & hærere. vt annotat Galenus in lexico Hippocr.

Τροφὸς. nomen est ἐμμότου φαρμάκου, quo Paulus lib. 4. cap. 40. implet caua vlcera quæ pura sunt.

Τροχαντῆρες. sunt apophyses duæ in ceruice superiori femoris, vna externa, & omniũ corporis processuum, nulli alteri ossi commissorum facile maxima, altera interna, multoque inferior, sed magnitudine nequaquam externæ comparanda. Sic dictæ sunt ἀπὸ τοῦ τροχάζειν, quod significat διατρέχειν, propterea quod cruris motus cursusque per musculos his apophysibus insertos perficiãtur. In hoc enim à natura comparatæ sunt, vt collis ritu musculorum insertionem probe admittãt. Anatomici vulgo rotatores appellant: ego potius cursorias apophyses nuncuparem. verum externam, quod ampla sit multumque gibbosa, quidam peculiari vocabulo γλουτὸν, id est natem, vocarunt, siue à similitudine, siue quod musculi nates ipsas constituentes inde maxime prodeant.

Τροχίσκος. pastillus. medicamenti nomen ab efformationis figura: fingitur enim in orbiculos, ex quibus etiam κυκλίσκος à quibusdam vocatur. Est autem triplex eorum genus, sicut ex Antyllo Oribasius & Paulus tradiderunt. Alii sunt potabiles, alii in aluum iniiciuntur, alii illinuntur. Eorum qui bibuntur, alii comprimunt aluum, aut sanguinem, aut aliam fluxionem refrigerando, adstringendo, opplendo vel desiccando: alii dolorem sopiunt obstupefaciendo, vel humores diffundendo: alii renes, lienẽ aut iecur obstructione liberant. Eorum autem qui in aluum immittuntur, alii acrimoniam obtundunt, alii adstringunt, alii sistunt sanguinis profluuium, alii adurunt. Similiter vero & qui oblinuntur, ad vsum ex iis aliquem adhibẽtur. Compositionis eorum ratio nota esse potest ex Gal. lib. 5. τῶν κτ γένη. ex omni genere medicamentorum quę tria humore aliquo excipi possunt & in vmbra desiccari. Sic autem facile asseruantur, cumque iis vtendum est, humore aliquo conuenienti diluuntur ad vsus prædictos.

Τρόχοι. cursus, apud Hippocratem, vt annotat Galenus in lexico suo. At τροχὸς, Rota est, item Turbo, & Orbis.

Τρυβλίον. idem quod κοτύλη in medicis authore Cleopatra his verbis: τὸ τρυβλίον τὸ αὐτὸ μέτρον χωρεῖ τῇ κοτύλῃ· ἔχει γὰρ μέτρῳ κυάθους ϛ'. hoc est, tryblion eandem mẽsuram habet quam & cotyle. continet enim eius mensura cyathos sex. vide in dictione κοτύλη. In georgicis vero eiusdẽ capacitatis est cuius ὀξύβαφον, sesquicyathum cõtinens, siue κοτύλης partem quartã. Eius nota fuit τρ, superimposito desuper υ.

Τρύγη. nunc triticum significat nunc hordeum,

nunc fructum quemlibet tam est incertę & ambiguæ significationis.

Τρυγῶδες. est species collyriorum τῶν μονημέρων. magna ex parte acacia constat, vt author est Galenus lib. 4. τῶν κτ̓ τόπους, agens de ophthalmia. mista namque plurima acacia cum reliquis quæ τὰ μονήμερα collyria constituunt, efficit totum collyrium quodammodo feculentum. Idem alio nomine πηλάειον appellatur, quasi cœnosum siue lutosum, ἀπὸ τοῦ πηλοῦ. Cuius aliquot differentias exponit Aetius: vnum describit Celsus lib. 6. quod ad Euelpidem medicum authorem refert. In quibus omnibus plurimum succi acaciæ inest.

Τρὺξ. tria significat apud Grecos. primum quod crassum in vuis subsidet: fecem nominant. deinde βρύτια: quæ sunt vuarum partes solidæ, quæ musto expresso supersunt. tertio vinaceorum dilutum, quod ab Atticis δευτερεία, ab Asiaticis στεμφυλίτης, id est lora, appellatur. Coniectis namque in parua dolia vinaceis, tantum aquæ super affundũt, quoad omnia permadeant. Quod vbi satisfactum videtur, in dolii fundo foramen aperiunt, vt dilutum effluat, idque pro vino bibunt.

Τρυφερά. est genus medicamenti caustici cuius formulæ duæ habentur apud Scribonium Largum, vbi docet curare hæmorrhoidas. Si quando (inquit) exulceratas eminentias tollere sine ferro voluerimus, vt verrucas, næuos, aliaue eiusdem generis, hoc medicamento, quod τρυφερὰ dicitur, vtimur: facit enim ad omnia quæ ferro debent tolli, sine magno dolore. Ex quo apparet τρυφερὰν esse medicamentum causticum & acre, & sic appellari quod non nisi delicatis hominibus cõueniat, quodque molliter & sine dolore vrat & exedat.

Τρυφερὸν. est collyrium ἁπαλὸν καὶ ἄδηκτον, ad multa vtile, maxime in delicatis qui nullam mordacitatem ferre possunt. describitur à Galeno lib. 4. τῶν κτ̓ τόπους, & ab Aetio lib. 7. eodem prorsus modo.

Τρυφερὸν. est pastillus ad hæmoptoicos vtilis, descriptus ab Asclepiade, & à Galeno expositus lib. 7. τῶν κτ̓ τόπους.

Τρύφωνος ἔμπλαστρος. Tryphonis emplastrũ. Tria huius authoris describũtur à Scribonio Largo, subuiride, nigrum, quod βασιλικὸν dicitur & viride, quod aliter εὔχροον dicit nuncupari.

Τρύχνον. neutro genere à Galeno & Aetio dicitur qui masculino στρύχνος est Dioscoridi: hoc est solanum.

Τρυχνοῦν. domare, attenuare. vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Τρωγλοδυτική. species est myrrhæ omniũ primæ, à loco in quo ꝓuenit, accepto cognomine, splendens, subuiridis & mordens. Sed & legitur tenuis quædam quæ à troglodytica secunda est, bdellii modo mollis, verum odore grauiuscula, apricis nascens.

Τρώειν. vulnerare, secare venam: vt in 2. de morbis mulierum Gal. annotat in lexico Hipp.

Τρῶμα. nomen est Ionicum, inquit Galenus, significans quamlibet corporis offensam à causa externa inductam, vt habetur apud eũ cõm. 3. in prorrhet. Idem vero scribit cõm. 5. εἰς τὸ ἑ τῶν ἐπιδημιῶν, Hippoc. nominare magnas noxas ab aliquo extrinseco, etiam citra vulnus illatas. vnde Hippocr. τετρωμένον vocat eum qui quouis modo offensus sit.

Τρώξιμος. seris & intubus sic dicta sunt Didymo Constantino Cæsari & Aetio. Cruda enim ex aceto & oleo eduntur. Sunt vero qui existiment sic appellari omnem fructum quicunq; crudus editur, velut est vua, ficus, vua passa, & quicquid eius generis secunda mensa absumitur. Eadem τρωκτὰ dicuntur: quæ Galenus in glossis Hippocrat. exponit ὠμὰ ἐσθιόμενα, quæ cruda vel immatura eduntur.

Τρώσκειν. ἐκτιτρώσκειν. parere abortum. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Τυλοειδὲς. callosum. Est corpus durum ex cerebri anterioris substantia durata coactũ, cerebrique ventres duos anteriores separans. Longum est, sed arctum: extremis partibus crassum est, in medio tam tenue vt pelluceat. Ex eo anteriorum cerebri ventriculorũ sextum producitur. quod calli instar durum sit, ita vocatum est.

Τύλοι. dicuntur à quibusdam pili ipsi superciliorum.

Τύλωμα ἢ

Τύλωσις. est magna & inueterata internæ palpebrarum faciei asperitas, quæ callum iam contraxit. Species est τοῦ τραχώματος, vt habetur apud Paulum lib. 3. capite 22. Aetius lib. 7. ex Seuero scribit esse asperitatem quæ inæquale quid habeat, durum & callosum.

τύλωμα etiam dicitur à quibusdam pars pedis inferior & carnosa quæ solum attingit, quam alii πέλμα vocant.

Τυμπανίας ἢ

Τυμπανίτης. species hydropis, de quo vide ὕδρωψ.

Τύριον. emplastrũ sic dictũ à colore purpurę Tyriæ quem post cocturam adipiscitur. Descriptionem eius habet Aetius lib. 15. cap. 12.

Τυρὸς. caseus. non aliud est quam lac coagulatũ, à quo serum omne expressum est. Non est autem omnis casei eadem natura, quod non paruũ discrimen sit tum ex lacte ex quo fit, tum ab animalium ex quibus colligitur natura, tũ vero à pabuli varietate, nõnihil itẽ à præparationis modo: præterea quod alius mollior, alius durior, aut densior, laxiorue, glutinosior aut friabilior sentitur. Sapor deinde alius salsus, alius acidus, alius acrior, alius dulcis. Inter hos qui in omnibus differentiis mediocritatem seruat, præferendus est. Numerantur à Plinio varia caseorum genera, sed præstantissimus habitus fuit ὀξυγαλάκτινος. qui etiam ὀξύγαλα dicebatur.

Τυῤῥηνικὸν. nomen emplastri cuius sunt immensæ apud Aetium laudes l. 15. c. 14. Dicitur alio nomine παμπαθὲς.

Τύφη. perperam sæpe scriptũ occurrit pro τίφη.

Τυφλὸν ἔντερον. cœcum intestinũ. Est intestinũ à ventriculo ordine quartum, primum autem crassorum, desinẽs qua τὸ κῶλον incipit. Principium est crassi intestini. Vbi enim tenue intestinum desinit, illinc ad dextrã quidem cœcum, ad sinistram autem colon emergit dextra prius ilia prætervectum. Est autem cœcum prorsus velut venter quidam crassus excrementis recipiendis appositus, cui ad portionem colon respõdet. Ac cum auibus fere omnibus cœcum intestinũ duplex sit, homini tamen vnicum est. Situm autem est in dextris ilibus, quod locum ibi idoneũ haberet vacuum, rene scilicet dextro altius appenso. Hæc quidem de cœco Galen. lib. 4. vsus part. Itaque si cœcum velut venter quidã est, patet ipsum figura à reliquis differre, nec vt reliqua oblongum esse, sed plane, in modum ventriculi, rotũdius. Ex qua figura efficitur, vt vna tantum parte pertusum videatur, & vno foramine tanquã oculo præditũ esse, vt inde veteres τυφλὸν appellarint. Peruium tamẽ est, quodque ad ipsum ex tenui intestino descendit, facile in colon delabitur. Gibbosum enim cum sit, vnum foramen habet à latere, cui iunguntur duo foramina duorum proximorũ intestinorum, quorum vni infra, alteri supra continuũ est. Id propter magnitudinem aliquando absolute ἔντερον appellatur, vt scribit Galen. comment. 4. in l. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. quamuis alii eo nomine absolute posito τὸ κῶλον intelligi velint. Cum autem reliqua omnia intestina lactibus alligẽtur, solum cœcum omni vinculo solutum est, ideoque descendit in scrotum per enterocelen.

Τυφλὸν τρῆμα. cœcum foramen. Est in osse lapidoso foramen, per quod neruus à quinta cõiugatione foras post aures excidit in musculum latum præcipue, tum in crotaphitas masseterasque omnes. Non tamen reuera cœcum est, vt dicitur, sed veteres anatomici sic videntur appellasse, quod iniecto funiculo aut seta porcina exitum non reperirẽt. Anfractuosum enim est, nec recta perforatum. Meatus autem eos & flexus natura eo in foramine molita est, quo neruus ipse, qui per illud foramen excidit, longiore via exiccaretur atque obduresceret.

Τυφομανία. morbus est ex phrenitide & lethargo mistus, sicut explicat Galenus in lexico Hippocratico. Vel à quibusdam medicis sic vocata est phreniticorum affectio quum in somniculosum coma inciderunt, ita vt oculos tollere nõ possint, sed lethargicorum more semper eodem in loco permaneant: vt scribit Galen. lib. de comate, & commẽt. 1. in prorrhet.

Τυφώδης πυρετός. nomen est febris continuæ & ardentis, non per se quidem natæ & essentialis, vt vocant. sed symptomaticæ & à iecinoris erysipelate excitatæ. Vbi enim viscus id erysipelate afficitur, febrem inde ortam τυφώδη veteres appellarunt, sicut à ventriculi erysipelate λειπυρίαν, & ab eo qui pulmonẽ infestat κρυμώδη. Sic quidem Gal. comment. in aphor. 42. libr. 7. & Aetius lib. 5. cap. 89. Eam præterea Galen. lib. aduersus Lycum dicit esse de genere humidarum febrium, quod à primo statim die ægroti sudent, sudoreque ipso aut parum aut nullo modo leuentur.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

T O Υ.

Ὑάκινθος. hyacinthus folia habet bulbi, caulem dodrantalem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris, comam procumbẽtem, florum purpureorũ plenam incuruam, radicem bulbaceam. Radix siccat primo ordine, refrigerat secundo.

ὑάκινθος. dictum est à quibusdam τὸ δελφίνιον, vt Dioscor. author est.

Ὑάκινθος. gemma purpurea, nitore diluto, qui primo quoque aspectu gratus euanescit, vt scribit Plinius, antequam satiet, adeoq; non implet oculos, vt pene non attingat, marcescens celerius nominis sui flore. Est autem duplex, nigrior qui mas est, candidior qui fœmina.

Ὑαλοειδὲς ὑγρὸν. vitreus humor. Est humor oculi à tergo crystallini humoris situs, vitro fuso similis. Hic nõ ambit vniuersum crystallinũ sed dimidium tantum posteriore parte, vt qui eius diametrũ nõ excedat, qui à dextra eius parte in sinistram ducitur. In eum vsum à natura comparatus est, vt crystallino humori alimento esset, eamque ob causam inter eum & sanguinem prope medius factus, vt qui quanto crassior & candidior sanguine est, tanto à crystallino humore humiditate & candore relinquatur. Hic enim perfecte albus est & mediocriter durus. Vitreus vero humidus quidem est, instar vitri cuiusdam, à quo nomen habet, igne liquefacti, & tam albus quam cum minimum nigri multo albo permistum est. Sed cum neutri horum humorum vena insit, per diadosim crystallinus à vitreo, & vitreus à tunica ipsum ambiente quam ἀμφιβληστροειδῆ vocant, nutritur, quæ non est aliud quam nerui optici substantia in mucum cerebro similem soluta.

Ὕαλος. dicitur à quibusdam succini species fului & vitri instar pellucidi. vide ἤλεκτρον.

Ὕβωμα. curuamen. gibbositas. hoc est κύρτωμα. Vox generalis est apud Hippocr. significans omnem vertebrarũ euersionem præter naturam, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὑγίειον. nomen est collyrii quod ad Ammonium authorem quidam referunt. Eius descriptio habetur & apud Paulum lib. 6. & apud Aetium lib. 7. Paulus lib. 3. cap. 22. eo vtitur πρὸς ἀποστάσεις vimque illi tribuit rumpendi vomicam & vehementius expurgandi.

Ὑγίεια. emplastrum cephalicũ est: quod & Panaceam, & Trium fratrum vocant: Heras ὑγίειαν. facit ad nomas & omnia vlcera maligna. valet ad plurima ad quæ commendat ipsum Aetius. lib. 13. cap. de emplastris cephalicis.

Ὑγιεινή. pars est medicinæ, cui tuendæ sanitatis cura incumbit. Ea cæteras dignitate antecellit, duobusque summis præceptis continetur: Optime valentia corpora similibus conseruanda esse: quæ parum ab optima cõstitutione desciscunt, aut quodammodo ad neutrum statum accedunt, modico contrariorum vsu esse reuocanda ad mediocritatem. Itaque ad eam pertinent aeris, cibi, potus, exercitationum, somni, vigiliarum, excretionum atq; affectuum animi discrimina: de quibus Galenus cum in libris de sanitate tuenda, tum in libris de alimentorum facultatibus, & boni malique succi cibis cõpiosissime disseruit.

Ὑγιεινόν. salubre. Tripliciter dicitur apud medicos. vt corpus, vt causa, vt signum. Salubre autem corpus tripliciter dicitur: aut simpliciter, quod ab ipso naturæ ortu bonã habet temperaturam in simplicibus & primis particulis, atq; in his quæ ex ipsis componuntur, est commensuratum. aut, vt nunc, quod in præsenti est sanum. Est vero & hoc ipso tempore quo sanũ existit, si nõ optimam, at sibi propriam habens temperaturam. vt multum autem, quod à constitutione optima non admodum deficit: sicut explicat Galen. in Arte medicinali.

Ὑγρά. liquida, siue

Ὑγρὰ ἡ ἐκ τῶν κεραμίων. dicta est veteribus resina pinea quæ liquida esset. Eius enim duas differentias, vnam frixæ tostæque, alteram liquidæ siue humidæ, φρυκτῆς & ὑγρᾶς nominibus, citra resinæ adiectionem designabant κατ᾽ ἐξοχὴν, quod pinea resina, vt ait Dioscorides, omnium præstantissima haberetur, vel quod esset omnium maxime parabilis, vt ait Galenus. Cæterum humida in Græciam apportabatur fictilibus & doliis (vnde ἡ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ dicta est) ex Colophone, & Gallia, & Tyrrhenia, viresque habuit non valde à terebinthina differentes, Galeno illam pro hac substituente lib. methodi med. sexto his verbis: καὶ μὲν τοι καὶ μὴ παρούσης τερμινθίνης ἡ τ᾽ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ καὶ ἡ φρυκτὴ καλῶς ἂν μιχθείη. id est, quod si nõ adsit terebinthina, cõmode miscebitur resina pinea è fictilibus detracta, tum quæ liquida est, tum quæ vsta. Item lib. 4. sanit. tuendę, ἀπορῶν δὲ τούτων ἐπὶ τὴν ἐκ τῶν κεραμίων μιγνύειν προσήκει, ἢ καὶ τὴν φρυκτὴν ὀνομαζομένην. hoc est, in eorum autem penuria, miscere oportebit resinam pineam è fictilibus sumptam, vel eam quæ vsta dicitur.

Ὑγροκολλύριον. est collyriũ ex humidis medicamentis magna ex parte constans, cuiusmodi sunt mel, opobalsamum, oleũ, succi herbarum, fel animalium, liquor Cyrenaicus, & alia eiusdem generis. Inter quę tamen etiam pleraq; sicca medicamenta ammixta reperias apud medicos veteres, ob quæ tamen ὑγροκολλυρίου nomen non amittit, propterea quod à præpollente materia denominationem sortitur. Sed quæ tamen sicca miscentur, non multum diuersas à prædicta materia vires habẽt: sunt enim moderatiora, veluti myrrha, thus, crocum, galbanum & alia huiusmodi quę cutem rarefacere, crassitiem humorum & spiritus tenuare, humorẽ noxium discutere, & partibus robur addere possunt. Eorum plures sunt compositiones à veteribus celebratæ, quæ ab Aetio describuntur lib. 7. vide κολλύριον.

Ὑγρόμυρον. compositio est vnguenti humidi odorati. Habetur apud Aetium l. 16. c. 114.

Ὑγρόν. nomen collyrii, quod describitur à Scribonio Largo.

Ὑγρὸς πυρετός. humida febris, in qua ægri à primo statim die sudant, sed sudore aut parum aut nullo modo leuantur. Huic opposita est febris sicca, cui sitis vehemens, lingua arida, cutis dura in modum corii, & squalor plurimus toto corpore, vt scribit Gal. libr. aduersus Lycum. Alia est quæ νοτώδης dicitur Hippocr. vide νοτώδης.

Ὑγρόνωμα. dictum est ab Hipp. in progn. corpus modice & leniter inflexum nec veluti rigidum, ex opposito τῷ τεταμένῳ τὰ σκέλεα κεχύσθαι, vt Galen. illic explicauit.

Ὑδατουμένοισιν. id est hydrope laborantibus. in aquam mutantibus sanguinem, & aquosa tollentibus purgantibusque, vt explicat Galen. in lexico Hippocr.

Ὑδατίς. aquula. Est pinguedinis superiori palpebræ substratæ extima parte incrementũ. Nam cum palpebra superior duabus membranis constet, quas ἡ περιόστεος reuertens creat, earum medium viscosa quædam atque vnctuosa occupant, quæ palpebras alioqui siccas sua pinguedine emolliant. Pinguis autem ea substantia palpebræ cuti naturaliter substrata in aliquibus, & præsertim pueris, ceu natura humidioribus, augescens supra modum ὑδατίδα parit, quæ oculum pondere suo grauans, fluxionem in eo excitat, facitque vt ab oculis humor præter naturam stillet. Palpebræ igitur hoc vitio detentis infra supercilia aquam intercutem repræsentant, nec sursum attolli possunt: si vero digitis ipsas deprimamus, inde digitos, quod mediũ intercedit inflatur. Horis autem antelucanis potissimum deflu-

xione tentantur, neque contra solis splendores cernere sustinent, sed illacrymãt, continuisque lippitudinibus infestantur. Si magna ὑδατὶς est, non nisi manu curatur: quæ parua est, siccantibus remediis iuuatur.

Ὑδατόχλοα ἡ

Ὑδατόχολα. verbum est ab Hippocr. vsurpatum lib. 3. comment. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. Sunt excrementa alui tenuia vt aqua (nam tenue vtrũque nomen indicat) sed colore diuerso. Siquidem ὑδατόχλοα graminis colorem referre: ὑδατόχολα, τῆς χολῆς, id est bilis, significant.

Ὑδατῶδες. aqueum. Id dicitur quod aquæ modo insipidum est. Est autem saporis differẽtia quem aquosus humor admixtus rebus inducit. Est autem is valde obscurus, & velut aqua ipsa in medio saporum omnium. Itaque eũ qui calamis viridibus inest & gramini, non recte aqueum velut ex antiquis nonnulli, sed dulcem appellandum esse Galenus censet lib. 4. simplic. med. Qui enim vere aqueus est, perinde atque aqua fere ἄποιος est. Ob id quæcunque acria, acida, austera vel salsa sunt, aqueis commode admiscentur, si modo in cibos admitti debent & suauia sunt futura. Siquidẽ aquei admixtio qualitates omnes exoluit. Sunt autem hæ fere aquei vires: omnia æqualiter penetrat & peruadit, pauci alimenti est, stomachum offendit.

Dicitur & alia significatione aqueum id quod à mediocritate sui generis deficiens ad aquã proxime accedit, vt in vinis id quod imbecillimum est & minimã sustinet aquæ mistionem, quod Hippocrates ὀλιγοφόρον nominauit: & in vrinis alba & valde tenuis: & in humoribus qui plurimum seri habent. Est enim certum non ab aquæ sapore, sed ab aliis aquæ qualitatib. eiusmodi omnia aquea nuncupari. ὑδατώδεας etiam Hippocr. dixisse pro ὑδρωπικοὺς, testatur Gal. in lexico.

Ὑδατοειδὴς ἡ

Ὑδατῶδες ὑγρὸν. aqueus humor. Vnus est ex oculi humoribus, crystallinum anteriore parte circumdãs & medium complectens. Hic totum illud spatiũ, quod inter crystallinũ humorem & pupillam intercedit, replet, sectaque cornea tunica primus effluit. Censetur autẽ verus humor, vt qui aquæ modo effluat & pellucidus sit. Inde ὑδατώδης ἡ ὑδατοειδὴς dictus est. Alii vero ipsum ᾠοειδὲς, hoc est ouo similem siue albugineum, nuncuparunt, vt scripsit Aetius libr. 7. cap. 1. quod magnam gerat cum oui humore albo & tenui similitudinem. Cæterum cum eo humore permultum etiam spiritus inest, qui oculi tunicas ita distendit, vt nulla vsquam parte laxæ aut corrugatæ videantur. Magno vsui est, nõ modo replens spatium inter corneam & crystallinum medium, sed vetans etiam ne ab externo aere & ipse crystallinus humor & vuea tunica exiccentur, simulque colorum discrimina primus excipiens, ne primo statim eorum obiectu crystallinus perculsus læderetur.

Ὕδερος. idem prorsus quod ὕδρωψ.

Ὕδερος εἰς ἀμίδα. hydrops ad matellam. sic dicitur à quibusdam renum morbus quem διαβήτην appellant. de quo vide suo loco.

Ὑδραγωγὸν. sic dicitur à quibusdam ἡ χαμαιδάφνη vt habetur apud Diosc.

Ὑδράργυρος. argentum viuum. metallum est in argenti fodinis nascens, album, aquæ instar liquidum, & valde mobile. Chymistæ Mercurium vocant, definiuntque esse aquam viscosam, tenuem, albæ terræ permistam temperatamque exquisitissime, quã & alterum, hoc est fœmininum, principium generationis omnium metallorum statuunt, vt sulfur masculinum, propter exuperantem in eo frigiditatem & humiditatem, vt & in omnibus fœminini sexus contingit, eamque causam esse cur nunquam addensari & coire possit. Certe negari non potest argẽtum viuum aptissimam esse gignendis reliquis metallis materiam, sed iis maxime quibus facile adhærescit, vt argento atque in primis auro, deinde reliquis quo quæque perfectiora sunt. Sed ea tractanda Chymistis relinquamus. Duo sunt eius genera: vnum naturale, alterum factitium est. Naturale tametsi Galen. libr. 9. simpl. medic. nullum esse existimauerit, scribens argentum viuum ex sponte nascentibus non esse, sed ex iis quæ præparantur, velut cerussa, ærugo, psoricum, lithargyros: experientia tamen & veterum authoritas astruit, atque in primis Dioscoridis, qui ipsum in argenti fodinis cameratis earum tectis pendens & in stillas concretum reperiri scribit. De eo scripsit Plinius, in argenti venis lapidem esse, cuius vomica liquoris æterni argentum viuum appellatur. Lapis quidem ille minium est, ἄμμιον Græcis dictum, quod Vitruuius ἄνθρακα vocari scribit, Plin. ipse interdum venam minii appellat. Peculiaris ille est omnibus argenti viui fodinis, inque ipsius vena reperitur totus scatens argento viuo, crebrasque per se etiam sine igne, emittens lacrymas argenti viui, veluti è fonte quodam aut vomica scaturientes, quæ ab ipsis fossoribus statim colliguntur. Tale quidem est argentum viuum fossile seu natiuum, nimirum liquidum, aquæ modo fluens, colore argenti, liuescente, pellucido, substantia vero lenta, tenui, graui, frigida & humida. Factitium autem ex minio paratur hunc in modum. In patinam fictilem minium inditur, atque vbi diligenter luto circumlita est, accensis carbonibus superponitur, postea quæ operculа adhæserit fuligo deradenda: hæc enim postquam refrigerata coierit, argentum viuum est. Natura vtrique eadem: ideo & ὑδράργυρος vtrumque à Græcis dictum, & à Latinis argentum viuum: quorum hi quidem in indendo nomine mobilitatem eius contemplati sunt, hi vero eam quam habet cum aqua similitudinem. Nomen enim ex aqua & argento ductum est, quod argenti quidem colorem referat, nec tamen

vt argentum vno loco consistat, sed aquæ modo diffluat. ob id ab Aristotele ἄργυρος χυτὸς dicitur, quod nomen Alexander Aphrodiseus ὑδράργυρον interpretatur. Verum Plinius purum illud & natiuum nominat argentum viuum, factitium autem illud ex minio, hydrargyrum, diuersis verbis diuersas res significari putans: quem errorem Leonicenus non præteriit silentio. Certe Dioscor. eodem nomine vtrumque appellat, quod non natura modo, sed etiam facultas vtrique par esse videatur. vtrũque album liquidum, in plano diffluens, nec per se concrescens, quoniam plus aereæ, vt ait Aristoteles, quam aqueæ substantiæ continet. Ignem in tantum refugit, vt vase conclusum superiora petat & operculo adhæreat. Dioscorides potum vim pernicialem habere dixit, quod suo pondere interna exedat. cuius sententiam sequutus Galenus, ipsum recenset in eorum numero quæ erodendo interimunt, nec tamen vllum se periculum viriũ eius fecisse prodidit. Certe corpora nostra nedum exedit, sed etiam multo solidiora & duriora. Nullo enim metallo concludi posse expertum est, quin omnia corrodat. proptereaque necesse habet vitreis in vasis aut fictilibus vitro contextis asseruari, quod soli vitro maleficium eius cedat. Nũc ipsum Venerea illa lues quam plærique morbum Gallicum appellãt, in cuius curatione vsum aliquem præbet, notissimum reddidit. Siquidem vnguentis exceptum & corpori illitum, caput & neruos petit, & pituitosas distillationes in os & gingiuas cõcitat, quas manifesto & tumefacit & exulcerat. Verum quali sit præditum temperamento non bene inter omnes conuenit. Sunt enim qui calidum & humidum quarto ordine statuant. Ego illis assentior qui quarto recessu frigidum esse dicunt, proindeque narcoticum. Cæterum ex argento viuo ignis calore in altum sublato, chymistæ argentum viuum machinantur quod sublimatum siue concrematum appellant, argenti viui puri & atramenti sutorii æqualibus portionibus cum aceto tritis donec argentum viuum penitus disparuerit. Ex quibus conflata massa resiccatur, deinde in fictilibus patinis luto diligenter obturatis trium fere horarũ spatio coquitur, mox aufertur, & cum patinæ refrixerint, quicquid liquidi solidique in iis est eximitur, rursusque teritur, aceto subinde aspersum, & coquitur. Id quod tam sæpe fieri debet, donec omne argẽtum viuum in operculum sublatũ ignis calore concreuerit. Id insignem erodendi vim habet, & potum non aliter quam calx viua interficit.

Ὑδρεξίνη. dicitur à quibusdam ἡ καίναλις ἀγρία, sicut habetur apud Dioscor.

Ὑδρέλαιον. aqua oleo mista: incerta autẽ & multiplex misturæ ratio est. Refrigerat, ideoque à Galeno adhibetur ad dolores capitis ex febre, & ciendis vomitionibus conuenit si tepida detur.

Ὑδρεντεροκήλη. herniæ species composita, quando videlicet vna cum intestino aquosus humor in scrotum descenderit.

ἡ δι' ὑδρείας. nomen est collyrii, quod describitur apud Paulum lib. 7. cap. 16.

Ὑδρεῖον, siue (vt quidam manuscript. cod. habẽt) ὑδρεῖον. ἡ μικρὰ ὑδρεία, parua hydria, seu parua situla: diminutiue apud Hippocr. vt annotat Gal. in lexico Hippocr. Apud Herodot. eodem significatu est ὑδρήιον, Ionice pro communi ὑδρεῖον.

Ὑδρόγαρον. garum aquosum, hoc est garum aqua dilutum. minus calefacit & siccat quam garum simplex. vide γάρον. Aetius libro tertio: cap. 84. habet descriptionem ὑδρογάρου καθαρτικοῦ.

Ὑδροκέφαλον. est tumor capitis aquosus. Colligitur enim aliquãdo in capite tanta humoris copia, vt eo caput supra modum intumescat. Is vt plurimum quidem aquosus est, aliquando tamen fæculentus aut sanguine dilutus. Est autem omnis piger & deses, tribusq; in locis colligitur, ex quibus totidem ὑδροκεφάλου differentiæ existunt. Aut enim inter cutem & pericranium, aut inter cranium & pericranium, aut inter cranium & cerebri membranas coaceruatur. Addidere & veteres, inquit Aetius, quartam differentiam, inter cerebrum & eius membranas, sed quę nullam recipiat curationẽ. Multis autem de causis aqueus ille humor colligitur, quarum aliæ euidentes, aliæ internæ sunt. Interna quidem est cum sponte sua vasa capitis rarescunt, & aquosam illam substãtiã, quæ sanguini mista est, in locũ aliquem effundunt, vnde totum caput intumescat. Externa vero euidensque causa est plaga aut contusio, nõ omnis quidem, sed quæ infantibus pręsertim ab obstetrice infertur in puerperio, rudius cõtrectato, appressoque eorum capite. Ob id puerilis maxime morbus hic innascitur, estque eorum proprius. Singularum eius specierũ discrimina à Paulo & Aetio explicantur.

Ὑδροκήλη. ramex aquosus. Est tumor aquosus corporum scrotum implicantium. Galenus in lib. de tumoribus præter naturam, scribit aquosum eum humorem in tunicis quæ testes ambiunt coaceruari: Paulus vero generalius, ἐν τοῖς περιπλέκουσι τὸν ὄσχεον σώμασι: hoc est, in corporibus scrotum conuoluentibus, fieri scripsit. Cæterum humor hic colligitur, vt Celsus ait, integris testium eiusmodi membranis, quãuis iis quoque ruptis vel laxatis interdũ colligi possit. Sunt autẽ duæ species τῆς ὑδροκήλης, authore Celso. Nam vel inter tunicas is humor increscit, vel in mẽbranis quę ibi circa venas & arterias sunt, vbi hæ grauatæ occalluerũt. Ac ne ei quidem humori qui inter tunicas est vna sedes est. Nã modo inter summã & mediam, modo inter mediam & imã consistit. Verum Paulus hanc secundam differentiã non expressit, dixitque colligi magna ex parte in tunica erythroide circa anteriorẽ testiculi regionem, qua potissimum

simum membrana illa à testiculo separatur, alibi autem rarissime. Aliquando vero, vt idem Paulus docet, peculiari quadam tunica humor ille comprehenditur, vocantque hoc malum chirurgi ἐν ἐπιγεννητῷ, quod in membrana supernascente, & quæ prius nō erat, ille continetur, veluti atheroma quoddam aut steatoma, speciemque aliquam tertii testiculi præ se fert. Sciendum autem est non semper aquam colligi in eo morbo, sed humorem sanguineum interdum vel fæculentum. Meminit & Aetius τῆς ὑδροκήλης inter morbos mulierum, Aspasiamq; authorem sequutus scribit circa pudendi alas consistere, inflationi similem, debili ac molli tumore, & aliquando alteram tantum, quandoque vtramque partem occupare, & ad contactum exhibere speciem quandam fluctuantis humoris.

Ὑδρόμελι. aqua mulsa. aqua melle mista. sed mistionis & conditurae variæ reperiuntur differentiæ. Alii duabus pluuiæ aquæ veteris ad vnam mellis partem additis ita insolant. Alii fontanam aquam adiiciunt & ad tertias partes decoquunt, & ita recondunt, aquam ad tertias decoctam pluuiali æquiparantes. Alii ex aqua niuali conficiunt, ad maiorem refrigerationem: & χιονόμελι appellant, quasi è niue factam. Columella lib. 12. cap. 12. parandæ aquæ mulsæ rationem apertissime explicat his verbis, Per se facienda erit optimo melle aqua mulsa. Hæc autem non vno modo componitur. Nam quidam multos ante annos cœlestem aquam vasis includūt, & sub dio in sole habēt: deinde cum sæpius eam in alia vasa transfuderint & eliquauerint (nam quoties etiam per longum tempus diffunditur, aliquod crassamentum in imo simile fæci reperitur) veteris aquæ sextarium cum libra mellis miscent. Nonnulli tamen cum austeriorem volunt efficere gustum, sextarium aquæ cum dodrante pondo mellis diluunt, & ea portione repletam lagenam, gypsatamque patiuntur per Caniculæ ortum in sole quadraginta diebus esse, tum demum in tabulatum, quod fumum accipit, reponunt: nonnulli quibus curę nō fuit cœlestem inueterare aquam, recentem sumunt, eamque vsque ad quartam partem decoquunt: deinde cum refrixerit, si dulciorē mulsam facere volunt, duobus aquæ sextariis sextarium mellis permiscent: si vero austeriorem, sextario aquæ dodrantem mellis adiiciunt, & his portionibus factam in lagenam diffundunt, eamque, vt supra dixi, quadraginta diebus insolatam, postea in tabulatum quod suffumigatur reponūt. Hæc quidem Columella, cui non dissimilia Palladius tradidit. Sed animaduertendum est id ὑδρόμελι esse conditiuum & inueteratum, quodque ad vsum familiæ confici & seruari cōsueuerat. Easdem enim quas mulsum, vires possidet, & vetustate saporem vini assequitur, vsumque præstat, ętate media adynamo vino aut loræ in recreādis viribus respondens. Id proprie ὑδρόμελι vocari Dioscorides scripsit, itemq; Plinius, qui vinum etiam appellat, propter saporis & virium similitudinem. Sola vetustate differt ἀπὸ τοῦ μελικράτου, quod aqua mulsa est subita & recens, cum vtriusque eadem mistionis ratio fuisse videatur, impares autem vires & vsus diuersus, id quod ex Dioscoride perspicuū est. Nec desunt, inquit Dioscorides & Columella, qui ὑδρόμελι appellent quod à melle elutis aqua fauis confici seruarique solet. Verum id κηρόμελι est, de quo supra suo loco.

Ὑδρόμηλον. hydromalum. Genus potionis est sic dictæ à malis cotoneis quæ Græci μῆλα vocant. Sed non vna conficiendi ratio traditur. Dioscorides fieri dicit duabus mensuris aquæ coctæ & sub Caniculæ sydus insolatæ, additis ad vnam melomelitis facti ex cotoneis. Oribasius parari scribit succi cydoniorum sextariis quatuor, mellis octo, aquæ duodecim simul mistis & insolatis sub Canicula. Paulus duas habet cōpositiones, vnam quæ recipit succi cotoneorum exemptis nucleis cōtusorum sextarios duos, mellis tres, aquæ quatuor: incoquuntur despumando ad tertias. Alteram vero quæ fit hoc modo: malorum cotoneorum frustulatim incisorum nucleis ablatis pondo quinque, in aquæ fontanæ sextariis decem coquuntur dum intabescant, deinde refrigerata eximuntur, expressoque succo proiiciuntur: aquæ modo dimidia mellis mensura temperatur, iterumque incoquitur despumando, quoad octaua portio absumpta fuerit. Aetius cydonia contundit, & colati succi sextario adiicit mellis sextarios duos, aquæ pluuiæ ad tertias coctæ sextarios tres, sed eo ordine, vt primum aquam decoquat, deinde mel adiiciat, cumq; simul efferbuerint spumaque omnis adempta fuerit, & ab igne semota refrigerari cœperint, malorum succum adiiciat. Postea fictilibus excipit, oblinit, & in cella vinaria reponit, eoque vtitur post dies quadraginta. Paulus monet etiam ex malis dulcibus à quibusdam parari, Aetius vero ex crustuminis quoque & aliis pyrorum generibus, & quandoque etiam rosas ammisceri resectis vnguibus, inque eo per noctem & diem macerari, deinde excolatum asseruari, nec acescere. Cæterum proprie dictum ὑδρόμηλον refrigerat, adstringit, prodest stomacho, dysenteriæ, hepaticis, renū vitiis & vrinæ difficultatib.

Ὑδρόμφαλον. est superuacui humoris circa vmbilicum collectio. Continetur interdum humor hic sub vmbilico, indeque in tumorem attollitur.

Ὑδροπίπερι. hydropiper. planta est apud aquas nascens stagnantes, aut pigro lapsu repētes. Caulem edit geniculatum, solidum multis alis concauum: folia menthæ, maiora, molliora candidioraque, gustu piperis, acri, citra tamen vllam odoris gratiam: fructum acrē, in surculis paruis, ꝓpe folia racematim co-

hærentem. Ruellius eupatorium esse arbitratur. alii persicariam esse putant. Scribit Galenus hydropiper à locis in quibus nascitur, & à similitudine quæ illi cum pipere in gustu est, nomen sortitum esse. Cæterum calidum est, sed non tantum vt piper.

Ὑδροῤῥόδινον. aqua rosaceo oleo mista. Sumpta refrigerat cietq; vomitionem. Datur à Galeno iis qui pharmaca deleteria hauserunt, si post vomitus ventriculus videatur vri.

Ὑδροῤῥόσατον. potio est ex rosis facta. Conficitur autem apud Paulum ex libris IIII. rosarum à quibus vngues fuerint exempti, aquæ sextariis V. mellis sextariis II. Aliter Oribasius, miscens mellis optimi libras XXX. foliorum rosarum libras X. aquæ fontanæ libras LX. Coquit aquam donec ferueat, & exempto ab igni vase rosas iniicit, tum vas occludit donec perfecte cocta sint, postea defæcatis rosis mel seorsum coctum despumatumq; earum decocto infundit. Aetius in eo cōficiendo aquæ pluuiæ sextarios IX. coquit donec tres supersint, in quos rosarū per diem noctemque presiccatarum libram vnam coniicit, & vas pluribus operimentis probe contectum asseruat. Sequenti die aquam excolat, & rosas non expressas abiicit, & mel in mortario contritum aquæ immiscet, totumq; fictilibus vasis recētibus crudisque exceptum, paucorum dierum spatio insolat, & in cella vinaria reponit. Hoc multo efficacius quam mel rosaceum frigefacere scribit. Sed omnium delicatissime Actuarius ὑδροῤῥόσατον componit, aquæ libris X. zacchari libris V. Coquit donec spissa euadant, deinde addit succi rosarum libram vnam. Sic febribus apprime vtile esse scribit.

Ὑδροφοβία ἡ

Ὑδρόφοβος. aquæ metus. Symptoma est morsus rabiosi canis. Aliis statim, aliis quadragesimo die, aliis etiam serius superuenit. sed nemo eorū qui à rabioso cane demorsi fuerint immunis ab ea affectione est, qui neglexerit aut male subierit curationem, idq; maxime si corpore fuerit cacochymo & melancholico. In tātum autem aquam (nec eam modo vt fertur, sed omne etiam liquoris genus) metuunt, vt ea visa animo vehementissime perturbentur. Res quidem admiratione digna, cum ita affecti canibus fere similes euadant non modo rabie, latratibus & morsibus æque pestiferis, quibus obuiam factos petūt, sed calida etiam siccaque intemperie & siti. Huius causas qui inuestigarunt, existimant eos aquam tantopere auersari, quod in ea, tanquam in speculo, intueantur se rubēti facie, toruis oculis, & supra humanum morem efferatis. Vnde non aquam modo, sed quicquid etiam pellucidū est, abhorrent. Alii dicunt fieri in iis hydrophobiā quo canis à quo demorsi sunt, imaginem in aqua cernere sibi videantur. Nam, vt fertur, cum philosophus quidam eo affectu laboraret, & falso, sicut cæteris, canis species ante oculos obuersaretur, & ꝓpterea à bibendo deterreretur, animum fortiter recolligens, secumque reputans quam absurdum sit canem in balneo versari, aquam intrepide bibisset, sitimque explesset, curationem est consequutus. Alii metum aquæ gigni docent ex immodica siccitate, quasi in cōtrarium habitum mutata penitus humida eorum substantia. Sunt qui vanam esse huius rei causę inquisitionem dicant, ipsamque ὑδροφοβίαν nihil aliud esse quam insaniæ ex atra bile genus. Est enim magna huius veneni cum eo humore similitudo, notumque est valde differentes esse melancholiæ differentias, cumque omnium melancholicorum communis sit metus, alios tamen alia timere.

Ὕδρωψ. morbus est in tumorum genere pręter naturam. Verum tumor alias totius corporis est, interdum autem ventris. Ille perpetuo ab humore, hic etiam aliquando à flatu excitatur. Quo fit vt triplex sit omnis hydrops. Alius enim fit humore per totum corpus effuso, qui ἀνασάρκα, & ὑποσαρκίδιος, & σαρκίτης, & λευκοφλεγματίας dicitur: alius solo ventre aqua distento, qui ἀσκίτης: alius vero solo ventre flatu pleno & tumente, qui τυμπανίας siue τυμπανίτης appellatur. Sed omniū quidem communia fere sunt ista, quod iecinore vehementer refrigerato oriatur, sintque deprauatæ sanguificationis symptomata siue primario propter phlegmonen, aut scirrhum, aut aliud vitiū iecur male affectū sit, siue lege consortii quod illi cum aliis partibus intercedit, quodque omnis à cachexia initium sumat. Fieri quidem non potest vt hydrops vllus citra hepatis refrigerationem gignatur: id quod illi contingit tum per se, tum etiam liene aut ventriculo refrigerato. Cōpatitur præterea aluo & intestinis, maxime ieiuno, pulmoni, renibus, & septo transuerso. Sed & immodica per hæmorrhoidas, aut vterum, aut dysenteriam sanguinis vacuatio hydropem gignit, sicut & consuetæ vacuationis suppressio. His enim de causis refrigeratur hepar, post vero aliquando & durum fit. Quamuis autem frigida intemperies hydropem pariat, omnes tamen hydropici & febricitant & sitiunt, quod humor circū viscera deses nec perflatꝰ salsedinem putredinemque colligat. Sed febris quamuis assidua, lenta tamen est, cum pulsu paruo. Ad hæc omnes spirandi difficultatem, tumorem, grauitatem, colorem vitiosum, cibique fastidium incurrunt. Cæterum tres illæ hydropis species manifestis ab inuicem distinguuntur differentiis. Ἀνασάρκα toto corpore ex æquo tumet, redditque corpus laxum, pallidum & emortuo simile, & si digitum in carnem paulo altius adegeris, cauitatem ibi impressam diutissime retinet. Causam habet proximam aquosum humorem, partim à iecinore manantē, partim à tota carne corporis veluti in aquā resoluta. Ἀσκίτης est abdominis ab aquoso humore distentio. Colligitur ille inter peritonæ-

tonæum & intestina veluti in vtre quodam, vnde morbo nomen. Habet autem nonnihil spiritus secum admistum. in eo cum venter supra modum intumescat, reliquũ corpus alimentum non sentit & consumitur. Aliquando tamen inualescente morbo tumor ad femora vsque ꝓcedit, & pedes scrotumque inuadit. Occupat nonnunquam & thoracem, id quod fit non tam ex propria ascitis ratione, quam ex complicatione hydropis anasarca cum eo. Hæc enim iam sunt illius rudimenta. Sed qua ratione humor eo loco colligatur, video dubitari. Mihi quidem videtur is & à iecinore & ab intestinis & ab omento reliquisque partibus non nisi aquam loco sanguinis habẽtibus in eam capacitatem exudare & sensim colligi. quod non debet magis mirum videri quam eius humoris portionem nonnunquam in femora & in pedes, maxime post inambulationem, interdum in scrotum, veluti cuniculis sibi insuetatam viam parare, & nõnunquam in thoracis spatium atque in vterum irrepere. τυμπανίας abdomen multo flatu distendit, nõ tamen sine vllo prorsus humore, cuius etiam aliquid omnino remistum est. Initio inflationis cuiusdam species tantum apparet, postea vero flatus inspissatur & veluti nubilus euadit, vnaque cum flatu humor etiam quodammodo nubilosus coaceruatur. Totus venter circumquaque tẽsus est, & percussus tympani modo sonat. Hic hydrops ab Hippocrate siccus nominatur. Omnium autem periculosissimus perhibetur à Græcis medicis, quod, vt arbitror, maior iecinoris siccitas eum pariat, quæ imbecillima omnino qualitate tollẽda curandaque venit. Auicena vero nescio quam rationem sequutus ascitem cæteris periculosiorem esse pronunciauit.

Apud Hippocr. libr. 2. Epidemiῶν Dioscorides oxytonως legit ὑδρώψ: eoque vocabulo significari dicit τὸν ὑδρωποειδῆ, eum qui hydropis speciem præ se fert.

Ὕδωρ. aqua. Est corpus simplex omnium humidissimum & frigidissimum: (nec tamen aqua, vti nec aliud vllum elemẽtum, ita simplex est vt ad amussim syncera sit, sed ad sensum duntaxat cõparata.) tam enim pura est, vt nemo alterius cuiusuis rei misturam in ea deprehendat. Ac cum aqua quidem simpliciter dicitur, eam intelligere oportet quæ reuera dulcis & insipida est, & quam ἄποιον Græci appellant, hoc est, quæ nec gustu nec olfactu alienam vllam qualitatem præ se fert, scilicet quæ nec salsa, nec acida, nec acris, nec male olẽs, nec putris, nec alio quouis modo insuauis est, sed omnis penitus qualitatis est expers, & omnis alterius rei mixtione caret, quæ gustu aut olfactu deprehendi possit. Est autem etiam pellucida, minimeque cœnosa, sed veluti diligentissime colata, & ab omnibus quæ innatare solent tamẽtis libera. Huiusmodi igitur aqua secũdum naturam suam humida frigidaque est, & potui iucundissima, atque omnium gustabilium qualitatum media & veluti regula: facile coquitur, nõ obstruit viscera, sed per ea celeriter transit atque in vniuersum corpus distribuitur, & quia dulcis est, nullaque qualitate maligna prædita, non potest esse insalubris. Eius documentum nobis dedit Hippocrates, scribens aquam quæ cito calefit & rursum cito refrigeratur, leuissimã esse, leuitatem quidem non pondere æstimans, sed partium potius tenuitate, quodque in seipsam contrarias qualitates facile recipiat. Siquidem aqua quemadmodum & cibus, quanto facilius alterari potest, tanto habetur præstantior. Talis autem aqua sicut cito alteratur, ita si quid in ea calefiat, cito calefit, si quid incoquitur, cito coquitur: in qua enim tardius aliquid coquitur, crassa, frigida crudaque est, & in præcordiis diutissime moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur & corrumpitur, & ita ventriculi robur dissoluit, vt deterius proinde concoquat: sed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere conducit, diciturque à veteribus ἀτέραμνον siue ἀτεραμνὸν ὕδωρ, hoc est indomita atque incoctilis aqua, perinde atque ipsa legumina quæ difficulter elixantur. Aqua igitur quæ ἄποιος & tenuis est, aqua proprie & simpliciter nuncupatur, omni vitio carens à quo aliæ non sunt immunes. Sunt autem aquarum duæ summæ differentiæ, vna potabilium, altera earum quæ bibi non possunt. Earum quæ bibuntur, quinque sunt in vniuersum species, ὄμβριον, πηγαῖον, φρεάτιον, ποτάμιον, λιμναῖον: hoc est, pluuia, fontana, putealis, fluuialis, palustris. Est autem aqua pluuia authore Hippocrate libr. de aere, locis & aquis, leuissima, dulcissima, clarissima & tenuissima, ꝙ quicquid leuissimum tenuissimumque est, à sole sursum trahitur. Attrahit autem sol nõ ex aquis modo, sed ex aliis etiam corporib. Quo fit vt ea aqua omnium facillime putrescat, vt quæ differentibus admodum qualitatib. prædita sit: nec tamen propterea damnanda venit. Siquidem prompte alterabile esse plus habet laudis quam vitii, si modo non desint alia bonæ aquæ indicia quæ paulo ante explicaui. Est autem statim vt decidit excipienda colandaque. Galenus tamen libr. 4. sanitatis tuendæ aperte scripsit se aquam pluuiam non probare, sed fontanam præferre: nisi quis velit id Galeni dictũ non ad quemlibet aquę pluuiæ vsum, sed ad solius apomelitis confectionem referendum esse, quod præter cæteras dotes extergendi, vrinas mouendi, & biliosa per aluum deiiciendi facultatem habere debet. At vero aqua pluuia neque extergit, neque concoquit: modice autem adstringit atque excretiones cohibet: eadem etiam facile in bilem vertitur. Sunt autem aquæ pluuiæ tres differentiæ, vt habetur apud Hippocr. lib. 4. τῶν ἐπιδημιῶν, θερινὸν, βρονταῖον, λαιλαπῶδες, id est, æstiua, tonitrualis & procellosa. Harum

æstiuam cæteris profert, quod, vt annotat Galenus, humor per æstatem calore attenuatus, & in halitus inuisibiles dissipatus, atque idcirco clam nobis in aerem subuolatis, ac deinde propter mediæ regionis frigiditatem, ventosque reflantes & densatum aerem iterum crassescẽs eam pariat. Id quoniam æstate cõtingit, cuius mediam partem ὥραν κατ' ἐξοχὴν veteres nuncupabant, ὡραῖον ὕδωρ, aqua eo tempore delapsa, ab Hippocrate appellatur: quo nomine idem quod θερινὸν significat. Secundum eam τὸ βρονταῖον, id est tonitru excussa aqua, habetur, quia per tonitru nubes impelluntur, colliduntur inter se, ignis & fulmina emicãt, vnde tenuior & leuior aqua redditur. Quorum nullum quia in nimbosa aqua inest, ideo eam malã esse Hippocrates asseuerauit: siquidem eo cœli statu vna continua atraque nubes totũ aerem occupat, quæ nec concurrit & decertat cum aliis nubibus, nec aerem calidum intra se inclusum continet.

πηγαῖον, hoc est fontana, optima est iis qualitatibus quas initio exposui prædita, præsertim cuius fons ad orientem solem erumpit, quæque per meatum aliquem mundum aut puram colatur terram: sicut è contrario mala est, ægre concoquitur tardique transitus est, cuius fons è petra scaturiens contra septentrionem fluit, solemque auersum habet.

φρεάτιον, hoc est putealis, frigida, crassa, terreaque est, difficulter excernitur, & ægre digeritur.

ποτάμιον, siue ποταμιαῖον, id est fluuiatilis, omnis perhibetur mala, excepta Nili aqua, quam omnibus bonæ aquę dotibus insignitam esse veteres commemorant, cum aliorum fluuiorum aquæ ægre concoquantur, siccent & siticulosæ sint, nisi fluuii ipsi per fontes perpetuos fluant, & aliis fluuiis non misceantur.

λιμναῖον autem, hoc est palustris aqua, quoniam cœnoso in alueo continetur, limosa & grauis est, & quia nõ agitatur, velut mortua & semiputris. Possunt tamen in melioris aquæ inopia vitia hæc coctione emẽdari, sicut Galenus docuit comment. 4. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

His addi possunt τὰ ἀπὸ κρυστάλλου καὶ χιόνος, id est, aquæ à glacie & niue manantes, quas deterrimas esse Hippocrates eodem libro scriptum reliquit. Cum enim, inquit ille, semel concretæ fuerint, non amplius in pristinam naturam redeunt: sed quod in iis clarum, leue, dulceque est, excernitur & dissipatur: quod vero graue & turbidum est, relinquitur. Cuius rei hoc argumentum est, quod si aquam certo pondere frigoribus exposueris & postridie congelatam calido in loco reposueris quo liquescat, eam vbi liquata fuerit, multo pauciorem reperies. Quæ vero bibi non possunt aquæ, multorum generum sunt: θαλάσσιον, στυπτηριῶδες, ἀσφαλτῶδες, χαλκανθῶδες, νιτρῶδες, θειῶδες, hoc est, marina, aluminosa, bituminosa, atramentosa, nitrosa, sulphurea. Harum marina propter salsedinem bibi non potest, atque si bibatur non concoquitur, hæret præcordiis, incendit viscera, sitim ingentem excitat. Neque enim veluti aqua dulcis frigida humidaque est & partium tenuium, sed tantum ab ea distat, quãto plus salis habuerit. eam enim ob causam aqua maris mortui longius recedit à facultatibus aquæ dulcis quam aqua marina, quod multo plus salis contineat.

Similiter de reliquis aquarum differentiis iudicandum est, quæ pro mistionis qualitate & modo plus minusue à facultatibus aquę dulcis & potabilis recedunt, nouasque comparant. Siquidem aqua per loca aluminis, bituminis, atramẽti sutorii, nitri sulphurisque plena permeans, huiusmodi substantiæ aliquid abstergit secumque trahit, à quo ipsa inficitur, & natiuis qualitatibus extra alienas acquirit. Quamuis autem hæ omnes aquæ bibi nõ possint, sunt tamen magni in medicina vsus, siue siccãdum, siue calefaciendum, siue etiam adstringendum est, vt in singularum rerum explicatione videre licet.

Ὑμὴν. membrana. Est pars corporis simplex, alba, neruosa, lata, plana, valida, tenuis facileque dilatabilis. Hanc Græci nunc ὑμένα, nunc χιτῶνα, nunc μήνιγγα indifferenter appellant. Res enim eadem est, sed rationes diuersæ. Nam cum partem aliquam vestit, χιτὼν: cum cerebrum foris integit, μήνιγξ, alias ὑμὴν dicitur. Est autem omnium corporis membranarum amplissima cutis, partium subiectarum tegumentum, munimentum, ornamentum: quanquam composita sit ex neruo, carne, venulis, & alicubi arteriolis: sed ante cutim ἐπιδερμὶς sensu destituta, ex cutis excremento producta & tota cuti supertensa. Præter hanc autem singuli etiam musculi suas habent membranas siue tunicas, ex neruorum tunica exortas, aut etiam ex periosteis ligamenta in musculos deducentibus. habet & cranium membranam suam dictã περικράνιον, quæ ex meninge crassa conflata totum cranium ambit. Insunt & oculis suæ membranæ, ἐπιπεφυκὼς, κερατοειδὴς καὶ χοροειδὴς siue ῥαγοειδὴς, ex cerebri meningibus efformatæ: ad hæc ἀμφιβληστροειδὴς, & quinta candidissima, humorem crystallinum vndique ambiens. Habet & palatum & os suam à neruo quartæ coniugationis contextam. Habent & fauces & epiglottis & larynx & aspera arteria suam, cũ interna œsophagi & ventriculi tunica continuam, tenuem, densam modiceque siccam, villis rectis constantem. Habet & tota rhachitis productam ab vtraque meninge. Spondyli vero ex seipsis membranam tertiam habent crassissimam, ex ipsorum ligamentis natam qua aduersus omnes iniurias communiuntur. Similiter & ossa reliqua membranam suam vel ex suis ligamentis producunt, vel ex pericranio huc vsque continuato, à quo etiam

etiã ὑπεζωκὼς & περιτόναιος proficiſci poſſunt videri. Habent vero & proprias membranas ſingula viſcera, quas & tunicas appellare licet. Sunt autem & in membranarum numero νύμφη, quæ pudendo muliebri ineſt, & χορίον & ἄμνιος & ἀλλαντοειδὴς, & præterea in toto corpore quam plurimæ: Ex membranis autem quædam villos habent, vt venarum, arteriarum, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, vteri, ambarum veſicarum tunicæ propriæ, cutis, membrana carnoſa, tunica interna aſperæ arteriæ, epiphyſes mẽbranarum in orificiis vaſorum cordis, tunica tertia & extima rhachitidis: & harũ quidem villorum genus vnum longum, tranſuerſum, obliquum, vel ſolum habent vel præcipuum, quædam duo, alia etiam tria. Aliæ vero villis carent ſuntque in omnem partem papyri modo diuiduæ & ſimplices & vndequaque araneis figura ſimiles vt meninges, pericranios, perioſteos, ſubcoſtalis, peritonæos, & quæ ab his duabus plurimæ naſcuntur, & quæ tres fœtui ſunt deſtinatæ, licet harum non paucæ colligentur tum ſibi tum vicinis partibus per villoſa quędam aut membranoſa ligamenta tum cuti tum intercedenti paſſim adipi, tum muſculis, tum partibus aliis ſubiectis. Quin & ipſa membrana alicubi carnoſa magis effecta fit muſculus, vt in muſculo colli toti⁹ & faciei lato.

Ὑοειδὲς. eſt os bicorne pluribus oſſiculis contextum, in ſimilitudinem literæ υ, ad radicem linguæ ſitum. Nomen habet ab hac ſimilitudine, à qua etiam quibuſdam dicitur ὑψιλοειδὲς. Sunt etiam qui λαμβδοειδὲς appellant, communi cum capitis ſutura nomine, à litera λ, quæ inuerſa non eſt valde diſſimilis ab υ pſilo. firmamentum eſt muſculorum linguæ & laryngis. Os namque eius maximum, quod totius oſſis velut baſis eſt, anteriore parte ad ſecuritatem gibbum eſt, poſteriore linguam ſpectante cauum, ad continendum. Huic autem alia duo vtrinque oſſicula, velut duo cornua, vniuntur: vnum breuius & inferius, oſſe vnico conſtans, in thyreoidis (eſt autem laryngis cartilago) apophyſim prælongam inſerto: alterum gracilius, longius, rotundius, oſſiculis tribus vel quatuor colligatis inuicem, ad ſtyloidis radicem aſcendẽtibus conflatum. Quo loco quibuſdam preſertim mulieribus ligamenta ſunt tantum ſine oſſiculis, ab oſſe hyoide ad ſtyloides aſcẽdentia. Eſt autem os hyoides quadrupedibus multum diuerſum ab humano.

Ὑοσκύαμος. Apollinaris herba & altercum, vt ait Scribonius Largus. frutex eſt caulibus craſſis, foliis latis, oblongis, conciſis, nigris. flores emittit è latere caulis, ordine prodeũtes, tanquam punicorum cytinos, ſcutulis ſeptos, ſeminum plenis vt papaueris. Tria huius genera: vnũ floribus pene purpureis, folio ſmilacis, nigro ſemine, cytinis duriuſculis & ſpinoſis: alterũ floribus effigie mali, ſemine ſubflauo, vt irionis, floribus luteis, foliis & folliculis ſimplicioribus. Ambo inſaniã, capitis vertigines & ſoporem gignunt, ideo in communi vſu damnantur. Tertium genus, vt quod mitiſſimum eſſet, medici recepere, pingue, lanuginoſum, molle, candidi floris ſeminiſque, in maritimis ruderibuſque naſcens. Cuius occaſio ſi non adſit, ruſum vſurpari oportet: nigrũ, vt deterrimum, improbatur. ὑοσκύαμον Græci vocant, quaſi fabam ſuillam, quod paſtu huius herbæ reſoluantur & conuellantur apri, vt prodit Ælianus. Illi vis eſt refrigerandi ad tertium vſque gradum.

Ὑόφθαλμος. dicitur authore Dioſc. & Apuleio, aſter Atticus, quaſi ſuis oculus: quod totus eius flos animalis huius oculum referre videatur.

Ὑόφθαλμος eſt etiã gemma ex ſpecie τ̃ ἀχάτου, ſic dicta ꝙ intus ſuillũ oculum exprimat.

Ὑπάλειπτον. dicitur omne medicamẽtũ quod illini poteſt: vt explicat Gal. in lexico Hipp.

Ὑπάλειπτρον. eſt inſtrumẽtum chirurgicum quo ſignificatur id omne quo ad illinendum vtimur, qualia ſunt ſpecillum, ſpathe, & quod διπύρηνον dicitur, quæ omnia in ſummo capitulum habent rotundum. Annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὑπέζωσται. ὑπέζευκται, id eſt ſubiectum eſt: vt explicat Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπεζωκὼς ὑμὴν, ἢ χιτών. ſuccingens mẽbrana ſeu tunica: vtráque enim ſortitur appellationẽ, ſed mẽbrana quidẽ ab eſſentia, tunica vero ab vſu nuncupatur. Siquidem araneæ modo præteñuis, ac ex toto ſibi ſimilis, coſtas ſuccingit: indumentũ vero eſt, ceu tunica quædam omniũ ſpirationis inſtrumẽtorum. Siquidem coſtas omnes, muſculos intercoſtales internos, phrenas, ſternum ſubungit & ſubtegit, & tunicam largitur pulmoni, aſperæ arteriæ, vti & œſophago, externã pericardio, arteriæ magnæ aſcendenti & deſcẽdenti, & venæ cauę aſcendẽti, quãdiu ſcilicet vaſa hæc per thoracem ferũtur. ſimiliter quoque neruis tũ à collo in phrenas, tum à cerebro in vẽtrem infernum deſcendẽtibus. Eſt autem ea tunica gemina, dextra ac ſiniſtra, & vtraque dũ ſibi in medio thorace contigua eſt, cohærens & vnita à mediis thoracis ſpõdylis ad medium ſternũ fertur, thoracemq; in duas partes æquales, dextram ac ſiniſtrã, diuidit, ceu diaphragma quoddam & paries medianus. Qua autem coſtas ſuccingit ſimplex non eſt, ſed connata perioſteo coſtas ambienti, vt alia oſſa veſtire ſolet. Oritur autem vtraque ſuccingens tunica à ligamentis ſpondylorum thoracis, & mox parte ſui altera inuicem connectuntur, & per thoracem medium, quem, vt dixi, in duo æqua diuidunt, feruntur ad ſterni medium: inde vero vtraque ad ſuas coſtas & ſuam originem recuruatur, & vtris ſpeciem refert. Verum eam aliqui à pericranio huc vſque continuato exoriri volunt, inter quos fuit Herodotus in libr. qui dicitur medicus, vt annotauit Galenus commentario in libr. 6.

τῶν ἐπιδημιῶν. Venas & arterias ab azygo, arteria magna, mammalibus & phrenicis vasis parte sui his propinqua recipit: neruos autẽ à partibus dorsalibus quidem qua costas tegunt, phrenicis vero qua phrenas, septis è cerebro ortis cætera. Dicitur alio nomine à quibusdam ὑποπλεύριος, quasi dicas subcostalem.

Ὑποπελιδιῶσιν. ὑποσυγκρατῶσιν. hoc est, in se subuoluantur, vt annotat Galenus in lexico Hippocratis. Sed obseruandum quosdam codices habere ὑπηλιδιῶσιν: significatione non diuersa.

Ὑπερκαύματα. Hippocrates sic appellauit τὴν προφλὴν Aphor. 14 libr. 1. suum sequens dogma, & omnium fere nobilissimorum Philosophorum, qui eorum, quæ animalia constituunt, elementorum ignem maxime vitę esse causam existimarunt, sicut Gal. in comment. annotauit.

Ὑπελάτη. laurus Alexandrina.

Ὑπερικὸν. frutex ferulaceus, dodrãtalis, rubens, folio rutæ, flore albæ violæ, luteo, qui digitis tritus sanguinem succum remittit, ex quo ἀνδρόσαιμον cognominatur. subhirsuta illi siliqua & tereti hordei magnitudine, semine intus nigro, resinosi odoris. vulgo herbã sancti Ioannis appellant. A quibusdam κόρεις etiam hypericum dicitur. Fit ex hyperico antidotus quædam sanans podagras & coxendicum morbum, aliaque multa præstãs, quæ describitur ab Aetio libr. 12. capite de antidotis podagricis.

Ὑπέρινος. dicitur ab Hippocr. & ὁ ὑπερκεκαθαρμένος ἄνθρωπος, & ipsa ὑπερίνησις. id est, & homo supra modum purgatus siue vacuatus, & ipsa purgatio siue vacuatio modum excedẽs. sic enim quidam enarrarunt istud, ὑπέρινος ἰσχναίνει. Similiter & μακρόπνους & βραχύπνους videtur dici bifariam. Author Gal. in lexico Hippocratis. Erotianus habet ὑπερινώμενος, quod itidem exponit ὑπερκαθαιρόμενος, qui supra modum purgatur. à verbo ἰνᾶσθαι siue ἰνεῖσθαι, de quo supra suo loco.

Ὑπερκάθαρσις. est purgatio immodica ex medicamento. In causa est vis nimia medicamenti, quod vasa ad ventrem attinentia mordẽs, & aperiens, & continenter irritans atque conuellens corpora, vasorum vires dissoluit. Sed cum initio vasa modice pateant, nec multum imbecilla sint, nõ nisi quod tenuissimum est minimeque naturæ familiare excernitur. Tandem vero vasis tum multum dehiscentibus, tum imbecillioribus redditis succedit eorum vacuatio quæ sunt naturæ charissima. Quamobrem flaua bilis primo, deinde pituita, demum atra bilis, postremo sanguis, quem natura habet familiarissimũ, excernitur, primum quidem tenuissimus, deinde vero crassissimus. Itaque medicamento dato pituitam ducente, si immodica fiat purgatio, primum flaua bilis, mox atra, vltimo loco sanguis excernitur. Si vero quod flauam bilem ducat exhibitum sit, pituita sequetur, tertia atra bilis, quartus tandem sanguis. Quod si medicamentũ datum sit atram bilem purgans, eam quidem primum vacuabit, deinde flauã, postea pituitam, postremo sanguinem, tanquam ex inanitis iam vasculis effluentem. Cum enim ea non amplius in se continere alios succos præ imbecillitate possunt, eorum vero ora aperta fuerint, nec irritare medicamentum desinat, nec familiarem præterea succũ possit attrahere, necesse est reliquos eo ordine quem diximus, excerni.

Ὕπερος. idem quod κερκὶς, id est pistillum: quod sæpe & δοίδυξ appellatur.

Ὑπερσάρκωσις. carnis excrescentia. Est carnis inutile incrementum in quacunque corporis parte. Neque enim in vlceribus solum, verum etiam in oculis, auribus, gingiuis, naso, testiculis, & aliis plærisque partibus caro supercrescit. est igitur morbus in incommoderatione magnitudinis, siue ex eo genere quod in quãtitate magnitudineue partium spectatur. Itaque vel excindi debet, vel medicamentis cathæreticis absumi. Huiusmodi incrementi præcipua causa est boni sanguinis in carnem vberior affluxus. Quare curatio eius perficitur iis quæ contrariam sarcoticis habent facultatem: vocantur autem ea καθαιρετικὰ, de quibus suo loco dictũ est.

Ὑπερτονεῖ. vltra modum extenditur. vt annotat Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπέρυδρον. valde plenum infusa aqua. vt annotat Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπερχολήσει. id est, πολλῆς πληρωθείη χολῆς, multa plenus fit bile, vt refert Galenus in lexico Hippocratis. vbi quidam codices habent, ὑπερχολήσῃ. πολλῆς πληρώσῃ χολῆς. id est, multa replebit bile.

Ὑπέψυχθη. mediocriter remissus est à febrili calore. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis. à verbo ὑποψύχεσθαι, modice seu leniter refrigerari. at ὑπερψύχεσθαι esset supra modum refrigerari.

Ὑπερώα. est pars oris superior, modice concaua, foraminibus pertusa, quibus à cerebro pituita in os descendit. Extenditur à faucibus ad dentes vsque, & in fornicis aut cameræ modum concaua est, sed leniter nec supra modum, vt iis accidit qui sunt acuto capite, quemadmodum initio libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν Hippocrates annotauit. Est autem palatum veluti cerebri basis, firmata osse sphenoide, quod propterea Gal. τὸ κατὰ τὴν ὑπερώαν ὀστοῦν aliquando appellat. Per id multa cerebri excrementa in os descendunt. Est enim multis pertusum foraminibus, sed crassa membrana intrinsecus obductis, quam & ventriculo & gulæ & vniuerso ori communem esse anatomici perhibent.

Ὑπήκοον. frutex est nascẽs in segetibus & aruis, foliis rutæ, exilibus ramis. Natura illi eadem quæ papaueris succo. refrigerandi vim habet tertio fere ordine: adeo vt parum absit à papauere.

Ὑπήνη. est, vt scribit Homericus interpres, τὸ ἰ-

πάνω χεῖλος ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπήνη ἄπτεται χνοῦς, hoc est, superius labrum vbi primum lanugo oritur. Cœlius tamen barbam circa vtrumque labrum fruticantem ita vocari scribit.

Ὕπνον. muscus authore Aetio: qui & σπλάγχνον & βρύον appellatur, vt prodidit lib. 12. cap. de vnguentis & acopis diuersis ad podagricos. canabicula id parua est ex arbore quæ Damascena dicitur, itemque ex ea quæ rhodacinea appellatur, exorta, vt est apud eundem lib. 13. cap. 118. de Mnasaphii confectione.

Ὑποσπλήνιον. Epithema est hepaticũ. cuius descriptionẽ vide apud Aetium cap. de cura splenis indurati.

Ὑπογάστριον. pubes. Dicitur, vt ait Pollux, pars ea ventris quæ ab vmbilico ad pilosas vsque genitalium partes pertingit. Alio nomine ἦτρον vocari idem author est. A Latinis imus venter rectius forte dicetur quam pubes, quam peculiari nomine ἥβην appellant.

Ὑπογείσιον. dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον siue sedum maius, quoniam in suggrundiis fere nascitur quæ γεῖσα Græci vocant.

Ὑπογλουτὶς. dicitur ab anatomicis carnosa ea pars quæ sub natibus deorsum versus ad femur pertendit.

Ὑπόγλωσσον. sic à quibusdam dicta est δάφνη ἡ ἀλεξάνδρεια, vt habetur apud Diosc.

Ὑπογλωττὶς. genus arteriaci medicamenti, constans fere iisdem ex quibus & arteriaca medicamenta inflammationes arcentia. Facultatem autem habet leniendi, læuigandi, simulque remittendi asperitates, & si quid reliquum est inflammationis, id concoquit & persanat. Eiusmodi pharmaca parantur ex passo, gummi, tragacantha, glycyrrhiza. quibus si libet addere detergentia, conuenient mel despumatũ, amygdalæ, resina terebinthina, ficus, vua passa, semen iridis & alia eiusmodi. Ex his paratur pharmacum quod linguæ subditur. Sic enim eo paulatim liquescente, asperæ arteriæ summum madescit & irrigatur. Oportet autem reniti tussi & ne excitetur cauere. Obluctantes autem vt ne tussiant, quod ex pharmaco defluit, in asperam arteriam excipient. Multa huius generis pharmaca describuntur à Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Ὑπογλωττὶς etiam dicitur à quibusdam inferior linguæ pars, quæ subiectam attingit maxillam.

Ὑποδερὶς. vltima colli anterioris pars cui proxime subest iugulum.

Ὑπόδεσις. subligatio. Ea in causa est vt quæ vel abscesserunt attrahantur, vel quæ expansa sunt contrahantur, vel quæ contracta sunt, distrahantur, vel dirigantur distorta, vel cõtraria. Sic Gal. comm. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ὑποδεσμίδες. appellantur ab Hippocrate binæ fasciæ quæ priores fracturis adhibentur, & obuoluuntur antequam panni iniiciantur, vt annotat Gal. quæ vero iniectis pannis fasciæ superdãtur, eas Hipp. ἐπιδέσμους vocat.

Ὑπόθετον. trochiscus, sic dictus quod ano subiiciatur ad intestinorum tormina & ani dolores. Compositio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 12.

Ὑποκιστὶς. dicitur quod sub cistho ad radices nascitur, malo granato immaturo simile, vnde & à quibusdam κύτινος vocatum fuit. Eius tria genera Dioscorides facit, rufum, herbaceum, candidum, cui succus exprimitur vt acaciæ. Plinius rufa & candida hypocisthide contentus est. Nascitur sub cistho, vnde & nomen habet, sub quo prosilit sicuti sub arboribus fungus. E radicis fere medio velut infixa pullulat. Sunt autem qui ὑποκιστίδα & κύτινον differre velint, dicẽtes κύτινον id vocari quod ad radices cisthi subnascitur: succum vero ab eo expressum, ὑποκιστίδα appellari: quod & videtur Paulus Ægineta existimasse. Vim habet ὑποκιστὶς valde adstringentem, & est efficax remedium ad omnes fluxionum affectus, vt reiectionem sanguinis, profluuia muliebria, cœliacos dysentericosque affectus. Quin & si quam partem roborare cõsiliũ est, quę plusculo humore exoluta fuerit, robur ac firmitatẽ non paruã addit.

Ὑπόκοιλον. sic dicitur pars τῷ κοίλῳ τῶν ὀφθαλμῶν, hoc est cauitati oculorũ subiecta. vide κοῖλον.

Ὑποκάπυρος. ὑπόκενος, hoc est, vacuus, laxus, cuique nullus tumor est in hypochondriis, apud Hippocr. libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. sect. 3. vt illic Galenus annotauit.

Ὑπολείβεται. destillat, defluit, vt refert Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπόμβρον. subhumidum, subpingue. vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Ὑπομηλὶς. mespili genus quod ἐπιμηλὶς dicitur: vel, vt aliis placet, pomum sorbo simile.

Ὑπομύσαρα. male olentia & digna quæ omnes abominentur, vt annotat Galen. in vocibus Hippocratis.

Ὑπονοσαμένη. quæ subnatauit, quæ subiuit. vt refert Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπόνομον ἕλκος. cuniculosum, seu cuniculatim depascẽs vlcus, quod scilicet pluribus transuersisq; itineribus sub cutem serpit: ὑπονόμους enim, à quibus ὑπόνομα ἕλκη dicuntur, Græci subterraneos canales, & opertas fossas siue cloacas appellant.

Ὑπόξηρα μόρια. appellantur ab Hippocrate partes cõporis quæ in extremitate tenuantur. Cuiusmodi brachium est iuxta primam palmæ partem & crus iuxta pedem, & nasus sicut Galenus annotauit comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. In Hippocratico eiusdem Galeni lexico penultimam huius vocabuli syllabam manuscripti etiam codices dupliciter exaratam habent, per η & per υ, nec diuersa tamen expositione. nam ὑπόξηρα interpret. ὑπόκοιλα, πεπιεσμένα, caua humiliora. & ὑποξύροις in maiore Prorrhetico de vetribus dici pro πεπιεσμένοις & συνεσταλμένοις, humiliores & adductas seu cõtractas. Ad hæc ὑπόξυρος exponit γρυπὸς σιμὸς ῥῖνα, aduncum habens nasum. quia humiliora sint quæ circumcirca sunt quam ipsa sublimitas. Priorẽ scripturam Erotianus etiam habet, ὑπόξηρα interpretans quæ ex lato in angustũ (μύουρον ipse

dicit) coacta seu contracta sunt. Alias ὑπόξηρος est Subaridus, Aliquãtulum siccus. ξηρὸς enim Aridus est & Siccus.

Ὑποχόνδριος ὑμὴν, ἢ χιτών. subcostalis membrana seu tunica. vide ὑπεζωκώς.

Ὑπόπυον, est collectio puris copiosi sub cornea oculi tunica. Aetius speciem esse πύώσεως statuit vti & ὄνυχα, sed hunc quidem in circulo iridis similem videri vngui resecto, ὑπόπυον autem abundare multo pure, & dimidium nigri occupare, aut per totam corneam tunicam pellucere. Docet autem fieri citra exulcerationem post dolorem capitis aut lippitudinem, & aliquando post phlegmonen accidere, effuso sub corneam sanguine & in pus verso. Sunt autem τῶ ὑποπύου symptomata dolor pulsatorius vehemens, rubor totius oculi & temporum dolor.

Ὑποσαρκίδιος. hydropis species qui & σαρκίτης & ἀνασάρκα, & λευκοφλεγματίας dicitur. vide ὕδρωψ.

Ὑποσπαδιαῖος ἢ

Ὑποσπαδίας. dicitur cui glans non recta sed sub cane perforata est. κύνα autem siue κυνοδέσμιον, hoc est canem vel caninum vinculum vocant id quo cutis membri genitalis cum glande colligatur. Vitium id à prima origine contrahitur. Quia autem glans non recta forata est, sed sub eo vinculo, qui sic affecti sunt, vrinam anterius facere non possunt, nisi pudendum ad pubem reflectant, neque liberos generare, quod semen ipsorum non possit recta ferri in vterum. Differunt ἀπὸ τῶν ἀτρήτων, quod hi neque in glande ipsa neq; in eius vinculo foramen habeant.

Ὑποσπαθισμός. est incisio tribus diuisionibus supra frontem facta ad pericranium vsque. Nec tamen tribus illis lienis frontem incidisse satis est, sed subiicienda etiam est spatha, vnde sectioni huic inditum nomẽ fuit, & per subditas partes transmittẽda, totumque id spatium ad membranam vsque caluariæ excoriandum, eo modo quem docet Paulus libr. 6. cap. 6. Sic enim & caro & vasa quæ illic habentur omnia cicatricem callumque contrahent, minusque per ea patebit via humori in oculos & subiectas frõti partes stillanti. Adhibetur enim id sectionis genus fluxioni multæ & calidę ruenti in oculos, ex qua tum rubet facies, tum in frõte sensus quidam & veluti motus vermium aut formicarum oboritur. Aetius tamen id curationis genus inefficacius esse τοῦ περισκυθισμοῦ existimat, & ab iis tantum vsurpari qui alterius deformitatem refugiunt.

Ὑπόστασις. Generaliter quidem dicitur quicquid subsidet, atque in imo cuiusque liquidioris excremẽti subsistit. Neque enim vrinæ tantum hypostasis est, sed etiã alui deiectionũ, ex medicorum prope omnium sententia qui Hippocratem interpretati sunt, vt ex Galeno constare potest commẽt. 3. in prorrhet. aphor. 63. vbi enim illæ liquidiores sunt, aliquid fere semper fæcis deponũt quod ima vasis petit, variumq; apparet pro variis corporũ affectionibus, ad morborũ cognitionem & præsagia nõ contemnendũ. Verum medici in eo præcipue quod in vrinis subsidet cõtemplando atq; diiudicando studium impẽderũt, quod ex eorũ sententia definitur, Crassior vrinæ portio secreta & subsidens. Partẽ quidẽ esse vrinæ patet quod & à renibus per emulgentes venas trahitur simulque cũ reliquà vrina excernitur, quodque omnis vrina eã, licet aliquando tam tenuem & obscuram, vt nulla fere appareat, confusam vel secretam contineat. Sicut autem serosa vrinæ portio, ita id etiam quod post in ea subsidet, mutationem concoctionemq; aliquã tum in renibus tum in vesica adipiscitur caloris natiui beneficio qui iis in partibus ipsaque etiam vrina continetur. Siquidem pro eius modo perfectæ vel imperfectæ concoctionis signa in vrina cernũtur. Est autẽ vrina eius caloris particeps nõ modo quamdiu in nobis ea cõtinetur, sed postquam etiã excreta est, donec putrere & fœtere incipiat. Hic igitur calor, cuius vis est separare ea quę sunt diuersorum generum, si optimus est & robustus, crassiorem illam partem vndique secernit, & in medium propellit. Cum enim æquabiliter per totã vrinã sit diffusus, nulla ratio est cur ea magis in dextrã partẽ aut sinistram inclinet. Descẽdit autem infra propter crassitiem & grauitatem, quodq; flatulento spiritu careat, quia optime concocta sit. Quoniam vero nõ omnibus sui partibus æque grauis est, quod est grauissimũ, matulę fundũ petit, deinde quod paulo minus habet grauitatis, deinde sensim quod minimum graue est: ita vt gradibus quibusdã pyramidis speciem repręsentet. Cuius quidem figuræ causa, vti dixi, duplex est, tum insiti caloris vis eam vndiq; & veluti circulo (sic enim eiusmodi motus peragi solent) depellentis, tum inæqualis partium eius grauitas. Talis quidem est hypostasis figura situsque. Iam quod pertinet ad eius substãtiam, eã & consistentia & copia mediocrem esse oportet, præterea quæ omnium maxima laus est, albam, læuem, & æqualem. Horum enim trium signorum in hypostasi tanta vis est, vt iis tantum tribus optimam vrinam medici definierint. Si enim hæc adsint, reliquorum nullum omnino defuturum videtur. Sunt namque perfectæ concoctionis indicia, ex qua reliquæ omnes notæ dependent. Nec tamen vlla hypostasis perfecte cocta est, sed cũ sit ex genere excrementorum, aliquid præter naturam in se contineat necesse est. Quicquid enim alimenti in sanguinem conuerti non potest, subsidet in vrina. Itaque prout concocta apparet, sanguinem etiam, vnde manauit, tantum concoctum esse declarat. Crassa enim crassum, sublimis flatulentum, flaua biliosum, liuida vel nigra melancholicum aut corruptum significat. Ex consequenti vero caloris natiui, à quo concoctio perficitur, vim aut imbecillitatem denotat. Cæterum albedo, quæ ex bonis notis prima est, in ea contrahitur,

hitur, quod solidæ partes, cuiusmodi sunt vasorum tunicæ, primum quidem conatæ sint eam, vt & reliquum sanguinem, sibi assimilare: deinde vero renum interiores membranæ, vreteresque, & postremo atque etiam præcipue, vesica, cui maxime facultas inest vrinam concoquẽdi, sicut & renibus attrahendi. Ex quo fit vt optima vrina vesicæ quoque optime se habentis indicium primo sit, secundo renum, tertio sanguinis & vasorum quibus ipse continetur, quarto iecinoris, deinde vero ventriculi. Sic enim vrinæ concoctio procedit, nec potest subsequens præcedentis vitium omnino corrigere & abolere. Quamobrem si optima est hypostasis è vesica prodiens, omnibus iis in partibus optime factam esse concoctionem testatur, & proinde partium solidarum robur, vimque caloris natiui ostendit, sicut è contrario mala, partium solidarũ & caloris imbecillitatem, à quo certum est omnia naturæ opera perfici. Ad hunc modum in mammis lac, in testibus semen, in abscessibus pus album euadit, ex continua vasorum, neruorum, ligamentorum, membranarum, cartilaginum, ossium & reliquarum solidarum partium quæ sunt in sede affecta, alteratione. Quo fit vt aptissime hypostasis puri comparetur, non quod illa puris modo computruerit in venis, aut aliquid omnino purulenti habeat, sed quod perinde atque pus alteretur, quodque iisdem notetur qualitatibus. Male enim ii mihi videntur sentire, qui partem eam sanguinis quæ per febres putredine tẽtata est, iam coctam secretamque & à natura cum vrinis depulsam, definiunt hypostasim esse. Quod si verum esset, oporteret profecto hypostasim eiusmodi non modo putredinis participem esse sed reuera pus esse, cum tamen sola maxime putredine pus ab hypostasi differre Galenus extremo primo comment. in prognost. annotauerit. Quod si in febrib. verũ sit, quid iam dicetur de sanorum hypostasi, in quorum corpore nulla omnino putredo est? Sic fiet vt aliam necessario rationẽ materiamque hypostasis in sanis & in ægris statuere oporteat, cum tamen nullo alio quam perfecta, debili vel deprauata concoctione differant. Itaque bona hypostasis nec pus est, nec aliquid purulentum, etiamsi candore, æqualitate læuitateque, perinde atque pus, optima iudicetur. Ac de candore quidẽ dictum est. æqualis autem ea dicitur quæ sibi omni ex parte similis existit, nec dissimilibus vllis partibus cõstat, hoc est, cuius partes omnes æque tenues sunt & albæ. Sicut è contra inæqualis quæ tota similaris non est, sed variis constat partibus, & cõsistentia coloreque dissidentibus. Læuis vero intelligitur quæ continua est nullaque ex parte diuulsa, sed sibi vndique cohæret, æquabili superficie. Sunt autem hæc omnia intelligenda de perfecta hypostasi, quæ talis euadit à robusto calore natiuo. Ab his vero notis quantum quæq; recedit, tanto plus minusue calorem validũ esse, & humorem vitiosum concoquere demõstrat. Est autem immensa ea latitudo, inque ea innumeræ particulares differentiæ pro probitate cõcoctę materiæ vitioq; non concoctæ existunt. In colore quidem hæ fere sunt, rubra, nigra, liuida, flaua: in consistentia, crassa, tenuis, maioribus vel minoribus portionibus inęqualis, adhæc κριμνώδης, πεταλώδης, πιτυρώδης. Quas quidem tres postremas differentias hypostasis malæ Hippocrates recenset. κριμνώδης autem dicitur quæ crassiori farinę parti, quã Græci κρίμνα appellant, similis est. Talis fit vel vehementer vsto sanguine crassiore, vel carnibus inæqualiter cõtabescentibus, hoc est, parte sui tenera & molli in aquam liquata à calore febrili: parte vero duriore resiccata eorum in morem quæ in sartagine frigũtur, atque per vrinas excreta. πεταλώδης autẽ efficitur ab eadem quidem causa, sed vehementiore. Nam si febris tãta est vt non modo carnes, sed partes etiam solidæ inæqualiter colliquentur, tunc πετάλοις, hoc est foliis vel laminis, similia subsident. Verum aliam etiam causam habere potest, nempe vesicæ erosionẽ & resolutionem, vt Gal. commẽt. aphor. 76. lib. 4. annotauit. Quod si etiam magis intẽdatur calor, partesque solidas in tantum vrat & desiccet, vt iam non πετάλων, sed πιτύρων, hoc est furfurum, qui multo sunt propter maiorem resiccationem minores, speciem acquirant, πιτυρώδης appellatur. His autem tribus differentiis, vt Galenus scribit, aliam Hippocrates adiecit, λεπτὴν καὶ λευκὴν, quam Gal. τῷ ἀφρῷ, hoc est spumæ, comparat: non enim vllam habet crassitiem. Fit à spiritu flatuoso tenacius remisto humori excrementitio & semicocto.

Ὑπόστασις. significat aliquando apud Hippocratem humorum statum & consistentiam siue cõcretionem, hoc est, cum humores intus manent quos vacuari oportebat, vt annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem vero εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον scribit interpretes Hippocratis non de humidis, sed de siccis & de solidis animalis partibus subsidentiæ nomen esse accipiẽdum contendere, qui subsidentiam quidem, suspensionem ac subleuationem vel partiũ, vel totius corporis, dici opinentur.

Ὑπόστημα. dicitur ab Anatomicis, vt ait Rufus, τοῦ αἰδοίου τὸ μὴ ἐκκρεμὲς: hoc est, pudendi virilis pars ea quæ minime pendula est: quam alio nomine παρείναιον vocari scribit. στῆμα autem idem dici testatur partem eam pudendi quę propendet: inde quod ei subest, ὑπόστημα nuncupatur.

Ὑπόσφαγμα. est suffusio sanguinis in oculo ex ictu. species est τῆς ἐκχυμώσεως. Fit autem cum ruptis aut contusis ex plaga vasis quæ in oculorum tunicis habentur, sed iis maxime quæ sunt in adnata membrana, sanguis sub eam subit. Ac primum quidem is rubet, postea vero liuescit. Eorum qui sic affecti

sunt hoc vnum symptoma esse dicitur, quod quæcunque videant, rubra esse putent, vt Galenus lib. de sympto. causis annotauit, sed præsertim recente malo: ob id etiam ab Archigene αἱμάλωπα dictum esse putãt. Sed tamẽ αἱμάλωψ generalius dicitur quam ὑπόσφαγμα.

Ὑπότριμμα. Placentarum generis est ex caseo, vel ouis, vel allio & cepis & oliuis præparatarum: inde ducto nomine quod reliquis cibariis adderentur & intererentur.

Ὑποστροφή. significat nõ solum reuersionem, sed eam etiam quæ vicissim fit mutationem: vt cum dicit χρωμάτων δὲ ἐν ὑποστροφῇ. Gal. in lexico Hippocratis.

Ὕπουλα ἕλκη. dicuntur vlcera quæ sub cicatrice latent, nec extra vllum sui indicium præbent.

Ὑπόφλομον. sic dictus est à quibusdam mandragoras albus qui & mas vocatur.

Ὑποχονδριακὴ μελαγχολία. vide μελαγχολία.

Ὑποχόνδριον. appellatur tota illa corporis humani regio quę à mucronata cartilagine vtrinque ad ilia vsque protenditur. Nominis ratio est quod ὑπὸ τὸν χόνδρον ἐστὶ, hoc est, cartilagini subiacet, postque eam sit. Nec vero musculi tantum, sed & interna subiectaque illis viscera eo pariter nomine appellantur, quod sub notharum costarum cartilaginibus condita sint: itaque ἐπιγάστριον ab hypochondrio non distinguitur. Galenus lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν comment. 1. vbi Hippocrates hypochondrium simpliciter nominat, dextrum interpretatur propter excellentiam qua præstat alteri.

Ὑπόχυμα. suffusio. Est crassi humoris in cornea membrana iuxta pupillam concretio: vel, est affusio humorum concrescentium inter corneam tunicam & crystallinum humorem. Ea quidem sedes est humoris suffusionem committentis: ibi enim situs impedit ne crystallinus humor, qui solus à coloribus alteratur, res oculis obiectas præterquam seipsum admittat, simulque pupillam obscurat. Qua in re τὸ ὑποχύματος καὶ τὸ γλαυκώματος differentiam iuniores posuere dicentes τὸ ὑπόχυμα non aliud esse quam humorem concretum illic, vbi diximus situm. γλαύκωμα autem alterationem esse humoris crystallini in glaucum colorẽ ab humiditate quadam intra ipsum contenta, cum tamen veteribus medicis idem esset vterque affectus: quanquam non eo tãtum discrimine separentur, sed etiam quod omnes suffusione laborantes lucem videant aut multam aut paucam: qui vero γλαύκωμα, quique ἀμαύρωσιν patiuntur, lucem omnino nullam cernant. Est autem suffusio duplex. vna proprie dicta, quæ est oculorum per se suffusorum morbus ab humore crasso pupillam obscurante: altera vero improprie, in qua oculi non primo & per se patiuntur, sed visa quædam visis proprie suffusorum similia repræsentant. Verum facilis distinctio est. Siquidem in proprie dicto hypochymate visa alteri tantum oculo non vtrique simul per initia apparent, eaque in oculo perpetua sunt, etiamsi cibos pauciores & euchymos æger sumpserit & probe coxerit, vel humorẽ aliquem ex stomacho vomitu aut deiectione reiecerit: præterea pupilla paucis admodum post initium visorum diebus euadit tenebrosa & impura, vel sub rhagoide, si pupillæ figura retinetur, vel supra rhagoidem, si vitiata est. Quod vero improprie dicitur hypochyma, in oculis quidem accidit, sed per consensum aliarum partium, à quibus tres eius differẽtiæ produntur. Prima ab ore ventriculi est in quo biliosus humor redundat, à quo in oculos per sextæ coniugationis neruos sublatus vapor falsas quasdam visorum species producit. Verum visa ea vtrique oculo simul & eodẽ modo tunc apparent, propterea quod vapor ille biliosus à stomacho in cerebri ventriculos ascendit, & per neruum opticum intra oculũ subit, visaque illa mentitur, præsertim quibus humor aqueus est exacte purus, aut visifica facultas facillime sentit. non tamen perpetuo visa illa oculis apparent, sed solum quando ventriculus male concoxerit, aut natura crisim per biliosum vomitum molitur. Pupilla autem per eiusmodi suffusiones nihil habet initio tenebrosum, sed multis etiam mensibus pura cernitur. Secunda suffusionis per cõsensum genitæ differentia est à cerebro, læsa deprauataque imaginatione (vt cum quis floccos vellit aut festucas carpit) vel cogitatione, vel vtraque simul. Id quod euenit per febrium ardẽtium vigorem & phrenitidem fumis ab vsto humore elatis, & per venas arteriasque in oculum cum spiritu visorio deductis, pupillamque opplentibus atque obtenebrantibus. Tertia est ex consensu cum toto corpore, vt in febribus, crisi instante, per sanguinis fluorem è naribus. Quo quidem tempore obscura visa non apparent, vt in futura per vomitum crisi, sed splendida quædam, & caligant oculi, aliaque permulta fiunt annotata ab Hippocrate lib. 3. prognost. & à Galeno explicata lib. 3. criseωn. Sciendum autem est alias præterea duas esse summas suffusionis proprie dictæ differentias. Alia namque recens est & quę nondum radices egit, alia vero confirmata est & ex toto concreuit: quas quomodo ab inuicem distinguere oporteat, Paulus lib. 6. hũc in modum explicauit: Oculus suffusione tentatus cõcluditur, & palpebra magno digito ad oculum premitur, eique adducitur, simulque hac illac exprimitur, deinde oculo aperto perattente suffusionem contemplamur: in iis enim quibus humor nondum coaluit, fusio quædam ex digiti impressione oboritur, ac primum latior apparet, rursus in suam & figuram & magnitudinem recurrit. At in confirmatis suffusionibus, nulla immutatio nec latitudinis nec figuræ ex impressura obuenit. Quoniam vero commune

mune hoc est signum & eorum in quibus modice & illorum in quibus supra modum humor cõcreuit, colore ipsas discernemus. Nam si ferri aut marinæ aquæ aut plumbi colorem suffusio habeat, moderate coaluit, & ad eductionem idonea redditur: si vero gypso aut grandini similis color suffusionis est, supra quam par est concreuit.

Ὑπόψαφαρα. asperiora. siquidem ψαφαροῦ nomẽ & significatio vocabulo inest: inquit Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπόψιφαρα. caliginosa, subobscura. vt refert Galen. in lexico Hippocr.

Ὑπόψιχος. vide supra in ὑποψύχειν.

Ὑπτιασμός. significat apud Hippoc. lib. de fract. χρονίαν μαλλον πρὸς ὕπτιον, hoc est, cum pars diu veluti supina iacuit, vt annotat Gal. cõment. 2.

Ὑπωμίη. sic potest dici id quod pertinet vel ad superhumerale vel ad humerum, vt annotauit Gal. in lexico Hippocratis. In quibusdam codicib. sine diphthongo legitur ὑπωμίη.

Ὑπώπιον. sugillatio sub oculo. Species est ecchymomatis. Fit ex plaga sanguine sub oculum effuso. Contusis enim venulis sub cute tenuibus sanguis per fissuras sub cutem effunditur & in grumos primum coit, deinde liuet, tandemque nigrescit. Hic non oculi, sed potius faciei morbus est, & à Paulo lib. 3. inter faciei vitia relatus, quamuis nomen illi ab oculis inditũ sit, quos Græci ὦπας vocant: perinde enim valet ὑπώπιον, ac si dicas ὑποφθάλμιον, Iulius Pollux definit ὑπώπιον esse τὰ ὑπὸ τοὺς ὦπας τῶν πληγῶν ἴχνη, hoc est, quæ sub oculis apparent percussionum vestigia. Differt ἀπὸ τοῦ ὑποσφάγματος, quod hoc oculi sit vitium, illud vero palpebræ inferioris: in reliquis nihil fere discriminis.

Ὑπώπιον. dicta fuit à quibusdam eo nomine ἡ θηλεία, vt habetur apud Dioscor. forte quod sugillationibus & contusionibus medeatur.

Ὕσσωπον. hyssopum. herba est pedali altitudine, fruticosa, folio cunilæ, floribus purpureis, thyrsos spicæ modo vestiẽtibus. hoc nomine Gallis nota est in condimentario vsu. calfacit & extenuat. Reperitur & ὕσσωπος.

Ὑσσώπου ὑγρὸν. medicamenti nomen est quod ex sordida lana præparatur, vt habetur apud Paulũ lib. 7. cap. 17. quo loco omnes ὑσσώπου habent, cum tamen οἰσύπου legendum videatur. Qui error nõ illic tantum admissus est, sed multis aliis locis apud authores tam Græcos quam Latinos.

Ὑστέρα. vterus. vide μήτρα.

Ὕστεραι. secundæ. vide χορίον.

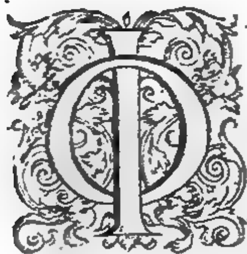
Ὑστερικὴ πνῖξ. suffocatio vteri. vuluæ strangulatus. Est vuluæ ad superiora recursus, principalissimas partes in doloris consortium perducens: hoc est arterias quas vocant carotidas, vt & cerebri membranas. Cum enim vterus secundum omnes positionum differentias loco moueri possit, attamen nisi sursum feratur suffocationem non inducit. Nõ enim aliud suffocatio est quam respirationis defectus. Itaque supperna artes respirationi inseruientes affici necesse est, sursumque ferri ab vtero suffocationis causam. Sũt autem inter omnes præcipuæ, cor, diaphragma & cerebrum ad quas affectionis noxa peruenit: ad cor quidem per arterias, ad cerebrum vero & diaphragma, per spinæ mẽbranas & neruos. Causa mali vterus humore aliquo aut semine vitioso aut putri refertus, tetro, maligno, acri, mordaci aut frigido aliquo vapore nobiles partes offendẽs. Cõsequitur sic affectas, accessione quidem iam propinqua, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallor faciei, aspectus oleosus. Cum instat strangulatio, sopor grauis premit quem cataphoram vocant, mens desipit, sensus intercipiuntur, vox perit, crura contrahuntur, malæ rubent, facies intumescit. Pulsus paruus & debilis euadit, vel penitus etiam aboletur. Aliquæ vero sine respiratione iacent, propter insignem refrigerationem, à qua & spiratio & arteriarum pulsus sensu deprehendi non possunt. Sunt autem quę aliis actionibus integris manentibus magnam respirationem habeant: id quod accidit cum illæso corde & stomacho causa morbi partes respirationi dicatas pulmonemque inuasit. Cum autem inclinat strãgulatio, humiditas quædam è locis muliebribus prodit, ventris strepitus cientur, & ipse vterus paulatim laxatur, atque sic mens & sensus redit. Morbus hic p circuitus mouetur, sicut comitialis, hyemeque & autumno magis infestat iuuẽculas ad Venerem procliues, steriles & infœcundas præsertim ex medicamento, vel quibus vterus aliqua de causa refrigeratus est. viduas tamen potissimum infestare Galenus scribit lib. 6. de locis affectis, sed eas maxime quę antea probe purgarentur ac parerent, atque virorum concubitu gauderent.

Ὑστερητικὸς τύπος. retardatio accessionis. Est motus accessionis tardius, quam præcedens accessio inuaserat, recurrens: vel, vt diffinit Gal. ἐπιλαμβανόμενός τι τοῦ μέλλοντος χρόνου, id est aliquid futuri temporis assumens. Hic vel morbi proprietatem, quam ἦθος appellant, consequitur, maxime quidem si proportionem per singulas accessiones seruauerit, vel declinationem (mitiori facto humoris febrem committentis feruore, cuius propriũ est prompte & celeriter moueri) significat, si tardior multo fiat quam proportio prius seruata videatur exigere: vel si accessiones quæ tardare antea non solebant, tardari & subsequi cœperint. Hoc enim modo facta retardatio, declinationem morbi ostendit, sicut & accessionum anticipatio, quæ προληπτικὸς τύπος dicitur, incrementum: cum quo recte cõsentit Aphor. Hippocratis, quo docet longam fore febrem quę eadem semper hora inuadit.

Ὕφυδροι. aqua inter cutem laborantes, vt explicat Gal. in lexico Hippocratis.

IO. GORRAEI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM

T O Φ.

Φαγέδαινα. quandoque generis nomen est, & designat omnia vlcera quæ semper maiora & deteriora fiunt, cuiusmodi sunt Telephia & Chironia, simulq; subiectam carnem cum cute corrumpũt, vt ab herpetibus phagedænæ distinguantur, qui summam tantum cutem infestant. Ea omnia vlcera φαγεδαινικὰ appellantur ab antiquis. iuniores tamen (inquit Galenus comment. aphor. 45. libr. 6.) quædam vlcera speciatim φαγέδαιναν vocarunt, eamque ab aliis distinxerunt. Est autem vlcus tumidũ, profundum, vicinas partes erodens. Est enim in phagedæna vlceri tumor coniunctus, qui vlceris labra circunstat, eoque differt inter cætera ἀπὸ τῆς νομῆς, quæ sine tumore exedit. Profundum autem est, hoc est, cum cute subiectam etiam carnem attingit, eoque ab herpete distinguitur, qui solius cutis exulceratio est. Id quia pergere pascendo ab ægris particulis ad eas quæ integræ sunt soleat, atque harum semper aliquid ægris adiicere, φαγεδαίνης nomen sortitum est. Nascitur à bilioso humore vsto & ad melancholicum iam vergente, non tamen valde crasso, qualis cancrorum est, nec tam tenui quam est erysipelatum atque herpetum. hic copia sua vlceris ora replet & in tumorẽ attollit, malignitate autem & acrimonia partes vicinas erodit. Nec vero oportet eum humorem putrere, sicut ἐν τῇ νομῇ, quæ erosionem habet cum putredine coniunctam. Siquidem in phagedæna erosio contingit à maligna qualitate, non etiam à corruptione totius substantiæ.

Ab vlcere vt arbitror, translata τῆς φαγεδαίνης vox est ad stomachi affectum. Eo enim nomine τὴν κυνώδη ὄρεξιν, hoc est appetentiam caninam, quidam appellarunt, cum stomachus vehementer appetens cibum immodice sumit, nec satiari vorando potest. De eo Plinius lib. 26. cap. 11. Phagedænis, inquit (quod nomẽ sine modo edentium est, & alias vlcerum) tithymalli medẽtur cum sesamis. Itaque aliquando distinctionis gratia vlcerũ phagedænas dicit. De hoc stomachi vitio legitur & apud Cœlium Aurelianum lib. 3. de morbis diuturnis: similiter apud Galenum comment. 3. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, aphor. 37. his verbis: τινές γε μὴν ὀνομάζουσι φαγεδαίνας τὰς τῶν πολλῶν βρωμάτων ἐδωδάς, ἃς καὶ αὐτὰς ὑπὸ κακοχυμίας γίνεσθαι ἀμέτρους ὀρέξεις σιτίων, ὁμολογοῦνται καὶ πρὸς ἡμῶν. hoc est, quidam igitur phagedænæ nomine intellexerunt multorum ciborum ingestionem, sed quam à maligno succo prouenire, vt & appetentiam ciborum immodicam, etiam ipsi confitemur. Atque etiam in libello medicarum definitionum vbi scribit, φαγέδαινα ἐστὶ κατασκευὴ καθ' ἣν ὀρεγόμενοι πολλῆς τροφῆς καὶ λαμβάνοντες ἀμέτρως, οὐ κρατοῦσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξερεύσαντες πάλιν ὀρέγονται. hoc est, Phagedæna dispositio est per quam multum cibũ appetentes & sumentes immodicum ipsum non euincunt, sed eo sumpto rursum appetunt. De quo stomachi vitio vide κυνώδης ὄρεξις.

Φαίνηται. transparẽs in igne fiat vt in secũdo de morbis mulierum. Galenus in lexico Hippocratis.

Φαινόμενον. apparens. duobus modis dictum est apud veteres Philosophos: vnum, quod sensu aliquo noscitur, vt album, nigrum, durũ, molle, calidum, frigidum: alterum indemõstrabile, ex eorum videlicet numero quæ intelligentiæ primo occursu patent: veluti, quæ eidem sunt æqualia, ea etiã inter se esse æqualia: &, si æqualibus æqualia adduntur, tota etiam æqualia fieri: &, quod nihil citra causam fiat: &, quod ex eo quod omnino non sit nihil fiat: aliaque id genus non pauca. Non sic autem Empirici, qui φαινόμενα ea tantum dicunt, quæ sub sensum cadunt, γινωσκόμενα vero quæ memoria tenentur. φαίνεσθαι vero simul & γινώσκεσθαι quæ & ante aliquando sub sensum venerunt, & nunc simili modo veniunt. Methodici vero, vt scripsit Galenus lib. de optima secta, φαινόμενον appellant, non vt sensu perceptibile, sed quod ex seipso percipitur, etiam si sub sensum non veniat.

Φαιὸν. fuscum. dicitur quod colore inter rubrũ & nigrum medio est, quem, cùm in corporis partibus sæpe incidat, plurimi medicorũ πελιδνὸν, hoc est liuidum, vocãt, vt scribit Galenus lib. 14. meth. med. Idem vero lib. 1. de sympt. causis fuscũm fieri dicit ex albo & nigro simul mistis, quemadmodum & medii omnes colores fiunt. Vtraque quidem sententia vera est, sed illa fusci coloris generationem magis proprie designat. Is visum languidum & dissipatum mire reficit, ideoque pictores subinde eum intuentur, quo oculos recreent & cõfirment. In hominum corporibus aliquando à contusione, interdum à caloris natiui extinctione, sæpius ab humore melancholico prouenit.

Φαιὸν. id est fuscum, Appellatur collyrium cuius compositio varia est apud medicos. Ipsum enim aliter Galen. ex Asclepiade, ex Or-

Oribasio Aetius; Paulus, & Scribonius Largus describunt.

Φακὸς ἀγρία. lens syluatica. lentis palustris genus non in aqua, sed dilutis & vliginosis nascens, carens folio.

Φακῆ. lenticula. Φακὸς enim lentem significat.

Φακοειδὴς ὑγρὸν. sic dicitur crystallinus oculi humor, vt scribit Aetius lib. 7. à figura. Est enim lenti similis, rotundus quidem sed oblongus. Idem author est etiam δισκοειδῆς à quibusdam vocari. vide κρυσταλλοειδὴς. Significat & φακοειδὴς idem quod φακωτὸν, hoc est lenticulatum, de quo infra.

Φακοπτισάνη. edulium est ex lente & ptisana cõcinnatum, ita tamẽ vt plus lentis quam ptisanæ habeat, quod hæc valde intumescat, illa autem minimum. Coquitur eodem quo ptisana modo, nisi quod satureia & pulegium induntur, quo & suauior & concoctu facilior reddatur: ptisana enim anetho porroque solo contenta est. Sapæ mistionem respuit: quod sic magis incrasset atque obstruat. Amat autem suillam recens sale conditam, siue suauitatem siue concoctionis facilitatem spectes. Verumtamen nulla arte fieri potest, quin & obstruat & melancholicum succum gignat.

Φακωτὸν. lenticulatum, siue in lentis modum cõformatum, vt apud Hippocratem φακωτὸν πυελατήριον, vas in lenticulæ similitudinem factum, quo ad ignem calente, vel aqua aut oleo calidis pleno fotus fiunt. Latine vaporarium lenticulatum dicere possis. quanquam non solum φακωτὰ fomenta fuisse dicta, sed etiam φακοὺς substãtiue, id est (vt Celsus dixit) lenticulas, Galenus ostendit in glossis Hippocraticis, his verbis: ἀσκοὺς, κεραμοὺς, οὓς καὶ πυελατοὺς καὶ φακοὺς ὀνομάζουσι. id est vtres appellat tegulas, quas etiam lateres & lenticulas vocant. nisi apud Galenum eo loco legendum sit πυελας φακωτὰς, id est fomenta lenticulata.

Dicitur & φακωτὸν de scalpri quodam genere, quod & φακοειδὴς Galenus appellat lib. 6. methodi medendi. Habet enim in imo lenticulæ speciem, atque hanc hebetem, in longitudinem vero aciem acutam, eoque chirurgus vtitur, cum vel cauo scalpro os excidens, vel forcipe quod valde comminutũ est attollens, aut conuertẽs, aditum facit per quem lenticula immittatur. Hanc enim super cerebri membranam collocat, sic vt lata sui parte ipsam attingat, deinde malleolo scalprum ferit. quo fit vt membrana inuiolata seruetur, cum protegatur à lẽticula, quę in excidendo præit, & membranam sicubi adhæret, ab osse innocenter resoluit: acies vero scalpri, quam esse in longitudinem diximus, ipsam insequitur.

Φάλαγγες. internodia digitorum. Sic dicuntur digitorum ossa terna, mutuo colligata & ordine sibi succedentia, & velut in acie disposita. Ac quamuis φάλαγξ agmen militum significet & non singulos milites, digitorum tamen singula ossa à medicis φάλαγγες appellantur, vt cum Galenus primam pollicis phalangem nominat, scribitque priorem semper phalangem subire in cauitatem sitam in principio sequentis phalangis. Ratione eadem etiam σκυταλίδες vocantur Sunt etiam qui phalangis nomine metacarpii ossa comprehendant, ordine etiam eodem velut in acie constituta, quo ossa digitorum.

Φαλάγγιον. herba est ramulis duobus vel tribus pluribusve in diuersa tendentibus, flore cãdido, lilio similis, multas incisuras habens: semine nigro, lato ad lenticulæ dimidiatæ figuram multo tenuiore: radice parua, tenui, herbacei coloris, dum à terra eruitur. Facultatis est tenuium partium & desiccantis. Sic dicta est quod demorsis à phalangio auxilietur. Dicitur alio nomine φαλαγγίτης.

Φαλάγγωσις. Oculi affectio est, inquit Paulus, cum cilium intro spectat, pilorum acie simul cum eo inuersa. Sic enim pili oculum compungunt. Aetius vero ex Seuero scribit φαλάγγωσιν dici palpebrarum χάλασιν, cum videlicet illæ relaxatæ, aut earum extremitas intro vergit, vt pili inde non facile appareant, nisi quis distendat ac dispatet palpebras: scribitque eam affectionem πτῶσιν etiam vocari, & differre ἀπὸ τῆς διστιχιάσεως, quod in hac noui & non naturales pili succrescant, in illa soli naturales pili sint, qui inuersi negotium oculo facessunt. Paulus vero libr. 6. videtur palpebrarum relaxationem alium à phalangosi affectum statuere. Tamen Galenus ἐν τῇ εἰσαγωγῇ definiens phalangosim esse, cum pilorum subnascentium duplex triplexve acies in inferiore aut superiore palpebra prouenit, eandem prorsus facit cum distichiasi, manifesto errore. Species enim τῆς τριχιάσεως ἡ φαλάγγωσις, vt & ἡ διστιχίασις. Dicitur enim τριχίασις noxa oculi à pilis proueniens: ea autem contingit duobus modis, vel nouis pilis exorientibus, vel naturalibus pilis in bulbum (sic enim eo loco Paulus vocat ipsum oculi globum bulbi modo tunicatum & capillatum) conuersis: vtroque enim modo contingit oculum pungi & male habere. Dicitur hic affectus ἀπὸ τῆς τῶν τριχῶν φάλαγγος, hoc est à pilorum acie.

Φαλακρὸν. vocatur ab Hippocr. ferramentum quod est in extremo rotundum, cuiusmodi sunt capitulata illa quibus ad alas chirurgi vtuntur, quæ πυρῆνας & διπύρηνα nuncupant, atque item spathæ capitulatæ. Quæ vero his cõtraria sunt & oblonga, τρυμάκια ab eo appellantur, quorum extremitas non est rotunda sed acuta, illis quodammodo similis quæ ad perforandum accommodantur. Annotat Gal. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Gal. in lexico Hippoc. φαλακρὸν interpretatur rotũdum cum læuitate.

Φαλάκρωσις. caluitium, seu caluities. Est defluuium pilorum capitis propter humoris penu-

riam. Nam cum duabus de causis pili decidere soleāt, scilicet vitio humoris pilos corrumpentis, & alimenti defectu, à priori quidem causa ὀφίασις καὶ ἀλωπεκία, ab altera φαλάκρωσις prouenit. Deficit autem pilis alimentum propter siccitatem cerebri, quæ vel à senio est, vel maturius etiam accidit propter calidum & siccum hominis temperamentum. Eam ob causam Hippocrates scripsit mulieres & eunuchos non fieri caluos, quia natura humidiores sint. Fiunt autem calui homines à sincipite magis, cum senescunt, quoniam illud omnium capitis partium est siccissimum. hæret enim cutis illic ossi nudo. verum Hippocrates caluitiem oriri dicit à cerebri consumptione lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, id quod Galenus comment. in eum librum tertio explicās scribit ætatis cursu cerebrum siccari & seipso minus euadere, potissime parte capitis anteriore quam βρέγμα appellant, & sic ab ea parte recedere, atque inde fieri vt ea destituta cerebri humiditate siccior euadat, neque vt ante, pilis alimentum subministret. Cæterum quamuis proprie φαλάκρωσις de capite intelligatur, sunt tamen qui ad mentum etiam pertinere dicāt, inter quos est introductorii seu medici author. At si rem diligentius consideremus, de mento improprie φαλάκρωσις dici videbitur, ex quo non nisi vitio humoris defluere pili solent, cum illa propter solam, vt Galen. ait, alimenti penuriam eueniat. vide scholium 39. quod nos in librum Hippocratis de natura pueri scripsimus.

Φάλαρις. cauliculos emittit zeæ culmis similes, à minutis & nullius vsus radicibus, multos, duum palmorum geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: semen candidum, oblongum, milii magnitudine. Galenus φάλεων vocat, nisi mendosus est codex, atque tum semen tum succum tum folia potu auxiliari vesicæ doloribus, ceu in se habeant quiddam tenuiū partium & calidū.

Φανίον. hoc est lampas seu facula. Medicamenti compositi nomen est, duplex eo nomine inscriptum. Vnum Neapolitæ ad maximas epiphoras & doloris molestias. Alterum autem Serapiacum dictum. Describuntur à Galen. lib. 4. κατὰ τόπους.

Φαριακὸν, vt legitur apud Athenæum, vel

Φαρικὸν, vt scriptum inuenitur apud Nicandrū, Dioscoridem, & Plinium, est veneni deleterii genus, verum quid sit non certo constat. Nulli enim eorum qui de venenis scripsēre, de eo quicquam præter veneni sumpti notas & curationes tradiderunt. De hoc modo constat ex proœmio Dioscoridis in librum sextum, arborem, fruticem, aut herbam esse. in horum enim censu ab eo reponitur. Nec Galenus ipse quid sit docet, sed ipsum inter simplicia venena libr. 2. τῶν ἀντιδότων enumerat. Quidam existimauere nardi speciem esse aut aliquid in nardo nascens, præterea quod τὸ φαρικὸν nardum resipere dicatur, quodque nonnihil veneni vicem gerēs in nardo gigni scriptum legerint, ex quo pison illud vulgo nuncupatum, tamque celebre vt iam omnia venenorum genera vno eius nomine apud Gallos designētur, Indi conficiant, exitiale non potu modò sed & in sudore corporibus admotum. Quorum quidem opinioni non reclamat quod τῷ φαρικῷ nardum aut nardi spicas aduersari Nicander prodiderit. Multa namque & venenū & suas secū antidotos ferūt.

Φαρκιδῶδες. hoc est ῥυτιδῶδες. rugosum. vt interpretatur Gal. in lexico Hippoc.

Φαρμακεύειν. vsurpatur sępe ab Hippoc. ἀντὶ τοῦ καθαίρειν, quod est medicamēto purgare, vt Gal. prodidit comment. 2. in prorrhet.

Φαρμακευτική. pars est τῆς θεραπευτικῆς quæ medicamentis intro sumptis forisque admotis medetur.

Φαρμακῖτις γῆ. eadem est quæ & ἀμπελῖτις γῆ, de qua vide suo loco.

Φαρύγεθρον. sic dictum est os hyoides, vt scribit Galenus, quòd sit portio maxima pharyngis. vide ὑοειδές. Repetitur tamen apud Galenum in Isagoge pro pharynge dici. & Hippocrates initio fragmenti περὶ ἀνατομῆς vsurpat.

Φάρυγξ. duo significat, fauces & asperam arteriam. Fauces dico regionem intra os, vbi tum gulæ tum asperæ arteriæ extrema concurrunt. Grammatici genere distinguunt, vt ἡ φάρυγξ proprie dictam pharyngem, id est fauces, significet (hæc autem est ἡ τῆς λάρυγγος προκειμένη εὐρυχωρία, hoc est, amplum illud spatiū inter laryngem gulamque medium) sed ὁ φάρυγξ genere masculino laryngem, quod est asperæ arteriæ summum, vel ipsa arteria. περὶ τῆς φάρυγγος, fauces significante, Hippocrates dixit in Prognost. φάρυγξ ἑλκουμένη σὺν πυρετῷ δεινόν: hoc est, fauces vlceratæ cum febre, malum. quem locum exponens Galenus, ait: ὅτι φάρυγγα τὴν προκειμένην χώραν στομάχου τε καὶ λάρυγγος ὀνομάζει, δῆλόν ἐστι. hoc est, quod pharyngem intelligat spatium illud positum ante stomachum & laryngem, manifestum est. Et rursus, καλεῖ δὲ φάρυγγα τὴν ἐν τῷ διανοῖξαι τὸ στόμα καὶ πιλῆσαι τὴν γλῶτταν, κάτω φαινομένην εὐρυχωρίαν, ἐν ᾗ τὰ δύο στόματά ἐστι, τό τε τοῦ στομάχου καὶ τὸ τοῦ λάρυγγος. hoc est, appellat autē pharyngem latum illud spatium quod, dum aperitur os & deprimitur lingua, inferius apparet, vbi gemina ora sunt, videlicet stomachi & laryngis. Verumtamen pro summo arteriæ capite aut ipsa etiam arteria indifferenter vtroque genere vsurpari reperies, vt apud Galenum libr. 2. de placitis Hippocr. & Platonis, τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ὅνπερ δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν. hoc est, caput enim asperę arteriæ, quam etiam pharyngem appellamus. Et lib. 8. de vsu partiū, καὶ τὸ γε πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς, ᾧ λάρυγξ ὄνομα, τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας· ὃν δὴ καὶ φάρυγγα καλοῦσιν ὁμωνύμως τῇ πρὸ τοῦ λάρυγγος. hoc est, primum quidē & præcipuum instrumentū vocis, cui larynx nomen, summa extremitas est asperæ arteriæ: quam quidem

dem & pharyngem appellant, nomine consimili & eadē significatione qua & id quod præcedit laryngē. Praxagoras etiam ἐν τῇ ἀνατομῇ, vt testatur schol. Homeri, sic scriptum reliquit: ἔστι δὲ ὁ μὲν φάρυγξ ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, ὁ δὲ στόμαχος ἐκ τοῦ ὄπισθεν· καὶ ὁ μὲν φάρυγξ ἐμφύεται εἰς τὸν πνεύμονα, ὁ δὲ στόμαχος εἰς τὴν κοιλίαν. hoc est, Pharynx quidem est ab anteriore parte, stomachus autē à posteriore: & pharynx quidem inseritur in pulmonē, stomachus autem in ventrem. Ex quib. liquido apparet φάρυγγα p larynge & aspera arteria sumi. Quod autem sic appelletur, partium, vt opinor, vicinitas effecit. Aristoteles vero lib. 3. Ethicorum φάρυγγα collum vel potius œsophagum appellauit his verbis: διὸ καὶ ηὔξατό τις Φιλόξενος ὁ Ἐρύξιος, ὀψοφάγος ὤν, τὸν φάρυγγα αὐτοῦ μακρότερον γεράνου γενέσθαι. hoc est, quamobrē optauit quidam Philoxenus Erixius, quod helluo esset, pharyngem sibi esse grue maiorem. Item Athenæus, ἐκεῖνος ηὔξατό ποτε γεράνου τὴν φάρυγγα σχεῖν. hoc est, ille optauit vt haberet collum gruis. quo loco aduerte fœminino genere dici quod Aristot. masculino dixerat. Præterea Oribasius docet φάρυγγα apud Hippoc. aphor. 15. sect. 2. labia, palatum & vuam significare, alii vero glandulosa omnia circa fauces corpora.

Φάσγανον. dicitur à nonnullis ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Dioscor. dicitur & à quibusdam τὸ ξιφίον, vt idem author est.

Φατνία. dicuntur ossa dentes cōtinentia, vt scribit Gal. lib. de ossib. Rufus autē in partium hominis onomasia definit esse cauitates in quas dentes infixi sunt, atque alio nomine ἐλμίσκους dicit vocari. Verum Galen. loco citato dicit dentes contineri ἐν τοῖς τῶν φατνίων βοθρίοις, scribitque φατνία ossa esse dentes continentia, βοθρία vero cauitates in quas dentes inserti sunt. ex quo patet vel easdem vel valde affines esse istas voces. Apud Rufum etiam φατνίας legimus: apud Pollucem & φατνίας & φάτνας.

Φαῦλον. apud veteres Græcos non solum significat vitiatum, sed etiam simplex. vnde & Hippocrates libro de fractur. dixit κατάτασιν φαυλοτέραν, id est extensionem simpliciorem & quæ non magno negotio perficitur, vt Galenus annotauit. Vocat & multis in locis Hippocrates φαύλην δίαιταν, eodem authore, victus rationem quæ exquisitæ contraria est.

Φλύσιγγες. proprie quidem ab igne in cruribus exorientes circuli rubri. abusiue autem etiam reliqui circuli, vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Φαυστιανοὶ τροχίσκοι. sunt pastilli admodum acres & exedentes, qui vel maximas carnium excrescentias ad vsque penitiora adurunt, crustisque obducunt. Descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 12. & apud Aetium lib. 9. cap. 49.

Φίκαη. vide σφίκαη.

Φελλάνδριον. herba est nascens in palustribus, folio apii. nec de eo veteribus quicquam aliud proditum inuenio. nisi forte vera sit eorum sententia qui idem esse cum eleoselino existimant.

Φελλόδρυς. quidam ἀντὶ τοῦ φελλοῦ, hoc est pro subere, accipiunt.

Φελλός. suber. arbor est caudicosa, parumque ramigera, admodum procera, auctuque insignis, ligno robusto, cortice vnice crasso, solito dirrumpi, fraxini folio, sed oblongiore, perpetuo virenti. fructu glandoso, nec aquifoliæ glandi longe dissimili. Ex eo fit trochiscus dysentericis conueniens qui describitur ab Aetio lib. 9.

Φέρβεται. Exest, consumit, vt interpretatur Gal. in lexico Hippocr.

Φερομβρον. sic dicitur à quibusdam ὁ σίκυς ἄγριος, vt habetur apud Diosc.

Φηγός. fagus. arbor est quæ quercus generi assignatur, & cui simile munus obit, vt prodidit Diosc.

Φῆμος. est medicamentum Martiano authore. Refertur ab Aetio cap. de cōmunibus remediis dysentericorum quæ superne exhibentur. lib. 9.

Φήρεα. τά. habetur ea vox apud Hipp. l. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. significat autem, vt ait Gal. comm. 3. neruorum tumores & tensiones oblongiores, præsertim autem sub auribus. sic autem nominauit à Satyris, quos Iones φήρεας vocant, & pingunt finguntque habere oblongas quasdam eminentias in auribus. Sunt autem qui ἀπὸ τῶν φηρῶν deriuent, quod ἐν ταῖς φηραῖς (est autem ciuitas in Peloponneso) tumores ii frequentes sint. Sunt etiā qui φέρεα scribāt ἀπὸ τῶν φερῶν, quæ ciuitas est Thessaliæ.

Φθαρτικὸν φάρμακον. vide δηλητήριον.

Φθειρίασις. pedicularis morbus. Est in quo pediculi aceruatim per cutē erumpunt. Is & toti corpori & singulis partibus accidere potest. Pediculi autē, vt scripto prodidit Gal. l. 1. τῶν κατὰ τόπους, prodeunt ex multis humoribus, calidis quidem, sed non vsque adeo vt acres ichores. Gignuntur vero non in superficie cutis, vt furfures, sed in eius profundo, ideoque medicamentis indigent valde exiccantibus, & quæ ex alto trahere possunt.

Φθίνει. significat apud Hippocr. colliquefit, attenuatur, minuitur, non nutritur. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Φθινόπωρον. autumnus. Est tempus anni inclinātis maxime inæquale Arcturo oriente incipiens, & Vergiliarum occasu desinens. Nam cum annus, vt & reliqua fere omnia, quatuor temporum differentiis quasi ætatibus constet, qualis in hominum vita est ætas παρακμαστική, hoc est inclinans, talis in anno autumnus est, æstati, quæ anni vere vigor est, succedens. Est enim inter æstatem atque hyemem medius, nō ordine quidem tantum, sed etiam temperie. Etenim vt quam æstas minus calidus, sic vtique quam hyems minus frigidus est. Quare hac ratione nec calidus absoluto sermone est, nec frigidus, quippe cum ambo sit, ac neutrum ad summum. Similiter de reliquis duabus

qualitatibus, humiditate & siccitate statuendum. Itaque non recte frigidus siccusque dicitur. Non enim frigidus est, si ipse per se spectetur, vt hyems est, sed vbi cum æstate confertur, vtique illa frigidior. Sed nec æquabiliter temperatus est sicut ver, imo in hoc maxime à vere dissidet, quod mediam temperiem & æqualitatem quam ver habet, perpetuo parem non seruat. Quippe meridie multo est calidior quam mane aut vesperi. Nec vero in humido & sicco medium omnino statum obtinet, quemadmodũ & ver, sed ad siccius deuergit. Ab æstate vero etiam in hoc vincitur, non tamen tanto interuallo quanto in calore. Itaque nec autumnus absoluto sermone citraque exceptionẽ frigidus & siccus est, cum neutrum ad summum sit, sed vincat in eo siccitas humiditatem. Qua quidem ratione merito sicus appelletur. In calore vero & frigore mistus quodammodo ex ambobus est & inæqualis. Cæterum ea inæqualitas non modo toto eius curriculo spectatur, sed vno etiam die, quo eodem nunc calor nos afficit, nunc frigus vrget. Atque ea inæqualis temperies & inconstantia in causa est cur maxime autumnus morbiferus sit, & morbos similiter incõstantes & δυσκρίτους gignat. Siquidem vt ipse inæqualis est, sic humores inæquabiliter temperatos producit, nulli certæ legi addictos. Bilis atræ in eo maximus prouentus est, non illius quidem quæ simpliciter inter humores frigida siccaque est, sed quę perinde vt ille inequalis est in frigore & calore, & in qua siccitas superat humiditatem. Est autem veri maxime contrarius non tantum temperamenti inæqualitate, verum etiam insalubritate, & reliquis effectis, sic vt quos morbos eorum alterum excitarit, alterum dissoluat. Totum autumni tempus duorum mensium esse multis in locis Galenus prodidit. Arcturi enim ortus secundo fere Septembris die paulo ante ęquinoctium contingit: Vergiliæ autem occidũt quinto vel sexto Nouembris die, cum sol suo cursu ad vigesimam secundam vel tertiam Scorpii partem deuenerit: tunc enim sol directe Vergiliis opponitur, quinquagesimo circiter die, vt scribit Galenus, post æquinoctium. Sed licet, vti & reliqua tempora, in duas treisve portiones secare, differentes etiam nonnihil temperamento, prout magis vel minus ab æstate recedunt & ad hyemem accedunt. Videtur autem autumnus à Græcis dictus φθινόπωρον, quod desinente τῇ ὀπώρᾳ (sic autem appellatur postrema pars æstatis) incipiat: φθίνειν enim desinere significat. qua ratione etiam quidam μετόπωρον eum vocant, quasi τὸ μετὰ τῆς ὀπώρας.

Φθινώδης, qui iam phthisi correptus est & contabuit. quanquam non eum modo Hippocr. ita appellat, sed qui quamuis ob causam tenuis & macilentus euaserit: vt Galen. comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημ. annotauit. Veteres vero medici, vt idem scripsit comment. 1. eiusdem libri, eum etiam ita vocarũt, qui ad phthisim natura procliuis est, vt qui tam angusto adstrictoque thorace est, vt à tergo operta scoptula instar alarũ promineant: vnde πτερυγώδεις, hoc est alati, nominantur. Præterea cui caput facile impletur, quodque respiratoriis organis multas destillationes demittit. Nam si hæc duo simul coeant, thoracis figura & capitis imbecillitas, eiusmodi natura, tabi valde obnoxia est. Vide φθίσις.

Φθίσις. Generaliter quidem dicitur omnis extenuatio, & rei cuiuslibet imminutio, vt apud Hippocr. lib. de nat. hum. ἀνάγκας ἀποφαίνω δι' ἃς αὖ ἕκαστον αὔξηταί τε καὶ φθίνῃ ἐν τῷ σώματι. verum medici ad certum morbi genus eã vocem reuocarunt, qui tabes Latinis dicitur. Est autem extenuatio totius corporis cum febre parua propter pulmonis vlcera insanabilia. Vel, est pulmonis exulceratio febrem paruã & totius corporis extenuationem inducens. vtroque modo apud Galen. definiri comperio. Si nominis rationẽ spectemus, extenuatio est, quod φθίσις ἀπὸ τοῦ φθίνειν dicatur. Sed cũm plærique morbi à symptomate nomina sortiti sint, ea dici potest pulmonis exulceratio esse. Et reuera φθίσις pulmonis affectio est, quæ si non sit exulceratio, certe eam omnino comitẽ habet, & tãtam vt qui ea laborat, σκελετὸς potius quam homo videatur, colliquatis absumptisque non modo carnibus, sed solidis etiam partibus supra modum resiccatis. Crebræ enim desudationes, aluusque persæpe liquidior humorem omnem exhauriũt; ipsaque lenta febris qua nulli phthisici vacant, corpus paulatim absumit. Est autem ea omnino putris, & symptomatica, vt quæ nascatur ab vlcere pulmonum purulento & putri, cordi admodũ vicino, estque de genere, vt scribit Galenus in Aphoris. 12. libro 1. febris quotidianæ, noctuque magis quam interdiu affligit. Hæc quidem proprie dicta φθίσις est, quamque proprio vocabulo Græci & præsertim Athenienses φθόην appellant. Improprie autem dicta φθίσις est, cum corpus sine pulmonis vlcere extenuatur, à calida & sicca pulmonum intemperie aut febre eiusdem hectica, quam se aliquando vidisse Galenus memoriæ prodidit, nos autem sæpe vidimus.

φθίσις. dicitur etiam pupillæ affectus, cum ea angustior, hebetior, obscurior rugosiorque euasit. Tunc autem maiora quam sint apparent ea quæ videntur, propter pupillæ angustiam. Causa huius mali densatio est, quam siccitas potius quam quidnis aliud parit. Differt ἀπὸ τῆς ἀτροφίας, (quod reuera nõ est aliud quam oculorum imminutio ab alimenti penuria) quod hæc oculi totius, φθίσις autem pupillæ tantum fit.

φθόη. proprie dicitur à Græcis & præsertim Atheniensibus quam omnes medici φθίσιν appellant, vt scribit Galen.

φθοῖς. pastillus. Galen. enim in lexico suo φθόεις inter-

interpretatur ἐσχάρας. Apud Aristophanem quoque placentę genus est. Inde φθοΐσκους per diminutionem legimus apud Hippocr. rursum lib. 1. de muliebrib. morb.

Φθόρια. dicuntur medicamenta quæ valent ad abigẽdos ex vtero fœtus seu viuos seu mortuos. alio nomine ἐκβόλια appellantur, ἀπὸ τοῦ ἐκβάλλειν, hoc est ab eiiciendo.

Φθοροποιὸν φάρμακον. corrumpens medicamentũ. vide δηλητήριον.

Φιαρὸν, id est λαμπρὸν ἀπὸ ὑγρότητος, splẽdentẽ ob humiditatem, vt scribit Gal. in lexico Hipp.

Φιβάλεος. est genus fici, apud Hippocr. vt scribit Galen. in suo lexico.

Φιλαγριανὸν. nomen est malagmatis, cuius descriptio habetur apud Paulũ lib. 7. cap. 18.

Φιλάδελφον. fruticis genus est quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, sic dictum quod rami eius ex interuallo sponte coeant ceu animantes, post digrediantur, concipiant & pariant. Ex cuius tenuissimis virgis reticulatim compositis atque ita consitis hortorum septa impenetrabili compage fieri scribit.

Φιλάνθρωπος. dicitur ἡ ἀπαρίνη, quia velut amici solent, sua tenaci asperitate commeantium laciniis obhæreat. Eam ob rem officinis & herbariis vocatur aspergula, licet rectius asperulam dicerent.

Φιλεταίρειον. dicitur ἡ ἀπαρίνη ab Hipp. vt Galenus putat, eandem ob causam qua & φιλάνθρωπος nuncupata fuit, quasi φιλοῦσα τοὺς ἑταίρους, quod sodales & amicos diligat. Sic etiam dictam fuisse à quibusdam τὴν πολεμωνίαν, Dioscorides author est.

Φιλίππου τροχίσκος. est pastillus aduersus dysenteriam valens, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 12.

Φιλίτιον. dicitur ab Hippocr. ἡ ἀπαρίνη, vt Galen. putat ἐν τῇ τῶν γλωττῶν ἐξηγήσει, deriuato ἀπὸ τῆς ἰσίας vocabulo. Namque sua tenaci asperitate commeantium vestibus & laciniis adhærere solet: ἰσία namq; apud Ionas idem quod ἐσθὴς siue vestis, est.

Φιλυρέα. arbor est ligustri magnitudine, foliis oleæ nigrioribus & latioribus, fructu lentisci, nigro, subdulci, & racematim cohærẽte. nascitur asperis. Adstringit. Diuersa est ἀπὸ τῆς φιλύρας, quam tiliam plærique interpretantur, vt prodidit Matthiolus.

Φιλοκτήτου. nomen est emplastri, cuius compositio habetur apud Paulum l. 7. c. 17.

Φιλοκράτους ἔμπλαστρος. describitur à Celso l. 5. c. 19

Φιλοσόφου ἔμπλαστρος. emplastrum est ad calcitratus vulneraque tumida. Rumpit enim ea, pusque mouet, & cicatricem inducit. Describitur ab Aetio tetr. 4. serm. 3. cap. 24.

Φιλόφυλλον. dicitur à quibusdam ἡ καλαμίνθη, vt habetur apud Diosc.

Φιλόδοτης. dictus est à quibusdam ὁ [illegible], vt author est Diosc. & Apuleius.

Φίλτρον. dicitur à nonnullis eo nomine cauitas quæ superiori labro inest, valleculæ similis, quæ non illepide à quibusdam Latinis lacuna nominatur.

Φιλώνειον. medicamentum est anodynum, omnium eius generis celeberrimum, si quis eo commode vtatur. Eo autem vti oportet in maximis doloribus, in calidis fluxionibus, & robustis ægri viribus, non recenti quidẽ, sed post tempus compositionis annuum, aut saltem semestre. Quod si duorũ triumve aut quatuor annorũ sit, multo sane est melius, sed nec inutile tamen sequentibus annis ad decimũ vsque, vt docet Gal. l. 12. meth. med. Sic dictum est à Philone Tarsensi philosopho ac medico vetere eius authore. Cõstat autem, Croci drachmis v. Pyrethri drachma 1. Euphorbii drachma 1. Piperis & Hyoscyami, singulorum drachmis xx. Spicę nardi drachma 1. Opii drachmis x. Hæc tenuissime trita melle Attico excipiuntur. Mãdauit autem Philo eam compositionem versibus eiusmodi:

Ταρσέος ἰητῆρος μέγα θνητοῖσι Φίλωνος
Εὕρεμα πρὸς πολλὰς εἰμὶ παθῶν ὀδύνας·
Εἴτε κόλον πάσχῃ τις, ἅπαξ δόσιν, εἴτε τις ἧπαρ·
Εἴτε δυσουρείη ἴσχεται, εἴτε λίθῳ.
Γούμαι καὶ σπλῆνα, καὶ ὀρθόπνοιαν ἀνηρόν,
Καὶ φθίσιν ἴαμα ἀπο... ἐπιστάμενον,
Καὶ σφαλερὴν πλευρῖτιν· ἀποπτύοι δέ τις αἷμα,
Ἠ' ἔμεσιν, ἕξει μ' ἀντίπαλον θανάτου.
Γαστρὶ δ' ὅσα σπλάγχνοισιν ἐνίσταται ἄλγεα, παύω,
Βῆχα τε καὶ πνιγμὸν, λύγγα τε καὶ κατάρρουν.
Γέγραμμαι δὲ σοφοῖσι· μαθὼν δέ τις, οὐ βραχὺ μ' ἕξει
Δῶρον ἐς ἀξυνέτους δ' οὐκ ἐπιδημοῦ χερσί.
Ξανθὴν μὲν παιδὸς βάλλε μυελὸν ἰσοθέοιο,
Οὗ λύθρος Ἑρμείαις λάμπεται ἐν βοτάναις·
Κρόκου δὲ σταθμὸν φρένας ἀνέρος (οὐ γὰρ ἄδηλον)
Βάλλε δὲ καὶ δραχμὴν ναυπλίου Εὐβοέως
Καὶ δεῖπνον ἐν ῥώσει μενοιτιάδαο φονῆος
Δραχμήν, ὃ ἀμνὸν μυστικὸν σταζομένην·
Φιλάδος ἀργύρειοιο πυρώδεος εἴκοσι βάλλε,
Εἴκοσι καὶ κυάμου πρὸς ταῖς ὑψηλῆς.
Δραχμὴν καὶ ῥίζης φιλωδανύμου, ἣν ἀνέθρεψε
Χώρος ὁ τὴν πίστιν γῆ ἐπιλογευσάμενος·
Πῶν δὲ γάλας, ἄρθρον βάλλε τοῦτον ἐς αἰεί,
Ἄρρεν, ἐνὶ δραχμὰς πέντε δὶς ἑλκόμενον.
Νᾶμα δὲ ξυναιπέρων ταύρων καὶ κεκροπίδαο
Συγγνῶς, οἱ πέλεκυς οἷς ἀλέντιον ἐμοί.

Quos Philonis versus ego hunc in modum Latinos feci.

En ego languores multos mortalibus agris
Nobile Tarsensis pello Philonis opus.
Si colon aut hepar, lapis aut vrina retenta
Infestat, satis est exhibuisse semel.
Et splenem, & recta flatum ceruice trahentes,
Spasmum, & quæ languent corpora tabe leuo.
Pleuritim nocuam, vomitus & sputa cruoris
Si quis habet, morti protinus hostis ero.
Quæ mala visceribus latitãt, tussim atq; catarrhũ,
Singultus, & quod strangulat omne fero.
Me scripsit doctis, si quis me nouerit, ingens
Donum habet: in stolidas nolo venire manus.
Spirantem & rutilum pueri crinem accipe, cuius
Mercurii in plantis sanguinis vnda micat.
Pondus erunt sensus hominis: notissima res est.
Nauplii & vna simul drachma sit Euboici:
Quiq; Menœtiadem letho dedit, illius vnam
Drachmã, quam clausam seruat ouinus vter;

His albi igniti bis denas adiice drachmas,
Atque fabæ totidem sint suis Arcadicæ.
Drachmaq; radicis falso dicta vnica, nata
In Pissa Iouem vbi delituisse ferunt.
Cumque pion scribis, Graium præpone virilem
Articulum: drachmas quinque bis illud agat.
Tum laticem tauri natarum, Cecropidarum
Affinem, vt Triccæ clara propago docet.

Talis quidem Philonii descriptio apud omnes in vsu fuit, iisdem ex rebus constans, nisi quod apud Aetium & Mesuë loco euphorbii Castoreum habetur. Sed & Aetius Philonis successores florem iunci odorati, cassiam, amomum & costum, alios myrrham & castoreum, plurimos vero semina apii, cumini, anisi, dauci & petroselini admiscuisse scribit, quibus vis opii hebetior redderetur. Alii vero varie permutarunt, atque adeo deprauarunt, inter quos fuit Serapio tract. 7. cap. 8.

Φίλωνος κολλύριον. describitur à Celso l. 6. c. 6.

Φιλώτε ἔμπλαστρος. describitur à Celso l. 5. c. 19.

Φίμος ἡ

Φίμωσις. est meatuum naturalium præclusio. Duabus potissimum de causis accidit, cicatrice quæ in illis concreuerit, aut carnis incremento quæ vna in parte redundans cum opposita coaluerit: fit & propter inflammationem, vt scripsit Galenus comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Nascitur in omnibus meatibus & locis quæ natura diduci possunt, vt oculis, labiis, ano, præputio, vtero. Quorum omnium eadem causa est, vt eo loco Galenus explicauit. Verum de præputio frequentius dici consueuit sic glandem tegente, vt ea nudari non possit. Proprie nanque φίμος significat nexum summi oris perarum & sacculorum, cum toto superiore eius ambitu in angustum collecto funiculo religantur. Nonnulli capistrationem conuerterunt. Quod si è contrario non præputium modo, sed quæcunque alia naturales meatus occludunt, ita retrorsum deducta sint, vt reduci nequeant, παραφίμωσις appellatur.

Φλάζουσιν. hoc est obscure & indistincte loquuntur. Fictitium nomen est. Galen. in lexico Hippocr.

Φλάσμα. dicitur ab Hippocr. Ionum lingua per φ, quod ab aliis per θ θλάσμα vocatur, hoc est contusio, vt annotauit Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Φλεβοδονώδης. venas agitans & conturbans. nomen, inquit Gal. nouum & peregrinum, quo vsus est author prorrhetici sect. 3. quo tamen loco quidam φλεβοτονώδης legunt, hoc est venas distendens.

Φλεβορραγία. ἡ ῥῆξις τῶν φλεβῶν. hoc est ruptio venarum: apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, sectione 4.

Φλεβοτομία. venæ sectio. Est sanguinis detractio incisa vena. Remedium est in medicina, si quod aliud, nobile, valens non tantum ad demendam plenitudinem nimiamque sanguinis etiam optimi copiam, sed etiam ad vitia eius tollenda. Nihil enim æque plenitudinem demit, siue ea simpliciter & ad vasa dicatur, siue ad vires tantum. nihilque perinde vitia sanguinis emendat ac venæ sectio. Quod si verum est, quid est cum eo remedii genere æquiparandum? Si vtrauis plenitudo adsit, nemo dubitat eam sola venæ sectione curandam. De vitiosa autem sanguinis dispositione aliquis forte instare possit eam non necessariam videri. Attamen Galenus sequutus authoritatem veterum medicorum, eam adhibet cum & pituita, & flaua bilis atque etiam atra in sanguine exuperant, si modo ætas & vires cum magnitudine morbi consentiant. His ad hunc modum habentibus, non dubitabis incipiente anasarca siue leucophlegmasia sanguinem detrahere, neque vbi sanguis feruidior est, & febrem committit, vel tertianam vel continuam, neque in elephante, febre quartana, & in omnibus lienosis affectibus. Similiter in phlegmone, œdemate, erysipelate, & scirrho, vel simplicibus vel complicatis atque inter se coniũctis. Quod tamen ita accipi debet, non vt intelligamus humorem qui manabit incisa vena, esse vel omnino album, vel valde flauum, vel exquisite nigrum. Neque enim is sanguis esse potest: cum phlebotomiam, sanguinis detractionem esse dixerimus: hoc est eius humoris qui modice calidus sit atque rubicundus. Quare cum præcipuæ mittendi sanguinis indicationes sint virium robur & magnitudo morbi (etenim sub virium robore ætas comprehenditur) quanto hæ maiores valentioresque fuerint, tanto maiorem vacuationem faciendam esse indicant: sicut è contrario euacuationis quantitatem minuere oportet, in quantum hæ fuerint minores. Secari autem vena debet, eaque varia, siue vacuare, siue reuellere, siue deriuare volumus. Hisce enim tribus de causis omnis vena secanda suscipitur, quorum consilia habentur varia pro diuersitate locorum à quibus sanguis fluxurus est. De quibus remediorum generibus plura dicturus essem, nisi abunde de iis omnibus scriptum esset à Martino Acacia doctore medico, initio commentariorum suorum in artem medicinalem, à quibus omnia qui volet, repetat in hunc locum pertinentia.

Φλέγμα. pituita. Est omnis humor in nobis frigidus humidus. Eius differentiæ sunt tres, dulcis, acida, salsa. Dulcis sola, vt saporis dulcis natura ostẽdit, naturalis est, benigna, minimum frigida, salutaris animanti, & facillime in sanguinẽ vertitur. Dicitur autem dulcis non quod dulcedinem eam possideat quam habent mel, saccharum & maturi fructus, sed altera dulcis significatione, qua dulce dicitur ἄποιον quidem & qualitatis expers, sed quod tempore dulcem qualitatem facile assumit. Sic enim aqua optima dulcis aliquando dicitur: quam tamen saporis, odoris &

ris & coloris expertem esse oportet. Sic quidem pituita dulcis, ἄποιος & insipida est, talemque esse oportere Galenus initio libri de atra bile prodidit. Gignitur pituita ab imbecilla coctione secunda, quæ in iecinore & venis peragitur, non autem à prima, quæ fit in ventriculo, nisi forte per accidens, quod primæ concoctionis errorem secunda emendare non potest, vt nec tertia secūdæ: verum mora spatioque temporis aut calore mediocriter aucto in sanguinem tandem mutatur. Ob id natura nullum ei proprium receptaculum tribuit, vt reliquis humoribus & excrementis, sed in venis & habitu corporis eam reliquit, quia fit ex dimidio coctum alimentum, debeatque non secerni aut vacuari, sed in corpore manens alterari. Sunt autem huius pituitæ duæ differentiæ. Alia enim crassior lentaque est, alia vero in modum aquæ liquidior, & ob id ὕδωρ dicta veteribus, quod aquæ similis sit colore, sapore, odore, consistentia & viribus. Pituita autem hæc naturalis, mutata benigna & naturali qualitate, tum acida, tum salsa euadit: vtraque enim præter naturam est. Sed salsa quidem computruit ab externo calore, acida autem omnino cruda est in venis à vehementi frigiditate. Hæ quidem sunt pituitæ differentiæ, quas, si lubet, ista methodo potes distinguere. Pituita alia naturalis, alia non naturalis est. Naturalis est humor frigidus & humidus & sapore dulcis. Non naturalis vero quæ ab ea degenerat. Id quod bifariam fieri potest. Aut enim per se desciscit à sua natura, aut per alterius humoris admixtionem. Per se quidem, vt cum in aquosam substantiam conuertitur, & ὕδωρ dicitur, aut in flatuosam, aut in tenuem, aut in crassam & viscosam, diciturque tunc non simpliciter pituita, sed aquosa, flatuosa, tenuis, crassa, mucilaginosa, vitrea, gypsea, atque aliquando etiam salsa, nitrosa, acida, cum per putredinem alterata est, & externam qualitatem induit. Per admixtionem vero, cum alius humor & coniunctus propriam eius temperiem immutat. Misceri autem potest sanguis aut flaua bilis, aut melancholicus succus: vnde οἰδήματα etiam φλεγμονώδη, ἐρυσιπελατώδη, σκιῤῥώδη compositis nominibus appellantur. Sub acida comprehenditur humor ille crudus, quem Praxagoras ὑαλώδη, hoc est vitreum, appellauit, crassus & frigidissimus. Est & aliud pituitosi excrementi genus, quod à cerebro proficiscitur. Id enim quia refrigeratum non potest alimentum concoquere, ob id pituitam generat. Verum forte nec pituitam quis recte appellet, sed mucum & coryzam. Quin & succos crudos à pituita vitrea, & vtrunque à pituita vulgo vocata Galenus separat lib. 4. sanitatis tuendæ. Nam crudi succi quanquam de genere sunt pituitæ, tamen ea minus sunt humidi, & plærunque carent lentore: qui si adest, succus fit vitreus Praxagoræ dictus, insigniter frigidus, sed minus crassus quam crudus, per eminentiam dictus, qui colorem in cute nunc plumbeum, nunc liuidum, nunc ex albo & liuido mistum exhibet. Succus ergo crudus proprie dictus est frigidus & crassus: pituita autem quanquam succus est crudus & frigidus, nō tamē crassa est, quia humiditatem multam habet & spiritum flatulentum. Potest autem & ad pituitam reduci ἰχὼρ, id est serosum & aquosum excrementum, quod per vrinas sudoresque vacuari debet, & misso sanguini supernatat pro humorum natura varium. Dicitur φλέγμα ἀπὸ τοῦ πεφλέχθαι contrario sensu, quasi minime vstum. Hippocrates tamen alicubi in propria significatione τοῦ φλέγματος nomen vsurpauit, vt in fine sect. 2. progn. scribens, οἷσι δ' ἂν περὶ τὰ ὑποχόνδρια τοῦ φλέγματός τι ἐγγίνηται. Neque enim putandum est eo loco humorem phlegmaticum intelligi, sed potius calorem quendam & æstum præter naturam in hypochōdriis conceptum, vt in eius loci explicatione Galeno visum fuit.

Φλεγμαίνειν. vri, incendi, ardere, inflammari, apud Hippocratem, sicut explicat Galenus comment. 1. in prognost. Inde τὰ φλεγμαίνοντα, vt idem docet comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, ex Hippocratis consuetudine dicuntur morbi omnes quibus ardor & calor inest. A quo tamen loquēdi more deflexit ille qui in libro περὶ διαίτης ὀξέων ea scripsit quæ post habitū de balneo sermonem addita sunt, φλεγμαίνοντα ὑποχόνδρια appellans quæ in tumorem sublata sunt.

Φλεγμασίαι. æstus, ardores, inflammationes. Vsurpatur hoc nomen ab Hippocrate, siue eo nomine, inquit Galenus, intelligat τὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλεγμονὰς, siue vna cum iis comprehēdat etiam febres pro veteri huius nominis significatione.

Φλεγμονὴ. inflammatio. Duobus modis dicitur. vno quidem generaliter omnis ardor citra tumorem, vel etiam tumor cui dolor & ardor, qui proprie φλόγωσις dicitur, inest, siue is à sanguine, siue à bile, siue ab humore melancholico gignatur. Hæc fuit apud Hippocratem & veteres τῆς φλεγμονῆς significatio: qui non aliter quam ἀντὶ τῆς φλογώσεως eā vocem vsurpauit. Altero vero specialius dicitur, & ab Erasistrati seculo cœpit vsurpari ad illos tumores significandos quibus non modo calor accedit, sed renixus etiam & pulsus & rubor: ii enim quia frequētius cōtingunt, iccirco totius generis appellationē sibi vendicarunt. quos tamen Hippocrates non φλεγμονὰς, sed composito nomine σκληρὰ καὶ ἐπώδυνα οἰδήματα, hoc est duros & dolorificos tumores, vocare consueuit, vt docet Gal. comm. 1. & 2. in progn. Est autem huius phlegmones specialiter dictæ continens causa sanguis, subiectum autem musculus. Quippe calidus & copiosus sanguis, vbi in musculum procubuit, feruorē inducit alia-

que plurima symptomata, appellaturque morbus ipse φλεγμονή. Ac primum quidē maiores arteriæ venæque opplentur atque distenduntur, vt quæ abundantiæ non sufficiant, ab his deinceps minores, atque ita res procedit, donec ad minimas sit peruentum. Mox, si fluxio non sistitur, sed in iis valēter impacta est, nec in iis satis cōtinetur, partim eius per ipsarum ora, partim per tunicas veluti colatum foras in ea spatia quæ inter vasa sunt, transmittitur, sic vt etiam omnia loca spatiaque ipsa vacua, quæ inter prima sunt corpora, fluxione impleantur. Sic omnia ab humore omniq; ex parte incalescūt ac perfunduntur. Ea sunt nerui, ligamenta, membranæ, caro ipsa, anteque hæc arteriæ & venæ, quę scilicet & primę & pręter cætera vario dolore afficiūtur. Quippe interius à fluxione tum excalfiunt, tum distenduntur ac diuelluntur: exterius non modo excalfiunt, sed etiam premuntur ac degrauantur. Reliquæ particulæ aliæ comprimendo solum vel incalescendo, aliæ vtroque genere laborant. Sic fit vt omnem phlegmonem ardor, dolor, tensio, renixus, pulsus ruborque consequantur. Nec tamen eorum symptomatum perpetuo æqualis vehemētia, sed ꝓ qualitate & copia sanguinis influentis, quēadmodum nec omnes phlegmonæ pares existunt. Earum enim aliæ non modo maiores minoresue sunt, sed aliquæ magis minusue exquisitæ. Sed exquisita quidem synceraque est, quæ fit ex optimo sanguine & mediocris consistentiæ: non exquisita vero quæ fit à sanguine cui aliquis alius humor admistus sit. Illa φλεγμονή simpliciter dicitur, hæc nō absolute, sed vel φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης, vel οἰδηματώδης, vel σκιῤῥώδης. Cæterū omnis phlegmone contrahitur à fluxione quam vel manifesta causa vel etiam occulta excitarit. Manifesta quidem, vt quum offenso pede glandulæ inflammantur: occulta vero quando aliqua parte delegante, aut toto corpore transmittente, & affecta parte ob debilitatem recipiente aut propter dolorem vel calorem attrahente, sanguinis copia affluxerit. Verum omnis phlegmone quæ sanescit, aut digeritur aut cōcoquitur: si digeritur, ex toto curatur: si vero concoquitur, in abscessum transit qui ἀπόστημα dicitur.

Φλεγυρόν. ignitum & vrere valens, vt exponit Gal. in lexico Hippocr.

Φλεδονώδεα. hoc est φλύαρον, nugacem. φλέδονες enim nugas significant, vt exponit Gal. in lexico Hippocr.

Φλέον. herba est non solum caulem habens aculeatum, sed & folium quoque hispidum, iuxta cuius spinas aculeos etiam condit: tam folio quam caule aculeatis: radice non in profundum acta. Nonnulli stœben appellant, vt Theophrastus author est. In Orchomenio lacu copiosum haberi scribit. à quo nomen φλέως. etenim Græci φλέειν, pro eo quod est fœcundum esse, capiunt. Est autē stirps verbasco similis & papyracea quæ testa circumponitur oleariis fictilibus, vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Φλέψ. vena. Est vas spermaticum, vna constans tunica fibris triplicibus contexta, & sanguinem largiorem continēs. Venæ nomine etiam arteriam comprehenderunt veteres, quo sensu Plato in Timęo venas à corde producit, vt scribit Galen. lib. 6. de placitis Hippocr. & Plat. Prodit autem vena omnis ab hepate, quæ modo vere & simpliciter vena dicitur. Nam si quis contēdat venam arteriosam à dextro cordis vētre nasci, vt certum id est, sic ea non simpliciter vena dicitur. In vniuersum autem duæ ab hepate oriuntur, vna à sima eius parte, altera à gibba. Quæ ex sima oritur, variis nominibus appellatur, μεγάλη, ἡ ἐπὶ τὰς πύλας, μεγάλη ἐπὶ πύλας, & στελεχιαία, quod sit aliarum velut quidam truncus. Vulgo vena porta dicitur. Hæc in sima parte hepatis quinque, interdum pluribus paucioribusue radicibus actis & postea in vnum truncum coalescentibus, iecinoris portis vna amplaque egreditur: pauloque postea in duos maiores ramos diuiditur, quorum vnus lienem petit, alter fertur in mesenterium, vterque in quamplurimos ramusculos diuisus. Ante autem quam magnus ille trūcus in duos ramos scindatur, venulas aliquot emittit, duas quidem κυστικὰς dictas in collum & corpus vesicæ bilem continentis: vnam γαστρικὴν, quæ in pylorum & posteriorem ventriculi partem illi propinquam distribuitur: vnam γαστρεπιπλοΐδα, quæ in totum dextrum fundum ventriculi & totum dextrum epiploon inseritur variis surculis: vnam similiter quam ἐντερικὴν, hoc est intestinalem, potes vocare, quæ ecphysim, & ieiuni initium & glandulosum eius corpus petit. Cæterum rami illi duo maiores (quorum qui splenem adit, splenicus, qui mesenterium, mesentericus doctrinæ gratia appelletur) in quos magnum truncum secari diximus, varias habent propagines, splenicus quidem antequam in lienem intromittatur aliquot, quarum alia in gibbam ventriculi partem, alia in simā bipertita fertur, ramuloque suo maiore ceu corona stomachum totum cingit, ramulis sursum ad œsophagi finem & deorsum in ventriculum dispersis, minore autem ad pylorum descendit, ramulis communiter ante & post distributis: alia vero in epiploon & coli partem dorso commissam disseminatur. Mesentericus vero ramus in mesenterium & pancreas descendens, in venas multas, tres tamen pręcipuas, mox totus diuiditur, quæ postea multipliciter sectę, & inter duas mesenterii tunicas vectę, in simam partem reliquorum intestinorū ramulis quamplurimis absumuntur, suis orificiis in illorum cauitatem vndique incidētes, quibus & chylum sugunt, quem in iecur deferant. Sæpe etiam sanguinem & harum non modo partium, sed corporis etiam

totius

totius excrementa reuehunt. Huius quoque portio vna colo sinistro & intestino recto inseritur, & in sedem ramulis aliquot descendit, qui venas αἱμορροΐδας constituunt. Talis quidem est venę quam portam appellant distributio. Quæ autem à gibba parte iecinoris proficiscitur, pluribus similiter nominibus vocata est ab ipso Galeno, μεγίστη, κοίλη, ἡπατῖτις. Ea venarum omnium capacissima est, sparsisque aliquot radicibus intra iecoris partem gibbam, similes venæ portæ radices spectantibus & propemodum tangentibus, mox ceu trūcus vnus emergit, nec multo post in ramos duos scinditur, quorū vnus in superiores, alter in inferiores partes fertur. Qui superiores petit, is vnus & integer ad claues vsque peruenit, venulas tamen interea quasdam partibus nonnullis impertit, duas quidem φρενικὰς toti diaphragmati, vnam cordi, στεφανιαίαν dictā, quæ basim cordis coronæ modo cingit, inque partem cordis externam distribuitur: vnam præterea ἄζυγον vocatam inferioribus costis, ortam ex ipsius trunci latere dextro deorsumque descendentem, & octo vel pluribus ramulis spatia septem inter costas inferiores, interdum vero etiam omnia vtrinque nutrientem. Adhæc aliam μεσοπλεύριον dictam, hoc est intercostalem, quę tria superiorum quatuor costarum spatia nutrit. Cæterum magnus ille truncus sursum conscendens vbi clauiculas attigit, sub ipsis in duos ramos finditur ὑποκλειδίους dictos (à quorum vtroque venulæ mammariæ vtrinque singulæ sub sterno descendunt in mammas & pectoris musculos: fere vsque ad vmbilicum) sed breues admodum. Siquidem vterque ilico diuiditur in duas insignes venas ἐπικλειδίους appellatas, quod clauiculas supergressæ sint, quarū vna μασχαλιαία dicitur, hoc est axillaris, altera caret quidē nomine, sed mox diuiditur in alias duas venas, quarum superior σφαγῖτις, hoc est iugularis, inferior ὠμιαία hoc est humeralis, vocatur. Est autem iugularis duplex, interna & externa. Interna secundum latus asperæ arteriæ ascendit ad fauces & inde in cranium: externa vero per colli latus ascendit & in musculos laryngis, linguæ, oris, & in cutem faciei, frontis capitisque absumitur. Sic quidem habet venæ cauæ sursum ascendentis series. Quæ vero deorsum descendit, ea vna & indiuisa vsque ad initium fere ossis sacri descendit: nā paulo supra eius initium in duos ramos diuaricari incipit qui in crura deferūtur. Media tamen via & antequam separetur, quatuor vtrinque propagines emittit, quarum vna & ea quidem suprema in tunicam renū externam à peritonæo natam & partes conterminas spargitur, adipem multum eo loci gignens. Ab ea deinceps alia est propago venarum quas renales siue emulgentes appellant, quarum dextra quidem superior, sinistra vero inferior fere semper est. Earum autem vtraque multis venulis in renū corpus distribuitur. Est & ab eodē trunco venarum propago quas σπερματικὰς appellāt, quarū dextra quidem ab ipso trunco, sinistra vero à media emulgente vtplurimum nascit̃. Quarta propago est venarum lumbarium, quæ multiplex & vnaquæque bipertita in lumborum medullam per neruorum foramina, & in eius loci musculos cum arteria similiter diuisa distribuitur. Porro vbi truncus hic inferior venæ cauæ, initium, vti dixi, ossis sacri prope attigit, in duos ramos finditur in crura descendentes, quam quidem diuisionem Gal. lib. de anat. ven. Græcorum λ elemento comparat. Actuarius autem à figura λ literæ λαμβδοειδῆ rectius videtur appellare. Vtramq; earum venarum cruralem vocant. Vtraque autem simul atque è peritonæo elapsa est, ramū insignē producit, qui super os ischii in inguina descendit, & in anteriorē internāq; femoris partē, vbi in multos ramos facit diuisionē, multis & magnis eius loci glandulis firmatā, quæ cum arteria & neruo simul descendentib. cauitatem illā inguinum opplet: peruenit autem is ramus vsque ad pedem. Reliqua autem venæ cruralis portio etiam ad summum vsq; pedem descendit, propagines quoque nonnullas interim emittens ad coxendicem, ad poplitem, ad suram, & ad malleolos.

Φληνύζα. hoc est φλυαρίαι, nugans. & φληναφώδεις nugaces. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Φλιαὶ. postes. vocantur ab Hippocr. quatuor ligna, quatuor angulis scamni sui sita, axes cōtinentia & firmantia, hoc est, vt ait Gal. τὰ διαλαμβάνοντα τοὺς ἄξονας στηρίγματα. Nec vero eos tantum quatuor postes ita vocat, sed etiam alia duo ligna, in medio eorum sita, quæ aliud lignum transuersum tanquam scalæ gradum continent. vide βάθρον.

Φλόγιον. est linimentum oculorum quod recipit æris vsti ac loti drach. XII. croci drach. VI. piperis drach. IIII. myrrhæ drach. III. opii drach. III. gummi drach. XII. Terūtur cum vino veteri odorato adstringentē. Galenus lib. 4. τῶν κατὰ τόπους ex Asclepiade, & Aetius lib. 7.

Φλόγιον, ἡ φλόξ. viola flammea. viola est coronarii generis, folio & ramulis odorata, flore inodora, sed colore flammeo coronis adoptata, colore commendabili. odore nullo, semine prouenietis coronis. Prima se inter flores ostendit.

Φλόγωσις. idem prorsus quod φλεγμονὴ fuit apud antiquos. Nunc autem video proprie φλεγμονὴν dici eum tumorem, cui non modo calor, sed etiam renixus, pulsus, ruborque insit: φλόγωσιν vero omnem feruorem, inflammationique similem affectum significare. vide φλεγμονὴ.

Φλόμος. verbascum. differentias summas habet duas, hoc nigrū, illud albū: in quo mas & fœmina intelligit̃. fœminæ folia sunt brassicæ, pilosiora multo & latiora, candida: cau-

lis albus, cubitalis, aut amplior, subhirsutus: flores albi, aut ex luteo pallescentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti. nascitur in campestribus. Qui mas est, oblongius, foliis albis & angustioribus, tenuiori caule. Sed nigrum prorsus albo simile esset, nisi nigriore latioreque constaret folio. Syluestre folia fert saluiæ, altas virgas & lignosas, & circa eas ramulos quales marrubium: flores luteos, auri æmulos. Sunt & phlomides duæ hirsutæ, rotundis foliis, humiles. Tertia lychnitis appellatur, ab aliis autem thryallis: foliis ternis aut quaternis, vel paulo pluribus, hirsutis, crassis, pinguibusque, apta ad lucernarum lumina. Acerba est, & digerendi vim quandam habet, & folia desiccandi vim quandam obtinent.

Φλυδᾷ. ὑγραίνεται, μυδᾷ. hoc est humectatur, putrescit. vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Φλυζάκιον. idem prorsus quod ἡ φλύκταινα, vt scripsit Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Φλύκταιναι ἢ

Φλυκτίδες. genus pustularum, inquit Celsus, cum plures similes varis oriuntur: nonnunquam maiores, liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato: subestque iis humor: vbi hæ ruptæ sunt, infra quasi exulcerata caro apparet. fiunt autem, vt scribit, vel ex frigore vel ex igni vel ex medicamentis. Quidam vesiculas interpretantur. oriuntur maxime à feruentibus & acerrimis humoribus, iis, quæ ab igne aut feruenti aqua gignuntur, similes. Toto corpore nascuntur, sed nullibi periculosius q̃ in oculi membrana cornea, quæ primum quidem vesiculæ in morem attollitur ab acri quodam humore, deinde vero excoriatur & oculum purulentum reddit. Quidam putant idem esse φλύκταιναν atque ψυδράκιον: alii vero exigua quadam differentia distinguunt, scribentes ψυδράκιον affectum esse capitis proprium, & ab humore frigidiori quam φλύκταιναν excitari. Certum vero est φλύκταιναν cum φλυζακίῳ eandem esse, & vtrumque à verbis φλύω, φλύζω, seu φλύσσω deductum esse.

Φλυκταινώδης ἕρπης. idem quod ἕρπης κεγχρίας dictus. de quo vide suo loco.

Φλύσιος. id est eruptionis pustularum, quæ fit ex superabundantia humoris in corpore nostro, vt explicat Galen⁹ in lexico Hippocratis.

Φόβος. timor. Est subita & vehemens animi perturbatio à re quapiam, ceu sibi noxia. ἔκπληξιν Græci vocant. Hic non intelligimus timorem qui fit abducendo & contrahendo ad principium suum tum sanguinem tum spiritum, iræ contrarium, quæ & foras agit & fundit & calefacit: sed eum qui fit ex melancholia, & quem inducunt tenebræ: de quo scripsit Hippocr. Si timor & mœstitia longo tempore perseuerent, melancholicum est. Talis enim timor fit per melancholiam, eosque nunquam deserit qui melancholici sunt: adeo vt & virtutem deiiciat & corpus mutet, animique deliquium pariat. Huic contrarium est περιχάρεια, quasi excessum gaudii dixeris. Vocatur alio nomine δέος.

Φοινιγμός. rubrificatio. Est ruboris per medicamenta excitatio in aliqua parte. Quædam enim medicamenta eam vim habent, vt cuti admota ruborem caloremque accendant, atque etiam si diutius immorentur, vesiculas creent, tandemque exulcerent. Ex quo patet ea vehementer calida, sicca & acria esse oportere. Eiusmodi sunt sinapi, thapsia, fimus caprarum, nasturtii semen, helenii radix, scilla, fimus columbinus, staphis agria, canthatides, & reliqua id genus. Est autem præsidii genus à veteribus vsurpatum maxime ad eas partium imbecillitates, quæ vel ex frigore vel plurimo humore citra manifestum calorem accidunt. Quippe eiusmodi medicamenta omnia calefaciunt, desiccant, & cucurbitulæ ritu humorem altius insidentem attrahunt.

Φοινίκινον. nomen emplastri est à Galeno compositi, glutinandis vlceribus, cicatrice obducendis, & phlegmonis curandis accommodum. Nomen autem indidit à palma, quã φοίνικα vocant Græci. Aliter διὰ χαλκίτεως dicitur. Eius descriptio habetur apud Galen. lib. 1. cap. 4. de compositione medic. secundum genera. Vide similiter Aetium lib. 15. c. 12. de emplastris ad cruenta vulnera glutinandis.

Φοινίκεος. sic à colore dictã elephantiasim suspicari vtique possit aliquis. Sic etiam φοινικὴν νόσος: nisi morbum in Phœnice & aliis partibus orientalibus prouenientem intelligamus: vt scribit Galenus in lexico Hippocratis.

Φοινικίτης. lapis sic dictus à figura quam habet similem cum fructu palmæ. ἰουδαϊκὸς dicitur apud Diosc.

Φοινικοβάλανοι. fructus est palmæ Ægyptiæ quæ peculiari nomine ἀδελφος dicta est, collectus post maturitatem. Tunc enim nigrescit, puniceoque colore ruber, vt plærique maturi fructus, quod Græci φοινικοῦν & φοινικοειδῆ appellant.

Φοῖνιξ. planta est foliis hordei, sed breuioribus & angustioribus. spicam habet lolio similem, calamos digitorũ senum, radici aduolutos: septenas octonasue spicas. In aruis tectisq; recenter illitis nascitur.

Φοῖνιξ. est collyriũ πραξομαχικὸν ab Hierace conscriptum, de cuius descriptione inter Galenum & Aetium conuenit, exceptis admodum paucis iisq; leuibus.

Φολκός. strabo. cui obliqua est oculorum acies.

Φολλικώδη. quæ veluti folliculosa sunt & laxa.

laxa. vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Φόνος. dicitur à quibusdam ἡ ἀτρακτυλίς, vt scriptum est libro 6. apud Theophrastum, eadem ratione qua & ἀνδρόσαιμον eadem dicta est, quod scilicet eius folium auulsum carnique confricatum sanguineum reddat succum.

Φοιμαστυπτηρία. aluminis genus est quod proprie liquidum dicitur, sicut à Galeno & Plinio proditum est. Hodie alumen rochæ appellatur.

Φορίνη δέρμα, id est cutis. vt explicat Gal. comm. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Φοῦ. phu: aliqui syluestrem nardum appellant. folio est olusatri aut elaphobosci: caule cubitali aut altiore, læui, cauo, molli, in purpuram vergente, geniculis intercepto: floribus narcisso proximis, maioribus, teneroribus, & ex albicante purpureis: radice superius ad digiti minoris crassitudinem, ex obliquo villosa in nigri veratri aut iunci odorati modum: capillamentis inuicem contextis, flauescentibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate nardum æmulantibus. Excalfacit & vrinam mouet.

Φοῦσκα. dicitur ab Aetio potus in quo ebur aliquandiu maceratum ceræ instar emollescat, flexileque in opus quodcũque domito rigore tractetur. Quem tamen puto id nomen pro posca vsurpasse, quam aliqui Romanum nomen imitantes φοῦσκαν appellant. Parabatur diuersis modis, plærumque simplex, aliquando purgatoria, vt apud Paulum lib. 7. cap. 5. & apud Aetium libr. 3. cap. 80. & 81.

Φραγμίτης κάλαμος, species est arundinis, quasi vallatoriam appelles. gracilis est & candicans. vt author est Diosc.

Φραγμὸς. sic dicitur ab anatomicis totus dentium ordo atque acies.

Φρένες. proprie mentem significant, quam νοῦν καὶ διάνοιαν etiam Græci appellant: ad quam quoniam aliquid conducere videtur diaphragma, aut quia eo inflammatione affecto, mẽs quoque lædatur, & continuũ prope delirium excitetur, à Platone & reliquis veteribus eõdem nomine donatum est: vt nihil intersit φρένας & διάφραγμα dicere. Præcordia à Latinis dicta sunt, quia cordi prætenduntur.

Φρενικαὶ φλέβες. dicuntur propagines duæ venarum è trunco venæ cauæ superioris orientes, insertæ in diaphragma, ipsumque totum nutrientes.

Φρενῖτις. est inflammatio membranarum cerebri, febrem acutam & mentis perturbationem inducens. Sic quidem proprie dicta phrenitis definitur, eamque omnes vel simplicem inflammationem esse statuerunt à copia sanguinis, vel erysipelatosam à flaua bile, aut humore bilioso vsto & in atrum verso. Ex quo consequitur eiusmodi phrenitidem proprium & primarium cerebri affectum esse. Consistit autem ea inflammatio in meningibus, & in ipsum etiam cerebrum aliquando peruadit, adeo vt inflammatione simul laboret: aliquando vero feruet duntaxat, & calorem præter naturam concipit. Inde febris acuta propter affectæ partis dignitatem, eximium sensum, & coniunctionem quæ illi cum corde maxima est, inducitur, & perpetua deliria succedunt. Sunt enim hæc duo pathognomonica phrenitidis signa, vt quæ nunquam ab ea abesse videantur, & eius, vt ita dicam, essentiam constituant, possitque optime iis duobus ἡ φρενῖτις definiri, esse perpetuum cum febre acuta delirium, sicut Galenus initio Prorrhet. annotauit. Delirium voco τὴν παραφροσύνην quam phrenitidis aliarumque omnium animi perturbationum genus esse, ex Hippocrate & Galeno apparet. Sic phrenitis ἀπὸ τῆς μανίας, discrepabit, quæ nullam habet adiunctam febrem, & ab eo delirio quod in vigore vehementium febrium excitari solet, quia perpetuum non sit, sed declinante febre soluatur. Verum præter hæc duo, etiam alia quædam phrenitidem consequuntur, signaque apparent, quæ medici assidentia vocant, perpetua fere vigilia aut somnus admodum turbulentus, ex quo surgunt, exiliunt, vociferantur, & (si à sanguine morbus est) rident, aut si à bile flaua est, ferociunt, vel si atra vitium fecerit, tam immaniter sæuiunt, vt coerceri nequeant. Oculos præterea habent rubentes, alii aridos, alii lacrymis aut lemis perfusos. Aliis memoria, aliis ratio, aliis imaginatio deficit, vnde varia insaniæ genera oriuntur. Est vero & alia non proprie dicta phrenitis, vt quæ tum à ventriculo, tum à diaphragmate per consensum gignitur, tum quæ per ardentissimæ febris vigorem prouenit, quas plærique phrenitidis nomine non dignantur, sed παραφροσύνας modo vocant. Item quæcunque sine febre est, quam μανίαν rectius quam phrenitidem appelles. Sic Hippocrates communi quadam & non propria significatione phreniticos aliquando vocat omnes quibus mẽs, quam φρένας Græci nominant, oblæsa est, etiamsi perpetua cataphora teneantur, quales ii sunt qui φρενιτικοὶ ἀσαφεῖς in prorrhet. appellantur. Sic enim eo libro dicuntur, qui ita desipiunt, vt tamen eos desipere nemo intelligat. Vulgus enim eos solos phrenitide teneri arbitratur qui vociferantur aut in alios insiliunt, cum tamen Hippocrates, vt eo loco scribit Galenus, omnes quibus mens non constet, phreniticos appellet, etiamsi perpetua cataphora laborent.

Φρίκη. horror. quid sit ex rigore discendum, de quo ante in dictione ῥῖγος. Fit. n. eodẽ modo, & ab iisdẽ causis, à quibus rigor. Sed horroris causæ mitiores, pauciores, quiescentes & minus motæ sunt quam rigoris. Nam excremẽtum mordax, erodens, nitrosum, salsum, amarum in cute vel subdita illi carne

motum vt intensione qualitatis & motus rigorem vel maximum vel medium vel minimum excitat, prout causę magis vel minus erodunt, abundãt, mouentur, ita paucitate, tenuitate & motionis impetu inferius, horrorem tantum mouet. Vt autem horror minus quiddã est quam rigor, sic maius quiddam est refrigeratione & inæqualitate. Qui enim refrigerationem committit humor frigidus est, crassus & immotus: qui vero inæqualitatem, minimum calidus, tenuis, motusque, vt in ea fere non motus sed sensus tãtum, qualis in vlcerosa lassitudine vel pruritu, sentiatur. Vt autem medius est horror inter rigorem & refrigerationem, ita fit extremis eorum causis inter se contemperatis. Sunt autem eæ quas diximus causæ, videlicet qualitas praua & mordax magis minusve, quantitas multa vel pauca, motus velox, tardus, validus, languidus per sentiẽtes corporis partes non per vasa factus, quibus etiam accedit corporis robur facilisque sensus. Nam qui corpore sunt robusto & vix patiente, horrore vel rigore minus tentantur quam qui sunt corpore imbecillo & sensu facili præditi.

Φρικώδης. significat apud Hipp. τραχὺ καὶ ῥικνώδης, hoc est asperum & rugosum. Dicitur de cute, cuius asperitas & inæqualitas φρίκη καὶ φρὶξ appellatur. Ei contraria est ἡ λειότης, hoc est læuitas.

Φρικώδης παροξυσμός. horrida accessio. Sic dicitur proprie accessio febris semitertianæ, propterea quod cum horrore inuadat. Vt enim ipsa febris mediæ cuiusdam est naturæ inter exquisitam tertianam & quotidianam, ita horrorem inducit inter rigorem & refrigerationem medium, vt docet Galen. lib. 2. de crisibus cap. 9. & lib. 2. de differentiis febrium cap. 7.

Φρικώδης πυρετός. horrida febris. Dicitur apud Hippocratem libr. primo τῶν ἐπιδημιῶν, non simpliciter quæ cum horrore inuadit, id enim innumerabilibus accidit febribus, sed exquisitus hemitritæus, in quo videlicet magnam accessionis partẽ horrores occupant, eo maxime die in quo tertiana & quotidiana cõtinua simul concurrunt, vt explicauit Gal. l. 2. de differentiis febrium. Eam biliosus pituitosusque humor ex æquo misti committunt, itaque confusi horrorem mouent non per initia modo accessionis, sed etiam per totam prope accessionem. Tunc autem duobus modis horror iste cõmouetur, per reduplicationem & per inæqualem incrementi motum. Hoc breuioribus horroris interuallis, illud longioribus distinguitur. Vtrumque autem febri semitertianæ proprium est propter humoris à quo gignitur inæqualitatem, vt docet Gal. comment. 1. εἰς τὸ α΄ ἐπιδημιῶν.

Φροντὶς. cura. Est anxietas mẽtis ad rem aliquam valde attentæ. Quod enim in ventriculo ἀλύκη, id in animo φροντὶς est. Atque vt nulla in re conquiescunt quos ἀλύκη male habet, nulloque possunt loco consistere, sed subinde decubitum mutant: ita per vehementes curas animus æstuat, non consistit, non quiescit. Ideo curæ vigilias inducunt, corpus siccant, fuliginosa excrementa gignunt, cutim densant, vnde febres primum ephemeræ, postea putridæ accenduntur.

Φρύγιος λίθος. est gleba quædam pumicosa, pallida, modice grauis, non solida, intercedentibus albis segmentis, vt in Cadmia. his quidem notis optimus distinguitur. Hunc aliqui hodie pro lyncurio vendunt, sicut alii pro eodem belemnitem. Exiccat, adstringit, expurgat, vlceribus crustas quadãtenus inducit. Eo infectores in Phrygia vtuntur, à qua nomen accepit. Nascitur autem in Cappadocia.

Φρυκτὴ. fricta. etsi adiectiuum nomen sit, absolute tamen & simpliciter citra τῆς ῥητίνης adiectionẽ positum, resinam pineam siue Colophoniam significat, quod cæteras antecedat, sitque omnium maxime parabilis. Sic autem dicta est ad liquidæ differentiã, quam Græci etiam simpliciter ὑγρὰν, vel τὴν ἐκ τ͂ κεραμίου ὑγρὰν appellare solent. Huius vrendæ torrendæque differentiam Diosc. libr. 1. explicauit.

Φύγεθλον. panus, seu panis. vtroque enim modo Latine dici potest, vt Hermol. Barbarus annotauit. Dicitur & à quibusdam panicula. Quid sit, Celsus aperte explicauit libr. 5. c. 25. Est tumor non altus, latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Dolor distentioque vehemens est, & maior quam pro magnitudine tumoris. interdum etiam febricula: idque tarde maturescit, neque magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in vertice, aut in alis, aut in inguinibus. Panẽ ad similitudinem figuræ nostri vocant. Ex quibus Celsi verbis apparet manifesto φύγεθλον esse phlegmonem erysipelatodem, vel erysipelas phlegmonodes. Quod enim hic tumor multæ bilis sit particeps, ideo non alte assurgit, neque in profundum valde subit, sed erysipelatis modo latior est. occupat tamen & subiectæ carnis aliquid, quod aliqua ex parte phlegmone fit. Propter eandem bilem etiam pustulæ quædam, vt & in herpete, excitantur, & dolor distentioque maior est q̃ pro magnitudine tumoris, tarde etiam maturescit eandem ob causam, neque magnopere in pus conuertitur. Addit vero & Galenus id tumoris genus præditum esse summo calore, & citissime generari, iisque duobus quosdam ipsum ab aliis phymatibus & tuberculis distinxisse. fit maxime, vt scribit Celsus, in vertice, alis aut inguinibus, nec tamen in iis tantum, sed in omnibus etiam glandulosis partibus, vt Galenus author est. Figura illi pano similis est, quo textores vtuntur, atque etiam pani. quam figuram quãuis φύγεθλον habeat cum phymate communem, multis tamẽ nominibus ab eo differt. φῦμα enim verior phlegmone est, magisque exquisita, proindeque facilius in pus con-

conuertitur, præterea tanto minus doloris adfert, minusque calidum (nisi dum suppurat) sentitur, quanto bilis flaua sanguisue biliosus syncero sanguine plus doloris mouet, calidiorque est. Differt autem φύγεθλον à bubone, authore Galeno, vt scribit Paulus libri quarti capite 22. quod bubo phlegmone sit: φύγεθλον vero, vt dictũ est, sit φλεγμονῶδες ἐρυσίπελας, ἢ ἐρυσιπελατῶδης φλεγμονὴ τοῦ ἀδένος.

Φῦκος θαλάσσιον. fucus marinus: quoddam latum est, alterum sublongius & rubens. tertium candidum, floridum valde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia vim habẽt refrigeratoriam ordine secundo.

Φυκοπύχη. nomen est emplastri ab Aetio descripti serm. 3. tetr. 4. ad omnia vlcera, præsertim in sede, commodum est.

Φυλλῖτις. herba est quę folia promit rumici similia, longiora & viridiora, sena aut septena, recta, quæ parte anteriore læuia cernuntur, à tergo autem pensiles quasi vermiculos tenues ostendunt. In vmbrosis & opacis hortorum locis emicat, gustu acerbo. Neque caulem, neque semen, neque florem profert.

Φυλλυρέα. reperitur alicubi pro φιλυρέα. quod vide.

Φύλλον. duum generum est. quorum quod in saxosis nascitur, ἐλαιόφυλλον vocatur. quod autem θηλυγόνον appellant, prouenit musci modo, folio oleæ, sed colore magis herbaceo: caule tenui, breui: radice exili. florem albũ profert, sed papaueris, maiusculum.

Φύλλον etiam vocat Hipp. herbaceum & hortensium viride condimẽtum vel odoramentum, quæ ementibus olera addunt, vt coriandrum, mentha, ruta, apium. Dicitur & φύλλιον. vt annotat Galen. in suo lexico. Significat etiam (vt ibidem scriptum est ab eo) silphii semen, eo quod latum est: vt secundo de morbis mulierum. addit autem & ipse in sermone aliquando Libycum, aliquando Æthiopicum.

Φῦμα. tuberculi genus est, sic dictum ἀπὸ τοῦ φύεσθαι, hoc est ab iis quę sponte ex terra nascũtur. Est autem eius significatio duplex, sicut Paulus l. 4. c. 22. scribit. Vna generalis & cõmunis, qua, vt multorum sententia est, omnes æque tumores ἀποστηματώδεις, qui præter naturam oborti sunt, in quacunque corporis parte, φύματα appellantur, quod Hippocrates scripserit, Quibus phymata in vrinario meatu excitata sunt, abscessu suppurato ruptoque liberantur. Addit vero Galen. comment. 1. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν sic vocari eos pręter naturam tumores, qui prorsus sine causa aliqua externa proueniunt, maxime si extra corporis superficiem extuberẽt. Qua quidem significatione δοθιῆνες, ἀκροχορδόνες, σπινελασμοὶ, χοιράδες, & id genus quamplurimi tumores, qui per se nullamque externam ob causam excitãtur, in extimis corporis partibus φύματα vocantur, siue lati sint nec multum alti, cuiusmodi sunt φύγεθλα, siue etiam elatiores & paulo magis extuberantes. Altera vero specialis propriaque significatio est, secũdum quam φῦμα dicitur phlegmone quæ in adenosa carne sponte oborta statim augetur, atque ad suppurationem cito peruenit. Quo modo neque δοθιῆνες phymata sunt, vt qui magis scirrhosi sint quam phlegmones natura ferat, neque etiam χοιράδες, tum eandem ob causam, tum quod non facile in pus vertuntur. Duri pręterea hi tumores sunt, cum φῦμα mollius sit atque calidius, tanquam è sanguine genitũ: quo autem differat ἀπὸ τοῦ φυγέθλου, suo loco dictum est.

Φύσον. nomen est collyrii apud Celsum libr. 6. cap. 6.

Φύραμα. genus vnum est ammoniaci thymiamatis. sic dictum est quod cum terra, arenis & calculis mistum sit. vide ἀμμωνιακόν.

Φῦσα. flatus. Est spiritus crassior. Refertur ad spirituosam substantiam vt qui in spirituum genere sit, estque humorum veluti vapor quidam, sed fere impurior, crassior, turbidior. Eius generatio in ventre fit, quemadmodum & nebulæ in aere, à cibis vel humoribus quibusdam pituitosis à debili calore in halitum solutis. Quippe syncera frigiditas prorsus halitũ non facit, quod nullo modo attenuet, conficiat, aut dissoluat alimentũ: fortis autem calor cum multo superior sit alimentis, tantum abest à generando flatu, vt genitum etiam attenuet atque dissiper, nisi alimentum ipsum natura flatuosum sit. Tunc enim gignitur quidem spiritus aliquis turbidus & quodammodo nebulosus, sed qui facile vno aut altero ructu vacuetur. Itaque calor qui in cibos quidem agit, sed diminute, quod eos aliqua ex parte dissoluat nec tamen prorsus cõficiat, flatum siue spiritum flatuosum parit. Gignitur autem tum à materia quauis calfacta, tum ab externo flatu, tum ab alimẽto flatulento, non in vẽtriculo modo & intestinis, sed in reliquis etiam cauitatibus tam sensui manifestis, vt cerebri, cordis, pulmonum, vesicæ, vteri, renũ, scroti, venarum & arteriarum, quam sensui occultis, vt quæ sunt in spatiis inanibus inter partes similares, & neruorum spiraculis, atque omnibus illis in locis mouetur. A quo quidem motu fiunt in ventriculo ructus, in inferno ventre sonori vel sine sono flatus, adhæc murmurilla, strepitus, crepitus, efflationes sedis, vteri, vesicæ, cordis & partium aliarum quarundam palpitationes.

Φύσημα. sic proprie dicitur ἡ πιτυΐνη ῥητίνη, hoc est picea resina, vt scripsit Galen. l. 7. τῶν κατὰ γένη. Ea valde exiccat.

Φύσιγξ. hoc est τὸ καλούμενον ἐκκαύλημα, qui vocatur caulium exortus: & maxime pars eius concaua. vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Φύσις. natura. Varie hoc nomen à veterib. acceptum fuit & definitum. Sed omissis iis quæ Aristot. & reliqui Philosophi de ea disseruerunt, ea tantum persequemur quæ ad medi-

cinam pertinent, primum tamen proponẽtes à Galeno naturam quandam vniuersi constitutam fuisse lib. 17. de vsu partium, quam ille definit esse Mentem admirabili virtute præditam quæ omnia peruadat. Ab ea singularum rerum naturam propriã manare consentaneum est: quodque ab ea fit, κατὰ φύσιν fieri dicitur, hoc est, vt Galenus interpretatur, κατ' αὐτὴν τὴν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν, hoc est, secũdum ipsam rerum veritatem. Eam in homine varie medici definiunt. Sed maxime ea definitio mihi probatur, qua dicitur Natura vis esse quæ ex seipsa nostri sit opifex & conseruatrix, vt ἐν τοῖς ὅροις ἰατρικοῖς, scriptum est. Ea namque est cui & generationem debemus, & quę genitos conseruat: itaque naturæ nomen ab Hippocrate sumptũ fuisse, quo loco scripsit φύσιας νούσων ἰητροὶ Galenus author est, scribens per Naturã intelligi Vim quandam corporibus insitam & inhabitantem, per quam ea regũtur, siue vt idem scripsit initio lib. 2. de sympt. caus. Omnem facultatẽ quæ animal siue voluntatis nutu siue citra hunc, regit. Itaque natura est quæ animal ab initio conformat, auget, nutrit, & omnia in corpore munia exercet. Quæ cum pariter caloris natiui opera sint, (est enim secundum Hippocratem omnium operum naturalium author) necesse est vel naturam esse ipsum calidũ innatum, vt Gal. lib. περὶ μαρασμοῦ & alibi sæpe prodidit, vel id primum esse naturæ instrumentum, vt Galeno pluribus in locis placuisse video. Sed citra controuersiam omnino est, cum natura pluribus modis dicatur ab Hippocr. eum cum sæpissime, tum toto libro de natura humana, Naturæ nomine temperamẽtum intellexisse, atque id esse præcipuum & maxime proprium Naturæ significatum, ab ipsa naturę substantia desumptũ, vt Galenus in Aphoris. 2. lib. 3. annotauit, quo scripsit Hippocrates, naturarum has quidem æstate, has vero hyeme bene maleue se habere. Quod si quis contendat naturam non satis temperamenti nomine explicari, definiat si volet, naturam esse vniuersam substantiam ac temperiem quæ ex primis elementis cõflatur, vt & Galenus lib. 3. de temper. definiuit. Est vero & alia licet minus propria Naturæ significatio, qua sumitur αὐτὴ τῆς ἕξεως, vt vbi scripsit Hippocrates, maxime moriebãtur quibus Natura vergebat ad phthisim. Hic namque Naturæ nomine ipsam partium structuram compositionemque intelligit. Est quando etiam Natura significat idem quod genus vel species vel forma, vt cum dicimus hanc febrem huius vel illius Naturæ esse.

Φυσικὴ δύναμις. naturalis facultas. Distinguitur bifariam à Galeno, in primas siue principes, & in secundarias siue ministras. Primæ statuuntur triplices, generatrix, auctrix, nutrix. Nam & totidem sunt naturæ opera, quæ primum quidem in vtero fingit animal, & omnes corporis particulas efformat, deinde eo in lucẽ edito omnes ad perfectam magnitudinem perducit, postea vero etiam vt omnes quãtum fieri potest perdurent molitur. Sed formatrix quidem primas absolute partes sustinet, eique in ipso vtero auctrix & nutrix famulantur. Vbi vero formatum animal est, vsque ad ætatis vigorẽ auctrix virtus dominatur, auxiliatrices & veluti ministras habens alteratricem & nutricem. Nutrix vero à prima formatione ad mortem vsque actionem suam exercet. Itaque generatio, auctio & nutritio prima naturæ operum ac veluti capita sunt, proindeque tres facultates primæ atque principes horum effectrices, quę tamen tum ipsarum inter se tum aliarum ministerium desiderant, quas secundarias possumus appellare. Hæ numero sunt quatuor, vna attractrix, altera retentrix, tertia cõcoctrix, quarta expultrix dicitur, quæ non in iecinore modo, sed in omnibus vel minimis etiam corporis partibus insunt, genere quidem plane eædem, sed numero valde differentes. Et carnes & nerui & ossa pariter ad sese alimentum attrahunt, sed multum ab inuicem dissimile: & concoquunt quidẽ omnia, sed varia admodum concoctio est, pro cuiusque partis natura, & tamen omnes eas vires atque facultates quamuis tam differentes à iecinore sortiuntur, à quo tanquam à fonte in vniuersum corpus illæ deriuantur. Est enim principium vegetabilis facultatis, qua non animalia modo, verum stirpes etiam & quæcunque alia viuunt, gubernantur. Ac quanquam natura per vniuersum corpus sit diffusa, & omnes actiones ab ea proficiscantur, & nullum opus non possit naturæ tribui, adstringitur tamen à medicis facultatis naturalis nomen ad eas actiones, quarum principium & sedes iecur est. Nam sicut rationalis & irrationalis animæ vim & quæ ad sensum motumque pertinent in cerebro statuerunt, & in corde irascibilem atque pulsificam, sic in iecinore concupiscibilem & quęcunque nutriendo corpori conueniunt, tanquam in suo fonte collocarunt. Nec interest, vt scripsit Galenus, eamne appetitricem seu naturalem seu altricem voces, veluti nec si animam aut facultatem.

Φυσιολογική. pars est medicinę quæ naturam hominis vniuersam à conceptu ad extremum vsque senium disquirit. Ad eam pertinet omnis de semine deque menstruo sanguine, de partium conformatione & principatu, de fœtus perfectione, similitudine cum parentibus, de anatomia singularum partium, earumque differentiis, & temperamentis, de ætatibus, de calore natiuo & spiritibus, de tribus facultatibus nostrum corpus dispensantibus, de humoribus, aquis, aere, locis, consuetudine & cæteris id genus disputatio. In qua communibus quidem naturalis scientiæ principiis atque theorematis vtitur, sed quatenus hominis cognitioni inseruiire

uire atque accommodari possunt. Eam quidem medicinæ partem Empirici atque Methodici aspernati sunt, sed Dogmatici, quorum princeps fuit Hippocrates, plurimi fecere.

Φυσαλίς. halicacabo similis, paulo tamen maior. vesicaria, siue ἀλικάκαβος appellatur. Fit ex ea pastillus, vt tradit Eras. valet ad renum & vesicæ affectiones, etiam si pus aut sanguis, aut corpuscula mucosa, aut fibris similia, aut crassa per vrinas exeant. Idem bibitur & in vesicam iniicitur, vt prodit Aetius lib. 11.

Φυσῶδες νόσημα. flatuosus morbus, qui & hypochondriacus dicitur. Species est melancholiæ, de qua vide suo loco.

Φυταλιά. postrema hyemis pars, sic dicta à veteribus quod eo tempore insitiones optime fierent. vide χιμών. At φυταλιά, locus est vitibus aliisque arboribus consitus, hortus, apud Homerum & alios poetas: apud quos etiam pro plantatione accipi volunt nonnulli.

Φυτεία. sic dicitur ab Hippocr. ipsum serendi tempus, vt explicat Galen. in lexico Hipp. secundum quam significationem dicuntur ab Hippocr. & φυτευτήρια, ligna quæ in terram panguntur seruntur ue.

Φύτευμα. herba est folio struthii, sed minore. fert copiosum semen perforatum, radicem paruam, tenuem, per summa terræ nitentem.

Φῷδες. ab igne in cruribus exorientes circuli rubri, quos diximus ante φαύσιγγας. vt explicat Galenus in lexico Hippocr. Apud Erotianum contracte φῷδες, quod Doricum esse scribit, & à nonnullis exponi φλυκτίδας, pustulas.

Φωνασκοί. dicuntur qui vocis curam habent, eamque magno studio exercent, quales sunt tragœdi, comœdi, præcones, citharœdi.

Φῶς. dicitur circulus subniger qui papillam ambit. Sic etiam, vt scribit Oribasius, vocatur medium transuersariorum quæ in Nilei machinamento sunt, quod plinthium appellatur.

Φωσφόρος. est collyrium διάχροον, quod à Galeno libro quarto τῶν κατὰ τόπους, & ab Aetio libro septimo describitur. Recipit glaucii drach. XXIIII. sarcocollæ drach. VIII. croci drach. VIII. opii drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. misyos vsti drach. VIII. gummi drach. XII. Excipiuntur aqua pluuia. valet ad dolorem & omnem inflammationem & vehementes epiphoras. Est autem aduertendum, male apud Galenum legi κόμμεως < ιβ'. est enim scribendum κόμμεως < ιβ'. error facilis est.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO X.

Χαιρέφυλλον. gingidium. erraticæ pastinacæ folium æmulatur, aliquanto tenuius, radicula candicante, subamara. Apud omnes manditur & crudum ex aceto & iuribus incoctum. dictum à Græcis est quod foliis luxuriet. Chærefolium à multis nuncupatur.

Χαίτη. quanquam proprie iubam significet in quadrupedibus, qualis est leoni mari, dicūtur tamen & in homine χαῖται, αἱ ὄπισθεν κατὰ τὸ ἰνίον ἀφειμέναι τρίχες, hoc est, pili qui à parte posteriore secundū occiput prominēt: sicut scripsit Rufus: vt & ἴουλοι, αἱ παρὰ τοὺς κροτάφους τῶν τριχῶν ἐκφύσεις. hoc est, pili circa tempora oriundi.

Χάλαζα ἡ

Χαλάζιον. sunt tubercula quædā pellucida grandini similia, per cutem sparsa. Author enim introductionis seu medici χάλαζαν recenset inter eos affectus qui in quacunque parte corporis consistunt. Inuadit tamen præcipue oculorum palpebras, si quando in iis lentus quidam humor concreuerit. Sunt autem, vt ait Celsus, tubercula parua in palpebris mobilia simulatque digito huc vel illuc impelluntur, conduntur que aliquando sub cute, nonnunquam sub cartilagine, non dissimilia κριθαῖς, sed non figuræ eiusdē. Sunt autem rotunda & pellucida, ideoque grandini similia, iisque dissectis humor manat candido oui similis. Dicitur & hic affectus χαλάζωσις ἐν τῇ ἐπισαρκῇ.

Χαλάζωσις. grandinatio. Sunt eminentiæ quędam intra palpebras grandini similes. vide supra χαλάζιον.

Χαλαρόν. laxum. dicitur apud Hippocr. pars recti intestini laxior, videlicet ad differentiam oræ eius infimæ quæ sphinctere musculo adstricta est, vt scribit Gal. initio libelli de dissectione vuluæ.

Χαλαστικὰ φάρμακα. relaxantia medicaméta. Dicuntur medicamenta quæ tensioni medentur. Itaque cum tensio multis modis contingat, non videtur vna esse laxantium species, sed alia humectando laxant, alia calfaciendo, alia molliendo, alia vacuando, alia tumores præter naturam purgando, alia aliud quiddam faciendo. Attamen si vniuersalem quandam horum omnium substantiam constituere licet, ea certe erit ex genere mo-

dice calfacientium: sic enim & conniuentia corporis laxantur, & flatuosi spiritus tenuantur, & quod phlegmones iam conflatum est digeritur. Præcipuas in eorũ ordine partes tenet oleum chamæmelinum, item adipes, butyrum, œsypus, & reliqua quæ intra secundum gradum calfaciunt. Verum Methodici multo longius τὸ χαλαστικὸν nomẽ extendunt, vt docet Galen. ad omnia remedia significanda quibus adstrictus affectus, quo vna cum fluente humore omne morborum genus comprehendebant, curaretur. Itaque & venæ sectionem χαλαστικὸν esse præsidium dicebant, & omnia similiter purgantia medicamenta.

Χαλβάνη. galbanum. Est succus è planta ferulacea. Nascitur in Syria Dioscoridi, & μετώπιον aliqui vocant. Maxime probatur cartilaginosum, pingue, similitudinem thuris præferens: item purum minimeque lignosum, sed in quo nõnihil seminis ferulæ sit admistum. præterea graui odore, neque humidum, neque retorridum. Vi emolliendi & digerendi præditum est. Excalfacit tertio ordine incipiente, aut secundo completo: desiccat vero secundo incipiente.

Χαλκαίγημον. sic dicitur à quibusdam τὸ χρυσαίθεμον.

Χάλκανθος. atramentum sutorium. Est succus concretus, ex chalcitide genitus & efflorescens. Ac cum quinque species sint eiusmodi succorum concretorum, sory, melanteria, chalcitis, misy, & de quo nunc agimus atramentum, in coloribus præsertim differẽtia est. Cum enim quatuor priores species coloris sint vel cinerei & nigri, vt sory & melãteria, vel rubri & ærei vt chalcitis, vel lutei & aurei vt misy, atramentum sutorium alterius est coloris & varii. Nam & candidum est albæque violæ simile, quod λευκόιον vocant: & pallidum, & viride, & cœruleum, & omne præterea perspicuum & nitens, vnde superior ætas vitriolum appellauit. Differunt quoque prædicti succi ea in re, quod priores illæ quatuor species natiuæ semper sint, atramentum vero sutorium & natiuum & factitium habeatur. Natiuum quidem quod & fossile dicitur, ex chalcitide, vt dictum est, efflorescens & concretum, & natura tam simile chalcitidi, vt in hanc tandem per se redeat annorum spatio, sicut se vidisse Galenus memoriæ prodidit. Id aliquando quidem pendet ex metallorum cameris stiriarum instar, aliquando vero in terram deciduũ est & iacet humi: quorum vtrunque quoniam distillando concreuit, χάλκανθον σταλακτικὸν Græci nominãt. Id vel simile est capillis & plumis, vel habet stiriarum aut glebæ figuram, quæ etiam factitia est, cuius glebæ ex cubicis quibusdam corpusculis coagmentantur, perinde atque vuæ ex acinis. Factitium vero duplex etiam est. Alterum proprie πηκτὸν vocant Græci, id est concretum, quod è terræ cuniculis aqua atramentosa vel clara & in piscinas effusa, quemadmodum narrat Galenus, vel inde corriuata, frigore aut calore solis concrescit in chalcanthum: alterum vero ἑφθὸν, id est coctum, quoniam aqua atramentosa in ahenis decoquatur: est autem ea aqua, vt ait Galenus, viridis, chalcitin & æruginem redolens, & gustus quoque eiusdem. In medicinæ vsu præstat fossile, cœruleum, graue, spissum, pellucidum: secũdas tenet quod πηκτὸν diximus vocari. Adstringit vehementissime & valde calefacit & siccat, quare sanguinem profluentem è vulneribus sistit, vlcera sordida purgat, & minuit excrescentia.

Χαλκῖτις. est medicamentum metallicum, colore æris, intercursantibus oblongis venis splendentibusque. Nascitur in iisdem metallis in quibus σῶρυ καὶ μίσυ, mediumque inter ea non tantum loco, sed etiam viribus. Primum enim τὸ μίσυ solet occurrere, deinde ἡ χαλκῖτις, postremum τὸ σῶρυ. Est enim μίσυ tenuissimũ, σῶρυ crassissimum, mediam vero rationem ἡ χαλκῖτις habet. Sed & temporis spatio in se inuicem transeunt, quemadmodum narrat Gal. τὴν χαλκῖτιν per triginta fere annos domi suæ asseruatam, in μίσυ versam se vidisse. Ex quo apparet hæc tria specie eadem esse, solaque naturæ concoctione & perfectione ab inuicem differre. Cæterum ἡ χαλκῖτις mistim adstringit & acris est: sed vincit acrimonia, quæ tanta est vt carnem vrat & crustam inducat. Itaque eam vrere præstiterit, quò & ipsa mitius vrat, desiccet, adstringat, minusque acris sit atque mordax. Inter venena numeratur quæ rosione interimunt. Hippocr. χαλκῖτιν vocat. quam eandem esse cum chalcitide, Gal. annotat in lexico Hippocr.

Χαλκολεπίς. æris squama quæ & λεπὶς simpliciter dicitur. Sunt tenues & squamosæ æris particulæ, quæ vel de æreis panibus, vel de clauis malleolorum ictibus excutitur. Hanc ἡλῖτιν appellant, id est clauarem, cui & primas tribuit Dioscorides. Itaque in hoc squama differt à flore, quod illa vi excutitur, hic sponte ab ære refrigerato excidit. Probatur squama quæ crassa est & æris modo rubens, & quæ, cum aceto aspergitur, æruginem ducit. Vehementer siccat, præsertim ἡλῖτις. Nam & subtilissimæ omnium substantiæ est, vt quæ nonnihil æruginis assumpserit. Detrahit similiter & liquat carnem & acriter mordet, ex quo perspicuum est non admodum tenuis esse substantiæ sed potius crassæ.

Χαλκοῦ ἄνθος. æris flos. Sunt minutæ æris particulæ à reliquo eius corpore resolutæ, milii specie, breues, ponderosæ, friabiles, in attritu fuluescentes, modice splendentes, atque constringentes. Fit autem duobus modis, vno cum æs è lapidis panibus in fornace excoctum fusumque in receptacula delabitur per colla fistularum ad ea pertinentium: altero vero cum in singularis foci receptaculo æs, à quo plumbum & argentum fuerint separata

parata, colliquatum fuerit: vtroque enim modo recrementis iam detractis candenti æris massæ aqua clarissima affunditur, tum vt refrigeretur, tum vt in panes diuidi possit. Illa igitur repente densata & concrescens florem illum veluti expuit, qui postea refrigeratus colligitur. Habet extergendi facultatem, estque tenuioris essentiæ quam aut æs vstum aut æris squama. mordet, adstringit & excrescentia coercet.

Χαλκοῦς. æreolum. Nomen est ponderis & Attici & medici. Est autem sexta pars oboli. Siquidem obolus ἓξ χαλκοῦς, hoc est sex æreola, continet. Est igitur ὁ χαλκοῦς duodecima pars scripuli. diuiditur autem ὁ χαλκοῦς εἰς λεπτὰ, hoc est in minuta, septē. Pendet autem χαλκοῦς grana duo Arabum. est autem granum apud Arabas minimum pondus.

Χαμαιάκτη. ebulus. Alterum genus est τῆς ἀκτῆς, hoc est sambuci, longe illo humilius, magisque herbaceo generi assignandum. sic dicitur quod sambuco humilius sit & coactę ad terram breuitatis. Desiccandi, conglutinandi, modiceque digerendi facultatem habet.

Χαμαιβάλανος. sic dicitur à quibusdam ἄπιος. quā Romani radicem syluestrem nuncupant.

Χαμαίβατος. rubus est humi sparsus, radices qua tellurem tangit agens.

Χαμαιδάφνη. laurus Alexandrina. Romanis laureola siue laurago. Gręci aliis nominibus etiam δάφνην & δαφνίτην, & ὑδραγωγὸν, hoc est aquas ducentem, appellant. Frutex est vnico ramulo cubitali, recto, tenui atque leni, folio lauri similitudine, multo leuiore & magis herbaceo, semine rotundo, rubenti, admistoque foliis quibus supernascitur. Reprehenditur Plinius quod vincā peruincam esse putauerit. Eius fructus vrinam mouet: similiter & tenera germina (asparagos vocant) in cibos admittuntur, attenuandi vi prædita.

Χαμαίδρυς. est herba quę statura tota digitorum quatuor altitudinem non excedit, in petrosis & asperis nascens, foliis paruis, effigie & diuisura quercus, amaris, flore pene purpureo, exili. Græcum nomen retinet in officinis. Græcis etiam τεύκριον & χαμαίδρωψ dicitur: Latini trissaginem & serratam, vulgus querculam vel serratulam nominat. Habet autem chamædrys vincentem qualitatem amaram: est & quodammodo acris, quare lienes colliquat, vrinas & menses prouocat, crassos humores incidit, & obstructiones aperit. Tertio ordine excalfacit & desiccat, plus tamen calefacit, quam desiccat.

Χαμαίδρωψ. vide in χαμαίδρυ.

Χαμαίζηλον. sunt, vt ait Plinius, qui gnaphalion hoc modo appellent. sunt vero qui πεντάφυλλον, quod Romani quinquefolium dicunt, hoc nomine designent.

Χαμαικέρασος. cerasus pumila, radice parua. Nec arbos est nec arbusculis cerasorum impar, baccis cætera omnia consimilibus. In Bithynorum agro frequens nasci proditur, & ibi copiose eam esitantibus caput non aliter quam vinum grauare.

Χαμαίκισσος. hedera terrestris, Romanis hedera pluuiatica, Græcis etiam κισσὸς ἄκαρπος & κισσὸς βήχιος dicitur. Frutex est similis hederæ, longioribus & tenuioribus foliis, dodrantalib. ramulis multis, foliosis, ab radice quinis senisue. flores albæ violę existimari possent, nisi minores essent, admodumque amari gustus, radice candida, tenui, superuacua. Nascitur in cultis. Eius flos cum sit admodum amarus, iecur obstructione liberat, daturque ex coxendice laborantibus. Plinius tertiam cyclamini speciem à quibusdam χαμαίκισσον vocari scribit.

Χαμαικυπάρισσος. herba est sic dicta à foliorū cypressi similitudine: vulgo dicitur abrotonū, & cypressus hortensis.

Χαμαιλεύκη. herba quæ creditur esse bechion siue tussilago. Plinius vero herbam quæ Latinis farranum siue farfugium dicitur, Græcis χαμαιλεύκην vocari existimat. Sed & Dioscorides author est βήχιον à quibusdam χαμαιλεύκην dici. Idem & τὸ χαμαίκισσον à quibusdam sic vocari tradit.

Χαμαιλέων. chamæleo. herba est duorum generum, vnū albi, alterum nigri nomine. Albus folia silybi habet aut cardui asperiora & acutiora q̄ nigri robustioraque: caule vacat, verum è medio sinu spinas echini marini aut cinaræ modo subrigit, purpureis floribus & crinitis, q in papporū lanugines euanescūt: semen habet cnici simile, radicem in lætis & pinguibus crassam, in montosis vero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Verum chamæleo niger foliis scolymo similis esset, nisi minora tenuioraque ac rubro distincta viderentur. Caulē emittit dodrantalem, digitali crassitudine, subrubrū, & in vmbella flores spinosos, tenues, hyacinthi æmulos, versicolores. radice crassa, nigra, densa, interdū exesa, quæ dissecta flauescit, & commanducata mordet. Prouenit in campestribus siccis & cliuosis tractibus & maritimis: vulgus hodie cardonettum vocat, cuius semine vtitur ad cogendum lac. Dioscorides sic Græcis dictum chamæleonta prodidit à varietate foliorum: hæc enim cum terra colorem mutant vt hic nigra, illic viridia, alibi cyanea, alibi crocea atque aliis coloribus appareant chamæleonis animalis instar. Sunt autem duæ illæ chamæleonis species valde inter se differentes: albi enim radix potui datur vtiliter oxybaphi mensura hydropicis, & contra difficultatem vrinæ & serpentium venena, vt ait Dioscorides: nigri vero radix lethale quiddam obtinet, & à Paulo AEgineta priuatim inter venena numeratur, & proinde foris tantum, authoribus Dioscoride & Galeno, adhibetur ad affectus externos, qui detergeri debent. Præter has autem duas chamæleonis differentias statuendus etiam est alius chamæleo

quem ἰξίαν siue ἀκλέφοντα nominant, lethalis prorsus & venenatus, nisi eum aliquis putet albi speciem esse, quod de albo scripserit Dioscorides, ipsum ἰξίαν ideo aliquibus vocari, quod quibusdam in locis viscum circa radicem eius inueniatur, quo pro mastiche vtantur mulieres. Sed vide num hæc appellatio ad nigrum magis pertinere debeat, cum Galen. ipseque Dioscorides chamæleonem album propinantes, vt dictum est, non distinxerint an viscum necne fundat, cum tamen ἰξίαν deleterium esse constet si bibatur.

χαμαιλέων etiam dicitur à quibusdam ὁ δίψακος, vt habetur apud Diosc.

Χαμαίλυκος vocari à nonnullis hierobotanen, tradit Apuleius: pro quo Dioscor. codices habent χαμαίλυκον.

Χαμαίμηλον. dicitur ἡ ἀνθεμὶς, ab odore mali, vulgo camomilla. vide ἀνθεμίς.

Χαμαιπίτυς. aiuga siue abiga, siue thus terræ, vt ait Plinius. Nunc ab officinis & herbariis iua moschata dicitur. Est herba per humum serpens, incuruæ similis, foliis semperuiui minoris, sed multo tenuioribus, hirsutis & pinguioribus, circum ramos densis, odore pinus, flore tenui, luteo vel candido, radicibus cichorii. Est & altera eius species eiusdem nominis, cubitalibus ramis, anchoræ modo incuruis, minutis crinibus, coma supradictæ. flos candidus, nigricans. semen olet pinum vt superior. Tertia masculus dicitur, paruula, læuior, foliis exilibus, candidis, pilosis, coliculo crasso & albo, flosculis melinis, semine pusillo secus alas, eodem odore quo cæteræ item species. Habet autem ἡ χαμαιπίτυς & amarorē & acrimoniā, vimque abstergēdi expurgandique maiorem quam calfaciendi: itaque iecinoris obstructiones pcommode soluit, menses & vrinas mouet. Siccat tertio ordine, calefacit secundo. Dioscorides scribit hypericum etiam χαμαιπίτυν à quibusdam vocari, quoniam semen odore resinam imitetur.

Χαμαίρωψ. dicitur à quibusdam ἡ χαμαίδρυς, vt Apuleius tradit. Apud Diosc. est χαμαίδρωψ: minus recte. nam χαμαιλοδ ρωπὸς significationem habet illud compositum.

Χαμαισύκη. herba est ramos habens digitorum quaternum, teretes, succosos, per terram sparsos, folia lentis effigie, peplo similia, parua, tenuia, quæ à terra non attolluntur. semine sub foliis rotundo, vt in peplo. neque caulem neque florem promit. radice tenui & superuacanea est. Est autem ἡ χαμαισύκη acris & abstergens.

Χαμελαία. oleago, vel oleastellum. Est frutex surculosus, foliis oleæ similibus, tenuioribus, gustanti amaris & mordacibus ita vt linguam vellicēt & arteriam exulcerent: officinæ mezereon appellant. Detrahit pituitam bilemque, foliis præsertim in catapotio deuoratis: namque duæ absinthii partes, vt scribit Dioscorides, adiecta chamelææ vna, hydromelite excipiuntur, & in catapotia coguntur. Ea autem in ventre non liquescunt, siquidem quotquot fuere deuorata regeruntur.

χαμελαία. dicitur à quibusdam ἡ θυμελαία, vt habetur apud Dioscor.

Χαρακίας. dicitur primum genus tithymalli. Est autem tithymallus masculus, caules habens supra cubiti altitudinē, rubros, lacteo succo atque acri madentes, folia autem oleæ circū ramos angustiora & longiora, radicem crassam & lignosam. Pendent in cacuminibus caulium comæ iūci, sub quibus caueolæ foliolis balnearum similes, in quibus semen continetur. Nascitur in asperis & montibus. Dioscorides aliis nominibus à quibusdam κωμήτην & ἀμυγδαλοειδῆ & κωβιὸν tradit appellari. Gallis nunc magna ex parte expurgia nominatur. Eius enim succus aluum purgat, trahitque pituitam & bilem binis obolis in posca sumptis, & cum aqua mulsa vomitiones mouet.

Χαραχτῷ. id est ὀξυσμένῳ ὑπὸ τῷ χαρακτῆρος, exacerbato & vehementer offenso ob characterem. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis.

Χάσκων. περιελκῶν. id est in diuersum trahens. vt Dioscorides legit, & sic dici vuluas ait, ex eo quod aperiuntur. vt annotat Galenus in lexico Hippocr.

Χαροπὸν. coloris albi genus, sed paulo plus ab albo quam glaucum declinans. Est enim glaucus color veluti cornu pellucidū, charopus vero similis est pilis subalbidis cameli, vel lapidi quem ὀνύχιον appellant: vt scriptū est ab Actuar. lib. 1. περὶ οὔρων. cap. 8.

Χάσμη. oscitatio. Symptoma est facultatis seu actionis animalis motricis. Est enim deprauatus maxillæ inferioris motus. Fit propter humiditatem flatuosam vel spiritum vaporosum contentum in musculis maxillam inferiorem aperientibus: frigida autem prorsus causa est, eoque fit vt & p initia accessionum & somno maxime appetente crebræ fiant oscitationes, vtque illæ etiam tum vino, tum magna raraque spiratione discutiantur, vt docuit Hippocr. aphor. 56. libr. 7. & libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, scribens Medicatorium oscitationum continuarum longum anhelitum esse. Eum autem humorem natura dum conatur expellere, maxillam mouet & agitat, hiatumque oris inducit: sic vt ab aliis partibus excrementa depellat, eadem motus alios exercet, vt pandiculationem, tussim, singultum, vomitum, horrorem & alios iis similes. Sed vomitio quidem & tussis & horror validi omnino motus sunt: pandiculatio vero & oscitatio, mediocres. inter quæ aliud etiam discrimen est à Galeno proditum, quod cum eiusmodi omnium symptomatum alia naturæ sint opera, à morbosa tamen causa coactæ, alia morbosos comitentur affectus, nil contra moliente natura, alia vero fiāt natura & morbo ad actionem simul concurrentibus, oscitatio gignatur sola facultate naturaque agente, velut & tussis &

ſis & pandiculatio & ſingultus. Hæc enim ſolius facultatis opera ſunt aduerſus cauſam morbificam inſurgentis.

Χαῦνον. molle & digitis cedens, apud Hippocr. lib. 1. τῶν ἐπιδημ. vt Gal. explicauit.

Χέδροψ. dicitur ſpeciatim id leguminis genus quod manu carpitur, vt ſcribit Gal. lib. de attenuante victu. vide δημήτεια σπέρματα.

Χελιδόνιον. nomẽ eſt emplaſtri purgatorii quod ſibi in vſu fuiſſe Aetius ſcribit. Impoſitum vmbilico mouet inferiorem ventrem. Eſt & apud Paulum vnguenti nomen, quo perunctа ſedes aluum mouet & ſubducit. Sic dici poteſt quicquid affert cacandi neceſſitatem.

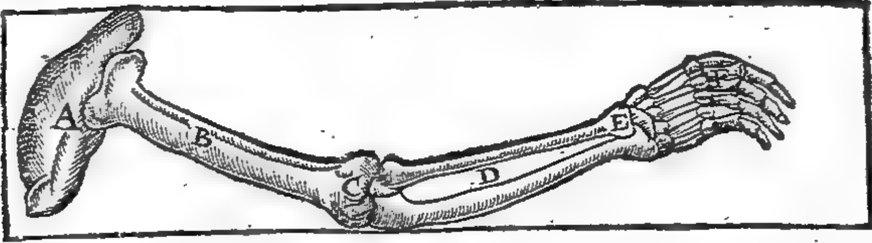
Χεῖλος. labrum. Sic dicuntur oris extremitates muſculoſæ, ipſum viciſſim claudentes aperienteſque. Labrorum quidem ſubſtantia carne quodammodo fungoſa cõſtat, & ipſa tota labrorum cute, & oris amplitudinem ſuccingente tunica & quatuor muſculis cõfuſa. Eſt autem ea valde mobilis in omnem partẽ: ſurſum quidem à binis vtrinque muſculis qui à malis deſcendunt, quorum duo ſupernum, totidem infernum ſurſum attollunt: deorſum vero à binis ſimiliter, qui vtrinque à menti lateribus in labrum tum ſupernum tum infernum aſcendunt. Horum autem congeneres duo, dum ſimul agunt, labrum motu recto mouent: dum alteruter tantum obliquo. Ad hæc fibræ eorum qui labrum ſupernum attollũt, & infernum deprimunt, internæ quidem intro verſus dentes, externæ vero foras verſus cutim labra euertunt. Sic quatuor habentur in labris muſculi, à quibus octo motuum differentię perficiuntur, quemadmodum lib. 11. de vſu part. Galen. demonſtrauit. Sed hos prope omnes labri vtriuſque motus nõ parum iuuat muſculus latus, ab aurium radice, occipite, ſpinis omnibus ceruicis, ſpina omoplatæ, acromio, claui, ſterno exortus, totuſque tenuiſſimus in faciei partes pene omnes, fibris à tam diuerſa origine variis inſertus, eaſque ob id in omnem prope partem mouẽs. Dicitur χεῖλος παρὰ τὸ χέειν λόγους, hoc eſt, quod ſermonẽ emittat & fundat. Cæterum quod in labiis prominet, πρόχειλον dicitur: ipſa autem labiorum ſectio quæ τὸ ςόμα efficit, μάσαξ & λογεῖον vocatur, authore Polluce: προςόμιον autem ſiue προςομία, labiorũ mutuus congreſſus: φίλτρον vero, cauitas quæ ſuperiori labro ineſt, vt alia quæ in inferiori eſt, πίτος & νύμφη.

Χειμερινὴ. dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum minus, quod hyemes toleret neque vnquam moriatur.

Χειμὴ. ψῦχος, ῥῖγος. hoc eſt frigus, rigor. vnde χειμίουσα, infrigidata, gelu correpta: vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Χειμὼν. hyems. Eſt tempus anni frigidum & humidum, Vergiliarum occaſu incipiens, & æquinoctio deſinens. Eſt enim per ſe ea temperie prædita hyems, nec ex comparatione cuiuſquam talis dicitur, ſed quod in ea humiditas ſuperet ſiccitatem, & frigiditas calorem. Initium ſumit quinto vel ſexto circiter Nouembris die, cum ſcilicet Vergiliæ occidunt, duratque ad æquinoctium quod menſe Martio contingit. Itaque tota hyems pluſquam quatuor menſium eſt apud medicos. Quod quidem ſpatium plærique ſequuti Hippocratem lib. περὶ ἑβδομάδων, in tres partes diuidunt. ac mediam quidem eo tempore comprehẽdunt quod circa ſolſtitium eſt, nec alio, opinor, quam χειμῶνος nomine deſignant: primam autem, ab initio hyemis ad hoc vſque tempus, quam σπορητὸν, hoc eſt ſementem, vocant: poſtremam autem, à medio illo tempore ad finem hyemis, quam φυταλίαν, hoc eſt inſerẽdi tempus, appellant.

Χεὶρ. manus. brachium. Geminam habet ſignificationem. Nam & totum brachium ab humero vſque ad digitos, & extremam brachii partem ſignificat, qua aliquid comprehendimus. Neque enim quæ Latine manus dicitur, nomen habet proprium apud Græcos diſtinctum à toto brachio. Itaque ſi quando alterum deſignare Græci volunt, ſæpe addunt quo diſtingui poſſit. vt Hippocrates ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν manum ſignificare volens, non χεῖρα ſimpliciter, quod brachium etiam ſignificat, ſed χεῖρα ἄκραν dixit, & Galenus lib. de Oſſibus, ὅλην τὴν χεῖρα, deſignans totã partem brachio, cubito & manu conſtantem. Vſus tamen videtur obtinuiſſe vt ſimpliciter χεὶρ, manum Latinis dictam ſignificet: ſi vero totum quod ab humero eſt, deſignare velimus, ὅλην τὴν χεῖρα vel aliter dicamus. Sunt autem totius manus, ſiue brachii (quo nomine nanque voces, parum intereſt, modo intelligas ita nũc appellari membri ſuperioris τὸ διφυὲς, vt ait Ariſtoteles, hoc eſt, bipartitam compactionem à thorace dependentem, quomodo ſępius Gal. vſurpauit) partes ſex, ſed quas propriis nominibus non ſit facile diſtinguere, propter eorum cõfuſionem tam apud Græcos quam Latinos authores. Vt autem eorũ facilis ſit explicatio, libuit omnes eas partes hoc diagrammate deſignare, & ſingulis quę quiſque nomina dederit exponere. Primum quidem totum id membrum variis nominibus appellatum eſt. Namq; ab Ariſtotele βραχίων, à Galeno ſæpiſſime χεὶρ, & aliquando tamen βραχίων dicitur. A Latinis Celſo quidem brachium, Gaza vero tum brachium tum vlna vocatum eſt. Partes vero ad hunc modum ſe habent.

A. Articulus est, ὦμος ab Aristotele dictus, ὠμοπλάτη à reliquis. Celsus & Gaza scapulas vocarunt. Celsus item scoptula, vel, vt alii legũt, scoptula operta. Plinius humerum vocauit, humerum pro ipso articulo aperte intelligens. Celsus vero humeri nomine aliã, vt dicetur, partem designauit.

B. Pars est totius brachii maxima, terminos habens superne quidem A, inferne vero C. Hæc ab Aristotele ἀγκὼν vocatur, à Galeno βραχίων: Celsus humerum, alii lacertum dicunt. Gaza apud Aristotelem videtur lacertum agilem vertisse.

C. Articulus est, duo magna totius membri ossa coniungens, estque ea pars qua totum membrum flectitur, cuique innitimur. vocatur ἀγκὼν ab Hippocrate, ὠλέκρανον ab Arist. & Atticis, vt testatur Gal. A multis cubitus, à Gaza gibber Latine dicitur.

D. Altera pars totius membri nõ minima, imo secundum lacertum iam explicatum maxima, sita inter duos Articulos per C & E designatos. πῆχυς dicitur ab Aristotele, ab aliis ὠλένη. Celsus brachium vocat, eodem scilicet cum toto nomine, Gaza vero cubitum vertit. Cuius pars superior ἐπίπηχυ, inferior ἀγροσὸς appellatur.

E. Articulus est, quo manus cum proximo osse iũgitur. καρπὸς à Græcis, à Latinis brachiale nominatur.

F. Χεὶρ à Galeno interdum, sed ἄκρα χεὶρ sæpius dicitur: ab aliis composito nomine ἀκρόχειρον siue ἀκροχειρίς. Latini manum vocant. Sic quidẽ se habent totius manus siue brachii partes, earumque nomenclaturæ, quas non inconcinne videtur Ouidius expressisse lib. I. Metamorph. his versibus:

—laudat digitosque manusque,
Brachiaque & nudos media plus parte lacertos.

Sed quoniam χεὶρ etiam manum Latinis proprie dictam significat, eius quoque partes sunt explicandæ. Aristoteles quidem in duas summas particulas diuidit, εἰς τὸ θέναρ καὶ τοὺς δακτύλους, hoc est, in palmam & digitos. Palmæ duas partes facit, internam & externam. internam θέναρ σαρκῶδες appellat, hoc est volam: externam autem quę neruosa est, dicit nomine carere. iuniores μετακάρπιον dixerunt. Digitorum etiam duas partes statuit, κόνδυλον καὶ φάλαγγα, hoc est, nodum & internodium. Alii vero aliter distinxere, primam quidem manus partem vocantes, καρπὸν, non nodum quidem illum quo cum brachio manus iungitur, sed eam palmæ particulam, quæ ex multis minimisque ossibus constat, nodo illi proximam. Alteram vero carpo annexam latamque, & ex rectis quinque ossibus constantem ad digitos tendentibus, & ex quibus ipsi digiti oriuntur, quam Aristoteles proprio nomine carere dixit, ex ipso situ μετακάρπιον vel ὀπισθέναρ vel προκάρπιον nuncupantes. Quibus duabus partibus tertiam Pollux addit, προκάρπιον vocatam. Quæ vero metacarpio opposita pars est, lata & concaua, & scissuris, vt scribit Aristoteles, vitæ indicibus distincta, θέναρ, vel, vt ait Aristoteles, θέναρ σαρκῶδες nuncupatur, à Latinis vola, cuius pars, quæ digitis proxime subest, στῆθος χειρὸς, vel, vt aliis placet, ὑποθέναρ nominatur. quanquam sunt qui στῆθος χειρὸς ipsum metacarpiũ interpretentur. Ab his digiti consequuntur, de quibus suo loco agitur.

χεὶρ. emplastri nomen est, quod quinque pharmacis, vt manus digitis, constat, inæqualibus etiam ponderibus. Recipit autem Colophoniæ libras v. ceræ lib. IIII. resinæ pinus lib. III. adipis taurini lib. II. butyri lib. I.

χεὶρ etiam à quibusdam dictus est ὁ δίψακος, vt habetur apud Dioscor.

Χειράγρα. dicitur arthritis, quæ manuum articulos occupauit. nec vero morbus ipse tantum sic appellatur cum viget & dolorem facit, sed ipsa etiam articulorum contorsio & imbecillitas post morbum relicta. Tophis enim articuli manent intercepti. Id enim significat ἡ ἄγρα τῆς χειρὸς, hoc est manus captura. quamuis alii χειράγραν quasi χειράλγαν, hoc est manus dolorem, ἀπὸ τοῦ ἀλγήματος deriuari malint.

Χείριξις. significat apud Hippocr. idem quod ἡ χειρουργία, vel vniuersa simpliciter rerum omnium admotio, quæ manu perficitur, quã & χειρισμὸν appellant.

Χειρουργία ἡ

Χειρουργικὴ. pars est τῆς θεραπευτικῆς, morbos, qui in solutione continui aut in partium externarum immoderatione consistunt, tollens sectione, vstione, restitutione in naturalem situm, & medicamentis foris appositis. Sectione enim & vstione tollit quod redundat, luxata & fracta ossa reponit in locum naturalem. Vlcera medicamentis deterget, carne implet, & cicatrice obducit. Quibus in rebus tria sibi maxime proponere debet chirurgus, tum vt breui curet, tum vt curet citra dolorem, tum vt maxime tuto. Ac rursus, vt tuto curet, tria potissimum cõsiderabit. Vnum primũque vt absolutionem operis consequatur, alterum vt sicubi hanc non consequatur, saltem cubantem non lædat,

ter-

tertium vt vitium nõ facile reuertatur. Hæc enim qui præstiterit, merito optimus chirurgus censebitur.

Χειρώνιον ἕλκος. Chironium vlcus. Sic appellatur vlcus malignum inueteratum, quod & magnum est, & oras habet duas, callosas, tumentes. Exit ab eo sanies non multa, sed tenuis. Odor malus neque in vlcere, neque in eius humore est: nulla inflammatio, dolor modicus est. Nihil serpit, ideoque nullum periculum adfert, sed non facile sanescit. Interdũ tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, vlcusque renouatur. fit maxime in pedibus & cruribus. Sic dictum est hoc vlcus à Chirone, vt ab eo, inquit Galenus, qui primum id sanauit. Idem etiam τηλέφιον vocatur.

Χειρώνιον. dicitur à quibusdã Centaurium maius, vel quod Chiron Centaurus id primum inuenerit, vel quod ipse Centaurio, vt tradunt, curatus fuerit, cum illi Herculis sagitta excidisset in pedem. Ac quoniam Gentiana à quibusdam alio nomine Centaurium dicta est, factum est vt quidam eam etiam Chironiũ appellarint, vt habetur apud Dioscoridem.

Χελλῶες. τὰ χείλη, hoc est labia, apud Comicos veteres, teste Polluce.

Χελιδόνιον. herba est, cuius duæ dicũtur esse differentiæ: vnum enim maius, alterum minus dicitur. Maius caule est gracili, cubitali aut altiore, agnatis foliosis, foliis ranũculi, multis, mollioribus tamen & colore cæsiis, flore violæ albæ secundum singula folia prodeunte. In eo succus croci, mordax, acris, & aliquantulum subamarus, grauiter olens. Radix superne singularis, inferne in multa crocea capillamenta fibratur. Siliqua ceu corniculati papaueris, tenuis, in metæ figuram longa, in qua semen papauere maius recluditur. Hæc officinis suum retinuit nomen, Gallis eclera dicitur. Minus vero pingitur à Dioscoride herbula sine caule, foliis hederæ rotundioribus minoribusque, pediculis quibusdam à radice dependentibus, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet pusillas, frequentes ex eodem callo prodeuntes, in tritici modum aceruatim congestas, quarum tres aut quatuor tãtum in longitudinem progrediuntur. Iuxta aquas & lacus nascitur. Calfacit & siccat quarto ordine etiam absoluto, præsertim minus, quod acrius est maiore. Magnam vtrumque vim habet extergendi, maxime si quis humor crassus in pupilla collectus est, qui oculis officiat.

χελιδόνιον. dicitur à quibusdam ἡ ἀμπελολεύκη, id est vitis alba, vt habetur apud Dioscoridem.

Χελύσκιον ξηρόν. per diminutionem dictum est χελύσκιον, τὸ βραχὺ καὶ ὀλίγον βηχίον, id est parua tussicula quæ arida est, cum nihil humoris qui excreetur, in os affluit. vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Χελώνιον ἢ

Χελώνιον. pars gibba dorsi, quæ collo proxime subiacet: sic dicta à testudinis figura. Vide in dictione ὠμοπλάται.

Χελώνη. testudo. est instrumentum organicum, quod in organis ad id collocatũ est vt corpora quæ restituuntur, paulatim & minime concussa extendantur. quemadmodũ enim testudines animalia lento gradu procedũt, ita machinationes quibus illa referũtur. ex testudinibus autem nonnullę transuersariis similes sunt, alię oblongę: aliæ cubi speciem repræsentant. transuersariis similes sunt in organo Andreæ, fabriue: oblongæ in quadrata columna, quæ appellatur Hermes: cubum referunt in rotunda figura Heraclidæ Ephesii. Præterea testudinum aliæ cubitos & spatham attollunt, aliæ cuneatam & lunatam appendicẽ. quædam nihil attollunt, sed solum sunt ad extendendum inuentæ. Cubitos attollit testudo quę sursum fertur, & cætera quæ pulchre enarrat Oribasius libro de machinamẽtis Cęterum testudo cõficiebatur ex robustiori materia, vtputa ilignea vel fraxinea, quæ secundas obtinet.

Χήλωμα. Galenus in lexico Hippocr. interpretatur bifidam cauitatem sagittę. qua parte in sagittando sagittam neruo applicant.

Χήμη. mensura est liquidorum apud Atticos, sed ea duplex. Maior, quæ est vigesima pars τῆς κοτύλης, pẽdens drachmas tres minor, quę est tricesima, pendens duas: sicut Cleopatra docet his verbis χήμη μεγάλη ἔχει δραχμὰς γ' & ἡ μικρὰ δραχμὰς β'. hoc est, cheme maior pẽdit drachmas tres: minor, duas.

Χηλαὶ. sic dicũtur, vt ait Rufus, ciliorum extrema per somnum sese contingentia, quæ alio etiam nomine σεφαῖαι vocantur.

Χήμωσις. affectus albi oculi. Dicitur autẽ cum album oculi ita supra nigrum intumuit, vt nigro subsidente & albo eminente hiatus cuiusdam similitudo oriatur. Siquidem album nigro supereminet, ipsumque multis partibus longeque excedit. Id enim significat quod dixit Paulus Ægineta lib. 3. καὶ πολυμερῶς ἐπιλαμβάνει τὸ μέλανος, hoc est, ἐπιδίδωσι & ὑπεραύξεται nõ autem occupat, vt vulgus interpretum conuertit. Ergo cum nigrũ cauum sit & subsidat, album vndique tumeat & attollatur, non inepte veteres medici malum hoc τῆς χήμης nomine designarunt, siue illi eo animal intellexerint quod inter ostrea numeratur hiatque semper, siue simpliciter hiatum qui χήμη & χάσμα dicitur. Cæterum affectum hunc duo maxime symptomata consequũtur: vnum, rubor oculorum propter inflammationem: alterum vero, palpebrarum, vt ait Paulus ἐκτροπὴ, hoc est peruersio siue contorsio, ita vt oculos tegere claudereque nõ possint. Tumor enim oculi impedit quo minus palpebræ adduci committique possint. Itaque laborantes oculi perpetuo manent aperti. Est autem scribendũ χήμωσις per η non per υ. deriuatur enim, vt dixi, ἀπὸ τῆς χήμης, quemadmodum scribit Galen. ἐν τῷ ἰατρῷ, seu quicunq; alius author

est. Notandum hoc loco censui, apud Galenum extremo secundo comment. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον, vbi de contractis & hiantibus agitur, male scribi χήμωσιν αἰτὶ τῆς φιμώσιος, & negligentius à Vidio interprete animaduersum fuisse hunc locum, idque duobus argumentis: primum quod affectus hic de quo ibi Galenus agit, ad palpebras non ad album oculi pertineat: deinde quod scribat oculos per eum affectum aperiri non posse. quod vt τῇ χημώσει contrarium est, sic est τῇ φιμώσει proprium.

Χηραμοί. sic dicuntur duo linguæ sinus caui. Poll.

Χρεία. Latini armoraciam vocant. syluestris est rhaphanus, frõde copiosior quam corpore, folio læui, rotundo ac breui, radice tenera, exili, longa, saporis acuti. Hodie seritur ad deturbandos calculos, & vrinam ciendam.

Χία γῆ. Chia terra. est gleba terræ quæ in Chio insula prouenit albicans, & pollens vi adstringendi, purgandi, extenuandi. Pulcherrimum est ad ambusta remedium. vide Gal. lib. 9. simpl. medic.

Χιακά. sunt species collyriorum cuius differentes habentur modi apud Aetium libr. 7. Habet & vnam τοῦ χιακοῦ κολλουρίου descriptionem Paulus AEgineta lib. 7. Idem vtitur τῷ χιακῷ lib. 3. cap. 22. περὶ φλεγμονῆς ὀφθαλμῶν, scribens vim habere fundẽdi atque humectandi. Sic autem appellantur quod vino Chio materia eorum læuigatur aut alio consimilis facultatis, nimirum austero & aquæ marinæ experte.

Χιαστός. laquei nomẽ apud Oribasium. sic dictus est quod habenæ capita ad similitudinem literæ χ aduersa inter se sint.

Χιλιοδυνάμις ἡ

Χιλιοδύναμον. dicitur à Cappadocibus τὸ πολεμώνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

Χιλιόφυλλον. dicitur à quibusdam ἀχίλλειος σιδηρῖτις, vt habetur apud Diosc.

Χίμεθλον. pernio. Est vlcus quod ex frigore hyberno in digitis manuum pedumque contrahitur. Oritur vero & in talo frequentissime. Sic dicitur ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, quod hyeme maxime proueniat: vnde & χείμεθλον quidam scribunt.

Χῖον. medicamentum est ophthalmicum, vires habens repellendi & obstruendi. eius meminit Paulus l. 3. c. 22. περὶ φλεγμονῆς.

Χιονόδης. vide supra in ὑδρώδης.

Χιτών. tunica. Est pars corporis simplex, alba, neruosa, lata, plana, valida, tenuis facileque dilatabilis. Hãc Græci nũc ὑμένα, nũc μήνιγγα indifferenter appellant. Res enim eadem est, sed rationes diuersæ. Nam cum partem aliquam vestit, χιτών: cum cerebrum foris integit, μῆνιγξ: alias ὑμὴν dicitur. verum τὸ ὑμένος nomen à substantia, τὸ χιτῶνος vero ab vsu inditur. Siquidem membrana costas succingens vtroque nomine vocatur: membrana quidem ab essẽtia, tunica vero ab vsu, vt docet Galenus initio libr. 7. de anatomicis administrationibus.

Χλοιάζοντες. dixit Hippocrates, perinde ac si dixisset χλοάζοντες, id est virescunt. vt annotat Galen. in lexico Hippocr. nam χλόειν, pro quo communis lingua χλόη dicit, virentia germina significat. Sic & χλόος, & contracte χλοῦς, est viror, seu viriditas: interdum etiam pallor. Ab eadem origine χλοηρὸν & χλοώδης dicitur τὸ χλωρὸν, viride seu virens, vt idem Galen. ibidem docet. Erotianus vero χλοώδη exponit non modo χλωρά, sed etiam ἰκτερώδη. Eidem Hippocrati χλόασμα est viriditas clare fulgens, pellucens, & in aqueum colorem vergens, vt idem Gal. author est.

Χλωρὸν. duo significat, interdum quidem viride, vt cum brassicam χλωρὰν dicimus. Quod coloris genus, vt scribit Galen. comment. 1. in progn. rubro nigrius est, & veluti principiũ quoddam nigri & liuidi. Prouenit à frigiditate, vt & color niger, sed longe minori. Interdum vero pallidum, quod proprie ὠχρὸν dicitur, ex loquendi quadam consuetudine Asianis Græcis familiari, qui aliquos pallore suffusos videntes, quærere solent qua de causa χλωροὶ euaserint, non arbitrantes χλωρὸν atque ὠχρὸν ab inuicem differre, vt annotauit Gal. cõm. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Χοανὸν. nomen est emplastri quod describitur à Celso l. 5. c. 19.

Χοάνη. est cauitas in cerebro membranosa, ex portione meningis tenuis siue χοροειδοῦς facta. Hæc incipit vbi meatus duo coeunt, vnus ex fundo medii ventriculi, alter à meatu in ventriculũ postremũ. desinit autem in glandulam cerebro & crassæ meningi inclinoide subditam, quæ pituitam ex medio ventre per hanc choanã, id est ductum & canalem, influentem transcolat in palatum & nares. à quibusdam πύελος dicitur.

Χοεὺς ὁ

Χοῦς. est mensura liquidorum apud Atticos, capiens ξέστας, id est sextarios, sex, siue libras nouem, siue κοτύλας Atticas duodecim. Plinius vertit congium, habetque adstipulatorem Fannium his versibus:

Heminas recipit geminas sextarius vnus:
Adde duos chus, fit vulgo qui est congius idem.

Eius nota apud Græcos fuit χ cum • desuper imposito.

Χοῖνιξ. est mensura aridorum Attica, continens κοτύλας treis siue sextarium vnum & dimidium, siue duas libras mensurales & quadrantem. Eius nota fuit χ, desuper imposito ν.

Χοιράς. struma. Est tumor durus glandularum quæ in ceruice, alis & inguinibus sunt. Oritur non ex calida quidem materia, neque ad suppurationem tendente, sed pituitosiore & frigidiore, qui subinde affluens strumam non modo duram, sed miræ etiam magnitudinis aliquando excitat. Omnis autẽ struma includitur membrana quemadmodum steatoma, atheroma, & meliceris, & nascitur plærumque in priori ceruicis parte aut in altera, aut vtrinque vna, aut duæ, aut plures. Accidit vero aliquando, licet raro, vt non

non ex humore pituitoso, sed ex ipsa carne struma consistat. Tunc non aliud est quam caro superflua, materiæ accessione augescens. Iterdum vero in media carne musculoque strūma oritur, vbi nulla glandula secundum naturam est, ibique humor superfluus concrescens in glandulæ speciem formatur, & tunicam sibi procreat, vt & steatomata, quâ concluditur. Hic autem tumor reuera glandula non est; sed per similitudiné glandula dicitur. Cæterum strumæ differunt inter se magnitudine, natura, loco, ortu, multitudine & vasorum complicatione. Magnitudine, quod aliæ paruæ, aliæ magnæ, aliæ mediocres. Natura, quod aliæ mansuetæ, aliæ malignæ sunt. Mansuetæ quidem citra inflammationem, citra dolorem, moderatam duritiem habent, & tumorem circumscriptum rotundum & æqualem. Malignæ vero inflammationes habent & dolores pulsantes & tumorem inæqualé in quo vasa prominent, & contactu medicamentisque efferantur. Loco, quod aliæ anteriori, aliæ ab altera, quædam ab vtraque parte colli oriantur, quodque aliæ sub cute sint, aliæ magnis vasis penitus insideant. Ortu, quod aliæ sublimes & quasi pendulæ sint, facile huc & illuc mobiles, aliæ insertæ fixæque. Multitudine, quod vna aut plures generantur. Vasorum complicatione, quod aliæ venas & arterias implicatas habeant, aliæ omnino non habeant. Dicitur autem χοιρὰς vel ἀπὸ τῶν χοιράδων πετρῶν, vel à porcis, in quorum gutture frequētes einsmodi tumores reperiuntur. Alii vero à multiplici partu porcorum nomen desumptum putant.

Χοιροσπέλεθον. vocatur species anchusæ quæ folio est spinoso, lato & nigro, vt scribit Paulus lib. 3. cap. 42.

Χολαγωγὸν. dicitur medicamentum purgandæ bilis facultatem habens.

Χολὰς, apud Aristot. omne cauum hypochondriorum & ilium dicitur. Gazæ cholago. χολάδες autem ab Homero intestina dicūtur, παρὰ τὸ χολάδας τοῦ ἥπατος δέχεσθαι: hoc est, quod hepatis biliosum humorem recipiant. alii à cauitate quasi κοιλάδες dici putant. versus Homeri habentur Iliados δ.

— —ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
Χεῦντο χαμαὶ χολάδες, τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν.

Χολέρα. cholera. Est perturbatio ventris immodica bilem per vomitus & deiectiones excernentis ex continua ciborum cruditate. Morbus est peracutus, vt qui quarto ad summum die finiatur. Sunt autem eius symptomata præter vomitus & deiectiones bilis frequentissimas, defectus animi sudores exigui, sitis, pulsus vermiculantes, musculorumque manuum ac pedum, maxime vero surarum, contractio & tensio. Hic morbus quibusdam accidit certis interuallis, omnemque corporis redundantiam educit, vna cum vitiosis humoribus magnā quoque bonorum partem euacuans: tantus est impetus tantaq; vis erumpentis humoris biliosi.

Χολερικοὶ.

Χολεριῶντες. dicūtur à medicis qui cholera morbo laborant.

Χολὴ. bilis. fel. Est omnis humor in nobis calidus siccus. Hic duplex est, vnus naturalis qui χολὴ simpliciter dicitur, alius qui à naturæ mediocritate recedit. Naturalis ille dicitur qui sanguini mistus vtilis est alendo corpori, colore flauus aut suppallidus, sapore amarus, consistentia tenuis & flori vini similis, viribus calidus & siccus. Huius humoris substantia primum quidem in cibo potuque continetur, deinde iis concoctis quod benignum est vna cum sanguine fertur ad nutritionem corporis, quod excrementosum est à bilis folliculo attrahit. Sicut enim ex vino recens expresso, sed adhuc feruente & alterascente, à suo calore duo excrementa per mutationem illam separantur, vnum leuius & magis aereum quod florem, alterum grauius & magis terreum quod fæcem appellant: ita ex cibis duo humorum genera prodeunt, bilis flaua, tenuis: & bilis atra, crassior. Illam, χολὴν simpliciter & sine adiuncto: hanc, cum adiuncto semper χολὴν μέλαιναν Græci vocant. Nec tamen quicquid huius naturalis bilis in nobis est, id ab alimētis proficiscitur, sed calor hepatis & venarū paulò supra mediocritatem auctus partem sinceri sanguinis tenuiorem aliquando in bilem flauam conuertit. Vt enim ab imbecillo calore pituita, à moderato sanguis, sic ab immodico bilis gignitur iis quas dixi qualitatibus prædita, naturæ tam familiaris, vt inter corporis nostri elementa habeatur. At quæ à naturæ modo bilis recessit, iam nō simpliciter bilis dicitur, sed addito nomine vitium designante. Ea autem multiplex est, quod magna sit excessus caloris & aliarum qualitatum latitudo. Sunt autem huius istæ fere omnes differentiæ quarum medici meminerunt, à colore aut consistentia nominatæ.

ἐρυθρὰ. rubra. hæc vel sanguinis serum est acre & mordax, vel ad tenuem sanguinem consistentia proxime accedit: sed quoniam non concrescit, vt sanguis, extra vasa effusa, iccirco bilis vocatur.

ἰσατώδης. glastea, seu glastum colore cæsio referens, qui quidem magis est colore brassicæ fuscus. Acerrima, calidissima & mordacissima est, iam atræ bili consistentia, colore & viribus proxima. Extremam inter omnia bilis genera malignitatem obtinet. gignitur in ventriculo aut circa ipsum à vehementissimo & ardentissimo calore.

ἰώδης. æruginosa, seu æruginis colore: is autem viridis est. Valde acris, calida & mordax est, & proxima ἰσατώδει, sed nondum tam maligna. Creatur in ventriculo aut iecinore phlegmone affecto.

κυανῆ, ἢ κυανίζουσα. cœrulea. hęc cū isatode

videtur esse eadem. Est enim isatidis color huiusmodi.

λεκιθώδης. vitellina, hoc est ouorum crudorum vitello colore & consistentia similis. Crassa est & summe flaua. fit ex flaua bile impensius digesta & discussa ab immodico calore, & proinde spissescente. Media fere est inter naturalem bilem & eam quæ ad summam malignitatem peruenit. generatur intra vasa, vt scribit Galen. lib. de atra bile: sæpe tamen vomitu & deiectione reddi solet.

μέλαινα, nigra. hæc genus bilis iam excessit & in alia humoris specie continetur, de qua separatim suo loco agetur.

ξανθή. flaua. hæc proxime ad naturalem bilem accedit, quam mediam esse oportet inter pallidam & flauam.

ὀρφνώδης. obscura. hoc bilis epitheton habetur apud Gal. comm. 4 in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. videtur autem designare τὴν κυανῆν καὶ τὴν ἰσατώδη.

πρασοειδὴς ἢ πρασώδης. porracea. hæc in ventriculo sæpe gignitur ob ciborum quorundam cruditatem; aut etiam his non sumptis prouenit interdum à morbo seu calore præter naturam in venis, à quibus in ventriculum & intestina commeat. Nec tamen fit à vehementi calore, vt ἰώδης. Nam virides quidẽ ambæ sunt, sed ἰώδης à vehementiore calore acrior, mordacior, crassior: πρασώδης vero multo minus acris, mordax crassaque est. Galenus libro 3. de aliment. facult. scripsit biles quidem omnes in morbis grauib⁹ præter porraceam excerni, flauam vero & pallidã & porraceam etiam sine morbis euomi sæpenumero & deiici, quod est argumẽtum porraceam ab æruginosa caloris excessu differre.

πυῤῥά. rufa. fit à calore quam flaua minus intenso. Vt enim color rufus inter pallidum & flauum medius est, sic & ipsa generandi causa. Itaque propter horum colorum vicinitatem sæpe nomina ipsa confunduntur, vt scribit Galenus lib. 1. de crisibus cap. 12.

ὑγρά. liquida. hoc est multo sero, aut alio humore perfusa.

ὑδατώδης. aquosa. Eadem cum τῇ ὑγρᾷ.

ὑπέρυθρος. subrubra. quæ cum sanguinis sero aut tenuiore sanguine mistam habet substantiam alterius à sanguine coloris.

φαιά. fusca. eadem quæ & ὀρφνώδης & κυανῆ dicitur.

χλωρά. viridis vel pallida. Vtrũque enim τὸ χλωρὸν significat, vt multis in locis Galen. annotauit. Sed quæ proprie viridis est, bile pallida & crocea tingitur.

ὠχρά. pallida. hæc omniũ moderatissima & minimum calida, amara mordaxque est. gignitur intra venas in corpore secundum naturam se habente. Humidior minusque flaua est, vt quæ permistum habeat pituitosum humorem tenuem vel aquosum. aliquod excrementum. Hæc nomine bilis cum absolute & sine alia adiectione dicitur, frequentius quam flaua intelligitur, quoniam minorem caloris excessum, qui omnis contra naturam est, significet.

Χολῆς ἀγωγόν. χολῆς ἀγωγόν. quod bilem ducit & vacuat, vt annotat Galenus in lexico Hippocr.

Χολὴ μέλαινα. bilis atra, dicitur quidem communi significatione omnis humor crassus & niger, siue sanguinis limus fuerit, siue sanguis vstus, siue bilis supra modum torrida, siue alio quouis modo genitus: verum proprie appellatur humor præter naturam ex vstione redditus mordax, acidus, acerbus, splendidus, exedens, malignus, qui effusus in terram ebullit, eamque fermenti & aceti modo attollit, & vlcera insanabilia excitat, tamque insuauis est, vt eam nec musca, nec mus, nec aliud quoduis animal degustare velit. Huius generatio duplex est. Nascitur quidem præcipue ex humore atro & fæculento supra modum exusto & putrescente: sed longe malignior ex flaua bile vehementer vsta, quanto ipsa bilis flaua humore melancholico seu sanguinis fęce malignior est. Aliquando vero & ex vitellinæ bilis vstione prouenit. Talis autem mutatio contingit à calore præter naturam & putredine, à quibus acrimoniam acquirit, & velut cinis quidam redditur, sicut vini fæx ante vstionem frigida & sicca, post vstionem tam calida est vt carnem vrat, liquet, corrumpat. Hanc nũquam nisi in perniciem excretam fuisse Galenus se obseruasse memoriæ prodidit. Talis quidẽ est ἡ μέλαινα χολὴ ἀκριβής, manifesto distincta ἀπὸ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ ἢ μέλανος. Hic enim inter elementa corporis censetur cum sanguine confusus ad generationem nutritionemque animalis, nihil habens acidi, nihil acris, nihil erodentis, sed veluti sanguinis limus, fæci vinorum crassorum proportione respondet. Eum lien ad se trahit, iecur & sanguinem expurgans, eoque ad sui nutritionem alterato vtitur, eiusque reliquias ad ventriculum expellit, vna cum aliis excremẽtis vacuandas: huius nanque atri humoris excretio siue per vomitum, siue per aluum fiat, non raro salubris est, significans corpus nulla intemperie vexari, sed naturã robustam, sola copia grauatam, eo se onere expedire. Verumtamen si diutius in corpore retinetur, nec vacuatur per meatũ aliquem sensibilem aut occultum, iecur grauat & debilitat, atque etiam transmutatur & putrescit, & à febre inflammante vritur, fitque bilis illa atra exquisita, de qua modo diximus.

Χολόβιον. dicitur à quibusdam τὸ ἀβρότονον, vt habetur apud Dioscor.

Χονδρίλλη. chondrilla. Sunt qui κιχόριον, qui etiã σέριδα appellant. Herba est, vt placet Dioscoridi, folium, caulem, flosculum cichorio similem edens, & è ramulis masticen fundens tuberculo fabæ. Hanc σέριδος speciem esse, & σέριν à quibusdam nominari scribit Gal. & eisdem præditam esse viribus, paulo tamen

tamen amariorem, & ideo maiore vi siccandi præditam. Describit & Dioscorides aliud chondrillæ genus, folia habens intubi, circumrosis similia, oblonga, humi substrata, scapum lacte madentem, radice tenui, in mucronem turbinata, flauescente, succosa. de hoc intelligenda sunt quæ Galenus scripsit lib. 2. de aliment. facult. Esse aliud olus lactucæ syluestri simile quam χονδρίλλην appellant, quæ citius in caulem assurgit, amaritudinemque habet magis perspicuam, & lentum quendam succum albumque cuiusmodi est tithymallorum succus, non tamen perinde acrem. Est autem dicta χονδρίλλη ab rei euentu, quod callum quendam tuberculo fabæ, gummi mastiches aut nucleo thuris, quem Græci χόνδρον vocant, similem imis ramulis ostendat: ex quo patet per χ scribendam esse. Notandum tamen & hoc; apud Galenum & Paulum simplici, apud Dioscoridem & Aetium gemino λ scriptum legi.

Χόνδρος, communi significatione dicitur granum, & quod seorsum ex aliquo concreuit, vt salis frustum aut grumus, & thuris mica seu granum, quod χόνδρος λιβάνου à medicis appellatur.

Χόνδρος, quod à Latinis alica dictus sit, nemo doctorum ignorauit: tam consentiunt omnia inter se quæ Græci περὶ χόνδρου, Latini de alica prodiderunt. Hoc vnum tantum de vtroq; dubitatur, an certa quędam frugum species sit, quam his nominibus veteres designarint. τὸν χόνδρον tritici speciem esse Gal. videtur innuere libr. 1. de facult. aliment. scribens, τὸ γένος τῶν πυρῶν ἐστιν ὁ χόνδρος. Plinius lib. 18. cap. 11. alicam palmam frugum appellat. Et eiusdem lib. cap. 7. alicam inter fruges non obscure enumerat, eamque similem facit milio, panico, lenti, ciceri, frugum hæc genera verna, quod vere serantur appellans. & paulo post scribens: tunicas frumēto plures esse, hordeum maxime nudum & alicam, sed præcipue auenam. Quibus testimoniis plærique conuicti χόνδρον siue alicam tritici genus esse, certæque frugis nomen arbitrantur. Verum quæ nam ea sit interrogati non possunt respondere, quod nec Theophrastus, nec Diocles, nec Dioscorides vel nominis solius mentionem fecerint, nec Plinius & Galenus quid sit dixisse videantur. Est enim rarissimum nomen τοῦ χόνδρου apud medicos, vt memoriæ Galenus prodidit. Alii vero in media quodammodo sententia sunt, dicentes τὸν χόνδρον & alicam fruges quidem esse & pro frugibus accipi dicique apud authores non proprio quidē nomine, sed mutuato ab ea re in quam protinus transire debent: itaque alicam pro zea dici, ex qua alicam fieri notum est. Quibus non obest quod Galen. ait χόνδρον genus esse tritici, non zeæ, quoniam zea pista sataque dicatur tertio fere anno in frumentum degenerare, ex quo, præsertim in Africa, alicā fieri Plinius author est. Cæterum περὶ τῆς τοῦ χόνδρου κατασκευῆς, id est, de alicæ confectione, nemo ambigit in modum bromi, tragi aut prisanæ præparari, inuentumque id esse non pridem excogitatum, vt Plinius refert. fieri τὸν χόνδρον ex zea quam δίκοκκον appellant Dioscorides scripsit. Est autem zea tritici species (Itali hodie speltam, Galli espeltram vocant) ex qua confectum χόνδρον non zeas nomine, sed potius τοῦ πυροῦ, id est tritici, veteres designarunt, veluti Diocles & Philotimus qui eum πτισάνην πυρίνην, id est prisanam triticeam, appellauere. At eius parandi modum nemo Græcorum, quod sciam, prodidit, præter vnum Constantinum Cæsarem, qui tamen Latinus à Latinis eam videtur accepisse. Is lib. 3. de agricultura his verbis eū aperit: zea decorticata in feruentem aquam immittitur atque exprimitur: deinde gypsum candidum contusum & arctiore cribro trāsmissum, arenæque candidissimæ & tenuissimæ quarta pars cū portione gypsi paulatim admiscetur, zea denuo probe repurgata. Id agendum sub Canicula, ne acescat. Vbi tota repurgata fuerit, angustiore cribro cernatur. Idem quoque Plinius docet de alica; & præterea eam adulterinam fieri maxime ex zea quæ in Africa degeneret, vel ex granis etiam tritici quæ candidissima atque grandissima deligūtur, & semicocta in ollis, postea arefiunt sole ad initium, rursusque leniter aspersa molis franguntur: additque aliud mirum dictu, alicæ admisceri cretam quæ transit in corpus, coloremque & teneritatem adfert, negareque Campanos, apud quos præstantissima conficitur, alicam confici sine eo metallo posse. Attamen Constantinus, vti supra retulimus, non cretam sed gypsum iniicit, quod etiam in alica adulterina inspergi postea declarat: de quo tamen mirandum Græcos medicos alimentorum facultatem studiose perscrutantes tacuisse. Nam vt forte creta ad detersionem glutinosi lentique humoris, quem χόνδρος habet, cōtulerit, at gypsum vehemēter nocere videbitur, quod obstruat & emplasticum sit, & ventriculo eiusque ori valde aduersum. Propterea dubito plurimum num simplicior fuerit Græcorū χόνδρος Romanorum alica, eoque inuicem discreparint, quod hæc gypso constaret, ille nihil gypsi haberet. Siquidē nonnihil discriminis inter hæc fuisse Paulus Ægineta declarat, non ita tamen vt genere & materia doceat discrepare. Neque enim dixisset alicā chondro in aliis persimilem esse, si diuersa materia constare credidisset, sicut bromum, tragum & prisanam. Dicit tantum ab alica aliū magis adstringi: cuius forte causa ad gypsum admixtū his facultatibus quas modo recensui præditum, vel etiam ad cretā quæ magnam siccādi vim sine mordacitate possidet, referri potest. Quod si χόνδρος metalla eiusmodi in consortium admisisset, vix possum credere tam celebrem apud omneis futurum fuisse, vt alimentum nullum esset in

arte medica tam multis abundante & luxuriante remediis quod in febribus tertianis & continuis, in calidis & siccis naturis, atque etiam stomachicis frequentius exhiberetur. Nec tamen discrimen hoc tanti faciendum fuit, vt χόνδρος alio nomine quam alicæ apud Latinos diceretur, quod alia prope infinita sint, quibus diuersissimæ parandi rationes manente semper primaria præcipuaque materia nomina non immutauere. Itaque χόνδρος siue alica non aliud est quam zea, eo modo quem declaraui concinnata. Cuius tamē differentias treis Plinius, & post eum Constantinus Cæsar annotauit: primam quidem, quæ minima ab eo vocatur & cribraria: alteram vero quæ secundaria: tertiam quæ grādissima est, & exceptitia atque ἀφαίρημα appellatur. Omnes autem eiusmodi farinæ aqua aspersę postea exiccabantur, & in grumos granaque concrescebant quæ ad vsum reponebantur, à quibus τοῦ χόνδρου nomen inditum fuisse arbitror. χόνδρος enim granum significat, & quod ex continuo aliquo seorsum cōcreuerit: vt salis frusta & thuris micæ seu grana, quæ χόνδροι λιβάνου à medicis nuncupantur, & de qua nūc agimus alica, quam & granum ob eam caussam Plinius videtur appellasse. Scribit enim libr. 18. cap. 11. de alica disserens: ex zea pulchrius quam ex tritico fit granum, quamuis id alicæ vitium sit. Quod quidem nō potest aliter quam de chondro intelligi: vitans enim verbum Græcū, granum, Latinam vocem vsurpauit. Ac quamuis quicquid in granum coaluit, χόνδρος vocari possit, velut ῥάγες & βρόμος, ex zea tamen granum id sibi peculiariter nomen vendicauit, sicut hordei apparatus τῆς πτισάνης nomenclaturam, quamuis τὸ πτίσσειν multis frugibus commune sit, quæ perinde atque hordeum, tundi & deglubi solebant. Cæterum duobus modis veteres τῷ χόνδρῳ vtebantur, interdum integro, interdum loto. Illud χόνδρον simpliciter, vel χόνδρου πτισάνην, id est chondrum ptisanæ modo comparatum: vel, vt Diocles & Philotimus, πτισάνην χυρίνην: hoc vero, χόνδρον πλυτὸν appellabant. Coquebatur granum ipsum in aqua vsque dum intabuisset, adiecto etiam per initia oleo, deinde adiecto sale modico percolabatur, atque ita ptisanæ similis euadebat. Aliquando vero & acetum admiscebatur, quo facilius per habitum digereretur. Et hæc quidem fuit simplex coquendi ratio. Valenter is cibus alit (vnde & alica dicta est Sexto Pompeio, quod corpus alat) adeo vt victus plenus dici mereatur, vti Galenus scripsit in Aphor. 4. libr. 1. Succū bonū quidem, sed lentum & obstructionibus aptum gignit. Quod tamen vitium veteres vt emendarent, eum vario modo condiebant, mulsum frequenter admiscentes, interdum vinum dulce, vt esset arteriacū medicamentum & tabidis vtile, aut adstringens, ad compescendas alui fluxiones, aut punici etiam grana, vt in lib. meth. med. habetur. Interdum vero cum oleo & sale frigebatur. Ac quoniam χόνδρος nihil in se habet detergens & tenue, si ex eo sorbitionem attenuantem & detergentem conficere volebant, non anethi modo, sed & porri quidpiā vel pulegii vel calamenthi vel hyssopi incoquebant. de sorbitione autem ex alica vide apud Oribasium extremo lib. 5. At χόνδρος πλυτός, id est alica elota, est ipse succus alicæ cum aqua mistus. Plurimum autem is coquendus erat, alioqui permultum lædebat concrescens & densatus in ventriculo. Itaque plurima illum aqua perfundebant, tum super prunas coquebant, assidue agitando, donec coctus esse videretur: deinde salis aliquid addebatur & interdum oleum per initia. Non multum χόνδρος veterum dissidere videtur à nostra frumentacea, si ab illo cretam aut gypsum exemeris. Fiebat autem & ex chondro panis χονδρίτης dictus, plurimum nutriens nec facile per aluum descendens. Porro quod apud Aetium aliquādo legitur coniunctim χόνδρος ἄλικος, non aliud quam χόνδρον simpliciter significat. ideo autem videtur vtrumque nomen coniunxisse, ne quis de re ipsa ambigeret: vel quod ita forte Græcorū vulgo suis temporibus diceretur: siquidem tum is tum Paulus multa nomina scriptis suis inseruerunt, veteribus prorsus inusitata, commoditati potius quam vocabulorum proprietati & elegantiæ inseruientes.

Χόνδρος, cartilago. Est pars corporis omnium, post os, maxime terrea & solida, sensus expers. Est igitur cartilago post os siccissima & durissima: siquidem osse minus sicca duraque est. Quamuis autem diuersa sit ab osse cartilago, sæpe tamen ætatis spatio in os degenerat, imo vero nulla fere sunt ossa, quæ ante cartilagines non fuerint. Ossa nāque omnia & dentes genis adhuc conclusi infantibus cartilago sunt, quæ tandem in ossa duratur, vti cartilagines quæ inter sterni ossa continētur: ξιφοειδὴς, quod Galeno propterea nūc os nunc cartilago dicitur: costarum fines coccygis extremum: acromium, quod ob id Hippocrati os, Galeno cartilago nominatur, & quod in cordis basi media situm est, vnde arteria magna & vena arteriosa emergit: id enim minoribus animalibus mollius, grandioribus durius, maximis vel os plane est vel ossea cartilago. Ob id videtur recte scripsisse Arist. cap. 1. lib. 1. de hist. animal. Cartilaginis & ossis eandem materiam esse, sola siccitate differentem. Sunt autem multæ cartilaginum differentiæ, sicut & ossium, à substantiæ consistentia, magnitudine, numero, figura, situ, connexione, actione. Cæterum omnis cartilago vel ossibus connascitur, vel partem per se constituit. Quæ ossibus connascitur, nunc ossa inuicem cōnectit, nunc ossibus tantum appenditur. Quæ ossa coniungit, vel per se cōiungit, vt in ossibus sterni, pubis, osse sacro, spondylis, hyoide & epiphysibus nondum inueteratis, vel communium articuli ligamen-

mentorum interuentu, vt in costis septem veris cum sterno, in finibus omniũ ossium diarthrosi aut synarthrosi iũctorum vbi ossium articulis superlita est, & quæ articulis quibusdam velut innatat. Quæ vero ossibus appensa est, aduersus externas iniurias & ossa & subditas partes communit, & eas modice cedendo euitat. vt quæ costas septem veras perficit, vt multo magis quæ costis quinque infernis accreuit, & quę imo sterno, ξιφοειδὴς dicta, & quæ in imo naso vtrinque & in medio multiplex, & aures ipsæ, & coccygis pars multa, & spondylorum spinæ, & apophyses transuersæ, & hyoidis latera præcipue in mulieribus, & quæ omoplatæ basi & coracoidi & acromio & aliis partibus nudis accreuit: cartilago autem per se partem constituit in vtriusque cilii tarso in quo sunt palpebræ, & in epiglottide & in larynge, & in totius asperæ arteriæ bronchiis omnibus, & in cordis basi media, vnde arteria magna & vena arteriosa emergit. Porro cartilagines & secum & cum ossibus ossium modo articulantur, vt quæ in imo sunt naso, quæ in coccyge imo, quæ in larynge tres, quæ in fine costarum septem verarum. Ex his cartilaginum vsus duplex præcipuus apparet: vnus vt partes quasdam leues ac politas ad motuum promptitudinem efficiant, in articulis scilicet: alter vt violentiæ foris occursantium mediocriter cedant. Cartilaginis enim substantia maxime idonea est ad tegendum & defendendum partes subiectas. Non enim potest comminui & frangi, vt dura & friabilia, neque incidi & contundi, vt mollia & carnosa. Vsus alios cartilaginũ cum ossibus communes, vt sustinendi, fingendi partis appositus, ex ipsarum natura & forma cogitãdos relinquimus.

Χορδαψός. Est tumor tenuis intestini, vt videatur intestinum ad chordę similitudinem cõuolutum, vt scribit Galen. lib. 6. de locis aff. Archigenes, vt refert Aetius lib. 13. χορδαψὸν τοῦ εἰλεοῦ speciem esse dicit, cum vno in loco circa tenuia intestina dolor cõsistit, vt admota manu durities & tumor tactui succũbat: ex eo subitum periculum creari scripsit, atque vt plurimum intra tertiam vel quartam horam: quod si ad suppurationem inflammatio vergit, aut in longius tempus trahitur, ne tum quidem abesse periculũ; quãquam ex iis aliqui euadant. Celsus scribit Dioclem Carystiũ tenuioris intestini morbum χορδαψὸν nominasse, à plærisque vero suo tempore εἰλεὸν nominari. Dicitur autem χορδαψός, quod qui manum loco dolenti admouerit, is veluti τῆς χορδῆς ἅπτεται, id est, videtur sibi chordam tangere, propter magnam ex intestini inflammatione tensionem.

Χορδὴ. idem quod τείνω, id est tendo.

Χορίον. est extima fœtus membrana, ipsum totum inuoluens. Est autem chorion duplex, hoc est membranis constans duabus, interna tenuissima, externa aliquanto crassiore, sed molliore, & cruentatæ papyro bibulæ crassitie, mollitie & colore subsimili, inter quas feruntur ad fœtum nutriẽdum multæ tum venæ, tum arteriæ nascentes ex congenerum vteri vasorũ oribus numero & magnitudine paribus, quæ κοτυληδόνας Hippocr. vocauit. Nascitur autem χορίον qua quidem vteri superficiem subungit totam, ex virili semine: qua vero tangit cornua, ex muliebri. Siquidem toti internæ vteri & cornuum eius superficiei subtenditur, & omnibus vteri & cornuum eius cotyledonibus adhæret, alicubi etiam ipsi vtero inter cotyledonas, sed leuiter. Augetur vna cũ fœtu; cumque vtero extenditur ac fœtum totum inuoluit, etiam qua os est vteri, vt scribit Gal. lib. de anatome vteri, de fœtus formatione, de semine, & lib. 15. de vsu partium. Dicitur ἀπὸ τοῦ χοροῦ, quod in eo vasa veluti in choro disposita sunt. Sunt tamen qui χωρίον per ω scribant, quod fœtus veluti domicilium & sedes sit: vel quod vna cum fœtu χωρεῖ, id est procedit. Dicitur alio nomine δεύτερον, id est secundæ, vt scribit Paulus libr. 6. cap. 75. quo tamen nomine non extima modo fœtus membrana, sed totum etiam fœtus inuolucrum tribus membranis compactum significatur.

Χοροειδὴς ἡ

Χοροειδὴς. De trib. dicitur apud anatomiæ professores. Primum quidem significat implexum arteriarum in ventriculis cerebri anterioribus factum in modum τοῦ χορίου, hoc est membranæ fœtum inuoluentis, quam secundas appellant. Hic geminus est, dexter & sinister, in vtroque scilicet cerebri ventriculo anteriore vnus: similis autem est τῷ χορίῳ, non modo varia atque implicata vasorum textura, sed substantia etiam quadam subrubra & glandulosa quæ per medios vasorum anfractus cernitur, non ei dissimilis quę τοῦ χορίου vasa amplectitur atque sustinet. Secũda significatione χοροειδὴς dicitur tenuis membrana quæ cerebrũ inuoluit, eo quod cerebri vasa non aliter sustineat quam τὸ χορίον vasa ad fœtum pertinentia complectitur. Rufus vero non totam eam membranã sed τὸν καλύπτοντα τὰς κοιλίας ἔνδοθεν χιτῶνα, hoc est, internam membranam, quę ventriculos contegit, scripsit vocari χοροειδῆ. Id quod ego esse suspicor q̃ Gal. libr. 8. de vsu part. dicit se mirari, cur aliqui non omneis tenuis mẽbranæ partes χοροειδεῖς velint appellari. Verum Herophilus, vt ait Rufus, etiam meningem χοροειδῆ vocabat. Tertia significatio est, qua χοροειδὴς membrana oculi dicitur, quæ alio nomine ῥαγοειδὴς nuncupatur, vel quoniam nascitur à cerebri membrana tenui, quã ῥαγοειδῆ diximus vocari, vel quod pariter atque χορίον venis intertexta sit: quãquam videtur Rufus sentire nõ totam eam tunicã χοροειδῆ dici, sed ea tantum parte, qua albo oculorum subiecta est, vt & ῥαγοειδῆ ea parte qua subest κερατοειδεῖ tunicæ.

Χοῦς. vide χοεύς.

Χρεία. vsus seu vtilitas. vide ἐνέργεια.

Χρησὸν. à singulari vtilitate sic appellatum est cichorium. Sic dicta etiam est à quibusdam ambubeia.

Χρυσάνθεμον. herba est tenera, fruticosa, læues proferens caules & folia multifida: flores supra modum splendentes, luteos, orbem oculi imitantes: vnde etiam βούφθαλμον quidam appellauere. Galli margaritas albas vocant.

Dicitur & χρυσάνθεμον à nonnullis τὸ ἀείζωον. siue sedum maius, ab aureo seminis colore. Dicitur & χρυσάνθεμον à quibusdam τὸ ἑλίχρυσον, vt scribit Dioscorides: atque etiam ἡ χρυσοκόμη, vt idem refert. Est etiam species ἀνθεμίδος dicta χρυσάνθεμον, reliquis vehementius vrinam ciens.

Χρυσέρμου βοχίσκος. pastillus Chrysermi, splenicis & hydropicis vrinā ciens, aluumque emolliens. Describitur à Galeno lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Χρυσῆ. nomen est medicamenti compositi, glutinatorii, quo Paulus vtitur ad glutinanda vlcera, libr. 4. capit. 37. cruentisque vulneribus ob id conuenit. Describitur apud eundem lib. 7. cap. 17.

Χρυσῖτις γῆ. aurea terra. Terra est, vt ait Galenus, quę ex metallis sumitur, auri plurima frusta habens, non quidem per totam ipsam terrā immista, sed contigua coniunctaque paruis terræ particulis, quæ ab igne in fornacibus fusa secum coeunt.

Χρυσῖτις. species argenti spumæ. vide in dictione λιθάργυρος.

χρυσῖτις. vocatur à quibusdam ἡ χρυσοκόμη, vt author est Galenus.

χρυσῖτις. sic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον siue sedum maius, vt habetur apud Dioscoridem, ab aureo scilicet seminis colore.

Χρυσοβάλανος. quid sit, non animaduerti fuisse explicatum. Galenus libr. 8. τῶν κατὰ τόπους, dicit ei vim esse discutiēdi & roborandi, damnatque medicamenta στομαχικὰ ex eo composita. alii βάλανον μυρεψικὴν; alii nucem moschatam interpretantur.

Χρυσόγονον. frutex est quernis foliis, flore coronarii verbasci. Radix illi vt rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra.

Χρυσόκαρπος. à quibusdam dicitur ὁ κισσὸς, vt habetur apud Dioscoridem, ab aureo acinorum colore.

Χρυσοκόλλα. genus est medicamenti metallici. Est autem duplex, naturalis & factitia. Naturalis gignitur in fibris & venis ærariis, ac si quando in aliis metallis reperiatur, omnino & in illis æs est. Inuenitur autē aut sola, arenæ similis, aut metallicæ alicui materiæ adhærens, à qua vbi abrasa, aut affuso humore excussa secretaque fuerit, arenæ similiter aut pulueris speciē habet. Est autem omnis natiua viridi colore, sed eo quidem alia saturo, vt ad smaragdi viriditatem accedat, quam longe optimam esse censent, alia vero valde diluto, quam vilissimam, alia vero medio quæ medium locum tenet. Factitia autem duplex est, vnam herbaceam, alteram santernam appellant. Fit autem herbacea ex dura natiua, tingiturque lutea herba, ob id herbacea dicta: atque ea laudatissima est, natiuaque pretiosior. Eius conficiendæ rationem exponit Plinius lib. 33. cap. 5. Natura, inquit, chrysocollæ est quæ lino lanæue ad succum bibendum. Tunditur in pila, deinde tenui cribro secernitur, postea molitur, ac deinde tenuis sic cribratur. quicquid non transmeat, repetitur in pila, deinde molitur. puluis semper in catinos digeritur, & ex aceto maceratur, vt omnis duritia soluatur: ac rursus tunditur, dein lauatur in conchis siccaturque. tunc tingitur alumine schisto & herba lutea, pingiturque antequam pingat. Cum tinxere pictores, ὀροβῖνον vocant, quod erui colore sit. Verum nunc herbacea caremus. Altera autem factitiæ chrysocollæ differentia, quam Plinius santernam scribit vocari, temperatur, vt ait, ex Cypria ærugine & pueri impubis vrina addito nitro, teriturque Cyprio ære in Cypriis mortariis. Galenus Dioscoridem sequutus nitri non meminit: monuit tantum satius esse eam præparare tempore æstiuo, aut certe aere prorsum calido, vrinā in mortario terentes, præstareque æs ex quo mortarium pistillumque conficitur, rubrum esse. Nam quo æs mollius fuerit, eo plus circum agendo pistillo deteri. idque pluribus deinceps diebus faciendum esse, donec vrina mellis crassitiem adepta sit. Ea reponitur à Dioscoride in æruginum numero, & quia medicinæ inseruit, à medicis ἀκεσὶς nominatur, vt ait Plinius, quanquam & aurifices, vt ait Galenus, eandem sibi vendicant agglutinando auro, ex qua re præcipuam sortita est appellationem. Siquidem nihil chrysocollæ vox aliud quam auri glutinum indicat. Vires tum huic tum fossili chrysocollæ sunt digerendi, exiccandi, & carnes liquefaciendi sine vehementi mordicatione. Iccirco vtraque aptissima est vlceribus contumacibus. Verum factitia magis exiccat quam metallica siue natiua, minusque mordet, & partibus est tenuioribus.

Χρυσοκόμη. frutex est palmi altitudine, comantibus corymbis, figura hyssopi, radice veratri nigri, pilosa, tenui, gustu nō iniucundo, verum dulci ex austero, cyperi magnitudine, in opacis petrosisque nascens. Aliis nominibus χρυσῖτις, χρυσάνθεμον & ἀμάραντος dicitur. Plinio Latinam non habet appellationem. Olim tamen Iouis barbam dictam fuisse Dioscorides prodidit. Proxime ad eam accedit quam herbarii nostri pulegium montanum vocitant. Radix eius acris est & adstringens, nec multi vsus, decocta tamen in mulsa vtilis est peripneumonicis & hepaticis, vimque aliquam habet prouocandi menstrua.

χρυσοκόμη. à quibusdam dicitur ἡ ἀνθεμίς, vt habetur apud Dioscoridem.

Χρυσολάχανον. à quibusdam dicitur ἡ ἀτράφαξις, id est

est atriplex, authore Dioscoride. de quorũ tamen vtroque Plinius seorsum disserit, tanquam ab inuicem dissideant. Ruellius χρυσολάχανον id esse dicit, quod officinæ minorem crassulam appellant.

Χρυσόμηλον. aureum malum. Genus vnum est cydonii mali, incisuris distinctum, colore ad aurum inclinante.

Χρυσάνθεμον. sic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, ab aureo seminis colore, vt author est Dioscorides.

Χρυσοῦν. est collyrium ad incipientes suffusiones efficax. describitur ab Aetio libr. 7. inter collyria πραχωματικά. Est & huius nominis collyrium ὑγιεινὸν ad corrosos oculorum angulos & scabritiẽ, quod à Galeno & ab Aetio eodem modo describitur. Appellatur etiam hoc nomine pessus valens ad inflammationes vteri & inclinationes, & describitur ab Aetio libr. 16. cap. 83. quod est de vteri inflammatione: atque alius etiam eiusdem nominis vtero emolliendo conueniens, & ab eodẽ descriptus ad scirrhos vteri.

Χρώς. vocatur apud Ionas quicquid in nostro corpore carnosum est, cuius generis præcipue sunt cutis & musculi, tũ membranæ ac viscera: ossa vero, cartilaginem & ligamenta χρωτὸς nomine non significant, vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Idem vero comment. 3. quamlibet (inquit) carnosam partem Hippocrat. χρῶτα appellat.

Χυλός. succus. generaliter quidẽ significat idem quod χυμὸς, tum apud Platonem & Hippoc. tum apud veteres omnes Comicos, vt Galenus prodidit. sic autem dicitur, ἡ ἐξ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σύστασις τοῦ ὑπὸ θερμότητος πεφθέντων. hoc est, succus à calore ita concoctus, vt humidi siccique medius sit consistentia. hic autem nõ aliud est quam humor quidam incrassatus, tam in animantibus quam in plantis. Sed tamen in animantibus specialiter magis eum succum designat quem ventriculus è cibis per concoctionẽ elicit, & qui sanguinis materia est. Hic enim proprie à medicis χυλὸς appellatur, quamuis generaliori quodam significato non is modo, verumetiam & pituita & sanguis, & reliqua omnia humorũ genera sub eo nomine comprehendi posse videantur. Eius generatio χύλωσις dicitur, ventriculi propria actio, per quam cibus in chylum mutatur.

Χυμός, succus. sapor. Communi quidem significato omnem humorem designat coctione quodammodo incrassatum, tam in animantibus quam in plantis. Inde τὸ εὔχυμον καὶ κακόχυμον nomina deducta sunt, quibus ea designãtur, quæ humorem bonum malumve, hoc est, nutriendo corpori seruandoque aptum aut incommodum, continent. In quo nihil differt χυλὸς ἀπὸ τοῦ χυμοῦ, vt ante diximus. Verum peculiari quadam significatione ab Aristotele, Theophrasto, & Mnesitheo, vt refert Galenus, χυμὸς appellatur ipsa gustandi facultas siue qualitas, quam Latini saporem vocant. Hic autem non aliud est quam partis siccæ terrenæque in humore permistio, vel partis siccæ per humorem vi caloris percolatio: efficitur enim sapor permistione quadã. Id quod eo argumento patet, quod elementorũ nullum, vt aer, ignis, aqua, sibi saporem adsciuerit. Siquidem insipida est aqua, & vt veteres testantur, talis aqua creditur, qualis terra per quam influit. Sed nec terra etiã ipsa, nisi aliquam mistionem nacta sit, alicuius saporis existimari potest, sed eam omnino humore aliquo dilui necesse est. Quod enim tã terreum durumque est, vt humore liquari nequeat, nullum gustu saporẽ inuehit: quod vero ita concreuit vt dissolui possit, id non aliter quam aliquo humore dilutum & liquefactum, gustādi sensum mouebit. Sic itaque χυμὸς non succum tantum, sed ipsam etiam succi propriam qualitatẽ & affectionem, quæ sapor est, significat. Est enim sapor non cuiusuis humoris (aqua enim & aquea omnia insipida sunt, & media inter gustatorias facultates) sed eius proprius quem χυμὸν ἢ χυλὸν diximus indifferenter appellari. Vide χύσις.

Χύμωσις. numeratur à plærisque inter oculi affectiones, quasi ἀπὸ τοῦ χυμοῦ dicatur. verum vbicunque per υ scribitur, male scribitur: debet enim scribi διὰ τοῦ η, ἀπὸ τῆς χήμης. vide supra χήμωσις.

Χυτλοῦσθαι. significat ex aqua & oleo simul tusis mistisque diutius fricari. huic oppositum est ξηραλοιφεῖν. Est autem egregium ad tollẽdam lassitudinem remedium.

Χυτειδέα. ἢ χυτείδιον, ἢ χύτειον. his tribus vocabulis Hippocrates τὴν χύτραν, hoc est ollam appellauit, vt explicat Galen. in lexico Hippocratis.

Χώλωμα. dicitur omnis distortio cuiuscunque partis ea sit. quo modo etiam Hippocrates dixit χωλεύσῃ, pro mutilum aliqua corporis parte fecerit: vt annotat Galenus in lexico Hippocratis.

Χώρα. regio. Est pars terræ habitabilis, in qua homines versantur & viuunt. Eam autem Geometræ & longitudine & latitudine definire solẽt, vt intelligant omnes eius situm. Sed nos multo aliter, vt cognoscamus quã probe & integre homines ea vtantur. Ac primum consideramus, in qua orbis parte sita sit, an ad meridiẽ, an ad septentrionem, an ad orientem aut occidentem versa sit, vt inde queamus de eius temperie iudicare. Perpetuum enim est, vt frigidæ sint regiones ad septentrionem spectãtes, veluti quæ ad Istrum & Mæotida paludẽ sunt sitæ. Calidę vero, quæ in Æthiopia atque India habentur, & quæ ad meridiem pertinent. temperatæ vero, quæ ad orientem atque occidentem sunt sitæ. Verum aliud præterea spectandum est, ad iudicandam temperiem regionum, vt lutulenta stagna & aquæ palustres, quæ vel lapides in renibus gignunt, vel lienem adaugent: itemque venti, qui habitationib. familiares sint, q vel ex stagnis, vel ex fluminib. vel ex paludibus, vel ex sinu,

vel ex pelago exoriantur. Iam vero quæ ex terræ exhalationibus excitantur, partim bona, partim praua sunt: qualia sunt quæ ex metallis afferũtur, & quę à specu quod Charonium vocant, exhalantur. In frigidis vero quibusdam regionibus, vt in Thracia & Ponto, quoniam loca mari adiacētia humilia sunt, ob eam causam calidiore sunt temperatura: in calidioribus vero, quales sunt Aegyptus & Libya, quoniam æstate à ventis ab Arcto flantibus refrigerantur, icirco minus calida sunt iis quæ ad mediterranea recesserunt. Similiter & aquæ permultum faciunt ad regionum temperiem indicandam, siue illæ bonæ sint, siue malæ, itemque montes, atque alia quamplurima, quæ non est necesse describere.

Χωρεῖον. vide χορεῖον.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Ψ.

Ψάγδας. εἶδός τι μύρου, id est vnguenti quoddam genus: vt explicat Gal. in lexico Hippocratis: itemque Suidas. Hesychius autem ψαγδᾶς habet & ψαγδής.

Ψαδυρὸν, διὰ τοῦ δ, vt Attici, vel

Ψαθυρὸν, διὰ τοῦ θ, vt cæteri omnes Græci scribũt. dicitur edulium vel aliud quiduis quod tenerum & friabile sit, quod in se, vt scribit Galen. l. 3. de aliment. nihil lentoris neque pinguedinis continet. Id Galen. etiam κραῦρον libr. 11. meth. med. appellat: Aristoteles autem θραυστὸν lib. 4. meteor. Vulgo σαχρὸν vocatur, vt ait Galenus comment. 3. in libr. 1. prorrhet. Tale autem in ciborum genere maxime est, quod diem vnum vel duos à iugulato animali repositum est. ἕωλον id Græci vocare consueuerunt, quasi biduanum vel triduanum: & ἑωλίζειν ita ante putrefacere.

Ψαίρειν. ἐνήχεσθαι, προσψαύειν id est innatare, atque attingere, vt explicat Galen. in lexico Hippocratis.

Ψαιστὴν μάζαν. melle & oleo subactam. quoniam & ψαιστὰ, hoc est liba, sic madefiunt. Galen. in lexico Hippocr.

Ψαλιδοειδὲς ἢ

Ψαλοειδὲς. est corpus durum tribus ceu arcubus conflatum, medium cerebri ventriculũ sustinens: factum est è cerebri substantia multum indurata. Incipit à fine corporis callosi quod τυλοειδὲς dicitur. fornicis habet similitudinem, ne medius cerebri venter concidat. Dicitur ἀπὸ τῆς ψαλίδος, quæ cameram & testudinem significat.

Ψαμμισμός. genus curationis quod per arenam perficitur, cuius meminit Paulus in cura hydropis. Commodũ .n. est hydropicos anasarca laborātes in arena à sole excalfacta sepeliri, exerto tantum contectoque capite, quo superfluus humor eliciatur & digeratur, caroque humore madida resiccetur.

Ψαρὸν. est nomen compositi medicamenti sicci, acris & exedentis, quo Paulus lib. 4. cap. 43. vtitur ad vlcera in quibus caro supercrescit. eius descriptio habetur apud Aetium l. 14. cap. 36

Ψελλότης. balbuties. est vitium pronunciationis quo litera vel etiam syllaba sæpe eliditur. Sic quidem definiuit Aristot. in problematis, scribens in eo differre ἀπὸ τῆς βαμβαλότητος, in qua commutatio fit literæ in literam, non etiam elisio. τραυλοὶ enim pro ρ pronunciant λ, ψελλοὶ vero inter pronunciandum literam vel syllabam perdunt. Cæterum Gal. multis locis annotauit ψελλότητα vitium esse pronunciationis καὶ διαρθρώσεως, sed non vocis nullibi tamen βαμβαλότητα καὶ ψελλότητα idem esse dixit.

Ψευδαγχοῦσα. herba est anchusæ onocleæ similis, sed lanuginosior & minus pinguis, tenuioribus foliis & languidioribus, radice oleũ non fundente, sed rubentem succum, qui ab anchusa discernitur. hæc aliis nominibus & ἀγχοῦσα & ὄνωνις dicitur. Verum secundum Plinii descriptionem, ψευδαγχοῦσα videtur esse secunda anchusæ species quæ ὀνόχειλος & ἀλκιβιάδειος nuncupatur.

Ψευδοβούνιον. frutex est in Creta, palmi altitudine, foliis napi acribus.

Ψευδοδίκταμνον. frutex est multis in terris nascens, folio simili dictamo, sed ramulis minoribus.

Ψευδόναρδος. est frutex vbique fere nascens, folio crassiore, carnoso, angusto, colore languido in candidum vergente, frequentibus spicis in aristas sparsis, flosculis purpureis. duorum est generum: vnum procerius, odoratius, vulgo Gallorũ aspicum dictum: alterum minus odorum minusque altum, quod vulgo lauandula appellatur. Vtrumque perpetua coma canescit. vis ei calfactoria & resiccans secundo abscessu, tenuibusque constat particulis, non multum à natura Celticæ nardi dissidens.

Ψέφαρα. hoc est tenebrosa & nigricantia. ψέφος enim tenebras significat. vt annotat Galen.

in

in lexico Hippocr. apud Hesych. est ψιαρὸν, tralato accentu.

Ψῆγμα. sic à quibusdam olim vocatum fuisse æris florem Dioscorides author est.

Ψίλωθρον. medicamentum depilatorium. Nõ est vnguenti genus, aut certæ cuiusdam compositionis nomen, vt aliqui existimauerunt, sed quæcunque medicamenta aut illita aut affricta pilos demũt, ψίλωθρα dicuntur. Cum enim, vt ait Galenus, triplex sit eorum quæ pilos corrumpunt differentia, quod eos alia attenuent, alia auferant, alia penitus extirpent, ψίλωθρα propriè vocantur, quæ partem aliquam pilis ad tempus denudant, non etiam radicitus eos extirpant. Omnia in genere erodentem & vstoriam habent facultatem. sed erodentia quidem tutiora sunt minorique periculo adhibentur: periculosiora autem quodammodo sunt vstoria, quod, si paulo negligentius admoueantur, bullas excitent, exulcerent, & cutem adurant. Eorum materiam Gal. l. 1. τῶν κατὰ τόπους, abunde explicauit. Huius generis est ἡ ἄμπελος λευκή, hoc est vitis alba, quæ ideo à quibusdam peculari nomine ψίλωθρον vocata fuit authore Dioscoride & Plinio. Oribasius ex Menemacho refert, psilothrum à dropace differre, quod eius actio minor sit quam dropacis, quodque hoc carnem delicatam relinquat, dropax vero habitiorem, magisque musculosam, additque psilothrum carnem primo in superficie vellicare, ac tandem si diutius immoretur, cutem vlcerare pustulasque excitare.

Ψιμμύθιον. cerussa. est medicamentum metallicum ex plumbo acris aceti vapore resoluto. Fit hunc in modum. Primum in dolium fictile sarmenta imponuntur, deinde tantum aceti acerrimi infunditur, vt altitudine palmi sarmenta emineant: mox plures plumbi laminæ, tenues, libræ vnius pondere super ipsa collocantur, ipsumque dolium operculo item fictili clauditur & obturatur. Ac æstate quidẽ dolium in sole, hyeme vero super furnum collocatur, donec ipsæ plumbi bracteæ totæ, liquatæ sint & resolutæ. Tunc liquor purus qui supernatat colatur, glutinosum vero quod in dolii fundo residet in aliud vas transfusum in sole siccatur, deinde mola trusatili teritur aut alio modo comminuitur, postea cribratur. Similiter & reliquiæ solidæ & duræ iterum & sæpius comminuuntur, atque cribrantur. Quondam cerussa, vt scribit Dioscorides, primas tenebat quæ Rhodi fiebat, aut Corinthi aut Lacedæmone, secundas quæ Puteolis: nostris temporibus in omnibus Europæ regionibus conficitur. Ea quamuis ex plumbo acri aceto dissoluto paretur, attamen neque acris est neque mordax neque discussoria, sed & meatus obducit & refrigerat. Verum vsta cerussa pura in id quod συρικὸν appellatur transit, medici σάνδυκα nominant. Est vero tenuiorum quam cerussa partium, nec tamen calefacit.

Ψαλάκιον emplastri nomen cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17. Refertur & ab Aetio libr. 15. inter emplastra emollientia & discussoria. Est & collyrii nomen quod describit à Scribonio Largo, & quod Galenus libr. 4. τῶν κατὰ τόπους ex eius libris adscripsit.

Ψόαι. sic dicuntur duo maximi musculi in interna lumborum regione siti, vt scribit Hippocrates ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Hi supra septum transuersum ad decimam, aliquando vero ad vndecimam thoracis vertebram inseruntur, eamque partem spinæ quæ secundum ipsos est, inflectunt. Iidem vero & νευρομῆτραι & ἀλώπεκες etiam à quibusdam vocantur. Sunt vero & qui externos spinæ musculos ψόας vocent, vt scribit Pollux: nec eos modo, sed totam etiam eam partem quæ lumborum nomine comprehenditur. Marcellus ψόας lumbos proprie dici contendit, quod nomen à libidine merito deduci volunt, Nam illic libidinis pruritus excitatur maxime, quod iis renes subiacent. Suidas, ψόαι, μέρος τοῦ σώματος. ἐν ταύταις ἔγκεινται οἱ νεφροί, δι' ὧν αἱ ὀρέξεις ἀφροδισίων ἐγείρονται. quibus verbis designat ψόας partem esse corporis, quibus renes adiacent, per quos veneris appetentiæ excitari solent.

Ψόφος. murmur, strepitus. Dictio est qua vtitur Hippocrates lib. 6. de morbis vulgaribus comm. 3. qua nonnulli murmur, hoc est βορβορυγμὸν, significari dicunt: quidam ἐρυγὴν, id est ructum: alii flatus per sedem exhalantes: alii quodlibet istorum simpliciter, qualiscũque in intestinis motus sit auribus perceptibilis. sunt enim & alii quidam præter murmura in intestinis motus & strepitus, nonnulli quidem sonis persimiles, alii vero sibilis aut alicui huiuscemodi voci. Hæc Galen. comment. 3. in lib. 6. Epidemiõn. In lexico idem Gal. ex eodem Hippocr. affert ψοφοκαταδεχόμενοι, pro strepitum facile sentientes, ac proinde expauescentes. veluti si ψοφώδεις dixisset, vel potius ψοφοδεεῖς, qui ad quemuis strepitum expauescunt.

Ψυδράκιον pustularum genus est, authore Celso, paulo durius, subalbidum, acutum, ex quo quod exprimitur, humidum est. Verum à Paulo ψυδράκια inter proprios capitis affectus numerantur, eaque definit esse μικρὰς ἐξοχὰς φλυκταινώδεις, ἐξανεχούσας τῆς ἐπιφανείας. hoc est, paruas eminentias similes phlyctænis, super cutem excrescentes. Quæ cum dicat phlyctænis esse similia, patet non eadem esse cum phlyctænis, vt aliqui putauerunt. Differunt enim non eo tantum quod phlyctænæ toto corpore, ψυδράκια capite solo (quanquam Introductorii author aliter videatur scripsisse) oriantur, sed etiam quod illæ à calidiori acriorique; hæc autem à minus calido minusque acri humore gignantur.

Ψύλλιον. herba est foliis coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus, sarmentosa fœni modo, ramis dodrantalibus. Coma à medio

caule exoritur, duobus tribusue conuolutis in cacumine capitulis, in iis semine duro, nigro, pulicum simili, vnde & pulicaris herba Latinis dicitur. Eius semen refrigerat ordine secundo, medium siccando humectandoque. Ex psyllio fiunt emplastra, numero tria, quæ recenset Aetius tetr. 4. serm. 3. de emollientibus ac discussoriis emplastris.

Ψυχὴ, anima siue animus. Cuius substantiam se ignorare Galen. multis in locis ingenue cōfitetur, nec sane quid ea sit scire magni refert, siue ad sanitatē tuendam, siue ad morborum curationem. Satis est id vnum nosse, animā in nobis id esse quo viuim*, & omnes in vita actiones edimus. Hæ autem cum sint propemodū infinitæ, in treis tamē summas & principes differentias à philosophis distinctæ sunt, ita vt quicquid in animantium vita agitur, ad vnam earum referre oporteat. Sunt autem hæ concupiscere, irasci & ratiocinari. Quæ vtrum ab vna & eadem animæ substantia, an à diuersis procedant, non est præsentis operis definire: hoc modo sciendum, quibus hæc aguntur, & partes animæ & species & facultates & principia interdum nuncupari, atq; eam seu partem seu facultatem qua concupiscitur, dici animam vegetabilem ab Aristotele, concupiscibilē à Platone, naturalem à Stoicis: eam vero qua concipitur iracundia, animosam & irascibilem & vitalem: qua autem ratiocinamur, rationalem & κατ' ἐξοχὴν principem, atque etiam animæ nomine ψυχικὴν, hoc est animalem, appellari. Est igitur anima in corpore primum agens, eiusque primaria actio vita est, ab hac aliæ ad vitam pertinentes, quas omneis spiritus beneficio perficit, tanquam primo instrumento, in secundaria organa, vt venas, arterias, neruos & musculos permeante sine quibus anima nihil agere potest. Scio quidem Aristotelem multo accuratius animam definiuisse, & paulo supra medici contemplationem, quam tamen, si cui curæ est, requirat in libris ab eo conscriptis de anima.

Ψυχικὴ δύναμις, animalis facultas. Est vis seu pars animæ in cerebro sita, sensus, motus & rationis author. Potest & principium sensus, motus & rationis dici. Hæc enim tria ab animali facultate proficiscuntur, & in cerebro, quo illa veluti in arce residet, perficiuntur, & actiones animales κατ' ἐξοχὴν nominantur. Est autem ea facultas cerebro à propria & inexplicabili ipsius temperie, ex qua spiritus animalis procedit, quo tāquam primario instrumento anima triplices eas actiones exercet. Ac sensum quidem motumque spiritu per neruos transmisso edit. ratiocinatur autem & reliqua principis siue rectricis facultatis munia obit, eo rite in cerebri corpore contemperato. Itaque facultatis animalis tres sunt actiones, quas etiam particulares eius facultates appellare possis, sensificam, motiuam & rectricem: quarum prior quinque sensuum differentiis, altera motibus voluntariis, tertia imaginationi memoriæ & rationi præest.

Ψυχικὸν πνεῦμα, animalis spiritus. Est substantia omnium tenuissima, per totum cerebri corpus diffusa, primum facultatis animalis instrumentum. Sic enim qui in cerebro spiritus est animalis dicitur, non quod substātia animæ sit, sed quod sit primum eius ibi habitantis instrumentum. Differt autem ille quidem permultum tenuitate à reliquis spiritibus, quod & diuinior sit, & ad sublimium rerum contemplationem destinatus. Itaque tantum abesse debet à corpore, quātò cœlestia terrenis puriora sunt. Eam ob rem non ex re qualibet, sed ex tenuissima quaque substantia producitur, vt inspirati aeris parte serenissima, sanguinis probe defæcati vapore, & ipso vitali spiritu. Sanguis enim ille spiritalis purus & tenuis qui à corde profectus in arteriis continetur, illi admodum familiare est alimētum, nec tamen tam propinquum, quin antequam spiritus animalis euadat, multum repurgari elaborarique debeat. In hunc autem vsum natura primum quidem nobilem illum plexum retiformem machinata est, eumque propterea tam multis arteriarum ambagibus implicauit, quo mora longiore vitalis spiritus per eum quasi varium quendam labyrinthum permeans, tandem tenuissimus purissimusque euaderet. Quo adhuc non contenta, alios præterea ex vario multarum venarum & arteriarum concursu implexusque sinus, quos χοροειδεῖς appellant, in duobus anterioribus ventriculis cerebri construxit, in quibus etiam perfectius & subtilius excoqueretur. Inde in medium postremumque ventriculum peruenit. Quamuis autem tum ventriculi omnes, tum totum ipsum cerebrum eo plenum sit, maxime tamen in postremo ventriculo continetur, in quo non plurimus modo, verum etiam ad animæ vsum præstantissimus habetur. quāuis non contemnendus sit medius, qui etsi non est nobilissimus, multis tamen rationibus efficitur, vt eum duobus anterioribus præferendum esse existimemus. Eo autem anima, quæ in cerebri corpore sedem habere creditur, tanquam primo instrumento vtitur, tum ad sensum & motum, tum ad reliquas actiones quæ ratione & consilio administrantur: ad sensum quidem motumque, per neruos tanquam canales in organa sensus atque motus influente: ad principes autem actiones sic temperato, prout natura arcano quodam consilio expedire intelligit.

Ψυχότροφον dicitur τὸ κέστρον, id. est betonica, vt scribit Dioscor. gaudet enim frigidis locis, inque iis læta prouenit. vide κέστρον.

Ψώρα, scabies. Est asperitas summæ cutis ex ea furfures eliciens, cum pruritu & colliquatione corporis. Asperitas quidem illi cum lepra communis est, vt & pruritus & colliquatio

quatio corporis, differentia vero in eo est, quod in psora summam cutem potius occupet, in lepra vero altius descendat: quodque per psoram cutis furfuracea quædam corpora remittat, per lepram vero in squamas soluatur. Huius autem asperitatis causa siccitas est humoris, qui paucior quidem & tenuior pruritum mouet, vstus vero factusque crassior psoram inducit. Addit & Paulus alias psoræ lepræque differentias, psoram quidem varie figuratam videri, lepram vero circularibus magis erosionibus cutem depascere. Sed & furfures à siccitate proueniunt, iisque materia ex subiectę carnis colliquatione assidua quam calida parit intemperies, suggeritur. Ex melancholico humore nascitur malum, atque inter melácholicos affectus numeratur. Hæc quidem Græci de psora prodiderũt, & omnes quotquot mihi videre licuit interpretes scabiem sunt interpretati, Plinium credo secuti, qui lib. 20. cap. 1. scribit, radix cucumeris arida cum resina impetiginem & scabiem, quæ psoram & lichenas vocãt, sanat. Idem tamẽ c. 17. eiusdem libri scabiem & psoram videtur distinguere. Verum si psora Latinis scabies sit, non videntur Græci de psora plene tractasse, totamq; de ea commentationem absoluisse. Siquidem Cornel. Celsus rubicundum esse tumorem in scabie prodidit, ex quo facile intelligitur non semper à melancholico humore nasci. Celsoque consentanea scripsit Auicennas. Præterea ex cute pustulas prodire per scabiem dicit quasdam humidiores, quasdam sicciores, & exire in quibusdam saniem, fierique ex his continuatam exulcerationem & serpere in quibusdam cito. quas tamen in psora differentias pustularum nemo Græcorum annotauit: non neglexit autem Auicennas, scabiem suam in excorticatã & non excorticatam, in humidam & siccam, in fœdam & non fœdam distinguens. Sed puto equidem Græcos de psora loquutos non tam noua & recenti vt pruritus adhuc esse videatur, quem à sanguine bilioso excitari manifestum est, sed nec tam multum à pruritu recedente, tamque longe progressa, vt proxime ad λεπ-λέπρας accedat, quo tempore non iam simplex ex psora, sed ἀγρία, quam feram scabiem Corn. Celsus vocat. Tunc enim in squamas resoluitur, exulceratur, serpit, pustulas & saniem emittit, supraque psoræ modum exasperatur.

Ψωρικόν. nulla per se materia est quæ ita nominetur, nec natiuum aliquid est, sed ex metallis factitium: nec simplex, sed compositum est. Dioscorides fieri scripsit ex chalcitide, duabus eius partibus cum vna cadmiæ additis, & ex aceto tritis, deinde in fictili positis, obrutisque fimo diebus quadraginta per Caniculæ ardores. Alii vero, ait, pares vtriusque portiones in vino terunt, & eadẽ prosequũtur. At Gal. ad eius confectionem nõ cadmia sed lithargyro vtitur, eaque tantum in re à Diosc. discrepat. Celsus lib. 6. c. 6. chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteri prodidit, idque in vas fictile additum & contectum ficulneis foliis sub terra reponi, sublatumq; post dies viginti rursus teri, & sic ψωρικὸν appellari. Hoc autem ei nomen à propria facultate est inditum, quod cõtra psoras prosit, & cutis asperitates emendent. Attrahit enim, desiccat, partiumque tenuitatem habet, simulque minus quam chalcitis mordet, citra manifestum calorem, etiamsi ex putredine natum sit. Sed quamuis id medicamenti genus ψωρικὸν proprie dicatur, communi tamen significatione ψωρικὸν dici potest non id modo, sed aliud etiam quiduis eadem facultate præditum, à qua ψωρικαὶ δυνάμεις, vti & λεπρικαὶ, à Galeno appellantur. Inde etiam Scribonius Largus psorici nomen collyrio cuidam indidit, non tam forte quod psoricum recipiat, quam quod oculorum aspritudini medeatur.

Ψωροφθαλμία. lippitudo scabra, aspritudo oculorum. Non aliud est q̃ oculi psoriasis. Causa eius est salsus quidã & nitrosus humor. Inde succedunt angulorũ exulcerationes, rubores, pruritus. Rubent etiam palpebræ, & lacrymæ salsæ nitrosæque ex oculis stillant. Differt ἀπὸ τῆς ξηροφθαλμίας asperitate, & reliquorum fere symptomatum magnitudine.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Ω.

Ὤκιμαστρον ἢ ὠκιμοειδές. dicitur à quibusdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioscoridem, quod ocimum redoleat, vt testantur Dioscorides & Nicander scribentes de ixia, quam chamæleonem esse non est dubiũ. folia fert ocimi, & ramos dodrantales, hirsutos; siliquas hyoscyamo similes, semine vt gith, nigro prægraues. Semen eius tenuium partium est & siccans citra mordacitatem.

Ὠκιμοειδές. Dicitur à quibusdam τὸ κλινοπόδιον.

Ὤκιμον. pedali altitudine prouenit, surculosum, ramulis teretibus, folio muralis herbæ, vel mercurialis, aliquanto minore, diluti viroris. floret particulatim, primo parte inferiore, demum superiore, flosculo candido, semine vesco pulloque cui cortex obducitur. Radix vna descendit in altitudinem, crassa & admodum lignosa, cæteræ ab radicibus funduntur exiles & prolixæ. Galenus Paulusque ob humorem excrementitium internis partibus vt officientem cibis abdicarunt, externis tamen proficere non inficiantur. Qui in contraria sunt opinione, Plinius & Dioscorides, asseuerant & stomacho prodesse, quod inflationes eius discutiat ex aceto sumptum, & insanos odoratu recreare. Ocimo tamen plerosque in opsoniis vti ex oleo & garo, Galenus tradit.

Ὠλέκρανον. pars brachii est: gibber à Gaza dicitur apud Aristotelem. Est autem articulus quo cubitus lacerto iungitur. ἀγκῶνα Hippocrates appellauit, eo nomine acutam & vere gibberam partem designans cui innitimur. Dores qui in Sicilia versabantur, κύβιτον vocabant, vt scripsit Rufus: estque apud Epicharmum κυβιτίζειν ἀντὶ τοῦ πλήσσειν τῷ ἀγκῶνι. Sunt vero qui non ipsum totum articulum sic vocari censeant, sed ex iis tuberculis & processibus, qui ea parte siti sunt, quos κορώνας vocant, eum proprie qui maior & posterior est. vide χείρ. Scribitur & διὰ τοῦ ο.

Ὠλένη. sic dicitur à quibusdam cubitus, siue os inter duos articulos, ἀγκῶνα & καρπὸν, medium. alio nomine πῆχυς appellatur.

Ὠλεσίκαρπος. sic dicta est salix à veteribus, quasi frugiperda, quod ocyssime amittat semen, antequam omnino maturitatem sentiat.

Ὠμήλυσις, siue diuisis nominibus ὠμὴ λύσις. farina hordeacea, quasi cruda farina, ad differentiam polentæ quæ torretur. Verum Latini interpretes crudam omittunt, lectori id intelligendum relinquentes. Ac quanquam id nomen cõmune sit omnis farinæ, attamen κατ' ἐξοχὴν de hordacea intelligitur, cui aliquando etiam ex superabundanti additur κριθίνη, vt ὠμήλυσις κριθίνη. Quod si aliis farinis id nomen aptatur, tunc apponitur frugis nomen, vt πυρίνη ὠμήλυσις ἢ λινοσπέρμου.

Ὠμιαία φλέψ. humeralis vena. Est ramus venæ cauæ clauiculas supergressæ per omoplatam in brachium descendens. Hic ramulum statim ab origine dimittit in ceruicis tum cutim, tum musculos externos, deinde alium in partem gibbam omoplatæ, sub qua postea in brachium fertur. Hoc quidem loco primum humeralis proprie dicitur: ante enim adhuc est ὑπερκλείδιος, sic dicta quod super claues ferat. Procedit autem inter musculum deltoide & tendonem musculi pectoralis; & super membranam carnosam recta & exterior paulo descendit, ad cubiti flexum sub cute conspicuus, in macris præsertim, & cum magnus est & tumidus, surculis obiter in musculos brachii vicinos & cutim dimissis. Hic autem paulo supra brachii apophysim externam bipertitus, ramo interno, cum pari ramo venæ axillaris coit in venam communem, quę super radii finem foras egressa, varie in manum externam absumitur: externo autem secundum radium descendit ad ipsius dimidium: hic deinde obliquus foras exit, & ad carpum axillaris ramo auctus, manum externam sæpe totam nutrit, præsertim è regione paruorum digitorum. Ramus autem interdum tertius cum dictis duobus natus, in flexum cubiti deflectens, in musculos eius loci absumitur, quibus etiam dicti duo rami numerose distribuuntur. Porro eandem venam Galenus sæpe τὴν ἔξω φλέβα vocauit, hoc est externã, ad differentiam axillaris quam τὴν εἴσω φλέβα, quasi internam, nominant: vulgus nunc cephalicam appellat, quod ad capitis morbos magna vtilitate soleat secari.

Ὠμομηλίς. arbor dicta à quibusdam ἀμομηλὶς atque ἀμαμηλὶς, atque etiam ἐπιμηλὶς, de quibus vide suis locis. Sunt, vt refert Athenæus, qui pyri genus crediderint. alii vero malum syluestrem & montanam intelligunt quod Theocritus ὀρομαλίδα appellauerit.

Ὠμόν. crudum. Dicitur proprie in fructibus, quod ad eos ἡ ὠμότης proprie pertineat, vt scribit Aristoteles lib. quarto meteor. quẽadmodum suo loco postea dicemus. per metaphoram tamen non modo fructus, sed cibi, humores & morbi à medicis ὠμοὶ appellantur. Ac in ipsis etiam cibis ὠμὸν dicitur multipliciter, & primum quidem cibus ὠμὸς, id est crudus, dicitur, qui licet in suo genere perfectus sit, nullam tamen ab externo calore mutationem alterationemque perpessus est, vt cum carnem vel perdicis vel galli, vel aliam etiam optimam crudam vocamus quæ nondum assa sit vel elixa. Aliter vero crudum cibum dicimus, qui quamuis optime ab externo calore alteratus coctusque sit, à nostro tamen calore difficillime concoqui potest, sed humores omnino crudos generat. In humoribus vero crudum tribus modis dici inuenio. vno cum crudus humor appellatur, qui manat cibo perfectam concoctionem non adepto, non quod illi vitium aliquod insit, sed propter sui copiam vel propter caloris natiui imbecillitatem: quomodo liquidam pituitam & bilem pallidam atque aliam quę intra bilis flauæ naturam restiterit, crudam appellamus: hæc enim facile possunt perfectã concoctionem assequi, si calor moderatus adsit. hic proprie ἄπεπτος, ipsaque eiusmodi cruditas ἀπεψία nuncupatur. Altero vero crudus humor vocatur crassus & frigidus, qui à cibis eiusdem generis, crassis & viscosis gignitur. Atque is est, vt ait Galen. lib. 10. τῶν κατὰ τόπους, & libro primo de aliment. facult.

facult. quem proprie ὠμὸν χυμὸν, hoc est, crudum succum siue humorem, nominare cõsueuimus. Is differt crassitie à pituitæ succo crudo quidem & frigido, non tamen crasso, vt qui humiditatem multam habeat & spiritum flatulentum. Crudus vero hic succus proprie nuncupatus, talis est quale id apparet quod in vrinis subsidet puri quandoque assimile. verum pus & graueolés est & lentum, crudus vero succus crassitie & colore illi duntaxat est similis, vt qui neque graueolens est neque lentus. hunc humorem ὑαλώδη, hoc est vitreum, Praxagoras vocauit: iuniores autem, & inter eos Philippus, simpliciter crudum, nullum aliud nomen adiicientes, vt exquisitius distinguerent. Coqui tamen & ipse tandem potest à robusto calore atque in alimentum conuerti, nisi aliam præterea maligniorem qualitatem errore aliquo nanciscatur, ob quam morbificus euadit & febres præsertim epialas producit. Tertia vero significatione crudus humor dicitur, qui vitiosa qualitate & à natura aliena præditus morborum causa est. Secundum hanc pituita tum acida tum salsa, sanguis in locum quendam præter naturam affluens, bilis vtraque quam calor immodicus adusserit, atque omnis adeo putris humor & naturæ molestus, crudus dicitur. Secundum eam etiam Hippocrates lib. περὶ διαίτης ὀξέων, cruda tum à capite, tum à thorace attrahi biliosa dixit. In cuius loci explicatione Galenus, Biliosa, inquit, cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum coctionem appellat, quanquam mutata nutrire non possint, vt bilis vtraque, & qui χῶροι dicuntur. Veruntamen quoniam & talia euincit natura, Hippocrates cocta eiusmodi excrementa dicere consueuit quæ à natura euicta sunt, cruda vero quæ non sunt euicta. Ob id & pus in phlegmonis quæ concoquuntur fieri ait, quãquam pars nulla pure nutriatur, sicuti ex crudis proprie vocatis humoribus & pituita, quæ reliquum perfectionis assequuta, & prorsus cocta corpus nutrire possunt. Sic igitur biliosi humores concoquuntur, velut sanguis qui phlegmonen committit, in pus vertitur. Tunc autem coctionis nomen in suo vniuersaliore significato accipimus. Est autem vniuersalius cum natura causis fortior fuerit, permutaueritque eas suo robore. Hoc sane aliquando contingit aquosis etiam illis humiditatibus quæ per vrinas excernuntur, atque ob id crudas vrinas concoqui dicimus, quanquam corpus ex coctis vrinis ali non possit. Generali præterea hoc concoctionis significato vtimur, cum vel catarrhum, vel coryzam, vel fluentes ex his ἰχῶρας, vel humiditates quæ ex oculis manant, aut coctas aut crudas esse dicimus. Ad hunc modum & bilem vel crudam, vel incoctam, vel coctam esse pronunciamus. Cruda quidem flaua admodum est & acris & male olens, cocta autem & pallidior & minimum male olens. Hæc Galenus; ex quibus colligi potest postremum hoc crudi humoris significatum vniuersalius esse, quemadmodum & τῆς πέψεως, cui huiusmodi ὠμότης opponitur. Ab hoc autem & morbus ipse crudus nominatur, quamdiu videlicet noxius humor resistit naturæ conanti ipsum mitificare, & in meliorem statum reducere. vide πέψις.

Ὠμοπλάται. scapulæ. humeri. scoptula apud Celsum, vel, vt alii legunt, scopula operta. Sunt ossa duo (vtrinque videlicet singula) post thoracem in dorso sita, clauibus & brachio inarticulata. Sunt autem hæc ossa, vt scribit Galenus admodum inæqualia, & omnibus suis partibus dissimilia. Foris enim gibba, intus sima existunt: item ima basi tenuia ac longa, superno fine crassa & parua. Vtraque autem omoplata duobus ossibus inarticulatur, summa quidem sua spina seu acromio claui per synarthrosim, cauitate autem suæ ceruicis (de qua mox) ipsi brachio per diarthrosim. Habent omoplatæ singulæ tres apophyses: vna ῥάχις, hoc est spina, dicitur, ab eius basi incipiens, primum humilis & depressa, deinde sensim elatior facta & amplior, donec desinat in acromion. Altera vero αὐχὴν, hoc est ceruix, à Galeno vocatur: est enim processus omoplatæ in ceruicem admodum breuem, cui parum cauatæ inseritur brachium. Ac quamuis ceruix proprie sit os paulo angustius, caput rotundum sustinens, dicitur tamen hæc apophysis etiam ceruix, quæ velut executo capite in cauitatem abiit: tertia vero apophysis interiore in parte est, cornicis & corui rostro similis, vnde κορώνη siue κορακοειδὴς vocatur, & à cauitate & mucrone anchoræ ἀγκυροειδὴς, & σιγμοειδὴς quod C literam Græcam curua figura repræsentet. Sed hoc loco operæ pretium est distinguere nomina multum sibi vicina, de quibus Rufus in partium hominis nomenclatura sic scripsit: τὰ ἀπὸ τοῦ τένοντος ἐπὶ τοὺς ὤμους καθήκοντα, ἐπωμίδες. ὦμοι δὲ, αἱ κεφαλαὶ τῶν βραχιόνων. ὠμοπλάται δὲ, τὰ ἐπικείμενα τῷ νώτῳ πλατέα ὀστᾶ. ὧν ἡ διὰ μέσου ὑπεροχὴ, ῥάχις. ἀκρώμια δὲ, αἱ συνδέσμοι τῶν κλειδῶν καὶ τῶν ὠμοπλατῶν. ἐχόμεναι δὲ, αἱ κατακλεῖδες. hoc est, quæ à tendine ad humeros perueniunt, epomides. humeri autem, capita brachiorum. scapulæ autem, ossa lata quæ dorso insident. quorum eminẽtia quæ per medium excurrit, spina. acromia autem, copulæ clauium & scapularum. ab his autem deinceps ea ossa quæ cataclides nominantur. Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, ὦμος, inquit, appellatur quicquid in articulo scapulæ cum brachio apparet sensibus: ἐπωμὶς autem pars est τοῦ ὤμου superior, quæ ad collum vergit. Quod autem sensui non est manifestum parte postica, os est ὠμοπλάτη dictum. Theodorus apud Aristotelem scapulas vertit quas Græci ὠμοπλάτας dicunt. Cæterum ex qua parte in spinam deuexæ latiores sunt & tenuiores, πλάτεζαι

apud Pollucem appellãtur: vbi autem crassiores factæ coarctantur, & tandem acutiores prominent, πτερύγια ab alarum similitudine vocantur: qua vero parte dorso insurgunt iuxta primas vertebras κυνόλοφα, Latini caninas prominentias appellant. χελώνιον autem pars gibberosa scapularum dicitur, tegmini τῆς χελώνης persimilis. In cuius medio humilis vallecula secundum spinam decurrit, quam Hyginus interscapilium appellat: nam veteres scapilium pro tergo vsurparunt. Pollux id spatium inter scapulas cauum, quod secundum longitudinem ad lumbos porrigitur, χελὼν nuncupat, dicens, τὸ μέσον κατὰ μῆκος ἄχρις ὀσφύος ἐν τῷ νώτῳ κοιλαινόμενον, κρίσις καλεῖται. hoc est, quod medium secundum latitudinem est vsque ad coxam in dorso cauatum, crisis vocatur. forte quod dextram partem à sinistra διακρίνει, hoc est discernit & disterminat.

Ὦμος. humerus. Proprie dicitur id totum quod in articulatione brachii cum omoplata apparet sensibus. Rufus κεφαλὴν τοῦ βραχίονος, hoc est caput brachii, appellauit. apud Aristotelem fere pro humeri articulo accipitur quem Celsus scapulam vocat. Reuera autem ὦμος non est aliud quam articulus ipse brachii cum omoplata.

Ὠμοτάριχος. salsa, siue sale condita thynni caro, vt scribit Dioscorides. Nomen habet ex crudis thynnorum carnibus & salsamento compositum. De thynni autem carne dicitur κατ' ἐξοχήν. Reliquarum enim carnium salsamenta simplici nomine τάριχος dicebantur.

Ὠμότης. cruditas. authore Aristotele lib. 4. meteor. Est ἀπεψία τῆς ἐν τῷ περικαρπίῳ τροφῆς. hoc est, alimenti in fructibus inconcoctio. Est enim eo authore species τῆς ἀπεψίας, contraria τῇ πεπάνσει. Inconcoctio vero illa non est aliud quam humor fructuũ indefinitus. Facit autem ὠμότητα duplicem, πνευματικὴν & ὑδατώδη, pro rerum videlicet quæ coquuntur differentiis: potest vero & ex vtrisque mista esse. Prouenit ob defectum caloris natiui, aut huius quod in fructu coqui debet immensam copiam. Et hæc quidem est propria authore Aristotele ἡ ὠμότητος significatio. Verum, vt idem ait, quemadmodum ἡ πέπανσις, sic etiam ἡ ὠμότης multipliciter dicitur. Nam & alui excrementa & vrinæ & catarrhi ὠμοὶ dicuntur, quod à proprio calore non vincantur neque consistant. Sed & testa & fictile etiam dicuntur cruda, quod ab externo calore non sint euicta. vide ὠμόν.

Ὠμοτοκεῖν. crudum fœtum parere. Non est autem idem prorsus crudum & abortiuum parere. Dicitur enim ὠμοτοκεῖν de iis tantum quibus per vim solicitatur partus, quo maiora pericula vitentur, nimirum quum mater sic habet vt conceptum perficere non possit, aut perfectum citra vitæ discrimen edere non valet. Tunc enim præstat fœtum immaturum corrumpere, ante legitimum pariendi tempus.

Ὠμοτομεῖν. significat crudum abscessum & nondum maturum secare. Declarat id manifeste, simulque causas reddit Paulus libro 6. cap. 34. his verbis: ἰστέον ὅτι πρὸ τελείας εἰς πῦον μεταβολῆς ἐνίοτε ὠμοτομοῦμεν τὰ ἀποστήματα, διὰ τὸ πλησιάζειν ἢ ἄρθροις, ἢ κυρίοις μορίοις· ἵνα μὴ τῇ ἐπιμονῇ σήψεως συνδιαφθείρηται συνδέσμος, ἢ τι τῶν ἀναγκαίων. hoc est, scire conuenit quod ante perfectam in pus versionem aliquando crudos abscessus secamus, quod proximi sint vel articulis vel principibus partibus: ne longiore putredine vna corrumpatur iunctura aut aliquid necessariũ corpori. Idemque paulo postea tradit Hippocratem vicina digitis apostemata ante perfectam maturitatem cruda secare præcipere, quod metuenda sit perforatio.

Ὠμοτριβὲς ἔλαιον. crudum oleum, hoc est, ex crudis & nondum plene maturis oliuis expressum. idem etiam ὀμφάκινον vocatur, hoc est acerbum. Refrigerat & adstringit.

Ὠόν. ouum. Id vocamus quod vbi in fœtura perfectum est, eius ex parte principio animal consistit, reliquum vero alimento ei quod gignitur est. Constat enim ouum duabus maxime partibus, lutea & alba, per membranam inter se discretis: ex quarum alba pullus initium suæ generationis accipit, perinde atque homo ex semine, ex lutea autem nutritur & incrementum sumit, non aliter quam humanus fœtus ex sanguine menstruo, sicut pluribus verbis atque apertius Aristoteles libro sexto de histor. animal. demonstrauit. Et habent quidem omnia oua duo ista partium discrimina, nisi vel incubatu vel aliter vitium traxerint. Sunt autem præter hæc & quæ χάλαζαι, id est grandines, dicuntur, vitelli initio adhærentes, quæ nihil ad generationem plærisque videntur conducere. has duas esse certum est, alteram parti superiori iunctam, alteram inferiori. Vmbilicus etiam ouis, inquit Plinius, à cacumine inest, ceu gutta eminens in putamine. Non est aliud, inquit Alexander, quod orbis vniuersi, quem mundum vocamus, speciem euidentius quam ouum demonstret. Nam & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet, & ex quatuor constat elementis. Ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa rerum primordia plane in se sita ostendit. Tegmentum enim testaceum, terræ proximum est, siccum namque & frigidum: albumen aquæ cognationem gerit, humidum enim & frigidum: spiritus in albumine contentus pro aere est, calidus enim & humidus: vitellus ignem repræsentat, plus enim calidus, minus siccus, neque colore igneo vacat. Ita ergo temperatum ouum alimentum corpori præstat temperatissimum & optimum, præsertim si coctione non deprauetur: facile cõcoquitur, cito digeritur, multum nutrit, & pene nihil excre-

crementi relinquit, nec vllus est alius cibus, qui in ægritudine alat, neque oneret, simulque vini vsum & cibi habeat. Id quod de recenti intelligi debet, quod vt optimum est, ita vetus habetur deterrimum. Spectantur autem in ouis duæ maxime differentiæ, quarum vna circa substantiam, altera penes coctura rationem est. Propria quidem substantia gallinarum ac phasianarum oua præstantiora sunt, deteriora verò anserum & struthocamelorum. Quinetiam tum gallinæ tum anseres tum reliquæ volucres minime volaces, vt perdices, columbæ, pauones, substantiis diuersa pariunt: alia quidem ex coitu, alia vero sine coitu, quæ ὑπηνέμια & ζεφύρια, Latinis subuentanea & irrita appellantur. Ea minus iucundi saporis esse & magis humida perhibentur, quam quæ fœcunda gignuntur. Sunt etiam sterilia, quod humor eorum crassescere incubatione non potest, sed tam candida, quam lutea eius pars similis sibi perseuerat. Ad eam differentiam reduci possunt tum quæ χυτὰ, tum quæ οὔρια vocantur. Ac χυτὰ quidem vocant, quæ cum triduo incubata fuerint, tota lutea euadunt. Cuius nominis ratio in obscuro adhuc est. Credo autem ita dici ea oua à quibus pullus excludi incipit, vt quæ findantur atque rumpantur exeunte pullo. Alii autem non χυτὰ sed συκωτὰ malunt appellare, forte quod intus ficubus similia sint. Οὔρια vero, quæ & κυνόσουρα dicuntur, hoc est canicularia, sunt oua deprauata, corrupto intus vitello: id quod æstate & alio quouis tempore calido solet contingere, vel vt Plinius vult, incubatione derelicta. Multiplex quoque est quæ ex coctionis modo sumitur ouorum differentia. Eorum alia τρομητὰ, alia ῥοφητὰ, alia πνικτὰ, alia τηγανιστὰ dicta sunt. Vocantur autem ea τρομητὰ, hoc est tremula, quæ exempto putamine in aqua coquuntur eatenus vt non durescant. Sic enim cocta vbi ab aqua exemeris, si dimoueas, manifesto tremere videbuntur. si facta sunt duriora, ἑφθὰ dicuntur. ῥοφητὰ verò, hoc est sorbilia, sunt quæ simul cum putamine ante ignem coquuntur, eatenus vt liquida adhuc & minime coacta densataque maneant, & facile sorberi possint. eadem si duriora euaserint, ὀπτὰ sunt. Sed præstant tremula sorbilibus. Multum enim tremula nutriunt, sorbilia minus quidem nutriunt, sed aluum magis mouent, & gutturis asperitates læuigāt. In vtroque genere quæ plus æquo cocta sunt quam vt tremere vel sorberi facile queant, duriora sunt, crassiorem procreant succum, difficilius concoquuntur & tardius permeant: quæ tamen vitia magis insunt iis quæ in calidis cineribus assantur: ὀπτὰ vel ὀπτηθέντα ὠὰ dici possunt. Cæterum cum tremula sorbiliaque bona sint, mala vero elixa atque assa, medium locum inter ea obtinent quæ πνικτὰ, hoc est suffocata, veteribus dicta sunt, si modo mediocrem nacta fuerint coctionem. Hoc autem modo parari solent: Oua vbi oleo, garo, ac vino modico conspersa erunt, in vase duplici coquuntur, prius obturato eo quo ipsa continentur, donec modice crassescant. Tunc enim & melius quam dura concoquuntur, & alimentum corpori præstantius præbent. Quæ vero supra modum induruerunt, elixis assisque similia fiunt. Meminit & Galenus alterius coctionis ouorum, quæ superne caldariis infundūtur. Sed ea vel sunt cum sorbilib. eadem, vel eo tantum differunt quod hæc igne sicco, illa autem in calore humido coquantur. Sunt qui ea ἐξεφθὰ nominent. Omnium vero pessima habentur τηγανιστὰ siue ταγηνιστὰ, hoc est frixa, sic dicta quod in sartagine quæ Græcis tum τήγανον tum ταγηνὸν vocatur, eorū coctio perficiatur. Ea dum coquuntur, nidorem acquirunt, & non modo crassum, sed prauum etiam atque excrementitium succum subministrant.

Ὠοειδὲς ὑγρὸν. humor oculi albugineus, quem magis vsitato nomine anatomici ὑδατοειδὲς appellant, de quo vide suo loco.

Ὥρα. tempus anni. dicitur & καιρός. Est pars anni insigni quadam temperie prædita. Proinde cum annus multifariam diuidi possit, non dies, non mensis tempus anni dici potest, sed vt sunt quatuor summæ temperamentorum differentiæ, ita annus in quatuor tempora genere siue specie differentia distinguitur, quæ veteres ver, æstatem, autumnum & hyemen nuncuparunt. Ac quanquam in circulo motus principium nullum esse videatur, sed à quolibet puncto incipere possit, quia tamen anni singuli humanæ vitæ cursum videntur imitari, quodammodo repuerascentes, rursusque senescentes, ideo à vere totius anni exordium sumendum esse veteres recte statuerūt. Est enim pueritiæ simile, sicut etiam æstas ætati florenti, autumnus declinanti, hyems autem senio. Sed & quam hæ temperiem habent, eandem & ipsa anni tempora sortiuntur. Horum autem author sol est, hunc maxime orbem exornans & concinne disponens. Siquidem eius accessione decessuque aer eas quatuor generales mutationes experitur, & ordinatas quidem semper, si solis modo motum consideremus: inordinatas vero variasque, si alia spectemus quę necessario cum solis motu concurrunt. Sunt enim rerum omnium duo principia, ordinatum quidem quod à cœlo est, à quo omnia decus & ornamentum capiunt, inordinatum autem quod ex hac mundi materie proficiscitur. Hæc quia inconstans est, etiam inconstantem annum & inconstantia eius tempora plærunque facit, nec permittit eandem semper temperiem seruare. Quo fit vt æstate quæ calida & sicca esse debet, pluuiæ aliquando & frigora fiant, hyems sicca aliquando euadat, & veris temperies autumno similior existat,

Sunt autem hæ mutationes particulares, & καταστάσεις proprie appellantur. Quas tamen nonnulli non tam ad materiæ indefinitionem atque ἀταξίαν, quam ad varias astrorum motiones & coniunctiones referendas cẽsent: inter quos est & Hippocrates: adeo multa syderum ortui & occasui tribuit. Siquidem iis anni tempora distinguere videtur non minus quam solis motibus, Vergiliarum ortum statuens initium æstatis esse, non aditum solis ad cancrum: & similiter hyemis principium, non quando sol in capricorni signum ingreditur, sed cum Vergiliæ occidunt. Aliter enim medicos, aliter astrologos distinguere æquum est, hos quidem motum modo solis spectãtes, illos vero temporum potius affectiones & temperiem considerantes, tanquam causas magis propinquas sanitatis atque aduersæ valetudinis. Fuerunt autem ex antiquis aliqui qui septem anni tempora statuerent, vt annotauit Galenus commentar. in lib. de morb. vulgar. Veruntamen quatuor modo sunt, authore Hippocrate, quæ ὧραι proprie appellantur. Inter quæ quoniam æstas donec declinare incipiat & in autumnum vergere, iucundissima placidissimaque est, ὥρα κατ' ἐξοχὴν aliquando dicitur, vt scribit Galenus, duratque diebus quadraginta, quorum viginti ante Canis exortũ sunt, reliqui post eius ortum, ita vt in eius temporis medio Caniculæ ortus contingat. Cuius etiam rei hoc argumentum est, quod reliquum postremumque æstatis tempus ὀπώρα, quasi τὸ ἐπὶ τῇ ὥρᾳ, vocetur. vide in dictione ἐπαυτὸς, & in dictione Σείριος.

Ὡραῖον tempestiuum. quod cuique anni tempori conuenit dicitur. aliter ab Hippocrate καθεστὼς Aphot. 8. lib. 3. id est, constans & quod propriam seruat temperiem, quemadmodum in commẽt. Galenus explicauit. Sicut autem ἡ ὥρα κατ' ἐξοχὴν æstatem significat, ita aliquando ὡραῖον dicitur quod peculiariter æstate accidit, eaque maxime parte quæ ὥρα vocatur. In hac significatione ὕδωρ ὡραῖον dixit Hippocrates libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, vt comment. in eum quarto Galenus annotauit, aquam quæ eo æstatis tempore descenderit, non autem vernam vt quidam interpretati sunt, quod nemo veterum vernum tempus peculiari nomenclatura ὥρα appellarit. Ab eo quoque significatu fructus ὡραῖοι appellantur, quod eo fere tempore omnes fructus existant, alii declinantes, alii incipientes, alii in suo vigore, aut vltra citrave consistentes. Quos tamen Galenus non ob id solum ὡραίους à veteribus nuncupatos fuisse credit, quod eo tantum tempore sint, sed quo ipsos ab iis qui reponi atque asseruari possunt, distinguerent. Nam & triticum & hordeum & plæraque legumina æstiuam atque anniuersariam habent generationem, sed non facile citoque corrumpuntur, veluti cucurbitæ, mora, pepones, melopepones, persica & id genus alia, quæ ob id fugacia Latini appellant. Ac quamuis cucurbitæ caro, vacuato eius semine in hyemem reponatur & sicca asseruari possit, fieri tamen non potest quin eius natura in contrarium immutetur, cum tritici, hordei, atque aliorum eiusmodi cerealium seminum natura semper vna & eadem perseueret, maneantque substantiis talia, qualia erant cum iam inde ab initio æstate fuerunt perfecta. Sunt autem omnes ὡραῖοι fructus humidi, praui succi & corruptibilis, frigidi atque flatulenti, atque vbi corrupti sunt, similes venenis deleteriis euadunt.

ὡραῖον. collyrium est διάρροδον, cuius descriptio habetur apud Galenum libro 4. τῶν κατὰ τόπους.

Ὡραῖον τάριχος. genus salsamenti inter macra præstantissimi. Fiebat autem ex pelamide minore sale condita.

Ὡριόντων. id est φροντιζόντων. nam & cura ὥρα dicitur, vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Ὥρου, id est ἐνιαυτοῦ. anno. vt explicat Galenus. Manuscriptus codex in expositione habet ἐνιαυτῷ. vnde suspicari aliquis possit legendũ ὥρῳ pro ὥρου.

Ὡρυκολλύριον. collyrii nomẽ perutilis ad tenues fluxiones inueteratas, & myiocephala descriptio habetur apud Aetium lib. 7. cap. 35.

Ὥρμησαν. id est ὥρμησαν, impetum fecerunt. vt explicat Galen. in lexico Hippocr.

Ὦτα. aures. vide οὖς.

Ὠταλγία. aurium dolor. non omnis quidem, sed is proprie, vt veteres appellare consueuerãt, qui in profundo ad meatum auditorium mouetur, sicut Galen. comment. in progn. annotauit.

Ὠτεγχύται. instrumenta sunt chirurgica, quibus aliquid in aures infunditur. Aurifusoria specilla dici possunt. Celsus alias strigiles, alias auriculares clysteres appellat.

Ὠτειλὴ. apud Hippocratẽ significat recens vulnus, & aliquando cicatricẽ, vt annotat Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, itemque in lexico Hippocratis.

Ὠτικὸν. quod ad aures pertinet. vt ὠτικὸς κλυστὴρ, auricularis clyster, cuius Galenus libro 3. τῶν κατὰ τόπους aliquoties facit mentionem. & ὠτικὸν φάρμακον, auriculare medicamentum.

Ὠτίτης δάκτυλος. auricularis digitus, minimo proximus.

Ὠχέτευται. effluxiones & exitus habet. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis. à verbo ὀχετεύεσθαι, quod significat Deriuari.

Ὤχρα. terræ species est colore luteæ, à quo nomen habet. Duorum generum est, vna natiua siue fossilis quæ ex Attica olim deferebatur præstantissima, nunc autem ex Dacia atque Hungaria: altera factitia quæ ex plumbo adusto fit, aceto extincto, & nominatur vsta. pictoribus magis vsurpata. Vti tamen potest & natiua, atque lauari cadmiæ modo, vt scribit Dioscorides, qui ochram commendat leuissimam & omnino luteam, saturatam, non lapidosam, friabilem

bilem. Tribuit ei vires adstringendi, erodẽdi, collectiones & tubercula dissipandi, excrescentias in carne reprimendi, caua cum cerato explendi, & articulorum tophos cõminuendi. Paratur ex ea emplastrum quod δι᾽ ὤχρας dicitur, valens ad vibices flagrorũ, excoriationem & collisa, & describitur ab Aetio lib. 15.

Ὠχρὸν. luteum. pallidum. Colore ignem omnino refert, estque reuera tale, qualis ea terræ species quam ὤχραν vocant. Medio colore est inter flauum & album. Quippe si flauum albo miscere libeat, quod ex ambobus confit, pallidum euadet. In vinis id experiri licet, sicut Galen. lib. 5. sanit. tuend. annotauit. Aquæ enim admistum flauum vinum, eiusmodi colorem reddit. Licet vero & in humoribus: misto namque aquoso excremento cum flaua bile, pallidus humor nascetur, quem tamẽ non sub alio humoris genere q̃ bilis medici comprehendunt, sed pallidam bilem vocant. Ac si amborum quidem æqualis mistio est, vere ὠχρὸν fiet, quod tanto candidius est flauo, quod ξανθὸν Græci vocãt, quanto flauũ rubro. Sin autem plus aquosi humoris est, ὠχρόλευκον euadet siue ex pallido albicãs: si vero flauus aquosum exuperet, ὠχρόξανθον, hoc est ex pallido flauum, apparebit. Abutuntur tamen interdũ Græci propria τοῦ ὠχροῦ καὶ τοῦ χλωροῦ significatione, vocantes aliquãdo χλωρὸν eũ hominem q̃ proprie ὠχρὸς dici deberet. Siquidem videntes aliquos pallidos, qui ὠχροὶ vere dicuntur, interrogant causam, vt scribit Galen. ob quam hi tam repente χλωροὶ facti sint, non existimantes differre ὠχρὸν ἀπὸ τοῦ χλωροῦ. Ex qua loquẽdi consuetudine idem scripsit aliquot locis τὸ χλωρὸν duo significare, ἰῶδες καὶ ὠχρὸν, hoc est æruginosum & pallidum, æruginosum pro viridi accipiens, quali præditam esse lactucam omnes nouerunt, & qui longe magis ab albo distat quã pallidus. Est enim nigrior quam rubidus, & initium quoddam nigri liuidique, cum pallidus ad album proxime accedat. vide πυῤῥόν.

Ὦχρος. leguminis genus est, folio vt cicercula oblongo, vermiculis vt item cicercula obnoxio, sequutis post imbres caloribus. Gaza modo ciceram, modo eruiliam interpretatur. Columella tamen ciceram nõ tam leguminibus quam pabuli generibus annumerat. Sunt qui ochros etiam phaselos appellari scribant. De his apud Galen. lib. 1. de aliment. facult.

FINIS.

ΣΙΜΩΝ ΒΑΛΑΙΧΙΟΣ
ἰατρὸς εἰς τὸν τῶν ἰατρῶν λαμπρότατον Γορραῖον.

Ὅσσ᾽, ἔμαθεν Γορραῖος ἐν Ἱπποκράτους λαβυρίνθοις,
Καὶ τοῦ Γαληνοῦ ἀχλυόεντα πάρος·
Οὐ γῇ κρύψας ἔσχε μόνος ταῦτ᾽, αἰπὺ πελαργεῖν
Ἀλλὰ νέος δαπανῶν τοὺς προγόνους ἐθέλει.

LECTORI S.

QVONIAM fieri potest vt plærique Græcæ linguę imperiti cupiant aliquid ex præcedentibus libris discere, quod tamen vocis locique in quo de eo agitur ignari inuenire non poterunt: ideo visum est nobis Lexicon hoc Latinogræcum contexere, vt ex eo discẽtes quomodo Græce Latinum quodque nomen dicatur, protinus ex isto ad Græcum transiliant, vocemq; illic nacti intelligant quid sit de quo dubitãt. Verbi gratia si quis quid morbus sit aut causa, intelligere ex nobis cupiat, indicem sequentem adeat: in quo postquam compererit morbum νόσον dici, causam autem αἰτίαν, eas voces in libris præcedentibus inuestiget, vbi eorum significationem interpretationemque assequetur.

Abdomen. ἐπιγάστριον. ἦτρον
abies. ἐλάτη
abiga. χαμαιπίτυς
abomasum. ἐχῖνον
abortus. ἄμβλωσις. ἐκτρωσμός
abortire. ὠμοτοκεῖν
abrotonum. ἀδώνιον. ἀβρότονον. περὶ κάμπυχον.
abscessus. ἀπόστασις. ἀπόστημα
absinthium. ἀψίνθιον
Acacia. ἀκακία
accessio. παροξυσμός
accessionis retardatio. ὑστερητικὸς τύπος
accidens. συμβεβηκός. σύμπτωμα
accipiter. ἱέραξ
acer. σφένδαμνος
acerba vuæ succus. ὀμφάκιον
acerbum. στρυφνόν
acerbum oleum. ὀμφάκινον ἔλαιον
acetabulum. ὀξύβαφος
acetum. ὄξος
acetum mulsum. ὀξύμελι
aciditas. ὀξύτης
acidum. ὀξύ
acre, δριμύ
acrium esus. δριμυφαγία
actio. ἐνέργεια
acus pastoris. γεράνιον
acuta spina. ὀξυάκανθα
acutus. ὀξύς
Adamas. ἀδάμας
additamentum. ἀπόφυσις
adeps. πιμελή
adhærentia. πρόσφυσις
adiantum. ἀδίαντον
adolescens. μειράκιον
adstrictio. σύψις
adstringens. στῦφον
adurentia medicamenta. καυστικά. καυτήρια
Æquabilitas. ὁμοιότης
æqualis pulsus. ὁμαλὸς σφυγμός
aer. ἀήρ
aer inspiratus. πνεῦμα
æreolum. χαλκοῦς
æris squama. χαλκοῦ λεπίς
æris flos. χαλκοῦ ἄνθος
æruca. ἰός
æruginosus. ἰώδης
ærugo. ἰός
æstas. θέρος
æstus. καῦμα
ætas. ἡλικία
ætas declinans. παρακμαστικὴ ἡλικία
ætas florens. ἀκμή
Affectio. διάθεσις
Agallochum. ἀγάλλοχον
agaricum. ἀγαρικόν
agglutinamenta. ἀνακολλήματα
agglutinamenta squamosa. προσκολλήματα λεπιδοειδῆ
agglutinatio. πρόσφυσις
agrimonia. εὐπατόριον
agripalma. γαλίοψις
Aiuga. χαμαιπίτυς
Ala. μασχάλη. πτερύγιον
alatus. πτερυγώδης
albaras album. λεύκη
albaras nigra. λέπρα
albucum. ἀνθέρικος
albugo oculi. κυκλώπιον. λεύκωμα
albus color. χαροπός
alcaquengi. ἁλικάκαβος. στρύχνος
alga. βρύον
alica. χόνδρος
alimenta mali succi. κακόχυμα
alimẽta stomacho aduersa. κακοστόμαχα
alimentum. τροφή
alimentum boni succi. εὔχυμον
allii capita. ἄγλιθες
allium. μῶλυζα. σκόροδον
allium vlpicum. ἀμπελόπρασον
alnus. κλήθρη
alquequengi. στρύχνος
alteratio. ἀλλοίωσις
alteratrix facultas. ἀλλοιωτικὴ δύναμις
altercum. ὑοσκύαμος
althea. ἰβίσκος
altrix facultas. θρεπτικὴ δύναμις
alueorum crusta. πρόπολις
alui profluuium. διάρροια
alumen. στυπτηρία
aluyna. ἀψίνθιον
Amaracum. σάμψυχον
amaritudo. πικρότης
amarum. πικρόν
ambidextra. ἀμφιδέξιος
ambubeia. κιχόριον
ambarum. ἄμβαρ
ambustus. πυρίκαυστος
ambrosia. βότρυς
amentia. ἄνοια
amphora. ἀμφορεύς
amuleta. ἀποτρόπαια
amuletum. ἀλεξητήριον. ἀλεξιφάρμακον. περίαμμα
amurca. ἀμόργη
amydum. ἄμυλον
amygdale. ἀμυγδαλαί
amygdalus. ἀμυγδαλῆ
Anagallis. κολλαρίον
anchora similis processus. ἀγκυροειδὴς ἐπίφυσις
anchusa. ἄγχουσα
anetum. ἐλάτη
anethum sylnestre. μῆον
angina. κυνάγχη
anguli oculorũ maiores. ῥανθῆρες
anguli oculorũ minores. παρωπίαι
angulus oculi. κανθός
anhelosi. πνευματίαι. πνευματούμενοι
anima. ψυχή
animalis facultas. ψυχικὴ δύναμις
animalis spiritus. ψυχικὸν πνεῦμα
animosa facultas. θυμοειδὴς δύναμις
ani musculus, σφιγκτήρ
annus. ἐνιαυτός
annuum. ἐνιαύσιον
anticipatio accessionis. προληπτικὸς τύπος
anus. ἕδρα. ἀρχός
anxietas. ἀλύκη. ἀλυσμός
Aperire. στομοῦν
apiastrum. μελισσόφυλλον
apium. σέλινον
apium montanum. ὀρεοσέλινον
apollinaris herba. ὑοσκύαμος. συμφωνιακή
apparens. φαινόμενον
appetentia. ὄρεξις
appetentia canina. ὄρεξις κυνώδης. φαγέδαινα
appetitrix facultas. ἐπιθυμητικὴ δύναμις
appetitus. βολβός
appositio. πρόσθεσις
Aqua. ὕδωρ
aquæ metus. ὑδροφοβία
aqua mulsa. μελίκρατον. ὑδρόμελι
aqua oleo mista. ὑδρέλαιον
aqua rosaceo mista. ὑδροῤῥόδινον
aqueum. ὑδατῶδες
aqueus humor. ὑδατῶδες ὑγρόν
aquifolium. ἀγρία. κεντρομυῤῥίνη
aquila lapis. ἀετίτης
aquilo. βοῤῥᾶς
aquosus ramex. ὑδροκήλη
aquula. ὑδατίς
Aranea similis tunica. χιτὼν ἀραχνοειδής
arbutus. κόμαρος
arcturus. ἄρκτειον
ardens febris. καῦσος
ardores. ἐπιφλογίσματα
area. ἀλωπεκία. ὀφίασις
argentea terra. ἀργυρῖτις γῆ
argentina. θάλικτρον
argenti spuma. λιθάργυρος
argentum viuum. ὑδράργυρος
argumentum. τεκμήριον
aridum medicamentum. ξηρίον
armela. μῶλυ
armoracia. ῥαφανίς
aquatus morbus. ἴκτερος
arsenicum. σανδαράχη
arteria. ἀρτηρία
arteria aspera. φάρυγξ
arteria dissectio. ἀρτηριοτομία
arteria magna. ἀορτή
articaulis. κινάρα
articularis morbus. ἀρθρῖτις
articuli canitas seu sinus. γλήνη
articulorum contractio. ἀγκύλη
articulus. ἄρθρον
arundo. κάλαμος
Ascia. σκέπαρνον
aselli, ὄνοι
astaragus syluestris. λιβυκόν
aspera arteria βρόγχος

asper-

medulla

prunus.

prunus.κοκκυμηλέα.μηλέα
prurigo.κνησμός
pruritus.κνησμός.κνηστότης
Ptisana.πτισσάνη
Pubertas.ἥβη
pubes.ἥβη.ὑπογάστριον
pudendum.καυλός
pulegium.γλήχων
pulegium montanum.κλινοπόδιον
pulegium syluestre.καλαμίνθη
pulicaria.κόνυζα
pulicaris herba.ψύλλιον
pulmo.πνεύμων
pulmonis inflammatio.περιπνευ-
μονία
pulsus.σφυγμός
pulsus æqualis.ὁμαλὸς σφυγμός
pulsus amplus.ἀδρὸς σφυγμός
pulsus annuens siue innuens.ἐπι-
νευστικὸς σφυγμός
pulsus bis feriens.δίκροτος σφυγμός
pulsus calidus.θερμὸς σφυγμός
pulsus caprizans.δορκαδίζων σφυ-
γμός
pulsus circumnuens.περινευστικὸς
σφυγμός
pulsus coincidens.παρεμπίπτων
σφυγμός
pulsus creber.πυκνὸς σφυγμός
pulsus durus.σκληρὸς σφυγμός
pulsus frequens.πυκνὸς σφυγμός
pulsus inordinatus.ἄτακτος σφυ-
γμός
pulsus intercidens.παρεμπίπτων
σφυγμός
pulsus intermittens.διαλείπων σφυ-
γμός
pulsus languidus.ἀμυδρὸς σφυγμός
pulsus magnus.μέγας σφυγμός
pulsus mollis.μαλακὸς σφυγμός
pulsus ordinatus.τεταγμένος σφυ-
γμός
pulsus paruus.μικρὸς σφυγμός
pulsus plenus.πλήρης σφυγμός
pulsus rarus.ἀραιὸς σφυγμός
pulsus serratus.πριονώδης σφυγμός
pulsus tardus.βραδὺς σφυγμός
pulsus vacuus.κενὸς σφυγμός
pulsus vehemens.σφοδρὸς σφυγμός
pulsus velox.ταχὺς σφυγμός
pulsus vermiculans.σκωληκίζων
σφυγμός
pulsus vibratus.κλονώδης σφυγμός
pulsus vndosus.κυματώδης σφυγμός
puluis inspersilis.σμῆγμα
pumex.ἀλκυόνιον.κίσσηρις
punctio.νύγμα.παρακέντησις
pupilla.γλήνη.κόρη
purgamenta.λόχια
purgare.φαρμακεύειν
purgatio.κάθαρσις
puris in oculo collectio.ὑπόπυον
pus.πύον
pustula.ψυδράκιον
pustulæ.φλύκταιναι

pustula nocturna.ἐπινυκτίς
putredo μύδησις.σῆψις
Pylorus.πυλωρός
pyraster.ἀχράς
pyrethrum syluestre.πταρμική
pyrites lapis.πυρίτης λίθος
pyrus.ἄπιος
pyrus syluestris.ἀχράς.ὄχνη

Q

Quadrans.τεταρτημόριον
quadrantal.ἀμφορεύς
quadratus homo.εὔσαρκος
quartana febris.τεταρταῖος πυρετός
quartarius.τέταρτον
quercula.χαμαίδρυς
quies.ἡσυχία
quinquefolium.πεντάφυλλον
quintana febris.πεμπταῖος πυρετός
quotidiana febris.καθημερινὸς πυ-
ρετός.ἀμφημερινὸς πυρετός

R

Rabies.λύσσα
radicula ῥάφανος
radius.κερκίς
radix.ῥίζα.ῥάφανος
radix dulcis.γλυκύρριζα
radix syluestris.χαμαιβάλανος
ramex aquosus.ὑδροκήλη
ramex callosus.πωροκήλη
ramex carnosus.σαρκοκήλη
ramex inguinis.βουβωνοκήλη
ramex varicosus.κιρσοκήλη
ramex ventosus.πνευματοκήλη
rancidum oleum.ταγγὸν ἔλαιον
ranunculus.σέλινον
rapa.γογγυλίς
rapistrum campestre.ἐλαφίνη
rarum.ἀραιόν
rationales Medici.λογικοί
raucitas.βράγχος
Reciprocatio aquæ.ἄμπωτις
rectitudo.εὐθυωρία.ἴξις
rectum intestinum.ἀπευθυσμένον
ἔντερον
recurrere.παλινδρομεῖν γμός
recurrens pulsus.παλινδρομῶν σφυ-
reduplicatio.ἀναδίπλωσις
reduuia.παρωνυχία
refectio corporis.ἀνάληψις
refrigeratio.περίψυξις
regio.χώρα
regius morbus.ἴκτερος
relaxantia.ἀραιωτικά (στικά
relaxantia medicamenta.χαλα-
reluuium.παρωνυχία
remollientia medicamenta.μα-
λακτικά
renes.νεφροί
renitens.ἀντίτυπον
renum medicamenta.νεφριτικὰ
φάρμακα
renutritio.ἀνάληψις
repellentia medicamenta ἀποκρου-
στικὰ φάρμακα
repercutientia.ἀποκρουστικά

repletio.πλήρωσις.πλησμονή
resina.κατοέλαιον.κατωπόρρυτος.ῥη-
τίνη.φρυκτή
resina cedri.κεδρία
resina pinea.κολοφωνία.ὑγρά.ὑγρὰ
ἡ ἐκ τῶν κεραμίων
respiratio.ἀναπνοή
respiratio abolita.ἄπνοια
retentrix facultas.καθεκτικὴ δύναμις
retiformis plex⁹ δικτυοειδὲς πλέγμα
retiformis tunica.ἀμφιβληστροειδὴς
retrimentum.πίεσμα
reuerti.παλινδρομεῖν
reuulsio.ἀντίσπασις
Rhaponticum.ῥᾶ
rhus.ῥοῦς
rhythmus.ῥυθμός
Ricinus.κίκι.κρότων
rigari.τέγγεσθαι
rigor.ῥῖγος.πῆξις
risus.γέλως
Robia herba.θάψος
robur.δρῦς
rosa.ῥόδον
rosa Græca.λυχνίς
rosa transmarina.μαλάχη
rosmarinum.λιβανωτίς
rosmarini semen.κάχρυ
rotatores.τροχαντῆρες
Rubia.ἐρυθρόδανον
ruba minor.ἄλυσσον
rubrica.μίλτος
rubrificatio.φοινιγμός
rubus.βάτος
ructus acidus.ὀξυρεγμία
rufum.πυρρόν
ruga frontis.σανίδες
rugas tollentia medicamenta.πε-
πανώματα
rumex.λάπαθον.ὀξυλάπαθον
rumex acetosus.ὀξαλίς.ὀξίς
ruptio.ῥῆγμα
ruscus.ὀξυμυρσίνη
ruta syluestris.μῶλυ
Ryzum.ὄρυζα

S

Sabina.βράθυ
saccharum.ἅλς ἰνδικός.μέλι.σάκχαρ
sacco excolare.σακκίζειν
sacerdotis virile.ἄρον
sacer morbus.ἱερὰ νόσος
sagapenum.σαγάπηνον
sal.ἅλς
salis flos.ἁλὸς ἄνθος
salis spuma.ἁλὸς ἄχνη
saliua.σίαλον
salinatio.σιελισμός
salix.ἰτέα
salix amerina.ἄγνος
salpetrum.ἀλινίτρον
salsa, siue salsuginosa febris.ἁλμυ-
ρώδης πυρετός
salsamentum.τάριχος.ὠμοτάριχος
salsilago.ἀδάρκη
salsum.ἁλυκόν

INDICIS LATINOGRÆCI FINIS.

IOANNES GORRÆVS IVNIOR LECTORI S.

EN tibi, beneuole Lector, quod author morte præuentus edere non potuit, offerimus Definitionum medicarum opus ab ipso, vt in prima editione promiserat, recognitum & auctum. Nec dubita quin, nisi turbulentus nostræ Galliæ status obstitisset, si non emendatius, at certe multo adhuc auctius & amplius habuisses. Scio à doctis hoc seculo medicis obseruata nonnulla, quorum additione volumen augere & maioris molis reddere potuissem. At id si fecissem, veritus sum ne, quod in reliquis verborum commentariis fere vsuuenire video, idem etiam in hoc opere tandem cõtingeret, vt non solum meo exemplo quispiam à primo authore omissa vocabula adderet, sed etiam non pari mecum erga authorem affectione ductus, iam optime explicata pro suo arbitrio immutaret atque peruerteret. Malui igitur quæ eum scripsisse comperi, syncera & impermixta tibi offerre, quam aliquid in hoc opere innouandi exemplum præbendo, celebre authoris nomen in tantum famæ discrimen fortasse iniicere. Decreui vero omnia mea studia (si Deus annuerit) ad huius operis illustrationem non minus quam ad agri paterni culturam ita componere, ea quæ deesse animaduertero artis vocabula adiiciendo, vt aliquid in posterum addendi vix locus esse possit. Vale.

FRIDE-

FRIDERICVS SYLBVRGIVS LECTORI S.

VVM inter corrigendum in dubiis aut suspectis authores à quibus desumpta viderentur, consulerem: quædam esse mendosa, quædam à suis fontibus discrepare, nonnusquam ipsos etiam fontes aliquid habere vitii deprehendi. Officium igitur meum postulare censui, vt quę reperissem, breuiter hic in calce libri notarem: præsertim quum ea ex re nihil ad autorem detrimenti, & aliquid ad te commodi redundare videretur. Tu ea velim à candido animo profecta candide interpreteris.

Pagina 2. columna 2. v. ἀγκυρ.] apud Symeonem Sethum plurali numero ἀγλούεια legimus, & πράγλουεια. Ibidem paulo post in ἀγκύλη forsan legēdū Eurycleí.

P. 4. v. ἀγύια] in lexico Galeni omnes editiones habent ἄγυια, ἀσθενῆ, imbecilla, infirma. ad imbecillitatem igitur significandam legendum esset ἀγυῖα. Dicuntur autem hæc ex priuatione vel infirmitate τῶν γυίων, id est artuū seu membrorum.

P. 5. c. 2. v. ἀδηνοειδ.] scribēdum potius ἀδενοειδής. nam ἀδὴν in declinatis & deriuatis à se longam vertit in breuem. sicq; apud Rufum ἀδενοειδῆ ἀγγεῖα legimus.

P. 6. v. ἀδιψάτ.] pro διάχετον apud Dioscor. lib. 1. c. 19. est διάξυλον. sed forsan legendum διάχυτον.

P. 8. v. ἀθήνα] lege ἀθηνᾶ ex Aetio & Paulo. Paulo ante pro ἀθέρωμα apud Paulum legitur etiā ἀθήρωμα: quod malim. deriuatum enim ab ἀθήρα. Col. seq. pro Ἀθήνιππου malim Ἀθηνίππιον, vt est apud Galen. lib. 4. τῶν κτ̄ τόποις.

P. 15. v. ἀκάρνη] apud Theophr. lib. 6. cap. 3. & 4. est ἄκαρνα: at lib. 1. c. 16. ἄκορνα: quam posteriorem scripturā apud Plin. habes. Apud Hesych. Ἄκορνα ἀκανθῶδες φυτὸν, plāta spinosa: Ἄκαρνα, δάφνη, laurus.

P. 16. c. 2. v. phites] *forsan legendū κνέωρον & κνήστρη; vel κνήστρον, vt infra.*

P. 19. v. ἀκτῆ] apud Dioscor. & Aetium est ἀκτὴ, apud Gal. & Paulum ἄκτη. Ibidem pro Ἀλαβανδικὸς apud Stephanū est Ἀλαβανδιακὸς, & Ἀλαβανδινὸς apud Aetium, pro Ἀλαβάνδινος. Ibidem post ἀλαΐα tollendum φθίσις. est enim interpretamentum. Ibidem pro ἀλεκτορία forsan legendum ἀλεκτόρειος. apud Plin. enim alectoria fœmininum est, subaudito substātiuo gemma.

P. 20. v. ἄλθεξις] apud Hippoc. & Galen. in Basil. edit. est ἄλθαξις, itemq; ξυναλθάσσεται, sectione 2. libri περὶ ἀγμῶν. aphor. 12. alibi tamen etiam per ε, quomodo & apud Erotianum est.

P. 21. v. ἀλίπς] apud Dioscor. est ἐλεῖπς.

P. 22. v. 1. manuscriptus codex habet ἀλλοιοτροπεῖ: quod verius est.

P. 24. v. nardi] *legendum videtur,* vnam superaddidit, *vt in seq. sectione de theriacō sale. Ibidem col. seq. scribe Ἰαμβλίχου, ex Suida. Ibidem pro Πολύτου forsan scribendum Πόλλητος, à nominatiuo Πόλλης qui apud Paulū & Suidam legitur. nisi forte malis Πωλίτου, Politi, vt est apud Nicolaum Myrepsum.*

P. 26. v. ἀμαμηλ.] scribendum ἀμαμηλὶς & ὁμομηλὶς: quippe quæ dicantur παρὰ τὸ ἅμα siue ὁμοῦ μήλῳ ἀνθεῖν, ex eo quod vna cum malo floreant, vt Pausanias apud Eust. testatur, qui tamen ficus speciem esse vult. Rursum pro ἀπομηλίδας Galeni lexicum habet ἐπιμηλίδας. quo nomine quosdam accipere dicit poma quædam parua & syluestria: forsan quia post cætera poma maturescant, eisq; veluti succedant: Eadem etiam ὠμομηλίδας vocāt, quasi cruda nec maturescentia mala. Apud Hesych. vero ἀμάμηλος legitur pro ἀμαμηλίς: nisi forte scribendum est ἀμάμηλις, vt apud Eust. est ex Pausania. Apud Palladium in Decembri, tit. 4: hypomelidas legimus: quæ poma esse dicit sorbò similia, quib. dulcedo cum acuto sapore commista sit.

P. 29. v. ἄμνιος] ἄμνιος χιτὼν Rufo dicitur, pag. 33. & 34. at Polluci, Hesychio & Eustathio ἀμνίον, paroxytonως, substantiue & genere neutro.

P. 32. v. ἀμφίδεον] Rufus ἀμφίδιον habet, sic nominatum scribens à circularibus seu orbicularibus ferramentis quibus aratra præfiguntur. Similiter & Erotianus. Sed alteram scripturam Gal. cōfirmat, quū παρὰ τὸ ἀμφιδεῖν, à circumligando deductum nomen tradit. propriè enim ἀμφίδεα & ἀμφιδέες dicuntur orbes, circuli, annuli, ex ære aut ferro: nec non armillæ, vt quæ brachiis vel tibiis circumdentur. Ibidem pro posteriore ἀνάβασις hæc repone ex aduersariis autoris: Ἀνάβασις est etiā stirpis nomen, quam & caucum & ephedran appellant. Ea scandere solet arbores & ex ramis propendere: folio nullo, cirris numerosa, qui sunt iunci geniculati, radice pallida. A reptili fruticum scansu cognomē istud adepta est. Galli prelam vocant.

P. 34. v. ἀιαξ.] apud Dioscor. Paris. & Colo. edit. habēt ἀναξυείς.

P. 37. v. αἰνείκτῳ] forsan legēdum αἰτείκτῳ, vt supra. nisi forte breuem hic per compositionem putes in longam versam esse, sicut in αἰήνιος. nam vt hoc ex α priuatino & αἰία. sic illud ex α priuatino, & ἐεικτὸς siue ἐρεικτὸς, deriuatum est.

P. 38. v. αἰθινὸς] in omnibus Hippoc. lexici editionibus inuenio ἀνθίνην, à nominatiuo αἰθίνης, vt ὀξίνης, s. οἶνος. Ibidem cum augmento legendum ἠνθισμένον, (vt apud Apostolum σκῆπτρον μετάλλοις ἠνθισμένον) vel potius ἀνθοσμίαν. nam ἀνθοσμίας quoque dicitur vinū cui floribus iniectis odor conciliatus est: ex ἄνθος & ὀσμή. Obseruandū vero & hoc, per ι scribi αἴθινος apud Hesych. & Suidam, proparoxytonως: oxytonως autem αἰθεινὸς, per diphthongum, sicut ὑγιεινός.

P. 39. v. αἰοργ.] cum augmento scribendum αἰωργισμένον, vt omnes Hippocr. lexici editiones habent. Sed miretur aliquis per ι scribi, quum ab ὀργᾶσαι deriuet Galenus.

P. 40. v. Ἀγύλ.] scribe αἰτύλλιον

ab Antyllo medico, cuius mentio fit infra in διάπασμα.

P. 42. v. ἀπαλλ.] extat quidem hæc scriptura apud Galenū comm. in Prorrhet. lib. 4. sub finē. sed fortaſſe ſcribendū ἀλαπάσαι: quū Heſych. quoq; ἀλαπάξαι exponat non modo πορθῆσαι, vaſtare, ſed etiā ἐκκενῶσαι, euacuare, exinanire. ἀπαλλάξαι certe apud cæteros autores lōge diuerſas habet ſignificationes.

P. 45. v. ἀπομυλ.] ſunt qui malint duplici λ ἀπομύλλαινας, vt μυλλὸς apud Heſych. & Euſtath. vnde hoc deriuatum eſt.

P. 49. v. ἀργέσ.] In comm. Gal. legitur χαλεπώτερον, expoſitum ἀπηνέστερον ἢ ἀηδέστερον, Immitius vel iniucundius. Sed rectius in textu ἀστεργέστερον ξύλοισι ἀποπιέζεσθαι. quaſi Inamabilius ex α priuatino & στέργω, quod eſt Amo, Diligo. Apud Erotianum eſt ἀπεργέστερον, deriuatū ab ὀργῇ, quaſi Iratius vel Alienatius.

P. 51. v. ἀεὶς] Apud Gal. in lexico ſcriptum oxytonos ἀείς, vbi & inſtrumenti & herbæ nomen eſſe dicitur.

P. 52. v. ἀρμίῳ] variāt hic Galeni codices. quidam ἀρμίῳ habent, quidam ἀρμίᾳ. verum eſſe videtur ἀρμοῖ, quod cum alibi legitur, tum initio libri περὶ ἀφόρων. Erotianus habet ἀρμοῖ, quod exponit μικρῶς, ἡσύχως, Paulum, Sedate: ſicut Heſych. quoque ἀρμοῖ exponit ἀρτίως, προσφάτως, ἡσύχως, Modo, Recens, Sedate. Ibidem v. ἀρνίον] in nothis Dioſcoridis eſt ἄρνειον & προβάτειον, per diphthongum ει.

P. 57. ἀρωματίτ.] ſcribe ἀρωματίτης, vt αἱματίτης, & ſimilia. quare & apud Plinium eſt aromatites.

P. 59. v. ἄσκυρος] in Pariſ. & Colon. edit. habes ἄμυρον.

P. 60. v. ἀσυλ.] ἄσυλις Heſychio eſt planta vnde viſcum naſcitur. at pro lactuce genere quod ennuchion etiam vocatur, ſcribendum ἄσυνις, vt eſt apud Athen. lib. 2. nā vt ἄσυνος apud Eubulū comicum, ſic illud ἄσυνις, dicitur ex α priuatino, & σύνεσις, quod eſt prurire coeundi deſiderio. vt ἄσυνις ſit ἡ στέρησιν ποιοῦσα τῆς συνουσίας.

P. 61. v. ἀράχνιλ.] apud Dioſc. & Theocr. gemino λ ſcribitur ἀραχνιλλίς.

P. 64. v. αὐτίτ.] in omnibus editionibus Hippoc. lexici eſt αὐτίτης. itemq; apud Suid. Pro προσίας aūt forſan legendum προυσίας. pro περυσινῶν certe ſcribendum περυσινόν, ab aduerbio πέρυσι, quo tamen ſignificatur Anno ſuperiore proximo, Anno proxime elapſo.

P. 66. col. 2. v. 1. Venetus Aetii codex habet ἀποκλάσαι, ſcriptura magis ad Latinam accedente. Paulus vtrunq; agnoſcit.

P. 69. colum. 2. v. ſimil.] pro Π apud Oribaſium legimus Π.

P. 72. v. βαλαῖος] apud Stephanum vrbs iſta Macedoniæ βάλανος eſt, & ciuis βαλανεύς.

P. 73. v. βάπς] ſcribendum potius βαπὶς, vt ἀρκευθὶς, δαφνὶς, κεδρὶς, πιτυὶς, χαλκὶς, & ſimilia. Paulo ante in Baſilici emplaſtri compoſitione cypreū oleum videtur eſſe quod à Dioſcoride κύπρινον appellatur.

P. 77. v. βυκκέλ.] Verius apud Paulum ſcribi videtur βυκκέλλατος. vt ſit ex Latino Buccella, & ſubaudiatur ſubſtantiuum Paſtillus. Aetius enim in huius compoſitione fieri iubet ἀρτίσκους μικρούς, id eſt, panes paruulos.

P. 81. v. βρύνα] Βρύνα non ſunt vuæ, σταφυλαὶ, ſed τὰ στερεὰ λείψανα τῆς ἐκθλιβείσης σταφυλῆς, vt teſtatur Gal. lib. 2. de alim. facul. cap. 8. id eſt, ſolida expreſſarū vuarū reliquiæ, quæ Latini Vinacea nominant & Vinaceos. Colum. ſeq. v. 4. pro ex obryza reperio apud Athenæū ἐκ ῥιζῶν, ex radicibus: lib. 9. Ibidem paulo inferius ſcribe βωλίτης.

P. 84. v. Γαλακτώδ.] rectius fuiſſet, Γαλακτώδεις dicuntur tithymalli. Sic enim apud Aetiū legimus libr. 1. τιθύμαλλοι πάντες ἢ γαλακτώδεις. cui⁹ ſingularis nominatiuus eſt γαλακτίς. Ita Plin. lib. 26. cap. 8. ſcribit tithymallum à Latinis herbam lactariā & lactucam caprinam fuiſſe nominatum. Ibid. pro Γαλάκτη apud Dioſc. Pariſ. & Colon. edit. habent γαλακτίτης.

P. 86. v. vlt. ſcribēdum fuerat γηθυλλὶς, & γήθυον col. ſequ. & infra ſuo loco ponendum. Sic enim ſcribi debere docet alphabetica ſeries apud Heſych. & Suid.

P. 91. v. Γλαυ.] apud Oribaſ. inuenies Γλυκάνιον, Collect. lib. 24. c. 1. melius, vt videtur. ſolent enim προσωπικὰ iſta diminutiua.

P. 95. v. penult. legendum puto γοργόνιος. Plin. enim fœminino genere Gorgoniam dicit, ſubaudito gemmæ nomine.

P. 100. col. 2. v. καὶ &] ſcribe vuularia.

P. 102. v. δευτ.] rectius δευτερείας & στεμφυλίτης, genere maſculino. ſubintelligitur enim ſubſtantiuum οἶνος. Dioſcor. lib. 5. manifeſte dicit ὁ καλούμενος δευτερείας. Dicitur autem δευτερείας vt ἀνθοσμίας: στεμφυλίτης, vt ουλίτης & aliæ infinita ſimiliter terminata.

P. 106. v. διατ.] ſcribendum διαπραῖος, vt non modo apud Hippo. ſed etiam apud Diod. & Suidam legimus. Significat ab vno extremo vſq; ad alterum pertranſiens.

P. 107. pro διαπεπλεγμένα & διαπεπλῆχθαι apud Euſtathium & alios lexicographos per ι ſcribitur etiam διαπεπλιγμένα & διαπεπλίχθαι, à themate διαπλίσσειν, quod exponunt διέλκειν, diſtrahere ſeu diducere. Sic etiā πλιγμάτα & πλιχάδας legimus. Quum vero Galen. dicit participium per χ quoq; ſcribi poſſe, haud ſcio an intelligat præteritū mediū διαπεπλιχότα, ſeu διαπεπληχότα, quod Heſych. exp. διεστηκότα. nam in perfecto paſſiuo ante terminationem μαι non admittit vſus aſpiratam.

P. 110. v. διιπ.] Scriptura hæc apud Erotianum eſt, ſed mendoſa. ſcribendum enim cum Heſych. διιπετής: à quo itidem exponitur non modo A Ioue impletus, ſed etiā Purus, Lympidus, Pellucidus. Epithetum eſt fluminum apud Homer. Propriè ſignificat A Ioue delapſus, vel expanſus & dilatatus. pro quo & διοπετὴς inuenitur. At δικλεῖδος, quod col. ſeq. habes, apud Hipp. inuenio genitiuo caſu poſitum, lib. de articul. ὑπὲρ δικλεῖδος θύρης, ſuper bifore ianua.

P. 111. v. διοπος] legendū δίοπος, nauis curator, vt habet non Erotianus modo, ſed etiā Heſych. & Suidas, à quibus exponitur etiam Inſpector, Præfectus. Deriuāt autem non ſolum à διόπτεσθαι, (vnde eſt etiā διόπτης apud Heſych.) hoc eſt, à diſpiciendo ſeu perſpiciendo: verum etiam à διέπειν, quod eſt Adminiſtrare. Aliquanto ante, v. nitri pro ſexuncem in Latino Aetii codice reperi ſeſcuncem.

P. 113. v. δίψακος] δίψακος herba apud Dioſc. & Gal. proparoxytonos ſcribitur, apud Aetium & Paulum oxytonos.

P. 116. v. δρυόπ.] apud Dioſc. Gal. & Paulum ſcribitur δρυοπτερίς, oxytonos: itēq; θηλυπτερίς. attamen non πτερὶς modo legimus, ſed etiam πτέρις, & quidē frequentius.

P. 117. ſcribe δρωπακισμοί.

P. 121. v. ἐγγίσ.] per ι ſcriptum eſt apud Paulum: rectius vero per ει apud Galen. in Definit. & lib. 6. Meth. medendi: metaphora ab ædificiis, quibus proprie γεῖσα ſiue γεῖσσα tribuuntur, & καμάραι.

P. 127. v. ἐκμάσσεται] ſcribendum ex ver. cod. ἐκμαίνεται, ἐκκρίνει τὸ σπέρμα.

σπέρμα. ut ἐκμαίνεσθαι proprie sit Excretione seminis se inquinare. Paulo post de ἐκπεπλῆχθαι vide quæ supra annotaui in διαπεπλεγμένα.

P. 133. v. ἐλλυχ.] scribendum ἐλεσχηνευσάμην, à verbo λεσχηνεύεσθαι quod est Sermocinari, Disserere. In manuscripto cod. est ἐλλυχνευσάμην, quod lucubrandi significationem habet. Pro ἐλιθερὲς vero & ἐλιθερεῖσθαι, quæ mox seq. apud Hesychiũ habes εἱληθερὲς & εἱληθερεῖσθαι deriuata ab εἵλη, quod est Calor solaris, & θέρεσθαι, Calefieri seu Torrefieri. itemq; apud Suidam.

P. 135. col. 2. v. ἔλλυβα] scribẽdum ἔλυβα simplici λ, ab ἐλύω quod est Inuoluo.

P. 154. v. ἐραιθ.] scribendum ἠραίθεμις & ἠραίθεμον, ac suo loco reponendum. ab ἦρ, Ver, & αἴθω, Floreo. ab ἔαρ enim scribendum esset ἐαραιθ.

P. 156. v. 1.] eriphiam Plin. fœminino genere dicit. ut scribendum potius sit ἐριφία ut ἀρτεμισία. Apuleius eriphion habet, rutam agrestem sic dici tradens. Pro ἑρμεσία apud eundem Plin. reperio Hermesias.

P. 157. v. ἔρριψ.] Extat hæc scriptura in Basil. edit. Sed potius scribendum ἔρειψις, ab ἐρείπω quod est Decido, Delabor, ut liquet ex Erotiano.

P. 158. v. ἐσμάσ.] Duo reperiuntur apud Hip. verba & sono & significato affinia, ἐσμάσσεσθαι & ἐσματεύεσθαι. Prius significat Immittere, seu Immissum admonere, explorãdi scilicet causa. unde aorist. ἐσμασάμενος apud Erotianum, quod exp. ἐμβαλών. Posterius simplici τ scribendũ, à ματεύεσθαι quod est Inquirere: ut sit immisso digito perquirere vel explorare. Priore utitur περὶ ἄρθρων sect. 2. aphor. 24. πυκνὰ περὶ τὴν γλῶσσαν ἐσμάσσεσθαι χρή. posteriore, aphor. 43. ἐσματευόμενον ἐς τοὺς μυκτῆρας, digito in nares immisso perquirentem: ut Hesych. etiã exp. ἐρευνῶντα, ζητοῦντα. Sic etiã ἐξαρύεται & ἐξαρύεσθαι legimus apud eundem: quorum hoc singulare est, illud plurale Ionicũ ab ἐξαρύω quod est Exhaurio, Euacuo.

P. 160. col. 2. v. sus] legendum videtur enrhythmus. id enim est generalius. Paulo infra pro εὐρυπικὴ legendum forsan εὐριπικὴ, scilicet ῥίζα: ut dicta sit ab euripis in quibus proueniat.

P. 162. v. ἐχέτλ.] Scriptura hæc in manuscripto cod. est, in vulgatis editionibus ἐχέβασις, forsitan à cohibendis vulneribus. P. sequ. pro ἐψηλὸν scribe ἐψητὸν, ex vet. cod. Ut sit genus piscium quod elixari soleret.

P. 170. v. ἡλιότρ.] ut ἡλιότροπον & ἡλιοβόσκιον, sic ἡλιόστροφον & ἡλιοστρόφιον dicũt Græci, ut apud Diosc. & Apuleium videre est: quorũ ille ἡλιόβοτον fœminino etiam genere usurpat, hic & maluam erraticã heliostrophon à Græcis nominari docet.

P. 175. v. ἡφαισ.] scribendũ potius ἡφαιστιάς. Sic pag. sequ. scribe Θαΐς ex Paulo, apud quem ceratũ non Thais dicitur, sed κηρωτὴ Θαΐδος, Ceratum Thaidis.

P. 179. v. θηλ.] scribe θηλή. Mox pro θηλοπεδευθεῖσα & θηλόπεδον rectius fuisset θειλοπεδευθεῖσα & θειλόπεδον, ut ex Hesych. & Suid. patet. Sed & ipsa origo sic scribendũ docet. nam θειλόπεδον est πέδον ὑπὸ τῆς εἵλης θερμαινόμενον, solum quod à solis calore torretur.

P. 185. v. sunt] videtur legendũ thymo. P. seq. pro θυρσίον apud Diosc. est θύρσιον, proparoxytonως: qui non thymum modo, sed & catanancen hoc nomine vocari à nõnullis docet. Apuleius vero & plantaginem siue arnoglosson sic appellari tradit. At θυρσίτης dicitur à quibusdam ocimastrum, teste Diosc.

P. 186. scribe Ἰαμβλίχου, ex Suida, ut supra etiam monui. & mox ἰασιώνη, ut est apud Theophr. 1. 21.

P. 189. v. ἰδρῶα] apud Gal. & Hip. inuenies ἴδρωα, proparoxytonως. P. seq. col. 2. v. 5. pro Pacchio scribe Paccio, ut est aliquoties apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

P. 191. col. 2. suspectũ est ἱερακίας, masculinum: quũ fœminino genere Plin. hieraciam lactucã dicat lib. 20. cap. 7. Apud Diosc. & Apuleium est ἱεράκιον. At ἱερακοπόδιον, accipitris pes, dicitur à quibusdam lychnis agria, ut idem Dioscor. autor est.

P. 193. v. ἰξαλ.] Eustath. perispomenως ἰξαλῆν dicendum tradit, ut παρδαλῆν, contractum scilicet ex ἰξαλέην. deriuatum vero nomen ab ἴξαλος. vide ἰσάλη.

P. 195. v. ἶπος] pro ἰπώσεις existimo legendũ ἴπωσις, Pressio seu Pressura. Alias pro muscipula reperitur usurpatum ἶπος, nec non pro instrumento quodam fullonum & tortorum.

P. 200. col. 2. v. Orib.] In Latinis Oribasii editionibus scriptum inueni καχρύδα, ex κάχρυς et χλαμύς Ibid. pro καδμία, quod apud Aetiũ & Paulum legimus, apud Diosc. & Gal. est καδμεία per diphthong.

P. 205. v. κανών.] scribendũ κανονίας, à κανών. nam κανόνα vocant regulam: & inde κανονίας dicitur qui regula modo rectus est & tenuis. Confirmat eam scripturam veteris codicis autoritas.

P. 206. v. καλαμ.] Scribendum potius καλαμόχους, ut contractũ ex καλαμόχοος. nam sic cætera etiã cõposita à χόος siue χοῦς, efferuntur. Paulo post suspectum est masculinum καλλίας, quum apud Dioscor. ambiguus sit accusatiuus καλλίαν. Sic col. seq. malunt quidã κάμμαρον & κάμμορον genere neutro.

P. 207. v. κάνωπος] Apud Paulum neutro genere & penult. productã inuenio κάνωπον, sed expositione diuersa. nam lib. 7. c. 3. κάνωπον esse dicit sambuci florem: at c. 5 sambuci corticem.

P. 210. v. κάρπος] In hac etiam significatione cum apud Homer. & Hip. tum apud alios reperio καρπός. P. seq. pro καρυκὸν in Basil. edi. est καρικὸν, itemq; in Galen. lexico: nec ulla in eius compositione fit τῶν καρύων mentio.

P. 214. v. καταμολ.] verius est καταμαλθώδεσθαι vel potius καταμωλύεσθαι per ω. quomodo simplex μωλύεται apud Hesych. legimus, & μωλυόμενα apud Gal. sua serie. Est autem illi μωλύεσθαι Paulatim marcescere, huic Senescere.

P. 215. col. 2. v. κατάσκημα] pro ἀπόσκεμμα scribendum ἀπόσκημμα, à verbo ἀποσκήπτειν, quod significat Incumbere vel Irruere.

P. 216. v. καταπαλ.] Opinor scribendum καταπιλλόμεναι, nam ἴλλειν est Stringere, seu (ut Suid. exp.) Cõhibere: ἰάλλειν vero Mittere. Paulo ante pro cataphracta ligatura verius Græce diceretur κατάφρακτος.

P. 225. v. κηρυβ.] Scriptura hæc apud Erotianum est: sed mendosa. vera enim est κυρηβίων, ut ex Hesych. Suid. & Gal. lexico patet. In vulg. exempl. Hip. inuenies etiam κυβήθεια lib. 2. De diæta.

P. 236. v. κολυκ.] apud Theophr. inuenio κολουτέα: de priore c. 17. lib. 3. de posteriore, eiusdem lib. c. 14. Diuersam ab his κολουτέαν facit eiusdem lib. cap. 17.

P. 239. pro κονύλη, quod apud Diosc. est, apud Nicand. inuenio κονίλη, itemq; Cunila apud Plinium & Apuleium.

P. 241. v. κόρλω] Hypericum nõ κόρλων sed κόριον vocant, ut in κόρεις videre est: atque adeo per ι scriptum

est in vetere Hippoc. lexici codice.

P.259.v. κωνία] forsan κωνίας, ς. εἶνος, ut αἰθοσμίας & similia. forsan à picea conis seu nucibus.

P.260.v. λαγόπυρ.] apud Hippoc. inuenio λαγόπυρος, libro de vlceribus, ποίη ἡ (vel potius ἢ) λαγόπυρος οἴδημα. Et sic etiam μελάμπυρος est apud Theophr. l. 8. c. 8. Itidemque forsan ζειόπυρος & ἰσόπυρος. apud Galen. tamen neutro genere dicitur, De aliment. facult. libr. 2. cap. 37.

P.272. v. λοφία] Infra in νόθος masculino genere λοφίας dicit, forsan subaudito substantiuo σφόνδυλος. Apud Suidam certe legimus λοφίας, ὁ βάχιλος: apud Pollucem vero fœminino genere λοφία. Rursum pro λοφαδία, quod apud Pollucem & Hesych. extat, apud Suidã reperio λοφάδια, neutrum plurale: forsan ex Homerico illo καταλοφάδια. Paulo post pro λόχεια apud Dioscor. inuenio λόχια sine diphthongo: apud alios etiam λοχεῖα. Ibidem col. seq. v. 1. rectius est κλαν. nam κλάζειν est clangere & vociferari.

P.275. v. λυκοψ.] Varia est nominis huius scriptura. apud Dioscor. & Galen. est λύκοψις apud Aetium λυκοψὸς, apud Paulum λυκαψὸς. Similiter varie scribitur quod pag. 276. se offert μαιμάκυλον. alii enim cod. μαιμαίκυλον pro eo habẽt, alii μεμήκυλον, alii μεμαίκυλον: alii aliter: quum vera scriptura sit μιμαίκυλον, vt Eustathius & Athenæus habent, & alphabetica series Hesychiani lexici confirmat, in quo tamen sine diphthongo est μιμάκυλον.

P.285. v. μελάμπ.] rectius μελαμπέδιον, vt apud Plin. est. Dioscor. diuise μέλαν πέδιον appellat. At de μελάμπυρον, quod sequitur, vide quæ monui supra in λαγόπυρον.

P.294. v. μηλέα] μηλέα, malus est, vt μῆλον malum: fraxinus vero μελία dicitur.

P.296. v. μυελοχ.] Sic apud Erotianum est, apud Galen. vero quidã scribũt μυελοχάνη, vt sit ἡ μυελὸς χαίνουσα sine χάσκουσα, innumeris modis hians.

P.300. v. μολιω.] scriptura hæc apud Gal. quidem est in cõm. sed scribendum μωλωπώδης vel μωλυώδης, vt est apud Hipp. de quo errore supra quoq; in καταμωλωώδης.

P.301. v. μόχος] Aetiũ pro Symeone Sethi dixit, vt supra quoque in Ἀγκουεία. Paulo post apud eundem Symeonem est Toupata & Sinis pro Toupat & Seniris.

P.304. v. μυῶπ.] forsan scribẽdũ μυόπτερον, à similitudine pinnarum muscæ.

P.314. v. Νίλα] apud Galen. & Paul. est Νεῖλα per diphthongum.

P.321. v. ὀγκύλ.] apud Hesych. & Suid. gemino λ scriptum ὀγκύλλεσθαι. Paulo post distingue post ὄγκον. nam φέρειν est interpretamentũ.

P.328. v. δευτέρ.] apud Dioscor. est δευτερείας, vt supra monui. Col. seq. pro priore χάλεινος apud Strabonem est χαλλινὸν, itemq; Calenum apud Latinos: pro posteriore, κάροινον supra dixit.

P.330. col. 2. v. Alb.] scribe in Cilicia, ex Gal. Pag. 331. col. 2. v. Pucino pro non aquoso, apud Plinium est non alio vsa.

P.337. v. ὄνων.] apud Dioscor. oxytonus legimus αἰωνὶς & ὀνωνὶς: itemq; ὀνωνὶς apud Theophr. l. 6. c. 1. & 5. Apud Gal. vero & Paul. ὄνωνις: itemq; in versu quodã apud Athen. & Plut. αἰὰ μυχεῖαν ὄνωνιν.

P. 341. col. 2. pro ὀξὺς herba, rectius fortasse ὀξὶς scribetur, vt supra. nisi forte à Plinio intelligatur ibi iũci species alio nomine composito ὀξύσχοινος dicta.

P.343. v. & subr.] ex Diosc. scribe, extra croceus, læuis, ping.

P.346. c. 2. pro posteriore ὅρμινον apud Hesych. & Suid. inuenio ὅρμενος: apud Athenæũ ὅρμενος. sine aspiratione: apud Poll. vtroq; modo.

P.363. v. παιπάλ] apud Pollucẽ & Hesych. inuenio παιπάλη, à quibus esse dicitur τὸ περὶ τὴν κόρην μέλαν, nigrum illud quod circa pupillã est.

P.366. v. πεπον.] priore apud Paulum loco est πεπανάτης ἔσχαρος: posteriore, σύμπτωμα πέπανσιν, nõ seruato eodem accentu.

P.370. de πρόσωπ vide quæ annotaui in αὐτέτης. Col. seq. pro πευκέδανον, quod apud Nicandrũ & Aetium est, Dioscor. habet πευκέδανος. Apud Paul. mutato accentu legimus πευκεδανὸς. sed ut ἐρυθρόδανον & μυρτίδανον, ita etiam πευκέδανον videtur efferri debere.

P.375. col. 2. v. differ.] pro βρυήϊαι apud Dios. inuenio βρυήϊαι, apud alios βρεττίαι. Mox πάταυθος quod neutro genere vsurpat, à Gal. ponitur masculino ut χάλκανθος.

P.377. v. πλάις.] scribendum πλήστιγξ, vt infra, à verbo πλήσσειν quod est verberare seu ferire, & cadere. nisi forte malis πλάστιγξ. nam πλάστιγξ non modo lanx est cui pondus imponitur in ponderando, sed etiam μάστιγξ flagellum, teste Hesychio. apud Hippiatros certe pro ferula chirurgica fracturis curãdis apta legimus vsurpatum diminutiue, περὶ σπλεθεὶς τὰ πλαστίγια. Ibidem col. seq. pro πλατασμὸς quidam scribunt πλατειασμὸς: apud Theocriti vero schol. legimus πλατιάσδουσαι Dorice pro πλατιάζουσαι, quod exp. πλατυνομένας.

P.383. col. 2. pro πολύκαρπον & πολύκριμον vetus Hippoc. lexici exẽplar habet πολύκρατον, quod magis accedit ad χεκτιμυρὸν & sonum & significationem. Dios. vero & Apuleius πολύγονον à quibusdam appellari πολύκαρπον tradũt. Mox pro ἑπτάπλευρος reperitur etiã ἑπταπλεύρος, quod πολυνεύρῳ affinius est.

P.392. in πτερύγια pro πτελαίνω, quod apud Aetium est l. 2. c. 99. apud Galen. inuenio πτελαίνω. pro quo forsan existimet aliquis scribẽdum πτελαίνω, vt sit compositum sicut πτελέφθον. nam αἴειν & ἕψειν eiusdem vel saltem cognatæ significationis verba sunt. Hesych. vero πτελαπὸν habet, à πτελαίω. sic enim dicitur ὅλη τὸ πυρωθῆναι διὰ θερμασιώδης, teste Galeno & Aetio.

P.393. v. πτέρ.] apud Galen. & Paul. oxytonus inuenio πτερὶς, vt in compositis δρυοπτερὶς & θηλυπτερίς: apud Dios. vero & Aetium πτέρις, vt στέρις: à quo est etiam genitiuus πτέρεως apud Aetium & Paulũ. πτέριον vero dicitur non modo ἡ πτέρις, sed etiam dryopteris & trichomanes, teste Dioscor.

P.395. v. πυθμενόθεν] ex interpretatione Galenica tollendum οὐκ. est enim affirmantis, non negantis, per se positum, ad verbum significans Funditus: id est penitus, omnino. Sic enim habet locus Hippocr. πυθμενόθεν οὐκ ἴσασιν ὅτι, & quæ sequuntur. Id est, Penitus igitur non sciunt.

P.396. v. πηκτὴ] scribendum πηκτὴ, à verbo πήγνυμι siue πήσσω, quod est Coagulo: vt apud Aetiũ quoque scriptũ est l. 2. c. 100. Pro eo in Epigram. πακτὰν legimus Dorice. ibi enim bubulcus Veneri & Paphiæ donaria offert πακτὰν καὶ κηρία σίμβλων.

P.399. v. πυτία] Reperitur etiã πιτύα trãspositis vocalibus: sed hanc scripturam, πυτία, veram esse ostendit alphabetica series apud Paulũ in simpliciũ enumeratione: itemq; apud Hesychium. Apud Suid. tamẽ suo itẽ loco inuenio πιτύα: quæ scriptura ad originẽ vocabuli propius accedit. Hesych. n. quasi πυτίαν dici vult παρὰ τὸ πτύειν, à coagulando,

P.401.

*P.*401.*v.*candid.] *videtur legendum* folliculari specie: *quum Plin.lib.*24.*c.*14.*dicat eam ferre veluti folliculos.*

*P.*402.*v.*ῥλωΐκ.] *forsan legendum* ῥλωΐδες, *ut* ἀρνακίδες, νεβρίδες *& similia.*

*P.*404.*v.*intersect.] *malim* intersepetum. *Ibid. col.sequ.v.*fol.] *ex Plin.pone* colatis: *& versu ultimo*, tres menses ap. *Pag.seq.v.* cum] *videtur tollenda copula* &c.

*P.*408.*col.*2.*v.*frond.] *ex Dioscor.repone*, singulæ portiones, quantum pro cuiusque viribus satis fore conieceris, vna tund. *Ibidem col.praeced.v.*34.*pro* cocco *forsan scribendum* croco.

*P.*411.*v.*σαρξίφ.] *apud Dioscor. triplex est scriptura*, σαρξίφαγον, σαρξίφραγον *&* σαρξιφράγια. *ex quibus duæ posteriores Latinam appellationem tibi repræsentabunt si ex prima syllaba* ρ *sustuleris. nam saxifragam seu (ut apud Plin.est) saxifragum dixerunt Latini, non modo quod in saxis nascitur, verum etiam quia calculos è corpore mire pellit frangitq́, ut cum Diosc.tradit Plin. Ibid. col. praeced. v.*inest] *forsã tollẽda præpositio* in.

*P.*414*v.*putr.] *forsan legendum*, interdum vero fieri p.

*P.*419.*v.* σκίπαρ.] *apud Erotianũ est* σκίπαρνος *genere masculino, itemq́, in lexico Hippoc. & apud ipsum Hipp.lib.De articulis. Paulo supra v.*10.*planior erit sententia si post* sortito *distinguas.*

*P.*433.*col.*2.*v.*mulso] *clarius ex Gal.sic*, prætereaindigent ea quæ iris nominatur, itemque anthera: hisque vel sicc.

*P.*435.*v.*σρύγις] *apud Hippocr. in Basil.edit.inuenio* ζύγις, *lib.*2.*de diæta: quam scripturam Cornarius etiam interpres agnoscit. Paulo post pro* σρυμόργου *scribendum* συμόργου, *ut non modo Galen. habet in* συμόργῳ, *sed ipsa etiã origo declarat.nam* σύμοργος, *eodem teste, dicitur qui furioso coeundi desiderio prurit:* περὶ τὸ σύκαξ, *de quo supra in* ἀσυλίς. *Mox pro* ῥινοκόλυρος *in vet.cod.est* ῥινοκολῦρος.

*P.*436.*col.*2.*ante* σύψις, *ex aduersariis autoris hæc insere*, Στύραξ, styrax. lacryma est arboris malo cotoneæ similis. Præfertur pinguis, flauus, resinosus, albicantibus grumis, quamplurimum in sua odoris gratia permanẽs, qui dum mollitur, melleum liquorem reddit. Excalfacit, emollit, concoquit: menses seu potus seu admotus prolicit. Officinæ storacem calamitam appellant.

*P.*440.*v.*tali] *forsan legendũ*, vires: vim incid.

*P.*442.*v.*συνηρρωμ.] *In principio τοῦ* μοχλικοῦ *pro hoc participio habes* συνηρθρωμένα, *significatione eadẽ, à* συναρθρόω. *Paulo post pro Pliniana* συνθέσει *forsitan legẽdum* σύντηξις, *de qua infra.*

*P.*451.*v.* χελὶς] *Hæc scriptura extat in vet. cod. in vulgatis* χελιδαὶ *est.*

*P.*454.*v.*dicitur] *scribe*, *quasi* ζηδῶν, *ex Gal.Definit.medicis.*

*P.*458.*col.*2.*v.*Χαῖρε] *apud Homerum est*, Χαῖρε γύναι φίλ.

*P.*467.*v.* τειχόν.] *scribendum* τρυγόνιον: *deriuatum à turturibus quæ* ζυγόνες *dicũtur, & secundum Aristotelem sunt quinta species τῶν* περιστερῶν, *id est columbarum.*

*P.*469.*v.*τρύγη] *Scriptura hæc apud Hesych est, qui præterea herbæ cuiusdam nomen esse dicit. Apud Hippocr. vero* ζύγις *in tali significatione legi, supra in* σρύγις *annotaui.*

*P.*470.*v.*ζυχροῦ] *alibi* ζυχροῦ *legimus sine* ν. *apud Homerum etiam* ζύχον, *itidẽ in atterendi significatione.*

*P.*485.*col.*2.*v.*quæ t.] *malim* tardare &c.

*P.*489.*v.*pharyng.] *rectius erit* esse gruis pharynge longiorem. *Paulo infra quidam malũt* φιλλαίδρυον, *alii* φυλλαίδρυον. *Vide Hermol.Coroll.in Diosc.*

*Pag.*491.*v.* animant.] *Hermolaus habet* amantes. *Ibidem col.seq.v.*Κρόκκα] *forsan legendum* τοῦτο: *quum* κρόκου *nomen nec metrum ferat, nec ænigmatica descriptio. Vers.præced.pro* Ἑρμείαις βοτάναις *scribitur etiã* Ἑρμείοις πεδίοις *teste Gal. & mox* μίσγε *pro* βάλλε.

*P.*494.*v.*φλέον] *apud Theophr.* φλεὼς *est l.*4.*c.*11.

*P.*499.*v.*φύσιγγα] *scribendum* φύσιγγα, *a nominatiuo* φύσιγξ: *ut videre est ex initio lib. De fistulis, vbi iubet accipere* σκορόδου φύσιγγα νεαρὰν, *eaq́, in fistulam demissa, profunditatem eius metiri.id est, recentem allii caulem.*

*P.*502.*v.*χάλκανθος] *apud Gal. Aetium & Paulum est* χάλκανθος: *apud Dios.* χάλκανθον, *quod sequũtur Latini. P.sequ. chalcitidem Hippocrat.* τὴν χαλκῖτιν *vocat. nam Galen.in lexico Hippoc.tradit* τὴν χαλκῖτιν *apud Hippoc. nihil aliud significare quam* τὴν χαλκῖτιν.

Notari & hoc potest, paroxytonos apud alios legi γέεις, κνύμα, ἴξις, σῖνος, ἐρυθρίον: *proparoxytonos* σώφριον, ἐπίπασμα, καταπίπασμα *& similia. properispomenos* κραῦρος, ἴξις, ῥῖγος: *itẽq; denominatiua illa terrarum, plantarũ & morborũ vocabula in* ιτις *exeuntia, vt* ἀμπελῖτις, λοχῖτις, πλευρῖτις. *oxytonos vero* κλείς. *Pro Ionicis illis* ἀγχέσῃ, ψυδαγχέσῃ, ἰγνύη, βορρᾶ, *vsitatiora sunt communia ista* ἀγχούσῃ, ψυδάγχουσα, ἰγνύα, βορέας: *itẽq; pro genitiuis in* ιος *exeũtib. vt* περιστερίοιο. *vsitatiores sunt Attici desinentes in* εως. *Verius etiã* κατάρροος *&* ἀνάδομη *quã* κάταρρος *et* ἀνάδομία. *Verius* κῶλον *siue* κόλον *quam* κῶλος *in* τροχίσκοις: *verius* ῥοίτης *quam* ῥοΐτις, *quum apud Paulum libr.*7.*c.*15. *legamus nõ modo genitiuum* ῥοίτου, *sed etiam datiuum* ῥοίτῃ, *de vno eodemq́. Inuenies etiam vocabula inter se cõmutata: vt vuas pro oliuis pag.*130.*in* ἐλαιον: *vinũ pro musto, p.*332. *in* σίραιον: *antistrophen pro antiphrasi, p.*334. *in* ὀλέσιον, *pro quo (vt hoc quoq; moneam obiter) apud Gal. & Paul.legimus* ὀλόστον. *Videbis etiam properatum esse in nonnullis interpretandis. Inter alia* αἰμιλιᾶδωσιν. *&* εἴργαται *passiua, reddita sunt actiue. Sic p.*350, σταθμικὴ οὐγγία, ponderalis mensura: *quum sit* ponderalis vncia. *Et p.*306. σεσησμένον, resectũ: *quum sit* cribratum. *Et p.*299. διαπεφώνηται, Diserte scriptũ est: *quum sit*, Dissensum est, Non idem scriptum est. *Itẽ* ἀπλῶς, Blandum, Mite: *quum sit* Immite, Inclemens. περιλέγειν *vero, quod p.*361. *suspectum habet, non apud Hipp.modo legimus, sed agnoscit etiam Erot.dum* παρέλεγεν *exp.* παρέωσε. *Occurrent etiã trãsposita, cum alia tum* σαπρὸν *p.*411. *Itẽ repetita, vt in* ἀσφαλάκῳ *frutice videre est, p.*60. *Sic quæ p.* 409. *in* συνδεσμὸν *inter* docuit *&* Quidã *sunt interiecta, verius ad sequẽtem* συνδεσμὸν *pertinẽt. Pro* αἱμοσποιεὸς *vero sæpe putaui scribẽdũ* αἱμοπτυϊκός, *ab* αἷμα *sanguis, &* πτύω *spuo. itemq́,* ἔμπλαστος *pro* ἔμπλαστρος, *quũ similiter* ἐπίπλαστον *dicat Hip.de vlceribus, & alibi* χηρωτὴν *substantiue.* ἀτρὸς *ante p.*325 *inter doloris species, &* ἐπιώδης *p.*397. *inter species febris, & alia nõ pauca, de quibus nil habebam certi, reliqui doctioribus, contentus hæc paucula in discentium gratiam monuisse. quæ Gorræus ipse pro singulari sua eruditione atq; diligẽtia limatius procul dubio tractauisset, si viuere diutius licuisset.*

FINIS.

